

הוצאת:

**"מפעל העולמי ללימוד שולחן ערוך
אורח חיים מחבר עם רמ"א" שע"י
"חברה מזכיי הרבים העולמי"
מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א**

**CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
C/O MIFAL ORACH CHAYIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin**

מצוה גדולה לזכות את הרבים

**לפרסם את הלימוד שו"ע אורח חיים – מחבר עם רמ"א
בבתי כנסיות – בבתי מדרשות – בשמחות – לכל החברים וידידים
ולכל אחד ואחד מישראל – לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא"
ע"י לימוד "הלכה" בכל יום – שהוא תורה לשמה
וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים**

* * *

לקבלת הספרים בחינם:

**להתקשר להרב אברהם ווייס
בבית המדרש "עטרת ישעיה" האלמין
רחוב נחל לכיש 24/3 • רמת בית שמש ארץ ישראל**

**Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/3
Ramat Beth Shemesh 99093, Israel
011-972-548-436-784**

בהקדשת מספר דקות בכל יום ללימוד הלכה היומית, אתה זוכה להיות בן עולם הבא!

כתר תורה

להורים - למלמדים - מנהלים - רבנים - ראשי ישיבות

בידכם לעשות כל תלמידיכם ליהודים הלומדים תורה לשמה והולכים בדרך השולחן ערוך, על ידי שיחזוקם ללמוד בכל יום "אורח חיים היומית" שולחן ערוך מחבר ורמ"א, לסיים כל שו"ע או"ח במשך שנה תמימה, לימוד של 5-10 דקות בלבד בכל יום). ועל ידי זה ידעו האיך להנהיג את ביתם על פי השולחן ערוך.

זכרו נא מה שכתוב בחובת הלבבות שער אהבת ה' וזה לשונו:
וכן מי שאינו מתקן אלא את נפשו בלבד תהיה זכותו מעוטה. ומי שמתקן נפשו ונפשות רבות תכפל זכותו כפי זכויות מי שמתקן לאלוקים, עד כאן לשונו.

דעת הבעל שם טוב זי"ע על לימוד השולחן ערוך בקביעות
מובא ב"כתר שם טוב": שלימוד השולחן ערוך רק המחבר עם רמ"א, הוא כדי שירכוש ידיעה נרחבת בכל חלקי השולחן ערוך, ואם יצטרך האדם לדעת הלכה מסויימת, ידע היכן לחפש זאת, יתעמק בכל נושאי הכלים והפוסקים הדנים בהלכה זו ויוכל לברר היטיב הלכה למעשה.

הנאון בעל אבני נזר זצ"ל כותב במכתב:
עליכם רועי ישראל החיוב לאשר ולקיים בכל כנסיה מיראלי, שבכל עיר ועיר, להיות הרב העומד בראשם, להורות להם הוראת איסור והיתר קובע עת בין מנחה למערב, ללמוד עם האנשים הסוחרים והפועלים בבית המדרש איזה לימוד הלכה, וכפי אשר יכשר בעיניו לפי המקום, ועל ידי כן יזכו לעשות תורתם קבע וכו' וזו וזו תקיימו בידם, וידוע שכל השפעת המזונות בא בכח התורה הקדושה.

על ידי לימוד פוסקים ו"שולחן ערוך", זוכין להיות בעל הבית ומושל על הארץ, ועל ידי זה זוכה להקים שערי גן עדן, ולהשיג על ידי זה חכמה עילאה וחכמה תתאה שהוא עיקר תענוג גן עדן. (קיצור ליקו"מ ח"א סימן רפ"ז)

רבינו הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע"א מזהיר מאד:
בבקשה מכם אחי ובניי, ממש אין דרשה שאין אני מזהיר אתכם לכל תפלוס אורח חיים ללמוד אותו היטב, שמעו למאמרי, ובפרט הלכות שבת ויום טוב לשמור מועדי ה' כראוי, כי הם מקראי קודש והם המגינים עלינו. (יערות דבש חלק שני דרוש ב')

בלעדי אורח חיים לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו והנה לפי זה נראה בעליל, דחלק אורח חיים הוא היותר מוקדם ללימוד לכל, אף שכל ד' חלקי שולחן ערוך הם נצרכים למעשה, מכל מקום חלק זה הוא מוקדם לכל, כי ידיעתו הוא הכרחי בכל יום מימי חייו לקיום התורה, ובלעדו לא ירים איש הישראלי את ידו ואת רגלו.

ונוכל לומר שזהו כוונת הכתוב ושמרתם את חוקותי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, כי שמירה זה המשנה (כמו שפירש רש"י בפרשת אמור), ומה ילמוד האדם מתחלה, "אשר יעשה" וגו', היינו הלימודים הנוגעים למעשה בכל יום מימי חייו. (משנה ברורה בהקדמתו לחלק א')

עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה!
והנה אף שלימוד התורה הוא, שכל מה שהאדם לומד, אפילו בקדשים ובטהרות, הוא מקיים מצות עשה דתלמוד תורה, מכל מקום עיקר לימוד האדם צריך להיות בלימוד המביא לידי מעשה.

ועל כן אמרו חז"ל (ברכות ח) אוהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ה' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות שביעקב. ועיין ביורה דעה (סימן רמ"ו) בש"ך שם שהביא בשם הפרישה דצריך כל אדם ללמוד הלכות בכל יום כדי שהלימוד יביאנו לידי מעשה, ועל ידי לימוד ההלכות מובטח האדם לידי חיי עולם הבא, אך שיזהר ללמוד בכל יום, כדאייתא בגמרא תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום כו', ואיתא במדרש שוחר טוב: בר קפרא אומר למד אדם תרי הלכות בצפרא ותרי ברמשא, קיים בזה "ובתורתו יגהה יומם ולילה".

(משנה ברורה בהקדמתו לחלק א')

חברך חב"א אית לי!!!

הרוצה לפרסם השולחן ערוך אורח חיים היומית הרשות בידו, ואדרבה יזכה את הרבים וזכות הרבים יהיה תלוי בו! דפי השולחן ערוך האלו להשיג בחינם בכל רחבי העולם ומביא בס"ד תועלת גדולה לרבים!!! מצוה על כל אחד לפרסם דפי השולחן ערוך אלו!!!

אורח חיים הוא השער לה' אשר צדיקים יבואו בו
והדיינים מעמיקים בחושן משפט כי לחמם הוא, ובאורח חיים נטו מנהלם ועקבותם לא נודע להם, חבל על דלית ליה מבוא לשער אשר לה' צדיקים יבואו בו, הוא אורח חיים. (יערות דבש ח"ב דרוש ה')

הצטרף לאלי:

אשר משך השנים שעברו קנו ידיעה מקיפה בכל ההלכות של אורח חיים הכולל בו הלכות השייכות לחיי יום יום - מדי שבת בשבתו, ומדי מועד במועדו!

החכם עיניו בראשו! - אל תחמיץ הזדמנות יקרה זו!

השנים חולפים ועוברים!

והאם יש לך די להשיב על שאלת הבית דין של מעלה "עסקת בתורה?" - השיעורים לכל יום אינם ארוכים ואפילו מי שיש לו שיעור קבוע, לא יפרענו מלימודו! - בכל יום יש איזה דקות ורגעים, זעיר שם וזעיר שם, אשר הולכים לריק, והפסד גדול הוא אם ברגעים אלו יכולים להיעשות בקי בכל ההלכות הנוגעים דבר יום ביומו, ועל ידי זה תקיים והגית בו יומם ולילה, ובמשך הזמן תרגיש בזה נועם מתיקות התורה, בידוע: - שעל ידי ניצול רגעים אלו משך שנה אחת, קנית כל הלכות אורח חיים מונח בקופסא.

זכור!!!

מיום שחרב בית המקדש

אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ד' אמות של הלכה בלבד!
והיכן מגיע ידיעתך בהלכות הנחוצות לך ביותר!

כבר בא העת לחננה

שגם אתה תהיה בין אלו היודעים את השלחן ערוך!

יגעתי ומצאת תאמיץ!

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו! אין שמחה כשמחת ידיעת התורה!

יהודי היקר!!!

ידוע גודל מעלת הלימוד שולחן ערוך היומית בלשונם הקדוש של המחבר והרמ"א זי"ע

שהסכימו עליהם מן השמים!

ולשונם מסוגל לישועות גדולות!!!

אם עדיין לא הצטרפת ללומדי דף היומית של השולחן ערוך

- הצטרף עכשיו -

והנה עסק התורה לשמה הוא, להבין לשמור ולעשות!

(יערות דבש - ח"ב, דרוש ג')

כזהר הרקיע דא הלכה – ואת עלית על כלנה

כזהר הרקיע דא הלכה, דאיהי קבלה למשה מסיני, וכמה עולימאן אית לה דאינון הלכות פטורות, דאתמור בהון ועלמות אין מספר, ואיהי סלקא על כלנה, הדיא הוא דכתיב (משלי ל"א) ואת עלית על כלנה, ואיהי עם כלנה, כמה דאוקמוהו הלכה כרבים. (תיקוני זוהר י"ד)

כל מאן דזכה להלכה חד ירית עלמא חד

כל צדיק וצדיק אית ליה עולם בפני עצמו, וכל מאן דזכה להלכה חד ירית עלמא חד, כל שכן מאן דזכה למסכתא חדא, או לתרין, או לשתיין, דאתמור בהון ששים המה מלכות, דכל מסכתא מטרוניתא איהי בגרמה, וזכא איהו מאן דירית לה בהאי עלמא, דהלכה עולימא דמטרוניתא, דאיהי קבלה. (תיקוני זוהר י"ד)

אשריהם אלו שעוסקים בהלכה שבוה ויצא השכינה מהגלות

זכאין אינון דמשתדלין בשכינתא דאיהי על כלנהו בהלכה, לאפקא לה מן גלותא, דאתמור בה ובפשעיהם שולחה אמכם, ולמיזל לה לגבי בעלה, למהוי לה קבלה בדרועי, לקיים בה שמאלו תחת לראשי וכו'. (תיקוני זוהר י"ד)

חיוב גדול להיות בקי בכל אורה חיים

לקבוע שיעור שו"ע אורה חיים בכל יום

בשולחן ערוך אורה חיים חיוב גדול על כל יודע ספר להיות בקי בכל הלכותיה בתמידות, כי רוב הלכותיה הם תמידיים, כמו ציצית ותפילין, קריאת שמע ותפלה, וכל סדר התפלה, וברכות הנהנין, וכל הברכות, והלכות שבת שהם כהררים התלויים בשערה, והלכות חגים ומועדים, ושאר הלכותיה בקודש, שבדאי המכשלה הזאת תחת ירך תהיה אם לא תתמיד בלימודו.

לכן חיוב גדול כל כל יודע ספר לשמור את דרך עץ החיים, לקבוע שיעור שולחן ערוך אורה חיים בכל יום... לכן יזהר האדם מאד בזה להשלים בכל שנה שולחן ערוך אורה חיים... אף שיעסוק אז בשאר לימודים, יקבע גם כן לימודו בסדר הזה – דף שולחן ערוך בכל יום... הן בעת האכילה, הן בשאר שעות היום...

(יסוד ושורש העבודה שער ו', פרק ב')

מדרשת רבינו הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זיע"א

אוי לי, ווי לי, בחילול שבת, כי כולם בני תורה ואין להם להתנצל כי צערה שכלם ללמוד, כי הם בעלי דיעה תהלה לאל, ולומדים פשטים ופולפולים מצפצפים כעגור והלכות שיש בהן חיי נפש מניחין, וימותו בלי חכמה ללמוד אורה חיים, ועוברים על כמה מצוות, ואומרים אין פשע, וביחוד דיני מוקצה, אם יאכל אדם אגוזים ושקדים, וקליפות אינם ראויים למאכל בהמה מניחים על השלחן, אסורה הנגיעה, כי אם לנערם על ידי טבלא, אבל הנגיעה ושלטול אסור, כי הם מוקצה אפילו לר"ש, הואיל ואינם ראויים למאכל בהמה, וכנהג רבים האיטורים בכל דיני מועד וחול המועד, וברכות ונטילת ידים, ברכת המזון, ובעו"ה אין איש שם על לב ללומדם כראוי, והדיינים מעמיקים בחושן משפט כי לחמם הוא, ובאורח חיים נטו מנהלם ועקבותם לא נודע להם, חבל על דלית ליה מבוא לשער אשר לה צדיקים יבואו בו, הוא אורה חיים. (יערות דבש חלק שני דרוש ה')

כשמו כן הוא, אורה חיים נצחיים

תלמוד בכל יום שיעור אורה חיים, כי כשמו כן הוא, שהוא אורה חיים נצחיים, ובכל מועדות ורגלים תלמוד הלכות חג בחג. (רבי שלמה איגור זצ"ל, בספר חוט המשולש עמוד רס"ג)

המלמדים ילמדו עם התלמידים בכל יום ויום

איזהו שיעור משולחן ערוך אורה חיים

המלמדים בכל עיר ועיר יזהרו ללמוד עם התלמידים המתחילים להבין דיני שולחן ערוך, ילמדו עמהם בכל יום ויום איהו שיעור משולחן ערוך אורה חיים דיני קריאת שמע ותפלה וברכות ונטילת ידים וברכת הנהנין ושבת וכדומה דינים הצריכים לכל ישראל שידעו להתנהג על פי התורה וכמאמר הכתוב חנוך לנער על פי דרכו, ויעוררם תמיד בדברי מוסר לקיים הדינים הנ"ל לשמור ולעשות.

(הנהגות רבי יצחק מווארק זצ"ל בספר ליקוטי שושנים)

ללמוד בכל יום שולחן ערוך אורה חיים, וביותר הלכות שבת

ללמוד בלי נדר בכל יום שולחן ערוך אורה חיים, וביותר הלכות שבת. (קבלות והנהגות ר' יצחק בלאור זצ"ל א"ת ג', בספר כתבי הסבא מקעלם)

מתוך צוואת רבינו יעקב מליסא זצלה"ה

בעל "דרך החיים", "חיות דעת", "נתיבות המשפט", וכו' תלמדו בכל יום דף או עמוד שולחן ערוך אורה חיים, ותראו שתהיו בקיאים בו בהדינים היטב, כי רוב דיני אורה חיים מזדמן לאדם בשעה שאי אפשר לאדם לעיין ולשאול לחכם וכו', וכל מה שתלמדו, תחזרו ותשנו תיכף, כי מלימוד פעם אחת, אי אפשר לזכור, כדאמרינן בעירובין ג"ד וכו', עכ"ל.

קריאת קודש!!!

המפעל העולמי ללימוד שו"ע אורח חיים מחבר עם רמ"א, קורא לכל אחינו בני ישראל בכל מקום שהם, בין בים, ובין ביבשה, בכל מקומות מושבותיהם ובכל קצוות פזוריהם!

הנגנו בזה בדבר המפעל הגדול שולחן ערוך אורח חיים היומי, אשר המוני הלומדים מכל העולם כולו, מהם רבנים ידועים, מהם לומדים מופלגים, וכן פשוטי עמך אשר צמאה נפשם לדעת דבר ה' זו הלכה, יש לכם עכשיו הזדמנות מצוינת להצטרף ולרכוש ידיעה נרחבת בשולחן ערוך אורה חיים! אנו קוראים לכל אחד ואחד לקבוע בכל יום שיעור ללימוד הלכות אלו, לגמור כל שו"ע או"ח היומי במשך שנה תמימה, שזה לוקח כחמש עד עשר דקות בלבד בכל יום!

וכדאי לזכור ש"כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא!"

למותר לציין גודל חשיבות במה שהוגים בתורת השולחן ערוך, שהרי אמרו חז"ל: "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה."

ראה את אשר לפניך לוח יומי מסודר וערוך על כל סדר השו"ע אורח חיים, בכדי שיוכלו ללמוד ולהשלים את כל השו"ע אורח חיים מחבר עם רמ"א במשך שנה תמימה, והוא דבר השווה לכל נפש, בני תורה – בעלי בתים – בחורים, אשר צמאה נפשם לדבר ה' זו הלכה!

במשך חמש עד עשר דקות בכל יום מסיימים משך השנה כל הלכות אורח חיים הנוגעים בכל יום.

וחובה על כל אחד לידע הלכות אלו על בורים!

ממלא כל שעות הפנאי כמאמר הכתוב: "והגית בו יומם ולילה!" ההלכות מחולקים לכל יום, ויכולים לחלקם למשך היום, באופן שאינו מפריע שיעורים אחרים!

במשך הזמן מרגישים נועם מתיקות התורה ויערב מנופת צוף וכל טעם! ואם לא עכשיו אימת?

טעמו וראו כי טוב ה'!

כל מצוה ומצוה תלמדו כל הלכה בזמנה בשו"ע או"ח

וכן כל מצוה ומצוה תלמדו כל הלכה בזמנה בשו"ע אורח חיים למען תדעון כל הדינים בביתאור. (בעל דרך החיים וחיות דעת)

הלך אורה חיים לו משפט הבכורה!

(פרי מגדים, אגרת הראשון בתחלתו)

יזהר מאוד להיות שונה הלכות בכל יום

(ישמח משה, בתהלים תפלה למשה)

להיות שונה הלכות באו"ח מדי יום ביומו חוק ולא יעבור

להיות שונה הלכות באורח חיים מדי יום ביומו חוק ולא יעבור.

(הנהגות צדיקים – בעל ערוגת הבושם ר' משה גרינוואלד זצ"ל)

מדברי ה"חזון איש" זצ"ל!

ומה גדלה אשמתו של איש נלבב לאהבת העבודה לפניו יתברך, בשעה שמזניח את לבו מלפני אור פרטיה ודקדוקיה של המצוה שנאמרה מפי הגבורה, לשום חובה על כל אחד מיישראל, לקיימה דוקא בשלימות הדקדוק, ובחסרו תנאי אחד מתנאי דקדוקיה, לא קיים המצוה, והאיש הזה שהניח תפלין בראשו והפרשיות לא נכתבו כדין, חבר הוא לזה שלא הניח תפלין כלל, וכן בכל מצוה, וכן במצות לא תעשה, אם כי הוא שומר אותה בכללה, עדיין אין שמירתה שמירה בעת שלא שקד על הדינים המסתעפים לחקרם ולדרשם, ואמנם עובר עליה עבירה מספקת בחלקלקות, ומחלל את השבת מתוך נעימות הזמירות לכבוד השבת וקיומה, ונטול ידיו דרך החלון הפתוח לרשות הרבים, ונטול ידיו דרך החלון הפתוח לגינתו, ורוקק דרך החלון הפתוח לרשות הרבים, ובורר את עצמות הדג מן הקערה, ונושא משא בשבת בהגררו אחר האומרים שהעיר הזאת מתוקנה, ועל הרוב יש בזה מכשולים, וכן הרבה מהלכות השבת הנעלמות ממנו, והוא דש אותם בעקביו, וכן בשאר עבירות, במאכלות אסורות, בנקימה ונטירה, בשנאה וקטשות, בגניבה וגזילה.

(אמונה ובטחון, פרק ד' סימן י"ח)

פיקח מהו אומר:

טיפש אומר: מי יכול ללמוד את התורה נזיקין ל' פרקים כלים ל' פרקים, ופיקח אומר: הריני שונה שני הלכות היום שני הלכות למחר עד שאני שונה את כל התורה כולה – טיפש אומר: מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם, ופיקח אומר: והוא לא מאחר למדה אלא הריני לומד שתי הלכות היום ושתיים למחר עד שאני לומד את כל התורה כולה – טיפש אומר: מה אני מועיל ללמוד תורה ומשכחה, ופיקח אומר: ולא שכר יגיעה הקב"ה נתן. (מדרש יקרא רבה פ"ט ב')

בזכות לימוד ההלכה שהוא מסטרא ד"נער", עתיד לקיים בה "וינערו רשעים ממנה", דאינון איסור טמא ופסול סמאל ומשרייתיה!

קום רעיא מהימנא דודאי מאן דאשתדל בהלכה שלא לשמה ורווח הלכה ודאי בתפישה איהי לגביה ועם כל דא אוקמוה לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה והאי הלכה מסטרא דנער טוב דאתפרש מאילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה כשר ופסול. ועל שם נער אתקריאת איהו נערה דעתיד לקיים בה וינערו רשעים ממנה (איוב לח, יג) דאינון איסור טמא ופסול סמאל ומשרייתיה. (וזהר רע"מ ח"ג רעז.)

לימוד התורה למעשה הוא "תורה לשמה", ומשתלם בזה שם הוי"ה כולו, ואם אינו לומד לקיום המעשה השם תור"ה בו לבטלה

כי שם התורה העצמי הוא המעשה, שהרי היא נקראת תורה לשון הוראה, להורות לאדם כיצד יעשה המצות, ואם אינו עושה נמצא שם תורה בו לבטלה. ועד"ה לשמה הוא לשם ה', והכוונה להביא התורה בקיום המעשה שהיא בה"א אחרונה של שם ונמצא בזה משתלם ידו"ד כלו. (ראשית חכמה בהקדמה)

הקב"ה אין לו חפץ ובחירה בעולמו אלא במין האדם העוסק בהלכה ודרשו רז"ל (ברכות דף ח) אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד כלומר שאין לו חפץ ובחירה בעולמו אלא במין האדם העוסק בהלכה שמקומו ארבע אמות.

(כד הקמח לרבינו בחיי, ערך תורה – ומובא בשמירת הלשון ח"א שער התורה פ"א)

אוי לי אמי כי ילדתני – אין ישיבת לומדי תורה לשמה – כל למודכם גמרא משניות מדרש של"ה, ואין אחד נותן ללב ללמוד אורח חיים על בורין

אוי לי אמי כי ילדתני, בראותי שפלת הדור בכל חלקי אירופה, ממש אין ישיבת לומדי תורה לשמה ישיבת לומדים מומחים שוקדים על התורה בעומק הלכה של אמת, אלא בעו"ה בפלפול של הבל מבלי הודה על האמת, אין דורש להבין דרכי התורה על בוריה, ואליכם אישים אקרא, זכו לחולקבון שעוסקים בתורה בתמידות מחיל אל חיל ילכו, אבל כל למודכם גמרא משניות מדרש של"ה, ואין אחד נותן ללב ללמוד אורח חיים על בורין לדעת הלכות תפילין, ציצית, תפלה, ברכות, נטילת ידים, וברכת המזון, הלכות שבת והלכות יום טוב על בורים, אשרי איש שימלט ולא ישגה בהן, כי בהן הלכות רבות והידיעה להמונים מעוטה, ובפרט דיני מוקצה, מלאכת שבת ויום טוב וחול המועד, ברכות הנהנין וכדומה. (יערות דבש – ח"א, דרוש ב')

פישו"ן – פי ששונה הלכות

שם האחד פישון פירוש פישון לשון נוטריקון פי שונה הלכות (וזה"ק בראשית) רוצה לומר ששונה הלכות דאין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ד' אמות של הלכה. (נועם אלימלך, פרשת בראשית)

עיקר תורה לשמה היא התורה שאדם לומד כדי לקיימה!

(ראשית חכמה בהקדמה)

חיוב ותיקון גדול ללימוד "שולחן ערוך"!

על לימוד הפוסקים הוזכר מאוד מאוד ביותר מכל הלימודים, וראוי ללמוד כל הארבעה "שולחן ערוך" כולם מראשם עד סופם בסדר, אם יכול ללמוד כל הארבעה שולחן ערוך עם כל הפירושים הגדולים מה טוב, ואם לאו על כל פנים ילמוד כל הארבעה "שולחן ערוך" הקטנים, והוא תיקון גדול מאוד מאוד, כי על ידי חטאים נתערב טוב ורע, ועל ידי לימוד פוסק שמברר הכשר והפסול המתור והאסור וטהור והטמא, על ידי זה נתברר ונפרש הטוב מן הרע, וכמבואר במאמר "ראיתי מנורת זהב" ובשאר מאמרים מעלת לימוד הפוסקים. (שיחות הר"ן סימן כ"ט)

לא יעבור יום בלי לימוד "שולחן ערוך"!

ואמר: "שכל איש ישראלי מחויב ללמוד בכל יום ויום פוסקים, ולא יעבור. ואף אם הוא אנוס ואין לו פנאי, ילמוד על כל פנים איזה סעיף "שולחן ערוך" באיזה מקום שהוא, אפילו שלא במקומו שהוא עומד עתה בשולחן ערוך, כי צריך ללמוד איזה דין ב"שולחן ערוך" בכל יום ויום כל ימי חייו, וכשאינו אנוס ילמוד בסדר כל הארבעה "שולחן ערוך" מדי יום ביומו, וכשיגמור יוסיים הארבעה "שולחן ערוך" יחזור ויתחיל ללמודם בסדר, וכן ינהג כל ימי חייו. (שם)

השכינה אינו שורה אלא בד' אמות של הלכה!

כי יקרא קן צפור וגו' (דברים כב, ו), רצה לומר כי יקרא התורה צריך שתהיה קן לצפור, כי צפור היא השכינה ואינו שורה אלא בד' אמות של הלכה, והתורה נקרא קן שלה, וצריך ללמוד לשם זה שיהיה קן צפור, ואז תשרה השכינה, והיא המדרכת את האדם למעלה בקודש. וזה כשתעשה כן, אז "לפניך בדרך", רצה לומר השכינה שהיא לפניך בענין שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טז, ח), והיא תורה לך הדרך אשר תלך ולא תכשל, ולכן כתיב שויתי רצה לומר שהוא עושה זאת על ידי פעולתו הטובה שיהיה השם לנגדו כאמור. (מאור עינים)

על ידי לימוד פוסקים, עד שידע להורות הוראות על ידי זה גורם פקודה לכמה עקרונות

(ספר המדות מערכת בנינים, ח"ב אות כ')

כשמעיין בשולחן ערוך שהם רבותיו לידע מקור הדין, אז מובטח לו שהוא בן עולם הבא, להיות לעולם קיים במהריגת קדושי!

וצריך לעיין בפוסקים ובשולחן ערוך שהם רבותיו ולידע מקור הדין זהו עין הלכה דקאמר (תארי"ל), כי אז הליכות עולם לו, אל תיקרי הליכות אלא הלכות, ומובטח לו שהוא בן עולם הבא (סוף נדה), להיות לעולם קיים במדרגת קדוש כדאמרינן. (רבי נפתלי כ"ץ זצ"ל בעל סמיכת חכמים, בצוואתו)

לומד יקר!

דבר בדוק ומנוסה שלא יאמר אלמד היום לכמה ימים, כגון ב' או ג' דפיין (או עמודים) ואחר יומיים שלשה נמשיך כמה דפים, כי זה הוא תחילת נפילה, שעל ידי שכל פעם כמה ימים לא ילמד ורק מפעם לפעם ילמד כמה דפים או עמודים אפשר על ידי זה ליפול מכל התכנית.

לכן לומד נכבד! אל תוסף ואל תגרע מהלימוד המוקצב בדיוקא דף אחד או עמוד אחד כפי הנכתב בלוח. חוץ מאם קראך אונס או איזה סיבה המוכרחת המונעת, אזי תשלים למחרת אותו היום, אבל שוב תחזור למסלול דף ליום, או עמוד ליום. (מתוך ספר "ודברת בס")

סימנא טבא!

להתחיל הסדר ב"איזה יום" שרוצה בקבלה מחדש להתחילו ולסיימו בעזרת השם יתברך!

והרוצה להתחיל מסכת או לימוד אל יאמר אמתין עד הפסח או עד ראש חודש כי כל הימים ועיתים יפים לתורה ולהתחיל במצות ולעסוק בתורה. (ספר הפליאה – ד"ה ועשה להדביק בדרכיהם הטובים)

הלכה – שהולך בדרך הישר

ההלכה הם דברי תורה שהם באמת כך פירושהם לא יטו ימין ושמאל מן האמת ולפיכך נקרא הלכה שההולך בדרך אינו נוטה מן הישר לא לימין ולא לשמאל כך דבר הלכה אינו נוטה מנקודת האמת. (תפארת ישראל למהר"ל מפראג, פרק ע')

הקב"ה אין לו שעשוע ושמחה אחרת זולת לימוד הלכה

ידוע אמרם ז"ל בגמרא (ברכות ה) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, ואין לו שעשוע ושמחה אחרת זולת זה.

(ישמח משה פרשת בראשית)

אין לו מקום אחר בעולמו

ואין לו להקב"ה בעולמו, ר"ל מקום לשרות בו, אלא ד' אמות של הלכה היא מקומו (ברכות ה). (ישמח משה פרשת תרומה)

ארבע אמות של הלכה קדוש בקדושת ארץ ישראל

ארבע אמות של הלכה קדוש בקדושת ארץ ישראל שאויר ארץ העמים נפלט מתוכו לגמרי מכל צד על ידי החרב דשתי פיות ונכנס אויר קדוש.

(צדקת הצדיק, אות רכ"ג)

ארבע אמות של הלכה זהו משכן הקב"ה שהוא הצלם אלקי חופף עליו ושוכן בקרב מוחו בהתבוננו בהלכה ותורת ה'

אין להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה זהו משכן הקב"ה שהוא הצלם אלקי חופף עליו ושוכן בקרב מוחו בהתבוננו בהלכה ותורת ה'.

(דובר צדק, נר המצוות, מ"ע א')

כשנעשה שלחנו ד' אמות של הלכה אז הוא נעשה דוגמת בית המקדש

משחרב בית המקדש אין להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה וכשנעשה שלחנו ד' אמות של הלכה אז הוא נעשה דוגמת בית המקדש. (פרי צדיק, עת האוכל, אות ו')

כל אדם בכל מקום שהוא יש לו בחינת ארבע אמות להתקרב בהם לה' יתברך – ואלו הארבע אמות זוכין ע"י הלכות – למצוא לו מקום בכל מקום שהוא להתקרב על ידו לה' יתברך, עד שידע היטב שהאדם בכל מקום שהוא יש לו ארבע אמות, דהיינו שיש שם גם כן מקום ועצה להתקרב לה' יתברך – וזה יקר מאד בעיניו יתברך, ואין לו בעולמו אלא אלו הארבע אמות של הלכה, כי זה עיקר גדולתו וכבודו שיתקרבו כל הרחוקים אליו יתברך

מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. הינו שיזכה האדם ע"י ההלכה לילך בו ארבע אמות על כל פנים שזהו שעור מקומו של אדם, כי כל אדם יש לו ארבע אמות שהם נמשכין מארבע אותיות הוי"ה, הינו שכל אדם בכל מקום שהוא יש לו בחינת ארבע אמות להתקרב בהם לה' יתברך – ואלו הארבע אמות זוכין ע"י הלכות, ע"י כח הצדיקים. ועכשו מיום שחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא אלו הארבע אמות של הלכה – היינו מי שזוכה ע"י הלכות התורה לבחינת ארבע אמות, דהיינו למצוא לו מקום בכל מקום שהוא להתקרב על ידו לה' יתברך, דהיינו שיגיע לו הארה מהתורה עד שידע היטב שהאדם בכל מקום שהוא יש לו ארבע אמות, דהיינו שיש שם גם כן מקום ועצה להתקרב לה' יתברך – וזה יקר מאד בעיניו יתברך, ואין לו בעולמו אלא אלו הארבע אמות של הלכה, כי זה עיקר גדולתו וכבודו שיתקרבו כל הרחוקים אליו יתברך.

(ליקוטי הלכות, הלכות סעודה, ה, לה)

אין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, הכוונה על

אדם צדיק הלומד תורה לשמה, וכל אדם הוא ד' אמות, והוא נקרא ד' אמות של הלכה, ועליו שורה שכינה, וזהו שיש לקב"ה בעולמו – והחי יתן אל לבו עד מתי יעבור קיץ וחורף ולא נעשה דבר לתקון נשמתו, ועד אנה יהיו לבושו צואים

והנה כמו שיש להתאונן על חורבן בית המקדש בסילוק שכינה, כן יש להתאונן במיתת צדיקים, כי גם בחר ה' אוה לשכון עליהם, כמ"ש הרמב"ם בפירוש המשנה וברכות ח ע"א על אין לו לקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, שהכוונה על אדם צדיק הלומד תורה לשמה, וכל אדם הוא ד' אמות, והוא נקרא ד' אמות של הלכה, ועליו שורה שכינה, וזהו שיש לקב"ה בעולמו... והחי יתן אל לבו עד מתי יעבור קיץ וחורף ולא נעשה דבר לתקון נשמתו, ועד אנה יהיו לבושו צואים. (יערות דבש – ח"ב – דרוש ו')

וזהו שריד שהותיר ה' לנו ברוב רחמיו – אין לה' בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, כי הוא במקום קרבן זוכה ומקטיר קטורת – וכעת ההוגים בתורה לשמה, זוכים ששריית שכינה שם

וזהו שריד שהותיר ה' לנו ברוב רחמיו, ואין לה' בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, כי הוא במקום קרבן זוכה ומקטיר קטורת, אשר על ידי קטורת וקרבנות,

שכן ה' בין כרובים ובדי ארון, וכעת ההוגים בתורה לשמה, זוכים ששריית שכינה שם. (יערות דבש – ח"ב, דרוש ה')

ד' אמות של הלכה אדמת קודש הוא

כי (ברכות ה) אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה ונמשך ממילא הברכה לישראל. וז"ש (שמות ג, ה) כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קדש הוא. ר"ל כי כאשר אתה עומד עליו ובהמקום הזה הוא השראת השכינה הנה ממילא אדמת קדש הוא. (תפארת שלמה מועדים, לשבועות)

אין נמלט לשום איש תירוץ ואמתלא על ביטול תורה,

חזקו בתורה לשמה, כי היא חיינו וקיום הגלות, כי היא הנותנת חיים לעוסקים בה לשמה, ולמה תרחקו מחיים

אבל באמת אין נמלט לשום איש תירוץ ואמתלא על ביטול תורה, ובכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב, שהוא מקום ציה וצלמות, אוי להם לבריות מעלבונה של תורה ואבות ג. ו. ולכן נא חזקו בתורה לשמה, כי היא חיינו וקיום הגלות, ובה עיקר מצב ישראל, כאומרנו (דברים ח ג) לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה', והיינו התורה, כי היא הנותנת חיים לעוסקים בה לשמה, ולמה תרחקו מחיים. (יערות דבש – ח"ב, דרוש ט"ז)

הריענו ליהויה כ"ל הארץ ר"ת הלכה, כי מיום שחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, והוא פנימיותה הנכלל בד' אותיות השם, והוא המכוין באמרם, תורה לשמה, אל השם המתלבש בהלכה ומאיר בתוכו – והני ד' אמות גופייהו, אי גמירי להו אינשי בהדי הלכה איז, אי לא, לא השלימו מצותן

כתב הרב רבי ישראל טרוג, הריענו לה' כל הארץ, ר"ת הלכה. כי מיום שחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, והוא פנימיותה הנכלל בד' אותיות השם, והוא המכוין באמרם, תורה לשמה, אל השם המתלבש בהלכה ומאיר בתוכו, למי שישים אליו לבו, ואז רוחו ונשמתו אליו יאסוף שיאיר כולם בעיניו, אלמא הלכה לבד בלתי הסוד אינה מספקת. והני ד' אמות גופייהו, אי גמירי להו אינשי בהדי הלכה איז, אי לא, לא השלימו מצותן. עוד, ארבע אמות, גי' תש"ך, וכן תמים דרכו עם אותיות הא"ל, הרי שנות' חיים. והנה תש"ך הוא ע"ב דא"א בכללות עשר, והיינו גי' פום ממלל רברבן, שמדבר בפשט ומכוון לרוי תורה. "של הלכה בגי' שמים, דא ז"א, וכן השכינה, ששניהם נכללין בכוננת לשמ"ה, וכן עולה לשמה ע"ה מ"ק. (פרע"ח למהר"ח, שער הזמירות פ"ד)

כשנחרב בית המקדש, כל השלימות בטלה, חוץ מד' אמות של הלכה – הקב"ה אין לה אלא ד' אמות של הלכה, שהיא הכל"ה – ובזכותם נזכה במה דכתיב, הקיצה ל'פקוד כ"ל היגויב, ר"ת הכל"ה

עוד ארבע אמות של הלכה, גי' אלף רבתיא בכללות עשר, היינו אלף קי"א, סוד אי"ק מקור האותיות, הכולל כל התורה כולה. וכשם שכל הקרבנות בטלות לעתיד לבא חוץ מן התורה, כן כשנחרב בה"מ, כל השלימות בטלה, חוץ מד"א של הלכה, כדקאמרן שאין בטלות לעולם. וז"ס סמיכות הפסוק זה לתחלתו, שהוא מזמור לתודה. והכוונה, כי אחר חרבן חזרה המלכות אב"א, לד"ס תחתונות שהוא תנה"י, והקב"ה מפורש כאן בסוד מלכות, שאין לה אלא ד' אמות של הלכה, שהיא הכלה. ובזכותם נזכה במה דכתיב, "הקיצה ל'פקוד כ"ל היגויב, ר"ת הכלה, וזה הטעם שאסור לילך אחורי אשה בד"א שלה, כי שם מקומה, ותופסת כל שיעור הזה, ואין לגרום בה דינין ח"ו. עוד, ד' אמות, הם הוי"ה ואהי"ה, שהם גי' אמ"ה ע"ה... (פרע"ח למהר"ח, שער הזמירות פ"ד)

הלומד שלא לשמה לא על מנת לעשות לידע לבוא מעשה, רק רוצה ללמוד לידע הכמתה וסתריה לבד, נוה היה לו שלא היה יוצא לאויר העולם

והלומד שלא לשמה ר"ל, לא ע"מ לעשות לידע לבוא מעשה, רק רוצה ללמוד לידע הכמתה וסתריה לבד, אי"כ נוה היה לו שלא היה יוצא לאויר העולם, שאז היתה השגתו מרובה מאד אלף אלפים ככה, כמו שמשיג עתה, כאשר נשמתו מלובשת באף חומרי הזה, אשר הוא מסך מבדיל וגורם חושך להשגת נשמתו, וז"ש "כל המצוה וכו' תשמרון לעשות", שעיקר כונתו יתברך היה במה שהלביש מצוותיו ית' בדברים ששמיים, כדי לגרום חיים נצחיים לעולם הבא גם לנפש ולגוף היסודי, שהוא קישור שמים וארץ ביחד כמ"ש.

(שיח יצחק ח"א, דרוש לסיום השי"ס אות ל"ו)

אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה

אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה מסיר אונן משמוע תורה גם תפלתו תועבה לפי שאין להקב"ה בעולמו רק ד' אמות של הלכה.

(מגלה עמוקות על התורה, פרשת אחרי)

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייה
 בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

הלכות הנהגת אדם בבוקר

**סימן א - דין השכמת הבקר.
 ובו ט' סעיפים:**

א "יתגבר כארי לעמד בבקר לעבודת בוראו
 בשיחה הוא מעורר השחר. הגה ועל כל
 פנים לא יאחר זמן התפלה שהצבור
 מתפללין (טור). הגה שויתי ה' לנגדי תמיד
 הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים
 אשר הולכים לפני האלהים, כי אין שיבת
 האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו
 כשיכתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך
 גדול, ולא דבורו והתקבצו פיו כרצונו והוא
 עם אנשי ביתו וקרוביו כדבורו במושב
 המלך. כל שכן כשישים האדם אל לבו
 שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ
 כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו
 שנאמר, אם יסתור איש במסתרים ואני לא
 אראנו נאם ה', מיד יגיע אליו הנראה
 וההכנעה בפחד השם ותכרוך ובשנתו ממונו
 תמיד (מורה נבוכים חלק ג פרק נ"ב). ולא
 יתביש מפני בני אדם המלעיגים עליו
 בעבודת השם ותכרוך. גם בהצנע לכת
 ובשכבו על משכבו ידע לפני מי הוא שוכב,
 ומיד שיעור משנתו יקום בנריות לעבודת
 בוראו ותכרוך ותעלה (טור):

ב יהמשימים להתחנן לפני בוראו בנן
 לשעות שמשנתות המשמרות, שהן
 בשליש הלילה ולסוף שני שלישי הלילה
 ולסוף הלילה, שהתפלה שיתפלל באותן
 השעות על התכונן ועל הגלות רצויה:

ג יראוי לכל ירא שמים שיהא מצר ודואג
 על תכונן בית המקדש:

ד יטוב מעט תחנונים בכונה מהרבות בלא
 פונה:

ה יטוב לומר פרשת העקדה ופרשת המן
 ופרשת הדברות ופרשת עולה ומנחה
 ושלמים וחסאת ואשם. הגה ודוקא ביחיד
 מתר לומר פרשת הדברות בכל יום, אבל
 אסור לאמרם בצבור (תשובת הרשב"א סימן
 קמ"ד):

ו טפרשיות הקרבנות לא יאמר אלא ביום
 (ועין לקמן סימן מ"ז סעיף י"ג):

ז כשיסיים פרשת העולה יאמר יהי רצון
 מלפניך שיהיה זה חשוב ומקבל כאלו
 הקרבתי עולה, וכך יאמר אחר פרשת
 המנחה והשלמים, מפני שהם באים נדבה:

ח יאמר עם הקרבנות פסוק ושהט אותו על
 ירך המזבח צפנה לפני ה':

ט ייש נוהגין לומר פרשת הפיור, ואחר כך
 פרשת תרומת הדשן, ואחר כך פרשת
 התמיד, ואחר כך פרשת מזבח מקטר
 קטרת, ופרשת סמני הקטרת ועשייתו:

**סימן ב - דין כבישת בגדים. ובו
 ו' סעיפים:**

א לא ילבש חלוקי משיב (טור), אלא יקח
 חלוקי ויכניס בו (ראשו) וזרועותיו בעודנו
 שוכב, ונמצא כשיקום שהוא מכסה:

ב באל יאמר הנני בחדרי חדרים מי רואני,
 פי הקב"ה מלא כל הארץ כבודו:

ג יתקדק בחלוקי ללבשו בדרפו, שלא
 יתפך הפנימי לחוץ:

ד ינעל מנעל זמין תחלה ולא יקשרנו,
 ואחר כך ינעל של שמאל ויקשרנו, ויחזיר
 ויקשר של זמין. הגה ובמנעלים שלנו שאין
 להם קשינה, ינעל של זמין תחלה (תוספות
 פרק במה אשה ד' ס"א):

ה יכשחולץ מנעליו חולץ של שמאל תחלה:

ו יאסור לילך בקומה זקופה. ולא ילך יד'
 אמות בגלוי הראש (מפני כבוד השכינה,

ייתבדק נקביו. הגה ויכסה כל גופו, ולא ילך
 יחף (אור זרוע). וירגיל עצמו לפנות בקר
 וערב, שהוא זריות ונקיות (הגהות ממוני
 פרק ה' מהלכות דעות):

**סימן ג - הנהגת בית הכסא. ובו
 י"ז סעיפים:**

א כשיפנס לבית הכסא יאמר התכבדו
 מכבדים וכו', ינעקשו לא נהגו לאמר:

ב יהא צנוע בבית הכסא, ולא יגלה עצמו
 עד שישב. הגה ולא ילכו שני אנשים ביחד,
 גם לא ידבר שם, ויסגר הדלת בעדו משום
 צניעות (אור זרוע):

ג יאם רוצה למשמש בפי טבעת בצרור או
 בקיסם לפתח נקביו, ימשמש קדם שישב
 ולא ימשמש אחר שישב, מפני שקשה
 לכשפים:

ד הלא יגלה עצמו פי אם מלאחריו טפח
 ומלפניו טפחים, ואשה, מאחריה טפח
 ומלפניה ולא כלום:

ה יאם נפנה במקום מגלה שאין בו מחצות,
 יכונן שיהיו פניו לדרום ואחוריו לצפון או
 איפכא, אבל בין מזרח למערב אסור.
 (ולקטיל מים, בכל ענין שרי) (בית יוסף בשם
 הרמב"ם):

ו יוכן אסור לישן בין מזרח למערב אם
 אשתו עמו, וינכון להזהר אפלו כשאין
 אשתו עמו:

ז ימטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש,
 מקום שיכולים לראות משם הר הבית, ומשם
 והלאה אין יכולים לראות, רש"י), [לא] ישב
 ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום)
 או יסלק הקדש לצדדין:

ח יכשפנה בשדה, אם הוא אחריו הגדר,
 יפנה מיד, ובבקעה יתרחק עד מקום שלא
 יוכל חברו לראות פרועו:

⌘ באר הגולה ⌘

[סימן א] א טור ב ירושלמי ג רא"ש אהא דברכות ג' ד רא"ש שם ה טור ו שם בטור ז תמיד לב ח תענית כו ומגלה לא ט כל בו ורא"ש גבי פרשת התמיד י ארחות
 חיים בשם הר"י בר יקר על פי ויקרא רבה פרשה ו כ שם [סימן ב] א מגמרא דשבת ק"ח ב טור ותענית י"א חגיגה י"ז ג שבת קי"ד ד שם ס"א ה שבת שם ו קדושין
 ל"א ז שם ח ברכות ט"ו [סימן ג] א שם ס ב בית יוסף ג שם בברכות ס"ב ד שם ה שם כ"ג ו שם ס"א לפרוש ירושלמי והתוספות שם והרא"ש והרשב"א שם
 ז ברכות ה לפי פרוש התוספות ח בית יוסף לדעת הרמב"ם בפרק ז מהלכות בית הבחירה ט שם בגמרא ס"א ולשון הרמב"ם שם י שם בגמרא ס"ב

ט כלא ישב במהרה ובחזק ולא יאנס לדחק עצמו יותר מדאי, שלא ינתק שני הפרבשתא:

י לא יקנח ביד זמין:

יא לא יקנח בחרס, משום כשפים. ולא בעשבים יבשים, שהמקנח בדבר שהאור שולט בו, שניו התחוננות נושרות. ולא בצרור שקנח בו חברו, מפני שמביא את האדם לידי תחוננות. הגה ועכשו שבתי פסאות שלנו אינן בשדה נהגו לקנח (בחרס, וכן נהגו לקנח) בדבר שהאור שולט בו, ואינו מדיק, ופוק חזי מאי עמא דבר (חדישי אגדה פרק המוציא):

יב סיפגה בצניעות בלילה כמו ביום:

יג לא ישתיין מעמד, מפני ניצוצות הנפזין על רגליו, אם לא שיעמד במקום גבוה או שישתיין לתוף עפר תחום (פרוש, קרקע שאינה בתולה, אלא כגון של ארץ חרושה):

יד יזהר שלא יאחז באמה וישתיין, אם לא מעטרה ולמטה מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה, אלא אם כן הוא נשוי. וימדת חסידות לזהר אפלו הנשוי:

טו יאפלו מי שאינו נשוי מתר לסייע בביצים:

טז שלא התר לנשוי לאחז באמה אלא להשתיין, אבל להתחבף לא:

יז מהמשהה נקביו עובר משום כל תשקצו: סימן ד - דיני נטיילת ידים. ובו כ"ג סעיפים:

א ירחץ ידיו ויברך על נטיילת ידים. (הגה ויש אומרים גם אשר יצר ואפלו לא עשה צרכיו, וכן נהגו) (אבודרהם).² מים הפסולים לנטיילת ידים לסעדה (לקמן סימן ק"ס) פשרים לנטיילת ידים לתפלה. גמיה יש מי שאומר דלא מברך עליהו:

ב ידקדק לערות עליהן מים ג' פעמים, להעביר רוח רעה ששורה עליהן:

ג לא יגע בידו קדם נטילה לפה ולא לחטם ולא לאזנים ולא לעינים:

ד יאפלו מי שנטל ידיו לא ימשמש בפי הטבעת תמיד, מפני שמביא את ידיו תחוננות. ולא יגע במקום הקנה, שמשמוש היד מדיק לחבורה:

ה לא יגע בגגית שר, שמשמוש היד מפסיד השכר:

ו אין צריך רביעית לנטיילת ידים לתפלה:

ז טוב להקפיד בנטיילת ידים שחרית בכל הדברים המעפכים בנטיילת ידים לסעודה. הגה מיהו אינו מעפכ לא כלי ולא כח גברא ושאר הדברים הפוסלים בנטיילת הסעדה (מרדכי ריש פרק אלו דברים, תשובת רשב"א סימן קצ"ה):

ח בנטיילת ידים שחרית אין נוטלין על גבי קרקע, אלא לתוף כלי:

ט למים של נטיילת ידים שחרית אסור להנות מהם, ולא ישפכם בפית ולא במקום שעוברים שם בני אדם:

י בנוטל כלי של מים ביד זמין ונותנו ליד שמאלו, כדי שיריק מים על זמין תפלה:

יא לא יטל ממי שלא נטל ידיו שחרית:

יב אם שכשף ידיו לתוף כלי של מים, עלתה לו נטילה לקריאת שמע ולתפלה, אלא לא לרוח רעה שעליהן. אם שכשף ידיו בג' מימות מחלפים, יש להסתפק אם עלתה לו להעביר רוח רעה שעליהן:

יג אם היה נעור כל הלילה, יש להסתפק אם צריך לטל ידיו שחרית להתפלל ולהעביר רוח רעה מזדיו. הגה וישלם בלא ברכה (הרא"ש פ"ל ב' ורשב"א סימן ק"ג):

יד השפים קדם עמוד השחר ונטל ידיו, יש להסתפק אם צריך לטל ידיו פעם אחרת כשיאור היום להעביר רוח רעה השורה על הידים. (הגה וישלם בלא ברכה):

טו ישן ביום, יש להסתפק אם צריך לערות מים עליהם ג' פעמים (וישלם בלא ברכה):

טז שדוד היה נזהר שלא לישן שתיין נשמיין (פרוש, ששים נשימות), כדי שלא יטעם טעם מיתה. (הגה ובגמרא פרק הלשון משמע דדוקא ביום היה נזהר) (דברי עצמו, ועין בבית יוסף):

יז יש נוהגין לרחץ פיהם שחרית, מפני הרירים שבתוף הפה:

יח אלו דברים צריכים נטילה במים. הקם מהמשה, והיוצא מבית הפסא ומבית

המרחץ והנוטל צפרניו והחולץ מנעליו, והנוגע בגליו, והחופף ראשו, ויש אומרים אף ההולף בין המתים, ומי שנגע במת, יומי שמפליא כלי, והמשמש משתו, והנוגע בכנה, והנוגע בגופו בידו. יומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל אם תלמיד חכם הוא, תלמודו משתפח, ואם אינו תלמיד חכם יוצא מדעתו:

יט המקוץ דם מהכתפים ולא נטל ידיו, מפחד ז' זמנים. המגלה ולא נטל ידיו, מפחד ג' זמנים. הנוטל צפרניו ולא נטל ידיו, מפחד יום אחד, ואינו יודע ממה מפחד:

כ יהרוחץ פניו ולא נגבם יפה, פניו מתבקעות או עולה בקו שחין, ורפואתו, לרחץ הרבה במי סלקא:

כא יצריך לזהר בתפלה או באכילה (ועין לקמן סימן צ"ב סעיף ו' וסימן קס"ד) שלא לגע בשוק ודרך ובמקומות המכסים באדם, לפי שיש שם מלמולי זעה (מלמולי זעה פרוש, זמא כעין שעורים קטנים), וכן שלא לחבף בראשו, אבל מקומות המגלים בראשו ובפניו ובמקום המגלה שבזרועותיו אין להקפיד:

כב אם אין לו מים, יקנח ידיו בצרור או בעפר או בכל מידי דמנני ויברך על נקיות ידים, ויועיל לתפלה אלא לא להעביר רוח רעה שעליהן:

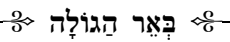
כג כלא תקנו נטיילת ידים אלא לקריאת שמע ולתפלה, אבל ברכות דשחרית יכול לברך קדם נטילה. אלא אם כן הוא ישן על משתו ערם, שאז אסור להזכיר את השם עד שינקה אותם:

סימן ה - פונת הברכות. ובו סעיף אחד:

א יכונן בכרכתו פרוש המלות. כשיזכיר השם יכונן פרוש קריאתו באדנות שהוא ארון הכל, ויכונן בכתיבתו ביו"ד ה"א שהיה והנה ויהיה, ובהזכירו אלהים יכונן שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כלם:

סימן ו - דין ברבת אשר יצר ואליהי נשמה ופרושיו. ובו ד' סעיפים:

א כשיצא מבית הפסא יברך אשר יצר את האדם בתכמה, שבריאת האדם היא

כ שבת פ"ב ל ברכות ס"ב מ שבת פ"ב הל' ק"ה נ ברכות ס"ב ס שם ע נדה י"ג וברכות פ מ נדה שם צ רמב"ם פרק כ"א מהלכות אישות ק רבי יונה בספר היקאה ר שם בגמרא דנדה ש ס"ג סימן קנ"ו ת מכות ט"ז [סימן ד] א ברכות ס ב הרא"ה ג שם ד שבת ק"ט ה שם קח ו שם בפרוש רש"י ז בית יוסף לדעת רש"י ט ארחות חיים בשם הרמב"ם י תשובת הרשב"א והרד"א וספר הזהר פרשת וישב בפסוק ויאמרו איש אל אחיו כ שם בזהר ל שם בזהר מ שם פרשת מקץ על פסוק ויבר יוסף את אחיו נ שם בפרשה וישב ס שם בתשובת הרשב"א ובית יוסף לדעת הטור ע בית יוסף לדעתו פ גם זה שם צ בית יוסף גם לדעת הרא"ש ק ארחות חיים ר בית יוסף ש ס"ה כ"ז וזהר ריש פרשת וישב ת הרד"א א שם בסוף ספרו והכל בו סימן כ"ג ב מרדכי פרק ח' דברכות ג מהר"א בסימן ז' ד שם ה פסחים ק"ב ו שבת קלג ז תשובת הרשב"א ח ברכות ט"ו ט רא"ש בסוף ברכות י שבת ק"ט ושם בזהר פרשה וישב כ הרא"ש שם והרשב"א בתשובה ל שם ס. [סימן ה] א טור [סימן ו] א ברכות שם

מלהוציא הטפה ההיא היה קשה לו, ותיב להודות:

ה'לכות ציצית

סימן ח - הלכות ציצית

ועטיפתו. וכו' י"ז פ"ט פ"ב:

א איתעטף בציצית ויכרך מעמד:

ב בסדר עטיפתו, כדרך בני אדם שמתכסים בכסותם ועוסקים במלאכתם, פעמים בכסוי הראש פעמים בגלוי הראש. ונכון שיכסה ראשו בטלית:

ג יטליתות קטנים שלנו שאנו נוהגים ללבש, אף על פי שאין בהם עטוף יוצאין בהם ידי חובת ציצית. וטוב להניח אותו על ראשו, רחבו לקומתו, ולהתעטף בו, ויעמד כף מעטף לפחות כפי הלוח ד' אמות, ואחר כך ימשכנו מעל ראשו וילבישנו:

ד ימחזיר שתי ציציות לפניו ושתיים לאחוריו, כדי שיהא מסוכב במצות:

ה המכרך להתעטף בציצית. ואם שנים או שלשה מתעטפים בטלית באחת (פרוש, בפעם אחת), כלם מכרכים, ואם רצו, אחד מכרך והאחרים יענו אמן:

ו יעל טלית קטן יכול לברך להתעטף אף על פי שאינו מתעטף אלא לובשו. הגה ויש אומרים שמכרכין עליו על מצות ציצית, וכן נוהגין ואין לשנות (כל בו סימן כ"ב וכו' בה"ק ד' פ"ו ע"ב):

ז הצריך להפריד חוטי הציצית זה מזה:

ח יכונן בהתעטפו, שצונו הקב"ה להתעטף בו כדי שזכור כל מצותיו לעשותם:

ט יקדם שיכרך יעני בחוטי הציצית אם הם כשרים, כדי שלא יכרך לבטלה:

י יאם לובש טלית קטן בעוד שאין ידיו נקיות, ילבישנו בלא ברכה, וכשיטל ידיו ימשמש בציצית ויכרך עליו, לא פשילבש טלית אחר יכרך עליו ויכונן לפטור גם את זה, ואין צריך למשמש בציצית של ראשון:

ב יש נוהגין להמתין לברך על נטילת ידים עד בואם לבית הפנסת ומסדרים אותו עם שאר הברכות, וכוני ספרד לא נהגו כן. ועל כל פנים לא יכרך ב' פעמים. ומי שמכרכם בביתו לא יכרך בבית הפנסת, וכן מי שמכרכם בבית הפנסת לא יכרך בביתו (כל בו סימן ב'). ומי שלומד קדם שיכנס לבית הפנסת או מתפלל קדם, יכרכם בביתו ולא יכרך בבית הפנסת, ואפלו בכהאי גוונא יש נוהגין לסדרם עם שאר ברכות בבית הפנסת ואין מכרכין בביתם (מהר"ל הלכות תפלה):

ג בברכת אלהי נשמה אינה פותחת בברוך מפני שהיא ברכת ההודאה, וברכת ההודאות אין פותחות בברוך, כמו שמצינו בברכת הגשמים:

ד יש נוהגין שאחר שברך אחד ברכת השחר וענו אחריו אמן, חוזר אחד מהעונים אמן ומכרך ועונין אחריו אמן, וכסדר הזה עושין כל אותם שענו אמן תחלה. ואין לערער עליהם ולומר שכבר יצאו באמן שענו תחלה, מפני שהמכרך אינו מכוון להוציא אחרים, ואפלו אם היה המכרך מכוון להוציא אחרים, הם מכוונים שלא לצאת בברכתו:

סימן ז - דין לברך ברכת אשר יצר כל היום אחר הטלית מים.

וכו' ד' פ"ט פ"ב:

א כל היום כשעושה צרכיו, אבין קטנים בין גדולים, מכרך אשר יצר ולא על נטילת ידים, יאף אם רוצה ללמד או להתפלל מיד. הגה היו ידיו מלכלכות, ששפשוף בהן, אפלו הכי אינו מכרך על נטילת ידים (סמ"ג סימן כ"ז מ"ג):

ב י הטיל מים ולא שפשוף, אף על פי שצריך לברך אשר יצר, אין צריך לטל ידיו אלא משום נקיות או משום הכון:

ג י הטיל מים והסיח דעתו מלהטיל מים, ואחר כך נמלך והטיל מים פעם אחרת, צריך לברך ב' פעמים אשר יצר:

ד י אין שעור להשתין מים, פי אפלו לטפה אחת תיב לברך, שאם יסתם הנקב

בחכמה נפלאה. יניש מפרשים, על שם שהגוף דומה לנוד מלא רוח והוא מלא נקבים, כדלקמן בסמוך. יניש מפרשים בחכמה, שהתקין מזונותיו של אדם הראשון ואחר כך בראו. וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים, יפרוש, נקבים רבים, כגון פה וחטם ופי טבעת, וגם ברא בו אברים רבים חלולים, כמו לב וכרס ומעים. שאם יסתם אחד מהם, כלומר, שבנקבים יש נקב אחד שהוא הפה, שכשהוא במעי אמו הוא סתום, וכשיוצא לאויר העולם הוא נפתח, ואם פשוט לאויר העולם היה נשאר סתום, לא היה אפשר להתקיים אפלו שעה אחת, והאברים החלולים, אם היה נפתח אחד מהם, לא היה אפשר להתקיים אפלו שעה אחת. ועוד יש לפרש, ישגבול יש לאדם שיכולין נקביו לסתם ולא ימות, וכיון שעבר אותו הגבול אי אפשר להתקיים אפלו שעה אחת. וכיון שבכלל הנקבים הם פי הטבעת ופי האמה, ובכלל האברים החלולים שאם יפתח אחד מהם אי אפשר להתקיים הם כרס ומעים, שפיר הוי שכח זה מענין עשית צרכיו. ואפשר עוד, שמאחר שאם יוצא לנקביו ביותר עד שאם עבר הגבול ימות, בכלל שאם יפתח אחד מהם הוא, והוי שאם יפתח אחד מהם, נמי מענין עשית צרכיו ממש. ירפא [חלי] כל בשר, על שם שהנקבים שברא בו להוציא פסלת מאכלו, אם יתעפש בנטן ימות, והוצאתו היא רפואה. ומפליא לעשות, מפני שאדם דומה לנוד מלא רוח, ואם יעשה אדם בנוד נקב כחדה של מחט הרוח יוצא, והאדם מלא נקבים ורוחו משתמרת בתוכו, הרי זה פלא. יועוד יש לפרש, על שם שבורך טוב המאכל ודוחה הפסלת. הגה ועוד יש לפרש, שמפליא לעשות במה ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי, והכל הוא על ידי שהוא רפא כל בשר, פי אז האדם בקו הכריות ונשמתו משתמרת בקרבו (דברי עזמ):

באר הגולה

ב פרוש רש"י שם ג תוספות ד בית יוסף לדעת הטור ה נדה ל בית יוסף ז הר"ר דוד אבן עזרא ח שם בגמרא בפרוש רש"י ט הרד"א שם י כל בו בסימן ב' בשם הר"מ כ טור ותוספות בברכות י"ד מ"ו ובפסחים ק"ד ל האגור בשם מהר"י מולין למנהג אשכנז [סימן ז] א סמ"ג בשם ר"י בסימן כ"ז וסמ"ק קע"ט בשם ר"פ ב הרמב"ן בתשובה קצ"ג ומהר"א בשם הרשב"א ורננו תם ג שם בסמ"ג וסמ"ק ד הגהות מימוני פרק כ"ג מהלכות שביית עשור וספר ארחות חיים ה שם בשם גאון ו שם בשם גאון והשובת הרא"ש פ"ל ד' [סימן ח] א טור וסמ"ק סימן ב' הרד"א וארחות חיים ב טור בשם בעל העטור ג תרומת הדשן ומהר"ק קמ"ט והאגור ומהר"א ד שם בעל העטור וברוקח ה תוספות בפרק ב ברכות ו ארחות חיים הביאו בית יוסף בסימן כ"ב מהר"י ואגור בשם מהר"י מולין ארחות חיים ז מנחות מ"ב ח טור ט רא"ש בסוף הלכות ציצית י תוספות בברכות י"ד ובמנחות ל"ו כ טור ל בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

רחלים, שהוא חיב בציצית מן התורה כלי פקפוק. הגה ומיהו אם אי אפשר רק בטלית של פשתן, מוטב שייעשה טלית של פשתן וציצית של פשתן משיתבטל ממצות ציצית (תשובת הרא"ש קלל ב):

סימן י - דיגי בנפות הטלית. וכו' י"ב סעיפים:

א טלית שאין לה ד' כנפות פטורה. יש לה יותר מד' חיבת, ועושה לה ארבע ציציות בארבע כנפיה בהמרחקות זו מזו יותר:

ב יש לה ארבע, וחתף א' באלכסון ועשאהו שנים, הרי נעשית בעלת ה' וחיבת:

ג יכפל קרנות טליתו וקשרם או תפרם, ודומה כאלו קצצו ואין לה כנפות, אף על פי כן לא נפטרה:

ד הטלית של בגד וכנפיה של עור, חיבת. היא של עור וכנפיה של בגד, פטורה:

ה יהיו לה ג' כנפות ועשה בהם ג' ציציות, ושוב עשה לה כנף ד' ועשה גם בו ציצית, פסולה משום תעשה ולא מן העשוי:

ו אין כופלין את הטלית ומטילים ציצית על כנפיה כמו שהיא פסולה. (הגה אכל צריך להטיל בד' כנפיה הפשוטים) (בית יוסף) אלא אם כן תפרה כלה, ואפלו מרוח אחת. (הגה ויש אומרים דחייבין אפלו בלא תפירה. וטוב לעשות לה ציצית אכל לא

לכרף עליה) (הרי"ף והרא"ש והטור): "הטלית ציצית על ציצית, אם נתפון לכבטל הראשונה, חותף הראשונה וכשרה, ואם נתפון להוסיף, אף על פי שחתף אחת משתיהן פסולה. (הגה ויש מקשירים בכל ענין, וכן עקר) (טור בשם הרא"ש ורנבו ירחם נתיב י"ח חלק ג). וקדם שחתף הראשונה, פסול בכל ענין (בית יוסף):

קדם שאיר היום (הגהות מימוני בשם ספר התרומה, הסמ"ג וסמ"ק ומרדכי בהלכות תפלין):

יז אנתכסה בכגד שהוא חיב בציצית ולא הטיל בו ציצית, בטל מצות ציצית:

סימן ט - איזה בגדים חיבים בציצית ואיזה פטורים מציצית. וכו' ו' סעיפים:

א אין חיב בציצית מן התורה אלא בגד פשתים או של צמר רחלים, אכל בגדי שאר מינים אין חיבים בציצית אלא מדרבנן. (ויש אומרים דכלהו חיבין מדאורייתא, והכי הלכתא) (תוספות דף ל"ט והרא"ש וסמ"ג ומרדכי):

ב בציצית של פשתים או של צמר רחלים פוטרים בכל מיני בגדים, יחוץ משל פשתים לצמר או של צמר לפשתים בזמן הזה דליכא תכלת, מפני שהם כלאים. הגה ויש אומרים שלא לעשות ציצית של פשתים קלל אפלו בשאר מינים, והכי נהוג. (סמ"ק סימן ל"א):

ג ציצית של שאר מינים אין פוטרים אלא במינם, בגון משי לכגד משי וצמר גפן לצמר גפן, אכל שלא במינם אין פוטריין:

ד האם הטיל בטלית של שאר מינים קצת ציציות ממינו וקצת מצמר או פשתים, יש להסתפק בו:

ה יש אומרים שצריך לעשות הציצית מצבע הטלית, והמדקדקים נוהגים פן. הגה והאשכנזים אין נוהגין לעשות הציצית רק לבנים אף בבגדים צבועים, ואין לשנות (תרומת הדשן סימן מ"ו):

ו יש אומרים שאין לעשות טלית של פשתן, אף על פי שאין הלכה פן, ירא שמים יצא את כלם ועושה טלית של צמר

המשך הלכות ציצית, סימן ח - הלכות ציצית ועטיפות

יא מעקר מצות טלית קטן ללבושו על בגדיו, כדי שתמיד יראהו ויזכר המצות:

יב יאם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות, כלם חיבים בציצית. ואם לבשם כלם בלא הפסק קנהיה דעתו מתחלה על כלם, לא יכרף אלא ברכה א'. אם מפסיק ביניהם, צריך לכרף על כל אחת ואחת. והוא הדין אם לא היה בדעתו מתחלה על כלם, הוי כמפסיק ביניהם. הגה וכן אם פשט הראשון קדם שלבש השני, צריך לחזר ולכרף (תרומת הדשן סימן מ"ה):

יג הלובש טלית קטן ומכרף עליו, וכשהולך לבית הכנסת מתעטף בטלית גדול, צריך לכרף עליו, דדחליכה מביתו לבית הכנסת חשיבה הפסק. ואם מתפלל בתוך ביתו, אם היה דעתו מתחלה גם על טלית גדול ולא הפסיק בינתיים בשיחה או בדברים אחרים, אינו צריך לחזר ולכרף:

יד אם פשט טליתו, אפלו היה דעתו לחזר ולהתעטף בו מיד, צריך לכרף בשתחזר ויתעטף בו. הגה ויש אומרים שאין מכרכין אם היה דעתו לחזר ולהתעטף בו (אגדה סימן ל"ה). ויש אומרים דקא פשטא עליו טלית קטן, והכי נוהגין (שם) (עין לקמן סימן כ"ה סעיף י"ב):

טו אם נפלה טליתו שלא במתפון וחוזר ומתעטף, צריך לכרף, והוא שנפלה כלה, אכל אם לא נפלה כלה, אף על פי שנפלה רבה, אינו צריך לכרף:

טז הלך בטליתו בלילה, צריך לכרף עליו בבקר אף אם לא פשטו. ויטוב למשמש בו בשעת ברכה. וכן יעשה מי שלובש טליתו

✧ באר הגולה ✧

מ דברי הטור ונמוקי יוסף בשם הריטב"א נ טור ס בית יוסף והאגור בשם הרשב"א ע הרא"ש מההיא דמנחות מ"ג פ בית יוסף לדעת הרא"ש ורנבו ירחם צ בית יוסף ושבלי הלקט והאגור בשם מהר"מ ק נמוקי יוסף בשם הריטב"א בשם רבו ור"י בסוף פרק קמא דברכות ר בית יוסף ש תשובת הרא"ש קלל ב' סימן י"ג מההיא דמנחות מ"ג ת הגהות מימוני מהלכות ציצית א הרמב"ם שם [סימן ט] א מנחות ל"ט וכו' נחמן הרי"ף בהלכות קטנות והרמב"ם שם ב שם בגמרא ג בית יוסף בפרוש הטור וסמ"ק ד שם בגמרא ה תרומת הדשן ו רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ז מנחות מ' לפרוש רנבו תם שם בתוספות וסמ"ג וסמ"ק ור"ן בשם הר"ח ח בית יוסף והאגור בשם הר"ר ישעיה מהר"י מולין [סימן י] א מנחות מ"ג ב הרמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ג מנחות לו ד שם ה שם מ"ז כר"ש ו שם ז שם כר"ש, ר"מ פרק א מהלכות ציצית ח שם בגמרא לדעת ר"מ שם בפרק א

ז טמלבושים שהם פתוחים מן הצדדין למטה, ויש להם ד' כנפות לצד מטה ולמעלה הם סתומים, אם רבו סתום, פטור, ואם רבו פתוח, חייב. ואם חציו סתום וחציו פתוח, משילין אותו לחמרא וחייב בציצית ואין יוצאין בו בשבת:

ח יקאפ"ה שהיא פתוחה בענן שיש לה ד' כנפות, אם יקבעו בה אשטרינג"ה לעשותה כסתומה כדי לפטרה מציצית, אינו מועיל תקון זה אם לא תהיה קבועה מחצי ארפה ולמטה לכל הפחות, וגם שתהיה קבועה למטה מהחגור, למען יהיה הרב הסתום רב הנראה לעינים, דאם לא פן יאסר משום מראית העין:

ט להכנפים צריך שיהיו מרבעות ולא שיהיו עגלות:

י ממצנפת פטורה, אפלו של ארצות המערב שב' ראשיה משלכים על כתפיהם וגופם, ואף על פי שמתכסה בה ראשו ורבו, פטור, כיון שעקרה לכסות הראש, דכסותה אמר רחמנא ולא כסות הראש:

יא יסודר שנותנין על הצואר במלכות ארץ ישראל, שנקרא בערבי ש"ד, וכן בוק"א שהיו נותנין בספרד על כתפיהם, פטורים:

יב טמלבושים שבמצרים הנקראים גוחא"ש וכן מינטיג"י ודואלמני"ש וקאפטאני"ש ופידיני"ש שבתוגרמה, אף על פי שיש להם ד' כנפים, פטורים. (הגה והוא הדין מלבושים של גלילות בני אשכנז וספרד, הואיל ואין כנפיהם עשוין שיהיו שנים לפניהם ושנים לאחריהם מכונים זו כנגד זו, פטורים). (בית יוסף לפי סברת מהר"ק):

סימן יא - דיגי חוטי הציצית. ובו ט"ו סעיפים:

א החוטין צריך שיהיו טוויין לשמן (הגה ויש מחמירין אפלו לנפץ לשמן, והמנהג להקל בנפצין) (מרדכי ואגדה סימן כ"ג), כשיאמר בתחלת הטווי שהוא עושה כן לשם ציצית, או שיאמר לאשה טווי לי ציצית לטלית. ודאם לא היו טוויין לשמן, פסולים:

ב טוואן נכרי, וישאל עומד על גבו ואומר שיעשה לשמן, להרמב"ם פסול, להרא"ש פשר. הגה ונוהגין שיסיע הישראל מעט, וכדאיתא לקמן סימן ל"ב סעיף ט' וכיורה דעה סימן רע"א גבי תפלין וספר תורה. ויצריכין שזירה, ושיהיו שזורין לשמן:

ג האם נתפרקו משזירתן ונעשו ט"ז, פשרים, והוא שישתפר בשזור כדי עניבה. (הגה ולכתחלה טוב לקשר החוטין למטה, כדי לקמן בסעיף י"ד בסימן זה) (בית יוסף בשם הרזקח):

ד יארף החוטים השמונה אין פחות מד' גודלים, ויש אומרים י"ב גודלים, וכן נוהגין. וילמעלה אין להם שעור. (הגה ואם עשאו ארף יותר מדי יכול לקצרו, ואין בזה משום פעשה ולא מן העשוי) (מרדכי בהלכות קטנות). א' מהחוטים יהיה 'יותר ארף, כדי שיכרך בו הגדיל. (הגדיל הינו החלק מהציצית שאינו ארוג). (הגה ושעור הנזכר יהיה בציצית לאחר שנקשר מלבד מה שמונה על קרן הבגד). (סברת בית יוסף):

ה אין עושין הציציות מהצמר הנאחז בקוצים כשהצאן רוכצים ביניהם, ולא מהנימין הנחלשים מהבהמה, ולא משיורי שתי שהאורג משייר בסוף הבגד. והשעם, משום בזוי מצוה:

ו לאם עשאם מצמר גזול, פסולים, דכתיב ועשו להם, משלהם. הגה ודוקא שגזל החוטין, אבל אם גזל צמר ועשאן חוטין, פשרים, מיהו לכתחלה אסור לעשותן (בית יוסף בשם נמוקי יוסף בהלכות ציצית). (ולענין ברכה עין לקמן ריש סימן תרמ"ט):

ז החוטין שאולין הלאה היא, דלא הדר ביעיניהו וקדידה דמי:

ח המשתחוה לבהמה, צמרה פסול לציצית. המשתחוה לפשתן נטוע, פשר לציצית, שהרי נשתנה:

ט יעשה נקב בארף השלית לא למעלה מג' אצבעות (הינו גודלין) (פל בו סימן כ"ב ומימוני והנהגות סמ"ק סימן ל"א) מפני שאינו נקרא כנה, וילא למטה מפשעור שיש מקשר גודל עד הצפרן, משום שנאמר על

הכנה, ואם היה למטה ממלא קשר גודל היה פחת הכנה. הגה ומודדין זה בישור ולא באלכסון מן הקרן (בית יוסף):

אם היה רחוק מהכנה מלא קשר גודל, ונתקו מחוטי הערב עד שלא נשאר בו פשעור, פשר, כיון שהיה בו פשעור בשעה שהטיל בו ציצית זה. הגה ונוהגין לעשות אמרא סביב הנקב, שלא יתק שם ויהיה פחות מפשעור, וכן עושין אמרא בשפת הבגד למטה, מהאי טעמא (בית יוסף בשם סמ"ק וכל בו). ויש אומרים שבתוף רחב הבגד אין לו שעור, ויש אומרים, רשדין רחב הבגד כדון הארף. ונראין דבריהם:

אא אם הגדיל שקורין אוריליזא הוא רחב, לא יטיל בו הציצית, ואם הטיל בו, פסול, דעל כנפי בגדיהם כתיב, וזה אינו נחשב מהבגד, האבל עולה הוא לשעור מלא קשר גודל ולהרחקת ג' אצבעות, כיון שהנקב בתוף הבגד. הגה וטוב שימדד שעור קשר גודל בלא הגדיל, ויהיה תוף ג' אצבעות עם הגדיל (בית יוסף בשם רש"י ורשב"א):

אב ממנין חוטי הציציות בכל כנה ארבעה כפולים שהם שמונה, ואם הוסיף פסול. יחתך ראשי החוטין הארבעה ויתחכם בכנה ויכפלים ואז יהיו ח':

אג ייזהר לחתך ראשי החוטין לעשותם ח' קדם שיכרך, שאם כרך אפלו חלית אחד (פרוש, החלק מהציצית שבין קשר לקשר) וקשר אפלו קשר אחד ואחר כך חתכן, פסול משום תעשה ולא מן העשוי, שהרי כפסול עשאם:

אד ייקח ד' חוטים מצד זה וד' מצד זה ויקשר שני פעמים זה על גב זה, ואחר כך יכרך חוט הארף סביב השבעה קצת כריכות, וקושר שני פעמים זה על גב זה, וחוזר וכורך, וכן יעשה עד שישלים לחמש קשרים כפולים וארבעה איריים ביניהם מלאים כריכות. אין שעור לכריכות, רק שיהיו כל הפרוך והקשרים רחב ארבעה גודלים והענף שמונה גודלים. הגה ואם הארף הציצית, יראה ששלישיתו יהיה גדיל וב' חלקים ענף

באר הגולה

ט הנהגות מימוני בשם רבנו פרץ ומהר"ק שרש קמ"ט י בית יוסף כ מהר"ק שם ל מהר"א וכן כתב העטור מ מהר"א וכפתור ופרח וארחות חיים נ בית יוסף מפמה טעמים ס בית יוסף [סימן יא] א מנחות מ"ב סכה י"ז כשמאיל הרי"ף והרא"ש ב מרדכי הלכות ציצית ג הרא"ש ד ממשמעות גמרא דערוכין צ"ו והרא"ש בהלכות ציצית בשם ספר ה' הר"ן סוף פרק קמא דיום טוב ו מנחות ל"ט ע"א לפרוש הרא"ש והרמב"ם בפרק א מה"ז ז רבנו תם וסמ"ח הרא"ש ט שם בגמרא י הרא"ש כ מנחות מ"ב סכה ט ל סכה שם מ נמוקי יוסף וכן כתב בעטור נ עבודה ורה מ"ז ס רמב"ם פרק א' מההיא דעבודה ורה מ"ז ע מנחות מ' פ שם מ"ב צ שם ק טור ממשמעות הגמרא שם ר מהר"א בשם סמ"ג ונמוקי יוסף ובעל העטור ורבנו יונה ש טור ת בקא קמא קי"ט א מנחות מ"ב פרב אחא בר יעקב רמב"ם פרק א מהלכות ציצית ונמוקי יוסף ב סכה י"א ג מנחות ל"ח ול"ט ד הרא"ש

(רמב"ם פ"ק א). ה'נוהגים לכתוב באור ראשון ז' פריכות, ובשני ט', ובשלישי י"א, וברביעי י"ג שעולים כלם מ', כמנזן ה' אחד שעולים ל"ט, ועם השם הם מ'. ונהגו לעשות בסוף כל חוט קשר, כדי שיעמד בשזירתו:

טו יש אומרים שצריך לדרק שיתלה הציצית לארץ הטלית, דבעינן שתהא נוטפת על הקרן (פרוש, תלוי על הקרן), ואם הנה ברחבו לא הנה נוטף, שהרי כלפי קרקע הנה תלוי. יש אומרים שאין לתת שום בגד בנקבי הטלית שמכניסים בה הציצית, ויש מתירין, וכן נהגו:

סימן יב - דברים הפוסקים בציצית. ובו ג' סעיפים:

א אם נפסקו כל חוטי הפנים ונשתיר בהם כדי עניבת כל החוטים הפסוקים ביחד, פשר, ואם לא נשאר כדי עניבה (פרוש, וירכסו את החשן פרגום וענבו) אפלו בחוט א', שנפסק בלו, פסול. יהלך, פיון שכל א' פסול לשנים, אם נפסקו שני ראשים, פסול, שמא נפסק חוט אחד. וילפי מה שאנו נוהגים לדרק בעת עשיית הציצית לתת סימן כד' ראשים, בענין שלעולם הד' ראשים הם מצד אחד של הקשר והד' ראשים מצד האחר, אם נפסקו שני ראשים מצד אחד, פשר, דודאי שני חוטים הם, והרי נשתיר מכל אחד הראש השני שהוא יותר מפדי עניבה. וירכסו תם לא מכשירים אלא בנשתירו ב' חוטין שלמים, דהיינו ארבע ראשים שכל אחד מהראשים ארץ י"ב גודלים, אז מכשירים כשנפסקו השני חוטין אחרים אם נשתיר בהם כדי עניבה, אבל אם נפסקו ג' חוטין, אף על פי שנשתיר בהם כדי עניבה, פסולים. ומפני כן כשנחתכו שלשה ראשים, אם לא דרדק בעת עשיית הציצית שיהיו נפרים הד' ראשים שמצד אחד של הקשר, חישנין שמא כל ראש הוא מחוט אחר, ונמצא שאין כאן אלא חוט אחד שלם, הלכך מספקא פסול, אבל אם לא נחתכו אלא שני ראשים, מכשירין בכדי עניבה.

והלכה כסבא ראשונה. מיהו היכא דאפשר טוב לחוש לסבת רבנו תם. הגה ונהגין כרבנו תם (אגדה סימן ט"ו): הגה וכל שכן אם דרדק שיהיו נפרים הד' ראשים שבצד א' ונפסקו ג' ראשים בצד אחד דפסול, דאז ודאי נפסקו ג' חוטין. ואם נפסקו בב' צדין נמי פסול שמא ג' חוטין הם (בית יוסף בשם בן חביב):

ב היכא דצריך כדי עניבה ומתוך שהחוטים עבים אינו יכול לענבם ואלו היו דקים הנה בהם כדי עניבה, פשר: הגה ומשערין בחוטין בינונים (דברי עצמו):

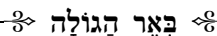
ג יפדי עניבה, לרש"י מן הענף ולר"י אפלו נחתך כל הענף ולא נשאר כדי עניבה אלא מן הגדיל פשר. ומנהג העולם כרש"י, והיכא דלא אפשר יש לסמך על ר"י:

סימן יג - דיני ציצית בשבת. ובו ג' סעיפים:

א ארבע ציציות מעכבין זה את זה, שכל זמן שאין בה כל הארבע אינה מציצת כהלכתה, ביהוצא בה לרשות הרבים בשבת חוב חטאת (ועין לקמן סימן ש"א סעיף ל"ח):

ב אם היא מציצת כהלכתה מותר לצאת בה לרשות הרבים, בין טלית קטן בין טלית גדול, אפלו בזמן הנה שאין לנו תכלת. (רק שלא יהא מנח לו על כתפיו) (דברי ר"ן ור"י פ"ק חבית דף ק"ח ע"ב) (ומוקמינן לטלית אחזקתה שהוא מציץ כהלכתו, ואין צריך לברקו קדם שיצא בו) (דברי תשובת הרא"ש כלל ב' ותשובת הרמב"ן סימן ר"ט ובכל בו בשם הרמב"ם פ"ק י"ט מהלכות שבת):

ג אם נודע לו בשבת כשהוא בכרמלית שהטלית שעליו פסול, לא יסירו מעליו עד שיגיע לביתו, דגדול כבוד הבריות. הגה ואפלו טלית קטן שפתח בגדיו אין צריך לפשט, והוא הדין אם נפסק אחד מן הציציות ומתביש לישב בלא טלית, דיוכל ללבוש בלא ברכה מנח כבוד הבריות (בית יוסף בשם התשובה). ודוקא בשבת דאסור לעשות ציציות, אבל בחל פהאי גונא אסור (מרדכי ה"ק דף צ"א ע"ב):

סימן יד - דיני ציצית שעשאן אינו יהודי ונשים, וטלית שאולה. ובו ה' סעיפים:

א ציצית שעשאן אינו יהודי, פסול, דכתיב דבר אל בני ישראל, לאפוקי אינו יהודי. ביהאשה כשרה לעשותן. הגה ויש מחמירים להצריך אנשים שיעשו אותן, וטוב לעשות כן לכתחלה (מרדכי הלכות קטנות והגהות מ"מון מהלכות ציצית ותוספות דף מ"ב):

ב הטלית ישראל ציציות בבגד בלא פונה, אם אין ציציות אחרים (מצויים) להכשירו יש לסמך על הרמב"ם שמכשיר, אבל לא יכרך עליו:

ג השואל מחברו טלית שאינה מציצת פטור מלהטיל בה ציצית כל ל' יום, דכתיב פסותך, ולא של אחרים, אבל אחר ל' יום חוב מדרבנן, מפני שנראית כשלו. הגה ואם החזירו תוף ל' יום ולקחו אינו מצטרף, רק בעיני ל' יום רצופים (נמוקי יוסף הלכות ציצית). השאלה כשהיא מציצת, מברך עליה מיד:

ד ימחר לטל טלית חברו ולכרך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקפלת. הגה והוא הדין בתפלין (נמוקי יוסף פ"ק ספינה, אבל אסור ללמד מספרים של חברו בלא דעתו דחישנין שמא יקרא אותם בלמודו (נמוקי יוסף הלכות קטנות):

ה טלית של שתפין חובת בציצית, דכתיב על כנפי בגדיהם:

סימן טו - אם להתיר ציצית מבגד לבגד ודין נקבע הטלית. ובו ו' סעיפים:

א ימחר להתיר ציציות מטלית זה ולתנם בטלית אחר, אבל שלא להניחם בבגד אחר לא: הגה ודוקא בטלית של בר חייבא אבל מותר להתיר הציצית מטלית של מתים (מרדכי ותוספות פ"ק ב"מ דף כ"ב):

ב באינו יכול לקח הכנף כמו שהוא עם הציציות ולתפרו בבגד אחר, משום דעל כנפי בגדיהם בעינן, וכנף זה לא הנה מבגד זה בשעת עשייה:

ג טלית מציצת כהלכתה שחלקוה לשתיים ובכל חלק יש בו שיעור להתעטף ונשאר לכל אחת מהם ציצית אחת או שתיים אין בו משום תעשה ולא מן העשוי:

ה בית יוסף ו נמוקי יוסף ורוקח ז כל בו וארחות חיים וקרוקח ח אגור וארחות חיים הביאו לב' הדעות [סימן יב] א מנחות ל"ח לפרוש הרא"ש ב שם ל"ט ג טור ד בית יוסף מדברי מהר"א ה מנחות ל"ח שם ברש"י ותוספות ו מנחות שם ז שם דף ל"ט [סימן יג] א מנחות כ"ח ב שם ל"ח: ג תשובת הרא"ש כלל ב' והמרדכי בפ"ק כ"ב דשבת ד מנחות ל"ז לדעת הראב"ד והריטב"א [סימן יד] א מנחות מ"ב ב התוספות והרא"ש שם ג הרא"ש בהלכות ציצית פוסל ורמב"ם בפ"ק ח' מהלכות ציצית מכשיר ד חלין ק"י מנחות ל"ו ה תוספות שם והרא"ש שם בחלין ו הרא"ש שם בחלין וסמ"ק ורבנו ירמיהו ז חלין קל"ו [סימן טו] א מנחות מ"א ושבת כ"ב וכשואל ב מתחמא ג תשובת הרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ציציות לפניו ושנים לאחוריו (הגהות מימוני פרק ג) ויודע לאחזו הציצית בידו בשעת קריאת שמע (מדרכי סוף פרק לילב הגזול):
סימן יח - זמן ציצית. ובו ג' סעיפים:

א א"לילה לאו זמן ציצית הוא, דאמעט מוראתם אותו. להרמב"ם, כל מה שלובש בלילה פטור אפלו הוא מיוחד ליום, ומה שלובש ביום חייב אפלו מיוחד ללילה, יולחרא"ש, פסות המיוחד ללילה פטור אפלו לובשו ביום, וכסות המיוחד ליום או ליום ולילה חייב אפלו לובשו בלילה. הגה ופסק ברכות להקל, על כן אין לברך עליו אלא לשלובש ביום והוא מיוחד גם כן ליום (הגהות מימוני). ואחר תפלת ערבית אף על פי שעדין יום הוא אין לברך עליו (פסקי מהרא"י סימן קכ"א). ובליל יום פטורים יתעטף בעוד יום ויברך עליו (תשב"ץ):

ב יסדינים, אף על פי שאדם ישן בהם בבקר אין מטילין בהם ציצית:

ג המאמתי מברך על הציצית בשחר, משיפיר בין תכלת שבה ללבן שבה. ואם לבשו מצלות השחר ואילף, יש אומרים דמברך עליו וכן נוהגין (מדרכי פרק ב דמגלה). ואם לבשו קדם לכן, כגון בסליחות, לא יברך עליו, וכשיאיר היום ימשמש בו ויברך (תשב"ץ):

סימן יט - זמן ברפת ציצית. ובו ב' סעיפים:

א ציצית חובת גברא הוא ולא חובת מנא, שכל זמן שאינו לובש הטלית פטור מציצית. ולפיכך אינו מברך על עשיית הציצית, שאין מצוה אלא בלבישתו:

ב יעשה טלית לצרף תכריכין, גאף על פי שלובשו לפעמים בחייו פטור:

שתופר בחוט שהוא מין הציצית, דתלשינן שפא יקח אותו חוט לחוט הציצית (תרימת הדשן סימן מ"ו ובשם הגהות מימוני):

סימן מז - שעור טלית. ובו סעיף אחד:
א "שעור טלית שחייב בציצית, שיתפסה בה בארץ וברחב ראשו ורבו של קטן הממתהלך לבדו בשוק ואינו צריך אחר לשמרו. הגה ואז חייב בציצית, ודוקא כשהגדול לובשו פעמים עראי יוצא בו לשוק (בית יוסף בשם מהר"י בן חביב ובשם מהר"י אבוהב):

סימן יז - מי הם החובבים בציצית. ובו ג' סעיפים:

א "אף על גב דחייב וראיתם אותו, סומא חייב בציצית, מפני שנתרבה מאשר תכסה בה, וקרא דוראתם אותו אצטריך למעט פסות לילה: (עין לקמן סימן י"ח):

ב הנשים ועבדים פטורים, מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא. הגה ומכל מקום אם רוצים לעטפו ולברך עליו הרשות בידן כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא (תוספות והרא"ש והר"ן פרק ב דראש השנה ופרק קמא דקדושין). אף מחזי כהרא, ולכן אין להן ללבש ציצית, הואיל ואינו חובת גברא (אגור סימן כ"ז) (פרוש, אינו חייב לקנות לו טלית כדי שיתחייב בציצית. ולקמן בסימן י"ט אמר, כשיש לו טלית מארבע פסות ולבשו).

ג יטמטום ואנדורגינוס חייבין מספק, ויתעטפו בלא ברכה (פרוש טמטום, לא נודע אם הוא זכר או נקבה, ואנדורגינוס יש לו זכרות ונקבות). (הגה ולפי מה שנהגו נשים לברך במצות עשה שהזמן גרמא גם הם יברכו) (דברי עצמו):

קטן היודע להתעטף, אביו צריך לקח לו ציצית לחנכו. הגה ודוקא כשיודע לעטף שני

המשך הלכות ציצית, סימן טו - אם להתיר ציצית מבגד לבגד, ודין נקרת הטלית

ד ינקרת הטלית תוף שלשה אצבעות סמוך לשפת הנפה, אינו ראוי לתפרו, ופרש רש"י, דתלשינן שישתתיר מחוט התפירה ויניחנו ויוסיף עליו שבעה חוטין לשם ציצית. והלטעם זה, אפלו נקרת כל שהוא לא יתפר. ולפי זה טלית של צמר שנקרעת תוף שלשה מטר לתפר, האידנא דאין דרף לתפר בחוטי צמר. ורב עמרם פרש, דטעמא משום דנקרת תוף שלשה לית בה תורת בגד וכמאן דליתה דמי, ואף על גב דתפרה, כמאן דפסיק חשוב, ואי עבד בה ציצית לא פטרה לטלית. וולפרוש זה, אם נקרת ונשתתיר כל שהוא, כשר. וה"ש אומרים, דלרב עמרם לא נפסל אלא ציציות שהיו בו בעת שתפרו, אכל אם אחר שתפרו הטיל בו ציציות, כשר. וירא שמים יצא את כלם היכא דאפשר:

ה "אם נקרת מנקה שהציצית תלוי בו ולמטה, אם קדם הטלת ציצית לקרת, שאותו ציצית היה שם בשעת הקרת, כשר. ואם נקרת ונשתתיר ממנו כל שהוא ותפרו ואחר כך הטיל בו ציצית, אם הוא של צמר, כשר לכלי עלמא, ואם הוא של שאר מינים שדרף לתפר בחוטין של אותו המין, לא יתפר לדעת רש"י. ואם נקרת ותפרו ואחר כך הטיל בו ציצית, איבא לספקי:

ו "התופר חתיכת בגד ככנפי הטלית, וכן מה שנוהגים לתפר סביב הנקב שהציצית בו, אם הטלית של משי ותפרו בחוט משי לכן, יש לחש בדבר לדעת רש"י שלא תהא שום תפירה למטה מג' ולמעלה מקשר גודל. הגה והוא הדין בכל מקום

באר הגולה

ד מנחות מ"א וברבי מאיר ה הרא"ש ו שם ז רבנו ירמיהו ח נמוקי יוסף וכן נוטין דברי ר"מ בפרק א מהלכות ציצית ט בית יוסף י הגהות מימוני פרק א מהלכות ציצית לפרוש הבית יוסף [סימן טז] א מנחות מ"א ב רמב"ם פרק ג מהלכות ציצית [סימן יז] א מנחות מ"ג ב שם וכו"ש הרי"ף ורא"ש בשם התוספות ג רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ד ספה מ"ב [סימן יח] א מנחות מ"ג וכו' שמעון ב בפרק ג מהלכות ציצית והגהות מימוני בשם רש"י ג בריש הלכות ציצית ד הרא"ש שם בסופו ה רמב"ם בפרק ג מהלכות ציצית ממשנה ב' דברכות ט' [סימן יט] א מנחות מ"ב וכתבו הרי"ף והרמב"ם שם והרא"ש ב מנחות מ"א ג נמוקי יוסף הלכות ציצית

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

סימן כ - דיני קניחת ומכירת מטות. ובו ב' סעיפים:

א "הלוקח טלית מציצת מישראל או מתגר אינו יהודי (ואמר שלקחן מישראל נאמן) (נמוקי יוסף הלכות ציצית) פשר, דכיון דתגר הוא, חזקה שלקחה מישראל, דלא מרע נפשה, אבל אם לקח מאינו יהודי שאינו תגר, פסולה:

ב "אין מוכרים טלית מציצת לעובד כוכבים, שמה יתלה עם ישראל בדרך ויהרגנו. יאפלו למשכן ולהפקיד טלית מציצת לעובד כוכבים אסור, אלא אם כן הוא לפי שעה דליכא למחש להא:

סימן כא - קדית מה לעשות בציציות שנפסקו ובטליות ישנים. ובו ד' סעיפים:

א "חוט ציצית שנפסקו יכול לזרקן לאשפה, מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדשה. אבל כל זמן שהם קבועים בטלית אסור להשתמש בהם, כגון לקשר בהם שום דבר וכיוצא בזה, משום בזוי מצוה: (ויש אומרים דאף לאחר שנפסקו אין לנהג בהן מנהג בדין לזרקן במקום מגנה, אלא שאינן צריכין גניזה (כל בו הלכות שבת), ויש מדיקדיק לגונן, והמחמיר ומדיקדק במצות תבא עליו ברכה) (מהרי"ל הלכות ציצית) (ועין לקמן סימן תרס"ד סעיף ח' ט):

ב בטליות של מצוה שבלו, אדם בודל עצמו מהם, ואינו מתר לקנח עצמו בהם ולא ליחד אותם לתשמיש המגנה, אלא זורקן והם פלים:

ג ימתר לפנס בציצית לבית הפסא. הגה וכל שפן לשפכ בהן דשרי, ויש שכתבו, שנהגו שלא לשפכ בטלית שיש בו ציצית, גם שלא לתנו לכובס אינו יהודי לכבס, והכל שלא יהיו מצות בזויות עליו. אף נוהגים להקל לשפכ בהם (כל בו):

ד יש לזהר בשאדם לובש טלית שלא יגרו ציציותיו:

סימן כב - ובו סעיף אחד:

א "קנה טלית ועשה בו ציצית מכרף שהחנינו, דלא גרע מפלים חדשים. הגה

ואם לא ברף בשעת עשיה מכרף בשעת עטוף ראשון (ממוני, נמוקי יוסף):

סימן כג - דיני ציצית בבית הקברות. ובו ד' - סעיפים:

א "מתר לפנס בבית הקברות והוא לבוש ציצית, והוא שלא יהא נגרר על הקברות, אבל אם הוא נגרר על הקברות אסור משום לעג לרש. בפמה דברים אמורים, בימיהם שהיו מטילים ציצית במלבוש שלובשים לצרף עצמם, אבל אנו שאין מכוונים בהם אלא לשם מצוה, אסור אפלו אינם נגררים. והני מלי קשהציציות מגלים, אבל אם הם מכסים מתר:

ב יש נוהגים לקשר שני ציציות שפשוני נפנים זה עם זה פשוננסים לבית הקברות, ו'לא הועילו כלום בתקנתן:

ג "הנכנס תוך ד' אמות של מת או של קבר, דינו כנכנס לבית הקברות:

ד במקום שנוהגים להסיר ציצית מטלית המת בבית, ואם הפתים לובשים ציצית איכא למחש בהו משום לעג לרש:

סימן כד - הנהגת רבישת הציצית ושכרה ונשאה. ובו ו' סעיפים:

א "אם אין אדם לובש טלית פת ארבע כפפות אינו חלב בציצית. וטוב ינכון להיות כל אדם זהיר ללבוש טלית קטן כל היום כדי שיזכר המצות בכל רגע, ועל כן יש בו חמשה קשרים כנגד ה' חמשי תורה, וארבע נפנים, ששכלל צד שיפנה יזכר. ינכון ללבוש על המלבושים. לפחות יזהר שיהיה לבוש ציצית בשעת התפלה:

ב ימצוה לאחזו הציצית ביד שמאלית כנגד לבו בשעת קריאת שמע. רמז לדבר, והיו הדברים האלה וגו' על לכבד:

ג "טוב להסתפל בציצית בשעת עטיפה בשמכרף:

ד יש נוהגין להסתפל בציצית כשמגיעים לזריאתם אותו, ו'ולתן אותם על העינים, ומנהג יפה הוא וחבובי מצוה. הגה גם נוהגים קצת לנשק הציצית בשעה שרואה בס, והכל הוא חבוב מצוה (בית יוסף):

ה "כשמסתפל בציצית מסתפל בשני ציציות שלפניו שיש בהם עשרה קשרים, רמז

להיות. טוגם יש בהם ט"ז חוטים ועשרה קשרים, עולה כ"ו קשם הוי"ה:

ו גדול ענש המבטל מצות ציצית, ועליו נאמר, לאחזו בכפפות הארץ וגו'. יזהיר במצות ציצית זוכה ורואה פני שכניה:

הלכות תפלין

סימן כה - דיני תפלין בפרטות.

ובו י"ג סעיפים:

א "אחר שלבש טלית מציץ יניח תפלין, שפעלין בקדש. והמניחין פיס התפלין והטלית לתוך פיס אחת יצריכין לזהר שלא יניחו פיס התפלין למעלה, כדי שלא יפגע בהם תחלה ויצטרף להניחם קדם הטלית כדי שלא יעבר על המצוה. הגה מיהו אם תפלין מזמנים בידו ואין לו ציצית, אין צריך להמתין על הציצית, אלא מניח תפלין, וכשמביאים טלית מעטפו (דברי עצמו):

ב ימי שהוא זהיר בטלית קטן ילבושנו ויניח תפלין בביתו, וילך לבוש בציצית ומכתיר בתפלין לבית הכנסת ושם יתעטף בטלית גדול. הגה והעולם נהגו להתעטף אף בטלית גדול קדם ולברך עליו, ואחר כך מניח התפלין והולך לבית הכנסת:

ג יהרא"ש היה מסדר הברכות עד עוטר ישראל בתפארה, ואז היה מניח תפלין ומכרף עוטר ישראל בתפארה:

ד "צריך שיהיו תפלין עליו בשעת קריאת שמע ותפלה:

ה יכונן בהנחתם, שצונו הקב"ה להניח ארבע פרשיות אלו, שיש בהם יחוד שמו וציצית מצרים, על הזרוע כנגד הלב ועל הראש כנגד המת, כדי שזכור נסים ונפלאות שעשה עמנו, שהם מורים על יחודו ואשר לו הכח והממשלה בעולמות ובתחתונים לעשות בהם כרצונו וישעבד להקב"ה הנשמה שהיא במח וגם הלב שהוא עקר התאוות והמחשבות, ויבזה יזכר הבורא וימעט הנאותיו. יוניח של יד תחלה ויברך להניח תפלין, ואחר כך יניח של ראש, ו'ולא יברך פי אם ברכה אחת לשתיים. הגה ויש אומרים לברך על של ראש על מצות תפלין, אפלו לא הפסיק

[סימן כ] א מנחות מ"ו ב שם ג נמוקי יוסף [סימן כא] א מגלה כ"ז לפי השאלות והרמב"ם והר"ן מהא דכסוי הדם חלין פ"ז ז ונר תנפה שבת כ"ב ב הר"ן בפרק י"ג דשבת בשם הראב"ד ג הרמב"ם בפרק ג ובית יוסף בשם גאון מההיא דמנחות מ"ג ד אגור בשם הגהות מרדכי [סימן כב] א מהרי"א לפי השו"ר וכן פתב העשור [סימן כג] א ברכות י"ח ב רבנו יונה שם והרא"ש בשמו ג בית יוסף ותשובת רשב"א ד בית יוסף מההיא דמנחות ל"ז ה בית יוסף ומההיא דברכות ו הרא"ש בהלכות ציצית [סימן כד] א מנחות מ"א ב טור ג בית יוסף סימן ח' ובשם נמוקי יוסף בשם הריטב"א ד הגהות ממוני פרק ב בשם שו"ת טוב והמרדכי בסוף פרק ג דספ"ה ארחות חיים בשם רב משה גאון ו סמ"ק ורבנו יונה וריב"ש בשם רבו ר' פרץ כהן ז טור בשם בעל העשור ח מהר"ם וריקנטי סוף פרשת שלח לך ט פן שמע הבית יוסף י מנחות מ"ג כ שם בגמרא [סימן כה] א טור ונמוקי יוסף ורבנו יונה ב בית יוסף ג זהר פרשת ואתחנן ד טור ה ברכות י"ד ו רבנו יונה פרק ה שם ז מנחות ל"ו ח לפרוש רש"י והר"ף והרמב"ם ותשובת הרשב"א

בינתים (הראש הלכות תפלין) (וכן פשוט המנהג בבני אשכנז שמברכין שתי ברכות וטוב לומר תמיד אחר הברכה השניה, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) (מהר"י בן חביב, אגור סימן ל"ח):

ו **אם פגע בשל ראש תפלה, צריך להעביר על אותה המצוה ויניח של יד תפלה ואחר כך של ראש:**

ז **צריך להניח בקמץ תחת הה"א ולא בפתח ובדגש:**

ח **כפל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן (פרוש, קדם, ויעבר את הכושי פרושו, רץ והקדים לפניו), ללפיק צריך לברך על התפלה של יד אחר הנחה על הקברת קדם קשירתם, שקשירתם זו היא עשייתן. הגה וכן בשל ראש קדם שמהדקן בראשו (טור):**

ט **מאסור להפסיק בדבור בין תפלה של יד לתפלה של ראש, ואם הפסיק מברך על של ראש על מצות תפלין. הגה ולדידן דנוהגין לברך שתי ברכות אף אם לא הפסיק, צריך לחזור ולברך על של ראש להניח וגם על מצות (דברי עצמו):**

י **אם סח לצרף תפלין אינו חוזר ומברך. אם שמע קדיש או קדשה בין תפלה של יד לתפלה של ראש לא יפסיק לענות עמיהם, אלא שותק ושומע ומכונן למה שאומרים:**

יא **אחר שקשר של יד על הזרוע יניח של ראש קדם שיקרף הרצועה סביב הזרוע. יגיש מי שאומר שאסור להוציא תפלה של ראש מהתיק עד שתהא תפלה של יד מונחת. הגה ואף אם שניהם לפניו חוץ לתיק, לא יתקן לפתח התפלה של ראש עד אחר הנחה של יד (מהר"א ומהר"י בן חביב) יש מי שכתב להניח של יד מישב ושל ראש מעמד (אגור בשם הוהר סימן פ"ד) (ובמדינות אלו לא נהגו כן, אלא שתיקן מעמד):**

יב **אם מניח תפלין כמה פעמים ביום, צריך לברך עליהם בכל פעם. יגשמוטו ממקומם וממשמש בהם להחזירם למקומן, צריך לברך. הגה ואם מחזיר א' מהם יברך כמו**

שמניח תפלה אחת, כדלקמן סימן כ"ו (דברי עצמו). **הזיזים ממקומם אדעתא להחזירם מיד, צריך לברך. הגה ויש אומרים שלא לברך (טור סימן ח' והכי נהוג, וכבר נתבאר לעיל סימן ח' סעיף י"ד).** **מי שמניח תפלין של יד וברך, ובתחלת ההדוק נפסק הקשר של יד והצריך לעשות קשר אחר, אמנם לא הסיח דעתו, אינו צריך לחזור ולברך. אם התר של יד קדם הנחת של ראש, מהדקן ואין צריך לחזור ולברך. אבל אם הניח של ראש ואחר כך התר של יד, מהדק ומברך. יגמור לברך על תפלין שאולין ולא על גזולין:**

יג **ינהגו העולם שלא לחלץ תפלין עד אחר קדשת וקא לציון. ויש מי שכתב על צד הקבלה שלא לחלץ עד שאמר בהם שלש קדשות וארבע קדישים, דהנינו לאחר קדיש יתום, והכי נוהגים המדקדקים (פתח עינים ספר המוסר פרק ד). **ויביום שיש בו ספר תורה נוהגים שלא לחלץ עד שייחזירו ספר תורה ויניחיהו בתיכל. הגה והנינו במקום שמכניסין התורה לאחר וקא לציון גואל, אבל לפי מנהג מדינות אלו שמכניסים התורה מיד לאחר הקריאה, אין לחלץ רק כמו בשאר ימים (דברי עצמו). **ויביום ראש חדש חולצים אותם קדם תפלת מוסף. הגה והוא הדין בחל המועד. ודוקא במקום שאומרים במוסף קדשת פתח, מיהו נוהגים לסלקם קדם מוסף בכל מקום (בית יוסף):******

סימן כו - דין מי שאין לו אלא תפלה אחת. ובו ב' סעיפים:

א **אם אין לו אלא תפלה אחת מניח אותה שיש לו ומברך עליה, שכל אחת מצוה בפני עצמה, יהוא הדין אם יש לו שתייהם, יגיש לו שום אנס שאינו יכול להניח אלא אחת, מניח אותה שיכול:**

ב **אם אינו מניח אלא של ראש לבד, מברך עליה על מצות תפלין לבד. הגה ולדידן דנוהגים לברך בכל יום שתי ברכות, מברך על של ראש לבד שתי ברכות, ואם מניח של יד לבד מברך להניח לבד (טור):**

באר הגולה

סימן כז - מקום הנחתן ואין הנחתן. ובו י"א סעיפים:

א **מקום הנחתן, של יד בזרוע שמאל, בבשר התפוח שבצד השמאל השמאל הקובד"ו ובית השחי. יגשה התפלה מעט לצד הגוף בענין שכתבך זרועו למטה יהיו כנגד לבו, ונמצא מקנים והיו הדברים האלה על לכתבך. הגה וצריך להניח בראש העצם הסמוך לקובד"ו אבל לא בחצי העצם שסמוך לשחי (סמ"ק). (גם שאין לו יד רק זרוע יניח בלא ברכה) (תוספות פרק הקומץ פתחו דגם ח"ב, ובאר זרוע פתח דפס"ט):**

ב **המנהג הנכון שיהא היו"ד של קשר תפלה של יד לצד הלב והתפלה עליו לצד חוץ. יש לזהר שלא תזוז יו"ד של הקשר מהתפלה:**

ג **המנהג הנכון לתקן שהמעפרתא שבה הרצועה עוברת תהא מנחת לצד הפתח והקציצה לצד היד:**

ד **לא יהא דבר חוצץ בין תפלין לבשרו, לא שניא של יד לא שניא של ראש. הגה ודוקא בתפלין, אבל ברצועות אין להקפיד (רשב"א בתשובה סימן תתכ"ז):**

ה **אדם שהוא עלול לנזילות, ואם יצטרף להניח תפלה של ראש על בשרו לא יניחם כלל, יש להחיר לו להניח תפלה של ראש על הכובע דק הסמוך לראש, ויכסם מפני הרואים. הגה והמניחים בדרך זה לא יברך על של ראש, רק יברך על של יד להניח (לדעת רשב"א):**

ו **יואטר יד ימינו, אם עושה כל מלאכתו בשמאל מניח בשמאלו שהוא ימין של כל אדם, ואם שולט בשתי ידיו מניח בשמאל כל אדם. ואם כותב בימינו ושאר כל מעשיו עושה בשמאלו, או פותח בשמאל ושאר כל מעשיו עושה בימין, יש אומרים שניח תפלין ביד שמש כח, דבעינן יד פתח, כגיש אומרים שהיד שפותח בה היא חשובה ימין לענין זה ומניח תפלין ביד שפגגגה. (הגה והכי נהוג):**

ט תוספות במנחות ל"ה וביומא ל"ג י אגור בשם מהר"י מולין כ מנחות שם ובכמה דוכתי בש"ס ל רמב"ם פרק ד מהלכות תפלין מ מנחות ל"ו נ מרדכי בשם רבנו תם ס הרא"ש והטור ע רש"י יד סוף פרק ג דספג ורבנו תם ור"ן ותוספות בברכות פ טור בשם הרא"ש צ תשובת הר"י גיקטילא ק ספג מ"ו וכרבי ר הרא"ש בשם ר"י והטור ש בית יוסף ת שאלה במהר"ק קל"ג א בית יוסף ב ארחות חיים בשם הראב"ד ג ארחות חיים בשם העשור ד בית יוסף ה בית יוסף ו שם בבית יוסף [סימן כז] א מנחות ל"ח ב שם מ"ד סבא פתח דרב חסדא ג הרא"ש ד רש"י והר"ף והרמב"ם בפרק ד' מהלכות תפלין [סימן כז] א מנחות ל"ו ל"ז ב סמ"ק ג מנחות ל"ז ד שם ל"ה לפרוש הנמקי יוסף והסקמת מהר"ן חביב ה בית יוסף ו הרא"ש מהיהא דערכין ג וזכחים י"ט ז תשובת הריב"ש לדעת הרשב"א ח בית יוסף ט מנחות ל"ז י הרא"ש בשם בעל התרומה כ טור והגהת סמ"ג והגהת מימוני בשם רבי יחיאל

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ג יהיה רוצה לצאת לדרך בהשקמה, מניחם וכשיגיע זמן ימשמש בהם ויברך, דליכא למחש שמה יישן בהם, פיון שהשפים ויצא לדרך:

ד יהיה בא בדרך ותפלין בראשו וישקעה עליו חמה, או שהיה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום, יניח ידו עליהם עד שיגיע לבית, ואם יש בית קרוב לחומה שמשמרים שם, חולצים ומניחם שם:

ה חיוש מי שאומר שאם התפלל תפלת ערבית מבעוד יום עד שלא הניח תפלין, אין לו להניחם אחר כך:

סימן לא - דין תפלין בשבת ויום טוב. ובו ב' סעיפים:

א בשבת ויום טוב אסור להניח תפלין, מפני שהם עצמם אות, ואם מניחים בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם:

ב יבחל המועד גם כן אסור להניח תפלין מהטעם הזה בעצמו, שימי חל המועד גם הם אות. הגה ויש אומרים שחל המועד חייב בתפלין (בית יוסף בשם הרא"ש), וכן נוהגין בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליהם, אלא שאין מברכים עליהם בקול רם בבית הכנסת כמו שאר ימות השנה:

סימן לב - סדר כתיבת תפלין. ובו נ"ב סעיפים:

א אמנות תפלין שיתכתב ארבע פרשיות שהן קדש לי כל כבוד עד למועדה, והיה פי וביאף עד פי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, ופרשת שמע עד ובשעריך, ופרשת והיה אם שמע עד על הארץ. הגה וצריך לכתבם בסדר הזה, לכתב תחלה הקודמת בתורה. ואם שנה פסול. ולכתחלה יכתב של יד קדם של ראש:

דרך ארץ לגלות תפלין בפניו. הגה ובשל יד אין להקפיד אם הם גלויים או מכסים (מרדכי שם) ונראה לי דעכשו שאין מניחים אלא בזמן קריאת שמע ותפלה, אפלו תלמיד לפני רבו יכול לגלות אף בשל ראש, וכן המנהג שלא לזהר (דברי עצמו):

סימן כח - דיני הליצת התפלין ובו ג' סעיפים:

א חייב אדם למשמש בתפלין בכל שעה, שלא יסתי דעתו מהם. וימשמש בשל יד תחלה. וכשיאמר וקשרתם לאות על ירך ומשמש בשל יד, וכשיאמר והיו לטטפת בין עיניך ומשמש בשל ראש:

ב תפלין של ראש חולץ תחלה, משום דכתיב והיו לטטפת בין עיניך, כל זמן שבין עיניך יהיו שתיים. וצריך לחלץ תפלין של ראש מעמד, ויניח פתיק של ראש ועליו של יד, כדי שפשיבא להניחם יפגע בשל יד תחלה:

ג ימנהג החכמים לנשק התפלין בשעת הנחתן ובשעת חליצתן:

סימן כט - ובו סעיף אחד:

א אין לברך שום ברכה בשחולץ תפלין, אפלו בשחולצים ערב שבת בין השמשות:

סימן ל - זמן הנחתן. ובו ה' סעיפים:

א זמן הנחתן בבקר משיראה את חברו בהרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות ויפירנו:

ב אסור להניח תפלין בלילה, שמה ישפחם וישן בהם. ואם הניחם קדם שתשקע החמה וחסכה עליו, אפלו הם עליו כל הלילה מתר, ואין מורין בן. ואם לא חלץ תפלין מששקעה חמה מפני שלא היה לו מקום לשמרו ונמצאו עליו כדי לשמרו, מתר ומורין בן:

המשך הלכות תפלין, סימן כז - מקום הנחתן ואופן הנחתן

ז לאף על פי שיש לאדם מכה במקום הנחת תפלין, יניח תפלין, כי במקום יש ברוע להניח שתי תפלין, כי העצם הסמוך לבית השחי, מחציו עד הקובד"ו הוא מקום הנחת תפלין:

ח יארך רצועה של יד כדי שתקוף את הרוע ויקשר ממנה הקשר ותמתח על אצבע אמצעית ויכרך ממנה על אצבעו שלשה פריכות ויקשר. ונוהגין העולם לברך על הרוע ששה או שבעה פריכות. הגה ואין לברך הרצועה על התורה כדי לחזקה על היד (מהרי"ל):

ט מקום הנחת תפלה של ראש, מהתחלת עקרי השער ממצחו עד סוף המקום שמחו של תינוק רופס:

י צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה בערך. וצריך לכוון הקציצה שתהא באמצע כדי שתהא כנגד בין העינים, וגם הקשר יהיה באמצע הערך ולא יטה לכאן, או לכאן, וצריך שיהא המקום שבקשר שנתראה פעין דל"ת לצד חוץ: הגה והוא הדין בקשר של יד צריך לזהר שלא יתהפך (מרדכי דף צ"ו):

יא יצריך שיהיה השחור שברצועות לצד חוץ ואלא יתהפכו, בין של יד בין של ראש. וישלשל הרצועות שיהיו תלויים לפניו ויגיעו עד הטבור או למעלה ממנו מעט. ארחב הרצועות של יד ושל ראש כארץ שעורה לפחות. אם פחת משעור ארץ הרצועות ורחבן, אם אינו מוצא אחרות מניחן כמות שהן עד שימצא אחרות פשוט. ותפלין של ראש טוב להיותם גלויים ונראים, אבל תלמיד בפני רבו אין

באר הגולה

ל בית יוסף מצא כתוב מ ערובין צ"ו נ מנחות ל"ה לדעת הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תפלה וסמ"ג בשם הרי"ף ב בית יוסף ע מנחות ל"ו לפרוש הרא"ש פ שם בגמרא ל"ה צ הרמב"ם שם פרק ד ק שם בגמרא בפרוש רש"י ר שם ברש"י לפרוש השני ש מועד קטן כ"ה ת רא"ש בסוף הלכות תפלין ומרדכי וסמ"ג והתרומה בשם הרי"ף א רמב"ם סוף פרק ג וסמ"ג וסמ"ק ב בית יוסף לדעת סמ"ק ורמב"ם ג ספר ארחות חיים בשם רב האי (סימן כח) א מנחות ל"ו ב יומא ל"ג לפרוש התוספות בשם רבי אליהו ג טור בסימן ס"ד א מנחות שם ה מצרכת אלקות ו תוספות מההיא דיומא ז רבנו תם בשם רב האי (סימן כט) א רא"ש בהלכות תפלה בשם ר"ת והתוספות במנחות ל"ו ובכמה דוכתי (סימן ל) א ברכות ט' ב תוספות בשם הירושלמי ג מנחות ל"ו ד הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ורא"ש בפרוש התוספות ה שם במנחות ל' גרסת הרי"ף ו שם בגמרא ז ביצה ט"ו לפרוש התוספות ח כתבי מהר"ר ישראל סימן קכ"א (סימן לא) א מנחות ל"ו ערובין צ"ו ב תשובת הרשב"א בשם התוספות והראב"ד ותשובת הרי"ף ורשב"י במדרש הנעלם בשרי השירים וספר העתים בשם גאון (סימן לב) א מנחות ל"ד

ב ישל ראש יכתב כל אחת בקלף לבדה וישל יד כותבן כלם בקלף אחד:

ג יכתבם בדיו שחור, יבין שיש בו מי עפצים בין שלא במי עפצים. הגה ולכתחלה יחמיר לכתב בדיו העשויה מעשן עצים או שמנים שרויים במי עפצים (מהר"ל סימן קי"ט), וכמו שיתבאר ביונה דעה סימן רע"א. הפתב אפלו אות א' בשאר מיני צבעונים או בזהב, הרי אלו פסולין. ואם זרק עפרות זהב על האותיות, מעביר הזהב וישאר פתב התחתון וכשר, אבל אם זרק הזהב על אות מאזכרות אין לו תקנה, לפי שאסור להעביר הזהב משום דהוי פמוחק את השם:

ד יצריך שלא תדבק שום אות בחברתה, אלא כל אות תהיה מקפת גויל. הגה ויכתב פתיכה פמה, שלא יחסר אפלו קוצו של יו"ד, ויהא מתיג כהלכתו (טור ארח חיים). ולכתחלה יכתב פתיכה גסה קצת, שלא יהיו נמחקים מהרה, וכן מצוה ליפותן מבחון ומבפנים (דברי מרדכי):

ה יצריך שיכתב בימינו אפלו אם הוא שולט בשתי ידיו. ואם כתב בשמאל פסולים, אם אפשר למצא אחרים פתובים בימין. ואשר יד, שמאל דידה הוי ימין:

ז אין צריך לשרטט לפי אם שיטה עליונה. ואם אינו יודע לישר השיטה בלא שרטוט ישרטט כל השורות. ולא ישרטט בעופרת מפני שמקום השרטוט נשאר צבוע. הגה ויש אומרים שצריך לשרטט תמיד למעלה ולמטה ומן הצדדים אף על פי שיודע לכתב בלא שרטוט, וכן נוהגין (ברוך שאמר ומרדכי וספר תרומה וסמ"ג):

זי החלכה למשה מסיני, תפלין על הקלף ולא על הדוכוסטוס ולא על הגויל. כותבין על הקלף במקום בשר, ואם שנה פסול. מהו קלף ומהו דוכוסטוס, העור בשעת עבודו חולקין אותו לשנים, וחלק החיצון שהוא לצד השער נקרא קלף, והפנימי הדבוק לבשר נקרא דוכוסטוס. ולפי זה, פי אמרינן כותבין על הקלף

ב במקום בשר, הינו, במקום היותר קרוב לבשר, דהינו במקום חבורו כשהוא דבוק לדוכוסטוס. וקלפים שלנו שאין חולקים אותם יש להם דין קלף וכותבים עליהם לצד בשר, שמה שמגררים קלפתו העליונה שבמקום שער אינו אלא כדי מה שצריך לתקנו ולהחליקו, ואפלו אם היו חולקים העור לשנים הנה צריך לגרר ממנו פה, ומצד הבשר גוררים הרבה עד שאין נשאר אלא הקלף בלבד:

ח יצריך הקלף להיות מעבד בעפצים או פסיד, ויצריך שיהיה מעבד לשמו. טוב להוציא בשפתיו בתחלת העבוד שהוא מעבדו לשם תפלין או לשם ספר תורה, האבל אם עבדה לשם מזוזה פסול:

ט אם עבדו אינו יהודי, אלהרמב"ם פסול אפלו אמר לו ישראל לעבד לשמו, יולהרא"ש כשר אם ישאל עומד על גביו וסיעו. (הגה קצת בעבודה) (בית יוסף בשם הרא"ש) וכן נוהגין ועין לעיל (סימן י"א סעיף ב):

י יכשמשמנין הנקבים במרצע בעין אותיות, אף על פי שנקל לאינו יהודי לזיף אין חוששין, משום דמרתת האיני יהודי פן יכיר ישראל בטביעות עין:

יא עור שעבדו שלא לשמו אם יש תקון לחזור לעבדו לשמו, יתבאר בטור יורה דעה סימן רע"א:

יב יהיה הקלף מעור בהמה וניה ועוף הטהורים, אפלו מנבלה וטרפה שלהם, אבל לא מעור בהמה וניה ועוף הטמאים, דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיה ממין המתד לפיה. ולא מעור דג אפלו הוא טהור, משום דנפיש זהמה:

יג יהיה הקלף שלם, שלא יהא בו נקבים שאין הדיו עובר עליו, דהינו שלא תהא האות נראית בו חלוקה לשתיים:

יד הסופרים הזרזים עושים שלשה מיני קלפים. העב יותר לכתב בו פרשת שמע שהיא קטנה, והדק ממנו לפרשת ויהיה אם שמע שהיא יותר גדולה, ולפרשת

קדש ולפרשת ויהיה כי יביאך שהם ארבות עושים קלף דק מאד, וכזה יתמלאו הפתים בשורה וזהו נוי לתפלין:

טו אם לאחר שנכתב נקב בתוך הה"א או המ"ם, כשר, אפלו נקב כל תוכו, שהנקב ממלא כל החלל. אבל בירושלמי משמע שגם בפנים צריך שיהא מקף קלף. נקב רגל פנימי של ה"א, אפלו לא נשאר ממנו אלא כל שהוא, כפשר להרא"ש. הגה אבל שאר פוסקים מצריכין כמלא אות קטנה, והכי הלכתא (בית יוסף). לנקב רגל הימיני, אם נשתיר ממנו מלא אות קטנה כשר, ואם לאו פסול:

טז מנפסק אחת מהאותיות הגה הפשוטות כגון וי"ו זי"ן או שנפסק רגל (הנו"ן) וכיוצא בה (מרדכי הלכות קטנות דף צ"ב), אם תינוק שאינו לא חכם ולא טפש יודע לקרותו, כשר, ואם לאו, פסול, ואין צריך לכסות לו שאר אותיות כמו שנוהגים. הגה מיהו אם אנו רואים שלא נשאר צורת האות בתקונו, פסול אף על פי שהתינוק קורא אותו כהלכתו (מרדכי ומהר"ק שרש ס"ט וריב"ש) יחא דמכשרינן כשנפסק אות, דוקא כשנכתב בכשרות ואחר כך נפסק, אבל אם מתחלה כשנכתב היה שם נקב ונפסק בו, או אם רגל הכ"ף הפשוטה או כיוצא בה מגיע לסוף הקלף בלי הקף קלף מתחלתו פסול:

יז אם נפלה טפת דיו לתוך האות ואינה נפרת האות, אין תקנה לגרר הדיו ועל ידי כך יהיה נפר האות, דהוי חק תוכות ופסול, משום דבעינן וכתב ולא חקק. והוא הדין אם טעה וכתב דל"ת במקום רי"ש או ב"ת במקום כ"ף, אין תקנה למחק התג לתקן האות, משום דהוי כחק תוכות:

יח מ"ם פתוחה שנדבק פתיחתה ונסתמה אין מועיל לגרר הדבק ולפתחה, משום דהוי כחק תוכות. וימה תקנתה, שיגרר כל החרטום ותשאר פצורת נו"ן כפופה, ואחר כך יכתב מה שגרר. ורי"ש שעשאה כמין דל"ת יש להחמיר ולומר

פאר הגולה

ב שם ג שבת ק"ג ד רמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה והגהות מימוני שם והרא"ש שם בגמרא ו בית יוסף לפרוש הנמוקי יוסף ז מנחות ל"ד ח שם ל"ז ט ספר התרומה סי' ר"ה והגהות מימון פ"ב מהלכות תפלין בשם סמ"ק י דעת הבית יוסף כ מנחות ל"ב ל תוספות והרא"ש וספר תרומה מהיהא דגיטין ומסכת סופרים מ הרא"ש בהלכות ספר תורה נ שבת ע"ט ומנחות ל"ב ס לפרוש התוספות והמרדכי בשם רש"י והר"ן בשם הערוך והרא"ש בהלכות תפלין והרמב"ם בפרק א' מהלכות תפלין ע תוספות וכל הני רבנות פ ב"י צ מגלה י"ט ק תוספות שם והרא"ש והר"ן ר גטין נ"ד אפלו לדעת רש"י ש הרא"ש בהלכות ספר תורה בשם ר' ברוך וסמ"ג בסימן כ"ה ת בית יוסף וכדעת רבנו חננאל ורבנו תם דפסלי שלא לשמה א בפרק א' מהלכות תפלין ב בהלכות ספר תורה בשם רבי ברוך ג הגהות מימון מהלכות תפלין ד הרב השמיטו שם והטור ביונה דעה שם בשם תשובת לגאון מכשיר ה שבת ק"ח ו שם וחזקין ק"כ ז הר"י אפסנדרנא בסימן ל"ו ח שם ט מנחות כ"ט לפרוש השני ברש"י ולהרמב"ם בפרק א' מהלכות תפלין בפרק קמא דמגלה ה"א כ בהלכות ספר תורה וכפרוש הא' שברש"י שבמנחות ל שם בגמרא דמנחות מ מרדכי בהקומץ נ בית יוסף מדברי הרמב"ם סוף פרק א מהלכות תפלין ס תשובת ר' לוי ו' תביב ע הרא"ה פרק ב' דגיטין וספר התרומה סימן ר"ה סמ"ג והגהות מימוני פרק א' פ תשובת הרא"ש כלל ה' ספר התרומה ומימון וסמ"ג צ מבאר בתשובת הרשב"א המיחסת להרמב"ן סימן רל"ו וכן הורה מהר"ן תביב ומהר"ר לוי בנו ק בית יוסף ממשמעות תשובת הרשב"א

דלא סגי כשיגרר הירף לכד או הגג לכד ויחזור ויכתבנו כמין רי"ש, משום דבין הגג ובין הירף נעשו כפסול, הלכך צריך לגרר שניהם. ואם נדבקה אות לאות, בין קדם שתגמר בין אחר שנגמרה, פסול. ואם יגרר והפרידה כשר ולא מקרי חק תוכות, מאחר שהאות עצמה היתה כתובה כתקונה. "אם נגעו רגלי הה"א והקו"ף בגג יגרר הרגל ויחזור ויכתבנו, ואין צריך לגרר כל האות כי הגג פדין נכתב. אם נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג שתחיתה פסול, ואין תקנה בגרידה להפרידה, דהוי חק תוכות, אלא יגרר כל מה שנעשה כפסול ויחזור ויכתבנו. הגה וכן הדין ביוד"י השי"ן והצדי"ק והעי"ן והפ"א אם נגעו בגוף האות יותר ממקום דבוקם (בית יוסף):

יט יבתחלת הכתיבה יאמר בפיו אני כותב לשם קדשת תפלין. "מלבד זה בכל פעם שכותב אצורה צריך לומר שכותב לשם קדשת השם. הגה ויש אומרים דסגי כשמשחב שכותב האצורות לשמן, הואיל והוציא בתחלת הכתיבה בפיו סגי בהכי (הרא"ש הלכות תפלין וספר תורה וטור יורה דעה וארחות חיים), ויש להקל בדיעבד. וכשבא לנמנם לא יכתב, דאינו כותב אז בכונה (אור ירוש):

כ כצריך לרקוד בחסרות ויתרות, שאם חסר או יתר אות אחת פסולים, ונמצאו המניחים אותם מכרכים בכל יום ברכה לבטלה, וגם שרוי בכל יום בלא מצות תפלין, ונמצא ענש הסופר מרבה. לכן צריך להיות מאד ירא שמים וחרד לדבר השם המתעסק בכתיבת תפלין ותקונן:

כא יכל פרשה אחר שיכתבנה יקראנה היטב בכונה ודקדוק פעמים ושלש, ויחזור ויקראנה קדם שיתגנה בתוך ביתה, כדי שלא תתחלה פרשה בפרשה:

כב יטוב לנסות הקלמוס קדם שיתחיל לכתב הפרשה, שלא יהא עליו דיו יותר מדאי ויפסיד. וכן יזהר קדם שיכתב כל שם לקרות כל מה שכתב, כדי שלא יבאו לידי גניזה על ידו:

כג האם מצא שחפר אות אחת אין לו תקנה, שאם פן היו כתובין שלא כסדרן ופסולין משום דכתיב והיו בתוניתן יהו. ואם יתר אות אחת, יש לו תקנה על ידי שיגרר אותה אם היא בסוף תבה או בתחלתה, יאכל אם היא באמצע תבה לא, משום דכשיגרר יהיה נראה כשתי תבות:

כד ימטר לכתב על מקום הגרר ועל מקום המחוק אפלו אצורה. "ולא ימחק בעודו לח אלא ייבשנו יפה, כי אז יגרר בקל ולא ישאר לו שום רשם:

כה כל אות שהיא כתובה שלא כתונה ואין צורתה עליה, כגון נגע רגל האל"ף בגג האל"ף או פני האל"ף בפנים בגג שתחיתה, או שהיה רגל הה"א או רגל הקו"ף נוגעים, או שהיתה אות אחת חלוקה לשתי אותיות, כגון צד"י שכתב יוד"ד נו"ן, או שי"ן שכתבה עי"ן יוד, או ח"ת שני זיני"ן, ואחר שכתב לפניו חזר ותקנם הוי שלא כסדרן ופסולין. אכל להפריד האותיות הדבוקות אחר שכתב לפנייהם שפיר דמי, דכיון שהאות צורתה עליה, כשמפרידה מחברתה לא הוי ככותב. והוא הדין שאם לא הוי מקצת יודי"ן שעל האלפי"ן והשיני"ן והעיני"ן ורגלי התוי"ן נוגעין בגוף האות, ותינוק דלא חפים ולא טפש מפירם, שאף על פי שכתב לפנייהם יכול לחזור ולתקנם, דכיון דצורת האות היתה נפרת ליכא משום כתבן שלא כסדרן. ויש מי שאומר דהוא הדין אם חוטא דח"ת למעלה אין נוגעין זה לזה אף אין גבר להדיא פרידתן, אף על פי שהתינוק קורא שני זיני"ן מתר להדביקם:

כו אם אותיות של שם דבוקות יכול להפרידם:

כז אותיות ותבות שנמחקו קצת, אם רשומן נפר כל כך שתינוק דלא חפים ולא טפש יכול לקרותם, מתר להעביר קלמוס עליהם להטיב הפתב ולחדשו ולא הוי שלא כסדרן:

כח ייש לזהר שלא יפנס ראש הלמ"ד באויר הה"א או החי"ת אפלו בלא נגיעה:

כט אם אין הפרשיות שגורות בפיו צריך שיכתב מתוך הפתב:

ל יאינו רשאי לכתב אלא אם כן יודע לקרות: **לא** אם אינו כותב מתוך הפתב, לא יכתב על פה שמקרא אותו אחר, אלא אם כן יחזר הוא ויקרא בפיו:

לב צריך להניח חלק למעלה כדי גגה של למ"ד. הגה (שיהיו גם הם מקפים גויל) (תשובת מהרי"ל סימן קל"ד וברוך שאמר), ולמטה כשעור כ"ף ונו"ן פשוטה, ובתחלתן וסופן אין צריך להניח כלל.

הגה מיהו נהגו הסופרים להניח קצת בתחלה וסוף (אגור, רוקח). וצריך להניח בין כל תבה ותבה כמלא אות וכן בין השיטים כמלא שיטה, ובין כל אות כמלא חוט השערה כמו בספר תורה, וכמו שיתבאר בטור יורה דעה. גם צריך להניח מעט חלק בין פסוק לפסוק:

לג ציעשה השורות שוות, שלא תהא אחת גבנסת ואחת יוצאת. ולפחות יזהר שלא יכתב ג' אותיות חוץ לשיטה, ואם כתבם לא פסול:

לד יב' אותיות שהם תבה א' לא יכתב חוץ לשיטה:

לה אותיות השם צריך שיהיו כלם בתוך הדף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף:

לו ייעשה כל פרשיותיה פתוחות חוץ מפרשה אחרונה הכתובה בתורה שהיא והיה אם שמע שיעשה סתומה, ואם שנה פסול: ויש מכשירים בכלם פתוחות, (מהר"ם פארו"ה סימן ע"ז בשם ארחות חיים ובית יוסף בשם העטור) ובמדינות אלו נוהגים אף פרשת והיה אם שמע בראש השיטה כשאר הפרשיות. "ולכן נהגו שפרשת קדש לי והיה כי יבאך ופרשת שמע מתחילין בראש שיטה, ובסוף קדש לי ובסוף והיה כי יבאך מניחים חלק כדי לכתב ט' אותיות, ובסוף שמע אין מניחים חלק, ואם מניחים, הוא פחות מדדי לכתב ט' אותיות, ופרשת והיה אם שמע מתחילים באמצע שיטה עליונה ומניח לפנייה חלק כדי לכתב ט' אותיות. ונמצא ששילשה פרשיות הם פתוחות בין להרמב"ם בין להרא"ש ופרשה אחרונה היא סתומה לדעת הרמב"ם:

✽ באר הגולה ✽

הרא"ש בהלכות תפלין וספר התרומה והגהות מימוני ש תשובת הרשב"א ותשובת הרמב"ם סימן רל"ו ות"ה סימן מ"ח ת הרא"ש בהלכות ספר תורה סמ"ג סימן פ"ה וספר התרומה מהיהא דגיטין נ"ד א שם ב הרא"ש בספר תקון תפלין וכתבתן ג ה"ר אבנדרניא ד שם ה טור בשם מכילתין והרמב"ם פ"ק א' מהלכות תפלין והר"י אבנדרניא וספר ארחות חיים ו ה"ר אבנדרניא ז הרמב"ם וספר ארחות חיים בשם רבנו יונה ח ה"ר אבנדרניא ט הגהות מימוני פ"ק א ופ"ק ב ומהרי"ק בש"ש ס"ט ותרומת הדשן סימן מ"ח והר"י אבנדרניא י מרדכי בשם ר"י והרא"ש בתשובה כ תרומת הדשן ל תשובת הריב"ש לדעת הרמב"ם בפ"ק ב דגיטין מ מגלה י"ח מנחות ל"ב נ פ"ק קמא דמסכת סופרים ס ספר התרומה קצ"ח והמרדכי בהלכות קטנות ע סמ"ק והרא"ש פ הרא"ש בסדר תקון תפלין צ הרא"ש שם וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה סימן ר"ה ק סמ"ק והגהות מימוני פ"ק ב מהיהא דמנחות ר טור ביו"ד דעה רע"ג ש שם ת הרא"ש שם והמרדכי וארחות חיים והרמב"ם בפ"ק ג א בית יוסף

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הקורא, שאם בא לפתח ולקראן יהיו מנחים לפניו כהלכתן (תרוימת הדשן ובית יוסף בשם ארחות חיים):

מז "אם כתב כל הארבעה פרשיות בקלף אחד כשרים אפלו אין רוח ביניהם, ובלבד שיהא חוט או משיחה בין כל בית ובית. ישל יד כותב הארבעה פרשיות בקלף א', וגולל אותן מסופן לתחלתן, וכורך קלף עליהם ושער עגל ומכניסן בכיתם כמו של ראש. 'אם כתבם על ארבעה קלפים והניחם בארבעה פתים יצא, והוא שישטלה (פרוש, יכסה) עור על הארבעה פתים שיהיו נראים כבית אחד. הגה והמנהג לדבקם בדבק שיהא הכל בקלף אחד, ויזהרו לטל דבק כשר (ברוך שאמר ואגור סימן נ"ז):

מח "אם צפה הפתים בזהב או בעור בהמה טמאה, פסולים:

מט "הלכה למשה מסיני שיהיו תפלין נתפרים בגידי בהמה ותייה טהורים, 'וטוב לתפור בגידי שור:

נ "אין לקנות גידים מאינו יהודי משום דחישנין שמא של בהמה טמאה הם. למקום שאין גידין מצויים תופרים בטאליאדור"ש שעושים מן הקלף עד שיודמנו להם גידים:

נא "יתפור שלשה תפירות בכל צד, יחוט התפירה יהיה סובב משתי רוחות, ויעביר חוט התפירה בין כל בית ובית. הגה מיהו אם לא עשה רק י' תפירות או פחות מזה אינו נפסל (מדרכי). "ויש מי שאומר שיי"ב תפירות אלו יהיו בחוט אחד:

נב "יכניס הרצועה תוך המעברתא ויעשה קשר כמין דלי"ת בשל ראש וכמין יו"ד

הגה מיהו אם הפך אינו נפסל (מדרכי וסמ"ק ותוספות פרק הקומץ):

מג "סריץ של שי"ן דהינו הדה למטה גניע עד מקום התפר: הגה וכן היו"ד שבשי"ן צריך לגע למטה בשולי השי"ן (סמ"ג). ולא ימשך השי"ן הרבה, אלא שגם שולי השי"ן יהא נראה על התפר (ברוך שאמר):

מד "תתורא דתפלין הלכה למשה מסיני, והינו שישים עור למטה לכסות פי הפתים, ונראה פעין דף של גשר הנקרא תתורא. מעברתא דתפלין הלכה למשה מסיני, והינו שעור התתורא יהא ארף מצד אחד ויעשה בו המעברתא. כיצד, יתחבנו בשני צדדים שלא תהא רחבה כמו רחב התתורא, כדי שיהא נקר רבוע התתורא, ובאותה מעברתא עוברת הרצועה, ועל שם כך נקראת מעברתא. גם בתפלין של יד יעשה תתורא ומעברתא. יגלגל כל פרשה מסופה לתחלתה וכוורכם בקלף קטן. ויש מקפידין מלכרכן אלא בקלף כשר. והלכה למשה מסיני שיכרך עליה שער בהמה או תיה טהורים. הגה ונוהגין לכרך שער על הפרשה, ואחר כך כורכין עליו קלף כשר וחזורים וכוורכים עליו שער (אגור סימן מ"ה). ונהגו שיהיה שער של עגל, וואם לא מצא של עגל כורך בשל פרה או של שור, ורוחץ השער היטב בתחלה עד שיהא נקי. קצת שער זה צריך שיראה חוץ לפתים:

מה "יתן כל פרשה בפית שלה שתהא זקופה מעמד בביתה:

מו "יהיה הגליון עליון תחלה שנהו שונה עליונה, וגליון תחתון לצד פה הפתים.

הגה וראש הפרשה יהיה מנח לצד ימין

המשך הלכות תפלין, סימן לב - סדר כתיבת תפלין

לו יעור הפתים צריך להיות מעור בהמה תיה ועוף טהורים, יאפלו מנבלה או טרפה שלהם. וירשאי לעשות מקלף או מעור שליל. הגה וכן הרצועות יכול לעשותן מקלף ועור שליל (מדרכי דף צ"ד) "צריך שיהיה מעבד לשמו היבא דאפשר:

לח יעשה ד' פתים מעור אחד לשל ראש ובית אחד לשל יד:

לט תפלין בין של ראש בין של יד הלכה למשה מסיני שיהיו מרבעות בתפרן ובאלכסונו. דהינו שיהיו רבוען מןן ארפו פרחבו כדי שיהיה להם אותו אלכסון, שאמרו חז"ל כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חמשא באלכסונה וצריך לרבע מקום מושבן וגם הפתים. הגה אבל גבה הפתים אין להקפיד אם הוא יותר מרחבן וארכן (בית יוסף בשם אשרי וסמ"ק ומדרכי ורמב"ם פרק ג). יעשאים מרבעות ואחר זמן נתקלקל רבוען, יש מי שאומר שצריך לרבען. הגה ויעשה כל הד' פתים בשנה, שלא יהא אחד גדול מחברו (כ"ש):

מ "עור הפתים מצוה לעשותו שחור ועין לקפו סימן ל"ג). "חריץ שבין בית לבית צריך שגניע עד התפר, וואם לא הגיע כשרה, והוא שיהיה נקר החריץ כדי שיהיו ד' ראשיה נראין לכל:

מא לארף ורחב הפתים וגבהן אין לו שעור:

מב משי"ן של תפלין הלכה למשה מסיני שיעשה בעור הפתים של ראש כמין שי"ן בולטת מקמטי העור, אחד מימינו ואחד משמאלו, ישל ימין המניח של ג' ראשים ושל שמאל המניח של ארבע ראשים.

באר הגולה

ב שבת כ"ח ג שם ק"ח ד טור בשם ספר התרומה ה שם וסמ"ג והרא"ש בהלכות ספר תורה מצריכין עבוד לשמה והרמב"ם לא מצריך ו מנחות ל"ד ז שם ל"ה ותוספות ורמב"ם בפרק ג ורא"ש ושאר פוסקים ח מצא בשם שמושא רבא בתשובת אשכנזים ט הרא"ש וספר התרומה והמדרכי בשם ר"י מההיא דמנחות ל"ה י שם בגמרא כ הרמב"ם ל העטור בשם הר"י וסמ"ג וספר ארחות חיים בשם רב האי גאון מ מנחות ל"ה נ תוספות שם בשם שמושא רבא והרא"ש והמנהיגים מ מנחות ל"ה לפרוש יש מפרשים שהביא הרא"ש ע שם בגמרא פ שם צ רמב"ם בפרק ב' מהלכות תפלין הרא"ש והמדרכי וספר התרומה מההיא דהקומץ בענין מזונה ק הרא"ש בשם שמושא רבא ר סמ"ק וספר ארחות חיים והנהגת מימוני פרק ג מהלכות תפלין ש שבת כ"ח וקיי"ת שמושא רבא ורמב"ם א הר"י אכסנדרי ב זר פרשה בא ג הרא"ש בסדר תקון תפלין והמדרכי לדעת רש"י והר"י אכסנדרי וספר ארחות חיים ד שם ה מנחות ל"ד ו שם ז שם ח סנהדרין מ"ח ט שבת כ"ח וק"ח י שמושא רבא ונמוקי יוסף וספר התרומה כ אגור בשם מהר"י מולין ל העטור מ שמושא רבא נ הרמב"ם והרא"ש לפרוש השמושא רבא ס תוספות במנחות ל"ד והרא"ש והמדרכי ע הר"י אכסנדרי פ מנחות ל"ה בפרוש רש"י

בְּשֵׁל יָד לְהַשְׁלִים אוֹתוֹת שְׂדֵי עִם הַשִּׁי"ן
שְׂבֵשֵׁל רֹאשׁ. הִגָּה וְנוֹהֲגִים לְהַעֲבִיר עוֹר עַל
הַבַּיִת שֶׁל יָד לְרַחֵב הַזְּרוּעַ וְיִהְיֶה רַחְבּוֹ כְּרַחֵב
הַבַּיִת (טור). וְלֹא יַעֲשֶׂה הַקְּשָׁרִים אֲלָא לְאַחַר
שְׂעֻשָׁה הַשִּׁי"ן מִתְּפִלִּין, וְאַחַר כֵּן יַעֲשֶׂה
הַדְּלִי"ת וְאַחַר כֵּן הַיּוֹ"ד כְּסֹדֵר אוֹתוֹת הַשֵּׁם:

**סימן לג - דין תקוני תפלין ודין
הרצועות. ובו ה' סעיפים:**

א אִם נִתְקַלְקַל עוֹר שֶׁל שְׁנֵי בָּתִּים מִבְּתֵי
הָרֹאשׁ זֶה אֲצֵל זֶה, בְּאֵם הַתְּפִלִּין יִשְׁנִים
פְּסוּלִים וְאֵם הֵם חֲדָשִׁים כְּשָׂרִים, כֹּל זְמַן
שְׁעוֹר מוֹשֵׁב הַבָּתִּים קָיָם. הִגָּה גַם הַבָּתִּים
צָרִיכִין לְהִיּוֹת קָיָמִים אֲלָא שְׁנִקְרָעוּ קֶצֶת (בית
יוסף). וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְהַפָּךְ, בְּלִישְׁנֵים כְּשָׂרִים
וּבְחֲדָשִׁים פְּסוּלִים (רש"י והרא"ש), וְנִרְאֶה לִי
דֵּיךְ לְהַחֲמִיר לְפָסֵל בְּשִׁנְיָהֶם. יִגְאֻלוּ הֵם
חֲדָשִׁים, כֹּל זְמַן שְׂאֵם הָיוּ מוֹשְׁכִים אוֹתָם
בְּרִצּוּעוֹת הַבַּיִת מִתְּפִשֵּׁט וְנִפְתַּח, נִקְרָא
חֲדָשׁ, אִם אֵינוֹ נִפְתַּח, נִקְרָא יֶשֶׁן. וְאִם
נִתְקַלְקְלוּ שְׁנֵים זֶה שְׂלֹא כִּנְגַד זֶה, רֹאשׁוֹן
וְשְׁלִישִׁי כְּשָׂרִים אֲפֹלוּ הֵם יִשְׁנִים. וְאִם
נִתְקַלְקְלוּ ג' בָּתִּים, כֹּכֵל עֲנִיָן פְּסוּלִים:

ב אִם נִפְסְקוּ תְּפִירוֹת הַתְּפִלִּין, לְהַרְמַב"ם אִם
הָיוּ שְׁתֵּי הַתְּפִירוֹת זוּ בְּצַד זוּ, אוֹ שְׁנִפְסְקוּ
ג' תְּפִירוֹת אֲפֹלוּ זוּ שְׂלֹא כִּנְגַד זוּ, הָרִי אֵלוּ
פְּסוּלִים. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּלִישְׁנֵים, אֲבָל
בְּחֲדָשִׁים כֹּל זְמַן שְׁעוֹר מוֹשֵׁב הַבָּתִּים קָיָם
כְּשָׂרִים. וְאֵלוּ הֵן חֲדָשִׁים, כֹּל שְׂאוּחֲזִין
מִקְצַת הָעוֹר שְׁנִקְרָע תִּפְרוּ וְתוֹלִין בּוֹ
הַתְּפִלִּין וְהוּא חֲזֵק וְאֵינוֹ נִפְסֵק, וְאִם אֵין
רְאוּי לְתוֹלֹת בּוֹ אֲלָא הוּא נִפְסֵק הָרִי אֵלוּ
יִשְׁנוֹת. הִגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּבְחֲדָשִׁים פְּסוּלִים
וּבְלִישְׁנֵים כְּשָׂרִים (רש"י והטור והרא"ש) וְטוֹב
לְחַשׁ לְשִׁמְיַי הַסְּבָרוֹת, כֵּן נִרְאֶה לִי:

ג הָעוֹר הַרִצּוּעוֹת צָרִיף שִׁיְהִי מְעוֹר בְּהֵמָה
חַיָּה וְעוֹף הַשָּׁהַרִים, וְצָרִיף שִׁיְהִי מְעַבֵּד
לְשִׁמּוֹ. יִרְצוּעוֹת בֵּין מְעוֹר בֵּין מִקְלָף
כְּשָׂרוֹת. הַהֲלָכָה לְמִשְׁהָ מְסִינִי שִׁיְהִיוּ
הַרִצּוּעוֹת שְׁחָרוֹת מִבְּחוּץ, אֲבָל מִצַּד פָּנִים
יַעֲשֶׂה מְאִיזָה צָבַע שִׁירְצָה חוּץ מֵאֲדָם,
שְׂמָא יֵאמְרוּ שְׂמָדָם חֲטוּטִיו נִצְעָעוּ
וְהָאֲדִימוּ:

ד טוֹב שִׁישְׁחִירָם יִשְׂרָאֵל לְשִׁמּוֹן וְלֹא אֵינוֹ
יְהוּדִי. הִגָּה וּמִיָּהוּ בְּדִיעֵבֵד כְּשֶׁר אִם הַשְּׁחִיר
עוֹר הַבָּתִּים, אֲבָל הַרִצּוּעוֹת אֲפֹלוּ בְּדִיעֵבֵד
פְּסוּל (מִצָּא כְּתוּב):

ה אִם נִפְסְקָה הַרִצּוּעָה יֵשׁ מִתִּירִים לְחַפֵּר
מִצַּד פָּנִים, וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִה שְׂמִקְיָף
מִמֶּנָּה הָרֹאשׁ, וּבְשֵׁל יָד כְּדֵי שְׂתִקְיָף הַזְּרוּעַ
לְקָשֵׁר הַתְּפִלָּה עִם הַזְּרוּעַ וְכֵדֵי שְׂתִמְתַּח עַד
אֲצַבַּע אֲמָצְעִית וְיִכְרַף מִמֶּנָּה עַל אוֹתוֹ
אֲצַבַּע ג' כְּרִיכוֹת וְיִקְשֶׁר, אֵין לָהֶם תְּקֵנָה
לֹא בְּקִשְׁיָה וְלֹא בְּתִפְרִיהָ, וְכֹל יִתְרוֹן
הָאֲרָף שֶׁהוּא בְּשִׁבִיל שְׂכוּרָף הַרִצּוּעָה כְּמָה
עֲצָמִים סָבִיב הַזְּרוּעַ וּבְשֵׁל רֹאשׁ מִה
שְׂתִלוּי מִמֶּנָּה, אֵין הַתְּפִיָּה וְהַקְּשִׁירָה
פּוֹסְלִים בָּהּ. וְיִבְשַׁעַת הַדְּחָק יֵשׁ לְסַמֵּךְ עַל
הַמִּתִּירִים כְּדֵי שְׂלֹא יִתְבַּטֵּל מִמְצוֹת תְּפִלִּין:

סימן לד - סדר הנחת התפלין

**בתפלין, והמדרים אשר להם ב'
זוגות תפלין. ובו ד' סעיפים:**

א אִסֹּר הַנְּחִתָן בְּבָתִּים, לְרִשְׁיִי וְהַרְמַב"ם
קָדָשׁ מִשְׂמָאל הַמְּנִיחַ בַּבַּיִת הַחִיצוֹן,
וְאַחֲרָיו כִּי יִבְיָאָף בְּבֵית שְׁנֵי, וְשָׁמַע בַּבַּיִת
הַשְּׁלִישִׁי, וְהָיָה אִם שָׁמַע בַּבַּיִת הַרְבִּיעִי
שֶׁהוּא בֵּית הַחִיצוֹן לִימִינוֹ. וְיִלְבַּנּוּ תָם,
בַּבַּיִת הַשְּׁלִישִׁי וְהָיָה אִם שָׁמַע וּבַבַּיִת
הַרְבִּיעִי שֶׁהוּא הַחִיצוֹן, שָׁמַע. וּמִנְהַג
הָעוֹלָם כְּרִשְׁיִי וְהַרְמַב"ם:

ב יִירָא שְׂמִים יֵצֵא יְדֵי שְׁנֵיהֶם וְיַעֲשֶׂה שְׁתֵּי
זוּגוֹת תְּפִלִּין וְיִנִּיחַ שְׁנֵיהֶם וְיִכּוֹן בְּהַנְּחִתָם
בְּאוֹתָם שֶׁהֵם אֲלָבָא דְּהַלְכָתָא אֲנִי יוֹצֵא יְדֵי
חֻזְכְּתִי וְהַשָּׂאָר הֵם כְּרִצּוּעוֹת בְּעֵלְמָא, כִּי
מְקוּם יֵשׁ בְּרֹאשׁ לְהַנִּיחַ שְׁתֵּי תְּפִלִּין וְכֵן
בְּזָרוּעַ. וְיֵאָם אֵינוֹ יוֹדַע לְכּוֹן הַמְּקוּם
וְלְהַנִּיחַ שְׁנֵיהֶם יַחַד, יִנִּיחַ דְּבִרְבִּי הָאֲחָד
שֶׁל יָד וְשֶׁל רֹאשׁ [וְיִסְלְקָם מִיָּד] וְיִנִּיחַ
הָאֲחֵרִים עַל סִמּוֹן בְּרִכָּה הָרֹאשׁוֹנָה [וְיֵשׁ
אוֹמְרִים שְׂאֵם] "לֹא יוּכַל לְהַנִּיחַ בְּכַת אַחַת
יִנִּיחַ שֶׁל רִשְׁיִי וְיִכְרַף עֲלֵיהֶם וְיִהְיוּ עֲלָיו
בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְהַתְּפִלָּה, וְאַחַר הַתְּפִלָּה
יִנִּיחַ שֶׁל רַבְּנוּ תָם בְּלֹא בְּרָכָה וְיִקְרָא בָּהֶם
שְׁמַע וְהָיָה אִם שָׁמַע:

ג יֵלֵא יַעֲשֶׂה כֵּן אֲלָא מִי שְׂמַחֲזֵק וּמְפָרְסֵם
בְּחִסְדוֹת:

ד יֵלֵא יִנִּיחַ ב' הַזּוּגוֹת בְּכִיס אֶחָד, שֶׁהָאֲחָד
מֵהֶם הוּא חַל וְאֲסוּר לְהַנִּיחוֹ בְּכִיס תְּפִלִּין,
אֲלָא יַעֲשֶׂה שְׁנֵי כִיסִין וְיִסְמְן לְכֹל כִּיס,
שְׂלֹא יִתֵּן שֶׁל זֶה בְּזֶה:

**סימן לה - דין מנין השיטין. ובו
סעיף אחד:**

א אֵנְהִיגוּ בְּמִנְיַן הַשִּׁיטִין לְכַתֵּב בְּשֵׁל יָד שְׂבַעַה
שִׁיטִין בְּכֹל פְּרָשָׁה וּבְשֵׁל רֹאשׁ אַרְבַּעַה
שִׁיטִין, וְאִם שְׁנָה לֹא פָּסֵל:

**סימן לו - דקדוק בתיבתן. ובו ג'
סעיפים:**

א אֲצָרִיף לְדַקְדֵק בְּכַתִּיבַת הָאוֹתוֹת, שְׂלֹא
תִּשְׁתַּנֶּה צוּרַת שׁוּם אַחַת מֵהֶן וְלֹא תִדְמָה
לְאַחֶרֶת. הִגָּה וְלִכְתּוּבָה יִכְתֹּב בְּכַתִּיבַת תְּמָה
כְּמַבְאָר בְּטוֹר וּבְשָׂאָר פּוֹסְקִים, וְהוּא יוֹדַע
אֲצֵל הַסּוֹפְרִים, מִיָּהוּ אִם שְׁנָה בְּצוּרַת הַכְּתָב
אֵינוֹ פְּסוּל:

ב כֹּכֵל אוֹת צָרִיכָה לְהִיּוֹת גַּלְמֵם אֶחָד, לְכַף
צָרִיף לְהִיּוֹת בְּנִקְיָה שְׂעַל הָאֵל"ף שֶׁהִיא
כְּמִין יוֹ"ד וּבְנִקְיָה שְׂתַחֲתִיָּה וּבִיּוֹד"י
הַשִּׁי"ן וְהַעִי"ן וְאַחֲרָיָה צַד"י שִׁיְהִיוּ נוֹגְעוֹת
בְּאוֹת, וּבְאַחַת שְׂאֵינָה נוֹגַעַת פְּסוּלִין, וְכֵן
בְּשָׂאָר אוֹתוֹת, חוּץ מִה"א וְקו"ף שְׂאֵין
לְגַע הַרְגֵּל בָּגַג, וְאִם נִגַּע פְּסוּל:

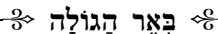
ג יִצְרִיף לְתֵיבַת שְׂעֻטָנִי ג"ץ. וְהַסּוֹפְרִים נִהְגוּ
לְתֵיבַת אוֹתוֹת אַחֲרוֹת. וְיֵאָם לֹא תֵיבַת אֲפֹלוּ
שְׂעֻטָנִי ג"ץ לֹא פָּסֵל:

**סימן לז - זמן הנחת תפלין. ובו
ג' סעיפים:**

א אֲגִדוּל שְׂכַר מְצוֹת תְּפִלִּין, וְכֹל מִי שְׂאֵינוֹ
מְנִיחָם הוּא כְּכֹלל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל בְּגוֹפְנָן:

ב יִמְצוֹתָן לְהִיּוֹתָם עֲלָיו כֹּל הַיּוֹם. אֲבָל מִפְּנֵי
שְׂצָרִיכִים גּוֹף נָקִי שְׂלֹא יִפִּיחַ בָּהֶם וְשְׂלֹא
יִסִּיחַ דְּעוֹתוֹ מֵהֶם, וְאֵין כֹּל אָדָם יְכוֹל לְזַהֵר
בָּהֶם, נִהְגוּ יִשְׂרָאֵל לְהַנִּיחָם כֹּל הַיּוֹם. וּמִכֹּל
מְקוּם צָרִיף כֹּל אָדָם לְזַהֵר בָּהֶם לְהִיּוֹתָם
עֲלָיו בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְהַתְּפִלָּה:

ג הַקְּטָן הַיּוֹדַע לְשַׁמֵּר תְּפִלִּין בְּטָהֳרָה שְׂלֹא
יִישָׁן וְשְׂלֹא יִפִּיחַ בָּהֶם. הִגָּה וְשְׂלֹא לְכַנֵּס
בָּהֶן לְבֵית הַכִּפּוֹס (רש"י פָּרַק וְיִלָּב הַגּוֹלוּ), חֲטִיב

[סימן לג] א מנחות ל"ה לפרוש הראשון ברש"י הרא"ש והמדרכי ונמוקי יוסף ב לפרוש הרי"ף שם בגמרא ורמב"ם בגמרא ד כן פרוש הרמב"ם מההיא דמנחות בפרק ג מהלכות תפלין ה שבת צ"ח ו הרמב"ם בפרק ג וספר התרומה סימן ק"צ ז מדרכי ח מנחות ל"ה ט ספר התרומה קצ"א י מנחות ל"ה כ תוספות והרא"ש בשם רבנו תם ל תרומת הדשן וספר התרומה מ בית יוסף [סימן לד] א מנחות ל"ד לפרוש רש"י שם ורמב"ם בפרק ג ובשמושא רבא וסמ"ג והמדרכי בשם פתב מארץ ישראל תפלין שנמצאו בגנילת בימה שעל גב קבר יחזקאל ורבנו יונה ורמב"ן ורשב"א בתשובת רמב"ן סימן רל"ד: ב תוספות שם ופרוש רבנו חננאל ורבנו האי ג סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה ד שם בסמ"ג והתרומה ה בית יוסף בשם תשובת אשכנזים וכאשר הגהתי בפנים כן הוא בבית יוסף וסמ"ג ו שם ז טור בשם אביו ורבנו ר"מ וארוחות חיים בשם הר"י מקורביל [סימן לה] א הרא"ש בסדר תקון תפלין ובספר התרומה [סימן לו] א הרא"ש בהלכות ספר תורה ובספר ארוחות חיים בשם תשובת הרשב"א ב שם ג מנחות כ"ט בשמושא רבא ד הרא"ש וכן נראה מדרב"ה הרמב"ם [סימן לו] א מנחות מ"ד ב ראש השנה י"ז ג טור ד הרא"ש ה סכה מ"א

ט אביו לקנות לו תפלין לחנכו. הגה ויש אומרים דהאי קטן דוקא שהוא בן י"ג שנים ויום אחד (פעל העשור) וכן נהגו ואין לשנות (דברי עצמו):

סימן לח - דין מי הם החיובים בתפלין והפטורים. וכו' י"ג סעיפים:

א "חולה מעים פטור מתפלין. הגה אפלו אין לו צער, אבל שאר חולה אם מצטער בחליו ואין דעתו מישב עליו פטור, ואם לאו חייב (מרדכי ארחות חיים ומנוני פרק ד):

ב מי שבריו לו שאינו יכול להתפלל בלא הפחה, מוטב שייעבר זמן התפלה ממה שיתפלל בלא גוף נקי (ועין לקמן סימן כ'). ואם יראה לו שיוכל להעמיד עצמו בגוף נקי בשעת קריאת שמע, ניחם תפלין בין אהבה לקריאת שמע ויברך:

ג ינשים ונעבדים פטורים מתפלין מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא. הגה ואם הנשים רוצין להתמיר על עצמן מוחים בידן (כל בו):

ד יהניח תפלין צריך לזהר מהרהור תאות אשה. הגה ואם אי אפשר לו בלא הרהורים, מוטב שלא להניחם (כל בו וארחות חיים):

ה האבל ביום ראשון אסור להניח תפלין, מכאן ואילך חייב אפלו באו פנים חדשות:

ו יבתשעה באב חייב בתפלין: (ועין לקמן סימן תקנ"ה):

ז יתקן ושושביניו (פרוש, רעיו השמחים עמו) וכל בני חפה פטורים, משום דשכיח שכרות וקלות ראש:

ח הכותבי תפלין ומזוזות, הם ותגריהם ותגרי תגריהם וכל העוסקים במלאכת שמים, פטורים מהנחת תפלין כל היום זולת בשעת קריאת שמע ותפלה. הגה ואם היו צריכים לעשות מלאכתו בשעת קריאת שמע ותפלה אז פטורין מקריאת שמע ותפלה ותפלין, דכל העוסק במצוה פטור ממצוה אחרת אם צריך לטרח אחר האחרת, אבל אם יכול לעשות שתיהן פאחת בלא טרח יעשה שתיהן (הגהת אשרי בשם אור ורוע ור"ן פרק הישן):

ט 'מצטער ומי שאין דעתו מישבת עליו וינכונה פטור, מפני שאסור להסיח דעתו מהם:

י להקורא בתורה פטור מהנחת תפלין כל היום, זולת בשעת קריאת שמע ותפלה:

יא מלא יחלץ תפלין בפני רבו, יאלא יפנה לצד אחר מפני אימתו ויחלץ שלא בפניו:

יב הנה צריך לתפלין ומזוזת ואין ידו משגת לקנות שניהם, תפלין קודמים:

יג עמדה ומצרע אסורים להניח תפלין:

סימן לט - מי הם הכשרים לכתב תפלין ולקנות מהם. וכו' י סעיפים:

א תפלין שכתבן עבד או אשה או קטן האפלו הגיע לחנוכה יאו כותי או מומר לעבודת גלולים או מוסר לאגסין, פסולים, משום ידכתיב וקשרתם וכתבתם, כל שאינו בקשירה או אינו מאמין בה אינו בכתיבה:

ב הכל שפסול לכתבן פסול בכל תקון עשייתן:

ג יגר שחזר לדתו מחמת יראה, כשר לכתב תפלין:

ד תפלין שכתבם אפיקורוס ישרפו, ויש אומרים יגנוזו:

ה נמצאו ביד אפיקורוס ואין ידוע מי כתבם, יגנוזו:

ו נמצאו ביד אינו יהודי ואין ידוע מי כתבם, כשרים:

ז אין לוקחין תפלין ומזוזות וספרים מן הפותים יותר מכדי דמיהן הרבה כדי שלא להרגיל לנגנז ולגזלן:

ח אין נקחין אלא מן הממחה שקקי בחסרות ויתרות:

ט ללקח ממי שאינו ממחה, צריך לבדקן. לקח ממנו מאה קציצות, בודק מהם שלשה קציצות, שתיים של ראש ואחת של יד או שתיים של יד ואחת של ראש, אם מצאן כשרים, החזק זה האישי והרי כלם כשרים ואין השאר צריך בדיקה. ואם לקחן צבתים צבתים, חזקתם מאנשים

הרבה הם לקוחים, לפיכך בודק מכל צבת ב' של ראש ואחד של יד או ב' של יד וא' של ראש. יהמוכר תפלין ואמר שהיו של אדם גדול, נאמן ואינם צריכין בדיקה:

י תפלין שהחזקו בכשרות אינם צריכים בדיקה לעולם, וואם אינו מניחן אלא לפקרקים, צריכים בדיקה פעמים בשבוע. הגה ואם אין לו מי שיוכל לבדק ולחזור ולתפרן יניחם כך בלא בדיקה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן מ - דין איה לנהג בקדושת התפלין. וכו' ח' סעיפים:

א אסור לתלות תפלין בין בפתים בין בפרצעות, אבל מתר לתלותן בכיסן:

ב בבית שיש בו תפלין אסור לשמש בו משתו עד שיוציאם או שניחם בכלי תוף כלי, והוא שאין השני מיוחד להם, שאם הוא מיוחד אפלו מאה חשובים כא'. הגה ואם שניהם אינם מיוחדים להם, או שהפנימי אינו מיוחד להם והחיצון מיוחד להם, מתר (ועין לקמן סימן ר"מ סעיף ו') (בית יוסף):

ג יאפלו להניח בכלי תוף כלי אסור להניחם תחת מרגלותיו, וכן אסור להניחם תחת מראשותיו כנגד ראשו האפלו בכלי תוף כלי, ואפלו אין אשתו עמו, אבל שלא כנגד ראשו אם אין אשתו עמו מתר, ואם אשתו עמו צריך כלי בתוף כלי:

ד יאשתו עמו במטה ואינו רוצה לשמש, מקרי אין אשתו עמו:

ה ילהניחם במטה כנגד צדו דינן פתחת מרגלותיו:

ו השכח ושמש משתו בתפלין, לא יאחז לא בפתים ולא בפרצעות עד שישל ידיו, מפני שהידיים עסקניות הם ושמא נגעו במקום הטנפת:

ז ישן בהם וראה קרי, לא יאחז בפתים אלא יאחז בפרצועה ומסיר אותם. הגה עד שינפח הקרי מעליו וישל ידיו (בית יוסף):

ח הנוכנס לסעדת קבע חולצין ומניחין על השלחן עד זמן ברכה וחזור ומניחין, אבל לאכילת עראי אין צריך לחלצין:

אורח חיים

[סימן לח] א חליו ק"י ב תשובת רא"ש כלל ד' סימן ח' ג ברכות כ' ד בית יוסף פרוש הירושלמי שמביא בארחות חיים ראיה למה שכתבו בשם הר"מ ה מ"ק כ"א וקדעת הר"ף שם ו רא"ש פרק ב דתענית ז ספה כ"ה ח שם כ"ז ט רבנו ירחם בשם ר' נסים והנהות אשרי בשם אור ורבעו יונה י הרמב"ם בפרק ד מהלכות תפלין כ הרב רבנו מנוח ל מכליתא לפרוש רבנו יונה בפרק ב דברכות מ בשמושא רבא וסנהדרין ק"א נ רש"י שם ס וירושלמי שלהי מגלה וברב הונא כ"כ הרא"ש בהלכות תפלה ע יאבעיא במועד קטן ובעשור אסור [סימן לט] א גשין מ"ה ב מרדכי שם ג נמוקי יוסף ד רש"י שם והרמב"ם בפרק ג מהלכות תפלין ה רמב"ם שם ו גשין שם ז הרמב"ם בפרק א שם ח טור ורבנו ירחם ט גשין שם י שם וכלשנא בתרא ורמב"ם שם פרק א ור"ן כ גשין שם ל מנחות מ"ב בפרוש הווספוט והרא"ש מ ערוכין צ"ז ורמב"ם בפרק ב שם נ תשובת הרא"ש ס וירושלמי בפרק בתרא דערוכין ורמב"ם בפרק ב ע טור וסא"ח [סימן מ] א ברכות כ"ד ב שם כ"ה ג שם ד שם ה רבנו יונה שם ו בית יוסף מההיא דברכות כ"ה ז רבנו יונה שם ח ספה כ"ז ט שם י ברכות כ"ג כ וירושלמי שם פרק ב הרמב"ם בפרק ד מהלכות תפלין והמרדכי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפילין

סימן מא - דין הנושא משאוי

איה ינהג בתפילין. ובו סעיף אחר:

א "הנושא משאוי על ראשו חולץ תפילין של ראש עד שסיר המשאוי. ואפלו מטפחתו אסור להניח על הראש שיש בו תפילין. אבל דבר שדרכו לתן בראשו כגון כובע או מצנפת מותר. הגה ואפלו הכי, אם הוא משאוי כבד ד' קבין והתפילין נדחקות, צריך להסירן (בית יוסף):

סימן מב - אם מותר לשנות תפילין ש' יד לש' ראש. ובו ג' סעיפים:

א "אסור לשנות תפילין של ראש לעשותן של יד, אפלו לקח רצועה מהם ולתן בשל יד אסור, ימפני שאין מורידין מקדשה חמורה לקדשה קלה, ושל ראש קדשתו חמורה, ישרבו של שדי בשל ראש, אבל משל יד לשל ראש מותר לשנות. והוא היו חדשים שעדין לא הניחם, מותר לשנות אפלו משל ראש לשל יד, שטולה עליהם מכסה עור אהד ונראים כבית אהד:

ב ואם התנה עליהם מתחלה, אפלו לבשן אדם יכול לשנותם אפלו משל ראש לשל יד:

ג יסודר דאזמנה למצר בה תפילין "לעולם וצר בה תפילין חד זמנא, אסור למצר בה זוזי. הגה ואם התנה עליו מתחלה, בכל ענן שרי (בית יוסף בשם רבנו ירחם ומהר"א). וקלף המעבד לשם תפילין אסור לכתב עליו דברי חל, דהזמנה פי האי גונא לגוף הקדשה מלתא היא (ר"ן סוף פרק נגמר הדין). ו"אזמנה ולא צר בה, או צר בה ולא אזמנה, שרי למצר בה זוזי:

סימן מג - דין איה להתנהג

בתפילין בהפנסו לבית הכסא. ובו

ט' סעיפים:

א "אסור לפנס לבית הכסא קבוע להשתין בתפילין שבראשו, גזרה שמא יעשה בהם צרכיו. והוא אוחזן בידו, מותר להשתין בהם בבית הכסא קבוע. הגה והיגו ודקא כשמשתינ מישב דליכא למחש לניצוצות, אבל משתינ מעמד פשיטא דאסור דלא עדיף מבית הכסא עראי. והוא הדין אם משתינ מישב או בעפר תחוח דליכא ניצוצות, בבית הכסא עראי נמי שרי. ואין חלוק בין קבע לעראי לעגן זה, אלא בבית הכסא קבוע מסתמא עושה צרכיו מישב ובית הכסא עראי מסתמא עושה מעמד הואיל ואינו נפנה לגדולים (בית יוסף בשם נמוקי יוסף ומגדל עז), ובהבית הכסא עראי מותר להשתין בהם כשהם בראשו, אבל אם אוחזן בידו אסור להשתין בהם מעמד אפלו אם תופס אותם בבגדו, מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שברגליו, אלא חולצן ברחוק ד' אמות ונותנם לחברו. ומדברי הרמב"ם נראה שאסור להשתין כשהם בראשו, בין בבית הכסא קבוע בין בבית הכסא עראי, ויש לחש לדבריו:

ב בית הכסא קבוע הינו, שיש בו צואה והוא על פני השדה בלא חפירה:

ג בית הכסא עראי הינו, כגון להשתין מים שאין אדם הולך בשבילם לבית הכסא, והפעם הזאת נעשה המקום הזה בית הכסא תחלה:

ד אם הם בחיקו וקגור חגורה או כבגדו בידו מותר, בין להשתין בין לפנות:

ה אם רוצה לפנס לבית הכסא קבוע לעשות צרכיו, חולצן ברחוק ארבע אמות.

הגה ויש אומרים אפלו בלא צרכיו (בית יוסף בשם רב האי) וטוב להחמיר. וגוללן פרצועות שלחן ואוחזן בימינו יוכבגדו כנגד לבו, ליונהר שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח, וכשיצא מרחיק ארבע אמות ומניחן:

ו מהיה לבוש בתפילין והצריך לבית הכסא בלילה או סמוך לחשכה, שאין שהות להניחם עוד אחר שיצא, לא יכנס בהם גלולין כבגדו ואפלו להשתין מים בבית הכסא קבוע, אלא כיצד יעשה, חולצן ומניחן בכלי אם היה בו טפח או בכלי שאינו כלין אף על פי שאין בו טפח, ואוחזו הפלי בידו ונכנס:

ז במה דברים אמורים, בבית הכסא שבשדה, אבל בבית הכסא שבבית לא יכניסם כלל, כיון שיכול להניחם במקום המשתמר:

ח אם שכח תפילין בראשו ועשה בהם צרכיו, מניח ידו עליהן עד שייגמר עמוד הראשון, ויוצא וחולצן וחוזר ונכנס:

ט מותר לרופא לקח עביט של מי רגלים בידו ותפילין בראשו, ובעל נפש יחמיר לעצמו:

סימן מד - אסור שנה בתפילין. ובו סעיף אחר:

א אכל זמן שהתפילין בראשו או בזרועו אסור לישן בהם אפלו שנת עראי, אבל אם הניח עליהם סודר וילא היתה עמו אשה לישן בהם שנת עראי. וכיצד הוא עושה, מניח ראשו בין ברפיו והוא יושב וישן.

היו תפילין ברוכין בידו מותר לישן בהם אפלו שנת קבע, והוא אוחזן בידו ואינם ברוכים בידו, אסור לישן בהם אפלו שנת עראי. הגה ודקא כשאתון בלא נרתקן, אבל בנרתקן בכל ענן שרי (בית יוסף בשם העטור):

באר הגולה

[סימן מא] א בלא מציעא ק"ה וכרב שילא ב רמב"ם בפרק ד מהלכות תפילין והספימו לדבריו רבנו יונה והרא"ש [סימן מב] א מנחות ל"ד ב הרמב"ם בפרק ג מהלכות תפילין ג שם בגמרא ד שם ברש"י ה שם בגמרא ו רבנו ירחם ומהרא"י בשם ספר ארחות חיים ז ברכות כ"ג וסנהדרין מ"ח ח מדרכי פרק בני העיר ט שם ברכות ו שם בסנהדרין [סימן מג] א ברכות כג ב שם ג תוספות שם והרא"ש מהלכות תפילין ו רש"י שם בגמרא ז שם ברש"י ח ספר התרומה ט שם בגמרא י כן הוא בגמרא שם אבל הבית יוסף כתב שטעור לפי גרסתו שלפניו והרמב"ם והרי"ף והרא"ש לא חלקו בין קבוע לעראי כ כר' עקיבא שם הרמב"ם שם וטעור ורבנו יונה ל שם בגמרא מ שם נ רמב"ם שם פרק ד ס ספר התרומה וטעור ורבנו ירחם ע שם בגמרא כ"ה פ תשובת הרשב"א [סימן מד] א ברכות כ"ג וספה כ"ז ב שם בגמרא ג לשון הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ד שם לפי פרושו שם בגמרא ה לפי רש"י שם בגמרא

סימן מה - דין תפלין בבית הקברות ובבית המרחץ ובו ב' סעיפים:

א "אסור לנכנס בבית הקברות או בתוך ארבע אמות של מת ותפלין בראשו משום לעג לרש. כואם הם מכסים מתר:

ב יבבית המרחץ, בית החיצון שפל העומדים בו הם לבושים, יכולין להניח שם תפלין לכתחלה, ובבית האמצעי שמקצת בני אדם עומדים שם לבושים ומקצתן ערמים, אינו יכול להניחם לכתחלה, ואם היו בראשו אינו צריך לחלצן, ובבית הפנימי שפל העומדים שם ערמים, אפלו היו בראשו צריך לחלצן:

הלכות פרכות השחר ושאור פרכות

סימן מו - דיני ברפת השחר. ובו ט' סעיפים:

א "כשיעור משנתו יאמר אלהי נשמה. כשישמע קול התנגול יברך הנותן לשכוי בינה. כשלוכב יברך מלביש ערמים. כשיניח ידיו על עיניו יברך פוקח עורים. כשיישב יברך מתיר אסורים. כשזוקף יברך זוקף פסופים. כשיניח רגליו בארץ יברך רוקע הארץ על המים. כשנועל מנעליו יברך שעשה לי כל צרכי. כשהולך יברך המכין מצעדי גבר. כשחוגר חגורו יברך אזור ישראל בגבורה. הגה או לובש האבנט המפסיק בין לבו לערוה (בית יוסף בשם הראב"ד). כשמשים כובע או מצנפת בראשו יברך עוטר ישראל בתפארה. כשיטל ידיו יברך על נטילת ידים. כשירחץ פניו יברך המעביר שנה מעיני וכו', ויהי רצון וכו' עד ברוך אתה ה' גומל חסדים טובים לעמו ישראל. אין לענות אמן אחר המעביר שנה מעיני עד שיחתם גומל חסדים טובים לעמו ישראל, שהכל ברכה אחת היא:

ב יעבשו מפני שאין הידים נקיות וגם מפני עמי ארצות שאינם יודעים אותם, נהגו לסדרם בבית הכנסת ועונין אמן אחריהם ויוציאים ידי חובתן:

ג יחייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות לפחות:

ד הצריך לברך בכל יום שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, שלא עשני אשה. הגה ואפלו גר (פותים) הנה יכול לברך כף (דעת עצמו) אבל לא יאמר שלא עשני עכו"ם שגרי הנה עכו"ם מתחלה (אבודרהם). והנשים מברכות שעשני כרצונו:

ה יאם קדם וברך זוקף פסופים קדם שברך מתיר אסורים, לא יברכנה:

ו ייש נוהגין לברך הנותן לעף פח, ויניח דבריהם נראין, הגה אף המנהג פשוט בבני האשפנדים לאמרה:

ז ייש נוהגים לברך ברכות אחרות נוספות על אלו וטעות הוא בידם:

ח יכל הברכות האלו אם לא נתחייב באחת מהן, כגון שלא שמע קול התנגול או שלא הלך או לא לבש או לא חגר, יאמר אותה ברכה בלא הזכרת השם. הגה ויש אומרים דאפלו לא נתחייב בהן מברך אותן, דאין הברכה דוקא על עצמו, אלא מברכין שהקב"ה ברא צרכי העולם, וכן המנהג ואין לשנות (טור ותוספות והרא"ש פרק הרוא"ה והר"ן פרק קמא דפסחים וכל בו):

ט ללא יקרא פסוקים קדם ברפת התורה אף על פי שהוא אומרים דרך תחנונים. יניש אומרים שאין לחוש פיון שאינו אומרים אלא דרך תחנונים, ונכון לחוש לסכרא ראשונה. הגה אבל המנהג כסכרא אחרונה שהרי בימי הסליחות מתפללים הסליחות ואחר כך מברכין על התורה עם סדר שאר הברכות, וכן בכל יום כשנכנסין לבית הכנסת אומרים כמה פסוקים ותחנונים ואחר כך מברכין על התורה. ונהגו לסדר ברפת התורה מיד אחר ברפת אשר יצר, ואין לשנות (וכן משמע בתוספות ומרדכי פרק קמא דברכות). וטוב לומר בשחרית אחר שמע ישראל וגו' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, פי לפעמים שוהין עם קריאת שמע לקרותה שלא בזמנה ויוצא בזה (טור):

סימן מז - דיני ברפת התורה. ובו י"ד סעיפים:

א ברפת התורה צריך לזהר בה מאד:

ב הצריך לברך בין למקרא בין למשנה בין לגמרא. הגה בין למדרש (טור):

ג הכותב בדברי תורה אף על פי שאינו קורא צריך לברך:

ד יהמהרהר בדברי תורה אינו צריך לברך: והוא הדין דיוכל לפסק דין בלא נתינת טעם לדבריו (ר"ן פרק קמא דשבת ופרק כל הצלמים כתב דהוי כהרהור):

ה הברכות התורה אשר קדשנו במצותיו וצונו * על דברי תורה והערב נא וכו' ואשר פחר בנו:

ו יאמר והערב עם וי"ו. הגה ויש אומרים בלא וי"ו וכן נהגו (רמב"ם פרק ז מהלכות תפלה ורשב"א בשם המאור ואבודרהם). אבל יותר טוב לומר כו"ו:

ז ברפת אהבת עולם פושרת ברפת התורה יאם למד מיד בלי הפסק:

ח יניש להסתפק אי סגי בקורא קריאת שמע סמוך לה מיד בלי הפסק, ולכן יש לזהר לברך ברפת התורה קדם אהבת עולם:

ט ייש אומרים שאם הפסיק בין ברפת התורה ללמודו אין בכה כלום, ויהנכון שלא להפסיק ביניהם, וכן נהגו לומר פרשת ברפת כהנים סמוך לברפת התורה:

י יאם הפסיק מללמוד ונתעסק בעסקיו, פיון שדעתו לחזור ללמוד לא הוי הפסק, והוא הדין לשנה ומרחץ ובית הכסא דלא הוי הפסק:

יא משנת קבע ביום על משתו הוי הפסק. יניש אומרים דלא הוי הפסק וכן נהגו:

יב עאף אם למד בפילה, הלילה הולך אחר היום שעבר ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן:

יג מהמשימים קדם אור היום ללמד מברך ברפת התורה ואינו צריך לחזור ולברך כשילך לבית הכנסת. מהמשימים קדם אור היום מברך כל סדר הברכות חוץ מברפת הנותן לשכוי בינה ופרשת התמיד (עין לעיל סימן א' סעיף ו) שמתין מלאמרה עד שיאור היום. הגה ולכתחלה יטל ידיו קדם שיברך ללמד. ואם לא הנה לו מים יכול ללמד ולברך בלא נטילה כמו בשאר ברכות שמברך קדם נטילה כדלעיל סימן מ"ו (אגור):

באר הגולה

[סימן מה] א ברכות י"ח ב בית יוסף וכן מצא בתשובת הרשב"א ג שפת י [סימן מו] א ברכות ס' ב לפרוש רמב"ם ג טור ובית יוסף בשם הרא"ש ד מנחות מ"ג ה שם ו בסדורי ר' עמרם ז בסדורי אשפנו ח האגור ט שם באגור ובית יוסף י הרמב"ם בפרק ז מהלכות תפלה כ בית יוסף לדעת רמב"ם ל טור והאגור בשם הראב"ד בסימן ב' וספר ארחות חיים מ אגור בשם מהר"י סימן צ"ה ושבן מנהג אשפנו [סימן מז] א גדרים פרק א ב ברכות י"א ג הרד"א ד האגור ותוספות בפרק ג דברכות ה הרמב"ם בפרק ז מהלכות תפלה * וכתב הרא"ש והטור שיש אומרים לעסק בדברי תורה וכן הוא נסח אשפנו ופלאנאי ו תוספות בפרק ו דברכות ובפרק י דפסחים ופרק קמא דכתבות בשם רבנו תם והרא"ש בסוף פרק קמא דברכות ז ברכות י"א ח וירושלמי שם ט בית יוסף לתרוץ שני י נמוקי יונה ורבנו יונה והמרדכי כ בית יוסף מדברי הרמב"ם ל הרא"ש ור"י בשם רבנו תם מ טור בשם תשובת אביו הרא"ש נ אגור בשם אביו ס בית יוסף ע שם פ טור בשם אביו ובתשובות כלל ד' צ שם

יד קנשים מברכות ברכת התורה:

סימן מח - אומרים פרושת התמיד ופסוקי קרבן שבת אומרים אצל פרושת התמיד. ובו סעיה אחר:

הגה ואומרים פרושת התמיד, ויש אומרים סדר המערכה ורבון העולמים אתה צויתנו וכו', ואם אי אפשר לאמרו בצבור יכול לאמרו בביתו ולחזור פרושת התמיד לבד עם הצבור ויכון בפעם השנייה כקורא בתורה (טור). ונהגו המדקדקים להתנועע בשעה שקורין בתורה, דגמת התורה שנתנה ברתת, וכן בשעה שמתפללים על שם כל עצמתי תאמרנה יי מי כמוך (אבודרהם):

א "בשבת [ב] אומרים אצל פרושת התמיד פסוקי מוסף ודשבת, באכל לא בראש חדש ויום טוב מפני שקורין בתורה בפסוקי מוסף. הגה ויש אומרים שמזכירין גם מוסף ראש חדש, וכן נוהגין כדי לפרסם שהוא ראש חדש, וכן הוא לקמן סימן תכ"א (טור):

סימן מט - שנובא לומר קריאת שמוע בעל פה. ובו סעיה אחר:

א "אף על גב דקומא לן דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה, כל דבר שרגיל וישגור בפי הכל כגון קריאת שמוע וברכת כהנים ופרשת התמיד וכיוצא בהן מתר:

סימן נ - טעם למה אומרים משנת איזהו מקומן. ובו סעיה אחר:

א "קבעו לשנות אחר פרושת התמיד פרק איזהו מקומן וברייתא דר' ישמעאל בדי שיזכה כל אדם ללמד בכל יום מקרא משנה וגמרא, דברייתא דר' ישמעאל הוי במקום גמרא, שהמדרש בגמרא:

סימן נא - דיני תפילה מן ברוך שאמר עד ושתבח. ובו ט' סעיפים:

א "אומרים ברוך שאמר קדם פסוקי דזמרה וישתבח לאחריהם:

ב "אם סים ברוך שאמר קדם שסים הסזן, עונה אחריו אמן:

ג "אחר ושתבח וכול לענות אמן אחר ברכת עצמו (ועין לקמן סימן רט"ו):

ד יצריך לזהר מלהפסיק בבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף י"ח. ואפלו לצרף מצוה אין לדבר בין ברוך שאמר לישתבח (בית יוסף בשם כל בו) (ועין לקמן סימן נ"ג ג"ד):

ה "בין המזמורים האלו שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם, ובאמצע המזמור שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד:

ו יצריך להפסיק בין אלילים ובין וה' שמים עשה:

ז יצריך לכוון בפסוק פותח את ידך, ואם לא כוון צריך לחזור ולאמרו פעם אחרת. הגה ואומרים פסוק ואנחנו נברך זה אחר תהלה לך (טור וכל בו). וכופלין פסוק כל הנשמה תהלה לך, לפי שהוא סוף פסוקי דזמרה, (טור) וכן פסוק ה' ימלך לעולם ועד (אבודרהם). כשמגיע לזעפה ה' אלהינו מודים אנחנו לך או לפסוק וכל קומה לפניך תשתחווה אין לשחות ולהשתפחות שם כדלקמן סימן קי"ג (הרב רבנו יונה סוף פרק אין עומדין ורבנו ירחם נחבי י"א) ונהגו לעמד כשאומרים ברוך שאמר, וברך דויד וישתבח:

ח "אין אומרים הזמירות במרוצה פי אם בנחת:

ט מזמור לתודה יש לאמרה בנגינה, שכל השירות עתידות לבטל חוץ ממזמור לתודה. הגה ואין אומרים מזמור לתודה בשבת ויום טוב, (טור) או בימי פסח, שאין תודה קרבה בהם משום חמץ, ולא בערב פסח ועין לקמן סימן תכ"ט ולא בערב יום כפור, ועין לקמן סימן תר"ד, וכן נהגו במדינות אלו. (מנהגים):

סימן נב - דין מי ששיחה לבוא לבית הכנסת עד ושתבח. ובו סעיה אחר:

א "אם בא לבית הכנסת ומצא צבור בסוף פסוקי דזמרה אומר ברוך שאמר עד מהלל בתשבחות, ואחר כך תהלה לך עד מעתה ועד עולם הללויה, ואחר כך הללו את יי מן השמים עד לבני ישראל עם קרובו הללויה, ואחר כך הללו אל בקדשו עד כל הנשמה תהלה לך. הגה ואם יש לו שהות יותר יאמר הודו לה' קראו עד והוא רחום, וידלג עד והוא רחום שקדם אשרי, פי בנתיים אינו רק פסוקים מלקטים

(הנחות מימוני פרק ז מהלכות תפלה), ואחר כך לשתבח, ואחר כך יוצר וקריאת שמוע וברכותיה, ויתפלל עם הצבור. ואם אין שהות כל כך, ידלג גם מזמור הללו את יי מן השמים. הגה אם עוד אין שהות, לא יאמר רק ברוך שאמר ותהלה לך וישתבח (הרא"ש והרב רבנו יונה פרק אין עומדין). ואם כבר התחילו הצבור יוצר ואין שהות לומר פסוקי דזמרה אפלו בדלוג, יקרא קריאת שמוע וברכותיה עם הצבור ויתפלל עמהם, ואחר כך יקרא כל פסוקי דזמרה בלא ברכה שלפניהם ולא של אחריהם. הגה ומכל מקום יאמר כל הברכות שמחייב לברך בבקר (כל בו ובית יוסף בשם מהר"א כמו שנתבאר סימן מ"ו ומ"ז):

סימן נג - דין הראוי לירד לפגי התבואה. ובו כ"ו סעיפים:

א "אומר ש"ץ ושתבח מעמד:

ב אין לומר ושתבח אלא אם כן אמר ברוך שאמר וקצת פסוקי דזמרה:

ג יאין לברך על עטיפת ציצית בין פסוקי דזמרה לישתבח אלא בין ושתבח ליוצר (ועין לקמן סימן נ"ד סעיף ג'). הגה מיהו, הש"צ אם לא היה לו טלית תחלה, יתעטף בציצית קדם שיתחיל ושתבח כדי שיאמר הקדיש מיד אחר ושתבח ולא יפסיק (כל בו סימן ה'). וכן אם אין מנגן בבית הכנסת ימתין הש"צ עם ושתבח וישתק עד שיבא מנגן ויאמר ושתבח וקדיש (מהר"ל):

ד יש"ץ צריך שיהיה הגון. ואיזהו הגון, שיהיה ריקן מעברות, ושללא יצא עליו שם רע אפלו בילדותו, ושיהיה ענו ומרצה לעם, ויש לו נעימה וקולו ערב, ורגיל לקרות תורה נביאים וכתובים:

ה "אם אין מוציאין מי שיהיה בו כל המדות האלו, יבחרו הטוב שבצבור בהקמה ובמעשים טובים. הגה ואם היה כאן עם הארץ זקן וקולו נעים והעם תפזים בו, וכן י"ג שנה המבין מה שאומר ואין קולו נעים, הקטן הוא קודם (מרדכי סוף פרק קמא דחלין). מי שעבר עברה בשוגג כגון שהרג הנפש בשגגה וחזר בתשובה, מתר להיות ש"צ, אכל אם עשה במיד לא, דמפל מקום יצא עליו שם רע קדם התשובה (תשובת אור זרוע בהלכות ברכות):

באר הגולה

ק אגור בשם מהר"י מולין [סימן מח] א טור ב כל בו [סימן מט] א גשין ס' תמונה י"ד תוספות שם המרדכי שם בגשין [סימן נ] א בסדר רב עמכם ב קדושין ל' וישם בתוספות [סימן נא] א הרי"ף והרא"ש בפרק ה דברכות א טור ו שם ז רבנו יונה בשם הגאונים אהא דברכות ד' ח ספר ארחות חיים בשם ר' נתן ט שם [סימן נב] א הנחות מימוני בשם ספר התרומה ב טור בשם ר' נטרנאי ג טור בשם רבנו יונה בשם רבותיו [סימן נג] א טור והנחה מימוני פרק ז מהלכות תפלה והכל בו סימן כ"ז ב מההי"ן חביב ומהר"א ג בית יוסף ד תענית ט"ז ה טור

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

לאותו יחיד טעם הגון על פי טובי העיר, אכל בלאו הכי אין הניחיד יכול למחות בש"צ (מהר"י ווייל סימן ס). ואם הוא שונאו יכול למחות בו קדם שהסכים עליו (מהר"ם פדואה סימן ס"ד ומהרי"ק שרש מ"ד). ומי שהוא שונא לש"צ לא יעלה לספר תורה לשקורא התוכחה (אור זרוע):

כ אם אהד רוצה לומר תפלה בשביל אביו ואהד רוצה לומר בשביל אחר, מי שירצה תקהל שיאמר התפלה הוא יאמר:

כא יאין למנות ש"צ על פי שר עובד גלולים אף שרכ הצבור חפצים בו:

כב ישליח צבור בשכר עדיף טפי מבנדבה. הגה ואין לאדם להתפלל בלא רצון תקהל. וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות אין עונין אמן אחר ברכותיו (בגמין זאב סימן קס"ג ואגדה פרק ביצד מברכות):

כג השכר ש"צ פורעים מקפת תקהל, אף על פי שהש"צ מוציא הדל כעשירי מכל מקום אין יד העני משגת כעשירי. הגה ויש אומרים שגובין חצי לפי ממון וחצי לפי הנפשות, וכן הוא מנהג תקהלות. (מהר"ם פדואה מ"ב):

כד יצבור שצריכין לשכר רב וישליח צבור ואין בידם כדי שכר שניהם, אם הוא רב מבקק וגדול בתורה ובקי בהוראה הוא קודם, ואם לאו ש"צ קודם:

כה יאין מסלקין חזן מאמנותו אלא אם בן נמצא בו פסול. הגה ואין מסלקין אותו משום רנון בעלמא, כגון שיצא עליו שם שנתפס עם הכותית או שמסר אדם, אכל אם באו עליו עדים בזה וכיוצא בזה מעבירין אותו. וש"צ שהוא שוחט ובודק, לא תקפלל

מכון להשמיע קולו ושמח בקולו הרי זה מגנה. ומפל מקום כל שמאריך בתפלתו לא טוב עושה מפני טרח הצבור:

יב יאין ממנין מי שקורא לאלפי"ן עיני"ן ולעיני"ן אלפי"ן:

יג יפוחח, והוא מי שבגדו קרוע וזרועותיו מגלים, לא ירד לפני התבה:

יד סומא יורד לפני התבה, ויבלבד שלא יקרא בתורה, משום דברים שבכתב אי אתה רשאי לאמרם על פה:

טו ש"צ קבוע יורד לפני התבה מעצמו ולא מתין שיאמרו לו:

טז מי שאינו ש"צ קבוע יצריך לסרב מעט קדם שיירד לפני התבה, ולא יותר מדאי, אלא פעם ראשונה מסרב וכשיאמרו לו פעם שניה, מכין עצמו כמו שרוצה לעמד, ובפעם שלישית יעמד. ואם האומר לו שיירד הוא אדם גדול, אינו מסרב לו כלל:

יז יאם טעה ש"צ וצריכין להעמיד אחר תחתיו, אותו שמעמידין תחתיו לא יסרב:

יח האומר איני יורד לפני התבה מפני שבגדי צבועין או מפני שברגלי סנדל, לא ירד באותה תפלה כלל, מפני שדרך האפיקורסין להקפיד בקף וחישינן שמא אפיקורסות נזרקה בו. (הגה ואפלו אם נותן אמתלא לדבריו לא מהני) (בית יוסף בשם ר' יהונתן):

יט ייש מונעים גר מלהיות ש"צ, ונדהו דבריהם. אפלו יחיד יכול לעכב ולומר איני רוצה שפלוני יהיה חזן, אם לא ששכר הסכים עליו מתחלה. ונדקא שיהיה

המשך הלכות ברכות השחר ושאר ברכות, סימן נג - דין הראוי לירד לפני התבה

ו יאין ממנין אלא מי שנתמלא זקנו, מפני כבוד הצבור, ואכל באקראי משהביא שתי שערות יוכל לירד לפני התבה, ויבלבד שלא יתמנה מפי הצבור או מפי ש"ץ הממנה אותו להקל מעליו להתפלל בעדו לעתים ידועים:

ז יאם אין שם מי שיודע להיות ש"ץ פי אם בן י"ג יום א', מוטב שיהא הוא ש"ץ משייבטלו מלשמע קדשה וקדיש:

ח טמי שאינו בעל זקן, כל שנכר בו שהגיע לכלל שנים שראוי להתמלאת זקנו נתמלא זקנו קרינן בה. הלכך בן כ' שנה אף על פי שאין לו זקן ממנין אותו. הגה וכן אם היה לו זקן אפלו מעט, קרינן בה נתמלא זקנו אם הוא מבן י"ח ולמעלה (בית יוסף בשם מסכת סופרים פרק י"ד ונמוקי יוסף פרק הקורא עומד):

ט סריס יש אומרים שמתר למנותו אם הוא בן עשרים:

י ייש ללמד זכות על מקומות שנוהגים שהקטנים יורדין לפני התבה להתפלל תפלת ערבית במוצאי שבתות. הגה ובמקומות שלא נהגו כן אין לקטן לעבר לפני התבה אפלו בתפלת ערבית, אפלו הגיע לכלל י"ג שנים ביום השבת אין להתפלל ערבית של שבת, דהרי עדין אין לו י"ג שנה (מהרי"ל):

יא יש"צ שמאריך בתפלתו כדי שישמעו קולו ערב, אם הוא מחמת ששמח בלבו על שנותן הודאה להשם יתברך בניעימה, תבא עליו ברכה, והוא שיתפלל בכבוד ראש ועומד באימה וביראה, אכל אם

⊕ באר הגולה ⊕

ו חלין כ"ד ז תשובת הרא"ש כלל ד' ח רשב"א והר"ן ותשובת הראש כלל ד' ט בית יוסף מדברי הרמב"ם פרק ט"ו מהלכות תפלה ובמסכת סופרים פי"ד י שם במסכת סופרים כ בית יוסף עין שם תשובת הרשב"א בשם הראב"ד ל תשובת הרשב"א מ מגלה כ"ד נ שם ס שם לענין פריסת שמע ורמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה ותשובת הרא"ש כלל ד' דהוא הדין ליורד לפני התבה ע ענין במה שכתבתי בסימן קל"ט סעיף ג' פ טור צ ברכות ל"ד ק הרא"ש ר שם במשנה ש מגלה כ"ד ת רבנו יונה ור"ן והרמב"ן והרשב"א ורבנו יואל התירו א אגור ומהרי"ק בש"ש מ"ד ובשם רבי שמחה ב שם ג מרדכי פרק החובל ד תשובת הרשב"א סימן ת"צ ה הרשב"א בתשובה אחרת ו תשובת הרא"ש כלל ז' ז תשובת הרשב"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

בבגדים הצואין ומסריחין. ואם אינו רוצה להחליף בגדיו בשעת התפלה ולהתפלל, מעבירין אותו. וש"צ המנבל פיו או שמרנן בשירי הנקרים ממחין בידו שלא לעשות כן, ואם אינו שומע מעבירין אותו (פל בו דף קנ"ה ע"ד). ש"צ שהזקין ורוצה למנות בנו לסעודת הפקדים, אף על פי שאין קול בנו ערב כקולו, אם ממלא מקומו בשאר דברים, בנו קודם לכל אדם ואין הצבור יכולין למחות בידו (תשובת רשב"א סימן קנ"ח):

כו הנהגה שנהגו למנות אנשים על צרכי הצבור לזמן, ובהגיע הזמן יצאו אלו ויפנסו אחרים תחתיהם, בין לחזן בין לקפה של צדקה בין לשאר מנויים הצריכין לצבור, בין שנוטלים עליהם שכר בין שאינם נוטלים, אפלו לא קבעו להם זמן, סתמם פפרושן, מאחר שנהגו כן. הגה יש מי שכתב דשליח צבור יתפלל מתוך ספר המיחד לצבור, דודאי נכתב לשמו (מהרי"ל בשם רוקח):

סימן נד - דינים השייכים לישתבח. ובו ג' סעיפים:

א ישתבח אינה פותחת בברוך, לפי שהיא סמוכה לברוך שאמר, ששתייהן נתקנו על פסוקי דמורה, זו לפנייהם וזו לאחריהם:

ב אין לענות אמן אחר מלף מהלל בתשפחות אלא אחר חי העולמים, ששם הוא סיום הברכה:

ג המספר בין ישתבח ליוצר עברה היא בידו וחוזר עליה מעורכי המלחמה. ויש מי שאומר, שלצרכי צבור או לפסק צדקה למי שבא להתפרנס מן הצדקה, מתר להפסיק. הגה ומזה נתפשט מה שנהגו בהרבה מקומות לברך חולה או לקבל בבית הנכנסת שיעשה לו דין בין ישתבח ליוצר, דכל זה מקרי לצרף מצוה, ולאחר כך כשחוזרין להתפלל יאמר הש"צ מקצת פסוקי דמורה ויאמר קדיש עליהם, כי לעולם אין אומרים קדיש בלא תהלה שלפניו. ולכן מתחילין ערבית בלא קדיש (פל בו). וכן מי שלא היה לו ציצית או תפלין והביאו לו בין ישתבח לקדיש יכול להניחם ולברך עליהם, אבל בין קדיש לברכו לא יפסיק בשום דבר

(אור זרוע פרק תפלת השחר), וכל שכן שלא יפסיק לאחר שאמר הש"ץ ברכו קדם שמתחילין ברכת יוצר (בית יוסף סוף סימן נ"ו בשם המנהיג. ועין לקמן סוף סימן נ"ז):

סימן נה - דיני קדיש. ובו כ"ב סעיפים:

א אומרים קדיש בואין אומרים אותו בפחות מ' זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' שערות, והוא הדין לקדשה וברכו שאין נאמרין בפחות מעשרה:

ב אם התחיל לומר קדיש או קדשה בעשרה ויצאו מקצתן, גומרים אותו הקדיש או אותה הקדשה שהתחיל, והוא שנשמתירו רפן. הגה ומפל מקום עברה היא לצאת, ועליהם נאמר ועזבי ה' יכלו (ירושלמי). אבל אם נשאר י' מתר לצאת (מרדכי פרק בתרא דמגלה):

ג אם התחיל באבות ויצאו מקצתן, גומר אפלו קדשה. הגה ואם יצאו מקצתן לאחר שהתחילו להתפלל יוצר, לא יתחיל הש"צ להתפלל התפלה בקול רם, דכבר נשלם תפלת יוצר. ואם יצאו לאחר שהתחיל בקול רם וקדשה, יכולים להשלים כל סדר קדשה ולומר הקדיש שלם שלאחריה, דש"צ לתפלה, שהרי אומר תתקבל צלותהון וכו', אבל אין קורין בתורה דזהו ענין אחר. ותפלת ערבית וקדיש שלאחריו לא ש"צ לקריאת שמע ובכוחותיה (ר"ן פרק הקורא את המגלה שבלי הלקט והרומת הדשן סימן ט"ו):

ד יש מתירין לומר דבר שבקדשה בתשעה וצרוף קטן ושהוא יותר מכן שש ויודע למי מתפללין, ואלא נראין דבריהם לגדולי הפוסקים. והוא הדין דעבד ואשה אין מצטרפין. הגה ואפלו על ד' חמש שבגידו אין לצרפו, מיהו יש נוהגין להקל בשעת הדחק (הרא"ש ומרדכי והגהות מימוני פרק ח מהלכות תפלה):

ה אם לא הביא שתי שערות, אפלו הוא גדול בשנים דינו כקטן, עד שיצאו רב שנותיו שאז יתברר שהוא סריס. וי"אם נראו לו סימני סריס קדם לכן דינו כגדול. הגה ומיהו אין מדקדקין בשערות אלא כל שהגיע לכלל שנותיו מחזקין אותו כגדול

ואומרים לענין זה מסתמא הביא שתי שערות (מהרי"ק שרש מ"ט):

ו וי"אם התחיל אחד מהעשרה להתפלל לבדו ואינו יכול לענות עמהם או משהוא ישן, אפלו הכי מצטרף עמהם:

ז יבש אחד מתפלל לבדו, נכון שהאחרים ימתניו מלומר קדיש עד שיגמרו כדי שיזכה גם הוא:

ח סדרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר הן כפקחין ומצטרפים, אבל מי שאינו שומע ואינו מדבר הרי הוא כשוטה וקטן:

ט לעולם הוא קטן עד שיביא ב' שערות אחר שיהיה בן י"ג ויום אחד, ושנת העבור בת י"ג חדש:

י אם נער אחד נולד בכ"ט לאדר ראשון משנה מעברת, ונער אחד נולד באדר שני באחד בו, ושנת י"ג אינה מעברת, אותו שנולד בכ"ט לאדר הראשון צריך להמתין עד כ"ט לאדר בשנת י"ג להיות בן י"ג שנה, ואותו שנולד אחריו באחד באדר השני יהיה בן י"ג שנה כיון שהגיע אחד באדר של שנת י"ג. הגה ומי שנולד באדר ונעשה בר מצוה בשנת העבור אינו נעשה בר מצוה עד אדר השני (תשובת מהר"י מינץ סימן ט):

יא צעברין שעבר על גזרת הצבור או שעבר עברה, אם לא נדוהו נמנה למנין עשרה:

יב קמנדה, אין מצרפין אותו לכל דבר שצריך עשרה. אבל מתר להתפלל בבית הנכנסת שהוא שם, אלא אם בן פרושו להחמיר עליו בכף:

יג שצריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם. והעומד בתוף הפתח מן האגף ולחוצו, ידחינו כשפוסג הדלת, ממקום (שפה) פנימית של עבי הדלת ולחוצו, כלחוצו:

יד מי שעומד אחורי בית הנכנסת וביניהם חלון, אפלו גבוה כמה קומות, אפלו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה. הגה גגין ועליות

❦ באר הגולה ❦

ח בסוף ספר הכל בו בשם תשובת הרשב"א [סימן נד] א הרי"ף והרא"ש בפרק ז מהלכות תפלה ב טור בשם הרא"ש ג הגהת מימוני שם בשם הירושלמי ד טור בשם רב עמרם וכל בו [סימן נה] א טור ומפרש השעם באגור בסימן צ"ח בשם הראב"ד ב ברכות כ"א מגלה כ"ג ג ירושלמי והביאו הרי"ף ורא"ש שם במגלה ד הר"ן שם תשובת הרשב"א ו תוספות בשם רבנו תם בברכות ריש דף מ"ח ובשם רב האי והר"ז ז שם בתוספות ח ר"ש ור"י והמרדכי בשם ראב"י והגהת מימוני בפרק ג מהלכות ברכות וסמ"ג בשם ר"י ורבנו יונה ותשובת הרשב"א בשם הראב"ד ובשם גאון והרמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה ט מרדכי שם י בית יוסף מההיא דנה מ"ז כ שם בגמרא וביבמות פ"ה ל הגהות מימוני בפרק ח מהלכות תפלה בשם הר"ם מ הר"י פי רב והאגור בסימן רס"ז נ הגהות מימוני שם תשובת מהרי"ל ע מרדכי בהגהות יבמות מההיא דבבא מציעא דף ק"ב פ האגור בחידושי בית יוסף מההיא דערכין דף ל"א צ ספר המנהיג סימן ע"ט בשם רש"י ק שם בשם רש"י ותשובת הריב"ש ר ריב"ש בתשובת אהר"ש פסחים פ"ה ת שם בפרוש רש"י ולדעת רבנו יצחק א ספר ארוחות חיים בשם רב האי גאון

אינן בכלל בית, והעומד עליהם אינו מצטרף
(רבנו ירחם נתיב ג חלק ז):

טו כ'אם מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ ושלוח
צבור תוף הפתח, הוא מצטרף:

טז י'חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה,
דהינו שנפרצה קטנה במקום חבורה
לגדולה, ונפל כל אותו כתל שהיה
מפסיק ביניהם, ובגדולה נשארה משארית
כתל זה שנפל פסים (פרוש, מעט כתל ישר
ושוה) מכאן ומכאן, הגדולה כמפלגת מן
הקטנה ואין הקטנה מפלגת מן הגדולה,
אלא הרי היא כקרן זוית שלה, לפיכך
אם תשעה בגדולה ואחד בקטנה,
מצטרפים, שהקטנה נגדרת אחר הגדולה
והרי היא כאלו היא בתוף הגדולה כיון
שהרב בגדולה, אבל אם היה תשעה
בקטנה ואחד בגדולה יאו חמשה בוו
וחמשה בוו, אין מצטרפין:

יז ה'היה שלוח צבור בקטנה וצבור בגדולה,
מוציאין ידי חובתן, שהוא נגדר אחריהם.
אבל אם היה ש"צ בגדולה וצבור בקטנה,
אינו מוציאין ידי חובתן, שאין הרב נגדר
אחר היחיד:

יח י'אם קצת העשרה בבית הכנסת וקצתם
בעזרה אינם מצטרפים:

יט י"ש"צ בתכה ותשעה בבית הכנסת
מצטרפין, אף על פי שהיא גבוהה י'
ורחבה ד' ויש לה מחצות גבוהות י',
מפני שהיא בטלה לגבי בית הכנסת. ויש
מי שכתב דהני מלי כשאין המחצות
מגיעות לתקרת הגג:

כ ה'היו עשרה במקום א' ואומרים קדיש
וקרשה, אפלו מי שאינו עמהם יכול
לענות. ויש אומרים שצריך שלא יהא
מפסיק דבר שאינו נקי או עבודת כוכבים:

כא י'לעיר שאין בה אלא עשרה ואחד מהם
רוצה לצאת פימים הנוראים, מחיבין אותו
לשאור או להשפיר אחר במקומו. ואם הם
י"א ורוצים לצאת שנים ישפירו שניהם
אחד בשתפות במקומם ושניהם יפרעו
בשנה. ואם אחד עני ואחד עשיר, פורעים
מחציו לפי ממון וחציו לפי נפשות. ושכר
החזן על היוצאים פעל הנשארים. הגה
ואין חלוק בין אם רוצה לילך זמן ארוך קדם

יום טוב או לא, כל שלא יחזר ביום טוב
(מהרי"ל סימן תכ"ז):

כב י'לא היה כופין להשפיר להשלים מנגן כי
אם פימים הנוראים, וכגון שאין חסרים
פי אם אחד או שנים, אלא אם כן מנהג
קבוע ומפורסם בעיר לכך להשפיר אפלו
בחסרון ג' או ד'. י'אם יש מנגן מיושבי
העיר, כופין לשפר חזן. הגה וכן במקום
שאין מנגן תמיד בבית הכנסת כופין זה את
זה בקנסות שיבאו תמיד מנגן לבית הכנסת,
שלא יתבטל התמיד (תשובת ריב"ש סימן
תק"ח). ועין לקמן ריש סימן ק"ן אם כופין
זה את זה לבנות בית הכנסת:

**סימן נו - דין ענינת הקדיש על
ידי הקהל. ובו ה' עיניפים:**

א י'יש לכוון בענינת הקדיש. הגה ולא יפסיק
בין י'הא שמה רבא למברך (הגהות אשר"י
בשם אור זרוע כתב דלפרוש ראשון לא
יפסיק בין שמה לרבא, ולפרוש ר"י אין
להפסיק בין רבא למברך). י'ולענות אותו
בקול רם, י'ולהשתדל לרוץ כדי לשמע
קדיש. הגה ויש לעמד כשעונין קדיש וכל
דבר שבקדושה. ומי שבא לבית הכנסת
ושומע הקהל עונין קדיש עונה עמהם אף
על פי שלא שמע שלוח צבור שאמר יתגדל
וכו' (הגהות חדשים במדרכי דברכות). וגם
השלוח צבור צריך לומר י'הא שמה רבא.
וכשמתחיל יתגדל יש לומר ועתה יגדל נא
כח וגו', וזכר רחמיך וגו':

ב י'כששלוח צבור אומר יתברך כל העם
עונים אמן, וכן כשאומר בריך הוא וכן
כשאומר ואמרו אמן. ולא נהגו לומר אמן
אחר יתברך ולא אחר בריך הוא. ולא יפסיק
בין בריך הוא לעלא מפל ברכתא וכו':

ג י'העונים עד לעלמי עלמאי בלבד, טועים
הם, כי אסור להפריד בין עלמאי ליתברך:
י'כשאומר החזן יתגדל כורע, וכן ביהא
שמה רבא וכן בברוך הוא וכן באמן:

ד י'לאחר שפסים הקדיש פוסע ג' פסיעות
י'ואחר כך אומר עושה שלום וכו':

ה י'סימן נו - דין ברכו וענינתו. ובו
ב' עיניפים:

א י'אומר שלוח צבור ברכו את ה' המברך

ועונים אחריו ברוך ה' המברך לעולם
ועד, י'וחזר ש"צ ואומר ברוך ה' המברך
לעולם ועד. ונהגו שהש"ץ מאריך בברכו
והקהל אומרים יתברך וישתבח וכו' בעוד
שהוא מאריך בברכו (טור):

ב י'מקום שנהגו לצעוק על חבריהם בין
קדיש וברכו ליוצר אור או לדבר בצרכי
רבים, טועים הם (ועין לעיל סוף סימן נ"ד):

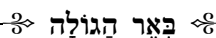
הלכות קריאת שמע

**סימן נח - דיני קריאת שמע
וברכותיה. ובו ז' עיניפים:**

א י'זמן קריאת שמע של שחרית משיראה
את חברו הרגיל עמו קצת ברחוק ד' אמות
ויפנינו. י'ונמשך זמנה עד סוף ג' שעות
שהוא רביע היום. י'ימצוה מן המבחר
לקרותה בנתיקין (פרוש, תלמידים. ורש"י
פרש אנשים עניים ומחכבים המצות) שהיו
מכונים לקרותה מעט קדם הנץ החמה
(פרוש, יציאת החמה כמו הנצו הרמונים),
כדי שישמע קריאת שמע ובכרותיה עם הנץ
החמה ויסמך התפלה מיד בהנץ החמה.
י'ומי שייכל לכוון לעשות כן שכרו מרבה
מאד. הגה שעור הנץ החמה הוא כמו שעור
שעה אחת קדם שיעלה כל גוף השמש על
הארץ (מימוני פרק א):

ב י'אם לא קרא אותה קדם הנץ החמה יש
לו להקדים לקרותה במהרה כל מה
שיוכל:

ג י'ומי שהוא אנוס, כגון שהיה משפם
לצאת לדרך במקום גודדי חיה ולסטים,
שלא יוכל לעמד ולא לכוון אפלו פרשה
ראשונה ואפלו עד [על] לכבד, י'או שבני
השירא (קראבאנא בלע"ז) הולכים מהרה
ולא ימתינו לו כלל, יכול לקרותה עם
ברכותיה משעלה עמוד השחר, דכיון
שעלה עמוד השחר שפיר קרינן בה
ובקומך, י'וגם שפיר מקרי יוצר אור. אבל
אם אינו במקום גודדי חיה ולסטים, וגם
אין בני השירא נחפזים כל כך, אפלו
יוצא לדרך אחר שעלה עמוד השחר אינו
קורא עד שיגיע זמנה:

ב טור בשם אביו הרא"ש ג ערוכין צ"ב ד תוספות והרא"ש שם ה שם בגמרא ו טור ובית יוסף בשם רש"י ז ר"י ח ר"י אבוהב והרשב"א בתשובה ט סמ"ק סימן רפ"ב י טור ותוספות שם בפסחים כ ר"י אבוהב בשם הירושלמי ובשם רב אהא וכן כתב בארחות חיים ל הגהות מימוני פרק י"א מהלכות תפלה שכן פסק ר"מ מ שם דעתו האחרונה ולזה הסכים בית יוסף נ מהרי"ק שרש קי"ג ס סתבי מהר"ר ישראל סימן רמ"ג [סימן נו] א שבת קי"ט לפרוש רש"י שם ורבנו יונה בפרק ז דברכות ב תוספות שם בשבת על פי הפסיקתא וזהו פרשה תרומה ג שם בזה ד הרמב"ם בסדר התפלות ה תשובת ר' יוסף גיקטיליא ו לשון הכל בז ד בית יוסף בשם מנהיג ח תרומת הדשן סימן י"ג [סימן נו] א ברכות מ"ט ב רבנו יונה והרא"ש בשם ר"י בראזוני בשם רב סעדיה ג ספר המנהיג [סימן נח] א ברכות ט' ובאחרים ב שם וכרבי ג שם ד שם ה רבנו יונה שם ו שם בגמרא ח' לפרוש הרי"ף והרמב"ם בפרק א מהלכות קריאת שמע והרשב"א ז רבנו יונה ח הרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רבנו יונה והרא"ש פרק אין עומדין והנהגות מימוני פרק י מהלכות תפלה (טור):

סימן ס - דין ברכות לקריאת שמע ואם צריכים פונה. ובו ה' סעיפים:

א אברהם שניה אהבת עולם. (הגה ויש אומרים אהבה רבה וכן נהגין בכל אשכנז). ביאינה פותחת בברוך מפני שהיא סמוכה לברכת יוצר אור. ואם היא פוטרת ברכת התורה, עין לעיל סימן מ"ז:

ב יקרא קריאת שמע בלא ברכה יצא ידי חובת קריאת שמע, ויחזור וקורא הברכות בלא קריאת שמע. ונראה לי שטוב לחזור ולקרות קריאת שמע עם הברכות:

ג הסדר הברכות אינו מעכב, שאם הקדים שניה לראשונה יצא ידי חובת ברכות:

ד יש אומרים שאין מצות צריכות פונה ויש אומרים שצריכות פונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה:

ה הקורא את שמע ולא פון לבו בפסוק ראשון שהוא שמע ישראל לא יצא ידי חובתו. והשאר אם לא פון לבו, אפלו היה קורא בתורה או מגיה הפרשיות האלו בעונת קריאת שמע, יצא. והוא שפון לבו בפסוק ראשון:

סימן סא - דין במה צריף לברכה ולפון בלקריאת שמע, ובו כ"ו סעיפים:

א יקרא קריאת שמע בכונה באימה ביראה ברתת וזיע:

ב כאשר אנכי מצוה היום, הינו לומר, בכל יום יהיו בעיניך פחדשים, ולא כמי שפכר שמע אותו הרבה פעמים שאינו חביב אצלו:

ג יבקריאת שמע יש רמ"ה תבות, וכדי להשלים רמ"ח כנגד איבריו של אדם מסים שליח צבור ה' אלהיכם אמת וחוזר

יוצר המאורות, יצא. אבל אם אמר בברוך מעריב ערבים ולא אמר יוצר אור או לא סים יוצר המאורות, לא יצא. ואם אמר יוצר אור ובורא השף אשר בברוך מעריב ערבים וגם סים מעריב ערבים, לא יצא. הגה והוא הדין אם לא אמר תחלה רק יוצר אור, אם סים מעריב ערבים לא יצא (דברי עצמו לפרש בן הטור והרא"ש). אבל אם סים יוצר המאורות, פון שפתח יוצר אור יצא אף על פי שהפסיק במעריב ערבים:

ג יש אומרים שהקדשה שביוצר יחיד אומרה לפי שאינה אלא ספור דברים, ויש אומרים שיחיד מדלגה ואינה נאמרת אלא בצבור, ויש לחש לדבריהם ולזהר שיחיד לאמרנה בנגון וטעמים בקורא בתורה. הגה וכבר פשט המנהג כסבא ראשונה ויחיד אומר אותה. וכשעונין קדשה זאת אומרים אותה בקול רם (הגהת מימוני בנסח התפלות):

ד ברכת יוצר וערבית אומר עם השליח צבור בנחת. הגה וימרה לסיים קדם שסיים הש"צ ויענה אמן אחר ש"צ (הגהת מימוני פרק א מהלכות ברכות רוקח סימן ר"ח).

ומיהו אם לא אמרה רק שמעה מש"צ יצא, דברכות אלו הש"צ מוציא היחיד אף על פי שהוא בקי, מיהו אין הש"צ מוציא היחיד בפחות מ" (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). ואלא יענה אמן אחר סיום הבית בעמו ישראל באהבה משום דהוי הפסק (ועין לקמן סימן ס"א):

ה ט"א טעה בברכת יוצר בענין שצריף לעמד אחר תחתי, אם טעה מקדשה ואילף אין השני צריף להתחיל אלא ממקום שפסק: הגה דהינו שמתחיל מקדשה ואילף, ואם טעה קדם קדשה צריף להתחיל בראש (הרב

המשך הלכות קריאת שמע, סימן נח - דיני קריאת שמע וברכותיה

ד אם קרא משה עמוד השחר אף על פי שלא היה אנוס, יצא בדיעבד. ואם קראה בלא ברכות יחזור לקרותה בזמנה עם הברכות. ועין לקמן סימן ס' (בית יוסף סימן מ"ו):

ה אם נאנס ולא קרא קריאת שמע ערבית עד שעלה עמוד השחר, פון שעדין לא הגין החמה קורא קריאת שמע ויוצא בה ידי חובת קריאת שמע ערבית, ואם היה אנוס באותה שעה לצאת לדרך מקום גדודי חיה ולסטים, לא יקרא אז קריאת שמע פעם שנית לצאת בה ידי חובת קריאת שמע של יום, שמאחר שעשה לאותה שעה לילה אי אפשר לחזור ולעשותה יום:

ו לאף על פי שזמנה נמשך עד סוף השעה הג', אם עברה שעה ג' ולא קראה קורא אותה בברכותיה כל שעה ד' שהוא שלישי היום, ואין לו שכר בקורא בזמנה. ואם עברה שעה ד' ולא קראה, קוראה בלא ברכותיה כל היום:

ז אם לא קראה ביום יש אומרים שיש לה תשלומין בערבית, וכן אם לא קרא קריאת שמע בערבית יש לה תשלומין ביום, ויש חולקים:

סימן נט - דין ברכה ראשונה ביוצא. ובו ה' סעיפים:

א אברוף אתה ה' אלהינו מלך העולם יוצר אור ובורא השף, תקנו להזכיר מדת לילה ביום להוציא מלב האפיקורסים שאומרים שמי שבא אור לא ברא השף:

ב אם טעה ואמר אשר בברוך מעריב ערבים ונזכר מיד ואמר יוצר אור וגם סים

באר הגולה

ט הרי"ף והרמב"ם שם י שם בגמרא ח' לפרוש הרי"ף והרמב"ם שם כ הרא"ש שם ל ברכות ח' מ שם י' נ שם לדעת רב האי גאון ס כל בו בשם רבנו חיים ע שם [סימן נט] א ברכות י"ב ב תלמידי רבנו יונה שם ג שם לפרוש הרא"ש ד תלמידי רבנו יונה בשם רבגי צרפת וקצת הגאונים ורבם ר"י והרא"ש ותשובת הרמב"ם ובארחות חיים שפנו העיד על אביו שתזר בו הלכה למעשה ה הרמב"ם פרק ז מהלכות תפלה והרשב"א ורבנו ירחם והמהניג וקרב נטוראי ורבי אליעזר מוורנא ורבי ברוך ומהר"ה והרשב"א ותורתם הדשן סימן י"ח ובספר הפרדס שפן נהגו ז תשובת הרא"ש כלל ד' סימן י"ט ח רבנו יונה בשם ר"מ ורמ"ה ורמב"ן ט וירושלמי ט' ורבנו יונה והרא"ש [סימן ס] א ברכות י"א וכרבנן הרי"ף ב טור ג שם י"ג ובירושלמי דף ד' ד רב האי והרשב"א ממהיא דברכות דף י"ב ה וירושלמי ד' ו תוספות ורבנו יונה ז בה"ג והרא"ש בפרק ב דראש השנה ח רמב"ם פרק ב מהלכות תפלה וקרב"י מאיר שם בפר' י"ג [סימן סא] א טור ורב עמרם ב ויקרא רבה פסקא בחדש השלישי ג זהר סוף פרק וירא אליו ה' ובתקונים תקון י"ח

וְאוֹמֵר בְּקוֹל רָם ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲמַת. הגה וּבָּהּ כָּל אֲדָם יוֹצֵא, הוֹאִיל וְשׁוֹמְעֵין מִפּוֹי שֶׁל שׁ"צ ג' תְּבוֹת אֵלוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אֲרָחוֹת חַיִּים) וְאִם הִתְחַדּוּ רֹצֵחַ גַּם כֵּן לְאֲמַרְם עִם הַשְּׁלִיחַ צְבוּר, אֵין אֲסוּר בְּדַבָּר (דְּבָרִי עֲצוּמוֹ): יוֹאֵם הוּא קוֹרֵא בְּיַחֲדִי וְכִנּוּן בִּטְ"ו וְוִי"ן שֶׁבְּאֲמַת וְיֹצִיב שְׁעוּלִים צ', וְהֵם כְּנֻגַד ג' שְׁמוֹת הַהוּיָה שֶׁכָּל שֵׁם עוֹלָה כ"ו וּד' אוֹתוֹתָיו הֵם ל'. הגה וְיֵשׁ עוֹד טַעַם אַחַר בְּדָבָר, דִּטְ"ו וְוִי"ן עוֹלִין צ', וְהַקְּרִיאָה נִחְשָׁבֶת א', הִרִי צ"א כְּמִנְיַן הַשֵּׁם בְּקְרִיאָתוֹ וּבְכַתְיָבָתוֹ, וְהוּי כְּאֵלוֹ אֲמַר ה' אֲדַנִּי אֲמַת (מֵהַר"ק שֶׁרֵשׁ מ"ב וְאָגוּר). וְיֵשׁ שֶׁכְּתוּבוֹ דְּכָל הַקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע בְּיַחֲדִי יֹאמַר אֶל מֶלֶךְ נֶאֱמָן שְׁמַע וְגו', כִּי ג' תְּבוֹת אֵלוֹ מְשַׁלְמִין הַמְּנַנֵּן שֶׁל רַמְ"ח, וְהוּא בְּמִקּוֹם אֲמָן שֶׁיֵּשׁ לַעֲנוּת אַחַר בְּרוּךְ הַבּוֹחֵר בְּעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה, וְכֵן נוֹהֲגִין. וְנִרְאֶה לִי מִכָּל מְקוֹם כְּשֶׁקּוֹרֵא עִם הַצְּבוּר לֹא יֹאמַר אֶל מֶלֶךְ נֶאֱמָן רַק יֹאמַר אֲמָן אַחַר הַשׁ"צ כְּשֶׁמְסִים הַבְּרָכָה, וְכֵן נוֹהֲגִין וְנִכּוֹן הוּא:

ד "נוֹהֲגִין לְקִרְוֹת פְּסוּק רֵאשׁוֹן בְּקוֹל רָם כְּדִי לְעוֹרֵר הַכּוֹנֵה:

ה "נוֹהֲגִין לְתַן יְדִיהֶם עַל פְּנֵיהֶם בְּקְרִיאַת פְּסוּק רֵאשׁוֹן, כְּדִי שְׁלֹא יִסְתַּכַּל בְּדַבָּר אַחַר שְׁמוֹנְעוֹ מִלְכוּן:

ו "צְרִיף לְהַאֲרִיף בַּחַי"ת שֶׁל אֶחָד כְּדִי שֶׁיִּמְלִיךְ הַקְּב"ה בְּשָׂמִים וּבְאֲרִץ, "שְׁלֹזָה רֹמְזוֹ הַחֲטוּטָרֶת שֶׁבְּאֲמַצֵּעַ גַּג הַחַי"ת, וְיֹאֲרִיף בְּדַלִּי"ת שֶׁל אֶחָד שְׁעוֹר שֶׁיִּחַשְׁבֵּשֵׁב שֶׁהַקְּב"ה יַחֲדִי בְּעוֹלְמוֹ וּמוֹשֵׁל בְּד' רוּחוֹת הָעוֹלָם, וְלֹא יֹאֲרִיף יוֹתֵר מִכְּשַׁעוֹר זֶה. וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לְהוֹטוֹת הַרֵאשׁ כְּפִי הַמַּחֲשָׁבָה מַעֲלָה וּמַטָּה וְלִד' רוּחוֹת:

ז "יְדַגִּישׁ בְּדַלִּי"ת שְׁלֹא תֵּהָא כְּרִי"ש:

ח לֹא יִחַטֵּף בַּחַי"ת יוֹלָא יֹאֲרִיף כַּאֲל"ף:

ט "אֲסוּר לֹמַר שְׁמַע ב' פְּעָמִים, בֵּין שְׁכּוֹפֵל הַתְּבוֹת שְׁאוֹמֵר שְׁמַע שְׁמַע, בֵּין שְׁכּוֹפֵל הַפְּסוּק רֵאשׁוֹן:

י יִכְשַׁקּוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע עַל מִשְׁתּוֹ מֵתֵר לְקִרְוֹת כָּל הַפְּרָשָׁה וְלַחֲזוֹר וְלַקְּרוֹתָהּ, וְיֵשׁ מִי שְׁאוֹמֵר שְׁגַם בְּזֶה יֵשׁ לְזַהֵר מִלּוֹמַר פְּסוּק רֵאשׁוֹן (הַגַּה ב' פְּעָמִים):

יא "הַאוֹמְרִים בְּאֲשַׁמְרַת בְּסִלְיָחוֹת וּבִיּוֹם כְּפוּר בְּתַפְלַת נְעִילָה ב' פְּעָמִים פְּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְלַמְדָם שְׁלֹא יֹאמְרוּ:

יב פִּה' הוּא הַאֱלֹהִים שְׁאוֹמְרִים אוֹתוֹ בִּיּוֹם כְּפוּר בְּתַפְלַת נְעִילָה ז' פְּעָמִים מִנְהַג כְּשֶׁר הוּא. הַגַּה יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁיֵּשׁ לְזַהֵר שְׁלֹא לַעֲנוֹת עַל שׁוֹם בְּרָכָה ב' פְּעָמִים אֲמָן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אֶהֱל מוֹעֵד):

יג "אַחַר פְּסוּק רֵאשׁוֹן צְרִיף לֹמַר בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֵד בְּחַשְׂאֵי:

יד "צְרִיף לְהַפְסִיק מַעַט בֵּין לְעוֹלָם וָעֵד לְוַאֲהַבְתָּ, כְּדִי לְהַפְסִיק בֵּין קְבֻלַּת מַלְכוּת שְׁמַיִם לְשֶׁאֵר מִצּוֹת. הַגַּה וְיֵשׁ לְהַפְסִיק בְּפְסוּק רֵאשׁוֹן בֵּין יִשְׂרָאֵל לַה' וּבֵין אֱלֹהֵינוּ לַה' הַשֵּׁנִי, כְּדִי שֶׁיֵּהָא נְשַׁמַּע, שְׁמַע יִשְׂרָאֵל כִּי ה' שֶׁהוּא אֱלֹהֵינוּ הוּא ה' אֶחָד (רוֹקַח). וְיֵשׁ לְהַפְסִיק מַעַט בֵּין אֶחָד לְבְרוּךְ, כִּי עַקֵּר קְבוּלַּת מַלְכוּת שְׁמַיִם הוּא פְּסוּק רֵאשׁוֹן (אַבּוּדְרַהֲמָה):

טו "צְרִיף לְהַפְסִיק בֵּין הַיּוֹם עַל לְבַבְךָ וּבֵין הַיּוֹם לְאַהֲבָה, שְׁלֹא יֵהָא נִרְאֶה הַיּוֹם וְלֹא לְמַחֵר:

טז "צְרִיף לְהַפְסִיק בֵּין גִּשְׁבַּע לַה', כְּדִי לְהַטְעִים יְפֵה הַעִי"ן שְׁלֹא תֵּהָא נִרְאִית כַּה"א:

יז "צְרִיף לְהַתִּיז זִי"ן שֶׁל תִּזְכְּרוּ דְלֹא לְשַׁתְּמַע תִּשְׁקְרוּ אוֹ תִשְׁכַּרוּ וְהוּי כְּפַעֲבָדִים הַמְשַׁמְשָׁיִם עַל מִנְתָּ לְקַבֵּל פְּרַס. וְכֵן צְרִיף לְהַתִּיז זִי"ן שֶׁל וְזַכְּרַתֶּם:

יח "יְדַגִּישׁ יו"ד שֶׁל שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא תִבְלַע וְשְׁלֹא תִרְאֶה אֲל"ף, וְכֵן יו"ד דְּוָהִי דְלֹא לְשַׁתְּמַע וְהָאוּ:

יט "צְרִיף לְתַן רִנָּה בֵּין וְחַרָה לְאַף דְלֹא לְשַׁתְּמַע וְחַרָף:

כ "צְרִיף לְתַן רִנָּה בֵּין תִּבָּה שֶׁתַּחֲלִמָה כְּסוּף תִּבָּה שְׁלִפְנֵיהָ, כְּגוֹן כָּל לְבַבְךָ, עַל לְבַבְכֶם, כָּל לְבַבְכֶם, עֲשֵׂב בְּשׂוּדָה, וְאַבְדַּתֶּם מֵהַרְהָ, הַכֶּנֶף פְּתִיל, אֲחַכֶּם מֵאֲרִץ:

כא "צְרִיף כָּל אֲל"ף שְׁאַחַר מ"ם לְהַפְסִיק בֵּינֵיהֶם, כְּגוֹן וְלִמְדַתֶּם אוֹתָם, וְקִשְׁרַתֶּם אוֹתָם, וְשַׁתְּמַתֶּם אֹת, וְרִאֲיַתֶּם אוֹתוֹ (וְזַכְּרַתֶּם אֹת, וְעֲשִׂיתֶם אֹת), שְׁלֹא יֵהָא נִרְאֶה כְּקוֹרֵא מוֹתֶם מַת:

כב "הָאֵף בְּפְסוּקֵי דְזַמְרָה וּבְתַפְלָה צְרִיף לְדַקְדַּק בְּכָף. הַגַּה וְהוּא הַדִּין הַקּוֹרֵא בְּתוֹרָה בְּנִבְיָאִים וּבְכַתּוּבִים יֵשׁ לְזַהֵר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְד"ק):

כג "צְרִיף לְדַקְדַּק שְׁלֹא יִרְפָּה הַחֲזוֹק וְלֹא יַחֲזוֹק הַרְפָּה, וְלֹא יִנִּיחַ הַגֵּד וְלֹא יִנִּיד הַנָּח:

כד "צְרִיף לְקִרְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בְּטַעַמִים כְּמוֹ שֶׁהֵם בְּתוֹרָה. הַגַּה אֲכָל לֹא נִהְגוּ כֵן בְּמִדְּוִיּוֹת אֵלוֹ. וּמִכָּל מְקוֹם הַמְדַקְדָּקִים מִחֲמִירִים כְּכָף:

כה "כְּשִׁיאֵמַר וְקִשְׁרַתֶּם לְאוֹת עַל יַדְךָ יִמְשַׁמַּשׁ בְּתַפְלִין שֶׁל יָד, וְכְשִׁיאֵמַר וְהוּי לְטַטְפַּת בֵּין עֵינֶיךָ יִמְשַׁמַּשׁ בְּשֵׁל רֵאשׁ, וְכְשִׁיאֵמַר וְרִאֲיַתֶּם אוֹתוֹ יִמְשַׁמַּשׁ בְּכ' צִיּוּתֵי שְׁלִפְנֵי (וְעַן לְעִיל סִימָן כ"ד סְעִיף ה'):

כו "יֵשׁ נוֹהֲגִים לְקִרְוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בְּקוֹל רָם וְיֵשׁ נוֹהֲגִים לְקִרְוֹתוֹ בְּלַחֲשׁ. הַגַּה וּמִכָּל מְקוֹם יֹאמְרוּ פְּסוּק רֵאשׁוֹן בְּקוֹל רָם וְכֵן נוֹהֲגִין (כָּל בּו):

סִימָן סב - מִי שְׁלֹא דַקְדַּק בְּקְרִיאַת שְׁמַע אוֹ לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ, וְכּו ה' סְעִיפִים:

א "הָאֵף עַל פִּי שְׁמַצּוּהָ לְדַקְדַּק בְּאוֹתוֹתָיָהּ, קְרִיאָה וְלֹא דַקְדַּק בְּהֵן יֵצֵא:

ב יִכּוֹל לְקִרְוֹתָהּ כָּל לְשׁוֹן. יוֹיְזַהֵר מִדְּבָרֵי שְׁבוּשׁ שֶׁבְּאוֹתוֹ לְשׁוֹן וִידַקְדַּק בּוֹ כְּמוֹ בְּלְשׁוֹן הַקֶּשֶׁף:

ג "צְרִיף לְהַשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ מֵה שְׁמוּצִיא בְּפִיו. וְאִם לֹא הִשְׁמִיעַ לְאָזְנוֹ יֵצֵא, וּבְלִבְד שִׁיּוּצִיא בְּשַׁפְּתָיו:

ד "הֵאֵם מִחֲמַת חֲלִי אוֹ אֲנִס אַחַר קְרִיאַת שְׁמַע בְּלָבוֹ יֵצֵא. הַגַּה וְאֵף לְכַתְחַלָּה יַעֲשֶׂה כֵּן, אִם הוּא בְּמִקּוֹם שְׂאִינוֹ נִקְי לְגַמְרֵי וְאִינוֹ יִכּוֹל לְנַקּוֹתוֹ מִשׁוּם אֲנִס יִהְרַהֵר בְּלָבוֹ, וּבְלִבְד שְׁלֹא יֵהָא מְקוֹם מְטַנֵּף לְגַמְרֵי, דְאֲסוּר לְהַרְהֵר בְּדְבָרֵי תוֹרָה בְּמִקּוֹם הַטְּנַפַּת (בֵּית יוֹסֵף סִימָן פ"ה):

ה "צְרִיף שְׁלִיחַ צְבוּר לְהַשְׁמִיעַ קוֹלוֹ בְּשַׁמַּע יִשְׂרָאֵל כְּדִי שֶׁיִּשְׁמַעוּ הַקֹּהֵל וְיִמְלִיכוּ שֵׁם שְׁמַיִם יַחַד:

סִימָן סג - לִיּוֹשֵׁב בְּשַׁעַת קְרִיאַת שְׁמַע וְלֹא יוֹשֵׁן. וְכּו ט' סְעִיפִים:

א "קוֹרֵא אוֹתָהּ מֵהַלֵּף אוֹ עוֹמֵד אוֹ שׁוֹכֵב אוֹ רוֹכֵב עַל גְּבִי בְּהֵמָה אוֹ יוֹשֵׁב, יֵאָכַל לֹא פְּרַקְדָן, דְּהִינּוּ שְׁפָנֵי טוּחוֹת בְּקַרְקַע, אוֹ

☞ בְּאֵר הַגּוֹלָה ☜

ד שֵׁם ה טוֹר ו מְהָא דְבְּרָכוֹת י"ג לְפִרוּשׁ הַרֵאשׁ"ש ז שֵׁם בְּגִמְרָא ח מְנַחוֹת כ"ט ע"ב ט טוֹר י יְרוּשְׁלַמִי דְבְּרָכוֹת שֵׁם כ כְּבָלִי שֵׁם ל הַרֵאשׁ"ש מ כְּבָלִי ל"ג נ הִנְהַת מִיְמִין פְּרָק ב מֵהַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע וּמֵהַר"י"א בְּשֵׁם בַּה"ג ס שֵׁם ע תּוֹסְפוֹת שֵׁם ל"ד וְהַרֵאשׁ"ש פ שֵׁם צ פְּסָחִים ג"ו ק טוֹר מְהָא דְרַבִּי מֵאִיר שֵׁם ר שֵׁם בְּפְסָחִים ש יְרוּשְׁלַמִי דְבְּרָכוֹת ת שֵׁם בִּירוּשְׁלַמִי א הַרֵאשׁ"ש ב הַרֵאשׁ"ש שֵׁם בְּפְרָק ב דְּבְּרָכוֹת ג שֵׁם בְּגִמְרָא ט"ו ד רַבְנֵי יוֹנָה בְּסִפְר הִנְרָאָה וְכַתּוּב בְּהַגְהוֹת מִיְמִינֵי פְּרָק ב בְּהַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע שְׁכָן נִהְגוּ ה שֵׁם בְּסִפְר הִנְרָאָה ו הַרמב"ם שֵׁם ז רַבְנֵי יוֹנָה בְּפְרָק ב דְּבְּרָכוֹת מֵהִיֵּא דְפְסָחִים כ"ו ח תְּשׁוּבַת הַרִיב"ש סִימָן קכ"ז ט תְּשׁוּבַת הַרֵשׁב"א [סִימָן סב] א בְּרָכוֹת ט"ז וְכַתּוּב יוֹסִי ב שֵׁם י"ג סוּטָה ל"ב ג ר"מ פְּרָק ב מֵהַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע ד בְּרָכוֹת ט"ו וְכַתְנָא קַמָּא ה סִפְר אֲרָחוֹת חַיִּים לְדַעַת הַירוּשְׁלַמִי ו כָּל בּו בְּשֵׁם מְדַרְשׁ [סִימָן סג] א בְּרָכוֹת י' ב שֵׁם י"ג לְפִרוּשׁ הַרמב"ם

משלף על גבו ופניו למעלה, אכל קורא והוא שוכב על צדו. הגה (מאחר שפכר שוכב ואיפא טרחא לעמד) (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). ואם היה בעל בשר הרבה ואינו יכול להתהפף על צדו יאו שהיה חולה, נוטה מעט לצדו וקורא:

המי שרוצה להתמיר לעמד כשהוא יושב ולקרואה מעמד נקרא עברין:

יהיה מהלך בדרך ורצה לקרות קריאת שמע צריך לעמד בפסוק ראשון:

יעקר הפונה הוא בפסוק ראשון, הלךך אם קרא ולא פון לבו בפסוק ראשון לא יצא ידי חובתו וחזור וקורא, ונאפלו למאן דאמר מצות אינן צריכות פונה מודה הקא:

ואם היה ישן, מצערים אותו ומעירים אותו עד שיקרא פסוק ראשון והוא ער ממש. מכאן ואילך אין מצערים אותו כדי שיקרא והוא ער ממש, שאף על פי שהוא קורא מתנמנם יצא. הגה ודין שתי ושכור עין לקמן סימן צ"ט סעיף א':

הקורא קריאת שמע לא ירמו בעיניו ולא יקריץ בשפתיו ולא יראה באצבעותיו בפרשה ראשונה, שהוא עקר קבלת על מלכות שמים, למפני שנראה פקורא עראי, וכתיב ודברת בם ודרשינן עשה אותם קבע:

יהיה עוסק במלאכה ורצה לקרות קריאת שמע, יתבטל ממלאכתו עד שיקרא פרשה ראשונה, כדי שלא יהא פקורא עראי:

האמנין וכן בעל הבית שהיו עושים מלאכה בראש האילן או בראש שורות הבנין קורין קריאת שמע במקומם ואינם צריכים לירד:

הפתח אף על פי שמשאו על כתפו קורא קריאת שמע, אבל לא יתחיל בשעה שטוען ולא בשעה שפורק מפני שאין לבו מושב:

סימן סד - דין הנועה בקריאת שמע. ובו ד' סעיפים:

א קראה למפרע לא יצא. בפמה דברים אמורים, בסדר הפסוקים, אבל אם הקדים פרשה לחברתה אף על פי שאינו רשאי יצא, לפי שאינה סמוכה לה בתורה:

ב יקרא פרשה וטעה בה, אם יודע היכן טעה, בגון שקרא פלה אלא שדלג פסוק אחד באמצע, חוזר לראש אותו הפסוק וגומר הפרשה, ואם אינו יודע היכן טעה, חוזר לראש הפרשה:

ג טעה בין פרשה לפרשה, שהוא יודע שסים פרשה ואינו יודע אם ראשונה אם שניה, חוזר לפרשה ראשונה ויתחיל והיה אם שמע:

ד יהיה עומד בוכתבתם ואינו יודע אם בוכתבתם שבפרשה ראשונה אם בוכתבתם שבפרשה שניה, חוזר לכתבתם שבראשונה. והני מלי שלא התחיל למען ירבו ימיכם, אבל אם התחיל למען ירבו ימיכם אין צריך לחזור, דסרכה נקט ואתא:

סימן סה - הנכנס לבית הנכנסת ומצא צבור קוראין קריאת שמע או שהפסיק בשעת הקריאה. ובו ג' סעיפים:

א קראה סרוגין, דהינו שהתחיל לקרות והפסיק, בין בשתיקה בין בדבור, וחזר וגמרה, אפלו שהיה כדי לגמור את פלה יצא, אפלו היה הפסק מחמת אנס. הגה ויש אומרים דאם היה אנוס והפסיק כדי לגמור את פלה חוזר לראש, והכי נהוג. ומשערין ענין שהיה לפי הקורא ולא לפי רב בני אדם (רשב"א סוף פרק היה קורא), וכן הוא לקמן סימן ק"ד:

ב יקרא קריאת שמע ונכנס לבית הנכנסת ומצא צבור שקורין קריאת שמע, צריך לקרות עמהם פסוק ראשון, שלא יראה כאלו אינו רוצה לקבל על מלכות שמים עם חבריו. והוא הדין אם הוא בבית הנכנסת ואומר דברי תחנונים או פסוקים במקום שרשאי לפסק, אבל אם הוא עסוק במקום שאינו רשאי לפסק, בגון מברוך שאמר ואילך, לא יפסיק, אלא יאמר התבות שהוא אומר בשעה שהצבור אומרים פסוק ראשון בנגון הצבור, שיהיה נראה כאלו קורא עמהם:

ג יקרא קריאת שמע ונכנס לבית הנכנסת ומצא צבור שקורין קריאת שמע, טוב שיקרא עמהם כל קריאת שמע ויקבל

שכר פקורא בתורה. הגה אבל אינו תיב רק בפסוק ראשון כמו שנתבאר (בית יוסף):
סימן סו - באיזה מקום יבוא להפסיק ובאיזה מקום לא יפסיק. ובו ו' סעיפים:

א בין הפסקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם, ובאמצע שואל בשלום מי שהוא ירא ממנו, כגון אביו או רבו או מי שהוא גדול ממנו בהכמה, וכל שבן מלך או אנס, ומשיב שלום לאדם נכבד, ונאפלו באמצע הפסוק, וחזן מפסוק שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שלא יפסיק בהם פלל, האם לא מפני מי שרא שמא יתרגנו:

ב אם שכח להניח ציצית ותפלין יכול להפסיק בין הפסקים להניחם, ויברך עליהם: הגה ויש אומרים שלא יברך עליהם עד אחר התפלה, והכי נהוג לענין טלית (בית יוסף):

ג ילקדיש ולקדשה ולברכו מפסיק אפלו באמצע הפסוק, וכן למודים, אבל לא יאמר אלא תבת מודים בלבד. הגה וכן בברכו לא יאמר יתברך וישתבח כו'. ויש אומרים דאמן שעונין אחר ברכת האל הקדוש ואחר שומע תפלה יש לו דין קדשה ויוכל לענות אותם בקריאת שמע, וכן עקר. ולכל הני מלי פסקים מפל שבן באומר תחנונים (תשובת הרשב"א):

ד כהן שהיה קורא קריאת שמע וקראוהו לקרות בתורה, ויש מי שאומר שפסיק ויש מי שאומר שאינו מפסיק, והלכה כדבריו:

ה ואלו הן בין הפסקים. בין ברכה ראשונה לשניה, בין שניה לשמע, בין שמע ליהיה אם שמע, בין והיה אם שמע לויאמר, אבל בין ויאמר לאמת ויצבי לא יפסיק, כשלא להפסיק בין ה' לאמת, אלא יאמר אני ה' אלהיכם אמת ואז יפסיק כדין באמצע הפרק:

ו אם פסק מפני היראה או הכבוד אחר שאמר אמת, או שסים קדם החזן וסמך ה' אלהיכם עם אמת וממתין שיתחיל החזן ושיאמר עמו, אינו צריך לחזור ולומר פעם אחרת אמת:

באר הגולה

ג שם בגמרא ד ר"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ה שם בגמרא ו ובשבת מ' ו ברכות י"ג פרב הנהיה ז שם וכו' מאיר ח הרשב"א שם ט שם י פן היה הרא"ש ורבנו יונה ושפן פתב רב האי כ יומא י"ט ל הרי"ף בפרק ב דברכות מ שם בגמרא ט"ז ו שם ס וירושלמי ה' ע"א [סימן סד] א ברכות טז ב ר"מ פרק ב מהלכות קריאת שמע ג שם בגמרא ד הרא"ש בשם התוספות ורבנו יונה ותוספות ה שם בגמרא ט"ז ו שם ז שם [סימן סה] א ברכות כ"ד לדעת הרי"ף והרמב"ם ב הרא"ש שם בשם בה"ג א תורת הדשן סימן ג' ד רוקח סימן ג' [סימן סו] א ברכות י"ג וכו"ו ב פרוש הגאונים והרא"ש ג וירושלמי ד' ע"ב ד פן מצא הרא"ש פתוב ה בית יוסף ו שבלי הלקט ז סמ"ק ורבנו יונה והרא"ש ורב המפרשים ח בעל המנהיג ח הרשב"א בתשובה י ברכות י"ג כ שם י"ד ל שם וברכה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

דברים אלו פחות מ' משום דהוי דברים שבקדשה. יוצרין לחזר אחר ר' שלא שמעו, דהינו רב העשרה. וואם אינם נמצאים, אפלו בשביל אחד שלא שמעו אומרים, ואפלו מי ששמע יכול לפרס על שמע ולעבר לפני התבה בשביל אותו שלא שמע. ומקל מקום אם אותו שלא שמע בקי לפרס על שמע ולעבור לפני התבה, מוטב שיפרס ויעבר לפני התבה הוא משיפרס ויעבר לפני התבה אחר שפכר שמע. הגה ומי שעובר לפני התבה ואמר ג' הכרות הראשונות ישלים כל התפלה ולא יפסיק אף על פי שפכר התפלה, אבל האחרים יכולין להפסיק אחר כך. וכל שכן שאם לא התפלל הפורס והעובר לפני התבה תחלה שישלים תפלתו, אף על פי שיצטרף לקרות אחר כך קריאת שמע ולא יסמך גאלה לתפלה (בית יוסף בשם מהרי"א). ואסור להפסיק בדברים אלו בין גאלה לתפלה או בקריאת שמע ובכריתיה ולכן אסור לש"צ להפסיק בין קריאת שמע לתפלה או בקריאת שמע ובכריתיה כדי לפרס על שמע לאותן הבאים לבית הכנסת לאחר שהתפללו הקהל קדיש וברכו והתחיל בכרפת יוצר אור, אבל בכרפת ערבית שהיא רשות יכול להפסיק להוציא אחרים ידי חובתם, ומכל מקום איש אחר יכול לפרס על שמע או להתפלל ביו"ד כל התפלה, אפלו באותו בית הכנסת שפכר התפללו, להוציא אחרים ידי חובתם, רק שלא יעמד החזן השני במקום שעמד הראשון, דזהו נראה גנאי לראשונים, דהוי פאלו לא יצאו בראשונה ידי חובתם (תשובת מהר"י מינץ סימן ט"ו). ונראה לי דוקא שעדין הראשונים בבית

סימן סח - שלא להפסיק בפיוטין. ובו סעיף אחר:
א יש מקומות שמפסיקים בכרכות קריאת שמע לומר פיוטים, אנכון למנע מלאמרם משום דהוי הפסק. הגה ויש אומרים דאין אסור בדבר (הרא"ש סוף פרק אין עומדין והרשב"א והשור). וכן נזהגין בכל המקומות לאמרם, והמקל ואינו אומרם לא הפסיד, ומכל מקום לא יעסק בשום דבר אפלו בדברי תורה אסור להפסיק ולעסק כל זמן שהצבור אומר פיוטים, וכל שכן שאסור לדבר שום שיחה בטלה. ומכל מקום מי שלומד על ידי הרהור שרואה בספר ומהרהר לית בה אסורא, דהרהור לאו כדבור דמי, אלא שמתוך כך יבאו לדבר ויבאו לידי הפסק, ועל פן אין לאדם לפרש עצמו מהצבור במקום שנהגו לאמרם ויאמר אותם עמהם. ועין לקמן סימן צ' סעיף י' (מהרי"ל ודרכי משה):
סימן טט - דין פורס על שמע.
א ובו ב' סעיפים:
א אם יש בני אדם שהתפללו כל אחד בפני עצמו ביחיד ולא שמעו לא קדיש ולא קדשה, עומד אחד מהם ואומר קדיש וברכו וברכה ראשונה יוצר אור ולא יותר, וזה נקרא פורס על שמע, לשון חתיכה פרוסה, שאין אומרים אלא קצת ממנה. הגה ועכשו לא נהגו לומר כל ברפת יוצר אור, אלא אומרים קדיש וברכו והם עונים אחריו ברוף ה' וכו'. יש אומרים שפורסין בקריאת שמע של ערבית כמו בשחרית (כל בו ובית יוסף בשם הר"ן), ולא נהגו פן משום דליכא קדיש קדם ברכו של ערבית: לאחר שסימו ברפת יוצר אור אומר אבות וגבורות וקדשה ואתה קדוש, וזה נקרא עובר לפני התבה. ואין עושין

המשך הלכות קריאת שמע, סימן סו - באיזה מקום יכול להפסיק ובאיזה מקום לא יפסיק
ז אינו אומר אמן אחר גאל ישראל משום דהוי הפסק. הגה ויש אומרים דענין אמן, וכן נזהגין לענות אחר הש"ץ, אבל אם התפלל לבד אין ענין אמן, דלקמן סימן רט"ו (טור):
ח יצריך לסמך גאלה לתפלה, ולא יפסיק לאחר שאמר גאל ישראל. ס"ק אם ארעו אנס שלא הניח תפלין ונדמנו לו בין גאלה לתפלה, מניח אז "לא יברך עליהם עד אחר שיתפלל, אבל טלית לא יניח אז. ואם עד שלא אמר גאל ישראל נדמנו לו טלית ותפלין, מניחם ולא יברך עליהם עד אחר תפלה. הגה ויש אומרים שקדם גאל ישראל יברך על התפלין, והכי נהוג (מרדכי ותוספות והנהגות מימוני מהלכות קריאת שמע):
ט אין לענות קדיש וקדשה בין גאלה לתפלה, וזכיצד עושה ממתין בשירה קדשה כדי לענות:
י יכל מי שלא אמר אמת ויציב שחרית ואמת ואמונה ערבית לא יצא ש"י חובת המצוה כתקנה. הגה מי שהוא אנוס ודחוק ואין לו פנאי להתפלל מיד אחר קריאת שמע, יקרא קריאת שמע עד אמת וימתין לומר שאר הברכה עד שיתפלל, שאז יאמר ויציב ויכונן וכו' ויתפלל, כדי שיסמך גאלה לתפלה (בית יוסף בשם רוקח סימן שכ"א):
סימן סז - דין ספק אם קרא קריאת שמע. ובו סעיף אחר:
א ספק אם קרא קריאת שמע חזר וקרא ומברך לפניו ולאחריה. אבל אם יודע שקראה אלא שמספק אם ברך לפניו ולאחריה, אינו חוזר ומברך:

באר הגולה

מ לדעת ר"ם בפרק א מהלכות ברכות ועל פי הזהר נ ברכות י"ט ס שם י"ד ע שם בתוספות בשם ר"מ מקוצי פ בית יוסף צ תוספות שם יג והמרדכי שם ק מהרי"ק בסימן מ"ב בשם רבנו תם ר ברכות י"ב ש לפרוש הטור [סימן סז] א ברכות כ"א וכו' אליעזר הר"ף ורמב"ם בפרק ב מהלכות קריאת שמע ב שם [סימן סח] א תשובת הרמ"ה ור"מ בפרק א מהלכות קריאת שמע והטור בשם אביו הרא"ש [סימן טט] א מגלה כ"ג לפרוש הר"ן שם ב שם במשנה ג מסכת סופרים ור"מ בפרק א מהלכות תפלה ד תלמידי רש"י בשמו והאגור בשם סמ"ק ורוקח ומסכת סופרים ה בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

הַכְּנֻסָּה אֲלֵא שֶׁהִשְׁלִימוּ סִדְרָם, אֲכַל אִם יֵצְאוּ הַרְאֻשׁוֹנִים יוּכַל לַעֲמֹד הַחֲזָן אִף בַּמָּקוֹם שֶׁעָמַד הַרְאֻשׁוֹן:

ב יִסְמָא אִף עַל פִּי שְׁלֵא רָאָה מְאֻרֹת מִיָּמָיו פּוֹרֵס עַל שְׁמַע וּמְכַרְף יוֹצֵר הַמְאֻרֹת וְשִׁוְרָהוּ הַדְּרָף אֲשֶׁר לָלֶךְ בָּהּ:

סימן ע - מִי הֵם הַפְּטוּרִים מִקְרִיאַת שְׁמַע. וְבוֹ ה' סְעִיפִים:

א אֲנָשִׁים וְעֲבָדִים פְּטוּרִים מִקְרִיאַת שְׁמַע מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁחֲזָן גְּרָמָא.

ג יִנְכַּחֵן הוּא לְלַמְדָם שֶׁיִּקְבְּלוּ עֲלֵיהֶן עַל מַלְכוּת שְׁמַע. הַגְּהָה וְיִקְרְאוּ לַפְּחוֹת פְּסוּק רֵאשׁוֹן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם אֶהֱל מוֹעֵד):

ב קְטָנִים פְּטוּרִים לְרַבְּנָנוּ תָּם כְּשֶׁלֵּא הִגִּיעוּ לַחֲנוּךְ, וְ"לִרְשׁוּ" אֶפְלוּ הִגִּיעוּ לַחֲנוּךְ, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָו מְצוּי אֲצֵלוּ בְּזִמְן קְרִיאַת שְׁמַע בְּעֶרֶב וְלִשָׁן הוּא בְּבִקְרָא. וְרֵאוּי לְהַגַּב כְּרַבְּנָנוּ תָּם:

ג הַכּוֹנֵס אֶת הַבְּתוּלָה פְּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע ג' יָמִים אִם לֹא עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא טְרוּד טְרוּדַת מְצוּהָ. וְהֵנִי מְלִי בְּזִמְן הַרְאֻשׁוֹנִים, אֲכַל עֲכָשׁוּ שָׁגַם שְׁאֵר בְּנֵי אָדָם אֵינָם מְכוֹנֵים כְּרֵאוּי, גַּם הַכּוֹנֵס אֶת הַבְּתוּלָה קוֹרֵא. הַגְּהָה וְעֵינֵן לְקַמֵּן סִימָן צ"ט אִם שְׁכּוֹר יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע:

ד יְהִיָּה עוֹסֵק בְּצִרְכֵי רַבִּים וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, לֹא יִפְסִיק, אֲלֵא יִגְמַר עֲסָקֵיהֶם וְיִקְרָא אִם נִשְׁאָר עַת לְקָרוֹת:

ה הִיָּה עוֹסֵק בְּאֲכִילָה אוֹ שֶׁהִיָּה בְּמִרְחֵץ אוֹ שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּתַסְפֵּרַת אוֹ שֶׁהִיָּה מְהַפֵּף בְּעוֹרוֹת אוֹ שֶׁהִיָּה עוֹסֵק בְּדִין, "לְהַרְמִיב"ם גּוֹמֵר וְאַחַר כֵּן קוֹרֵא קְרִיאַת שְׁמַע, וְאִם הִיָּה מְתִירָא שְׁמָא יַעֲבֹר זְמַן קְרִיאַת וּפְסָק וְקָרָא הָרִי זֶה מִשְׁבַּח, וְלְהַרְבֵּא"ד מִפְּסִיק וְקוֹרֵא אִף עַל פִּי שִׁישׁ שֶׁהוּת לְקָרוֹת: (וְעֵינֵן לְקַמֵּן סִימָן רל"ה):

סימן עא - אֲבָל וְהַעֲוָסְקִים בְּמַת פְּטוּרִים מִקְרִיאַת שְׁמַע. וְבוֹ ז' סְעִיפִים:

א מִי שְׁמַת לוֹ מַת שֶׁהוּא חֵיב לְהִתְאַבֵּל עָלָיו, אֶפְלוּ אֵינָו מְטָל עָלָיו לְקַבְּרוּ פְּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע וּמְתַפְּלָה. יִזְאָפְלוּ אִם רוּצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלְקָרוֹת אֵינָו רִשְׁאִי.

יִנְאָם יֵשׁ לוֹ מִי שִׁישְׁתַּדֵּל בְּשִׁבְלֵוֹ בְּצִרְכֵי קְבוּרָה וְרָצָה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלְקָרוֹת, אֵינֵן מוֹחֲזִין בְּיָדוֹ (עֵינֵן בְּיֹרְהָ דְעָה סִימָן ש"א):

ב יְבִמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּחַל, אֲכַל בְּשִׁבַת חֵיב כָּל הַיּוֹם "עַד הָעֶרֶב אִם מִחְשִׁיף עַל הַתְּחוּם לְהַתְּעַסֵּק בְּצִרְכֵי קְבוּרָה, אֲכַל אִם אֵינָו מִחְשִׁיף עַל הַתְּחוּם חֵיב גַּם לַעֲת עֶרֶב. יוֹיוֹם טוֹב שְׁנֵי דֵינֵו כְּחַל (וְעֵינֵן סִימָן תַּקמ"ח סְעִיף ה').

ג בּוֹ בְּיוֹם עַל יְדֵי עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים דֵּינֵו כְּחַל, וְאִם אֵינָו רוּצָה לְקַבְּרוּ בּוֹ בְּיוֹם דֵּינֵו בְּשִׁבַת: יְהַמְשֵׁמֵר אֶת הַמַּת, אֶפְלוּ אֵינָו מַתוֹ, פְּטוּר: יְהִיָּו שְׁנֵים מְשֻׁמְרִים, זֶה מְשֻׁמֵר וְזֶה קוֹרֵא, וְאַחַר כֵּן מְשֻׁמֵר זֶה וְקוֹרֵא זֶה:

ד הַחֹפֵר קֶבֶר לְמַת פְּטוּר: הֵיָו ב' אוֹ יוֹתֵר חוֹפְרִים, כָּל הַצְּרִיכִים לְצִרְכֵי הַחֲפִירָה בְּכַת אַחַת פְּטוּרִין, וְאִם יֵשׁ נוֹסְפִים, נִשְׁמָטִים וְקוֹרִין, וְחוֹזְרִים אֵלָיו וּמְתַעַסְקִים וְהַאֲחָרִים נִשְׁמָטִין וְקוֹרִין (עֵינֵן בְּיֹרְהָ דְעָה סִימָן ש"ה):

ה יְאָסוּר לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע תּוֹף אֲרַבַּע אַמּוֹת שֶׁל מַת אוֹ בְּבֵית הַקְּבֻרוֹת, לְאִם קָרָא לֹא יֵצֵא:

ז סִימָן עב - דִּין נוֹשְׂאֵי הַמְּטָה וְהַמְּנַחֲמִים וְהַמְּלָזִיִּים. וְבוֹ ה' סְעִיפִים:

א נוֹשְׂאֵי הַמְּטָה וְהַלּוֹפִיָּה וְהַלּוֹפִי חַלּוּפִיָּה, בֵּין אוֹתָם שֶׁהֵם לְפָנֵי הַמְּטָה יְבִין אוֹתָם שֶׁהֵם לְאַחֲרֵיהָ, מֵאַחַר שֶׁלְּמַטָּה צָרַף בָּהֶם, פְּטוּרִים, וְשְׁאֵר הַמְּלִיָּין אֶת הַמַּת שְׁאֵין לְמַטָּה צָרַף בָּהֶם חֵיבִים:

ב אֵינֵן מוֹצִיאִין אֶת הַמַּת סְמוּךְ לְקְרִיאַת שְׁמַע, שְׁאֵין שֶׁהוּת לְהוֹצִיאָו וְלְקַבְּרוּ קֶדֶם שִׁגְיַע זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע. וְאִם הִתְחִילֵו לְהוֹצִיאָו אֵינֵן מְפַסְקִין כְּדֵי לְקָרוֹת: הַיָּעַם הַעוֹסְקִים בְּהַסְפֵּד, בְּזִמְן שֶׁהַמַּת מְטָל לְפָנֵיהֶם נִשְׁמָטִים אַחַד אַחַד וְקוֹרִין וּמְתַפְּלִין, אֵינֵן הַמַּת מְטָל לְפָנֵיהֶם, הֵם קוֹרִין וּמְתַפְּלִין וְהַאֲוֵן יוֹשֵׁב וְדוֹמֵם:

ג יִקְבְּרוּ אֶת הַמַּת וְחֲזָרוּ הַאֲבָלִים לְקַבֵּל תְּנַחֲמוּמִין, וְכָל הַיָּעַם הוֹלְכִין אַחֲרֵיהֶם מִמָּקוֹם הַקֶּבֶר לְמָקוֹם שְׁעוֹמְדִים שֵׁם הַאֲבָלִים לְעֲשׂוֹת שׁוּרָה לְקַבֵּל תְּנַחֲמוּמִין, אִם

ד יְהִיָּה עוֹסֵק בְּצִרְכֵי רַבִּים וְהִגִּיעַ זְמַן קְרִיאַת שְׁמַע, לֹא יִפְסִיק, אֲלֵא יִגְמַר עֲסָקֵיהֶם וְיִקְרָא אִם נִשְׁאֵר עַת לְקָרוֹת:

יְכוֹלִים הַיָּעַם לְהַתְּחִיל "וְלַגְמַר אֶפְלוּ פְּסוּק אַחַד קֶדֶם שִׁגְיַעוּ לְשׁוּרָה וְתַחֲלִילוּ, וְאִם לֹא לֹא תַחֲלִילוּ. הַגְּהָה אִם יֵשׁ שֶׁהוּת בְּיוֹם לְקָרוֹת אַחַר כֵּן (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְמִיב"ם):

ה הַעוֹמְדִים בְּשׁוּרָה לְנַחְמוֹ, הַפְּנִימִים שְׁרֻאִים פְּנֵי הָאֲבָל פְּטוּרִים, וְהַחֲצִיזוֹנִים שְׁאֵינָם רוֹאִים פְּנֵי הָאֲבָל חֵיבִים:

סימן עג - הַיָּשָׁן עִם אִשְׁתּוֹ וְבָנָיו אֵיף יִתְנַהֵג. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

א אֲשֻׁנִים שֶׁהִיָּו יָשָׁנִים בְּטָלִית א' וּבְשֵׁר שְׁנֵיהֶם נוֹגְעִים זֶה בְּזֶה, לֹא יִקְרָא קְרִיאַת שְׁמַע אֲלֵא אִם כֵּן הִתְהַה טָלִית מְפַסְקַת בְּיַנְיָהֶם מִמְּתַנְיָהֶם וְלַמְטָה:

ב אִם הִיָּה יָשָׁן עִם אִשְׁתּוֹ, קוֹרֵא בְּחֲזָרַת פְּנִים לְצַד אַחַר וְאֶפְלוּ בְּלֵא הַפְּסָקַת טָלִית, מִשׁוּם דְּחֻשְׁבָּא כְּגוֹפּוֹ. יְיָשׁ מִי שְׁאֹסֵר וְנִכּוֹן לְחוּשׁ לְדַכְרֵיו:

ג אִם הִיָּה יָשָׁן עִם בְּנָיו, בְּעוֹדָם קְטָנִים מִתֵּר לְקָרוֹת בְּחֲזָרַת פְּנִים בְּלֵא הַפְּסָקַת טָלִית, וְאִם הֵם גְּדוּלִים צָרִיף לְהַפְּסָקַת טָלִית:

ד יַעַד כְּמָה הֵם חֲשׁוּבִים קְטָנִים, הַתִּינוּק עַד שִׁיָּהִי לוֹ י"ב שָׁנִים וְהַתִּינוּקַת עַד שִׁיָּהִי לָהּ י"א שָׁנִים, וְאֶפְלוּ הַבִּיאוּ ב' שְׁעֻרוֹת מִתֵּר, וּבְשֵׁנַת י"ג לְתִינוּק וּי"ב לְתִינוּקַת אִם הַבִּיאוּ ב' שְׁעֻרוֹת אֲסוּר בְּלֵא הַפְּסָקַת וְאִם לֹא הַבִּיאוּ ב' שְׁעֻרוֹת מִתֵּר, הוֹמְשֵׁנַת י"ג וְאֵילֶף לְתִינוּק וּי"ב לְתִינוּקַת אֶפְלוּ לֹא הַבִּיאוּ ב' שְׁעֻרוֹת אֲסוּר:

סימן עד - שְׁלֵא לְבָרַךְ כְּשֶׁאֲבָרְיו רוֹאִים אֶת הַעֲרָוָה. וְבוֹ ו' סְעִיפִים:

א הִיָּה יָשָׁן עִרְם בְּטָלִיתוֹ, צָרִיף לַחֵץ בְּטָלִית עַל לְבוֹ וְאֵז יִקְרָא, מִשׁוּם דְּלְבוֹ רוֹאָה אֶת הַעֲרָוָה אֲסוּר. הַגְּהָה וְהוּא הַדִּין אִם לְבוֹ רוֹאָה עֲרוֹת חֲבָרוֹ אֲסוּר (טוֹר):

ב יְהוֹרֵחֵץ עִרְם בְּמִים צְלוּלִים וְרוּצָה לְשַׁתּוֹת, יְכַסֵּה בְּכַד מַמְטָה לְלְבוֹ כְּדֵי שְׁלֵא יְהֵא לְבוֹ רוֹאָה אֶת הַעֲרָוָה כְּשִׁיִּכְבְּרָה. יְיָדוּקָא בְּכַד אֲכַל בְּצִידֵם לֹא הָרִי כְּסוּי. הַגְּהָה וְהוּא הַדִּין אִם מְכַסֵּה רֵאשׁוֹ בְּיָדָיו לֹא מְקַרֵי כְּסוּי הַרְאֵשׁ. וְעֵינֵן לְקַמֵּן סִימָן צ"א (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן בְּשֵׁם אוֹר זְרוּע). יְיָאֵם הִיָּו הַמִּים עֲכוּרִים שְׁאֵין אֵיבְרֵיו נְרֵאִים בְּהֵן, מִתֵּר לְקָרוֹת יְהוּא בְּתוֹכָן, וְהוּא שְׁלֵא יְהֵא רִיחָן רַע

» באר הגולה «

וּ מְגַלָּה כ"ד ז כְּתָנָא קָמָא שֵׁם בְּגִמְרָא [סִימָן ע] א בְּרֻכּוֹת פְּתַב ב אֶהֱל מוֹעֵד ג שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת ד שֵׁם בְּפִרוּשׁ רִשׁוּי ה שֵׁם בְּמִשְׁנֵה דָף ט"ז ו תּוֹסְפוֹת שֵׁם בְּסוּף הַפָּרָק וְהַרִים מְרוֹטְבַּנְבְּרָז ז יְרוּשְׁלַמִי שֵׁם ח' ע"ד לְפִרוּשׁ ר"מ בְּפָרָק ב מֵהַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע ח שֵׁם ט שֵׁם בְּהַשְׁגַּת הַרְבֵּא"ד וּפְלַגְתֵּיהוּ בְּהָא דְשִׁבַת ט"ז וְסָפָה ל"ט [סִימָן עא] א בְּרֻכּוֹת י"ח ב תּוֹסְפוֹת וְרַבְּנָנוּ יוֹנָה וְהַרְאֵשׁ מִהִירוּשְׁלַמִי ה' ע"ב ג רַבִּינָה ד כְּבָלִי שֵׁם וּכְמוֹעֵד קָטָן כ"ג ה שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת וְהַרְאֵשׁ שֵׁם בְּמוֹעֵד קָטָן ו שֵׁם ז בְּרֻכּוֹת י"ח ח שֵׁם ט שֵׁם י"ד י לְפִרוּשׁ הַרְמִיב"ן בְּסִפְרָא תוֹרַת אָדָם כ בְּרֻכּוֹת י"ח סוּטָה מ"ב ל רַמְב"ם בְּפָרָק ג מֵהַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע [סִימָן עב] א בְּרֻכּוֹת י"ז ב לְפִרוּשׁ הַרְמִיב"ם שֵׁם וְהַטוֹר ג שֵׁם בְּגִמְרָא י"ח ד רַבְּנָנוּ יוֹנָה וְהַרְאֵשׁ עַל פִּי הִירוּשְׁלַמִי ה שֵׁם בְּגִמְרָא ו רַבְּנָנוּ יוֹנָה שֵׁם ז שֵׁם י"ז וי"ט ח מְהַר"י אֲבוּהַב ט שֵׁם י"ז וי"ט וְכַתְּנָא קָמָא [סִימָן עג] א בְּרֻכּוֹת כ"ד וְכַרְב יוֹסֵף ב הַרְמִיב"ם בְּפָרָק ג מֵהַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע ג שֵׁם בְּגִמְרָא הַר"ף וְהַרְמִיב"ם ד הַרְאֵשׁ בְּשֵׁם ר"י ה שֵׁם בְּגִמְרָא ו שֵׁם וְכַלְשָׁנָא בְּתָרָא הַר"ף וְהַרְמִיב"ם וְהַרְאֵשׁ ז ר' יוֹנָה וְהַרְאֵשׁ ח שֵׁם וְרַמְב"ם שֵׁם [סִימָן עד] א בְּרֻכּוֹת כ"ד ע"ב וְכַלְשָׁנָא אֲמוּרִים הַר"ף וְהַרְמִיב"ם וְשְׁאֵר פּוֹסְקִים ב הַרְאֵשׁ בְּשֵׁם רַבְּנָנוּ תָּם מְהָא דְבְּרֻכּוֹת כ"ב וְכ"ה וְכַלְשָׁנָא אֲמוּרִים ג תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן י" בְּשֵׁם אוֹר זְרוּע ד שֵׁם בְּגִמְרָא כ"ה

(ואם אין לבו בתוך המים רק למעלה מן המים, אף בצלולים שרי) (דברי עצמו):

ג 'אם האדם מחבב גופו בזרועותיו דינין לה כהפסקה:

ד 'יש מי שאומר שהנשים יכולות לברך ולהתפלל כשהן לבושות החלוק אף על פי שאינן מפסיקות למטה מהלב. הגה ואם הן צרמות צריך שתהא ערוה שלהן טוחות בקרקע או שיושבות על שאר דבר, דאז אין לכן רואה ערוה שלהן, מה שאין פן באיש (בית יוסף בשם א"ח, ועין לקמן סימן ר"ו סעיף ג):

ה 'השאר אבריו רואים את הערוה, מתר, אבל אם אינה מאבריו נוגע בין בערותו בין בערות חברו, אסור לקרות קריאת שמע או להתפלל. וירכותיו שהערוה שוכבת עליהן, צריך להפסיקן בבגד או להרחיקן בענין שלא יגע בהגיד בהם:

ו 'היתה טליתו חגורה על מתניו לכסותו ומתניו ולמטה, אף על פי שממתניו ולמעלה הוא ערום מתר לקרות קריאת שמע, אבל להתפלל אסור עד שיכסה לבו:

סימן עה - להזהר מגלוי שער וקול אשה בשעת קריאת שמע, וכן שלא לקרותה כנגד הערוה. וכו' ו' סעיפים:

א 'טפח מגלה באשה במקום שדרכה לכסותו, אפלו היא אשתו, אסור לקרות קריאת שמע כנגדה. הגה ויש אומרים דוקא באשתו, אבל באשה אחרת אפלו פחות מטפח הוי ערוה (הגהות מימוני פרק ג). ונראה מדברי הרא"ש דטפח באשה ערוה אפלו לאשה אחרת, רק שבצממה יכולה לקרות אף על פי שהיא ערומה, כדלעיל סימן ע"ד:

ב 'שער של אשה שדרכה לכסותו, אסור לקרות כנגדו. הגה אפלו אשתו. יאכל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש מתר. הגה והוא הדין השערות של נשים שרגילין לצאת מחוץ לצמתן (בית יוסף בשם הרשב"א), וכל שכן שער נכרית אפלו דרכה לכסות. (הגהת אלפסי התדשים):

ג 'יש לזהר משמיעת קול זמר אשה בשעת קריאת שמע. הגה ואפלו באשתו, אבל קול

הרגיל בו אינו ערוה (בית יוסף בשם אהל מועד והגהות מימוני):

ד 'אסור לקרות כנגד ערוה אפלו של עובד גלולים וכן כנגד ערות קטן אסור. ויש מתירין נגד ערות קטן כל זמן שאינו ראוי לכיאה (רבנו ירחם והרא"ש פרק מי שמתו ומהר"א מפראג) וכן עקר (עין ביו"ד דעה סימן רס"ה):

ה 'ערוה בעששית ורואה אותה דרך דפנותיה אסור לקרות כנגדה, דכתוב ולא יראה בך ערות דבר והא מתחזיא:

ו 'היתה ערוה כנגדו והחזיר פניו ממנה או שעצם עינו או שהוא בלילה או שהוא סומא, מתר לקרות, דבראיה תלה רחמנא והא לא חזי לה:

סימן עו - להזהר מצואה בשעת קריאת שמע וכו' ח' סעיפים:

א 'צואה בעששית, מתר לקרות כנגדה אף על פי שרואה אותה דרך דפנותיה, משום דבכסוי תלה רחמנא, דכתוב וכסית את צאתך, והא מתכסיא:

ב 'צואה בגמא, מניח סנדלו עליה וקורא, דחשיבא כמכסה. וכיון שאין ריח רע מגיע לו מתר. והוא שלא יהא סנדלו נוגע בה:

ג 'העבירו צואה לפניו, אסור לקרות כנגדה. ופי חזיר כצואה עוברת דמי, אפלו עולה מן הנקה אין הרחיצה מועלת לו, דהוי כגוף של רעי:

ד 'היתה צואה על בשרו ומכסה בכגדיו, או שהכניס ידיו בבית הכסא דרך חור ואינו מריח ריח רע, "יש מתירים לקרות ויש אוסרים." ויש אומרים שלא התיר המתיר בצואה על בשרו אלא במקום שהיא נכסה מאליה בלא מלבוש, כגון אצילי ידיו, ונכון לעשות כדברי המחמיר. הגה ושכבת זרע על בשרו דינו כצואה (מהר"ל הלכות יום כפור):

ה 'צואה פפי טבעת, אפלו היא מכסה אסור לקרות לדברי הכל, אפלו אינה נראית כשהוא עומד ונראית כשהוא יושב:

ו 'היה לפניו מעט צואה, יכול לבטלה ברק שזיק בה ויקרא כנגדה, והוא שיהא הרק עבה. 'ואין הפטול מועיל אלא לפי

שעה, אבל אם לא יקרא מיד והרק נמוח ונבלע בה, לא בטלה:

ז 'ספק אם צואה בפית, מתר לקרות, דחזקת בית שאין בה צואה. ספק אם צואה באשפה, אסור, משום דחזקת אשפה שיש בה צואה. ספק מי רגלים אפלו באשפה מתר, משום דלא אסרה תורה לקרות כנגד מי רגלים אלא כנגד עמוד של קלות, ואחר שנפל לא מתסר אלא מדרבנן ובספקן לא גזרו:

ח 'לקרא במקום שראוי להסתפק בצואה ומצאה אחר כך, צריך לחזור ולקרות. אבל אם אין המקום ראוי להסתפק בו, אין צריך לחזור ולקרות. וימי רגלים, אפלו מצאן במקום שראוי להסתפק אין צריך לחזור ולקרות:

סימן עז - שלא לקרות כנגד מי רגלים. וכו' ב' סעיפים:

א 'אסור לקרות כנגד מי רגלים עד שישל לתוכן רביעית מים וזו מתר, ולא שנא על גבי קרקע לא שנא בכלי, דיובלבד שלא יהא עבית המיוחד להם (ודיו עבית עין לקמן סימן פ"ו). 'לא שנא היו הם בפלי תחלה ונותן עליהם מים, לא שנא היו המים בפלי תחלה:

ב 'רביעית שאמרו, למי רגלים של פעם אחת, ולשל שני פעמים שתי רביעיות ולשל שלש שלשה. (הגה וכן לעולם):

סימן עח - מי שגזרף להטיף מים בשעת קריאה. וכו' סעיף אחד:

א 'היה קורא והתחילו מי רגליו שותתין על ברפיו, פוסק עד שיכלו המים וחוזר לקרות, באפלו אם נפלו על כגדיו ויש בהם טופח על מנת להטפית, כיון שהם מכסים כנגדו. יואם נפלו מי רגלים בארץ, מרחיק מהם ד' אמות. הגה או כשעור שיתבאר לקמן סימן פ"ב או ממתין עד שיבלעו בקרקע (הרב רבנו יונה פ"ג דברכות): 'ואפלו שהיה כדי לגמר את פלה, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. הגה ויש אומרים דאם שהיה כדי לגמר את פלה חוזר לראש, וכן עקר, וכמו שכתבתי לעיל סימן ס"ה, ומשערין לפי הקורא:

באר הגולה

ה שם במשנה ו רבנו יונה בשם רבני צרפת ז בספר ארחות חיים ח שם בגמרא כ"ה ט לפרוש הרב רבנו יונה והרא"ש ו ארחות חיים בשם הראב"ד י רבנו ירחם כ בית יוסף ל שם בגמרא כ"ד וכו"ה (סימן עה) א ברכות כ"ד ב שם בגמרא ג הרא"ש והמדרכי והגהות מימוני ד מרדכי בשם רבנו האי וישא פוסקים ה שם בגמרא כ"ה ו שם ז רמב"ם (סימן עז) א ברכות כה ב שם ג שם ד שם לפרוש הרא"ש ה הרי"ף והרא"ש ורבנו יונה ויבר הונא ו רבנו חננאל ואור ורוע ויבר חסדא ז הרא"ש ורבנו יונה שם בשם יש אומרים ח יומא ל' ט ברכות כ"ה י ירושלמי ו' ע"ב הביאו הרא"ש והרשב"א בשם הראב"ד כ שם בבבלי וכלשנא בתרא ל שם כ"ב לפרוש התוספות ורבנו יונה והרא"ש מ תוספות (סימן עז) א ברכות כ"ב וכ"ה ויבר יצאי ב טור והרשב"א ג שם בגמרא ד הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע (סימן עז) א ברכות כ"ב ב תוספות שם ורבנו יונה והרא"ש ג הגהות מימוני בפרק ד מהלכות תפלה ד שם בגמרא לדעת הרי"ף ורמב"ם בפרק ב מהלכות קריאת שמע

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות קריאת שמע

סימן עט - מי שגזרמן לו צוֹאָה

בשעת קריאתה. ובו ט' סעיפים:

א היתה צוֹאָה אדם מאחריו, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפלה הריח. באפלו אם יש לו חלי שאינו מריח, צריך להרחיק ד' אמות ממקום שפלה הריח למי שמריח. ומלפניו צריך להרחיק מלא עיניו. באפלו בלילה או שהוא סומא (תשובת הרשב"א סימן קס"ח ובית יוסף בשם הרב רבנו יונה) שאינו רואה אותה, צריך להרחיק עד מקום שאינו יכול לראות ביום. ואם הוא מצדו דינו כמלאחריו. הגיה"ש ש"ץ המתפלל, וצוֹאָה בבית הכנסת או בבית שמתפלל שם, אפלו הוא לאחריו, בכל הבית צריך לשתק עד שיוציאנה, מאחר שמוציא רבים ידי חובתן, ואי אפשר שלא יהא מן הקהל בתוך ד' אמות של הצוֹאָה (הנהגות מרדכי החדשים פרק תפלת השחר) ועין לקמן סוף סימן צ' (ועין לקמן סימן פ"ז בדין צוֹאָה בבית):

ב היתה במקום גבוה עשרה טפחים או נמוך עשרה, או שהיתה בבית אחד והוא בבית אחר, אפלו הפתח פתוח ויושב בצדה ורואה אותה, אם אין לה ריח יכול לקרות, דכיון שהיא ברשות אחרת קרינן בה שפיר וקנה מחניף קדוש להראש, אבל להרשב"א דוקא כשאינו רואה אותה. ואם יש לה ריח לא מהני הפסקה ולא שנוי רשות. ויש אומרים, דכי היכי דהפסקה מועלת לצוֹאָה עצמה הכי נמי מועלת לריח רע שלה:

ג חצר קטנה שנפרצה במלואה לגדולה והגדולה עורפת עליה מן הצדדים, קטנה לא חשיבא כבית בפני עצמה, כיון שנפרצה במלואה לגדולה, אבל הגדולה כיון שפתליה עורפים על של קטנה מצד

זה ומצד זה, חשיבא כבית בפני עצמה. הלכך אם צוֹאָה בגדולה, אסור לקרות בקטנה עד שירחיק פשעור, ואם צוֹאָה בקטנה, מותר לקרות בגדולה בלא הרחקה אם אין מגיע לו ריח רע:

ד צוֹאָה פֶּלֶב וְחִזִּיר, אם נתן בהם עורות, מרחיקים מהם כמו מצוֹאָה אדם, ואם לאו, דינם כדין צוֹאָה שאר בהמה חיה ועוף שאין צריך להרחיק מהם. אם אין בהם ריח רע. ואם יש בהם ריח רע דינם כצוֹאָה אדם:

ה צוֹאָה חמור הרבה לאחר שבא מהדרך וצוֹאָה חתול ונמיה ונבלה מסרחת דינם כצוֹאָה אדם. ומהולף בדרך, אף על פי שרואה צוֹאָה בהמה כנגדו, אם אין הריח בא לו אינו חושש למעוט לתלותה בשל חמור, ויבסמוף לעיר יש אומרים שיש לחש, לפי שרוב הבהמות המצויות שם הם חמורים. הגה במקום דשכיחי חמורים:

ו ביירושלמי אסור לקרות כנגד מי רגלי חמור הבא מן הדרך וכנגד צוֹאָה תרנגולים אדמה:

ז צוֹאָה תרנגולים ההולכים בבית דינה כצוֹאָה בהמה חיה ועוף, אבל הלול שלהם יש בו סכחון ודינו כצוֹאָה אדם:

ח אסור לקרות כנגד אשפה שריחה רע:

ט יצא ממנו ריח מלמטה, אסור בדברי תורה עד שיכלה הריח. ואם יצא מחברו מותר בדברי תורה, משום דאי אפשר, שהתלמידים קצתם גורסים וקצתם ישינים ומפיחים בתוך השנה. ואכל לקרות קריאת שמע אסור עד שיכלה הריח:

סימן פ - מי שאינו יכול להשמר מהפיחה. ובו סעיף אחד:

א מי שביר לו שאינו יכול לעמד על עצמו מלהפיח עד שיגמר קריאת שמע ותפלה,

מוטב שיעבר זמן קריאת שמע ותפלה ולא יתפלל ממה שיתפלל בלא גוף נקי, ואם עבר זמן תפלה, אנוס הוא ומתפלל מנחה שמים. ואם יראה לו שיכול לעמד על עצמו בשעת קריאת שמע, יניח תפלין בין אהבה לקריאת שמע. הגה ומכרח עליהם (טור):

סימן פא - דין צוֹאָה קטן. ובו ב' סעיפים:

א קטן שהגיע לכלל שאחר פיוצא בו יכול לאכל פזית דגן בכדי שיוכל גדול לאכל אכילת פס, מרחיקין מצוֹאָתו או ממימי רגליו:

ב יהיה קורא וראה צוֹאָה כנגדו, ילף כדי שיזרקנה מאחריו ארבע אמות. ואם אי אפשר, כגון שיש לפניו נהר או דבר אחר המעכב, ילף כדי שיניחנה לצדדין ד' אמות, ויאין צריך לחזור אלא למקום שפסק. וזה הרב רבנו יונה, אם היה במקום שהיה לו לתת אל לבו שיש שם צוֹאָה, צריך לחזור לראש: (ועין לעיל סימן ע"ו סעיף ח):

סימן פב - דין צוֹאָה יבשה. ובו ב' סעיפים:

א צוֹאָה יבשה כל כך שאם יזרקנה תתפרך, הרי היא כעפר ומותר לקרות כנגדה, והוא שלא יהיה בה ריח רע: הגה ויש אומרים דלא הוי כעפר רק אם נפרכת על ידי גלילה בלא זריקה וכן עקר (רש"י והרא"ש פרק מי שמתו) (טור):

ב ימי רגלים שנבלעו בקרקע, אם היו מרטיבין היד אסור לקרות כנגדם: ויש אומרים דאינו אסור רק בטופח על מנת להטפוח, ויש לסמוך על זה:

באר הגולה

[סימן עט] א ברכות כ"ה וכרב חסדא הרי"ף ורבנו יונה והרא"ש והרשב"א ב הרא"ש מהא דירושלמי אפלו בלילה ג ירושלמי ו' ע"ד ד רמב"ם פרק ג מהלכות קריאת שמע ה בבבלי שם ו הרא"ש שם ז רמב"ם שם ח רבנו יונה והרא"ש בשם רבנו צפת ט צרובין צ"ב י ברכות כ"ה כ טור מירושלמי לקמן ל ירושלמי ו' ע"ד והביאו הרא"ש ורבנו יונה מ טור בשם רבי חייאל אחיו ורבנו יונה נ שם ברבנו יונה ס שם ע יש מפרשים תרנגולים אדמים ויש מפרשים צוֹאָה אדמה פ שם בבבלי בחוספות והרא"ש והמרדכי שם צ שם בגמרא ק שם לפרוש רש"י והרא"ש בתשובה כלל ד' סעיף א ר שם בגמרא [סימן פ] א תשובת הרא"ש כלל ד' סימן א' [סימן פא] א סכה מ"ב לפרוש הבית יוסף לדעת הפוסקים ב ברכות כ"ב ג הרשב"א שם ד שם [סימן פב] א ברכות כ"ה ב רבנו מנוח ג שם בגמרא לדעת הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע

סימן פג - דיני בית הפסא

בקרריאת שמע. ובו ה' סעיפים:

א "אסור לקרות כנגד בית הפסא וישן אפלו פנו ממנו הצואה. וינראה לי דהינו כשאין לו מחצות, אבל אם יש לו מחצות אף על פי שיש בו צואה קורא כנגדו בסמוך ואינו חושש, אם אין מגיע לו ריח רע:

ב יהזמינו לבית הפסא ועדין לא נשתמש בו, מתר לקרות כנגדו אבל לא בתוכו:

ג יאמר בית זה יהא לבית הפסא ואמר על בית אחר וגם זה, דינם שוה. ואם אמר על השני ובית זה ולא אמר וגם זה, הרי השני ספק אם הזמינו לכך אם לאו, "לפיכך אין קורין בו לכתחלה, ואם קרא בו יצא:

ד יבית הפסא שהוא בחפירה, ופיו ירחוק ד' אמות מן הגמא, והוא עשוי במדרון בענין שהרעי מתגלגל ונפל מיד למרחוק, וכן המי רגלים יורדים מיד לגמא, כסתום דמי ומתר לקרות בו, "אם אין בו ריח רע וגם אין משתינין בו חוץ לגמא. הגה אבל אם משתינין בהם לפעמים, אסור להרהר בהם בדברי תורה, כל שכן לקרות קריאת שמע (הגהות מימוני):

ה "בני אדם שיש להם ספסל נקוב ונפנין עליו, מתר לקרות קריאת שמע כנגדו, פיון שאין הצואה על הנקב וגם אין הגרף תחת הנקב, ועוד שהנקב תמיד מכסה בדרך (וכל מי שקורא במקום שאין קורין חוזר וקורא) (מימוני פרק ג):

סימן פד - אם מתר לקרות

במרחץ. ובו סעיף אחר:

א "מרחץ חדש שלא רחצו בו מתר לקרות בו, ובגשן, בפני החיצון שכל העומדין שם לבושים מתר, ובאמצעי שקצת העומדין שם לבושים וקצת ערמים, יש שם שאילת שלום אבל לא קריאת שמע ותפלה. הגה ומתר להרהר שם בדברי תורה (ר"ן בפרק קמא דשבת ופרק כל הצלמים).

ב ובפנימי שכלם עומדים שם ערמים, אפלו שאלת שלום אסור. (ואסור לענות אמן בבית המרחץ) (ר"ן פרק פירה):

סימן פה - באיזה מקומות אסור לקרות

קריאת שמע. ובו ב' סעיפים:

א "לא ילך אדם במבואות המטנפות ויניח ידו על פיו ויקרא קריאת שמע, ואפלו אם היה קורא וקא צריך להפסיק כשיגיע למבוי המטנף וכשיצא משם. יאפלו שהיה כדי לגמר את פלה אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק. הגה ויש אומרים שחוזר לראש וכן עקר (ועין לעיל סימן ס"ה):

ב יאפלו להרהר בדברי תורה אסור בבית הפסא ובבית המרחץ, ובמקום הטנפת, והוא המקום שיש בו צואה ומי רגלים. הגה ואפלו הלכות המרחץ אסור ללמד במרחץ (ר"ן פרק פירה ובית יוסף בשם ארחות חיים). הדברים של חל מתר לאמרם שם בלשון הקדש. וכן הפנויים כגון רחום, גאמן, וכיוצא בהם מתר לאמרם שם, אבל השמות שאינם נמחקין אסור להזכירם שם. ואם נזדמן לו שם להפריש מזכר האסור מפריש, ואפלו בלשון הקדש ובעניני קדש: הגה ובמקום שמתר להרהר בו בדברי תורה מתר לפסק דין, ובלבד שלא יאמר טעמו של דבר (ר"ן פרק קמא דשבת ובפרק כל הצלמים):

סימן פו - שצריך להרחיק מן

מים רוחיים. ובו סעיף אחר:

א "מים רוחיים או מי משה ששורין בהן פשתן או קנבוס צריך להרחיק מהם כמו מן הצואה:

סימן פז - כמה צריך להרחיק

בשעת קריאת שמע מן גרף של

רעי. ובו ג' סעיפים:

א "גרף של רעי ועביט של מי רגלים של חרס או של עץ, צריך להרחיק מהם כמו מצואה אפלו הטיל בהם מים. יאכל אם הן של מתכת או של זכוכית או של חרס מצפה, מתר אם הם רחוצים יפה:

ב גרף ועביט של חרס או של עץ שפפאו על פיו, ייש מתירין ויש אוסרין, ויהלכה בדברי האוסרים:

ג "מתר לקרות קריאת שמע בבית שיש בו צואה ומי רגלים או גרף ועביט פיון שהרחיק מהם כשעור שנתבאר בסימן

ע"ט. וכן אם כפה עליהם כלי, אף על פי שהם עמו בפני הרי אלו כקבורים ומתר לקרות כנגדו:

סימן פח - בעל קרי מתר

בקריאת שמע. ובו סעיף אחר:

א "כל הטמאים קורין בתורה וקורין קריאת שמע ומתפללין בחוץ מבעל קרי, שהוציאו עזרא מפל הטמאים ואסרו בין בדברי תורה בין בקריאת שמע ותפלה עד שיטבל, כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין, יואחר כך בשלו אותה תקנה והעמידו הדבר על הדין, שאף בעל קרי מתר בדברי תורה ובקריאת שמע ובתפלה בלא טבילה ובלא רחיצה דתשעה קבין, וכן פשט המנהג. הגה יש שכתבו שאין לאשה גדה בימי ראיתה לנכנס לבית הפנסט או להתפלל או להזכיר השם או לגע בספר (הגהות מימוני פרק ד), ויש אומרים שמתרת בכל וכן עקר (רש"י הלכות נדה). אבל המנהג במדינות אלו כסבא ראשונה. ובימי לבון נהגו התר. ואפלו במקום שנהגו להחמיר, בימים נוראים וכהאי גונא שרבים מתאספים לילך לבית הפנסט, מתרין לילך לבית הפנסט כשאר נשים, כי הוא להן עצבון גדול שהכל מתאספים והן יצמדו חוץ (פסקי מהרא"י סימן קל"ב):

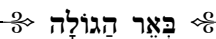
הלכות תפלה

סימן פט - הלכות תפלה וזמנה.

ובו ח' סעיפים:

א "זמן תפלת השחר מצותה שיתחיל עם הגץ החמה, כדכתיב, ויבאוך עם שמש. אם התפלל משעלה עמוד השחר והאיר פני המזרח יצא. ונמשך זמנה עד סוף ד' שעות שהוא שליש היום. ואם טעה או עבר והתפלל אחר ד' שעות עד חצות, אף על פי שאין לו שחר כתפלה בזמנה, שחר תפלה מיהא איכא. הגה ואחר חצות אסור להתפלל תפלת שחרית (בית יוסף בשם הרשב"א פרק תפלת השחר). ועין לעיל ריש סימן ק"ח:

ב "פיון שהגיע זמן תפלה אסור לאדם להקדים לפתח חבירו לתן לו שלום, משום

[סימן פג] א ברכות כ"ו ב בית יוסף ממשמעות הגמרא שם ג שם בגמרא ד גדרים ז' ה הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע ו שם בגמרא ז טור בשם רש"י ח טור ורבנו ירחם ט מרדכי שם [סימן פד] א שבת י' והביאו הר"ף ורא"ש בסוף פרק מי שמתו [סימן פה] א ברכות כ"ד ב לדעת הר"ף ורמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע ג שבת י' ד הרמב"ם שם ה שם בגמרא ו שם י' ז שם מ' [סימן פז] א ברכות כ"ב [סימן פז] א ממשמעות הגמרא דברכות כ"ה לדעת התוספות ושאר פוסקים ב שם בתוספות ורבנו יונה בשם רבני צרפת ג טור בשם אבי העזרי ומרדכי בשם ראב"ה ד טור ושם במרדכי ה ברכות כ"ה וכו' שמעון בן גמליאל ו הרמב"ם בפרק ג מהלכות קריאת שמע [סימן פח] א הר"ף והרא"ש מהא דברכות כ"ו ב שם ובדף כ"ב ובבבא קמא דף פ"ב ג ברכות כ"ב וחזון קל"ו [סימן פט] א ברכות כ"ו ב הרא"ש שם ג שם במשנה וכו' יהודה ד שם בגמרא ה שם י"ד ו רבנו יונה שם ורבנו ירחם בשם גאון

ידשמו של הקב"ה שלום, אבל מתר לומר לו צפרא דמרי טב. ואפלו זה אינו מתר אלא כשהצריך ללכת לראות איזה עסק, אבל אם אינו הולך אלא להקביל פניו קדם תפלה, אפלו זה הלשון אסור, וכן אסור לכרע לו כשמשקים לפתחו. ויגש אומרים דכריעה אסורה אפלו בלא משקים לפתחו. ואם התחיל לברך הברכות, (אחר כך) אין לחוש כל כך. ואם אינו משקים לפתחו אלא שפגע בו בדרך, מתר לתן שלום. ויגש אומרים שאפלו במוצא חברו בשוק לא יאמר לו אלא צפרא דמרי טב, כדי שיתן לב שהוא אסור להתעפכ בדברים אחרים כלל עד שיתפלל:

אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד שיתפלל תפלת (ויגש מקלין לאחר שאמרו מקצת ברכות קדם שאמרו ברוך שאמר, וטוב להחמיר בזה) (תרימת הדין סימן י"ח), ולא לאכל ולא לשתות, אבל ימים מתר לשתות קדם תפלה, בין בחל ובין בשבת ויום טוב, וכן אכלים ומשקין לרפואה מתר:

להצמא והרעב הרי הם בכלל החולים, אם יש בו יכלת לכונן דעתו ותפלל, ואם לאו, אם רצה אל תפלל עד שייאכל וישתה:

וואם התחיל לאכל קדם עלות השחר צריך להפסיק, ויגש אומרים שאין צריך להפסיק:

אפלו ללמד אסור משיגיע זמן תפלה, והיגו, מי שרגיל להתפלל בבית מדרשו ואינו רגיל לילך לבית הכנסת, דאיכא למחש דלמא מטריד בגרסה ויעבר זמן קריאת שמע ותפלה, אבל מי שרגיל לילך לבית הכנסת מתר. ואם הוא מלמד לאחרים, אפלו אם אינו רגיל לילך לבית הכנסת מתר "ביון שהשעה עוברת, דזכות הרבים דבר גדול הוא, ואם לא ילמדו עכשו יתבטלו ולא יוכל ללמד (עין לקמן סימן ק"ו):

מתר להסתפר ולכנס למרחץ, שלא גזרו אלא סמוך למנחה, שהוא דבר המצוי:

בשעת הדחק, כגון שצריך להשכים לדרך, יכול להתפלל משעלה עמוד השחר, וימתין מלקרות קריאת שמע עד שיגיע זמנה (אם אפשר לו לקרות קריאת שמע על הדרך, דהיגו שיתפון בפסוק ראשון, וכמו שנתבאר לעיל סימן נ"ח) (בית יוסף בשם הרשב"א), ואף על פי שאינו סומך גאלה לתפלה, הכי צדיף טפי שיתפלל בביתו מעמד ממה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך גאלה לתפלה: סימן צ' - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך. ובו כ"ו פנינים:

אם התפלל לא יעמד על גבי מטה ולא על גבי פסא ולא על גבי ספסל (ואפלו אינן גבוהין ג', בית יוסף בשם מהרי"א) ולא על גבי מקום גבוה, באלא אם פן היה זקן או חולה או שהיה בנתו להשמיע לצבור:

ישעור מקום גבוה שאמרו, ג' טפחים. היה גבוה ג' ויש בו ד' אמות על ד' אמות, הרי הוא פעליה ומתר להתפלל בו, וכן אם היה מקף מחצות אף על פי שאין בו ד' על ד' מתר להתפלל בו, שאין גובהו נכר, כיון שחלק רשות:

אמנין שעושין מלאכה לבעל הבית יכולין להתפלל בראש הזית ובראש התאנה, ואין בזה משום לא יעמד על גבי מקום גבוה ויתפלל, הדיון שעלו לעשות מלאכתם הוי כמו שעלה לעליה, ובשאר אילנות צריכים לירד. והטעם שנשפתה זית ותאנה משאר אילנות, מפני שיש להם ענפים הרבה יותר משאר אילנות ויש טרח גדול בעלייתם ובירידתם, ויתבטלו ממלאכתם, ולפיכך אמרו שיתפללו שם, אבל שאר אילנות דליכא בטול, ירדו. ובעל הבית, אפלו מראש הזית ותאנה צריך לירד להתפלל, דהא אינו משעבד למלאכה, שהוא ברשות עצמו, ואם הקלו אצל פועלים מפני בטול מלאכה לא הקלו אצל בעל הבית:

צריך לפתח פתחים או חלונות כנגד ירושלים כדי להתפלל כנגדן, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב חלונות:

כ"א תפלל במקום פרוץ כמו בשדה, מפני שקשה הוא במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר:

ל"א בחרבה מפני חשד ומפני המפלת ומפני המזיקים:

ל"א אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחורי בית הכנסת הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך יחצד שפונים אליו הקהל כשמתפללים. ויש מפרשים * בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם כשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחוריו לבית הכנסת, אבל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו כנגד ארץ ישראל כראוי ואחוריו לכתל ביתו שהוא כתל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

ל"א לעבר חוץ לבית הכנסת בצד שהפתח פתוח בו בשעה שהצבור מתפללים, מפני שגראה ככופר כיון שאינו נכנס להתפלל. ואם נושא משאוי או שלבוש תפלין או שיש בית הכנסת אחר בעיר או שיש לבית הכנסת זה פתח אחר (או שרוכב על הבהמה) מתר:

ישתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הצבור. וואם הוא אנוס שאינו יכול לבא לבית הכנסת, יכון להתפלל בשעה שהצבור מתפללים (והוא הדין בני אדם הדרים בישובים ואין להם מגן, מכל מקום יתפללו שחרית וערבית בזמן שהצבור מתפללים, סמ"ג). ש"כן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הצבור והוא מתפלל בחדו, אף על פי כן יתפלל בבית הכנסת:

כ"שעומד עם הצבור, אסור לו להקדים תפלתו לתפלת צבור, אלא אם כן השעה עוברת ואין הצבור מתפללין לפי שמאריכין בפיוטים או לסבה אחרת (אבל בלא שעה עוברת יתפלל הפיוטים והתחנות עם הצבור ולא יפרש מן הצבור אפלו לעסק בדברי תורה. ועין לקמן סימן מ"ח):

באר הגולה

ז ארחות חיים ח הראב"ד והרשב"א ט ברכות י"ד י שם י" כ טור בשם אבי העזרי ושא"ר פוסקים ל הרמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה מ רמב"ם שם לגרסת הבית יוסף ג הרא"ש בשם ר"י ושא"ר פוסקים ס ברכות ה' לפרוש רש"י והרא"ש ע רבנו יונה שם פ רמב"ם פ"ק ו מהלכות תפלה צ ברכות ל' וכאביה דשמואל ולוי [סימן צ] א ברכות י" ב תוספות שם פ"ק ג וארחות חיים ושא"ר פוסקים ג רמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה ד ברכות ט"ו ה הרא"ש שם ו רבנו יונה שם ז שם כגמרא ח שם ל"ד ט רמב"ם פ"ק ה מהלכות תפלה י זהר פ"ק פקודי כ ברכות ל"ד ל ברכות ג' מ שם ו' לפרוש רש"י ג רבנו יונה הנהו ממוני * פרוש אחורי כתל מזרחי ואחוריו אל הכתל ס רבנו יונה ע בית יוסף בשם תשובת רמב"ם פ ברכות ח' צ בית יוסף בשם ר' ירמיה ק שם ו' ר שם דף ז' ש רבנו יונה בשם הגאונים ת ברכות כ"ח א רבנו יונה והרא"ש

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

כב אינו מי שאומר שיש לזהר מלהתפלל אחורי שום אדם, וטוב לחוש לדבריו:

כג בהבגדים המצויים, אף על פי שאינם בולטות אין נכון להתפלל בנגדם. ואם יקרה לו להתפלל בנגד בגד או כתל מציר, יעלים עיניו. הגה ולכן אסור גם כן לציר ציורים בפספרים שמתפללין בהם שלא תבטל הפנה (מרדכי ריש פרק כל העלמים), אכל בגדים שמציר עליהם דברי תפלות אפלו לישב עליהם בבית הכנסת אסור (תשובת הרא"ש סימן ב' כלא ה').

כד ילא יתפלל בצד רבו ולא אחורי רבו ולא לפניו (יש אומרים דכל זה לא מירי אלא להתפלל ביחיד, אכל בצבור אם כף הוא סדר ישיבתו אין לחש אם מתפלל לפניו) או אחריו (בית יוסף בשם מהרי"א ואהל מועד) (ואף על פי שטוב להחמיר, המנהג להקל). יאם הרחיק ד' אמות מתר. (ועין בירור דעה סימן רמ"ב סעיף ט"ז):

כה התלמיד חבר מתר להתפלל אחורי רבו:
כו יכל מקום שאין קורין בו קריאת שמע אין מתפללים בו. וכשם שמרחיקים מצואה ומי רגלים וריח רע ומן המת ומראית הערוה לקריאת שמע, כף מרחיקים לתפלה:

כז היה עומד בתפלה ויהשתין תינוק בבית הכנסת, ישתק עד שיביאו מים להטיל על המי רגלים, או יהלף לפניו ד' אמות או לצדדיו, או יצא מבית הכנסת ויגמר תפלתו. הגה יותר טוב לילף למקום אחר ולא לשחק, שמא ישקה כדי לגמר את פלה ויצטרף לחזר לראש (בית יוסף בשם רוקח סימן רכ"ד ועין לעיל סימן ע"ט):

אומרים דאפלו בלא י' עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ודוקא מי שתורתו אמונתו ואינו מתבטל בלאו הכי (הרב רבנו יונה פרק קמא דברכות). ואפלו הכי לא ירגיל עצמו לעשות כן, שלא ילמדו עמי הארץ מנוו ויתבטלו מבית הכנסת (תשובת הרא"ש כלל ד' והטור). וכל שכן שלא יעסק בתורה בבית הכנסת בזמן שהצבור אומרים סליחות ותחנונות (הגהות אלקסי החדשים):

יט יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו אם לא לצורך. ואין די בפמה שיקבע לו בית הכנסת להתפלל, אלא גם בבית הכנסת שקבוע בה צריך שיהיה לו מקום קבוע:

כ ייכנס שעור שני פתחים ואחר כך יתפלל. יש מפרשים ששעור שני פתחים דהינו ח' טפחים יכנס לפניו, שלא ישב אצל הפתח שגראה כמשאוי ישיבת בית הכנסת, יולפי זה אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח, אין בכף פלוס. ויגיש מפרשים שהטעם, מפני שמביט לחוץ ואינו יכול לכוון. ולפי זה, אם אינו פתוח לרשות הרבים אין בכף פלוס. ויגיש מפרשים, שלא ימהר להתפלל מיד כשכנס, אלא ישחה שעור שני פתחים. ונכון לחש לכל הפרושים:

כא שצריך שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר. ודבר קבוע כגון ארון ותבה אינם חוצצים (ולא תשיב מחצה רק בדבר גדול שגבהו י' ורחבו ד', אכל דבר קטן לא תשיב הפסק) (אבודרהם וארחות חיים בשם הראב"ד). וכן בעלי חיים אינם חוצצים. אפלו האדם אינו חוצץ. הגה ולי נראה דבעלי חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ, וכן נראה סברת הפוסקים, ואפשר דנפל טעות בפספרים:

המשך הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור, ודין ההולך בדרך

יא ימי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס בו להתפלל נקרא שכן רע, וגורם גלות לו ולבניו:

יב ימצוה לרוץ כשהולך לבית הכנסת וכן לכל דבר מצוה, אפלו בשבת שאסור לפסע פסיעה גסה. אכל כשיצא מבית הכנסת אסור לרוץ:

יג ימתר לרק בבית הכנסת, ודורסו ברגליו יאו מכסהו בגמי:

יד ישפיע אדם לבית הכנסת כדי שימנה עם היו"ד הראשונים:

טו יאם נשאר אדם יחידי מתפלל בבית הכנסת שבשדות או אפלו בבית הכנסת שבבעיר, אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה), תיב חברו להמתין לו עד שיסיים תפלתו, כדי שלא יתבלבל בתפלתו (ויש מחמירין אפלו ביום ובבית הכנסת שלנו שהם בעיר) (הטור ומרדכי בשם ר"י והרב רבנו יונה פרק קמא דברכות). ויאם מאריך בכקשות ותחנונים, אינו תיב להמתין לו:

טז ההולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה, אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים בו, צריך לילף שם, ולאחריו צריך לחזר עד מיל כדי להתפלל בו:

יז ייש מי שאומר, שמכל שכן שלא ישפיע אדם לילף מעיר שמתפללים בה בו אם יכול לבא למחוז חפצו בעוד היום גדול, ושלא יהא צריך ללכת יחידי אחר התפלה:

יח לבית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת ומצוה להתפלל בו יותר מבית הכנסת, והוא שיתפלל בו. הגה ויש

באר הגולה

ב ברכות כ"ה ג ברכות שם ד שם ס"ב ה ירושלמי שם סוף פרק ה ורבנו יונה ו ברכות מ"ז ז שם ה' ח ר"ף ורבנו תם ט רבנו יונה י פסחים מ"ו לפרוש רש"י כ אגדה ל ברכות דף מ' מ רמב"ם פרק ח מהלכות תפלה נ ברכות נ' ס הרא"ש בשם הירושלמי ע ברכות ח' פ ירושלמי וארחות חיים צ רבנו יונה ק טור בשם ר"מ מרוטנבורג ר הרא"ש הביאו שם ש ברכות ה' ת מרדכי ומהר"י אבוהב א ספר הפליאה ב אבודרהם בשם תשובת הרמב"ם ג ברכות כ"ז ד רבנו יונה והרא"ש ה שם בגמרא ו רמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ז רוקח

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

סימן צא - שיאזר מתניו ויכסה ראשו בשעת תפילה. ובו ו' סעיפים:

א "היתה טלית חגורה על מתניו לכסותו ממתניו ולמשה, אסור להתפלל עד שיכסה לבו. ויאם לא כסה את לבו או שנאנס ואין לו במה יתכסה, הואיל וכסה ערותו והתפלל יצא:

ב יצריך לאזר אזור בשעת התפילה, אפלו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה, משום הכוין. אבל שאר ברכות מתר לברך בלא חגורה, מאחר שיש לו מכנסים. הגה

ג ואין לבו רואה את הערוה (ר"ן פרק קמא דשבת והראש"ש פרק הרואה והגהות מימוני פרק ה מהלכות תפלה):

ד "יש אומרים שאסור להוציא אצבע מפיו בראש מגלה, ויש אומרים שיש למחות שלא לכנס בבית הכנסת בגלוי הראש:

ה "כוכעים (קאפיל"ה בלע"ז) הקלועים מקש חשיבא כסוי, אבל הנחת יד על הראש לא חשיבא כסוי. ויאם אחר מניית ידו על ראשו של זה, משמע דחשיבא כסוי:

ו טלא יעמד באפגדתו (טאסק"ה בלעז) ולא בראש מגלה ולא ברגלים מגלים, אם דרף אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בכתי רגלים:

ז דרף החכמים ותלמידיהם, שלא יתפללו אלא כשהם עטופים. הגה ובעת זעם יש לחבק הידים בשעת התפלה כעבדא קמה מארה ובעת שלום יש להתקשט בבגדים נאים להתפלל (טור):

סימן צב - הנצרך לנקביו ודין רחיצה לתפילה, ושאר הנגזות לתפילה. ובו ו' סעיפים:

א "היה צריך לנקביו, אל יתפלל, ויאם התפלל תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל. והני מלי שאינו יכול להעמיד עצמו שעור הלוח פרסה, אבל אם יכול להעמיד עצמו שעור פרסה יצא בדיעבד.

ב אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדק עצמו תחלה יפה. הגה וכל הנצרך לנקביו אסור אפלו בדברי תורה, כל זמן שגופו משקץ מן הנקבים (הגהות מימוני פרק ד מהלכות תפלה):

ב יאם באמצע תפלתו נתעורר לו תאנה, יעמיד עצמו עד שיגמר ולא יפסיק. ויאם בשעת קריאת שמע ובכרובותיה נתעורר בין לקטנים בין לגדולים, קורא ברכו. הגה ודוקא שאינו מתאנה כל כך דאית בה משום בל תשקצו אבל בלאו הכי יותר טוב להפסיק (תשובת הרשב"א סימן קל"א פסק דמתר, ותרומת הדשן סימן ט"ז פסק דאסור, וצריך לחלק ביה). ואם נצה להרחיק ולהטיל מים, עושה:

ג "צריך קדם תפלה להסיר כיוונו וניעו וכל דבר הטורדו:

ד "צריך לרחץ ידיו במים אם יש לו, ויאם אין לו צריך לחזר אחריהם עד פרסה. והני מלי כשהוא הולך בדרך והמים נמצאים לפניו, אבל יאם צריך לחזור לאחוריו למקום מים, עד מיל חוזר, יותר ממיל אינו חוזר. ויאם מתירא שיעבר זמן התפלה, ינקה ידיו בצרור או בעפר או בכל מירי דמנקי (ועין לקמן סימן רל"ג):

ה "רחץ ידיו שחרית והסית דעתו, צריכים נטילה לתפלה אם יש לו מים, אף על פי שאינו יודע להם שום לבלוף, ולא יברך. ויאם אין לו מים מזמנים אין צריך לחזור ולטל. הגה ואפלו היו ידיו מלכלכות ונוטלן לתפלה אינו מברך, וכדלעיל סימן ו':

ו "העומד בתפלה ונוכר שנגע במקום מטנף, די בגקיון עפר או צורות או מחפץ ידיו בכחל:

ז במקום מטנף, הינו מקומות המכסין באדם, לפי שיש בהם מלמולי זעה, וכן אם חפץ הראש. הגה ולכן אסור לגע במקומות אלו בשעה שעומדים בתפלה או עוסק בתורה (כל בו), וכן בצואת האזן והאף, פי אם על ידי בגד (מהרי"ל):

ח להמשתין, לא יתפלל עד שישקה כדי הלוח ד' אמות, משום ניצוצות. והמתפלל לא ישתין עד שישקה כדי הלוח ד' אמות, שכל ד' אמות תפלתו שגורה בפיו ורחושי מרחשין שפנותה:

ט "הרוקק, לא יתפלל עד שישקה ד' אמות. המתפלל, לא ירק עד שישקה ד' אמות. ודוקא לרצונו, אבל אם נדמן לו רק מתר (ועין לקמן סימן צ"ז):

י טוב לתן צדקה קדם תפלה: **סימן צג - קדם שיתפלל צריך לשחות. ובו ד' סעיפים:**

א "ישקה שעה אחת קדם שיקום להתפלל כדי שיכונן לבו למקום, ושעה אחת אחר התפלה, שלא תהא נראית עליו כמשאוי שממהר לצאת ממנה:

ב בלא יעמד להתפלל אלא באימה והכנעה, לא מתוך שחוק וקלות ראש ודברים בטלים ולא מתוך בעס, אלא מתוך שמחה, כגון דברי תנחומין של תורה, סמוך לגאלת מצרים או סמוך לתהלה לדוד שכתוב בו רצון יראיו יעשה, שומר ה' את כל אהביו:

ג יאין עומדים להתפלל מתוך דין ולא מתוך הלכה, שלא יהא לבו טרוד בה, אלא מתוך הלכה פסוקה. הגה והינו נמי כמו מתוך שמחה, פי פקודי ה' ישרים משמחי לב (טור):

ד יהעוסק בצרכי צבור כעוסק בתורה דמי, פרוש, לענגן לעמד מתוכו להתפלל, שגם זו שמחה היא לו שעוסק בצרכי צבור. והיוש מפרשים דהינו לענגן דאינו צריך לפסק להתפלל:

סימן צד - צריך לבזבז נגד ארץ ישראל, ודין הרובב או יושב בספינה. ובו ט' סעיפים:

א "אקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל, בויכונן גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בארץ ישראל, יחזיר פניו כנגד ירושלים, ויכונן גם למקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בירושלים, יחזיר פניו למקדש, ויכונן גם כן לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחורי הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

ב יאם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, ולירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמתחזרין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערבה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש פי זהו

☞ באר הגולה ☞

[סימן צא] א ברכות כ"ד וכ"ה ב הרמב"ם פרק ד מהלכות תפלה ג שבת ט' ושם בתוספות ד סמ"ק ה רבנו ירמיהו ירמיהו ב שם הרי"ף ז תרומת הדשן ח בית יוסף לדעת ת"ה ט רמב"ם פרק ה מהלכות תפלה י שם [סימן צב] א ברכות כ"ג ב מימוני שם ג שם בגמרא פגרת הרמב"ם והראש"ש ורבנו יונה ד תשובת הרשב"א ה מימוני שם ו ברכות מ"ז ז שם בגמרא לגרסת הרמב"ם ח שם ממשמעות המימוני פרק ד מהלכות תפלה טור ואבי"ה י תשובת הרמב"ם קצ"ה כ שם ל מגלה כ"ז מ ירושלמי שם נ כבא בתרא [סימן צג] א ברכות ל' ב שם ל"ב ורש"י ג שם ל"א ד ירושלמי שם ה טור ובית יוסף ב שם הרמב"ם וסמ"ק [סימן צד] א ברכות ל' ב רבנו יונה שם ג מוהר"י אבנהב וסמ"ג

ט דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי התדשים). ומי שרצה לקים אקרוס הרוצה להעשיר יצפין או להחכים ידרים, מכל מקום יצדד פניו למזרח:

ג ימי שאינו יכול לכוון הרוחות, יכוון לבו לאביו שבשמים:

ד הנה רוכב על התמור אין צריך לירד ולהתפלל אפלו אם יש לו מי שתופס תמורו, אלא מתפלל דרך הלוכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לאו יושב במקומו ומתפלל. ואם היה הולך ברגליו, מתפלל דרך הלוכו אף אם אין פניו כנגד ירושלים, אפלו שלא במקום סכנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחר דרכו ויטרד לבו ולא יוכל לכוון. והנה לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מחמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

ה הנה יושב בספינה או בעגלה, אם יכול לעמד במקום הכריעות עומד, כדי שיהא כורע מעמד ופוסע ג' פסיעות. הגה אף על פי שיושב בכל התפלה, מכל מקום אם אפשר לו לעמד יעמד כדי לקים הכריעות והפסיעות כדרך (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם אי אפשר לו, כגון שרוכב על בהמה, יחזיר הבהמה שלשה פסיעות לאחריה, ועולה לו כאלו פוסע בעצמו (הגהות אלפסי התדשים סוף פרק תפלת השחר):

ו חולה מתפלל אפלו שוכב על צדו, והוא שיכול לכוון דעתו (ואם אי אפשר לו להתפלל, מכל מקום ירהר בלבו, שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם) (בית יוסף בשם ארחות חיים ופסקתא):

ז מי שהיו לו אנשים מכאן ומכאן ומתירא שמא יפסיקוהו תפלתו או יפסידו מקחו, יושב במקומו ויתפלל, לפי שאין דעתו מישיבת עליו, ואף על פי שצריך לעשות שלשה פסיעות בסוף התפלה יושב ומתפלל וכורע:

ח יש לזהר שלא לסמך עצמו לעמוד או לחברו בשעת תפלה:

ט מי שהכרח להתפלל מישוב, פשיכול צריך לחזור ולהתפלל מעמד, ואינו צריך להוסיף בה דבר: הגה ומי שבא בדרך והוא סמוך למלון, אם יכול להסתלק מן הדרך במקום שלא יפסיקוהו עוברי דרכים, יסתלק שם ולא יתפלל במלון של עוברי כוכבים, שלא יבלבלוהו בני הבית, אבל אם אי אפשר לו להסתלק מן הדרך במקום שלא יפסיקוהו, יתפלל במלון באיזה קרן זווית (תרומת הדשן סימן ו):

סימן צה - בזון איבריו בשעת התפלה. ובו ד' סעיפים:

א יכון רגליו זה אצל זה כזון פאלו אינם אלא א', להדמות למלאכים דכתוב בהן ורגליהם רגל ישרה, כלומר רגליהם נראים כרגל אחד: (יש אומרים פשעומד להתפלל גוף לפניו ג' פסיעות, דרך קרוב והגשה לדבר שצריך לעשות) (רוקם):

ב יצריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב כאלו עומד בבית המקדש, ובלבו כזון למעלה לשמים:

ג ימניח ידיו על לבו כפותין (פרוש, כקשורין) הימנית על השמאלית, ויעומד בעבד לפני רבו באימה ביראה ובפחד. ולא יניח ידיו על חלציו מפני שהוא דרך יהרא. (ועין לקמן ריש סימן צ"ז):

ד טוב לכוון רגליו גם בשעה שאומר קדשה עם ש"צ:

סימן צו - שימנע כל הטורדות כדי שיכוון. ובו ב' סעיפים:

א כשהוא מתפלל לא יאחז בידו תפלין ולא ספר מכתבי הקדש ולא קערה מלאה ולא סבין ומעות וכפר, מפני שלבו עליהם שלא יפלו, ויטרד ותבטל פונתו. ולולב בזמנו מתר לאחז בידו, כיון שהאחיזה בידו היא מצוה אינו נטרד בשבילו:

ב במתחיל לאחז מחזור תפלות בידו בשעה שמתפלל, הואיל ותופס לעצרה תפלה עצמה לא טריד, דמנא דלולב דמשום דלקיקתו מצוה לא טריד. הגה ומכל מקום אם לא היה בידו קדם שהתחיל לא יחזיר אחריו בתפלה לטלו, אלא אם כן היה

במקום מיוחד שהוא מוכן, אז מתר לטלו אפלו בתוך התפלה כדי להתפלל מתוכו (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו):

סימן צו - שפלא ינהק ופלא יפהק בשעת התפלה. ובו ח' סעיפים:

א לא ינהק (מוציא מגופו לפיו נפיקה מתוף שבעו, ריטי"ר בלע"ז) ולא יפהק (פותח פיו להוציא רוח הפה). ואם צריך לפהק מתוף אנוס, יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו (ויזהר שלא יניח ידו על סנטרו בשעת התפלה, דהוי דרך גסות הרוח) (טור והרי"ף):

ב באסור לו לרק, ואם אי אפשר לו שלא לרק, מבליעו בכסותו בענין שלא יהא נראה. ואם הוא אסטניס (פרוש, שאינו יכול לראות דבר מאוס) ואינו יכול להבליעו בכסותו, וזרקו לאחוריו. ואם אי אפשר לזרוקו לאחוריו וזרקו לשמאלו, אבל לא לימינו, וכל שכן לפניו דאסור (הרב רבנו יונה פרק מי שמתו). והא דלקמן בריש סימן קכ"ג שהופך פניו לצד שמאל תחלה שהוא ימין של הקב"ה, יש לומר דהשעם כיון שמעולם לא ירדה השכינה למטה מ"י, אם כן אין השכינה כנגד המתפלל, ולפיכך חלקו כבוד לזמין ידיה ברכיקה שהיא בשעת תפלה, אבל כשפוסע שלשה פסיעות, האדם מרחיק עצמו ממקום תפלתו, והוא כנגד השכינה, ולפיכך נותן שלום לשמאלו, שאז הוא כנגד ימינו של הקב"ה (בית יוסף בשם אביו):

ג יאם פנה עוקצתו, ימשמש בכגדיו להסירה שלא תבטל פונתו, אבל לא יסירנה בידו. הגה ודוקא בשעת התפלה, אבל שלא בשעת התפלה יכול לטל פנה ולזרקה בבית הפנסת (אור זרוע) (ועין לעיל סימן ד' סעיף י"ח):

ד יאם נשמט טליתו ממקומו יכול למשמש בו ולהחזירו, אבל אם נפל פלו אינו יכול לחזור ולהתעטף בו, דהוי הפסק:

ה הנושא משאוי על כתפיו והגיע זמן תפלה, פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל, ד' קבין, מניחם על גבי קרקע ומתפלל:

באר הגולה

ד שם ל' ה שם ו תוספות שם ז רבנו ירמיה ספר ארחות חיים י מפרק ה מהלכות תפלה כ ספר ארחות חיים ל הגהות מימוני פרק ה מ ברכות שם ל' נ בית יוסף ממשמעות התוספות [סימן צה] א ברכות ב' י במות ק"ה ג מפרק ה מהלכות תפלה ד פרק קמא דשבת ה תרומת הדשן [סימן צו] א ברכות כ"ג ב תרומת הדשן ורבנו יונה [סימן צז] א ברכות כ"ד ב שם ג שם בפרוש רש"י ד שם בתוספות ה כבא מצינא קה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייה
בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפלה

סימן צח - צריך שיהנה לו בונה בתפלתו. וכו' ה' סעיפים:

א "המתפלל צריך שיכונן בלבו פרוש המלות שמוציא בשפתיו, ויחשב כאלו שכינה בכנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכונתו זכה בתפלתו. ויחשב" כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכונן בהם יפה לכל יפשל, קל וחמר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות. וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוננים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה. ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתק עד שתתבטל המחשבה. ויצריך שייחשב בדברים המכניעים הלב ומכוננים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשב בדברים שיש בהם קלות ראש. הגה ויחשב קדם התפלה מרוממות האל תעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו (הרב רבנו יונה ריש פרק אין עומדין). ואסור לאדם לנשק בניו הקטנים בבית הפנסת, כדי לקבע בלבו שאין אהבה קאהבת המקום (בגמין זאב סימן קס"ג ואגדה פרק ביצד מברכין):

ב ילא יתפלל במקום שיש דבר שמכטל פונתו ולא בשעה המכטלת פונתו (טור בשם ר"מ מרוטנברג והגהות מיומני פרק ד מהלכות תפלה) ועכשו אין אנו נוהרין בכל זה מפני שאין אנו מכוננים כל פה בתפלה:

ג ייתפלל דרך תחנונים פרש המבקש בפתח ובכנתו, ושלא תראה עליו כמשא ומבקש לפטר ממנה:

ד יתפלה היא במקום הקרוב, ולכך צריך לזהר שתהא דגמת הקרוב בפונה, ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים. ומעמד דמא דעבודתה, וקביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמו. ושלא יחזי דבר בינו לקיר, דמא דקרוב שהחציצה פוסלת בינו לכלי. וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהנה, אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה. ומפל מקום טוב הוא שיהיו לו מכנסים מיוחדים לתפלה, משום נקיות:

ה יאל יחשב, ראוי הוא שיעשה הקב"ה בקשתי פיון שפונתי בתפילתי, כי "אדרבה זה מזכיר עונותיו של אדם (שעל ידי כך מפשפשו במעשיו לומר בטוח הוא בזכותו), אלא יחשב שיעשה הקב"ה בחסדו, ויאמר בלבו, מי אני דל ונבזה כא לבקש מאת מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אם לא מרב חסדיו שהוא מתנהג בהם עם בריותיו:

ו סימן צט - דין שתוי וישפור לתפלה. וכו' ג' סעיפים:

א אשתה יין כדי רביעית אל יתפלל עד שיסיר יינו. ואם שתה יותר, אם הוא יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תפלה, יואם אינו יכול לדבר לפני המלך, אם התפלל תפלתו תועבה, וצריך לחזור ולהתפלל כשיסיר יינו מעליו. ויאפלו אם עבר זמן התפלה, משלים אותה בתפלה שאחריה כדין שוגג. הגה ודין קריאת שמע כדין תפלה, אבל שאר ברכות יכול לכרך אף על פי שהוא שכור (מרכי ריש פרק הדר הגהות מיומני פרק ד מהלכות תפלה):

ב ידרך מיל ושנה כל שהוא מפיגין את

היין. והני מלי בששתה רביעית, אבל אם שתה יותר, כל שפן ששנה משפרתו ודרך טורדתו. והני מלי במהלך ברגליו, אבל רוכב, ודאי דרך מפיגה היין:

ג יכל אחד שהוא שתוי סגי לה לפי מה שפירגיש בנפשו שפיג יינו. הגה ולכן אין נוהרין ביינות שלנו שאין חזקין, שמתפללין אף על פי ששתה רביעית יותר (תרומת הדשן סימן מ"ב). וכל שפן אם מתפללים מתוך סדור שבידו שאין חוששין לשכרות מעט (פן נראה לי):

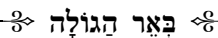
ד סימן ק - תפלת המועד צריך לסדר. וכו' סעיף אחר:

א תפלות של מועדות ושל ראשי חדשים צריך להסדיר תפלתו קדם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו. (הגה ויש אומרים דוקא כשמתפללים על פה, אבל כשמתפללין מתוך הסדור מתר, דהא רואה מה שמתפלל, וכן נוהגין) (בית יוסף בשם הר"ר מנחם):

ה סימן קא - שצריך לבנו בכ"ל הברכות ושיכול להתפלל בכ"ל לשון. וכו' ה' סעיפים:

א המתפלל צריך שיכונן בכל הברכות. ואם אינו יכול לכונן בכלם, לפחות יכונן באבות. ואם לא כונן באבות, יאף על פי שפונן בכל השאר יחזור ויתפלל. הגה והאידנא אין חזרין בשביל חסרון פונה, שאף בתורה קרוב הוא שלא יכונן, אם כן למה יחזור (טור):

ב ילא יתפלל בלבו לבד, אלא מחתף הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש, ולא ישמיע קולו. וואם אינו יכול לכונן בלחש, מתר להגיבה קולו. והני מלי בינו לבין עצמו, אבל בצבור אסור דאיתי למטרד צבורא. הגה ואם משמיע קולו

[סימן צח] א ברכות ל' ב סמ"ק והטור (*) צריך לומר, כי אלו, פן איתא בר"א [מאמר מרדכי]: ג ספר ארחות חיים ד ערוכין ס"ד ה ברכות כ"ט ו סמנתי לעיל סימן צ' ז טור וסמ"ק ח ראש השנה י"ג [סימן צט] א ערוכין ס"ד ב שם ג סמ"ק סימן י"א ד ערוכין ס"ד ה אהל מועד [סימן ק] א ראש השנה ל"ה [סימן קא] א ברכות ל"ד ב שם ברא"ש ג שם ל"א ד שם כ"ד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

בביתו כשמתפלל כְּדֵי שִׁלְמֹדוּ מִמֶּנּוּ בְּנֵי
ביתו, מִתָּר (טור):

ג יֵשׁ אֹמְרִים שְׁבֹרָאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם כְּפֹר
מִתָּר לְהַשְׁמִיעַ קוֹלָם בְּתַפְלָה אֶפְלוּ בְּצַבּוּר.
הגה וכן נוהגין, ומכל מקום יִזְהָרוּ שֶׁלֹּא
לְהַגְבִּיהַ קוֹלָם יוֹתֵר מִדְּאֵי (דְּרָשׁוֹת מֵהַר"ו):

ד יָכוֹל לְהַתְּפַלֵּל בְּכָל לְשׁוֹן שִׁירְצָה. וְהֵנִי
מְלֵי בְּצַבּוּר, אֲבָל בִּיחִיד לֹא יִתְפַּלֵּל אֲלֵא
בְּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ. וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּהֵנִי מְלֵי
כְּשִׁשׁוּאֵל צְרָכִיו, כְּגוֹן שֶׁהַתְּפִלָּה עַל חוֹלָה
או עַל שׁוּם צַעַר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּבֵיתוֹ, אֲבָל
תְּפִלָּה הַקְּבוּעָה לְצַבּוּר, אֶפְלוּ יַחִיד יָכוֹל
לְאָמְרָה בְּכָל לְשׁוֹן. וְיֵשׁ אֹמְרִים דְּאֵף
יַחִיד כְּשִׁשׁוּאֵל צְרָכִיו יָכוֹל לְשַׁאֵל בְּכָל
לְשׁוֹן שִׁירְצָה, חוּץ מִלְשׁוֹן אֲרָמִי:

**סימן קב - שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בְּנִגְדֵי
הַמַּתְּפַלֵּה. וְבוֹ ה' סְעִיפִים:**

א אֲסוּר לִישֵׁב בְּתוֹךְ ד' אֲמוֹת שֶׁל מַתְּפַלֵּל,
כִּבְיָן מִלְּפָנָיו בֵּין מִן הַצְּדָדִין (ובין
מִלְּאַחֲרָיו) (תוספות וּמְרָדְכִי וְאֶשְׁרֵי פָּרָק אֵין
עוֹמְדִין) צְרִיף לְהַרְחִיק ד' אֲמוֹת. וְאִם
עוֹסֵק בְּדַבְּרִים שֶׁהֵם מִתְקוּנֵי הַתְּפִלוֹת
וְנֹאפְלוּ בְּפָרָק אֵיזְהוּ מְקוּמָן, אֵינּוּ צְרִיף
לְהַרְחִיק. וְיֵשׁ מִתִּיר בְּעוֹסֵק בְּתוֹרָה אֵף
עַל פִּי שֶׁאֵינּוּ מִתְקוּנֵי הַתְּפִלוֹת. וְיֵשׁ מִי
שֶׁאֹמֵר דְּהֵנִי מְלֵי מִן הַצַּד, אֲבָל כְּנִגְדֵי
אֶפְלוּ כְּמֵלֵא עֵינָיו אֲסוּר אֶפְלוּ עוֹסֵק
בְּקִרְיָאֵת שְׁמַע:

ב יֵשׁ מִי שֶׁאֹמֵר שֶׁאֵם הַיּוֹשֵׁב בְּצַד הַמַּתְּפַלֵּל
חֲלוּשׁ מִתָּר:

ג אִם הַיּוֹשֵׁב יֵשֵׁב כְּכֹר וְעַמֵּד זֶה בְּצַדוֹ, אֵינּוּ
צְרִיף לְקוּם, שְׁהָרִי זֶה בָּא בְּגַבְבּוּלוֹ (ומכל
מְקוּם מִדַּת חֲסִידוֹת הוּא לְקוּם אֶפְלוּ בְּכֵהֵאֵי
גִּוְנָא) (בית יוסף בְּשֵׁם מֵהַר"א):

ד אֲסוּר לְעַבֵּר כְּנִגְדֵי הַמַּתְּפַלֵּלִים בְּתוֹךְ ד'
אֲמוֹת. וְדוֹקָא לְפָנֵיהֶם, אֲבָל בְּצַדֵיהֶם מִתָּר
לְעַבֵּר וְלַעֲמֹד:

ה אִם הַשְּׁלִים תְּפִלְתוֹ וְהֵיךְ אָדָם אַחַר
מַתְּפַלֵּל אַחֲרָיו, אֲסוּר לְפַסַּע ג' פְּסִיעוֹת עַד
שִׁיגְמֹר מִי שֶׁאַחֲרָיו אֵת תְּפִלְתוֹ, שֶׁאֵם יַעֲשֶׂה
זֶה הָרִי הוּא כְּעוֹבֵר כְּנִגְדֵי הַמַּתְּפַלֵּל. וְצְרִיף
לְדַקְדַּק בְּזֶה אֶפְלוּ אִם הָאֲחֵרוֹן הַתְּחִיל
לְהַתְּפַלֵּל אַחֲרָיו, מֵאַחַר שֶׁכָּבֵר הַתְּחִיל:

**סימן קג - מִי שֶׁנִּזְדַּמְּן לֹו רֹוח
בְּתַפְלָתוֹ אוֹ עוֹשׂוֹשׁ. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:**

א אֵיזֶה עוֹמֵד בְּתַפְלָה וְיֵצֵא מִמֶּנּוּ רֹוח
מִלְּמַטָּה מִמַּתִּין עַד שִׁיכְלָה הָרִיחַ וְחִזּוֹר
וּמִתְפַּלֵּל:

ב בְּקֶשׁ לְצֵאת מִמֶּנּוּ רֹוח מִלְּמַטָּה וְנִצְטָעַר
הַרְבֵּה יֵאָיֵנוּ יָכוֹל לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ, הוֹלֵךְ
אַחֲרָיו אַרְבַּע אֲמוֹת וּמוֹצִיא הָרוּחַ וּמִמַּתִּין
עַד שִׁיכְלָה הָרִיחַ וְאוֹמֵר, רַבּוֹן הַעוֹלָמִים,
יִצְרָתְנוּ וְנִקְבִים נִקְבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים,
גְּלוּי וְדוֹעַ לְפָנֶיךָ חֲרַפְתָּנוּ וְכִלְמַתָּנוּ, חֲרַפָּה
וְכִלְמָה בְּחֵינּוּ רַמָּה וְתוֹלַעַה בְּמוֹתָנוּ. וְחִזּוֹר
לְמִקוּמוֹ וְחִזּוֹר לְמִקוּם שְׁפָסֵק. הַגֵּה וְעֵינַי
לְעֵיל סִימָן פ"ה. יֵשׁ אֹמְרִים דְּכָל זֶה מְזַרֵי
כְּשִׁמַּתְפַּלֵּל בְּבֵיתוֹ, אֲבָל כְּשִׁמַּתְפַּלֵּל בְּצַבּוּר
דְּהָרִי לֵה בֵּינֵי שׁוֹד, אֵין צְרִיף לְהַרְחִיק כָּל
לְאַחֲרָיו וְגַם לֹא יֵאֵמֵר הַרְבּוֹן, רַק מִמַּתִּין עַד
שִׁיכְלָה מִמֶּנּוּ הָרִיחַ, וְכֵן נוֹהֲגִין (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן
סִימָן ט"ז):

ג הַהַמְתַּעֲשֵׂט בְּתַפְלָתוֹ, מִלְּמַטָּה סִימָן רַע לוֹ,
מִלְּמַעְלָה סִימָן יָפֵה לוֹ:

**סימן קד - שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק
בְּתַפְלָה. וְבוֹ ח' סְעִיפִים:**

א אֲלֵא יַפְסִיק בְּתַפְלָתוֹ, וְאֶפְלוּ מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל
שׁוּאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ לֹא יִשְׁכַּח. אֲבָל מִלֶּךְ
עוֹבֵד גְּלוּלִים אִם אֶפְשֵׁר לוֹ לְקַצֵּר, כִּדְהֵינּוּ
שִׁיאֵמֵר תְּחִלַּת הַבְּרָכָה וְסוֹפָה קֹדֶם שִׁיגִיעַ
אֵלָיו, יִקְצֹר, יֵאֵר אִם אֶפְשֵׁר לוֹ שִׁיטָּה מִן
הַדְּרָךְ יֵשֵׁה וְלֹא יַפְסִיק בְּדַבּוּר, וְאִם אֵי
אֶפְשֵׁר לוֹ יַפְסִיק:

ב יֵהִי מַתְּפַלֵּל בְּדְרָךְ וּבֵאָה בְּהֵמָה אוֹ קְרוֹן
כְּנִגְדֵי, יֵטָה מִן הַדְּרָךְ וְלֹא יַפְסִיק, אֲבָל
בְּעֵנָן אַחַר אֵין לְצֵאת מִמֶּקוּמוֹ עַד שִׁיגְמֹר
תְּפִלְתוֹ, אֲלֵא אִם כֵּן הוּא בְּתַחְנוּנִים
שֶׁלְאַחַר הַתְּפִלָּה:

ג וְנֹאפְלוּ נִחַשׁ כְּרוּף עַל עֵקְבוֹ לֹא יַפְסִיק
(אֲבָל יָכוֹל לִילֵךְ לְמִקוּם אַחַר כְּדֵי שִׁיפֵל
הַנִּחַשׁ מִרְגְּלוֹ) (הַרְבַּ רַבֵּנוּ יוֹנָה רִישׁ פָּרָק אֵין
עוֹמְדִין). וְאֲבָל עֵקֶרְב, פּוֹסֵק, לְפִי שֶׁהוּא
מוֹעֵד יוֹתֵר לְהִזְיֵק. וְנִחַשׁ נְמִי, אִם רָאָה
שֶׁהוּא כְּעוֹס וּמוֹכֵן לְהִזְיֵק, פּוֹסֵק:

ד אִם רָאָה שׁוֹר כֹּא כְּנִגְדֵי, פּוֹסֵק,
שֶׁמְרַחֲקִין מִשׁוֹר תָּם (פְּרוּשׁ תָּם, שֶׁאֵינּוּ
רְגִיל לְהִזְיֵק) נ' אֲמוֹת וּמוֹעֵד (פְּרוּשׁ,

שְׂרָגִיל לְהִזְיֵק) מֵלֵא עֵינָיו. וְאִם שְׂוֹרִים
שְׁבִמְקוּם הַהוּא מְחֻזְקִים שֶׁאֵינִם מִזְיָקִים,
אֵינּוּ פּוֹסֵק:

ה רְבַּכְל מְקוּם שְׁפּוֹסֵק אִם שְׁהָה כְּדֵי לְגַמֵּר
אֵת פְּלָה חִזּוֹר לְרֵאשׁ, וְאִם לֹאוֹ חִזּוֹר
לְתַחֲלַת הַבְּרָכָה שְׁפָסֵק בָּהּ. וְאִם פָּסֵק כְּג'
רֵאשׁוֹנוֹת חִזּוֹר לְרֵאשׁ, וְאִם בְּאַחֲרוֹנוֹת
חִזּוֹר לְרֵצָה:

ו יֵהֵא דְאֵמְרִינַן אִם שְׁהָה כְּדֵי לְגַמֵּר אֵת
פְּלָה, בְּקוּרָא מְשַׁעְרִינַן. לֵאֵם שַׁח בְּתַפְלָה,
דֵּינּוּ לְעַנְּן חֲזָרָה כְּדֵין הַפְּסִיקוֹת הָאֲמוּרוֹת
בְּסִימָן זֶה:

ז אֵינּוּ פּוֹסֵק לֹא לְקִדִּישׁ וְלֹא לְקִדְשָׁה, אֲלֵא
יִישַׁתֵּק וּיְכוּן לְמָה שֶׁאֹמֵר ש"צ וִיהֵא
כְּעוֹנָה. (הֵיךְ עוֹמֵד בְּתַפְלָה וּקְרָאוּהוּ לְסַפֵּר
תוֹרָה אֵינּוּ פּוֹסֵק) (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א סִימָן
קפ"ה):

ח אַחַר שְׁסִים י"ח בְּרָכוֹת קֹדֶם אֱלֹהֵי נֶצֶר
יָכוֹל לְעַנְּנוֹת קִדְשָׁה וְקִדִּישׁ וּבְרָכּוֹ (וְעֵינַן לְקַמֵּן
סִימָן קכ"ב):

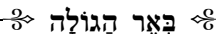
**סימן קה - דֵּין הַמַּתְּפַלֵּל ב'
תְּפִלוֹת. וְבוֹ סְעִיפָה אֶחָד:**

א הַהַמְתַּפַּלֵּל שְׁתֵּי תְּפִלוֹת זוֹ אַחַר זוֹ צְרִיף
לְהַמְתִּין בֵּין זוֹ לְזוֹ כְּדֵי הַלּוֹף ד' אֲמוֹת,
כְּדֵי שֶׁתֵּהֵא דַעְתוֹ מִישְׁבַּת לְהַתְּפַלֵּל בְּלְשׁוֹן
תְּחִנָּה:

**סימן קו - מִי הֵם הַפְּטוּרִים
מִתְּפִלָּה. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:**

א אֶכֶל הַפְּטוּרִים מְקִרְיָאֵת שְׁמַע פְּטוּרִים
מִתְּפִלָּה, וְכָל שְׁחֵיב בְּקִרְיָאֵת שְׁמַע חֵיב
בְּתַפְלָה, חוּץ מִהַמְלִוִּין אֵת הַמַּת כְּשֶׁאֵין
לְמַטָּה צְרִף בְּהֵם, שֶׁאֵף עַל פִּי שֶׁהֵם חֵיבִים
בְּקִרְיָאֵת שְׁמַע פְּטוּרִים מִתְּפִלָּה, יוֹנָשִׁים
וְעַבְדִּים, שֶׁאֵף עַל פִּי שְׁפְטוּרִים מְקִרְיָאֵת
שְׁמַע חֵיבִים בְּתַפְלָה, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מְצוּת
עֲשֶׂה שֶׁלֹּא הִזְמֵן גְּרָמָא. וְקִטְנִים שֶׁהִגִּיעוּ
לְחַנוּף חֵיבִים לְחֻנְכָם:

ב דֵּימִ שְׁתוֹרְתוֹ אֲמִנּוֹתוֹ כְּגוֹן רֵשֵׁב"י וְחַבְרָיו,
מִפְּסִיק לְקִרְיָאֵת שְׁמַע וְלֹא לְתַפְלָה, אֲבָל
אֵינוּ מִפְּסִיקִים בֵּין לְקִרְיָאֵת שְׁמַע בֵּין
לְתַפְלָה. הַגֵּה (וְאִם לּוֹמֵד לְאַחֲרִים אֵינוּ
פּוֹסֵק, כְּמוֹ שְׁחַבְבָּאֵר לְעֵיל סִימָן פ"ט. וּמִכָּל
מְקוּם פּוֹסֵק וְקוּרָא פּוֹסֵק רֵאשׁוֹן שֶׁל קִרְיָאֵת
שְׁמַע. וְאִם אֵין הַשְּׁעָה עוֹבְרַת יֵשׁ לוֹ שְׁהוֹת

ה מְרָדְכִי דְיוֹמָא וְסוּטָה ל"ג ז אֶלְפִסִי ח רַבֵּנִי צְרַפְת ט הַרְא"ש בְּבְרָכוֹת פָּרָק ב (סִימָן קב) א בְּרָכוֹת ל"א ב תּוֹסְפוֹת וְהַרְא"ש ג שֵׁם ד הַרְא"ש שֵׁם וְהַרְשֵׁב"א וְסַמֵּק
ה תְּרוּמַת הַדָּשָׁן ו אֶהֱל מוֹעֵד ז אֲרַחֲתוֹת חֲיִים ח טוֹר בְּשֵׁם אֲבִיו ט בְּרָכוֹת כ"ז י הַרְב רַבֵּנוּ יוֹנָה כ אֲרַחֲתוֹת חֲיִים (סִימָן קג) א בְּרָכוֹת כ"ד ב שֵׁם ג רַמְבַּ"ם ד הַרְב
רַבֵּנוּ יוֹנָה וְהַרְא"ש ה בְּרָכוֹת כ"ד [סִימָן קד] א שֵׁם ל' וּל"ב ב הַרְב רַבֵּנוּ יוֹנָה ג שֵׁם וְהַרְא"ש ד יְרוּשְׁלָמִי דְבְּרָכוֹת ט' וּבְכָלִי שֵׁם ה שֵׁם ל' וְשֵׁם ל"ג ו יְרוּשְׁלָמִי כ"ג
ז שֵׁם ח שֵׁם ל"ג ט הַרְב רַבֵּנוּ יוֹנָה י שֵׁם הַרְא"ש וְהַתּוֹסְפוֹת כ הַרְשֵׁב"א שֵׁם רִישׁ פָּרָק ב ל בֵּית יוֹסֵף לְדַעַת הַתּוֹסְפוֹת מ בְּרָכוֹת כ"א נ טוֹר בְּשֵׁם ר"מ ס טוֹר בְּסִימָן
קכ"ב [סִימָן קה] א בְּרָכוֹת ל' [סִימָן קו] א בְּרָכוֹת י"ז ב רַמְבַּ"ם פָּרָק ו מִהֲלֻכוֹת תְּפִלָּה ג שֵׁם בְּמִקְרָא כ' ד שְׁבַת י"א

עדין להתפלל ולקרא קריאת שמע, אינו פוסק כלל (בית יוסף בשם הר"ן):

סימן קז - המספק אם התפלה ודין תפלת נדבה. ובו ד' סעיפים:

א "אם הוא מספק אם התפלה, חוזר ומתפלל, ואינו צריך לחדש שום דבר. אבל אם ברי לו שהתפלה, אינו חוזר ומתפלל בנדבה כל הפעמים שירצה, חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללים אותה בנדבה. ובשבת ויום טוב אינו מתפלל תפלת נדבה כלל. ואם התחיל להתפלל על דעת שלא התפלל ונזכר שפבר התפלה, פוסק גאפלו באמצע ברכה אפלו יכול לחדש בה דבר:

ב "חדוש זה שאמרנו הוא שיחדש דבר בכל ברכה מהאמצעות מעין הברכה, ואם חדש אפלו בברכה אחת דיו כפי ההודיע שהיא נדבה ולא חובה. הגה (יש אומרים) דלא מקרי חדוש אלא אם נתחדש אצלו דבר שלא היה צריך אליו קדם (לכן) (טור בשם הרא"ש):

ג "אין צבור מתפללין תפלת נדבה כלל:

ד "הרצה להתפלל תפלת נדבה, צריך שיהא מכיר את עצמו ורזי וזהיר ואמיד בדעתו שיוכל לכוון בתפלתו מראש ועד סוף, אבל אם אינו יכול לכוון יפה, קרינן בה למה לי רב זבחיכם, והלואי שיוכל לכוון בג' תפלות הקבועות ליום:

סימן קח - מי שלא התפלל לסבת טעות או אנס או במזיד. ובו י"ב סעיפים:

א "טעה או נאנס ולא התפלל שחרית, מתפלל מנחה שמים, הראשונה מנחה והשניה לתשלומין. ואם הפך לא יצא ידי תפלה שהיא תשלומין, וצריך לחזור ולהתפלל אותה. וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפלה לתשלומין:

ב "טעה ולא התפלל מנחה, מתפלל ערבית שמים, הראשונה ערבית והשניה לתשלומין. טעה ולא התפלל ערבית, מתפלל שחרית שמים, הראשונה שחרית

והב' לתשלומין, ג' לאחר שאומר יוצר וי"ח ברכות יאמר אשרי ואחר כך יתפלל י"ח לתשלומי ערבית (וכן כשמתפלל ערבית שמים משום שלא התפלל מנחה יאמר אשרי בין תפלה לתפלה) (סמ"ק וריב"ש סימן ק"מ):

ג "הא דמשלים התפלה שהפסיד דוקא בזמן תפלה אבל בשעה שאין זמן תפלה לא:

ד "האין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה בלבד, שאם טעה ולא התפלל שחרית ולא מנחה, מתפלל ערבית שמים, אחרונה לתשלומי מנחה, אבל שחרית אין לה תשלומין, וכן בשאר תפלות:

ה "אף על פי שאין תשלומין אלא לתפלה הסמוכה לאותה תפלה, ותפלות (אחרות) שהפסיד אין להם תשלומין, אם רצה להתפלל אותה נדבה ושיחדש בה שום דבר הרשות בידו, ונכון לעשות כן:

ו "עבר כל היום ולא התפלל מוסף, אין לה תשלומין:

ז "הזידר ולא התפלל תפלה אחת, אין לה תשלומין אפלו בתפלה הסמוכה לה. ו"אם רצה יתפלל אותה נדבה, ואינו צריך חדוש אם מתפלל אותה בתפלה הסמוכה לה:

ח "מי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל מפני שפבר שעדין ישאר לו זמן אחר שיגמר אותו עסק שהוא מתעסק בו, וביין כך וביין כך עברה לו השעה, וכן מי שהיה טרוד בצורך ממונו שלא יבא לידי הפסד ועל ידי כך הפסיד מלהתפלל, וכן מי שהוא שכור ולא התפלל, כלם חשויבים אנוסים ויש להם תשלומין. הגה מיהו לכתחלה לא יעבר זמן תפלה משום הפסד ממון (תרומת הדשן סימן ה):

ט "טעה ולא התפלל מנחה בערב שבת, מתפלל ערבית שמים של שבת, הראשונה לערבית והשניה לתשלומין. הגה והוא הדין אם לא התפלל מנחה בערב ראש חדש מתפלל של ראש חדש שמים ואם לא הזכיר יעלה ויבא בראשונה והזכיר בשניה, צריך לחזור ולהתפלל. אבל אם לא הזכיר

בשתיקה, או הזכיר בראשונה ולא בשניה, אין צריך לחזור (כל בו, חוץ ממה שכתב של ראש חדש שמים):

י "לטעה ולא התפלל מנחה בשבת, מתפלל במוצאי שבת (שמים של חל), מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה. ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה, שניה עלתה לו, ראשונה לא עלתה לו. ואם הבדיל בשתיקה או לא הבדיל בשתיקה, יצא:

יא "טעה במנחה של שבת והתפלל שמונה עשרה ולא הזכיר של שבת, מתפלל במוצאי שבת שמים ואינו מבדיל בשניה, ויתפלל אותה בתורת נדבה, ואינו צריך לחדש בה דבר. והוא הדין אם לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ראש חדש:

יב "הטועה ומזכיר מארע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה לא הוי הפסקה. הגה מיהו, אם נזכר שטעה פוסק אפלו באמצע הברכה (אור דרוע מסכת ברכות):

סימן קט - דין איך יתנהג בתפלה לבנו בתפלתו עם הצבור. ובו ג' סעיפים:

א "הנכנס לבית הפנסת ומצא צבור מתפללין, אם יכול להתחיל ולגמר קדם שיגיע ש"צ לקדשה או לקדיש, יתפלל, והוא הדין אמן דהאל הקדוש ושומע תפלה דיין בקדיש וקדשה (תוספות והרא"ש ומרדכי פרק מי שמתו ותרומת הדשן סימן י"א), ואם לאו אל יתפלל באם אין השעה עוברת. ו"אם נכנס אחר קדשה, אם יכול להתחיל ולגמר קדם שיגיע ש"צ למודים, יתפלל, ואם לאו אל יתפלל. והוא הדין אם יכול להגיע למודים או לאחת מהברכות ששוחים בהם כשיגיע שליח צבור למודים, יתפלל. ואם צריך להתחיל כפי לסמוך גאלה לתפלה, ונזדמן לו שמגיע ש"צ למודים פשהו באחת מהברכות (באמצעה), ישחה עמו, אבל אם הוא בתחלתה או בסופה לא ישחה, שאין שוחין בתחלת ברכה או בסופה, אלא באבות ובהודאה:

⊕ באר הגולה ⊕

[סימן קז] א ברכות כ"א ב טור בשם הר"ף ורמב"ם בשם הגאונים פסק א מהלכות תפלה ג גמרא שם ותוספות ד רמב"ם פרק א מהלכות תפלה ה הר"ף שם ו תשובת הרא"ש פ"ל ד' [סימן קח] א ברכות כ"ו ב שם ג סמ"ק ד רשב"א ה רמב"ם פרק ג מהלכות תפלה ו רשב"א ו הרא"ש ו הרב רבנו יונה שם ז תוספות שם ח בגמרא שם ט הרא"ש והרשב"א י הרמב"ם פרק ג מהלכות תפלה נמוקי יוסף ותרומת הדשן כ שם בגמרא ל שם מ טור בסמ"ק רצ"ב בשם רבנו יונה ג סמ"ק בשם רבנו יונה [סימן קט] א ברכות כ"א ב סמ"ק ונהגות אשרי ג תוספות שם ונהגות מימוני

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יב - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

אבל פחות מפרסה לא יחתם בברוך (ולכתחלה יאמר אותה בפרסה ראשונה) (רש"י והרב רבנו יונה). ואם שכח מלאמרה, יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, ובלבד שלא הגיע תוף פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה, ומשם ואילך יאמר אותה בלא ברכה:

ההכנס לבית המדרש יתפלל יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא אכשל בדבר הלכה וכו', וביציאתו יאמר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש:

סימן קיא - דין סמיכת גאולה לתפלה. ובו ג' סעיפים:

א צריך לסמוך גאולה לתפלה, ולא נפסיק ביניהם אפלו באמן אחר גאל ישראל ולא בשום פסוק, יחזין מה' שפתי תפתח. הגה ויש אומרים שמתר לענות אמן על גאל ישראל וכן נוהגין (טור). ויש אומרים, הא דצריך לסמוך גאולה לתפלה, הינו, דוקא בחל או ביום טוב אבל בשבת אין צריך (פרוש), דטעמא דבעינן למסמוך גאולה לתפלה דכתיב יענף ה' ביום צרה וסמיד לה יהיו לרצון אמרי פי וגו' וגאלי, ושבת לאו זמן צרה. ולעניות דעתי נראה דמה שאין בן ביום טוב הוא משום שהם ימי הדין, כדתנן במשנה ב' פרק קמא דראש השנה בפסח על התבואה וכו' (הגהת אשר"י פרק קמא דברכות וכל בו הלכות שבת ומהרי"ל הלכות יום טוב). וטוב להחמיר, אם לא במקום שצריך לכך (טור):

ב יחזין בשמתחיל י"ח בקול רם חזר ואומר ה' שפתי תפתח ופי יגיד וגו':

ג אם עד שלא קרא קריאת שמע מצא צבור מתפללין, לא יתפלל עמהם, אלא

מתפלל הביננו בימות הגשמים ולא במוצאי שבת ויום טוב:

ב הפועלים שעושין מלאכה אצל בעל הבית, אם אינו נותן להם שכר חוץ מסעדתן, מתפללין י"ח, אבל אין יורדין לפני התבה ואין נושאים פניהם, ואם נותן להם שכר, מתפללין הביננו. ויהאידנא אין דרך להקפיד בכך ומסתמא אדעתא דהכי משפירין אותם שיתפללו י"ח:

ג הנהולף במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל צרכי עמך מרבים וכו', ואינו צריך לא לג' ראשונות ולא לג' אחרונות, ומתפלל אותה בדרך כשהוא מהלך, ואם יכול לעמד עומד. וכשיגיע לשוב ונתקצר דעתו חזר ומתפלל תפלת י"ח ברכות. (ואם לא חזר להתפלל, הוי כאלו שכח להתפלל לגמרי, ונתבאר לעיל סימן ק"ח) (בן משמע בבית יוסף):

ד היוצא לדרך יתפלל יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו שתולכנו לשלום וכו', וצריך לאמרה בלשון רבים. ואם אפשר יעמד מלילך כשיאמרנה. "ואם היה רוכב אין צריך לירד:

ה אין צריך לומר אותה אלא פעם אחת ביום, אפלו אם נוח בעיר באמצע היום, אבל אם דעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבר חוצה לה או לשוב לביתו, צריך לחזר ולהתפלל אותה פעם אחרת:

ו הר"מ מרוטנברג פשהיה יוצא לדרך בבקר היה אומרה אחר יהי רצון, כדי להסמיכה לברכת הגומל חסדים ותהיה ברכה הסמוכה לתקרתה:

ז יאמר אותה אחר שהחזיק בדרך. ואין לאמרה אלא אם בן יש לו לילך פרסה,

המשך הלכות תפלה, סימן קט - דין איך יתנהג היחיד לכוין בתפלתו עם הצבור

ב אם מתחיל להתפלל עם ש"צ, כשיגיע עם ש"צ לנקדישך יאמר עמו מלה במלה כל הקדשה כמו שהוא אומר, וכן יאמר עמו מלה במלה הברכת האל הקדוש וברכת שומע תפלה, וגם כן כשיגיע ש"צ למודים יגיע גם הוא למודים או להטוב שמך ולך נאה להודות כדי שישקה עם הש"צ במודים. הגה אבל לכתחלה לא יתחיל עד אחר שאמר קדשה והאל הקדוש, אלא שאם הצריך להתחיל מכח שהשעה עוברת או כדי לסמוך גאולה לתפלה, דינא הכי (טור ודברי עצמו):

ג יחיד העומד בתפלה, וכשיגיע למקום קדשה היו הצבור אומרים קדשה דסדרא, אינו אומר קדוש עמהם, שאין הקדשות שוות. ונראה דהוא הדין אם היו הצבור אומרים פתח שאינו אומר עמהם קדוש, אלא ישתק ויכוון למה שאומרים, דשומע בעונה. הגה ויש אומרים דקדשת פתח דהינו קדשת מוסף, והיחיד מתפלל שחרית, ויכל לומר עמהם, דשניהם קדשת י"ח וקדשתן שנה, וכן נראה לי עקר (ולא פליג רשב"א הגאונים שהביא בית יוסף):

סימן קי - היוצא לדרך ופועלים מה יתפללו וסדר תפלת הדרך ובהמה"ד. ובו ח' סעיפים:

א בפשעת הדחק, כגון שהוא בדרך או שהיה עומד במקום שהוא טרוה, ונרא שפסקוהו או שלא יוכל להתפלל בכונה תפלה ארפה, מתפלל אחר ג' ראשונות הביננו, ואומר אחריה ג' אחרונות. וצריך לאמרה מעמד. וכשיגיע לביתו אין צריך לחזר ולהתפלל. ואינו

באר הגולה

ד הרמב"ם פרק י מה"ה ה תרומת הדשן סימן י"ח ו תשובת הרשב"א [סימן קין] א טור ב ברכות כ"ח וכ"ט ג שם ט"ז ד הנהת ממוני פרק א מהלכות ברכות ה ברכות כ"ט ול' ו הרמב"ם פרק ד מהל' תפלה ז ברכות כט ול' ח רבנו יונה ט כל בו בסימן פ"ו י טור בשמו כ ברכות ל' ל טור בשמו מ ברכות כ"ח [סימן קיא] א ברכות ט' ב בית יוסף על פי הזהר ג ברכות ט ד כתבי הר"ר איסקרלס ק"י ה הרשב"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

קורא קריאת שמע ואחר כך יתפלל, דמסמך גאלה לתפלה עדיף:

סימן קיב - שלא להפסיק לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות. ובו ב' סעיפים:

א "אל ישאל אדם צרכיו בג' ראשונות ולא בג' אחרונות. ודוקא צרכי יחיד, אבל צרכי צבור שרי:

ב אין לומר פיוטים ולא קרובין (פרוש, קרובין ליוצר) (ויש אומרים שהוא ראשי תבות קול ונה וישועה באהלי צדיקים) בתפלה. הגה ויש מתירין הואיל וצרכי רבים הם (הרא"ש והתוספות והר"י והר"ן ריש פרק בתרא דראש השנה והגהות מימוני פרק י טור), וכן נוהגים בכל מקום לאמרם:

סימן קיג - דיגי הקריעות בי"ח ברכות. ובו ט' סעיפים:

א "אלו ברכות ששוחין בהם, באבות תחלה וסוף ובהודאה תחלה וסוף. ואם בא לשחות בסוף כל ברכה או בתחלתה, מלמדין אותו שלא ישחה, אבל באמצעיתן יכול לשחות:

ב הנוהגים לשחות בראש השנה יום כפור כשואמרים וזכרנו ומי כמוך צריכים לזקף כשמיגיעים לסוף הברכה. הגה ואף על גב דבאבות פורע בסוף הברכה, מכל מקום צריך לזקף מעט בסוף וזכרנו כדי שיהא נראה שחזר וכו' וכרע משום חייב (דברי עצמו לפרוש הטור):

ג הכורע בנכל קומה לפניך תשתחוה או בולף לבדך אנחנו מודים או בהודאה דהלל וברכת המזון, הרי זה מגנה (פרוש, שאין לרע אלא במקום שתקנו חכמים):

ד המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חליות שבשדרה. ולא יכרע באמצע מתניו וראשו ישאר זקוף, אלא הגם ראשו יכף באגמון:

ה ולא ישחה כל כך עד שיהיה פיו כנגד חגור של מכנסים. ואם הוא זקן או חולה ואינו יכול לשחות עד שיתפקקו, בין שיהיה פרוש, פרוש, שהשפיל ראשו דיו, מאחר שגבר שהוא חפץ לרע אלא שמצער עצמו:

ו "כשהוא פורע יכרע במהירות בפעם אחת, וכשהוא זוקף זוקף בנחת, ראשו תחלה ואחר כך גופו, שלא תהא עליו כמשאוי:

ז "כשכורע פורע בכרוף וכשזוקף זוקף בשם:

ח המתפלל ובא כנגדו 'עכו"ם ויש לו תמונת שתי וערב בידו, והגיע למקום ששוחין בו, לא ישחה אף על פי שלבו לשמים:

ט אין להוסיף על תארי של הקב"ה יותר מהאל הגדול הגבור והנורא. ודוקא לתפלה מפני שאין לשנות ממטבע שטבעו חכמים, אבל בתחנונים או בקשות ושבהים שאדם אומר מעצמו לית לן בה. וימכל מקום נכון למי שירצה להאריך בשבחי המקום שיאמר אותו בפסוקים:

סימן קיד - דין הזכרת הרוח וגשם וט"ו. ובו ט' סעיפים:

א "מתחילין לומר בברכה שניה משיב הרוח ומוריד הגשם בתפלת מוסף של יום טוב האחרון של חג, ואין פוסקין עד תפלת מוסף של יום טוב הראשון של פסח:

ב "אסור להזכיר הגשם עד שיכריז הש"צ. (ויש אומרים שקדם שמתחילין מוסף מכריז השמש משיב הרוח וכו' כדי שהצבור יזכירו בתפלתו, וכן נוהגין) (מרדכי ריש פרק קמא דתענית). והלכה אף אם הוא חולה או אנוס לא יקדים תפלתו לתפלת הצבור, לפי שאסור להזכיר עד שיאמר ש"צ. אבל אם יודע שהכריז ש"צ, אף על פי שהוא לא שמע מזכיר, ומטעם זה, הבא לבית הכנסת והצבור התחילו להתפלל, יתפלל ויזכיר אף על פי שהוא לא שמע מש"צ:

ג אם אמר משיב הרוח (בימות החמה) או לא אמרו בימות הגשמים, אין מחזירין אותו. וכן בטל, אם הזכירו בימות הגשמים או לא הזכירו בימות החמה, אין מחזירין אותו. הגה ואנו בני אשכנז לא מזכירין טל לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, רק אומרים בימות החמה ורב להושיע מכלכל חיים וכו' (טור). יש אומרים שש"צ פוסק להזכיר בתפלת מוסף יום טוב הראשון של פסח, אבל הקהל מזכירין ואינן

פוסקין עד מנחה, ששמעו כבר מש"צ שפסק בתפלת המוסף, וכן נוהגין:

ד "אם אמר מוריד הגשם בימות החמה, מחזירין אותו וחוזר לראש הברכה. ואם סים הברכה חוזר לראש התפלה. ואפלו במקום שצריכים גשם בימות החמה, אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו (וכן אם הזכיר גשם וטל, נמי מחזירין אותו) (בית יוסף בשם הרמב"ם והרא"ש והטור):

ה "בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו. ויהי מלי שלא הזכיר טל, אבל אם הזכיר טל אין מחזירין אותו:

ו "במה דברים אמורים שמתזירין אותו, כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם, הינו כששים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה ואז חוזר לראש התפלה, אבל אם נזכר קדם ששים הברכה, יאמר במקום שזכר. ואפלו אם סים הברכה ונזכר קדם שהתחיל אתה קדוש אין צריך לחזר, אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם בלא חתימה. הגה שלשה ברכות הראשונות תשובות כאחת, ובכל מקום ששעה בהם חוזר לראש, בין שהוא יחיד בין שהוא צבור (טור):

ז לבכל מקום שאנו אומרים חוזר לברכה ששעה בה, הני מלי ששעה בשוגג, אבל במזיד ומתכונן חוזר לראש:

ח "בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא, עד ל' יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזר. הגה והוא הדין לדין דאין מזכירין טל בימות החמה, אם נסתפק לו אם אמר מוריד הגשם בימות הגשמים, כל ל' יום חוזר, ודאי אמר כמו שרגיל, והרי לא הזכיר לא טל ולא גשם. לאחר ל' יום אינו חוזר (ד"ע):

ט "אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור עד מוריד הטל צ' פעמים כנגד ל' יום שאומר אותו ג' פעמים בכל יום, משם ואילף אם אינו זוכר אם הזכיר גשם הרי הוא בחזקת שלא הזכיר גשם ואינו צריך לחזר. הגה וכן לדין אם אמר עד מכלכל חיים בלא משיב הרוח ומוריד הגשם

⦿ באר הגולה ⦿

[סימן קיב] א ברכות ל"ד ב תוספות ורא"ש ג ר"מ ור' שמחה [סימן קיג] א ברכות ל"ד ב טור ותוספות ג שם באמר ורבנו יונה ד ברכות כ"ח ה הרשב"א ו הגהות אשר"י ז ברכות כ"ח ח שם י"ב ט שם י הגהות אשר"י בשם אור זרוע כ ברכות ל"ג ל טור בשם ר"י מ רבנו יונה [סימן קיד] א ברכות לג ותענית ב' ב טור בשם הירושלמי והראב"ד ג טור בשם אבי העזרי ד תענית ג' ה תענית ו הרא"ש והמרדכי בשם רבא"ה ז תענית שם ח שם ט טור בשם הירושלמי והיר"ף י טור בשם הרא"ש כ טור בשם אבי העזרי הגהות מימוני בפרק י מהתורה והסמ"ק ל טור בשם אבי העזרי מ הירושלמי פרק קמא דתענית ג טור בשם הר"מ מרטנברג

שְׁמוֹנֵי עָצָר בְּיָמֵי הַגְּשָׁמִים, וְכֵן אִם אָמַר בְּשִׁמְנֵי עָצָר צ' פְּעָמִים אֶתָּה גָּבוּר עַד מוֹרֵד הַגְּשָׁם, אִם נִסְתַּפֵּק אַחַר כֶּף אִם הִזְכִּיר אוֹ לֹא, תְּזַקֶּה, שֶׁהִזְכִּירוֹ. (דְּבָרֵי עֲצָמוֹ):

סִימָן קטו - טַעַם בְּרַבַּת אֶתָּה חוֹנֵן. וְבוֹ סַעִיף אֶחָד:

א "מִפְּנֵי שְׁמוֹת הָאֲדָם מִן הַבְּהֵמָה הִיא הַבֵּינָה וְהַשְׂכָּל, קָבְעוּ בְּרַבַּת אֶתָּה חוֹנֵן רֹאשׁ לְאֲמַצְעֵיּוֹת, בְּשֵׁם אֵין בֵּינָה אֵין תְּפִלָּה:

סִימָן קטו - פְּרוּשׁ בְּרַבַּת רְפָאנוּ. וְבוֹ סַעִיף אֶחָד:

א רְפָאנוּ ה' וְנִרְפָּא, אֵף עַל גַּב "דְּהַתְּבוּב לְיַחֲדִיד אֵין מְכַנֵּין אוֹתוֹ לְרַבִּים, הֵנִי מְלִי בְּזִמָּן שְׁמֵתְפוֹן לְקִרוֹת, אֲכַל כְּשֹׁאמַר אוֹתוֹ דְּרַף תְּפִלָּה וּבִקְשָׁה מִתָּר. וּמְכַל מְקוֹם אִם אוֹמַר מְזֻמָּר שְׁלָם אֲסוּר לְשִׁנוֹת מְלִשׁוֹן יַחֲדִיד לְרַבִּים אוֹ לְהַפֵּךְ (טוֹר וְהִרְא"ש פֶּרֶק הַקּוֹרֵא עוֹמֵד בְּשֵׁם הַרֵב רַבְּנֵי יוֹנָה):

סִימָן קיז - דִּיגֵי בְּרַבַּת הַשְּׁנַיִם. וְבוֹ ה' סַעִיפִים:

א "בְּרַבַּת הַשְּׁנַיִם צְרִיף לֹמַר בַּהּ בֵּימֹת הַגְּשָׁמִים וְתָן טַל וּמָטָר. בְּיַמְתַּחֲלִיל לְשֵׁאל מָטָר בְּחוּצָה לְאַרְץ גְּתֵתְפִלַּת עֲרֻבִית שֶׁל יוֹם ס' אַחַר תְּקוּפַת תְּשֵׁרִי (יּוֹם הַתְּקוּפָה הוּא בְּכֻלָּל הַס'), (הַגְּהוֹת מְזֻמִּי פֶּרֶק ב). יוֹבֵאֲרֵץ יִשְׂרָאֵל מִתַּחֲלִילִין לְשֵׁאל מְלִיל ז' בְּמִרְחֻשׁוֹן. וְשׁוֹאֲלִין עַד תְּפִלַּת הַמַּנְחָה שֶׁל עֲרֵב יוֹם טוֹב הָרֹאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, וּמִשָּׁם וְאֵילָף פּוֹסְקִין מְלִשְׁאֵל:

ב "יַחֲדִידִים הַצְּרִיכִים לְמָטָר בֵּימֹת הַחֲמָה אֵין שׁוֹאֲלִין אוֹתוֹ בְּבִרְכַּת הַשְּׁנַיִם אֲלֵא בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. וְאֶפְלוּ עֵיר גְּדוּלָה כְּנֻנָּה אוֹ אֲרֵץ אַחַת בְּלָה, כְּמוֹ סִפְרָד בְּכֻלָּהּ אוֹ אֲשַׁכְּנֵנוּ בְּכֻלָּהּ, כִּיחִידִים דְּמוּ, בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. וְיִמְיֵהוּ אִם בְּאַרְץ אַחַת בְּלָה הַצְּרִיכִים מָטָר בֵּימֹת הַחֲמָה טַעַם בַּהּ יַחֲדִיד וְשֵׁאל מָטָר בְּבִרְכַּת הַשְּׁנַיִם, (אִם רוּצָה) חוֹזֵר וּמִתְפַּלֵּל בְּתוֹרַת נְדָבָה בְּלֹא שֵׁאלָה בְּבִרְכַּת הַשְּׁנַיִם

(אֲכַל אֵינוֹ מְחַיֵּב לְחֹזֵר כְּלָל) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מִהְרִ"א וְהַרְמַב"ן וְהוֹ"ן סְבִירֵי לֵהוּ כַּהֲרַא"ש):

ג יֵאֵם שֵׁאל מָטָר בֵּימֹת הַחֲמָה מִחֲזִירִין אוֹתוֹ:

ד "אִם לֹא שֵׁאל מָטָר בֵּימֹת הַגְּשָׁמִים מִחֲזִירִין אוֹתוֹ אֵף עַל פִּי שֵׁשֵׁאל טַל, אֲכַל אִם שֵׁאל מָטָר וְלֹא טַל אֵין מִחֲזִירִין אוֹתוֹ:

ה "אִם לֹא שֵׁאל מָטָר וְנִזְכַּר קִדְּם שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, אֵין מִחֲזִירִין אוֹתוֹ וְשׁוֹאֵל בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה. (וְאִם הִיָּה לוֹ תְּעִנִּית וְצְרִיף לֹמַר עֲנֵנוּ, יֹאמַר הַשֵּׁאלָה קִדְּם עֲנֵנוּ) (אֲבוּדְרָהם). וְאִם לֹא

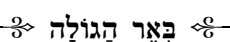
נִזְכַּר עַד אַחַר שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה, 'אִם לֹא עָקַר רַגְלֵי חוֹזֵר לְבִרְכַּת הַשְּׁנַיִם, וְאִם עָקַר רַגְלֵי חוֹזֵר לְרֹאשׁ הַתְּפִלָּה. וְאִם הַשְּׂלִים תְּפִלְתּוֹ וְאֵינוֹ רַגִּיל לֹמַר תְּחֻנּוּתִים אַחַר תְּפִלְתּוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא עָקַר רַגְלֵי כְּעֻקְרוּת דְּמִי. וְאִם נִזְכַּר אַחַר שֶׁחֲתַם שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה קִדְּם שֶׁהִתְחִיל רְצָה, נִרְאֶה שֹׁאמֵר וְתָן טַל וּמָטָר וְאַחַר כֶּף אוֹמַר רְצָה:

סִימָן קיח - הַתִּימַת בְּרַבַּת הַשִּׁיבָה. וְבוֹ סַעִיף אֶחָד:

א "הַשִּׁיבָה שׁוֹפְטֵינוּ חוֹתֵם בַּהּ מִלֶּךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט, וּמִרְאֵשׁ הַשְּׁנָה וְעַד יוֹם הַכַּפּוּרִים חוֹתֵם הַמֶּלֶךְ הַמְּשַׁפֵּט. הַגַּה מִיָּהוּ, אִם אָמַר מִלֶּךְ אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט אֵין צְרִיף לְחֹזֵר, וְלֹא אָמַרוּ שֶׁיִּחְזוֹר אֲלֵא בְּמְקוֹם שֶׁכַּל הַשְּׁנָה אוֹמְרִים הֵאל אוֹהֵב צְדָקָה וּמִשְׁפָּט (הַרֵב רַבְּנֵי יוֹנָה סוּף פֶּרֶק קַמָּא דְּבִרְכוֹת וְטוֹר וְהַגְּהוֹת מְנַהֲגִים). וְעֵצֵן לְקַמֵּן סִימָן תַּקְס"ב:

סִימָן קיט - דִּין הַרוּצָה לְהוֹסִיף בְּבִרְכוֹת. וְבוֹ ד' סַעִיפִים:

א "אִם רְצָה לְהוֹסִיף בְּכָל בְּרַכָּה מִהֶאֱמַצְעֵיּוֹת מֵעֵין הַבְּרַכָּה מוֹסִיף. כִּיִּצַּד, הִיָּה לוֹ חוֹלָה, מִבְּקֵשׁ עָלָיו רַחֲמִים בְּבִרְכַּת רְפָאנוּ. הִיָּה צְרִיף פְּרֻנְסָה, מִבְּקֵשׁ עָלֶיהָ בְּבִרְכַּת הַשְּׁנַיִם. הַגַּה וּכְשֶׁהוּא מוֹסִיף יַתְּחִיל בְּבִרְכָה וְאַחַר כֶּף מוֹסִיף, אֲכַל לֹא יוֹסִיף וְאַחַר כֶּף יַתְּחִיל הַבְּרַכָּה (טוֹר סִימָן תַּקְס"ו). וּבְשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה

יְכוּל לְשֵׁאל כָּל צְרָכָיו, שֶׁהִיא כּוֹלֶלֶת כָּל הַבְּקָשׁוֹת. בְּיִלְהַרֵב רַבְּנֵי יוֹנָה, בְּשִׁמּוּסִיף בְּבִרְכָה מֵעֵין אוֹתָהּ בְּרַכָּה, אִם מוֹסִיף אוֹתָהּ בְּשִׁבִיל כָּל יִשְׂרָאֵל אוֹמַר אוֹתָהּ בְּלִשׁוֹן רַבִּים וְלֹא בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד, וְלֹא יוֹסִיף אֲלֵא בְּסוּף הַבְּרַכָּה וְלֹא בְּאֲמַצְעֵי, וְאִם שׁוֹאֵל צְרָכָיו מִמֶּשׁ, כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלָה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אוֹ שֶׁהוּא צְרִיף לְפְרֻנְסָה, יְכוּל לְשֵׁאל אֶפְלוּ בְּאֲמַצְעֵי הַבְּרַכָּה, וְהוּא שִׁישֵׁאל בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד וְלֹא בְּלִשׁוֹן רַבִּים, וּבְבִרְכַּת שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה וְכֵן בְּסוּף הַתְּפִלָּה, בֵּין קִדְּם יִהְיֶה לְרֻצוֹן בֵּין אַחֲרָיו, יְכוּל לְשֵׁאל בֵּין בְּלִשׁוֹן יַחֲדִיד בֵּין בְּלִשׁוֹן רַבִּים, בֵּין צְרָכָיו מִמֶּשׁ בֵּין צְרָכֵי רַבִּים:

ב יֵשׁ מִי שֹׁאמֵר, שֶׁכְּשִׁמּוּסִיף בְּבִרְכָה לְצִרְף יַחֲדִיד לֹא יִצְרִיף:

ג יֵאֵם דְּלַג אוֹ טַעַם בְּבִרְכָה אַחַת מִהֶאֱמַצְעֵיּוֹת, אֵינוֹ צְרִיף לְחֹזֵר אֲלֵא לְרֹאשׁ הַבְּרַכָּה שְׁטַעַה אוֹ שְׂדֵלַג, וּמִשָּׁם וְאֵילָף יַחֲזוֹר עַל הַסֵּדֵר:

ד הַשִּׁלִּיחַ צְבוּר שֶׁשָּׁכַח וְלֹא אָמַר עֲנֵנוּ לֹא יַחֲזוֹר אֶפְלוּ אִם עֲדִין לֹא גָמַר רַק רְפָאנוּ, וְאִם חוֹר, בְּרַכָּה לְכַשְׁלָה הִיא (אֲלֵא יֹאמַר עֲנֵנוּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה כִּיחִיד):

סִימָן קכ - שְׁרָאוּי לֹמַר רְצָה בְּכָל תְּפִלָּה. וְבוֹ סַעִיף אֶחָד:

א "אוֹמְרִים רְצָה בְּכָל תְּפִלּוֹת, וְדִלֹא כְּאוֹתָם שְׁנוּהֲגִים שֶׁלֹּא לְאָמְרוּ בְּמַנְחָה:

סִימָן קכא - דִּיגֵי מוֹדִים. וְבוֹ ג' סַעִיפִים:

א "שׁוֹחֵין בְּמוֹדִים תְּחִלָּה וְסוּף:

ב "הַאוֹמַר מוֹדִים מוֹדִים, מִשְׁתַּקִּים אוֹתוֹ: יַחֲדִיד אֵין לוֹ לֹמַר בְּרַבַּת כְּהֻנִּים. הַגַּה וְכֵן עָקַר, וְכֵן נִרְאֶה לִי לְנַהֵג, אֲכַל הַמְּנַהֵג הַפְּשוּט אֵינוֹ כֵּן, רַק אֶפְלוּ יַחֲדִיד אוֹמַר אוֹתוֹ כָּל זְמַן שְׁרָאוּי לְנִשְׂאוֹת כְּפִים וְאֵינוֹ נִרְאֶה. (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַמְּנַהֵג):

[סִימָן קטו] א מְגַלָּה דף י"ז ב' וְרוֹשְׁלֵמִי [סִימָן קטז] א תּוֹסֶפֶת הַבֵּיאוֹ הַרִ"ף וְרֵא"ש [סִימָן קיז] א בְּרַכּוֹת ל"ג ב' תְּעִנִּית י" ג טוֹר בְּשֵׁם הַרֵא"ש ד' שֵׁם בְּמִנְרָא ה' סוּף פֶּרֶק קַמָּא דְּתַעֲנִית ו' בֵּית יוֹסֵף ז' תְּעִנִּית ג' ח בְּרַכּוֹת ל"ג תְּעִנִּית שֵׁם ט שֵׁם י טוֹר בְּשֵׁם הַרְמַב"ם כ' פֶּרֶק י' מִהֲלֻכוֹת תְּפִלָּה וְכַרֵּא"ש [סִימָן קיח] א בְּרַכּוֹת י"ב [סִימָן קיט] א עֲבוּדָה יוֹנָה ח' וְהוֹרִיף בְּפֶרֶק ה' דְּבִרְכוֹת ב' שֵׁם מִשְׁמַעְמוֹת הַגְּמָרָא ג' מְרַכְכֵי שֵׁם ד' בְּרַכּוֹת ל"ד ח תּוֹסֶפֶת שֵׁם [סִימָן קכ] א טוֹר לְדַעְתּוֹ וְכַתֵּב הַבֵּית יוֹסֵף שְׁפָן הַמְּנַהֵג [סִימָן קכא] א בְּרַכּוֹת ל"ד ב' שֵׁם ל"ג ג' אֲבוּדְרָהם

הַנָּה מוֹבָא כַּאֵן סַפֵּר שׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ אֹרַח חַיִּים מְחוּלַק ל'ג' חֲדָשִׁים, ג' עֲמוּדִים לַיּוֹם, כִּךְ יִגְמוֹר כָּל אֹרַח חַיִּים בְּכָל תְּקוּפַת הַשְּׁנָה שֶׁהִיא ג' חֲדָשִׁים, וְיִזְכֶּה לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֵּא". נֹא לְפָרְסֵם בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מִדְּרָשׁוֹת, וּבְשִׁמְחוֹת, וּלְכָל הַחֲבָרִים וְיַחֲדָיִים, לְזִכּוֹת אֶת הַרְבִּים לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבֵּא" עַל יְדֵי לִימוּד "הַלְכָה בְּכָל יוֹם", שֶׁהוּא "תּוֹרָה לְשִׁמְחָה", וְכָל הַמְּזוּכָה אֶת הַרְבִּים זוֹכֵה לְבָנִים צְדִיקִים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תפלה

סימן קכב - דינים השונים בין י"ח ליהו"ה לרצון. ובו ג' סעיפים:

א אם בא להפסיק ולענות קדיש וקדושה בין י"ח ליהו"ה לרצון אינו פוסק, שיהיו לרצון מפלל התפלה הוא, אבל בין יהו"ה לרצון לשאר תחנונים שפיר דמי. הגה ודקא במקום שנהגין לומר יהו"ה לרצון מיד אחר התפלה, אבל במקום שנהגין לומר תחנונים קדם יהו"ה לרצון, מפסיק גם בן לקדיש וקדושה, ובמקומות אלו נוהגים להפסיק באלהי נצר קדם יהו"ה לרצון לכן מפסיקין גם בן לקדושה ולקדיש ולברכה. (ד"ע לפרש רשב"א שהביא הבית יוסף). יומיהו, הרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו, אם התחיל הש"צ לסדר תפלתו והגיע לקדיש או לקדושה, מקצר ועולה, ואם לא קצר יכול להפסיק בדרך שמפסיק בברכה של קריאת שמע אפלו באמצע.

ב אין נכון לומר תחנונים קדם יהו"ה לרצון, אלא אחר סיום י"ח מיד יאמר יהו"ה לרצון, ואם בא לחזור ולאמר פעם אחרת אחר התחנונים הרשות בידו:

ג הרגיל לומר ד' דברים אלו זוכה ומקבל פני שכינה עשה למען שמך, עשה למען ימינך, עשה למען תורתך, עשה למען קדושתך:

סימן קכג - דיני הבריעות בסיום י"ח ברכות. ובו ו' סעיפים:

א אכרע ופוסע ג' פסיעות לאחריו בכריעה אחת, ואחר שפסע ג' פסיעות בעודו כורע, קדם שזיקף שביאמר עושה שלום במרומי, הופך פניו לצד שמאלו, וכשיאמר הוא יעשה שלום עלינו הופך

פניו לצד ימינו, ואחר כך ישתחוה לפניו כעבד הנפטר מרבו. הגה ונהגו לומר אחר כך יהי רצון שיבנה בית המקדש כו', פי התפלה במקום העבודה, ולכן מקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה משם (ד"ע):

ב במקום שפלו ג' פסיעות יעמד, ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"צ לקדושה, ולפחות עד שיתחיל שליח צבור להתפלל בקול רם. הגה והש"ץ יעמד כדי הלוף ד' אמות קדם שיחזור למקומו להתפלל בקול רם (תשובת הרשב"א סימן תל"ו). וכן יחיד המתפלל יעמד במקום שפלו פסיעותיו כשעור זה קדם שיחזור למקומו (בית יוסף בשם רבנו ירחם וירושלמי). יחיד שמתפלל בצבור וסגים תפלתו קדם לש"צ, אסור להחזיר פניו לצבור עד שיסיים ש"צ תפלתו (בית יוסף בשם שבלי הלקט):

ג יכשפוסע, עוקר רגל שמאל תחלה. ושעור פסיעות אלו לכל הפחות הוא כדי שיתן גודל בצד עקב. (ולכתחלה לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה. בית יוסף בשם ארחות חיים ודברי עצמו לפי השעם שקתב בית יוסף לג' פסיעות בשם רב האי):

ד ימי שמסוף על ג' פסיעות הוי יהרא:

ה גם ש"צ צריך לפסע ג' פסיעות כשמתפלל בלחש, וכשיחזור התפלה בקול רם אין צריך לחזור לפסע ג' פסיעות. (אם לא התפלל בלחש רק בקול רם, פוסע ג' פסיעות אחר תפלתו שבקול רם, אבודרהם):

ו יכשיחזור ש"צ התפלה יאמר גם כן ה' שפתי תפתח (אבל אינו אומר בסוף התפלה יהו"ה לרצון) (דברי עצמו ובית יוסף בשם אהל מועד).

סימן קכד - דין הנקנת ש"צ ב"ח הברכות ודין עניית אמן. ובו י"ב סעיפים:

א לאחר שסימו הצבור תפלתו יחזור ש"צ התפלה, שאם יש מי שאינו יודע להתפלל יבין למה שהוא אומר ויוצא בו. יוצאיה אותו שיוצא בתפלת ש"צ לבנון לכל מה שאומר ש"צ מראש ועד סוף, ואינו מפסיק ואינו משיח, ופוסע ג' פסיעות לאחריו כאדם שמתפלל לעצמו:

ב יש"ץ שנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שהתפללו בלחש והוא צריך לעמוד לפני התבה לאלתר, יורד לפני התבה ומתפלל בקול רם לצבור, ואין צריך לחזור ולהתפלל בלחש. הגה וכן אם הוא שעת הדחק, כגון שירא שיעברו זמן התפלה, יוכל להתפלל מיד בקול רם והצבור מתפללין עמו מלה במלה בלחש עד לאחר האל הקדוש, וטוב שיהיה אחד לכל הפחות שיענה אמן אחר הש"צ (מהרי"ל):

ג יקהל שהתפללו וכלם בקיאים בתפלה אף על פי כן ירד ש"צ וחוזר להתפלל, כדי לקיים תקנת חכמים. הגה ואם יש יחידים בקהל שמאריכין בתפלתו, אין לש"צ להמתין עליהם אפלו היו חשוכי העיר. וכן אם היה מנגן בבית הכנסת אין להמתין על אדם חשוכ או גדול שעדין לא בא (בנתיב זאב סימן קס"ח):

ד הכש"צ חוזר התפלה, הקהל יש להם לשחק ולכונן לברכות שמברך החזן ולענות אמן. ואם אין ט' מכוונים לברכותיו, קרוב להיות ברכותיו לבטלה, לכן כל אדם יעשה עצמו כאלו אין ט' זולתו ויבין לברכת החזן. (יש אומרים

באר הגולה

[סימן קכב] א תשובת הרשב"א ב שם ג שם ורבנו יונה פסק ד דברכות ד טור בשם הגדה [סימן קכג] א יומא נ"ג ומביאו הרי"ף והרא"ש בסוף פסק ה דברכות, מרדכי שם ב הרי"ף שם והרא"ש ג הגהות מימוני פסק ה מהלכות תפלה אהל מועד ד שבלי הלקט ה רמב"ם פסק ט מהלכות תפלה ותרומת הדשן סימן י"ג ו כתבי מוה"ר ר' ישראל [סימן קכד] א ראש השנה ל"ג ב טור בשם הגאונים ג כל בו כ"ז ד הרד"א בשם תשובת הרמב"ם ה טור בשם תשובת אביו הרא"ש פלל ו'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

שְׁכַל הַעַם יַעֲמֵדוּ כְּשֹׁחֲזֵר הַשִּׁי"צ הַתְּפִלָּה (הַגְּהוּת מְנַהֵגִים):

ה יַעַל כָּל בְּרָכָה שְׂאֵדָם שׁוֹמֵעַ בְּכָל מְקוֹם
אוֹמֵר בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ:

ו יוֹעֲנֵנו אֲמֵן אַחֵר כָּל בְּרָכָה, בֵּין אוֹתָם
שִׁיבְּנוּ יְדֵי תְּפִלָּה בֵּין אוֹתָם שְׂלֵא יֵצְאוּ,
וּבְכוּנָה, שִׁיבּוֹן בְּלִבּוֹ, אֲמֵת הִיא הַבְּרָכָה
שֶׁבְרוּךְ הַמְּבָרָךְ וְאֵנִי מֵאֲמִין בָּהּ:

ז הֲלֹא יִשְׁיחַ שִׁיחַת חֲלִין בְּשַׁעַה שִׁשׁ"צ חוֹזֵר
הַתְּפִלָּה. וְאֵם שָׁח, הוּא חוּטֵא, וְגִדּוּל עוֹנֵו
מְנֻשׂוֹא וְגוֹעֲרִים בּוֹ. הִגָּה וְיִלְמַד בְּנֵי
הַקְּטָנִים שִׁיבְּנוּ אֲמֵן, כִּי מִדַּ שֶׁהִתְיַנּוֹק עוֹנָה
אֲמֵן יֵשׁ לוֹ חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא (כָּל בּוֹ):

ח הֲלֹא יַעֲנֵה אֲמֵן חֲטוּפָה, דְּהִינּוּ כְּאֵלוֹ הָאֱלֹף
נִקְדָּה בַחֲטָף, וְכֵן שְׂלֵא יַחֲטֹף וַיִּמְהַר
לְעֲנוֹת אוֹתוֹ קִדְּם שִׁיבְּנוּ הַמְּבָרָךְ. וְכֵן לֹא
יַעֲנֵה אֲמֵן קְטוּפָה, דְּהִינּוּ שֶׁמְחַסֵּר קְרִיאַת
הַנּוּ"ן וְאֵינִי מוֹצִיאָה בְּפֶה שֶׁתְּהֵא נִפְתָּר (גַּם
לֹא יִפְסִיק בְּאֲמִצַּע הַמְּלֵא) (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם
הַעֲרוּף). וְלֹא יַעֲנֵה אֲמֵן יְתוּמָה, דְּהִינּוּ
שֶׁהוּא חֲבִיב בְּכִרְכָּה אַחַת, וְשִׁיבְּנוּ מְבָרָךְ
אוֹתָהּ וְזֶה אֵינִי שׁוֹמֵעָה, אָף עַל פִּי שִׂידַע
אֵיזוֹ בְּרָכָה מְבָרָךְ הַשִּׁי"צ, מֵאַחֵר שְׂלֵא
שִׁמְעָה לֹא יַעֲנֵה אַחֲרָיו אֲמֵן, דְּהוּי אֲמֵן
יְתוּמָה. הִגָּה וְיֵשׁ מִחֲמִירֵין דְּאֶפְלוּ אֵינִי מְחִיב
בְּאוֹתָהּ בְּרָכָה לֹא יַעֲנֵה אֲמֵן אִם אֵינִי יוֹדַע
בְּאֵיזוֹ בְּרָכָה קָאִי שִׁיבְּנוּ, דְּזֶה נִמְי מְקָרִי אֲמֵן
יְתוּמָה (טוֹר בְּשֵׁם * תְּשַׁבְּיָן). וְלֹא יִמְתִּין עִם
עֲנִית הָאֲמֵן, אֲלֵא מִיַּד שֶׁפִּלָּה הַבְּרָכָה יַעֲנֵה
אֲמֵן (אֲבוּדְרֵהִם): וְלֹא יַעֲנֵה אֲמֵן קְצָרָה
אֲלֵא אֲרַכָּה קְצַת לְבִדִּי שִׁיבְּנוּ לֹמֵר אֵל
מִלֶּךְ נֶאֱמָן. וְלֹא יֵאָרִיף בֵּה יוֹתֵר מִדְּאִי,
לְפִי מִשְׁאִין קְרִיאַת הַתְּכָה נִשְׁמַעַת
כְּשֶׁמְאָרִיף יוֹתֵר מִדְּאִי:

ט יֵאֵם יֵשׁ קְצַת מֵהַעוֹנִים שֶׁמְאָרִיכִין יוֹתֵר
מִדְּאִי, אֵין צְרִיף הַמְּבָרָךְ לְהִמְתִּין לָהֶם:

י מִי שֶׁשָּׁכַח וְלֹא אָמַר יַעֲלֵה וַיִּבֵּא בְּרֵאשׁ
חֲדָשׁ אוֹ בְּחֵלוֹ שֶׁל מוֹעֵד אוֹ בְּכָל דְּבַר
שֶׁצְרִיף לְחֹזֵר בְּשִׁבְלֵוֹ, יִכּוֹן דַּעַתוֹ וְיִשְׁמַע
מִשִּׁיבְּנוּ כָּל י"ח בְּרָכוֹת מִרֵּאשׁ וְעַד סוּף
כְּאֵדָם שֶׁמְתַפְּלָל לְעַצְמוֹ, וְלֹא יִפְסִיק וְלֹא
יִשְׁיחַ, וְיִפְסֹעַ ג' פְּסִיעוֹת לְאַחֲרָיו, דְּכִינּוּן

שֶׁכָּבַר הַתְּפִלָּל אֲלֵא שֶׁשָּׁכַח וְלֹא הִזְכִּיר,
אָף עַל פִּי שֶׁהוּא בְּקִי שִׁיבְּנוּ מוֹצִיאֵו:

יא יֵאֵם בְּעוֹד הָאָדָם מִתְּפִלָּל סִיִּם שִׁיבְּנוּ בְּרָכָה,
וְקִדְּם שֶׁפִּלָּתָה עֲנִית אֲמֵן מִפִּי רַב הַעֲבֹר
סִיִּם זֶה תְּפִלָּתוֹ, עוֹנָה עִמָּהֶם אֲמֵן. הִגָּה
וְאֶפְלוּ אִם לֹא שָׁמַע הַבְּרָכָה כָּלֵל, רַק שׁוֹמֵעַ
צְבוּר עוֹנִין אֲמֵן יוֹדַע עַל אֵיזוֹ בְּרָכָה קָאִי,
יַעֲנֵה עִמָּהֶם, וְכֵן בְּקִדְּשֵׁי וּקְדוּשָׁה וּבְרָכוֹ:

יב הַעוֹנָה אֲמֵן לֹא יִגְבִּיהַ קוֹלוֹ יוֹתֵר
מֵהַמְּבָרָךְ:

סימון קבחה - דיגיני קדדשה. ובו ב' סעיפים:

א "אין הצבור אומרים עם ש"ץ נקדישך אלא שותקין ומכונין למה שש"ץ אומר עד שמגיע לקדשה, ואז עונים הצבור קדוש:

ב כִּטוֹב לְכוּן רַגְלֵיו בְּשַׁעַה שְׂאוֹמֵר קְדוּשָׁה
עִם שְׁלִיחַ צְבוּר. הִגָּה וְיֵשׁ לְשֵׁא הַעֲנִינִים
לְמַרוֹם בְּשַׁעַה שְׂאוֹמְרִים קְדוּשָׁה, וְכֵן מִנְעֻנְעִים
גוּפָן וְנוֹשְׂאֵין אוֹתוֹ מִן הָאָרֶץ (טוֹר וְשַׁבְּלֵי
לְקַט). וְאֵין לְדַבֵּר בְּאֲמִצַּע הַקְּדוּשָׁה (מֵהַר"ל
וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם מֵהַר"א וְדַרְךְ אֶרֶץ זוֹטֵא). וְיֵמִי
שְׂאֵמֵר סֵדֵר קְדוּשָׁה וְכֵא לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמִצָּא
צְבוּר עוֹנִין קְדוּשָׁה, חוֹזֵר וְעוֹנָה עִמָּהֶם
(תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א סִימָן רמ"ט):

סימון קבחו - דין ש"ץ שטענה. ובו ד' סעיפים:

א אש"ץ שטענה ודלג אחת מפל הברכות
וכשמוכירין אותו יודע לחזור למקומו, אין
מסלקין אותו, אכל אם דלג ברפת
המלשינים מסלקין אותו מיד שמא
אפיקורוס הוא. ואם התחיל בה וטעה,
אין מסלקין אותו:

ב ש"ץ שטענה ואינו יודע לחזור למקומו
יעמד אחר תחתי (בדרך שנתבאר לעיל סימן
נ"ג), ומתחיל מתחלת הברכה שטענה זה
אם היה הטעות באמצעות. ואם היה בג'
ראשונות מתחיל בראש, ואם בג' אחרונות
מתחיל רצה:

ג יכל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל, ש"ץ
חוזר ומתפלל אם טעה כמותו, כשמתפלל
בקול גם חוץ משחרית של ראש חדש,
ישאם שכח ש"ץ ולא הזכיר יעלה ויבא
עד שהשלים תפלתו, אין מחזירין אותו,

מפני טרח הצבור, שהרי תפלת המוספין
לפניו שהוא מזכיר בה ראש חדש. אכל
האם נזכר קדם שהשלים תפלתו חוזר
לרצה ואין בזה טרח צבור. הגה יש אומרים
דאם טעה בשחרית של שבת יום טוב דינו
כמו בראש חדש, והכי נהגו (טור וסמ"ק):

ד יאם טעה ש"ץ כשהתפלל בלחש, לעולם
אינו חוזר ומתפלל שנית, מפני טרח
הצבור, אלא סומך על התפלה שיתפלל
בקול גם. והוא שלא טעה בג' ראשונות,
שאם טעה בהם לעולם חוזר כמו שהיחיד
חוזר:

סימן קבחו - דין מודים דרבנן. ובו ב' סעיפים:

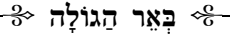
א אכשיגיע שליח צבור למודים שוחין עמו
הצבור, ולא ישחו יותר מדאי, ויאומרים
מודים אנחנו לך שאתה הוא ה' אלהינו
אלהי כל בשר כו', וחזתם ברוך אל
ההודאות יכלא הזכרת השם. ויש מי
שאומר ישצריך לשחות גם בסוף, וטוב
לחש לדבריו. יש אומרים שאומר הכל
בשתיחה אחת, וכן המנהג (פסקי מהרי"א):

ב האם אין שם כהנים אומר ש"ץ אלהינו
ואלהי אבותינו ברכנו בברכה המשלשת
וכו', ואני אברכם, וואין הצבור עונים
אחריו אמן אלא בן יהי רצון. הגה ואין
אומרים אלהינו ואלהי אבותינו וכו' רק בזמן
שראוי לברכת כהנים ולשא פנים. ונהגו
לומר בשחרית שים שלום, וכן כל זמן
שאומר אלהינו כו', אכל בלאו הכי
מתחילין שלום רב. ויש מתחילין שים
שלום במנחה של שבת, הואיל וכתיב בה
באור פניך נתת לנו שהיא התורה שקורין
במנחה בשבת (הגהות ממוני פרק ח מהלכות
תפלה):

הלכות נשיאת פנים

סימן קכח - דיגיני נשיאת פנים
ואיזה דברים הפוסלים בכהן. ובו
מ"ה סעיפים:

א אין נשיאת פנים בפחות מעשרה,
והכהנים מהמנין. (ואין לזר לשא פניו
אפלו עם כהנים אחרים) (בפרק ב' דכתבות,

ו טור בשם אביו הראש"ז טור והרד"א ח ארחות חיים בשם רבנו יונה ט ברכות מ"ז י טור בשם ר"י * צ"ל רכ"ץ והוא ר"ת רב פהן צדק כ ברכות מ"ז ל בית יוסף בשם הגהות ממוני בפרק א מהלכות ברכות בשם הירושלמי מ תוספות שם נ סא"ח ס בה"ג ותוספות ברכות כ"ט ע בית יוסף פ פתחי מהר"ר ישדאל צ ברכות מ"ה [סימן קכה] א הרא"ש בתשובה לל ד' ובית יוסף ב תרומת הדשן [סימן קכז] א ברכות כ"ט ב שם ל"ד ג שם דף ל' ד בה"ג ורמב"ם בפרק י מהלכות תפלה וטור ה רש"י בתשובה ור' שמתה ו טור בשם הרמב"ם בפרק י מהלכות תפלה [סימן קכז] א טור בשם הירושלמי פרק קמא דברכות ב סוטה תביאו הרי"ף והרא"ש בפרק ה דברכות ג רמב"ם בפרק ט מהלכות תפלה ורבנו יונה ד רשב"א ה רמב"ם בסוף הלכות תפלה ו רד"א [סימן קכח] א מגלה כ"ג

דָּוָר עוֹבֵר בְּעֵשָׂה, וְתוֹסֵפוֹת פָּרַק כֹּל כְּתָבִי, לֹא יָדַע רַ"י מֵה אֲסוּר יֵשׁ בְּזֵר הַעוֹלָה, וְאֶפְשָׁר עִם כִּהְנִים אַחֲרֵים שְׂרִי, וְצָרִיף עֵינָיו):

ב כִּפְל כִּהֵן שְׂאִין בּוֹ אֶחָד מֵהַדְּבָרִים הַמְעַכְבִּים, אִם אֵינּוּ עוֹלָה לְדוּכָן, אָף עַל פִּי שְׂבִטָל מַצּוֹת עֲשֵׂה אַחַת הָרִי יִזְהַר כְּעוֹבֵר בְּשִׁלְשָׁה עֲשֵׂה, אִם הָיָה בְּבֵית הַכִּנְסֵת כְּשִׁקוּרָא כִּהְנִים י' אִם אֶמְרוּ לוֹ לַעֲלוֹת אוֹ לִטֹּל יָדָיו:

ג הֲאִם עָלָה פַּעַם אַחַת בְּיוֹם זֶה, שׁוֹב אֵינּוּ עוֹבֵר אֶפְלוּ אֶמְרוּ לוֹ עֲלֵה:

ד יִכְשַׁהֲכֵהֲנִים אֵינֶם רוֹצִים לַעֲלוֹת לְדוּכָן, אֵינֶם צָרִיכִים לְשִׁהוֹת חוּץ מִבֵּית הַכִּנְסֵת אֲלֵא בְּעֵשָׂה שִׁקוּרָא הַחֲזוֹן כִּהְנִים. אֲבָל כְּדִי שְׂלֵא יֵאמְרוּ שֶׁהֵם פְּגוּמִים, נִהְגוּ שְׂלֵא לִכְנֵס לְבֵית הַכִּנְסֵת עַד שִׁיגְמְרוּ בְּרַפְת כִּהְנִים:

ה וְלֹא יַעֲלוּ הַכִּהְנִים לְדוּכָן בְּמַנְעָלִים, אֲבָל חֲבַתִּי שׁוֹקִים שְׂרִי. וְיֵשׁ מַחְמִירִין אִם הֵם שָׁל עוֹר (אֲגִדָּה פָּרַק הַקּוּרָא אֶת הַמַּגְלָה) (וְנִהְגוּ לְהַקְל בַּקְּצֵת מְקוּמוֹת):

ו טָאף עַל פִּי שְׂנִטְלוּ הַכִּהְנִים יָדֵיהֶם שְׁחָרִית, חוֹזְרִים וְנוֹטְלִים יָדֵיהֶם עַד הַפָּרַק שֶׁהוּא חֲבוּר הַיָּד וְהַזְרוּעַ. יִהְיֶה לּוֹי יוֹצֵק מִים עַל יָדֵיהֶם, וְקָדֵם לָכֵן יִטַּל הַלּוֹי יָדָיו. וְלֹא נִהְגוּ הַלּוֹיִים לִטֹּל יָדֵיהֶם תַּחֲלָה, רַק סָמְכוּ עַל נְטִילַתָן שְׁחָרִית:

ז לֹא נִטַּל הַכֵּהֵן יָדָיו שְׁחָרִית וְכִרְךָ עַל נְטִילַת יָדִים, לֹא יִחְזוּ לְכִרְךָ בְּשִׁנּוּטֵל יָדָיו לְנִשְׂיָאָת פְּפִים:

ח מִכְּשִׁמְתַּחֲלִיל שׁ"צ רָצָה, כֹּל כִּהֵן שְׂבִבֵית הַכִּנְסֵת נֶעְקָר מִמְּקוֹמוֹ לַעֲלוֹת לְדוּכָן, וְאָף אִם לֹא יִגִּיעַ שָׁם עַד שְׂיִסְיָם שׁ"צ רָצָה, שְׂפִיר דְּמִי. אֲבָל אִם לֹא עָקָר רָגְלָיו בְּרָצָה שׁוֹב לֹא יַעֲלֵה:

ט יִכְשַׁעוּקְרִים (רש"י וְתוֹסֵפוֹת וּר"ן כְּתָבוּ דְלֹא יֵאמְרוּ אוֹתוֹ עַד עָמְדוּ לְפָנָי הַתְּבָה, וְכֵן כְּתָב הַבֵּית יוֹסֵף). כִּהְנִים רָגְלֵיהֶם לַעֲלוֹת לְדוּכָן

אוֹמְרִים יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שְׁתֵּהא בְּרַכָּה זֹו שְׂצוּיִתְנוּ לְכִרְךָ אֶת עַמְךָ יִשְׂרָאֵל בְּרַכָּה שְׂלֵמָה וְלֹא יֵהא בָּהּ מַכְשׁוֹל וְעוֹן מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם. וּמֵאֲרִיכִים בַּתְּפִלָּה זֹו עַד שִׁיכְלָה אָמֵן שֶׁל הוֹדָאָה מִפִּי הַצְּבוּר:

י עוֹמְדִים בְּדוּכָן פְּנִיָּהם כְּלִפִּי הַהִיכָל וְאַחֲרֵיהֶם כְּלִפִּי הָעַם וְאַצְבְּעוֹתֵיהֶם כְּפּוֹפִים לְתוֹף פְּנִיָּהם עַד שׁ"צ מְסִים מוֹדִים, וְיֵאָז אִם הֵם שְׂנִים קוֹרָא לְהֵם (הש"צ) כִּהְנִים. הַגָּה וְלֹא יֵאמְרוּ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי כּוֹר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּלַחֲשׁ עַד מֵלֵת כִּהְנִים וְאֵז יֵאמְרוּ בְּקוֹל רָם (טוֹר בְּשֵׁם ר"י וּר"מ מְרוֹטְנַבּוּרָג) וְחֲזוֹר וְאוֹמַר עִם קְדוּשָׁף כְּאִמּוֹר בְּלַחֲשׁ (וְכֵן נוֹהֲגִין בְּמִדְּוֵנוֹת אֵלּוּ). וּמַחְזִירִים פְּנִיָּהם כְּלִפִּי הָעַם וְאִם הוּא אֶחָד אֵינּוּ קוֹרָא לוֹ, אֲלֵא הוּא מַעֲצָמוּ מַחְזִיר פְּנָיו:

יא כְּשִׁמְחִזִּירִין פְּנִיָּהם כְּלִפִּי הָעַם מְכַרְכִּין אֲשֶׁר קִדְּשׁוּ בְּקִדְּשׁוֹתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן וְעוֹנֵו לְכִרְךָ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבָה:

יב מְגַבִּיָּהִים יָדֵיהֶם כְּנִגְדַּת כְּתוּבֵיהֶם, וּמְגַבִּיָּהִים יָד יְמִנִית קֶצֶת לְמַעֲלָה מִהַשְּׂמַאלִית, וּפּוֹשְׁטִים יָדֵיהֶם יְחוּלְקִים אֲצַבְּעוֹתֵיהֶם, וּמְכַוְּנִים לַעֲשׂוֹת ה' אֲוִירִים, בֵּין ב' אֲצַבְּעוֹת לְב' אֲצַבְּעוֹת אֲוִיר אֶחָד וּבֵין אֲצַבְּעַת לְגוֹדֵל וּבֵין גּוֹדֵל לְגוֹדֵל, וּפּוֹרְשִׁים פְּפִיָּהֶם, כְּדִי שִׁיָּהא תוֹף כְּפִיָּהֶם כְּנִגְדַּת הָאֲרֶץ וְאַחֲרֵי יָדֵיהֶם כְּנִגְדַּת הַשָּׁמַיִם:

יג שֶׁמְתַחֲלִילִין הַכִּהְנִים לִזְמַר יְכַרְכֵּךְ. הַגָּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׁנֵם מֵלֵת יְכַרְכֵּךְ יִקְרָא אוֹתוֹ שׁ"צ תַּחֲלָה (טוֹר וּר"ן) פָּרַק הַקּוּרָא וְהַגְהוֹת מִמְּוֵנוֹ, וְכֵן נוֹהֲגִים בְּכָל מִדְּוֵנוֹת אֵלּוּ. וְאַחַר כֵּן מְקַרָּא אוֹתָם שׁ"צ מְלָה בְּמְלָה וְהֵם עוֹנִים אַחֲרָיו עַל כָּל מְלָה עַד שְׂיִסְיָמוּ פְּסוּק רֵאשׁוֹן, וְאֵז עוֹנִים הַצְּבוּר אָמֵן, וְכֵן אַחַר פְּסוּק ב' וְכֵן אַחַר פְּסוּק ג':

יד הֲאִין מְכַרְכִּין אֲלֵא בְּלִשׁוֹן הַקִּדְּשׁ, וּבְעַמִּידָה וּבְנִשְׂיָאָת פְּפִים, וּבְקוֹל רָם:

טו וְאַחַר כֵּן מַתְחִיל שׁ"צ שִׁים שְׁלוֹם, וְאֵז הַכִּהְנִים מַחְזִירִים פְּנִיָּהֶם לְהִיכָל וְאוֹמְרִים רַבּוֹן הָעוֹלָמִים עֲשֵׂנוּ מֵה שְׂגוּרָת עֲלֵינוּ עֲשֵׂה אִתָּה מֵה שֶׁהַבְּטַחְתָּנוּ הַשְּׂקִיפָה מִמְּעוֹן קִדְּשֶׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וְכִרְךָ אֶת עַמְךָ אֶת יִשְׂרָאֵל. הַגָּה וְיֵאָרִיכוּ בַּתְּפִלָּה זֹו עַד שְׂיִסְיָם שׁ"צ שִׁים שְׁלוֹם, וְשִׁיעֲנוּ הַצְּבוּר אָמֵן עַל שְׂנִיָּהֶם. וְאִם אֵינֶם יְכוֹלִים לְהֶאָרִיף כֹּל כֵּן יֵאמְרוּ אֲדִיר בְּפָרוֹם וְכוֹ' כְּדִלְקָמֵן סִימָן ק"ל (רש"י פָּרַק אֵלּוּ נְאֻמְרִין וְהַגְהוֹת מִמְּוֵנוֹ):

טז הֲאִין הַכִּהְנִים רִשְׁאִים לְהַחְזִיר פְּנִיָּהֶם עַד שִׁתַּחֲלִיל שׁ"צ שִׁים שְׁלוֹם, וְאֵינֶם רִשְׁאִים לְכַף אֲצַבְּעוֹתֵיהֶם עַד שִׁתַּחֲזִירוּ פְּנִיָּהֶם, וְעוֹמְדִים שָׁם, וְאֵינֶם רִשְׁאִים לַעֲקוֹר מִשָּׁם עַד שְׂיִסְיָם שׁ"צ שִׁים שְׁלוֹם. וְיִוֵּשׁ מִי שְׂאוֹמַר שְׂצָרִיכִין לְהַמְתִּין עַד שְׂיִסְיָמוּ הַצְּבוּר לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר בְּרַפְת שִׁים שְׁלוֹם (וְכֵן הַמַּנְהֵג):

יז יִכְשַׁמְחִזִּירִין פְּנִיָּהֶם, בֵּין בַּתַּחֲלָה בֵּין בְּסוֹף, לֹא יִחְזִירוּ אֲלֵא דְרָף יָמִין. הַגָּה לְשִׁיּוֹרְדִין מִן הַדוּכָן לֹא יִגְעוּ בְּמַנְעָלֵיהֶם הַמְטַטְפִים, וְאִם נוֹגְעִים יִשְׁלוּ יָדֵיהֶם לְתַפְלָה שִׁתַּפְּלִלוּ אַחַר כֵּן (אֲגִדָּה פָּרַק הֵיךָ קוּרָא):

יח הֲאִין הַמְקַרָּא שִׁקוּרָא כִּהְנִים רִשְׁאִי לְקִרוֹת כִּהְנִים עַד שִׁיכְלָה מִפִּי הַצְּבוּר אָמֵן שְׂעוֹנִים אַחַר בְּרַפְת מוֹדִים, וְהֵאִין הַכִּהְנִים רִשְׁאִים לְהַתְחִיל בְּרַפְת אֲשֶׁר קִדְּשׁוּ בְּקִדְּשׁוֹתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן עַד שִׁיכְלָה דְבוּר קְרִיאַת כִּהְנִים מִפִּי הַקּוּרָא. וְאַחַר שְׂבִיכּוֹ הַכִּהְנִים אֲשֶׁר קִדְּשׁוּ בְּקִדְּשׁוֹתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן אֵינֶם רִשְׁאִים לְהַתְחִיל יְכַרְכֵּךְ עַד שִׁיכְלָה מִפִּי כָּל הַצְּבוּר אָמֵן שְׂעוֹנִים אַחַר בְּרַפְת אֲשֶׁר קִדְּשׁוּ בְּקִדְּשׁוֹתוֹ שֶׁל אַהֲרֹן, וְכֵן אֵינֶם רִשְׁאִים לְהַתְחִיל בַּתְּבָה עַד שִׁתַּכְלָה הַתְּבָה מִפִּי הַמְקַרָּא, וְהֵאִין הַצְּבוּר עוֹנִין אָמֵן עַד שִׁתַּכְלָה בְּרַכָּה מִפִּי הַכִּהְנִים. הַגָּה וְלֹא יִתְחִילוּ הַכִּהְנִים רַבּוֹן הָעוֹלָמִים כּוֹ' עַד שִׁיכְלָה אָמֵן מִפִּי הַצְּבוּר (בֵּית יוֹסֵף):

יט הֲאִין שׁ"צ רִשְׁאִי לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר בְּרַכָּה שֶׁל כִּהְנִים:

⊕ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⊕

ב סוֹטָה ל"ח ג רמב"ם סוֹף הַלְכוֹת תַּפְלָה ד מְרַכְבִּי הַ הֵגָה מִמְּוֵנוֹ פָּרַק י"ד מֵהַלְכוֹת תַּפְלָה ו כְּתָבִי הַר"ר יִשְׂרָאֵל סִימָן ק"ג ז סוֹטָה דף מ' ח הַגְהוֹת מִמְּוֵנוֹ בְּסוֹף הַלְכוֹת תַּפְלָה ט סוֹטָה ל"ח לְפִי פְּרוּשׁ רש"י י טוֹר בְּשֵׁם הַרמב"ם כ בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַזֵּהר פְּרִשְׁתָּ נִשְׂא ל בֵּית יוֹסֵף מ סוֹטָה ל"ח נ שֵׁם ל"ט ס נִסַּח רמב"ם בְּפָרַק י"ד מֵהַלְכוֹת תַּפְלָה וְהַטוֹר פ סוֹטָה ל"ט ז שֵׁם ק שֵׁם ל"ח הַגְהוֹת מִמְּוֵנוֹ שֵׁם פָּרַק י"ד ר רֵאשׁוֹן עַל פִּי הַמְדַרְשׁ ש בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם רמב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה ת סוֹטָה ל"ח א שֵׁם ב שֵׁם ג כְּתָבִי הַר"ר יִשְׂרָאֵל סִימָן ק"ט ד סוֹטָה ט"ו יוֹמָא י"ז ה סוֹטָה ל"ט ו שֵׁם לְדַעַת הַרמב"ם פָּרַק י"ד מֵהַלְכוֹת תַּפְלָה ז שֵׁם לְדַעַת הַטוֹר ח בְּרַכּוֹת ל"ד

הַגָּה מוֹבָא כַּאֵן סַפֵּר שׁוֹלְחַן עֵרוֹךְ אוֹרַח חַיִּים מַחּוּלַק ל'ג' חֲדָשִׁים, ג' עַמּוּדִים לְיוֹם, כֵּךְ יִגְמוֹר כָּל אוֹרַח חַיִּים בְּכָל תַּקּוּפַת הַשָּׁנָה שֶׁהִיא ג' חֲדָשִׁים, וְיִזְכָּה לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבָּא". נָא לְפָרְסֵם בְּבֵית כְּנִסְיוֹת וּבְבֵית מִדְּרָשׁוֹת, וּבְשִׁמְחוֹת, וּלְכָל הַחֲבָרִים וְיַדִּידִים, לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים לַהֲיוֹת "בֵּן עוֹלָם הַבָּא" עַל יַדִּי לְיַמּוֹד "הַלְכָה בְּכָל יוֹם", שֶׁהוּא "תוֹרָה לְשִׁמְחָה", וְכָל הַמּוֹכָה אֶת הַרְבִּים וְזוֹכֵה לְבָנִים צְדִיקִים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

מסתכלין בו. והוא הדין למי שיש מומין ברגליו, במקום שעולים לדוכן בלא בתי שוקים, וכן מי שרירי יורד על זקנו או שעניו זולפות דמעה, וכן סומא באחד מעיניו לא ישא את פניו. ואם היה דש בעירו, דהינו שהם רגילים בו ומפירים הכל שיש בו אותו מום, ישא פניו ואפלו הוא סומא בשתי עיניו. וכל ששקה בעיר ל' יום מקרי דש בעירו. ודוקא בעירו, אבל אם הולך באקראי לעיר אחרת ושקה שם ל' יום, לא. ואפלו לא בא לדור שם להיות מבני העיר אלא בא להיות שם מלמד או סופר או משרת שנה או חצי שנה, חשוב דש בעירו בל' יום:

לא אם מנהג המקום לשלשל הפהנים טלית על פניהם, אפלו יש בפניו ובגדיו כמה מומין, ישא את פניו. הגה ודוקא אם היו ידיו בפנים מן הטלית, אבל אם הם מבחוץ לא מהני הטלית לידיו:

לב יהיו ידיו צבועות אסטים ופואה (אסטיס ופואה, פרוש, מיני צבעים) לא ישא את פניו מפני שהעם מסתכלין בהם, ואם רב העיר מלאכתן בכך, ישא את פניו, וכן אם הוא דש בעירו ישא את פניו:

לג מי שאינו יודע לחתך האותיות, כגון שאומר לאלפין עייניו ולעייניו אלפיו וכו' יוצא בזה, לא ישא את פניו:

לד חקטן שלא הביא שתי שערות אינו נושא את פניו בפני עצמו כלל, אבל עם פהנים שהם גדולים נושא, ללמד ולהתחנך. ומי שהביא שתי שערות נושא את פניו אפלו בפני עצמו. ומיהו, דוקא באקראי בעלמא ולא בקביעות, עד שישתמלא זקנו, שאז יכול לשא פניו אפלו יחידי בקבע. וכל שהגיע לשנים שראוי להתמלאות זקנו,

כד עם שאחורי הפהנים אינם בכלל ברכה, אבל מלפניהם ובעדיהם אפלו מחצה של ברזל אינה מפסקת. ולאחריהם נמי אם הם אנוסים, כגון עם שבשדות שהם טרודים במלאכתן ואינם יכולים לכוא הם בכלל הברכה:

כה רבית הפנסת שפלה כהנים, אם אין שם אלא עשרה פלם עולים לדוכן. למי מברכין, לאחיהם שבשדות, ומי עונה אחריהם אמן, הנשים והטף. ואם יש שם יותר מעשרה, היתרים מעשרה יעלו ויברכו והעשרה עונים אחריהם אמן:

כו שבעה שמברכין אין לומר שום פסוק, אלא ישתקו ויכוננו לברכה. הגה ומכל מקום עכשיו שהפהנים מאריכין הרבה כגוננים נהגו גם כן לומר פסוקים, וכמו שנתבאר לעיל סימן נ"ז לענין ברכו, אך יותר טוב שלא לאמרם (דעת עצמו):

כז יכהן אינו רשאי להוסיף מדעתו יותר על השלשה פסוקים של ברכת כהנים, ואם הוסיף עובר על כל תוספי:

כח אכהן שגשא בפיו, ואחר כך הלך לבית הפנסת אחר ומצא צבור שלא הגיעו לברכת כהנים יכול לשא את פניו פעם אחרת:

כט יכהן שלא התפלל עדין ומצא צבור מתפללין, נושא בפיו ואין התפלה מעפכתו:

ל מי שיש לו מום בפניו או בגדיו, כגון שהם בזהקניות או עקמות או עקושות (בוהקניות, פרוש, מין נגע לכן, ורש"י פרש, לינטלי"ש בלעז. עקמות כפופות. עקושות לצדדיהן. והר"ן פרש, עקמות, שנתעקמה ידו אחורנית, עקושות, שאינו יכול לחלק אצבעותיו), לא ישא את פניו מפני שהעם

המשך הלכות נשיאת כפים, סימן קכח - דיני נשיאת כפים ואיזה דברים הפוסלים בכהן

כ אם שליח ציבור כהן, אם יש שם פהנים אחרים לא ישא את פניו. (ולא יאמרו לו לעלות או לטל ידיו, אבל אם אמרו לו צריך לעלות, דהא עובר בעשה אם אינו עולה) (מרדכי פרק הקורא עומד והנהות מימוני פרק ט"ו דתפלה ואגור). ואפלו אין שם כהן אלא הוא לא ישא את פניו, אלא אם כן מבטח לו שיחזור לתפלתו בלא טרוף דעת, שאם הוא מבטח בכך, פיון שאין שם כהן אלא הוא, ישא את פניו כדי שלא תתבטל נשיאת כפים. וכיצד יעשה, יעקר רגליו מעט בעבודה ויאמר עד ולך נאה להודות, ויעלה לדוכן ויברך ברכת כהנים, ויקרא לו אחר, ולמסים החזן שים שלום. מ'אם המקרא כגון לתפלת ש"צ מתחלה ועד סוף, עדיף טפי שישים המקרא שים שלום:

כא אין הפהנים רשאים לנגן בברכת כהנים שנים או שלשה גזונים, משום דאיבא למחש לטרוף הדעת, ואין לנגן אלא כגון אחד מתחלה ועד סוף:

כב מ'שפתלין שיהא המקרא ישראל. וכשהחזן כהן, יעמד ישראל אצלו ויקרא כהנים ויקרא אותם, והחזן עומד ושותק:

כג שבעה שהפהנים מברכים העם לא יביטו ולא יסוהו דעתם, אלא יהיו עיניהם כלפי מטה כמו שעומד בתפלה, והעם יכוננו לברכה, ויהיו פניהם כנגד פני הפהנים ולא יסתכלו בהם: הגה וגם הפהנים לא יסתכלו בידיהם על כן נהגו לשלשל הטלית על פניהם וידיהם חוץ לטלית, ויש מקומות שנהגו שידיהם בפנים מן הטלית, שלא יסתכלו העם בהם (בית יוסף):

באר הגולה

ט שם ורמב"ם י שם במקרא כ הנהות מימוני ל רש"י שם מ אגור לדעת רש"י ומהר"ם נ תרומת הדשן ס טור בשם הרמב"ם ע רמב"ם פרק ד מהלכות תפלה פ סוטה ל"ט צ תגינה ט"ז ק סוטה שם ר שם ש שם ת ראש השנה כ"ח א שם ב הנהות מימוני ורד"א ג מגלה כ"ד ד תרומת הדשן ה בית יוסף ו מגלה כ"ד ז שם ח שם ל פרוש התוספות ט סוף פרק קמא דחלין י בית יוסף

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אף על פי שלא נתמלא קרינן בה נתמלא זקנו (ועין לעיל סימן נ"ג סעיף ח):

לה ככהן שהרג את הנפש אפלו בשוגג לא ישא את פפיו אפלו עשה תשובה. הגה ויש אומרים דאם עשה תשובה נושא פפיו. ויש להקל על בעלי תשובה, שלא לנעל דלת בפניהם, והכי נהוג ד"ע דלא גרע ממומר וכ"מ מהגה"מ (טור ורש"י והרבה פוסקים אגור ובית יוסף):

לו למל תינוק ומת, נושא את פפיו. ואם העם מרנגים אחריו שהוא שופך דמים, "בין שלא נתברר הדבר ישא את פפיו:

לז ימורר לעבודת אלילים לא ישא את פפיו. ויש אומרים שאם עשה תשובה נושא פפיו (וכן עקר). ואם נאנס, לדברי הכל נושא פפיו:

לח עשה רביעית יין בבת אחת, לא ישא את פפיו. שתאו בשני פעמים או שנתן לתוכו מעט מים, מותר. ואם שתה יותר מרביעית, אף על פי שהוא מזוג, ואפלו שתאו בכמה פעמים, לא ישא את פפיו עד שיסיר יינו מעליו:

לט לא היו בו אחד מהדברים המונעים נשיאת פפים, אף על פי שאינו מדקדק במצות וכל העם מרנגים אחריו, נושא את פפיו (שאין שאר עברות מונעין נשיאת פפים):

מ ככהן שגשג גרושה לא ישא פפיו, קואין נהגין בו קדשה אפלו לקרות בתורה ראשון. ואפלו גרשה או מתה פסול, עד שידר הנאה על דעת רבים מהנשים שהוא אסור בהם:

מא ינטמא למת שאינו משבעה מתי מצוה, פסול מן הדיוקן ומפל מצלות ההנהגה עד שישוב ויקבל שלא יטמא עוד למתים. (ויש אומרים דמי שיש לו בת שהמירה לעבודת פוככים או שזנתה, אין מחבין עוד לקדשו פי אביה היא מחללת) (מרדכי פרק נגמר הדין):

מב שהחלל אינו נושא את פפיו:

מג יאחר שבעת ימי אבלות נושא פפיו ובתוך שבעת ימי אבלות יצא מבית הכנסת בשעה שקורא כהנים. הגה ויש אומרים

דכל זמן האבלות אפלו עד י"ב חדש על אביו ועל אמו אינו נושא את פפיו (מרדכי סוף פרק הקורא עומד ונהגות ממוני), וכן נהגין במדינות אלו:

מוד אכהן אף על פי שהוא פגוי נושא את פפיו. הגה ויש אומרים דאינו נושא פפיו, דהשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה והמכרך יש לו להיות בשמחה (מרדכי פרק הקורא עומד). ונהגו שנושא פפיו אף על פי שאינו נשוי, ומפל מקום הרועה שלא לישא פפיו אין מוחין בידו, רק שלא יהא בבית הכנסת בשעה שקורין כהנים או אומרים להם לטל ידיהם. נהגו בכל מדינות אלו שאין נושאים פפים אלא ביום טוב, משום שאו שרויים בשמחת יום טוב, וטוב לב הוא יכרך, מה שאין כן בשאר ימים, אפלו בשבתות השנה, שטרודים בהרהורים על מחמתם ועל בטול מלאכתם ואפלו ביום טוב אין נושאים פפים אלא בתפלת מוסף, שיוצאים אז מבית הכנסת וישמחו בשמחת יום טוב (דעת עצמו). וכל שחרית ומוסף שאין נושאים בו פפים אומר הש"צ אלהינו ואלהי אבותינו וכו', כדלעיל סוף סימן קכ"ו. ויום הפורים נושאים בו פפים כמו ביום טוב ויש מקומות שנושאים בו פפים בנעילה, ויש מקומות אפלו בשחרית:

מוד יאלו תבות שהכהנים הופכים בהם לדרום ולצפון. יכרך, וישמרך, אליך, אליך, ויחנך, לך, שלום. הגה ונהגין שמאריכין בנגון אלו תבות, פי כל אחת מהן הוא סוף ברכה בפני עצמה, ואומרים רבון, כמו שמפרש בסימן ק"ל, ובשעה שמאריכין בנגון התבות שבסוף הפסוקים. דהיינו וישמרך, ויחנך, שלום. והמקרא לא יאמר רבון וכו' (תשובת מהר"ל סימן קמ"ח) אסור להשתמש בכהן אפלו בזמן הזה, דהוי כמועל בהקדש, אם לא מחל על כך (מרדכי בהנהגות דגשין):

סימן קכט - באיזה תפילות נושאים פפים. ובו ב' סעיפים:

א "אין נשיאת פפים אלא בשחרית ומוסף ובנעילה ביום שיש בו נעילה כמו ביום הפורים, אכל לא במנחה, משום דשכיחא שחרות באותה שעה שמא יהא כהן שכור, וגזרו במנחה של תענית אטו

מנחת שאר ימים. אכל בתענית שאין בו נעילה, הואיל ותפלת מנחה סמוך לשקיעת החמה, היא דומה לתפלת נעילה ואינה מתחלפת במנחה של שאר ימים, הלכך יש בה נשיאת פפים. (והמנהג שלנו כבר נתבאר לעיל סימן קכ"ח):

ב ככהן שעבר ועלה לדוכן ביום הפורים במנחה, בין שהדבר ידוע שאין שם שחרות הרי זה נושא את פפיו ואין מורידין אותו, מפני החשד שלא יאמרו פסול הוא ולכך הורידוהו. הגה ולכן אומרים במנחה ביום פורים אלהינו ואלהי אבותינו, אף על גב דאין ראוי לנשיאת פפים, מפל מקום הואיל ואם עלה לא ירד מקרי קצת ראוי (הנהגות ממוני), וכן נהגין במדינות אלו אף על פי שיש חולקים:

סימן קל - רבנו של עולם שאומרים בשעת נשיאת פפים. ובו סעיף אהד:

א "מאן דחזא חלמא ולא ידע מאי חזא, יקום קמה כהני בשעה שעולים לדוכן ונימא הכי, רבנו של עולם, אני שלך וחלומתי שלך וכו', ויכוון דלסיים גם בהדי כהני, דעני צבורא אמן. ואי לא, לימא הכי, אדיר בפרום שוכן בגבורה, אתה שלום ושמך שלום, יהי רצון שתשים עלינו שלום. הגה ובמקום שאין עולין לדוכן יאמר כל זה בשעה שהשליח צבור אומר שים שלום ויסיים בהדי שליח צבור שיענו תקלה אמן. (הר"ן הר"י פרק הירואה):

הלכות נפילת אפים

סימן קלא - דיני נפילת אפים. ובו ח' סעיפים:

א "אין לדבר בין תפלה לנפילת אפים. כשנופל על פניו נהגו להטות על צד שמאל. הגה ויש אומרים דיש להטות על צד ימין. והעקר, להטות (ריב"ש סימן תי"ב ובית יוסף בשם הרוקח) בשחרית כשיש לו תפלין בשמאלו על צד ימין משום כבוד תפלין, ובערבית או כשאין לו תפלין בשמאלו יטה על צד שמאל (מנהגים). ולאחר שנפל על פניו יגביה ראשו ויתחנן מעט מישב, וכל מקום ומקום לפי מנהגו.

א - באר הגולה

כ ברכות ל"ב ל מרדכי פרק הקורא את המגלה ושאר פוסקים מ פן מוקי רמב"ם להיא דירושלמי נ מנחות נ"ט ס רש"י ורבנו גרשון ע לשון הרמב"ם פרק יד מהלכות תפלה משמעות הגמרא דכריתות פ שם רמב"ם על פי ירושלמי דגשין מ"ו צ בכורות מ"ה ק רשב"א ומהר"י אבובב סמוגיא דכורות ר ר"י אבובב בשם דבר שמואל ש רמב"ם ת בית יוסף א משמעות תשובת הרשב"א ב רוקח [סימן קכט] א תענית כ"ו ב רמב"ם פרק י"ד מהלכות תפלה [סימן קל] א ברכות נ"ה [סימן קלא] א תלמידי הרשב"א בשמו ושאר פוסקים

ומנהג פשוט לומר ואנחנו לא נדע כו' ויחזי קדיש, אשרי, למנצח (טור), ואפלו בקימים שאין אומרים תחנון אומרים למנצח, מלבד בראש חודש ותנכה ופורים וערב פסח וערב יום כפור וט' באב (מנהגים), ועין לקמן סימן תקנ"ט):

ב גפילת אפים, מושב ולא מעמד. הגה יש אומרים דאין גפילת אפים אלא במקום שיש ארון וספר תורה בתוכו, אבל בלא זה אומרים תנכה בלא כסוי פנים, וכן נוהגים (בית יוסף בשם רוקח סימן שכ"ד). ויחזר בית הכנסת הפתוח לבית הכנסת (מהרי"ל) או בשעה שהצבור מתפללין, אז אפלו יחיד בביתו אומר תנכה בגפילת אפים (ד"ע פרוש אגור):

ג יאין גפילת אפים בליילה. ובליילי אשמרת נוהגים לפל על פניהם. שהוא קרוב ליום: ינהגו שלא לפל על פניהם. לא בבית האבל ולא בבית החתן ולא בבית הכנסת ביום מילה ולא פשיש שם חתן. הגה ודוקא שהמילה או החתן באותו בית הכנסת, אבל אם אין המילה בבית הכנסת, אף על פי שהיא בבית הכנסת האחרת אומרים תחנון (פסקי מהרי"א סימן פ"א).

וביום המילה שאין אומרים תחנון, ודוקא שחרית שמלין אז התינוק, אבל במנחה אף על פי שמתפללין אצל התינוק הנמול אומרים תחנון, מה שאין כן בחתן שאין אומרים תחנון כל היום כשמתפללין אצל החתן (הגהות ממוני פ"ק ה מהלכות תפלה) ולא מקרי חתן אלא ביום שנגנס לחפה:

ה האם חלה מילה בתענית צבור, מתפללים סליחות ואומרים ודוי, ואין נופלין על פניהם ואין אומרים והוא רחום בשחרית, אפלו במקום שנהגו לאמרו בלא זה:

ו ינהגו שלא לפל על פניהם בט"ו באב ולא בט"ו בשבט ולא בראש חודש ולא במנחה שלפניו, ולא בחגגה, ויש אומרים גם במנחה שלפניו (וכן נוהגין). בפורים אין נופלין על פניהם (בל"ג בעמר אין נופלין, בערב יום כפור אין נופלין וכן בערב ראש השנה אפלו שחרית, מנהגים):

ז ומנהג פשוט שלא לפל על פניהם בכל חודש גיסן ולא בט' באב ולא בין יום כפור לסכות (ולא מתחלת ראש חודש סיון עד אחר שבועות):

ח יאין אדם חשוב רשאי לפל על פניו כשמתפלל על הצבור, אלא אם כן הוא בטוח שיענה ביהושע בן נון. הגה וכן אסור לכל אדם לפל על פניו בפשוט ידים ורגלים אפלו אם אין שם אבן משכית (הגהות אשרי סוף פ"ק תפלת השחר וריב"ש סימן תי"ב), אבל אם נוטה קצת על צדו מתר אם אין שם אבן משכית, וכן יעשו ביום כפור כשנופלין על פניהם אם יציעו שם עשבים כדי להפסיק בין הקרקע, וכן נוהגין (מרדכי):

סימן קל"ב - דיני קדשת ופא
פציזן. ובו ב' סעיפים:

א מתרגמינן קדשת ופא לפיזן. וצריף לזהר יבו מאד לאמרו בכונה. הגה ולענין אם יחזיר אומרה דינה כדין קדשה שבידו. ועין לעיל סימן נ"ט. ובקדשה שבתרגום, יחיד אומרה ולא שנים, ואין לאמרה בקול רם (בית יוסף סימן נ"ט):

ב יאסור לאדם לצאת מבית הכנסת קדם קדשה וסדרא. הגה ואומרים אחר סיום התפלה עלינו לשבח מעמד (כל בו), ויזהר לאמרו בכונה. וכשמגיע אל אל לא יושיע פסיק מעט קדם שיאמר ואנחנו כורעים וכו' (טור). ואומרים קדיש יהוה אחר עלינו. ואפלו אין יהוה בבית הכנסת, יאמר אותו מי שאין לו אב ואם. ואפלו מי שיש לו אב ואם יכול לאמרו אם אין אביו ואמו מקפידין (אגור ותשב"ץ ותשובת מהרי"ל סימן ס"ד). ויש לומר פטוים הקטרת ערב ובקר אחר התפלה, ואומרים תחלה אין באלהינו וכו'. ואומרים השיר שהלויים היו אומרים במקדש שחרית לכד (טור). ויש שכתבו לזהר לומר פטוים הקטרת מתוך הכתב ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום ההקטרה, וחישינן שמא ידלג (בית יוסף בשם מהרי"ל ואחרות חיים) אהד מסממניה, ואמרין שהוא חזב מיתה אם חסר אחת מסממניה, ולכן נהגו שלא לאמרו בחל, שממרין למלאכתן וחישינן שמא ידלג. וכשיוצא מבית הכנסת אומר ה' נחני וגו' (כל בו) ומשתתחה ויוצא (מהרי"ל):

סימן קל"ג - דין ברכו בשבת.
ובו סעיף אחד:

א בשבת ויום טוב אין אומרים ברכו

אחר קדיש בתרא. הגה אפלו במקום שנהגו לאמרו בימות החל שמא לא היו יחידים בבית הכנסת כשאמרו ברכו מפל מקום בשבת ויום טוב אין לאמרו דהפל באין לבית הכנסת קדם ברכו (בית יוסף בשם ריב"ש):

סימן קל"ד - סדר והוא רחום
והגבחה התורה. ובו ב' סעיפים:

א (הגה נוהגין להרבות בתחנונים בשני ובחמישי ואומרים) (טור) והוא רחום ואומרים אותו בקול רם ואם לא אמרו מעמד עובר על התקנה ונקרא פורץ גדר. הגה וכן נוהגין לאמרו מעמד אבל אומרים אותו בלחש. ומה שנוהגים להרבות בתחנונים בשני ובחמישי, משום שהם ימי רצון, ולכן נוהגין גם כן להתענות בהם (טור):

ב ימראה פני כתיבת ספר תורה לעם העומדים לימינו ולשמאלו, ומחזירו לפניו ולאחריו, שמצוה על כל אנשים ונשים לראות הכתב ולכרע ולומר וזאת התורה וגו' תורת ה' תמימה וגו'. הגה ונהגו לעשות כן אחר שקראו בתורה אבל כשמוציאין אותו אומר הש"צ גדלו והקלה אומרים וקמנו כו', אב הרחמים הוא ירחם עם עמוסים וכו' ויש אומרים לומר על הכל יתגדל (מסכת סופרים פ"ק י"ד וטור ומהרי"ל), וכן נוהגים ביום טוב ובשבת. ויש להחזיק התורה בימין (מהרי"ל). וכשעולה הראשון לקרות אומרים ברוך שנתן תורה כו' (כל בו):

הלכות קריאת התורה

סימן קל"ה - סדר קריאת התורה
ביום ב' וה' ובו י"ד סעיפים:

א אבשני ובחמישי ובשבת במנחה קורין שלשה, אין פוחתין מהם ואין מוסיפין עליהם, ואין מפטירין בבניא. הגה ואם היו ב' חתנים בבית הכנסת והם ישראלים מתר להוסיף לקרות ד', דלדידהו הוי ביום טוב שמתיר להוסיף (מרדכי פ"ק הקורא עומד הגהות ממוני פ"ק י"ב מהלכות תפלה) ונראה דהוא הדין לשני בעלי ברית, דיום טוב שלהם הוא כדלקמן סימן תקנ"ט (ודין שבת ויום טוב עין לקמן ריש סימן רפ"ב לענין הוספה):

ב בית יוסף בשם חכמי הקבלה ג מהרי" אבוהב בשם ספר צורות ד שגלי הלקט ה שם בשם ר"י בר יהודה ו בית יוסף ז שם ח מגלה כ"ב [סימן קל"ב] א סוטה מ"ט ב טור ג רב עמרם גאון [סימן קל"ג] א אבוהב בשם הגאונים ב מסכת סופרים והרמב"ם בפרוש התורה בפ"ק ב' תבוא [סימן קל"ה] א מגלה כ"א הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

יד עבני אדם החבושין בבית האסורין, אין מביאין אצלם ספר תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. הגה והיגו, ונקא בשעת הקריאה לבד, אבל אם מכינים לו ספר תורה יום או ימים קדם, מתר (אור זרוע הנהגות אשרי פרק קמא דברכות). ואם הוא אדם חשוב, בכל ענין שרי (שם):

סימן קל"ו - מי הם הנקראים לספר תורה בשבת. ובו סיף אחר:

א בשבת יום טוב ויום הכפורים קורים אחר הלוי תלמידי חכמים הממנים על הצבור, ואחריהם תלמידי חכמים הראויים למנותם פונסים על הצבור (ששוואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר), ואחר כך בני תלמידי חכמים שאבותיהם ממנים על הצבור, ואחר כך ראשי פגסיות וכל העם:

סימן קל"ז - כמה פסוקים צריכים לקרא לקרא אחר. ובו ו' סיפים:

א אביום שקורין ג' אין קורין פחות מ' פסוקים, וידבר עולה מן המנין. ואי סליק ענינא בכציר מ' פסוקים, כגון פרשת עמלק שאין בה אלא ט' פסוקים, שפיר דמי:

ב אין קורין עם כל אחד פחות מג' פסוקים, שנים קורין ג' ג' ואחד קורא ד'. ואיזה מהם שקורא ד' הרי זה משבח:

ג יאם דלג פסוק אחר ולא קראו, אם הוא במנחה בשבת או בב' וה' וקרא יו"ד פסוקים בלא פסוק המדלג אינו חוזר, ואם לאו חוזר. אבל בשבת אפלו דלג פסוק אחד חוזר וקורא, ואפלו אחר שהחזיר את התורה ואמר קדיש חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפלו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא. הפגשיות

ח יאם אין לוי בבית הפנסת, כהן שקרא ראשון מברך שנית וקורא במקום לוי, אבל לא כהן אחר, כדי שלא יאמר שיקרא ראשון פגום:

ט יכן לא יעלו שני לויים זה אחר זה כדי שלא יאמר שיקרא מהם פגום:

י לנהגו לקרות כהן אחר כהן בהפסק ישראל בנייהם, ואומר החזן לשקורא לשני. אף על פי שהוא כהן, וכיצא כהן נהגים בלוי אחר לוי. הג"ה ולכן מתר לעלות גם כן למפטיר ככי האי גונא. ואם קורא מפטיר סתם אין לחוש לפגמו, דהרי לא מזכיר שמו. ויש אומרים דאין לקרות כהן או לוי למנין שבעה, אבל לאחר שנשלם המנין יכולים לקרות כהן או לוי (אגור בשם מהרי"ו ומרדכי פרק הנזקין ובית יוסף בשם ר' ירחם), וכן נהגין במדינות אלו. ומיהו, במקום צרף ודחק יש לסמך אסבךא ראשונה:

יא י"ש מי שאומר שאם קרא החזן כהן או לוי ואינו שם, לא יקרא לאחר בשם משום פגמו של ראשון, אלא אחר יעלה מעצמו (וכן נהגו. ש"צ שהוא כהן יכול לקרא כהן אחר לתורה) (מרדכי פרק הקורא עומד ואגור):

יב יעיר שפלה כהנים, אם יש ישראל אחד בנייהם, אותו ישראל קורא ראשון מפני דרכי שלום. יוכל שאין בהם ישראל כדי ספוקם או שאין שם ישראל כלל, קורא כהן אחר כהן, שאין שם משום פגום, שהכל יודעים שאין שם אלא כהנים, והוא הדין לעיר שפלה לויים:

יג אם קטן קורא בתורה בצבור, כסימן רפ"ב. אם אין כהן אלא סומא או שאינו כקי, כסימן קל"ט:

המשך הלכות קריאת ספר תורה, סימן קלה - סדר קריאת התורה ביום ב' וה'

ב במקום שמפסיקין בשבת בשחרית, שם קורין במנחה ובשני וחמישי ובשבת הבאה. הגה אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השיכה לאותה שבת (אור זרוע) (ועין לקמן סימן רפ"ב):

ג יכהן קורא בתורה ראשון, ואחריו לוי ואחריו ישראל:

ד יתמנהג הפשוט, שאפלו כהן עם הארץ קודם לקרות לפני חכם גדול ישראל, והוא שהכהן יודע לקרות (ומיהו, אם יוכל לקרות עם הש"צ מלה במלה סגי בקף, כדלקמן סימן קל"ט (אבודרהם), שאם אינו יודע לקרות היאך יברך על התורה:

ה יאם הספר תורה פתוח והכהן קורא את שמע, אינו ראוי להפסיק, וקוראים ישראל במקומו. הגה וכן בתענית שאחר פסח וסכות שקורין ויחל, אם אין הכהן מתענה קורין לישראל, וטוב שילך הכהן מבית הכנסת (מהרי"ק ש"ש ט):

ו יאם נכנס הכהן לבית הכנסת אחר שהתחיל הישראל לברך ברפת התורה אינו פוסק, אבל ברכו לא הוי התחלה, ועומד הישראל בתבה עד שישלימו כהן ולוי ואז יקרא. יאם אין כהן בבית הכנסת, קורא ישראל במקום כהן, ולא יעלה אחריו לוי. הגה אבל ראשון יוכל לעלות (בית יוסף מהרי"ל בשם ר' ירחם נתיב ב בחלק ג) וישקורין אותו אומרים במקום כהן, שלא יטעו לומר שזהו כהן (טור):

ז יאם היו כהן ולוי בבית הכנסת וקרא הכהן וסבור שאין שם לוי, והתחיל לברך ברפת התורה שנית, אין מפסיקין אותו:

באר הגולה

ב שם ל"א ג גיטין נ"ט ד רב עמרם ורב נטרנאי ה רשב"א ו מהרי"א בשם תשובת הרשב"א ז מהרי"א בשם ארחות חיים ובשם הרי"ף ח גיטין נ"ט ט מהרי"א בשם ארחות חיים י שם בגמרא כ שם ל הרד"א בשם רב עמרם ורב סעדיה מ הנהגות ממוני בשם ר"מ נ ירושלמי פרק ה דגטין ס הרשב"א ע מרדכי פרק קמא דראש השנה [סימן קל"ז] א גיטין נ"ט [סימן קל"ז] א מגלה כ"א ב תוספות והרא"ש ג שם בגמרא ד הנהגות ממוני פרק י"ב מהלכות תפלה ה תרומת הדשן סימן כ"ד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

סימן קמא - דיני קורא והמקרא.

ובו ח' סעיפים.

א צריך לקרות מעמד, ואפלו לסמך עצמו לכתל באו לעמוד אסור, אלא אם כן הוא פעל בפשר. הגה וכן התחן הקורא צריך לעמד עם הקורא (מרדכי הלכות קטנות):

ב ילא יקראו שנים, אלא העולה קורא וש"צ שותק, האו שליח ציבור קורא והעולה לא יקרא בקול רם. ומכל מקום צריך הוא לקרות עם הש"צ כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, אלא שצריך לקרות בנחת שלא ישמיע לאזניו. (ואפלו משמיע לאזניו ליפא למחש, דלא עדיף מתפלה כדלעיל סימן ק"א) (דעת עצמו):

ג ויש נוהגים להעמיד מי שמקרא לעולה מלה במלה ואחר שגומר המקרא המלה אומרה העולה:

ד אם שליח ציבור רוצה לברך לעצמו ולקרות צריך שיעמד אחר אצלו, שפשם שמתנה תורה על ידי סרסור כך אנו צריכים לנהג בה על ידי סרסור:

ה אין הצבור רשאים לענות אמן עד שתכלה ברכה מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור:

ו יכולים לקרות ב' אחים זה אחר זה, והבן אחר האב, ואין מניחים אלא בשביל עין הרע. ואפלו אם א' הוא השביעי וא' הוא המפטיר לא יקראו השני בשמו משום עין הרע (מהרי"ל):

ז יעולה למגדל עולה בפתח שהוא לו בדרך קצרה ממקומו, וירד מהמגדל בדרך אחר שהוא לו בדרך ארצה עד מקומו. ואם ב' הדרכים שוים, עולה בפתח שהוא לו בדרך זמין וירד בפתח שנגדו. (ולא ירד עד שעלה כבר הראוי לקרות אחריו) (מרדכי הגדול):

ח מכל תבה שהיא קרי וכתוב, הלכה למשה מסיני שתהא נכתבת כמו שהיא בתורה ונקרית בענין אחר. ומעשה באחד שקרא כמו שהיא כתובה בפני גדולי הדור, הרבנים הר"ר יצחק אבנהב והר"ר אברהם

ואלאנסי והר"ר שמואל ואלאנסי בנו ז"ל, והתרו בו שיקרא כפי המסורה ולא רצה, ונדוהו והורידוהו מהתבה:

סימן קמב - דין מי שקרא וטעה, ובמקום שאין שם מי שידע לקרות בדיוק, ובו ב' סעיפים:

א יקרא וטעה אפלו בדקדוק אות אחת, מחזירין אותו. הגה וכן דין התחן הקורא. ודוקא בשנוי שמשפנה על ידי זה הענין, אבל אם טעה בנגינת הטעם או בנקוד אין מחזירין אותו, אבל גוערין בו (בית יוסף ופסקי מהרי"א סימן קפ"א)

ב ביושב שיש שם מנין ואין מי שידע לקרות בתורה כהלכתה בדקדוק ובטעמים, אפלו הכי יקראו בתורה בברכה כהלכתה. ומפטירין בנביא. ועין בסמוך ריש סימן קמ"ד):

סימן קמג - דין אם נמצא ספר

תורה מטעה ונתר דיני הספר.

ובו ד' סעיפים:

א אין קורין בתורה בפחות מעשרה גדולים בני חורין. ואם בהתחילו בעשרה ויצאו מקצתן, גומרים:

ב אם כתבו כל חמש לבדו ואפלו בגלילה בספר תורה אין קורין בו, עד שיהיו כל חמשה חמשים תפורים ביחד. הגה והם כתובים בגלילה בספר תורה, אבל בחמשים שלנו, אפלו כל ה' ספרים ביחד אין לברך עליהם (מרדכי סוף פסקי הנזקין וסוף פרק הקומץ ותשובת הרמב"ן סימן קפ"ז וקצ"ט ורבי ירחם נתיב ב חלק ג ואגור בשם שבלי הלקט ומהרי"ק שרש ס"ח והפל בו ומ"ע פרק ט מהלכות ספר תורה). ובמקום שיש ספר תורה ואין ש"ץ הבקי בנגינה בעל פה, ראיתי נוהגים שהש"ץ קורא מן החמש בנקוד והעולה קורא אחריו מן הספר תורה הפשר: **ג** האפלו בכפרים שאין נמצא להם ספר תורה פשר, אין מברכין עליו:

ד אם נמצא טעות בספר תורה בשעת קריאה, מוציאים ספר תורה אחרת ומתחילין ממקום שנמצא הטעות ומשלימין הקורים על אותם שקראו

במטעה. ואם נמצא טעות באמצע קריאת הקורא, גומר קריאתו בספר הפשר ומברך לאחריה ואינו חוזר לברך לפניו. הגה ואם כבר קראו עמו ג' פסוקים ואפשר להפסיק, פוסקים שם ומברך אחריה, ומשלימים המנין בספר תורה האחרת שמוציאין (מרדכי פסק ב דמגלה). והא דמוציאין אחרת, דוקא שנמצא טעות גמור, אבל משום חסרות ויתרות אין להוציא אחרת, שאין ספרי התורה שלנו מדקקים כל כך שנאמר שהאחרת יהיה יותר פשוט (אגור ופסקי מהרי"א סימן פ. ורי"א ז). ומהרי"ל פסק דאין להביא ספר תורה אחרת, ובית יוסף פסק דצריך לחלק פה). ובשעת הדחק שאין לצבור רק ספר תורה פסול ואין שם מי שכול לתקנו, יש אומרים דיש לקרות בו בצבור ולברך עליו (כל בו ואבודרהם). ויש פוסקין (תשובת הרשב"א תפ"ז ותת"ה ומימוני פסק י מהלכות ספר תורה). ואם חפש אחד שלם בלא טעות יש להקל לקרות באותו חמש אף על פי אף על פי שיש טעות באחרים (ר"ן): **ה** יבית הכנסת שאין בהם מי שידע לקרות אלא אחד, יברך ויקרא קצת פסוקים ויברך לאחריהם, וחוזר לברך תחלה וקורא קצת פסוקים ומברך לאחריהם, וכן יעשה כמה פעמים כמספר העולים של אותו היום:

סימן קמד - ש"א דלג בתורה מענין לענין ודיני ההפטרות ובו ד' סעיפים

א מדלגין בנביא ואין מדלגין בתורה מפרשה זו לפרשה אחרת. והני מלי בשני ענינים, דחשיבין שמא תתבלבל דעת השומעים, אבל בחד ענינא, כגון אחרי מות ואף פעשור שכהן גדול קורא ביום הכפורים, מדלגין והוא שלא יקרא על פה, שאסור לקרות שלא מן הכתב אפלו תבה אחת. ובנביא מדלגין אפלו בשני ענינים, והוא שלא ישהה בדלוג בענין שיעמדו הצבור בשתיקה, והני מלי בנביא אחד, אבל מנביא לנביא אין מדלגין. ובתרי עשר מדלגין מנביא לנביא, ובכלד שלא ידלג מסוף הספר לתחלתו:

באר הגולה

סימן קמא] א מגלה כ"א ב ירושלמי שם ג ירושלמי שם פק קמא דברכות ד מגלה כא ה טור בשם הר"מ ו תוספות סוף פרק קמא דבבא בתרא והרא"ש ז רש"י פרק קמא דשבת ח ירושלמי הביאו הרי"ף והרא"ש פרק קמא דברכות ט סוטה ל"ט י כל בו סימן כ' ומרדכי בהלכות קטנות כ פתרי ר' ישאל ק"ט ל בית יוסף מ רשב"א [סימן קמב] א רמב"ם פרק י"ב מהלכות תפלה ב פתבי מהר"ר ישאל [סימן קמג] א מגלה כ"ד ב ירושלמי שם ג גטין נ"ט ד רש"י שם ה תשובת הרשב"א והרא"ש ו בית יוסף בשם רבו מהר"י בי רב ז תוספתא מגלה והביאו הרי"ף והרא"ש והטור [סימן קמד] א מגלה כ"ד יומא ס"ט

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון מז - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

כתבי קדש (אגדה ותוספות פרק קמא דשבת), ולא נהגו כן, וטוב להחמיר אם לא נטל ידיו, ובספר תורה אפלו בכהאי גוונא אסור (ד"ע אגדה). בגדול שבאותם שקראו בתורה גוללו. יורגילים לקנותו בדמים יקרים לחכב המצודה. הגה יש אומרים אם המעיל בצד אחד פשתן ובצד אחד משי, צריך להפך המשי לצד הספר ולגלל (מרדכי סוף מגלה), ולא נהגו כן (בית יוסף סימן קנ"ג). ואין לגלל במפה הקרועה אם יש לו אחרת (מהרי"ל). ואין לעשות מפות לספר תורה מדברים ישנים שנעשו בהם דבר אחר לצרף הדיוט. ועין לקמן סימן קנ"ג (אגדה מסכת מנחות ותשובת מהרי"ל סימן קי"ד ובית יוסף ורשב"ץ):

ג יכול מי שירצה לקנות להושיט המעילין לגולל ואין הגולל יכול למחות בו, כי אף על פי שקנה הגלילה לא קנה לקח המעילים (וכן במקומות שנוהגין לקנות הוצאה והכנסה אין הש"ץ יכול למחות, כי אין זה שיער לחזנים) (מרדכי סוף מגלה וא"ז):

ג ה"הגולל ספר תורה יעמידנו כנגד התפר, כדי שאם יקרע, יקרע התפר:

ד ה"הגולל ספר תורה גולל מבחוץ, וכשהוא מהדקו מהדקו מבפנים. הגה פרוש, כשהספר עומד לפניו יהיה הפתח נגד פניו ויתחיל לגלל מבחוץ, ואחר שגמר הגלילה יהדק סוף המטפחת בפנים, שפשיבא לקרות בו ימצא ההדוק בפנים ולא יצטרף להפך הספר תורה (טור והרא"ש סוף פרק בני העיר). ונראה דכל זה מירי כשאחד עושה כל הגלילה, אבל עכשיו שנוהגים שהאחד מגביה ואחד גולל, הפתח יהיה נגד המגביה, וכן נוהגים, כי הוא עקר הגולל והאוחז הספר תורה:

ב בקטן מתרגם על ידי גדול, אבל אינו כבוד לגדול שיתרגם על ידי קטן:

ג י"האינדנא לא נהגו לתרגם, משום דמה תועלת בתרגום כיון שאין מבינים אותו: סימן קמו - שלא לדבר בשעת הקריאה. וכו' ד' סעיפים:

א "אסור לצאת ולהניח ספר תורה כשהוא פתוח, אבל בין גברא לגברא שפיר דמי:

ב כיון שהתחיל הקורא לקרות בספר תורה אסור לספר אפלו בדברי תורה אפלו בין גברא לגברא, יוצא אפלו אם השלים הוא הפעשה. ויש מתירים לגרס (פרוש ללמד) בלחש. ויש אומרים שאם יש י' הדצייתי (פרוש שמשמין לבם) לספר תורה מתר לספר (בדברי תורה) (בית יוסף בשם מהרי"א).

ו"יש מתירים למי שקדם שנפתח ספר תורה מחזיר פניו ומראה עצמו שאינו רוצה לשמע ספר תורה אלא לקרות, ומתחיל לקרות. ו"לקרות שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה שרי. ו"כל זה אינו ענין לפרשת זכור ופרשת פרה שהם בעשרה מדאורייתא שצריך לכוון ולשמעם מפי הקורא. והנכון, שבכל הפרשיות ראוי למדקדק בדבריו לכוון דעתו ולשמעם מפי הקורא:

ג "אסור לספר כשהמפטר קורא בנביא עד שישלים, כמו בספר תורה:

ד "אין צריך לעמד מעמד בעת שקורין בתורה. (ויש מחמירין ועומדין וכן עשה מהר"ם) (מרדכי פרק רבי אליעזר דמילה):

סימן קמו - דיני גלילת ספר תורה. וכו' ח' סעיפים:

א "אסור לאחז ספר תורה ערם בלא מטפחת. הגה ויש אומרים דהוא הדין שאר

המשך הלכות קריאת ספר תורה, סימן קמד - שלא לדלג בתורה מענין לענין, ודיני ההפטרות

ב כיוהגין בשבת שיש בו חתן לומר אחר הפטרת (הפטרה, יש אומרים שהוא מלשון אין מפטירין אחר הפסח שענינו סליק, כלומר סליק תפלת שחרית) השבוע שנים או שלשה פסוקים מהפטרת שיש אש"ש. וכשחל ראש חדש בשבת וביום א', אחר שמפטירין ההפטרה בשבת אומרים פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן מחר חדש, ואין למחות בידם (ועין לקמן סימן תכ"ה סעיף ב' ובסוף סימן תכ"ח האיר נהגין):

ג "אין גוללין ספר תורה בצבור מפני כבוד הצבור. ו"אם אין להם אלא ספר תורה אחד והם צריכים לקרות בשני ענינים, גוללין, וידחה כבוד הצבור:

ד "אין קורין לאדם אחד בשני ספרי תורה משום פגמו (פרוש, שנגאה כפוגם ומטיל הפי בראשון), של ראשון, אבל שלשה גברי בשלשה ספרים, כגון ראש חדש טבת שחל להיות בשבת ליפא משום פגם:

סימן קמה - דיני המתרגמין. וכו' ג' סעיפים:

א "בימי חכמי הגמרא היו נוהגים לתרגם כדי שבינו העם. אין הקורא רשאי לקרות לתרגמן יותר מפסוק אחד, ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא, ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי המתרגם. ואין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מהמתרגם ולא המתרגם יותר מהקורא. ואין הקורא רשאי לטיע למתרגם, שלא יאמרו תרגום כתוב בתורה:

באר הגולה

ב בית יוסף והטעם מבאר שם ג יומא ס"ט ד הריטב"א שם ובהנהות מרדכי דגטין ה יומא שם [סימן קמה] א מגלה כ"ג ב שם ג תוספות במגלה שם והביאם הטור [סימן קמו] א ברכות ח ב סוטה ל"ט ג הרשב"א בתשובה ד רש"י שם ה בעל ה"ג ו הרי"ף שם והביאו הטור ז תלמידי רבנו יונה ח מרדכי והנהות אשרי ומנהג ר' יהודה חסיד ט תוספות ריש פרק ג דמגלה והרא"ש והסמ"ג י רבי ירחם נתיב ב' כ טור בשם רב שר שלום [סימן קמו] א מגלה לב ב שם ג טור בשם מנהג אשכנז ד מרדכי שם ה שם בגמרא לפרוש הרי"ף ו שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

ה ימוטב תגלל המטפחת סביב הספר תורה ולא יגלל הספר תורה כשכונכו במטפחת:

ו ה"גולל ספר תורה בתוך התיק טועה:

ז ט"אין המפטר מתחיל עד שיגמרו לגלל הספר תורה, כדי שלא יהא הגולל טרוד ויוכל לשמץ ההפטר:

ח "כיום שיש בו ב' ספרי תורה לא יפתחו הב' ולא יסירו המפה עד שיגללו הראשון. הגה ואין מסלקין הראשונה עד שכבר הניחו השניה על השלחן, שלא יסירו דעתן מן המצות. ומוציאין ב' הספרים כאחת, ותופסין השניה עד אחר שקראו בראשונה (אור זרוע בשם הירושלמי):

סימן קמח - שלא יפשיטו שלים ציבור התבה. ובו סעף א' אחד:

א "אין שליח ציבור ראשי להפשיט התבה בצבור כל זמן שהם בבית הכנסת. (פרוש רש"י, שהיו רגילים להביא ספר תורה מבית אחר שהיא משתמרת בו וכו', עד שטרח צבור הוא להתעכב שם. ועין בפנים בארח חיים):

סימן קמט - שהציבור לא יצאו מבית הכנסת עד שיצניעו ספר תורה. ובו סעף א' אחד:

א "אין הציבור ראשי לצאת מבית הכנסת עד שיצניעו ספר תורה. הגה מיהו, אם אינם יוצאים רק יחיד לית לן בה (בית יוסף בשם הר"י בחדושי מגלה). ואם מצניעים הספר תורה בבית אחר, אם אין לבית הכנסת אלא פתח א' צריכין להתעכב עד שיצא הספר תורה וילכו אחריו למקום שמצניעים אותו שם ואם יש לבית הכנסת שני פתחים, יכולים לצאת בפתח אחד קדם שיצא הספר תורה בפתח האחר, ובלבד שילכו אחר הספר תורה וילווחו למקום שמצניעין אותו שם. הגה ובמקומות שמצניעין אותו בהיכל שהוא הארון בבית הכנסת, מצוה לכל מי שעוברת לפניו ללוותה עד לפני הארון שמכניסין אותה שם (דעת עצמו ומהר"ל). וכן הגולל ילך אחר הספר תורה עד לפני הארון, ועומד שם עד שיחזירו הספר תורה למקומה (הגהות ממוני פרק י"ב מהלכות תפלה), וכן נוהגין במגביה הספר תורה כי הוא עקר הגולל, וכמו שנתבאר סימן קמ"ז סעף ד.

ויש שכתבו שמביאים התינוקות לנשק התורה כדי לחנכם ולזרזם במצות, וכן נוהגין (אור זרוע):

הלכות בית הכנסת

סימן קנ - בגנין בית הכנסת ושיהיה גבוה. ובו ה' סעיפים:

א "כופין בני העיר זה את זה לבנות בית הכנסת ולקנות להם תורה נביאים וכתובים. (ועין לעיל סימן נ"ה סעף כ"ב אם כופין זה את זה לשפר להם מנין):

ב "אין בונים בית הכנסת אלא בגבהה של עיר. וימגביהין אותו עד שיהיה גבוה מפל בתי העיר שמשמשים בהם לאפוקי בירניות (פרוש, בגנים העשויים לנוי, תרגום שכיות החמדה בירניות שפירן) ומגדלים שאין משמשים בהם. ונג שהוא משפע ואינו ראוי לתשמיש, ימשערין עד המקום שהוא ראוי לתשמיש, דהינו שאם יש עליה תחת הגג לא תהא גבוה יותר מבית הכנסת. הגה ובשעת הדחק, או שיש אימת מלכות שאינן רשאים לבנות בית הכנסת כדינו, מתר להתפלל בבית אף על פי שדרין בעליה על גביו, ובלבד שיגהו בעליה שעליו בנקיות, כמו שיתבאר סוף סימן קנ"א (בית יוסף סימן קנ"ד בשם מהר"י בן חביב):

ג "מי שהגביה ביתו יותר מבית הכנסת, יש אומרים שכופין אותו להשפילו. (ואם עשה בננו גבוה יותר בקרן אחד מבית הכנסת סגי בך) (הגהות ממון פרק י"א מהלכות תפלה שפן היה מעשה):

ד "הבונה כנגד חלון בית הכנסת אין מספיק לו בהרחקת ד' אמות, לפי שהוא צריך אור גדול:

ה "אין פותחין פתח בית הכנסת אלא כנגד הצד שמתפללין בו באותה העיר, שאם מתפללין למערב יפתחוהו למזרח כדי שישתחוו מן הפתח נגד הארון שהוא ברוח שמתפללין נגדו. הגה ועושים בימה באמצע בית הכנסת, שיצמד עליה הקורא בתורה וישמעו כלם. וכשמתפלל השליח צבור, פניו כלפי הקדש. וסדר הישיבה כך היא, הזקנים יושבים פניהם כלפי העם, ושאר העם כלם יושבים שורות שורות, פניהם כלפי הקדש ופני הזקנים (טור):

באר הגולה

סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת. ובו י"ב סעיפים:

א "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטלה, ואין אוכלים ושותים בהם, ולא מתקשטין בהם ולא מטילין בהם, ולא נכנסים בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. ונתלמידי חכמים ותלמידיהם מתרים לאכל ולשתות בהם מדחק. ויש אומרים דבבית המדרש אפלו שלא מדחק שרי (ר"ן פרק בני העיר). ו"אין מחשבים בהם חשבונות אלא אם פן הם של מצוה, כגון קפה של צדקה ופדיון שבויים. ו"אין מספידים בהם, אלא אם פן יהיה ההספד לאחד מגדולי העיר שפל בני העיר מתקבצים וקאים להספידו. ואם צריך לפנס בהם לצרכו, כגון לקרא לאדם, יפנס ויקרא מעט או יאמר דבר שמועז ואחר כך יקראנו, כדי שלא יהא נראה כאלו נכנס לצרכו. ואם אינו יודע לא לקרות ולא לשנות, יאמר לאחד מהתינוקות קרא לי פסוק שאתה קורא בו, או ישאח מעט ואחר כך יצא, שהישיבה בהם מצוה, שנאמר אשרי יושבי ביתך. (שעור הישיבה כדי הלוח ב' פתחים) (לדעת היש מפרשים בסימן צ' סוף סעף כ מרדכי ריש פרק השותפות):

ב "יש אומרים, שמה ששינינו בקדשת בתי מדרשות, רוצה לומר, של רבים דמיא בבית הכנסת, אבל יחיד הקובע מדרש בביתו לצרכו, אין לו קדשה כל כך:

ג "אין ישנים בבית הכנסת אפלו שנת עראי, אבל בבית המדרש מתר:

ד "לצורך בית הכנסת מתר לאכל ולישן בתוכו. ומשעם זה ישנים בליל יום הכפורים בבית הכנסת. ואפלו לצורך מצוה אחרת, כגון כשנזקקים לעבר השנה בבית הכנסת, מתר לאכל שם:

ה "היו לבית הכנסת שני פתחים, לא יפנס בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני לקצר דרכו. ואם היה הדרך עובר קדם שנבנה בית הכנסת, מתר. וכן אם לא נכנס בו תחלה כדי לקצר דרכו, מתר לעשותו דרך. וכשנכנס בו להתפלל מתר למי שנכנס בפתח זה לצאת בפתח אחר:

ז שם ח ריב"ש בתשובה ט סוטה ל"ט י מרדכי בסוף הלכות קטנות [סימן קמח] א סוטה ל"ט לפרוש הגאון הביאו השור [סימן קנ] א תוספתא בתבוקה הרי"ף והרא"ש בריש פרק קמא דבבא בתרא ב תוספתא פרק ג דמגלה ג שבת י"א ד טור לדעת הרא"ש ה הרא"ש שם והטור ו אגדה בפרק קמא דבבא בתרא ז תוספתא לפרוש התוספות וכתבוקה הרי"ף והרא"ש בפרק קמא דמגלה [סימן קנא] א מגלה דף כ"ט ב רמב"ם פרק י"א מהלכות תפלה ממשמעות הגמרא שם ג שם בגמרא ד הרמב"ם שם ה שם בגמרא ו הרי"ף בן חביב ובית יוסף ז שם ח הגהות ממוני פרק י"א מהלכות תפלה מירושלמי פרק קמא דפסחים ט מגלה כ"ט וברכות ס"ב

ו' מתר לפנס בבית הפנסת ממקלו ובתרמילו ובאפנדתו (פרוש, מיני פיסים, תרגום ובילקוט ובתרמילה). יוש אוסרים לפנס בו בסמין ארץ או בראש מגלה:

ז' ליכול לרק בו, ובלבד שישפשפשו ברגליו, או שיהיה שם גמי שאם ירק לתוכו לא יהא נראה:

ח' מיטט שעל רגליו ראוי לקנחו קדם שיפנס להתפלל, וראוי שלא יהא עליו ולא על בגדיו שום לכלוף:

ט' ינוהגים בהם כבוד לכבדן ולרפצן (פרוש כבוד, נקוי הבית, רבוץ, זריקת המים על פני הקרע). וינוהגין להדליק בהם גרות לכבדן:

י' אפלו לאחר שהרכבו עדין הן בקדשתן, וכשם שנוהגים בהם כבוד בישובן כך נוהגים בחרבנם, חוץ מכבוד ורבוץ. ואם עלו בהם עשבים, תולשים אותם ומניחים אותם במקומן משום עגמת נפש, כדי שיראו העם ותעיר רוחם וישתדלו לבנותם:

יא' אם בשעת בגנן בית הפנסת התנו עליו להשתמש בו, מתר להשתמש בו בתרבנו, אבל בישובו לא מהני תנאי, ואפלו בתרבנו, לתשיש מגנה בגון זריעה וחסבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי פנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי פנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

יב' יש לזהר מלהשתמש בעליה שעל גבי בית הפנסת תשיש קבוע של גנאי, בגון לשפכ שם, ושאר תשישים יש להסתפק אם מתר להשתמש שם. הגה וכל זה דוקא בבית הפנסת קבוע שנבנה מתחלה לקח, אבל בית שיחדו לאחר שנבנה, לבית הפנסת מתר לשפכ עליו (פסקי מהרי"ו):

סימן קנב - שפא פסתור שום

בית הפנסת. ובו פיער אהד:

א' אין סותרין בית הפנסת כדי לבנות בית הפנסת אחר, שפא יארע להם אנס שלא יבנו האחר, אלא בונים האחר תחלה ואחר כך סותרים הישן (ואפלו לא רצו לסתור רק מחיצה א' להרחיבו, נמי דינא

הכי) (רבנו ירחם נתיב ג ח"ה ובית יוסף בשם הרמב"ם). ויהני מלי שהיה הראשון חזק, אבל אם חרבו יסודותיו או נטו כתליו לפל, סותרים אותו מיד יומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה, שפא תדחק השעה וישאר חרב. הגה ואסור לקח אבנים מבית הפנסת הישנה כדי לבנות חדשה (הגהות אשר"י פרק בני העיר). ואסור לסתור דבר מבית הפנסת אלא אם פן עושה על מנת לבנות (מרדכי פרק בני העיר):

סימן קנג - דיני בגנן בית הפנסת. ובו כ"ב סעיפים:

א' מתר לעשות מבית הפנסת בית המדרש, אבל לא מבית המדרש בית הפנסת:

ב' בני העיר שמכרו בית הפנסת יכולים לקח בדמיו תבה, דהינו היכל שמניחין בו ספרי תורה או לוח שמעמידין עליו ספרי תורה. מכרו תבה, יכולים לקח בדמיו מטפחת של ספר תורה. מכרו מטפחת, לוקחין בדמיה ספרים, דהינו שכתוב כל חמש לבדו, וכן נביאים וכתובים. מכרו ספרים, לוקחין בדמיהן ספרי תורה אבל איפכא, להורידן מקדשתן, אסור. ואפלו אם קנו בקצת המעות דבר שקדשתו חמורה, אין יכולין לשנות המותר לקדשה קלה:

ג' ספר תורה שנמצא בו טעות דינו כחמשים (ועין לעיל סימן קמ"ג):

ד' אם מתר לקנות בדמי קדשה אחת קדשה אחרת פיוצא בה, יוש אוסרים היוש מתירים:

ה' אם גבו מעות לבנות בית הפנסת או בית המדרש או לקנות תבה או מטפחת או ספר תורה, ורצו לשנותו מלצדך מה שגבו אותם, אין משנין אלא מקדשה קלה לחמורה, אבל אם עשו בהם הדבר שגבו אותם בשבילו, משנין המותר לכל מה שיירצו. ואם כשגבו המעות התנו לעשות הפצם ממותר הדמים, אפלו קנו ומכרו וחרזו וקנו קדשה במקצת הדמים מתר להוריד המותר, אבל אם לא התנו כשגבו אלא כשמכרו התנו, אסור להורידם. הגה ואם קנו במקצת דמים אלו שגבו עצים ואבנים, חלה קדשת הדמים על העצים והאבנים ואסור לשנותן רק לקדשה

חמורה. ואם הביאו עצים ואבנים לצדך בגנן בית הפנסת, אם באו ליד גבאי אסור לשנותן רק לקדשה חמורה, וקדם שבאו לידי גבאי מתר לשנותן, אבל מכל מקום לא יוכל לחזור בו (בית יוסף וכן משמע במרדכי ריש פרק בני העיר):

ו' מוכרים בית הפנסת וכן שאר דברים שבקדשה, ואפלו ספר תורה, להספקת תלמידים או להשיא יתומים בדמיו:

ז' יהא דבית הפנסת נמכר, הני מלי של כפרים שאין באים אנשים ממקומות אחרים, שלא נעשית אלא לבני הכפרים לבדם (ואפלו בנו אותה משל אחרים) (מרדכי ישן בשם ראב"ה), ולכן יכולים למכרו ומכל מקום המעות נשארים בקדשתן ואינם רשאים להורידן מקדשתן, והינו כשמכרו בני העיר שלא מדעת פרנסיהם, והוא הדין אם מכרו ז' טובי העיר שלא במעמד אנשי העיר, אבל אם הספיקו ז' טובי העיר באותו מכר והיו במעמד אנשי העיר, רשאים להוציא המעות לכל מה שיירצו. ואם קבלו עליהם בני העיר בפרוש בכמך זה כל מה שיעשה אפלו יחיד, מה שעשה עשוי. הגה וכל שו' טובי העיר מוכרים בפרסום, מקרי במעמד אנשי העיר ואינן צריכין לומר הן או לאו (מרדכי). אבל של כרכים שבאים שם ממקומות אחרים, אפלו בנו אותו משלהם אינו נמכר, אלא אם פן תלו אותו בדעת היחיד, שאז יעשה בו היחיד מה שיירצה בהסכמת הצבור. והוא הדין לכל דברי קדשה שנזכרו פאן, דכלהו גרירי בתר בית הפנסת. הגה יחיד שבנה בית הפנסת ונתנה לקהל, דינה כבית הפנסת של קהל, אבל אם שיר לעצמו בה שום פח, אין לה מכר פי אם על פי הקהל ועל פיו או יורשיו (אור זרוע והגהות אשר"י פרק בני העיר), וכל זה לא מירי אלא כשיש להם בית הפנסת אחרת, אבל אם אין להם רק בית הפנסת אחת אסור למכרו דהא אפלו לסתרו אסור עד שיבנו אחרת (רבנו ירחם נתיב ב' חלק ה). כל דבר שבקדשה שנמכר ומתו לשנותו, נמכר בלא הכרזה ואין בו אונאה אבל דבר שאסור לשנותו לקדשה קלה צריך הכרזה (רשב"א סימן תרי"ד):

פאר הגולה

י וכן משמע שם בברכות כ ארחות חיים בשם מהר"ם ל שם בגמרא ושם בירושלמי מ מהר"י בן חביב נ מגלה כ"ח ס טור ע שם בגמרא פ שם צ מרדכי פרק קמא דשבת ומהר"ק בסימן קס"א [סימן קנב] א מגלה כ"ו ובריש בתרא ב שם בבא בתרא ג הרמב"ם בפרק י"א מהלכות תפלה [סימן קנג] א מגלה כ"ו וכ"ז ב שם ג הרשב"א ד ר"ן ה מהר"א לדעת הטור ו שם בגמרא ז הרא"ש בתשובה ח שם בגמרא ט שם בגמרא כ"ו י בית יוסף בשם מרדכי ישן כ שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

אין יכולים להוציא לחלין ולמכרם, והקהל יכולים לתפשם שישארו בחזקת הקדש אחר מיתת המקדיש:

יט ייש מי שאומר, שאם נמצא אחר מיתת אדם כתב פתוב שהקדיש פלים, ואין עליו עדים, ולא מסרו לקהל, אפלו הכי הוי הקדש:

כ ייש מי שאומר, שספר תורה שהחזק שהיה של אבותיו של ראובן אין הצבור יכולים להחזיק בו:

כא האין לקנות מעילים שנשתמש בהם הדיוט, לתשמיש קדשה. הגה אסור לעשות מאתנן זונה או מחיר כלב דבר של מצוה כגון בית הפנסת או ספר תורה. ודוקא מהאתנן עצמה, אבל אם נתנו לה מעות באתנן, מטר לקנות בהן דבר מצוה. ולא מקרי זונה אלא אסור ערוה, אבל אלו הפנויות הקדשות שמקדישות דבר מטר לקבל מהן (רבנו ירמיה נ"ג ח"א):

כב אדם שהוא רגיל בשום מצוה, כגון גלילה, וארעו אנס או עני ונתנו הקהל המצוה לאחר, ואחר כך העשיר ורצה שיחזירו לו המצוה, אם בשעה שנתנו הקהל המצוה לשני היה ספוק ביד הראשון לתת מה שהיה נותן בכל שנה ולא חפץ בה, ונתרצה הוא עם שאר הקהל לתת לאחר, אבד זכותו, אבל אם כשנתנו לשני לא היה ביד הראשון ספוק לתת מה שהיה נותן, ועתה שיש בידו רוצה לזכות במצותו ולחזור ולתן מה שהיה נותן תחלה חוזר למצותו:

סימן קנד - דיני תשמיש קדשה ונרות בית הפנסת. וכו' מ"ו מעיפים:

א ארובה של עיר, אף על פי שמתפללין בה פתעניות אין בה משום קדשה, מפני שהיא עראי. יוכן בתים וחסרות

יג קצבו מעות לבנין בית הפנסת ובהם דבר מצוה, מוציאין בה המעות. קנו אבנים וקורות, לא ימכרום לדבר מצוה אלא לפדיון שבויים, אף על פי שהביאו האבנים ונגדרום ואת הקורות ופסלום והתקינו הפל לבנין בית הפנסת, מוכרים הפל לפדיון שבויים בלבד, אבל אם פנו ונגמרו לא ימכרו בית הפנסת, אלא יגבו לפדיון מן הצבור:

יד ראובן שאמר קרקע זו אני נותן לבנות עליה בית הפנסת, ולא רצו עובדי כוכבים להניחן לבנות בית הפנסת, והקהל אומרים לבנות עליה בית לתלמוד תורה, וראובן אומר אדעתא דהכי לא נדרי, לא מצי ראובן הדר בה, ואם ראובן לא היה דר שם היו יכולים לשנותה, ואם הוא מבני אותה העיר אינם רשאים לשנותה אם הוא עומד וצוח (פרוש, וצווק) אלא אם כן יש שם חבר עיר, דכל מאן דאתי אדעתא דידה אתי. (ווי' טובי העיר דינם כחבר עיר) (מךדי ריש בני העיר):

טו שאין אדם יכול לאסור חלקו מבית הפנסת ולא מהספרים ואם אסר אינו פלוס:

טז מי שהשאיל ביתו לבית הפנסת ויש לו מריבה עם אחד מהקהל, אינו יכול לאסרה אלא אם כן יאסרנה לכל הקהל באחד. הגה ודוקא שהשאיל תחלה סתם, אבל אם התנה מתחלה שכל זמן שירצה למחות יהא בידו למחות, או שלא השאיל להם בפרוש אלא הניחם לפנס לביתו, הרשות בידו למחות במי שירצה (מהר"ם פאדואה סימן פ"ה):

יז מי שהיה בביתו בית הפנסת ימים רבים אין הצבור רשאים לשנותו בבית אחר:

יח ייש מי שאומר, שפלי הקדש של פסוף שנהגו להביאם תמיד לבית הפנסת בחגים

המשך הלכות בית הכנסת, סימן קנג - דיני בנין בית הכנסת

ח לבנו בית סתם והקדישוהו אחר כך לבית הפנסת, דינו כבית הפנסת, אבל אינו קדוש עד שיתפללו בו אפלו אם בנאוהו לשם בית הפנסת, וכיון שהתפללו בו אפלו אורחים לפי שעה כיון שהיה מיוחד לתפלה, קדוש. וואם לפי שעה הקדישו, הפל כפי מה שאמרו:

ט יבשמוכרים אנשי הפנסת בית הפנסת יכולים למכרו ממכר עולם והלוקח יעשה בו מה שירצה, חוץ ממרחץ וברסקי ובית טבילה ובית הפסא. ואם מכרוהו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר, יעשה הלוקח אפלו אלו הארבעה דברים:

י ייש אומרים דיחיד בשלו אפלו ספר תורה מטר למכרו ולעשות בדמיו כל מה שירצה, כל שלא הקדישו לקרות ברבים. ויש מי שאסור, אלא אם כן ללמד תורה או לשא אשה:

יא בבית הפנסת או לבנים ועצים מבית הפנסת ליש שסתרו, יכולים לתן במתנה, דאי לאו דהנה לאו הנאה מנה לא הוי יחבי לה, הדר הוי לה פמכר. וכן יכולים להחליפן באחרים והם יוצאים לחלין, אבל אסור למשכנן או להשפירן או להשאילן אפלו על ידי ז' טובי העיר, שעדין נשארים בקדשתן, שאין באן דבר אחר שתחול קדשתן עליו. הגה ודוקא בדרך שמורדין מקדשתן, אבל מטר להשאיל אפלו ספר תורה לקרות בה, אפלו משל רבים ליחיד (בית יוסף בשם ארחות חיים):

יב מי שיש לו תנאי עם הקהל שלא יוכל לבנות בית הפנסת כי אם הוא וזרעו, אינו יכול למכר זכותו לאחר:

⊕ באר הגולה ⊕

ל ירושלמי ויהיאו הרא"ש שם מ מךדי שם נ מגלה כ"ו ס הרא"ש ונמוקי יוסף וספר ארחות חיים ע הרמב"ם בפרק ו מהלכות תפלה פ מגלה כו צ מךדי בסוף פרק החובל ק בבא בתרא דף ג' לשון הרמב"ם בפרק ח מהלכות מתנות עניים ו מךדי שם פרק בני העיר ש ספר ארחות חיים בשם הראב"ד וכל חכמי דורו ת שם א מהר"י קולון ק"ג ב שם סימן קס"א ג שם ד שם סימן ע' ה תשובת מהר"ל בשם אגדה ו מךדי בפרק ג' דבבא בתרא [סימן קנד] א מגלה כ"ו ב טור

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

שמתקבצין בהם להתפלל באקראי (פרוש), דרך מקרה והזדמן לא דרך קביעות) אין בהם שום קדשה:

ב יהשוכרים בית ומתפללין בו, אין לו דין בית הכנסת:

ג יתשמישי קדשה, כגון תיק של ספרים ומזוזות, ורצועות תפלין, וארגו שנותנין בו ספר תורה או חמש וכסא שנותנין עליו ספר תורה, ויילון שתולין לפני התיכל, יש בהן קדשה וצריך לגנון. הגה ודקא הדבר שמניחין בהן דבר הקדשה בעצמו לפעמים או שנעשית לכבוד, כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים, אבל אותו מכסה שהוא לשמר אותו מכסה שעל הקרשים לא מקרי תשמיש, דהוי תשמיש דתשמיש, וכל פיוצא בזה. הגה יש אומרים דלא מקרי ארון הקדש אלא אם הוא כמין ארגו שאינו עשוי רק לכבוד התורה, אבל ארון הבנוי בחומה שנעשה לשמירה לא מקרי תשמישי קדשה, וכל שפן אם הספרים מתקלקלים בו דמתר לטלן משם (מרדכי והנהוה אשרי פרק בני העיר). אסור לכבס מטפחת של ספר תורה במי רגלים מפני הכבוד (רבונו ירחם נתיב ב ח"ו, ר"ן מרדכי פרק ג' דמועד קטן):

ד המטפחות ספר תורה שבלו יכולים לעשות מהם תכריכין למת מצוה, וזו היא גניזתן:

ה יספר תורה שבלה, מניחין אותו בכלי חרס וגונזין אותו בקבר תלמיד חכם, אפלו אינו אלא שונה הלכות ולא שמש תלמיד חכם:

ו אין עושיין מתכה פסא לספר תורה, אבל מתר לעשות מתכה גדולה, קטנה, וכן מתר לעשות מפסא גדול פסא קטן, אבל אסור לעשות ממנו שרפרף (פרוש, פסא קטן) לכסא. וכן מתר לעשות מוילון גדול וילון קטן או לעשות ממנו פיס לספר תורה אבל לעשות ממנו פיס לחמש אסור. הגה ופרכת שאנחנו תולין לפני הארון אין לו קדשת ארון רק קדשת בית

הכנסת, וכן הכולנסאות שבו תולין הפרכת, ומכל מקום אסור לעשות מהם העצים שמסמנים בו הקריאה לחובת היום, שאינן קדושים כמו הם (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה):

ז ה"הבימה (פרוש, מקום גבוה), כגון בימה שהיו עושים למלך, אין בה קדשת ארון אלא קדשת בית הכנסת:

ח הארון וכל מה שעושים לספר תורה מועיל בו תנאי להשתמש בו שאר תשמישי אפלו דחל. הגה ונהגו להנות בכמה הנאות מדברי קדשה, כגון מטפחות של ספרים ושלחן שבבית הכנסת ומעילים של ספר תורה, וכתבו השעם, משום דכיון שנהגו כן ואי אפשר לזהר, לב בית דין מתנה עליהם מעקרא כדי שלא יבאו בני אדם לידי תקלה, ואף על גב דלא התנו כאלו התנו דמי (תרומת הדשן סימן רע"ג ובית יוסף):

ט המתנדבים ספר תורה ומניחים מטפחות בבית הכנסת, מתר להשתמש בהן כל ספר וספר, שלדעת כלן הקדשו. אבל המניחים בביתם ואחר כך מקדישין, כיון שעל דעת אותו ספר נעשה ונשתמש בו אותו ספר, אסור להניחו בספר תורה אחר, ויש מתירים (וכן נוהגין עכשיו, משום לב בית דין מתנה עליהם לנהוג כף):

י הנהוגים להניח עטרות ספר תורה בראש הקורא בסיום התורה אין מוחין בידם, אבל המניחים אותם בראשי חתנים דעלמא מוחין בידם:

יא גרות של שערה שנתנם פותי לעבודת אלילים, וכפן שמשן ונתנם או מכרן לישראל, אסור להדליקם בבית הכנסת: הגה אף על פי שמתרים להדיוט. מומר עובד כוכבים שנתן שערה או נר לבית הכנסת אסור להדליקו (פסקי מהרא"י סימן ס"ד) ועין ביונה דעה סימן קל"ט ורנ"ד בדינים אלו:

יב עכבר שנמצא בשמן של בית הכנסת אם הוא מאוס אסור להדליקו בבית הכנסת:

יג נר של בית הכנסת מתר לקרות לאורו:

יד אין מדליקין נר של הדיוט מנר בית הכנסת ויש מי שאומר דהני מלי בעוד שדולקין למצותן אבל פשצריף לכבותן מתר: הגה מיהו לא נהגו לזהר בכף ומדליקין בהן נר שהוא לצרף גדול ואפשר גם כן שדעת בית דין מתנה בכף וכן בכל הדברים שנהגו להקל בדברים כאלו הוא מהאי טעמא (פסקי מהרא"י סימן רכ"ה):

טו בני כרף שקנו ספר תורה והתנו שאם יצא אחד מהכרף שהנשארים יתנו לו חלקו והוקרו הספרים, אם יצא אחד מהם אין נותנין לו אלא מה שנתן בלבד:

טז סימן קנה - לילף מביית הכנסת לבית המדרש. ובו ב' סעיפים:

א אחר שצא מביית הכנסת ילף לבית המדרש ויקבע עת ללמד וצריך שאותו עת יהיה קבוע שלא יעבירונו אף אם הוא סבור להרויח הרבה. הגה ואף מי שאינו יודע ללמד ילף לבית המדרש ושכר הליכה בידו. או קבע לו מקום וילמוד מעט במה שילודע, ויחשב בעניניו, ויכניס בלבבו יראת שמים (הרב רבינו יונה פרק קמא דברכות):

ב יקדם שילף לבית המדרש יוכל לאכל פת שחרית אם הוא רגיל בו, וטוב שרגיל בו:

הלכות משא ומתן

סימן קנו - סדר משא ומתן. ובו סעיף אחד:

א אחר כף ילף לעסקיו, דכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עון, פי העני יעבירונו על דעת קונו. ומכל מקום לא יעשה מלאכתו עקר אלא עראי, ותורתו קבע, וזה וזה יתקיים בידו. וישא ויתן באמונה. ויזהר מלהזכיר שם שמים לבטלה, שבכל מקום ישחזרת השם מצויה מיתה מצויה. ויזהר מלשבע אפלו באמת, שאלף עירות היו לינאי המלך וכלם נחרבו בשביל שהיו נשבעים שבועות אף על פי שהיו מקימים אותם. ויזהר מלהשתתף עם הפותים, שמא יתחייב לו שבועה ועובר משום לא ישמע

באר הגולה

ג מהר"י בן חביב ד מגלה כ"ו ה שם בגמרא ו שם ז שם ח מגלה סוף פרק ד ובירושלמי שם ט וירושלמי שם י והביאו הרא"ש שם י הרשב"א כ שם מהירושלמי ל רבנו ירחם בנתיב ט"ו נ שם בנתיב ב ס כל בו ע נמוקי יוסף בהלכות ציצית פ תשובת ר' יצחק בר יודא [סימן קנה] א טור משמענות גמרא דשבת ל"א ב טור מגמרא דפסח ט"ו [סימן קנו] א טור משנה ב' בפרק ב דאבות ב ברכות לה ג שבת לא ד נדרים ז ה סנהדרין ס"ג והרי"ף סוף פרק קמא דעבודת כוכבים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון יח - עמוד ב]

על פיך. הגה ויש מקלין בעשיית שתפות עם הכותים בזמן הזה משום שאין הכותים בזמן הזה נשבעים בעבודת אלילים, ואף על גב דמזכירין העבודה זרה, מכל מקום פונתם לעשה שמים וארץ אלא שמשפתין שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו עשי' בזה משום לפני עור לא תתן מכשל דברי אינם מזהירין על השתוף (ר"ן סוף פרק קמא דעבודה זרה דעל זה ורבינו יתום נתיב י"ז חלק ה ותוספות ריש פרק קמא דבכורות). ולשאת ולתת עמקה בלא שתפות, לכלי עלמא שרי בלא יום חגיגה (הגהות מימוני פרק קמא מהלכות עבודה זרה) (ועין ביוזרה דעה בהלכות עבודת אלילים סימן קמ"ז):

הלכות נטילת ידים

סימן קנז - דיני זמן קביעות סעדה.
ובו סעיף אחר:

א "כשיגיע שעה רביעית יקבע סעדתו. ואם הוא תלמיד חכם ועוסק בלמודו, ימתין עד שעה ו'. ולא יאחר יותר, דהוי פזורה אבן לחמת אם לא טעם מידי בצפרא:

סימן קנח - דיני נטילת ידים
לסעדה. ובו י"ג סעיפים:

א "כשיבא לאכל פת בשמברכין עליו המוציא יטל ידיו, אפלו אינו יודע להם שום טמאה, ויברך על נטילת ידים. יאכל לפת שאין מברכין עליו המוציא, כגון לחמניות (פרוש, סטורט"י בלעז) דקות או פת הבאה בכיסנין (פרוש, פת עשויה עם צוקארו ושקדים ונאגוזים) ואינו קובע סעדתו עליהם, אין צריך נטילת ידים:

ב יש מי שאומר, שאם אינו אוכל אלא פחות מכפיצה יטל ידיו ולא יברך:

ג אם אוכל פחות מפזית יש מי שאומר שאין צריך נטילה:

ד אם אוכל דבר שטבולו באחד משבעה משקין, שסימנם י"ד שח"ט ד"ם (דהיינו, יין דבש שמן חלב טל דם מים), ולא נתגב, ואפלו אין ידיו נוגעות במקום המשקה, צריך נטילה בלא ברכה. הגה ואפלו אינו מטביל רק ראש הירק או הפרי אפלו הכי יטל בלא ברכה (בית יוסף):

ה הנוטל ידיו לפרות הרי זה מגסי הרוח. הגה ודוקא שנוטלן בתורת חיוב, אבל אם נוטלן משום נקיות שלא היו ידיו נקיות מתר (הגהת סמ"ק). טובשר צלי, יש מי שנוראה מדבריו אף על פי שמהל טופח עליו דינו כפירות. ותכשיל מחטים והם נגובים דינו כפירות:

ו יהשתה, אין צריך לטל אפלו ידו אחת (ועין לקמן סימן ק"ע):

ז לנטל ידיו לדבר שטבולו במשקה ואחר כך רוצה לאכל לחם, יש מי שנוראה מדבריו שאין אותה נטילה עולה לו, ואין צריך לומר אם נטל ידיו שלא לאכל ואחר כך נמלך ואכל. הגה ואם לא הסיח דעתו יטל בלא ברכה (ד"ע). אם נגע באכילתו במקומות המטנפות בגופו, יחזור ויטל ידיו. תשובת רשב"א סימן קצ"ב וקצ"ג, ועין לקמן סימן קס"ד (כפול לקמן, ושם נתבאר דצריך גם כן לחזור ולברך):

ח מי שהיה במדבר או במקום סכנה ואין לו מים, פטור מנטילת ידים:

ט צריך לזהר בנטילת ידים, שכל המזלזל בנטילת ידים יחייב נדוי וקבא לידי עניות ונעקר מן העולם:

י אף על פי ששעורם ברביעית (פרוש, רביעית הלג דהיינו שעור ביצה וחצי) יוסיף לטל בשפע, דאמר רב חסדא, אנא משאי מלא חפני מא, ויהבו לי מלא חפני טיבותא:

יא מברך קדם נטילה, שכל המצות מברך עליהם עובר לעשייתן. ונהגו שלא לברך עד אחר נטילה משום דפעמים שאין ידיו נקיות, ומפני כך מברכין עליהם אחר יששפשף ידיו שפבר ידיו נקיות, קדם שיטיל עליהם מים שניים. הגה גם יכול לברך עליהם קדם נגוב, שגם הנגוב מן המצוה, ומקרי עובר לעשייתן (הגהות אשרי פרק קמא). ואם שכח לברך עד אחר נגוב, מברך אחר כך:

יב שינגבם היטב קדם שיבצע, שהאוכל בלי נגוב ידים פאלו אוכל לחם טמא:

יג המטביל ידיו, יכול לאכל בלא נגוב, אהוא הדין לנוטל ידיו בבת אחת ושופך עליהם רביעית מים בבת אחת או שנטל ידו אחת ושפך עליה רביעית וכן שפך על חברתה:

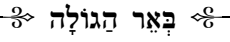
סימן קנט - באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבאו המים לידיו.
ובו כ' סעיפים:

א אין נוטלים לידים אלא בכלי. וכל הכלים כשרים, אפלו כלי גללים (פרוש, פלים עשויים מרפש בקר ועפר) וכלי אבנים וכלי אדמה. וצריך שיהא מחזיק רביעית, ואם נקב בכונס משקה, דהיינו שאם ישימו אותו על משקים יכנסו בתוכו דרך הנקב, והוא יגדול מנקב שהמשקים שבתוך הכלי יוצאים בו, אז בטל מתורת כלי ואין נוטלים ממנו לידים, והאפלו אם הוא מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה:

ב והני מלי שנוטל דרך פיו למעלה, שמה שממנו מן הנקב ולמעלה אינו חשוב ככלי ונמצא שאין המים באים על ידיו מהכלי, אבל אם נוטל דרך הנקב, שרי פינן שמחזיק רביעית ממנו ולמטה:

ג יכלי שמחזיק רביעית כשסומכים אותו, ואם לא יסמכוהו ישפכו המים ולא ישאר בו רביעית, אינו כלי. הלכך מגופה של חבית שהיא חדה ואינה מקבלת רביעית שלא מסמכת, אין נוטלים ממנה. ואם הרחיבה למטה עד שמקבלת רביעית כשהיא יושבת שלא מסמכת, נוטלים ממנה:

ד חמת וכפוישה שהם מיני נאדות של עור, שתקנו ועשה להם בית מושב, נוטלים מהם, אבל שק וקפה שהתקינו לשבת בלא סמיכה ופתן בפתן עד שהם מקבלים משקים, אין נוטלים מהם לידים, לפי שאינם עשויין לקבל משקים, והוא הדין לכובעים של לבדים (פרוש, בגד קשה, פילטר"ו בלעז) אפלו כשהם קשים כל כך שמקבלים מים ואינם זכים מהם, מכל מקום אינם עשויים לקבל מים. ומכל מקום על ידי הדחק מתרים, שעוברי דרכים רגילים לשחות בהם:

סימן קנז א פסחים דף י"ב ושבת דף י' (סימן קנח) א חלין ק"ה ב הרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג ממשמעות רמב"ם ור"ש בפרק קמא דחלה ד רוקח ה שם ו פסחים קט"ז ז בית יוסף ח חלין ק"ו ט מדברי הרשב"א שם י מרדכי בפרק קמא דברכות כ ר"ן בפרק ערבי פסחים ל תוספות בפסחים קט"ו מ ספר ארחות חיים ממשנה סוף פרק קמא דערוכין נ עזרת פ"ה ס שבת ס"ב ע סוטה ד' פ שבת ס"ב צ בית יוסף בפרוש דברי הטור ק תוספות בברכות נ"א ובפסחים ז' והרא"ש שם ר רבנו יתום ש סוטה ד' ת מרדכי בפרק ח דברכות א בית יוסף (סימן קנט) א חלין ק"ז ב בפרק קמא דמסכת ידים ג חלין ק"ז ד נדה מ"ט ה הרא"ש שם פחלין ו הרא"ש שם ז חלין ק"ז לפרוש התוספות ח חלין שם ט סמ"ק

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

יא אם השתחלת תקונו פך שאינו יכול לעמד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא על ידי סמיכה, חשוב שפיר כלי. לפיכך כלי שהוא מלא נקבים מתתתיו ופיו צר למעלה, וכשמניח אדם אצבעו עליו אין המים יוצאים וכשמסירו המים יוצאים, מתר לטל ממנו אף על פי שאינו מחזיק כלום, כיון שעשוי לקבלה בענין זה וזה עקר תשמישו, נקרא כלי. הגה וכל שפן כלי שיש בו פרזא למטה, הואיל ומתחלה נעשה לקבל על ידי פך (טור ובית יוסף):

יב אם הקוף (פרוש, מין חיה, סימא"ה בלע"ז) נותן מים לידים, יוש פוסלים יוש מכשירים, ונראים דבריהם (ומכל מקום יש להחמיר):

יג וילכתחלה יבון הנוטל לנטילה המכשרת לאכילה. (וכונת נותן נמי מועיל אפלו לכתחלה, אפלו שלא כוון הנוטל כלל) (רשב"א סימן תק"י):

יד הטביל ידיו במי מעין אפלו אין בו מ' סאה עלתה לו טבילה, כל שמתפסין ידיו בהם בבת אחת. ואם הטבילם במי מקוה, יוש אומרים שדינו כמעין, יוש אומרים שצריך מ' סאה, ונקטינן בדברי המקל. (יש להחמיר לכתחלה):

טו מי גשמים שהם זוחלים (פרוש, נמשכים והולכים, שאינם מכנסים) יוש בהם מ' סאה, יש להסתפק אם טובל בהם ידיו:

טז מ' סאה מים שאובים שבקרקע, להרמב"ם כאין מטבילין בהם את הידים ולהראב"ד מטבילין. ושאובה שהמשיכוה פלה, גם להרמב"ם מטבילין בהם הידים:

יז מלא יטל מהנהר מים בידו אחת ויתן על ידו השנית, לפי שאין כאן לא נטילה ולא טבילה:

יח ידו אחת בנטילה וידו אחת בטבילה, ידיו טהורות:

ס'הני מלי גדולה ששופך ונותן לתוך הצנור עצמו, אבל אם נותן אותם חוץ לצנור וממשיך אותם לצנור, והטביל בו ידיו טהורות ושאובים שהמשיכוה כשרה. ואפלו הולה ונותן לתוך החריץ עצמו, אם הדלי נקוב מאחוריו ככונס משקה ובעוד ששופך דרך פיו לצנור מקלח מאחוריו ליאור, מטביל בו את הידים וטהורות, דחשיבי כאלו הטביל ביאור, דנצוק זה מחבר הפלי ליאור וחשיבי מים שבצנור מחברים למימי היאור, אף על גב דנצוק כזה לא חשיבי חבור לענין טבילה. ויש חולקין בזה ואומרים דגם לנטילת ידים לא חשיבי חבור. הגה אין לטל ידיו מאותן אבנים הקבועים לכתל ועשה להם בית קבול וברזא, אבל אם היו כלי תחלה וחרבם לכתל, נוטלין ממנו (אגדה פרק המוכר בית):

ח אם הכניס ידיו לתוך כלי של מים ושכשך ידיו בהם, אם הפלי מחבר לקרקע לא עלתה לו נטילה, ואם אינו מחבר לקרקע, יוש אומרים שעלתה לו נטילה ויש אומרים שלא עלתה לו. ובשעת הדחק יכול לסמוך על דברי המתירים. ואם אחר פך נודמן לו לטל בדרך נטילה, נוטל בלא ברכה:

ט החבית שיש בה מים, מניחה על ברכיו ונוטל ממנה לידים. ואם היתה מטה בארץ והמים מקלחים ממנה או שעומדת והמים יוצאים דרך נקב שבה, ונתן ידיו שם, לא עלתה לו נטילה. ואם היתה ברזא (פרוש, דבר סותם הנקב, ספי"ה בלע"ז) בנקב והסירה וקבל המים על ידיו, חשיב שפיר כח גברא, וצריך להחזירה ולהסירה בכל שפיכה ושפיכה:

המשך הלכות נטילת ידים, סימן קנט - באיזה כלי נוטלין הידים, וכיצד יבואו המים לידי ה' כלי שתחלת תקונו פך שאינו יכול לעמד בלא סמיכה ואין משתמשין בו אלא על ידי סמיכה, חשוב שפיר כלי. לפיכך כלי שהוא מלא נקבים מתתתיו ופיו צר למעלה, וכשמניח אדם אצבעו עליו אין המים יוצאים וכשמסירו המים יוצאים, מתר לטל ממנו אף על פי שאינו מחזיק כלום, כיון שעשוי לקבלה בענין זה וזה עקר תשמישו, נקרא כלי. הגה וכל שפן כלי שיש בו פרזא למטה, הואיל ומתחלה נעשה לקבל על ידי פך (טור ובית יוסף):

ו לא יתן מים לחברו בחפצו, שאין נוטלים אלא מן הפלי. והוא הדין אם נטל ידו אחת מהפלי ושפך ממנה לידו אחרת דאינו כלום. ורבנו תם מתיר בזו, כיון שתחלת נטילה לידו אחת היתה מן הפלי, והוא שהיתה ידו הראשונה טהורה, כגון ששפך עליה רביעית בבת אחת. הגה ונהגו להקל בדברי רבנו תם, אבל הסביר הראשונה היא עקר ולכן יש להחמיר לכתחלה:

ז יצריך שביאו המים מפת נותן. לפיכך צנור שדולה מים מן היאור ושופך בו, ונמשכים ממנו המים להשקות השדה, אינו יכול לתן ידיו לתוכו כדי שיקלחו המים עליהן, מפני שאינם באים מפת אדם, שפיר פסק פת השופך. ואם משים ידיו קרוב למקום השפיכה, אף על פי שאינו משים אותה תחת השפיכה ממש עלתה לו נטילה, דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדין מפתו הם באים. ואם הטביל ידיו לתוך הצנור הזה, אינם טהורות מפת טבילה מפני שהם שאובים.

באר הגולה

י טור כ הרא"ש ל פרק קמא ד'דים מ מרדכי פרק ח דברכות נ חלין ק"ו ס הרא"ה ע שם בגמרא פ הרי"ף לגרסתו והרמב"ם צ הרשב"א בשם הרמב"ן ק הלכות גדולות ר טור והנהגות מזמני סמ"ק ש בית יוסף ת טוף פרק קמא ד'דים א שם ב פרק קמא ד'דים ג שם ד תוספות והרא"ש ה הרמב"ן והרשב"א ו חגיגה י"ח ז מזמני פרק ט מהלכות מקואות והראב"ד ח רבנו יונה והרשב"א ט רש"י ומרדכי פרק ח דברכות י לדעת רש"י והרשב"א ולהרמב"ם פשיטא דאין טובלין כ בפרק ו מהלכות ברכות ל פרק ד מהלכות מקואות מ הרשב"א ותרומת הדשן נ שם בתרומת הדשן

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

ז יט המטביל ידיו אין צריך שתי פעמים ולא נגוב ולא להגביה ידיו:

ב "המטביל ידיו אינו מברך על טבילת ידים אלא על נטילת ידים. ויש אומרים דמברכין על טבילת ידים או על שטיפת ידים, וכן עקר (טור ומרדכי פרק אלו דברים וסמ"ג ואגור):

סימן קם - איזו מים בשרים ואיזו פסולים לנטילה. וכו' ט"ו סעיפים:

א "מים שגשגתו מראיהן, בין מחמת עצמן בין מחמת דבר שגפלו לתוכן כבין מחמת מקומם, פסולים:

ב יעשה במים מלאכה או ששרה בהם פתו, אפלו נחפון לשרות בכלי זה ונפל לשני, פסולים. וואם צגן יין במים, פסולים. וואם הדיח בהם פלים, פסולים. וואם היו פלים מודחים או חדשים, כשרים. וואם הטביל בהם הנחתום הגלסקין (פרוש, פרות לחם), פסולים. ואכל אם טבל ידיו במים וטח פני הגלסקין, או שחפן מהם בחפניו, המים הנשארים לא נעשה בהם מלאכה ולפיכך כשרים אם לא נשתנו מראיהן. (והוא הדין מים שהנחתום מדיח ידיו בהם מן הצצק הדבק בידיו) (בית יוסף בשם ר' ירמיה):

ג ימים שלפני הנפח, אף על פי שלא נשתנו מראיהם פסולים, מפני שבידוע שנעשה בהם מלאכה דהינו שכבה בהם הברזל, ושלפני הספר, אם נשתנו מראיהם פסולים, ואם לאו כשרים:

ד "מים ששתו מהם התרנגולים או שלקק (פרוש, שתיית הפלג נקרא לקיקה) מהם הפלג, יש מי שפוסל, וואין דבריו נראין, אלא בין באלו בין בכל שאר בהמה תיה ועוף יש להכשיר:

ה "אין מלאכה פוסלת אלא במים שאובים, בין שהם בכלי בין שהם בקרקע, אבל לא במי מקנה או מעין בעודם מחברים:

ו "חמי האור, נוטלים מהם לידים אפלו הן חמין שהיד סולדת (פרוש, שכל שברשו של תינוק נכה הימנו) בהם:

ז לחמי טבריה, יכול להטביל בהם את הידים, אבל לטל מהם בכלי לא. ואם המשיר אותן בארץ דרך חריץ חוץ למקומם והפסיקן מהמעין הנובע (חס), אם יש בהם שעור מקנה מטבילין בהם הידים, ואם אין בהם שעור מקנה לא. ואם חריץ זה מימיו מחברים למי המעין הנובע חס, לרש"י והרשב"א אין מטבילין בו את הידים, ולהרב רבנו יונה מטבילין בו את הידים:

ח מ"טעם פסול חמי טבריה לנטילה, מפני שהן מרים ואינם ראויין לשתיית הפלג, אבל אם ימצאו מים חמין נובעין שהן ראויין לשתיית הפלג נוטלים מהם לידים:

ט ימים מלוחים או סרוחים או מרים שאין הפלג יכול לשתות מהם, פסולים לנטילת ידים, אף על פי שפשרים למי מקנה לטבילה וואם הם עכורים מחמת טיט שנתערב בהם, אם הפלג יכול לשתות מהם כשרים בין לנטילת ידים בין למקנה, ואם אינו יכול לשתות מהם פסולים לשניהם:

י "נוטלים לידים בכל דבר שתחלתו מן המים, כגון יבחושים (פרוש, תולעים) אדמים או שמן דג. ונראה דוקא אם רסקן דלא עדיף משלג וכו':

יא "מים שיש לו ספק אם נעשה בהם מלאכה או לאו, או שיש לו ספק אם יש בהם פשעור או לאו או אם הם טמאים או טהורים, או ספק אם נטל ידיו או לאו, טהור (וכל ספק טהרה בידיים טהור) (טור). ויש מי שאומר, שעל כל זאת, אם יש לו מים אחרים יטל ידיו ויוציא עצמו מן הספק. הגה מי שלא נטל ידיו ונגע במים, לא נפסלו אותן מים לנטילה ולא מקרי מים טמאים, אבל אסור לרחץ ידיו ממים שנטל בהם חברו כבר (תרומת הדשן סימן ר"ט):

יב י"השלג והברד והכפור והגליד (פרוש, המים הנקפים מרב הקר) והמלח אם רסקן עד שנעשו מים, נוטלין מהם וטובלין בהם אם יש בהם פשעור (עין בירור דעה

סימן ר"א סעיף ל). ויש מי שאומר שאין נטילת מים ראשונים אלא במים בלבד, ויש אומרים שהיין פשוט לנטילת ידים, בין נתן לתוכו מים בין לא נתן לתוכו מים, אלא שאסור לעשות כן לכתחלה כדי שלא יהא כמזולזל בדבר חשוב שנשתנה לעלוי (פרוש, לשבח) עד שקובע ברכה לעצמו. ויש אומרים דוקא יין לבן, אבל אדם לא) (מרדכי פרק אלו דברים). ויש מי שאומר, שכל מי פרות ראויים לנטילת ידים בשעת הדחק. (וכל שכן דמטר לטל ידים בשעת הדחק בשכר או במי דבש המבשלין, דעקנן מים) (הגהות אשר"י):

יג יצריך שיהא במים רביעית. והגוי מלי לאחד, אבל לשנים שבאו לטל כאחד, האחרון אין צריך, ואפלו בזה אחר זה, יוכלבד שלא יפסיק הקלוח. פיצד, היה רביעית מים בכלי ופשט אחד ידיו ואחר יוצק על ידיו, וכן שני ופשט ידיו למשה ממנו סמוך ליד הראשון, וקלוח יורד על ידו של ראשון ולידו של שני שלמשה ממנו, ידי שניהם טהורות, אף על פי שפחת שעור הרביעית כשהם מגיעים לידיו של שני, ידיו טהורות, מפני שהם באים משירי טהרה ויש מתירים אפלו כשנוטלים זה אחר זה הואיל ובשעה שהתחיל האחד לטל מהם היה בהם רביעית, גם לשני זה עולים מפני שבאו משירי טהרה, ויעל דרך זה נוטלים מחצי לג לג' ולד' ומלג לכמה בני אדם, כל זמן שמספיקים המים לשפף כל אחד על ידיו ג' פעמים, (והוא הדין) שיכולים להניח ד' וה' ידיהם זה בצד זה או זה על גב זה ולטל כאחד, ובלבד שירפו ידיהם בענין שיגיעו המים לכל אחד:

יד יצריך שיהא רביעית מכנס במקום א', שאם נטל משמינית וחזר ונטל משמינית, ידיו טמאות כשהיו:

טו "רביעית שאמר, בין לידיו של גדול בין לידיו של קטן. ונטלו ב' בני אדם זה ידו אחת וזה ידו אחת, ואחר כך חזר השני ונטל ידו השניה, הרי אלו כג' בני אדם, ולפיכך אם היה בפלי חצי לג ידיו

⦿ באר הגולה ⦿

ס תוספתא פרק ב דמסכת ידים ומרדכי פרק ח דברכות ע הרשב"א ורבנו יונה [סימן קם] א בפרק קמא דמסכת ידים ב הרמב"ם פרק ו מהלכות ברכות ג שם בפרק קמא דידים ד הרא"ש בפרוש מסכת ידים ה משנה א' שם בפרק קמא ו ר"ש בפרוש המשנה ז תוספתא ושם בפרוש הר"ש ח רש"י ואור ורוע ט בית יוסף י בית יוסף מלשון הרמב"ם פרק ז מהלכות ברכות כ חלין ק"ז ל שם מ רמב"ם ורשב"א ורבנו יונה נ פרק קמא דמסכת ידים והר"ף בפרק ח' דברכות ס נבחים כ"ב ע הגהות אשרי פרק ב דברכות פ פרק ב דמסכת ידים צ רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות והטור ק רשב"א שם ר הרמב"ם שם ובסוף הלכות מקנאות ש הראב"ד ת הרשב"א א רש"י בברכות נ' ב ריש פרק קמא דידים וחלין ק"ו ג רשב"א ורמב"ם ד כן פתב רשב"א ה שם בריש פרק קמא דידים לפרוש הרא"ש ו הר"ש ו שם פרק ב ז ספר ארחות חיים בשם הרשב"א ח תוספתא הביאו הר"ש שם ט הרשב"א בתורת הבית

טהורות, ואם לאו אין ידו השניה טהורה, שאין נוטלין בפחות מחצי לג יותר משני בני אדם:

סימן קסא - דיני חציצה בנטיילת. וכו' ד' עיפויים:

א "צריך לזהר מחציצה, שכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטיילה, כגון בצואה שמתחת הצפרן שלא כנגד הבשר, וכצק שמתחת הצפרן אפלו כנגד הבשר, ורטייה שעל בשרו וטיט הנון וטיט היוצרים. אבל במעוטו שאינו מקפיד אין לחוש. הגה ומשום הכי לא נהגו לנקר הטיט שמתחת הצפרנים לנטיילה משום דהוי כמעוטו שאין מקפיד, כי אין מקפידין על זה לנטיילה (הגהות סמ"ק והגהות אשרי פרק אלו דברים), אבל אם הנה מקפיד, הוא צריך לנקרן, וכן עקר. ואפשר שנהגו להקל בחציצה לענין נטיילה, כי יש אומרים שאין שפך חציצה לנטיילה, אבל העקר כפסבדא הראשונה:

ב יכל דבר שאינו מקפיד עליו אינו חוצץ. היה דרכו של זה להקפיד וזה אין דרכו להקפיד, למי שדרכו להקפיד חוצץ, למי שאין דרכו להקפיד אינו חוצץ. כיצד, היה אחד צבע והיו ידיו צבועות, אין הצבע חוצץ על ידיו אף על פי שיש על ידיו ממשות של צבעונים. לא היה צבע, אם היו ידיו צבועות ויש ממש הצבע על ידיו, הרי זה חוצץ, שהדיו היבש חוצץ והלח אינו חוצץ. וכן הנשים שדרכן לצבע ידיהן לגוי וכיוצא בזה, אין אותו צבע חוצץ. (גלדי מפה שעל ידיו, אם אינו מקפיד עליו אינן חוצצין, ספר התרומה):

ג "צריך להסיר הטבעת מעל ידו בשעת נטילת ידים ואפלו הוא רפוי (בית יוסף), ואפלו אינו מקפיד עליו בשעת נטילה, הואיל ומקפיד עליו בשעה שעושה מלאכה שלא ישנפו (הרא"ש פרק תינוקת). ונהגו קצת להקל אם הוא רפוי, אבל יש להחמיר, כי אין אנו בקיאים איזה מקרי רפוי:

ד ישעור נטילת ידים, כל היד עד הקנה של זרוע, ויש אומרים עד מקום חבור האצבעות לכף היד, וראוי לנהג כדעת הראשון:

סימן קסב - הגבחה ושפשוף הידים בנטיילת. וכו' י' עיפויים:

א "הנוטל צריך להגביה ידיו (דהיינו ראשי אצבעותיו) למעלה, שלא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים. הגה והוא הדין אם משפילן מתחלת הנטילה עד סופה דשפיר דמי, רק שיזהר שלא יגביה תחלה ראשי אצבעותיו ואחר כך ישפילם, דאז יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו הידים (בית יוסף בשם מהר"י בן חביב). יוהינו כשאנו נוטל כל היד עד מקום חבור היד עם הזרוע, אבל אם נוטל עד שם אין צריך להגביה ידיו (ויש חולקים בזה). וכן אם שפף על שתי ידיו רביעית בפעם אחת, כיון דאין שם מים טמאים כלל אין צריך להגביה ידיו. וכן המטביל ידיו אין צריך להגביה ידיו (יש אומרים דאם שופף על ידיו ג' פעמים אין צריך לזהר בכל זה, וכן נהגו להקל) (אגור בשם אור זרוע והגהות אשרי פרק כל הבשר):

ב "הנוטל ידיו שופף עליהם קצת מהרביעית להסיר מהם הלכלוך וכל דבר שחוצץ, ואחר כך שופף עליהם פעם שנית, וגם אלו המים הם טמאים, ואחר כך שופף עליהם פעם שלישית לטהר המים שעל גבי הידים ואם אין בידיהם לכלוף ודבר החוצץ, שופף על שתי ידיו רביעית בבת אחת ואין צריך מים שניים. הגה והוא הדין אם היו לו מים רבים, רוחץ תחלה מעט כדי להסיר הלכלוף ואחר כך שופף רביעית כאחד ואין צריך מים שלישים. הנוטל ידיו, צריך לשפשפם זו בזו (מימוני פרק י"א מהלכות מקואות וכל בו וסמ"ג והרא"ש פרק כל הבשר):

ג ינטל מקצת ידו וחזרו והוסיף ונטל הנשאר מיידו, הרי ידו טמאה כמו שהיתה, דאין נטילה לחצאין. ואם עדין יש על מקצת היד שנטל בתחלה טופח על מנת להטפוח, הרי זו טהורה. במה דברים אמורים במים ראשונים, אבל בשניים, נוטל מקצת ידיו וחזרו ומוסיף על מקצתו:

ד "שפף מים על ידו אחת ושפשפה בחברתה, לא עלתה לו נטילה טאפלו שפף באחרונה על שתי ידיו, לפי שהמים

ששפף על ידו אחת נטמאו, וכששפשה נטמאת חברתה, ואין מים שניים מטהרים אלא המים שנטמאו מחמת היד עצמה ולא הבאים מחמת היד האחרת. הלכך השופף מהכלי על ידו אחת ושפשף בחברתה, צריך לנגב ידיו ולחזור ולטלם כראוי, לפיכך הנוטל ידיו צריך שישפף לו אחר עליהם. ואם אין לו אחר, יאחז הכלי בראשי אצבעותיו ושפף על שתי ידיו כאחד, או ישפף על כל אחת רביעית, ואחר כך ישפשפם, שהשופף רביעית כאחד אין צריך מים שניים לטהרם, שעשו רביעית בבת אחת כמו טבילה שאין צריך שטיפה ב' פעמים. אם נגע בהם אחר שלא נטל ידיו בעודן לחות מן המים, צריך לנגבם ולחזור ולטל, שהרי זה טמאם על ידי המים שעליהם. לכך צריך לזהר כששופף מים שלישית שהם שניים לבד מהראשונים שלא יגע יד בחברתה עד שישפף גם זה על השניה, או שישפף מתחלה על שתיהן כאחד. ואם נטל כל יד מרביעית אין צריך לכל זה:

ה "מתוך מה שפכתנו יתבאר לך, דהא יד נטמאה בשפשוף חברתה, דוקא בנוטל ידו אחת ואחר כך שפשפה בחברתה, אבל אם רצה לטל בתחלה שתי ידיו כאחת נוטל, דשתייהן נחשבות כיד אחת ואינן מטמאות זו את זו, ואפלו ד' או ה' שהניחו ידיהם זה בצד זה או על גב זה, כיד אחת חשיבי ואינן מטמאות זו את זו:

ו ינטל שתי ידיו זו לעצמה וזו לעצמה ונמלך (פרוש, נתיעץ) כשנטל המים השניים, והגיע ידיו זו לזו ושפף על שתייהן כאחת, ידיו טמאות, מפני ששפצרו ידיו זו לזו לקבל המים השניים נטמאו ידיו בנגיעתם זו לזו, דמים שעל גב יד זו מטמאים מים שעל גבי חברתה וגם את היד, וכשנטל את השניים לא טהרו את הראשונים כיון שנטמאת מחמת חברתה, אלא אדרבה, גם השניים נטמאו בהן, וצריך לנגב ידיו ולטל שתייהן כאחת. הגה וכל שכן לזהר שלא יגע בידו ששפף עליה פעם אחת לידו השנית ששפף עליה שתי פעמים (מרדכי פרק אלו דברים):

ע - באר הגולה

סימן קסא א חלין ק"ו ב בפרק ט דמקואות ובתוספתא שם ג ערובין ד' ד הרשב"א בתורת הבית ה הנהת אשרי פ"ק ב דברכות ו הרי"ף בפרק ח דברכות על ה היא דחלין ק"ו ז לפרוש הרא"ש שם בחלין **סימן קסב** א סוטה ד' ב האגור בשם ר' אביגדור כהן ג בית יוסף ד תוספות והמרדכי ה טור ותוספות והרא"ש שם בחלין ו ריש פרק קמא דידים לפרוש הרא"ש והר"ש ז רמב"ם בפרק י"א מהלכות מקואות מסוגיא דגטין ט"ו ח בפרק ב דידים ט הרא"ש שם בחלין י ה"רש והרא"ש בפרק ב דמסכת ידים והרמב"ם בפרק י"א מהלכות מקואות כ בפרק ב דידים לפרוש התוספתא הביאה הרא"ש

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

אָשר יצר, ואחר כך בשעת נגוב יברך על נטילת ידים:

ב ג יאם רבים מסבין בסעדה, הגדול נוטל ידיו תחלה. והראש היה רגיל לטל באחרונה, שלא להפסיק ושלל לדבר:

הלכות בציצת הפת

סימן קסו - דין הפסקה בין בציצת לנטילה. ובו סעיף א':

א איש אומרים שאין צריך לזהר מלהפסיק בין נטילה להמוציא, ב'יש אומרים שצריך לזהר. וטוב לזהר. ואם שהה כדי הלוח כ"ב אמה מקרי הפסק (תוספות פרק אלו נאמרים):

סימן קסז - מקום וזמן הציצת ומוי הוא הבוזע. ובו כ' סעיפים:

א ב'בוצע בפת במקום שנאפה היטב (ובפת דידן יש לבצע בצד הפת, ויחתך מעט מצד העליון והתחתון) (הגהות ממוני פרק ז מהלכות ברכות). ב'יחתך פרוסת הציצת, וצריך לחתך מעט, ישאם יאחז בפרוסה יעלה שאר כפר עמו, שאם לא פן חשוב בפרוסה, ויניחנה מחברת לפת ויתחיל לברך, י'אחר שסיים הברכה יפרידנה כדי שתכלה הברכה בעוד שהפת שלם. ה'ולא יבצע פרוסה קטנה מפני שנראה כצר עין, ו'ולא פרוסה יותר מפיצתה מפני שנראה כרעבתן. הגה ויבשבת לא יחתך בכפר עד אחר הברכה, כדי שיהיו הפפרות שלמות (תוספות ומרדכי פרק פיצד מברכות). ומפל מקום אם שכח וחתך כמו בחל, אינו מדיק (מרדכי). ונראה, הא דלא יבצע יותר מפיצתה, הינו דוקא, בחל ואוכל לבדו, אבל בשבת, או שאוכל עם הרבה בני אדם וצריך

במפה ואוכל פת או דבר שטבולו במשקה (או אוכל על ידי פה):

ב ג ה'המאכיל לאחרים אינו צריך נטילת ידים, והאוכל צריך נטילת ידים אף על פי שאחר נותן לתוך פיו ואינו נוגע במאכל, י'הוא הדין לאוכל במגרפה (פרוש, כלי שיש לו שנים, פיר"ק בלעז) שצריך נטילת ידים. (ואסור להאכיל למי שלא נטל ידיו משום לפני עור לא תתן מכשול) (הר"י סוף פרק אלו דברים):

סימן קסד - דין שבוזע להתנות על הנטייה. ובו ב' סעיפים:

א ב'נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום אפלו שלא בשעת הדחק, ב'ובלבד שלא יסיח דעתו מהם (ולא יטנפס) (טור). י'ואם מים מצויים לו, טוב שיחזור ויטל ידיו, אבל לא יברך. הגה והא דמהני תנאי, דוקא בנטילה שאינה צריך אכילה דמיא דנטילת שחרית, אבל אם נוטל לצורך אכילה לא מהני תנאי באותה נטילה (בית יוסף בשם הרבנו יונה):

ב ג י'מי שעומד בסעדה ונזכר שנגע בשוק ויברך ומקומות המכסים באדם או שחפך בראשו, וכל פיצתה בזה. (ובמקומות המטנפים שיש בהם מלמולי זעה) (תשובת הרמב"ן סימן קנ"ה). צריך לחזור ולטל ידיו ויברך על נטילת ידים:

סימן קסה - דין העושה צרכיו ורוצה לאכל. ובו ב' סעיפים:

א ב'העושה צרכיו ורוצה לאכל, יטל ב' פעמים. על הראשונה מברך אשר יצר, ועל השנייה מברך על נטילת ידים. י'ואם אינו רוצה לטל אלא פעם אחת, לאחר ששפף פעם אחת על ידיו ומשפף יברך

המשך הלכות נטילת ידים, סימן קסב - הגבהה ושפוף הידים בנטילה

ז י'אם שפף ידיו זו בזו, יזהר שלא יגע חוץ ממקום שנפלו בו מים, מפני שהן מטמאות זו את זו:

ח י'נטל ידו אחת ושפפה בראשו (פרוש, כדי לנגבה, ולפיכך לא נטמא ידו, מה שאין פן בסימן קס"ד סעיף ב' שחפך בראשו) או בכתל, ואחר כך חזר ונגע באותן מים שפאו מידו על הראש ועל הכתל, טמאה, שאותם מים טמאים חזרו וטמאו את היד שנגע בהם, אף על גב דכל כמה דלא שפף מטהרים בשפוף, השתא דחזר ונגע גרע. וכבר נתבאר שהשפוף רביעית כאחת אינו בכלל כל אלו, דאין שם מים טמאים כלל:

ט י'בשפוף מים ראשונים על ידיו צריך לזהר שלא ישאר על ידו צרור או קיסם או שום דבר אחר, שאין מים מטהרין אלא מים שעל גבי היד ולא המים שעל הצרור. י'ואם שופף רביעית מים כאחת על ידו אין צריך לזהר בכך:

י י'מי שיש לו מכה בידו ורטתה (פרוש, אינגונט"ו בלע"ז) עליה, די לו שיטל שאר היד שלא במקום הרטתה, וצריך לזהר שלא יגע ברטתה, שלא יחזרו המים שעל הרטתה ויטמאו היד, או ישפף רביעית על היד כאחת שאז לא נטמאו המים. נוטלים מים ראשונים בין על גבי כלי בין על גבי קרקע (טור):

סימן קסג - דין מי שאין לו מים, והמאכיל לאחרים. ובו ב' סעיפים:

א ב'אם אין מים מצויים לפניו ברחוק יותר מארבעה מילין ולאחריו מיל, יטל ידיו

ל כל בו בשם הראב"ד מ פרק ב ד'דים ושם פרוש הר"ש נ שם משנה ב' ס שם פרוש הר"ש והרא"ש ע טור בשם הרא"ש שם בחלין ק"ו [סימן קסג] א רמב"ם בפרק ו' מהלכות ברכות ב חלין ק"ז ג הרב רבנו יונה סוף פרק ח דברכות [סימן קסד] א חלין ק"ו ב טור בשם הרמב"ם ג סמ"ג ד תשובת הרמב"ן סימן קנ"ה ותשובת הרשב"א [סימן קסה] א טור בשם רש"י בשם ר"י בר ר' יקר והגהות ממוני פרק ו מהלכות ברכות ב תשובת הרא"ש פל ד' והטור ג ברכות מ"ו [סימן קסו] א טור בשם הר"ף והרמב"ם ב טור מהירושלמי פרק ו דברכות (ולעניינת דעמי הוא גם פן בכבלי דף נ"ב ע"ב) [סימן קסז] א סנהדרין ק"ב ב ברכות ל"ט ג רא"ש ממשנה א' פרק ג דטבול יום ד תוספות והרא"ש והמרדכי שם ה הרמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ו טור ממשמעות גמרא דשבת קי"ז

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

לתן מן הפרוסה לכל אחד כזית, מתר לבצע כפי מה שצריך לו, ועין לקמן סימן רע"ד:

ב יכרף המוציא לחם מן הארץ. (ואם רבים מסבים, יכוננו לפם לשמע ברכה ויענו אמן, והמכרף יכונן לאמן שאומרים) (אור זרוע).

"יתן רוח בין לחם ובין מן":

ג ט"א לברך קדם שיתפס הלחם:

ד "יתן שתי ידיו על הפת בשעת ברכה, שיש בהן י' אצבעות, כנגד י' מצות התלויות בפת, ולכך יש י' תבות בברכת המוציא, וי' תבות בפסוק מצמיח חציר לבהמה, וי' תבות בפסוק עיני כל אליך ישברו, וי' תבות בפסוק ארץ חשה ושעורה, וי' תבות בפסוק ויתן לך:

ה כלא יבצע עד שיביאו לפניו מלח או לפתן (פרש רש"י, כל דבר הנאכל עם הפת) ללפת בו פרוסת הבעיצה. ואם היא נקיה או שהיא מתבלת בתבלין או במלח בעין שלנו, לאו שנתפון לאכל פת חרבה, אינו צריך להמתין: הגה ומפל מקום מצוה להביא על כל שלחן מלח קדם שיבצע, כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן, ונאמר על כל קרבן תקריב מלח (בית יוסף בשם שבלי הלקט), והוא מגן מן הפרעניות (תוספות והגהות אשרי פרק ביצד מברכין. ועין לקמן סוף סימן ק"ע):

ו מיאכל מיד, ולא ישח בין ברכה לאכילה. ואם שח, צריך לחזור ולברך, אלא אם כן היתה השיחה בדברים מענין דברים שמברכין עליו, כגון שברך על הפת, וקדם שאכל אמר הביאו מלח או לפתן, תנו לפלוגי לאכל, תנו מאכל לבהמה, וכיוצא באלו, אין צריך לברך. הגה ומפל מקום להתחלה לא יפסיק כלל (כל בו). והא דאם שח דברים בטלים צריך לחזור ולברך, הינו דוקא ששח קדם שאכל הבוצע, אבל אחר כך לא הוי שיחה הפסק, אף על פי שעדין לא אכלו אחרים המסבים, כבר יצאו כלם באכילת הבוצע, כי אין צריכים כלם לאכל מן פרוסת הבוצע, רק שעושים כן לחבוב מצוה) (רוקח ואור זרוע):

ז יראובן שהיה נוטל ידיו לאכילה, ויעקב היה מברך המוציא ונתפון להוציא השומעים, ואחר כך נגב ראובן ידיו וברך על נטילת ידיו, לא הוי הפסק, ויוצא

בברכת יעקב ואין צריך לחזור ולברך ברכת המוציא:

ח שכח ואכל ולא ברך המוציא, אם נזכר בתוך הסעודה מברך, ואם לא נזכר עד שגמר סעדו אינו מברך:

ט אם הוא מספק אם ברך המוציא אם לאו, אינו חוזר ומברך:

י אם במקום ברכת המוציא ברך שהכל נהיה בדברך, או שאמר בריך רחמנא מלכא מארה דהאי פתא, יצא:

יא אם היו שנים או רבים, אחד מברך לכלם. ודוקא הסבו שהוא דרך קבע (או בעל הבית עם בני ביתו, דהוי כהסבו) (טור). אבל אם היו יושבים בלא הסבה, כיון שאינם נקבעים יחד, כל אחד מברך לעצמו. ואם אמרו נאכל פאן או במקום פלוגי, כיון שהכינו מקום לאכילתן הוי קבע, ואפלו בלא הסבה. והאידנא שאין אנו רגילים בהסבה, ושיבה דיון בשלחן אחד, או בלא שלחן במפה אחת, הוי קביעות, ואפלו לכני חבורה בהסבה דידהו דמי. ולדידן אפלו קבעו מקום לאכילתן או בעל הבית עם בני ביתו, לא מהני, אלא אם כן ישבו בשלחן אחד או במפה אחת:

יב שאם היו רוכבים ואמרו נאכל, אף על פי שכל אחד אוכל מפכרו שלא ירדו מהבהמות, מצטרפין, כיון שעמדו במקום אחד, אבל אם היו אוכלים והולכים, לא. ואם היו אוכלים בשדה מפזרים ומפזרים, אף על פי שאוכלים כלם בשעה אחת ומפכר אחד, כיון שלא קבעו מקום ואוכלים מפזרים אינם מצטרפין:

יג הייבא דלא קבעו מקום דאמרינן שכל אחד מברך לעצמו, אם כון המברך להוציאם והם נתפנו לצאת, יצאו:

יד אם המסבים רבים, גדול שבכלם בוצע. הגה ואם הם שוים ואחד מהן כהן, מצוה להקדימו. ואם הכהן עם הארץ, תלמיד חכם קודם לו, ואם הכהן גם כן תלמיד חכם אלא שהוא פחות מן השני, טוב להקדימו אבל אין חיוב בדרך. ועין לקמן סימן ר"א (מרדכי פרק בני העיר, בית יוסף סימן קל"ה בשם רשב"א) ואם יש עמהם בעל הבית, שהוא בוצע, ואפלו אם האורח גדול, (והמברך

יאמר תחלה ברושות מורי ורבותי) (אור זרוע ובית יוסף בשם שבלי לקט):

טו אין המסבין רשאים לטעם עד שיטעם הבוצע (אכל מתר לתת לכל אחד חלקו קדם שיאכל הוא, והם ימתינו עד שיאכל הוא) (תוספות ומרדכי פרק שלשה שאכלו). וואם כל אחד אוכל מפכרו ואין כלם זקוקים לכפר שביד הבוצע, רשאים לטעם קדם. וואם הוא שפת, צריך שיהא לפני המסבים לחם משנה חוץ ממה שלפני הבוצע, ואז יהיו רשאים לטעם קדם הבוצע:

טז אין הבוצע רשאי לבצע עד שיכלה אמן מפי רב העונים:

יז הבוצע פושט ידו תחלה לקערה לאכל. ואם בא לחלק כבוד למי שגדול ממנו, רשאי:

יח הבוצע נותן פרוסה לפניו כל אחד, והאחד נוטל פרוסה בידו, ואין הבוצע נותן בידי האוכל אלא אם כן היה אבל. (פרשה ציון בגדיה רמז לפרוסת המוציא שנותנין בידי בשעת אכלות) (בית יוסף ואבודרהם בשם רמב"ם פרק ז מהלכות ברכות ותשובות הרשב"א):

יט ט"א שאינו אוכל אינו יכול לברך ברכת המוציא להוציא האוכלים, אבל לקטנים יכול לברך אף על פי שאינו אוכל עמהם, כדי לחנכם במצות:

כ אפלו בשבת שהוא חיב לאכל פת, לא יברך לו חברו ברכת המוציא אם אינו אוכל. ואלא שרי לברך לאחרים אף על פי שאינו טועם, אלא ברכת המוציא דמצוה בליל ראשון של פסח וברכת היין דקדוש, בין של לילה בין של יום. הגה ויש לאכל הפרוסה שבצע עליה קדם שיאכל פת אחר, שתהא נאכלת לתאבון, והוא משום חבוב מצוה (אגור ובית יוסף בשם שבלי לקט):

סימן קסח - על איזה מין פת מברכין. ובו י"ו סעיפים:

א יהיו לפניו חתיכות של פת ופת שלם הכל ממין אחד, מברך על ה"שלים, אפלו הוא פת קבר (פרוש, לחם שאינו נקי) וקטן והחתיכות פת נקיה וגדולה, אבל אם השלים משעורים והחתיכות מחטים, אפלו

⊘ באר הגולה ⊘

ז ברכות לח ח טור מהירושלמי שם ט רוקח י טור וכל בו וברוקח בשם הירושלמי פרק קמא דתחלה כ ברכות מ' ל רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות מ ברכות שם נ ספר ארחות חיים ס ברכות נ"א ע טור וסמ"ג ורמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות לפי נסחאות שלנו פ ברכות מ' צ שם מ"ב ק תוספות שם והרא"ה ור"י והרא"ה ר בית יוסף ולדעת הטור בסימן קע"ד ש ר"י שם ת רוקח א רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ותוספות שם בברכות מ"ו ב שם בגמרא ג שם ד ירושלמי שם וכן פתח התוספות שם דף מ"ו והר"ר יונה והרא"ה ה הרא"ה שם ו שם בבבלי ז שם ח רמב"ם בפרק ו מהלכות ברכות ט ראש השנה כ"ט י כן דקדק הבית יוסף משם כ מרדכי בפרק ו' דפסחים ל שם בראש השנה (סימן קסח) א ברכות ל"ט ב תוספות והרא"ה ומרדכי

היא קטנה מניח הפרוסה תחת השלמה יובצע משתיקן יחד. הגה וכל זה כשרוצה לאכל משניהם, אבל אם אינו רוצה לאכל אלא מאחד יבצע עליו, ואין לחוש לשני אף על פי שחשוב או חביב עליו (תרומת הדשן סימן ל"ב):

ב ואם ב' שלמות ממין אחד, אחת גדולה ואחת קטנה, מברך על הגדולה. "אם יש לאדם שני חצאי לחם ואין לו לחם שלם, יחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא נראה ודינו כדין שלם, ואפלו בשבת יכול לחברם:

ג ישני גלסקאות הדבוקים יחד שנגאפו, ונחמך מן האחת והשניה נשארה שלמה, טוב להפריד החתיכה מהשלמה כדי שתהא נראית שלמה ממה שיניחנה דבוק בה אף על פי שגראית יותר גדולה. הגה ולא יבצע ממנה במקום שהיתה דבוקה בחברתה, ששם נראית כפרוסה, אלא יבצע במקום השלם שבה (מהרי"ל):

ד יפת שעורין ופת פסמין, מברך על של שעורים פיון שהוא ממין ז', אף על פי שהפסמין יפים. פת נקיה ופת קצר, מברך על הנקיה, "ואם שתיקן נקיות וזו לבנה יותר מזו, מברך על הלבנה יותר:

ה יפת עובד כוכבים נקיה ופת קצר של ישראל, אם אינו נזהר מפת עובד כוכבים, מברך על איזה מהם שיצצה, ואם הוא נזהר מפת עובד כוכבים, מסלק פת נקי של עובד כוכבים מעל השלחן עד לאחר ברפת המוציא. "ואם בעל הבית אינו נזהר מפת עובד כוכבים, ואין דעתו לאכל כל הסעודה רק פת עובד כוכבים פי היא נקיה, אבל בני ביתו אוכלים מפת שאינו נקי של ישראל, ושתי הלחם מנחים על השלחן, צריך לבצע על פת נקיה של עובד כוכבים, הואיל והוא הבוצע ואין דעתו לאכל אלא מאותו פת. "ואם בעל הבית נזהר מפת עובד כוכבים וישראל שאינו נזהר בכך מסב עמו על השלחן, פיון דמצוה משלת על בעל הבית, יבצע

מן היפה של עובד כוכבים, וכיון שהתר לבצע התר לכל הסעודה. הגה ודוקא שחביב עליו אותו פת, אבל אם אינו חביב עליו בלא אסור פת של עובד כוכבים אינו צריך להקדימו (תרומת הדשן סימן ל"ב):

ו יפת הבאה בכיסנין מברך עליו בורא מיני מזונות ולאחריו ברכה אחת ימעין שלש. ואם אכל ממנו שעור שאחרים רגילים לקבצו עליו, אף על פי שהוא לא שבצ ממנו מברך עליו המוציא וברכת המזון. "ואם מתחלה היה בדעתו לאכל ממנו מעט וברך בורא מיני מזונות, ואחר כך אכל שעור שאחרים קובעים עליו, יברך עליו ברכת המזון אף על פי שלא ברך המוציא תחלה. "ואם אכל שעור שאחרים אין קובעים עליו, אף על פי שהוא קובע עליו אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, דבטלה דעתו אצל כל אדם:

ז פת הבאה בכיסנין, "יש מפרשים פת שעשויה כמין כיסים שממלאים אותם דבש או סקר ואגוזים ושקדים ותבלין, והם הנקראים רישקולא"ש ריאלחשו"ו, "יש אומרים שהיא עסה שערב בה דבש או שמן או חלב או מיני תבלין ואפאה, והוא שיהיה טעם תערובת המי פרות או התבלין נפר בעסה. (ויש אומרים שזה נקרא פת גמור, אלא אם כן יש בהם הרבה תבלין או דבש כמיני מתקה שקורין לעיקר, שכמעט הדבש והתבלין הם עקר, וכן נהגים) (רש"י וערוך, וכן יש לפרש דעת רמב"ם). "ויש מפרשים שהוא פת, בין מתבלת בין שאינה מתבלת, שעושים אותם פעמים יבשים וכוססין אותם, והם הנקראים בישקוני"ש. והלכה כדברי פלם, שלכל אלו הדברים נהנים להם דינים שאמרנו בפת הבאה בכיסנין:

ח "לחמניות אותן שבלילתן עבה שקורין אוכליא"ש לחם גמור הוא ומברך עליו המוציא וברכת המזון, "ואותן שבלילתן רכה ודקים מאד שקורין גיבלא"ש, מברך עליהם בורא מיני מזונות וברכה אחת

מעין שלש. "ואם קבע סעדתו עליהם, מברך המוציא וברכת המזון. ואי אכיל להו בתוך הסעודה שלא מחמת הסעודה, טעונים ברכה לפנייהם ולא לאחריהם. אבל אותם ריקים דקים שנותנים מרקחת עליהם, הם טפלים לגבי המרקחת וברכת המרקחת פוטרמן:

ט יפת גמור אפלו פחות מכזית מברך עליו המוציא, אבל לאחריו אינו מברך כלום כל שלא אכל פזית:

י יחביצ"א, דהינו פרורי לחם שנדפקים יחד על ידי מרק האם נתבשל, אם יש בהם פזית, אף על פי שאין בו תאר לחם מברך המוציא וברכת המזון, ואם אין בהם פזית, אף על פי שגראה שיש בו תאר לחם אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ואם אינו מבשל אלא שהוא מחבר על ידי דבש או מרק. אם יש בפרוסות פזית, מברך עליו המוציא אפלו אין לו תאר לחם, ואם אין בהם פזית אם יש בהם תאר לחם, דהינו שהוא נפר וידוע שהוא לחם, מברך עליו המוציא וברכת המזון, ואם אין בהם תאר לחם מברך, בורא מיני מזונות. וברכה אחת מעין שלש. ואם אינו לא מבשל ולא מחבר אלא מפך דק דק, אף על פי שאין בו פזית ולא תאר לחם מברך עליו המוציא וברכת המזון (ועין לעיל סימן קפ"ד כמה שעור אכילה לברך עליה ברכת המזון):

יא יש מי שאומר דפרורין שנותנין במים והמים מתלבנים מחמת הפרורין, אזיל לה תורייתא (פרוש, כאלו אמר תארייתא כלומר תאר הלחם) דנהמא, ואין מברך עליה אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש:

יב יש מי שאומר שפת השרוי ביין (אדם) אינו מברך אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, ונראה שאין דבריו אמורים אלא בפרורין או בפרוסות שאין בכל אחת פזית:

⦿ באר הגולה ⦿

ג רש"י ללשון שני והרמב"ם בפרק ז' מהלכות ברכות ד מרדכי והגהות ממוני פרק ז' ורוקח ו כתבי מהרי"ר ישראל סימן ק"ו ז ירושלמי פרק ו' דברכות וכתובה שם התוספות והרא"ש והרשב"א ח בית יוסף מדברי התוספות ט תוספות ורא"ש והמר' מהירו' שם י תוספות בשם ר"ש כ תרומת הדשן ל מרדכי בפרק ב דעבודה ונה בשם רבינו מהירושלמי מ ברכות מ"ב נ הרא"ש והרשב"א ס הרא"ש לדעת הרמב"ם ע שם ורבונו יונה פ פרוש רבנו חננאל והערוך והטור והרשב"א צ רמב"ם פרק ג מהלכות ברכות ק כן דקדק בית יוסף מדבריו ר ערוך בשם רב האי ש ברכות מ"ב לפרוש התוספות והרא"ש ת שם תוספות והרא"ש א שם בפרק ב בית יוסף והכל בו ג הרשב"א לדעת הרי"ף והרמב"ם בפרק ג מהלכות ברכות וטור ובית יוסף לדעת הרא"ש ד ברכות ל"ז ה טור בשם רבנו יונה ו תוספות והמרדכי שם ז שם במרדכי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרטם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

האי גנא (הר"י סוף פרק אלו דברים).
ינאסור לתן לו פרוסת פת אלא אם כן
יודע בו שנטל ידיו:

ב ילא יתן לאכל אלא למי שידע בו
שיברך. ויש מקלן אם נותן לעני בתורת
צדקה (הר"י סוף פרק אלו דברים):

ג השמש מברך בורא פרי הגפן על (כל)
כוס וכוס שיתנו לו, לפי שהוא כגמלך,
וברכה אחרונה אינו מברך אלא לבסוף.
ואינו צריך לברך על כל פרוסה ופרוסה
אם יש אדם חשוב בסעדה, שידע שיתנו
לו כל צרכו מפת, ואם אין אדם חשוב
בסעדה, צריך לברך על כל פרוסה
ופרוסה כמו על היין. הגה שנים שהיו
אוכלין ביחד, השמש אוכל עמהם בלא
נטילת רשות כדי שיצטרפו לזמן. [ועין
לקמן סימן ק"ע סעיף כ"א]:

סימן קע - דברי מוסר שינהג
אדם בסעדה. וכו' כ"ב סעיפים:

א אין משיחין בסעדה שמא יקדים קנה
לושט ונאפלו מי שנתעטש (פרוש)
שטארנודאר"י בלע"ז) בסעדה אסור לומר
לו אסותא יהיו מסבין בסעדה ויצא אחד
מהם להטיל מים נוטל ידו אחת ששפף
בה, ואינו נוטל אלא בפני פלם, שלא
יחשדוהו שלא נטל. הגה * ואם לא שפף
אינו נוטל כלל אם לא נגע במקום טפנת,
אבל אם עשה צרכיו ודאי צריך נטילה
(הגהות אשירי פ"ב דברכות). והני מלי
לשותות, אבל לאכל נוטל אפלו בחוץ,
דמידע ידעי דאנינא דעתה (פרוש),
שמתטרפת ומתבלבלת דעתו) ולא אבל
בלא נטילה. ואם דבר עם חברו והפליג,
נוטל שתי ידיו כיון שהסיח דעתו. הגה
וקא דבעינן נטילה לשתי ידיו בתוף

מהלכות ברכות). אבל דבר שבלידתו רכה
וטגנו במשקה, לכלי עלמא לאו לחם הוא
(תוספות והרא"ש והר"ן ור"י פרק פיצד
מברכות):

טז כטרונגין, דהינו שעושין גמא בכירה
ונותנים בה קמח ומים מערבין בה ונאפה
שם, מברך עליו בורא מיני מזונות וברכה
אחת מעין שלש. ואם קבע סעדתו עליו
מברך המוציא וברכת המזון אבל טריטא
דהינו שלוקחין קמח ומים ומערכים אותם
ושופכים על הפירה והוא מתפשט ונאפה,
אין עליו תורת לחם כלל ואין מברכים
עליו אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת
מעין שלש, ואפלו קבע סעדתו עליו:

טז לנהמא דהנדקא, והוא לחם שאופין
בשפור ומושחין אותו בשמן או במי
ביצים, וכן לחם העשוי לכתח, שאין
אופין אותו בתנור אלא בחמה, מברך
עליו בורא מיני מזונות:

יז פשטיד"א הנאפה בתנור בכשר או
בדגים או בגבינה מברך עליו המוציא
וברכת המזון. הגה ונדקא שאפאו בתנור
בלא משקה, אבל אם אפאו במכתב במשקה
אין לברך עליו, ואין לאכלו רק תוף הסעדה,
כמו שנתבאר (דעת עצמו):

הלכות דברים הנוהגים בסעודה

סימן קסב - דין שמש הסעדה.
וכו' ג' סעיפים:

א אכל דבר שמביאין לפני האדם שיש לו
ריח והאדם תאב לו, צריך לתן ממנו
לשמש מיד. ומדת חסידות הוא לתן לו
מיד מפל מין ומין. בלא יתן לו כל זמן
שהפוס בידו או ביד בעל הבית (נדקא)
לשמש, אבל לאחר שבסעדה מתר לתן בכי

המשך הלכות בציעת הפת, סימן קסח - על
איזה מיני פת מברכין

יג האפלו דבר שבלידתו (פרוש), לישת הקמח
במים) עבה, אם בשלה או טגנה אין
מברך עליה המוציא אפלו שיש עליה
תוריתא דנהמא, ואפלו נתחבבה בחלה,
דברפת המוציא אינו הולך אלא אחר
שעת אפיה. ט"יש חולקין ואומרים דכל
שתחלת העסה עבה, אפלו רכה אחר כך
במים ועשאה ספגנין (פרוש), עסה שלשה
ועשאה כמין סוג) ובשלה במים או טגנה
בשמן, מברך עליה המוציא, (ונתגו
להקל). וירא שמים יצא ידי שניהם ולא
יאכל אלא על ידי שיברך על לחם אחר
תחלה. (הגה וכל זה לא מירי אלא בדאית
בה לאחר אפיה תאר לחם (לשון הטור
והפוסקים), אבל אי לית בה תאר לחם, כגון
לאקשי"ן שקורין ורומזליך, לכלי עלמא אין
מברכין עליהם המוציא ולא ג' ברכות, דלא
מקרי לחם, אבל פשטיד"א וקרעפלי"ך מקרי
תאר לחם (מרדכי פרק פל שעה) ואין לאכלם
אלא אם כן ברך על שאר הפת תחלה. וכל
זה לא מירי אלא בעסה שאין בה שמן ודבש
וכיוצא בו אלא שמשגן בהן, אבל אם נלוש
בהן, כבר נתבאר דינו אצל פת הבאה
בכיסנין):

יד יחלוט (פרוש), כמין פת חולטין אותו
ברוחחין) שאחר כך אפאו בתנור פת גמור
הוא ומברך עליו המוציא. הגה וכן דבר
שבלידתו רכה שאפאו בתנור בלא משקה,
דינו כפת ומברך עליו המוציא ושלש
ברכות, וכן אם אפאו באלפס בלא משקה
(תוספות והרא"ש והר"ן פרק פל שעה ורמב"ם
פרק ו מהלכות חלה ושאלות וטור). ומעט
משקה שמושחין בו האלפס שלא ישרף
העסה לא מקרי משקה (הגהות מימוני פרק ג

ע - באר הגולה - ע

ח רבנו יונה ורבנו ירחם בשם רבי שמשון והרמב"ם ט רבנו תם בפסחים ל"ו בתוספות וברכות לו י בית יוסף מסוגיא דיבמות מ' כ ברכות ל"ז ל שם בגמרא מ אגור
ושבלי הלקט בשם רבי ישעיה [סימן קסא] א קבחות ס"א ב חזין ק"ז א שם ד רבנו יונה בסוף פרק ח דברכות בשם יש אומרים ה חזין ק"ז [סימן קע] א מענית
ה' ב ירושלמי פרק ו' דברכות ג יומא ל' * (גראף לעניות דעתי דכאן אירי ביושב לבדו בסעדה וכן משמע ל' הנהת אשירי, ואם כן לא שפך לומר שיטל משום תשדא)

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים,
ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם
הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

הסעדה דחישין שמא יאכל, אכל בלאו הכי אין צריך נטילה לשתיה (הר"י סוף פרק אלו דברים ורש"י פרק אמר להם הממנה):

ב ישנים ממתינים זה את זה בקערה, שפשחאחד מסלק ידו מן הקערה לשתות חברו מפסיק מלאכל עד שיגמור השתיה, אכל אם הם שלשה אין השנים פוסקין בשביל האחד:

ג המשיירין פאה בקערה כל אחד מהאוכלים והוא מאכל השמש, אכל פשהשמש מערה מן האלפס לתוף הקערה, אין דרוף להניח באלפס כלום לצרכו:

ד אין מסתכלין בפני האוכל ולא במנתו, שלא לבשו:

ה הנכנס לבית, כל מה שיאמר לו בעל הבית יעשה:

ו לא יהא אדם קפדן (פרוש, פסן או רגן) בסעדתו:

ז לא יאכל אדם פרוסה כפיצה, ואם אכל (הרי) זה גרגרן:

ח לא ישתה כוסו בבת אחת, ואם שתה הרי זה גרגרן. שנים, דרוף ארץ, שלשה, הרי זה מגסי הרוח. הגה מיהו, כוס קטן מאד מתר לשתותו בבת אחת (בית יוסף), וכן גדול מאד בשלשה או ארבעה פעמים (דעת עצמו):

ט לא יאכל שום או בצל מראשו אלא מעליו, ואם אכל הרי זה רעבתן. הגה ולא יאכל דרוף רעבתנות. ולא יאחו המאכל בידו אחת ויתלש ממנו בידו השניה (טור):

י לא ישף פרוסה ויניחנה על גבי השלחן:

יא מלא ישתה אדם שני כוסות בבת אחת בתוף סעדתו ויברך ברפת המזון, מפני שנראה כגרגרן:

יב ישנים שיושבין על השלחן, הגדול פושט ידו תחלה. והשולח ידו בפני מי שגדול ממנו הרי זה גרגרן:

יג הנכנס לבית לא יאמר תנו לי לאכל, עד שיאמרו הם. הגה לא יאמר אדם לחברו בא ואכל עמי מה שהאכלתי, דהוי כפורע לו חובו ונראה כאלו הלנה לו, ויש לחוש

שיאכילהו יותר ואית בה משום רבית. אכל מתר לומר לו בא ואכל עמי ואאכל עמך בפעם אחרת, ומתר לאכל עמו אחר כך אפלו בסעדה יותר גדולה (ד"ע לפרוש השור):

יד לא יפרס אדם פרוסה על גבי הקערה, אכל מקנח הקערה בפרוסה:

טו לא ילקט פרורין ויניח על גבי השלחן, מפני שהוא ממחה (פרוש, מטריד) דעתו של חברו. ולא ישף פרוסה ויתננה לפני חברו או לתוף הקערה, לפי שאין דעת כל הבריות שוה:

טז לא ישתה מהכוס ויתן לחברו, מפני סכנת נפשות:

יז קולא ישתה כוס ויניחנה על השלחן, אלא יאחזנו בידו עד שיבא השמש ויתננו לו:

יח הנכנס לסעדה לא יקח חלקו ויתננו לשמש, שמא יארע דבר קלקול בסעדה, אלא יקחנו ויניחנו ואחר כך יתננו לו:

יט שורחים הנכנסין אצל בעל הבית אינם רשאים לטל מלפניהם ולתן לכנו או לעבדו של בעל הבית, אלא אם כן נטלו רשות מבעל הבית:

כ הניקי הדעת שבירושלים לא היו מסבין בסעדה אלא אם כן יודעים מי מסב עמהם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישב אצל עם הארץ בסעדה:

כא השמש שהיה משמש על שנים, הרי זה אוכל עמהם אף על פי שלא נתנו לו רשות. הנה משמש על שלשה, אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות:

כב אחר ששתית ונשאר יין בכוס לשתית חברך, קנח מקום נשיקת הפה משום מאוס, ולא תשפך משום בל תשחית, אכל אחר שתית מים שפך מהם דרוף שם. הגה אחר כל אכילתך אכל מלח ולאחר שתיתך שתה מים, וכמו שיתבאר לקמן סימן קע"ט. ונראה לי, דוקא שלא היה מלח בפת או במאכלים שאכל וכן שלא שתה משקה שיש בו מים, אכל בלאו הכי ליפא למחש, וכן נוהגין שלא לזהר באכילת מלח ושתית מים אחר הסעדה מטעם שנתבאר:

⊗ באר הגולה ⊗

סימן קנא - שלא לנהג בזיון באכילין. ובו ה' סעיפים:

א "עושה אדם צרכיו בפת. והני מלי דלא ממאס בה, אכל מידי דממאס בה לא. הלכך אין מניחין עליו פשר חי, ואין מעבירין עליו כוס מלא, ואין סומכין בו הקערה אם היא מלאה דבר שאם יפל על הפת ימאס. ואין נוטלין הידים ביין, בין חי ובין מזוג, אפלו נטילה שאינה צרף אכילה. ואין זורקין הפת משום בזיון אכלים. וכשם שאין זורקין את הפת כך אין זורקין אכלין הנמאסים על ידי זריקה, אכל מידי דלא ממאס, כגון אגוזים ורמונים וחבושים, שרי:

ב לא ישב אדם על קפה מלאה תאנים וגרוגרות, אכל יושב הוא על עגול של דבלה או על קפה מלאה קטניות:

ג מתר לאכל דיסא (פרוש, החטה הנקלפת ומבשלת) בפת במקום פך, והוא שיאכל הפת אחר פך. והמדקדקים אוכלים בכל פעם שמכניסים לתוף פיהם מעט מן הפת עם הדיסא. הגה והנשאר מן הפת אחר כך אוכלים אותו (בית יוסף):

ד הממשיכין יין בצנורות לפני חתן וכלה, והוא שיקבלנו בכלי כפי הצנור. וזורקין לפניהם קליות ואגוזים בימות החמה שאינם נמאסים, אכל לא בימות הגשמים מפני שנמאסים, אכל לא גלסקאות לעולם:

ה הזורקים חטים לפני חתנים, צריך לזהר שלא זורקו אלא במקום נקי, וגם יכבדו אותו משם כדי שלא ידרסו עליהם:

סימן קעב - מי שהכניס אכילין ומשקין לפיו בלא ברכה. ובו ב' סעיפים:

א "שכח והכניס משקין לתוף פיו בלא ברכה, בולען ויאינו מברך עליהם ברכה ראשונה: הגה ויש אומרים דמברך עליהם וכן נראה עקר (הרשב"א בשם הראב"ד והרא"ש פרק ג' שאכלו וכן דברי הרמב"ם פרק ח מהלכות ברכות):

ב "שכח והכניס אכלין לתוף פיו בלא ברכה, אם הוא דבר שאינו נמאס אם יפלטנו, יפלטנו ויברך עליו, ואם הוא דבר שנמאס, מסלקו לצד אחר ומברך:

ד ברכות מ"ו ה ערובין נ"ג ו רמב"ם בפרק ז מהלכות ברכות ז מסכת דרוף ארץ רבה פרק ד' ח שם ט שם * (פרוש לא יאחו פרוסה כפיצה בידו) י שם ובפסחים פ"ו וביצה כ"ה כ ביצה שם ומסכת דרוף ארץ רבה פרק ד ל שם מ שם נ שם פ רח ח' ס שם פ ר ו ע פרק ז פ שם צ שם ק שם ר שם ש שם ו חלצין צ"ד ת סנהדרין כ"ג א ברכות מ"ה ב ארחות חיים מגמרא דמסכת תמיד (סימן קנא) א ברכות נ' ב טור בשם מסכת סופרים ג תוספות בברכות ג' ורא"ש שם ד תוספות שם והשור בשם אביו הרא"ש ה ברכות נ' ו תוספות שם והנהגות מימוני פרק ז מהלכות ברכות (סימן קעב) א שם בגמרא נ' ב רש"י ור"ח והרמב"ם פרק ח מהלכות ברכות לדעת הבית יוסף ג שם בגמרא

סימן קעג - דין מים אמצעיים.

ובו ג' סעיפים:

א מים אמצעיים רשות. והני מלי בין תבשיל לתבשיל, אבל בין תבשיל לגבינה חובה (עין ביוה"ד דעה סימן פ"ט):

ב בין בשר לדגים חובה לטל, משום דקשה לדבר אחר, וחמירא ספנתא מאסורא (ועין יורה דעה סימן ק"ו):

ג יכל הדברים הנוהגים באחרונים נוהגים באמצעיים, בין להקל בין להחמיר, חוץ מהסח הדעת שפוסל באמצעיים מפני שעדין רוצה לאכל וידי צריכים שמור, וחוץ מנגוב הדגים שאמצעיים צריכים נגוב פראשונים. הגה ויש שאמרו שאמצעיים צריכים דוקא מים, מה שאין כן באחרונים, כדלקמן סימן קפ"א (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן קעד - דין ברפת הנין

בסעדה. ובו ח' סעיפים:

א "יין שבתוף הסעדה מברך עליו בורא פרי הגפן, ואין הפת פוטר":

ב יין פוטר כל מיני משקין: הגה אפלו מברכה ראשונה (הר"י פרק פיצד מברכין ובית יוסף בשם הפוסקים):

ג אם אין לו אלא כוס אחד, מניחו עד לאחר המזון ומברך עליו:

ד אם קבע לשותות לפני המזון אין צריך לברך על יין שבתוף המזון, היין שלפני המזון פוטר. וכן היין של קדוש פוטר יין שבתוף המזון, וכן המבדיל על השלחן פוטר היין שבתוף המזון. ויש אומרים שאין ברפת יין הבדלה פוטר אלא אם כן נטל ידיו קדם הבדלה, והלכה המבדיל קדם נטילה וכן שלא להוציא יין (ועין לקמן סימן רצ"ט סעיף ז) שבתוף הסעדה, ובדיעבד שלא כון כן פוטר יין שבתוף הסעדה, דספק ברכות דרבנן להקל:

ה יכל מה ששותה בתוף הסעדה די לו בברכה אחת, אלא אם כן כשברך לא היה דעתו לשותות אלא אותו הכוס ונמלך

לשותות אחר. הגה וכן מי שבא לסעדה ומושיטין לו הרבה כוסות מברך על כל אחד ואחד, דהיי נמלך (פל בו). ועין לקמן סימן קע"ט. וכן מי שברך על כוס ברפת נשואין ואינו יודע להיכן גייע הכוס, כל אחד צריך לברך, דמקרי נמלך (אגדה פרק ערבי פסחים ועין לקמן סימן ק"צ):

ו אין לברך אחר יין שבסעדה, דברפת המזון פוטרותו, וכן כפוטרת יין שלפני המזון ואפלו [לא] היה לו יין בתוף המזון (ועין לקמן סוף סימן רע"ב). ולענין יין של הבדלה שלפני המזון (עין לקמן סימן רצ"ט סעיף ח):

ז אם אין לו יין ושותה מים או שאר משקה, אין לברך עליהם, דחשיבי כבאים מחמת הסעדה, לפי שאין דרך לאכל בלא שתיה. ואף יין לא היה צריך ברכה לפניו, אלא מפני שהוא חשוב, קובע ברכה לעצמו, אבל מים או שאר משקים לא חשיבי ואינם טעונים ברכה, ונאפלו אם היה צמא קדם סעדה, כיון שלא רצה לשותות אז כדי שלא יזיקו לו המים, נמצא כי שתית המים בסבת הפת היא ופת פוטרותם. ויש אומרים לברך על המים שבסעדה, ויש מחמירין עוד לברך עליהם בכל פעם, דסתמא נמלך הוא בכל פעם. ויהרוצה להסתלק מן הספק, ישב קדם נטילה במקום סעדתו ויברך על דעת לשותות בתוף סעדתו. הגה והמנהג כפסקא הראשונה:

ח על יין שבתוף המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו אפלו הסבו יחד. הגה דלא יכולין לענות אמן (טור), משום דחשיבין שמא יקדים קנה לושט. הגה ויש אומרים דאם אמר להם סברי רבותי, וישמעו ויכוננו לברכה ולא יאכלו אז ויענו אמן, אחד מברך לכלם, וכן נוהגין (הגהות מימוני פרק ז מהלכות ברכות ומדכי סוף פרק פיצד מברכין וטור בשם רש"י). ויאמר סברי רבותי, רוצה לומר, סוברים אתם לצאת בברכה זו, ולא יאמר ברכות רבותי, וכן כל מקום שמברכין על היין משום ברפת היין שבתוף הסעדה אין

אומרים ברכות אלא סברי, מטעם שנתבאר (בית יוסף סימן קס"ו בשם שג"י הלכות):

סימן קעה - דיני ברפת הטוב

והמטיב על היין. ובו ו' סעיפים:

א הביאו להם יין אחר אינו מברך בורא פרי הגפן, אבל מברך עליו הטוב והמטיב. הגה אף על גב שאין לו עוד מן הראשון (בית יוסף). ולא דוקא הביאו להם מתדש, אלא הוא הדין אם היה להם מתחלה שתי יינות, מברכין על הב' הטוב והמטיב. הגה ודוקא שלא היו לפניו יחד לשברך בורא פרי הגפן, אבל היו ביחד אין צריך לברך אלא בורא פרי הגפן, כמו שיתבאר סעיף ג' (ד"ע להשנות הטור עם מרדכי פרק הרוצה) (בית יוסף):

ב מברכין הטוב והמטיב על כל שנוי יין מן הסתם, אפלו אינו יודע שהשנוי משבח מהראשון, כל שאינו יודע שהוא גרוע ממנו. הגה ואין חלוק בין שניהם חדשים או אחד חדש ואחד ישן (בית יוסף בשם תוספות פרק הרוצה וטור ותרומת הדשן סימן ל"ד), ונאפלו שתה ממנו תוף שלשים יום. יש אומרים דאם שתה תחלה יין אדם והביאו לו יין לבן, אף על פי שהוא יותר גרוע מברך הטוב והמטיב, לפי שהוא בריא לגוף יותר מן האדם (מרדכי פרק ערבי פסחים):

ג הביאו לו יין רע ויין טוב כאחד, וברך מיד בורא פרי הגפן על הטוב ופוטר את הרע, ולא יברך על הרע תחלה בורא פרי הגפן, כדי לברך אחריו הטוב והמטיב, כי לעולם יש לברך על העקר ועל החביב תחלה:

ד אין לברך הטוב והמטיב אלא אם כן יש אחר עמו, דהכי משמע הטוב לו והמטיב לתברו, והוא הדין אם אשתו וכניו עמו, אבל אם הוא יחידי לא:

ה אם רבים מסבים בסעדה, כל אחד מברך לעצמו הטוב והמטיב, ולא יברך אחד לכלם, דחשיבין שמא יקדימו קנה לושט כשיענו אמן. הגה אבל אם היו מסבים לשותות בלא אכילה, אחד מברך לכלם (ועין לעיל סוף סימן קע"ד):

באר הגולה

סימן קעג] א חלין קה ב טור בשם הרא"ש מגמרא דפסחים ע"ו ג ארחות חיים בשם הראב"ד [סימן קעד] א ברכות מ"א ב שם ג שם נ"א ע"ב ד שם מ' ה הרא"ש שם ו תוספות שם ז בית יוסף ח פסחים ק"ג וברכות מ"א ט שם פסחים ונאממר י שם בגמרא ושם כ הרא"ש בפרק י דפסחים ל ברכות מ"א לדעת רש"י ורבנו עם וגדולי העורפמים מ רבנו יונה נ הרשב"א בשם הראב"ד לדעת יש מפ"ש שם הרא"ש ס הרא"ש שם ובתשובות כלל ד' והגהות מימוני פרק ד מהלכות ברכות ע ברכות מ"ב [סימן קעה] א ברכות נ"ט ב שם בתוספות ג מרדכי שם בשם אבי העזרי ד שם בגמרא ה התוספות שם והרשב"א ו טור ורא"ש והמרדכי שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון כא - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

דעתו על הדורות, אפלו מדברים שדרכן לבא ללפת את הפת, צריך לברך עלהן כדין נמלך. (הגה ולא ראיתי נזקרים בזה, ואפשר דטעמא דסתם דעת האדם על כל מה שמביאין לו בסעודה. ועין לקמן סימן ר"ו):

סימן קעח - איזה דברים קרויים הפסק בסעודה. וכו' ו' סעיפים:

א "היה אוכל בבית זה ופסק סעדו והלך לבית אחר, או בשהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו ויצא לו לפתח ביתו וחזר, הואיל ושנה מקומו צריך לברך למפרע על מה שאכל, וחוזר ומברך בתחלה המוציא ואחר כך יגמר סעדו. יאכל אם דבר עמו בתוך הבית, אף על פי ששנה מקומו מפנה לפנה אין צריך לברך. הגה (ועין לקמן סימן רע"ג. אם היה דעתו לאכל במקום אחר לא מקרי שנוי מקום, והוא שיהיו שני המקומות בבית א'. ועין לקמן סימן קפ"ד):

ב יחברים שהיו יושבין לאכל ויצאו לקראת חתן או לקראת פלה, אם הניחו שם מקצתן, חוזרים למקום וגומרין סעדתן ואינם צריכין לברך שניה, ואם לא הניחו שם אדם, כשהם יוצאים צריכים לברך למפרע וכשהם חוזרים צריכים לברך לכתחלה, וכן אם היו מסבין לשותות או לאכל פרות, שכל המשנה מקומו הרי פסק אכילתו, ולפיכך מברך למפרע על מה שאכל וחוזר ומברך שנית על מה שהוא צריך לאכל. והמשנה מקומו מפנה לפנה בבית אחד אינו צריך לחזר ולברך. "אכל" במזדקחה של תאנה זו וכו' לאכל במערכה, צריך לברך. הגה ויש חולקים בכל מה שכתוב בסימן זה, רק סוברים ששנוי מקום אינו אלא פהסת הדעת, ולכן

טעונים לברכה לאחריהם, דכיון שבאו בתוך הסעודה ברפת המזון פוטרין. ואם בפתחלת אכילתו אכל הפרות (עם פת) ובסוף אכל עמהם פת, אפלו אם ביניהם אכל מהם בלא פת אינם טעונים לברכה אף לפנייהם:

ב ידברים הבאים לאחר סעודה קדם ברפת המזון, שהיה מנהג בימי חכמי הגמרא שבסוף הסעודה היו מושכים ידיהם מן הפת ומסירים אותו וקובעים עצמם לאכל פרות ולשתות כל מה שמביאים אז לפנייהם, בין דברים הבאים מחמת הסעודה, בין דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, טעונים לברכה בין לפנייהם בין לאחריהם, דהמוציא וברכת המזון אין פוטרין אלא מה שאכל תוך עקר הסעודה. ודין זה האחרון אינו מצוי בינינו, לפי שאין אנו רגילין למשך ידינו מן הפת עד ברפת המזון:

ג ואם קובע לפתן סעדו על הפרות, הוא ליה הפרות כדברים הבאים מחמת הסעודה, ואפלו אם אוכל מהפרות בתחלת סעדו בלא פת אינו מברך לא לפנייהם ולא לאחריהם. "ויש חולקין. ולכן טוב שיאכל בתחלה מהפרות עם פת, ואז אפלו אם אחר כך יאכל מהם בלא פת אינם טעונים לברכה כלל. הגה ואף על פי שאינו חוזר לבסוף לאכל עמהם פת, מאחר שעקר קביעות היה עליהו (בית יוסף בשם הר"י):

ד יאף על פי שלא היו הפרות לפניו בשעה שברך על הפת, כיון דללפת את הפת הם באים, אינם טעונים לברכה כלל:

ה ואם אחר שברך על הפת שלחו לו מבית אחרים, שאינו סמוך עליהם ולא היה

המשך הלכות דברים הנוהגים בסעודה, סימן קעח - דיני ברכת הטוב והמטיב על היין

ו ייין של שתי חביות והפל ממין אחד, אם בתוך מ' יום לבצירתו שמוהו בשני בלים, חשיבי כשני מינים ומברכין עליו הטוב והמטיב, ואם לאחר ארבעים יום חלקוהו אין מברכין עליו, הואיל והפל ממין אחד:

סימן קעז - ששהפת פוטר את הפרפרת. וכו' סעיף א' אחד:

א "ברך על הפת פוטר את הפרפרת, דהינו בפרורי פת דק דק שדקקם עם מרק או דבש. יברך על הפרפרת, לא פטר את הפת: הגה ברך על הפרפרת פוטר מעשה קדרה, שהוא דיסא וכיוצא בו, וכן אם ברך על מעשה קדרה פוטר את הפרפרת (גמרא פרק פיצד מברכין ורמב"ם בפרוש המשנה):

סימן קעז - דברים הבאים בתוך הסעודה ואחר הסעודה מה דינם. וכו' ה' סעיפים:

א "דברים הבאים בתוך הסעודה, אם הם דברים הבאים מחמת הסעודה, דהינו דברים שדרך לקבוע סעודה עליהם ללפת בהם את הפת, כגון בשר ודגים וביצים וירקות וגיבנה ודיסא ומיני מלוחים, אפלו אוכלם בלא פת אין טעונין לברכה לפנייהם, דברכת המוציא פוטרין, ולא לאחריהם דברכת המזון פוטרין, ואם הם דברים הבאים שלא מחמת הסעודה, דהינו, שאין דרך לקבוע סעודה עליהם ללפת בהם את הפת, כגון תאנים וענבים וכל מיני פרות, (ועין לעיל סימן קס"ח סעיף ח) אם אוכל אותם בלא פת טעונין לברכה לפנייהם, דברכת המוציא אינה פוטרין דלאו מעקר סעודה הם, ואינם

באר הגולה

ז רבי פרץ בשם רבותיו: [סימן קעז] א ברכות מ"ב ב רבנו יונה ג שם בגמרא [סימן קעז] א ברכות מ"א לפרוש התוספות והרא"ש וכן לבצע הלכות גדולות ב הרא"ש לדעת הירושלמי שם ג שם בגמרא לפרוש התוספות והרא"ש ד טור בשם הרא"ש ה סמ"ג והגהת מימוני פרק ד מהלכות ברכות ו הרשב"א בשם הר"ר וזתיהו ז בית יוסף וכן מצא בספר הפרדס [סימן קעח] א פסחים ק"א ב לשון הרמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות ג בית יוסף מלשון הרמב"ם ד פסחים שם ולשון הרמב"ם שם ה שם והוא מהירושלמי * (והוא שלא היה דעתו מתחלה לכתב הראב"ד ויבדל לקמן סעיף ג)

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אם שנה מקומו למקום אחר אין צריך לברך אלא לפני מה שרוצה לאכל אכל לא על מה שפבר אכל (תוספות ורשב"ם והרא"ש ומרדכי פרק ערבי פסחים וטור). ודוקא שלא הניח מקצת חברים בסעדה ואכל מדברים שאינן צריכים ברכה במקומם, אבל אם הניח מקצת חברים, או אפלו לא הניח ואכל דברים שצריכין ברכה במקומם, אפלו מה שרוצה לאכל אחר כך אין צריך לברך (סמ"ק ואור זריע). ולכן מי שפסק סעדתו והלך לבית אחר, או שהיה אוכל וקראו חברו לדבר עמו אפלו לפתח ביתו או למקום אחר, כשחזור לסעדה אין צריך לברך כלל, דהא פת צריך ברכה במקומו לכלי עלמא, מיהו אם הסיח דעתו, כשחזור ודאי צריך לברך על מה שרוצה לאכל אחר כך (בית יוסף ורשב"א). ואין חלוק בין חזר למקום שאכל כבר ובין סים סעדתו במקום אחר (רמב"ם פרק ד ור"ן), וכן נוהגין במדינות אלו. מפל מקום לכתחלה לא יעקר ממקומו בלא ברכה, דחשיבנין שמא ישפח מלחורו ולאכל (הר"ד מנחם ור"ן). מיהו, לצורך מצוה עוברת, כגון שהגיע זמן תפלה, מתר (כל בו הלכות פסח). ועין סימן קפ"ד:

ג יש מי שאומר שאם היה בגן ורוצה לאכל מפרות כל אילן ואילן, כיון שברך על אילן אחר אין צריך לברך על האחרים, והוא שבשעה שברך היה דעתו לאכל מאותם האחרים. אבל מגן לגן צריך לברך אפלו אם הם סמוכים, ואפלו אם שברך תחלה היה דעתו על הכל:

ד אם אכל פת במקום אחד וחזר ואכל במקום אחר, אינו מברך ברפת המזון אלא במקום השני, כמו שנהגו הולכי דרכים שאוכלים דרך הלוכם ויושבים ומברכין במקום סיום אכילתם:

ה יש אומרים ששבעת המינים טעונים ברכה לאחריהם במקומם, ויש אומרים דדוקא מיני דגן. הגה יש אומרים דוקא פת לכד (בית יוסף סימן קפ"ד בשם רשב"א הגהות ממזוני פרק ד):

ו מי שנוצר בתוך הסעדה שלא התפלל ועמד והתפלל, אפלו אם אין שהות לגמר

סעדתו ולהתפלל, שחייב להפסיק ואי אפשר לו לאכל עד שיתפלל, עם כל זה לא הוי הפסק:

ז יאדם שישן בתוך סעדתו שנת עראי לא הוי הפסק. הגה וכן אם הפסיק בשאר דברי רשות, כגון שהצריך לנקבו וכיוצא בזה:

סימן קע"ט - אינה דברים קרויים הסח הדעת בסעדה שצריך לחזור ולברך. וכו' ו' סעיפים:

א אמר סעדתו ונטל ידיו מים אחרונים, אינו יכול לאכל ולא לשנות עד שיקבר ברפת המזון. ואם אמר הב לן ויברך הוי הסח הדעת, ויאסור לו לשנות אלא אם כן יברך עליו תחלה. ואכילה דינה בשתייה להרא"ש, אבל להרב רבנו יונה והר"ן אכילה שאני, שאף על פי שסלק ידו מלאכל, ואפלו סלקו השלחן, אם רצה לחזור לאכילתו אין צריך לברך פעם אחרת. שכל שלא נטל ידיו לא נסתלק לגמרי מאכילה:

ב ימי שסומך על שלחן אחרים, אפלו אמר הב לן ויברך לא הוי הסח הדעת עד שיאמר בעל הבית:

ג אם לא אמר הב לן ויברך וגם לא נטל ידיו, משנטל הכוס לברך הוי הסח הדעת:

ד כשאדם נכנס לבית חברו ויש שם חבורת הרבה שאוכלים וכל אחד מושיט לו כוס, יש מי שאומר שמתברך על כל אחד בורא פרי הגפן, כי בכל פעם הוא נמלך:

ה יתקראים בבית בעל הבית לאכל מיני פרות ומביאין להם בנה אחר זה, אינם צריכים לברך אלא על הראשון:

ו יאכל כל מאכל ולא אכל מלח, שתה כל משקה ולא שתה מים, ביום ידאג מפני ריח הפה, ובלילה מפני ריח הפה ומפני אסבחה (פרוש, חלי חונק). והואוכל מלח אחר אכילתו לא יאכל בגודל (גודל הוא האצבע הגס, אצבע הוא קרוב לגס, אמה הארך, קמיצה הוא הסמוך לקטן, זרת הוא הקטן). דקשה לקבר בגנים, ולא בפרת

דקשה לעניות, ולא באצבע דקשה לש"ד אלא באמה ובקמיצה (ועין לעיל סימן ק"ע למה אין אנו נוהגין באכילת מלח ושתיית מים):

סימן קפ - דיני פרוזי הפת. וכו' ה' סעיפים:

א אין להסיר המפה והלחם עד אחר ברפת המזון:

ב יכל מי שאינו משיר פת על שלחנו אינו רואה סימן ברכה לעולם. אבל לא יביא פת שלמה ויתננה על השלחן, ואם עשה כן, מחזי דלשם עבודת כוכבים עבדי, שגאמר הערכים לגד שלחן:

ג יקדם שיטל ידיו וכבוד הבית, שלא ישארו שם פרוזין וימאסו במים של נטילה, אף על פי שמתר לאבד פרוזין שאין בהם פזיז, שמא יהא השמש עם הארץ, שמתר להשתמש בשמש עם הארץ, ויניח גם פרוזין שיש בהם פזיז שאסור לאבדן ביד, לכד וכבוד תחלה. ועכשו אין אנו נוהגים כך מפני שאין אנו מסלקין השלחן, ואנו נוטלים הידים חוץ לשלחן במקום שאין שם פרוזים, וליכא למחש למידי:

ד האף על פי שמתר לאבד פרוזין שאין בהם פזיז, מפל מקום קשה לעניות:

ה ינהגים לכסות הספין בשעת ברפת המזון ונהגו שלא לכסותו בשבת ויום טוב:

הלכות מים אחרונים

סימן קפ"א - דין מים אחרונים. וכו' ו' סעיפים:

א מים אחרונים חובה:

ב מים אחרונים אין נוטלים על גבי קרקע אלא בכלי, מפני רוח רעה ששורה עליהם. ואם אין לו כלי, נוטל על גבי עצים דקים וכיוצא בהן:

ג אין נוטלין בחמין שהיז נבית בהם, מפני שמפפעעין (פרוש, מבבעעין, מלשון שחין אבעבעת) את הידים ואין מעבירין את הזנהמא:

באר הגולה

ו ארחות חיים ז סמ"ק בסימן קי"ח הרמב"ם בפרק ד וברצת הרשב"א ט הרשב"ם י תוספות ורא"ש שם ובפרק פסוי הדם כ הרא"ש בפרק קמא דתענית בשם הראב"ד [סימן קע"ט] א ברכות מ"ב ב פסחים ק"ג ג תוספות שם בברכות ד בית יוסף מדברי רבנו ירחם ה כל בו בשם הר"ם ו בית יוסף בשם הר"ף ז ברכות מ' ח שבלי הלקט [סימן קפ] א הרא"ש והמרדכי שם ב סנהדרין צ"ב ג ברכות נ"א ונ"ב ד הרב רבנו יונה שם ה תוספות שם בברכות ובחלין ק"ה ו רוקח והר"א ושבלי הלקט [סימן קפ"א] א חלין קה והביאו הר"ף ורא"ש בפרק ח דברכות ב שם בגמרא ג שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חרשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חרשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

ד יאין צריך לטל אלא עד פּרק שני של אצבעות:

ה יצריך שישפיל ראשי אצבעותיו כדי שתרד הזקמא:

ו אם המסבין רבים, עד חמשה מתחילין מן המכרף, ואם הם יותר מתחילין מן הקטן, ונוטלין דרף ושיבתן, ואין מכבדין זה את זה לטל, עד שמגיעין לחמשה האחרונים, וכיון שלא נשארו אלא חמשה שלא נוטלו מתחילין מן המכרף:

ז יאין מכרכין שום ברכה על מים האחרונים:

ח ייש אומרים שמים אחרונים אינם צריכים נגוב, ולהרמב"ם מנגב ואחר כך מכרף:

ט מים אחרונים נוטלים בכל מיני משקים:

י ייש שאין נוהגים לטל מים אחרונים. ואפלו לנוהגים פן, אדם שהוא אסטניס ורגיל לטל ידיו אחר הסעדה, לדידה הוו ידים מזהמות וצריך לטל ידיו קדם ברפת המזון:

הלכות ברכת המזון

סימן קפב - דין כוס ברפת המזון וישא יהא פגום. וכו' כעייפום:

א ייש שאומרים שברפת המזון טעונה כוס אפלו בניהד וצריך לחזור עליו, ולא יאכל אם אין לו כוס לכרף עליו אם הוא מצפה ואפשר שיהיה לו, אפלו אם צריך לעבר זמן אכילה אחת. וולפי זה אם שנים אוכלים יחד צריך לקחת כל אחד כוס לברפת המזון. ייש אומרים שאינה טעונה כוס אלא בשלשה. ויש אומרים שאינה טעונה כוס כלל אפלו בשלשה. הגה ומכל מקום מצוה מן המבחר לכרף על הכוס (ר"ן פּרק ערבי פסחים):

ב הכוס ברפת המזון אינו אלא של יין, ולא משאר משקים אפלו קבע סעדתו עליהם. ואם אין יין מצוי באותו מקום והשכר או שאר משקין הוו חמר מדינה מכרכין

עליהם, חוץ מן המים. הגה ומה שנוהגין במדינות אלו לכרף על השכר אין למחות, דהא יש אומרים דאינו טעון כוס כלל. ועוד, דהא עקר חמר מדינה הוא שכר, וקובעין הסעדה עליו, ואף על גב דיין נמצא בעיר מכל מקום לא מקרי מצוי לדבר זה, שהוא ביקר, ואי אפשר לקנות יין בכל סעדה לכרף עליו. אמנם המצוה מן המבחר לכרף על יין (ד"ע). ויש מדקדקין כשמכרכין ביהודי על היין שלא לאחו הכוס בידם רק מניחין אותו על השלחן לפניהם, ונכון מנהג זה על דרף הקבלה (בית יוסף):

ג יצריך שלא יהא פגום שאם שתה ממנו פגמו. אכל אם שפף ממנו לתוך ידו או כלי, אין בכך כלום. ואפלו שתה מהמכרף או מחבית קטנה הוי פגום, אכל אם שתה מחבית של עץ גדולה אין להקפיד. ייש מי שאומר שאפלו מים פגומים פסולים למזג בהם כוס של ברכה:

ד לאם היו כוסות המסבין פגומים צריך לתת מכוס הברכה לתוכם, מויש מי שאומר שאין צריך (עין לקמן סימן ק"ז וסימן רע"א):

ה יאם החזיר יין של כוס פגום לקנקן, היין שבקנקן כשר, משום דקמא קמא בטיל:

ו יוכלין לתקן כוס פגום על ידי שיוסיפו מעט יין, ואפלו על ידי שיוסיפו עליו מים מתקן:

ז עבשעת הדחק מכרכין על כוס פגום:

סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברפת המזון. וכו' כעייפום:

א כוס של ברכה טעון הדחה מפניו ושטיפה מבחוץ. ואם הוא נקי ואין בו שיוירי כוסות אין צריך:

ב ייתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לכרפת הארץ ואז מוזגו להודיע שבה הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות.

באר הגולה

ויציאנו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלדידן שאין לנו הרבה יין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו היין לשם ברכה, וחבית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה מלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

ג יצריך לחזור אחר כוס שלם:

ד המקבלו בשתי ידיו, וכשמחיל לכרף נוטלו בימינו ולא יסיע בשמאל. הגה והיגו דוקא שלא תגע השמאל בכוס, אכל אם נותן השמאל תחת הימין לסיעה מפר (בית יוסף בשם שבלי הלקט). ומגביהו מהקרקע טפח אם הוא יושב על גבי קרקע, ואם הוא מסב בשלחן מגביהו מעל השלחן טפח, ונותן בו עיניו שלא נסית דעתו. הגה ועל פן אין לוקחין כוס שפיו צר שקורין גלוק גלא"ז, לכרף עליו. והמשגרו לאשתו שתשתה ממנו:

ה ייש מי שאומר שאם המכרף אשר (בלעז, מנצ"י) אוהז הכוס בימינו שהוא שמאל כל אדם:

ו משנתנו לו כוס לכרף לא ישיח המכרף. ויהמסבין אין להם להשיח משהתחיל המכרף, לא מבעיא בשעת שהוא מכרף שצריכין לשמע ולהבין מה שאומר המכרף, אלא אפלו בין ברכה לכרף אין להם להשיח. ואם עברו ושחו בין ברכה לכרף בשעה שהמכרף שותק מעט, יצאו. (הגה אפלו אם שח המכרף עצמו), לאכל אם שחו בשעה שהוא מכרף לא יצאו:

ז מנכון הדבר שכל אחד מהמסבין יאמר בלחש עם המכרף כל ברכה וברכה ואפלו החתימות. הגה ויקדים לסים קצת קדם המכרף כדי שיענה אמן, פדלעיל סימן נ"ט. אין נוהגין כוס של ברכה אלא לטוב עין (במרא פּרק אלו נאמרין):

ח ילענין לשאל בברפת המזון מפני היראה או מפני הכבוד, יש מי שאומר שדינה כתפלה:

ד טור והרשב"א ה סוטה ד' ו ברכות מ"ו ז טור בשם בה"ג ורב עמרם ח משמעות דברי רשב"א בתורת הפיות והפל בו בשם הראב"ד י תוספות שם בברכות נ"ג (סימן קפב) א פסחים ק"ה לדעת התוספות שם והטור ב כל בו ג במדנש רות הנעלם ד הרי"ף ורמב"ם בפּרק ו ה פסחים ק"ז ו הרא"ש שם ז פסחים ק"ו ח ברכות נ"ב ט שם פסחים י הרשב"ם שם כ ארחות חיים בשם רב האי גאון ל אהל מועד מ הרא"ה נ ארחות חיים ס הרא"ש שם בפסחים על פי הירושלמי ע הרמב"ם ור"מ מרוטנבורג (סימן קפג) א ברכות נ"א ב תוספות והר"ר יונה ג שם בגמרא לפרוש הרי"ף ד טור בשם יש מפרשים ה שם בגמרא ו טור וכן הוא בירושלמי ז שם בגמרא ח שם ט שבלי הלקט י שם בגמרא כ שם בתוספות ורבנו יונה ורא"ש ל שם מ שבלי הלקט וארחות חיים בשם רבנו פרץ נ שם בארחות חיים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

סימן קפו - אם נשים וקטנים חגיגים בכרפת המזון. ובו ב' סעיפים:

א אִנְשֵׁי חַיְבוֹת בְּכַרְפַּת הַמְּזוֹן. וספק הוא אם הן חייבות מדאורייתא ומוציאות את האנשים, או אם אינן חייבות אלא מדרבנן ואינן מוציאות אלא למי שאין חיובו אלא מדרבנן (ועין לקמן סימן קצ"ט בענין זמון שלהם):

ב קָטָן חַיֵּב מִדְּרַבְּנָן כְּדִי לְחַנְּכוֹ. וְהָיָה דָבָן מְבָרָךְ לְאָבִיו, כִּשְׁלֹא אָכַל הָאֵב כְּדִי שְׂבִיעָה שְׂאִינוּ חַיֵּב אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן:

סימן קפז - דיוקים בגנפת ברפת המזון. ובו ד' סעיפים:

א אִישׁ אוֹמְרִים בְּרוּךְ מְשִׁבֵּעַ לְרַעֲבִים, וְאִין לְאִמְרוֹ, וְהַמּוֹסִיף גּוֹרֵעַ. וְאִם בְּמִקּוֹם בְּרַפְתִּי הִזַּן בְּרִיךְ רַחֲמָנָא מְלָכָא מְאֵרָה דְהָאִי פְתָא נְצָא. וְאִישׁ אוֹמְרִים שְׂצָרִיף שְׂחַתְתִּים בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דִּזֵּן כִּלְאִ:

ב בְּכַרְפַּת הָאָרֶץ, לְהֵרָאֵשׁ לֹא יֵאמַר שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה וְכוּ' בְּרִית וְתוֹרָה, שֶׁהָרִי אוֹמֵר עַל בְּרִיתְךָ שֶׁחַתְמַתָּ בְּכַשְׂרֵנוּ וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ, וְדִי בַּפֶּעַם אֶחָד, וְהֵרַמְבִּים חוֹלֵק (הגה וְדַבְּרֵי הֵרַאֵשׁ הֵם עֲקָר):

ג יֵאֵם לֹא הִזְכִּיר בְּכַרְפַּת הָאָרֶץ בְּרִית וְתוֹרָה, אֶפְלוּ אֵם לֹא חִסֵּר אֶלָּא אֶחָד מֵהֵם מִחֲזִירִין אוֹתוֹ. הֵגָה וְנִשְׁמַע לֹא בְּנֵי בְרִית יֵנְהוּ וְעַבְדִּים לֹא בְּנֵי תוֹרָה יֵנְהוּ (כִּל בּו):

ד יֵאֵם לֹא הִזְכִּיר בְּבוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם מְלֻכּוֹת פִּית דָּוִד, מִחֲזִירִין אוֹתוֹ. הֵגָה וְאִם עַל הַנְּסִים בְּחֻנְפָּה וּבְפִירוּם קִדְּם וְעַל הַכֵּל וְכוּ', וְאִם לֹא אָמְרוּ אִין מִחֲזִירִין אוֹתוֹ (טור). וְעִין לְקַמֵּן סִימָן תַּרְפ"ב. וּמִכָּל מְקוֹם יוֹכֵל לְאִמְרוֹ

ג' יֵישׁ אוֹמְרִים שְׁכַל שְׁבַעַת הַמִּינִים טְעוּנִים בְּרַכָּה לְאַחֲרֵיהֶם בְּמִקּוֹמָם, וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְחַמְשַׁת מִינֵי דְגָן דְּוָקָא (ועין לעיל סימן קע"ח סעיף ה):

ד הָאֵכַל וְאִינוּ יוֹדְעֵי אֵם בְּרַף בְּרַפְתִּי הַמְּזוֹן אֵם לֹא, צָרִיף לְבָרָךְ מִסְפַּק מִפְּנֵי שֶׁהָיָה מִן הַתּוֹרָה:

ה יַעַד אִמְתִּי יְכוּל לְבָרָךְ, עַד שֶׁיִּתְעַפֵּל הַמְּזוֹן שְׂבַמְעִיו. וְכַמָּה שְׂעוּרוֹ, כִּל זְמַן שְׂאִינוּ רַעֲב מִחַמַּת אוֹתָהּ אֶכִּילָה. וְיִמְשָׁעָה שֶׁהִתְחִיל לְהִיזוֹת רַעֲב, אֵף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְעַפֵּל עַדִּין לְגַמְרֵי כְּנִתְעַפֵּל לְגַמְרֵי דִּינִינָן לָהּ. "וְכֵן נִמְי לְעִנְיָן אֶכִּילַת פְּרוֹת וְשִׁתִּית זֵין, אֵם אִינוּ רַעֲב וְלֹא צָמָא וְתָאֵב לְאוֹתָם פְּרוֹת, יְבָרָךְ אֵם אִינוּ יוֹדְעֵי לְשַׁעַר אֵם נִתְעַפְלוּ:

ו שְׂעוּר אֶכִּילָה לְבָרָךְ עֲלֵיהָ בְּרַפְתִּי הַמְּזוֹן בְּכַזִּית:

סימן קפה - לְבָרָךְ בְּרַפְתִּי הַמְּזוֹן בְּקוֹל רֵם, וְיִתֵּר פְּרָטִים בְּכַרְפַּת הַמְּזוֹן. וְבוֹ ה' סעיפים:

א בְּרַפְתִּי הַמְּזוֹן נִאֶמְרָה כִּכָּל לְשׁוֹן:

ב צָרִיף שֶׁיִּשְׁמִיעַ לְאִזְנוֹ מֵה שְׂמוּצִיא בְּשַׁפְתָּיו. וְאֵם לֹא הַשְּׁמִיעַ לְאִזְנוֹ יִצָּא, יוֹבְלָכָד שִׁיּוּצִיא בְּשַׁפְתָּיו:

ג יֵישׁ מִי שְׂאוֹמֵר דְּבַעַל הַכִּית עִם בְּנָיו וְאִשְׁתּוֹ צָרִיף לְבָרָךְ בְּקוֹל רֵם כְּדִי שֶׁיִּצָּאוּ בְּכַרְכָּתוֹ:

ד הָאֶפְלוּ נִשְׁתַּכַּר כִּל כֶּף עַד שְׂאִינוּ יְכוּל לְדַבֵּר פְּרָאוּי, יְכוּל לְבָרָךְ בְּרַפְתִּי הַמְּזוֹן:

ה יֵאֵם בְּרַף וְהִיתָה צוּאָה כְּנֻגְדוֹ אוֹ שְׁהִיָּה שְׂפוּר (פְּרוּשׁ, לְגַמְרֵי) נִסְתַּפְקוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהֵרַאֵשׁ אֵם צָרִיף לְחִזּוֹר וּלְבָרָךְ. וּמִשׁוּם מִי רְגָלִים פְּשִׁטָּא שְׂאִינוּ חִזּוֹר לְבָרָךְ:

המשך הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המברך איך יתנהג בכוס של ברכת המזון

ט צָרִיף לִישֵׁב בְּשַׁעָה שְׂמִבְרָךְ, בִּין אֵם הִיָּה הוֹלֵךְ בְּבִיתוֹ כִּשְׂאֵכַל אוֹ עוֹמֵד אוֹ מִסֵּב, כִּשְׂמִגִיעַ לְבָרָךְ צָרִיף לִישֵׁב כְּדִי שֶׁיּוֹכֵל לְכַוֵּן יוֹתֵר. וְגַם לֹא יֵהָא מִסֵּב, שֶׁהוּא דְרַף גְּאוּהָ, אֶלָּא יֵשֵׁב בְּאִמָּה. הֵגָה נְרָאָה לִי דְלֹא דוּקָא הַמְּבָרָךְ, אֶלָּא הוּא הַדִּין כִּל הַמְּסַבִּין לֹא יֵשְׁבוּ בְּקִלוֹת רֵאשׁ אֶלָּא בְּאִמָּה. מִיָּהוּ, אֵם לֹא עֲשָׂה כֵן, אֶפְלוּ בְּרַף מְהֵלָּה, בְּדִיעַבְד יִצָּא (רמב"ם פֶּרֶק ד):

י יֵישׁ אוֹמְרִים שְׂגַם בְּרַפְתִּי מְעִין שְׁלֹשׁ צָרִיף לְאִמְרָה מִזְּשֵׁב:

יא יֵאֵם הִיָּה מְהֵלָּה בְּדְרַף וְאוֹכֵל אִין צָרִיף לִישֵׁב וּלְבָרָךְ, לְפִי שְׂאִין דַּעְתּוֹ מִזְּשֵׁבַת עֲלָיו:

יב יֵאֵסוּר לְבָרָךְ וְהוּא עוֹסֵק בְּמִלְאֲכָתוֹ: **סימן קפד - לְקַבֵּעַ בְּרַכָּה בְּמִקּוֹם כַּעֲדָה, וְעַד כַּמָּה יְכוּל לְבָרָךְ, וְמוֹ שְׂשִׁבְחָה וְלֹא בְּרַף. וְבוֹ ו' סעיפים:**

א מִי שְׂאֵכַל בְּמִקּוֹם אֶחָד, צָרִיף לְבָרָךְ קִדְּם שְׂיַעֲקֵר מִמְּקוֹמוֹ: (הגה וְעִין לְעִיל סִימָן קע"ח) וְאֵם יִצָּא מִמְּקוֹמוֹ וְלֹא בְּרַף, אֵם הִיָּה בְּמִזִּיד יִחִזּוֹר לְמִקּוֹמוֹ וּיְבָרָךְ, וְאֵם בְּרַף בְּמִקּוֹם שְׂנֻזְפֵּר יִצָּא. הֵגָה וְדוּקָא לְדַעַת הַרְמַב"ם, אֶכָּל לְדַעַת הֵרַאֵשׁ דְּסִבְיָרָה לֵה דָאָף בְּשׁוּגַג יִחִזּוֹר לְמִקּוֹמוֹ, לְכַתְחֵלָה בְּמִזִּיד אֵף בְּדִיעַבְד לֹא יִצָּא (טור), וְאֵם הִיָּה בְּשׁוּגַג, לְהַרְמַב"ם יְבָרָךְ בְּמִקּוֹם שְׂנֻזְפֵּר, וְלְהַרְבֵּב רַבְּנֵי יוֹנָה וְהֵרַאֵשׁ גַּם הוּא יִחִזּוֹר לְמִקּוֹמוֹ וּיְבָרָךְ:

ב כְּפִמָּה דְּבָרִים אִמְוָרִים, כִּשְׂאִין לוֹ פֶּת עוֹד, אֶכָּל אֵם יֵשׁ לוֹ פֶּת עוֹד, יֵאֵכַל בְּמִקּוֹם הַשְּׁנֵי מְעַט וּיְבָרָךְ, רַק שְׁלֹא יְהָא רַעֲב מְאֶכִּילָה רֵאשׁוּנָה:

באר הגולה

ס שם בגמרא ע בית יוסף לדעת הרמב"ם והמרדכי פ הרא"ש שם וכל בו צ וירושלמי שם [סימן קפד] א ברכות נ"א ב טור בשם רבנו פרץ ג הרמב"ם פרק ד מהלכות ברכות ד הרא"ש ה טור ורמב"ם פרק ג מהא דברכות כ"א ו שם נ"א ז רבנו יונה ח טור והרא"ש שם ט ברכות מ"ה וכתנא קמא [סימן קפה] א סוטה ל"ב ב ברכות ט"ו ג לפרוש רש"י ולפרוש רבנו יונה שם והרא"ש ד כל בו ה טור בשם ירושלמי פרק קמא דתרומוט ו ערויבין ס"ד [סימן קפז] א ברכות כ' בענין וְלֹא אֶפְשָׁטָא לְדַעַת הַרְמַב"ם וְהֵרַאֵשׁ ב שם בגמרא [סימן קפז] א טור ב ברכות מ' ג הרשב"א שם ד שם מ"ח ה שם בגמרא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

בתוך שאר הרחמן, ויאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים כמו שעשה בימים ההם וכו', והכי נהוג (כל בו):

סימן קפח - גפח ברכה ג', ודיני ברכת המזון בשבת, והטויעה בברכת המזון. וכו' ו' סעיפים:

א אחר שחתם בונה ירושלים יענה אמן אחר ברכת עצמו, מפני שהיא סיום הברכות דאורייתא, דהטוב והמטיב אינה דאורייתא:

ב אמן זה יאמרנו בלחש, כדי שלא ירגישו שברכת הטוב והמטיב אינה דאורייתא ויזלזלו בה. הגה ונראה דדוקא בשמברך לבדו ואין עונין אמן אחר שאר ברכות, אבל כשמזמנין עונין עליו כשאמן אמן שעונין על ברכות הראשונות, ואף על גב דהמברך עונה גם כן מכל מקום אינו נכר כל כך הואיל ואחרים עונין גם כן עמו. וכן המנהג במדינות אלו לאמרו בקול גם אפלו המברך עצמו כשמזמנין, ואולי הוא מהאי טעמא:

ג יצריך להזכיר בברכה שלישית מלכות בית דוד, ואין להזכיר בה שום מלכות אחר. והואמר ומלכותך ומלכות בית דוד משיחך טועה, שאין להשוות מלכותא דארעא עם מלכותא דשמא. וכן אין לומר בה אבינו מלכנו. הגה ויש אומרים דאף כשאומר יעלה ויבא לא יסים מלך חנון ורחום אלא ידלג מלך מלך (אבודרהם), וסבא נכונה היא, אבל לא ראיתי נוהגין כן: **ד** הנסח ברכה זו פותח בה רחם ה' אלהינו או נחמנו ה' אלהינו, וחותם בה בונה ירושלים או מנחם ציון בבנין ירושלים. ואין לשנות הנסח משבת להל, דבין בשבת בין בחל אומר נסתא אחת. הגה ויש אומרים דאמרים בונה ברחמי ירושלים, וכן נוהגין (מרדכי סוף ברכות):

ה בשבת אומר בה רצה והחליצנו, ובראש חדש ויום טוב וחלו של מועד אומר יעלה ויבא. ואם חל אחד מהם בשבת, אומר רצה והחליצנו ואחר כך יעלה ויבא, ואינו מזכיר של שבת בייעלה ויבא ולא של יום טוב וחלו של מועד וראש חדש ברצה והחליצנו:

ו טעה ולא הזכיר של שבת, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן שבתות:

למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית, ברוך אתה ה' מקדש השבת. ואם טעה ולא הזכיר של יום טוב אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג פלוני הנה, ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים, ואם חל יום טוב בשבת, אומר, שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה את יום חג פלוני הנה, ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים. וכל ברכות הללו בשם ומלכות. והא דסגי בהך ברכה, דוקא כשנזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אבל אם לא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב צריך לחזור לראש ברכת המזון:

ז אם טעה ולא הזכיר בה של ראש חדש בין ביום בין בלילה, אומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון, ויאינו חותם בה, והוא שנזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אבל אם לא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב אינו חוזר, מפני שאינו חייב לאכל פת כדי שיתחייב לברך ברכת המזון. כוחל המועד דינו כראש חדש. הגה ואפשר דמכל מקום יש לאמרו בתוך שאר הרחמן, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ז גבי על הנסים. ואולי יש לחלק, כי בייעלה ויבא יש בו הזכרת שמות ואין לאמרו לבשלה, כן נראה לי וכן נוהגין. ואם חל ראש חדש בשבת והזכיר של שבת ולא הזכיר של ראש חדש, ולא נזכר עד שהתחיל הטוב והמטיב, אינו חוזר. ואם שכח [גם] של שבת ונזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, כולל ראש חדש עם שבת ואומר שנתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון. ואם פתח בהטוב והמטיב, חוזר לראש ברכת המזון ומזכיר של שבת ושל ראש חדש. ויש מי שאומר שאם שכח של שבת וראש חדש ונזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, אומר שנתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון, וחותם בשל שבת ואינו חותם בשל ראש חדש:

ח סעדה שלישית בשבת דינה כראש חדש:

ט יג' שאכלו בשבתות ויום טוב ושקחו להזכיר מעין המאדע והם צריכים לחזור לראש ברכת המזון, יברך כל אחד בפני עצמו, כי מידי זמן כבר יצאו:

י היה אוכל ויצא שבת, מזכיר של שבת בברכת המזון, דאזלינן בטר התחלת הסעדה, והוא הדין לראש חדש ופורים וחנוכה:

סימן קפח - גפח ברכה רביעית ודיניה. וכו' ב' סעיפים:

א ברכה רביעית לא יאמר תתברך ולא יאמר בה החי, כי אם בבית האכל. ויאומר בה שלשה מלכיות ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו כו' המלך הטוב, וג' הטובות הוא הטיב לנו הוא מטיב לנו הוא יטיב לנו, וג' גמולות הוא גמלנו הוא גומלנו הוא יגמלנו:

ב בבית האכל אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם האל אבינו מלכנו בוראנו גואלנו קדושנו קדוש יעקב, המלך החי הטוב והמטיב, אל אמת דין אמת וכו' (ועין בירור דעה סימן שע"ט):

סימן קצ - שתית הניזן אחר הברכה ודיניה. וכו' ה' סעיפים:

א אחר שסיים ברכת המזון מברך בורא פרי הגפן, ויטעם המברך (ואם הפסיק בין הברכה לטעימה, עין לקמן סימן רע"א סעיף ט"ו) ובאחר כך יטעמו האחרים. אם כלם זקוקים לכוס אחד ונותן המברך מכוסו לכוס ריקן שגגרים, לא יטעמו עד שיטעם הוא, אבל אם אינם זקוקים לכוסו, יכולים לטעם קדם שיטעם הוא. אין צריך המברך לשפך מכוסו לכוס המסבין אלא אם כן כוס המסבין פגום. (עין לעיל סימן קפ"ב וסוף סימן רע"א):

ב יאחר ששתה כוס של ברכת המזון יברך ברכה אחת מעין שלש:

ג ישעור שתית יין להתחייב בברכה אחרונה, יש ספק אם די בכזית או ברביעית, ה"לכך יזהר לשתות או פחות מכזית או רביעית כדי להסתלק מן הספק. והכא אי אפשר לשתות פחות מכזית, דכל דבר שצריך כוס צריך

[סימן קפח] א ברכות מ"ה ב שם בגמרא קרב אשי ג שם מ"ח ד מרדכי בשם התוספות ורבנו יונה והרשב"א ה שם בגמרא בפרוש רש"י ותוספות ו טור וסמ"ג ז שם בגמרא מ"ט ח שם בגמרא ט ה"ר"ף שם ומב"ם בפרק ב י שם בגמרא כ סמ"ג וכל בו ורבנו ירמיהו ורמב"ם ור"י ורמב"ם ורמב"ם ורמב"ם בפרק ב דשבת מ טור בשם אחיו הרב ר' חייאל ג כל בו ס ארחות חיים בשם התוספות [סימן קפח] א טור והרד"א ב ברכות מ"ט ג שם מ"ו [סימן קצ] א פסחים ק"ג וכמר זוטרא ב דין המוציא ומוציא הדינים מצנינים שם לעיל בסימן קס"ז ג פסחים שם ד טור בשם ר"י בתוספות בספ"ה כ"ו וביזמא ע"ט וברא"ש בפרק ו דברכות ה טור

לשותות ממנו כמלא לגמיו שהוא רב רביעית, הלכך ישתה רביעית שלם: ד' אם המכרף אינו רוצה לטעם יטעם אחד מהמסבין פשעור, ואין שתית שנים מצטרפת. ומפל מקום מצוה מן המכרף שיטעמו כלם (ועין לקמן סימן רע"א סעיף י"ד):

ה' כשמסבין בסעודה גדולה ואין יודעים עד היכן יגיע כוס של ברפת המזון, כל אחד מהמסבקים אם יגיע לו צריך לברך בורא פרי הגפן. (ועין לעיל סימן קע"ד סעיף ה' בהג"ה):

סימן קצא - אם הפועלים מחיבים לברך. ובו ג' סעיפים:

א' הפועלים העושים מלאכה אצל בעל הבית מקצרים בברפת המזון כדי שלא לבטל מלאכת בעל הבית. כיצד, ברכה ראשונה בתקנה, ושניה פותח בברפת הארץ וכולל בה בונה ירושלים וחותם בברפת הארץ, ואין אומרים ברכת הטוב והמטיב כלל. במה דברים אמורים, כשנוטלים שכר על מלאכתו מלבד הסעודה, אבל אם אין נוטלים שכר אלא הסעודה שאוכלים לבד, מברכין כל ד' ברכות בתקנה, וכן אם בעל הבית מסב עמהם, אף על פי שנוטלים שכר מלבד הסעודה מברכין כל ד' ברכות:

ב' והואידנא לעולם מברכים כל ארבע ברכות, שאין דרך בני אדם עכשו להקפיד בכך ומסתמא אדעתא דהכי שוכרים פועלים שיכרכו כל ארבע ברכות בתקנם:

ג' יאסור לעשות מלאכה בעודו מברך. (וכן הוא לעיל סוף סימן קפ"ג):

סימן קצב - ברפת זמון בג' או בעשרה. ובו ב' סעיפים:

א' יהיו המסבין ג' חייבים בזמון, שאומר אחד מהם נברך שאכלנו משלו, והם עונים ואומרים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הן את העולם וכו'. ויאהם הם ארבעה יכול לומר ברכו

שאכלנו משלו, יאכל יותר טוב לומר נברך שלא להוציא עצמו מן הכלל. והאם הם עשרה צריך להזכיר את ה', שאומר נברך אלהינו וכו' והם עונים ואומרים ברוך אלהינו וכו'. ואין לומר נברך לאלהינו בלמ"ד. ויבין שיהיו עשרה או מאה או אלה או רבוא, כך הם מברכים. ויכל המנהג מזה הנסח, כגון שאומר נברך על המזון שאכלנו, או שאומר למי שאכלנו משלו, או שאומר במקום ובטובו מטובו או במקום חיינו אומר חיים, הרי זה בור. וכשהם עשרה, כיון שמזכירים את השם יכול לומר נברך אלהינו על המזון שאכלנו משלו:

ב' אם טעה המזמן בעשרה והעונים ולא הזכירו אלהינו אינם יכולים לחזור, אבל אם עדין לא ענו אחריו יחזרו ויזמן בשם:

סימן קצג - אם מצטרפין לזמון אם לאו. ובו ו' סעיפים:

א' אשנים שאכלו, אף על פי שבברכת המוציא פוטר אחד את חברו, מצוה לחלק שיברך כל אחד ברכת המזון לעצמו. במה דברים אמורים כשהיו שניהם יודעין לברך ברכת המזון אבל אם אחד יודע והשני אינו יודע, מברך היודע ויוצא השני ואם מבין לשון הקדש אלא שאינו יודע לברך, יוצרף לכונן מלה במלה לכל מה שיאמר. הגה וצריך המברך שזכרון להוציא (מרדכי ריש פרק ג' שאכלו ובית יוסף בשם סמ"א). יאכל אם אינו מבין אינו יוצא בשמיעה. יאכל ג' שאכלו, אינם רשאים לחלק, ושנים שאכלו, מצוה שיחזרו אחר שלישי שיצטרף עמהם לזמון. והכן ארבעה או חמשה אסור להם לחלק, שכלם נחייבו בזמון. וששה נחלקים, כיון שישאר זמון לכל חבריהם, עד עשרה, ואז אין נחלקים עד שיהיו עשרים כיון שנתחייבו בהזכרת השם. (הגה דאז יכולים לחלק אם ירצו. ונראה לי דהוא הדין בששה אינן מחייבים לחלק, רק אם ירצו נחלקים), ומצוה לחזור

אחר עשרה. ומיהו, אם היו רבים מסבים יחד ואינם יכולים לשמע ברפת הזמון מפי המברך, ואינם רשאים לחלק לחבורות של עשרה עשרה מפני שיצטרכו לברך בקול רם וישמע בעל הבית ויקפיד עליהם, יכולים לחלק לחבורות של שלשה שלשה ולברך בנחת כדי שלא ישמע בעל הבית, וזה טוב להם ממה שלא יצאו ידי חובת ברפת זמון, שהרי אינם יכולים לשמע מפי המברך:

ב' יאפלו לא הקבעו מתחלה כלם לאכל יחד, אלא שהשנים קבעו ואחר כך בא השלישי וקבע עמהם, או שאחד קבע מתחלה ואחר כך קבעו השנים עמו, אינם רשאים לחלק כיון שהם קבועים יחד בגמר האכילה, ומפל מקום אם יאכל עמהם בלא קבע רשאים לחלק, אלא אם כן הוא שמש. הגה ומפל מקום, אפלו כל מקום שרשאים לחלק, עדיף טפי לזמן משום דברב עם הדרת מלך (בית יוסף):

ג' אם היו רוכבים ואמרו נאכל, אף על פי שכל אחד אוכל מפכרו ולא ירדו מהבהמות מצטרפין, כיון שעמדו במקום אחד, אבל אם היו הולכים ואוכלים, לא. ואם היו אוכלים בשדה מפזרים ומפזרים, אף על פי שאוכלים כלם בשעה אחת ומפכרו אחד, כיון שלא קבעו מקום לאכל אינם מצטרפין. הגה המנהג שלא לזמן בבית עובד פוכבים. ונראה לי הטעם, משום דלא יוכלו לקבע עצמן בבית עובד פוכבים, משום יראת העובד פוכבים והוי פאלו אכלו בלא קבע, ולכן מתחלה לא קבעו עצמן רק לברך כל א' לבדו, ולכן אין לשנות המנהג. ואף אם לא היה טעמים אלו מספקים זה מספיק, מפל מקום מאחר דברך נהגו כך הוי פאלו לא קבעו עצמן ביחד:

ד' ישלשה שישבו לאכל וברכו ברכת המוציא, אפלו כל אחד אוכל מפכרו ואפלו לא אכל עדין פזית פת, אינם רשאים לחלק:

באר הגולה

ו טור בסימן רע"א ז אגדה בפרק ח' מפסחים [סימן קצא] א ברכות ט"ז ב הגהות מיומני ג ירושלמי שם [סימן קצב] א ברכות מ"ה ב שם לפרוש הרי"ף ג שם מ"ט ד שם ו שם בתוספות ז שם במשנה ח שם ג' ט ארחות חיים [סימן קצג] א ברכות מ"ה לפרוש התוספות והרא"ש והרשב"ם והמרדכי ורובנו יונה ב שם בגמרא ג תוספות והרא"ש ורובנו יונה והמרדכי ד מרדכי בשם ר"מ ה טור ו שם בגמרא ז הרא"ש שם ממשמעות הגמרא ומהיה דחלין ק"ו ח שם בברכות ט הגהות מיומני פרק ה מהיה דברכות י' ברכות שם כ הרא"ש שם ל הרא"ש שם ורובנו יונה מ רובנו יונה נ ברכות שם לפרוש הרא"ש ועל פי הירושלמי

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת המזון, סימן קצג - אם מצטרפין לזימון אם לאו

ה' ג' שבאו מג' חבורות של שלשה שלשה בני אדם ונתחברו אלו השלשה, "אם זמנו עליהם במקומם, כגון שהפסיקו כל אחד לשנים עד שאמרו הן, שוב אינם יכולים לזמן אפלו אכלו אחר כך יחד ונקמרו סעדתן, ואם לא זמנו עליהם במקומם, חייבים לזמן ואינם רשאים לחלק, ופאפלו לא אכלו אלו הג' ביחד משנתחברו:

ו' ושלש חבורות שהיו בכל אחת ארבעה, ופרש אחד מכל חבורה ונצטרפו לחבורה אחרת, וזמנו הג' הנשארים, פרח זמון מניהו כיון שחבריהם זמנו. וזהו הדין אם לא היו בכל חבורה אלא ג', והלך אחד מכל חבורה קדם זמון, ונתחברו אלו

הג', וקא א' לכל חבורה ונצטרף עם ב' הראשונים וזמנו יחד, פרח זמון מאלו הג' כיון שכבר זמנו חברתם, אף על פי שלא זמנו עמהם. הגה שלש חבורות שאכלו ובכל חבורה ג' בני אדם, אסור לכל א' לפרד מכל חבורה ולזמן ביחד, דהרי הב' הנשארים בכל חבורה אינן יכולים לזמן אחר כך. אבל אם היה בכל חבורה ד' מפרד לפרד א' מכל חבורה ולזמן ביחד, והנשארים זמנו כל חבורה במקומם (בית יוסף בשם הרשב"א):

סימן קצד - שלשה שאכלו באחד ונפרדו לענין הזמון מה דינם. וכו' ג' סעיפים:

א' שלשה שאכלו באחד ושכחו וברך כל אחד לעצמו, בטל מהם הזמון ואין יכולים לחזור ולזמן למפרע, וכן אם ברכו שנים מהם. יאכל אם שכח אחד מהם וברך, השנים יכולים לזמן עם

השלישי אף על פי שכבר ברך ויכול לומר ברוך שאכלנו משלו, והם יוצאים ידי חובת זמון והוא אינו יוצא ידי זמון, שאין זמון למפרע. הגה ואם האחד זמן עם אחרים, אף שנים הנשארים אינן יכולים לזמן (בית יוסף בשם הרשב"א):

ב' השלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק, קוראים אותו ומודיעים לו שרוצים לזמן כדי שיכין ויצטרף עמהם ויענה עמהם ברפת זמון, ויוצאים ידי חובתן אף על פי שאינו בא ויושב עמהם. והני מלי בג', אבל בעשרה, כיון שצריכים להזכיר את השם אינם מצטרפין עד שיבא וישב עמהם (ועין לקמן סימן ר' עד היכן ברפת הזמון):

ג' ג' שאכלו באחד ואין אחד מהם יודע כל ברפת הזמון אלא אחד יודע ברכה ראשונה ואחד השניה ואחד השלישית, חייבים בזמון, וכל אחד וברך הברכה שידוע, ואף על פי שאין בהם מי שידוע ברכה רביעית אין בכך כלום, ויאכל לחצאין אין לברך אם האחד אינו יודע פי אם חצי הברכה, שאין ברכה אחת מתחלקת לשתיים:

סימן קצה - חבורות שאוכלים בהרבה מקומות מה דינם. וכו' ג' סעיפים:

א' שתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בפני ביתים, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזמון, ואם לאו אינם מצטרפות. ואם יש שמש אחד לשתיהן הוא מצטרפין, וכגון שנקנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד. ויש מי שאומר, שאם רשות הרבים מפסקת בין שני הבתים אינם מצטרפין בשום ענין:

ב' יאכלו מקצתן בבית ומקצתן חוץ לבית, אם המכריך יושב על מפתן הבית הוא מצטרפין:

ג' הכל היכא שמצטרפות שתי חבורות, צריך שישמעו שתייהן דברי המכריך ברפת זמון כבאור. הגה ושאר ברפת הזמון וברך כל אחד לעצמו. אבל אם ירצו שהזמון יוציא כלם צריכים שישמעו כל ברפת הזמון, דבלא זה לא יצאו כלל (ד"ע):

סימן קצו - מי שאכל דבר אסור, אם מצטרף לזמון. וכו' ד' סעיפים:

א' אכל דבר אסור, באף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן, אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו לא בתחלה וילא בסוף:

ב' יאם אכל דבר אסור במקום ספקה, מברכים עליו (ועין לקמן סימן ר"ד):

ג' השלשה שאכלו באחד, אחד נזהר מפת עובד פוככים ואחד אינו נזהר, או אחד מהן כהן ואוכל חלות, אף על פי שאותו שנהנה אינו יכול לאכל עם אותו שאינו נזהר ולא ישאל עם הפה, כיון שאותו שאינו נזהר יכול לאכל עם הנזהר והכהן עם הישראל, מצטרפין. אבל אם היו פהנים וזר אוכלים באחד, והפהנים אוכלים חלה ונזהרים מפת של עובד פוככים וזהר אוכל פת של עובד פוככים, אינם מצטרפין. והוא הדין לשלשה שמדרים הנאה זה מזה, שאינם מצטרפים לזמון. הגה ודוקא כשכל אחד אוכל מפרו, אבל אם אוכלים מפפר בעל הבית, מצטרפין, דהא אוכלים מפפר אחד (אור זרוע):

ד' אין מזמנין על מי שאכל פחות מפניית:

באר הגולה

ס שם ע שם בתוספות פ שם ברשי" צ כן פרוש רשי" והביאו הרא"ש שם ורבנו יונה ק רבנו יונה שם [סימן קצד] א ברכות מ"ה ב הרא"ש והרשב"א ג שם בגמרא ד הרא"ש שם ה שם בגמרא ו שם מ"ו לפרוש הר"ף וכן הסכימו הרא"ש ורבנו יונה והתוספות ז שם בתוספות [סימן קצה] א ברכות ג' ב תוספות ורבנו חננאל ורא"ש והרב רבנו יונה והרשב"א וכן הוא בירושלמי שם ג רבנו יונה שם ד טור מהירושלמי דלעיל ה תוספות שם ע"ב [סימן קצו] א ברכות מ"ה ב שם מ"ז ג הרמב"ם והרשב"א ד רבנו ירחם בשם הרמ"ה ה טור בשם הרמב"ם ושאך פוסקים מהיה דערכין ג' ו טור בשם ר"י מהא דרשב"ם ז ברכות מ"ה וכתנא קמא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

סימן קצו - דין צרוף לזמון ג'

או עשרה. ובו ד' סעיפים:

א "שנים שאכלו באחד וגמרו ובא שלישי, כל היכא דאי מיתי להו מידי מצו למיכל מנה, מצטרף בהדיהו, בתיבם לתן לו לאכל כדי שיצטרף עמהם. והוא שבא עד שלא אמרו הב לן ונברך, אבל אם אמרו הב לן ונברך ואחר כך בא השלישי, אינו מצטרף עמהם: הגה ונטילת מים אחרונים קנה לן ונברך דמי (מרדכי פרק ג' שאכלו). ועין לעיל סימן קע"ט:

ב יתשעה שאכלו דגן ואחד אכל פזית ירק, מצטרפין להזכיר השם, ואפלו לא טבל עמהם אלא בציר או לא שתה עמהם אלא כוס אחד שיש בו רביעית מכל משקה חוץ מן המים, מצטרף עמהם, והוא שיהיה המברך אחד מאוכלי הפת. והאפלו שבעה אכלו דגן וג' ירק מצטרפין, אבל ששה לא, דרבא דמנכר בעינן:

ג המצטרף צריך לברך ברכה אחרונה על מה שאכל ואינו נסטר בכרפת המזון של אלו. במה דברים אמורים דסגי בכל מאכל, להצטרף לעשרה. ואכל לג', אינו מצטרף עד שיאכל פזית פת. ה"י"ש אומרים דבכזית דגן מהני אפלו אינו פת. ויש אומרים דבזית ובכל מאכל מהני. הלכה שנים שאכלו ובא שלישי, אם יכולים להזקיקו שיאכל פזית פת מוטב, ואם אינו רוצה לא יתנו לו לשתות ולא מאכל אחר, ואם ארע שנתנו לו לשתות או מאכל אחר, זמנו עמו אף על פי שאינו רוצה לאכל פת:

ד בחברים שאכלו באחד, קצתם אכלו כדי שביעה וקצתם לא אכלו אלא פזית, אם פלם יודעים לברך, מצוה שיברך אותו שאכל כדי שביעה ויציא את האחרים, ואם אין יודעים פלם לברך, מי שאכל פזית יכול להוציא אף אותם שאכלו כדי שביעה. הגה יש אומרים שאינו חייב לברך מדאורייתא אם לא שתה והוא תאב לשתות (מרדכי פרק ג' שאכלו ובית יוסף בשם פל בו ושבלי לט). וטוב לזהר לכתחלה אם מקצתן שתו ומקצתן לא שתו, שיברך מי ששתה (דברי עצמו):

סימן קצח - אחד נכנס אצל

שלישה שאכלו. ובו סעיף אחד:

א "שלישה שאכלו והם מברכין ונכנס אחד שלא אכל, אם נכנס בשאמר המברך נברך שאכלנו משלו, עונה אחריו ברוך ומברך בשמו תמיד לעולם ועד, ואם נכנס בשאחרים עונים ברוך שאכלנו משלו עונה אחריהם אמן. הגה וכן בכל הברכות שאדם שומע חייב לענות אמן (טור ובית יוסף בשם בה"ג וסמ"ג). ואם הם עשרה אומר ברוך אלהינו ומברך שמו תמיד לעולם ועד. והוא הדין אם היה שם כשגמרו מלאכל ולא אכל עמהם, כך הוא עונה אחר המברך ואחר העונים:

סימן קצט - על מי מזמנים ועל

מי אין מזמנים. ובו י"א סעיפים:

א "השמש שאכל פזית מזמנין עליו: בכותי בזמן הזה, הרי הוא כעובד עבודת אלילים ואין מזמנין עליו:

ג יעם הארץ גמור מזמנין עליו בזמן הזה: ד עובד כוכבים אין מזמנים עליו. והאפלו גר שמל ולא טבל אין מזמנין עליו, אבל גר גמור מזמנין עליו, ויכול לברך ברכת המזון והלומר על שהנחלת לאבותינו:

ה יאונן בחל שהוא פטור מלברך, אין מזמנין עליו:

ו נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהם, אבל מזמנין לעצמן. ולא תהא חבורה של נשים ועבדים וקטנים מזמנין יחד, משום פריצותא דעבדים, אלא נשים לעצמם ועבדים לעצמם, והכלבד שלא זמנו בשם:

ז נשים מזמנות לעצמן רשות, אבל כשאוכלות עם האנשים חייבות, ויוציאות בזמון שלנו. הגה אף על פי שאינן מבינות (הרא"ש ומרדכי ויש פרק ג' שאכלו בשם רש"י):

ח אנדרונגוס מזמן למינו, ואינו מזמן לא לאנשים ולא לנשים:

ט בטמטום אינו מזמן פלל:

י לקטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מברכין, מזמנין עליו ומצטרף בין לשלישה בין לעשרה. הגה ויש אומרים

דאין מצטרפין אותו כלל עד שיהא בן שלש עשרה שנה, דאז מחזקינן לה כגדול שהביא ב' שערות (הרא"ש ותמרדכי פרק ג' שאכלו וטור), וכן נוהגין ואין לשנות. וחרש ושטוה, אם מקונים ומבינים מצטרפין לזמון, אף על פי שאין חרש שומע הברכה (מהרי"ל):

יא ימי שנדוהו על עברה [בזמן שהתר מצד השורה] 1 אין מזמנין עליו:

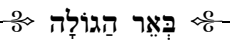
סימן ר - דין המפסיק כדי לברך. ובו ב' סעיפים:

א "שלישה שאכלו באחד, אחד מפסיק על פרחו לשנים ועונה עמהם ברכת זמון, ואפלו לא רצה להפסיק מזמנין עליו בין עונה בין אינו עונה, כל שהוא עומד שם, אבל שנים אין חייבים להפסיק לאחד, והלכה אין חייב זמון חל עד שיתרצו להפסיק לאחד ולברך. ואם לא רצו להפסיק וזמן הוא עליהם, לא עשה כלום. ואם לא רצו להפסיק, אף הוא אינו רשאי לברך ולציאת לשוק עד שיגמרו השנים ויזמן עליהם, שהרי כבר נתחייב הוא בזמון והיאך יברך בלא זמון:

ב יאינו צריך להפסיק אלא עד שיאמר ברוך שאכלנו משלו, וחוזר וגומר סעדתו בלא ברכה בתחלה. הגה ויש אומרים שצריך להפסיק עד שיאמר הן את הכל, וכן נוהגין (הרא"ש ותוספות והר"י בשם בה"ג והטור). ואם היה דעתו לחזור ולאכל פת, אף על פי שלא אכל אחר פו, כשרוצה לברך מברך מתחלה ברכת הן, וכל שכן אם חזר ואכל (הרבנו יונה פרק ג' שאכלו) (טור):

סימן רא - מי הוא המברך. ובו ד' סעיפים:

א גדול מברך אפלו בא בסוף. ויאות רצה לתן רשות לקטן לברך, רשאי. והני מלי כשאין שם אורת, אבל אם יש שם אורת הוא מברך אפלו אם פעל הבית גדול ממנו, כדי שיברך לבעל הבית. ומה ברכה מברכו, יהי רצון שלא יבוש ולא יפלם פעל הבית הזה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ויצליח בכל נכסיו ויהיו נכסיו מצלחים וקרובים לעיר, ולא ישלט שטן במעשה גדי ואל יזדקק לפניו שום דבר חטא והרהור עון מעתה ועד עולם.

סימן קצו] א ברכות מ"ז ב תשובת הרשב"א מהיה דחלין ק"ז ג שם בברכות ד שם מ"ח ה שם לפרוש הפוסקים ו ר' חזאל בשם אביו הרא"ש ז ר"מ פרק ה מהלכות ברכות ח הרי"ף והרשב"א על פי הירושלמי ט תוספות ורא"ש ורבנו יונה י בהנהגת מימיו שם בשם רבנו מאיר כ הרא"ש וכדעת רבי ירמיה (סימן קצח) א ברכות מ"ה ב תוספות ורבנו יונה והרא"ש בשם בה"ג ג שם ובסמ"ג (סימן קצט) א ברכות מ"ה והרי"ף ב והרא"ש שם מפרק קמא דחלין ג תוספות שם בברכות מ"ז והרא"ש ד שם במקרא ה תוספות בשם בה"ג ו ר"י בבא בתרא וכן הסקמת הפוסקים ו ברכות י"ח ומועד קטן כ"ג ז ברכות מ"ה ח רמב"ם פרק ה מהלכות ברכות ט סמ"ג בשם ר"י מהיה דצרכין ב' י מהיה דראש השנה כ"ט לענין שופר כ שם ל ברכות מ"ח מ רמב"ם שם נ הריב"ש בתשובה ושא"ר פוסקים עין בסימן נ"ה [סימן ר] א ברכות מ"ה לפרוש הרשב"א שם ב שם מ"ו וכרב נחמן הרי"ף והרמב"ם (סימן רא) א ברכות מ"ז ב תוספות מעבדא דרב ור' חזאל שם ג שם מ"ה

י' ואם בעל הבית רוצה לומר (פרוש, שאינו רוצה להקפיד) על ברכתו ולברך ברכת המזון בעצמו, רשאי. הגה והוא הדין שיכול לתן לברך למי שירצה (בית יוסף בשם אהל מועד):

ב' הלא יקדים חכם ישראל לכהן עם הארץ לברך לפניו ודרך חק ומשפט בהנהגה אכל לתת לו החכם רשות שיברך, אין בך כלום. ואכל כהן תלמיד חכם מצוה להקדימו, שנאמר וקדשתו, לפתח ראשון ולברך ראשון (ועין לעיל סימן קס"ו סעיף י"ד):

ג' מי שנותנים לו לברך ואינו מברך, מקצור זמיו:

ד' יצריך לחזור שימנו לו כוס של ברכה לברך:

הלכות ברכת הפירות

סימן רב - דיני ברכת פרות האילן. וכו' י"ח סעיפים:

א' על כל פרות האילן מברך בתחלה בורא פרי העץ, חוץ מהיין שמברך עליו בורא פרי הגפן, בין חי בין מבשל, בין שהוא עשוי קונדיטון, דהיינו שנותנין בו דבש ופלפלין. הגה ואם נתערב יין בשכר, אוליין אחר הרב אם הרב יין מברך בורא פרי הגפן ואם הרב שכר מברך שהכל (בית יוסף בשם התשב"ץ):

ב' הבסר, כל זמן שלא הגיע לכפול הלכן מברך עליו בורא פרי האדמה, ומשהוא כפול הלכן ואילף מברך עליו בורא פרי העץ. ומתוך שלא נודע לנו שעור פול הלכן, ילעולם מברך בורא פרי האדמה עד שיהיה גדול ביותר. והשאר כל האילן, משויציאו פרי מברכין עליו בורא פרי העץ, ובלבד שלא יהא מר או עפוץ ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפלו על ידי הדחק, דאז אין מברכין עליו כלל. הגה ויש אומרים דעל תרובין אינו מברך בורא פרי העץ עד שיצאה בהן כמין שרשראות של תרובין, וכן בזיתים עד שיגדל הגן סביבם, וקדם לכן מברך בורא פרי האדמה, וכן עקר (טור):

ג' וירעיני הפרות, אם הם מתוקים מברך עליהם בורא פרי העץ, ואם הם מרים אינו מברך עליהם כלל, ואם מתקן על ידי האור מברך עליהם שהכל:

ד' טשמן זית, אם שתאו כמות שהוא אינו מברך עליו כלל, משום דאזיקי מזיקי לה, ואם אכלו עם פת אינו מברך עליו, דפת עקר, ומברך על העקר ופטר את הטפלה. ואם שתאו מערב עם מי סלק"א (הנקרא אניגרון) שאז אינו מזיק, אדרבה, הוא מועיל לגרון אם הוא חושש בגרונו, הנה לה שמן עקר, ומברך עליו בורא פרי העץ. ואם אינו מתכוון לרפואה אלא לאכילה, הנה לה אניגרון עקר ואינו מברך אלא על האניגרון (שהכל):

ה' לשקדים המרים, כשהם קטנים מברך בורא פרי העץ, גדולים, ולא כלום, דאזיקי מזיקי. וטעמא דמלתא, דכשהם קטנים עקר אכילתם היא הקלפה ואינה מרה, וכשהם גדולים עקר אכילתם מה שבפנים והוא מר. ואם מתקן על ידי האור או דבר אחר, מברך בורא פרי העץ:

ו' יצלף (פרוש צלף, מין אילן שעליו שלו ראויים לאכילה ויש בעליו כמין תמרים. אביונות הוא הפרי מהצלף, וקפרסין הן קלפה שסביב הפרי, כקלפות האגוזים), על העליו ועל התמרות ועל הקפרסין בורא פרי האדמה, ועל האביונות שהם עקר הפרי בורא פרי העץ:

ז' התמרים שמעכן פיד ויעשה מהם עסה והוציא מהם גרעיניהם, אפלו הכי לא נשתנית ברכתן, ומברך עליהם בורא פרי העץ ולבסוף ברכה מעין שלש. הגה ולפי זה הוא הדין בלטווערן הנקרא פאוידל"א מברכין עליהם בורא פרי העץ. ויש אומרים לברך עליהם שהכל (תרימת הדשן סימן כ"ט ובית יוסף בשם הטור), וטוב לחוש לכתחלה לברך שהכל, אבל אם ברך בורא פרי העץ יצא, כי פן נראה עקר:

ח' בדבש הזב מהתמרים מברך עליו שהכל. וכן על משקין היוצאין מכל מיני פרות חוץ מזיתים וענבים מברך שהכל:

ט' קסופי ענבים שאין מתבשלין לעולם, וכן על יהנובלות, שהם תמרים שבשולם ושרפם החם ויבשו, מברך שהכל:

י' שפרות ששראן או בשלן במים, אף על פי שנכנס טעם הפרי במים אינו מברך על אותם המים אלא שהכל. והרא"ש כתב דאפשר שאם נכנס טעם הפרי במים מברך בורא פרי העץ:

יא' מי שרית צמוקים ותאנים או מי בשולם מברך עליהם שהכל ויוצא גם להרא"ש, אבל בברכה שלאחריהם יש להסתפק אם מברך בורא נפשות או אם מברך ברכה אחת מעין שלש כהרא"ש. ולכן ירא שמים לא ישתה אלא בתוך הסעודה, או יאכל פרי מז' מינים וגם ישתה מים פדי שיצטרף לברך ברכה אחת מעין שלש ובורא נפשות. ואם משך המים והבדילם מהצמוקים, הנה לה יין ומברך עליו בורא פרי הגפן וברכה אחת מעין שלש, והוא שיהיו צמוקים שיהיה בהם לחלוחית שאם ירף אותם יצא מהן דבשן, אבל אם כשיעצרו אותם לא יצא מהם שום לחלוחית דבש, לא:

יב' יכל הפרות שטובים חיים ומבשלים, כגון תפוחים ואגסים, בין חיים בין מבשלים מברך בורא פרי העץ. ואם אין דרך לאכלם חיים אלא מבשלים, אכלם כשהם חיים מברך שהכל, כשהם מבשלים בורא פרי העץ:

יג' יאגוז גמור המטגן בדבש ונקרא נואינד"ו (רוצה לומר, נוי"א"ט) מברך עליו בורא פרי העץ:

יד' האגוז רך שמבשלים בדבש וקורין לו נוס מושקאד"ה מברך עליו שהכל. הגה וכן אותם אגוזים שמבשלים בדבש בעודם ירקים, מברכים שהכל (רמב"ם ור"ם נתיב י"ז חלק ב ובית יוסף):

טו' יעל הסוקא"ר מברך שהכל, וכן המוצץ קנים מתוקות שהכל:

טז' יעל פלפל וזנגביל יבשים יועל הקלאוו של גירופלי (רוצה לומר, נעגלי"ך) וכל פיוצא בנה, שאין דרך לאכלם אלא על ידי תערובות, אין מברך עליהם כלום:

באר הגולה

ד' הרא"ש שם ה מגלה כ"א ו מרדכי שם ז גטין נ"ט ח ברכות נ"ה ט שם נ"ג לפרוש רש"י [סימן רב] א ברכות ל"ה ב תוספות והרא"ש כ"א בתרא צ"ז מירושלמי דשקלים ופסחים ג ברכות לו בתוספות והרא"ש ו הרשב"א ד הרא"ש שם ה שם בגמרא ממשנה בסוף פרק ג דשביעית ו רמב"ם ז שם בתוספות והרא"ש ח הרשב"א ט ברכות ל"ה י הרמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות כ שם ל רבנו יונה והרא"ש שם ב רבנו יונה והרא"ש נ ברכות ל"ו וכו' עקיבא ס שם ל"ח ע לשון הרמב"ם בפרק ב מהלכות ברכות פ שם בגמרא ל"ח צ תוספות שם ושאר פוסקים ק שם בגמרא ר שם וכתנא קמא ש הרשב"א שם ת שם א בית יוסף לדעת הרא"ש שם ב שם בבית יוסף ג ברכות ל"ח ו שם בתוספות ורב הפוסקים ד שם בתוספות ור"י והרא"ש לפרוש הבית יוסף ה שם ו רמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות ז ברכות ז ברכות מ"ז ח שם בתוספות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, פרי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתחזקים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות ברכת הפירות, סימן רב - דיני ברכת פירות האילן

יז טעל אגוז מושקא ט בורא פרי העץ, על קניל"ה (רוצה לומר, צימרינ"ד) בורא פרי האדמה:

יח על פלפל וזנגביל פשהם רטבים, בורא פרי האדמה. הגה כל הפרות שיודע בהם שהם עקר הפרי, מברך עליהם בורא פרי העץ, ושאינן עקר הפרי, בורא פרי האדמה, ואם הוא מספק בו אם הוא עקר הפרי או לא, בורא פרי האדמה, ואם אינו יודע מה הוא, מברך שהכל (טור):

סימן רג - דיני ברבת פרות הארץ. ובו ח' סעיפים:

א על פרות הארץ מברך בורא פרי האדמה:

ב על התותים הגדלים בסנה, בורא פרי האדמה. הגה* דלא מקרי עץ אלא שמוציא עליו מעצו, אבל מה שמוציא עליו משרשיו לא מקרי עץ, והני כיון דכלה עציו לגמרי בחרף והדר פרח משרשיו, מברכין עליו בורא פרי האדמה (טור ומרדכי בשם תשובת הגאונים):

ג יעל המאוזי"ש, בורא פרי האדמה:

ד יעל פרות שמוציאין אילני סרק, שהכל: ה יבני אסא, אף על גב דבשלן והיון כפרות אינו מברך אלא שהכל:

ו יעל זנגביל שמרקחים אותו כשהוא רטב, בורא פרי האדמה. ונראה דהוא הדין אם מרקחים אותו יבש, כיון שעל ידי כך הוא ראוי לאכילה, הזנגביל עקר ומברך עליו בורא פרי האדמה:

ז יבשמים שחוקים ומערכים עם סוקר, הבשמים עקר ומברך עליהם כדין ברבת אותם בשמים:

ח יצנון, מברך עליו בורא פרי האדמה*: סימן רד - דיני הברכות ליתר מאכילים. ובו י"ג סעיפים:

א על דבר שאין גדולו מן הארץ, כגון בשר בהמה חיה ועוף, דגים ביצים חלב גבינה, ופת שעפשה, ותבשיל שנשתנה צורתו בנתקלקל, ונובלות, שהם תמרים שבשלים ושרפם החם ויבשו, ועל הגוכאי ועל המלח ועל מי מלח, ועל המרק, ועל כמהין ופטרתיות, ועל קורא הגה שהוא הרף הנתוסף* (כאילן בכל שנה, שקורין (פלמיטו) (טור), ועל לולבי גפנים ועל שקדים מתוקים שאוכלים אותם כשהם רכים בקלפיהם, ועל חזיו, והוא שחת, ועל קרא חיה, ועל קמחא דשערי, ועל שכר תמרים ושכר שעורים, ועל מי שעורים שמבשלים, לחולה ועל עשבי דזברא שאינם נזרעים, ועל שבת שקורין אניט"ו (רוצה לומר, אניס) ועל כמון וכספור (דלטעמא עבידי ולא לאכילה), ועל החמץ שערכו במים עד שראוי לשתות, מברך שהכל:

ב על החמץ לבדו יאינו מברך כלום מפני שהוא מזיקו:

ג הריחה חלא (פרוש, חמץ) וטעמה חמרא, חמרא הוא ומברך עליו בורא פרי הגפן:

ד וכל שבני אדם נמנעים לשתותו מפני חמיצותו אין מברכין עליו בורא פרי הגפן (אלא שהכל):

ה ישמרי יין מברך עליהם בורא פרי הגפן. נתן פהם מים, אם נתן שלשה מדות מים ומצא ארבעה הנה לה כיון מזוג ומברך בורא פרי הגפן, ואם מצא פחות, אף על פי שיש בו טעם יין, קיוהא בעלמא הוא. ואינו מברך אלא שהכל. והינינו ביינות

שלהם שהיו חזקים, אבל יינות שלנו שאינן חזקים כל כך, אפלו רמא תלתא ואתא ארבעה אינו מברך עליו בורא פרי הגפן. ונראה שמשערים בשעור שמוזגים יין שבאותו מקום. הגה ובלבד שלא יהא היין אחר מששה במים, כי אז ודאי בטל (אגור):

ו תמך שעושים מחצניים שנותנים עליהם מים, דינם כשמרים. והני מלי כשנעצרו בקורה, אבל אם לא נדרכו אלא ברגל, אפלו נתן שלשה מדות מים ולא מצא אלא שלשה או פחות מברכין עליו בורא פרי הגפן, שיון הוא, והמים נבלעים בזגים, ובמה שיוצא יש בו יין מרבה. הגה זגים שנתנו עליהם תאנים לחזק כח היין, אף על פי שהזגין הרב מכל מקום כל כח התאנים במשקה ואין לברך בורא פרי הגפן (בית יוסף בשם התשב"ץ):

ז יהשיתה מים לצמאו מברך שהכל, ולאחריו בורא נפשות רבות, לאכל אם חנקתה אימצא ושתה מים להעביר האומצא, אינו מברך לא לפניו ולא לאחריו:

ח מכל האכלין והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה, אם טעמם טוב והחף נהנה מהם מברך עליהם תחלה וסוף. הגה אם אנסוהו לאכל או לשתות, אף על גב דהחף נהנה ממנו אינו מברך עליו, הואיל ונאנס על כך (בית יוסף בשם אהל מועד והרא"ה):

ט יאכל מאכל או משקה של אסור מפני הסכנה, מברך עליו תחלה וסוף:

י ידבש דבורים הרי הוא כשאר דבש ואינו מברך עליו אלא שהכל:

באר הגולה

ט שם י שם בגמרא [סימן רג] א ברכות לה ב שם מ' ובתוספות על פי הירושלמי דמסכת פלאים אף על פי שהעץ מתקיים משנה לשנה (* (ונראה לעניות דעתי שהגהת רמ"א שיהא אחר סעיף ג' וכן הוא בתשובת הגאונים שהביא הבית יוסף) ג בתשובת הגאונים ד שבלי הלגט בשם תשובת הגאונים ה שם ו ברכות ל"ו ויומא פ"א ושם בפרוש רש"י ז טור בשם ר"מ מרזשבורג ח ברכות ל"ו *) (אף על גב דסופו אם אינו תולשו בעתו הוא מתקשה (עץ) [פימן רד] א ברכות מ' משנה ובריתא ב ולא לגמרי בית יוסף *) (הטור פתב בענפי הדקל וכן הוא בפרוש רש"י שם ל"ו) ג שם במשנה לפרוש הרא"ש ד הרא"ש מההיא דיומא פ"א ה כבא בתרא צ"ו ועבודת נדה ס"ו ו שבלי הלגט בשם ספר התרומה ז כבא בתרא ג"ו וכתבא קמא לפרוש התוספות ח רבנו יונה שם ט רבנו ירמיה בשם התוספות י רמב"ן כ ברכות מ"ד וכתבא קמא ל שם בגמרא ובתוספות מ שם בתוספות מההיא דשמן זית באגירון ל"ו וכן כתבו שאר הפוסקים נ הרא"ש והגהת מימוני ובית יוסף אפלו לדעת הרמב"ם ס טור

יא חבושים או גינדא"ש או ורדים ושאר מיני פרות ועשבים שמרקחים בדבש, הפרות והעשבים הם עקר והדבש טפל אפלו הם כתושים ביותר הלפך מברך על חבושים וגינדא"ש בורא פרי העץ ועל עשבים בורא פרי האדמה ועל של ירדים בורא פרי האדמה. הגה וכל מרקחת שאין בריאים רגילין בו אלא לרפואה מברכין עליו שהכל (בית יוסף בשם הרא"ש):

יב כפל שהוא עקר ועמו טפלה, מברך על העקר ופטר את הטפלה. וכל דבר שמערבין אותו לדבק או פדי לתן ריח או פדי לצבוע התכשיל, הרי זה טפלה. אבל אם ערב פדי לתן טעם בתערובות הרי הוא עקר. לפיכך, מיני דבש שמבשלים אותם ונותנים בהם חלב חשה פדי לדבק ועושים מהם מיני מתקה, אינו מברך בורא מיני מזונות מפני שהדבש הוא העקר. הגה ונראה דהא דאם ערב פדי לתן טעם בתערובות שהוא עקר, הינו, דוקא שיש שם ממשות מן הדבר הנותן טעם ודבר חשוב, אבל בשמים שנותנין לתוף המרקחת, אף על פי שהם לנתינת טעם אין מברכין עליהם, דבטלין במעוטין אף על פי שנותנין טעם, לכן נוהגין שלא לברך רק על המרקחת ולא על הבשמים שבהן:

יג קפל דבר שהוא מספק בברכתו יברך שהכל:

סימן רה - ברכות ורקות. ובו ה' סעיפים:

א על הירקות מברך בורא פרי האדמה, יואפלו בשלם. וכן כל פרות וקטניות שטובים חיים ומבשלים, מברך עליהם לאחר בשולם כברכתם הראויה להם קדם שבשל. אבל קרא וסלקא וקרוב וכיוצא בהם שטובים מבשלים יותר מחיים, פשהם חיים מברך שהכל ולאחר בשולם בורא פרי האדמה, ותומי (פרוש, שומים) וכרתי (פרוש, פורט בלע"ז), כשהם חיים בורא פרי האדמה, לאחר שבשולם שהכל. הגה דמחשבי נשתנו לגריעותא, ואפלו בשלם עם פשר ונשתבחו, אין השבח מצד עצמן אלא מחמת הפשר שבהם (הרבנו יונה פרק ביצד מברכין):

ב יעל המים שבשלו בהם ורקות מברך הברכה עצמה שמברך על הירקות עצמן, אף על פי שאין בהם אלא טעם הירק. והני מלי כשבשולם בלא פשר, יאכל אם בשלם עם פשר מברך עליו שהכל:

ג האם סחטן אינו מברך על אותם משקין אלא שהכל:

ד יתכן להתכוות קטנות לא נשתנית ברכתן מפני כן:

ה הלפת פשהוא חי מברך עליו שהכל, אבל אם הוא מבשל או כבוש בחמץ או בחרדל, בורא פרי האדמה:

סימן רז - דיני הפסק וטעות בברכת הפרות. ובו ו' סעיפים:

א מברך על פרות האילן בורא פרי האדמה, יצא, אבל אם ברך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. להלכה אם הוא מספק בפרי אם הוא פרי העץ או פרי האדמה, מברך בורא פרי האדמה. ועל הכל אם אמר שהכל יצא, ואפלו על פת וזין:

ב יהיו לפניו פרי האדמה ופרי העץ, וברך על פרי האדמה ונתפנו לפטר את פרי העץ, יצא:

ג יכל אלו הברכות צריך שלא יפסיק בין ברכה לאכילה. הגה יותר מכדי דבור (בית יוסף בשם שבלי לקט). ויצריך להשמיע לאזניו, ואם לא השמיע לאזניו יצא, ובלבד שיוציא בשפתיו. ונאמרים בכל לשון. ולא יברך ערם עד שיכסה ערותו. במה דברים אמורים באיש, אבל אשה יושבת ופניה של מטה טוחות בקרקע, כי בזה מתפסה ערותה (ועין לעיל סימן ע"ד סעיף ד). ואפלו אם אינו ערם, אם לבו רואה את הערוה או שראשו מגלה אסור לברך:

ד יכל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו צריך לאחזו בימינו כשהוא מברך:

ה אין מברכין לא על אכל ולא על משקה עד שייבאוהו לפניו. מברך ואחר כך הביאוהו לפניו צריך לברך פעם אחרת, אבל מי שברך על פרות שלפניו ואחר כך הביאו לו יותר מאותו המין או ממין אחר

שמברכתו כברכת הראשון, אין צריך לברך. וטוב לזהר להתחלה להיות דעתו על כל מה שייבאו לו (בית יוסף טור יורה דעה סימן י"ט):

ו ינטל בידו פרי לאכלו וברך עליו ונפל מידו ונאכד או נמאס, צריך לחזור ולברך אף על פי שהיה מאותו מין לפניו יותר מלשברך על הראשון. הגה רק שלא היה עליו דעתו לאוכלו (הגהות מימוני פרק ד וכל בו ונבדוקהם ותשובת מהרי"ל סימן צ"ב). וצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד על שהוציא שם שמים לבטלה. ואם אמר כשנפל ברוך אתה ה' ולא אמר אלהינו, יסים ויאמר למדני חקיך שיהא נראה כקורא פסוק, ואין כאן מוציאה שם שמים לבטלה, לאכל העומד על אמת המים מברך ושותה, אף על פי שהמים ששותה לא היו לפניו מלשברך, מפני שלכך נתפנו תחלה. הגה ועין לקמן סימן ר"ט סעיף א' אם ברך בטעות מה דינו:

סימן רז - דין ברכה אחרונה על הפרות. ובו סעיף אחד:

א פרות האילן חוץ מחמשת המינים, וכל פרות אדמה וירקות וכל דבר שאין גדולו מן הארץ, ברכה אחרונה שלהם בורא נפשות רבות. ואם אכל מכל מינים אלו, מברך לאחר פלם ברכה אחת, יוברכה זו חותם בה בלא שם, שיתחם כן, ברוך חי העולמים:

סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר ה' מיני פרות וח' מיני דגן. ובו י"ח סעיפים:

א על חמשת המינים, שהם גפן ותאנה ורמון וזית ותמרה, מברך לאחריהם ברכה אחת מעין שלש:

ב חמשת מיני דגן ששלקן או כתשן ועשה מהם תבשיל, כגון מעשה קדרה הריפות וגרש פרמל ודיסא, יאפלו ערב עמהם דבש הרבה יותר מהם או מינים אחרים הרבה יותר מהם, מברך עליו בורא מיני מזונות ולכסוף על המתיה. יאכל אם לא נתן הדגן בתבשיל אלא לדבקו ולהקפותו, בטל בתבשיל:

✽ באר הגולה ✽

ע טור בשם תבניו ובשל דעתו מפני דעתם פ שהנרע שלו הוא העקר והעלים הם הפרחים כל בו צ לשון רמב"ם בפרק ג מהלכות ברכות ק הגהת מימוני פרק ח בשם התוספות (סימן רח) א ברכות ל"ה וכתנא קמא ב שם ל"ה ג שם ל"ט ד טור בשם אביו הרא"ש ה שם לדעתו ו שם בגמרא ז טור בשם רב האי (סימן רז) א ברכות מ' וכו' והנה ב טור ג רבנו יונה אהא דאין ברכותיהם שוות ברוך מ"א ד מהא דטל בריך שם ה צינתיו בסימן קפ"ה ו גם זה בסימן ע"ד ז ברכות מ"ג ח רמב"ם בפרק ד מהלכות ברכות מהירושלמי ט טור מההיא דירושלמי בסוף הסימן י טור והרא"ש מההיא דירושלמי ע"א ושאר פוסקים כ שם ל שם בירושלמי (סימן רז) א ברכות מ"ד ב רבנו ירמיה בשם תשובת הרשב"א ותלמידיו רבנו יונה בשם רבם (סימן רח) א ברכות מ"ד ב שם ל"ט ג הרא"ש שם ד הרשב"א ו שם ל"ט

ג הפשנותנים קמח לתוף שקדים שעושים לחולה, אם עושים בן כדי שישעוד הלב מברך בורא מיני מזונות, ואם לדבק בעלמא אינו מברך בורא מיני מזונות. וטוב להחמיר ולקמעו בתוף הסעדה לאחר ברכת המוציא, ופטרור ממנה:

ד יאכל דגן חי או עשוי קליות או שלוק והגרעינין שלמים, אינו מברך אלא בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות. הגה והא דמברך לפניו בורא פרי האדמה, הינו, באוכל חטין וכיוצא בהן דראויין לאכל פה, אבל האוכל שעורים שלמים, אפלו קלויין באש, אינו ראויין לאכל רק על ידי הדחק, ואין מברך לפנייהם רק שהכל (פל בו, וכן משמע מדברי רשב"א, שמה שהשנה חטין לשעורין, לברכה אחרונה משמע ולא לראשונה). והתוספות נסתפקו אם יברך לאחריו ברכה מעין שלש, ולכך כתבו שנכון שלא לאכלו אלא בתוף הסעדה ויפטרנו ברכת המזון:

ה טקמח אפלו של חטים מברך עליו שהכל ואחריו בורא נפשות. 'לא שנא נטחן דק דק, לא שנא נטחן קצת ועדין יש בו טעם של חטים, לא שנא קמח של קליות:

ו י קמח של אחד מחמשת מיני דגן ששלקו (פרוש, בשלו הרבה) וערכו במים או בשאר משקין, אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללעסו (פרוש, לטחן אותו בפה), מברך בורא מיני מזונות ואחריו על המחיה, ואם היה רך כדי שיהא ראוי לשתייה, מברך עליו שהכל ואחריו בורא נפשות:

ז להפוסס (פרוש, האוכל) את הארז, מברך עליו בורא פרי האדמה ואחריו בורא נפשות. ואם בשלו הגה עד שנתמעץ (בית יוסף בשם הרא"ש והרב רבנו יונה) או ששחטנו ועשה ממנו פת, מברך עליו בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות, והוא שלא יהא מערב עם דבר אחר אלא ארז לבדו, ואם ערב ממנו בתבשיל אחר והתבשיל

האחר הוא יהרב, מברך עליו כברכת אותו תבשיל:

ח יעל פת דחן ופליז"ו או של שאר מיני קטניות מברך שהכל ואחריו בורא נפשות. הגה העושה תבשיל משאר מיני קטניות, אם נשאר שלמים וטובים מבשלים כמו חזין מברך בורא פרי האדמה, ואם נתמעכו לגמרי, או שאינן טובים מבשלין כחזין, מברך שהכל (וכן פרוש הבית יוסף דברי הטור):

ט יערב קמח דחן ושאר מיני קטניות עם קמח של חמשת מיני דגן ובשלו בקדרה, מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה. ואם עשה ממנו פת מברך המוציא וברכת המזון, ודוקא שיש באותו קמח מחמשת מינים כדי שיאכל ממנו פזית דגן בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בו זה השעור מחמשת המינים אינו מברך לבסוף ברכת המזון, אלא בתחלה מברך המוציא כיון שיש בו טעם דגן אף על פי שאין בו פזית בכדי אכילת פרס, ולבסוף על המחיה. ואם בשלו בקדרה, מברך תחלה בורא מיני מזונות ואחריו בורא נפשות:

י יבברכה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה. ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

יא בברכה מעין ג' דיין יאינו חותם על הגפן ועל פרי הגפן אלא על הארץ ועל פרי הגפן או על הארץ ועל הפרות:

יב שזכירין בה מעין המאנע בשבת יום טוב וראש חודש, אבל לא בחנוכה ופורים. האם אכל פרות מזו מינים ואכל מיני מזונות ושתה יין, יכלל הכל בברכה אחת, ויקדים המחיה ואחר כך הגפן ואחר כך העץ, ויאמר על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן ועל העץ ועל פרי העץ, וחותם על הארץ ועל המחיה ועל פרי הגפן ועל הפרות:

באר הגולה

א אם אכל פרות מזו המינים ואכל תפוחים אין צריך לברך על התפוחים בורא נפשות, שגם הם בכלל ברכת על העץ, שגם הם פרי העץ הם, באכל אם אכל תפוחים ושתה יין צריך לברך בורא נפשות על התפוחים. וכל שכן אם אכל בשר או פרי האדמה ושתה יין או אכל מזו המינים, שצריך לברך על כל אחת ואחת. והוא הדין אם אכל בשר ודגים ואכל מחמשת מינים, אין ברכת על המחיה פוטרת את הבשר ואת הדגים:

ב ישתה יין וברך בורא פרי הגפן ואכל ענבים, צריך לברך עליהם בורא פרי העץ, וכן בברכה אחרונה צריך להזכיר על העץ ועל פרי העץ:

ג יאם בדיעבד ברך על הענבים בורא פרי הגפן או אחריהם על הגפן, יצא:

ד ישתה יין ומים, אין לו לברך על המים בורא נפשות, שברכת היין פוטרתן, כשם שבברכה ראשונה יין פוטר כל מיני משקים:

ה ברכת ג' יאינה פוטרת מעין שלש, שאם אכל דיסא אין ברכת המזון פוטרתו, אבל ביין ברכת שלשה פוטרתו, שאם ברך על היין ברכת המזון במקום על הגפן, יצא. והוא הדין אם ברך על התמרים ברכת המזון במקום על העץ, יצא, ואפלו לא אמר אלא ברכת הין, בין על היין בין על התמרים, יצא. ואם נזכר עד שלא חתם ברכת הין, נתחיל, ועל שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה, ויסים ברכה דמעין שלש:

ו הלא יכלל על הספק שום תוספת בברכה מעין שלש אף על פי שאינו מוסיף שם ומלכות (פרוש, כגון ששתה משקה שספק אם ברכתו על הגפן וכו' או בורא נפשות רבות וכו' לא יאכל דבר שברכתו בורא נפשות ודבר שברכתו על העץ ויכלל עמו גם כן על הגפן ועל פרי הגפן כו' מספק) (תרימת הדשן וכן משמע במרדכי פרק פיצוד מברכין) (ועין לעיל סעיף ט"ו):

ה תוספות ו ברכות ל"ז ז מדברי תוספות והרא"ש והרמב"ם פרק ג מהלכות ברכות ח שם בשם הירושלמי ושאר פוסקים ט ברכות ל"ו ויברך נחמן י הרא"ש שם לדעת הר"ף כ שם ל"ח וכאוקימתא דרב חסדא ל שם ל"ז וכחכמים מ הר"ף ויברך ושמואל שם נ הרא"ש שם ס הר"ף שם והרמב"ם בפרק ג ממשמעות הגמרא שם ע ארחות חיים והר"א פ רבנו יונה צ ברכות מ"ד ק הרשב"א שם ר רבנו יונה והרא"ש והראב"ד ש תוספות בברכות מ"ד בשם ספר המינוגי והירושלמי וכן כתבו הרב רבנו יונה והרא"ש ושאר פוסקים ת רמב"ם פרק ח ורבנו יונה ורא"ש והרשב"א שם בשם ר"ח א רמב"ם שם והרא"ש שם ב טור בשם אביו הרא"ש ג שם בשם ר' יחיאל אביו בשם אביו הרא"ש ד שם ה שם ו בית יוסף בשם רבנו יונה ז הרא"ש ח תרימת הדשן

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת הפירות

סימן רט - דין טענות וספק
בברכת הניזון. ובו ג' סעיפים:

א ילקח כוס של שכר או של מים ופתח
ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם,
על דעת לומר שהפל, וטעה ואמר בורא
פרי הגפן, אין מחזירין אותו, מפני
שבשעה שהזכיר שם ומלכות שהם עקר
הברכה לא נתפון אלא לברכה הראויה
לאותו המין. ויגיש אומרים שאם לקח כוס
שכר או מים וסבור שהוא של יין, ופתח
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם על דעת
לומר בורא פרי הגפן, ונזכר שהוא שכר
או מים וסיים שהכל, יצא. הגה וכל שפן אם
היה בידו יין וסבור שהוא מים, ופתח אדעתא
לומר שהכל ונזכר וברך בורא פרי הגפן
שיצא, שהרי אף אם סים שהכל יצא (טור):

ב ילקח כוס של שכר או מים וברך ברוך
אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי
הגפן, ותוך כדי דבור נזכר שטעה, ואמר
שהכל נהיה בדברו, וכך היתה אמירתו,
ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם בורא
פרי הגפן שהכל נהיה בדברו, יצא. הגה
ואם היה אחרים שותים גם כן ויין לפניהם,
ודעתו גם כן על יין שהיה סבור שבכוסו
יין, וברך בורא פרי הגפן, ונמצא אחר כך
שבכוסו מים או שכר, כשחזר ושותה אחר
כך יין אין צריך לחזור ולברך, ויוצא בברכה
שברך על כוסו אף על פי שהיתה בטעות,
דהא דעתו היה לשתות גם כן שאר יין, גם
הוציא האחרים ששותין שם, ולכן ברכתו
ברכה (תשובת מהרי"ל סימן צ"ב בית יוסף
סוף סימן ר"ו):

ג יכל הברכות אם נסתפק אם ברך אם לאו,
אינו מברך לא בתחלה ולא בסוף, חוץ
מברכת המזון, מפני שהוא של תורה:

סימן רי - האוכל פחות מפזית
מה דינו. ובו ב' סעיפים:

א האוכל פחות מפזית בין מפת בין משאר
אכלים, והשוותה פחות מרביעית בין מין
בין משאר משקים, מברך תחלה ברכה
הראויה לאותו המין ולאחריו אינו מברך
כלל ויגיש מסתפקים לומר שעל דבר
שהוא בכריתו, כגון גרגר של ענב או של
רמון, שמברכין לאחריו אף על פי שאין
בו פזית, לכך נכון לזהר שלא לאכל בריה
פחות מפזית. הגה ולא מקרי בריה אלא אם
אכלו כמות שהוא, אבל אם לקח הגרעין
ממנו לא מקרי בריה (הרבנו יונה פרק ביצד
מברכין ובית יוסף בשם רשב"א). ויגיש
מסתפקים עוד בברכה אחרונה של יין אם
מברכין אותה על פזית, ולכן טוב לזהר
שלא לשתות (אלא) פחות מפזית, או
רביעית:

ב הטועם את התבשיל אין צריך לברך עד
רביעית, ויגישו אם הוא בולעו. ויגיש
אומרים שאם הוא בולעו טעון ברכה,
ולא פטרו את הטועם אלא כשחוזר
ופולט, ואז אפלו על הרבה אין צריך
ברכה. הגה וספק ברכות להקל:

סימן ריא - דיני קדימה בברכת
הפרות. ובו ו' סעיפים:

א יהיו לפניו מיני פרות, הרבה אם
ברכותיהם שוות ויש ביניהם מין שבעה,
מקדים מין שבעה אף על פי שאינו חביב
כמו המין האחר, ואם אין ביניהם מין

שבעה מקדים החביב. ויגישו אם
ברכותיהם שוות, אפלו יש בהן ממין ז',
כגון צנון וזית, איזה מהם שירצה יקדים
ויגישו אינו חביב. ויגיש אומרים שגם
בזה צריך להקדים החביב. ונקרא חביב,
המין שרגיל להיות חביב עליו, אפלו אם
עשה חפץ במין השני:

ב ויהרמב"ם אם היה מין אחד חביב לו
יותר, בין שברכותיהם שוות בין שאינם
שוות, בין שיש בהם מין שבעה בין
שאין בהם מין שבעה, מקדים החביב לו
אז באותה שעה, ואם אינו רוצה בזה יותר
מבזה, אם יש ביניהם משבעת המינים
מברך עליו תחלה:

ג יחביאו לפניו דבר שברכתו בורא פרי
העץ ודבר שברכתו שהפל, בורא פרי
העץ קודמת, שהיא חשובה שאינה
פוטרת אלא דבר אחד, וכן בורא פרי
האדמה ושהפל, בורא פרי האדמה
קודמת. ואם הביאו לפניו פרי העץ ופרי
האדמה, איזה מהם שירצה יקדים, ויגיש
אומרים שבורא פרי העץ קודם:

ד כל הקודם בפסוק ארץ חטה ושעורה
קודם לברכה, וארץ בתרא הפסיק הענין,
וכל הסמוך לו חשוב מהמאחר ממנו
לארץ קמא. הלכך תמרים קודמים
לענבים, שזה שני לארץ בתרא וזה ג'
לארץ קמא. הגה ודוקא שאוכל ענבים
כמות שהן, אבל אם עשה מהם יין שקובע
ברכה לעצמו, בורא פרי הגפן חשובה והיא
קודמת לברך עליו תחלה, אבל מעשה קדרה
מתמשת מיני דגן היא חשובה יותר מברכת
היין. כל הנאמר סמוך לארץ קמא קודם

באר הגולה

סימן רט א ברכות י"ב לפרוש הרמב"ם בפרק ט מהלכות ברכות ב רש"י ותוספות שם ושאר פוסקים ג הרי"ף לפי פרוש הרא"ש וכן כתב הפרדכי בשם ר"מ
ד הרמב"ם שם [סימן רין] א תוספות ברכות ריש ל"ט ורמב"ם פרק ג מהלכות ברכות והרא"ש והרשב"א שם ב תוספות שם והרא"ש והרשב"א ורבנו יונה להשוות
הירושלמי עם התלמוד שלנו ג תוספות בספ"ה כ"ו ובי"מא ע"ט ד הרא"ש בפרק ו דברכות ה שם י"ד ממשמעות הרי"ף והרמב"ם פרק א מהלכות ברכות ז תוספות
בשם רבנו חננאל ושאר פוסקים [סימן ריא] א ברכות מ' מ"א וכו' והנה בה"ג ורבנו יונה והרשב"א בשם התוספות וראב"ד ושאר פוסקים ב תוספות והרא"ש שם
ג שם בפרק ד הרי"ף ורמב"ם שם והרא"ש שם ה תוספות ורבנו יונה והרשב"א בשם רב האי וסמ"ק ו שם בפרק ח מהלכות ברכות וכתב רמב"ם ז ברכות ל"ח בעבדא
דבר קפא פרוש רש"י ותוספות שם ח רש"י והרי"ף ט הרא"ש בשם בה"ג י ברכות מ"א

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים,
ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם
הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

למה שנגמר סמוך לארץ בתרא, לאחר ששנה לו בסמיכה לארץ (טור):

ה כהא דחטה ושעורה קודמים, דוקא כשעשה מהם תבשיל או פת, אבל הכוסס חטה, שברכתו בורא פרי האדמה, אינה קודמת לברכת בורא פרי העץ. הגה ברפת המוציא קודמת לברכת בורא מיני מזונות וכל שפן לשאר ברכות (אגור), ואף על פי שהדבר השני חשוב או חביב עליו (וכן יש לדקדק מדברי הגהות מ'מנוי פרק ט, ומסמ"ק שהביא הטור וכל בו ובית יוסף בשם רמב"ם), וכל הא דאמרין דאחד קודם לחברו, הינו, שרוצה לאכל משניהם, לכן יש להקדים החביב או החשוב, אבל אם אינו רוצה לאכל משניהם אינו מברך רק על זה שרוצה לאכל, אף על פי שגם השני מנח לפניו (תרומת הדשן סימן ל"ג). וכל זה דצריך להקדים הינו דוקא לכתחלה, אבל אם עבר וברך על השני, אם הברכות שוות יוצא ואין צריך לחזור ולברך על זה שהיה לו להקדים, ובלבד שיהא דעתו גם כן עליו בברכתו (בית יוסף סימן ר"ו ובהוה הסימן בשם רשב"א):

ו ליהנה לפניו תבשיל מקמח בסמין ושבילת שועל ושפון וגפן ותאנה ורמון, כיון דמברך על התבשיל בורא מיני מזונות ברכתו קודמת, אף על גב דהנה ממין ז' ואיהו לאו ממין ז', מפל מקום כיון דחשיבי, דעבדי מניה פת ומברך עליהו המוציא וברכת המזון, קודמת אף על גב דלא עבדינהו פת:

סימן ריב - שהעקר פוטר הטפלה. וכו' ב' סעיפים:

א אכל שהוא עקר ועמו טפלה (פרוש, דבר בלתי נחשב), מברך על העקר ופוטר את הטפלה, בין מברכה שלפניה בין מברכה שלאחריה, לא מבטיא אם העקר מערב עם הטפל, אלא אפלו כל אחד לבדו. יוצא פת שהוא חשוב מכל, אם הוא טפל כגון שאוכל דג מליח ואוכל פת עמו כדי שלא יזיקנו בגרונו, מברך על הדג ופוטר הפת כיון שהוא טפל. הגה ויש אומרים, אם הטפל חביב עליו, מברך עליו ואחר כך מברך על העקר [אגור בשם אור ורוע]. הא דמברכין על העקר ופוטר את הטפלה, הינו, שאוכלן ביחד או שאוכל

העקר תחלה, אבל אם אוכל הטפל תחלה, כגון שרוצה לשתות, ורוצה לאכל תחלה כדי שלא ישתה אלבא ריקנא, או שאוכל גרעיני גרוניות למתק השתיה, מברך על האוכל תחלה אף על פי שהוא טפל לשתיה, ואינו מברך עליו רק שהפל הואיל והוא טפל לדבר אחר (תרומת הדשן סימן ל"ה):

ב ימרחת שמניחין על ריקיני דקים, אותם ריקיני הוו טפלה למרחת, שהדבר ידוע שאין מתכוננים לאכל להם:

סימן ריג - מי שיצא עם מוציא אחרים. וכו' ג' סעיפים:

א על כל פרות ושאר דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר אחד פוטר את חברו אפלו בלא הסבה, ומיהו, ישיבה מיהא בעי, בדדוקא פת ויין בעי הסבה. יולדין הוי ישיבה כמו הסבה לדידהו. יולפי זה, לדין דלית לן הסבה, אין חלוק בין פת ויין לשאר דברים, דבישיבה אפלו פת ויין אחד מברך לכלם, וישא בישיבה, בשאר דברים נמי כל אחד מברך לעצמו. והא דאמרין דאחד מברך לכלם בשאר דברים חוץ מן הפת, הגי מלי בברכה ראשונה, אכל בברכה אחרונה צריכין לחלק וכל אחד מברך לעצמו, דאין זמון לפרות. הגה ויש אומרים, דבכל הדברים חוץ מפת ויין לא מהני הסבה, והוא הדין ישיבה לדין (בית יוסף סימן קע"ד בשם הראב"ד), ולכן נהגו עכשו בפרות שפל אחד מברך לעצמו:

ב אין המברך מוציא אחרים אלא אם כן יאכל וישתה עמהם, ואז יוצאים בשמיעתן שמכונים אליו, אפלו לא יענו אמן:

ג אין יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה אפלו יענה אמן, אלא אם כן ששמעה מתחלתה ועד סופה ונתפונ לצאת בה ידי חובתו, והמברך נתפונ גם כן להוציא ידי חובתו:

סימן ריד - בכל ברכה צריך להיות שם ומרכות. וכו' סעיף אחד:

א כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות, אינה ברכה. ואם דלג שם או מלכות,

יחזר ויברך. יוצא פלו לא דלג אלא תבת העולם לבד צריך לחזור ולברך, דמלך לבד אינה מלכות:

סימן רטו - ענית אמן אחר הברכות. וכו' ד' סעיפים:

א אין ענה אמן אחר ברכותיו, אלא אחר שתי ברכות או יותר שהם סוף ברכות. ונהגו לענות אמן אחר יהלוד ואחר ישפח. הגה ויש אומרים שאין ענין אמן רק אחר ברכת בונה ירושלים בברכת המזון, וכן המנהג פשוט במדינות אלו ואין לשנות (תוספות ומרדכי ריש פרק שלשה שאכלו ומהרי"ק שרש ע"ב). ובמקומות שנהגו לענות אמן אחר יהלוד וישפח יענה גם כן אחר ברכת שומר עמו ישראל לעד (בית יוסף סימן ג"א):

ב השומע אחד מישראל מברך אחת מפל הברכות, אף על פי שלא שמע פלה מתחלתה ועד סופה, יאף על פי שאינו חיב באותה ברכה, חיב לענות אחריו אמן. אבל אם היה המברך אפיקורוס או פותי או תינוק, או היה גדול ושנה ממטבע הברכות, אין ענין אחריו אמן. הגה וענין אמן אחר עובד פוכבים אם שמע כל הברכה מפיו (הרבנו יונה פרק אלו דברים):

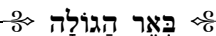
ג והא דאין ענין אמן אחר תינוק, דוקא בשעה שלומד הברכות לפני רבו, ישמח ללמד לתינוקות הברכות כתיקון ואף על פי שהם מברכין לבטלה בשעת הלמוד, אבל בשעה שהם מברכין לפטר את עצמן, כיון דכני חנוף הם עונים אחריהם אמן, וכן בשעה שאומרים ההפטר בהבית הכנסת:

ד טל המברך ברכה שאינה צריכה הרי זה נושא שם שמים לשוא, והרי הוא כנשבע לשוא ואסור לענות אחריו אמן:

הברכות ברכת השמים

סימן רטז - דיגי ברכת הרים. וכו' ד' סעיפים:

א אסור להנות מריח טוב עד שיברך קדם שירית, אכל לאחרי אין צריך לברך כלום:

כ טור בשם בה"ג ושאר פוסקים ל שם [סימן ריב] א ברכות מ"ד ב הרא"ש שם ג שם במשנה ד כל בו [סימן ריג] א ברכות מ"ג כלשנא קמא וכו' יתנן פן דעת רב הפוסקים ב שם מ"ב במשנה ג תוספות שם ושאר פוסקים ד ר"י ה חלין ק"ו ו ראש השנה כ"ט ז רמב"ם בפרק א מהלכות ברכות ושאר פוסקים מההיא דסבה ל"ח וברכות מ"ה דשומע כעונה ח שם מההיא דסוף פרק ח דברכות ט שם ובראש השנה כ"ט כמאן דאמר מצות צריכות פנה י בית יוסף לדעת רמב"ם [סימן ריד] א ברכות מ' וברבי יוחנן הרי"ף רמב"ם שם ב תוספות שם והרא"ש [סימן רטו] א ברכות מ"ה לפרוש הרי"ף והרמב"ם ונהגו יונה והרא"ש והרשב"א ב שם ג"א ג שם ג"א ד הרמב"ם פרק א מהלכות ברכות ה שם בגמרא ו רמב"ם שם ז טור בשם פרוש הראב"ד ח רש"י שם ט רמב"ם שם [סימן רטז] א ברכות מ"ג ב שם מ"ד ונהגו ג"א

ב יאם זה שיוצא ממנו הריח עץ או מין עץ
מכרף בורא עצי בשמים, ואם הוא עשב
מכרף בורא עשבי בשמים, ואם אינו לא
מין עץ ולא מין עשב, כמו המוסק*
מכרף בורא מיני בשמים. ואם הנה פרי
ראוי לאכילה מכרף הנותן ריח טוב
בפרות. והני מלי כשנטלו להריח בו או
לאכלו ולהריח בו, האכל אם נטלו לאכלו
ולא נתפנו להריח בו, אף על פי שהוא
מעלה ריח טוב אינו מכרף. ועל כלם אם
אמר בורא מיני בשמים יצא, יהלכף על
כל דבר שהוא מספק בו מכרף בורא מיני
בשמים. ועל אגוז מוסקאט"ה ועל
קניל"ה וקלא"ו וכל בשמים שהם
לאכילה, מכרף שנותן ריח טוב בפרות:

ג העל הורד ועל הקנמוז, שהוא עור הנדי,
ועל מי הורד ועל הלבונה והמצטימי
וכיוצא בהם, בורא עצי בשמים:

ד ועל שמן אפרסמון מכרף בורא שמן ערב:

ה שמן זית שכתשו או טחנו עד שחזר ריחו
נורף, מכרף עליו בורא עצי בשמים:

ו שמן שבשמו כמו שמן המשחה, אם
פעצי בשמים, מכרף בורא עצי בשמים,
ואם פעשבי בשמים, מכרף בורא עשבי
בשמים, ואם היו בו עצים ובשמים, מכרף
בורא מיני בשמים. ואם סגנו והוציא
ממנו הבשמים, ליש אומרים שמכרף
בורא שמן ערב, מוש אומרים שאינו
מכרף עליו כלל, דהוי ריח שאין לו עקר,
ובין שספק הוא, ויש גסחא שכתוב
ועשבים נכון לזהר מלהריח בו:

ז יסמלק וחלפי דימא, מכרף בורא עצי
בשמים. סמלק, מוש מפרשים
רוסמארין, מוש מפרשים יאסמין,
מוש מפרשים שהוא עשב שיש לו שלש
שורות של עלין זו למעלה מזו ולכל
שורה שלש עלין. וחלפי דימא הוא
שבלת גרד שקורין אישפיי"ק:

ח סיגלי, והם ויאול"ש, בורא עשבי
בשמים:

ט פנגיס, והוא יחבצלת, מוש אומרים
שהוא לירי"ו, אם גדל בגנה מכרף

בורא עצי בשמים, ואם הוא גדל בשדה
מכרף בורא עשבי בשמים:

י יהיו לפניו עצי בשמים ועשבי בשמים
ומיני בשמים, מכרף על כל אחד ברכה
הראויה לו. הגה ואם ברך על כלם מיני
בשמים יצא (טור ריש הסימן). ואם צריך
להקדים של עץ לשל עשבי בשמים, עין
לעיל סימן רי"א:

יא הביאו לפניו הדס ושמן להריח בהם, אם
ברכותיהן שוות מכרף על ההדס ופטר
השמן, וואם אינם שוות מכרף על ההדס
תחלה:

יב ומכרין על המגמר (פרוש, בשמים
שמשימים על הגחלים להריח בהם),
משיעלה קיטור עשנו קדם שניגיע לו הריח,
אבל לא יכרף קדם שיעלה קיטור העשן:

יג המגמר, אם הוא של עץ, מכרף בורא
עצי בשמים, ואם של עשב, בורא עשבי
בשמים, ואם של שאר מינים, בורא מיני
בשמים:

יד המריח באתרוג של מצוה ומכרף עליו,
מוש אומרים שאינו מכרף, לכך נכון
שלא להריח בו. הגה יש אומרים דהמריח
בפת חס יש לו לכרף שנותן ריח טוב בפת
(אבודרם ובית יוסף סימן רצ"ז בשם ארחות
חיים), ויש אומרים דאין לכרף עליו (בית
יוסף). לכך אין להריח בו:

סימן ריז - ברכת הבשמים
והמגמר. ובו ח' סעיפים:

א הנכנס לחנותו של בושם שיש בו מיני
בשמים, מכרף בורא מיני בשמים. ויש
שם כל היום, אינו מכרף אלא אחת. נכנס
ויוצא נכנס ויוצא מכרף על כל פעם
ידוקא שלא היה דעתו לחזור, אבל היה
דעתו לחזור לא יכרף:

ב אין מכרין על הריח אלא אם פן נעשה
להריח. יהלכף אין מכרין על בשמים
של מתים והנתונים למעלה מהמטה,
שאינם אלא להעביר סרחונו של מת, אבל
נתונים למטה מכרין, שאני אומר לכבוד
החיים הם עשויים. והכן אין מכרין על
בשמים של בית הפסא ולא על שמן
העשוי להעביר את הזהמא:

ג ומגמר שמגמרין בו את הפלים אין מכרין
עליו, לפי שלא נעשה להריח בעצמו של
מגמר אלא כדי לתן ריח בפלים. והכן
המריח בכלים שהם מגמרים אינו מכרף,
לפי שאין עקר, אלא ריח בלא עקר:

ד בשמים של ערוה, כגון טקפה של
בשמים תלוי בצנורה או אוהזת בידה או
בפיה, אין מכרבים עליהם, לפי שאסור
להריח בהם שמא יבא ליד הרגל נשיקה
או קרוב בשר:

ה בשמים של עבודת פוכבים אין מכרין
עליהם, לפי שאסור להריח בהם:

ו כמסכה של עובדי פוכבים אין מכרבים על
בשמים שלהם, דסתם מסכתן לעבודת
פוכבים:

ז להנה הולך חוץ לכרף והריח ריח טוב,
אם רב העיר עובדי פוכבים אינו מכרף,
ואם רב ישראל מכרף:

ח מנתערב ריח שמכרין עליו פריח שאין
מכרין עליו, הולכים אחר הרב:

הלכות ברכת הנמים

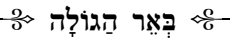
סימן ריח - ברכות הנעשים על
הנפים. ובו ט' סעיפים:

א הרואה מקום שנעשו בו נסים לישראל,
כגון מעברות הים ומעברות הירדן
ומעברות נחלי ארנון, ואבני אלגביש של
בית חורון, ואבן שבקש עוג לזרק על
ישראל, ואבן שישב עליה משה בעת
מלחמת עמלק, וחומת יריחו, מכרף
שעשה נסים לאבותינו במקום הזה. ובין
ברכה זו ובין שאר ברכות הראיה הרי הם
כשאר ברכות וכלם בהזכרת שם ומלכות:

ב יעל גם שנעשה לקצת ישראל, כל זמן
שלא נעשה לכל ישראל או רבן, ואפלו
נעשה לקצת שבטים, אין מכרין עליו:

ג הכל אלו הדברים אינם אלא כשרואה
אותם משלשים לשלשים יום, ואז הם
חובה כמו בפעם ראשונה:

ד הרואה מקום שנעשה גם ליחיד אינו
מכרף, אבל הוא עצמו מכרף שעשה לי
גם במקום הזה, וכל יוצאי ירכו גם כן
מכרין שעשה גם לאבי במקום הזה:

ג ברכות מ"ג * (שקורין בפאלניא פיו"ם) ד שם ה הרמב"ם בפך ט מהלכות ברכות ורא"ש והטור ו תוספות שם בעמוד א' ורמב"ם שם ז מךדי בשם ר"מ מרוטנבורג והרא"ש ח רמב"ם שם ט ברכות מ"ג וכו' יוחנן י שם וכןהךצא כ לנעת הרמב"ם שם והרא"ש שם ל טור בשם יש אומרים מ שם נ שם בגמרא ס רבנו יונה ע רבנו ירמיה פ רש"י שם צ שם בגמרא ק שם ר רש"י בשם בה"ג ש נמוקי יוסף ת שם בגמרא א רמב"ם שם ורב עמרם ב שם בגמרא לגרסת הרי"ף ג שם לגרסת הרא"ש ד שם בגמרא ה שם לפרוש הטור ו טור בשם אבי העזרי ז שם בשם ר' שמחה (סימן ריז) א ברכות נג ב טור והמךדי בשם ר"מ מרוטנבורג ג שם כמשנה נ"א ד ירושלמי שם ה שם בכלי נ"ג ו מהא דטבריא וציפורי שם ז רמב"ם סוף פך ט מהלכות ברכות ח שם ט הרד"א י שם נ"א כמשנה כ שם נ"ב ל שם נ"ג מ טור בשם הרמ"ה ורמב"ם שם (סימן ריח) א ברכות נ"ד ב שם בגמרא ג שם תוספות בשם ר' שמעיה והרמב"ם בפך י מהלכות ברכות ורבנו יונה והרא"ש והרשב"א בשם הירושלמי ד שם בגמרא לפרוש רבנו יונה ה הרא"ש שם ו שם בגמרא לגרסת הרי"ף ורב האי והרמב"ם שם ז טור בשם יש מפרשים והרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ברכת הנסים, סימן ריח - ברכות הנעשה על הנסים

ה' מי שנעשה לו נסים הרבה, בהגיעו לאחד מפל המקומות שנעשה לו גם צריך להזכיר כל שאר המקומות, ויכלל כלם בברכה אחת:

ו' טעל גם של רבו צריך לברך בשם שהוא מברך על גם של אביו. הגה יש אומרים שהוא הדין אם רוצה האדם שנעשה לו הנס, מברך עליו כמו שמברך על המקום שנעשה בו הנס (אבודרהם):

ז' על גם של אדם מסים, כיוצא בן צרויה וחבריו, וכן על גם של אדם שנתקדש בו שם שמים, כגון דניאל וחבריו, מברך לפיכך הרוצה גב אריות של דניאל וכבשן האש של חנניה מישאל ועזריה, מברך שנעשה גם לצדיקים במקום הזה:

ח' הרוצה אשתו של לוט מברך שמים, עליה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם דין האמת, ועל לוט אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם זוכר הצדיקים:

ט' יש אומרים שאינו מברך על גם אלא בנס שהוא יוצא ממנהג העולם, אבל גם שהוא מנהג העולם ותולדתו, כגון שבאו גנבים בלילה ובא לידי סכנה ונצול, וכיוצא בזה, אינו חייב לברך, ויש חולק, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות:

הלכות ברכת הודאות

סימן ריט - ברכת הודאת הנהיד. ובו ט' סעיפים:

א' ארבעה צריכים להודות. יורדי הים כשעלו ממנה, והולכי מדבריות כשאיגעו לישוב, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי

שהיה חבוש בבית האסורים ויצא. וסימנה, וכל החיים יודוך סלה "ח"בוש "י"סורים "י"ם "מ"דבר:

ב' יומה מברך, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם הגומל לחיבים טובות שגמלני כל טוב, והשומעים אומרים מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה:

ג' יצריך לברך ברכה זו בפני עשרה, ותרי מניה ורבנן, דכתיב וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו. ואם לא שכיחי רבנן, לא נתיח מלברך. ונהגו לברך אחר קריאת התורה, לפי שיש שם עשרה. ואם ברך בפחות מעשרה, יש אומרים שצא ויש אומרים שלא יצא, וטוב לחזור ולברך בפני עשרה בלא הזכרת שם ומלכות:

ד' אם ברך אחר ואמר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר גמלך כל טוב, וענה אמן, יצא, וכן אם אמר בריך רחמנא מלכא דעלמא דיהבך לן, וענה אמן, יצא. הגה ואין זה ברכה לבטלה מן המברך אף על פי שלא נתחייב בברכה זו, הואיל ואינו מברך רק דרך שבח והודאה על טובת חברו ששמת בה (טור):

ה' אם ברך אחד הגומל לעצמו ונתפון להוציא את חברו, ושמע חברו וכוון לצאת, יצא אפלו בלא ענית אמן (כיון שהמברך גם כן חיב, יצא האחר בלא ענית אמן) (טור):

ו' אם אחר, יש לו תשלומין לברך כל זמן שירצה, כןכוון שלא לאחר שלשה ימים: לבאשקנו וצרפת אין מברכין כשהולכין מעיר לעיר, שלא חיבו אלא בהולכי מדברות דשכיחי בה חיות רעות ולסטים, ובספרד נוהגין לברך, מפני שכל הדרכים בתזקת סכנה. וימיהו, בפחות

מפרסה אינו מברך, ואם הוא מקום מחזק בסכנה ביותר, אפלו בפחות מפרסה:

ח' סבכל חלי צריך לברך, אפלו אינו חלי של סכנה ולא מפה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמי שהעלוהו לגדרום (פרוש, מעלות שעושיין דינים לשכת כשדינין) לדון. ואין הפרש בין שיש לו מחוש קבוע ובא מזמן לזמן ובין שאינו קבוע. הגה ויש אומרים דאינו מברך רק על חלי שיש בו סכנה, כגון מפה של חלל (טור) בשם הראב"ד והר"ר יוסף, וכן נוהגין באשכנז:

ט' הני ארבעה לאו דוקא שהוא הדין למי שנעשה לו גם, כגון שנפל עליו כהל, או נצול מדריסת שור ונגיחותיו, או שעמד עליו בעיר אריה לטרפו, או אם גנבים באו לו אם שודדי לילה ונצול מהם, וכל פיוצא בזה, כלם צריכים לברך הגומל. ויש אומרים שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דוקא, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות:

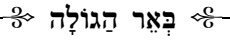
סימן רכ - הטבת חלום ותעניתו. ובו ב' סעיפים:

א' הרוצה חלום ונפשו עגומה עליו, ייטיבנו באפי תלתא דרחימו לה (פרוש, שאוהבים אותו) ולימא באפיהו, חלמא טבא חזאי, ולימרו אנהו, טבא הוא וטבא להוי וכו':

ב' ייפה תענית לבטל חלום רע כאש לנערת. הגה ודוקא בו פיום ואפלו בשבת. ועין לקמן סימן רפ"ח:

סימן רכא - ברכת הודאת הגשמים. ובו ב' סעיפים:

א' אם היו בצער מחמת עצירת גשמים וירדו גשמים, מברכים עליהם אף על פי

ח הרא"ש מעבדא דמר ברה דרבינא שם ט וירושלמי לדברי הרא"ש והרמב"ם בספר תורת האדם י שם ושם כ שם בבבלי נ"ד ל הרד"א בשם הרא"ש מלוניל וסימן ריטו א ברכות נ"ד ב שם לפי גרסת הר"ף והרמב"ם והרא"ש ג שם ד תוספות שם והמרדכי ה שם בתוספות וארחות חיים ו טור מלשנא דגמרא ז רבנו יונה ח שם בגמרא ט טור י שם כ לדעת הארחות חיים בשם הרמב"ם מהא דערובין ס"ה ל טור מ הרמב"ם והרד"א נ שם לדעת בה"ג ס טור בשם הירושלמי ולגרסא שמצא הבית יוסף ע שבת ל"ב פ משוכת הריב"ש צ הרד"א בשם רבי גרשון וארחות חיים בשם יש אומרים ובשם ר' שם טוב וכל בו בשם התוספות וסימן רכ] א ברכות נ"ה ב שבת י"א [סימן רכא] א בית יוסף מדברי הכל בו

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

הלכות פרכות

סימן רכד - דיני פרכות

פרכות. ובו י"ג סעיפים:

א "הרואה מרקוליס באו שאר עבודת פוככים אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ארץ אפים לעובדי רצונו, ויבאם רואה אותה בתוך שלשים יום אינו חוזר ומברך. הגה והאידינא אין מברכים זאת הפרכה: שהרי אנו מגודלים בנייהם ורואים אותו תמיד

ב "הרואה מקום שנעקרה עבודת פוככים, האם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת פוככים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת פוככים מהמקום הזה, ואומר ובשתיקה, כשם שעקרת אותה מהמקום הזה פן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת פוככים ממקום אחד ונתנה במקום אחר, מברך על מקום שנעקרה שעקר עבודת פוככים ועל מקום שנתנה לשם שנתן ארץ אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

ג "הרואה בכל הרשעה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בכל הרשעה. ראה ביתו של נבוכדנצר אומר, ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע. ראה גב אריות או פכשן האש, אומר ברוך שעשה נסים לצדיקים במקום הזה (ועין לעיל סימן ר"ח סעיף ז):

ד "ראה מקום שיש בכבל, שכל בהמה שמתעבר עליו אינה יכולה לזווג משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא, והוא סימן קללה לה, דכתיב וטאטאתיה במטאטא (פרוש, מכבודות הפית, שקוב"י בלעז) השמד, אומר, ברוך אומר ועושה ברוך גזר ומקיים:

ה "הרואה ששים רבוא מישראל ביחד, אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם חכם הרזים, ואם הם עובדי פוככים ומזלות, אומר, וכו':

ו "הרואה חכמי ישראל, אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחלק מתקמתו ליראיו:

ז "הרואה חכמי אמות העולם עובדי

מתה אשתו בלדתה מברך שהחינו, דהא ליכא הטבה לאחריו, וכן אם מת האב קדם שילדתו, היא מברכת שהחינו (פן נראה לי לישב הרשב"א סימן רמ"ה). ויש שכתבו שנהגו להקל בברכה זו שאינה חובה אלא רשות, ומזה נחפשו שרבים מקלים באלו הפרכות:

ב ימת אביו, מברך דין האמת. הנה לו ממון שירשו, אם אין לו אחים מברך גם פן שהחינו, ואם יש לו אחים, במקום שהחינו מברך הטוב והמטיב. הגה שאין מברכין הטוב והמטיב אלא אם פן יש לו שתפות באותה טובה (טור):

ג יבנה בית חדש או קנה פלים חדשים, אפלו הנה לו פיוצא באלו תחלה, או קנה וחזר וקנה, מברך על כל פעם שהחינו. ולא דוקא חדשים, דהוא הדין לישנים אם הם חדשים לו שלא היו אלו שלו מעולם, וילא אמרו חדשים אלא לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן:

ד ובשעת הקנין יש לו לברך אף על פי שעדין לא נשתמש בהם, שאין הפרכה אלא על ידי שמחת הלב שהוא שמח בקנינתו, וכשילבשם ומברך מלביש ערמים:

ה "קנה פלים שמשמשין בהם הוא ובני ביתו, מברך הטוב והמטיב. "אם נתנו לו במתנה, מברך הטוב והמטיב, שהיא טובה לו ולנותן:

ו "על דבר שאינו חשוב כל כך, כגון חלוק או מנעלים ואנפלאות (פרוש, מנעלים קטנים שחופין רב הרגל). אין לברך עליהם. "ואם הוא עני ושמח בהם, יברך. הגה ויש אומרים דאפלו עני אינו מברך על חלוק ומנעלים וכדומה, וכן נוהגין (טור בשם תוספות ותרומת הדשן סימן ל"ו). המנהג לומר למי שלובש בגד חדש, תבילה ותתחדש. ויש מי שכתב שאין לומר פן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה, דאם פן היו צריכים להמית בהמה אחרת תחלה שיתחדש ממנה בגד אחר, וכתוב ורחמיו על כל מצשיו (מהרי"ו בפסקיו). והנה הטעם חלוש מאד ואינו נראה, מפל מקום רבים מקפידים על זה שלא לאמרו:

שלא ירדו עדין פדי רביעה, במשיירו כל כך שרבו על הארץ, ישעלו (עליהם) אכבעעת מן המטר וילכו זה לקראת זה. הגה ומה שאין אנו נוהגים בזמן הזה בברכת הגשמים, משום דמדינות אלו תדירים בגשמים ואינן נעצרים כל כך (סמ"ג ואגור וכל בו):

ב יומה מברך. אם אין לו שדה, אומר, מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו, ואלו פינו מלא שירה פים וכו', עד הן הם יודו ויברכו את שמך מלפנו, וחותם ברוך אתה ה', אל רב ההודאות. ואם יש לו שדה בשתפות עם אחר, מברך הטוב והמטיב, ואם אין לו שתף בשדה מברך שהחינו. הגה יש אומרים דהשומע שירדו גשמים מברך הטוב והמטיב (רשב"א):

סימן רכב - פרכת הודאת הטוב

והרע. ובו ד' סעיפים:

א "על שמועות שהן טובות לו לכדו מברך שהחינו, ואם הן טובות לו ולאחרים מברך הטוב והמטיב:

ב "על שמועות רעות מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, דין האמת:

ג יחביב אדם לברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה פדרך שמברך בשמחה על הטובה, יפי הרעה לעובדי השם היא שמחתם וטובתם, כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליו השם, נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד את השם, שהיא שמחה לו:

ד "מברך על הטובה הטוב והמטיב אף על פי שירא שמא יבא לו רעה ממנו, כגון שמצא מציאה וירא שמא ישמע למלך ויקח כל אשר לו וכו' וכן מברך על הרעה ברוך דין האמת, אף על פי שיבא לו טובה ממנו, כגון שבא לו שטף על שדהו, אף על פי שכשיעבר השטף היא טובה לו שהשקה שדהו:

סימן רכג - מי שידדה אשתו,

ומת מורישו, ובנה בית חדש, וקנה פלים חדשים, מזה מברך.

ובו ו' סעיפים:

א "ילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב, כיגם היא צריכה לברך פן. הגה ואם

א - באר הגולה

ב פרכות נ"ט ותענית ו' ג לפרוש רמב"ם בפירק י מהלכות פרכות והר"ן ד שם בפרכות נ"ד ונ"ט ב שם ג שם נ"ד ד טור ה שם נ"ד וס' [סימן רכג] א פרכות נ"ט ב הגהות מימוני פירק ד בשם סמ"ק ג שם בפירק ד שם וכרבי יתנו וכלשנא בתרא ה הרשב"א בשם הראב"ד ו רא"ש והרשב"א מירושלמי ז ירושלמי שם וכתבהו התוספות והרא"ש ח טור בשם סמ"ק ט שם בשם הירושלמי י שם בשם התוספות כ בשם הרא"ש שם [סימן רכד] א פרכות נ"ז ב רבנו יונה שם בשם יש מפרשים וטור ג מהא דריש פירק הרואה ד שם נ"ד ה ירושלמי שם ו שם וכרשב"א ז שם ח שם וכפרוש רש"י ט שם נ"ח י שם כ שם

כוכבים לִשְׁחַכְמִים בְּחֻכְמוֹת הָעוֹלָם, אֹמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנִּתְּנָה מַחְכְּמָתוֹ לְכֹשֶׁר וְדָם:

ח ^זעל [מלכי ישראל] אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁחֲלַק מַכְבוֹדוֹ לִירְאֵיו, וְעַל מַלְכֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּנָה מַכְבוֹדוֹ לְכֹשֶׁר וְדָם:

ט ימצוה להשתדל לראות מלכים, [אפלו מלכי עובדי כוכבים]:

י ^זהרואה פתי ישראל בישובו, [בגוון [בישוב] בית שני, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְצִיב גְבוּל אֶלְמָנָה. [הרואה] בְּחֻרְבָּנָהּ אֹמֵר, בְּרוּךְ דִּין הָאֱמֶת:

יא ^זהרואה פתי עובדי כוכבים בישובו אומר [בית גאים יפח ה'. בְּחֻרְבָּנָהּ אֹמֵר אֵל נִקְמוֹת ה']:

יב ^זהרואה קברי ישראל אומר, ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר יָצַר אֶתְכֶם בְּדִין וְכוּ', וְעַל קַבְרֵי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אֹמֵר [בושה אמכם וגו']:

יג ^זכל ברכות הראיה, אם חזר וראה אותו דבר בתוך ל' יום אינו חוזר ומברך:

סימן רכה - דיני ברפת שהחנינו, וכו' ^ז סעיפים:

א ^זהרואה את חברו לאחר שלשים יום אומר שהחנינו, ואחר י"ב חדש מברך מחיה המתים, ^זהוא שחביב עליו הרבה ושמת בראיתו:

ב ימי שלא ראה את חברו מעולם ושלח לו פתיים, אף על פי שהוא נהנה בראיתו אינו מברך על ראיתו. הגה יש אומרים מי שנעשה בנו בר מצוה יברך ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁפָּטַרְנִי מֵעֲנֹשׁ שֶׁל זֶה (מהרי"ל בשם מרדכי ובראשית רבה פרשת תולדות). וטוב לברך בלא שם ומלכות (דעת עצמא):

ג ^זהרואה פרי חדש מתחדש משנה לשנה מברך שהחנינו, וְאֶפְלוּ רֹאֵהוּ בְּיַד חֵבְרוּ או על האילן. וְנִהְיֶה שְׁלֵא לְבָרֶךְ עַד שַׁעַת אֲכִילָה. הגה ומי שברך בשעת ראיה לא הפסיד (טור). ואין לברך עד שנגמר תשלום

גדול הפרי (תשובת רשב"א סימן ר"ן וכל בו). ואם לא ברך בראיה ראשונה יכול לברך בראיה שניה (אגור):

ד ^זאם ברך שהחנינו על שירזא"ש כשיאכל גינדא"ש חוזר ומברך שהחנינו. הגה והם כשני מיני גִּדְגָדְנִיּוֹת, כְּגוֹן ווִינְקִשְׁשִׁיל וקירש"ן וכל פיוצא בנה:

ה ^זאם ברך שהחנינו על ענבים, כשישתה יין חדש אינו חוזר ומברך:

ו ^זפרי שאינו מתחדש משנה לשנה, אפלו אם יש ימים רבים שלא אכל ממנו אינו מברך שהחנינו. הגה פרי שמתחדש ב' פעמים בשנה מברכין עליו שהחנינו (בית יוסף). אַבְל שֶׁאֵין לוֹ זְמַן קָבֹעַ לְגַדְלוֹ אֵין מְבָרְכִין עָלָיו (בית יוסף בשם הרב ר' מנחם). לכן אין מברכין שהחנינו על ירק חדש, דעומד כל השנה בקרקע (מהרי"ו):

ז ^זאינו מברך שהחנינו על הבסר אלא כשהבשילו האשפולות ענבים, וכן בכל פרי אחר גמרו:

ח ^זהרואה כושי, וגיחור, דהינו שהוא אדם הרבה, והלוקן, דהינו שהוא לכן הרבה, והקפס, דהינו שבטנו גדול ומתוף עביו נראית קומתו מקפסת, והננס, והדרקונה, דהינו, מי שהוא מלא יבלת, ופתוי הראש, שקל שערותיו דבוקות זה בזה, ואת הפיל ואת הקוף, מברך ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם מְשַׁנֶּה הַבְּרִיּוֹת:

ט ^זהרואה את החגר ואת הקטע ואת הסומא, ומכה שחין, והבנהגין, והוא מי שמנמר בנקודות דקות, אם הם ממעי אדם מברך משנה הבריות, ואם נשתנה אחר כך מברך דין האמת. ויש מי שאומר דדוקא על מי שמצטער עליו, אבל על עובד כוכבים אינו מברך. ואינו מברך אלא פעם ראשונה שהשנוי עליו גדול מאד. הגה ויש אומרים משלשים יום לשלשים יום (טור):

י ^זהרואה אילנות טובות ובריות נאות, אפלו עובד כוכבים או בהמה, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁכָּכָה

לו בעולמו. וְאֵינוּ מְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם אֶלָּא פֶּעַם רֵאשׁוֹנָה וְלֹא יוֹתֵר, לֹא עֲלֵיהֶם וְלֹא עַל אַחֲרֵים, אֶלָּא אִם כֵּן הָיוּ נְאִים מֵהֶם:

סימן רכו - הרואה פרחי האיץן מה מברך. ובו סעיף אהד:

א ^זהיוצא בימי ניסן וראה אילנות שמוציאין פרח, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא חִסַּר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם וּבְרָא בּו בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְהִנּוֹת בְּהֶם כְּנִי אָדָם. וְאֵינוּ מְבָרֵךְ אֶלָּא פֶּעַם אַחַת בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. ואם אחר לברך עד אחר שגדלו הפרות, לא יברך עוד:

סימן רכו - ברכת הזיקים. ובו ג' סעיפים:

א ^זעל הזיקים, והוא כמין כוכב היורה כחץ בארץ השמים ממקום למקום ונמשך אורו כשכט, ועל רעדת הארץ, ועל הברקים ועל הרעמים ויעל רוחות שנשבו בזעף, על כל אחד מאלו אומר ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם, עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. וְאֵם יִרְצֶה יֹאמֵר בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁכַּחַו וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם:

ב יכל זמן שלא נתפזרו העבים, נפטר בברכה אחת. נתפזרו בין ברק לברק ובין רעם לרעם, צריך לחזור ולברך:

ג ^זהיה יושב בבית הפסא ושמע קול רעם או ראה ברק, אם יכול לצאת ולברך תוף כדי דבור יצא, ואם לאו לא יצא:

סימן רכח - ברכת ימים ונהרות, הרים ונגבעות. ובו ג' סעיפים:

א ^זעל ימים ונהרות הרים ונגבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית. וְעַל הַיָּם הַגְּדוֹל, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מֶלֶךְ הָעוֹלָם עוֹשֵׂה הַיָּם הַגְּדוֹל:

ב ילא על כל הנהרות מברך, אלא על ארבע נהרות דכתיבי בקרא, כמו חֲדָקַל וּפְרַת, וְהוּא שְׂרָאָה אוֹתָם בְּמִקּוֹם שֶׁלֹּא נִשְׁתַּנָּה מְהֻלָּם עַל יְדֵי אָדָם:

⦿ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⦿

ל סמ"ק מ שם נ"ח נ שם פ שם ע רש"י שם פ שם צ שם ק ממשנה דריש פרק הרואה ובגמרא נ"ט [סימן רכה] א ברכות נ"ח ב תוספות שם ורבונו יונה והרא"ש ג הרשב"א בתשובה ד ערובין מ' ה רש"י שם ורמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ו רש"י שם ורבונו מנחם ז הרא"ש שם ח תרומת הדשן ט האגור לדעת מהר"י מולין י טור וסמ"ג בשם רב שרינא גאון כ הרשב"א בתשובת שאלה ל ברכות נ"ח מ שם נ טור בשם הראב"ד ס ברכות מ"ג ונ"ח ע ירושלמי שם פ טור בשם הראב"ד [סימן רכז] א ברכות מ"ג ב מרדכי שם הגהות מ'מוני [סימן רכז] א ברכות נ"ד ונ"ח ב תוספות בשם ירושלמי ג שם נ"ט פאוקימא דרבא כפרוש התוספות והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ד ירושלמי שם לפרוש ר"י בשם ר"ח והרא"ש ה ירושלמי שם וכתבו הרא"ש והטור [סימן רכה] א ברכות נ"ד ב שם וכו' והנה והרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג תוספות שם והמרדכי ד ממשעות הגמרא נ"ט

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ביום יותר משנת הסוס שהוא שתין נשמי. יואף בזה המעט לא תהא פגנתו להנאת גופו, אלא להחזיק גופו לעבודת השם ותפירה, וכן בכל מה שיהנה בעולם הזה לא יכון להנאתו אלא לעבודת הבורא ותפירה, כדכתיב בכל דרכיך דעהו, ואמרו חכמים כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפלו דברים של רשות כגון האכילה והשתיה וההליכה והשיכה והקמה והתשיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כלם לעבודת הבורא או לדבר הגורם עבודתו, שאפלו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משבח, אלא יתפון שיאכל וישתה כפי חיותו לעבד את הבורא. וכן אפלו לישב בסוד ישרים ולעמד במקום צדיקים ולילף בעצת תמימים, אם עשה להנאת עצמו להשלים חפצו ותאותו אינו משבח, אלא אם בן עשה לשם שמים. וכן בשיכבה, אין צריך לומר שבזמן שיכול לעסק בתורה ובמצות לא יתגרה בשנה לעג עצמו, אלא אפלו בזמן שהוא יגע וצריך לישן כדי לנח מיגיעתו, אם עשה להנאת גופו אינו משבח, אלא יתפון לתת שנה לעיניו ולגופו מנוחה לצורך הבריאות, שלא תשרף דעתו בתורה מחמת מניעת השנה. וכן בתשיש אפלו בעונה האמורה בתורה, אם עשה להשלים תאותו או להנאת גופו הרי זה מגנה, ואפלו אם נתפון כדי שיהיו לו בנים שישימו אותו וימלאו מקומו אינו משבח, אלא יתפון שיהיו לו בנים לעבודת הבורא, או שיתפון לקיים מצות עונה כאדם הפורע חובו. וכן בשיחה, אפלו לספר בדברי חכמה צריך שתהיה פגנתו לעבודת הבורא או לדבר המביא לעבודתו. כללו של דבר, תיב

שהנכנסתני לדרך הזה לשלום. בקש לצאת אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתוציאני מדרך זה לשלום. יצא בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מדרך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום פן תוליכני לשלום וכו', עד ברוך אתה ה' שומע תפלה וזו היא תפלת הדרך שנכתבה היא וכל דיניה בסימן ק"י:

ב הנהננס למד את גרנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתשלח ברכה בפרי הזה. התחיל למד אומר ברוך השולח ברכה בפרי הזה. מדד ואחר כך ברוך הרי זו תפלת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי (פרוש, הנעלם ואינו נראה) מן העין:

ג הנהננס למרחץ אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום, ותצילני מהאור הזה וכיוצא בו לעתיד לבא. יצא בשלום אומר, מודה אני לפניך ה' אלהי שהצלתני מהאור הזה:

ד הנהננס לחקוי דם אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה פי רופא חנם אתה. ולאחר שהקיו יאמר, ברוך רופא חולים:

ה ילעולם יהא אדם רגיל לומר, כל מה דעבד רחמנא לטב עביד:

סימן רל"א - שכל בנותיו יהיו לשם שמים. ובו סעיה אחר:

א אם אי אפשר לו ללמד בלא שנת צהרים, יישן. הגה וכשנעור משנתו אין צריך לברך אלהי נשמה (בית יוסף). ויש אומרים שיקרא קדם שיישן ויהי נעם (כל בו). ויבלבד שלא יאריך בה, שאסור לישן

המשך הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות הרים וגבעות
ג יולא על כל הרים וגבעות מברך, אלא דוקא על הרים וגבעות המשונים ונפרת גבורת הבורא בהם:
סימן רכט - ברכת הקשת והמה בתקופתה. ובו ב' סעיפים:
א הרואה הקשת אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם, זוכר הברית בנאמן בקריתו וקיים במאמרו. יואסור להסתפל בו ביותר:
ב הרואה חמה בתקופתה. והוא מכ"ח לכ"ח שנה, והתקופה בתחלת ליל ד', פשוטה אותה ביום ד' בבקר, אומר ברוך עושה [מעשה] בראשית. וכן מברך גם בן פשוטה לכנה בטירתה וכוכבים במשמרותם ומזלות בעתם, דיהינו כשתחור הלכנה בתחלת מזל טלה בתחלת החדש ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן פשיחונו כל כוכב מחמשה הנשארים לתחלת מזל טלה ולא יהא נוטה לא לצפון ולא לדרום, וכן בכל עת שיראה מזל טלה עולה מקצות המזרח:
סימן רל"ב - דין קצת ברכות פריטיות. ובו ה' סעיפים:
א המתפלל על מה שעבר, כגון שנכנס לעיר ושמע קול צווחה בעיר ואמר יהי רצון שלא יהא קול זה בתוך ביתי, או שהיתה אשתו מעברת אחר ארבעים יום לעבורה ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זה תפלת שוא. אלא יתפלל אדם על העתיד לבא ויתן הודאה על שעבר, כגון הנהננס לדרך אומר, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתכניסני לדרך הזה לשלום. נכנס בשלום אומר מודה אני לפניך ה' אלהינו

ע - באר הגולה

ה הרד"א בשם רבנו שמשון [סימן רכט] א ברכות נ"ט ב הרי"ף והרמב"ם בפרק י מהלכות ברכות ג חגיגה ט"ו לפרוש הרא"ש וטור ד ברכות נ"ט ה לשון הרמב"ם שם [סימן רל"ב] א ברכות נ"ד וס' ב שם ג תענית ח' ברא מציעא מ"ב ד ברכות ס' לנסת הרי"ף והרמב"ם ה שם * ברכה זו וכל שאר ברכות צריך להזכיר שם ומלכות כגון לעיל ריש סימן ר"ח בית יוסף ו שם בגמרא [סימן רל"א] א ל' הטור ב סכה כ"ו ג טור בשם רבנו יונה בפרקי אבות

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אדם לשום עיניו ולבו על דרכיו ולשקל כל מעשיו במאזני שכלו, וכשרואה דבר שגיבא לידי עבודת הבורא יתברך יעשהו ואם לאו לא יעשהו, ומי שנוהג פן עובד את בוראו תמיד:

הלכות תפלת המנחה

סימן רלב - דברים האסורים לעשות בשעת המנחה. ובו ג' סעיפים:

א "אם השעה דחוקה יתפללו בלחש, ואחר כך יאמר שליח צבור מגן ומחיה ויענה קדושה ומסים האל הקדוש, אם אין שהות ביום לגמר י"ח ברכות. הגה ויש אומרים שיתפלל הש"ץ עם הקהל בקול רם, וכן נוהגין. ועין לעיל סימן קכ"ד סעיף ב'.

ב בלא ישוב אדם להסתפר סמוך למנחה עד שיתפלל, ולא יכנס למרחץ ולא לברסקי (מקום שמעבדין שם העורות) ולא לדין ולא לאכל יאפלו סעדה קטנה סמוך למנחה גדולה. ואם התחיל באחת מכל אלו אינו מפסיק אף על פי שהתחיל באסור, ויהוא שיהא שהות ביום להתפלל אחר שיגמר סעדו או מלאכתו, אבל אם אין שהות להתפלל אחר כך צריך להפסיק מיד. והמאימתי התחלת הספרת משיניח סודר של ספרים על ברקיו, והתחלת מרחץ, משיפשט לבושו העליון, והתחלת ברסקי, משיקשר בגד בין כתפיו כדרך הברסקים, והתחלת דין, אם היו עסוקים בו משייתחילו בעלי דינים לטען, ואם לא היו עסוקים בו משייתעטפו הדינים, וילדידן משיישבו אדעתא לדון. והתחלת אכילה, משיטל ידיו. הגה ויש חולקים וסבירא להו דסעדה קטנה מתר, ואינו אסור רק בסעדת נשואין או מלה (טור בשם רבנו תם) ויש אומרים דאפלו סעדה גדולה סמוך למנחה גדולה שרי (בעל המאור והנהות מרדכי פרק קמא דשבת). ויש אומרים דסעדה קטנה אפלו סמוך למנחה קטנה שרי (טור בשם ר"ע). ונהגו להקל בשתי הסברות, דהינו בסעדה גדולה סמוך למנחה גדולה ובסעדה קטנה סמוך למנחה קטנה, ואפשר הטעם, משום דעקשו קורין לבית הכנסת לא תישנין דלמא יפשע ולא יתפלל (אגדה פרק קמא דשבת) (ועין לעיל סימן פ"ט). מיהו,

בסעדה גדולה יש להחמיר אפלו סמוך למנחה גדולה, ואפלו אם התחיל קדם לכן, כשמגיע מנחה קטנה והשעה עוברת צריך לקום ולהתפלל (טור ובית יוסף בשם הפוסקים):

ג ויהא דאסור לאכל סעדה קטנה הינו כשקובע לסעדה, אבל לטעם דהינו אכילת פרות מתר, והוא הדין לאכל פת כפיצה כדרך שאדם אוכל בלא קבע, מתר:

סימן רלג - זמן תפלת המנחה. ובו ב' סעיפים:

א מי שהתפלל תפלת המנחה לאחר ו' שעות ומחצה ולמעלה יצא. ועקר זמנה מט' שעות ומחצה, ולמעלה יעד הלילה לרבנן, ולר' יהודה עד פלג המנחה, שהוא עד סוף י"א שעות חסר רביע. הגה ומשערינן שעות אלו לפי ענין היום, ואף אם היום ארך משערינן ליי"ב שעות, והם נקראות שעות זמניות, וכן כל מקום ששערו חכמים בשעות משערינן בשעות אלו (רמב"ם בפרוש המשנה בפרק קמא דברכות). ויאסקנא, דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד, והוא שיעשה לעולם כחד מניהו, שאם עושה כרבנן ומתפלל מנחה עד הלילה שוב אינו יכול להתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה ואם עושה כרבי יהודה ומתפלל ערבית מפלג המנחה ולמעלה צריך לזהר שלא יתפלל מנחה באותה שעה ויעכשיו שנהגו להתפלל תפלת מנחה עד הלילה אין להתפלל תפלת ערבית קדם שקיעת החמה ואם בדיעבד התפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה יצא ובשעת הדחק יכול להתפלל תפלת ערבית מפלג המנחה ולמעלה: הגה ולדידן במדינות אלו שנוהגין להתפלל ערבית מפלג המנחה אין לו להתפלל תפלת מנחה אחר כך ובדיעבד או בשעת הדחק יצא (בית יוסף בשם אהל מועד ורשב"א) אם מתפלל מנחה עד הלילה דהינו עד צאת הכוכבים:

ב "אם יש לו מים צריך לטל ידיו כדי להתפלל אף על פי שאינו יודע להם שום לכלוף, ולא יברך (ועין לעיל סימן צ"ב סעיף ה). הגה ואפלו עומד מלמודו יטל ידיו לתפלה (מנהגים). ואם אין לו מים מזמנים אין צריך לטל:

סימן רלד - הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה. ובו ב' סעיפים:

א "הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה, אין ראוי לו להתפלל רשות אלא הגדולה, ואם יתפלל הגדולה חובה, לא יתפלל הקטנה פי אם רשות. אבל אין ראוי להתפלל תפלת רשות אלא אם כן מפיר בעצמו שהוא זהיר וזריז ואמיד בדעתו לכוון בתפלתו מראש ועד סוף בלא הסח הדעת, אבל אם אינו מכוון בה יפה קרינן בה למה לי רב זכתיכם. הגה אין לומר אשרי שקדם מנחה אלא כשיש מנין בבית הכנסת, כדי שיאמרו עליו הקדיש שלפני תפלת המנחה (הגהת סמ"ק וכל בו). יש שכתבו שנוהגין לומר פרשת התמיד קדם אשרי של תפלת המנחה, נגד תמיד של בין הערבים, ומנהג יפה הוא (אבודרהם בשם הרבנו יונה ובית יוסף):

ב אם שכח ולא התפלל מנחה, מתפלל ערבית שמים, ואומר אשרי קדם תפלה שהיא תשלומין לתפלת המנחה (ועין לעיל סימן ק"ח):

הלכות קריאת שמע ותפלה של ערבית

סימן רלה - זמן קריאת שמע של ערבית. ובו ד' סעיפים:

א "זמן קריאת שמע בלילה משעת יציאת כשלושה כוכבים גטונים. ואם הוא יום מעטן זמתינ עד שיצא הספק מלבו, ואם קראה קדם לכן, יחזור וקורא אותה בלא ברכות. והאם הצבור מקדימים לקרות קריאת שמע מבעוד יום, יקרא עמהם קריאת שמע וברכותיה ויתפלל עמהם, וכשיגיע זמן, קורא קריאת שמע בלא ברכות. הגה ומיהו, לא יחזור ויתפלל בלילה אף על פי שהצבור מקדימים הרבה לפני הלילה, אלא אם כן הוא רגיל בשאר פרישות ובסידות, דאז לא מתחזי כהורא מה שיתחזר ויתפלל (מרדכי ריש ברכות והנהות מיומני פרק ג' מהלכות תפלה ותרומת הדשן סימן י"א):

ב יאסור להתחיל לאכל חצי שעה סמוך לזמן קריאת שמע של ערבית. והאם התחיל לאכל אחר שהגיע זמנה, מפסיק

☞ באר הגולה ☞

[סימן רלב] א שגלי הלקט בשם רבנו אפרים בשם רב האי ב שבת ט' ג שם וכרב אחא בר יעקב דלשנא בתרא הוא והרי"ף שם ורמב"ם בפרק י מהלכות תפלה והנהות מיומני שפן הנה נוהג רבנו מאיר ד תוספות ורא"ש והר"ן ממשמעות הגמרא שם ובספד ל"ח ה שם בגמרא י' ו רבנו יצחק ז ברכות כח ח טור [סימן רלג] א בית יוסף לדעת הרמב"ם בפרק ג מהלכות תפלה ב ברכות כ"ו ג שם כ"ז ד רבנו יונה שם ה לשון הטור בסיון צ"ב ושם צינתי מוצא הדינן [סימן רלד] א תשובת הרא"ש פלל ד' סימן ס' ב כתבי מהר"ר ישראל סימן נ"ט [סימן רלה] א ברכות ב' ב שבת ל"ה ג רבנו יונה שם בברכות ד פן העלה בית יוסף להלכה ה שם ו בית יוסף לדעת רבנו יונה והרשב"א אהא דאיתא שם בגמרא ד' ז מרדכי בפרק קמא דשבת והר"ן שם מהא דמפסיקין לקריאת שמע ומהא דספד ל"ח

וקורא קריאת שמע בלא ברכותיה וגומר סעדתי, ואחר כך קורא אותה בברכותיה ומתפלל. הגה אכל אין צריך להפסיק לתפלה הואיל והתחיל לאכל, אכל אם לא התחיל לאכל, אף על פי שנטל ידיו צריך להפסיק (ר"ן פרק קמא דשבת) ואם אין שהות להתפלל, מפסיק אף לתפלה (הראב"ד בהגהות פרק ב מהלכות קריאת שמע):

ג "לכתחלה צריך לקרות קריאת שמע מיד בצאת הכוכבים, וזמנה עד חצי הלילה. ואם עבר ואחר וקרא עד שלא עלה עמוד השחר, יצא ידי חובתו:

ד "הקורא קריאת שמע של ערבית אחר שעלה עמוד השחר קדם הגין החמה (פרוש, יציאת החמה, מענין הנצו הרמונים), לא יצא ידי חובתו, אלא אם כן היה אנוס, כגון שפור או חולה וכיוצא בהן. וְאָנוּס שְׁקָרָא אֶזְלָא יֵאמֵר הַשְּׂפִיבְנוּ, דְּכִינּוּן שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר אֵינּוּ זְמַן שְׂכִיבָה. הגה אכל שאר הברכות, דהיינו, שמים שלפני קריאת שמע וברכת אמת ואמונה עד השפיבנו, ואמר (טור) ומרדכי והגהות מימוני. ועין לעיל סימן נ"ח סעיף ה):

סימן רל"ו - ברכות קריאת שמע ש"ל ערבית. וכו' ד' סעיפים:

א "בערב מברך שמים לפני קריאת שמע ושמים לאחריה:

ב "אין לספר בין גאולה דערבית לתפלה. ויאה הנוהגין לומר י"ח פסוקים ויראו עינינו, אין להפסיק בין יראו עינינו לתפלה. ודמיהו, מה שמכריזו שליח ציבור ראש חדש בין קדיש לתפלת ערבית לא הוי הפסק פנין שהוא צריך התפלה, וכן יכול לומר ברכו להוציא מי שלא שמע ולא הוי הפסק. הגה ועין לעיל סימן ס"ט. ראיתי מדרקדקים נהגו לעמוד בפאומרים הי"ח פסוקים של ברוך ה' לעולם וכו', ומנהג יפה הוא פי נתקנו במקום תפלת י"ח, ועל כן ראוי לעמוד בהן כמו בתפלה:

ג ימצא צבור שקראו קריאת שמע ורוצים

לעמוד בתפלה, יתפלל עמהם, ואחר כך יקרא קריאת שמע עם ברכותיה:

ד "אחר שומר עמו ישראל ואמר אמן אחר ברכת עצמו, ולא יענה אמן אחר ברכת המלך בכבודו (ועין לעיל סימן רט"ו):

סימן רל"ז - סדר תפלת ערבית.

ובו סעיף אחד:

א "אין שליח צבור חוזר התפלה בתפלת ערבית (ואין נופלין על פניהם לאחר ערבית):

סימן רל"ח - לקבוע עתים לתורה בלילה. וכו' ב' סעיפים:

א "צריך לזהר בלמוד הלילה יותר מבשאר יום, והמבטלו עגשו מרבה:

ב "אם יש לו חק קבוע ללמוד כך וכך ליום והיה טרוד ביום ולא השלימו, ישלימו בלילה מיד:

סימן רל"ט - דין קריאת שמע על מפתו. וכו' ב' סעיפים:

א "קורא על מפתו פרושה ראשונה של שמע ומברך המפיל חבלי שנה על עיני וכו'. הגה ויקרא קריאת שמע סמוך למשתו. ואין אוכלים ושותים ולא מדברים אחר קריאת שמע שעל מפתו אלא ישן מיד, שנאמר אמרו בלבבכם על משכבכם ודמו סלה (כל בו ורוקח ורבנו ירחם נתיב ב חלק ב). ועין לעיל סימן ס"ג אי מתר לקרות כשהוא שוכב. ואם קרא קריאת שמע ולא יוכל לישן מיד, אז חוזר וקורא כמה פעמים זה אחר זה עד שישתקע בשנה, ושיהיה קריאתו סמוך לשנתו (הגהות מימוני פרק ז). ואין מברכין על קריאת שמע שעל מפתו (הגהות מימוני פרק ז ובית יוסף בשם תוספות פרק כל הבשר). ויאומו יושב בסתר עליון. ואומר ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה. ואומר ג' ברוך ה' ביום ברוך ה' בלילה ברוך ה' בשכבנו ברוך ה' בקומנו, ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן וגו', ה' שמרך וגו' מעתה ועד עולם, בך אפקיד רוחי וגו', בך ה' וגו' עד וישם לך שלום. ואומר יהשפיבנו עד סמוך לתתימה:

ב "השפיטשט חלוקו לא יהפכנו ממטה למעלה, שאם כן נמצא גופו ערם, אלא יפשיטנו דרך ראשו ויכסה עצמו בסדינו מתחת ויכנס במשתו:

הלכות צניעות

סימן רמ"ו - איך יתנהג האדם בתשמיש מפתו. וכו' י"ז סעיפים:

א "אם היה נשוי לא יחא רגיל ביותר עם אשתו אלא יבעונה האמורה בתורה. הטילים שפרנסתן מצויה להם ואין פורעין מס, עונתן בכל יום. הפועלים שעושים מלאכה בעיר אחרת ולגין בכל לילה בבתיהם, פעם אחת בשבוע. ואם עושים מלאכה בעירם, פעמים בשבוע. החמרים, אחת בשבוע. הגמלים, אחת לשלשים יום. הספנים, אחת לששה חדשים. ועונת תלמידי חכמים מליל שבת לליל שבת. יוכל אדם צריך לפקד את אשתו בליל טבילה, ויבשעה שיוצא לדרך אם אינו הולך לדבר מצוה. וכן אם אשתו מניקה והוא מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה, חייב לפקדה. ויאה כשהוא מצוי אצלה לא יכון להנאתו, אלא פאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה וילקיים מצות בוראו שיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקמי מצות בישראל. וכן אם מכון לתקון הולד, שבשעה חדשים אחרונים יפה לו שמתוף כך יצא מלבן ומרזו, שפיר דמי. ואם הוא מכון לגדר עצמו בה כדי שלא יתאנה לעברה, פי רואה יצרו גובר ומתאנה אל הדבר ההוא. הגה גם כזה יש קבול שקר, אף (טור) יותר טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבש אותו, פי הענין הזה, מרעיבו שבע משביעו רעב. אכל מי שאינו צריך לדבר אלא שמעורר תאוותו כדי למלאות תאוותו זו, היא עצת יצר הרע, ומן התר סינתנו אל האסור, ועל זה אמרו רז"ל, המקשה עצמו לדעת יהא פגדיו:

באר הגולה

ח רבנו יונה שם לדעת פלהו תנאי דריש פרק קמא דברכות ט שם וכתבתי י שם ט' וכרשביי משום ריע כ שם פגמא [סימן רל"ז] א ברכות י"א ב שם ד' וכו' יוחנן ג הרא"ש שם ובתשובת ד הרשב"א בתשובה ה אגור בשם רב עמרם ו בית יוסף אפלו לדעת התוספות והרא"ש וכן פתב הכל בו והרשב"א שם ז הרמב"ם בפרק ח מהלכות ברכות [סימן רל"ז] א הרמב"ם בפרק ט מהלכות תפלה והטור ורשב"א [סימן רל"ח] א ערובין י"ח ב שם [סימן רל"ט] א ברכות ד' ורף ס' ב שבועות ט"ו ג טור בשם רב עמרם ד שם בשם אביו הרא"ש ה שבת קי"ח [סימן רפ] א טור מהא דברכות כ"ב דהוא הדין בכל אדם ב כתבות ס"א ג ממשמעות מימרא דרב הונא ברה דרב יוסף בברכות כ"ד ד כתבות ס"ב ה פסחים ע"ב ובפרוש רש"י וערובין ק' ונדרים כ' ו טור ז שם הראב"ד ח נדה י"ג

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גיליון כח - עמוד ג:]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

שְׂרִי (פן נראה לי מדברי רש"י בפרק ב דמסקת ביצה). גם אמרין התם דשְׂרִי כשכופה כלי על הנר. ואם מתר לעשות מחיצה זו בשבת, עין לקמן ריש סימן שט"ו. וכן אסור לשמש ביום, אלא אם כן הוא בית אפל. הגה ותלמיד חכם מאפיל בטליתו ושְׂרִי (טור):

יב אסור לשמש מטתו בשני רעבון אלא לחשוכי בנים (פרוש, מי שאין לו בנים). הגה ועין לקמן סימן תקע"ד סעיף ד, והוא הדין בשאר צרות שהם כרעבון (ירושלמי דתענית):

יג כאכסנאי אסור לשמש. וְאִם יחדו לו ולאשתו בית, מתר, ובלבד שלא יישן בטליתו של בעל הבית:

יד משכבת הָרַע הוא כח הגוף ומאור העינים, וכל זמן שתצא ביותר, הגוף פלה וחייו אובדים. וכל השטוף בבעילה, זקנה קופצת עליו וכחו תשש ועיניו כהות וריח רע נודף מפיו, ושער ראשו וגבות עיניו וריסי עיניו נושרים, ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רכה, ושניו נושרות, והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו. אמרו חכמי הרופאים, אחד מאלף מת משאר חלאים והאלף מרב תשמיש, לפיכך צריך אדם לזהר:

טו ילא יבעל והוא שבע או רעב, אלא פשיטתו המזון שבמעיו. וְאִם יבעל מעמד ולא מישוב, ולא בבית המרחץ ולא ביום שנכנס למרחץ, ולא ביום הקזה ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך, ולא לפניהם ולא לאחריהם. (והא דבריש הסימן שחייב לפקדה, איירי כשהוא רוכב או יושב בקרון, וכאן איירי במהלך) (מהרש"ל):

ז שלא ישמש בתחלת הלילה ולא בסופה, כדי שלא ישמע קול בני אדם ויבא לחשב באשה אחרת, אלא באמצע הלילה:

ח וישמש באימה וביראה, כמו שאמרו על ר' אליעזר שהיה מגלה טפח ומכסה טפח ודומה כמי שפכא שד, פרוש, באימה וביראה כאלו כפאו שד. ויש מפרשים מגלה טפח ומכסה טפח, שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו, ודומה כמי שפכא שד, שעושה הדבר באנס. ויש מפרשים, מגלה טפח שבאשה, כלומר עכשו מגלה אותה לצורך תשמיש ועכשו מכסה אותה, כלומר שלא היה מאריך באותה מעשה, ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעשה, כל כך היה מקצר בתשמיש. ויש מפרשים, מגלה טפח על הסגר שהיתה חוגרת בו, שאף בשעת תשמיש היה מצריכה להגרה, ומגלה רק טפח ממנה ומכסה מידי כדי למעט הנאתו. וכלהו פרושי איתנהו וצריך בעל נפש לזהר בהם:

ט ילא יספר עמה בדברים שאינם מעניני התשמיש, לא בשעת תשמיש ולא קדם לכן, שלא יתן דעתו באשה אחרת. ואם ספר עמה ושמש, אמרו עליו מגיד לאדם מה שחו, אפלו שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין:

י יאם היה לו פעם עמה אסור לשמש עד שיפסיקה, ויכול לספר עמה קדם תשמיש כדי לרצותה:

יא ואסור לשמש לאור הנר אף על פי ששמאפיל בטליתו. הגה אבל אם עושה מחיצה גבוה עשרה לפני הנר (הגהות מימוני פרק ד מהלכות יום טוב), אף על פי שהאור נראה דרך המחיצה, כגון שהפסיק בסדין,

המשך הלכות צניעות, סימן רמ - איך יתנהג האדם בתשמיש מטתו

ב לא ישתה אדם ככוס זה ויתן עיניו ככוס אחר, ואפלו שתיהן נשיו:

ג וברותי מכם המרדים והפושעים בי, אלו בני ט' מדות. בני אנוסה, בני שנואה, בני נדוי, בני תמורה, בני מורדת, בני שכרות, בני גרושת הלב, בני ערבוכיאי, בני חצופה:

ד יאסור להסתפל באותו מקום, ישפל המסתפל שם אין לו בשת פנים, ועובר על, והצנע לכת, ומעביר הבושה מעל פניו, שפל המתבייש אינו חוטא, דכתיב, ובעבור תהיה יראתו על פניכם, זו הבושה, לבלתי תחטאו, ועוד דקא מגרה יצר הרע בנפשה. וכל שכן הנושק שם שעובר על כל אלה, ועוד שעובר על כל תשקצו את נפשותיכם:

ה והוא למטה והיא למעלה, זו דרך עזות. שמשו שניהם כאחד, זו דרך עקש:

ו יאסור לשמש מטתו בפני כל אדם אם הוא נעור, ואפלו על ידי הפסק מחיצה עשרה. ויכפני תינוק שאין יודע לדבר, מתר. בית שיש בו ספר תורה או חמשים העשויים בגלילה אסור לשמש בו עד שיהיה בפניו מחיצה (ולענין לעשותה בשבת, עין לקמן ריש סימן שט"ו). וְאִם יש לו בית אחר, אסור עד שיציאנה. ואם יש בו תפלין או ספרים, אפלו של גמרא, אסור עד שיתנם בכלי בתוף כלי, והוא שלא יהא השני מיחד להם (ועין לעיל סימן מ' סעיף ב), אבל אם הוא מיחד להם, אפלו מאה פתח חשיבי. ואם פרש טלית על גבי ארגו, חשוב בכלי בתוף כלי:

באר הגולה

ט נדרים כ' י שם כ שם ל הראב"ד בשער הקדשה מ טור בשם מסכת פלה נ נדה י"ז ס טור ע שם וראב"ד מהא דפסחים קי"ב פ ברכות כ"ה ושם בתוספות צ שם ק תוספות והרא"ש והראב"ד ר שם בגמרא ש נדרים כ' מאמא שלום ת שם א טור בשם הראב"ד בשם יש מפרשים ב שם בשם הראב"ד ג שם ד חגיגה ה' ה נדרים כ' ו מהא דברכות ס"ב וסוטה כ' וחגיגה ה' לפרוש הר"ן והראב"ד ז נדה י"ז ח תוספות שם והראב"ד ט שם בגמרא יא תענית י"א כ כהבות בסוף פרק אף על פי ל בספר בעלי הנפש מ לשון הרמב"ם בפרק ד מהלכות דעות נ שם ס גיטין ע'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

טז יִהְיֶה שְׂמֵשׁ מִטְתּוֹ עַל מִטָּה שְׂתִינוּק יִשָּׁן עֲלֶיהָ, אוֹתוֹ תִינוּק נִכְפָּה. וְלֹא אֶמְרָן אֲלֵא דְלֹא הָיָה בֵּר שְׂתֵא, אֲבָל הָיָה בֵּר שְׂתֵא לִית לָן בַּהּ, וְלֹא אֶמְרָן אֲלֵא דְגַנְי לְהַדִּי כְרַעַה (פְּרוּשׁ, שְׁיִשָּׁן לְרַגְלֵיו). אֲבָל גַּנְי לְהַדִּי רִישָׁה לִית לָן בַּהּ, וְלֹא אֶמְרָן אֲלֵא דְלֹא מִנַּח יְדָה עֲלָה, אֲבָל מִנַּח יְדָה עֲלָה לִית לָן בַּהּ: יז פִּמְטָה שְׁיִשָּׁן בַּהּ עִם אִשְׁתּוֹ צְרִיף שְׂתֵהָה רֵאשָׁה וּמְרַגְלוֹתֶיהָ זֶה לְצַפּוֹן וְזֶה לְדָרוֹם:

סימן רמא - שְׂלֵא הִשְׁתִּין עִרָם בְּפָנֵי מוֹתָו. וְבוּ סְעִיף אֶחָד:

א אֶחָד מִהַדְּבָרִים שְׂשׂוּנָה הַקְּב"ה, הַמְשַׁתִּין בְּפָנֵי מִטְתּוֹ עִרָם, מְבִיא לִידֵי עֲנִיּוּת. וְלֹא אֶמְרָן אֲלֵא דְמַהְדֵּר אַפֶּה לְפּוֹרְיָא (פְּרוּשׁ, לְמִטָּה), אֲבָל לְכַרְאֵי לִית לָן בַּהּ. וְדַמְהָדֵר אַפֶּה לְפּוֹרְיָא נִמְי לֹא אֶמְרָן אֲלֵא בְּאַרְעָא, אֲבָל בְּמִנָּא לִית לָן בַּהּ:

הִלְכוֹת שְׂבֵת

סימן רמב - הִתְהַוֵּה בְּכַבּוּד שְׂבֵת. וְבוּ סְעִיף אֶחָד:

א אֶפְלוּ מִי שְׁצִרִיף לְאַחֲרִים, אִם יֵשׁ לוֹ מַעַט מִשְׁלוֹ צְרִיף לְזוֹר עֲצָמוֹ לְכַבֵּד אֶת הַשְּׂבֵת. וְלֹא בְּאִמְרוֹ עֲשֵׂה שְׂבֵתְךָ חַל וְאַל תִּצְטַרֵּף לְבְרִיּוֹת אֲלֵא לְמִי שֶׁהִשְׁעָה דְחוּקָה לוֹ בְּיוֹתֵר, עַל פֶּן צְרִיף לְצַמְצֵם בְּשֵׂאֵר יָמִים כְּדֵי לְכַבֵּד הַשְּׂבֵת. גִּמְתַּקְנָתָה עֲזָרָא, שְׂיִהִיו מְכַבְּסִים בְּגָדִים בְּחִמְיֵשׁי בְּשֵׂבֵת מְפָנֵי כְּבוֹד הַשְּׂבֵת. הַגַּה נוֹהֲגִין לְלוּשׁ כְּדֵי שְׂעוֹר חֲלָה בְּבֵית לַעֲשׂוֹת מִהֶם לְחִמִּים לְבַצֵּעַ עֲלֵיהֶם בְּשֵׂבֵת יוֹם טוֹב (סִמָּף מְפָרְדְּכִי רִישׁ מִסְכָּת רֵאשׁ הַשְּׁנָה), וְהוּא מְכַבּוֹד שְׂבֵת יוֹם טוֹב, וְאִין לְשִׁנּוֹת. יֵשׁ שְׂבֵתָבוּ שְׂבֵתָמְקָצַת מְקוֹמוֹת נִהְגוּ לְאַכֵּל מוֹלִיקְתָא, שְׂקוֹרִין פִּשְׁטִיד"א, בְּלִיל שְׂבֵת, וְזָכַר לְמֶן שְׁהִיָּה מְכַסֶּה לְמַעַלָּה וְלַמַּטָּה (מַהֲרִ"ל). וְלֹא רֵאִיתִי לְחַשׁ לְזֶה):

סימן רמג - דִּין הַמְשַׁבֵּיר שְׂדָה וּמְרַחֵץ הָאֵינוֹ יְהוּדִי. וְבוּ ב' סְעִיפִים:

א אֵלֵא יִשְׁפִיר אָדָם מְרַחֵץ שְׁלוֹ לְאֵינוֹ יְהוּדִי מְפָנֵי שְׂנֵקְרָא עַל שְׂמוֹ וְאֵינוֹ יְהוּדִי זֶה עוֹשֶׂה בּוֹ מְלֻאכָה בְּשֵׂבֵת דְּסֵתָם מְרַחֵץ לְאוֹ

לְאַרִיסוֹתָא (פְּרוּשׁ, אָרִיס הוּא הַעוֹבֵד לְקַח חֵלֶק מִמָּה שֵׁיִשְׁבִּית לְבַעֲלֵיו) עֲבִיד, וְאֶמְרִי שְׂפַל הַרוּחַ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְשֹׁכֵר אֶת הָאֵינוֹ יְהוּדִי בְּכַף וְכַף לְיוֹם, וְנִמְצָא שֶׁהָאֵינוֹ יְהוּדִי עוֹשֶׂה מְלֻאכָה בְּשִׁלְיַחְתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אֲבָל שְׂדָה מֵתֵר, שְׂכֵן דְרָף לְקַבֵּל שְׂדָה בְּאַרִיסוֹת, וְאַף עַל פִּי שִׂוְדָעִים שֶׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל, אֹמְרִים הָאֵינוֹ יְהוּדִי לְקַחָה בְּאַרִיסוֹת וּלְעַצְמוֹ הוּא עוֹבֵד. יִתְנוּר דִּינוֹ כְּמִרְחֵץ. וְרַחֲמִים דִּינָם כְּשְׂדָה. הַגַּה וְאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא לְקַחָה הָאֵינוֹ יְהוּדִי רַק לְשִׁלֵּשׁ אוֹ לְרַבִּיעַ, וְיֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל הַנְּגָה בְּמָה שֶׁהָאֵינוֹ יְהוּדִי עוֹבֵד בְּשֵׂבֵת, שְׂרִי, דְּאֵינוֹ יְהוּדִי אֲדַעְתָּא דְנִפְשָׁה עוֹבֵד (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַר"ן וּמְמוֹנֵי פְּרָק וּבֵית יוֹסֵף סִימָן רמ"ה בְּשֵׁם סֵפֶר הַתְּרוּמָה):

ב יֶאֱפְלוּ מְרַחֵץ אוֹ תְנוּר, אִם הַשְּׂפִירָם שְׁנָה אַחֵר שְׁנָה וְנִתְפָּרְסָם הַדְּבָר עַל יְדֵי כֶּף שְׂאִין דְרָכּוֹ לְשֹׁכֵר פּוֹעֲלִים אֲלֵא לְהַשְּׂפִירָם, יִכֵּן אִם מִנְהַג רַב אֲנִישֵׁי אוֹתוֹ הַמְקוֹם לְהַשְּׂפִירָם אוֹ לְתַנְּנֵם בְּאַרִיסוֹת, מֵתֵר לְהַשְּׂפִירָם לְאֵינוֹ יְהוּדִי אוֹ לְתַנְּנֵם לוֹ בְּאַרִיסוֹת. הַגַּה וְאֶפְלוּ בְּמִקוֹם הָאֵסוּר, אִם אִין מְרַחֵץ אוֹ הַתְנוּר שֶׁל יִשְׂרָאֵל רַק שְׂכָרָם מֵאֵינוֹ יְהוּדִי וְחוּר וְהַשְּׂפִירָם לְאֵינוֹ יְהוּדִי, שְׂרִי, דְּאִין שֵׁם הַיִּשְׂרָאֵל נִקְרָא עֲלָיו (אוּר וְרוּעַ בְּשֵׁם גְּאוּנִים). וְכֵן אִם יֵשׁ מְרַחֵץ בְּבֵית דִּינָה וְאִין רוֹחֲצִין בְּמְרַחֵץ רַק אוֹתָן שְׂבִיבֵיתוֹ, וְהֵם יוֹדְעִים שֶׁשְּׂכָרוֹ אֵינוֹ יְהוּדִי, שְׂרִי (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם מַהֲרִ"א וְרַבְנּוֹ תַנְנָאֵל אוּר וְרוּעַ). וְאִם עֵבֵר וְהַשְּׂפִירוֹ בְּמִקוֹם הָאֵסוּר, יֵשׁ אֹמְרִים שֶׁשְּׂכָרוֹ מֵתֵר (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַגְּאוּנִים) וְיֵשׁ אֹמְרִים שֶׁאֵסוּר (מְפָרְדְּכִי פְּרָק קַמָּא דְשֵׂבֵת), וְכֵן עֵקֶר (וְעִין לְקַמָּן סוּף סִימָן רמ"ה):

סימן רמד - אֵיזוֹ מְלֻאכָת יְכוּלָּה הָאֵינוֹ יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת בְּעַד הַיִּשְׂרָאֵל. וְבוּ ו' סְעִיפִים:

א פּוֹסֵק (פְּרוּשׁ, מִתְּנָה) עִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי עַל הַמְלֻאכָה וְקוֹצֵץ דְּמִים וְהָאֵינוֹ יְהוּדִי עוֹשֶׂה לְעַצְמוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּשֵׂבֵת, מֵתֵר. בְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּצַנְעָה, שְׂאִין מְפִירִים הַכֵּל שֶׁזוֹ הַמְלֻאכָה הַנַּעֲשִׂית בְּשֵׂבֵת שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיא, אֲבָל אִם הִיתָה יְדוּעָה וּמְפָרְסָמָת, אֵסוּר, שֶׁהוּרָאָה

אֶת הָאֵינוֹ יְהוּדִי עוֹסֵק אֵינוֹ יוֹדֵעַ שְׂקָצַץ, וְאוֹמֵר שְׂפִלוּנֵי שְׂכָר הָאֵינוֹ יְהוּדִי לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלֻאכָה בְּשֵׂבֵת. לְפִיכֵף הַפּוֹסֵק עִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי לְבָנוֹת לוֹ חֲצָרוֹ אוֹ כְּתָלוֹ אוֹ לְקַצֵּר לוֹ שְׂדָהוֹ, בְּאִם הִיתָה הַמְלֻאכָה בְּמִדְּיָנָה אוֹ בְּתוֹף הַתְּחוּם, אֵסוּר לוֹ לְהַנִּיחַ לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלֻאכָה בְּשֵׂבֵת, מְפָנֵי הַרוּאִים שְׂאִינָם יוֹדְעִים שְׂפִסְקֵי. הַגַּה וְאֶפְלוּ אִם דֵּר בֵּין הָאֵינָם יְהוּדִים, יֵשׁ לְחַשׁ לְאוֹרְחִים הַבָּאִים שָׁם אוֹ לְבָנֵי בֵּיתוֹ שֶׁיִּחְשְׁדוּ אוֹתוֹ (בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת אֲשַׁכְּזוּתִי). וְאִם הִיתָה הַמְלֻאכָה חוּץ לְתְּחוּם, וְגַם אִין עֵיר אַחֲרֵת בְּתוֹף תְּחוּמוֹ שֶׁל מְקוֹם שְׂעוֹשִׂים בּוֹ מְלֻאכָה, מֵתֵר. וְאֵינוֹ יְהוּדִי שֶׁהַכְּנִיס צֹאן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְדִיר שְׂדָהוֹ (עִין לְקַמָּן סִימָן תַּקל"ז סְעִיף י"ד):

ב יֶלְפְסֵל הַאֲבָנִים וּלְתַמְנֵן הַקְּזוּרוֹת, אֶפְלוּ בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֵינוֹ יְהוּדִי אֵסוּר, כִּינּוֹן דְּלַצְרָף מְחַבֵּר הוּא. וְאִם עֲשׂוּ כֵּן, לֹא יִשְׁקַעֵם בְּכַנְיָן. הַגַּה וְיֵשׁ אֹמְרִים דָּאִם אֵינוֹ מְפָרְסָם שֶׁהוּא שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שְׂרִי (כַּל בּו):

ג יֵאִם בְּנוֹ אֵינָם יְהוּדִים לְיִשְׂרָאֵל בֵּית בְּשֵׂבֵת בְּאֵסוּר, נְכוּן לְהַחְמִיר שְׂלֵא יִכְנָסוּ בּוֹ. הַגַּה מִיְהוּ, אִם הִתְנָה יִשְׂרָאֵל עִם הָאֵינוֹ יְהוּדִי שְׂלֵא לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלֻאכָה בְּשֵׂבֵת, וְהָאֵינוֹ יְהוּדִי עֲשָׂאָה בְּעַל פְּרָחוֹ לְמַהֵר לְהַשְׁלִים מְלֻאכָתוֹ, אִין לְחַשׁ (מְפָרְדְּכִי רִישׁ פְּרָק מִי שֶׁהִפֵּף וְרַבְנּוֹ יְרַחֵם וְבֵית יוֹסֵף. וְעִין לְקַמָּן סִימָן תַּקמ"ג):

ד הַמְלֻאכָת פְּרַהֲסִיָּא, אֶפְלוּ בְּמִשְׁלֵטְלִין, כְּגוֹן סְפִינָה הַיְדוּעָה לְיִשְׂרָאֵל, דִּינָה כְּמוֹ מְלֻאכָת מְחַבֵּר:

ה יֵאִם שְׂכָר אֵינוֹ יְהוּדִי לְשִׁנָּה אוֹ לְשִׁתִּים שְׂיִכְתָּב לוֹ אוֹ שְׂיִאָרֵג לוֹ בְּגַד, הַרִי זֶה כּוֹתֵב וְאוֹרֵג בְּשֵׂבֵת, כְּאֵלוֹ קָצַץ עֲמוֹ שְׂיִכְתָּב לוֹ סֵפֶר אוֹ שְׂיִאָרֵג לוֹ בְּגַד, שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּכָל עַת שְׂרַעָה. וְהוּא, שְׂלֵא יִחְשַׁב עֲמוֹ יוֹם יוֹם וְלֹא יַעֲשֵׂה הַמְלֻאכָה בְּבֵית יִשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ מִי שְׂאֵסוּר בְּשׂוֹכֵר אֵינוֹ יְהוּדִי לְזָמֵן. הַגַּה וְדוּקָא שֶׁשְּׂכָרוֹ לְמְלֻאכָה מִיְחֲדָת כְּגוֹן בְּגַד לְאַרְג אוֹ סֵפֶר לְכַתֵּב, אֲבָל כְּשֶׁשְּׂכָרוֹ לְכָל הַמְלֻאכָת שֶׁיִּצְטַרֵּף תּוֹף זָמֵן הַשְּׂכִירוֹת, לְכָלֵי עֲלָמָא אֵסוּר (בֵּית יוֹסֵף), וְכְמוֹ שְׂיִתְבָּאֵר סוּף סִימָן רמ"ז):

עַל בְּאֵר הַגּוֹלָה

ע פְּסָחִים קי"ב פּ בְּכּוֹת ה' צ שֵׁם בְּתוֹסְפוֹת [סימן רמא] א נְדָה ט"ז י"ז ב שֵׂבֵת ס"ב [סימן רמב] א טוֹר מְדַבְּרֵי רש"י בְּפְרוּשׁ הַפְּרָקִי אֲבוֹת פְּרָק ה אֵהָא דְשֵׂבֵת קי"ח ב פְּסָחִים קי"ב וְקי"ג ג בְּבָא קַמָּא דָף פ"ב [סימן רמג] א עֲבוּדָה נְרָה כ"א וְכַר' שְׂמַעוֹן בֵּן גְּמִלְיָאֵל הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם בְּפְרָק ז מִהִלְכוֹת שְׂבֵת וְתוֹסְפוֹת וְהַרַ"שׁ שֵׁם וְשֵׂאֵר פּוֹסְקִים ב טוֹר בְּשֵׁם הַרְמַב"ן וְהַר"ן שֵׁם ג טוֹר בְּשֵׁם רַב הָאִי ד הַרַ"שׁ שֵׁם [סימן רמד] א תּוֹסְפוֹת שֵׁם בְּעֲבוּדָת גְּלוּלִים כ"א וְבִשְׂבֵת י"ז וְהַרַ"שׁ שֵׁם בְּעֲבוּדָת גְּלוּלִים ב שֵׁם מִקָּא דְמוֹעֵד קָטָן י"ב ג שֵׁם תּוֹסְפוֹת וְהַרַ"שׁ מִהֵיֵא דִירוּשְׁלֵמִי שֵׁם בְּפְרָק קַמָּא דְעֲבוּדָה נְרָה ד טוֹר בְּסִימָן תַּקמ"ג מִקָּא דְמוֹעֵד קָטָן י"ב ה סֵפֶר תּוֹרַת הָאָדָם וּרְמַב"ם פְּרָק ו מִהִלְכוֹת שְׂבֵת ז הַרְבַּ הַמְּגִיד שֵׁם בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ח הַרַבְב"ד שֵׁם

ו ט' יהודי הקונה מכס ומשפיר לו אינו יהודי לקבל מכס בשבת, מטר אם הוא בקבלתו, דהינו שאומר לו לכשתגבה מאה דינרים אתן לך פך ופך. הגה וכן יוכל להשפיר המכס לכל השבתות לאינו יהודי, והאינו יהודי יקח הרוח של שבתות לעצמו, ולא תשינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה, דבמקום פסידא כהאי גונא לא חששו (בית יוסף). וישראל הממנה על מטבע של מלה, דינו כדין הממנה על המכס, ואף על פי שמשמיעים קול בשבת בהקצאת המטבע (הגהות מימוני פ"ק ו' ועין לקמן סימן רנ"ב). ויזנה שלא ישב הישראל אצל האינו יהודי בשבת בשעוסק במלאכתו במטבע או בקבלת המכס (מרדכי פ"ק קמ"א דשבת):

סימן רמ"ה - וישראל ואינו יהודי שתפין איהו ותנהגו בשבת. וכו' ו' סעיפים:

א "וישראל ואינו יהודי שיש להם שדה או תנור או מרחץ או בריחים של מים בשתפוח, או שהם שתפין בחנות בסחורה, אם התנו מתחלה בשעה שבאו להשתתף שיהיה שכר השבת לאינו יהודי לבדו אם מעט ואם הרבה, ושכר יום אחד כנגד יום השבת לישראל לבדו, מטר, ואם לא התנו בתחלה, כשיבאו לחלק נוטל אינו יהודי שכר השבתות פלם והשאיר חולקים אותו. וואם לא היה שכר השבת ידוע, יטל האינו יהודי לבדו שביעית השכר וחולקים השאר. הגה ויש מתירין השכר בדיעבד אפלו לא התנו וחלקו סתם (הרא"ש פ"ק קמ"א דעבודת אלילים ורבנו ירחם חלק י"ב), ונראה לי דבהפסד גדול יש לסמוך עליהו. ויש אומרים שכל זה לא מירי אלא בשתפוח שכל אחד עוסק ביומו (בית יוסף), אבל כששניהם עוסקים ביחד כל ימי החל ובשבת עוסק האינו יהודי

ח לבדו, מטר לחלק עמו כל השכר, דאינו יהודי אדעתה דנפשה קא עביד ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת, כיון שאין המלאכה מטלת עליו לעשות. ומכל מקום לא יטל שכר שבת אלא בהבלעה עם שאר הימים (ר"ן פ"ק קמ"א דעבודת אלילים וסוף פ"ק כל כתבי):

ב **היכא שהתנו בתחלה, אם אחר פך בשעת חלקה נתרצה האינו יהודי לחלק בשנה, מטר:**

ג **היכא שלא התנו בתחלה, יש תקון על ידי שיחזיר המוכר להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר, ויחזרו ויקנוהו בשתפוח ויתנו בשעת הקניה. ואם נשתתפו בחנות ולא התנו, יחזרו כל אחד ויטל חלקו ויבטלו השתפוח ואחר פך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. ואם קבלו הקרקע לעשות בו מלאכה בשתפוח, יבטלו השתוף וימחלו זה לזה ואחר פך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. הגה ואם ירצה להשפיר לאינו יהודי חלקו בשבת או לשכרו בקבלת, שרי, וכמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד לענין מכס ומטבע דשרי, וכל שכן כאן דשרי עם שתפוח האינו יהודי:**

ד **יכול ישראל לתן לאינו יהודי מעות להתעסק בהם, ואף על פי שהאינו יהודי נושא ונותן בהם בשבת, חולק עמו כל השכר בשנה, מפני שאין מלאכה זו מטלת על ישראל לעשותה שנאמר שהאינו יהודי עושה שליחותו, וכן אין העסק נכר ממי הוא. הגה ודוקא בכהאי גונא שהאינו יהודי נושא ונותן לחוד עם המעות, אבל אם כל א' עוסק ביומו וישראל צריך לעסק נגד מה שעסק האינו יהודי בשבת, אסור (בית יוסף בשם גאון). וישראל שיש לו משכון מן האינו יהודי, עין לקמן סימן שכ"ה סעיף ב' וגי':**

ח **ימטר לישראל לתן סחורה לאינו יהודי למכור אם קצץ לו שכר, ובלבד שלא יאמר לו מכר בשבת. התנור שלקחו ישראל משכון מאינו יהודי, וקבל עליו האינו יהודי שמה שיעלה שכר התנור יתן לישראל ברבית (קצוצה) מעותיו, מטר לטל שכר שבת, לפי שהוא ברשות האינו יהודי ואין לישראל חלק בו, וגם אין הישראל אומר לו לעסק בשבת, ואינו יהודי כי קא טרח בנפשה טרח לקיים תנאו:**

ו **אם אפו אינם יהודים בתנורו של ישראל בשבת על פרחו ונתנו לו פת בשכר התנור, אסור להנות ממנו:**

סימן רמ"ו - דיני השאלה והשכרה לאינו יהודי בשבת. וכו' ה' סעיפים:

א **מטר להשאל ולהשפיר כליו לאינו יהודי, ואף על פי שהוא עושה בהם מלאכה בשבת, מפני שאין אנו מצוים על שביתת כלים. ויש אומרים, דכלים שעושין בהם מלאכה, כגון מחרשה וכיוצא בה, אסור להשפיר לאינו יהודי בערב שבת, וביום חמישי מטר להשפיר לו, ובלבד שלא יטל שכר שבת אלא בהבלעה, כגון שישפיר לו לחדש או לשבוע. ויהאשאל לו מטר אפלו בערב שבת. הגה וכן עקר פסקא האחרונה. ומטר להשאל לו בערב שבת (טור וסמ"ג וסמ"ק ותוספות פ"ק קמ"א דשבת) אף על גב שמתנה שהאינו יהודי יחזר וישאל לו, ולא אמרינן בכהאי גונא דהוי פשכירות (הגהות מימוני פ"ק ו')**

ב **האסור להשאל שום כלי לאינו יהודי בשבת, ואפלו בערב שבת אם הוא סמוך לחשכה, כל שאין שהות להוציאו מפתח ביתו של המשאל קדם חשכה, ומפני שהרואה סבור שישאל צוהו להוציאו:**

⦿ **באר הגולה** ⦿

ט מרדכי פ"ק קמ"א דשבת בשם רבנו מאיר (סימן רמ"ה) א עבודת גלולים כ"ב ושמ בתוספות ב הרא"ש שם ג הרמב"ם שם בפ"ק ו ד מהר"י אבוהב לדברי הפוסקים לחמרא ה בית יוסף מדברי התוספות דעבודת גלולים כ"ג ו הרמב"ם שם פ"ק ו ותשובת רב שרירא גאון ז שם בתשובת הגאון ומרדכי פ"ק קמ"א דשבת בשם סמ"ג ח תוספות ורא"ש בסוף פ"ק קמ"א דעבודת גלולים ט מרדכי פ"ק קמ"א דשבת (סימן רמ"ו) א רמב"ם פ"ק ו מהלכות שבת וכדעת הר"ף ב הרא"ש בשם רבנו יונה אהא דשבת י"ט וכן נראה מפרוש רש"י שם ג שם בתוספות והרא"ש והר"ה ושאר פוסקים ד סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והגהות מימוני פ"ק ו בשם התוספות ה שם ושבת י"ח ו כרבי עקיבא אלבא דבית הלל ז סמ"ג והתרומה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים"!

גליון ל': - ל תשרי - ל ניסן

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני המלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתתקדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקוים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ת. ט.) "מיזם שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

הלכות ארץ ישראל

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן א - דין השקמת הבקר, סעיף ג

ג ראוי לכל ירא שמים שיהא מצד ודואג על חרבן בית המקדש:

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן ג - הנהגת בית הכסא, סעיף ז

ז המטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש), מקום שיכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין יכולים לראות, רש"י, [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך, סעיפים: ד, ז

ד צריך לפתח פתחים או תלונות בנגד ירושלים כדי להתפלל בנגדו, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב תלונות:

ז ולא אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחורי בית הכנסת

הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל בשמתפללים. ויש מפרשים בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם בשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחוריו לבית הכנסת, אכל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו בנגד ארץ ישראל בראוי ואחוריו לכתל ביתו שהוא כפל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

הלכות תפלה, סימן צד - צריך לכוון נגד ארץ ישראל, ודין הרוכב או יושב בספינה, סעיפים: א, ב, ג, ד

א בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ וחזיר פניו בנגד ארץ ישראל, ויכוון גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בארץ ישראל, וחזיר פניו בנגד ירושלים, ויכוון גם למקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בירושלים, וחזיר פניו למקדש, ויכוון גם בן לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחורי הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

ב אם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, ולירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערבה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש כי זהו דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי החדשים). ומי שרוצה לקיים אקראם הרוצה להעשיר יצפין או להקדים ידרים, מפל מקום יצדד פניו למזרח:

ג מי שאינו יכול לכוון הרוחות, יכוון לבו לאביו שבשמים:

ד היה רוכב על התמור אין צריך לירד ולהתפלל אפלו אם יש לו מי שתופס תמורו, אלא מתפלל דרך הלכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לאו יושב במקומו ומתפלל. או אם היה הולך בגליו, מתפלל דרך הלכו אף אם אין פניו בנגד ירושלים, אפלו שלא במקום סנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחר דרכו וישרד לבו ולא יוכל לכוון. והכל

לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מהמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

הלכות תפלה, סימן צה - בון איברי בשעת תפלה, סעיף ב

ב צריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב כאלו עומד בבית המקדש, ויכלבו ויכונן למעלה לשמים:

הלכות תפלה, סימן קיז - דיני ברכת השנים, סעיף א

א ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר. ומתחילין לשאל מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחר תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל ה'ס'), (הגהות ממוני פרק ב). ובארץ ישראל מתחילין לשאל מליל ו' במרחשוון. ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל:

הלכות בית הכנסת, סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת, סעיף יא

יא אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו, מתר להשתמש בו בחרבנו, אבל בישבו לא מהני תנאי, ואפלו בחרבנו, להשמיש מגנה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי כנסיות שבחוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

הלכות דברים הנהגים בסעודה, סימן קע - דברי מוסר שיעה אדם בסעודה, סעיף כ

כ נקני הדעת שבירושלים לא היו מסבין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מסב עמם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישוב אצל עם הארץ בסעודה:

הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברכת המזון, סעיף ב

ב יתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברכת הארץ ואז מוזגו להודיע שבח הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות. ויוציאנו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלידן שאין לנו הרבה יין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו

היין לשם ברכה, וחסית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה זמלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

הלכות ברכת הפרות, סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר חמשת מיני פרות וחמשת מיני דגן, סעיף י

י בברכה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

הלכות ברכות, סימן רכז - דיני ברכות פרוטות, סעיף ב

ב הרוצה מקום שנעקרה עבודת כוכבים, אם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בשמיהו, בשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מכרף על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנוה לשם שנתן ארף אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות, הרים ונבעות, סעיף א

א על ימים ונהרות הרים ונבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

הלכות שבת, סימן רמח - דין המפליג בספינה והחולף בשניא בשבת, סעיף ד

ד היוצאים בשניא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, וכיום ראשון ובשני ובשלישי מתר לצאת, ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרף לחלל שבת מפני פקוח נפש, מתר ואין פאן חלול. והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שניא אפלו בערב שבת, כיון דכבר מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמם

לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמם חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחחו מחוץ לעיר ורוצה לבגס לעיר מתר, דכיון דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שניא תוך ג' ימים, כי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שישמכו:

הלכות שבת, סימן רס - דיני הכנסת שבת, סעיף ב

ב כשיהיה סמוך לחשכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר. ובמקום שאין מעשרין אין צריך לומר עשרתם (טור):

הלכות שבת, סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת, סעיף א

א ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כדי שעור הלוח ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה (טור בסימן רצ"ג וכדלקמן סוף סימן ב), ושעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים), אין מעשרין את הנר, ואין מטבילין את הפלים, ואין מדליקין את הנרות, ואין מערבין ערובי תחומין (ועין לקמן סימן תט"ו סעיף ב), אבל מעשרין את הדמאי, וטומנין את החמין, ומערבין ערובי תצרות (ועין לקמן סימן שצ"ג). ומתר לומר לאינו יהודי בין השמשות להדליק נר לערב שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לערב מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה. הגה וכן מי שקבל עליו שבת שעה או שפנים קדם חשכה, יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר ושאר דברים שצריך (מהר"י סימן ק"ו). (ועין לקמן סימן שמ"ב):

הלכות שבת, סימן רסט - דין הקדוש בבית הכנסת, ובו סעיף אחד:

א נוהגין לקדש בבית הכנסת. ואין למקדש לטעם מין הקדוש אלא מטעמו לקטן, דאין קדוש אלא במקום סעדה (ועין לקמן סימן רע"ג). ומעקרא לא נתקן אלא

בשכיל אורחים דאכלי ושתי כבי כנישתא להוציאם ידי חובתם, ועכשו אף על גב דלא אכלי אורחים כבי כנישתא לא בטלה התקנה, זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבית הכנסת, אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבית הכנסת, וכן מנהג ארץ ישראל: הגה ונהגו לעמד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

הלכות שבת, סימן שו - באיזה חפצים מתר לדבר בשבת, סעיף יא

יא מתר לקנות ברת בארץ ישראל מן האינו יהודי בשבת, וחותם ומעלה בערבאות. הגה שלחם, בכתב שלחם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא נזרו (אור דרוש):

הלכות שבת, סימן שלט - פמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת, סעיף ד

ד אין דנין. הגה ולכן הנה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענין כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שבלי הל"קט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רבנו תם), ואפשר דהוא הדין הכניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב דלא קאמא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הדיורא ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והוי ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש לזהר שלא יבא לידי כף (ועין בטור אכן העור סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מנבמין, ואין כונסין, ולא מקדשין ולא מעריכין ולא מתרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, ואין פודין הבן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דתקיף לה עלמא). ובלם אם נעשו, שונגין או מודין או ממעין, מה שעשו עשוי:

הלכות שבת, סימן שפו - דיני שתוף בערוב, סעיף ח

ח משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לגזיר פנין ולישראל בתרומה. וכן (הנודר) מאכל זה

או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהינו דוקא בשנדר או נשבע שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא יהנה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):

הלכות ערובי תחומין, סימן תט - דין מקום נתינת הערוב, סעיף ו

ו אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונממאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשכה הרי זה ערוב, שקנת הערוב בין השמשות אם ספק, כשר, שספק הערוב כשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אבל אם לא היה חזקת פשרות, כגון ספק אם הניח שם אם לאו, לא:

הלכות ראש חדש, סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש חדש, סעיף ב

ב וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברוך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין (שבלי ל"קט) ולבסוף יהללוד, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נוהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורבנו תם), וכן נוהגין במדינות אלו. ומפל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשניחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שוחר טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

הלכות פסח, סימן תפס - סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העמר, סעיף י

י אסור לאכל חדש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן, ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

הלכות יום טוב, סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלויות, סעיף ג

ג בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ,

אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדין לא הקבע להיות כמותו, אבל אם הגיע לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותו ואסור בין במדבר בין בשוב, וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלך לשם:

הלכות יום טוב, סימן תקד - דין התכלין ביום טוב, סעיף ג

ג אין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיון שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתר לגרר גבינה ביום טוב על הכלי שהוא מורג חרוץ, מיהו צריך שנוי מעט כמו דיכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

הלכות יום טוב, סימן תקכד - פמה דברים האסורים ביום טוב, סעיף א

א אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על גרף, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מנבמים, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדשין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד:

הלכות חול המועד, סימן תקלא - דיני גלות בחול המועד, סעיף ד

ד ואלו מנלחין במועד, מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפלו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנדה שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחול המועד, או שבא בערב הרגל ולא היה שחות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רמו - דיני השאלה והשכרה לאינו יהודי בשבת

ג. "אסור להשפיר או להשאיל בהמתו לאינו יהודי כדי שיעשה בה מלאכה בשבת, שאדם מצוה על שביתת בהמתו. הגה אכל יכול להשפירה או להשאילה ולהתנות שיחזירנה לו קדם השבת, אכל לא מהני אם מתנה עם האיני יהודי שתנח בשבת, פי אין האיני יהודי נאמן על כך (סמ"ג וספר התרומה ומדכי פרק קמא דשבת). "ואם השאילה או השפירה לאינו יהודי והתנה עמו להחזירה לו קדם השבת ועכבה בשבת, יפקדינה בינו לבין עצמו קדם השבת, או יאמר בהמתי קנויה לאינו יהודי, כדי שינצל מאסורא דאורייתא. הגה ואם רוצה, יכול להפקירה לפני שלשה בני אדם כדין שאר הפקר, ואפלו הכי אין שום אדם יכול לזכות בה, דודאי אין כונתו רק כדי להפקיע מעליו אסור שבת (טור). ודוקא בשבת, אכל ביום טוב, אין אדם מצוה על שביתת בהמתו ביום טוב (בית יוסף סימן ש"ה בשם שפלי הל"ט):

ד. "ישאל שהשפיר שוורים לאינו יהודי לחרש בהם וחרש בהם, יש מתירים אם קבל עליו האיני יהודי אחריות מיתה וגזלה וגנבה ונקרא וזלא. ויש אומרים, דכיון שאין האיני יהודי יכול למכרה אם ירצה, נקראת בהמת ישראל. (ועין למטה בסימן זה):

ה. "אם ישאל ואינו יהודי שתפין בבהמה מתר לעשות בה אינו יהודי מלאכה בשבת על ידי שיתנה עם האיני יהודי בתחלה פשקנו אותה שיטל האיני יהודי בשבת וישאל ביום חל. ואם לא התנו מתחלה, אסור, אף על פי שהתנו אחר

כך. "ואם ילנה אותה לאינו יהודי בהלנאה גמורה, שיהא רשות בידו להוציאה אם ירצה שלא ברשות ישראל, ויזקק הדמים על האיני יהודי ואחריות השוורים על האיני יהודי, מתר. ויש מתירים אפלו לא יהא רשות ביד האיני יהודי להוציאה, על ידי שיזקק הדמים על האיני יהודי במלוה ויחזר האיני יהודי ויעשה אפותיקי (פרוש, אפו תהא קאי, כלומר, לא יקנה לך פרעון אלא מנה) לישראל או יהרהנם (פרוש, משכון בלשון ישמעאל רהן) אצלו, ובלבד שלא יאמר לו מעכשו. ויש מתירים על ידי שיחזיר ישראל את האיני יהודי שלא יעשה בה מלאכה בשבת, ואם יעבר ויעשה, תהיה אחריות עליו ואפלו מהאנסיים, ויכתב בן בערכאותיהם, דהשתא אם בא לעשות בה מלאכה בשבת אינה בהמת ישראל, שהרי קנאה האיני יהודי להתחזק באנסייה. הגה וכל צדדי התרים אלו הלכתא נינהו ויכול לעשות איתה מהן שירצה, ואפלו אם הבהמה פלה של ישראל דינו כאלו הנה בשתפוח האיני יהודי, רק שיפרסם שעשה דרך התר:

סימן רמו - דין אינם יהודים המביאים בתבים בשבת. ובו ו' קציפיים:

א. "שולח אדם אגרת ביד אינו יהודי ואפלו בערב שבת עם חשכה, והוא שקצץ לו דמים, ובלבד שלא יאמר לו שילף בשבת. ואם לא קצץ, אי לא קביע בי דאר (פרוש, איש ידוע שקל כתב אליו יוכל והוא משלחו למי ששלוח אליו) במתא אסור לשלח אפלו מיום ראשון, ואי קביע בי דאר במתא משלחן אפלו

בערב שבת, והוא שיהא שהות ביום כדי שיוכל להגיע לבית הסמוך לחומה. הגה ויש מתירין אפלו לא קצץ, ואפלו לא קביע בי דאר במתא, אם משלחו ביום חמישי או קדם לכן, ויש לסמוך עליהו אם צריכים לכך:

ב. "אם התנה עמו שיתן לו שכרו, אף על פי שלא פרש כמה יתן לו, דינו כקוצץ, דסמכא דעתה דאינו יהודי ובדידה קא טרח, אכל בסתם, אף על פי שיש בדעתו שיתן לו שכר, אסור, דלא סמכא דעתה ובדישראל קא טרח:

ג. "אם שכרו לימים, דבר קצוב בכל יום בהליכתו ובחזרתו, אלא שאינו מקפיד עמו מתי ילף, אם הוא בערב שבת, אסור, דכשייצא בשבת נראה כאלו התנה עמו כך:

ד. "אם האיני יהודי מוליך הכתב בחנם, אפלו נתנה לו בערב שבת, מתר שהרי האיני יהודי מאליו הוא עושה זה, ואינו אלא להחזיק טובה לישראל מפני מה שקבל ממנו, והוי לה כאלו קצץ. הגה ויש חולקים וסבירא להו דכל שעושה בחנם אסור, וטוב להחמיר. אכל במקום שהאינו יהודי מתחיל עם הישראל לומר שילף לו בחנם, ודאי דעתו על הטובה שקבל ממנו ושרי (בית יוסף):

ה. "אם האיני יהודי הולף מעצמו למקום אחר וישאל נתן לו אגרת, מתר בכל גונא:

ו. "מי שיש לו שכר אינו יהודי לשנה או יותר, אסור לשלחו ערב שבת באגרת. הגה ומיהו, אם לא שכרו רק לשליחות אגרת, יש מתירין, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ד:

באר הגולה

ח טור ושם ט הריב"ש בתשובה י הנהות מרדכי פרק קמא דשבת והאגור כ הנהות מימוני פרק ו בשם סמ"ק וסמ"ג והתרומה בסימן קמ"ח ל הריב"ש בתשובה מ תשובת רשב"א נ שם ס בית יוסף בשם רבו כבוד הר"ד יעקב בי רב [סימן רמון] א שבת י"ט הרי"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפרק ו מהלכות שבת ב לפרוש הרמב"ם שם ג הרשב"א בתשובותיו ד שם בפרקא לפרוש הר"ן שם ה מהר"י אבהו ב שם ז שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

סימן רמח - דין המפליג בספינה ויהולף בשבת.
ובו ד' סעיפים:

א "מתר להפליג בספינה אפלו בערב שבת אם הולף לדבר מצוה, ופוסק עמו שישבת, ואם אחר כך לא ישבת אין בכך כלום. אכל לדבר הרשות אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת. הגה אכל קדם שלשה ימים שרי אפלו בספינה שמושכים אותה על ידי בהמות, אפלו אין בגבה המים "טפחים (מהרי"ק שרש מ"ה) ואפלו במקום שיצטרף הישראל לעשות אחר כך מלאכה בשבת להולף הספינה (ריב"ש סימן קנ"ב). ו"אם הוא דרף מועט, כמו מצור לצידון שאין ביניהם פי אמה מלהלך יום אחד, מתר להפליג בערב שבת בבקר, מפני שאפשר שגיע שם קדם השבת. "מקום שנהגו שלא להפליג בערב שבת כלל, אפלו דרף מועט אין מפליגין:

ב ^והא דאין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קדם השבת, הטעם משום ענג שבת, שכל ג' ימים הראשונים יש להם צער ובלבול. וידוקא למפליגים בימים המלוחים, אכל בנהרות אין שום צער למפליגים בהם, ולפיכך מתר להפליג בהם אפלו בערב שבת. "והוא שלא יהא ידוע לנו שאין בעמקם עשרה טפחים, אכל במקום שידוע לנו שמקרקע הספינה לקרקע הנהר פחות מעשרה טפחים, אסור (לצאת חוץ לתחום) משום אסור תחומין. וכן בספינה שיצטרף הישראל לבא לידי מלאכה בשבת, אסור לקנס בה ג' ימים קדם השבת, אפלו הם נהרות הנובעים והיא למעלה מעשרה (ריב"ש סימן קנ"ב מהרי"ק). אכל אין אסור במה שהבהמות מושכות הספינה בשפת הנהר, ולא דמי להליכה בקרון שאסור (מהרי"ק):

ג היכא דמתר להפליג מערב שבת, אם נכנס בספינה מערב שבת וקנה בה שבייתה, אף על פי שמפלגת בשבת, מתר, ויהא שלא יצא מהספינה מעת שקנה שבייתה. הגה ויש אומרים דאפלו יצא מן הספינה שרי, דמאחר שקנה בה שבייתה מערב שבת מתר אחר כך לקנס בה בשבת

ולהפליג. ויש אומרים שעושין קדוש בספינה, ואחר כך חוזרים לביתם ולנים שם, ולמחר חוזרין לספינה ומפליגין, וכן נהגו בקצת מקומות, ואין למחות (ר"ן פרק קמא דשבת וריב"ש סימן י"ז ק"א קנ"ב). וצ"ל לקמן סעיף סימן של"ט ות"ד:

ד להיוצאים בשבת במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, פי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, וכיום ראשון ובשני ובשלישי מתר לצאת, ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרף לחלל שבת מפני פקוח נפש, מתר ואין כאן חלול. "והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שירא אפלו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמקה לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמקה חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחהו מחוץ לעיר ורצה לקנס לעיר מתר, דכיון דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטיל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שירא תוך ג' ימים, פי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שיסמכו:

סימן רמח - דינים השוכים לערב שבת. **ובו ד' סעיפים:**

א "אין הולכים בערב שבת יותר משלש פרסאות כדי שגיע לביתו בעוד היום גדול ויוכל להכין צרכי סעדה לשבת, בין שהולך לבית אחרים בין שהולך לביתו. ויהי מלי כשהוא בשוב במקום שיוכל להכין צרכי שבת, אכל אם במקום שהוא שם אי אפשר לו להכין צרכי שבת, או שאינו מקום ישוב בטוח, מתר לילך אפלו במה פרסאות. ו"אם שלח להודיעם שהוא הולך שם לשבת, מתר לילך במה פרסאות בכל גווא:

ב "אסור לקבוע בערב שבת סעדה ומשתה שאינו רגיל בימי החל, ואפלו היא סעדת

ארוסין, מפני כבוד השבת, שיכנס לשבת כשהוא תאב לאכל. וכל היום בכלל האסור: הגה וסעדה שזמנה בערב שבת, כגון ברית מילה או פדיון הבן, מתר, כן נראה לי וכן המנהג פשוט: ולאכל ולשתות בלי קביעות סעדה, אפלו סעדה שרגיל בה בחל, כל היום מתר להתחיל מן הדין, אכל מצוה להמנע מלקבוע סעדה שנהוג בה בחל מתשע שעות ולמעלה:

ג ידרף אנשי מעשה להתענות בכל ערב שבת:

ד "אם קבל עליו להתענות בערב שבת, צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אם לא שפרש בשעת קבלת התענית עד שישליומו הצבור תפלתו: הגה ויש אומרים דלא ישלים, אלא מיד שיוצאים מבית הכנסת יאכל (טור מרדכי סוף פרק בכל מערבין בשם הר"מ, ונהגות מימוני פרק א' מהלכות תענית) לכן בתענית יחיד לא ישלים, וטוב לפרש כן בשעת קבלת התענית, ובתענית צבור ישלים, וקחי נהוג (מהרי"ל). "ו"אם הוא תענית חלום, צריך להתענות עד צאת הכוכבים:

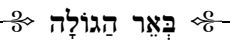
סימן רנ - הקנת הפעדות לשבת. **ובו ב' סעיפים:**

א "ישכים בבקר ביום ששי להכין צרכי שבת. ו"אפלו יש לו כמה עבדים לשמשו, ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, פי רב חסדא הנה מחתך הירק דק דק, ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים, ורבי זירא הנה מדליק האש, ורב נחמן הנה מתקן הבית ומכניס פלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החל. ו"ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא אפגם כבודי, פי זה הוא כבודו שמכבד השבת. הגה ויש להשחיו הסכין בערב שבת, פי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו ובית יוסף בשם ספר חיי עולם):

ב ירצה בכשר ויין ומגדנות כפי יכלתו:

סימן רנא - שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ומעלה. **ובו ב' סעיפים:**

א "העושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, אינו רואה סימן ברכה. "יש

[סימן רמח] א שבת י"ט ב שם וכתנא קמא רמב"ם בפרק כ"ד ורבנו ירמיה ג שם ויש ד שם ה הרמב"ם פרק ל' מהא דבני בישן פסחים דף ג' ו הרי"ף והרמב"ם שם והרא"ש ז הרמב"ם בתשובה ח בתשובת הרמב"ם ט בית יוסף גס לדעת הרי"ף והרא"ש י טור בשם בעל הלכות גדולות כ תוספות בערוכין מ"ג והרא"ש שם וגם בתשובה והרשב"א בתשובה ל הריב"ש בתשובה ופרוש הר"ה שם מ רשב"ץ בתשובה [סימן רמט] א סנה מ"ד וכאינא דאמרי, הרי"ף והרמב"ם בפרק ל' ב בית יוסף ג מדברי הרמב"ם שם ורבנו ירמיה חלק ו ד מהא דגשין ל"ו ה הרב המגיד ברמב"ם פרק ל' ו טור מהא דערוכין מ' ומבאר בירושלמי פרק ב דתענית ז תענית י"ח לדעת הרא"ש שם וכן כתב הטור ח טור ונהגות מימוני פרק א מהלכות תענית [סימן רנ] א טור ושבלי לקט מהא דרב חסדא שבת קי"ז ב שם קי"ט ג לשון הטור ד מדברי הרמב"ם פרק ל' מהלכות שבת [סימן רנא] א פסחים ג' ב טור והמרדכי בשם רבנו מאיר

מפרשים מנחה גדולה גיוש מפרשים מנחה קטנה. הגה ודוקא כשעושה המלאכה דרך קבע, אבל אם עושה אותה דרך עראי לפי שעה ולא קבע עליה, שרי (בית יוסף בשם אור זרוע). ולכן מתר לכתב אגרת שלומים וכל פיוצא בזה דעת עצמו):

ב י' לתקן בגדיו וכליו לצרף שבת מתר כל היום. הגה והוא הדין בגדי חברו אם הוא לצרף שבת ואינו נוטל עליו שכר (בית יוסף). והוא הדין למי שכותב ספרים לעצמו דרך למודו. הגה אבל אסור לכתב לחברו בשכר (מרדכי פרק מקום שנהגו). ומסתפרין כל היום אפלו מספר ישראל (כל בו ובית יוסף). ויש לאדם למעט קצת בלמודו בערב שבת כדי שיקין צרכי שבת (שלטי גבורים פרק י"ו דשבת וירושלמי פרק קמא דתענית):

סימן רנב - דין מלאכות המתרים והאסורים להתחיל בערב שבת כדי שיהיו נגמרים בשבת. ובו ז' סעיפים:

א מתר להתחיל במלאכה בערב שבת סמוך לחשכה אף על פי שאינו יכול לגמרה מבעוד יום והיא נגמרת מאליה בשבת, כגון לשרות דיו וסממנים במים והם נשרים כל השבת, ולתת אונין (פרוש, אגדות) של פשתן לתנור כדי שיתלבנו, ולתת צמר לתוף היורה שאינה על האש והיא טוחה בטיט, שאם היא על האש אסור שמא יתה (פרוש, יגלה ויעיר הגחלים במחתה). ואפלו אינה על האש, אם אינה טוחה בטיט אסור שמא יגיס בה בכף, ויהמגיס בקדרה אפלו אינה על האש חייב משום מבשל. ומתיר לפרס מצודות תיה ועופות ודגים והם נצודים בשבת. ומתיר למכר לאינו יהודי ולהטעינו סמוך לחשכה ובלבד שיצא מפתח ביתו

מבעוד יום: הגה ויש מתירין שיצאו האיני יהודי בשבת אם יחד לו האיני יהודי מקום מבעוד יום בבית ישראל ויש להתמיר (מרדכי פרק קמא דשבת) ועין לקמן סימן שכ"ה:

ב ומתיר לתן בגדיו לכוכס אינו יהודי ועורות לעבדן (פרוש האמן שמעבד ומתקן העורות) סמוך לחשכה אם קצץ לו דמים או שעושה אותם בטובת הנאה, והוא שלא יאמר לו לעשות בשבת, ונגם שיעשה האיני יהודי המלאכה בביתו. הגה ואם לא קצץ, אסור בערב שבת. ועין לעיל סימן רמ"ז ויש חולקין אם עושה לו בחנם דהינו בטובת הנאה. ואם ראהו עושה מלאכתו בשבת אם היה עושה בטובת הנאה, צריך לומר לו שלא יעשה בה בשבת. הגה ואפלו נתנם לו כמה ימים לפני שבת:

ג ואם היה מלאכה מפרסמת ונדוע שהיא של ישראל ועושה אותה במקום מפרסם, טוב להתמיר ולאסור:

ד לכל שקצץ, אף על פי שיעשה האיני יהודי מלאכה בשבת, מתר לישראל ללבש הפלי בשבת עצמה, דכל שקצץ אדעתה דנפשה קא עביד. הגה ויש אסרין ללבשו, כל שידוע שהאיני יהודי גמרו בשבת (הגהות אשרי פרק קמא דשבת ומהרי"ל ובית יוסף בשם רוקח), וצריך להתמין במוצאי שבת בכדי שיעשה (אור זרוע), והכי נהוג לכתחלה, אם לא שצריך אליו בשבת, שאז יש להקל. ואם יש לתלות שנגמר בערב שבת, מתר בכל ענין (הגהות אלפסי). ודוקא אם שגר לו האיני יהודי לביתו, אבל אסור לקח פלים מבית האמן בשבת ויום טוב (מרדכי פרק קמא דיום טוב ואור זרוע והגהות מימוני פרק ב מהלכות יום טוב והגהות אשרי פרק אין צדין). וכל זה בכלים שעשה לישראל (בית יוסף) אבל אינו יהודי שעושה מנעלים על המקח, מתר

לישראל הפכירו לילף ולקח ממנו בשבת ולנעלם, ובלבד שלא יקצץ עמו דמי המקח (הגהות אשרי פרק אין צדין):

ה ומתיר לפתח מים לגנה והם נמשכים והולכים בכל השבת ולהניח קילור (סם של רפואה שנותנין על העין) עבה על העין אף על פי שאסור להניחו בשבת, ולתת מגמר תחת הפלים והם מתגמרים מאליהם כל השבת, ואפלו מגמר מנח בכלי, דאין אדם מצוה על שביתת פלים, ולתת שעורים בגיגית לשרותן. וטוענין בקורת בית הבד והגת מבעוד יום על זיתים וענבים, והשמן והיין היוצא מהם מתר (ועין לעיל סימן שכ"ב סעיף ב'). וכן בסר ומלילות שרסקן מבעוד יום, מתרים המשקים היוצאים מהם. ומתיר לתת חטים לתוף רחים של מים סמוך לחשכה. הגה ולא חישנין להשמעת קול שיאמרו רחים של פלוני טוחנות בשבת. ויש אסרים ברחים ובכל מקום שיש לחש להשמעת קול (טור ותוספות והרא"ש פרק קמא דשבת וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והגהות מימוני פרק ו והשובת מהרי"ו סימן ק"ל ואגור), והכי נהוג לכתחלה, מיהו במקום פסידא יש להקל, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמ"ד. ומתיר להעמיד פלי משקלת שקורין זיגע"ר מערב שבת, אף על פי שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול (טור אגור). ועין לקמן סימן של"ח):

ו לא יצא אדם ערב שבת סמוך לחשכה במחטו פבדו ולא בקלמוסו, שמא ישבח ויוציא. אבל מתר לצאת בתפלין סמוך לחשכה לפי שאינו שוכחן:

ז מצוה למשמש אדם בכליו בערב שבת סמוך לחשכה, שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת:

⊕ באר הגולה ⊕

ג רש"י שם בגמרא לגרסת ר' אליהו מנח"י ד טור בשם אבי העזרי ושא"ר פוסקים ה שם בשם אבי הר"א [סימן רנב] א שבת י"ז ב שם בגמרא י"ח ג לפרוש רש"י שם ד שם בגמרא ה שם וקרבי עקיבא אלבא דבית הלל ו שם י"ז ז שם תוספות שם י"ט והרא"ש והרמב"ם בפרק ו' מהלכות שבת ח רמב"ם שם וסמ"ג והתרומה ושא"ר פוסקים ט צינתיו לעיל סימן רמ"ד סעיף ה' י וקח בשם הירושלמי סוף פרק קמא דשבת כ גם זה צינתיו שם בסעיף ד' ל הר"ן אהא דשבת י"ט מ שבת י"ח נ שם י"ט ממשנה ו' פרק ב דעדיית וקרבי ישמעאל ס שם וקרבה, רבנו תנאל והספמת התוספות והרא"ש סמ"ק וסמ"ג ושא"ר פוסקים ע שם י"א פ לפרוש הרמב"ם בסוף פרק י"ט מהלכות שבת. וכתב הבית יוסף ואפשר שזה היה דעת הר"ף והרא"ש

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן רנג - דין פירה ותנור לתן
עליהן הקדרות בערב שבת. ובו
ה' סעיפים:

א פירה שהיא עשויה פקדה ושופתין על פיה קדרה למעלה, ויש בה מקום שפיתת שתי קדרות, אם הסקה בגפת שהוא פסלת של זיתים או בעצים, אסור לתן עליה תבשיל מבעוד יום בלשהותו עליה, אלא אם בן תבשיל כל צרכו והוא מצטמק (פרוש, הולך וחסר) ורע לו, דליכא למחש שמא יחתה, או שהוא חי שלא נתבשל כלל, דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנה עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל בלא חתוי. אבל אם נתבשל קצת ולא נתבשל כל צרכו, ואפלו נתבשל כל צרכו והוא מצטמק ויפה לו, חישנין שמא יחתה, ואסור להשהותו עליה אלא אם בן גרף, דהינו שהוציא ממנו כל הגחלים, או קטם, דהינו שפסח הגחלים באפר למעט חמם. ואם נתן בה חתיכה חיה, מתר באלו היתה בלה חיה, דעל ידי כך מסיח דעתו ממנה. ואפלו אינה גרופה (פרוש, שמשך הגחלים מהתנור) וקטומה (פרוש, שפסח הגחלים באפר) מתר לסמך לה קדרה בסמוך חוצה לה. ואם הסקה בקש או בגבבא, מתר לשהות עליה אפלו אינה לא גרופה ולא קטומה. הגה שתי פירות המתאימות זו אצל זו ודפן של חרס ביניהם, האחת גרופה וקטומה והשניה אינה גרופה וקטומה, מתר לשהות על הגרופה וקטומה אף על פי שמוסיף הבל משאינה גרופה וקטומה (גמרא פרק פירה). ותנור, אפלו הסק בקש וגבבא, אסור אפלו לסמך לו אפלו אם

הוא גרוף וקטום. הגה כל זמן שהיך סולדת בו (הגהות מרדכי), וכל שפן שאסור לשהות בתוכו או על גבו. ו"כופח, שהוא מקום שפיתת קדרה אחת, אם הסק בקש או גבבא דינו ככירה, בגפת או בעצים דינו כתנור. (והתנורים שלנו דינם ככירה) (ר"ן) ריש פרק פירה וכל בו, וכן משמע מפרוש רש"י. ו"אם שכח ושהה, אם הוא תבשיל שבשיל כל צרכו, מתר אפלו הוא מצטמק ויפה לו, ואם הוא תבשיל שהתחיל להתבשל ולא בשל כל צרכו, אסור עד מוצאי שבת. ואם עבר ושהה, אסור בשניהם. הגה עד בכדי שיעשו (הגהות אשרי ורמב"ם) ואם התזירה אינו יהודי בשבת, דינו כשכח ושהה (הגהות אשרי). ואם התזירו ישראל, דינו כעבר ושהה (הגהות מרדכי). ואם מצטמק ורע לו, מתר, שהרי לא נהנה מן האסור (בית יוסף. ועין לקמן ריש סימן רנ"ז). ו"יש אומרים, שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי (פרוש, שם אדם שהיה אוכל מאכלו שלא נתבשל כל צרכו), או שנתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, מתר להשהותו על גבי פירה. הגה או אפלו על גבי תנור (המגיד פרק ג והגהות מרדכי ומימוני פרק ג וריש פרק פירה ובית יוסף) אפלו הסק בגפת ועצים, אפלו אינה גרופה וקטומה, ולא הזכירה גרופה וקטומה והסק בקש וגבבא אלא בשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, וכן לענין אם נטל הקדרה מעליה ובה להתזירה עליה בשבת. ואם שכח ושהה תבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי, אסור, ואין צריך לומר אם עבר ושהה. הגה ונהגו להקל פסבא האחרונה. וכל זה בענין

שהיה, שהקדרה יושבת על פסא של ברזל או על גבי אבנים ואינה נוגעת בגחלים, אבל הטמנה על גבי גחלים, לדברי הכל אסור. הגה ויש אומרים דאפלו אם הקדרה עומדת על גבי האש ממש, כל זמן שהיא מגלה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי, וכן המנהג, רק שזוהרים לנתקן קצת קדם השבת מן האש כדי שיוכל ישראל להסירו ממש, ואם לא נתקן מן האש ונמצאו על גבי האש בשבת, יש להסירו ממש על ידי אינו יהודי, ואם ליכא אינו יהודי מתר לישראל להסירו ממש, ויזהר שינקנו ממש בנחת ולא ינענע הגחלים, ואז אף אם ינענעו קצת, דבר שאין מתכונן הוא ושרי (מרדכי ריש פרק פירה והגהות מימוני פרק ו):

ב לפירה שהיא גרופה וקטומה ונטל הקדרה מעליה אפלו בשבת, מתר להתזירה יכל זמן שהיא רותחת. הגה ויעודה כידו (טור) ולא הניחה על גבי קרקע. הגה ודעתו להתזירה (טור) ודוקא על גבה, אבל לתוכה אסור. ובתנור אסור להתזיר אפלו הוא גרוף וקטום, והוא הדין לכופח אם הסיקו בגפת ועצים. הגה ודוקא שהתבשיל מבשיל כל צרכו (בית יוסף), ואז מתר להתזיר ואפלו לכירה אחרת, אבל אם לא נתבשל כל צרכו אסור אפלו לאותה פירה (מימוני פרק ג). ויש אומרים דכל זה אינו אסור רק כשנטלו מן הפירה מבעוד יום ולא התזירו עד שחשכה, אבל אם לקחו ממש משחשכה, אפלו הניחו על גבי קרקע מתר (ר"ן) פרק פירה וכל בו). וכן נוהגים להקל בתנורין שלנו שיש להם דין פירה, וסומכים עצמם על דברי המקליו, וטוב להחמיר. מיהו, אם נצטנן, לכלי עלמא

באר הגולה

סימן רנג] א שבת ל"ו ב רבי הושעיא ורבה בר בר חנה לדעת הר"ף שם וכן דעת השאלתות והר"י ברצלוני והרמב"ם בפרק ג מהלכות שבת ג שם י"ח ד שם ל"ז ה שם ו שם ל"ח ז ממשמעות הגמרא שם לדעת כל הפוסקים ח שם ט שם לפרוש הר"ף והרמב"ם י לפרוש רש"י ור"י כ טור ורא"ש שם והר"ן בשם הגאונים והמגיד בפרק ג' מהלכות שבת לדעת הרמב"ם והגהות שם וספר התרומה וספר המצות ל שם ל"ז מ שם ל"ח נ טור ורבנו ירום בחלק ג בשם הרב רבנו יונה ס שם וכלשנא קמא דחזקיה משמה דאב"י ע שם ל"ז פ טור והרמב"ם בפרק ג' מהלכות שבת ושאר פוסקים

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אסור (בית יוסף). ויש אומרים דאם הוציא מאכל מן התנור בשבת, אסור להניחו בכרים ובכסות (הגהות מימוני פרק ד). יש אומרים, דכל שהוא סמוך לחשכה או סמוך לכרכו, שהוא קבלת שבת לדין (הגהות מרדכי), אם הוא סמוך כל כך שאם נצטנן הקדרה אי אפשר להתיחה מבעוד יום, דינו כמו בשבת עצמו. ויש מקלין בזה. והמנהג להקל, אף טוב להחמיר במקום שאין צורך כל כך. ודוקא על גבי כירה ממש, אבל לסמוך, אפלו סמוך לאש במקום שהיד סולדת בו שרי, אפלו סמוך לחשכה (הגהות מרדכי והגהות מימוני). ובתנור אין חלוק בין להחזיר עליו או לסמוך אצלו, ודוקא במקום שהיד סולדת בו, אבל אין היד סולדת שם שרי אפלו בשבת, כמו שיתבאר לקמן סימן שי"ח:

ג המושכים בבקר וראה שהקדיחה תבשילו ונרא פן יקדיח יותר, יכול להסיר ולהניח קדרה ישנה ריקנית על פי הכירה, ואז ישים הקדרה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדרה ריקנית. ויזהר שלא ישים קדרתו על גבי קרקע, ושתיחה רותחת (ויכבר נתבאר שנהגים להקל אף אם נתנה על גבי קרקע):

ד יש למחות ביד הנוהגים להטמין מבעוד יום במקום של מים חמין ונותנים אותם לתוך הקדרה בשבת כשהתבשיל מצטמק (ועי' לקמן סימן שי"ח):

ה ימתר לתת על פי קדרת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו, כגון פאנדי"ש) וכיוצא בזה, לחממן, לפי שאין דרך בשול בכך. אבל להטמין תחת הבגדים הנתונים על גבי המחס, ודאי אסור. הגה והוא הדין שאסור להניחו על גבי כירה אפלו גרופה וקטומה, דלא התיירו אלא חזרה וכדרך שנתבאר. ויש מתירין לתן לתוך תנור שאפיו בו מבעוד יום, דמאחר שלא הטמינו בו רק אפיו בו מבעוד יום, לא נשאר בו רק הכל מעט ואין לחש לבשול (כל בו), ובלבד שלא נצטנן לגמרי, ויש מחמירין בזה, ואם החם כל כך בתנור שהיד סולדת בו, אסור. ועי' לקמן סימן שי"ח. וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לאינו יהודי לעשות, לכן אסור לומר לאינו יהודי להחם הקדרה אם נצטנן, ואם עשה כן אסור לאכלו אפלו צונן

(בית יוסף והרשב"א בתשובה). אמנם אם לא נצטנן כל כך, שעדין ראויים לאכל, אם חממו אותו האינם יהודים, מתירין לאכל. לכן נוהגין שהאינם יהודים מוציאים הקדרות מן התנורים שמטמינים בהן ומושיבין אותן אצל תנור בית החרף או עליו, ומבערת השפחה אחר כך התנור הוא ועל ידי זה הקדרות חוזרים ונרתמים, אבל על ידי ישראל אסור בכי האי גוונא (תרומת הדשן). אבל אם הקדרות עדין חמין, מתר להעמידן אצל תנור בית החרף, מאחר שנתבאר דתנורים שלנו יש להם דין כירה, וסמיכה בכירה שאינה גרופה וקטומה כדין גרופה וקטומה לענין נתינה עליה. וכבר נתבאר שנהגו להקל בחזרה בשבת אפלו הניחה על גבי קרקע, והוא הדין לסמוך לתנור שאינו גרופה וקטום, הואיל והקדרה עדין חם ומבשל כל צרכו, וכן המנהג פשוט להתיר. ועי' לקמן סימן שי"ח:

סימן רנד - דיני תבשילין המוכנים מערב שבת כדי להגמיר בשבת. ובו ט' סעיפים:

א אף על פי שבשר חי מתר להשהותו, הני מלי בקדרה, אבל בצלי שאצל האש אסור להניחו סמוך לחשכה, שממהר להתבשל ואתי לחתווי, והני מלי בבשר שור או עז, אבל בשר גדי ועוף שהם מנתחים לאברים מתר, דלא חישינן לחתוי, ישאם יתתה בגחלים יתחרף (פרוש, יצא מגדר הצלי ונכנס בגדר הנשרף) הבשר, שאינו צריך אלא חמימות האש בלבד. ואם הוא בתנור וטח פיו בטיט, בין גדי ועוף שלמים בין בשר שור או עז, מתר, דלא חישינן לחתוי, ישאם בא לפתח התנור ולחתות תכנס הרוח ויצטנן התנור ויתקשה הבשר ויפסיד. הגה ואין חלוק בזה אם הוא חי לגמרי או שנתבשל קצת (בית יוסף). וכל זמן שחלל הגוף שלם, אף על פי שאין עליו ראשו וכרעיו, מקרי שלם (הגהות מרדכי). ויש מחמירין וסוברין דבתנור טוח בטיט הכל שרי, ועל גבי האש שהוא מגלה הכל אסור, ובתנור שפיו מכסה אלא שאינו טוח בטיט, אז יש לחלק בין גדי ועוף לשאר בשר כדרך שנתבאר, והכי נהוג פסקבא זו. (טור והגהות אשרי ובית יוסף בשם רש"י וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה):

ב ואין צולין בצל וביצה או בשר על גבי גחלים אלא כדי שיצלה מבעוד יום ומשני צדדיו כמאכל בן דרוסאי שהוא חצי בשולו, אפלו הוא בשר גדי, דכיון שהניח על גבי גחלים אינו חושש אלא שיצלה מהרה ואף על פי שיתחרף, הלכך חישינן שמא יתתה, אבל כשנצלה כמאכל בן דרוסאי, לא חישינן דלמא אתי לחתוי אפלו אם הוא בשר שור, שמאחר שהוא ראוי לאכילה למה יתתה להפסידו:

ג אם עבר או שכח ונצלה בשבת באסור, אסור:

ד פרות שנאכלין חיים, מתר לתנם סביב הקדרה, אף על פי שאי אפשר שיצולו קדם חשכה. ומיהו, צריך לזהר שלא יחזיר הכסוי אם נתגלה משחשכה ושלל להוסיף עליו עד שיצולו, מפני שממהר לגמור בשולם בשבת:

ה אין נוהגין סמוך לחשכה פת לתנור אלא כדי שיקרמו (פרוש, שיצלה על פני הלחם קרים וקלפה מחמת האש) פניה המדבקים בתנור, ולא תררה על גבי גחלים אלא כדי שיקרמו פניה שפנגד האש. הגה וכל שפוסק ואין החוטין נמשכין קרוי קרימת פנים (הגהות מימוני פרק ג) ופשטיד"א או פלאדי"ן, צריך שיקרמו פניה למעלה ולמטה ויתבשל מה שבתוכה כמאכל בן דרוסאי (בית יוסף בשם סמ"ג והגהות מימוני). ואם נתן אותם סמוך לחשכה ולא קרמו פניהם, אם במזיד, אסור עד מוצאי שבת בכדי שייעשו, ואם בשוגג, מאם אין לו מה יאכל מתר לו לרדות ממנו מזון שלש סעדות ואומר לאחרים שאין להם מה יאכלו, באו ורדו לכם מזון שלש סעדות. וכשהוא רודה לא ירדה במרדה (פרוש, ברכת ובמזרה, תרגום מרדה פאל"ה בלע"ז) אלא בסכין וכיוצא בו, שלא יעשה כדרך שעושה בחל, ואם אי אפשר לרדות בשנוי, ירדה במרדה. ואם נתנה בכדי שיקרמו פניה, כיון דלא עבד אסורא וצריך שבת הוא, ורודה כדרכו, ושלל לצרף היום אסור אפלו בשנוי. הגה וכל זה בתנור שאינו טוח בטיט (הגהות אשרי), אבל אם הוא טוח בטיט, או שאינו אופה לצרף שבת, רק למוצאי שבת דיש לו זמן לאפותו, מתר דלא גזרינן בכהאי גוונא שמא יתתה (כל בו):

⊕ באר הגולה ⊕

צ הגהות מרדכי שם ק נמוקי יוסף ויש פרק ב דבבא בתרא בשם ר"י ר הר"ן פרק ג דשבת בשם הרשב"א [סימן רנד] א שבת י"ח ב שם כלשנא בתרא ויכר ב ימניה, הר"ן והרמב"ם בפרק ג והתוספות ג לפרוש הרמב"ם שם ד שם בגמרא ה לפרוש הרמב"ם שם ז בית יוסף מהא דמנחות צ"ו ומהמב"ם פ"ה דשבת ח הר"ן והרב המגיד שם בפרק ג דשבת ט הגהות אשרי"י סוף פרק קמא דשבת י טור בסימן רנ"ז בשם רמב"ם והתוספות והרא"ש בריש פרק ד דשבת כ שם וכרבי אליעזר ל רמב"ם בפרק ג מהלכות שבת מדין עסיסיות ותקומסים י"ח מ שבת קי"ז ב הר"ן ריש פרק קמא דשבת

ו וְאִם נִתְּנוּ בַשַּׁבָּת אֶפְלוּ בְּמִזֵּד, מִתֵּר לֹ
לְרֵדוֹת קֶדֶם שִׁיאֶפֶה כְּדֵי שְׂלֵא יָבֵא לְיַדִּי
אֲסוּר סְקִילָה:

ז עֲבֵתוֹרִים שְׁלֹנוּ, שְׂאִין בְּהֵם רִדְיָה, מִתֵּר
לְהוֹצִיא יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ סְעֻדוֹת בְּסָכִין אוֹ
בְּשׁוּם דְּבָר שִׁיתְחַב בּוֹ. וּמִכָּל מְקוֹם לֹא
יוֹצִיא בְּרַחַת, מִשׁוּם דְּמִחְזִי כְּעֹבְדֵינִי דְחַל:

ח לֹא יִמְלֵא אָדָם קִדְרָה עֲסָסִית (פְּרוּשׁ,
מִינֵי קִטְנִיּוֹת הַגְּדֹלוֹת בְּאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא
בְּכָבֵל) וְתַרְמוּסִין וְיִתֵּן לְתוֹף הַתְּנוּרָה עֲרֹב
שַׁבָּת סְמוּךְ לְחֻשְׁכָּה, מְפַנֵּי שְׂדֵבָרִים אֵלוֹ
אֵינֶם צְרִיכִים בְּשׁוּל רֹב וְדַעְתּוֹ עֲלֵיהֶם
לְאַכְלֵם לְאַלְתֵּר, וּמִפְּנֵי כֵּף אֵף עַל פִּי שְׂלֵא
נִתְבַּשְׁלוּ כָּל עֶקֶר הָרִי הֵם כְּשֶׂאֵר תְּבַשִּׁיל
שֶׁהַתַּחֲלִיל לְהַתְבַּשֵּׁל וְלֹא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צֶרְכּוֹ
שֶׁאֲסוּר לְהַשְׁהוֹתוֹ, וְהוּא הַדִּין לְכִינְיָה
וְכּוֹפֶת. הֵגֵה כְּשֶׂאִינֵן גְּרוּפִים וְקִטְרוּמִים
וְאֶפְשֵׁר לְחַתּוֹת (בֵּית יוֹסֵף וּמַגִּיד מִשְׁנֵה פֶּרֶק
ג.) וְאִם עֲשֵׂה כֵּן אֶפְלוּ בְּשׁוּגַג, אֲסוּרִים
לְמוֹצָאי שַׁבָּת עַד כְּדֵי שִׁיעֲשׂוּ:

ט שִׁפּוּצָא בּוֹ, לֹא יִמְלֵא חֲבִית שֶׁל מִים וְיִתֵּן
לְתוֹף הַתְּנוּרָה עֲרֹב שַׁבָּת עִם חֻשְׁכָּה, וְאִם
עֲשֵׂה כֵּן, אֲסוּרִים לְמוֹצָאי שַׁבָּת בְּכֵדֵי
שִׁיעֲשׂוּ:

סִימָן רִנְה - הַקְּנַת הָאֵשׁ קֶדֶם הַקְּנַסַת שַׁבָּת. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א אֵין עוֹשִׂין מְדוּרָה מְעַצִּים סְמוּךְ לְחֻשְׁכָּה,
עַד שִׁיעִיצִית בְּהֵן הָאוּר כְּעֵנֵן שֶׁתְּהֵא
הַשְּׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלִיָּה בְּבִלִי סִיוַע עֲצִים
אַחֲרִים, וְאִם הוּא עֵץ יְחִידִי יִצְרִיף שִׁיאַחֲזוּ
הָאוּר בְּרֹב עֲבִיּוֹ וּבְרֹב הַקֶּפֶו. וְאִם לֹא
הִדְלָקָה כָּל כֵּף, אֲסוּר לְהִנּוֹת בָּהּ בַּשַּׁבָּת,
גּוֹרָה שְׂמָא יִחַתְּהָ בָּהּ וְיִנְיֵד הַעֲצִים כְּדֵי
שִׁתְּעַלָּה הַשְּׁלֵהֶבֶת. וּכְשֶׁהִדְלָקָה כְּשֶׁעוֹר
יִכּוֹל לְהַתְחַמֵּם כְּנִגְדָה בַּשַּׁבָּת וְלֹהֶשֶׁתְּמַשׁ
לְאוּרָה, בֵּין אִם הוּא עַל גְּבִי קֶרְקַע אוֹ עַל
גְּבִי הַמְּנוּרָה, וְאֶפְלוּ הֵיא מְדַבְּרִים שְׂאִין
עוֹשִׂין מֵהֶם פְּתִילָה לְשַׁבָּת:

ב יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁכְּפִחֵי מִינֵי אֶפְלוּ לֹא אֲחִזוּ
בְּהֵם הָאוּר אֲלֵא כָּל שְׂהוּא, שְׂרִי, מִפְּנֵי
שֶׁהֵם דּוֹלְקִים וְהוֹלְקִים:

ג יְמִדוּרָה שֶׁל זֶפֶת וְשֶׁל גַּפְרִית וְשֶׁל קֶשׁ
וּגְבָבָא, אֶפְלוּ לֹא אֲחִזוּ בְּהֵם הָאוּר אֲלֵא
כָּל שְׂהוּא, שְׂרִי, וְכֵן מְדוּרָה שֶׁל קִנִּים וְשֶׁל
גִּרְעִינֵי תְּמָרִים כְּשֶׁהֵם מְפֹזְרִים, אֲכָל אִם
הַקִּנִּים אֲגִדּוֹת וְהַגִּרְעִינִים בְּפֶל צְרִיכִים
שִׁיעִיצִית בְּהֵם הָאוּר עַד שֶׁתְּהֵא הַשְּׁלֵהֶבֶת
עוֹלָה מֵאֲלִיָּה. וְיֵישׁ אוֹמְרִים בְּהַפֵּךְ:

סִימָן רִנּו - שֵׁשׁ תְּקִיעוֹת שֶׁהָיוּ תּוֹקְעִין בְּעֶרְבַּ שַׁבָּת. וְבוֹ סְעִיפָה אַחַד:

א כְּשֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּיִשׁוּבֵן הָיוּ תּוֹקְעִין בְּעֶרְבַּ
שַׁבָּת שֵׁשׁ תְּקִיעוֹת כְּדֵי לְהַבְדִּיל אֶת הַעֵם
מִן הַמְּלֶאכֶה. הֵגֵה וְנִהְגּוּ בַּקְּהֵלוֹת
הַקְּדוּשׁוֹת, שֶׁכָּל שְׂהוּא סְמוּךְ לַשַּׁבָּת כְּחֻצֵי
שַׁעָה אוֹ שַׁעָה, שֶׁמְכַרְזוּ שְׁלִיחַ צְבוּר לְהַכִּין
עֲצֻמָּן לַשַּׁבָּת, וְהוּא בְּמִקּוֹם הַתְּקִיעוֹת
בְּיַמֵּיהֶם, וְכֵן רְאוּי לְנַהֵג בְּכָל מְקוֹם:

סִימָן רִנּו - דִּינֵי הַטְּמֵנַת חַמּוּן. וְבוֹ ח' סְעִיפִים:

א אֵין טוֹמְנִין בַּשַּׁבָּת אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׂאִין
מוֹסִיף הֵבֵל, אֲכָל בְּסַפֵּק חֻשְׁכָּה טוֹמְנִין
בּוֹ. וְאֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֵבֵל אֶפְלוּ
מִבְּעוֹד יוֹם. וְאִם הִטְמִין בְּדָבָר הַמוֹסִיף
הֵבֵל, הַתְּבַשִּׁיל אֲסוּר אֶפְלוּ בְּדִיעֵבֵד.
וְדוֹקָא בְּצוּנֵן שֶׁנִּתְחַמֵּם אוֹ שֶׁנִּצְטַמַּק וְיִפֶּה
לוֹ, אֲכָל בְּעוֹמֵד בְּחַמִּימוֹתוֹ כְּשֶׁעֲשֵׂה
רֵאשׁוּנָה מִתֵּר. הֵגֵה יֵישׁ אוֹמְרִים דָּאֵם שִׁכַּח
וְהִטְמִין בְּשׁוּגַג בְּדָבָר הַמוֹסִיף הֵבֵל שְׂרִי
לְאַכֵּל (הַנְּהוֹת מְרֻדְכִי), וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה
אֵינוֹ אֲסוּר אֲלֵא כְּשֶׁעוֹשֵׂה לְצַרְף לְיָלָה, אֲכָל
כְּשֶׁמְטַמֵּין לְצַרְף מִתֵּר הִטְמִין מִבְּעוֹד
יוֹם בְּדָבָר שֶׁמוֹסִיף הֵבֵל (מְרֻדְכִי רֵישׁ פֶּרֶק
פִּירָה וּבֵית יוֹסֵף סוּף סִימָן רִנ"ג בְּשֵׁם שְׂבָלִי
לְקַט). וּבְדִיעֵבֵד יֵישׁ לְסַמֵּךְ עַל זֶה, וּבְלִבְד
שְׂלֵא יֵהָא רְגִיל לַעֲשׂוֹת כֵּן):

ב אֶפְלוּ תְּבַשִּׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כָּל צֶרְכּוֹ אֲסוּר
לְהִטְמִין בַּשַּׁבָּת אֶפְלוּ בְּדָבָר שְׂאִינוֹ מוֹסִיף
הֵבֵל. וּמִכָּל מְקוֹם לְשׁוּם בָּלִים עַל
הַתְּבַשִּׁיל כְּדֵי לְשַׁמְרוֹ מִן הַעֲכָבְרִים אוֹ כְּדֵי
שְׂלֵא יִתְטַנֵּף בְּעַפְרוּרִית, שְׂרִי, שְׂאִין זֶה
כְּמִטְמִין לְחֵם אֲלֵא כְּשׁוֹמֵר וְנוֹתֵן פְּסוּי
עַל הַקְּדוּרָה (וְעֵין לְעִיל סִימָן רִנ"ג):

ג וְאֵלוֹ הֵם דְּבָרִים הַמוֹסִיפִים הֵבֵל: פְּסֵלַת
שֶׁל זֵיתִים אוֹ שֶׁל שִׁמְשָׁמִין, וְזָבֵל וְמִלַּח,
וְסִיד וְחֹל, בֵּין לְחִים בֵּין יְבֻשִׁים, וְתַבָּן
וְזִינִי, וְמוֹכִיז, וְעֵשְׂבִים, בְּזִמָּן שֶׁשִּׁלְשָׁתָם
לְחִין. וְאֵלוֹ דְּבָרִים שְׂאִינֶם מוֹסִיפִים הֵבֵל:
כְּסוּת, וּפְרוֹת, וְכֹפֵי יוֹנָה (אוֹ שְׂאָר נּוֹצוֹת,
מִהַרְר"א בַּהֲגָהוֹת), וְנִעְרַת שֶׁל פֶּשֶׁתָּן,
וְנִסְרַת שֶׁל חֲרָשִׁין (פְּרוּשׁ, הַקֶּשׁ הַדָּק הַנוֹפֵל
מִן הַעֵץ כְּשֶׁמְגַרְרִים אוֹתוֹ בַּמְּגָרָה). הֵגֵה יֵישׁ
אוֹמְרִים דְּמִתֵּר לְהִטְמִין בְּסֻלְעִים אֵף עַל פִּי
שֶׁמוֹסִיפִין הֵבֵל, דְּמִלְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא לֹא
גָּזְרוּ בָּהּ וּבְכֵן (תּוֹסֵפוֹת וּמְרֻדְכִי רֵישׁ פֶּרֶק לֹא
יִחַפּוּ):

ד אֵף עַל פִּי שְׂאִין טוֹמְנִין בַּשַּׁבָּת אֶפְלוּ
בְּדָבָר שְׂאִין מוֹסִיף הֵבֵל, אִם טְמָן בּוֹ
מִבְּעוֹד יוֹם וְנִתְגַּלָּה מִשְׁחֻשְׁכָּה, מִתֵּר לְחִזּוֹר
וְלְכַסּוֹתוֹ. וְכֵן אִם רָצָה לְהוֹסִיף עֲלָיו
בַּשַּׁבָּת מוֹסִיף, וְכֵן אִם רוּצָה לְטָלוֹ כְּלוֹ
וְלִתֵּת אַחֵר בְּמִקּוּמוֹ, בֵּין שֶׁהִרְאִשׁוֹן חֵם
יוֹתֵר מִהַשְּׁנִי בֵּין שֶׁהַשְּׁנִי חֵם יוֹתֵר
מִהִרְאִשׁוֹן, אֶפְלוּ לֹא הֵיָה מְכַסֶּה אֲלֵא
בְּסִדִּין, וְכוּל לְטָלוֹ לְכַסּוֹתוֹ בְּגִלוּפִיקְרִין,
לְוֵהוּא שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה הַקְּדוּרָה כָּל צֶרְכָּה, אֲכָל
אִם אֵינָה מְבַשֵּׁלַת כָּל צֶרְכָּה, אֶפְלוּ
לְהוֹסִיף עַל הַכְּסוּי אֲסוּר, שֶׁתּוֹסַפֵּת זֶה
גּוֹרֵם לָהּ לְהַתְבַּשֵּׁל:

ה אִם פְּנֵה הַתְּבַשִּׁיל בַּשַּׁבָּת מְקַדְרָה
שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל בָּהּ לְקַדְרָה אַחֲרָת, מִתֵּר
לְהִטְמִינוּ בְּדָבָר שְׂאִינוֹ מוֹסִיף הֵבֵל:

ו מִתֵּר לְהִטְמִין בַּשַּׁבָּת דְּבָר צוּנֵן בְּדָבָר
שְׂאִינוֹ מוֹסִיף הֵבֵל כְּדֵי שְׂלֵא יִצְטַנֵּן בִּיּוֹתֵר
אוֹ כְּדֵי שֶׁתְּפִיג צְנָתוֹ, אֲכָל בְּדָבָר הַמוֹסִיף
הֵבֵל, אֶפְלוּ לְהִטְמִין צוּנֵן גְּמוּר וְאֶפְלוּ
מִבְּעוֹד יוֹם נְמִי אֲסוּר:

ז כָּל הֵיכָא דְאַסְרִינֵן הִטְמֵנָה, אֶפְלוּ בַּקְּדוּרָה
מְבַשֵּׁלַת כָּל צֶרְכָּה אֲסְרִינֵן, וְאֶפְלוּ מִצְטַמַּק
וְרַע לוֹ: הֵגֵה וְכֵן עֶקֶר. וְיֵישׁ מְקַלֵּין וְאוֹמְרִים,
דְּכָל שְׂהוּא חֵי לְגַמְרֵי אוֹ נִתְבַּשֵּׁל כָּל צֶרְכּוֹ
מִתֵּר בְּהִטְמֵנָה כְּמוֹ בְּשֶׁהוּי, וְכִמוֹ שֶׁנִּתְבַּאָר
לְעִיל סִימָן רִנ"ג. וּבְמִקּוֹם שֶׁנִּהְגּוּ לְהַקְּל עַל
פִּי סְבָרָא זֹו אֵין לְמַחּוֹת בְּיָדָם, אֲכָל אֵין
לְנַהֵג כֵּן בְּשְׂאָר מְקוּמוֹת:

בְּאֵר הַגּוֹלָה

ס שֵׁם בְּגִמְרָא ע רְבִינּוּ יִרְחֵם בְּחֵלֶק ג פ שַׁבָּת י"ח צ לְפָרוּשׁ רַמב"ם בְּפֶרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ק הַמְּגִיד שֵׁם וּבֵית יוֹסֵף ר' יוֹסֵף מִשְׁמַעוֹת הַבְּרִיתָא שֵׁם ש שֵׁם
סִימָן רִנְה א שַׁבָּת י"ט ב שֵׁם כ' וְכְשֶׁמוֹאֵל ג שֵׁם וְכַרְבְּנוֹ תָם ד רַמב"ם פֶּרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ה שַׁבָּת כ"א ו טוֹר וְרַבְנּוּ יִרְחֵם בְּחֵלֶק ג וְכַרְבִּי יִהְיֶה שֵׁם כ'
ז שֵׁם ח לְגִרְסַת הַרִ"ף שֵׁם וְרַמב"ם פֶּרֶק ג מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ט לְגִרְסַת הַרַמ"ש שֵׁם וְהַטּוֹר [סִימָן רִנּו] א שַׁבָּת ל"ה [סִימָן רִנּו] א שַׁבָּת ל"ד ב לְגִרְסַת רַש"י וְכֵן
כְּתוּב הַר"ן וְהַרַמ"ש ג ר"ן מִסִּילוֹן דְּאֲנָשִׁי טְבַרְנָה שֵׁם ל"ה ד רַמב"ן ה הַר"ן שֵׁם ו שֵׁם מ"ז ז שֵׁם לְדַעַת הַטּוֹר וְהַר"ן וְרַבְנּוּ יִרְחֵם בְּחֵלֶק ג וְכֵן נִרְאֶה מְדַבְּרֵי רַמב"ם
בְּפֶרֶק ג ח לְדַעַת הַרַמב"ם שֵׁם ט שַׁבָּת נ"א י שֵׁם בְּגִמְרָא כ שֵׁם כְּרָבֵן שְׁמֵעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ל טוֹר וְסַמ"ג וְסַמ"ק וְהַתְרוּמָה מ שֵׁם כְּרָבֵן שְׁמֵעוֹן בֵּן גְּמִלְיָא ל טוֹר
וְרַמב"ם בְּפֶרֶק ד מֵהַלְכוֹת שַׁבָּת ס שֵׁם בְּמִשְׁנֵה לְפָרוּשׁ רַמב"ם שֵׁם וְהַר"ן וְכַשֵּׁם הַגְּאוּנִים ע ר"ן מִסִּילוֹן דְּאֲנָשִׁי טְבַרְנָה שֵׁם ל"ה פ סַמ"ג וְסַמ"ק וְהַתְרוּמָה לְדַבְּרֵי
ר"ח שֵׁם בְּמִשְׁנֵה מ"ז

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רנו - דיני הטמנת חמין

אף על פי שמתר להשהות קדרה על גבי פירה שיש בה גחלים על פי הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג א"א הוא מכסה בכגדים, אף על פי שהכגדים אינם מוסיפים הכל מחמת עצמן, מכל מקום מחמת אש שתחיתהם מוסיף הכל (ואסור). וזמיהו, כל שהוא בענין שאין הכגדים נוגעים בקדרה, אף על פי שיש אש תחיתה, כיון שאין עושה דרך הטמנה שרי. הלכך היכא שמעמיד קדרה על גבי פירה או כופח שיש בהם גחלים ואין שולי הקדרה נוגעים בגחלים, שהיו מקרי ומתר על פי הדרכים שנתבארו בסימן רנ"ג. וזמן על הקדרה כלי רחב שאינו נוגע בצדי הקדרה וזמן בגדים על אותו כלי רחב, מטר, דכיון שאין הכגדים נתונים אלא על אותו כלי רחב שאינו נגע בצדי קדרה, אין כאן הטמנה וכן מטר להניח הקדרה בתנורים שלנו על ידי שיתח בתוכה חתיכה חמה, והוא שלא תהא הקדרה נוגעת בגחלים, ואף על פי שמכסה פי התנור בכגדים, כיון שאין הכגדים נוגעים בקדרה לאו הטמנה היא ושרי. הג"ה והטמנה שעושין במדינות אלו שמטמינים בתנור וטחין פי התנור בטיט, שרי לכלי עלמא (אור זרוע ותרומת הדשן סימן ס"ט ואגור) וכמו שנתבאר לעיל סימן רנ"ד ויתבאר לקמן סוף סימן רנ"ט. ומצוה להטמין לשבת כדי שיאכל חמין בשבת, כי זהו מפקוד וענג שבת. וכל מי שאינו מאמין בדברי החכמים ואסור אכילת חמין בשבת, חוששין שמא אפיקורוס הוא (הר"ן פרק במה טומנין וכל בו):

סימן רנח - שמתר להשיב ערב שבת דבר קר על קדרה חמה. ובו סעיף אחר: א"א מתר להניח מבעוד יום כלי שיש בו דבר

קר על גבי קדרה חמה, שאין זה בטומן בדבר המוסיף הכל:

סימן רנט - במה דיני הטמנה ומתבארים. ובו ז' סעיפים

א"מזכין (פרוש, כל דבר בך קרוי מזכין, כגון צמר גפן ותלישי צמר בך של בהמה וגרירת בגדים בלויים) שטמן בהם דרך מקרה אסור לטלטלן, באלא מנער הפסוי והן נופלות, וכגון שמקצתן מגלה, שאין זה טלטול אלא מצדו. ואם יחדן לקח, מטר לטלטלן. אבל אם טמן בגוי צמר, אפלו לא יחדן לקח מטר לטלטלן. והני מלי סתם גזין שאין עומדין לסחורה, אבל אם נתנם לאוצר לסחורה, צריכין יחוד, ואם טמן בהם בלא יחוד, מנער הפסוי והן נופלות. ודיהנו לומר שנוטל כסוי הקדרה שיש תורת כלי עליה, ואף על פי שהם עליה לא אכפת לו, דלא נעשית בסיס להן:

ב"הנותנים אבנים ולבנים סביב הקדרה צריך שיתחדם לכך לעולם, שהרי כל זמן שלא יחדן אינם חשוכים לו ומשליכין, הלכך אסור לטלטלן אם לא שצניעם ומיחדן לכך:

ג"הטומן בקפה מלאה גזי צמר שאסור לטלטל, והוציא הקדרה, כל זמן שלא נתקלקלה הגמא יכול להחזירה, ואם נתקלקלה לא יחזירה, ואפלו לכתחלה יכול להוציא על דעת להחזירה אם לא תתקלקל, ולא חוששין שמא יחזירה אף אם תתקלקל. ויש אומרים שאפלו טמן בדבר שמתר לטלטל, אם נתקלקל הגמא לא יחזיר, מפני שתצטרף הקדרה לעשות לעצמה מקום לשמחזירה, ונמצא כמי שטומן בשבת:

ד"טמן בדבר שאינו נטל וכסה פיה בדבר הנטל, מגלה הפסוי ואוחז בקדרה ומוציאה:

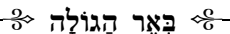
ח"טמן וכסה בדבר שאינו נטל, אם מקצת הקדרה מגלה נטל ומחזיר, ואם לאו אינו נוטל:

ו"יום טוב שחל להיות בערב שבת, יש מי שאוסר להטמין באבנים משום דהוי כמו בגזן, ויש מתירים:

ז"לתנור שמניחים בו החמין וסותמין פיו בדף ושורקין (פרוש, מחליקין) אותו בטיט, מטר לסתר אותה סתימה כדי להוציא החמין, ולחזור ולקטמו. ואם יש בו גחלים לוחשות, מטר על ידי אינו יהודי. הגה ויש מחמירין שלא לסתר סתימת התנור הטוח בטיט על ידי ישראל אם אפשר לעשות על ידי אינו יהודי, וכן אם אפשר לעשותו על ידי ישראל קטן לא יעשה ישראל גדול. ואם אי אפשר, יעשה גדול על ידי שנוי קצת, והכי נהג (תרומת הדשן סימן ס"ה ואגור). ונראה לי, הא דמטר לחזר לסתם התנור, הינו ביום, דכבר כל הקדרות מבשלות כל צרכן, אבל בלילה סמוך להטמנתו, דיש לספק שמא הקדרות עדין אינן מבשלות כל צרכן, אסור לסתם התנור, דגורם בשול, כמו שנתבאר סימן רנ"ז סעיף ד', ואפלו על ידי אינו יהודי אסור, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רנ"ג. (ושאר דיני חזרה בשבת, עין לקמן סימן שי"ח):

סימן רס - דיני הכנסת שבת. ובו ב' סעיפים:

א"מצוה לרחץ הגה כל גופו, ואם אי אפשר לו ירחץ (טור) פניו וידי ורגליו בחמין בערב שבת. ומצוה לחף הראש יולגלח הצפרנים בערב שבת. הגה ואם היו שערות ראשו גדולות, מצוה לגלחן (אור זרוע פרק אלו מגלחין). וכשנוטל צפרניו לא יטל אותן כסדרן, ויתחיל בשמאל בקמיצה ויבזמן באצבע, וסימן לזה, דבהג"א בשמאלו ובדאג"ה בזמין (אבודרהם וספר המוסר):

צ טור ושאר פוסקים ק טור לדעת הרא"ש והר"ן שם ר ר"ן לדעת רבנו יונה והרשב"א ש מדברי הרא"ש שם [סימן רנח] א שבת נ"א לגרסת הר"ף והרא"ש [סימן רנח] א שבת מ"ח כאב"י ב שם מ"ט ג שם וכרכא וכאויקמתא דרבינא, תוספות והרא"ש וטור והר"ן ושאר פוסקים ד בפרוש רש"י שם ה טור ורשב"א בתשובה ו שם במשנה וכדמפרש לה רב בגמרא נ' ז לדעת הרמב"ם בפרוש המשנה שם וכתב הבית יוסף שכן נראה מחבורו ח שם נ"א ט שם י שבלי הלקט בשם ר"י בר נתן כ שם בשם ר' בנימין ל תרומת הדשן ותאגור בשם מהר"י מולין בשם המרדכי [סימן רכ] א שבת כ"ה מהא דרבי יהודה בר אלעאי ב מרדכי שם ושבלי הלקט ג כל בו וספר חיי עולם

ב יבִישִׁיָהוּ סְמוּךְ לַחֲשֵׁכָה יִשְׁאַל לְאַנְשֵׁי בֵיתוֹ בְּלִשׁוֹן רַבָּה עֲשׂוּתָם, עֲרֻכְתָּם, הַפְרִשְׁתָּם חֵלָה, וַיֹּאמֶר לָהֶם הַדְּלִיקוּ אֶת הַנֵּר. וּבְמָקוֹם שֶׁאֵין מַעֲשִׂיָן אֵין צְרִיף לומר עֲשׂוּתָם (טור):

סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת. ובו ד' סעיפים:

א אִסְפַּק חֲשֵׁכָה, וְהוּא בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת (וְהַיּוֹם, כְּדִי שְׂעוֹר הַלּוּק ג' רַבְעֵי מִיל אַחַר שְׂקִיעַת הַחֲמָה (טור בְּסִימָן רצ"ג וּבְדִלְקָמֶן סוּף סִימָן ב), וְשְׂעוֹר מִיל הוּא שְׁלִישׁ שְׂעוֹר פְּחוֹת חֶלֶק שְׁלִישִׁים), אֵין מַעֲשִׂיָן אֶת הַנֵּר, וְאֵין מְטַבִּילִין אֶת הַכֹּהֲנִים, וְאֵין מְדַלְקִין אֶת הַנֵּרוֹת, וְאֵין מַעֲרִבִין עֲרוּבֵי תַחֲמוּמִין (וְעַן לְקַמֵּן סִימָן טט"ו סעיף ב), אֲכַל מַעֲשִׂיָן אֶת הַדְּמָא, וְטוֹמְנִין אֶת הַחֲמוּמִין, וּמַעֲרִבִין עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת (וְעַן לְקַמֵּן סִימָן שצ"ג). וְיִמְתָּר לומר לְאֵינוּ יְהוּדֵי בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת לְהַדְּלִיק גַּר לְצַרְף שַׁבָּת, יִבְנֶן לומר לוֹ לַעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכָה שֶׁהִיא לְצַרְף מְצוּהָ אוֹ שֶׁהוּא טְרוּד וְנַחֲפֵז עָלֶיהָ. הַגַּה וְכֵן מִי שֶׁקָּבַל עָלָיו שַׁבָּת שְׂעוֹר אוֹ שְׁתֵּים קָדָם חֲשֵׁכָה, כּוֹל לומר לְאֵינוּ יְהוּדֵי הַדְּלִיק הַנֵּר וְשָׂאֵר דְּבָרִים שֶׁצְּרִיף (מַהֲרִ"ו סִימָן קי"ו). (וְעַן לְקַמֵּן סִימָן ש"ב):

ב יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁצְּרִיף לְהוֹסִיף מַחַל עַל הַקֵּדֶשׁ. הַיּוֹמָן תּוֹסֵפֶת זֶה הוּא מִתַּחֲלַת הַשְּׂקִיעָה שֶׁאֵין הַשֶּׁמֶשׁ נֹרְאִית עַל הָאָרֶץ עַד זְמַן בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת, וְהַיּוֹמָן הַזֶּה שֶׁהוּא שְׁלִישׁ מִלִּין וְרַבְעֵי, רָצָה לַעֲשׂוֹתוֹ כְּלוֹ תּוֹסֵפֶת עוֹשֶׂה רָצָה לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מִקְצַת עוֹשֶׂה, וּבִלְבָד שִׁיּוֹסִיף אֵיזָה זְמַן שִׁיְהִיָּה וְדָא יוֹם מַחַל עַל הַקֵּדֶשׁ. וְשְׂעוֹר זְמַן בֵּין הַשְּׁמֹשׁוֹת הוּא ג' רַבְעֵי מִיל, שֶׁהֵם מִהֶלֶף אֶלֶף וְחֲמֵשׁ מֵאוֹת אֲמוֹת קָדָם הַלְּלָה. הַגַּה וְאֵם רוּצָה לְהַקְדִּים וְלִקְבַל עָלָיו הַשַּׁבָּת מִפְּלַג הַמִּנְחָה וְאֵילָף, הַרְשׁוֹת כְּדוֹ (טור וְאָגוּר בְּשֵׁם תּוֹסֵפּוֹת פֶּרֶק תְּפִלַּת הַשַּׁחֲרִי). (וְעַן לְקַמֵּן סִימָן רס"ז):

ג יְמֵי שְׂאֵינוּ בְּקֵי בְּשְׂעוֹר זֶה, יְדַלְקֵי בְּעוֹד שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ בְּרֹאשׁ הָאֵילָנוֹת. וְאֵם הוּא יוֹם הַמַּעֲנֵן, יְדַלְקֵי כְּשֶׁהַתַּרְנֻגּוּלִין יוֹשְׁבִים עַל הַקּוֹרָה מִבְּעוֹד יוֹם. וְאֵם הוּא בְּשָׂדֶה שֶׁאֵין

שֵׁם תַּרְנֻגּוּלִים, יְדַלְקֵי כְּשֶׁהַעוֹרְבִים יוֹשְׁבִים מִבְּעוֹד יוֹם:

ד הָאֲחֵר עֲנִית כְּרַכּוֹ, אִף עַל פִּי שְׂעִדִין יוֹם הוּא, אֵין מַעֲרִבִין וְאֵין טוֹמְנִין, מִשׁוּם דְּהָא קְבֵלָה לְשַׁבָּת עָלֶיהָ. וְהַלְּדִין הוּי אֲמִירַת מְזֻמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת כְּעֲנִית כְּרַכּוֹ לְדִידֵהוּ:

סימן רסב - לקדוש השבת בשלחן ערוף ובכסות נקיה. ובו ג' סעיפים:

א אִסְדֵּר שְׁלַחְנוּ וְיַצִּיעַ הַמַּשׁוֹת וַיִּתְקַן כָּל עֲנִינֵי הַבַּיִת, כְּדִי שִׁימְצָאנוּ עֲרוּף וּמִסְדֵּר כְּבָאוּ מִבַּיִת הַכְּנִסֶּת. הַגַּה וַיְהִיָּה שְׁלַחְנוּ עֲרוּף כָּל יוֹם הַשַּׁבָּת, וְכֵן הַמְּנַגֵּה, וְאֵין לְשַׁנּוֹת. (טור סוּף סִימָן רפ"ט וּמְרַכְכֵי סוּף פֶּרֶק כָּל כַּתְּבֵי וְהַגְהוֹת מִמּוֹנֵי פֶּרֶק כ"ט דְּשַׁבָּת):

ב לִישְׁתַּדֵּל שִׁיְהִי לוֹ בְּגָדִים נְאִים לְשַׁבָּת. וְאֵם אֵי אֶפְשֵׁר לוֹ, לְפָחוֹת יִשְׁלַשׁ (פְּרוּשׁ יִשְׁלַשֶּׁם כְּלָפֵי מִטָּה שִׁיְהִי אַרְבַּים כְּמַדַּת הַעֲשִׂיָרִים הַיּוֹשְׁבִים בְּבֵיתָם. רש"י שם) בְּגָדָיו לְמִטָּה דֶרֶךְ כְּבוֹד:

ג יִלְבַּשׁ בְּגָדָיו הַנְּאִים, וַיִּשְׂמַח בְּבֵיאַת שַׁבָּת כְּיוֹצֵא לְקִרְאָת הַמֶּלֶךְ וְכְיוֹצֵא לְקִרְאָת חַתָּן וְכֵלָה, דְּרַבֵּי חֲנִינָא מַעֲטַף וְקָאֵי בְּפִנְיָ דְּמַעֲלֵי שַׁבָּתָא וְאָמַר בָּאוּ וְנִצַּא לְקִרְאָת שַׁבָּת מִלְכָּתָא. רַבֵּי יְנָאֵי אוֹמַר בּוֹאֵי כְּלָה בּוֹאֵי כְּלָה. הַגַּה וְלִבְשֵׁי עֲצֻמוֹ בְּבִגְדֵי שַׁבָּת מִיַּד אַחַר שְׂרַחֵץ עֲצֻמוֹ, וְזֶהוּ כְּבוֹד הַשַּׁבָּת. וְעַל כֵּן לֹא יִרְחֵץ לְשַׁבָּת אֶלָּא סְמוּךְ לְעֶרְב, שֶׁלְּבִישׁ עֲצֻמוֹ מִיַּד (הַגְהוֹת מְרַכְכֵי הַתְּדוּשִׁים):

סימן רסג - מי ומי הפדליקין, ואם יענו ביום המענן. ובו י"ז סעיפים:

א אֵיְהָא זֵהִיר לַעֲשׂוֹת גַּר יְפָה. בְּיוֹשׁ מְכוֹנִים לַעֲשׂוֹת שְׂתֵי פְתִילוֹת, אֶחָד כְּנָגֵד זְכוֹר וְאֶחָד כְּנָגֵד שְׂמוּרָה. הַגַּה וְיִכּוּלִין לְהוֹסִיף וְלְהַדְּלִיק ג' אוֹ ד' נְרוֹת, וְכֵן נִהְגוּ. הָאִשָּׁה שֶׁשִּׁכְּחָה פֶּעַם אַחַת לְהַדְּלִיק, מְדַלְקַת כָּל יְמֵיהָ ג' נְרוֹת (מַהֲרִ"ל), כִּי יְכוּלִין לְהוֹסִיף עַל דְּבַר הַמְּכַוֵּן נֶגֶד דְּבַר אַחַר, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִפְחוֹת (אֲשֶׁר"י וּמְרַכְכֵי מִסְכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה רִישׁ פֶּרֶק יוֹם טוֹב):

ב יֶאֱחָד הָאֲנָשִׁים וְאֶחָד הַנְּשִׁים חַיִּים לְהִיּוֹת בְּכַתְּיָהֶם גַּר דְּלוּק בְּשַׁבָּת. אֶפְלוּ אֵין לוֹ מַה יֵאָכַל, שׂוֹאֵל עַל הַפְּתָחִים וְלוֹקַח שְׂמֵן

וּמְדַלִּיק אֶת הַנֵּר, שְׂדָה בְּכָלֵל עֲנָג שַׁבָּת הוּא:

ג יְהַנְּשִׁים מִזְהֵרוֹת כּוֹ יוֹתֵר, הַמְּפַנֵּי שְׂמֻצְיוֹת בְּבֵית וְעוֹסְקוֹת בְּצִרְכֵי הַבַּיִת. וְאֵם אֵין יָדוּ מְשַׁנֵּת לְקִנּוּת גַּר לְשַׁבָּת וְלִקְדוּשׁ הַיּוֹם, גַּר שַׁבָּת קוֹדֵם. וְכֵן אֵם אֵין יָדוּ מְשַׁנֵּת לְקִנּוּת גַּר לְשַׁבָּת וְגַר לְחֻנְפָּה, גַּר שַׁבָּת קוֹדֵם מִשׁוּם שְׁלוֹם הַבַּיִת, דְּאֵין שְׁלוֹם בְּבֵית בְּלֹא גַּר (וְאֵם אֵין יָדוּ מְשַׁנֵּת לְקִנּוּת יֵין לִקְדוּשׁ וְלִקְנּוּת גַּר חֻנְפָּה, עַיֵן לְקַמֵּן סִימָן תרע"ח):

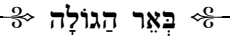
ד יֹאֵל יְקָדִים לְמַהֵר לְהַדְּלִיקוּ בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל, שְׂאֵוּ אֵינוּ נִכְרַ שְׂמֻדְלִיקוּ לְכַבּוֹד שַׁבָּת. וְגַם לֹא יֵאָחֵר, וְאֵם רוּצָה לְהַדְּלִיק גַּר בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל וְלִקְבַל עָלָיו שַׁבָּת מִיַּד, רִשְׁאֵי, כִּי כִּיּוֹן שְׂמֻקְבַּל עָלָיו שַׁבָּת מִיַּד אֵין זֶה הַקְּדָמָה, וּבִלְבָד שִׁיְהָא מִפְּלַג הַמְּנַחָה וְלַמַּעֲלָה, שֶׁהוּא שְׂעוֹר וְרַבִּיעַ קָדָם הַלְּלָה. הַגַּה וְעַן לְקַמֵּן סִימָן רס"ו. וְאֵם הִיָּה הַנֵּר דְּלוּק מִבְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוּל, יִכְפְּנוּ וְיִחְזוֹר וְיִדְלִיקוּ לְצַרְף שַׁבָּת (טור):

ה טְשִׁידְלִיק יְכַרֵּף בְּרוּף אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הַעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהַדְּלִיק גַּר שַׁל שַׁבָּת, אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. גַּם בְּיוֹם טוֹב צְרִיף לְכַרֵּף לְהַדְּלִיק גַּר שַׁל יוֹם טוֹב. וּבְיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּלֹא שַׁבָּת יֵישׁ מִי שֶׁאֲמַר שֶׁלֹּא יְכַרֵּף, וְעַן לְקַמֵּן סִימָן תר"י. הַגַּה יֵישׁ מִי שֶׁאֲמַר שֶׁמְכַרְכִּין קָדָם הַהַדְּלָקָה, וְיֵישׁ מִי שֶׁאֲמַר שֶׁמְכַרְכֵּף אַחַר הַהַדְּלָקָה (מְרַכְכֵי סוּף בְּמָה מְדַלְקִין). וְכִדִּי שִׁיְהָא עוֹבֵר לַעֲשִׂיתוֹ, לֹא יִהְיֶה מְנַחָה עַד לְאַחַר הַכְּרֵכָה, וּמְשִׁימִין הִיָּד לְפָנֵי הַנֵּר אַחַר הַהַדְּלָקָה וּמְכַרְכִּין, וְאַחַר כֵּן מְסַלְקִין הִיָּד, וְזֶה מְקַרֵּי עוֹבֵר לַעֲשִׂיהָ, וְכֵן הַמְּנַגֵּה (מַהֲרִ"ו):

ו לְבַחוּרִים הַהוֹלְכִים לְלַמֵּד חוּץ לְבֵיתָם, צְרִיכִים לְהַדְּלִיק גַּר שַׁבָּת בְּחֻדְרָם, וּלְכַרֵּף עָלָיו, אֲכַל מִי שֶׁהוּא אֶצֶל אִשְׁתּוֹ אֵין צְרִיף לְהַדְּלִיק בְּחֻדְרוֹ וּלְכַרֵּף עָלָיו, לְפִי שֶׁאִשְׁתּוֹ מְכַרְכַּת בְּשִׁבְלֵהּ:

ז מְאֻרַח שֶׁאֵין לוֹ חֻדַּר מִיַּחַד וְגַם אֵין מְדַלְקִין עָלָיו בְּבֵיתוֹ, צְרִיף לְהַשְׁתַּתֵּף בְּפְרוּשָׁה:

ח יב' או ג' בְּעָלֵי בְתִים אוֹכְלִים בְּמָקוֹם אֶחָד, יֵישׁ אוֹמְרִים שֶׁכָּל אֶחָד מְכַרְכֵּף עַל

ד שַׁבָּת ל"ד [סימן רסא] א שַׁבָּת ל"ד ב ר"י ג הרמב"ם בְּפֶרֶק ד מַהֲלָכוֹת שַׁבָּת הֵבִיאוּ הַטּוֹר וְהַבֵּית יוֹסֵף סִימָן ש"ב ד הַרִ"ף וְרַא"ש וְהַר"ן וְהַמַּגִּיד בְּפֶרֶק ה בְּשֵׁם הַרְמַב"ן מִקָּא דְיוֹמָא פ"א ה הַמַּגִּיד שֵׁם ו שַׁבָּת ל"ד וְכַרְבֵּי יְהוּדָה וְכַדְמַרְשׁ לָהּ רַבָּא ז שֵׁם ל"ה ח מְרַכְכֵי ט בֵּית יוֹסֵף [סימן רסב] א מִקָּא דְרַבֵּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא שַׁבָּת קי"ט ב שַׁבָּת קי"ג ג שֵׁם קי"ח [סימן רסג] א טוֹר מִקָּא דְרַב הוֹנָא שַׁבָּת כ"ג ב טוֹר וְהַכָּל בּוֹ בְּסִימָן כ"ד ג לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ה מַהֲלָכוֹת שַׁבָּת מִקָּא דְרַב שַׁבָּת כ"ה ד שַׁבָּת ל"א ה הַרְמַב"ם שֵׁם ו שַׁבָּת כ"ד ז שֵׁם ח תּוֹסֵפּוֹת וְהַרַא"ש וְהַמְרַכְכֵי מִקָּא דְרַב צְלִי שֶׁל שַׁבָּת בְּעֶרְב שַׁבָּת בְּרָכוֹת כ"ז ט תּוֹסֵפּוֹת בְּשַׁבָּת כ"ה וְהַרַא"ש שֵׁם הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק ה וְשָׂאֵר פּוֹסְקִים וְהַר"ן וְהַמְרַכְכֵי וְרַב עַמְרָם וְסַמ"ק וְרַבְנּוּ יְחָם י מְרַכְכֵי וְהַגְהוֹת מִמּוֹנֵי בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁלַּמִי כ שֵׁם בְּתוֹסֵפּוֹת וְטוֹר בְּשֵׁם יֵישׁ אוֹמְרִים ל מְרַכְכֵי שֵׁם מ בְּהַגְהוֹת מְרַכְכֵי ג מְצָא בְּתוֹכָהּ אֶשְׁכְּנִים

מנוחה שלו, ויש מגמגם בדבר, ונכון לזה בספק ברכות ולא יברך אלא אחד. הגה אכל אנו אין נוהגין כן:

ט המדליקין בנזירות הבית ואוכלים בחצר, אם אין הנרות ארכות שדולקות עד הלילה, הוי ברכה לבטלה:

י לבעל הלכות גדולות, כיון שהדליק גר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה. ויולע פי זה נוהגות קצת נשים, שאחר שברכו והדליקו הנרות, משליכות לארץ הפתילה שבדן שהדליקו בה ואין מכבות אותה. ויש אומרים שאם תתנה קדם שהדליקה שאינה מקבלת שבת עד שיאמר החזן ברכו מועיל, ויש אומרים שאינו מועיל לה. ויש חולקים על בעל הלכות גדולות ואומרים שאין קבלת שבת תלוי בהדלקת הגר אלא בתפלת ערבית, שפיון שאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכתם. ולדידן, כיון שהתחילו מזמור שיר ליום השבת הוי בברכו לדידהו. הגה והמנהג שאותה אשה המדלקת מקבלת שבת בהדלקה, אם לא שתתנה תחלה, ואפלו תנאי בלב סגי (מרדכי). אבל שאר בני הבית מתרין במלאכה עד ברכו. ועקר הדלקה תלויה בנרות שמדליקין על השלחן, אבל לא בשאר הנרות שבבית (אור זרוע) וצריך להניח הנרות במקום שמדליקין, לא להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר (מרדכי פרק במה מדליקין):

יא יאף על פי שלא התפללו הקהל עדן, אם קדם היחיד והתפלל של שבת מבעוד יום, חל עליו קבלת שבת ואסור בעשיית מלאכה, ואפלו אם אומר שאינו רוצה לקבל שבת:

יב אם רב הקהל קבלו עליהם שבת, המעוט נמשכים אחריהם על ברהם:

יג אדם שאב לעיר בערב שבת וכבר קבלו אנשי העיר עליהם שבת, אף על פי שעדין היום גדול, אם היו עליו מעות או שום חפץ, מניחו לפל:

יד אם ביום המענן טעו צבור וקשבו שחשכה והדליקו נרות והתפללו תפלת

ערבית של שבת, ואחר כך נתפזרו העבים וזרחה חמה, אינם צריכים לחזור ולהתפלל ערבית יאם כשהתפללו הנה מפלג המנחה ולמעלה. ואם יחיד הוא ששעה בכך, צריך הוא לחזור ולהתפלל תפלת ערבית. וילענין עשיית מלאכה, בין צבור בין יחיד מתרים, דקבלת שבת היתה בטעות. ויש אומרים שאותם שהדליקו נרות אסורים בעשיית מלאכה ושאר אנשי הבית מתרין. ויש אומרים, שאותו גר שהדלק לשם שבת אסור לגע בו ולהוסיף בו שמן, ואפלו אם ככה אסור לטלטלו:

טו מי ששקה להתפלל מנחה בערב שבת עד שקבלו הקהל שבת, לא יתפלל מנחה באותו בית הנכנסת, אלא ילך חוץ לאותו בית הנכנסת ויתפלל תפלה של חל. ויהא שלא קבל שבת עמהם, אבל אם ענה וקבל שבת עמהם אינו יכל להתפלל תפלת חל, אלא יתפלל ערבית שמים:

טז אם בא לבית הנכנסת סמוך לקבלת הצבור שבת, מתחיל להתפלל מנחה, ואף על פי שבעודו מתפלל וקבלו הצבור שבת אין בכך פלוס, הואיל והתחיל בהתר:

יז יש אומרים, שמי שקבל עליו שבת קדם שחשכה מתר לומר לישראל חברו לעשות לו מלאכה. הגה ומתן להנות מאותה המלאכה בשבת, וכל שכן במוצאי שבת. מי שמאחר להתפלל במוצאי שבת, או שממשך סעדו בלילה, מתר לומר לחברו ישראל שכבר התפלל והבדיל לעשות לו מלאכתו להדליק לו נרות ולבשל לו, ומתן להנות ולאכל ממלאכתו, כן נראה לי:

סימן רסד - דיני הפתיחה והשמן. וכו' י' ענינים:

א אין עושין פתיחה לגר של שבת, בין גר שעל השלחן בין כל גר שמדליק בבית, ומדבר שהאור אינו נאחז בו אלא נסרף סביביו והשלהבת קופצת, כגון צמר ושער וכיוצא בהם, אלא מדבר שהאור נתלה בו, כגון פשתן נפוצה ונגד שש וצמר גפן וקנבוס וכיוצא בהן. הגה ואם הדליק בדברים האסורים, אסור להשתמש לאורו (תשובת הרשב"א סימן קע"א). ויש אומרים

דאם יש גר אחד מדברים המתרים מתר להשתמש לאור האחרים, וכן דבר שאפשר בלא גר מתר לעשות אפלו אצל נרות האחרים, ולצרף שבת יש להקל בדיעבד (הגהות מרדכי פרק קמא ופרק ב דשבת):

ב יברך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו, אם נתפון להעבות (פרוש), לעשותה עבה) הפתילה יפדי להוסיף אורה אסור, ואם נתפון להקשות הפתילה יפדי שתהא עומדת ולא תשלשל למטה מתר. ומטעם זה מתר לברך דבר שמדליקין בו על גבי גמיו או קש יפדי לתן הפתילה בעששית. הגה נוהגין גרגיר של מלח וגריס של פול על פי הגר בערב שבת כדי שיהא דולק יפה בשבת (מימוני פרק ה וטור):

ג אין מדליקין גר לשבת אלא משמן הנמשך אחר הפתילה. ולפיכך אין מדליקין בזפת ולא בשעווה ולא בשמן העשוי ממצר גפן ולא באליה ולא בחלב, וכן אין מדליקין בעטרן, מפני שריחו רע וניחחו ויצא, ולא בצרי מפני שריחו נודף, שמא יסתפק ממנו ונמצא מתחייב משום מכבה:

ד אפלו נתן מעט שמן זית בשמנים אלו שאינם נמשכים ואז נמשכין, אין מדליקין בהם:

ה חלב מהתך וקרבי דגים אין מדליקין בהם. ואם נתן בהם מעט מאחת משמנים שמדליקין בהם, מתר להדליק בהם:

ו לשאר כל השמנים חוץ מאלו, מדליקים בהם, וימכל מקום שמן זית מצוה מן המבחר:

ז יברך זפת או שעווה או חלב סביב הפתילה, מדליקין בהם:

ח המדליק צריך שידליק רב מה שיוצא מן הפתילה מהגר:

ט אין צריך להבהב הפתילה (פרוש), ענין הבהוב יפל על דבר שאינו נשרף לגמרי וגם לא קיים לגמרי (אל תאכלו ממנו נא, תרגום יונתן, מהבהב). הגה ומכל מקום נהגו להדליק הפתילה ולכבותה כדי שתהיה מתרבת ויאחז בה האור יפה (טור):

⊕ באר הגולה ⊕

ס אור זרוע ע דעת עצמו פ אגדה צ שבלי הלקט ק הגהת מימוני בפרק ה בשם רבנו מאיר והמרדכי בפרק ב דשבת ר כל בו בשם הרי"ף ש תוספות והרא"ש פרק ב דשבת ורבנו ירמיה בתיקן ב והמגיד בשם הרמב"ן והרשב"א ת בית יוסף מדברי השור א מרדכי סוף פרק ב דשבת וריב"ש ב שבלי הלקט ג ברכות כ"ז ד בית יוסף ושבן נראה מדברי רבנו יונה ה הרא"ש שם והרשב"א שם ומלמידי רבנו יונה שם ור"י ו מרדכי סוף פרק ב דשבת בשם הגאונים ז שבלי לקט בשם הגאונים ח תרומת הדשן סימן ד ובכתביו סימן קנ"ג שמוצא בתשובה וכן הורו כמה גדולים ט מרדכי סוף פרק ב דשבת והגהות מימוני פרק ה ושם בתרומת הדשן י שם בתרומת הדשן ובכתביו סימן קנ"ג כ רשב"א בשם התוספות [סימן רסד] א שבת כ' ב טור והרא"ש והמרדכי ורב הפוסקים וכל גדולי צרפת ג שם כ"א ד שם כ' ה תוספות שם כ"ז ורא"ש פרק ב והר"ן שם והרמב"ם בפרק ה ושאר פוסקים ו שם כ"א ז המגיד שם פרק ה לגרסת הרי"ף והרמב"ם שם ח שבת כ' וכו"א ט שבת כ"ד וכו"א י שם כ"א בענין ונפשטה כ שם וכפרוש הרי"ף והרמב"ם בפרק ה ל שם כ"ד ובכתביו מ שם בתוספות נ שם כ' וכפרוש רש"י והרי"ף והרא"ש ושאר פוסקים ס שם ע שם כ"ח וברבי עקיבא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רסד - דיני הפתילה והשמן

י אין מדיקין בסמרטוטין אפלו מחרכין: סימן רסה - דין בל"ים הנתנים תחת הגר. ובו ד' סעיפים:

א אין נותנין פלי מגב מלא שמן על פי הגר כדי שיהא נוטף בתוכו, גזרה שמא יסתפק ממנו ויתחייב משום מכבה. ואם חברו לו פסיד או פחרסית מחר, דכין שהוא פלי אחד פדיל מנה משום אסור שבת:

ב לא ימלא קערה שמן ויתננה בצד הגר ויתן ראש הפתילה בתוכה בשביל שתהא שואבת, גזרה שמא יסתפק ממנו:

ג אין נותנין פלי בשבת תחת הגר לקבל שמן הנוטף, מפני שהוא מבוטל פלי מהיכנו. ומחר לתנו מבועד יום, והשמן הנוטף אסור להסתפק ממנו בשבת. הגה ואסור לגע בגר דולק כשהוא תלוי, אף על פי שאינו מטלטלו ואין בו משום מקצה בגניעה בעלמא. מכל מקום אסור פן יתנגד קצת מנגיעתו וישה (אור זריע):

ד ינותנים פלי תחת הגר לקבל ניצוצות, מפני שאין בהם ממש ואין כאן בטול פלי מהיכנו, אבל לא יתן לתוכו מים אפלו מבועד יום מפני שמקרב זמן כבוי הניצוצות. והמכל מקום מחר לתן מים בעששית שמדליקים בה בערב שבת, כיון שאינו מתפון לכבוי אלא להגביה השמן. הגה ויש אומרים, אפלו מתפון לכבוי שרי, מאחר שאין המים בעין אלא תחת השמן, לא הוי אלא גרם כבוי, וכן נהגין (סמ"ג):

סימן רסו - דין מי שהחשיך לו פדירה. ובו י"ג סעיפים:

א מי שהיה בא בדרך וקדש עליו היום והיה עמו מעות, ויש לו חמורו וגם יש

עמו אינו יהודי, לא יניח פיסו על חמורו, מפני שהוא מצוה על שביתתו, אלא נותן פיסו לאינו יהודי להוליכו לו ולמוצאי שבת לוקחו ממנו, ויאפלו לא נתן לו שכר על זה, ויאהף על פי שנתנו לו משחשכה, מחר. אבל אם מצא מציאה, אינו יכול לתנה לאינו יהודי אלא אם בן פאה לידו מבועד יום, דהשתא הויא פכיסו:

ב האם אין עמו אינו יהודי, מניחו על חמורו, וכדי שלא יהא חיב משום מחמר (פרוש, מנהיג את החמור) אי איכא עקירה והנחה, מניחו לאחר שעקרה יד ורגל ללכת, דלאו עקירה היא, וכשהיא עומדת נוטל הימנה, ולאחר שתחזור ותעקר רגלה יניחנה. ויש אומרים שצריך ליהרר מלהנהיגה בקול רם כל זמן שהפסיד עליה. הגה והוא לא ירכב על החמור אלא ילך ברגליו. ואם הוא צריך לצאת חוץ לתחום מפני שמתירא מן הלסטים או שאר סכנה, ואפלו הוא תוף התחום, יכול לישב על החמור ולרכב (ריב"ש ובית יוסף בשם תשב"ץ):

ג הנה עמו חמורו וחרש שוטה וקטן, יניחנו על החמור ולא יתננה לאחד מאלו:

ד הנה עמו חרש ושוטה ויתנו לשוטה, לפי שאין לו דעת כלל:

ה שוטה וקטן, יתנו לשוטה, שהקטן יבא לכלל דעת. וחרש וקטן, יתנו למי שירצה:

ו יש אומרים, שכשנותנו לאחד מאלו מניחו עליו כשהוא מהלך ונוטלו ממנו כשהוא עומד. הגה ודוקא פשנותן להם משחשכה, אבל פשנותן להם מבועד יום מחר בכל ענין:

ז מאם אין עמו שום אחד מכל אלו, יטלטלנו פחות פחות מארבע אמות. ודוקא פיסו או מציאה שבאה לידו, אבל אם לא באה לידו לא:

ח יש אומרים דדוקא מי שהחשיך לו בדרך, שהיה סבור שיעדן יש שהות ביום, אבל מי שצא מביתו סמוך לחשכה ושכח והוציא לרשות הרבים, לא התירו לו בשום אחד מהדרכים האלו:

ט הגיע לחצר החיצונה המשפחה, נוטל מעל החמור פלים הנטלים, ושאינם נטלים, מתיר את החבלים והשקים נופלים. וי"אם היתה טעונה פלי זכוכית שאסור לטלטלם, כגון שהם כוסות של מקיזי דם שאין ראויים בשבת לבלום לפי שהם מאוסים, ואם יפלו לארץ ישברו, מניח תחתיהם פרים וכסתות. ודוקא במשאות קטנים שיכול לשמטן מתחתיהן, אבל אם הם גדולים שאינו יכול לשמט הפרים מתחתיהן, אסור להניחם תחתיהן, מפני שמבטל פלי מהיכנו (פרוש, מהתשמיש שהיה מוכן לו), אלא פורקן בנחת שלא ישברו, ולא יניחם על הבהמה משום צער בעלי חיים:

י חשכה לו בדרך והפלין בראשו, או שיושב בבית המדרש בשדה וחשכה לו, מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו. ואם יש בית סמוך לחומה שנשמרים בתוכו, מניחן שם:

יא היתה חבילתו מנחת על כתפו וקדש עליו היום, רץ תחתיה עד ביתו. ודוקא רץ, אבל לילך לאט לא, כיון דלית הפרא אתי למעבד עקירה והנחה, דזמנין קאי ולא אדעתה, אבל רץ אית לה הפרא. וכי מטי לביתה, כי היכי דלא קאי פרתא

באר הגולה

פ רבנו ירחם בחלק ב בשם התוספות [סימן רסה] א שבת כ"ח וכתנא קמא ב שם ג שם מ"ב ד שם מ"ז ה תשובת הגאונים בשם רב נטוראי גאון [סימן רסו] א שבת קנ"ג ב רמב"ם פרק ו מהלכות שבת ג שם והר"ש ורבנו ירחם בשם התוספות ד שם בגמרא וכלשנא קמא ה שם במשנה ו שם בגמרא ז הרמב"ם פרק כ' ה שם בגמרא ט שם י שם כ שם בענין ולא אפסקא הלכתא בהדיא ופסק הר"ף והרא"ש דעביד כמר עביד ל המגיד בשם הרשב"א והרמב"ן ושאר מפרשים מ שם בגמרא נ רבנו ירחם חלק א בשם יש מפרשים ס שם במשנה ע שם קנ"ד פ ביצה ט"ו צ שבת קנ"ג

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

וְאִשְׁתְּכֶם דָּקָא מְעִיל מְרֻשָׁת הַרְבִּים לְרֻשָׁת הַיְחִיד, זֹרֵק לָהּ בְּלֹאֲחֵר יָד, דְּהֵינּוּ שְׂלָא כְּדִרְךָ זְרִיקָה, כְּגוֹן מִכְתָּפֵי וּלְאַחֲרֵי:

יב יֵישׁ אֹמְרִים דְּדוֹקָא בְּחִבְלָה הַתִּירו לְעֻשָׁת כֵּן אֲבָל לֹא בְּכִיסוּ, יֵישׁ אֹמְרִים דְּהוּא הֵדִין לְכִיסוּ. הֵגָה וּמִי שְׁשָׁכַח כִּיסוּ עָלָיו בְּשַׁבָּת, אִם הוּא בְּבֵיתוֹ יִכּוֹל לִילֵךְ עִמּוֹ לְחֵדֵר לְהַתִּיר חֲגוּרוֹ וְלִפְלֵי שָׁם לְהִצְנִיעוֹ, וְאִם הוּא בְּשׁוּק, אִסּוּר לְהִבְיֵאוֹ לְבֵיתוֹ, וְכִּי מִתִּיר חֲגוּרוֹ בְּשׁוּק וְהוּא נֹפֵל, וְאֹמֵר לְאִינוּ יְהוּדִי לְשִׁמְרוּ, וְאִם מְבִיאוֹ אֵין לְחֵשׁ (אֲגֵדָה מִסְכַּת בִּיצָה, בֵּית יוֹסֵף סִימָן ש"ט). וְעֵינֵן לְקַמְן סִימָן ש"י, אִם הִפְסִי תְּפוּר בְּכַגְדוֹ מֵה דֵינּוּ:

יג שְׂמֵצָא אֲרַנְקֵי בְּשַׁבָּת אִסּוּר לְטָלוֹ, אִף עַל פִּי שְׂרִיא פֶן יִקְדָּמֵנו אַחֵר:

סִימָן רסז - דִּינֵי הַתַּפְּלָה בְּעֶרְב

שַׁבָּת. וְבוֹ ג' סְעִיפִים:

א בְּתַפְּלַת הַמִּנְחָה בְּעֶרְב שַׁבָּת אֵין נֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶם:

ב מִקְדִּימִין לְהַתְּפַלֵּל עַרְבִית יוֹתֵר מִמִּימּוֹת הַחֵל יִבְכַּפְּלַג הַמִּנְחָה יִכּוֹל לְהִדְלִיק וְלִקְבֹּל שַׁבָּת בְּתַפְּלַת עַרְבִית וְלֶאֱכֹל מִיָּד (וְעֵינֵן לְעֵיל סִימָן רל"ג כִּיצַד מְשַׁעֲרִין שַׁעוֹר פְּלַג הַמִּנְחָה):

ג בְּכַרְכַּת הַשְּׂפִיבֵנו אִינוּ חוֹתֵם בָּהּ שׁוֹמֵר עִמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אֲלֹא בֵּינון שְׁהֵאִיעַ לִבְכַּל כְּנִפְיָךְ תְּסַתִּירוּנוֹ אֹמֵר וּפְרַס סַכַּת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירָךְ, כְּרוּךְ אַתָּה ה' הַפּוֹרֵס סַכַּת שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְעַל יְרוּשָׁלַיִם:

סִימָן רסח - דִּין הַטּוֹעֵה

בְּתַפְּלַת הַשַּׁבָּת. וְבוֹ י"ג סְעִיפִים:

א אֹמֵר וְיִכְלוּ בְּתַפְּלַת עַרְבִית:

ב אִם טָעָה וְהִתְחִיל תַּפְּלַת הַחֵל, גּוֹמֵר אוֹתָהּ בְּרַכָּה שְׁנוֹפֵר בָּהּ שְׁטָעָה וּמִתְחִיל שֶׁל שַׁבָּת, לֹא שָׁנָא נִזְכֹּר בְּכַרְכַּת אַתָּה חוֹנֵן, לֹא שָׁנָא נִזְכֹּר בְּכַרְכַּה אַחַת מִשְׁאֵר הַבְּרָכוֹת, בֵּין בְּעַרְבִית בֵּין בְּשַׁחֲרִית מוֹסֵף וּמִנְחָה. יֵישׁ אֹמְרִים דְּכַמוֹסֵף פּוֹסֵק אֲפִלוּ בְּאִמְצַע בְּרַכָּה:

ג אִם הִיָּה סְבוּר שְׁהוּא חָל וְהִתְחִיל אֲדַעְתָּא דְּחַל, וּמִיָּד בְּשִׁאֲמַר תִּיבַת אַתָּה נִזְכֹּר, קִדְּם שְׁאֲמַר חוֹנֵן, הָיָה לָהּ הַתְּחִיל בְּשָׁל חַל, וְגוֹמֵר אוֹתָהּ בְּרַכָּה. אֲבָל אִם הִיָּה יוֹדֵעַ שְׁהוּא שַׁבָּת, וְשְׂלָא בְּכּוֹנֵנָה הַתְּחִיל תִּיבַת אַתָּה, אֲפִלוּ אִם הוּא בְּתַפְּלַת שַׁחֲרִית שְׁאִינָה פּוֹתַחַת בְּאַתָּה אִינוּ גּוֹמֵר בְּרַכַּת אַתָּה חוֹנֵן, דְּחֻשְׁבִּינֵן לָהּ כְּטָעָה בְּתַפְּלַת שַׁבָּת בֵּין זו לְזוֹ. הֵגָה דְּהַרִי יִכּוֹל לֹמַר אַתָּה קִדְּשַׁת אוֹתָהּ אַחַד (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן י"ד):

ד יְמֵי שְׁהַתְּפַלֵּל תַּפְּלָה שֶׁל חַל בְּשַׁבָּת וְלֹא הַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת, לֹא יִצָּא. וְאִם הַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת בְּתוֹךְ י"ח, אִף עַל פִּי שְׂלָא קָבַע בְּרַכָּה לְשַׁבָּת, יִצָּא. הֵגָה בְּמוֹסֵף אֲפִלוּ לֹא אָמַר וְכִּי וְנִעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ אֶת חוֹבוֹתֵינוּ בְּתַמִּידֵי יוֹם וְכַקְרָבֵן מוֹסֵף, יִצָּא. (בֵּית יוֹסֵף סִימָן רפ"ו בְּשֵׁם הַרַ"ש פָּרָק מִי שְׁמָתוֹ):

ה טָעָה וְהִתְפַּלֵּל שֶׁל חַל בְּשַׁבָּת וְלֹא הַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת, אִם עָקַר רַגְלָיו חוֹזֵר לְרֹאשׁ, וְאִם לֹא עָקַר רַגְלָיו, אִף עַל פִּי שְׁסִים תַּפְּלָתוֹ, אִינוּ חוֹזֵר אֲלֵא לְשֶׁל שַׁבָּת. (וּש"צ שְׁשָׁכַח שֶׁל שַׁבָּת בְּשַׁחֲרִית עֵין לְעֵיל סִימָן קכ"ו):

ו טְהוֹעֵה בְּתַפְּלַת שַׁבָּת וְהִחְלִיף שֶׁל זו בְּזוֹ, אִינוּ חוֹזֵר. וְיֵישׁ אֹמְרִים שְׁאִם הִחְלִיף שֶׁל מוֹסֵף בְּאַחֲרַת אוֹ אַחֲרַת בְּשָׁל מוֹסֵף, חוֹזֵר:

ז כְּחוֹזְרִים לֹמַר וְיִכְלוּ, מִשּׁוּם יוֹם טוֹב שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת שְׁאֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ בְּתַפְּלָה, וְגַם לְהוֹצִיא לְמִי שְׁאִינוּ יוֹדֵעַ. וְאֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל רֶם וּמְעַמֵּד:

ח לְאֹמֵר ש"צ בְּרַכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁבַע, מֵאֵין הַיְחִיד אֹמֵר אוֹתָהּ. הֵגָה מִיָּהוּ, אִם הַיְחִיד רוֹצֵה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ, יִכּוֹל לְאָמְרָה בְּלֹא פְתִיחָה וּבְלֹא תְּתִימָה, וְכֵן נוֹהֲגִין הַצְּבוּר לְאָמְרָה עִם ש"צ בְּלֹא פְתִיחָה וְתִימָה (אֲבִינֵרָהם וְכָל ב'ו):

ט יוֹם טוֹב שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת אִינוּ מְזַכִּיר שֶׁל יוֹם טוֹב בְּכַרְכָּה מֵעֵין שְׁבַע (פְּרוּשׁ, אֵל עֲלִיּוֹן קוֹנֵה וְכוּ):

י סֵאִין אֹמְרִים בְּרַכָּה מֵעֵין שְׁבַע בְּבֵית חַתָּנִים וְאֲבָלִים, דְּלִיכָא טַעְמָא דְּמִאֲחֲרִין לְבָא שְׁיָהִי נְזוּקִין:

יא עֵאָף בְּשַׁבָּת שְׁאַחֵר יוֹם טוֹב אֹמְרִים בְּרַכָּה מֵעֵין שְׁבַע:

יב סֵאִין לְדַבֵּר בְּשַׁעָה שְׁאֹמְרִים וְיִכְלוּ וְלֹא בְּשַׁעָה שְׁאֹמֵר ש"צ בְּרַכָּה מֵעֵין שְׁבַע:

יג אִם הִתְפַּלֵּל שֶׁל חַל וְלֹא הַזְכִּיר שֶׁל שַׁבָּת אוֹ שְׂלָא הִתְפַּלֵּל כָּלֵל, וְשָׁמַע מִש"ץ בְּרַכָּה מֵעֵין שְׁבַע מֵרֹאשׁ וְעַד סוֹף, יִצָּא:

סִימָן רסט - דִּין הַקְּדוּשָׁה בְּבֵית

הַכְּנֶסֶת. וְבוֹ סְעִיפָה אַחַד:

א אִנוֹהֲגִין לְקַדֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. וְאֵין לְמַקְדֵּשׁ לְטַעַם מִזִּין הַקְּדוּשָׁה אֲלֵא מִטְעִימוֹ לְקַטֵּן, כְּדֵאֵין קְדוּשָׁה אֲלֵא בְּמַקְוֶה סְעֵדָה (וְעֵינֵן לְקַמְן סִימָן רע"ג). וּמַעֲקָרָא לֹא נִתְקַן אֲלֵא בְּשִׁבְלֵי אוֹרְחִים דְּאֲכָלִי וְשְׁתִי כְּבִי כְּנִישְׁתָּא לְהוֹצִיאֵם יְדֵי חוֹבְתָם, וְיִנְעַכְשׁוּ אִף עַל גַּב דְּלֹא אֲכָלִי אוֹרְחִים כְּבִי כְּנִישְׁתָּא לֹא בְּטָלָה הַתְּקֵנָה, זְהוּ טַעַם הַמַּקְוֶה שְׁנִהְיֵה לְקַדֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְאֲבָל יוֹתֵר טוֹב לְהִנְהִיג שְׂלָא לְקַדֵּשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, וְכֵן מִנְהַג אֲרִץ יִשְׂרָאֵל: הֵגָה וְנִהְיֵה לְעַמֵּד בְּשַׁעָה שְׁמַקְדָּשִׁין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת:

סִימָן ער - לֹמֵר מִשְׁנַת בְּמָה

מְדַלִּיקִין. וְבוֹ ב' סְעִיפִים:

א אִנוֹהֲגִים לֹמַר פָּרָק בְּמָה מְדַלִּיקִין. כְּהַסְפְּרֵדִים אֹמְרִים אוֹתוֹ קִדְּם תַּפְּלַת עַרְבִית, וְהוּא הַנְּכוּן:

ב יֵישׁ שְׁאֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּעֶרְב שַׁבָּת, יֵישׁ שְׁאֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת שֶׁל חֲנֻכָּה. הֵגָה וְאֵין נוֹהֲגִין כֵּן בְּחֻנְכָּה. וּבְשַׁבָּת שֶׁל חַל הַמּוֹעֵד אֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ (מִנְהַגִּים), וְכֵן בְּיוֹם טוֹב שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת אֵין אֹמְרִים אוֹתוֹ (מֵהַר"ל הַלְכוּת סָפָה):

סִימָן רעא - דִּינֵי קְדוּשָׁה עַל הַיַּיִן.

וְבוֹ י"ז סְעִיפִים:

א כְּשִׁיבָא לְבֵיתוֹ יִמְהַר לְאֲכֹל מִיָּד:

ב כְּנֹשִׁים חֲתִיבוֹת בְּקְדוּשָׁה אִף עַל פִּי שְׁהוּא מְצוּת עֲשֶׂה שְׁהַזְמַן גְּרָמָא (פְּרוּשׁ, מְצוּת

ק הר"ן שם בשם הרמב"ן ר המגיד בפרק י"ג בשם הרמב"ן והגהות בפרק ב בשם סמ"ק וכן פתב בסמ"ג ורובנו ירחם הביא לשון ב' הסברות ולא הכריע ש הראש והר"ן בפרק קמא דמציעא ושאר פוסקים [סימן רסז] א טור ב שם מהא דר' יוסי שבת קי"ח ג שם בשם תוספות והראש"ש מהא דרב צלי של שבת בערב שבת ברכות כ"ז ד טור על פי המדרש ושפן איתא בירושלמי [סימן רסח] א שבת קי"ט ב ברכות כ"א ג הראש"ש ור"י שם ד ר' יונה והרמב"ם בפרק י מהלכות תפלה וסמ"ג בסמ"ן י"ט ה תרומת הדשן סימן י"ד ו רמב"ם בפרק י מהלכות תפלה וסמ"ג סימן י"ט מהא דר' אושעיא שבת כ"ד ז בית יוסף ח סמ"ק סימן י"א והגהות מ"מוני בפרק י מהלכות תפלה ט שבלי הלקט בשם ר' בנימין י שם כ תוספות והראש"ש בפרק ערבי פסחים והמדרכי שם ובפרק ט"ז דשבת והתרומה ל טור מהא דשבת כ"ד מ שם בשם אבי העזרי ומהדרכי פרק ב דשבת וסמ"ג בסמ"ן י"ט בשם ר"י נ שבת כ"ז ס מהר"י אבוהב בשם ספר המנהגים ע ריב"ש בתשובה ובשם ספר המנהגים פ טור על פי מעשה מספר חסידים צ טור בשם רב משה גאון [סימן רסט] א טור ב פסחים ק"א ג ר"ן ורמב"ם בתשובה והמגיד בפרק כ"ט והרשב"א בתשובה ד בית יוסף לדעת התוספות והראש"ש שם בפסחים וטוהר ורובנו ירחם [סימן ער] א טור ב בית יוסף ג טור ד מהר"י אבוהב בשם הארחות חיים בשם יש אומרים [סימן רעא] א טור מהא דזכרנו על היין כו בפסחים ק"ו והרמב"ם בפרק כ"ט והראש"ש מהא דברכות כ"ז ב ברכות כ' אתה רוצה להיות בן עולם הבא? — אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון לד - עמוד ב]

עשה המלויה בזמן, משום דאתקש זכור לשמור, והגי נשי הואיל ואיתנהו בשמירה אתנהו בזכירה. ומוציאות את האנשים, הואיל ותיבות מן התורה כמותם:

ג אם אין ידו משגת לקנות יין לקדוש ולהכין צרכי סעדה לכבוד הלילה ולכבוד היום ולקדוש היום, מוטב שיקנה יין לקדוש הלילה ממה שיכין צרכי הסעדה או ממה שיקנה יין לצורך היום. והא דתניא כבוד יום קודם לכבוד לילה, הינו, דוקא בשאר צרכי סעדה, אבל אם אין לו אלא כוס אחד לקדוש, כבוד לילה קודם לכבוד יום:

ד יאסור לטעם כלום קדם שיקדש, האפלו מים, ואפלו אם התחיל מבעוד יום יצריך להפסיק, שפורס מפה ומקדש. ואם היו שותים יין תחלה, אינו אומר אלא קדוש בלבד בלא ברפת היין, ואחר כך מברך ברפת המוציא. ואם אין לו יין ומקדש על הפת אינו מברך המוציא. ויש אומרים שאף כשמקדש על היין אינו מברך המוציא:

ה כשנים שהיו שותים ואמרו באו ונקדש קדוש היום, נאסר עליהם לשתות עד שיקדשו. ואם רצו לחזור ולשתות קדם שיקדשו, אף על פי שאינם רשאים, צריכים לחזור ולברך תחלה בורא פרי הגפן ואחר כך ישתו. הגה אדם ששכח לקדש עד לאחר שברך ברפת המוציא ונזכר קדם שאכל, קדש על הפת ואחר כך יאכל, אבל בהבדלה יאכל תחלה, דהרי אין מבדילין על הפת (הגהות אלפסי ומרדכי פרק במה מדליקין):

ו לאם גמר סעדתו וקדש היום קדם שברך ברפת המזון, מברך ברפת המזון על כוס ראשון ואחר כך אומר קדוש היום על כוס שני, ויצריך להזכיר של שבת בברפת המזון אף על פי שמברך קדם קדוש. הגה ויש אומרים דאינו מזכיר של שבת, דאזלינן בתר תחלת הסעדה, וכן עקר, כמו שנתבאר לעיל סוף סימן קפ"ח. ויש מחלקת אם יטעם מכוס של ברפת המזון קדם שיקדש, גם אם צריך לאכל מעט אחר הקדוש כדי

שיהא הקדוש במקום סעדה ויש אומרים דאף בגמר סעדתו אינו מברך ברפת המזון תחלה, אלא פורס מפה ומקדש ומברך המוציא ואוכל מעט ואחר כך מברך ברפת המזון. הגה והכי נהוג, להוציא את נפשו מפלגת סבא ראשונה:

ז אף על פי שאסור לו לטעם קדם קדוש, אם טעם מקדש:

ח אם לא קדש בלילה, בין בשוגג בין במזיד, יש לו תשלומין למחר כל היום: הגה ואומר כל הקדוש של לילה (בית יוסף) מלבד ויכלו (ארחות חיים בשם תוספות):

ט יצריך שתהיה מפה על השלחן תחת הפת, ומפה אחרת פרוסה על גביו:

י המקדש על כוס מלא יין, שלא יהיה פגום. וטעון כל מה שטעון כוס של ברפת המזון. ואומר ויכלו מעמד, ואחר כך אומר בורא פרי הגפן ואחר כך קדוש. הגה ויכול לעמד בשעת הקדוש, ויותר טוב לישב (כל בו). ונהגים לישב אף בשעה שאומר ויכלו רק כשמתחילין עומדין קצת לכבוד השם, כי מתחילין יום הששי ויכלו השמים ונרמז השם בראשי תבות. וכשמתחיל יתן עיניו בנרות (מהרי"ל ושכל טוב), ובשעת הקדוש בכוס של ברכה, וכן נראה לי עין לעיל סימן קפ"ג סעיף ד':

יא אם אין לו אלא כוס אחד, מקדש בו בלילה ואינו טועם ממנו, שלא יפגימו, האלא שופך ממנו לכוס אחר וטועם יין של קדוש מהכוס השני, ולמחר מקדש במה שנשאר בכוס ראשון. ואם לא היה בו אלא רביעית בצמצום ונחסר ממנו בלילה, מוזגו למחר להשלימו לרביעית. והינו, דוקא כשיש לו כוס אחר להבדלה, שאם לא כן מוטב שיניחנה להבדלה שאי אפשר בפת, משיקדש עליו ולא יהא לו יין להבדלה. ואם יש לו שני כוסות מצמצמים אחר מזיגה, יקדש בלילה באחד ויבדיל על השני, ולא יקדש ביום, דקדוש הלילה עדיף:

יב יאחר שקדש על הכוס נוטל ידיו ומברך על נטילת ידיו. ואם נטל ידיו קדם קדוש,

גלי דעתה דרפתא חביבא לה, ולא יקדש על היין אלא על הפת. הגה ויש אומרים דלכתחלה יש לטל ידיו קדם הקדוש ולקדש על היין (הרא"ש ומרדכי פרק ערבי פסחים ורשב"א ונהגות מימני פרק כ"ט והטור). וכן המנהג פשוט במדינות אלו, ואין לשנות רק בליל פסח, כמו שיתבאר סימן תע"ג:

יג יצריך לשתות מכוס של קדוש כמלא לגמיו, דהינו כל שישלקנו לצד אחד בפיו ויראה מלא לגמיו, והוא רבו של רביעית:

יד אם לא טעם המקדש, וטעם אחד מהמסבין כמלא לגמיו (פרוש, מלא פיו), יצא. ואין שתית שנים מצטרפת למלא לגמיו. ומכל מקום מצוה מן המבחר שיטעמו כלם. ויש אומרים, דכיון שבין כלם טעמו כמלא לגמיו, יצאו, דשתית כלם מצטרפת לכשעור. והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא, וראוי לחש לדברייהם. ודוקא בקדוש, אבל בשאר דברים הטעונים כוס מודים הגאונים דסגי בטעימת אחר:

טו מקדש, וקדם שטעם הפסיק בדבור, חוזר ומברך בורא פרי הגפן ואין צריך לחזר ולקדש. ויהא היין אם נשפך הכוס קדם שיטעם ממנו, יביא כוס אחר ומברך עליו בורא פרי הגפן ואין צריך לחזר ולקדש:

טז לא יטעמו המסבין קדם שיטעם המקדש, אם הם זקוקים לכוסו, ששופך ממנו לכוסות שבגדם ריגנים או פגומים, אבל אם היו להם כוסות יין שאינם פגומים, רשאים לשתות קדם שישתה המקדש:

יז אין צריך לשפך מכוס המקדש לכוסות יין שלפני המסבין אלא אם כן היו פגומים, שאז צריך לשפך לכל כוס וכוס כדי שישתו כלם מכוס שאינו פגום:

סימן ערב - על איזה יין מקדשים. ובו י' סעיפים:

א אין מקדשין על יין שריחו רע, אף על גב דריחה וטעמה חמרא, ולא על יין מגלה, באפלו האידינא דלא קפדינן אגלוי. הגה ואין מקדשין על היין דריחה חמרא וטעמה חלא (טור):

באר הגולה

ג פסחים ק"ה ד שם ק"ו ה טור ורשב"א ונהגות בשם ר"י ו שם ק' וכתב יהודה אמר שמואל ז טור בשם הירושלמי וכן פסק הרי"ף גיאת ח הרי"ף והרא"ש ט טור לדברי הרא"ש י שם בשם הרי"ף גיאת כ רמב"ם בפרק ד מהלכות בכרות ל טור בשם הרי"ף מהא דפסחים ק"ב וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת מ הרא"ש שם ג טור בשם יש אומרים והרא"ש ס פסחים ק"ז ע שם פ שם בתוספות וכן כתב ספר התרומה והטור צ הרי"ף מהא דפסחים ק"ו וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ט ותוספות בבכרות ג"ב ק רמב"ם שם ר בית יוסף לדעת הרמב"ם ש רבנו יתום בחלק א ת שם ורא"ש בפרק ה דבכרות בשם הירושלמי א בית יוסף לדעת הטור בסימן רצ"ב ט טור בשם רב עמרם והר"ן בפרוש דברי הרי"ף מהא דפסחים ק"ו והרמב"ם בפרק כ"ט (כן צריך לומר, דהטור אינו מספיק בזה לדעת אביו) ג פסחים ק"ז ד תוספות והרא"ש מהא דיומא פ' ה הרא"ש שם בפסחים ו הרי"ב"א בפרק ו דעירובין בשם התוספות ז טור בשם ח שם בשם הגאונים ט דברי עצמו לפי טעמו בבית יוסף י תוספות והרא"ש שם בפסחים ובפרק ז' דבכרות ובשם הירושלמי כ שם [סימן ערב] א בבא בתרא צ"ח ב טור בשם הרי"ף גאות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן רעב - על איזה יין

מקדשים

ב ייין מגתו, מקדשין עליו. וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קדוש היום:

ג מקדשין על יין שבפי החבית אף על פי שיש בו קמחין. הגה ויש אוסרין לקדש עליו אלא יסגנו תחלה להעביר הקמחין (הגהות מרדכי פרק המוכר פרות ובית יוסף בשם ארחות חיים ותוספות), ועל יין שבשוליו החבית אף על פי שיש בו שמרים ועל יין שחור, ועל יין מתוק, ועל יין דריחה חלא וטעמה חמרא. ומפל מקום מצוה לקרר יין טוב לקדש עליו:

ד המקדשין על יין לבן, והרמב"ן פוסקו לקדוש אפלו בדיעבד, אבל מבדילין עליו. ומנהג העולם כסברא ראשונה:

ה ייין חי, אפלו אם הוא חזק דדרי (פרוש, שראוי למזג) על חד תלת מיא, מקדשין עליו. ומפל מקום יותר טוב למזגו, ובלבד שיהא מזוג פראוי. הגה ויינות שלגו יותר טובים הם בלא מזיגה (טור):

ו ייין צמוקים מקדשין עליו (והוא שיש בהן לחלוחית קצת בלא שריה) (טור):

ז השמרי יין או שחצנים שנתן עליהם מים, אם ראוי לברך עליהם בורא פרי הגפן מקדשין עליו (ועי' לעיל סימן ר"ד סעיף ה):

ח מקדשין על יין מבשל ועל יין שיש בו דבש, ויש אומרים שאין מקדשין עליהם. הגה והמנהג לקדש עליו אפלו יש לו יין אחר רק שאינו טוב כמו המבשל או שיש בו דבש (אגור):

ט במקום שאין יין מצוי, יש אומרים שמקדשין על שכר ושאר משקין חוץ מן

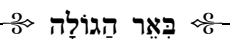
המים, ויש אומרים שאין מקדשין. ויורה"א, בלילה לא יקדש על השכר אלא על הפת, ובבקר יותר טוב לקדש על השכר, שיקבר עליו שהכל, קדם ברפת המוציא, שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שנוי, ודברי טעם הם. הגה וכן המנהג פשוט בדברי הרא"ש. ואם יין בעיר, לא יקדש על הפת. ומי שאינו שותה יין משום נדר יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסבין עמו. ואם אין אחרים עמו יקדש על הפת ולא על היין, או ישמע קדוש מאחרים (הגהות מיומני פרק כ"ט דמחזר אחר יין, ותשובת מיומני סוף הפלאה סימן ד' דיקדש על הפת, לכן צריך לומר החלוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים):

י בברכת יין של קדוש פוטרת יין שבתוך הסעדה. וראינו טעון ברכה לאחריו, דברכת המזון פוטרתו, בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (ועי' לעיל סימן קע"ד סעיף ו):

סימן רעג - שיהנה הקדוש במקום סעדה. ובו ז' סעיפים:

א אין קדוש אלא במקום סעדה. ובבית אחד מפנה לפנה בחשוב מקום אחד, שאם קדש לאכל בפנה זו ונמלך לאכל בפנה אחרת, אפלו הוא טרקלין גדול, אין צריך לחזור ולקדש: הגה ומבית לספה חשוב כמפנה לפנה (מרדכי פרק ערבי פסחים).

ב ויש אומרים, שכל שרוצה מקומו, אפלו מבית לחצר אין צריך לחזור ולקדש. ויש אומרים, שאם קדש במקום אחד על דעת לאכל במקום אחר, שפיר דמי (ועי' לעיל ריש סימן קע"ח), והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד, כגון מחדר לחדר

א או מאגרא לארעא (וכן עקר):
ב ואם קדש בבית אחד על מנת לאכל שם ואחר כך נמלך לאכל במקום אחר, צריך לחזור ולקדש במקום שרוצה לאכל שם:
ג ואם קדש ולא סעד, אף ידי קדוש לא יצא. הגה וצריך לאכל במקום קדוש לא לתר או שיהא בדעתו לאכל שם מיד, אבל בלאו הכי אפלו אכל במקום קדוש אינו יוצא (מהר"י מולין). ואם היה בדעתו שלא לאכל שם מיד ונמלך ואכל, יצא (בית יוסף סוף הסימן):

ד יכול אדם לקדש לאחרים אף על פי שאינו אוכל עמהם, דלדידהו הוי מקום סעדה. וראי' על גב דבברכת היין אינו יכול להוציא אחרים אם אינו נהנה עמהם, כיון דהאי בורא פרי הגפן הוא חובה לקדוש, כקדוש היום דמי, וככול להוציאם אף על פי שאינו נהנה. הגה ואפלו בקדוש של יום בשחרית בשבת מותר לעשות כן (רבנו ירחם ובית יוסף בשם הר"ף והרא"ש והשור סימן תפ"ד). והוא שאינם יודעים. ואם עדין לא קדש לעצמו, יזהר שלא יטעם עמהם, שאסור לו לטעם עד שיקדש במקום סעדתו:

ה ככתבו הגאונים, הא דאין קדוש אלא במקום סעדה, אפלו אכל דבר מועט או שתה כוס יין שחבי עליו ברכה, יצא ידי קדוש במקום סעדה וגומר סעדתו במקום אחר. ודוקא אכל לחם או שתה יין, אבל אכל פרות לא. הגה ולפי זה היה מותר למוהל ולסנדק לשתות מכוס של מילה בשבת בשחרית אם שותין כשעור (בית יוסף), אבל נהגו לתן לתינוק (הגהות מיומני פרק כ"ט):

ג שם ד שם ה טור והריטב"א ותוספות שם שפן נראה דעת הר"ף והרא"ש והרמב"ם ו טור בשם בה"ג מהא דברכות נ"א ז בבא בתרא צ"ו ח שם ט הרא"ש שם ושאר פוסקים י טור בשם בעל העטור על פי הירושלמי והרא"ש ותוספות שם בבא בתרא והר"ן ושאר פוסקים כ ה"ר שמעיה בשם רבנו שלמה ורי"ן גיאת ורב האי והרמב"ם ל הרא"ש לדעת הר"י בשם הראב"ן ושבן הספיקו רב הגאונים מהא דפסחים ק"ג מ רמב"ם בפרק כ"ט והמגיד בשם הר"יין גאות ושבן עקר והגהות בשם רשב"ם והגאונים והלכות גדולות ואלפסי וראב"ה והר"מ והמרדכי בשם רבנו תם נ שם בפסחים ס טור ותוספות בפרק ז דברכות ובפרק י דפסחים והרא"ש שם בראש הפרק ע שם בשם אביו הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים [סימן רעג] א פסחים ק"א וכשמואל הר"ף והרא"ש ותוספות והרמב"ם בפרק כ"ט ב שם לגרסת הרא"ש ותוספות והרמב"ם שם ג טור בשם רב שר שלום ד טור והמגיד שם בשם הגאונים ה לפרוש התוספות והרא"ש ו בית יוסף מהא דרב הונא שם בשם רבנו נסים דף ק"א ז בית יוסף מהא דאפי"י שם ח הרא"ש בריש פרק ערבי פסחים ט ר"ה כ"ט י הרא"ש ריש פרק ערבי פסחים ורבנו ירחם בחלק א והגהות מיומני בפרק כ"ט כ טור בשםם ובית יוסף אפלו לדעת תוספות והרא"ש

ו וְאִם קִדַּשׁ בְּבֵיתוֹ וְשָׁמַע שְׂכָנוֹ וְשִׁלְחָנוֹ
 עֲרוֹף לְפָנָיו, יוֹצֵא בּוֹ, דְּשִׁפּוּר הוּא מְקוֹם
 סַעֲדָה, וְכֹהֵן שֹׁתֵפוֹן הַשּׁוֹמֵעַ לְצֵאת
 וּמְשָׁמֵיעַ לְהוֹצִיא:

ז יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין מְקַדְּשִׁין אֶלָּא לְאוֹר
 הַנֵּר, וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִין הַקִּדְוֵשׁ תְּלוּי בְּנֵר,
 וְאִם הוּא נִהְנֶה בְּחֻצְרָא יוֹתֵר מִפְּנֵי הָאוֹר, אוֹ
 מִפְּנֵי הַזְּבוּבִים, מְקַדְּשׁ בְּחֻצְרָא וְאוֹכֵל שֵׁם
 אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רוֹאֵה הַנֵּר, שֶׁהַנְּרוֹת לְעֵנַג
 נִצְטוּוּ וְלֹא לְצַעַר, וְהַכִּי מִסְתַּבְּרָא:

סימן רעד - דיני פציעת הפת
 בשבת. ובו ד' סעיפים:

א "בוצע על שתי פירות (שלמות), שאוחז
 שתייהן כידו ובוצע בהתחלתה. הגה ודוקא
 בלילי שבת (דעת עצמו), אכל ביום השבת
 או בלילי יום טוב בוצע על העלינה (פל בו
 והגהות מימוני פ"ק ח מהלכות חמץ ומצה),
 והטעם הוא על דרך הסבילה:

ב ימצוה לבצע בשבת פרוסה גדולה
 שתספיק לו לכל הסעדה (ועין לעיל סימן
 קס"ו):

ג אין המסבין רשאים לטעם עד שיטעם
 הבוצע. וְאִם יֵשׁ לַפְּנֵי כָל אֶחָד לַחֵם
 מְשֻׁנָּה, יְכוּלִים לְטַעַם אֶף עַל פִּי שְׂעִדִין
 לֹא טַעַם הוּא:

ד יסעדה זו ושל שחרית אי אפשר לעשותה
 בלא פת:

סימן ערה - דברים האסורים לעשות
 לאור הנר בשבת. ובו י"ב סעיפים:

א "אין פולין (פרוש), לבער את הכנים
 מהבגדים. פרוש בפרתי הקדש, פליתי ואין
 קורין בספר לאור הנר, וְאֶפְלוֹ אֵינוֹ
 מוֹצִיא בְּפִיו, שְׁמָא יֵשׁ, וְאֶפְלוֹ הוּא
 גְבוּהָ עֶשֶׂר קוֹמוֹת שְׂאִינוֹ יְכוּל לַעֲזֹ אֵלָיו,
 שְׁלֹא חִלְקוֹ חֲכָמִים בְּדָרְךָ. וְהַטַּעַם זֶה יֵשׁ
 לְאַסֵּר אֶפְלוֹ הוּא בְּעֵשֶׂשִׁית אוֹ קְבוּעַ בַּחוּר
 שְׁבַכְתָּל, וְכֹן בְּנֵר שֶׁל שְׁעוּהָ:

ב ודוקא אחד, אכל שנים קורין ביחד,
 שאם בא האחד להטות (פרוש), להטות
 הנר כדי שיגיע השמן לפתילה) וְיִפְרְנוּ
 חִבְרוּ. וְהוּא שְׂקוּרִין בְּעֵנַג אֶחָד, שְׂאִז
 יִשְׁגִּיחַ הָאֶחָד בְּמָה שְׁיַעֲשֶׂה חִבְרוּ, אֶבֶל

בשני ענינים לא. הגה ויש אומרים דבשני
 ספרים אפלו בענין אחד אסור (בית יוסף),
 ולכן אסור לומר פיוטים בליל יום טוב שקל
 להיות בשבת בבית הכנסת, וכן נהגו (מרדכי
 וספר התרומה וסמ"ג והגהות):

ג אמש אחר עמו אפלו אינו קורא, ואומר לו
 תן דעתך עלי שלא אשה, מתר, והוא
 הדין אם אומר פן לאשתו:

ד האדם חשוב שאין דרכו בחל להטות,
 מתר בכל גונא:

ה במדורה אפלו עשרה פאחד אין קורין,
 'משום דהואיל ויושבים רחוקים זה מזה,
 ועוד, שזנבות האודים סמוכים להם, אין
 זה מכיר בשבא חברו להבעיר ולחנות:

ו התינוקות של בית רבן קורין לאור הנר,
 מפני שאימת רבן עליהם:

ז למת לקרות במה מדליקין לאור הנר,
 שהרי הוא מזכיר אסור שבת ואיך לשכח:

ח מנהגים לקרות בליל יום כפורים
 במחזורים, מפני שאימת יום הכפורים
 עליהם:

ט ליל פסח שחל להיות בשבת, מתר
 לקרות ההגדה בספר, משום דהוי פצין
 ראשי פרוש דאין עם הארץ שלא תהא
 שגורה בפיו קצת:

י הורב יכול לראות לאור הנר מהיכן יקראו
 התינוקות ולסדר ראשי הפרשיות בפיו
 בספר, וקורא כל שאר הפרשה על פה.
 וראשי פרשיות לאו דוקא, אלא כל שידוע
 הפרשה על פה ובקצת צריך לראות בספר,
 שרי, שמאחר שאינו מעיז בספר תמיד
 אית לה הפרא ולא אתי להטויי:

יא כלים הדומים זה לזה וצריך עיון
 להבחין ביניהם אסור לבדוק לאור הנר
 ואפלו להבחין בין בגדיו לבגדי אשתו אם
 הם דומים אסור לבדוק:

יב שמש שאינו קבוע אסור לו לבדק פוסות
 וקערות לאור הנר מפני שאינו מכירן, בין
 בנר שמן זית בין בנר של נפט (פרוש), מין
 זפת לכן וריחו רע) שאורו רב. הגה ויש
 מתירין בשל נפט אפלו בשמש שאינו קבוע
 (טור ובית יוסף בשם הפוסקים). אכל שמש

קבוע מתר לו לבדק לאור הנר פוסות, מפני
 שאין צריך עיון הרבה. ואם היה נר של
 שמן זית, אין מורין לו לבדק ואף על פי
 שהוא מתר, גזרה שמה יסתפק ממנו. הגה
 נהגו לכסות הקטנים שלא יהיו ערמים בפני
 הנרות משום בזוי מצוה, וכן כתב הרמב"ם:

סימן רעו - דיני גר שהדליק אינו
 יהודי בשבת. ובו ה' סעיפים:

א "אינו יהודי שהדליק את הנר בשביל
 ישראל, אסור לכל, באפלו למי שלא
 הדלק בשבילו. הגה ואין חלוק בזה בין
 קצב לו שקר או לא קצב, או שעשאו
 בקבלנות או בשכירות, דהואיל והישראל
 נהנה ממלאכה עצמה בשבת, אסור בכל
 ענין (הגהות אשרי פ"ק קמ"א דשבת ובית יוסף
 בשם סמ"ג וספר התרומה). ואכל אם הדליקו
 לצרכו או לצורך חולה ישראל אפלו אין

בו סכנה. הגה או לצורך קטנים דהוא
 כחולה שאין בו סכנה (מרדכי פ"ק קמ"א
 דשבת). מתר לכל ישראל להשתמש
 לאורו. והוא הדין לעושה מדורה לצרכו
 או לצורך חולה. ויש אסורים במדורה,
 משום דגזרינן שמה ירבה בשבילו. הגה
 מיהו אם עשה אינו יהודי בבית ישראל
 מדעתו, אין הישראל צריך לצאת אף על פי
 שנהנה מן הנר או המדורה (טור):

ב וישראל ואינו יהודי שהסכו יחד והדליק
 אינו יהודי גר, אם רב אינם יהודים מתר
 להשתמש לאורו, ואם רב ישראל, או
 אפלו מחצה על מחצה, אסור. וְאִם יֵשׁ
 הוֹכַחָה שְׁלֹצְרֶךָ אֵינוֹ יְהוּדִי מְדַלֵּיקָהּ, כִּגוֹן
 שְׂאִינוֹ רוֹאִים שֶׁהוּא מְשַׁתְּמֵשׁ לְאוֹרָהּ, אֶף
 עַל פִּי שָׂרֵב יִשְׂרָאֵל מִתֵּר. הגה יש אומרים
 דמתר לומר לאינו יהודי להדליק לו גר
 לסעדת שבת, משום דסבירא לה דמתר
 אמירה לאינו יהודי אפלו במלאכה גמורה
 במקום מצוה (ר"ן סוף פ"ק ר' אליעזר דמילה
 בשם העטור), שעל פי זה נהגו רבים להקל
 בדרך לצוות לאינו יהודי להדליק גרות
 לצורך סעדה, בפרט בסעדת חתונה או מילה,
 ואין מוחה בידם. ויש להחמיר במקום שאין
 צורך גדול, דהא רב הפוסקים חולקים על
 סברא זו. ועין לקמן סימן ש"ז:

באר הגולה

ל טור ורבנו ירחם חלק א וסמ"ק והגהות מימוני פ"ק כ"ט מ שם מהא דראש השנה כ"ט נ ראו"ש בריש פ"ק ערכי פסחים בשם יש אומרים ומרדכי מהא דאבאי
 ק"א ס טור בשם גאון ומרדכי בשם רבי שמחה וכן כתב הגהות פ"ק ה [סימן עדר] א שבת קי"ז כרב פנהא פרוש רש"י ורמב"ם בפ"ק ו מהלכות ברכות ב כל
 בו בשם יש נוהגים והבית יוסף בשם גדולים ושפן נכון ג שם וכר' זירא לפי פרוש רש"י ובבבכות ל"ט ד בבבכות מ"ז ה רבנו יונה והרא"ש שם ובירוש פ"ק
 ערכי פסחים והתוספות שם ו התוספות והרא"ש שם מהא דאבאי ק"א [סימן ערה] א שבת י"א ב בית יוסף מהא דהגהות אשרי ג שם י"ב ד טור בשם רבנו פרץ
 וסמ"ק ה בית יוסף ו שם בגמרא ז טור שבלי הלקט ח שם בגמרא ט שם י רש"י שם כ שם י"א וי"ב ל טור בשם ספר המצות והינו סמ"ק מ שם בשם בעל
 התרומות נ שבלי הלקט בשם ר' בנימין ס שבת י"א וי"ב ע בית יוסף מפרוש רש"י ושפן נראה מדברי הפוסקים פ שם בגמרא י"ב צ שם לדעת רמב"ם בפ"ק
 ה לפי גרסתו בגמרא כמו שכתב המגיד שם והספך משנה והבית יוסף [סימן רעו] א שבת קכ"ב ב תוספות ורא"ש והר"ן שם ג שם במשנה ד סמ"ג והתרומה
 והגהות פ"ק ו ה טור ושבלי הלקט בשם רבנו תם והמרדכי בפ"ק קמ"א ו שם בבבבכות ז מעבדא דשמואל

ג **א** אם אומר אדם לעבדו או לשפחתו לילך עמו והדליקו הנר, אף על פי שגם הם צריכים לו, אין זה לצרף האיני יהודי, כיון שעקר ההליכה בשביל ישראל. הגה ומתיר לומר לאינו יהודי לילך עמו לטל נר דלוק ככר, הואיל ואינו עושה רק טלטול הנר בעלמא (רבנו ירמיהו גמ"כ חלק ב' והגהות מרדכי פרק קמ"א דשבת והגהות מימוני פרק ו'):

ד **א** אם יש נר בבית ישראל ובא אינו יהודי והדליק נר אחר, מתיר להשתמש לאורו בעוד נר ראשון דולק, אבל לאחר שניכבה הראשון אסור להשתמש לאור השני, וכן אם נתן שמן בנר הדולק מתיר להשתמש עד כדי שניכלה השמן שניה בו ככר ואחר כך אסור. הגה ומתיר למחות באינו יהודי שבא להדליק נר או להוסיף שמן (טור):

ה **א** בארצות קרות מתיר לאינו יהודי לעשות מדורה בשביל הקטנים ומתירין הגדולים להתחמם בו ואפלו בשביל הגדולים מתיר אם הקר גדול, שהכל חולים אצל הקר, ולא פאותם שנוהגים התר אף על פי שאין הקר גדול כיום ההוא:

סימן רע"ז - שלא לגרום כבוי הנר. ובו ה' סעיפים:

א נר שמנח אחורי הדלת, אסור לפתח הדלת (בדרכי) (רמב"ם פרק ה' ומרדכי פרק פ"ב פ"ב פ"ב) ובית יוסף בשם סמ"ג) שמה יכבדו הרות, אבל לנצל הדלת כנגדו מתיר (תרוימת הדשן סימן נ"ט) והוא הדין בחלון שפגג הנר שעל השלחן (מרדכי פרק פ"ב פ"ב) ובית יוסף בשם תוספות (טור). ב"אם הוא קבוע בפתל שאחורי הדלת, אסור לפתח הדלת ולנעלו פדרכו, שמה תהא הדלת נוקשת עליו ותכבדו, אלא פותח ונוצל בנחת. ואם הוא קבוע בדלת עצמו, שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו, אסור לפתחו ולנעלו. הגה ובנר של שעה מתיר לפתח ולנעל אף על פי שהוא קבוע בדלת (בית יוסף):

ב **א** אסור לפתח הדלת כנגד המדורה שהיא קרובה קצת אל הדלת, ואפלו אין שם אלא רוח מצויה, אבל אם היה פתוח כנגדה מתיר לסגרו ואין בו משום מכבה:

ג **א** ישכח נר על הטבלא, מנער את הטבלא והוא נופל אפלו אם הוא דולק, רק שלא

יכון לכבותו. הגה וטוב לעשותו על ידי אינו יהודי במקום שאין צריך כל כך (פ"ב ב"ו). ויכלבד שהיא נר של שעה וכיוצא בו או שלא יהא בו שמן, אבל אם יש בו שמן, אי אפשר שלא יקרבונו אל הפתילה, ונמצא מבעיר. ואם הניחו עליה מדעת, אסור לנערה, שהרי הטבלא היא בסיס (פרוש), דבר הנושא דבר אחר. תרגום ואת כנו, וית בסיסה) לדבר האסור. הגה ומכל מקום מתיר לגע בטבלא הואיל ואינו מטלטל הנר, והוא הדין שמתיר לגע במנורה שבבית הכנסת והנרות דולקות עליו, ויכלבד שלא ינענע (מרדכי פרק פ"ב פ"ב):

ד **א** מתיר להניח נר של שבת מבעוד יום על גבי אילן וידלק שם בשבת, דליכא למחש דלכשיכבה לשקלה מנה ונמצא משתמש במקרה. אבל אין מניחין נר של יום טוב על גבי אילן, דשקיל ומנח לה ונמצא משתמש באילן:

ה **א** מתיר לכפות קערה על גבי הנר בשבת כדי שלא יאחז האור בקורה:

סימן רע"ח - שניכול לכבות הנר בשביל החולה. ובו סעיף אחד:

א מתיר לכבות הנר בשביל שיישן החולה שיש בו סכנה:

סימן רע"ט - דיני טלטול הנר בשבת ובו ז' סעיפים:

א נר שהדליקו בו באותה שבת, אף על פי שפכה, אסור לטלטלו, וכן מותר השמן שבנר שהדליקו בו באותה שבת, אסור לטלטלו ולהסתפק ממנו באותה שבת:

ב **א** נר זה שאמרנו שאסור לטלטלו, אפלו לצרף גופו ולצרף מקומו אסור. ויש מי שהתיר, ולא נראה דבריו. הגה ויש אומרים, דמי שהוא אסטניס והנר מאיס עליו, מתיר להוציאו, דהוי לדידה כגוף של רעי. והמתיר לא הפסיד (מרדכי ריש ביצה):

ג **א** לטלטל נר על ידי שנותניו עליו לחם בשבת, אסור. ואם נתן עליו לחם מבעוד יום, יש מי שמתיר לטלטלו בשבת על ידי לחם זה, ואין לסמוך עליו:

ד **א** אם התנה מערב שבת על נר זה שיטלטלנו משיכבה, מתיר לטלטלו אחר שפכה. הגה ויש אומרים דלא מהני תנאי,

וכן נוהגין במדינות אלו. ודין התנאי, עין לקמן סימן תרל"ח (הגהות אשרי פרק פ"ד ובבנו ירמיהו חלק ב' וכל ב"ו). ונוהגין לטלטלו על ידי אינו יהודי, ואין בזה משום אסור אמירה לאינו יהודי, הואיל והמנהג כן הוי כאלו התנה עליו מתחלה ושרי, כן נראה לי:

ה **א** נר שהדליקו בשבת לחמה ולחולה, וינלדה החמה ונתרפא החולה, מתיר לטלטלו אם פכה. והוא הדין למדליק בשבת בשוגג וככה שמתיר לטלטלו:

ו **א** נר שלא הדליקו בו באותה שבת, אפלו הוא של חרס דמאייס ואפלו הוא של גבט דמסריח, מתיר לטלטלו, דמקצה מחמת מאוס מתיר:

ז **א** במנורה, בין גדולה בין קטנה, אם היא של פרקים אין מטלטלין אותה, דחישנין שמא תפל ותתפרק ויחזירנה ונמצא עושה כלי לואפלו אם אינה של פרקים, אלא יש בה חריצים סביב ודומה לשל פרקים, אסור לטלטלה:

סימן רפ - תשמיש המטה בשבת. ובו ב' סעיפים:

א תשמיש המטה מתענגי שבת הוא, לפיכך עונת תלמידי חכמים הבריאים מליל שבת לליל שבת:

ב **א** מתיר לבעל לכתחלה בתולה בשבת, ואין בו משום חובל ולא משום צער לה:

סימן רפ"א - שלא יכרע בדרך אנהגו מודים. ובו סעיף אחד:

א אין לשחות בולף לדרך אנהגו מודים, שאין לשחות אלא במקומות שאמרו חכמים. הגה ונוהגים שבשבת מאחרין יותר לבא לבית הכנסת מבחל, משום דבתמיד של ימות החל נאמר בבקר, ואצל שבת נאמר וביום השבת דמשמע אחר (מרדכי פרק פ"ב פ"ב). ונוהגין להרבות בזמירות של שבת, כל מקום לפי מנהגו. ובכל דבר אם לא אמרו אין מחזירין אותו, מלבד אם לא אמר לאל אשר שבת וכו', מחזירין אותו. ויש להאריך ולהנעים בזמירות. ואין למחות במאריך בהם אף על פי שהמוחה מכונן משום בטול תורה (אור ירוש). ומכל מקום בשבת יום טוב לא יאריך יותר מדי, כדי שיאכלו קדם שעה ששית, כדלקמן סימן רפ"ח:

⚡ **באר הגולה** ⚡

ח טור והגהות מימוני בפרק ו ט שם והתרוימה והמרדכי בפרק קמ"א י הגהות מרדכי בשם תשובת רבי ישראל והגהות מימוני פרק ו ובשם ר' יום טוב ושאר פוסקים [סימן רע"ז] א שבת ק"כ וקרב לפרוש רש"י ב הרא"ש בשם פרוש רבנו חננאל וכן פתב רמב"ם בפרק ה ג שם בשם ר"י ותוספות שם ד שם בנמרא וקאפי' ה שם בתוספות ו שם בנמרא ז תוספות והרא"ש והר"ן שם והמגיד בפרק י"ב ח שם בנמרא ט שבת מ"ה י שם במשנה כ"א [סימן רע"ח] א שבת כ"ט ול' [סימן רע"ט] א שבת מ"ד וקריבי מאיר הר"ף ורא"ש שם ורמב"ם פרק כ"ה ב שם וכתנא קמא רמב"ם פרק ה ג וכן נראה מדברי הרמב"ם בפרק כ"ה ומדברי רבנו ירמיהו חלק ב' ומדברי הרא"ש והגהות אשרי פרק ג דשבת ד מרדכי שם והאגור בשם רבי ישעיהו הרא"ש שם בפרק כ"א דשבת ורבנו ירמיהו ו כל בו בשם חכמי צרפת והריב"ש בתשובה ז הר"ן בפרק פ"ה והרמב"ם על פי הירושלמי והרשב"א בתשובה ח הרשב"א בתשובה ט שבת מ"ד וקריבי מאיר י שם קנ"ז וכו' שמעון כ שם מ"ה ומ"ו וכו' יחנן לרעת הרא"ש ותוספות שם ל שם מ"ז [סימן רפ] א טור בשם הרמב"ם פרק ל' מהא דכתבות ס"ב ב שם ז' [סימן רפ"א] א רבנו יונה בסוף פרק ה דברכות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן רפב - קריאת התורה והמפטיר בשבת. ובו ז' סעיפים:

א מוציאין ספר תורה וקורין בו שבעה, ואם רצה להוסיף מוסיף. הגה והוא הדין ביום טוב טוב מתר להוסיף על מגן הקוראים (רמב"ם פרק י"ב מהלכות תפלה ותשובת מהר"ם ובית יוסף). ויש אומרים דביום טוב אין להוסיף (ר"ן פרק הקורא), וכן נהגו במדינות אלו, מלבד בשמחת תורה שמוסיפין הרבה. גם בכל יום טוב אין המפטירין ממגן הקוראים, כדלקמן:

ב ימתר לקרות עולים הרבה, אף על פי שקרא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך, אין בקף כלום. הגה ויש אוסרים (מרדכי סוף מגלה), וכן נהגו במדינות אלו, חוץ מבשמחת תורה שנהגו להרבות בקוראים ונהגו פסקא הראשונה:

ג הפל עולים למגן שבעה, אפלו אשה וקטן שיודע למי מברכין, אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור. הגה ואלו דוקא מצטרפים למגן הקוראים, אבל לא שיהיו כלם נשים או קטנים (ר"ן וריב"ש). ודין עבד כנעני כדן אשה, אבל אם אמו מישראל מתר לעלות (הגהות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה). ואסור לקרות בראש מגלה. ואין אסור לקרות עם הארץ נכבד עשיר וגדול הדור לפני תלמיד חכם, כי אין זה בזיון לתלמיד חכם רק כבוד לתורה שמתפבדת באנשים גדולים (אור ור"ע). וממזר מתר לעלות לספר תורה (מהר"א מפראג). ועיין לעיל סימן קל"ו מסדר הקוראים:

ד ינוהגים לקרות שבעה ולגמר עמהם הפרשה, ואומר קדיש, וחוזר וקורא עם המפטיר מה שקרא השביעי. הגה וכן נוהגים ביום טוב שאין מפטיר ממגן הקוראים, אבל בחל שאסור להוסיף על מגן

הקוראים, השלישי הוא מפטיר. וביום שמוציאין ב' ספרים או ג', המפטיר קורא באחרונה. וקטן יכול לקרות בפרשת המוספין או בד' פרשיות שמוסיפין באדר, וכן נוהגים (ר"ן ומרדכי פרק ב' דמגלה) אף על פי שיש חולקים. ואומרים קדיש קדם שעולה המפטיר, ואין חלוק בזה בין הוסיפו על מגן הקוראים או לא ובין מוציאין ספר תורה א' או ג' (בית יוסף בשם הר"ר ישעיהו והרא"ש ורבנו ירמיהו):

ה יאם לא נמצא מי שיודע להפטיר אלא אחד מאותם שעלו לקרות בתורה, וכבר אמר ש"צ קדיש אחר קריאת הפרשה, זה שרוצה להפטיר צריך לחזור ולקרות, ויברך על קריאתו תחלה וסוף. הגה אבל אם לא אמר קדיש, יפטיר מי שעלה לשביעי אם יודע, ואם יש אחרים שיודעים להפטיר לא יפטיר מי שעלה כבר (אור ור"ע):

ו יאם טעה ש"צ וסיים הפרשה עם הששי ואמר קדיש, אין צריך לקרות עוד אחר, אלא יקרא עם המפטיר מה שקרא עם הששי, דקומא לן מפטיר עולה למגן שבעה:

ז יקרא הפרשה בתפלת שחרית בשבת ודלג פסוק אחד, חוזר וקורא הוא ושנים עמו, ואפלו הפטיר והתפלל מוסף חוזר וקורא:

סימן רפג - למה אין מוציאין שני ספרי תורה בשבת. ובו סעיף אחד:

א למה שאין מוציאין בשבת ספר שני לקרות פרשת המוספים, מפני שאין בה אלא שני פסוקים:

סימן רפד - דיני הפטרה וברכותיה. ובו ז' סעיפים:

א מפטירין בנביא מענינה של פרשה. ואין פוחתין מכ"א פסוקים, אלא אם כן סליק ענינא בכציר מהכי, כגון עלותיכם ספו על זבחיכם. הגה ודוקא בשבת בעינן כ"א פסוקים, ג' פסוקים לכל א' מן הקוראים,

אבל ביום טוב שקורין ה', סגי בט"ו פסוקים (מהר"ם פאדוא"ה). ולא נתקנה ההפטרה רק בצבור אחר שקראו בתורה (תשובת הרמב"ן סימן קצ"ט), אבל בלאו הכי אסור לקרות עם הברכות שלפניה ולאחריה, אבל בלא ברכה, שרי (בית יוסף):

ב יאם חל ראש חדש בשבת אין המפטיר מזכיר של ראש חדש כלל. ויש אומרים שאף על פי שאינו מזכיר בתחילה של ראש חדש מזכירין אותו בתוך הברכה, שאומר את יום המנוח הזה ואת יום ראש החדש הזה. והמנהג פסקא הראשונה:

ג יצריך לכונן לברכות הקוראים בתורה ולברכות המפטיר ויענה אחריהם אמן, ויעלו לו להשלים מגן מאה ברכות שחסר מגינם בשבת:

ד יקטן יכול להפטיר. הגה ואם קראו למפטיר מי שאינו יודע לומר ההפטרה, יכול אחר לאמרה, אבל לכתחלה אסור לעשות כן:

ה יאם נשתתק המפטיר באמצע ההפטרה, הבא לסימה לא יתחיל ממקום שפסק הראשון, אלא צריך לחזור להתחיל ממקום שהתחיל הראשון כמו בספר תורה. הגה ושנים לא יאמרו ההפטרה בפעם אחת, דתרי קלי לא משתמעי (ריב"ש סימן ל"ו מגלה דף כ"א):

ו יאין המפטיר מפטיר עד שיגמר הגולל לגלל הספר תורה:

ז יבשבת שהפרשיות מחברות מפטירין בהפטרת פרשה שניה. הגה ועיין לקמן סימן תכ"ח. ונהגו להזכיר אחר קריאת התורה נשמות המתים ולברך העוסקים בצרכי צבור, כל מקום לפי מנהגו (שבלי הלקט והגהות מרדכי פרק קמא דשבת). ונהגין לומר יקום פרקן ואין בזה משום אסור תחנה בשבת. וגם כן נוהגין לומר אב הרחמים, ובכל יום שאין אומרים בו צדקתך

באר הגולה

[סימן רפב] א מגלה פרק ב' הריב"ש בתשובה ג שם במקרא ד טור ואתי שפיר בין למאן דאמר מפטיר עולה ובין למאן דאמר אינו עולה שם במגלה ה ריב"ש בתשובה ו טור בשם הר"מ מרובנובוגר ושאר פוסקים והשבלי לקט בשם מסכת סופרים ז הגהות מימוני פרק י"ב מהלכות תפלה מהא דמסכת סופרים פרק י"א [סימן רפג] א תוספות ורא"ש בפרק הקורא את המגלה עומד ומרדכי והר"ן בפרק בני העיר [סימן רפד] א מגלה כ"ג ב שבת כ"ד וכבר גדל, תוספות ג הרא"ש והר"ן בשם ר"ד הרא"ש בסוף ברכות ה מגלה כ"ג ו תשובת הריב"ש ז סוטה ל"ט ח הרמב"ם בסוף סדר התפלות והמרדכי פרק בני העיר והגהות מימוני בפרק י"ג מהלכות תפלה ושבלי הלקט

העולמים גלוי וכו' כמו בחל (אור זרוע הלכות תענית):

ז **אם הקדימה לאכל הוא ענג לו, כגון שנתעבלה סעדת הלילה, יקדים, ואם האחור ענג לו, כגון שעדין לא נתעבל, יאחר.** הגה וכן מי שיש לו סעדות כל יום כמו בשבת, ישנה בשבת להקדים או לאחר (גמרא פרק פל פתחי וטור):

ח **לאין מתענין על שום צרה מהצרות כלל: אין צועקים ולא מתריעין בו על שום צרה, חוץ מצרת המזונות שצועקים עליה בפה בשבת ולא בשופר.** וכן יעיר שהקיפוה אנסין או נהר, וספינה המטרפת בים, ונאפלו על יחיד הנרדף מפני אנסין או לסטים או רוח רעה, וזועקין ומתחננים בתפלות בשבת אבל אין תוקעין, אלא אם כן תוקעין לקבץ העם לעזר לאחיהם ולהצילים (ועין לקמן סימן תקע"ו סעיף י"ג):

י **הנרדף מפני רוח רעה שאמרו, לאו דוקא, דהוא הדין לכל חולה שיש בו סכנת היום, זועקים ומתחננים, וכן נהגו לומר, מצלאים בשבת על חולים המסכנים סכנת היום.** הגה וכן מתר לבקר החולה המסכן בו ביום (לקוטי מהר"י בר"ץ ובית יוסף בשם הר"ן פרק ג דתענית):

סימן רפ"ו - סדר סעדת שחרית של שבת. ובו ב' סעיפים:

א **איהי שלחנו ערוך ומשה מצעת יפה ומפה פרוסה כמו בסעדת הלילה, ויברך על היין בורא פרי הגפן והוא נקרא קדושא רבא, ויאחר כך ישל ידיו (ועין לעיל סימן רע"א סעיף י"ב בהג"ה), ויבצע על לחם משנה כמו בלילה ויסעד. והגם זה הקדוש צריך שיהיה במקום סעדה, ושלא יטעם קדם לו כלום כמו בקדוש הלילה, ומיהו, לשתות מים בבקר קדם תפלה מתר, מפני שעדין לא חל עליו חובת קדוש. הגה ועין לעיל כל דיני קדוש סימן רע"א ע"ב רע"ג:**

ב **במקום שאין יין מצוי, הוי שכר ושאר משקין חוץ מן המים חמר מדינה ומקדשין עליו. והוא אין לו שכר ושאר משקין, אוכל בלא קדוש:**

סימן רצ - בשבת ישלים מאה ברכות בפרות. ובו ב' סעיפים:

א **ארבה בפרות ומגדים ומיני ריח, כדי להשלים מנין מאה ברכות. הגה ואם רגיל בשנת צהרים אל יבשלנו, כי ענג הוא לו (טור):**

ב **אחר סעדת שחרית קובעים מדרש לקרות בנביאים ולדרש בדברי אגדה, ויאסור לקבץ סעדה באותה שעה. הגה ופועלים ובעלי בתים שאינן עוסקים בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל ימי השבוע, והתלמידי חכמים ימשיכו יותר בענג אכילה ושתיה קצת, דהרי הם מתענגים בלמודם כל ימי השבוע (בית יוסף סימן רפ"ח בשם ירושלמי):**

סימן רצ"א - דין שלש סעדות. ובו ו' סעיפים:

א **יהא זהיר מאד לקיים סעדה שלישית. ונאף אם הוא שבע יכול לקיים אותה בכביצה, והוא אי אפשר לו כלל לאכל אינו חיב לצער את עצמו. והחכם עיניו בראשו, שלא ימלא בטנו בסעדת הבקר כדי לתן מקום לסעדה שלישית. הגה ומי שלא אכל בליל שבת יאכל שלש סעדות ביום השבת (הרא"ש פרק ערבי פסחים):**

ב **המנה, משיגיע זמן המנחה, דהינו משש שעות ומחצה ולמעלה, ואם עשאה קדם לכן לא קיים מצות סעדה שלישית. הגה יש אומרים דאסור לשתות מים בין מנחה למערב בשבת, דאז חזרות הנשמות לגיהנם, ועל כן אין לאכל סעדה שלישית בין מנחה למערב, אלא יאכל אותה קדם מנחה (תוספות והרא"ש ומרדכי פרק ערבי פסחים). ויש אומרים דיותר טוב להתפלל מנחה תחלה (רמב"ם וטור והגהות מרדכי והגהות מימוני פרק ל' ונאגור), וכן נוהגים לכתחלה בכל מדינות אלו. ומכל מקום אין לשתות מים מן הנהרות, אבל בבית שרי, וכל שכן שאר משקין דשרי (הגהות מימוני פרק ל'). ויש אומרים דאין אסור אלא תוך י"ב חדש על אביו ואמו (אגדה ומרדכי פרק**

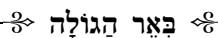
ערבי פסחים). ויש אומרים דאסור זה של שתיית מים אינו רק בערב שבת (תוספות והרא"ש ומרדכי בשם ר' משלם והגהות מימוני):

ג **אם נמשכה סעדת הבקר עד שהגיע זמן המנחה, יפסיק הסעדה ויברך ברפת המזון וישל ידיו ויברך ברפת המוציא ויסעד, ונכון הדבר, שאם לא היה עושה כן, מאחר שנמשכה סעדת הבקר עד אותה שעה לא היה יכול לאכל אחר כך אלא אכילה גסה. הגה אבל מי שיודע שאפשר לאכל אחר שיתפלל מנחה עם הצבור לא יעשה סעדה שלישית קדם מנחה, מיהו אם עשאה יצא:**

ד **אין צריך לקדש בסעדה שלישית, אבל צריך לבצע על שתי בפרות. הגה ואם סועד הרבה פעמים בשבת, צריך לכל סעדה ב' בפרות (אבודרהם ומימוני). ולפחות לא יהיה לו בסעדה שלישית פחות מכפר אחד שלם (טור ומרדכי פרק פל פתחי). ומזה פשט המנהג להקל לבצע בסעדה שלישית רק בכפר א' שלם, אבל יש להחמיר לקח שנים: וצריך לעשותה בפת. ויש אומרים שיכל לעשותה בכל מאכל העשוי מאחד מתמשת מיני דגן. ויש אומרים שיכול לעשותה בדברים שמלפתים בהם הפת, ככשר ודגים, אבל לא בפרות. ויש אומרים דאפלו בפרות יכול לעשותה וסבא ראשונה עקר שצריך לעשותה בפת, אלא אם כן הוא שבע ביותר. הגה או במקום שאי אפשר לו לאכל פת, כגון בערב פסח שחל להיות בשבת שאסור לו לאכל פת לאחר מנחה, כדלקמן בהלכות פסח (מהרי"ל הלכות פסח):**

ו **נשים חייבות בסעדה שלישית: סימן רצ"ב - דין תפילת מנחה בשבת. ובו ב' סעיפים:**

א **במנחה (אומרים אשרי וכו' לציון ונאני תפילתי וגו') (טור) דמוציאין ספר תורה וקורין שלשה אנשים עשרה פסוקים מפרשה הבאה. ונאפלו חל יום טוב להיות בשבת קורין בפרשה הבאה ולא בשל יום טוב:**

כ טור לישב הא דרב ושמואל בלהקדים או לאחר שבת קיי"ט דלא פליגי ל טור וכתב הבית יוסף שאולי כן היה לפניו נסתחו בהרמב"ם וישנה היא מ בקא בתרא צ"א והביאו הטור בסימן תקע"ו נ תענית י"ט ס שם כ"ב ע שם י"ד פ שם כרבי יוסי דתנא קמא נמי לא פליג בהא, בית יוסף בסימן תקע"ו צ הר"ן אהא דתענית דף י"ט **סימן רפ"ט** א טור ב פסחים ק"ו בעבדא דרב אשי ג רמב"ם בפרק כ"ט ד שבת קיי"ז ה רמב"ם שם ו טור בשם אביו הרא"ש ז צינמינו לעיל בסימן רע"א ח המגיד שם והרא"ש בתשובה **סימן רצ** א מנחות מ"ג ב מהא דאיתא במדרש תנחומא פרושה ונקהל ג גטין ל"ח **סימן רצ"א** א שבת קיי"ח ב טור והר"ן בשם בה"ג א רמב"ם בפרק ל מהלכות שבת ד טור ה תוספות והרא"ש והמרדכי שם והגהות בפרק כ"ט ו טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב בתשובה ז שם בשם אביו הרא"ש ורבנו ירמיהו בחלק א בשם הרמ"ה והמרדכי בפרק ט"ו דשבת ובתשובה להרמב"ן סימן ר"י ורבנו יונה ח טור בשם אביו הרא"ש והרמב"ם בפרק ל' והגהות שם והמרדכי פרק ט"ו דשבת ורבנו ירמיהו בחלק א ותשובה לרמב"ן בסימן ר"י והמגיד בשם גאון ט טור בשם ר"י תוספות ביומא ע"ט וספק כ"ו וסמ"ג י טור בשם הרא"ש שם בספק בשם התוספתא והגהות פרק ל' כ שם בתוספות ל הר"ן בפרק י"ז דשבת בשם יש אומרים ורבנו יונה בפרק ז דברכות ושגלי הלגט בשם ר"י בר' יהודה מ הר"ן והמרדכי בפרק ט"ז דשבת בשם רבנו תם **סימן רצ"ב** א טור על פי המדרש ושגלי הלגט בשם רש"י ב בקא קמא דף פ"ב ומגלה ל"א ג וקח סימן ש"כ מהא דרב גדל שבת כ"ד

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ומכבין בו הנר, ורוחצים בו עינינו משום חבוב המצוה:

ב יאין מבדילין על הפת, יאכל על השכר מבדילין אם הוא חמר מדינה, והוא הדין לשאר משקין, חוץ מן המים. הגה וטוב יותר להבדיל על כוס פגום של יין מעל שכר (אבודרהם). ונהגו להבדיל במוצאי פסח על שכר ולא על יין, משום דחביב עלי. וכיום טוב שחל להיות במוצאי שבת שיש בו קדוש שהוא נאמר על הפת, ייש אומרים שאגב הקדוש מבדילין גם כן עליו, ויש אומרים שיותר טוב לומר הקדוש והבדלה שניהם על השכר. (הגה והסברא ראשונה עקר):

ג אם אין לו יין ולא שכר ושאר משקין, ייש אומרים שמתר לו לאכל. ויש אומרים שאם מצפה שיהיה לו למחר, לא יאכל עד למחר שיבדיל. ויאם אין לו אלא כוס אחד ואינו מצפה שיהיה לו למחר, מוטב שיאכל קדם שיבדיל, ויברך עליו ברפת המזון ואחר כך יבדיל עליו, ממה שיברך ברפת המזון בלא כוס, לדברי האומרים דברפת המזון טעונה כוס, ולדברי האומרים דאינה טעונה כוס, לא יאכל עד שיבדיל. ומורי שפוס זה לא היה בו אלא רביעית בצמצום וכבר היה מזוג כדינו, שאם היה משים בו מים יותר לא היה ראוי לשתיה, שאם לא כן, לדברי הכל מבדיל תחלה ושותה ממנו מעט, ומוסיף עליו להשלימו לרביעית ומברך עליו ברפת המזון:

ד מי שאין ידו משגת לקנות יין לקדוש ולהבדלה יקנה להבדלה, משום דקדוש אפשר בפת:

ה לאם אין ידו משגת לקנות שמן לגר תנכה ויין להבדלה, גר תנכה קודם:

ולהתפלל, כיון שמבדיל על הכוס במוצאי תשעה באב:

ד במקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל, מיד כשסים הברכה אין לו לחזור אף על פי שלא פתח בברכה שלאחריה:

ה במקום שאמרו שאינו חוזר, אם רצה להתמיר על עצמו, יאם סים תפלתו רשאי, אכל אם עדין לא סים תפלתו אינו רשאי לחזור:

סימן רצה - הבדלה שעושה ש"צ. ובו סעיף אחד:

הגה ואומרים ויהי נעם וסדר קדשה באריכות כדי לאחר סדר קדשה, שאז חוזרים וישעים לגיהנם (טור). ובזמן שאין אומרים ויהי נעם, כגון שחל יום טוב בשבוע, אין אומרים סדר קדשה, אכל אומרים ויתן לך (כל בו):

א מבדיל שליח צבור כדי להוציא מי שאין לו יין. הגה ונהגו לומר ולהזכיר אליהו הנביא במוצאי שבת, להתפלל שיבא ויבשרנו הגאולה (טור):

סימן רצו - דיני הבדלה על הנין. ובו ח' סעיפים:

א אסור הבדלה, יין בשמים גר הבדלה, וסימנך יבנה. ויצריך לזהר שלא יהא הכוס פגום. הגה ונהגו לומר קדם הבדלה שעושים בבית, הנה אל ישועתי וגו', כוס ישועות אשא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', לסימן טוב. ובשעת הבדלה יתנו עיניהם בכוס ובנר. ונהגין לשפך מכוס של יין על הארץ קדם שסים בורא פרי הגפן, כדי שלא יהיה הכוס פגום. וטעם השפכה, דאמרינן כל בית שלא נשפך בו יין פמים אין בו סימן ברכה, ועושים כן לסימן טוב בתחלת השבוע. גם שופכין מן הכוס לאחר הבדלה

המשך הלכות שבת, סימן רצב - דין תפלת מנחה בשבת

ב יאמרים צדקתך. ויאם קל בו יום שאלו היה חל לא היו אומרים בו במנחה נפילת אפים, אין אומרים צדקתך. הגה ונהגו שלא לקבץ מדרש בין מנחה למעריב (טור), אכל אומרים פרקי אבות בקיץ ושיר המעלות בחורף, וכל מקום לפי מנהגו:
סימן רצג - דיני ערבית במוצאי שבת. ובו ג' סעיפים:

א מאחרין תפלת ערבית כדי להוסיף מחל על הקדש:

ב יצריך לזהר מלעשות מלאכה עד שיראו ג' כוכבים קטנים, ואל יהיו מפזרים אלא רצופים. ויאם הוא יום מעונן, ימתין עד שיצא הספק מלבו:

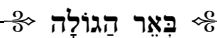
ג ימי שהוא אגוס, כגון שצריך לתחשיף על התחום לדבר מצוה, יכול להתפלל של מוצאי שבת מפלג המנחה ולמעלה ולהבדיל מיד, יאכל לא יברך על הנר, וכן אסור בעשיית מלאכה עד צאת הכוכבים. הגה ונהגים לומר והוא רחום וברכו באריכות נעם, כדי להוסיף מחל על הקדש (אור זרוע):

סימן רצד - דיני הבדלה בתפלה. ובו ה' סעיפים:

א יאמרים הבדלה בחונן הדעת. ויאם טעה ולא הבדיל, משלים תפלתו ואינו חוזר, מפני שצריך להבדיל על הכוס. ויאם טעם קדם שהבדיל על הכוס צריך לחזור ולהבדיל בתפלה:

ב יטעה ולא הבדיל בתפלה ואין לו כוס בלילה וסובר שאף למחר לא יהיה לו, צריך לחזור ולהתפלל:

ג יתשעה באב שחל להיות באחד בשבת, טעה ולא הבדיל בתפלה אין צריך לחזור

ד טור ובשם רב שר שלום ה שם בשם מנהג אשכנז [סימן רצג] א מהא דרבי יוסי שבת קי"ח ב רבנו יונה בתחלת ברכות מהא דשבת ל"ה ג הר"ן שם בשבת על פי הירושלמי ד ברכות כ"ז לפרוש הטור בשם רב האי ותוספות ורא"ש והמרדכי שם ה טור [סימן רצד] א ברכות ל"ג ופסחים קי"ב ב טור בשם הר"י ג שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה טור וכדעת רבנו תם ו שם וכדעת אביו הרא"ש [סימן רצה] א טור [סימן רצו] א ברכות ג"ב וכו' והנהגה אלא דבית הלל ב פסחים ק"ה בענין כוס של ברכה והוא הדין להבדלה וענין בסימן קכ"ב מדיני כוס פגום ג טור בשם רב עמרם ותוספות ד פסחים ק"ז בעקבא דאמימר ה טור בשם הגאונים ו שם בשם אביו הרא"ש ז תוספות ברכות ג"ג לתד תרוצא הא דאמימר פסחים ק"ז ורבנו יונה כפרק ד דברכות והאגור בשם שג"י הלקט ח הרא"ש בשם ר"י ובתוספות שם ג"ב ור"י לדעת הגאונים ט פסחים ק"ה לתרוץ ר"י הביאו הרא"ש שם י הרא"ש ריש פרק ח דברכות כ טור ל מהא דשבת כ"ז לענין קדוש היום

ו **א**ומר הבדלה מישב. הגה ויש אומרים מעמד (אגדה וכל בו ואגור) וכן נוהגין במדינות אלו. ויאוחדו היין בזמין וההדס בשמאל ומברך על היין, ושוב נוטל ההדס בזמין והיין בשמאל ומברך על ההדס, ומחזיר היין לימינו:

ז **א**פלו שמעו כל בני הבית הבדלה בבית הפנסת, אם נתפנונו שלא לצאת, מבדילים בבית:

ח **ע**נשים חובות בהבדלה כשם שחובות בקדוש, ויש מי שחולק. הגה על פן לא יבדילו לעצמן רק ישמעו הבדלה מן האנשים:

סימן רצו - דיני בשמים
להבדלה. ובו ה' סעיפים:

א **מ**ברך על הבשמים אם יש לו, וואם אין לו אין צריך לחזור אחריהם:

ב **א**ין מברכין על בשמים של בית הפסא ולא על של מתים, (וידוקא) הנתונים למעלה ממשותו של מת, ולא על בשמים שבמסבות עובדי פוכבים, דסתם מסבתן לעבודת פוכבים. הגה ואם ברך על בשמים אלו לא יצא, וצריך לחזור ולברך על אחרים (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ג **י**שקים מלאים בשמים שמשימים האינם יהודים תוף קנקני היין, אף על פי שמתר להריח בהם, אין מבדילין עליהם:

ד **נ**הגו לברך על ההדס כל היכא דאפשר. הגה ויש אומרים דאין לברך על הדס הכבש, דאינו מריח, רק על שאר בשמים (טור בשם הר"ר אפרים והר"א מפראג). וכן נהגו במדינות אלו. ונראה לי דיש להניח גם הדס עם הבשמים, דאז עושין ככלי עלמא:

ה **י**מי שאינו מריח אינו מברך על הבשמים אלא אם פן נתפנו להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחנוף או להוציא מי שאינו יודע:

סימן רצה - דיני גר הבדלה.
ובו ט"ו סעיפים:

א **מ**ברך על הגר בורא מאורי האש אם יש לו, ויזין צריך לחזור אחריו. והני מלי במוצאי שבת יאכל במוצאי יום הכפורים

יש אומרים שמחזור אחריו. הגה מי שאין לו כוס להבדיל, כשרואה האש מברך עליו, וכן הבשמים (טור):

ב **י**מצוה מן המבחר לברך על אבוקה, ויש מי שאומר, שאם אין לו אבוקה צריך להדליק גר אחר לצרף הבדלה חוץ מהגר המיוחד להאיר בבית. הגה וגר שיש לו שתי פתילות מקרי אבוקה (אגדה):

ג **י**נוהגים להסתפל בכפות הידים ובצפרניים. הגה ויש לראות בצפרני יד זמין ולאחזו הכוס ביד שמאל, ויש לכפף האצבעות לתוף היד, שאז רואה בצפרנים עם הכפות בבת אחת, ולא יראה פני האצבעות שבפנים (זהר פרוש בראשית ובפרשת ויקהל):

ד **א**ין מברכין על הגר עד שיאורו לאורו, ויהינה שיהיה סמוך לו בכדי שיוכל להפיר בין מטבע מדינה זו למטבע מדינה אחרת:

ה **א**ין מברכין על הגר שלא שבת ממלאכת עברה, לאפוקי אור שהדלק לחיה ולחולה, שכיון שלא הדלק לעברה מברכין עליו. אבל אם הדליקו אינו יהודי בשבת, כיון שאם היה מדליקו ישראל היה עובר, לא שבת ממלאכת עברה מקרי. ואין מברכין על אור של עבודת גלולים (טור):

ו **א**ינו יהודי שהדליק במוצאי שבת מישאל או ישראל מאינו יהודי מברכין עליו, אבל אינו יהודי שהדליק מאינו יהודי אין מברכין עליו. ובמוצאי יום הכפורים אין מברכין על גר שהדליק ישראל מאינו יהודי (ועין לקמן סימן תרכ"ד סעיף ה):

ז **ל**היה הולך חוץ לברך וראה אור אם רבן אינם יהודים אין מברכין עליו, ואם רבן ישראל, או אפלו מחצה על מחצה, מברכין עליו:

ח **א**ור היוצא מהעצים ומהאבנים מברכין עליו, אבל במוצאי יום הכפורים אין מברכין עליו:

ט **י**גחלים הובערת כל כך שאלו מכניס קיסם ביניהם הוא נדלק, מברכין עליהם, והוא שעשויים להאיר:

י **א**ור של כבשן, בתחלת שרפת הלבנים אין מברכין עליו, שאז אינו עשוי להאיר, ואחר שנושרפו, אז עשוי להאיר ומברכין עליו:

יא **ג**ר בית הפנסת ואם יש שם אדם חשוב מברכין עליו, ואם לאו אין מברכין עליו. ויש אומרים בהפך. וואם יש שמש שאוכל שם מברכין עליו, והוא שלא תהא לבנה זורחת שם:

יב **א**ין מברכין על גר של מתים, שאינו עשוי להאיר. הלכך, מת שהיו מוליכין לפניו גר אלו הוציאורו ביום, והוציאורו בלילה בנר, אין מברכין עליו:

יג **י**סומא אינו מברך:

יד **ש**היו יושבים בבית המדרש והביאו להם אור, אהד מברך לכלם:

טו **ג**ר בתוך חיקו או בתוך פנס (פרוש, כלי שנותן בו הגר שלא תכבה) או בתוך אספקלריא, רואה את השלהבת ואינו משתמש לאורה, משתמש לאורה ואינו רואה את השלהבת, אין מברכין עליה, עד שיהא רואה את השלהבת ומשתמש לאורה:

סימן רצט - שאלא לאכל ולא לעשות שום מלאכה קדם שובבדיל. ובו ה' סעיפים:

א **א**סור לאכל שום דבר או אפלו לשתות יין או שאר משקין, חוץ ממים משתתשף עד שיבדיל, אבל אם היה יושב ואוכל מבעוד יום וחשקה לו, אין צריך להפסיק (אפלו משתיה) (בית יוסף). ואם היה יושב ושותה וחשקה לו, צריך להפסיק, ויש אומרים דהני מלי בספק חשקה, אבל בודאי חשקה, אפלו היה יושב ואוכל, פורס מפה ומבדיל וגומר סעדו. הגה והמנהג פשוט כפסבא הראשונה:

ב **ה**יו שותים ואמרו באו ונבדיל, אם רצו לחזור ולשתות קדם הבדלה יזין צריך לחזור ולברך, ויש מי שחולק בדבר:

ג **כ**שמפסיק להבדיל יזין צריך לברך בורא פרי הגפן על כוס של הבדלה, ויש אומרים שצריך:

⊕ באר הגולה ⊕

מ תוספות בכרכות מ"ג נ מרדכי בשם רבי"ה מהא דבכרכות מ"ג וכבית הלל ס בית יוסף לדעת הר"ן בסוף פרק ג דראש השנה ע ר"י פ ספר ארחות חיים **סימן רצין** א בכרכות נ' ב הרא"ש מהא דאור שם נ"ג ושאר פוסקים ג שם נ' ונ"ב ונ"ג ד הרשב"א בתשובה ה טור ו שם לדעתו ושפן הורה לו אביו הרא"ש **סימן רחצ** א בכרכות נ' ב שם נ"ג ג הרשב"א בשם הראב"ד והמגיד פרק כ"ט ד פסחים ק"ג ה ספר ארחות חיים בשם התוספות ו טור בשם פרקי ר' אליעזר ורב עמרם ושאר פוסקים ז בכרכות נ' ח שם נ"ג ט שם נ"ב ונ"ג י שם כ המגיד בשם הרמב"ן בפרק כ"ט מהלכות שבת ל שם בגמרא נ"ג מ פסחים נ"ד נ בכרכות נ"ג ס שם ע שם לפרוש התוספות בשם רבנו חננאל פ לפרוש רש"י שם צ שם בגמרא ק שם נ' ונ"ג ר טור בשם אבי העזרי ושאר פוסקים ש שם בגמרא נ"ג בבית הלל ת ירושלמי שם **סימן רצטא** א פסחים ק"ה ב סמ"ע מ"ע סימן נ"ט לדעת הר"ף ומהר"י קולון בש"ש צ"ו ג רמב"ם בפרק ד מהלכות בכרכות ד מהר"ק לדעת הר"ף וסמ"ע ואפלו לדברי התוספות ה לדעת הטור בסימן רע"א והרא"ש אפלו לדעת הר"ף ו לדעת מהר"ק

ד פִּשְׁהִיָּה אוֹכַל וְחִשְׁבָּה, שְׁאִמְרָנוּ שְׂאִין צְרִיף לְהַפְסִיק, יֹאמֵר סֵעֲדָתוֹ וּמְכַרְףּ בְּרַפְתַּת הַמְזוֹן עַל הַכּוֹס וְאַחַר כֵּן מְבַדִּיל עָלָיו. וְיֵאָמֵר יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי כּוֹסוֹת, מְכַרְףּ בְּרַפְתַּת הַמְזוֹן עַל אֶחָד וּמְבַדִּיל עַל אֶחָד: ה טָעָה וְאָכַל קֵדָם שְׁהַבְדִּיל, יְכוּל לְהַבְדִּיל אַחַר כֵּן:

ו יִשְׁכַּח וְלֹא הַבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת, מְבַדִּיל עַד סוּף יוֹם ג'. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִינוּ מְבַדִּיל אֲלָא כָּל יוֹם רֵאשׁוֹן וְלֹא יוֹתֵר. וְדוֹקָא בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן וְהַמְבַדִּיל בֵּין קֵדָשׁ לְחֹל, אֲבָל עַל הַגֵּר וּבְשָׂמִים לֹאִינוּ מְכַרְףּ אֲלָא בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת. וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר דְּהָא דְקֻזְמָא לִן טַעַם מְבַדִּיל, הֵנִי מְלִי הֵיכָא דְהַבְדִּיל בְּלִיל מוֹצָאֵי שֶׁבֶת, אֲבָל אִם לֹא הַבְדִּיל בְּלִילָהּ, בֵּינוֹן שְׂטַעַם שׁוֹב אִינוּ מְבַדִּיל. הֵגַה וְהַעֲקֵר פֶּסְקָרָא הִרְאִישׁוּנָה. וּמִי שְׂמַתְעֵנָה ג' יָמִים וּג' לֵילוֹת יִשְׁמַע הַבְדִּילָהּ מֵאַחֲרִים. וְאִם אֵין אַחֲרִים אֲצֵלוּ, יְכוּל לְהַבְדִּיל בְּשֶׁבֶת מִכַּעֲדוֹ יוֹם וּלְשִׁתּוֹת וּלְקַבֵּל אַחַר כֵּן הַתְּעַנִּית עָלָיו (תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן קנ"ד):

ז יְהַבְדִּיל עַל הַיַּיִן עַל שְׁלַחְנוּ, אֶפְלוּ הַבְדִּיל קֵדָם שְׁנֵטַל יְדֵיו פּוֹטֵר הַיַּיִן שֶׁבִּתּוֹף הַמְזוֹן, שְׂאִין צְרִיף לְכַרְףּ עָלָיו. וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּלֹא פִטֵּר אֲלָא אִם כֵּן נִטַּל יְדֵיו קֵדָם שְׁהַבְדִּיל. הֵגַה וְאִם הַבְדִּיל תַּחֲלָה, צְרִיף לְכַרְףּ אַחֲרָיו בְּרַכָּה מֵעַן ג' (תּוֹסֵפוֹת וּמְרַדְכֵי פֶרַק פִּיצַד מְכַרְכִּין):

ח כְּשֶׁפּוֹטֵר הַיַּיִן שֶׁבִּתּוֹף הַמְזוֹן שְׂאִין צְרִיף לְכַרְףּ עָלָיו, עָגַם אֵין צְרִיף לְכַרְףּ בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה עַל כּוֹס שֶׁל הַבְדִּילָהּ. וְאִם אֵין לוֹ אֲלָא כּוֹס אֶחָד וְסָבּוֹר שֶׁיִּבְיָאוּ לוֹ יַיִן יוֹתֵר, וְהַבְדִּיל עַל אוֹתוֹ כּוֹס וְאַחַר כֵּן לֹא הִבְיָאוּ לוֹ יוֹתֵר, וּבְרַףּ בְּרַפְתַּת הַמְזוֹן בְּלֹא כּוֹס, וְיֵשׁ מִי שְׂאוֹמֵר שְׂצִרִיף לְכַרְףּ בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה עַל כּוֹס שֶׁל הַבְדִּילָהּ:

ט וְאִם רוֹצֵה לְסַעַד תַּכְףּ לְהַבְדִּילָהּ, צְרִיף לְזַהֵר שְׂלֹא יִבְיָא לְחָם לְשִׁלְחָן קֵדָם הַבְדִּילָהּ. וְאִם הִבְיָא פּוֹרַס עָלָיו מִפְּהַ וּמִכְסָּפוֹ, לְפִי שְׁהוּא מְקַדָּם בְּפִסּוּק וְצְרִיף לְהַקְדִּימוֹ אִם לֹא יִכְסָּפוֹ:

י קִאֲסוֹר לְעֲשׂוֹת שׁוֹם מְלֹאכָה קֵדָם שֶׁיִּבְדִּיל. וְיֵאָמֵר הַבְדִּיל בְּתַפְלָה מִתֵּר אֶף

עַל פִּי שְׂעֲדִין לֹא הַבְדִּיל עַל הַכּוֹס. וְאִם צְרִיף לְעֲשׂוֹת מְלֹאכָה קֵדָם שְׁהַבְדִּיל בְּתַפְלָה, וְאוֹמֵר הַמְבַדִּיל (בֵּין הַקֵּדָשׁ וּבֵין הַחֹל) בְּלֹא בְּרַכָּה וְעוֹשֶׂה מְלֹאכָה. הֵגַה וְכֵן נִשִּׂים שְׂאִינָן מְבַדִּילִין בְּתַפְלָה, יֵשׁ לְלַמְדָן שְׂיֵאֲמָרוּ הַמְבַדִּיל בֵּין קֵדָשׁ לְחֹל קֵדָם שְׂעֲשׂוּ מְלֹאכָה (כָּל בּוֹ). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּכָל זֶה בְּמְלֹאכָה גְּמוּרָה כְּגוֹן כּוֹתֵב וְאוֹרֵג, אֲבָל הַדְּלָקַת הַגֵּר בְּעֶלְמָא אוֹ הוֹצָאָה מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת אֵין צְרִיף לְזַהֵר (רַבְנֵי יְרֵחָם נְתִיב י"ב חֶלֶק י"ט), וּמִזְהָ נִתְפַּשֵּׁט הַמְנַהֵג לְהַקְל שְׂמַדְלִיקִים גְּרוֹת מִיָּד שְׂאֲמָרוּ הַקְהָל בְּרַכּוֹ, אֲבָל הַעֲקֵר כְּסָבְרָא רֵאשׁוּנָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְדָלוֹת מַיִם בְּכָל מוֹצָאֵי שֶׁבֶת, כִּי בִּאֲרַה שֶׁל מַיִם סוֹבֵב כָּל מוֹצָאֵי שֶׁבֶת כָּל הַבְּאֵרוֹת, וּמִי שְׂפּוֹגֵעַ בּוֹ וְיִשְׁתָּה מִמֶּנּוּ יִתְרַפָּא מְכָל תַּחֲלוּצָיו (כָּל בּוֹ). וְלֹא רֵאִיתִי לְמַנְהֵג זֶה. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן רס"ג, מִי שְׂמוֹסִיף מַחֵל עַל הַקֵּדָשׁ אִם מִתֵּר לֹאֲחַר שְׁהַבְדִּיל לְעֲשׂוֹת לוֹ מְלֹאכָה:

סִימָן ש - שְׂוִסְדֵּר שְׂלַחְנוּ בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת. וְבוֹ סֵעִיף אֶחָד:
א "לְעוֹלָם יִסְדֵּר אָדָם שְׁלַחְנוּ בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת כְּדִי לְלוֹוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת, אֶפְלוּ אִינוּ צְרִיף אֲלָא לְכַזִּית:

סִימָן שא - בְּאִיזָה בְּלִים מִתֵּר לְצֵאת בְּשֶׁבֶת וְאִיזָה מִהֵם אֲסוּרִים. וְבוֹ נ"א סֵעִיפִים:

א "אֵין לְרוֹץ בְּשֶׁבֶת בְּאֲלָא אִם כֵּן הוּא לְדַבֵּר מַצְוָה, כְּגוֹן לְבִית הַפְּנִיטָה אוֹ פִּיוצָא בּוֹ. הֵגַה וְאֲסוּר לְפַסַּע יוֹתֵר מֵאִמָּה בְּפִסִּיעָה אַחַת אִם אֶפְשָׁר לוֹ בְּפַחוֹת (אוֹר זְרוּעַ וְהַגְּהוֹת אֶשְׂרֵי פֶרַק מִי שְׁהוֹצִיאֻהוּ):

ב יִבְחוּרִים הַמְתַּעַנְגִּים בְּקִפִּיעָתָם וּמְרוּצָתָם, מִתֵּר, וְכֵן לְרֵאוֹת כָּל דְּבַר שְׂמַתְעַנְגִּים בּוֹ (וְכֵן מִתֵּר לְטַיִל, בֵּית יוֹסֵף):

ג הִיָּה הוֹלֵף וְהִגִּיעַ לְאִמַּת הַמַּיִם, יְכוּל לְדַלְגוֹ וּלְקַפֵּץ עָלֶיהָ אֶפְלוּ אִם הֵיא רַחֲבָה שְׂאִינוּ יְכוּל לְהַנִּיחַ רַגְלוֹ רֵאשׁוּנָה קֵדָם שְׂעִיָקֵר שְׁנִיָּה, וּמוֹטֵב שְׂיַדְלַג מִמָּה שְׂעִיָקִפְנָה, מִפְּנֵי שְׂמַרְבָּה בְּהוֹלֵף. וְאֲסוּר לְעַבֵּר בָּהּ, שְׂלֹא יִבֵּא לְיָדֵי סַחִיטָה:

ד הִיָּה הוֹלֵף לְדַבֵּר מַצְוָה, כְּגוֹן לְהַקְבִּיל פְּנֵי רַבּוֹ אוֹ פְּנֵי מִי שְׂגָדוֹל מִמֶּנּוּ בְּתַכְמָה, יְכוּל לְעַבֵּר בָּהּ, וּבְלִבְדֵּי שְׂעִיעָשָׁה שְׁנוּי, כְּגוֹן שְׂלֹא יוֹצִיא יָדוֹ מִתַּחַת שְׂפַת חִלּוּקֵי, וְכֵדִי שְׂיִזְכּוֹר וְלֹא יִבֵּא לְיָדֵי סַחִיטָה (וְעַיִן לְקַמָן סִימָן תר"ג סֵעִיף ה' וּבְסֵעִיף ח בַּהֲג"ה) וְאֲסוּר לְעַבֵּר בְּסַנְדְּלוֹ, דְּכֵינוּן דְּאִינוּ יְכוּל לְהַדְקוֹ לְקִשְׁרוֹ יִפְהַ חִישִׁינָן דְּלִמָּא נָפַל וְאִתִּי לְאִתּוּי, אֲבָל בְּמַנְעֵלוֹ מִתֵּר:

ה הַהוֹלֵף לְדַבֵּר מַצְוָה מִתֵּר לְעַבֵּר בְּפִיִּם אֶף בְּחִזְרָה, כְּדִי שְׂלֹא תִּהְיֶה מְכַשִּׁילוֹ לְעַתִּיד לְבֹא:

ז הַהוֹלֵף לְשִׁמּוֹר פְּרוּתָיו, מִתֵּר לוֹ לְעַבֵּר בְּפִיִּם בְּהַלִּיכָה אֲבָל לֹא בְּחִזְרָה:

ז כָּל הַיּוֹצֵא בְּדַבֵּר שְׂאִינוּ תַכְשִׁיט וְאִינוּ דְרָף מְלַבּוּשׁ, וְהוֹצִיאָו כְּדָרְף שְׂרָגִילִין לְהוֹצִיא אוֹתוֹ דְּבַר, חֲזִיב. וְכָל תַּכְשִׁיט שְׁהוּא רַפּוּי שְׂאֶפְשָׁר לוֹ כְּקַל לְפַל, אֲסוּר לְצֵאת בּוֹ, וְאִם יִצָּא פִטוֹר. וְאִשָּׁה לֹא תִצָּא בְּתַכְשִׁיטִים שְׂדַרְבָּה לְשִׁלְפָם (פְּרוּשׁ), לְהַסִּירָם מֵעֲלֵיהָ וּלְהִרְאוֹתָם. הֵגַה וְעַיִן לְקַמָן סִימָן ש"ג סֵעִיף י"ח אִם אֲסוּר אֶפְלוּ בְּחִצָּר אוֹ בְּפִית. לְהַלְכָה, לֹא יִצָּא אִישׁ לֹא בְּסִיף וְלֹא בְּקִשְׁתָּה וְלֹא בְּתָרִיס (פְּרוּשׁ, מַגֵּן) וְלֹא בְּאֵלָה וְלֹא בְּרַמַּח וְלֹא בְּכָלִים שְׂאִינָם תַּכְשִׁיט, וְאִם יִצָּא חֲזִיב חֲטָאת, וְלֹא בְּשִׁרְיוֹן וְלֹא בְּקִסְדָּא (פְּרוּשׁ, כּוֹבַע שֶׁל בְּרוֹל) וְלֹא בְּמַגְפִּים (פְּרוּשׁ, אַנְפִּילָאוֹת שֶׁל בְּרוֹל), וְאִם יִצָּא פִטוֹר שְׁהֵם דְרָף מְלַבּוּשׁ. וְלֹא יִצָּא בְּתַפְלִין מִפְּנֵי שְׂצִרִיף לְהַסִּירָם בְּשִׁיבְנֵס לְבִית הַכֶּסֶף, וְלֹא יִצָּא קֶטֶן בְּמַנְעֵל גָּדוֹל, דְּלִמָּא נָפַל וְאִתִּי לְאִתּוּי, אֲבָל יוֹצֵא הוּא בְּחִלּוּק גָּדוֹל. וְלֹא יִצָּא בְּמַנְעֵל אֶחָד אִם אֵין לוֹ מִפְּהַ בְּרַגְלוֹ, דְּלִמָּא מַחֲכִיב עָלָה וְאִתִּי לְאִתּוּי, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ מִפְּהַ בְּרַגְלוֹ יִצָּא בְּאוֹתוֹ שְׂאִין בּוֹ מִפְּהַ:

ח לֹא יִצָּא בְּמַחַט הַתַּחֲבֹכָה לוֹ בְּכַבְדּוֹ, בֵּין נְקוּבָה בֵּין שְׂאִינָה נְקוּבָה, וְיֵאָמֵר יִצָּא בְּנְקוּבָה חֲזִיב וּבְשְׂאִינָה נְקוּבָה פִטוֹר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּהֶפֶף:

⊕ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⊕

ז הרמב"ם בְּפֶרֶק כ"ט ח הֵרֵב הַמַּגִּיד שֶׁם ט פְּסָחִים ק"ה י שֶׁם ק"ו כְּרַבָּא לְגִרְסַת הַתּוֹסֵפוֹת וְהוּרָא"ש כ הַרִי"ף וְהַגְּאוּנִים לְפִי גִרְסַתָּם ל שֶׁם לְעַנְנֵן אוֹר וּמְכָל שְׁפָן לְבִשְׂמִים מ טוֹר בְּשֶׁם כַּהֲ"ג נ הוּרָא"ש בְּפֶרֶק ז דְּבְרֵכּוֹת וְרִישׁ פֶּרַק י דְּפְסָחִים ס תּוֹסֵפוֹת שֶׁם מ"ב ע הוּרָא"ש בְּרִישׁ פֶּרַק עֲרֵבֵי פְסָחִים פ טוֹר צ שֶׁם בְּשֶׁם ר"מ מְרוֹטְנַבְנוּרָג ק שֶׁבֶת ק"ו ר טוֹר בְּשֶׁם רַב עַמְרָם וְרִישׁ" שֶׁם וְהֵרֵב הַמַּגִּיד בְּשֶׁם הַגְּאוּנִים וְשְׁפָן הַסְּכִימוֹ הַאֲחֵרוֹנִים וְשָׂאֵר פּוֹסְקִים ש שֶׁם בְּגִמְרָא לְפְרוּשׁ רִישׁ" [סִימָן ש] א שֶׁבֶת ק"ט [סִימָן שא] א שֶׁבֶת ק"ג ב בְּרֵכּוֹת ו' ג טוֹר בְּשֶׁם סֶפֶר הַתְּרוּמָה ד שֶׁבֶת ק"ג ה יוֹמָא ע"ז ו לְפְרוּשׁ הוּרָא"ש וְהַרִי"ן ז שֶׁם בְּגִמְרָא ח שֶׁם ט שֶׁם י טוֹר בְּסִימָן תר"ג כ לְשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּפֶרֶק י"ט מִהַלְכוֹת שֶׁבֶת מִתּוֹף דְּבָרֵי הַגְּמָרָא פֶּרַק ו דְּשֶׁבֶת ל שֶׁבֶת ס"ג מ שֶׁבֶת ס' וס"א נ שֶׁם קמ"א ס שֶׁם ס' ע שֶׁם סֵעִיף א וְכַהֲנֵי בַר רַב, הַרִי"ף וְהוּרָא"ש וְרַמְב"ם בְּפֶרֶק י"ט פ שֶׁם י"א צ הַרִי"ף וְרַמְב"ם שֶׁם ק רִישׁ" וְרַא"ש

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ט מי שהוא אסור וכבלים (פרוש, קעין טבעות גדולים שסוגרים בהם הרגלים) ברגליו, ימטר לצאת בהם:

כ אין יוצאים ב'באנקטמין', והוא כמין חמור שעושים הליצנים ונראה כרוכב עליו, והוא נושא ויהולף ברגליו, ולא בקשרים, והם עצים גבוהים שיש בהם מושב לכף הרגל והולכים בהם בשיט, ולא בפרמי, והם כמין צורת פרוצוף שנותנים על הפנים להפחיד התינוקות:

כא אין יוצאים בתכה וקפה ומחצלת, אבל יוצאים בשק ויריעה וחמילה (פרוש, בגדים גסים):

כב יוצאים במוף וספוג שעל המפה, לפי שהם מרפאים הלפף הוי כמו תכשיט, וכן בקלפת שום ובצל או באספלנית ומלוגמה ורטיה שעליה. ואם נפלו מעליה לא יחזירם, וכל שפן שלא יתנם בתחלה. אבל אסור לכרוף חוט או משיקה על המפה לצאת בו, דכיון שאינם מרפאים הוי משוי, אבל באגוד שכורף על הרטיה שלא תפל מעליו יכול לילף בו, וקושרו ומתירו:

כג הבנים יוצאים בגזין (פרוש, כמין פעמונים קטנים) והארוגים להם בכסותם, אבל אם אינם ארוגים לא. הגה ולא מהני הא מחבר לכסות רק בדבר שדרכו להיות מחבר שם, אבל אם חבר שם דבר שאין דרכו בכף, אסור (הגהות מימוני פרק ט"ט ובית יוסף בשם תשובת רשב"א ומרדכי פרק במה אשה) ואותן עגולים ירקים שגזרה המלכות שכל יהודי ישא אחד מהן בכסותו, מותר לצאת בהן אפלו אינו תפור בכסותו רק מחבר שם קצת (אור זרוע) וכן מותר לצאת במטפחת שמקנחין בו האף, שקורין פצולייט, אם מחבר לכסות. והא דמותר לצאת בגזין הארוגין, דוקא שאין בהם ענבל

לצאת בו בשבת. הגה ולכן מותר ללבש בגד מפני הגשמים או כוכע על ראשו, אבל אסור לאשה לתן בגד על צעיפה מפני הגשמים, דאין זה דרך מלבוש (הגהות מימוני):

טו אין הקטע יוצא בקב שלו, דהינו שעושה כמין דפוס של רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו, "ואינו עושה זה להלף בו, שעל כל פנים צריך הוא למקלו, אלא כונתו כדי שלא יראה חסר רגל אלא נכה רגל, כיון דאינו צריך הלכו אסור:

טז קטע שאינו יכול לילף כלל על שוקיו אלא יושב על כסא, וכשנעקר ממקומו נסמך על ידיו ועל שוקיו ונדחף לפניו, ועושה סמוכות של עור או עץ לראשי שוקיו או רגליו התלויים, וכשהוא נשען על ידיו ועוקר עצמו נשען גם על רגליו קצת, אין יוצאים בהם בשבת, דאירי דתלויים ולא מנחי אארעא, זמנין דמשתלפי, אבל בכסא וספסלים הקטנים שכנידו מותר לצאת. קטע בשתי רגליו ומהלף על שוקיו ועל ארבעותיו ועושה סמוכות של עור לשוקיו, יוצא בהם בשבת. הגה וכן מותר במנעל של עץ שהרגל נכנס בו, וליכא למיחש שיפל (רבנו ירחם חלק ה), וכן בפנטוניש דמשתלפי במהרה וממילא (רשב"א סימן תר"ו), ויש מחמירים ואוסרים (אגור) ולא ילף אדם יחף בשבת במקום שאין דרך לילף יחף. ולא יצא אדם בשבת כמו שהוא יוצא בחל בלתי דבר אחר שיזכר על ידו שהוא שבת ולא יבא לחללו (כל בו):

יז לחגר שאינו יכול לילף בלא מקל, מותר לילף בו אפלו אינו קשור בו, אבל אם אפשר לו לילף זולתו, ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו, אסור (וחולה שעמד מחליו דינו כחגר):

יח סומא אסור לו לצאת במקל:

המשך הלכות שבת, סימן שא - באיזה כלים מותר לצאת בשבת ואיזה מהם אסורים

ט ילא יצא בטבעת שאין עליה חותם, ואם יצא חיב. ואם יש עליה חותם, לרשיי פטור, ולרבנו תם ולהרמב"ם מותר, שדאינו תכשיט אלא לאיש, אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה, אסור גם לאיש (ועין לקמן סימן ש"ג סעיף י"ח):

י הטבעת שקבוע בה אבן, וכן אם כתובים בה אותיות, אין עליה חותם מקרי, שלא נקרא חותם אלא אם כן חקוקים בה אותיות או צורות:

יא אדבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו, כגון מפתחות גאות של כסף כמין תכשיט, אסור, שהרואה אומר שלצורך תשמיש מוציא. כיוש מתירים אם הוא של כסף. הגה ומכל מקום אסור לצאת בתיק של פתי עינים שקורין בריל"ן אף על פי שהתיק הוא של כסף, דהבתי עינים בעצמם הם משוי (בית יוסף). ואם המפתח של נחשת וברזל, אפלו מחבר וקבוע בסגורה אסור (מרדכי פרק במה אשה ובית יוסף בשם תשובת הרשב"א). ויש שכתבו שגזגזין בזה להחזיר (בית יוסף בשם תשובת אשכנזית הר"ף והאגדה וכן משמע באור זרוע):

יב ילא יצא החיט במחט התחובה לו בכגודו, ולא נגר בקיסם שבאזנו ולא סורק במשיחה שבצוארו, ואם יצא פטור:

יג ילא יצא הנזב בכיס שעושה להצילו מזיבתו שלא יטנף בה, וכן אשה נדה שקושרת בגד לפניה שלא תתלכלף בדם נדותה, האסורה לצאת בו אם לא יהא סגר עשוי קעין מלבוש, אבל אם קושרתו כדי שלא יכאב לה הדם ולא תצטער מותר לצאת בו:

יד ידבר שהוא דרך מלבוש, אפלו אם אינו לזכשו אלא משום אצוליי טנוף, מותר

באר הגולה

ר שם ס"ב וכעולא ש ירושלמי לבעת הרזיה ורא"ש ושאר פוסקים ת כל בו א טור לבעת יש מפרשים הירושלמי כך והביאו הרא"ש שם ב שם בשם הר"מ וכן כתבו הרא"ש וסמ"ג וסמ"ק ושאר פוסקים ג שבת י"א וכר"מ רמב"ם פרק י"ט ד שם ה שם ס"ד לפרוש התוספות שם ו טור ז שם ס"ה וכרבי יוסי ח כן בארו רבנו ירחם בחלק ה ט שם במשנה ס"ז וכפי פרוש רש"י י תוספות והרא"ש ור"י וכן משמע מדברי רש"י שם כ שם במשנה וכפי פרוש רש"י ל תוספות שם וכן כתבו הרא"ש והר"ן והמרדכי ושאר פוסקים מ ביצה כ"ה נ טור והמרדכי וסמ"ג ושאר פוסקים ס שבת ס"ו במשנה ע פרוש רבי אבהו שם בגמרא פ לפרוש רבא בר פפא שם וכפרש רש"י צ לפרוש רבא בר רב הונא שם ק תוספתא, כתובה הר"ף והרא"ש שם והרמב"ם בפרק י"ט ט שם ושם ש שבת ס"ו ת שם ס"ז וכרבי שם

ואין משמיעין קול (הגהות אלפסי סוף פרק במה אשה):

כד יוצאים במיני עשבים *שקושרים אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה:

כה באין יוצאין בקמיע שאינו ממחה, ואם הוא ממחה יוצאין בו, לא שגא אתמחי גברא ולא קמיע, כגון שכתב לחש אחד בשלש אגרות ורפאו שלשתם שלשה בני אדם, שאתמחי גברא לאותו לחש בכל פעם שיכתבנו יאכל לא לשאר לחשים,

וגם אין הקמיע ממחה אם יכתבנו אחר, לא שגא אתמחי קמיע ולא גברא, כגון שכתב לחש אחד באגרת אחת ורפא בו שלשה פעמים, שאותה אגרת ממחה לכל אדם, וכל שפן אי אתמחי גברא וקמיע, יכגון שכתב לחש אחד בשלשה אגרות וכל אחת הועילה לשלשה אנשים או לאדם אחד שלשה פעמים, אתמחי גברא ללחש זה בכל אגרת שיכתבנו ואתמחו אגרות הללו לכל אדם. הגה ודוקא שבאו שתי המסאות ביחד, אבל אם אתמחי גברא תחלה ואחר כך עשה קמיע ורפא שלשה פעמים, לא תלינן בהמסאת הקמיע רק בהמסאת הגברא שכבר אתחזק (הגהות אשרי, וכן משמע מתוספות מהבאר שכתב בית יוסף), יאכל אם כתב שלשה קמיעים לאדם אחד ורפאו שלשה פעמים, לא אתמחי לא גברא ולא קמיע. ומתוך לציאת בקמיע ממחה, לא שגא הוא של כתב או של עקרים בין בחולה שיש בו סכנה בין בחולה ותולוהו לרפואה, אלא אפלו לא אחזו החלי אלא שהוא ממשפחת נכפין, ותולוהו שלא יאחזנו, שרי, וקושרו ומתירו ברשות הרבים, ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בטבעת ויצא בו לרשות הרבים, שאז יאמרו שיוצא בו לשם תכשיט, וזה אסור דלאו תכשיט הוא:

כו יוצאין בביצת חרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב, בין בחל בין בשבת, ואין

במה אשה):

כז יוצאין בביצת חרגול ובשן של שועל ובמסמר הצלוב, בין בחל בין בשבת, ואין

בו משום דרכי האמרי, וכן בכל דבר שהוא משום רפואה, אבל אם עושה מעשה ואין נכר בו שהוא משום רפואה, אסור משום דרכי האמרי. אבל כל לחש מתר, ולא אסרו אלא באותם שבדקן ואינם מועילים. ויש מי שחשש בכל קמיע שאינו ממחה משום דרכי האמרי:

כח מי שיש לו מכה בפסת רגלו וקושר עליה מטבע להגן שלא ינגף ברגלו וגם הוא מרפא מתר לציאת בו:

כט יהיוצא בטלית מקפלת על כתפיו, והינו שלאחר שנתנה על ראשו מגביה שוליה על כתפיו, חייב חטאת, אבל אם אינה מקפלת על כתפיו אלא משלשלת ברהקה למטה מכתפיו, שרי, ששאחר שהוא מתעשף בטליתו ומתפסה בה כתפו וגופו, אף על פי שמתקצר קצת מלמטה, מתר. ויעל פי זה מתר להתעשף בטליתו תחת הגלימא ולהביאו לבית הכנסת*:

ל מתר לציאת ברשות הרבים בטלית סביב הצנורא. הגה אף על פי שמניח צד ימין על כתפו של שמאל, דדרך ללבוש כן ולא הוי אלא להתנאות ושרי (בית יוסף):

לא יהיוצא מעטף בטליתו וקפלה מפאן ומפאן בידו או על כתפו, אם נתפון לקבץ כנפיו כדי שלא יקרעו או כדי שלא יתלכלכו, אסור, ואם קבצים להתנאות בה כמנהג אנשי המקום במלבושן, מתר. והני מלי בטליתות שלהם שהיו יריעה אחת מרבעת, אבל מלבושים דידן, כשהוא לבוש בהם ומוציא ידיו מתוכם, מתר לתפס קצתם בידו ולהגביהם כדי שלא יתלכלכו שוליו בטיט או כדי שלא יעכבוהו ללכת:

לב יהיוצא במעות הצרורים לו בסדינו חייב. הגה אבל בבית מתר אם צריך לו, ואפלו אינן צרורים רק שהם מגבירים:

לג אסור לציאת בשבת במעות או בכסף וזהב התפורים בבגדו. הגה ויש מתירים במקום פסידא, שירא שיגזלו ממנו אם יניחם בבית וילך מהם (אגור ואסור והתר הארץ), וכן נוהגין להקל אם צריך לציאת,

⊕ באר הגולה ⊕

אבל אם יוכל להיות יושב בבית ולא לציאת לא צא, ובמקום שאין צריך לו ויוכל להניחם בבית יש להחמיר:

לד יהיוצא אדם בסודר המקפל על כתפיו אף על פי שאין נימא כרוכה לו על אצבעו. ויאות אין הסודר חופה ראשו ורבו, אסור לציאת בו, אלא אם כן קשר שני ראשו למטה מכתפיו זה עם זה:

לה ילכדים הקשים אסור להביאם ברשות הרבים או בכרמלית כשהוא מעטף בהם, ואם אינם קשים הרבה מתר:

לו מתר לציאת בשבת בשני מלבושים זה על גבי זה, בין לצרכו בין לצורך חברו, בין שהם שני תלוקים בין שהם שני סרבלים (פרוש סרבל, כסות העליון) בין שהם שתי חגורות זו על גבי זו, ואפלו אין מלבוש מפסיק ביניהם. הגה ויש אוסרים שתי חגורות זה על זה, אלא אם כן מלבוש מפסיק ביניהם (אור זרוע ותוספות ומרדכי פרק במה אשה), וכן ראוי לנהג. ומתר ללבש שני כובעים זה על זה (אור זרוע) וכן שני אנפילאות (אגור):

לז מתר לציאת בשבת בכתי ידים הנקראים גואנטי"ש. ויש מי שמחמיר להצריך שיתפורם מערב שבת בכתי ידים של מלבושיו או שיקשרם בהם בקשר של קנימא יפה, וראוי לחש לדבריו:

לח יהיוצא בשבת בטלית שאינה מציצת כהלכתה חייב, למפני שאותם החוטים חשוכים הם אצלו, ודעתו עליהם עד שישלים ויעשהו ציצית. ויאות היא מציצת כהלכתה, אף על פי שאין בה תכלת, מתר לציאת בה בשבת (ועין לעיל סימן י"ג):

לט יפלה (פרוש, יריעה פנין אהל) שיש בה רצועות שמותחין אותה בהם, מתר להתעטף בה ולציאת לרשות הרבים, ואין הרצועות חשוכות כמשאוי, שמבטלות אגבה. והלכך מתר לציאת ברצועות התלויות באבנט אף על פי שאין המנעלים קשורים בהם, דלא חשיבי וכטלי אגב האבנט, אבל אם הם של משי, חשיבי ולא בטלי ואסור אם אין

א שם ס"ו במשנה ב שם ס"ג שם ס"א וכר ב פפא ד שם בתוספות ורא"ש ור"ן ה שם בגמרא ו שם בעיא דרב פפא ולא אפשטא ז שם בגמרא ח ירושלמי שם וכתבוהו הרא"ש והר"ן והמרדכי ט שם ס"ז וכרבי מאיר לנרסה שגורסין ברישא ר' מאיר י שם כאפני ורביא כ הרא"ש ל ר"ן שם והרשב"א שפן נראה מהתוספות מ שם בשם ר"ן נ שבת ס"ה ס שם קמ"ז ע שבלי הלקט בשם רבנו תם פ רוקח * (ונראה לעניות דעתי שבאן שפן הגה שלאחר סעיף זה וכן הוא בבית יוסף) צ תשובת הרשב"א ק שם בגמרא לפרוש רמב"ם בפרק י"ט ר כן פרש הבית יוסף לדעת כל הפרושים שהביא ש שם בגמרא ת בית יוסף וכן מצא אחר כך בתשובת מהר"ם א שם בגמרא וכתבתי ב רמב"ם פרק י"ט מדין תפלין כר' חיא בר אבא אמר ר' יוחנן שם ג מהא דבי סדיא בעבדא דרב קמ"ו ד טור ה רוקח ו בית יוסף ממה שכתבו התוספות והרא"ש גבי סכנתא קמ"ז ע"ב ז טור בשם ספר המצות ושאר פוסקים ח בית יוסף לדעת הר"ן והרמב"ם ט שבלי הלקט בתפלתו י שם בסופו מחמיר וכן כתב האגור כ שבת קמ"ז ל לפרוש התוספות ורמב"ם פרק י"ט מ צינתיו לעיל בסמן י"ג נ שבת קל"ט ס שם בתוספות והרא"ש ע הרא"ש שם ורבנו ירמיהו בחלק ה

המנעלים קשורים בהם. והוא הדין לכל דבר שנפסק מן הגדגד וראשו אחד מחבר, כגון לולאות, ואינו חשוב, מתר לצאת בו, ואם חשוב הוא, אסור לצאת בו:

מ כובע שהוא מתפשט להלך מראשו טפח, אסור להניחו בראשו אפלו בבית, משום אהל:

מא לצאת בשבת בכובע שבראשו העשוי להגן מפני החמה, יוש מי שאסור משום דחישיון שגביהו הרבה מראשו ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים, אלא אם כן הוא מהדק בראשו, יאו שהוא עמק, שראשו נכנס לתוכו ואין הרבה יכול להפרידו מראשו, שאו שהוא קשור ברצועה תחת גרונו, דכהכי ליכא למחש למידי:

מב המוצא תפלין בשבת בבזיון במקום שאין משתמין, אם יש סכנה, שגזרו שלא להניח תפלין, מבסן והולף לו, ואם אין סכנה, אם יש בהם רצועות, שבכף נכר שהם תפלין ולא קמיעות, והן קשורות שיכול ללכשן, מכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן פלן. יואם היו רבים שלא יספיק ללכשן ולהכניסן זוג זוג, יחשיף עליהם עד הלילה ויביאם, ואם ירא להחשיף מפני לסטים, מוליכם פחות פחות מד' אמות, או נוהגם לחברו וחברו לחברו עד שמגיע לחצר החיצונה:

מג המוצא ספר תורה בשדה, אם אינו שעת סכנה, יושב ומשמרו ומחשיף עליו (לשון הרמב"ם: ובסכנה מניחו והולף לו). ואם היו גשמים יורדים, מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונכנס בו:

מד הבא להציל פליו מפני הדלקה לובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטף ופושט, וחוזר ולובש ומוציא:

מו מי שגשרו פליו במים, הולף בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה. ולא ישטחם לנגבם, מפני מראית העין, שלא יחשדוהו שבכסן בשבת, ואפלו בחרי חדרים שאין שם רואים אסור. ואלא אסור

אלא לשטחן בשבת, אבל אם שטח מערב שבת פלים המכבסים, אינו חייב לסלקן בשבת:

מו בגדים השרויים במים אסור לנגבם סמוך לאש. הגה ואסור לטלטלם, שמא יבא לידי סחיטה, והוא שמקפיד על מימיו (מרדכי פרוק חבית). ואסור לילך בשבת במקום שיוכל להחליק ולפל במים, שמא ישרו פליו ויבא לידי סחיטה:

מז טלא ישטח אדם את פליו בשבת אפלו מן הזעה:

מח מסתפג אדם באלונטית (פרוש, בגד שמסתפגין בו לאחר שרוחצין) ומביאה בידו ולא חישיון שמא יבא לסחט. יולא ימסר לפלגים שהם חשודים על הסחיטה:

מט למתן לרחץ ידיו בנהר בשבת, ובלבד שלא יוציאם עם המים שעליהם חוץ לנהר ד' אמות:

נ יוצאים בפשתן סרוק וצמר מנפץ שבראשי בעלי חטטין (פרוש, בעלי נגעים). אימתי, בזמן שצבען ויכרן או שיצא בהם שעה אחת מבעוד יום:

נא ימתר לצאת במצנפת שתולים בצואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטין (פרוש, חתיכות בגד בלוי) הפרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה:

סימן שב - דיני נקוי וקפולת הבגדים בשבת. ובו י"ג עינים:

א המנער טלית חדשה שתרך ימן הטל שעליה, חייב, שהנעור יפה לה כמו בבוס, והוא שמקפיד עליה שלא ללכשו בלא נעור. הגה וכל שפן שאסור לנער בגד שגשר במים או שירדו עליו גשמים. ודוקא בבגד חדש שמקפיד עליו (כל בו). יש אומרים דאסור לנער בגד מן האבק שעליו אם מקפיד עליו, וטוב לחש לדבריו (רש"י ואור זרוע) אבל מתר להסיר הנוצות מן הבגד בשבת (אור זרוע). ועין לקמן סימן של"ז:

ב יהלוקט יבולות שעל גבי בגדים, יכגון אלו היבולות שבבלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חייב משום מכה בפטיש. והוא שיקפיד עליהם, האכל אם הסירים דרך עסק, פטור:

ג ימקפלים פלים בשבת לצורך שבת ללבוש בו פיום, ודוקא באדם (אחד), ובחדשים שעדיין לא נתכבסו, ולבנים, ואין לו להחליף, ואם חסר אחת מאלו התנאים, אסור. יוש מי שאומר דלקפלו שלא כסדר קפולו הראשון מתר בכל ענין, ונראין דבריו:

ד מכבש (הוא כלי שפוכשין בו בגדים אחר הכביסה, והם שפתי לוחות זה על זה והבגדים ביניהם) של בעל הבית, מתירין אותו לטל ממנו בגדים לצורך השבת, ושל אמן אסור, מפני שהוא תחוב בחזקה והתרתו דומה לסתירה:

ה טחלוק לאחר כביסה הוא מתקשה ומשפשפים אותו בידים לרככו, מתר לעשותו בשבת, שאינו מתפון אלא לרככו, אבל סודר אסור, מפני שמתפון לצחצחו והוי כמלפן. הגה וכובעים ושאר כלי פשתן דינן כסודר (בית יוסף בשם שבלי לקט):

ו טיט שעל רגלו (או על מנעליו) בית יוסף ורבנו ירמיה חלק י"ג) מקנחו בכתל, אבל לא בקרקע, דלמא אתי לאשוויי גמות. יוש מי שאוסר אף בכתל. הגה ויש מי שמתיר בשניהם (הרא"ש). והוא הדין דמתר להסירו במעט (חרס הראוי לטלטל) (רבנו ירמיה חלק י"ג):

ז לטיט שעל בגדו, משפשפו מבפנים, דלא מוכחא מלתא לאתחזוויי כמלפן, אבל לא בחוץ, דדמי למלפן. ומגררו בצפרן. יוש מפרשים דהני מלי לח, אבל יבש אסור דהוי טוחן:

ח אין מגרדין (בספין או בצפרן) מנעל, בין חדש בין ישן, מפני שקולף העור והוי ממחק:

⦿ באר הגולה ⦿

פ טור בשם ספר המצות צ שם קל"ח וערוכין ק"ב לגרסת רבנו תם וכן כתבו התוספות בשם רבנו חננאל והרמב"ם בפרק כ"ט וכן כתב הרב המגיד שכן עקר ופרשו בתוספות בשם רבנו חננאל בכובע חזק שאינו נכסף) ק שם לגרסת רש"י וכן כתב הר"ן ר הגהות פרק כ"ב בשם אור זרוע ש תוספות שם בערוכין ת ערוכין צ"ה א שם צ"ז וכרבי יהודה כאוקימתא דרבא ותני אביה דשמאלא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק י"ט ב שם במשנה צ"ה ובגמרא צ"ז וכו' שמעון ג הרמב"ם שם פרק י"ט וכן כתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא פרק ח ד שבת ק"כ וכתנא קמא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם ה שם קמ"ו ו שם כר' אליעזר ור' שמעון בבריתא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ב ושאר פוסקים ז הרשב"א בתשובה ח מרדכי סוף פרק כ ד שבת ט תוספתא פרק ז י שבת קמ"ז רבי חזא בר אבא אמר ר' יוחנן הרי"ף והרא"ש והרמב"ם כ שם בבריתא ל רבנו ירמיה חלק י"ד מ שבת ג' נ כל בו בשם הראב"ד וכתב ובלבד שיצא שעה אחת מבעוד יום [סימן שב] א שבת קמ"ז ב לפרוש התוספות והרא"ש והרי"ף ושאר פוסקים בשם רבנו תם ג שם ע"ה ד לשון הרמב"ם בפרק י ה שם לפרוש הגמרא ו שם קי"ג ז מרדכי שם ועוד כתב הבית יוסף בשם הפל בו טעם למקום שנהגו התר ועין שם ח שם קמ"א וכתנא קמא ט שם קמ"י י שם קמ"א וכרבי הרי"ף בשם בה"ג ורמב"ם בפרק כ"א כ הרי"ף בשם יש אומרים ל שם מ טור בשם רבנו פרוץ שהביא תוספות נ שם בגמרא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שב - דיני ניקוי וקיפול הבגדים בשבת

ט מתר לתן מים על גבי מנעל לשכשכו, אבל לכבסו, דהינו שמשפשף צדו זה על זה, אסור. אבל בגד שיש עליו לכלוף אסור אפלו לשכשכו, דזהו כבוסו, אלא מקנהו בסמרטוט פבקל ולא ברחק, פן יסחט. הגה ובגד שאין עליו לכלוף, מתר לתת עליו מים מועטים ולא מרבים, שמא יסחט (בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והרא"ש פרק קמא דיומא) ויש אוסרים בכל ענין (בית יוסף בשם הטור סימן של"ד וסימן ש"ט ותוספות פרק פל פתיח והגהות פרק כ"ב):

י הרוחץ ידיו, טוב לנגבם בכח זו בזו ולהסיר מהם המים כפי יכלתו קדם שיקנהם במפה. הגה ויש שכתבו דאין לחש לזה, דלא אמרין שרית בגד זהו כבוסו בכי האי גונא, דאין זה רק דרף לכלוף, וכן נוהגין (טור ובית יוסף ואגור). ולכן מתר לנגב ידיו בכגד שהטיל בו תינוק מי רגלים כדי לבטלם, שאין זה רק דרף לכלוף בעלמא (טור), אבל אסור לתן מים ממש על המי רגלים כדי לבטלם (הגהות מיימוני פרק כ"ב ותוספות פרק שמונה שרצים):

יא מי שנתלכלכה ידו בטיט, מקנהה בזנב הסוס ובזנב הפרה ובמפה הקשה העשויה לאחוזה בה קוצים, אבל לא במפה שמקנהים בה ידים שלא יעשה בדרף שהוא עשה בחל ויבא לכבס המפה:

יב יאסור לנגב כוס שהיה בו מים או יין במפה, משום דאתי לידי סחיטה:

יג שאין מסתפלין בשבת במראה של מתכת שהיא חריפה כאזמל (פרוש), כעין ספין קטן חד וחריף). דחשיבין שמא ישיר בה נימין המדלדלין, ואפלו אם היא קבועה

בפתל. אבל מתר להסתפל במראה שאין בה חשש זה אפלו אינה קבועה:

סימן שג - דיני תכשיטי אשה. ובו כ"ז סעיפים:

א לא תצא אשה בחוטי צמר ולא בחוטי פשתן ולא ברצועות שבראשה, מפני שצריכה להסירם בשעת טבילה, חשיבין שמא תוליכם ד' אמות ברשות הרבים כיון שהם קלועות בשערה מתר יוש מי שאוסר. ויום הם מעשה אריגה, מתר, שאינה צריכה להסירם בשעת טבילה. הגה ובלבד שלא יהיו מטנפות או מזקבים, דאז מסירן כדי שלא יתטנפו במים (טור והרא"ש וסמ"ג):

ב מתר לצאת בחוטין שבצוארה שהם רפויים ואינה צריכה להסירם בשעת טבילה, אבל בקטלא שבצוארה אסור, מפני שצריכה להסירה בשעת הטבילה, לפי שהיא מהדקת אותה כדי שתראה בעלת בשר, וחשיבין דלמא אתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים. ואלא תצא בטוטפת, והוא כמין ציץ ומגיע מאזן לאזן, ולא בשרביטין, והוא גם כן ציץ ואינו מגיע אלא עד לחייה שפזרכתו על ראשה ותולה לה על לחייה מכאן ומכאן, והוא שאינם תפורים בשככה, דחשיבין דלמא שלפא לאתוויי ואתי לאתויי ד' אמות ברשות הרבים, אבל אם תפורים ליכא למיחש להכי ומת. הגה ויש אומרים דבתולה שאינה חוששת לגלוי ראשה, אפלו תפורת בשככה אסור, דחשיבין שמא תסירה עם השככה ואתי לאתוויי (אור זרוע):

ג לא תצא בכפה של צמר, דהינו חוטי דעמר דגדילין ועבידי כי הוצא (פרוש), ככלים העשויים מעלי לולבי הדקלים שהם באריגה, מה שאין כן אצטמא העשויה כמין

לכד, כדאייתא בגמרא (שם) ורחבים פשתי אצבעות פשעור ציץ, ואלא באצטמא, דהינו מטלית שתולין בו חוטין של צבעונים, ותולין אותו לכלה להפריח ממנה הזכוכים:

ד לא תצא בעיר של זהב, ופרש רש"י שהוא תכשיט עגל ומצירין בו כמין עיר ויש באמצע לשון שמחברים אותו למלבוש. וירבנו תם פרש, שהוא כעין עטרה לראש:

ה יכלילא, והוא תכשיט שמניחתו על פדחתה מאזן לאזן וקושרתו ברצועות התלויות, מתרת לצאת בו, בין שהיא עשויה מחתיכות של זהב חרוזות בחוט, בין שאותן חתיכות קבועות במטלית:

ו יוסקיא דהינו חתיכת מעיל רחבה, אם יש בה רצועות קצרות תלויות בה לקשרן בהם ולהדקן סביבותיה דמהדק, שרי, ואם אין לו רצועות, אסור:

ז לא תצא בקטלא, דהינו בגד שיש לו שנצים כעין מכנסים, ומכניסים בו רצועה רחבה וקושרה סביב צוארה, והבגד תלוי על לבה והוא חשוב ומציר בזהב:

ח לא תצא בנזמי האף, אבל יוצאה בנזמי האזן. הגה מפני שאזניה מכסות. ובמקום שנוהגין לגלות האזנים, אסור לצאת בנזמים שבאזן היכא דדרף להוציאם ממש (אור זרוע):

ט לא תצא במחט נקובה, ואם יצאה חבבת, ושאניה נקובה, ואם מעמדת בה קשויריה מתרת לצאת בו, ואם אינה מעמדת בה קשויריה אסור:

י לא תצא בטבעת שיש עליה חותם, ואם יצאה חבבת. והוכשאין עליה חותם לא תצא, ואם יצאה פטורה:

יא לא תצא בכוליאור והוא תכשיט שקושרת

באר הגולה

ס זכחים צ"ד וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בסוף פרק תולין ע שבת קמ"ב פ הגהות פרק כ"ב בשם סמ"ק צ מרדכי פרק ט"ו דשבת בשם הר"מ ושגלי הלקט בשם ספר יראים ק רמב"ם בפרק כ"ב וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא ר תשב"ץ בשם הר"מ ורבנו יתום בחלק י"ג ש שבת קמ"ט וכתנא קמא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"ב ושאר פוסקים ת שם בפוסקים הני"ל [פינן שג] א שבת נ"ז במשנה ובגמרא ב טור בשם רבנו תם ורא"ש והר"ן שם ג רש"י שם ד שם בגמרא ה שם פרב יוסף אלפא דרב הונא ו שם במשנה ובדמפרש לה רבינא שם ז שם במשנה ובדפרש לה רבי אבהו שם ח שם ס"ד במשנה ט שם נ"ז במשנה ככול ובדמפרש לה רבי אבהו י הרי"ף שם כ שם כ"ג ל שם במשנה מ שם נ"ט נ שם כשמאל וכרב אשי דמתני לקלא ס שם בגמרא ובפרוש רש"י ע שם במשנה נ"ז ובגמרא נ"ט וכלשון א' שבפרוש רש"י פ שם ושם צ רש"י שם והתוספות ורא"ש ושאר פוסקים ק שם ס"ב ר הרא"ש וכרב אדא שם ס"ב ש שם ס"ב ת שם נ"ז א שם ס"ב

בו מפתחי חלוקה, ולא בכובלת, והוא קשר שקשור בה בשם שריחו טוב:

יב אם חסר אחת משניה ומשימה אחר במקומו, אם הוא של זהב לא תצא בו, דכיון שמשנה במראה משאר שנים, דלמא מבזו לה ושקלה לה וממטיא, יאכל של כסף שדומה לשאר שנים מתר וכל שכן שן דאדם:

יג לא תצא במנעל הקרוע למעלה, דמחכו עלה ואתיא לאתווי, ולא במנעל חדש, שמה לא יבא למדתה, אלא אם כן נסתה ללכת בו מאתמול שהוא למדתה, אבל איש מתר, שאין מקפיד כל כף: הגה ובשאר מלבושים אין לחש אפלו באשה (כל בו):

יד יוצאת בחוטי שער, בין שהם עשויים משערה או משער חברתה ואפלו משער בהמה ובלבד שלא תצא זקנה בשל ילדה ולא ילדה בשל זקנה:

טו יוצאת בקשר שעושין לרפואת קטוף עין הרע שלא ישלט, ובמוף הקשור ומהדק באזנה ובמוף שבסנדלה הקשור בסנדלה ובסנדל ומנעל הסתומים מכל צד, אפלו אינו קשור מתר, ובמוף שהתקינה לנדתה. הגה שלא יפל דם עליה ויצעננה (בית יוסף בשם הפוסקים) אפלו אינו קשור דכיון שהוא מאוס לא חישבין דלמא שקלה לה, אפלו יש לו בית זר, ובפולפל ובגרגיר מלא ובכל בשם שתתן לתוף פיה, ובלבד שלא תתנם לכתחלה בשבת, ואם נפל לא תחזיר, ויבבתי שוקים שקושרים במשיחה סביב שוקיה אף על פי שאין המשיחה קשורה בהם, ולא חישבין שמה ישתלשלו למשה. ויוצאה באצעדה שמניחין בזרוע או בשוק, והוא שתהא דבוקה לבשר ולא תשמש. ויש מי שאוסר בשל זרוע:

טז בכל מה שיכולה לצאת יכולה להתירו ברשות הרבים, ולא חישבין דלמא מתיא לה:

יז יש אוסרים להביא מפתח אפלו בחצר הבית כי אם בידו, אבל לא בחגורתו שמה ישבח ויוציאנה לרשות הרבים:

יח כל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר שאינה מערכת, חוץ מכלול ופאה נכרית, דהינו קליעת שער שקלעה בתוף שערה. ויש אומרים, דכל שאסרו לצאת בו, אפלו להמקשט בו בבית אסור, וכל שכן לצאת בו לחצר המערכת, חוץ מכלול ופאה נכרית. ויש אומרים, שהכל מתר לצאת בו בחצר אפלו אינה מערכת. והאידינא נשי דידן נהגו לצאת בכל תכשיטין, ויש שאמרו דמדינא אסורות, אלא שפיון שלא לשמעו, מוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות, ויש שלמדו עליהם זכות לומר שהן נהגות כן על פי סברא אחרונה שכתבתי, שלא אסרו לצאת בתכשיטין לחצר שאינה מערכת, והשתא דלית לן רשות הרבים גמור הנה לה כל רשות הרבים שלנו ברמלית, ודינו כחצר שאינה מערכת ומתה. הגה ויש אומרים עוד טעם להתיר, דעכשו שכיחי תכשיטין ויוצאין בהם אף בחל, וליכא למחש דלמא שלפא ומחוי כמו בימיהם שלא היו רגילים לצאת בהן רק בשבת ולא הוו שכיחי (תוספות פרק כ"ב והגהות אלפסי פרק במה אשה). גומיהו, טבעת שיש עליה חותם לאשה ושאין עליה חותם לאיש, דתנן בה חיב חטאת, אף בכרמלית אסור אפלו לדידן, והוא הדין לכל מאי דאתמר בה חיוב חטאת. ויש מי שאומר, שבזמן הזה שנהגו האנשים לצאת בטבעת שאין עליה חותם, הרי זה להם כתכשיט ושרי, ולפי זה אפשר דכיון שנהגו עכשו הנשים לצאת בטבעת שיש עליה חותם, הרי הוא להן כתכשיט ושרי. וימפל מקום צריך להזהיר לנשים שלא תצאנה אלא במחטים שהן צריכות להעמיד קשוריהן ולא יותר, כי בזה שאין להן תועלת בו ישמעו לנו:

יט צריך להזהיר לנשים שלא יטלטלו מחט שנטל חדה או עקצה לשום בצעפים אלא אם כן נטל מערב שבת חדה ועקצה (ויחדה) לשם כף (ועין לקמן סימן ש"ח סעיף י"א):

כ הבנות קטנות שנוקבים אזניהם כדי לתת בהם נזמים כשיגדלו, וכדי שלא יסתמו הנקבים נותנים בהם קסמים, מתר לצאת בהם, והוא הדין אם נותנין חוטים באותם נקבים, שמתר לצאת בהם אם אינם צבועים, ואכל אם הם צבועים אסור:

כא יוצאת אשה רעולה, והוא שמעטפת כל ראשה חוץ מהפנים:

כב פורפת (פרוש, קושרת) בשבת על האגוז ועל האבן שיחדתו לכף ויוצאת בו, אבל על המטבע אסור לפרוץ בשבת, דלאו בר טלטול הוא ולא מהני בה יחוד. וואם פרפה עליו מערב שבת, מתר לצאת בו בשבת:

כג אם היתה צריכה להוציא אגוז לבנה ופרפה עליו כדי להוציאו, אם לרשות הרבים אסור, ואם לכרמלית מתר:

כד יוצאה באבן תקומה (פרוש, הערוף, אבן דרועה שפשהיא על אשה לא תפיל) ובמשקל ששקלו כנגדו שלא תפיל, ואפלו לא נחעברה עדין:

כה אסור לאשה שמתעביר בשבת סרק על פניה, משום צובע. ומטעם זה אסורה לטוח ללחל בשבת, ומטעם זה אסורה לטוח על פניה בצק, דכשנוטלתו מאדים הבשר:

כו אסור לקלע האשה שערה בשבת ו'לא להתיר קליעתה. אבל יכולה לחלק שערה. הגה ויש אוסרים לחלק שערה, דהינו לעשות השייט"ל (רש"י ואור זרוע), וכן נהגו לאסר לעשות על ידי כלי, אבל באצבע בעלמא נהגו להקל:

כז אסור לסרק במסרק בשבת, ואפלו אותו שעושים משער חזיר שאי אפשר שלא יעקרו שערות. אבל מתר לחף ולפספס ביד (בית יוסף):

סימן דש - על איזה עבד מצוה על שבייתו. ובו ג' סעיפים:

א אדם מצוה על שביית עבדו שמל וטבל לשם עבדות וקבל עליו מצות הנוהגות בעבד, אבל אם לא מל וטבל אלא קבל עליו שבע מצות בני נח, הרי הוא כגור תושב ומתה לעשות מלאכה בשבת לעצמו

⦿ באר הגולה ⦿

ב שם ס"ד וכתבתי שם ה שם בבריתא קמ"א ו שם ס"ד במשנה ז שם בבריתא ח שם נ"ז וכאב"י ט שם ס"ד במשנה ובגמרא ס"ה י טור בשם סמ"ג ושאר פוסקים לפרוש הבית יוסף שם כ שם ס"ד במשנה ל שם בגמרא ס"ה מ שם ס"ד נ טור בשם ר"י ושאר פוסקים ס רמב"ם בפרק י"ט מהא דרב יוסף אלבא דרב יהודה בפרוש בירית ס"ג ע הרב המגיד ממשמעות פרוש רש"י שם פ תוספות נ"ז ורא"ש והר"ן שם צ רבנו ירמיהו בחלק ט בשם רמב"ן ורשב"א ותרב המגיד בפרק ט"ז בשם הרשב"א ק שם ס"ד וקרב, הר"ף והרמב"ם בפרק י"ט ר בית יוסף ממשמעות רשב"א שהביא המגיד בפרק י"ט ומרדכי בפרק ד דשבת בשם ר"י ש טור והתוספות בשם רבנו תם ס"ד ת תוספות שם בשם רבנו שר שלום א שם בתוספות והרא"ש והר"ן שם ב טור בשם בעל התרומות וסמ"ק ושם בתוספות בשם רבנו ברוך ג שם בעל התרומות ד הר"ן על פי סברת רבנו תם והביאו הבית יוסף בסימן ש"א ה מהר"י אבוהב ו מרדכי בפרק ד' בשם ר"י ז שם ס"ה במשנה וכפרוש רש"י ח שם מהא דאבוה דשמואל ט שם במשנה י שם במשנה כ שם בגמרא ופרוש רש"י שם ל רמב"ם בפרק י"ט לנשח הטור ובית יוסף בשם ספרי הרמב"ם החדשים מ שם בגמרא בעיא ולא נפשטה ותיקו דאורייתא לחמרא ודרבנן לקלא, הר"ף והרא"ש נ שם ס"ו ס שם צ"ה ע שם צ"ד במשנה פ רש"י בפרוש המשנה בשם יש מקרשים צ שם במשנה ק תוספות נ"ז והרא"ש שם ר תוספות ס' והרא"ש והר"ן שם ש כל בו והשוכת הריב"ש [סימן דש] א לשון רמב"ם בסוף פרק ב מהלכות שבת

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

בדבר מועט, שלא יהא נראה כחולב לציף ישראל:

כא הגבניות שעושות השפחות מעצמן מחלב של ישראל מתר, כיון שאינו אומר להן שיעשו:

כב ימי שיש לו נער אינו יהודי ורוכב על הבהמה בשבת כשמוליכה להשקותה, אין צריך למנעו, שהחי נושא את עצמו, אבל צריך למנעו שלא יתן עליה בגדי וכל שום דבר:

כג ימתר למסר סוס או פרד או חמור לרועה אינו יהודי ואף על פי שהאינו יהודי משתמש בהם בשבת אין בכך כלום, כיון דשלא מדעת ישראל הוא עושה ואינו ממתיך לשכירות ממנו. ואם רואהו משתמש בה בשבת, מוחה בידו. הגה וכל שכן דאין לחש שהרועה יוציא אותם חוץ לתחום, דהא תחומין דרבנן (הגהות מרדכי דקדושין):

סימן שו - באיזה חפצים מתר דבר בשבת. וכו' י"ד סעיפים:

א אמצוא חפצך, חפצך אסורים באפלו בדבר שאינו עושה שום מלאכה, כגון שמעיין נכסיו לראות מה צריך למחר, או לילך לפתח המדינה כדי שימחר לצאת בלילה למרחץ, וכן אין מחשיכים על התחום לשכר פועלים. הגה והוא הדין דאסור לטיל למצא סוס או ספינה או קרון לצאת בו (מרדכי סוף פרק מי שהחשיף), אבל מחשיף על התחום להביא בהמתו. וי"ש אומרים שאם אין הבהמה יכולה לילך ברגלים, כגון שהוא טלה קטן, אינו רשאי להחשיף, דאינו רשאי להביא, דאסור לטלטל בעלי חיים, שהם מקצים: **ב** והיתה בהמתו עומדת חוץ לתחום, יכול לקרות לה כדי שתבא:

שבראשיהם, ולא העגל בעל קטן שנותנים על צוארה, ולא בזמם שמוניחים בחטמו של עגל כדי שלא יינק, ולא פרה בעור שנותנים על דדיה שלא יינקה השרצים, ולא ברצועה שבין קרניה, בין אם היא לשמור בין אם היא לנוי. ולא תצא פרה או שור בקבל שבצוארה, לפי שאינה צריכה שמירה, אבל עגלים מתרים לפי שהם מורדים בקל. הגה הבהמה יוצאה בקמיע ממחה לבהמה, אבל לא בשאינה ממחה אף על פי שהיא ממחה לאדם (בית יוסף ורבנו ירמיה חלק י ורמב"ם פרק כ):

יח אין רוכבין על גבי בהמה וכלא נתלים עליה, ונאפלו בצדה אסור להשתמש, אבל צדי צדדין, כגון שדבר אחד מנח על צדה והוא משתמש בו, מתר. וי"אם עלה עליה אפלו במזיד ירד, משום צער בעלי חיים. וי"א משום זה פורקין משאוי שעליה. פיצד עושה, מכניס ראשו תחת המשאוי ומסלקו לצד אחר והוא נופל מאליו. הגה ואסור לישב על קרון שהאינו יהודי מנהיגו בשבת משום שמשתמש בבהמה, גם שמא יחתך זמורה (תוספות והרא"ש ריש פרק מי שהוציאנהו ומרדכי פרק קמא דשבת, והגהות ערוכין, ובית יוסף בשם סמ"א):

יט אבהמה שנפלה לאמת המים, אם המים עמוקים ומפני כך אינו יכול לפרנסם במקומם, מביא פרים וכסתות ונותן תחתיה משום צער בעלי חיים, אף על פי שמכבטל פלי מהיכנו*. דין קרוד בהמה בשבת, כמו ביום טוב (מרדכי פרק ב דביצה) (ועין לקמן סימן תקכ"ג סעיף ב):

כ ימתר לומר לאינו יהודי לחלב בהמתו בשבת משום צער בעלי חיים, שהחלב מציערה, ויהחלב אסור בו ביום. וי"ש אומרים שצריך לקנותו מן האינו יהודי

המשך הלכות שבת, סימן שה - במה בהמה יוצאת בשבת

יד ולא תצא שום בהמה לא עקוד ולא רגול. פרוש עקוד, שקושר ידה אחת עם רגלה, ורגול הינו, שקושר אחת מרגליה כלפי מעלה שלא תלך אלא על ג' רגלים: **טו** ולא יקשר גמלים זה אחר זה והוא תופס באפסר הראשון וכלם נמשכים על ידו, אבל אם תופס כמה אפסרי גמלים בידו מתר. וי"ש מי שאוסר גם בזה, ולא התיר אלא להוציא בהמה אחת לכדה והוא מושקה בקבל:

טז המוציא בהמה והוא מושקה באפסר, לציף לזהר שלא יצא ראש הקבל מתחת ידו טפח למטה, דדמי כמו שנושאה בידו ולא מתחזיא מאפסר הבהמה, וי"א לא יניח הרבה מן הקבל בין ידו לבהמה, כדי שלא יכביד עד שלא יגיע בטפח הסמוך לארץ, וי"אם הוא ארץ, יכרך אותו סביב צוארה:

יז אין חמור יוצא במרדעת בזמן שאינה קשורה לו מערב שבת, ולא בזוג ואף על פי שהוא פקוק, ולא בסלם שבצוארו, והן לוחות שקושרים סביב צוארו שלא יחפף מפתו, ולא ברצועה שברגלו, והוא כמין טבעת עבה שעושים מקש וקושרים ברגלי הבהמה שפסיעותיה קצרות ומכה רגליה זו בזו, ועושים לה זה להגן שלא תכה זו בזו. ואין התרנגולים יוצאים בחוטים שקושרים ברגליהם לסימן, ולא ברצועה שקושרים ברגליהם כדי שלא ישברו הפלים. ואין האילים יוצאים בעגלה שתחת אליותיהם, שעושים להם בן כדי שלא תהא האליה נגררת בארץ. ואין העזים יוצאות בעץ ידוע שנותנים בחטמיהם כדי שיתעטשו ויפלו תולעים

באר הגולה

ז שם במשנה ח שם בגמרא ט שם במשנה י בן נראה מדברי הר"ן ורבנו ירמיה נתיב י"ב חלק י' והרמב"ם בפרק כ כ בן נראה מדברי הטור ל שם כשמואל מ שם בכריתא נ טור מדין פריכת חבל האפסר בסעיף א' ושם צינתינו ס שם במשנה ע שם בגמרא פרב פ מהא דעגל בי רב הונא נ"ב צ ביצה ל"ו במשנה ק מהא דערוכין ק' לענין אילן ר שבת קל"ה ש רמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ת שבת קנ"ד א שם קכ"ח * (שנהו מדרבנן וצער בעלי חיים דאורייתא) ב רא"ש ומרדכי שם ושאר פוסקים ג טור וכל בו בשם הגהות הרבנו פרץ ד שם בשם רבנו יונה ור"מ מרוטנבורג והגהות מרדכי דקדושין בשם התוספות ה הגהות מימוני בשם הר"מ והוא הדין בחלב ו טור ומרדכי פרק קמא דשבת ז שבלי הלקט בשם רב האי גאון [סימן שו] א שבת קין ב ערוכין ל"ח ל"ט ג שבת שם במשנה ד שם בכריתא קנ"א ה שם בתוספות לגרסת הספרים שהביאו התוספות שם ו שם בכריתא לישב גרסת התוספות דאין מחשיכין

ג ימחשיכין על התחום לעשות צרכי כלה או צרכי מת להביא לו ארון ומכריכין, ויכול לומר לחברו שיחשיף כדי שיביא לו. ויכול לומר לו לך למקום פלוני למחר, ואם לא מצאת במקום פלוני לך למקום פלוני, לא מצאת במקום קח במאתים, ובלבד שלא יזכיר לו סכום מקח, כלומר, 'שלא יאמר לו סך ידוע שלא להוסיף עליו, וכן אם לקח ממנו בשמונה, לא יאמר תן לי עוד בשנים ואהיה חזק לך עשרה. הגה ואם אי אפשר לו אלא אם כן יזכיר לו סכום מקח, מתר בכל ענין, דהא צרכי מצוה הוא (הגהת מרדכי פרק ה). ויש אוסרים בכל ענין, וכן עקר (בית יוסף בשם הר"ן ומרדכי פרק פירה והגהות ממוני פרק א ופרק כ"ו):

ד להשובר את הפועל לשמר זרעים או דברים אחרים אינו נותן לו שכר שבת, לפיכך אין אחריות שבת עליו. הנה שכיר שבת, שכיר חדש, שכיר שנה, שכיר שבוע, נותן לו שכר שבת, לפיכך אחריות שבת עליו. ואלא יאמר תן לי של שבת, אלא אומר תן לי שכר השבוע או החדש (ואם שכרו לחדש והתנה לשלם לו כל יום כף וכף מקרי שכיר יום) (ר"ן סוף פרק אף על פי), או יאמר לו תן לי שכר עשרה ימים:

ה יאסור לשכר חזנים להתפלל בשבת, ויש מי שמתיר. הגה ואם שכרו לשנה או לחדש, לכלי עלמא שרי (ד"ע):

ו הפצעי שמים מתר לדבר בהם, כגון חשבונות של מצוה, ולפסק צדקה, ולפקח על עסקי רבים, ולשדך התינוק לארס, וללמדו ספר או אמנות. ויודקא לדבר אם רוצה להשתפר, אבל לשכרו ולהזכיר לו סכום מעות אסור. הגה יש אומרים דבמקום שנוהגין לתן לקורא בתורה מי שברך ונודר לצדקה או לחנון, דאסור בשבת לפסק כמה יתן (אור זרוע), והמנהג להקל דהא מתר לפסק צדקה:

ז מתר למדד בשבת מדידה של מצוה, כגון למדד אם יש במקוה מ' סאה.

ח הרהור בעסקיו מתר. ומכל מקום משום ענג שבת, מצוה שלא יחשב בהם כלל, שיהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה:

ט האסור לומר לאינו יהודי שילך חוץ לתחום בשבת אחר קרובי המת שיבאו להספידו, אבל חולה דתקיף לה עלמא ואמר שישלחו בעד קרוביו, ודאי שרי:

י להחליף משכון לאינו יהודי בשבת מתר אם הוא מלבוש, ויוציאו האינו יהודי דרך מלבושו (ועין לקמן סימן שכ"ה):

יא מתר לקנות בית בארץ ישראל מן האינו יהודי בשבת, וחותם ומעלה בערפאות. הגה שלמה, בכתב שלמה, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזרו (אור זרוע):

יב מתר להכריז בשבת על אבדה אפלו היא דבר שאסור לטלטלו. הגה ומתיר להתיר חרמי צבור בשבת אף על פי שאינו לצורך שבת, הואיל והוא יום כנופניא לרבים הוי כעסקי רבים דשרי לדבר בהם (אגור), אבל אין מתרימין בשבת פי אם מדבר שהוא לצורך שבת (אגדה פרק כ"ג):

יג להכריז בשבת על קרקע הנמכר, שכל מי שיש לו זכות עליו ובה ויגיד ואם לאו יאבד זכותו אסור. הגה וכן אסור להכריז יין בשבת, דהוי כמקח וממכר (מהרי"ל):

יד מי ששאלו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מפלל ישראל, מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה, ויוצא אפלו חוץ לשלש פרסאות, ואי לא בעי, בית דין גוזרין עליו (ועין לקמן סימן שכ"ה סעיף י):

סימן שזו - דיני שבת התלוויים בדבור. וכו' כ"ב סעיפים:

א ונדבר דבר, שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל. כהלכך אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או סוחרה פלונית

אקנה למחר, ויאפלו בשית דברים בטלים אסור להרבות. הגה וכני אדם שספור שמועות ודברי חדושים הוא ענג להם, מתר לספרם בשבת כמו בחל, אבל מי שאינו מתענג אסור לאמרם כדי שיתענג בהם (תרומת הדשן סימן ס"א):

ב האסור לשכר פועלים, ואלא לומר לאינו יהודי לשכר לו פועלים בשבת, אף על פי שאין הישראל צריך לאותה מלאכה אלא לאחר השבת, שכל מה שהוא אסור לעשותו אסור לומר לאינו יהודי לעשותו ויאפלו לומר לו קדם השבת לעשותו בשבת אסור. אבל מתר לומר לו אחר השבת למה לא עשית דבר פלוני בשבת שעבר, אף על פי שמכין מתוך דבריו שרצונו שיעשנה בשבת הבאה:

ג אסור לתן לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו בשבת, אבל יכול לומר לו קנה לעצמך ואם אצטרך אקנה ממך לאחר השבת:

ד מתר לתת לאינו יהודי מעות מערב שבת לקנות לו, ובלבד שלא יאמר לו קנה בשבת. הגה וכן מתר לתן לו בגדים למכר, ובלבד שלא יאמר לו למכרן בשבת (בית יוסף בשם סמ"ג). מי ששכר אינו יהודי להוליך סחורתו ובה האינו יהודי ולקחה מבית ישראל בשבת, אסור, והיו עונשין העושה (רבנו ירחם חלק י"ב):

ה לדבר שאינו מלאכה ואינו אסור לעשותו בשבת אלא משום שבות, מתר לישראל לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת, והוא שיהיה שם מקצת חלי או יהיה צריך לדבר צרך הרבה או מפני מצוה. ביצד, אומר ישראל לאינו יהודי בשבת לעלות באילן להביא שופר לתקע תקיעת מצוה, או להביא מים דרך חצר שלא ערכו לרחץ בו המצטער. ויש אוסרין. הגה ולקמן סימן תקפ"ו פסק להתיר, ועין לעיל סימן רע"ו דיש מקלין אפלו במלאכה דאורייתא, ועין שם סעיף ב:

⦿ באר הגולה ⦿

ז שם במשנה ח שם בברייתא ט שם וכו' יוסי וכו' יהודה דלא פליגי י לפרוש הרב המגיד בפרק כ"ד מהלכות שבת כ לפרוש הר"ן ל בכבא מציעא ג"ח מ הרי"ף והרא"ש פרק כ"ג דשבת ורמב"ם סוף פרק ז ושאר פוסקים נ מרדכי סוף פרק אף על פי בשם ר' ברוך ונחטור בסימן תקפ"ה ס שם מרדכי בשם רבנו שמואל והבית יוסף מהא דפסחים נ"ד אין בו סימן ברכה, הא אסונא ליכא ע שבת ק"ג וכתבות ה' פ טור בשם הר"מ מרוטנבורג ושאר פוסקים צ טור בשם אבי העזרי ומהר"ם מרוטנבורג ק שם בשם מהר"ם ר שם בגמרא ש טור ורבנו יונה באגרת המשובה על פי המכילתא ת מרדכי פרק ג דשבת ושאר פוסקים א רבנו ירחם בחלק י"ב בשם המפרשים ק שם בשם מהר"ם ב בקא קמא פ' וגיטין ח' ג הרשב"א בתשובה ד תשובת הריב"ש והסכים הר"ן ה בית יוסף מדברי התוספות בשבת ד' וצורבין ל"ט וגטין מ"א ובשאר מקומות דלתרוצא בתרא מצוה רבה שאני (סימן שזו) א שבת קי"ג ב טור ג טור בשם הירושלמי ותוספות שם ד שם במשנה ק"ג ה מהא דאינו יהודי שפא לכבות וכו' קכ"א ו רמב"ם בפרק ז' ז הרא"ש בפרק ז דבכא מציעא והר"ן בשם רבנו סעדיה ורמב"ם בפרק ו ושאר פוסקים ח סמ"ק וסמ"ג והגהות ממוני בפרק ו ט רא"ש שם ורבנו ירחם חלק י"ב ושאר פוסקים י הגהות מרדכי פרק קמא דשבת והגהות ממוני פרק ו כ מרדכי פרק קמא דשבת בשם סמ"ג וסמ"ק ל טור בשם רמב"ם בפרק ו מהלכות שבת וקרב המגיד שנה מסקם מהגאונים והגהות מרדכי בשם ראב"ה מ שם בשם התוספות בגטין ח' ובבא קמא פ'

ו יאסור לחשב חשבונות אפלו אם עברו, כגון כך וכך הוצאתי על דבר פלוני. ודוקא שעדין שער הפועלים אצלו, אבל אם פרעם כבר, מתר:

ז מתר לומר לחברו הנראה בעיניך שתוכל לעמד עמי לערב, אף על פי שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשכרו, "אבל לא יאמר לו, הנה נכון עמי לערב:

ח יכול לומר לחברו, לפרך פלוני אני הולך למחר, "וכן מתר לומר לו, לך עמי לפרך פלוני למחר, כיון שהיום יכול לילך על ידי ברבנות, וכן כל פיוצא בזה שיש בו צד התר לעשותו היום יכול לומר לחברו שיעשנו למחר, ובלבד שלא יזכיר לו שכירות, אבל בדבר שאין בו צד התר לעשותו היום, אפלו אם אין בו אלא אסור דרבנן, כגון שיש לו חוץ לתחום פרות מקצים, כיון שאי אפשר לו להביאם היום, אסור לומר לחברו שביאם לו למחר, "וכן אסור לו להחשיף בסוף התחום כדי שימחר הלילה לילך שם להביאם. הגה וכן לא יאמר אעשה דבר פלוני למחר (הרא"ש פרק השואל, ועין לעיל ריש הסימן), אבל יכול להחשיף בסוף התחום כדי למחר לילך שם לשמרם, שאפלו היום היה יכול לשמרם אם הם היו בתוך התחום. ואם לא פון להחשיף אלא לשמרם, יכול אף להביאם:

ט מתר להחשיף לתלש פרות ועשבים מגנתו וחרבתו שבתוך התחום, ולא אסרו להחשיף אלא בסוף התחום משום דמנכרא מלתא:

י מתר לומר לחברו, שמר לי פרות שבתחומך ואני אשמר פרוטיך שבתחומי:

יא השואל דבר מחברו לא יאמר לו הלוני, דמשמע לזמן מרבה ואיפא למחש שמא יכתב, אלא יאמר לו השאלני. ובלשון לעז שאין חלוק בין הלוני להשאלני, צריך שיאמר תן לי. הגה וכשלה בשבת ואינו רוצה להאמינו יניח משכון אצלו, אבל לא יאמר לו הילך משכון, דהוי כעבדא דחל (בית יוסף בשם ארחות חיים).

בשם שאין לוין בשבת כך אין פורעין בשבת (ריב"ש סימן קט"ו):

יב זמן אורחים והכין להם מיני מגדים, וכתב בכתב כמה זמן וכמה מגדים הכין להם, אסור לקרותו בשבת האפלו אם הוא פתוב על גבי כתל גבוה הרבה, משום גזרה שמא יקרא בשטרי הדיוטות, דהינו שטרי חובות וחסבונות, ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור (הרא"ש ור"ן פרק השואל וטור) ואבל אם חזק בכתל חזקה שזקעת, מתר, אבל בטבלא ופנקס, אפלו אם הוא חזק אסור לקרותו:

יג שטרי הדיוטות, דהינו, שטרי חובות וחסבונות, ואגרות של שאלת שלום, אסור לקרותם, ואפלו לעין בהם בלא קריאה אסור:

יד טלקרות באגרת השלוחה לו אם אינו יודע מה פתוב בה, מתר, ולא יקרא בפיו אלא לעין בה. ואם הובאה בשבילו מחוץ לתחום, טוב לזהר שלא יגע בה:

טו כתל או וילון שיש בו צורות חיות משנות או דיוקנאות של בני אדם של מצעים, כגון מלחמות דוד ודגלית, וכותבים זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני, אסור לקרות בו בשבת:

טז כמליצות ומשלים של שיחת חלין, ודברי חשק כגון ספר עמנואל, וכן ספרי מלחמות, אסור לקרות בהם בשבת, ואף בחל אסור משום מושב לצים, ועובר משום אל תפנו אל האלילים, לא תפנו אל מדעתכם, ודברי חשק איפא תו משום מגרה יצר הרע. ומי שחברן ומי שהעתיקן ואין צריך לומר המדפיסן, מחטיאים את הרבים. הגה ונראה לדקדק, הא דאסור לקרות בשיחת חלין וספורי מלחמות, הינו דוקא אם פתובים בלשון לעז, אבל בלשון הקדש שרי (פן נראה לי מלשון שכתבו התוספות פרק כל כתבי, וכן נהגו להקל בזה):

יז לאסור ללמד בשבת ויום טוב זולת בדברי תורה, ואפלו בספרי חכמות אסור. ויוש מי שמתיר. יועל פי סבתו מתר להביט

באצטרול"ב בשבת (ולהפכה ולטלטלה, כדלקמן סימן ש"ח):

יח לשאל מן השדר, מה שמתר בחל מתר בשבת:

יט סחורה הנפסדת בשבת על ידי גשמים או דבר אחר, או אתי בידקא (פרוש, נחל או אגם מים) "דמיא ומפסיד ממונו, או שנתרועעה חבית של יין והולך לאבוד, מתר לקרות אינו יהודי אף על פי שידאי יודע שהאינו יהודי יציל הממון. (ולכסות סחורה או פרות או דבר אחר מפני הגשמים, עין לקמן סימן של"ח סעיף ז), וכן מתר לומר לאינו יהודי כל המציל אינו מפסיד, כמו בדלקה שהתירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. ויוש מי שאומר שלא התירו אלא בדלקה דוקא (ועין לקמן סימן של"ד):

כ יישראל שאמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, מתר לו להנות בה לערב בכדי שיעשו:

כא אסור לומר לאינו יהודי בשבת הילך בשך זה ובשל אותו לצרכך, ואפלו אין מזונותיו עליו. הגה אבל מתר לומר לו לעשות מלאכה לעצמו (הנחות מרדכי פרק ה ורמב"ן פרשת בא אל פרעה):

כב יכל שבות דרבנן מתר בין השמשות לצרף מצוה, כגון לומר לאינו יהודי להדליק לו נר בין השמשות, "אז אם היה טרוד והצריך לעשר בין השמשות. הגה כל דבר שאסור לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת אסור לרמוז לו לעשותו, אבל מתר לרמוז לו לעשות מלאכה אחר שבת (אור זרוע). אינם יהודים המביאים תבואה בשבת לישראל שחייבים להם, והישראל נותן לו מפתחו לאוצרו והאינו יהודי נותנו לשם ומודדים ומזנים, יש מי שמתיר משום דאינו יהודי במלאכת עצמו עוסק, ואינו של ישראל עד אחר המדידה ושיחשב עמו אחר כך, וכן אינם יהודים העושים גבינות בשבת והישראל רואה וינקח אותם ממנו, דמכל מקום האינו יהודי אדעתא דנפשה קעביד, ואף על פי שהישראל עומד בעדו חדש או חדשים, ואדעתא למכרם לישראל קא עביד, שרי:

באר הגולה

נ שבת ק"ז ס שם רב אשי בפרוש המשנה ע רמב"ם בפרק כ"ד פ שבת שם צ שם בתוספות ושאר פוסקים ק טור ורש"י שם ר שם והרא"ש שם ש שם במשנה ת הרב המגיד בפרק כ"ד בשם התוספות א גמרא שם קנ"א ב שם במשנה קמ"ג ח הר"ן בשם התוספות וסמ"ג * (דין הלואת יום טוב ושבת אם נתנה לתבע בסימן תכ"ה) ד שם במשנה ה שם בגמרא קמ"ט ו רבנו ירחם בחלק ז ז הרי"ף והרא"ש שם ח בפרוש רש"י שם וקט"ז ט תוספות שם שכן משמע בירושלמי והמדרכי פרק קמא דשבת וסמ"ג ושאר פוסקים י שבת קמ"ט וכפרוש רש"י כ הרא"ש שם בשם רבנו יונה ותוספות בשם ר"י קט"ז ל רמב"ם בפרוש המשנה בפרק שואל מ רמב"ן ורשב"א נ רשב"א ס רבנו ירחם בחלק ה מהא דסנהדרין ק"א ע בעל הג"ג וכן היא הסקמת הרא"ש בפרק כ וכן הספיק הבית יוסף כיון דאסורא דרבנן הוא פ הרשב"א בתשובה וסמ"ג ותרומה צ הרמב"ם בפרק י ק הרא"ש בפרק י דבכא מציעא ר טור בסימן שמ"ב מהא דערויבין ל"ב והרמב"ם בפרק ו מהלכות ערויבין ש שם בשם ר"י ת שם ברמב"ם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שח - דברים המתירים והאסורים
דמילתא בשבת. ובו נ"ב סעיפים:

א אכל הפלים נטלים בשבת חוץ ממקצה מחמת הסרון פיס, בגון ספיני של שחיטה יאו של מילה, ואמל של ספרים, וספיני של סופרים שמתקנים בהם הקולמוסים, כיון שמקפידים שלא לעשות בהם תשמיש אחר, אסור לטלטלו בשבת ונאפלו לצרף מקומו או לצרף גופו. הגה ונאפלו תחובים בגון עם שאר ספינים, אסור לטלטלו (מהרי"ל). והוא הדין לקרנס של בשמים שמקפידים עליו שלא יתלכלך. הגה והוא הדין פלים המיחדים לסחרה ומקפיד עליהם (בית יוסף בשם ממוני פרק כ"ה והמגיד פרק כ"ו):

ב הכל כלי אפלו הוא גדול וכבד הרבה, לא נתבטל שם כלי ממנו, לא מפני גדלו ולא מפני כבדו:

ג יכלי שמלאכתו לאסור, מתר לטלטלו (ואם נשתמש לאסור בבין השמשות, בגון נר שהדלק, עין לעיל סימן רע"ט) בין לצרף גופו, בגון קרנס של זהבים או נפחים לפצע בו אגוזים, קרדם לחתך בו דבילה, בין לצרף מקומו, דהינו, שארית להשתמש במקום שהכלי מונח שם. והמתר לו לטל משם ולהניחו באיזה מקום שירצה, אכל מחמה לצל, דהינו, שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שרא שישבר או יגנב שם, אסור. הגה כל מקצה אינו אסור אלא בטלטולו, אכל בגניעה בעלמא שאינו מנדנדו שרי, ולכן מתר לגע במנורה שבבית הכנסת שנרות דולקות עליו או בתנור שדולק בו אש, וכן מתר לקח דבר התר המנח על דבר מקצה (מרדכי פרק כל

הפלים וריש ביצה ורבנו ירמס חלק י"ג והמגיד פרק כ"ה ותרימת הדשן סימן ס"ו וכל בו סוף דיני שבת), וכן מתר לטלטל דבר מקצה על ידי נפוח דלא הוי טלטול אלא פלאחר יד ולא מקרי טלטול (תשובת מהרי"ל):

ד כלי שמלאכתו להתר, מתר לטלטלו אפלו אינו אלא לצרף הכלי שמא ישבר או יגנב, אכל שלא לצרף כלל, אסור לטלטלו. וכתבי הקדש ואכלין מתר לטלטלם אפלו שלא לצרף כלל. הגה ותפלין אין לטלטלם כי אם לצרף (תרומת הדשן, ועין בבית יוסף, ושופר אסור לטלטלו כי אם לצרף גופו או מקומו (הגהות אשרי סוף פרק במה מדליקין):

ה מיש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאסור אפלו מחמה לצל על ידי כפר או תינוק:

ו יכל הפלים שנסברו אפלו בשבת, מתר לטלטל שבריהם, ובכבד שיהיו ראויים לשום מלאכה, בגון שברי ערבה לכסות בה החבית ושברי זכוכית לכסות בה פי הפך, אכל אם אינם ראויים לשום מלאכה לא. הגה ואם נשברו במקום שיכולים להזיק, בגון זכוכית שנסברה על השלחן או במקום שהולכין, מתר לטלטל השברים כדי לפנותן שלא יזקו בהם (כל בו והגהות מרדכי ובית יוסף בשם ארחות חיים):

ז חתיכת חרס שנסברה בבחל מפלי וראויה לכסות בה כלי, מתר לטלטלה אפלו במקום שאין פלים מצויים שם לכסותם בה. ואם זרקו לאשפה מבעוד יום אסור לטלטלה, כיון שבטלה מהיות עוד כלי. הגה ונאפלו חזי לעני, הואיל והקצוהו הבעלים שלו אף על פי שהם עשירים, דמקצה לעשיר הוי מקצה לעני, כמו שיתבאר סוף הסימן (ר"ן פרק במה

אשה). ודוקא חתיכת חרס משום דאתנא משברי כלי, אכל דבר שאין בו שיכות כלי, בגון צורות או אבנים, אף על פי שראויים לכסות בהם כלי אסור לטלטלם. הגה וכל דבר שאינו כלי כלל אסור לטלטלו אפלו לצרף גופו, כל שכן לצרף מקומו (מרדכי פרק קמא דיום טוב):

ח יכל הפלים הנטלים בשבת, דלתותיהן שנתפרקו מהם נטלים, בין נתפרקו בחל בין נתפרקו בשבת:

ט שדלת של שדה תבה ומגדל יכולים לטלה מהם, ואסור להחזירה, גזרה שמא יתקע. ושל לול של תרנגולים אסור, בין לטל בין להחזיר, דכיון דמחבר לקרקע אית בה בגני וסחירה:

י תפסוי בור ודות אין נטלים אלא אם כן יש להם בית אחיזה, דאז מוכח שהוא כלי, ושל פלים, אפלו הם מחברים בטיט יכולים לטלם, אפלו אין להם בית אחיזה, והוא שתקנם ועשה בהם מעשה והכינם לכף או שנסתמש בהם מבעוד יום. וכסוי חביות הקבורות בקרקע לגמרי צריכות בית אחיזה:

יא אמחט שלמה מתר לטלטלה לטל בה את הקוץ. כנטל חדה או חור שלה, אסור, יחדשה שלא נקבה עדין, מתר:

יב ישירי מחצלאות מתר לטלטלם, דחזו לכסות בהו טנופא. והואם זרקן לאשפה מבעוד יום, אסור לטלטלם:

יג ישירי מטלניות שבלו, אם יש בהם ג' אצבעות על ג' אצבעות מתר לטלטלן, ואם לאו אסור. ויש מתירין אפלו אין להם ג' על ג', ובכבד שלא יהיו טליות של מצוה:

באר הגולה

[סימן שח] א שבת שם קכ"ג משנה ויגמרא ב לפרוש תוספות שם ג הרא"ש שם ד הרא"ש בתשובה וכן נראה מדברי הטור ורמב"ם בפרק כ"ה ה ערובין ק"ב ו שבת קכ"ד במשנה דמפרש לה רבא ז שם במשנה דמפרש לה רבי חיאי אמר ר' יוחנן קכ"ג ח הרב המגיד בפרק כ"ה בשם המפרשים ט שבת קכ"ד י שם כ הרב המגיד לדעת הרמב"ם בשם הרשב"א בפרק כ"ה ל הר"ן פרק כל הפלים מ רא"ש בתשובה ושכן נראה לראב"ן ג שבת קכ"ד במשנה וכתנא קמא ס שם ע שם בתוספות פ שם וכרבא צ שם ק הרמב"ם בפרק כ"ה מרדכי בפרק קמא דיום טוב וכן נראה מדברי הטור ר שבת קכ"ב במשנה ויגמרא ש שם בגמרא ת שם קכ"ו במשנה ויגמרא וכתנא קמא לפרוש הר"ן לדעת הר"ף והרמב"ם בפרק כ"ה והרב המגיד שם בשם הרשב"א א שם במשנה קכ"ב ב שם קכ"ג וכרב ג שם ד שם קכ"ח ה הרב המגיד בפרק כ"ו בשם הרמב"ם ו שם בגמרא ופרוש רמב"ם בפרק כ"ו ז הרב המגיד שם בשם הראב"ד וקצת מפרשים והר"ן בשם ראב"ד

יד מנעל חדש מתר לשמטו מעל הדפוס
אף על פי שמלאכתו לאסור, פיון דשם
פלי עליו ומתר לטלטלו לצרף מקומו:
טו סנדל שנפסקה רצועה הפנימית, עדין
תורת פלי עליו ומתר לטלטלו. נפסקה
החיצונית, בטל מתורת פלי ואסור
לטלטלו. כ"א הוא בכרמלית, מתר לכתוב
עליו גמי לח שהוא מאכל בהמה לתקנו
שלא יפל מרגלו, וכתוצר שהוא נשמר
שם אסור:

טז תלוך שפכסו אותו ותחבו בו קנה
לתלות בו ליבשו, יכול לשמטו מעל
הקנה, אבל לקח הקנה מתוכו אסור, לפי
שאינו פלי. ואם תחבו בו פלי, מתר לטלו
מתוכו אפלו הוא מלאכתו לאסור. כ"ב
שנשמטה אפלו אחת מירכותיה, אסור
לטלטלה. הגה וכן ספסל ארץ שנשמט
אחת מרגליה, פל שפן שתיים, דאסור
לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב
עליה, אפלו נשברה מבעוד יום (תרומת
הדשן סימן ע"א), אלא אם פן ישב עליה פן
פעם אחת קדם השבת (בית יוסף סוף סימן
שי"ג). גם אסור להכניס הרגל לשם משום
בגנן (בית יוסף שם):

יז לבנים שנשארו מהבגנן מתר לטלטלם,
דמעטה לא קימי לבגנן אלא למזגא
(פרוש, לסמך ולשבת עליהן עליהן). ואם
סדן זה על זה, גלי אדעתה שהקצן
לבגנן ואסור לטלטלם:

יח קוץ המנח ברשות הרבים, מתר לטלטלו
פחות פחות מד' אמות, ובכרמלית מתר
לטלטלו להדיא משום דחישנין שמא
יקו בו רבים, ובמקום הזקא דרבים לא
גזור רבנן שבות:

יט סלם של עליה שהוא גדול ועשוי להטיח
בו גגו, אסור לטלטלו, אבל של שוכף
מתר לנטותו ממקום למקום, אבל לא
יוליכנו משוכף לשוכף, פדי שלא יעשה
פדרף שהוא עושה כחל ויבא לצוד:

כ פחיות (פרוש, ענפים) של דקל שקצצם
לשרפה, מקצים הם ואסור לטלטלם. ישב
עליהם מעט מבעוד יום, מתר לישב
עליהם בשבת, וכל שפן אם קשרן לישב

עליהם, או ראם חשב עליהם מבעוד יום
לישב עליהם אפלו כחל:
כא שאכל נדבך של אבנים, אף על פי שחשב
עליו מבעוד יום אסור לישב (עליהם)
אלא אם פן למדום (פרוש, סדרום). הגה
ויש אומרים דדין אבנים דדין חריות וכן
עקר (מרדכי פ"ק במה טומנין והמגיד פ"ק כ"ה
בשם הר"ף וכן יש לפרש הרא"ש):

כב אסור לכסות פי חבית באבן או בכקעת
או לסגור בהן את הדלת או להכות בהן
בכרזא (פרוש, הקנה שמשימים בחבית
להוציא היין ממנו), אף על פי שחשב
עליה מבעוד יום אסור, אלא אם פן יחדה
לכף לעולם, אבל יחדה לשבת זה בלבד
לא. והני מלי בדבר שאין דרפה ליחדה
לכף כגון הני דארמן, אבל בכל מידי
דארחא בהכי, כגון לפצע בה אגוזים,
ביחוד לשבת אחת סגי. ויש מי שאומר
דלא שניא. ויש אומרים שצריך שיעשה
בה שום מעשה של תקון מבעוד יום
(ועין לעיל סימן רנ"ט דביחוד סגי):

כג ימתר לחתך ענף מן הדקל מבעוד יום,
ומתר להניף בו על השלחן בשבת
להכריח החובכים, פיון דלצרף חתכו
עשאו פלי גמור:

כד יפשתן סרוק וצמר מנפץ שנותנים על
המפה, ראם חשב עליהם מבעוד יום
לתתם על המפה, ואו שישב בהם שעה
אחת מבעוד יום, או שצבען בשמן, ודגלי
דעתה דלמפה קימי, או שפרכן במשיחה
לתתם על המפה בשבת, תו לית בהו
משום מקצה, ומשום רפואה נמי ליכא,
שאינו אלא כמו מלבוש שלא יסרטו
בגדיו (במפה). ויש אומרים דלא סגי
במחשבה לחוד:

כה עורות יבשים, בין של אמן בין של
בעל הבית, מתר לטלטלן. הגה ויש
אומרים, דוקא עורות בהמה גסה דחזו
לישב עליהם, אבל מבהמה דקה אסור אלא
אם פן חשב לישב עליהם מבעוד יום (רש"י
פ"ק במה טומנין):

כו נסרים של בעל הבית מתר לטלטלן,
ושל אמן אסור, אלא אם פן חשב עליהם

מבעוד יום לתן עליהם פת לאורחים או
תשמיש אחר:

כז לעצמות שראויים לכלבים, וקלפים
משראויים למאכל בהמה, ופרורים שאין
בהם פינת, מתר להעבירם מעל השלחן,
אבל אם אין הקלפים ראויים למאכל
בהמה אסור לטלטלם, אלא מנער את
הטבלא והם נופלים. ואם יש פת על
השלחן, מתר להגביה הטבלא ולטלטלה
עם הקלפים שאינם מאכל בהמה, שהם
בטלים אגב הפת. ואם היה צריך למקום
השלחן, אפלו אין עליה אלא דברים
שאינם ראויים למאכל בהמה מתר
להגביה ולטלטלם:

כח תבילי עצים וקש שהתקינן למאכל
בהמה, אפלו הם גדולים הרבה מתר
לטלטלן:

כט פל שהוא ראוי למאכל חיה ועוף
המצויים, מטלטלים אותו, ואם אינו ראוי
אלא למאכל חיה ועוף שאינן מצויים,
אם יש לו מאותו מין חיה או עוף מתר
לטלטל מאכל הראוי לאותו המין, ואם
לאו אסור. הגה ולפי זה מתר לטלטל
עצמות שנתפרקו מן הבשר מערב שבת אם
ראויים לכלבים, דהא כלבים מצויים (בית
יוסף דלא כהר"ן):

ל ירעיני תמרים, במקום שמאכילים אותם
לבהמה, מתר לטלטלן, ואדם חשוב
צריך להחמיר על עצמו שלא לטלטלן
אלא דרך שנוי:

לא שפך חי אפלו תפל שאינו מלוח כלל,
מתר לטלטלו, משום דחזי לאמצא. וכן
אם הוא תפוח (פרוש, מסריח, רש"י) מתר
לטלטלו, משום דראוי לכלבים:

לב דג מלוח מתר לטלטלו, ושאינו מלוח
אסור מפני שאינו ראוי:

לג יקמיע שאינו ממחה, אף על פי שאין
יוצאים בו, מטלטלין אותו:

לד יכל דבר מטנף, כגון רעי וקיא וצואה,
בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא
בהם, אם היו בחצר שיושבים בה מתר
להוציאם לאשפה או לבית הכסא ואפלו
בלא פלי, ואם היו בחצר שאינו דר שם

⊘ באר הגולה ⊘

ח שבת קמ"א וכרבנן ט שם בגמרא י שם קי"ב בברייתא וכו' והנהיג כ שם ל שם וקרב יוסף הר"ף והרא"ש מ שבת קמ"ג נ שם קל"ח וקרב ס שם קכ"ד וביצה
ל"ב ע שבת מ"ב פ ביצה ט' במשנה ובגמרא צ כפית שמאי שם לענין יום טוב והרמב"ם בפ"ק כ"ו וטור ק שבת נ' בברייתא כ"ר שמעון פן גמליאל וכו' אפי הר"ף
והרא"ש והרמב"ם בפ"ק כ"ה ר שם וכשמואל ר"ג שם ובשם רב האי ור' יונה וכן כתבו הרא"ש והרמב"ם בפ"ק כ"ה ש הרמב"ם שם מעבדא דרב וכו' אמי שבת
קכ"ה ת רשב"א בחשוכה וקביאו הר"ן בפ"ק ד שבת א שכלי הלקט בשם רבנו ישעיה ב מרדכי סוף פ"ק ט"ז דשבת ור"י ג שם בשבלי הלקט ד שבת נ' בברייתא
ה כשמואל שם ו שם איתא יצא אבל הבית יוסף פתב דהוא הדין ישב ז רש"י שם ח ר"ן ור"י שם ט שם במשנה מ"ט לפרוש רבנו תם י כ"ר יוסי שם כ שם ברייתא
ל שם במשנה קמ"ג וקרב נחמן שם בגמרא מ לפרוש התוספות שם נ רא"ש בתשובה לפרוש הבית יוסף ס בית יוסף ומבאר בסימן ש"ט ע שם במשנה ככ"ו פ שם
בברייתא קכ"ח וכתנא צ שם במשנה לפרוש רמב"ם בפ"ק כ"ו כמו שכתב הר"ן שם ק שם פשוט בגמרא קכ"ח ר שם קמ"ג ש שם קכ"ט ת שם א שם ב טור בשם
הרמב"ם בפ"ק כ"ו וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא בפ"ק ט"ו ג לשון רמב"ם שם במשנה וקמרא דשבת קכ"א כפי גרסת הר"ף

אסור להוציאם. ואם ירא מפני התינוק שלא יתלכלך בה, מתר לכפות עליה בלי: לה יאף על פי שמתר להוציא גרף של רעי ועביט של מי רגלים, אסור להחזירם אלא אם כן נתן לתוכם מים:

לו אין עושיין גרף של רעי לכתחלה, דהינו להביא דבר שעתיד למאס כדי להוציאו לכשימאס, ואם עבר ועשאו, מתר להוציאו:

לו במקום דאיכא פסידא, מתר להכניס מטתו אצל גרף של רעי ולקבע ישיבתו שם כדי להוציאו:

לח ממכניס אדם מבעוד יום מלא קפתו עפר ומנחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת, כגון לטל ממנו טכסות צואה או רק וכיוצא בזה, אבל אם לא יחד לו קרן זוית, בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו. הגה ולכן מתר לקח פרות הטמונים בחול, פי אין אותו עפר מקצה (בית יוסף סוף סימן שי"א בשם שבלי לקט):

לט אסור לטלטל בהמה חיה ועוף, ואף על פי כן מתר לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו, לובעודם עליו אסור לטלטלו:

מו כל בהמה חיה ועוף מדדים אותם בחצר, דהינו שאוחז בצוארם ובצדדיים ומוליכן, אם צריכין הפעלי חיים לכך, ובלבד שלא יגביהם בענין שיעקרו רגליהם מן הארץ, דמקצין הם ואסור לטלטלן, חוץ מתרנגולת, שאין מדדין אותה, מפני שמגבהת עצמה מן הארץ ונמצא זה מטלטל, אבל דוחים אותה מאחוריה בידים כדי שתכנס:

מא האשה מדדה את בנה אפלו פרשות הרבים, ובלבד שלא תגררהו, אלא יהא מגביה רגלו אחת ויניח השניה על הארץ וישען עליה עד שיחזור ויניח רגלו שהגביה, שנמצא לעולם הוא נשען על רגלו האחת:

מב דבר שהוא מקצה מתר לגע בו, ובלבד שלא יהא מנענע אפלו מקצתו (וכבר נתבאר סיף ג):

מג ימתר לטלטל מקצה על ידי נפיקה (וכבר נתבאר ריש סימן זה):

מד שכלי שנתרועע, לא ישלו ממנו חרס לכסות בו או לסמך בו:

מה אסור לשחוק בשבת ויום טוב בכדור. הגה ויש מתירין, ונהגו להקל (תוספות פרק קמא דביצה):

מו אסור לשאת תחת אציליו זרע התולעים שעושיין המשי, מפני שאסור בטלטול, ועוד, שהוא מוליד בחמו:

מז יוש אסורים לטלטל בגד שעטנו ויוש מתירים:

מח ימתר לטלטל מניפה בשבת להכריח הדיבוקים:

מט מכבדות שמכבדים בהם הקרקע מתר לטלטלם:

נ הרשב"א מתיר לטלטל* האצטרלו"ב בשבת וכן ספרי החקמות, וילדעת הרמב"ם יש להסתפק בדבר:

נא מה שמורה על השעות שקורין רילו"ו, בין שהוא של חול בין שהוא של מין אחר, יש להסתפק אם מתר לטלטלו (וכבר פשט המנהג לאסור):

נב מקצה לעשירים הוי מקצה, ואפלו עניים אין מטלטלין:

סימן טז - טלמוד על ידי דבר אחר אם מתר בשבת. ובו ה' סעיפים:

א נוטל אדם את בנו והאבן בידו ולא חשיב מטלטל לאבן, והוא שיש לו געגועין (פרוש), שיש לו עצבון כשאינו עם אביו) עליו, שאם לא יטלנו יחלה, אבל אם אין לו געגועין עליו לא. ואפלו כשיש לו געגועין עליו לא התירו אלא באבן, אבל אם דינר בידו, אפלו לאחז התינוק בידו והוא מהלך ברגליו, אסור, דחוישינן דלמא נפיל ואתי אבוה לאתויי. ויוש אומרים שלא אסרו אלא כשהוא נושא התינוק עם דינר בידו, אבל לאחז התינוק בידו, אף על פי שדינר ביד התינוק, אין בכך בלוס:

ב לפלפלה שהיתה נקובה וסתמה באבן, מתר לטלטלה, שהרי נעשה דרפנה. וכן דלעת שתולין בה אבן כדי להכבידה למלאת בה מים, אם הוא קשור יפה שאינו נופל מתר למלאת בה, שהוא כמו הדלעת עצמה שהוא בטל אגבה, ואם לאו אסור:

ג לפלפלה מלאה פרות ואבן בתוכה, אם הם פרות רטבים כגון תאנים וענבים, יטל אותה כמו שהיא, שאם ינער הפרות מתוכה יפסדו, אבל אם הם פרות שאינם נפסדים, ינערם, וינער גם האבן עמהם ולא יטלנה עמהם, ויהני מלי כשאינו צריך אלא לפרות או לפלפלה, אבל אם היה צריך למקום הפלפלה, מטלטלה כמות שהיא:

ד ישכח אבן על פי חבית או מעות על הפר, משה חבית על צדה והאבן נופלת ומנער הפר והמעות נופלים. ואם היתה החבית בין החביות בענין שאינו יכול להטות אותה במקומה, יכול להגביהה כמו שהיא עם האבן למקום אחר להטותה שם כדי שיפיל מעליה. ואם הניחם עליהם מדעתו על דעת שישארו שם בכניסת השבת, אסור להטות ולנער ויוש אומרים, דאפלו הניחם שם על דעת שישארו שם בכניסת השבת כדי שישלם בשבת, מתר להטות ולנער בשבת, ולא אסרו אלא במניחם על דעת שישארו שם כל השבת. הגה ואז אפלו נטל האסור משם אסור לטלטל הפלי, דמאחר שנעשה בסיס לדבר האסור למקצת השבת, אסור כל השבת בלה, וכן בכל מקצה, וכן איתא לקמן סימן שי"א. אם אדם הניח דבר מקצה על של חברו לא אמרינן דנעשה בסיס לדבר האסור, דאין אדם אוסר של חברו שלא מדעתו (אור זרוע):

ה הא דלא שרי אלא להטות ולנער, דוקא בצריך לגוף החבית והפר, אבל אם צריך למקום החבית והפר ולא הספיק לו ההטיה והנעור, יכול לטלטלם עם האבן ועם המעות שעליהם לפנות מקומם. (וכן הוא לקמן סימן שי"א):

פאר הגולה

ד טור מהא דביצה ט"ו ה שם כ"א ו הרמב"ם בפרק כ"ה ז שם בעבדא דאבני וכתבא וכפרוש התוספות והרב המגיד בפרק כ"ה ח שבת ג' ט שם ברש"י י הרב המגיד בפרק כ"ה מהא דשבת קכ"ח בבריתא כ שם במשנה ל שם בגמ' מ"ג מ שם קכ"ח במשנה ובגמרא נ כאבני שם וכפרוש רש"י ס שם במשנה ע שם במשנה פ שם בבריתא צ ר"ן שם ורבנו ירחם נתיב נ"א חלק א ק הר"ן בסוף פרק כ"ב בשם הרמב"ם ר מהר"ל בתשובתו ש רמב"ם בפרק כ"ו מהא דמגופת החבית שבת קכ"ד ת אגור בשם שבלי הלגט א תשובת הרשב"א ב רבנו ירחם בחלק י"ג והמרדכי בשם אור זרוע ז שם ד כל בו ה רמב"ם שם ו פן כתב בתשובה* פרוש כלי העשוי להבין מתוכו חקמת התכונה ז צינתי בסימן ש"ז ח תשובת מהר"ל בשם מהר"ר פייביש ט הר"ן מהא דקרטין בי רבי שבת מ"ז [סימן שט] א משנה שבת קמ"א וגמרא שם וכפרוש רש"י שם ב הר"ן בשם הרמב"ן ג משנה שם וגמרא אוקימתא דרב שם קמ"ב ד שם קכ"ה במשנה ושם בגמרא ה שם קמ"ב בגמרא אוקימתא דר' יוחנן ובגרסת הרמב"ם שם בפרק כ"ה והרב המגיד שם ו בית יוסף ממשקעות הגמרא ז משנה שם ובגמרא ח כפרוש רש"י בשבת נ"א ט שם בתוספות י שם בגמרא קמ"ב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שי - דיני מקצה בשבת.

ובו מ' סעיפים:

א "עץ שתולין בו דגים, אף על פי שהוא מאוס מתר לטלטלו, דקומא לן במקצה מחמת מאוס כרבי שמעון דשרי:

ב אין שום אכל תלוש הראוי לאכילה מקצה לשבת, דתמרים ושקדים ושאר פרות העומדים לסחורה מתר לאכל מהם בשבת, ונאפלו חטים שזרעם בקרקע ועדין לא השרישו, וביצים שפתח התרנגולת, מתר לטלטלן, וכן תמרים הלקויטים קדם בשולן. וכונסין אותם בסלים והם מתפשלים מאליהן מתר לאכל מהם קדם בשולן, אבל גרוגרות וצמוקים שמניחים אותם במקצה ליבשן אסורין בשבת משום מקצה, שהן מסריחות קדם שיתבשו, דכיון שידוע שנסריחו הסחים דעתו מהם, הוכיח דאיכא תרתי, דחינהו בידים ולא חזו, הוי מקצה: הגה יש אומרים דאין תכנה שד בשל אינו יהודי, ונאפלו גרוגרות וצמוקים שבידו מתרים. (כל בו סימן ל"ה וכן משמע בהר"ן סוף פרק כ"ב וירושלמי):

ג יבין פאסור אכילה בין פאסור טלטול, כל דבר שהנה ראוי בין השמשות, אם ארע בו דבר שנתקלקל בו ביום וחזר ונתקן בו ביום, חזר להתרו, אבל דבר שהקצה בין השמשות אסור כל היום:

ד גרוגרות וצמוקים שהיו מקצים, וכשהגיע בין השמשות כבר נתבשו והם ראויים לאכילה, אף על פי שלא ידעו הבעלים באותה שעה שנתבשו ואחר כך נודע להם שבין השמשות כבר היו יבשים, מתר:

ה גרוגרות וצמוקים דחזו ולא חזו, דאיכא

אינשי דאכלי לה ואיכא דלא אכלי לה, אי אצמנה נפיק לה מתורת מקצה, ואי לא לא. אבל אם אינם ראויים והזמינם, הזמנה לאו מלתא היא:

ו ט"ל דבר שאסור לטלטלו, אסור לתן תחתיו כלי כדי שיפול לתוכו, מפני שאסור הכלי בטלטול ונמצא מבטל כלי מהיכנו, אבל מתר לכפות עליו כלי, ובלבד שלא יגע בו:

ז כמטה שיש עליה מעות, או אפלו אין עליה עתה והיה עליה בין השמשות, אסור לטלטלה, דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא. הגה ונאפלו לצרף גופו או לצרף מקומו (בית יוסף). והוא הדין לכל דבר התר שמנה עליו אסור. אבל אם אין עליה עתה מעות וגם לא היה עליה בין השמשות, מתר לטלטלה אפלו יחדה למעות והניחם עליה מבעוד יום, כיון ששללן קדם בין השמשות. הגה ויש אומרים ביהודי לכה והניח בהם אף על פי ששללן מבעוד יום (טור בשם רבנו תם), ולכן אסור לטלטל כיס של מעות אף על פי שהוציא המעות ממנו מבעוד יום, אלא אם כן עשה בו מעשה שפתחו מלמטה וסלקו מן היחוד, וכן נוהגין (הגהות מימוני פרק כ"ה), מיהו, לצרף גופו או לצרף מקומו מתר. וכן בכיס התפור בגגד, הואיל ועקר הגגד עומד לכבש, אם הוציא המעות משם מתר לכבש הגגד, דהפיס בטל אצלו, אבל אם שכח בו מעות מתר לטלטל הגגד, דלא אמרינן דכל הגגד נעשה בסיס למעות, הואיל ואין המעות על עקר הגגד, אבל אין ללבוש בשבת, דחישנין שמא יצא בו, כדלעיל סימן ש"א סעיף ל"ג (בית יוסף סימן ש"ט). וענין לעיל סימן רס"ו אם שכח כיסו אצלו בשבת מה דינו (בית יוסף):

ח לכלי שיש עליו דבר האסור ודבר המתר, מתר לטלטלו, כגון מחתה שיש עליה מבעוד יום אפר שמתר לטלטלו לכסות בו רק או צואה, ויש עליה גם כן שכרי עצים שהם אסורים בטלטול, מתר לטלטל המחתה כמו שהיא, וכגון שדבר המתר חשוב מדבר האסור, אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המתר, בטל אצלו ואסור לטלטלו. יוטעם התר טלטול זה, משום דלא אפשר למנקט קטמא לחודה אפלו אי שרדי לה מהמחיתה או אם צריך למקום המחיתה (כמו שנתבאר לעיל סימן ש"ט). ואם אינו צריך אלא לגוף המחיתה לא יטלטלנה כמו שהיא, אלא ינער האפר ושכרי העצים במקומם ויטל המחיתה. הגה וכן אם יוכל לנער האסור לחוד, ינערנו ולא יטלטלנו עם ההתר (בית יוסף בשם תשובת הרא"ש). וכל זה לא מירי אלא שהנה ההתר עם האסור מבעוד יום, אבל אם היה האסור עליו לבד, לא מהני מה שהניח אצלו ההתר בשבת (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

ט תבה שיש בה דבר המתר לטלטל ומעות, אם המעות אינם עקר, מתר לטלטלה כמו שהיא על פי התנאים שנתבארו במחיתה:

סימן שיא - דיני מת בשבת ושאר מילואי מן הצד. ובו מ' סעיפים:

א "מת שמטל במקום שירא עליו מפני הדלקה, אם יש כפר או תינוק, מטלטלו על ידיהם, ואם אין לו כפר או תינוק, כאם יש לו שתי מטות מטלטלו על ידי שיהפכנו ממטה למטה דהוי טלטול מן הצד, ואם אין לו לא זה ולא זה מטלטלו טלטול גמור, וכל זה באותו רשות. ימת המטל בחמה, מטלטלו

באר הגולה

וסימן שי"א שבת ק"מ ב שם מ"ה ג שם בענין נפשטה ד שם בענין נפשטה ה בפרוש רש"י שם וכן כתבו הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"ו ו ביצה כ"ו בענין נפשטה להתר כלשנא בתרא וכן פסקו הרא"ש והר"ן והרשב"א ז שם בגמרא ח שם בגמרא ט שבת מ"ג י טור (ואף על גב דמתר לגע במקצה תכא אביצה קאי וכן הוא בירושלמי ובלבד שלא יגע בביצה והביאו הראב"ד בהשגות בפרק כ"ה והרא"ש בפרק קמא דביצה ענין בית יוסף מה שכתב בשם הרב המגיד ותרוימת הדשן בסימן ש"ז) כ שבת מ"ד ודלא כרב, הר"ף ורמב"ם וכן כתב רבנו יתום בחלק ג שכן עקר ל שם מ"ז מ טור מהא דאפ"י שם ובפרוש התוספות שם בשם רבנו תם נ רא"ש בתשובה ס הנהות פרק כ"ו בשם הר"ם מהא דשבת מ"ז (אם מתר לכסות פרות או לבנים מפני הדלף או לתן כלי תחת הדלף ענין לעיל סימן של"ח ותקכ"ה) [סימן שי"א א שבת מ"ג ב שם וכו' יהודה בן לקיש בן גאון מדברי רש"י שם ומדברי רמב"ם בפרק כ"ו והר"ן והרא"ש ד שם

מחמה לצל באותו רשות על ידי כפר או תינוק. ואם אין לו כפר או תינוק, לא יטלטלו כלל, אפלו להפכו ממטה למטה, ידטלטול מן הצד שמה טלטול (ועין לקמן בסימן זה סעיף ו מאי תקנתה):

ב ימת שהסריח בבית ונמצא מתבזה בין החיים והם מתבזים ממנו הגה ויש אומרים דאפלו לא הסריח עדין אלא שקרוב להסריח (בית יוסף בשם טור ורש"י ור"ן), מתר להוציאו לכרמלית. ואם היה להם מקום לצאת בו אין מוציאים אותו, אלא מניחים אותו במקומו ויוצאים הם. ויש אומרים שלא התירו להוציאו לכרמלית אלא על ידי כפר או תינוק. ויש מי שאומר, שכל שמוציאו לכרמלית מוטב להוציאו שלא בכפר ותינוק כדי למעט בהוצאה. ויש מי שמתיר להוציאו אף לרשות הרבים על ידי תינוק אבל לא על ידי כפר. והוא הדין אם הוא בבזיון אחר, כגון שהיה בספינה והיו האינים יהודים מתאספים שם, וכן כל פיוצא בזה. הגה והוא הדין דמתירים לומר לאינו יהודי לטלטלו כמו על ידי כפר ותינוק (מרדכי ובית יוסף בשם שבלי לקט). ואסור לטלטל מת על ידי כפר ותינוק לצרף כהנים או דבר אחר, אבל על ידי אינו יהודי יש מתירין (טור יורה דעה סימן שע"ב ותשובת מהרי"ל סימן ס"ה), (וכן ראיתי נוהגים לצרף מצוה או חתונה):

ג ליש מי שאומר שאם נתן על המת אחד מפלים שהוא לבוש, חשוב כנותן כפר או תינוק:

ד ליש מי שאומר שלא הצריכו כפר או תינוק אלא למת ערם, אבל אם הוא בכסותו אין צריך כפר או תינוק:

ה יאם צריך למקום המת או לדבר שהמת מנח עליו, מתר לטלטלו מן הצד, דהיינו שהופכו ממטה למטה, פיון דלצרף דבר המת הוא. לא התירו לטלטל על ידי כפר או תינוק אלא במת בלבד, אבל לא בשאר דברים האסורים לטלטל:

ו ימת המטל בחמה וי אין להם מקום לטלטלו או שלא רצו להזיזו ממקומו,

באין שני בני אדם ויושבים משני צדדיו, חם להם מלמטה, זה מביא משתו ויושב עליה וזה מביא משתו ויושב עליה, חם להם מלמעלה, זה מביא מחצלת ופורס על גביו וזה מביא מחצלת ופורס על גביו, זה זוקף משתו ונשטמ והולך לו וזה זוקף משתו ונשטמ והולך לו, נמצאת מחצה עשויה מאליה, שהרי מחצלת זה ומחצלת זה גביהן סמוכות זו לזו ושני קצותיהן על הקרקע משני צדי המת:

ז ימתר לטוף המת (ולהדיחו) ולשטמ הכפר מתחתיו כדי שלא יסריח, ובלבד שלא יזיז בו שום אבר, ואם היה פיו נפתח והולך, קושר את הלחי בענן שלא יוסיף להפתח, אבל לא כדי שישגר מה שנפתח או קצתו, שאם פן היה מזיז אבר. ומטעם זה אין מעצימין עיניו של מת בשבת:

ח קטלטול מן הצד לצרף דבר המת, מתר. הלכך, יצנן ששמן בארץ ומקצת עליו מגלים, וילא השריש וגם לא נתפון לזריעה, נוטלו, יאף על פי שבנטילתו מזיז עפר ממקומו, יאף על פי שהוסיף מחמת לחות הקרקע, מתר. הגה ואפלו הניחו שם מבעוד יום להיות שם כל השבת, דאין באכלין משום בסיס לדבר האסור (כל בו). וטלטול בגופו אפלו לצרף דבר האסור, מתר. הלכך יקש שעל המטה דסתמו מקצה להסקה, מנענעו בגופו, ואם הניח עליו מבעוד יום פר או כסת מנענעו אפלו בידו, שהרי הכינו מבעוד יום לשכב עליו (וכן אם חשב לשכב עליו) (ר"ן סוף פרק במה טומנין):

ט י הפרות הטמונין בתבן או בקש המקצים, יכול לתחב בהם מחט או פוש ונוטלים, והקש ננער מאליו. הגה ואם טמונים בחל ובדפס, עין לעיל סימן שי"ח סעיף ל"ח:

י סימן שי"ב - הנצרה לנקביו במה מקנה בשבת. ובו י' סעיפים:

א משום כבוד הבריות התירו לטלטל אבנים לקנה, ויאפלו להעלותם לגג עמו, דהוי טרחא יתרה, מתר. יומי שיש לו מקום מיוחד לבית הכסא יכול להכניס עמו אבנים לקנה מלא היד, ואם אין לו

מקום קבוע מכניס עמו כשעור בוכנא קטנה. יאם נפר באבן שקנחו בו, מתר להכניסו אפלו הוא גדול הרבה, או אפלו הם הרבה ממלא היד מתר לטל כלן, דכיון שקנחו פהן הוכנו לכך. הגה יש אומרים, דוקא בחצר מתר לטלטל אבנים (רש"י סוף פרק המוציא יין ור' ירחם נתיב י"ב חלק י"ו), ויש אומרים דאפלו מפרמלית לרשות היחיד נמי שרי, דהא נמי אינו רק אסור דרבנן ומשום כבוד הבריות התירוהו (תוספות פרק לולב הגזול והגהות מרדכי פרק הזורק):

ב אם ירדו גשמים על האבנים וינטבעו, אם רשומן נפר, מתר לשלן כדי לקנה, וי אין בזה משום סותר ולא משום טוחן:

ג י צרור שעלו בו עשבים מתר לקנה בו, ולא חישנין שמא יתלשו ידאף אם יתלשו ליפא אסורא, דדבר שאין מתפון הוא:

ד ילא יטלטל רגב אדמה לקנה בו, מפני שאינה ראויה לקניוח לפי שהיא נפרכת. יאסור לקנה בחרס אפלו בחל משום סכנה, שלא ינתק שני הכרפשתא (פרוש, המעים הלוויים בפי טבעת):

ה יהיו לפניו בשבת צרור ואזני חרס חלקים, דכיון דחלקים הם ליפא משום סכנה, מקנה באזן החרס, שהוא ראוי לכסות בו פי הכלי. י צרור ועשבים, יקנה בעשבים אם הם לחים, אבל ביבשים אין מקנחין מפני שהם חדים ומחתיכין את הבשר:

ו י מקנחין בשבת בעשבים לחים אפלו הם מחברים, ובלבד שלא יזיזם, ומשום משתמש במחבר ליפא, ידלא אמרו אלא באילן אבל לא בירק:

ז י הנה צריך לנקביו ואינו יכול לפנות, שרפואתו למשמש בפי הטבעת, שממשמש שם בצרור והקב נפתח, לא ימשמש בשבת כדרך שממשמש בחל, דהיינו, שאוחזו הצרור בכל היד, משום השרת נימין, אלא ממשמש פלאחר יד, דהיינו שיאחזו הצרור בבי' אצבעותיו וממשמש:

ע באר הגולה

ה שם וקרב ו תוספות והרי"ף ורא"ש (ועין לקמן סעיף ח) ז רמב"ם פרק כ"ו ח טור וכן כתב רש"י שם ט טור בשם הרמב"ן וכתב בספר תורת האדם שכן נראה מדברי הרמב"ם פרק כ"ו י שם בשם הרמב"ן כ מרדכי בפרק ג דשבת ל הרמב"ן שם מ מרדכי בפרק ג דשבת בשם רבי אביגדור נ רבנו ירחם בנתיב כ"א חלק א ס שבת קמ"ב וקרב אשי ע שם מ"ג פ לשון הרמב"ם בפרק כ"ו צ שם קנ"א במשנה ק תוספות שם מ"ג ור"ף והרא"ש שם ר כלאים פרק א' ש תוספות שם בשבת נ' ת שם בגמרא ולא כהנהו רבנן דאסרי שם א שם בתוספות ב הרמב"ם ב הרמב"ם שם ג שם קמ"א משנה וקפדוש רש"י ד שם קכ"ג [סימן שי"ב] א שבת פ"א ב שם בענין ונפשטה ג שם כר' יצאי ד שם קרב ששת וכמו שפרשו התוספות והרי"ף והרא"ש ה שם בענין ונפשטה וקפדוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ו ו הרי"ף ז שם כר' גריש לקיש ח רש"י שם דהלכה כר' שמעון ט שם וקרב יהודה י שם כ שם ע"ב וקרב הונא הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ו ל שם פלגתא דאמוראי ופסק הרא"ש כמאן דאמר בעשבים וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ו מ בית יוסף ממשמעות פרוש רש"י שם ורבנו ירחם בחלק י"ג נ צרובין ל"ד ס שבת פ"א מימרא דרבא ע שם בפרוש רש"י

ח ^בלמשמש בכרזא כפי הטבעת דינה כצורור, שלא יאחזנה אלא בכ' אצבעותיו. ^גואסור לצאת בכרזא אפלו תחובה כלה בגוף:

ט אסור לפנות בשדה ניר בשבת, שמא יבא לאשוויי גמות. ואם הינה שדה חברו, אפלו בחל אסור, מפני שדש נירו ומקלקל:

י שאבנים גדולות שמצדידין אותן כמין מושב חלול ויושבים עליהם בשדות במקום המיוחד לבית הפסא, מתר לצדודו, ואף על גב דבגנין עראי הוא לא גזרו בה רבנן, משום כבוד הבריות:

סימן שיג - מטעם דלת וחלון והמנועול בשבת. וכו' סעיפים:

א אפקק החלון, כגון לוח או שאר כל דבר שסותמין בו החלון, יכולים לסתמו אפלו אם אינו קשור, ולא אמרינן דהוי פמוסיף על הבגין, והוא שיחשב עליו מערב שבת לסתמו בו. גוקנה שהתקינו להיות נועל בו אין צריך שיקשרנו בדלת, ומקל מקום דמי לבגין יותר מפסק החלון, ולא סגי במחשבה שיחשב עליו מאתמול, וצריך שיתקננו לכך. "לרש"י, הינו, שיתקננו לשם כלי שיהא ראוי לשום תשמיש, שיהא ראוי להפך בו זתים או לפצע בו אגוזים, ולרבנו תם אין צריך שיהא ראוי לדבר אחר, אלא כיון שתקנו ועשה בו מעשה והקינו לכך, סגי. הגה ומקרי על ידי כף כלי שמלאכתו להתר ומתר לטלטלו, כמו שנתבאר לעיל סימן ש"ח סעיף ד (בית יוסף והרמב"ם). א' נגור, שהוא יתד שנועלים בו ותוחבין אותו באסקפה למטה, ודומה טפי לבגין, לא סגי בהכיל, ואין נועלים בו אלא אם כן יהא קשור. וכיצד יהא קשור, אם יש בראשו גלוסטרא, דהינו שהוא עב באחד מהראשים וראוי לכתש בו, שדומה לכלי, סגי אפלו אם קשור בחבל דק שאינו ראוי להיות נשל בו, והאפלו אם אינו

קשור בדלת עצמו אלא בכרית הדלת, ואפלו אם החבל ארוך ואינו תלוי כלל באויר אלא פלו מנח בארץ, ואם אין בראשו גלוסטרא אם הוא קשור בדלת עצמה סגי אפלו בחבל דק שאינו ראוי לנטל בו, ואפלו פלו מנח בארץ, ואם אינו קשור בדלת אלא בכרית, צריך שיהא הקשר אמיץ שיהא ראוי לנטל בו, ואפלו הכי אין צריך שיהא תלוי, אלא אפלו פלו מנח בארץ מתר, שאין אסור אלא כששומטו ומניחו בקרן זוית:

ב ככל נגר שאמרנו מירי שהאסקפה גבוהה וכשנועץ אותו במפתן אינו נוקב בארץ, אכל אם נפתחה האסקפה בענין שכששמכניס אותו הנגר בחור נוקב תחתיו בארץ, הוי בגין ואסור לנעל בו:

ג לרחקה שאחורי הפתים שאין נכנסים ויוצאים בה תדיר, אם עשה דלת לפתחה או שתולה בה מחצלת של קנים, וכן פרצה שגדרה בקוצים פעין דלת, מאם יש להם ציר (פרוש ציר, נוקבין הדלת וקובעים בו עץ חד כדי להכניסו בארץ לחזר לכאן ולכאן). או אפלו אין להם עתה ציר אלא שהיה להם ציר, נועלים בהם אפלו הם נגדרים בארץ רק שקשרם ותלאם לנעל בהם, ולא חשיב כבונה, שנפר בהם שהוא דלת כיון שהיה להם ציר. הגה וכל שכן אם יש להם ציר עדין, ובלבד שלא יחזיר הציור למקומו, כדרך שיתבאר לקמן סימן תקי"ט (בית יוסף). אבל אם אין להם ציר ולא היה להם ציר, אין נועלים בהם יאלא אם כן היו גבוהים מן הארץ. ופתח העשוי לכניסה ויציאה תדיר, נועלים בו אפלו לא היה לו ציר מעולם והוא נגדר:

ד עדלת העשוי מלוח אחד או שאין לה אסקפה התחוננה וכשפותחים שומטין אותה ועוקרים אותה, אין נועלים בה אפלו יש לה ציר. הגה אבל דלת העשויה מקרשים הרבה שרי אף על פי ששומטים

אותה כשפותחה, אם יש לה אסקפה, והוא הדין במקום שנועלים בקרשים הרבה ויש חקיקה למעלה ולמטה שמכניס בהם הקרשים שדינם כדלת, הואיל ואינן לוח אחד בכל הדלת (בית יוסף):

ה ישדה תכה ומגדל שפתחיהן מן הצד ויש להם שני צירים אחד למעלה ואחד למטה, אם יצא התחתון פלו ממקומו אסור להחזירו שמא תקע, אבל אם יצא מקצתו, דוחקו עד שמחזירו למקומו, כיון שהעליון נשאר במקומו, בקל יכול להחזיר התחתון, אבל כשיצא העליון אסור אפלו לדחוקו ולהחזירו למקומו:

ו ימטה של פרקים אסור להחזירה ולהדקה, ואם תקע חזב חטאת, וואם היא (דרכה להיות) רפויה, מתר לכתחלה (ובלבד שלא יתדק) וכו' של פרקים, מתר לפרקו ולהחזירו בשבת. א' ויש מי שאומר שדין הפוס כדיו המטה. הגה ואם דרכו להיות מהדק, אף על גב דעכשו רפוי, אסור (מ'מוני פרק כ"ב והגהות אשרי' וכל בו וכן נראה דברי הטור):

ז בקורה שגשברה מתר לסמכה בארפות המטה, שהם כלי, לא כדי שיתעלה, דאם כן הוי לה בונה, אלא כדי שלא תרד יותר, ויהוא שיהיו רפויים שיוכל לטלם כשירצה, אבל אם מהדקם שם, אסור:

ח יספסל שגשמת אחד מרגליו, אסור להחזירו למקומו. ולהניח אותו צד השמוט על ספסל אחר, יש מי שמהמיר לאסור (ועין לעיל סימן ש"ח):

ט יהתקע עץ בעץ, בין שתקע במסמר בין שתקע בעץ עצמו עד שנתאחד, הרי זה תולדת בונה:

י יחצר שנתלקלה במימי גשמים יכול לזרות בה תבן, ולא חשיב פמוסיף על הבגין, ובלבד שישנה, שלא יזרה, לא בסל ולא בקפה אלא בשולי הקפה, ושיהפכה ויביא תבן על שוליה דהינו על ידי שנוי, אבל כיד אסור:

באר הגולה

פ טור בשם תשובת הר"מ מרוטנבורג צ שם ק"ב בכריתא ק שם מימרא דרב הונא ר שם בגמרא ש ביצה ל"ב מימרא דרב נחמן [סימן שיג] א שבת כ"ה במשנה וכןבכמים וכדמפרש לה ר' אבא שם כ"ו ב תוספות שם והרב המגיד בסוף פרק ב ג שם בכריתא וכו' שמעון בן גמליאל ד שם וכו' יוחנן ה שם בפרוש רש"י ו שם בתוספות ז ערוכין ק"א במשנה וכו' יוסי וכדמפרש שם בגמרא ק"ב הרי"ף וכמו שכתב הרא"ש שם ח שם בתוספות ט טור י שם במשנה וכו' וכדמפרש לה רבא שם כ שם בכריתא וכו' וכפרוש רש"י ל שם ק"א במשנה וכפרוש רש"י מ שם בגמרא וכו' נ שם בדמפרש לה רבא ס טור ומדברי הרא"ש שם בשם הראב"ד ע שם בגמרא דלת אלמנה ואיכא תרי לשני בפרוש ופסק הטור פשיננה להחמיר פ תוספות שם והטור (ואם מתר לסלק תריסי התניות לקמן בסימן תקי"ט) צ שם ק"ב בכריתא ק הרא"ש נסתפק בנה והטור פסק להמרא וכתב הרב המגיד בפרק כ"ב שכן נראה מדברי רמב"ם ר שבת מ"ז ש שם וכו' שמעון בן גמליאל בכריתא ט טור לדעתו ורבנו ירחם בשם ר' פרץ בחלק ד א טור בשם מהר"ם מרוטנבורג והכל בו בסוף הלכות שבת ב שבת קנ"א במשנה ג שם מ"ג בדמפרש לה רב הונא ורמב"ם בפרק כ"ה ד בית יוסף מדברי תרומת הדשן ו רמב"ם בפרק י מהלכות שבת מהא דגבי מלבנות המטה שבת מ"ז ז ערוכין ק"ד ח כפרוש התוספות שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שיד - דברים האסורים משום בגנון וסתירה בשבת. ובו י"ב סעיפים:

א אינו בגנון וסתירה בכלים. יהני מלי שאינו בגנון ממש, בגנון חבית הגה שאינה מתוקת ארבעים סאה (תרומת הדשן סימן ס"ה) שגשברה ודבק שבריה בזפת, וכול לשברה לקח מה שבתוכה, ויבלבד שלא יבנו לנקבה נקב יפה שיהיה לה לפתח, דאם בן הנה לה מתקן מנא, אבל אם היא שלמה אסור לשברה אפלו בענין שאינו עושה כלי, ונאפלו נקב בעלמא אסור לנקב בה מחדש, ונאפלו יש בה נקב חדש, אם להרחיבו אסור. הגה ובלבד שיתפנון לכה (מרדכי פרק חבית). וואם היה ספין תקוע מערב שבת בחבית, מתר להוציאו ולהכניסו, שהרי אינו מתפנון להוסיף. הגה ודוקא שהוציאו גם בן פעם אחת מבעוד יום, אבל אם לא הוציאו מבעוד יום אסור, דהוי פסיק רישא, דעושה נקב ופתח לחבית (תרומת הדשן סימן ס"ד). כלי שנתרועע אם מתר לטל ממנו חרס, עין לעיל סימן ש"ח סעיף מ"ד:

ב היה בה נקב ונסתם, אם הוא למשה מן השמרים אסור לפתחו, דכיון שהוא למשה וכל כבוד היינו עליו צריך סתימה מעליא, וחשיב כפותח מחדש, למעלה מן השמרים, מתר לפתחו:

ג במקום נקב ישן נוקבין אפלו במקדח (פרוש, כלי מחד לנקב), בגנון שגשברה הפרזא. ויש אומרים דלא שרי לנקב נקב ישן אלא בחבית של חרס שאין הסתימה מהדקת יפה, אבל בחבית של עץ, שמהדקים מאד העץ שסותמים בו הנקב וחותרים ראשו על דעת שלא להוציאו,

ודאי נראה שזה נקב חדש ואסור:

ד כפרזא שפחבית ואין אדם יכול להוציאה, מתר לקח כפרזא אחרת ולהפוח באותה כפרזא לצרף לשמות יין בשבת. הגה ובלבד שלא יהיה הכפרזא הראשון נגד השמרים, כמו שכתוב סעיף ב (בית יוסף בשם שבלי לטא):

ה למתן לתן קנה חלול (בחבית או כפרזא) להוציאה יין אף על פי שלא היה בו מעולם, מאכל לתן עלה של הדס בנקב שפחבית, שהעלה עשוי פמרוז והיין זב דרף שם, לא, דגורנין שלא יתקן מרזב לינו שיפול היין לתוכו וילך למרחוק, דכשלוקח העלה ומקפלו בעין מרזב נראה כעושה מרזב, ולא דמי לכפרזא או קנה שאינו עושה בו שום מעשה. הגה ויש מתירים אפלו בעלה של הדס, במקום שיש לו הרבה קטומים ואין לחש שמא יקטם (הרא"ש סוף פרק חבית וטור):

ו ימתר להתיר ראש החבית כסיף, דלאו לפתח מכונן, פיון שמסיר ראשה, אבל לנקבה בצדה, בין של חבית בין של מגופה, אסור אפלו ברמח שעושה נקב גדול ואינו דומה לפתח, דכיון דהוי מצדה, ודאי לפתח מכונן. וילקב המגופה למעלה מתר, דלאו לפתח מכונן, שאין דרף לעשות פתח למעלה אלא נוטל כל המגופה:

ז בחותמות שבכלים, בגון שדה תבה ומגדל, שהפסוי שלהם קשור בהם בחבל, יכול להתירו או לחתכו בספיין או להתיר קליעתו. ודוקא פעין קשירת חבל וכיוצא בו. אבל פותחת של עץ ושל מתכת אסור להפקיע ולשבר, דבכלים נמי שיה בגנון גמור וסתירה גמורה. וקומטעם זה אסור להסיר הצירים, שקורים

גונזי"ש, שאחורי התבות אם נאבד המפתח, ויש מתירים בזו. ושכירת פותחות של תבות, יש מתיר ויש אסור, איש להתיר על ידי אינו יהודי:

ח בחותלות (פרוש, מיני כלים) של תמרים וגרונרות, אם הפסוי קשור בחבל, מתיר וסותר שרשרות החבל וחותף אפלו בספיין, ונאפלו גופן של חותלות, שכל זה כמו ששובר אגוזים או שקדים כדי לטל האכל שבהם:

ט ימתר להפקיע ולחתך קשרי השפוד שקושרים בטלה או בעוף הצלויים:

י החותמות שבפרקע, בגון דלת של בור שקשור בו חבל, יכול להתירו, דלאו קשר של קנמא הוא שהרי עומד להתיר, אבל לא מפקיע וחותף משום סתירה, ודוקא כשעשוי לקים על מנת שלא להסירו בשבת, אבל אם אינו עשוי לקים כלל, מתר. וימטעם זה מתר להתיר דף שמשימין אותו לפני התנור ושורקין אותו בטיט, שאינו עשוי לקיים (ועין לעיל סימן רנ"ט):

יא אסור לתן שעוה או שמן עב בנקב החבית לסתמו, מפני שהוא ממרח (פרש הערוף, סיכה משיחה טיחה מריחה שיעה, ענין אחד הוא), אבל בשאר דברים דלית בה משום מרוח (הואיל ואין היין יוצא אז) (בית יוסף) מתר. וואם היה היין יוצא דרף הנקב אסור לסתמו, ונאפלו לתן בו שום בדרף הערמה לומר שאינו מכונן אלא להצניעו שם. ואם הוא תלמיד חכם, מתר לו להצרים בכף:

יב כספיין שהוא תחוב ככתל של עץ מבעוד יום אסור להוציאו בשבת, פיון שהוא

וסימן שיד א שם קכ"ב ונרמא ב הרא"ש בערובין אהא דרב ושמואל ל"ה ג שבת קמ"ז במשנה ד הכי מוקי לה בביצה ל"ג ה שבת שם במשנה וכפרוש רש"י ו שם בכריתא פיש אומרים ז מרדכי שם ח שם בכריתא וכדמפרש לה רבה ט מרדכי שם י כל בו בשם יש אומרים כ תשובה אשכנזית בשם ר' אביגדור ל שבלי הלקט בשם ה"ר יוסף מ שבת קמ"ו מימרא דשמואל נ שם בכריתא ס שם וכרב ששת וכפרוש רש"י שם ע שם במשנה וכדמפרש לה רב הונא הרי"ף והרא"ש פ ביצה ל"א ול"ב מימרא דשמואל צ טור בשם אביו הרא"ש שם בערובין אמתניתין דנתנו במגדל ובגמרא ל"ה וכן כתבו התוספות שם ושאר פוסקים ק מרדכי שם בשם רבנו פרוך ד שם בשם הרב ר' יעקב מקנון ש טור בשם סמ"ק בשם ה"ר אליעזר ת בשם הרי"א א שם ב שבת קמ"ז כפרוש רש"י ג כל בו ד מרדכי פרק ב דף י"ט בשם אבי העזרי וספן ראה שעשה בן הר"מ ותמיו רבי יואל מפריה ביצה ל"א ול"ב ו (מרדכי בפרק חבית ותרומת הדשן סימן ס"ה) ז שבת קמ"ז במשנה ח שם פרב דאסר הרי"ף והרא"ש ט בית יוסף מדברי רש"י כפרוש סתימת השום לקמן י שם קל"ט בעבדא דצורבא מרבנן ורב הונא שמה כ תרומת הדשן סימן ס"ד

דבר מחבר, אבל אם הוא תחוב בספסל וכן בכל דבר תלוש מתר להוציאו. הגה ואם דצה ושלפה מבעוד יום אפלו בכחל, שרי (בית יוסף):

סימן שמו - דברים האסורים משום אהל בשבת. ובו י"ג סעיפים:

א אסור לעשות אהל בשבת ויום טוב אפלו הוא עראי. ב' דוקא גג, אבל מחצות מתר, ואין מחצה אסורה אלא אם פן נעשית להתיר ספה או להתיר טלטול. הגה אבל מחצה הנעשית לצניעות בעלמא שרי (טור), ולכן מתר לתלות וילון לפני הפתח אף על פי שקבוע שם (אור זרוע, בית יוסף), וכן פרכת לפני ארון הקדש, ובלבד שלא יעשה אהל בגג טפח (בית יוסף וכל בו), וכן מתר לעשות מחצה לפני החמה או הצנה או בפני הנרות שלא יכבה אותן הרוח (מרדכי ריש פרק פירה), אבל אסור לעשות מחצה בפני אור הנר כדי שישמש מטתו (דעת עצמו), וכן לפני ספרים כדי לשמש או לעשות צרכיו, אם לא שהיה מבעוד יום טפח, שאז מתר להוסיף עליה בשבת (מרדכי ריש פרק פירה):

ב יעצים שתוקעין ראשן האחד בדפן הספינה וכופפין ראשן השני בדפן השני של הספינה ופורסין מחצלת עליהם לצל, אם יש ברחקן טפח, או אפלו אין ברחקן טפח, אם אין בין זה לזה ג' טפחים, חשיבי כאהל ומתר לפרס עליהם בשבת המחצלת, דהוי לה תוספת אהל עראי ושרי. ומטעם זה, מחצלת פרוסה כדי טפח, מתר לפרס שאר המחצלת בשבת, וטפח שאמרו, חוץ מן הפריכה:

ג מטה כשמעמידים אותה, אסור להניח הרגלים תחלה ולהניח עליהם הקרשים, אלא ישים הקרשים תחלה באויר ואחר כך הרגלים תחתיהם. והני מלי כשהרגלים הם דפים מחברים כמו דפני התבה, אבל רגלים של מטות שלנו וכן רגלי השלחן מתר בכל גונא:

ד מטה שהיא מסרגת (פרוש, נארגת) בחבלים, אם יש בין חבל לחבל ג' טפחים אסור לפרס עליהם סדין משום

דעביד אהלא, וכן אסור לסלק בגד התחתון מעליה משום דקא סתו אהלא. ואם היה עליה כר או כסת או בגד פרוס מערב שבת כשעור טפח, מתר לפרס בשבת על כל המטה:

ה כפסא העשוי פרקים וכשרוצים לישב עליו פותחין אותו והעור נפתח, וכשמשירים אותו סוגרים אותו והעור נכפל, מתר לפתחו לכתחלה:

ו ככשמסדרים חביות זו על גבי זו אחת על גבי שתיים, או חזו בידו העליונה ויסדר התחתונות תחתיה, אבל לא יסדר התחתונות תחלה ויניח העליונה עליהן: **ז** למתו להניח ספר אחד מקאן ואחד מקאן וא' על גביהן. הגה הואיל ואין צריך לאויר שתחתיהן (טור ור"ן ריש פרק תולין והמגיד פרק כ"ב):

ח ככל אהל משפע שאין בגגו טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגו רחב טפח, הרי זה אהל עראי והעושה אותו לכתחלה בשבת פטור:

ט ימשמת שתולין אותה לתת בה שמרים לסנן ומותחין פיה לכל צד, חשוב עשית אהל ואסור לנטותה:

י טלית כפולה שהיו עליה חוטין שהיתה תלויה בהם מערב שבת, מתר לנטותה ומתר לפרקה, וכן הפרכת:

יא ככל חתנים שאין בגגה טפח, ולא בפחות מג' סמוך לגגה רחב טפח, הואיל שהיא מתקנת לכך מתר לנטותה ומתר לפרקה, והוא שלא תהא משלשלת מעל המטה טפח:

יב כהנוטה פרכת וכיוצא בה, צריך לזהר שלא יעשה אהל בשעה שנוטה, לפיכך אם היא פרכת גדולה תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם היתה פלה שיש לה גג, אין מותחין אותה ואפלו עשרה, שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ ותעשה אהל עראי:

יג כבגד ששוטחין על פי החבית לכסות, לא ישטחנו על פני פלו משום אהל, אלא יניח קצת ממנו מגלה. והני מלי כשהכפא

(פרוש, כלי) חסרה טפח, אבל אם אינה חסרה טפח מתר, דאין כאן אהל: **סימן שמו - צידה האסורה ומתרת בשבת.** ובו י"ב סעיפים:

א הצד צפור דרור למגדל שהוא נצוד בו, ושאר צפורים וצבי לבית או לביכר שהם נצודים בו, חיב, ואם אינו נצוד בו, פטור אבל אסור:

ב הצד צבי ישן או סומא, חיב, חגר או חולה או זקן, פטור. הגה המשפה קלב אחר חיה בשבת הוי צידה (כל בו). ויש אומרים אף בחל אסור לצוד בכלבים משום מושב לצים (אור זרוע):

ג יכל שבמינו נצוד חיב עליו, אין במינו נצוד, פטור אבל אסור. הלכה, וזבובים אף על פי שאין במינו נצוד אסור לצודן. הגה ולכן יש לזהר שלא לסגר תבה קטנה או לסתם כלים שזבובים בו בשבת, דהוי פסיק רישה שיצודו שם (בעל התרומה ומרדכי סוף פרק פירה ואגור), ויש מקלין במקום שאם יפתח הכלי לטלם משם יכרחו (טור):

ד הפורסין מחצלת על גבי הפורת (מקום שמתכנסים בו הדבורים לעשות דבש), ובלבד שלא יכון לצוד, ונגם הוא בענין שאינו מכרח שיהיו נצודים, פי היכי דלא להוי פסיק רישה:

ה יצבי שנקנס לתוך הבית ונעל אחד בפניו, חיב, נעלו שנים פטורים. אין אחד יכול לנעל ונעלו שנים חביבים. הגה ואם הפתח כבר מגפף מתר לנעלה במנעול (ר"ן פרק האורג והמגיד פרק י'):

ו יישב אחד על הפתח ומלאו, יכול השני לישב בצדו, ואפלו אם עמד הראשון והלך לו, השני פטור ומתיר והראשון חיב:

ז הצד נחשים בשבת או שאר רמשים המזיקים, אם לרפואה חיב, ואם בשביל שלא לשכנו מתר:

ח כשמונה שרצים האמורים בתורה, הצדן חיב, והחובל בהם, אף על פי שלא יצא מהם דם אלא נצרר תחת העור, חיב. ושאר שרצים אינו חיב החובל בהם, אלא אם פן יצא מהם דם, והצדן לצרף חיב,

⊘ באר הגולה ⊘

[סימן שמו] א שבת כ"ה מימרא דר' יוחנן ב כפרוש רש"י שם ג שם בתוספות בשם רבנו תם הרא"ש והר"ן ושאר פוסקים ד ערובין ק"ב משמה דרב אשי וכתבו הר"ן בפרק י"ז דשבת ה שם גס משמה דרב ו הריטב"א בשם התוספות שדקדקו מלשון רש"י ז שבת קל"ח ברינות דאנקיט אפי' מהא דגוד ח טור בשם התוספות שם ט הר"ן והרב המגיד בשם הרשב"א י שם בשבת מהא דטרסקל כ ביצה ל"ג ל טור בשם הרשב"א בשם התוספות והר"ן בשם שם כביצה מ שבת קל"ח רמב"ם בפרק כ"ב ב שם קל"ז במשנה אפלו לר' אליעזר ס שם קל"ח והרמב"ם שם וכפרוש הר"ף ע שם ובצירובין ק"ב והרמב"ם שם פ והרמב"ם שם ועין כמה שכתב הרב המגיד שם בשם הרשב"א והביאו הבית יוסף צ לשון הרמב"ם שם לפי פרושו הא דגוד בשבת שם ק שם קל"ט והרמב"ם שם ר ר"ן שם והרב המגיד בשם הרשב"א [סימן שטו] א שבת ק"ו שם במשנה ב שם בגמרא ג שם בברייתא ד שם בברייתא וכתבמים וכן כתב הרמב"ם בפרק י (*). (נראה לצניות דעתי שמקום הגיה זו שיהא לאחר סעיף ד' כי מדין המחצה וכו' למדו דין זה) ה שם מ"ג ו מרדכי שם והתוספות ובעל התרומה והרב המגיד בפרק כ"ה ז שבת ק"ו במשנה ח שם במשנה ט שם בגמרא ק"ו י משנה בפרק ב דעניות ודמפרש לה שמואל בשבת ק"ו כ שם בשבת במשנה

לשלא לצרף או סתם, פטור אבל אסור, וולהרמב"ם ח"ב:

ט פרעוש הנקרא כרגו"ת בלשון ערב אסור לצודו אלא אם כן הוא על פשרו ועוקצו, וואסור להרגו. הגה ואף לא ימללנו בידו שמא יתרגנו, אלא ישלנו בידו ויזרקנו (ר' ירחם נתיב י"ב חלק י), אכל כנה מתר להרגה. והמפלה בגדיו מפנים לא יתרגם אלא מוללן בידו ויזרקן, אכל המפלה ראשו מתר להרגם:

י כל חיה ורמש שהם נושכים וממיתים ודאי, ונהרגים בשבת אפלו אין רצין אחריו. ושאר מזיקין, כגון נחש ועקרב, מקום שאינם ממיתין, אם רצין אחריו מתר להרגם, ואם לאו אסור, שאכל מתר לדרסם לפי תמו ואפלו במתכוון, אלא שמראה עצמו פאלו אינו מכוון:

יא הלא ישפשוף ברגליו רק על גבי קרקע, משום משה גמות, אכל מתר לדרסו לפי תמו שאינו מתכוון למרח ולהשוות גמות, ואף על גב דממלא ממרח הוא, פי לא מכוון שרי משום מאיסותא:

יב חיה ועוף שברשותו מתר לצודן, והוא שלא ימרדו, אכל אם הם מורדים אסור לתפסם אפלו כחצר, אם החצר גדול שאם לא גדול בין בני אדם היו צריכים מצודה. הגה ויש אומרים דאסור לצוד חיה ועוף שברשותו, ואם צדן פטור (הגהות אלפסי), אכל פרה וסוס וכל שכן שאר חיה ועוף שמרדו, אם צדן ח"ב חטאת, וכן עקר (הפגיד פרק י). חתול דינה כשאר חיה ואסור לתפסה בשבת (הגהות אלפסי):

סימן שיז - דין קשירה ועניבה בשבת. ובו ז' סעיפים:

א הקושר קשר של קנמא והוא מעשה אמן, ח"ב, כגון קשר הגמלים וקשר הספנים וקשרי רצועות מנעל וסנדל שקושרים הרצוענים בשעת עשייתן וכן כל פיוצא כזה, אכל הקושר קשר של קנמא ואינו מעשה אמן, פטור. הגה ויש חולקים שסבירא להו דכל קשר של קנמא אפלו של הדיוט ח"בין עליו (רש"י והרא"ש ור' ירחם וטור). ויש אומרים שכל קשר

שאינו עשוי להתיר באותו יום עצמו מקרי של קנמא (כל בו והגהות ממוני פרק י). ויש מקלין לומר דעד שבעה ימים לא מקרי של קנמא (טור ומרדכי) (ועין לעיל סימן שי"ד סעיף י). וקשר שאינו של קנמא ואינו מעשה אמן, מתר לקשרו לכתחלה. הגה וכן לענין התרתו דינו כמו לענין קשירתו (טור). פיצד, נפסקה לו רצועה וקשרה, נפסק החבל וקשרו, או שקשר חבל בדלי או שקשר רסן בהמה, הרי זה פטור, וכן כל פיוצא פאלו הקשרים שהם מעשה הדיוט וכל אדם קושר אותם לקנמא. וכל קשר שאינו של קנמא, אם קשרו קשר אמן, הרי זה אסור. והלצרך מצוה, כגון שקושר למדד אחד משעורי התורה, מתר לקשר וקשר שאינו של קנמא. הגה ויש אומרים דיש לזהר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה, דאין אנו בקיאים אינה מקרי קשר של אמן דאפלו בשאינו של קנמא אסור לקשרו והוא הדין להתירו, וכן נוהגין (הגהות אלפסי פרק אלו קשרים). ומכל מקום נראה דבמקום צערא אין לחש ויתר להתירו, דאינו אלא אסור דרבנן ובמקום צער לא גזרו. והא דבעינן ב' קשרים זה על זה הינו כשקושר ב' דברים ביחד, אכל אם עשה קשר בראש אחד של חוט או משיחה דינו כשני קשרים (סמ"ג):

ב ונשמטו לו רצועות מנעל וסנדל או שנשמט רב הרגל, מתר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשר. הגה ונדקא שייכל להתירו בלא טרח, אכל אם צריך טרח לזה, אסור, דחישנין שמא יקשר (תוספות והרא"ש פרק במה טומנין):

ג המתירין בית הצואר מקשר שקשרו כובס, שאינו קשר של קנמא, אכל אין פותחין אותו מתדש, דמתקן מנא הוא. הגה אפלו כבר נפתח, רק שחזר האמן וקשרו או תפרו ביחד כדרך שהאמנים עושין (ר' ירחם חלק י"ד). ולכן אסור לנתק או לחתך זוג של מנעלים התפורים יחד כדרך שהאמנים עושין אף על גב דהתפירה אינה של קנמא, דאין חלוק בתפירה בין של קנמא לאינה של קנמא (הגהות מרדכי פרק במה טומנין). ויש

מתירין בתפירה שאינה של קנמא, ואין להתיר בפני עם הארץ (בית יוסף):

ד קושרין דלי במשיחה או באכנט וכיוצא בו אכל לא בחבל. והני מלי בדליים הקבועים בבור, אכל דליים שלנו שאינם קבועים בבור אינו קשר של קנמא:

ה לעניבה מתר, דלאו קשר הוא. הגה ואפלו אם עשה קשר אחד למטה נוהגין בו הטר (אגור):

ו קושרים חבל בפני הפרה בשביל שלא תצא אפלו בשני ראשי הפתח, ולא חישנין שמא יתיר ראש האחד ויוציאנה דרך שם ויניח ראש השני קשור:

ז מטלטלין חבל של גרדי (פרוש, אורג) לקשרו באבוס ובפרה, ולא חישנין שמא יתיר ראש האחד ויניח ראש השני קנס, אכל חבל דעלמא לא. והני מלי לקשרו באבוס ופרה, אכל אם היה קשור באבוס ורועה לקשרו בפרה, או אם היה קשור בפרה ורועה לקשרו באבוס, מתר בכל חבל:

סימן שיח - דין המבשיל בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א המבשיל בשבת (או שעשה אחת משאר מלאכות) (טור) במזיד, אסור לו לעולם, ולאחרים מתר למוציאי שבת מיד, ובשוגג, אסור בו פיוס גם לאחרים, ולערב מתר גם לו מיד (ואם אמר לאינו יהודי לעשות לו מלאכה בשבת, עין לעיל סימן שי"ז סעיף כ):

ב השוחט בשבת לחולה, בין שחלה מאתמול בין שחלה היום, מתר הכריא לאכל ממנו חי (בשבת), אכל המבשיל (או עשה שאר מלאכה) לחולה, אסור (בשבת) לכריא או לחולה שאין בו סכנה, דחישנין שמא ירבה בשבילו. הגה ואפלו בשל על ידי אינו יהודי אסור בשבת (תוספות פרק קמא דגטין ור"ן פרק אין מעמידין). ואם קצץ פרות מן המחבר לחולה בשבת, אפלו היה חולה מבעוד יום, אסור לכריא בשבת, משום שגדל והולך בשבת ויש בו משום מקצה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

באר הגולה

ל שם בתוספות מ שם בפרק י וכתב הר"ן דלטעמה אזיל דפסק בפרק א דמלאכה שאינה צריכה לגופה ח"ב דלא כר' שמעון נ שבת ק"ז בכרייתא וכרבי יהושע ס שם במשנה ע טור מהא דרב אשי שם פ שם בכרייתא וכביית הלל צ שם בכרייתא וכתנא קמא ק טור ר שם קכ"א וכו' יהושע בן לוי וכפרוש התוספות ש שם בגמרא ת שם א שם ק"ז במשנה ב גמרא שם לעיל מנה ג הרב המגיד בפרק י מהלכות שבת בשם הירושלמי וכן פסק הרשב"א ד שם בהגהות בשם ר' פרוץ [סימן שיז] א שבת קי"א במשנה ובגמרא קי"ב ב הר"ף שם וכן פתב הרמב"ם בפרק י ג שם בגמרא ד לשון הרמב"ם שם ה שבת קנ"ו ו שם במשנה ושם בפרוש רש"י ז רמב"ם פרק י וכתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא ח שבת מ"ח ט שם קי"ג במשנה י פלשנא בתרא דתוספות וכן פתב רמב"ם בפרק י כ הרב המגיד שם בשם הרשב"א בשם התוספות ל שם בכרייתא פתכמים תוספות בערוכין צ"ז והרמב"ם בפרק י ושאר פוסקים מ שם קי"ג במשנה נ שם בגמרא קי"ב ס מימרא דר' יוחנן שם קי"ג וכפרוש הרמב"ם שם בפרק י" ע שם בגמרא [סימן שיח] א חלין ט"ו וכתבות ל"ד וכבא קמא ע"א וכו' והנה הר"ף והגאונים ורמב"ם בפרק ו' והרא"ש ושאר פוסקים ב חלין ט"ו וכרב דמי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שיח - דין המבשל בשבת

ג יבשם שאסור לבשל באור כף אסור לבשל בתולדת האור, כגון לתן ביצה בצד קדרה או לשברה על סודר שהוחם באור כדי שתצלה. ואפלו בתולדת חמה, כגון בסודר שהוחם בחמה, אסור, גזרה אטו תולדת האור, וכן אסור להטמינה בחול או באבק דרכים שהוחמו מכת חמה, יאכל בחמה עצמה, כגון לתן ביצה בחמה או לתן ימים בחמה כדי שיחמו, מתר:

ד יתבטל שנתבשל כל צרכו יש בו משום בשול אם נצטנן. הגה ויש אומרים דוקא אם מצטמק ויפה לו (רבנו ירחם חלק ג). ואם לא נתבשל כל צרכו, ואפלו נתבשל כמאכל בן דרוסאי, שיך בו בשול אפלו בעודו רותח. והני מלי שיש בו בשול אחר בשול, בתבטיל שיש בו מרק, יאכל דבר שנתבשל בכר והוא יבש, מתר לשרותו בחמין בשבת. ואם הוא דבר יבש שלא נתבשל מלפני השבת, אין שורין אותו בחמין בשבת, אכל מדיחים אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הלישן ומן הדג שנקרא קוליס האספנין, שאינם צריכים בשול אלא מעט והדחתן היא גמר מלאכתן. הגה והוא הדין כל דבר קשה שאינו ראוי לאכל כלל בלא שריה דאסור לשרותו בשבת, דהוי גמר מלאכה (נהרות מרדכי):

ה יש מי שאומר, דדבר שנאפה או נצלה, אם בשלו אחר כף במשקה, יש בו משום בשול, ואסור לתן פת אפלו בכלי שני שהיך סולדת בו, ייגש מתירין. הגה בכלי שני, ויש מקלין אפלו בכלי ראשון. ונהגו

לזהר לכתחלה שלא לתן פת אפלו בכלי שני כל זמן שהיך סולדת בו:

ו לפלי שיש בו דבר חם שהיך סולדת בו, מתר להניחו בשבת על גבי קדרה הטמונה כדי שישמר חמו ולא יצטנן, ויכול לטות פיו בבצק אם יש לו בצק שגלוש מאתמול, אכל אין מניחין כלי שיש בו דבר שאינו חם כל כף על גבי קדרה שהיא חמה כל כף, שהעליון יכול להתחמם מחמה עד שתהא היך סולדת בו:

ז יגיש מפרשים דהא דשרי להניח כלי שיש בו דבר חם על גבי קדרה הטמונה, אפלו כלי התחתון על האש שרי, ויש מפרשים שאם כלי התחתון על האש, לעולם אסור:

ח להניח דבר קר שנתבשל כל צרכו על גבי מחם שעל האש, ייש אומרים שיינו כמפניחו כנגד המדורה, וכל דבר שמתר להניחו כנגד המדורה במקום שהיך סולדת בו כגון שייבש מתר להניחו על גבי מחם שעל גבי האש, ויש אומרים דהוי כמניח על גבי פינה לכתחלה ואסור אפלו אם נתבשל כל צרכו, ואפלו אם מצטמק ורע לו, ואפלו אם נותנו שם לשמר חמו, וראשון נראה עקר. וימפל מקום אם הוא תבטיל שיש בו רטב ומצטמק ויפה לו, אסור לדברי הפל:

ט פכלי ראשון (פרוש, הכלי שמשפתמש בו על האש), אפלו לאחר שהעבירוהו מעל האש מבשל כל זמן שהיך סולדת בו, לפיכך אסור לתן לתוכו תבלין, יאכל מלח מתר לתן לתוכו פיון שהעבירו מעל האש, דצריכא מלקחא בשולא כבשרא דתורא. ויש מי שאוסר לתת לתוך כלי זה בשר

מלוח אפלו הוא של שור. הגה ונראה לי דכלא מלוח נמי אסור, אלא דנקט מלוח דכלאו הכי אסור משום דם שבו. ויש אוסרים לתת מלח אפלו בכלי שני כל זמן שהיך סולדת בו, והמחמיר תבא עליו ברכה (תוספות ומרדכי פרק פינה). ואם עבר ונתן מלח אפלו בכלי ראשון, אפלו הוא על האש שעבד אסורא, מתר המאכל, דהמלח בטל על גבי המאכל (בית יוסף בשם שבלי הלכות):

יא שאמבטי (פרוש, כלי שרוחץ בו) של מרחץ שהיא מלאה מים חמין, (אף על פי שהיא כלי שני) (תוספות וראש וטור) אין נותנין לה מים צונן, שהרי מחממן הרבה, אבל נותן הוא ממים חמין שפדה האמבטי לתוך אמבטי אחר של צונן:

יב מהחם שפנה ממנו מים חמין, מתר לתן לתוכו מים צונן (מרבים) כדי להפשירן. ומתר לצויק מים חמין לתוך מים צונן או צונן לתוך חמין, והוא שלא יהיו ככלי ראשון, מפני שמתחממן הרבה. הגה ואם המים מרבים כל כף שאי אפשר שיתבטלו רק שפיגו צנן, אפלו בכלי ראשון שרי, רק שלא יהיה על האש (טור):

יג ימתר לתן קיתון של מים או של שאר משקים בכלי שני שיש בו מים חמין, אבל בכלי ראשון אסור:

יד ימתר לתן קיתון של מים או שאר משקים כנגד האש להפגי צנתן, ובלבד שיתנם רחוק מהאש בענין שאינו יכול להתחמם באותו מקום עד שתהא היך סולדת (פרוש, מתחממת ונקיית) בו, דהיינו מקום שפרסו של תינוק נקיית בו, אבל אסור לקרבו אל האש למקום שיכול להתחמם

באר הגולה

ג שבת ל"ח במשנה פתנא קמא דר' יהודה הרי"ף ורמב"ם פרק ט ד שם ל"ט ה שם קמ"ז במשנה ו טור והרא"ש מדברי רש"י בפרוש שמא יתית ל"ד ז לדעת הטור, וכן משמע מדברי רמב"ם בפרק ט ח שם קמ"ה במשנה ומפרש לה בגמרא כגון פתנגולתא דר' אבהו ט שם במשנה י טור בשם ר' אליעזר ממיץ והסמ"ג מהא דקמא לן שאין יוציאן במבשל אחר אפיה בפסחים מ"א כ מרדכי בפרק ג דשבת בשם רבינו ל שבת ג"א ברייתא רמב"ם בסוף פרק ד מהלכות שבת וכפי שפרשו הרב המגיד שם והביאו הבית יוסף בסימן רנ"ג מ רבנו ירחם בחלק ג הביא לשתי הדעות ולא הכריע ג שם בשם הגדולים שכן כתב הרא"ש ס שם ע שם פ שבת מ"ב משנה ובגמרא שם צ שם בגמרא ויבשלנא בתרא הרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק כ"ב והתוספות ק טור והתוספות כתבו המחמיר תבא עליו ברכה ר רבנו תם וכן נוטין דברי הרא"ש וכן דעת הרב המגיד בפרק כ"ב ש שבת מ"ב בברייתא וכתבו הרמב"ם בפרק כ"ב ת שם מ"א במשנה ובגמרא א שם בתוספות ב שבת מ' בעבדא דר' יצחק בר אבדימי ג שם מ' בברייתא ד שם בגמרא

שתהא היד סולדת בו, ונאפלו להניח בו שעה קטנה שתפיג צנתו אסור, כיון שיכול להתבשל שם. הגה והוא הדין בפרות או שאר דברים הנאכלים כמות שהן חיינן (מרדכי פרק פירה, ועין לעיל סוף סימן רנ"ד):

טו ודבר שנתבשל כל צרכו והוא יבש, שאין בו מרק, מתיר להניחו כנגד המדורה אפלו במקום שהיד סולדת בו. הגה ואפלו נצטנן כבר. אבל אם הוא רותח, אפלו בדבר שיש בו מרק מתיר. ויש מקלנין לומר, דכל שאין נותניו על גבי האש או הפירה ממש רק סמוך לו אפלו נצטנן מתיר (המגיד פרק כ"ב), ונהגו להקל בזה אם לא נצטנן לגמרי, וכמו שכתבתי לעיל סימן רנ"ג:

טז ומתיר לתן אינפאנדא כנגד האש במקום שהיד סולדת, ואף על פי שהשמן שבה שנקרש חוזר ונמוח. הגה וכל שכן קדירה שיש בה רטב שנקרש, שכשהשמן נמוח אינו בעין, דשרי (רבנו ירמיה חלק ג), ויש מחמירין (ר"ן פרק במה טומנין), ונהגו להחמיר, מיהו, במקום צרף יש לסמוך אסקרא ראשונה:

יז האסור לתן צונן (על המחם) אפלו להפשיר, כל שהמחם חם כל כך שאפלו היה מניחו שם הרבה היה בא לידי בשול, דהיינו שיהיה יד סולדת בו, שדין מניח על גבי מחם קדין מניח כנגד המדורה. ואם אינו חם כל כך, מתיר:

יח והאלפס והקדירה שהעבירן מרתחין מעל גבי האור, אם לא נתבשל כל צרכו אין מוציאין בכף מהם, שנמצא מגיס ואיפא משום מבשל, ואם נתבשל כל צרכו, מתיר, אבל צמר ליונה, אף על פי שקלט העין, אסור להגיס בו (פרוש, לנענע אותו בקף). הגה ולכתחלה יש לזהר אף בקדירה בכל ענין (פסקי מהרי"ו):

יט אסור לטוח שמן ושום על הצלי בעודו כנגד המדורה אפלו נצלה הצלי מבעוד יום, דמכל מקום יתבשל השום והשמן: **סימן שיט - דין הבורר בשבת.**

ובו י"ז סעיפים:

א הבורר אכל מתוך פסלת, או שהיה לפניו שני מיני אכלים ובורר מין ממין אחר

בנפשה ובכבדה חביב, כקנון ובתמחוי פטור אבל אסור. ואם ברר בבידו כדי לאכל לאלתר מתיר. הגה וכל מה שבורר לצורך אותה סעדה שמסב בה מיד מקרי לאלתר (המגיד פרק ח ורבנו ירמיה נתיב י"ב חלק ח ובית יוסף וטור ורא"ש), ואפלו אחרים אוכלים עמו שרי (תוספות פרק כלל גדול).

ולכן מתיר לבורר הניק שקורין שלאטין מן העליון המעפשין שבו, כל מה שצריך לאכל באותה סעדה (בית יוסף סימן שכ"א):

ב הבורר אכל מתוך הפסלת בידו להניחו אפלו לבו ביום, נעשה כבורר לאוצר וחיב:

ג היה לפניו שני מיני אכלים מערבים בורר אחד מאחד ומניח (השני כדי) לאכל מיד. הגה ושני מיני דגים מקרי שני מיני אכלים, ואסור לבורר אחד מחברו אלא בידו כדי לאכלן מיד, אף על פי שהתחיתות גדולות וכל אחת נפרת בפני עצמה, אבל כל שהוא מין א', אף על פי שבורר תחיתות גדולות מתוך קטנות, לא מקרי בריחה, ואפלו היה שני מינים ובורר משניהם ביחד הגדולות מתוך הקטנות או להפך, שרי, הואיל ואינו בורר מין אחד מתוך חברו (תרומת הדשן סימן נ"ו). ואם ברר והניח לאחר זמן, אפלו לבו ביום, כגון שבורר שחרית לאכל בין הערבים, חיב:

ד הבורר פסלת מתוך אכל אפלו בידו אחת חיב. הגה ואפלו האכל מרבה ויש יותר טרח בבירית האכל, אפלו הכי לא יבורר הפסלת אפלו כדי לאכל לאלתר (בית יוסף):

ה הבורר תורמוסין מתוך פסלת שלהם חיב, מפני שהפסלת שלהם ממתקת אותם כששילקו אותו עמהם, ונמצא כבורר פסלת מתוך אכל וחיב:

ו אין מוללין מלילות אלא מולל בשנוי מעט כראשי אצבעותיו. הגה ואף על פי שמפרק האכל מתוך השבלים, הואיל ואינו מפרק רק בלאחר יד כדי לאכל, שרי, ויש מחמירין (מרדכי ור"ן פרק קמא דיום טוב). ולכן אסור לפרק האגוזים לזים או אגוזים גדולים מתוך קלפתן הניקה (מהרי"ל), וטוב להחמיר מאחר דיוכל לאכלן כך בלא פרוק:

⊕ באר הגולה ⊕

ז היה לו מלילות מערב שבת, לא ינפה כקנון (פרוש רש"י, כלי שראשו אחד רחב והשני עשוי כמין מרוב, ונותנין הקטניות בראשו הרחב ומנענע האכל ומתגלגל דרך המרוב והפסלת נשאר בפלי), ותמחוי (פרוש, קערה גדולה) ולא בשתי ידיו, אלא מנפה בידו אחת בכל כחו:

ח אין שורין את הפרשינים (פרוש הערוף, ויצ"ה בלע"ז), דהיינו שמצויף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסלת, ולא שפין אותן ביד כדי להסיר הפסלת, דהוה לה כבורר, אבל נותנין בכבדה אף על פי שנופל הפסלת דרך נקבי הכבדה:

ט כשממרת, אפלו תלויה מערב שבת, אסור לתן בה שמרים, לאכל אם נתן בה שמרים מערב שבת, מתיר לתן עליהם מים כדי שיצורו צלולים לזוב:

י מין או מים שהם צלולים, מתיר לסנן במשמרת. הגה ואף על פי שיש בו קסמין דקין, הואיל וראויין לשמות בלאו הכי (סמ"ג). ואכל בסודר, מים אסור משום לבון ויין ושאר משקין מתיר. ואם הם עכורים, בין מים בין יין אסור לסנן. וזהרמב"ם, במשמרת אסור ואפלו מים ויין צלולים, ואפלו בסודרים לא התירו אלא בצלולין אבל לא בעכורים. ויין מגתו, כל זמן שהוא תוסס (פרוש, שניראה כרותח), טורף חבית בשמריה ונותן לתוך הסודר:

יא כשמסננין היין בסודר צריך לזהר שלא נעשה גמא (בסודר) לקבל היין, משום שנוי:

יב כל מקום שמתיר לסנן יין בסודר, ימתיר לסננו בכפיפה מצרית (פרוש, קפה שעושין מן הגמא וממיני ערבה), ויזהר שלא יגביה הכפיפה משולי הפלי טפח, משום שנוי:

יג שפלי שמצריין (פרוש, שמריקין) בו יין מהחבית לא יתן בפיו קשין וקסמין בחזקה, שאין לה מסננת גדולה מזה:

יד מתיר לערות בנחת מפלי לחברו, ובלבד שיזהר שפשיפסק הקלות ומתחילים לירד ניצוצות קטנות הנשופות באחרונה מתוך הפסלת יפסיק ויניחם עם השמרים, שאם

ה ר"ן שם בשם הירושלמי ובשם ר"י ושאר פוסקים ו הסכמת כל הפוסקים אפלו להתמחירם בדבר שיש בו מרק ז רמב"ן וסמ"ג וסמ"ק ורבנו ירמיה וכן פתב הרב המגיד בפרק כ"א לדברי הרשב"א ח תוספות בשבת מ"ח אעבדא דרבה ורבי זירא גבי ריש גלותא והר"ן שם ט הר"ן בפרק קמא דשבת י"ח אאוקימתא דיונה עקונה וטוהיה י כל בו (סימן שיט) א שבת ע"ד והרמב"ם בפרק ח ב תוספות וכן פתבו רבנו חננאל והרמב"ם שם ג שם אוקימתא דאב"י ד רמב"ם שם ח רמב"ם פרק ח מהלכות שבת ו שבת מימרא דחזקיה וכפרוש רמב"ם בפרק ח ז ביצה י"ב ובשבת קכ"ח וכתבמים ח שם ו שם ט ק"מ במשנה י שם בפרוש רש"י כ שם קל"ז במשנה ל שם קל"ט במשנה ו כפרוש רש"י שם מ שם מימרא דזעירי נ טור ודברי הרשב"ם שפתבו תוספות בשבת ק"כ ס טור בשם הרמב"ם פרק ח ע שם אוקימתא דזעירי לברייתא דר' שמעון בן גמליאל פ רמב"ם שם וכתב הבית יוסף דסבירא לה דמשמרת שאמרו שם לאו משמרת ממש אלא מתיר לשמרו קאמר צ שם בגמרא ק שם במשנה ר שם ובגמרא ש שם ת שם

לא יעשה כן, הני ניצוצות מוכחי שהוא בורר. מתר להגביה החכית על איזה דבר כדי שינקלח ממנו היין היטב (רוקח הלכות יום טוב ובית יוסף):

טו *מסננת שנתן בה תרדל לסגנו, מתר לתן בה ביצה, אף על פי שהחלמון יורד למטה עם התרדל והחלבון נשאר למעלה:

טז *מים שיש בהם תולעים מתר לשתותן על ידי מפה בשבת, דלא שיקר בורר ומשמר אלא במתקן הענין קדם אכילה או שתיה, אבל אם בשעת שתיה מעכב את הפסלת שלא יכנס לתוף פיו, אין זה מעין מלאכה ומתר:

יז *המתכבץ (פרוש, שמוציא חמאה מן הקלב), תולדת בורר הוא, לפיכך אף על פי שנותנים משמים ואגוזים לרכש לא יחבצם בידו (עין לקמן סימן ש"מ סעיף י"א). הגה הרקק ברוח בשבת והרוח מפזר הרק תיב משום זורה (מהרי"ל בשם אור זרוע וירושלמי פרק כלל גדול):

סימן שכ - דיני סחיטה בשבת.
ובו כ' סעיפים:

א *זיתים וענבים אסור לסחטן (עין לעיל סימן רנ"ב סעיף ה), ואם יצאו מעצמן אסורים, אפלו לא היו עומדים אלא לאכילה. *ותותים ורמונים אסור לסחטן, ואם יצאו מעצמן, *אם עומדים לאכילה מתר, ואם עומדים למשקים אסור. ושאר כל הפרות מתר לסחטן. הגה ובמקום שנהגו לסחט איזה פרות לשתות מימיו מחמת צמא או תענוג דינו כותותים ורמונים, אבל אם נהגו לסחטו לרפואה לברו אין לחש (בית יוסף). וכל זה דוקא לסחט אסור, אבל מתר למצץ בפיו מן הענבים המשקה שבהן, וכל שכן בשאר דברים (בית יוסף בשם שבלי לקט). ויש אוסרין למצץ בפה מענבים וכיוצא בהם (הגהות מימוני פרק כ"א):

ב *זיתים וענבים שנתרסקו מערב שבת, משקיין היוציאין מהם מתרין. ואפלו אם לא נתרסקו מערב שבת, *אם יש יין

בגגית שהענבים בתוכה, אף על פי שהענבים מתפקעים בשבת בגגית מתר לשתותן בשבת, שכל יין היוצא מהענבים מתבטל ביין שבגגית:

ג *חרצנים וזגים שנתן עליהם מים לעשות תמז, מתר למשך מהם ולשתותם. ואפלו לא נתן מים והיין מתמצה וזב מאליו, מתר לשתותו:

ד *מתר לסחט אשכול ענבים לתוף קדרה שיש בה תבשיל כדי לתקן האכל, דהוה לה משקה הבא לאכל וכאכל דמי, אבל אם אין בה תבשיל אסור:

ה *יש מי שאומר דהוא הדין לבסר שמתר לסחטו לתוף האכל, יורבנו תם אוסר בבסר (הואיל ואינו ראוי לאכל) (טור):
למתר לסחט לימוני"ש:

ו *לסחט כבשים (פרוש, פרות ומיני ירקות המנחים בחמץ ובמלח כדי שלא ירקבו) ושלקות אם לגופם, שאין צריך למים ואינו סוחטן אלא לתקנם לאכילה, אפלו סוחט לתוף קצרה שאין בה אכל, מתר, ואם צריך למימיהן מתר לסחט לתוף קדרה שיש בה אכל, אבל אם אין בה אכל יאסור. ולרבנו חננאל סל שהוא צריך למימיהן תיב חטאת, אפלו סחט לקדרה שיש בה אכל (ולדברי, הסוחט אשכול לקדרה נמי אסור) (טור):

ח *הסוחט דג לצירו, דינו כסוחט כבשים ושלקות למימיהן:

ט *השלג והברד אין מרסקין אותם, דהינו לשברם לחתיכות דקות כדי שיוזבו מימיו, אבל נותן הוא לתוף כוס של יין או מים והוא נמוח מאליו ואינו חושש, *וכן אם הניחם בחמה או בנגד המדורה ונפשרו מתרים:

י *מתר לשבר הקרח כדי לטל מים מתחתיו:

יא *צריך לזהר בהרף שלא ישול ידיו במים שיש בהם שלג או ברד, ואם ישל יזהר שלא ידחקם בין ידיו, שלא יהא מרסק:

⦿ באר הגולה ⦿

יב *יש לזהר שלא ישפף ידיו במלח:

יג *תורס שלג ברגליו ואינו חושש:

יד *הר"מ מרוטנבורג מתיר להטיל מי רגלים בשלג, בהורא"ש היה נזהר:

טו *אסור לפרס סודר על פי החכית ולתן על גביו הכלי שדולים בו שמא יבא לידי סחיטה, אבל בגד העשוי לפרס עליו מתר, שאינו חושש עליו לסחטו:

טז *אסור להדק מוכין כפי פה שיש בו משקין, משום סחיטה:

יז *ספוג אין מקנחין בו אלא אם כן יש בו בית אחיזה, גזרה שמא יסחט:

יח חכית שפקקו בפקק של פשתן לסתם נקב שבדפנה שמוציאין בו היין, יש מי שמתיר אף על פי שאי אפשר שלא יסחט, והוא שלא יהא תחתיו כלי, דכיון שאינו נהנה בסחיטה זו הוי פסיק רישא (פרוש, אסור נמשך בהכרח מדבר מה, כמו המות הנמשך בהכרח מהתנת הראש) דלא ניתא לה ומתר, ויחלקו עליו ואמרו, דאף על גב דלא ניתא לה, כיון דפסיק רישא הוא, אסור. והעולם נוהגים התר בדבר, ויש ללמד עלהם זכות, דכיון שהפרזא ארבה חוץ לנערת ואין יד מגעת לנערת, מתר, מידי דהוי אספוג (פרש הערוך, ספוג הוא על ראש דג אחר גדול שבים, ובשעה שזרים ראשו להסתפל בעולם יורד אותו הספוג על עיניו ואינו רואה כלום, ולולי זה לא היתה ספינה נצלת מפניו) שיש לו בית אחיזה. ולפי שאין טענה זו חזקה ויש לגמגם בה, טוב להנהיגם שלא יהא כלי תחת החכית בשעה שפוקקים הנקב (ועין לעיל סימן ש"א עוד מדיני סחיטה):

יט *לתן פרסם בתבשיל מתר, ואין לחש לו משום צובע, דאין צביעה באכלין:

כ *יש מי שאומר שהאוכל תותים או שאר פרות הצובעים צריך לזהר שלא יגע בידיו צבועות בבגדיו או במפה משום צובע, אבל אם צובע פתו במשקה הפרות לית לן בה, דאין צביעה באכלין:

א שם במשנה וכפרוש הראשון שברש"י ב הרא"ש בתשובה ג רמב"ם פרק ח וכתב הרב המגיד שהוא מתוספתא [סימן שכ] א שבת קמ"ג במשנה ובגמרא ב שם ג שם פאוקימתא דשמואל דמודה ר' יהודה בהא ד שם ברתא דברכי הכל וכן כתבו הר"ף ורא"ש והרמב"ם בפרק כ"ח וסמ"ג ה שם וכו', יהודה וקדמפרש לה שם בגמרא קמ"ד ו צינתיו לעיל בסימן רנ"ב סעיף ה' ז טור בשם בעל התרומות וכן כתבו הסמ"ג וסמ"ק שאסור שלא היה נבר מעולם כמו הקא מתבטל אפלו בדבר שיש לו מתירין ח שם ט שבת קמ"ה פ"ב, הר"ף ורמב"ם בפרק ח והתוספות שם י טור בשם ר' יוסף כ שם והמרדכי וסמ"ג לא הביאו אלא דברי רבנו תם ל תשובת הרא"ש ורבנו ירחם בחלק ה מ שבת קמ"ה נ שם פשמואל הר"ף ורמב"ם בפרק כ"ב א ס הר"ף פשמואל וכו' יוחנן ע בית יוסף ממשמעות הגמרא שם פ שבת נ"א ברתא צ הר"ן שם ורב הפוסקים ק טור בשם אבי העזרי ר וכן כתבו תוספות והרא"ש שם ש שם בעל התרומות ת טור בשם הר"ם מרוטנבורג א טור בשמו ב שם ג שבת מ"ח בעקבא דבי ריש גלותא וכפרוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ב ד שם קמ"א ה שם קמ"ג במשנה ו טור בשם הערוך וכן הסכים רבנו ירחם בחלק ד אהא דשבת קי"ח ז תוספות קי"ג ורא"ש שם והמרדכי בפרק כ דשבת בשם ר"י וסמ"ג והתרומות ח בית יוסף ממשמעות דברי הכל בו ט שבלי הלקט בשם בעל יראים י שם כבעל יראים

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שכא - דיני תולש בשבת

ורין טוחן ודיני תקוני מאכל או מעבד וליש. ובו י"ט סעיפים:

א "חבילי פיאה אזור וקורנית (פרוש, מין עשב), הכניסן לעצים אין מסתפקין מהם, הכניסן למאכל בהמה קוטם ואוכל ביד אבל לא בכלי, ומולל בראשי אצבעותיו:

ב אין עושין מי מלח הרבה ביחד לתת לתוף הפכשים משום דדמי לעבוד, אבל יכול לעשות ממנו מעט לתת לתוף התבשיל. ואם נתן לתוכו שני שלישי מלח אסור לעשות ממנו אפלו מעט:

ג יאסור למלח חתיכות צנון ד' או ה' ביחד המפני שגראה ככובש כבשים, והפוכש אסור מפני שהוא כמבשל, ולא מטביל כל אחת לבדה ואוכלה, אבל ביצים מתר למלחן:

ד ייש מי שכתב שמתר לטבל כמה חתיכות צנון אחת אחת לבדה ולהניחם יחד לפניו כדי לאכלם מיד זו אחר זו:

ה יאסור למלח בשר מבשל או ביצה מבשלת להניחה:

ו אין למלח ביחד פולים ועדשים שנתבשלו בקלפתן:

ז מתר לרוף פלפלין אפלו הרבה יחד והוא שידוכם בקתא של ספין ובקערה:

ח אין כותתין מלח במדוך של עץ, אבל מרסק הוא ביד של ספין ובעץ הפרור ואינו חושש. הגה ודוקא מלח הגס, אבל מלח שהיה דק מתחלה ונתבשל ונעשה פתיתין, מתר לחתכו בספין כמו שחותר הפת (כל בו):

ט מתר לחתך בשר מבשל או צלי דק דק בספין. הגה אבל אסור לחתך דק דק בשר

מי לפני העופות, והואיל ואינן יכולין לאכלו בלא חתוך קמשוי לה אכל (תרומת הדשן סימן נ"ו ועין לקמן סימן שכ"ד):

יאסור לגרר הגבינה בשבת במורג חרוץ בעל פיפיות שקורין ראלי"ו:

מתר להשקות את התלוש כדי שלא יכמש:

יהמתתך הנרק דק דק, חייב משום טוחן. הגה והוא הדין דאסור לחתך גרוגרות וחרובים לפני זקנים (בית יוסף בשם תוספתא). ודוקא פרות וכדומה לזה אסור, אבל מתר לפרר לחם לפני התנגולים, והואיל וכבר נטחן אין לחש. דאין טוחן אחר טוחן (הגהות מימוני פרק כ"א ומרדכי ור"ן פרק כלל גדול וסמ"ג) וכל זה לא מירי אלא בחותר ומניח, אבל אם לאכלו מיד הכל שרי, מידי דהוי אבורר לאכל מיד דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול) פדלעיל סימן שי"ט:

יאסור לרדות חלות דבש מהכורת (פרוש, תקן שהדבורים עושים בו הדבש) מפני שדומה לתולש. הגה ודוקא אם דבוקין בכורת (המגיד פרק כ"א), אבל אם נתלשו מבעוד יום או שנתרסקו מבעוד יום והדבש צף בכורת, מתר לרדותו בשבת (בית יוסף):

יאין מגבלין (פרוש, נתינת מים בקמח נקרא גבול) קמח קלי הרבה שמא יבא ללוש קמח שאינו קלי, ומתר לגבול את הקלי מעט מעט. אבל תבואה שלא הביאה שלישי, שקלו אותה ואחר כך טחנו אותה טחינה גסה, שחרי היא בחול והיא הנקראת שתימא, מתר לגבול ממנה בחמץ וכיוצא בו הרבה בבת אחת, והוא שיהיה רך, אבל קשה אסור מפני שגראה בלש, (ואפלו ברך) צריך לשנות, כיצד,

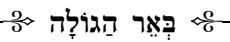
נותן את השתימא ואחר כך נותן את החמץ:

טו יחדל שלשו מערב שבת, למחר יכול לערבו, הן ביד הן בכלי, ונותן לתוכו דבש, ולא יטרף לערבו בכך, אלא מערבו מעט מעט:

טז ששחלים (פרוש, שחלים בערבי תכ"א לש"א, ובלעז קרישין) שדכן מערב שבת, למחר נותן זין וחמץ, ולא יטרף אלא מערב, וכן שום שדכו מערב שבת, למחר נותן פול וגריסין, ולא יטרף אלא מערב. הגה ויש אומרים דלא יערב בכך אלא ביד (אור זרוע ומרדכי סוף פרק תולין). וה"ל אומרים דהא דשרי לערב משקה בחרדל, דוקא שנתנו מבעוד יום, אבל בשבת אסור לתת משקה בחרדל או בשום הפתושים, משום ליש. הגה ואם נותן האכל תחלה ואחר כך החמץ או הזין ומערבו באצבעו שרי, דהוי שנוי, כמו בשתימא דלעיל, וכן נוהגין להתיר על ידי שנוי, ומקום שדרכו לעשות כך בחל, יתן בשבת החמץ תחלה ואחר כך האכל:

יז מתר לעשות יינומלין, שהוא זין לישן דבש ופלפלין, מפני שהוא לשתייה. וראין עושין אלונתית שהוא זין לישן ומים צלולים ושמן אפרסמון שהוא לרפואה:

יח אין שורין את החלתית לא בפושרין ולא בצונגין, שדריך לשרותו לרפואה, אבל נוהגו לתוף החמץ ומטביל בו פתו. היה שרוי מאתמול, מתר לשרותו בשבת. ואם שתה ממנו יום חמישי ויום ששי וצריך לשותו גם בשבת, ימתר, שקף הוא דריך רפואתו לשתותו שבעה ימים זה אחר זה, הלכך מתר לשרותו בצונג ולתן פתמה, מפני שהוא סכנה אם לא ישתה ממנו:

וסימן שכא א צינתינו בסימן שי"ט סעיף ו ב שבת ק"ח במשנה וכתנא קמא וקדמפרש לה שמואל שם בגמרא ג שם ד שם ה רמב"ם בפרק כ"ב ו שם בגמרא ז שם פחזקניה משמה דאפי' ח תרומת הדשן ובשם אור זרוע וכן פתב משמו ההגהות בפרק ב' ושהביא ראיה מירושלמי ט שבלי הלגט בשם הגאונים י טור בשם הרב רבנו פרץ כ שבת קמ"ח וקרבא הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ל הרב המגיד שם בשם תוספתא מ תוספות ע"ד נ הריב"ש בתשובתו ס הרשב"א בתשובה ע שבת ע"ד וקפירוש הרשב"ם הביאו הגהות בפרק כ"א וסמ"ג והר"ן ומרדכי שם פ שם ל"ה בריתא וכתבכמים צ שם קכ"ה בריתא וכו' יוסי בר' יהודה הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א ק שם ברמב"ם לפי גרסתו ר שם ק"מ מסקנא דגמרא ש שם ת טור בשם בעל התרומות א שבת קל"ט משנה ואם מתר לסגן עין סוף סימן שי"ט ב שם ק"מ בריתא ג שם בריתא וכתנא קמא ומתניתין יחידאה היא רבי יוסי ד שם בגמרא

יט השום ובסר ומלילות שרסקן מערב שבת, אם מחסרים דיכה אסור לגמר דיקתן בשבת, ואם אין מחסרים אלא שחיקה מתר לגמר בשבת, ולפיכך מתר לגמר שחיקת הריפות בעץ פרור בקדנה בשבת אחר שמורידין אותה מעל האש. הגה ומתר להחליק האכל בשבת ולא הוי בזה משום ממחק, הואיל ואפשר לאכלו בלא זה, ומכל מקום המחמיר במאכל של תפוחים וכדומה שדרכו בכך, תבא עליו ברכה (מרדכי ריש פרק כלל גדול). אסור לקלף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכל לאלתר שרי (ועין לעיל סימן שי"ט) (סמ"ג והגהות מימוני פרק כ"ב ובית יוסף בשם סמ"ק ותורמת הדשן ורבנו ירמיהו):

סימן שכב - דין גזר בשבת. ובו ו' סעיפים:

א "ביצה שנולדה בשבת אסורה אפלו לטלטלה, ואפלו נתערבה באלף בלן אסורות. ויכול לכף עליה כלי שלא תשבר, ויבלבד שלא יגע בה:

ב **שבת שלאחר יום טוב או לפני נולדה בזה אסורה בזה:**

ג יפרות שגשרו מן האילן בשבת אסורים בו ביום, ולערב מתרים מיד:

ד "אכלי בהמה אין בהם משום תקון כלי, לפיכך מתר לקטם אפלו בספיני קש או תבן ולחצץ בו שניו, אבל קיסם שאינו אכל בהמה, אפלו לטלו כדי לחצץ בו שניו אסור:

ה ימתר לטלטל עצי בשמים להריח בהם ולהניף בהם לחולה, ומוללו להריח בו, אחד קשים ואחד רפים:

ו המחלק לבני ביתו מנות בשבת ייכול להטיל גורל, לומר למי שיצא גורל פלוני יהיה חלק פלוני שלו, וזהו שיהיו החלקים שוים ואינו עושה אלא כדי להשוותם שלא להטיל קנאה ביניהם, אבל עם אחרים אסור, כיון שמקפידין זה על זה ונאו לידי מדה ומשקל. אבל לתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהם, אפלו בני ביתו ובחל אסור

משום קוביא. כ"וש אומרים דעם בניו ובני ביתו מתר להטיל גורל אפלו על מנה גדולה כנגד קטנה, מפני שאין מקפידים. הגה ואסור להטיל גורל בשבת אפלו על די אינו יהודי (מהרי"ל):

סימן שכג - דיני השאצה וקנין צרכי שבת והדחת הכלים ותקונן וטבילתן בשבת. ובו ו' סעיפים:

א "מתר לומר לחברו מלא לי כלי זה, אפלו הוא מיחד למדה. כ"הני מלי כשנוטל הלוקח מדה של מוכר ומוליכו לביתו, ואין צריך לומר אם מביא הלוקח מתוך ביתו ואומר לו מלא לי כלי זה, אבל למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף לתוך בליו של לוקח אסור. הגה ויש מקלין לומר דכל שאינו מכון למדה לגמרי, שממעט או מוסיף מעט, שרי והגהות אשרי ומרדכי פרק אין צדיו). וכן המנהג פשוט למדד בכלי המיוחד למדה ולשפף בכליו של לוקח, ועוד יתבאר לה בסמוך טעם המקלין. דין הלואת שבת דינו כמו ביום טוב, ועין לקמן סימן תקכ"ה ולעיל סימן ש"ז סעיף י"א:

ב ימתר לומר לחברו מלא לי כלי זה ולמחר נמדד אותו (אבל לא יאמר תן לי מדה פלוני) (טור):

ג ימתר לומר לחברו תן לי ביצים ואגוזים במנין:

ד ימתר לומר לחנוני תן לי ד' ביצים וה' רמונים, ויבלבד שלא יזכיר לו שם דמים ולא סכום מדה ולא סכום מנין, לומר הרי שיש לה בידי חמשים אגוזים, תן לי חמשים אחרים והרי יש לה בידי מאה. הגה וכן בסכום דמים אינו אסור אלא בכהאי גוונא שאומר תן לי בכך וכך, דמים ויהיה לה בידי, כך וכך אבל בלאו הכי שרי. וכן בסכום מדה, דוקא בכהאי גוונא אסור אבל בלאו הכי שרי. ואף על גב דאסור להזכיר דמים כלל, הנינו בדבר שאין מקחו ידוע, אבל בדבר שידוע, רק שאומר לו כמה צריך, שרי, אם לא שמזכיר לו סכום (אור ידוע והגהות אשרי פרק אין צדיו). ואף על גב

שיש מחמירין בדבר זה, כבר פשט המנהג במדינות אלו להקל, וכסבא הנזכרת:

ה ימביא פדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקפה כדרך חל, אלא יביאם לפניו או על כתפו וכיוצא בזה שישנה מדרך חל, אפלו אין בשנוי קלות במשא. וואם אי אפשר לו לשנות, כגון שזמן אורחים הרבה וצריך למהר להביא לפניהם, מתר כ"וש אומרים דלמעט בהלוף עדיף, ויותר טוב להביאם בסל ובקפה בפעם אחת מלהביאם כל אחת ואחת בפני עצמה:

ו מדיחים כלים לערף היום, כגון שגשאר לו עדין סעדה לאכל, אבל לאחר סעדה שלישית אין מדיחין. וכלי שתיה מדיחין כל היום שכל היום ראוי לשתייה:

ז ימתר להטביל כלי חדש השעון טבילה ל"וש אסורים. ויורא שמים יצא את פלם, ויתן הכלי לאינו יהודי במתנה ויחזור וישאלנו ממנו ואין צריך טבילה. הגה ואם הוא כלי שראוי למלאת בו מים ימלאנו מים מן המקוה ועלתה לו טבילה (המגיד פרק ד מהלכות יום טוב והגהות מימוני פרק כ"ג מהלכות שבת):

ח יכוס ששתה בו אינו יהודי מתר להדיחו לדברי הכל:

ט ימתר לשפשף הכלים בכל דבר, חוץ מפלי כסף בגרמקן, שהוא שמרי יין כשנתקשו ונתקשו, מפני שהוא ממחק לכלי כסף שהוא רך:

י אין חופפין כלים במלח, לפי שהמלח נמחה כשחופף בחזקה:

סימן שכד - דיני הכנת מאכל לבהמה בשבת. ובו ט"ו סעיפים:

א אין פוכרין התבן בכברה שיפול המוץ לארץ, ולא יניחנו במקום גבוה כדי שירד המוץ, אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס, אף על פי שהמוץ נופל מאליו מתר כיון שאינו מכונן:

ב ילא ימדד אדם שעורים לתת לפני בהמתו, אלא משער באמד דעתו:

ג אין גובלין מרסן לבהמה או לתרנגולים, אבל נותנים בו מים ומעביר בו תרוד או

ה צינתינו לעיל בסימן רנ"ב ו טור בשם הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת וכן כתב בתשובה [סימן שכב] א ביצה ג' בריחא ב צינתינו לעיל בסימן ש"י סעיף ז' ועין שם ג ביצה ד' מימרא ד שם ב' ה שם ל"ג מימרא ר"ב יהודה ו שם בריחא ז שם בגמרא אלפא דתקמים ח שבת קמה משנה ט הרי"ף והרא"ש ודלא כר"ב י שם בגמרא כ רמב"ם בפרק כ"ג וכן הכריע שם הרב המגיד [סימן שכג] א ביצה כ"ט משנה וכתנא קמא וכדמפרש לה רבא שם ב ר"ן שם ושפן נראין דברי רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ג הרב המגיד בפרק ט מהלכות יום טוב בשם הירושלמי ד ביצה כ"ט משנה ה שם בבבלי ו פלגמא דתנא קמא ורשב"א ויש שם חלופי גרסאות וכתב הרא"ש שיש לזהר בשניהם וכן כתב הרמב"ם שם ז שם במשנה ח שם בגמרא ל' ט תוספות שם י שבת ק"ח בריחא כ כן הוכיח הרא"ש מדברי הרי"ף וכן משמע מדברי רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ל רא"ש והרב המגיד שם בשם הרשב"א מ בית יוסף נ רבנו ירמיהו בחלק ח ס שבת דף ג' בבבלי ע שם ופרש רש"י מפני שהוא פסיק וישא דמודה בה ר"ש פ מרדכי בשם ספר המצות [סימן שכד] א שבת ק"מ במשנה ב ביצה כ"ט ג כן פרש הרי"ף קודר הנאמר שם וכן כתב רמב"ם בפרק ד מהלכות יום טוב ד שבת קנ"ה משנה שם וכן פסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"א ה שם קנ"ו כאב"י

מקל שתי וערב, מין שאינו ממרס בידו ולא מסבב התרוך או המקל, מתר, יומנערו מפלי אל כלי כדי שיתעבר. ומתחלק אותו בכלים הרבה ונותן לפני כל בהמה ובהמה, ומערב בכלי אחד אפלו כור ואפלו כורים. ויש אוסרים לתן מים על גבי מרסן בשבת, ולא אמרו שמוליד בו שתי וערב אלא כשהיו המים נתונים עליו מבעוד יום (ועין לעיל סימן שכ"א גבי שום וחרדל ביצד נוחגין):

ד טקשין של שבלים שקושרים בשנים או בג' מקומות, מתר להתירן כדי שתאכל מהן הבהמה. הגה ויש אומרים דלא שרי להתיר רק בקשר שאינו של קמא (הגהות אלפסי), אבל אסור לשפשף בהם בידים כדרך שעושים באכלי בהמה כדי שיהיו נוחים לאכלם, דשוויי אכל בדרך שאינו אכל מתר לעשותו אכל, אבל מטרח באכלא בדרך שהוא ראוי לאכילה לא טרחינן בה להכשירו ולתקנו יותר:

ה יעצים שקצצן מן האילן ויש מאכילים אותם לבהמה בעודם לחים, מתירין ומפספסין (לשון שפשוף) בהם ולהאכילם, שאינם ראויים בלא שפשוף:

ו למחתיבין דלועין לפני בהמה, והוא שנתלשו מאתמול:

ז מחתיבין גבלה לפני הכלבים אפלו נתנבלה היום, בין שהיתה מספנת בין שהיתה בריאה. ונהני מלי נבלה הקשה שאי אפשר להם לאכלה בלא חתיכה, אבל אם היתה ראויה להם בלא חתיכה לא, דמטרח במה שהוא ראוי לא טרחינן (ועין לעיל סימן שכ"א אם מתר לתתו דק דק לפני עופות):

ח אין חותכין שחת (פרוש, רק של תבואה שנקצר טרם נתפשלה התבואה) וחרובין לפני הבהמה, בין דקה בין גסה, משום דבלא חתוף נמי חזי לאכילה:

ט אין אוכסין את הגמל דהינו שמאכילה בידו כל כך עד שמרחיבין בני מעיה כאבוס, ולא דורסין, דהינו שדורס לו מאכל בגרונו למקום שאינו יכול להחזירו, אבל מלעיטין. אין מאמירים את העגלים אבל מלעיטין. איזה המראה, למקום שאינה יכולה להחזיר, הלעטה, למקום שהיא יכולה להחזיר. הגה ודין תרנגולים ואוזים כדן עגלים (מהרי"ל):

י ימתר לתן מאכל בפיהם של תרנגולים:

יא אין נוהגין מים ולא מזונות לפני דבורים ולא לפני יוני שוכף ויוני עליה ואלא לפני חזיר, אבל נוהגין לפני ארזין תרנגולים ויוני ביותות וכן לפני כלב שמזונותיו עליה:

יב ימתר להאכיל תולעת המשי:

יג ימעמיד אדם בהמתו על גבי עשבים מחברים ולא חישיון שמא יתלש מהם, אבל לא על גבי מקצה, מפני שאסורו קל וחשייון שמא יתן לה ממנו בידים. ודוקא להעמידה על גבי ממש, אבל לעמד בפניה בענין שלא תוכל להטות אלא דרך שם, מתר:

יד ינוטלים מאכל מלפני חמור ונותנים לפני שור, אבל אין נוטלים מלפני שור לתן לפני חמור, מפני שנמאס ברירי השור ואין ראוי עוד לחמור. הגה ויש מחמירין גם כן בשאר מיני בהמות לקח מלפני אחת ולתן לפני אחת שאינה מינה (מרדכי פרק תולין וסמ"ג וספר התרומה):

טו יאסור לגרף האבוס לפני שור של פטם, אפלו אבוס של כלי גזרה אטו של קרקע דאחי לאשוויי גמות. ויאסור גם כן לסלק התבן מלפניו לצדדין:

סימן שבה - אינו יהודי שיעשה מלאכה בעד ישראל. וכו' ט"ז סעיפים:

א ימתר לזמן אינו יהודי בשבת, וימתר לתן מזונות לפניו בחצר לאכלו, ואם נטלן ונצא אין נזקקין לו. ודוקא שהאינו יהודי בחצר, אבל אם עומד בחוץ

ופשט ידו לפניו, שידוע הוא שיוציאו או לא לתן לו שאר חפצים שדרך להוציא, אסור אפלו אם עומד בפנים, אפלו אם החפצים של אינו יהודי, שהרואה אינו יודע שהחפצים של אינו יהודי. הגה ואפלו ביחד לו מקום מבעוד יום יש להחמיר (מרדכי פרק קמא דשבת):

ב יחייב דאיכא משום דרכי שלום או באינו יהודי אלם, מתר לתת לו או לשלח לו על ידי אינו יהודי. והוא הדין לצרף מצוה, כגון להוציא חמץ מביתו בפסח (מרדכי):

ג ימתר להחליף משכון בשבת אם הוא מלבוש, ויוציאו דרך מלבוש, כי אין זה משא ומתן, וגם בישראל מתר בענין זה אם הישראל צריך ללבשו. הגה וטוב שהאינו יהודי יקח המשכון עצמו ויניח אחר במקומו ולא יגע בו הישראל, שלא יהא נראה כנושא ונותן (אגדה). ועין לעיל סימן ש"ז בסופו מדין אינו יהודי המביא בשבת איזה דבר אם מתר לקבלו:

ד הפת שאפה אינו יהודי לעצמו בשבת, יש אוסרים ויש מתירים, ובשעת הדחק או לצרף מצוה, כגון סעדת ברית מילה או לצרף ברפת המוציא, יש לסמוך על המתירים. הגה אבל אסור לתן לו מעות מערב שבת ושיתן לו הפת בשבת, דאז אדעתא דישראל קא עביד (רבנו ירמיה חלק ח):

ה יאינו יהודי שצד דגים או לקט פרות לעצמו, אסורים לישראל. ואפלו ספק אם לקטן או צדן היום אסורים בו פיוס, אבל לערב מתרים מיד, אפלו אם ודאי לקטן וצדן היום:

ו אם לקט וצד בשביל ישראל יאו בשביל ישראל ואינו יהודי, צריך להמתין לערב בכדי שיעשו:

ז ספק אם לקטן בשביל ישראל או שידוע שלקטן בשביל ישראל, ואין ידוע אם גלקטו היום אם לאו, אסורים בו פיוס, ולערב בכדי שיעשו. ויש אומרים דלערב מתר מיד:

באר הגולה

ו שם כר' יהודה ז רמב"ם בפרק כ"א ח סמ"ג וסמ"ג ובעל התרומה וכן הוא בברייתא שם קנ"ה ט שבת שם וכדמפרש לה רב הונא וכתב יהודה וכפי גרסת רש"י והרא"ש י שם בגמרא קרב יהודה כ שם קנ"ו ל רש"י שם והרא"ש מ שבת קנ"ו במשנה וכתנא קמא הרי"ף והרא"ש וכפרוש הרמב"ם בפרק כ"א שם נ שם בגמרא אלבא דר' יהודה ס שם במשנה ע שם בגמרא אלבא דר' יהודה פ שם קנ"ה במשנה ובגמרא צ שם וכתב יהודה ק שם במשנה ובגמרא וכן יהודה ר משנה שם ובגמרא וכתב יהודה ש שם במשנה ת שם בברייתא א שם במשנה ב שם בברייתא ג שם בעל העשור ובשם ר' צמח בר שלמה ד שבת קכ"ה ה שם ו שם ק"מ משנה וכדמפרש לה אב"י ז שם במשנה וכתב רמב"ם ח שם בגמרא ט שם במשנה וכתב רמב"ם [סימן שבה] א ביצה כ"א ככמה אמוראי דסקרי הכי וכן פסקו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק ו מהלכות שבת ב שבת י"ט ג רמב"ם שם וכתב הרב המגיד שהוא מהירושלמי ד תוספות והרא"ש והר"ן בריש שבת ה תוספות שם י"ט ורא"ש והר"ן והמרדכי שם ו הגהות מימוני פרק ו בשם אור זרוע ז רבנו ירמיה בחלק י"ב ח טור בשם רבנו תם ורשב"א בתשובה והגהות מימוני פרק י שראבי"ה היה מלקה לשאכלו אותו בשבת ושאר פוסקים ט טור בשם אביו הרא"ש בפרק ג דביצה י הגהות אשרי שם סמ"ק וכן הכריע הבית יוסף כ טור בשם ספר המצות שיש אוסרין וכן פסקו הטור ורבנו תם ושאר פוסקים ל שם מ ביצה כ"ד וערוכין נ סמ"ג ותרומה ס ביצה כ"ד ברייתא וכן יהושע ע הרי"ף פ טור בשם סמ"ג

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

והארון על גביו, שהכל יודעים שנעשה לפלוני ישראל, אבל אם הוא בצנעה, מתר לקבר בו לערב בכדי שיעשו, ונאפלו כשהוא בפרהסיא אינו אסור אלא לאותו ישראל שנעשה בשבילו, אבל לישראל אחר מתר, והוא שימתין בכדי שיעשו:

טו אינו יהודי שהביא בשבת חלילין (פרוש, פלי בגון חלילים שקולם מעורר הבכי) לספד בהם ישראל, לא יספד בהם לא הוא ולא אחרים עד שימתין לערב בכדי שיבאו ממקום קרוב. ואם ידע בודאי שמקום פלוני הביאם בשבת, ימתין לערב כדי שיבאו מאותו מקום, ואחר כך מתרים בין לו ובין לאחרים. והני מלי כשהביאם דרך רשות הרבים, אבל אם לא הביאם אלא דרך פרמלית, בין שלא נעשה בהם אסור תורה אין צריך להמתין כדי שיבאו אלא מתרים לערב מיד:

טז קספק אם הובאו מחוץ לתחום או מתוך התחום, חוששין שמא מחוץ לתחום הובאו:

סימן שכו - דיני רחיצה בשבת. ובו יג עיפיים:

א אסור לרחץ כל גופו, אפלו כל אבר ואבר לבד, אפלו במים שהוחמו מערב שבת, בין אם הם בכלי בין אם הם בקרקע, ונאפלו לשפף המים על גופו ולהשתטף אסור, אבל מתר לרחץ בהם פניו ודיו ורגליו. הגה או שאר אברים, כל שאינו רוחץ כל גופו (פית יוסף בשם הרא"ש פרק תינתק) והני מלי בחמי האור, אבל בחמי טבריא מתר לרחץ אפלו כל גופו יחד, ואין צריך לומר בצוננין. והא דשרי בחמי טבריא, דוקא בקרקע, אבל בכלי לא, דאית לאחלופי בחמי האור:

מלא בשבילו. הגה ויש מקלין ואומרים דאף אם הובא דרך רשות הרבים לצרך ישראל מתר לאדם לשתות מהם, הואיל ואפשר לילך שם ולשתות (טור בשם רבנו תם), ויש מתירין אף לכתחלה (כל בו), וכן נהגו התר לומר אף לכתחלה לאינו יהודי להביא שכר או שאר דברים דרך פרמלית או בלא ערוכ. ואף על פי שיש להחמיר בדבר, מכל מקום אין למחות ביד המקלין לצרך שבת ובשעת הדחק, דהא יש להקל באמירה לאינו יהודי לצרך, כמו שנתבאר סימן ש"ז, וכל שכן בכהאי גוונא:

יא ילקט אינו יהודי עשבים לצרך בהמתו, אם אינו מפירו מאכיל אחריו ישראל, השעומד בפניה בענין שלא תוכל לנטות אלא דרך שם, דאלו להעמידם עליהן אסור, דחישנין שמא יטל בידו ונאכלנה, והם מקצים, אבל אם מפירו אסור, וכן בכל דבר דאיכא למחש שמא ירבה בשבילו. טאבל בדבר דליכא למחש שמא ירבה בשבילו, בגון שהדליק גר לעצמו או עשה כבש לירד בו, שבנר אחד ובכבש אחד יספיק לכל, אפלו מפירו מתר:

יב יאף על פי שאינו מכירו, אם אומר בפרוש שלצרך ישראל הוא עושה, או אפלו אם אינו אומר כן, אם מעשיו מוכיחים שלצרך ישראל עושה, בגון שהדליק גר בבית שישאל בו והלך לו האינו יהודי, אסור:

יג אם לקט אינו יהודי והאכיל לבהמת ישראל אין צריך למחות בידו לפי שעה, אבל אם רגיל בכך צריך למחות:

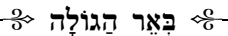
יד לעשה אינו יהודי בשבת ארון או קבר לעצמו, מתר לישראל לקבר בו, ואם עשאו בשביל ישראל לא יקבר בו עולמית. ודוקא שהקבר בפרהסיא

המשך הלכות שבת, סימן שכה - אינו יהודי שעשה מלאכה בעד ישראל

ח דבר שאין בו חשש צידה ומחבר אלא שהובא מחוץ לתחום, אם הביאו האינו יהודי לעצמו מתר אפלו בו ביום, ואם הביאו בשביל ישראל, מתר לטלטל אפלו מי שהובא בשבילו, אבל לאכל אסור בו ביום למי שהובא בשבילו, ונלערב בכדי שיעשו. הגה ויש אומרים דאין הלילה עולה מן החשבון, רק צריך להמתין ביום ראשון בכדי שיעשו (סמ"ק ומדכ"י סוף פרק כל כתבי), ולאחרים מתר בו ביום. וה"ש אומרים דלמי שהובא בשבילו מתר לערב מיד, והא דשרי לישראל לטלטל אפלו כשהביאו האינו יהודי לעצמו, דוקא בתוך ד' אמות או בתוך העיר אם היא מקפת חומה, והוא שתהא מקפות לדירה, דהינו שישבה ולכסוף הקפה, וסתם עירות מקפת לדירה, וסתם מבצרים אינם מקפים לדירה (ועין לקמן סימן ת"א):

ט אם הוא ספק אם הובא מחוץ לתחום, אסור. ודוקא באינו יהודי שאינו שרוי עמו בעיר, אבל אינו יהודי שרוי עמו בעיר ופרות המצויים בעיר, אין לחש מספק. ונאפלו אם יש לאינו יהודי שני בתים ואחד מהם בתוך התחום, תולין להקל ומתר לאכל אפלו למי שהובא בשבילו:

י אינו יהודי שמלא מים לבהמתו מבור שהוא רשות היחיד לרשות הרבים, מתר לישראל להשקות מהם בהמתו, והוא שאין האינו יהודי מפירו, דליכא למחש שמא ירבה בשבילו. ואם מלא לצרך בהמת ישראל, אסור בכל מיני תשמיש אפלו ישראל אחר. ואם מלא מבור רשות היחיד לפרמלית, מתר לאחר שלא

צ מהא דביצה כ"ה וערובין מ' ק' שם ר הרי"ף והר"ן וסמ"ג והמרדכי ושאר פוסקים ש ר"י, וכן פסק הרא"ש ת ר"ן א רא"ש פרק ד דערובין ב הרשב"א לשיטת הרי"ף והגאונים וכן פתבו הר"ן בפרק ב דביצה ובפרק כ"ב דשבת והרב המגיד בפרק ב מהלכות יום טוב ג שבת קכ"ב משנה ד שם בריתא ה הר"ן בפרק ג דביצה ובמסקנת התוספות והרא"ש ו תוספות שם כ"ה וכן פתבו המרדכי בפרק כ"ב ושאר פוסקים ז שבת שם בריתא ח שם בגמרא ט שם וברבא י הגהות מרדכי פרק י"ד בשם רבנו תם כ הרא"ש וכן פתבו הטור ושאר פוסקים ל שבת קנ"א מ שם וכפרוש הר"ן בשם הגאונים ורמב"ם בפרק ז נ רמב"ם שם ס שם משנה ע הספמת רב הפוסקים פ טור כפרוש תוספות שם וכן דעת הרי"ף והרא"ש וכן פתבו הרמב"ם בפרק ו ושאר פוסקים צ טור והרמב"ם שם ק הרי"ף ורמב"ם שם (סימן שכו) א שבת ל"ט בריתא וכו' יהודה ב מימרא שם וכשמואל ג שם ד שם בבריתא ה שם מ' ו טור בשם סמ"ג וכן פתב בספר התרומה

ב יֵשׁ אומרים דהא דשרי בחמי טבריא, דוקא בשאין המקום מקרה, אבל אם המקום מקרה אסור, משום דאתי לדי זעה ואסור. וי"ש אומרים דמתר להזיע בחמי טבריה:

ג טאמת המים שהיא חמה, אסור להמשיך לתוכה אפלו מערב שבת סילון (פרוש), צנור, מרוב וסילון דבר אחד הם) של צונן, ופי הסילון יוצא חוץ לאמה ומימיו נשפכים לעוקא (פרוש, גמא) שבקרקע. ואם המשיכו, אסורים אפלו המים שנכנסו לה מערב שבת ברחיצה ובשתיה כאלו הוחמו בשבת. וואם הביא סילון של מים מערב יום טוב, כיום טוב בחמין שהוחמו ביום טוב ואסורין ברחיצה ומטרין בשתיה:

ד ללא ישתטף אדם בצונן כל גופו ויתחמם כנגד המדורה, מפני שמפשיר מים שעליו ונמצא ברוחץ כל גופו בחמין, אבל מתר להשתטף בצונן אחר שנתחמם אצל האש:

ה י"ש אומרים שצריך לזהר שלא לחמם ידיו אצל האש אחר נטילה אם לא ינגבם תחלה יפה:

ו יאסור לתן על גבי בטנו כלי שיש בו מים חמין, ואפלו בחל מפני הסכנה, שפעמים שהם ויתחיים (אבל מתר להחם בגד ולתנו על בטנו) (טור):

ז הרוחץ בנהר צריך שינגב גופו יפה כשעולה מהנהר, מפני שלא ישארו המים עליו ויטלטלם ד' אמות בכרמלית, לפי שהעולה מן הרחיצה יש רבוי מים על גופו. אבל ההולך בךשות הרבים ומטר סוחף על ראשו ועל לבושו לא הקפידו בו:

ח אדם מתר לטבל מטמאתו בשבת:

ט מתר לרחץ פניו ידיו ורגליו בדברים שאינם משירים שער מערבים עם דברים המשירים, ובלבד שלא יהיה הרב מדבר המשיר:

י המתר לרחץ ידיו במרסן. הגה דגבול כלאחר יד שרי, ואסור לרחץ ידיו במלח

(אגור), וכל שכן בברית שקורין זיי"ף בלשון אשכנז (בנזמין זאב סימן רע"ח) או בשאר חלב, שנמזח על ידיו והוי נולד (מרדכי פרק בפה בהמה וסמ"ג והנהות מימוני פרק כ"א וטור סימן שכ"א):

יא מרחץ שסתמו נקביו מערב שבת, למוצאי שבת רוחץ בו מיד. שאכל אם לא סתמו נקביו, אף על פי שמאליו הוחם בשבת, צריך להמתין לערב בכדי שיעשו, לפי שאסור לעשות כן, גזרה שמה יתה בגחלים:

יב האסור לפנס למרחץ אפלו להזיע. (וי"ש אומרים דאפלו לעבר במרחץ במקום שיכול להזיע אסור) (רש"י וטור):

יג אעיר שישאל ואינם יהודים דרים בה ויש בה מרחץ רוחצת בשבת, אם רב אינם יהודים מתר לרחץ בה במוצאי שבת מיד, ואם רב ישראל או אפלו מחצה על מחצה, אסור למוצאי שבת עד כדי שיוחם:

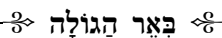
סימן שכו - דיגי סיכה בשבת.
ובו ד' סעיפים:

א ההחושש במתניו לא יסוף שמן וחמין, אבל סף הוא שמן לבדו, אבל לא בשמן ורד, משום דמוקחא מלתא דלרפואה קא עביד. וואם הוא מקום שמצוי בו שמן ורד ודרף בני אדם לסוכו אפלו בלא רפואה מתר. הגה ובמקום שאין נזהגין לסוף בשמן כי אם לרפואה, בכל שמן אסור (בית יוסף):

ב יסכין וממשמשין להנאתו יעל ידי שנוי, דהינו שסף וממשמש ביחד, ולא ימשמש בכח אלא ברפיון ידים:

ג האין מגרדין בכלי העשוי לכה, אלא אם כן היו ידיו או רגליו מטנפות בטיט וצואה:

ד ילא יסוף רגלו בשמן והוא בתוך המנעל או הסנדל (החדשים) (מימוני פרק כ"ג), מפני שהעור מתרפף ודמי לעבוד, ואכל סף רגלו ומניחו במנעל, וסף כל גופו ומתעגל על גב העור, והוא שלא יהא בשמן הנשוף בגופו שעור כדי לעבדו, אפלו יש בו כדי לצחצחו מתר, והוא שלא יכנן אפלו לצחצחו:

סימן שכח - דין חולצה בשבת.

ובו מ"ט סעיפים:

א מי שיש לו מחוש בעלמא והוא מתחזק והולך ככריא, אסור לעשות לו שום רפואה ואפלו על ידי אינו יהודי, גזרה משום שחיקת סממנים:

ב מי שיש לו חלי של ספנה, מצוה לחלל עליו את השבת, והזריז הרי זה משבח, ויהשוואל, הרי זה שופך דמים:

ג יכל מכה של חלל, דהינו, מהשנים ולפנים, ושנים עצמם בכלל, מחללין עליה את השבת. ודוקא שנתקלקל אחד מהאברים הפנימיים מחמת מכה או בועה וכיוצא בזה, אבל מחושים אין נקראים מכה. הגה מיהו, מי שחושש בשניו ומצטער עליו להוציאו, אומר לאינו יהודי להוציאו (בית יוסף בשם ארחות חיים ואסור והתר הארוך):

ד ימכה של חלל אין צריך אמד, ושאפלו אין שם בקיאים וחולה אינו אומר כלום, עושים לו כל שרגילים לעשות לו בחל. אבל כשיודעים ומפירים באותו חלי שממתין ואין צריך חלול, אסור לחלל עליו אף על פי שהיא מכה של חלל:

ה מכה שאינה של חלל, נשאלין בכקי ובחולה, ואין מחללין עליו שבת עד שיאמר אחד מהם שהוא צריך לחלול, או שיעשה אצל אחד מהם סכנת נפשות (ועי' לקמן סימן תרי"ח):

ו מכה שעל גב היד וגב הרגל, וכן מי שבלע עלוקה, וכן מי שנשכו כלב שוטה או אחד מזוחלי עפר הממיתים, אפלו ספק אם ממית אם לאו, הרי הם כמכה של חלל:

ז למחללין שבת על כל מכה שנעשית מחמת בפרזל, ועל שחין הבא לפי השבעת, ועל סימטא והוא הנקרא פלונקר"ו בלעז, ועל מי שיש בו קדחת חם ביותר או עם סמור:

ח מי שאחזו דם, מקיזין אותו אפלו הולך על רגליו ואפלו ביום הראשון:

ז הרי"ף בפרק כ"ב דשבת ורמב"ם בפרק כ"ו וקרב המגיד שם בשם הגאונים ח ר"ן ור"י ורמב"ן ושאר פוסקים ט שבת ל"ח משנה וכפרוש התוספות בשם ר"י והר"ן י טור לפרוש התוספות וכמו שכתב הבית יוסף כ שם בית יוסף ל שם מ' ברייתא מ טור וכן ברייתא שם הר"א"ש והמרדכי נ שם בברייתא ס שם קמ"א מימרא דרב והנה ע' הר"א"ש שם פ ביצה י"ז משנה וכתבית הלל צ שבת ג' וכו' נחמיה ק מרדכי שם ר שבת מ' ברייתא ש הר"ן שם ת שם בגמרא א משנה במסכת מכשירין פרק ב' וכתבא קמא רמב"ם פרק ו' ושבן נראה דעת הר"ף כמו שכתב הר"ן [סימן שכז] א שבת קי"א משנה ב שם מימרא דרב וכן פסקו הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק כ"א ג שם במשנה ד שם בברייתא וקדמפרש לה ר' יוחנן וכן פסקו הפוסקים ה שם בברייתא כר' שמעון בן גמליאל וכן פסקו הפוסקים ו שם קמ"א ברייתא ז רמב"ם בפרק כ"ג ושם כתב אף על פי שהם חדשים ח שם בגמרא [סימן שכח] א הרב המגיד בפרק ב מהלכות שבת ושאר פוסקים וכן פרש הבית יוסף דברי השור ב שבת ק"ט וימא פ"ד והרמב"ם בפרק ב ג טור וקרב המגיד שם בשם הירושלמי ד עבודת גלולים כ"ה ה הר"ן בפרק י"ד דשבת בשם רבנו יונה והרשב"א ו שם בעבודת גלולים ז רמב"ן בספר תורת האדם ח שם ט שבת קני"ט ועבודת גלולים כ"ה י וימא פ"ד כ שבת פרק כ"א ל עבודת גלולים כ"א מ כפרוש רש"י ור"ן נ כפרושם שם ס שם הר"ן ע פסחים כ"ה פ ספר ארחות חיים וכן כתב הר"ר שם טוב

ט י' החושש בעיניו או בעינו ויש בו ציר או שהיו שותתות ממנו דמעות מחמת הפאב, או שהיה שותת דם, או שהיה בו רירא ותחלת אובלא (פרוש, תחלת חלי), מחללין עליו את השבת:

י ז' קבל חלי שהרופאים אומרים שהוא סכנה, אף על פי שהוא על הפשר מבחויץ, מחללין עליו את השבת. ואם רופא אחד אומר צריך רופא אחד אומר אינו צריך, מחללין. ויש מי שאומר שאין צריך ממחה, דכל בני אדם חשובים ממחין קצת, וספק נפשות להקל. הגה ויש אומרים דוקא ישראלים, אבל סתם אינם יהודים שאינן רופאים לא מחזקינן אותם כבקריאים (אסור והתר הארוץ). מי שרוצים לאנסו שיעבר עברה גדולה, אין מחללין עליו השבת כדי להצילו (עין לעיל סימן ש"ו) (בית יוסף בשם הרשב"א):

יא י' חולה שיש בו סכנה, שאמדהו ביום שבת שצריך לעשות לו רפואה ידועה שיש בה מלאכת חלול שבת שמנה ימים, אין אומרים נמתין עד הליילה ונמצא שלא לחלל עליו אלא שבת אחת, אלא יעשו מיד אף על פי שמחללין עליו שתי שבתות. ולכבות הנר בשביל שישן, עין לעיל סימן רע"ח:

יב י' תכשם מחללין שבת על חולה שיש בו סכנה, משתדלין שלא לעשות על ידי אינם יהודים וקטנים ונשים, אלא על ידי ישראל גדולים ורבני דעת. הגה ויש אומרים דאם אפשר לעשות בלא דחוי ובלא אחר על ידי שנוי, עושה על ידי שנוי, ואם אפשר לעשות על ידי אינו יהודי בלא אחר כלל, עושין על ידי אינו יהודי (אור זרוע), וכן נוהגים, אבל במקום דיש לחש שיתעצל האיני יהודי, אין לעשות על ידי אינו יהודי (תוספות ור"ן):

יג י' ככל הנזירי לחלל שבת בדבר שיש בו סכנה הרי זה משבח, אפלו אם מתקן עמו דבר אחר, כגון שפרש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים, וכן כל פיוצא בזה:

יד י' היתה חולה שיש בו סכנה צריך בשר, שוחטים לו, ואין אומרים נאכילנו נבלה,

אבל אם היתה החולה צריך לאכילה לאלתר והנבלה מוכנת מיד והשחיטה מתאחרת לו, מאכילין אותו הנבלה:

טו ז' האמדהו (פרוש, התבוננו במחלתו ושרפו) הרופאים שצריך גרוגרת אחת, ורצו עשרה והביאו לו כל אחד גרוגרת, כלם פטורים, ויש להם שכר טוב מאת ה', אפלו הכריא בראשונה:

טז ז' האמדהו לשתי גרוגרות ולא מצאו אלא שתי גרוגרות בשני עציץ וג' בעקץ אחד, כורתים העקץ שיש בו ג', ואם היו בו בעקץ אחד וג' בעקץ אחד, לא יכרתו אלא העקץ שיש בו שנים. הגה ואם הדבר כהול אין מדקדקין בכף, שלא יבא לידי דחוי ועכוב (הגהות מרדכי פרק מפנין):

יז י' חולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה. הגה או שיש לו מחוש שמצטער וקלה ממנו כל גופו, שאז אף על פי שהולך, נפול למשכב דמי (המגיד פרק ב), אומרים לאינו יהודי לעשות לו רפואה, אבל אין מחללין עליו את השבת באסור דאורייתא אפלו יש בו סכנת אבר. ולחלל עליו ישראל באסור דרבנן בידים, ויש מתירים אפלו אין בו סכנת אבר. ויש אומרים שאם יש בו סכנת אבר עושין ואם אין בו סכנת אבר אין עושין. ויש אומרים שאם אין בו סכנת אבר עושין בשנוי, ואם יש בו סכנת אבר עושין בלא שנוי. ויש אומרים אפלו יש בו סכנת אבר אין עושין לו דבר שהוא נסמך למלאכה דאורייתא, ודברים שאין בהם סמך למלאכה עושין אפלו אין בו סכנת אבר. והדברי הסברא השלישית נראין. הגה מתר לומר לאינו יהודי לעשות תבשיל לקטן שאין לו מה לאכל, דסתם צרכי קטן כחולה שאין בו סכנה דמי (רבנו ירמיהו נתיב י"ב חלק ט ורמב"ן ורשב"א). וכל שאסור לעשות על ידי ישראל, אפלו על ידי החולה בעצמו אסור, אבל בשעושה לו האיני יהודי מתר לחולה לסיעו קצת, דמסיע אין בו ממש (בית יוסף):

יח י' להקזי דם ונצטנן, עושים לו מדורה אפלו בתקופת תמוז:

יט י' חולה שאין בו סכנה, מתר בכשולי אינם יהודים:

כ י' אין נותנין יין לתוך העין, ולתנו על גביו, אם פותח וסוגר העין אסור, ואם אינו פותח וסוגר מתר. ויורק תפל אפלו על גביו אסור, דמוכחא מלתא דלרפואה עביד:

כא י' שורה אדם קילורין בערב שבת ונותן על גבי העין בשבת, שאינו נראה אלא כרוחץ, והוא דלא עמיץ ופמתח, ויולא חישינן משום שחיקת סממנים, דכיון שלא התירו לו לשרותן אלא מערב שבת איכא הפרא:

כב י' מעבירין גלדי המפה וסכין אותה בשמן, שאכל לא בחלב מפני שהוא נמוח, ונאפלו בגמר מפה דליכא אלא צערא שרי, אכל אין נותנין עליה שמן וחמין מערבים יחד, ויולא על גבי מוץ לתנו עליה, אבל נותן הוא חוץ למפה ושותת ויורד לתוכה:

כג י' נותנין ספוג וחתכות בגדים יבשים ויחדשים שאינן לרפואה אלא כדי שלא יסרטו הבגדים את המפה, אבל לא ישנים, שהם מרפאים. והני מלי ישנים שלא נתנו מעולם על המפה, אבל אם היו כבר על המפה, אפלו ישנים שרי, דשוב אינם מרפאים:

כד י' נותנים עלה על גבי מפה בשבת, שאינו אלא כמשמרה, חוץ מעלי גפנים שהם לרפואה. (ואין נותנין גמי על המפה, שהוא מרפא) (טור):

כה י' רטיה שנפלה מעל גבי המפה על גבי קרקע לא יחזירנה, נפלה על גבי כלי, יחזירנה. והעל ידי אינו יהודי מתר להניחה אפלו בתחלה. הגה ומתר לומר לאינו יהודי לעשות רטיה על מפה או חבורה (אסור והתר הארוץ), ואסור לתן עליה אפר מקלה, דמרפא, פי אם על ידי אינו יהודי (מרדכי פרק שמונה שרצים):

כו י' מגלה קצת רטיה ומקנח פי המפה, וחוזר ומגלה קצתה הב' ומקנחה, ורטיה עצמה לא יקנח מפני שהוא ממרח:

כז י' מפה שנתרפאה נותנין עליה רטיה, שאינה אלא כמשמרה:

⊕ באר הגולה ⊕

צ' עבודת גוללים כ"ח ק יומא פ"ד בריתא לענין להאכילו ביום הכפורים ומשם למדו לענין שבת ר טור בשם ר"י ש שם בגמרא בפרוש המשנה ובריתא ת שם בברייתא א הרמב"ם בפרק ב ב יומא שם ג ר"א ש ביימא ותשובה כלל כ"ז ד מנחות ס"ד מימרא דרבא ה שם בעיא דנפשה ו פן פרש הר"ן בפרק י"ד דשבת מימרא דרב המנוגא דבר שאין בו סכנה וכו' בשבת קכ"ט ז טור וכן כתב הרא"ש בפרק ב דעבודת גוללים והר"ן בפרק י"ד דשבת כ"ח שם בשם הרמב"ם ט הר"ן בפרק י"ד דשבת י טור בשם הרמב"ן כ שם בשם הרמב"ם בפרק ב דשבת ל שבת קכ"ט מ ר"י בשם רמב"ם ממה שכתב בפרק כ"א והר"ן בפרק ב דעבודת גוללים נ שבת ק"ח ט טור מהא דקילורין דלקמן מדברי רש"י שם ע שם בגמרא פ שם צ שם ק טור ושם בפרוש רש"י ר שבת נ"ג בריתא ט טור והמרדכי שם ת שם בגמרא א שם קל"ד וכשמואל וכפרוש התוספות ב שם בברייתא ג שם בברייתא ד שם בגמרא וכפרוש הר"ף וכפרוש רש"י לפרוש הרא"ש ה שם בפרוש רש"י ו סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו דשבת ז ערויבין ק"ב בריתא וכתנא קמא וכן כתב הר"ף שם בגמרא וידן ובפרק י"ט דשבת ח רמב"ם בפרק ב ט ערויבין שם י סמ"ג בשם הירושלמי פרק ו דשבת

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

מב באין מתעמלין, הינו, שדורס על הגוף ככח כדי שייגע ויזיע. ואסור לדחוק פרסו של תינוק כדי להוציא הרעי:

מג מתר לכפות כוס חם על השבור ולהעלותו, ולהעלות אונים בין ביד בין בכלי*, ולהעלות אונקלי, דהינו תנוף שפנגד הלב שנקפף לצד פנים, שפכל אחד מאלו אין עושים בסמנים כדי שנחש לשחיקה, ויש לו צער מהם:

מוד רוחצין במי גרר ובמי חמתן ובמי טבריה ובמים הנפים שבים הגדול אף על פי שהם מלוחים, שפן דרף לרחץ בהם וליקא הוכחה דלרפואה קא עבדי, אבל לא במים הרעים שבים הגדול ובמי משרה, שהם מאוסין ואין דרף לרחץ בהם אלא לרפואה. ודוקא ששואה בהם, אבל אם אינו שואה בהם מתר, שאינו נראה אלא כמקר:

מוה צלוחשים על נחשים ועקרבים בשביל שלא יזיקו, ואין כפך משום צידה:

מוז יונתנין כלי על גבי העין להקר, והוא שיהא כלי הנטל בשבת:

מוז ש"עצם שייצא ממקומו מחזירין אותו:

מוח אסור להניח בגד על מפה שיוצא ממנו דם מפני שהדם יצבע אותו. ואסור להוציא דם מהמפה. לכף יש לרחץ המפה במים או ביין תחלה להעביר דם שבמפה. ויש אומרים שכורף קורי עקב"ש על המפה ומכסה בהם כל הדם וכל החבורה ואחר כך כורף עליו סמרטוט:

מוט אסור לשום פתילה בפי הטבעת כדרך שנוהגים לעשות למי שהוא עצור, אלא אם כן ישים אותה בשווי, שייאחזנה בשתי אצבעותיו ויניחנה בנחת:

לד לא תקל אשה חלב מדדיה לתוך הכוס או לתוך הקדרה ותניק את בנה:

לה מתר לאשה לקלח מהחלב כדי שייאחז התינוק הדד ויניק. הגה אבל אסור להתיז מחלבה על מי שנשף בו רוח רעה, דלית בו סכנה (בית יוסף בשם שבלי לקט):

לו אין לועסין מצטיפי (עין סימן ר"ו סעיף י"ג פרושו) ולא שפין בו השנים לרפואה, ואם משום ריח הפה מתר:

לז כל אכלים ומשקים שהם מאכל בריאים מתר לאכלן ולשתותן אף על פי שהם קשים לקצת בריאים ומוכחא מלתא דלרפואה עבדי, אפלו הכי שרי, וכל שאינו מאכל ומשקה בריאים אסור לאכלו ולשתותו לרפואה. ודוקא מי שיש לו מחוש בעלמא והוא מתחזק והולך בבריאי, אבל אם אין לו שום מחוש מתר. הגה וכן אם נפל למשכב שרי (בית יוסף):

לח ימתר לאכל שרפים מתוקים ולגמע ביצה חיה כדי להנעים הקול:

לט אין עושין אפיקטויזין (פרש הערוף, אפיק טפי זון, כלומר, להוציא ערף המזון), דהינו, גרמת קיא, אפלו בחל, משום הפסד אכלים. ואם מצטער מרב מאכל, בחל מתר אפלו בסם, ובשבת אסור בסם ומתר ביד:

מ החושש במעיו מתר לתן עליהם כוס שערו ממנו חמין אף על פי שעדין יש בו קבל:

מא מי שנשתכר, שרפואתו לסוף כפות ידיו ורגליו בשמן (ומלח), מתר לסוכם בשבת:

המשך הלכות שבת, סימן שכח - דין חולה בשבת

כח ההמפיס שחין בשבת כדי להרחיב פי המפה כדרך שהרופאים עושים, שהם מתכוונים ברפואה להרחיב פי המפה, הרי זה חלב משום מפה בפטיש, שזו היא מלאכת הרופא. ואם הפיסה כדי להוציא ממנה הלחה שפה, להרי זה מתר:

כט מי שנגפה ידו או רגלו, צומתה ביין כדי להעמיד הדם, אבל לא בחמץ מפני שהוא חזק ויש בו משום רפואה, ואם הוא מענג, אף היין לו כמו החמץ ואסור:

ל מי שנשטטה פרק ידו או רגלו ממקומו לא ישפשפנה הרבה בצונן, שזהו רפואתו, אלא רוחץ כדרך, ואם נתרפא נתרפא:

לא צפרן שפרשה, וציציו, שהן כמין רצועות דקות, שפרשו מעור האצבע סביב הצפרן, אם פרשו רבן כלפי מעלה ומצערות אותו, להסירן ביד מתר, בכלי פטור אבל אסור, לא פרשו רבן, ביד פטור אבל אסור, בכלי חלב חטאת. ופרש רש"י כלפי מעלה כלפי ראשי אצבעותיו, ורובנו תם פרש דהינו כלפי הגוף, וצריך לחש לשני הפרושים:

לב החושש בשניו לא יגמע בהם חמץ ויפלט, אבל גמגע ויבולע או מטבל בו כדרך. החושש בגרונו לא יערענו בשמן, אבל בולע הוא שמן, ואם נתרפא נתרפא:

לג שוגגה, מתר לינק חלב מהבהמה, דבמקום צערא לא גזרו רבנן. ויש אומרים שאם אין לו אלא צער של רעב אסור לינק מהבהמה בשבת:

באר הגולה

כ משנה פרק ב דעדיית ולשון הרמב"ם בפרק י מהלכות שבת ל שם כדמפרש לה שמואל שבת ק"ז מ שם ק"ט נ שם קמ"ז משנה ס שם צ"ד בריתא ע שם כמנא פ שם צ שם ק ק"א משנה וכדמפרש לה אב"י ר ברכות ל"ו בריתא וכפרוש הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ש כתבות ס' והביאו הר"ף בפרק כ"ב דשבת ת תוספות ביבמות ק"ג בשם רבנו תם וסמ"א א שבלי לקט בשם תוספתא ב רבנו בנימין ג תוספתא פתבוהו הר"ף והרא"ש פרק י"ד דשבת רמב"ם בפרק כ"א ד שבת ק"ט משנה ונקרא ה טור ממשמעות הגמרא ולרעבו ולצמא ודנקט לאו ודוקא ו מרדכי שם ז שבת קמ"ז ח הר"ף ורא"ש שם ט שם ס"ז י שם כ שם קמ"ז וקפרוש הרמב"ם בפרק כ"א מהלכות שבת ל שם ברמב"ם מ אגב שטפא מלי דרמב"ם חור ושנאו פאן ונתבאר בסעיף מ נ עבודת גלולים כ"ח ופרש רש"י גירי האון שפעמים יורדים למטה ומתפרקים הלתיים*) שם כ"ט ס הרמב"ם בפרק כ"א שבת כ"ט בריתא ונקרא פ שם כמנא וכן כתב רמב"ם בפרק כ"א ושאר פוסקים צ חלק ק"א בריתא ק רש"י שם ר שם בריתא ש שבת קמ"ח ובגמרא ודלא פסתם משנה ת שבלי לקט בשם ספר יראים א כל בו ב בית יוסף

סימן שכט - על מי מחללין

שבת. ובו ט' סעיפים:

א ככל פקוח נפש דוחה שבת, והזרזי הרי זה משבח. אפלו נפלה דלקה בחצר אחרת וירא שתעבר לחצר זו ויבא לידי סכנה, מכבין כדי שלא תעבר:

ב באין הולכים בפקוח נפש אחר הרב. אפלו היו ט' עובדי כוכבים וישראל אחד בחצר, ופרש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו שם מפלת, מפקחין, ביון שנשארו קביעות הראשון במקומו חשבינן לה כמחצה על מחצה, אבל אם נעקרו כלם ובשעת עקירתן פרש אחד מהם לחצר אחרת ונפל עליו, אין מפקחין עליו, שכינן שנעקרו קביעות הראשון במקומו אמרינן כל דפריש מרבא פריש:

ג ימי שנפלה עליו מפלת, ספק חי ספק מת, ספק הוא שם ספק אינו שם, מפקחין עליו, אף על פי שיש בו כמה ספקות:

ד יאפלו מצאוהו מרצע ששינוי כולל לחיות אלא לפי שעה מפקחין ובודקים עד חטמו, אם לא הרגישו בחטמו חיות אז ודאי מת, לא שנא פגעו בראשו תחלה לא שנא פגעו ברגליו תחלה:

ה ימצא עליונים מתים לא יאמר כבר מתו תחתונים, אלא מפקח עליהם שמא עדין הם חיים:

ו יכותים שצרו על עירות ישראל, אם באו על עסקי ממונ אין מחללין עליהם את השבת, באו על עסקי נפשות, ויאפלו סתם, יוצאים עליהם בכלי זין ומחללין עליהם את השבת. ובעיר הסמוכה לספר, אפלו לא באו אלא על עסקי תבן וקש מחללין עליהם את השבת. הגה ואפלו לא באו עדין אלא רוצים לבא (אור זרוע):

ז ייש מי שאומר שבזמן הזה אפלו באו על עסקי ממונ מחללין, שאם לא יניחנו ישראל לשלל ולבזו ממונו והרגנו והוי עסקי נפשות (ומכל מקום הפל לפי הענין) (פסקי מהרא"י סימן קנ"ו):

ח הרואה ספינה שיש בה ישראל המטרפת בים, וכן נהר שוטף, (וכן) יחיד הנרדף

מפני אנס, מצוה על כל אדם לחלל עליהם שבת כדי להצילם (ועין לעיל סוף סימן ש"ו, מי שרוצים לאנסו, אם מחללין עליו שבת):

ט לכל היוצאים להציל חוזרים בכלי זינם למקומם:

סימן של - דיגי יולדת בשבת. ובו י"א סעיפים:

א יולדת היא כחולה שיש בו סכנה ומחללין עליה השבת לכל מה שצריכה, קוראין לה חכמה במקום למקום, ומגלדין (אותה) ומגלדיקין לה גר אפלו היא בסומא, יומכל מקום בכל מה שיכולין לשנות משנין, כגון אם צריכים להביא לה כלי, מביאה לה חברתה תלוי בשערה, וכן כל פיוצא בזה:

ב יפותית אין מגלדין אותה (בשבתא):

ג ינקראת יולדת לחלל עליה שבת, משתשב על המשבר, או משעה שהדם שותת ויורד, או משעה שחברותיה נושאות אותה ברועותיה שאין בה פח להלף, כיון שנגאה א' מאלו מחללין עליה את השבת:

ד יכל שלשה ימים הראשונים, אפלו אמרה אינה צריכה מחללין עליה את השבת. משלשה ועד ז', אמרה אינה צריכה אין מחללין. מאן ואילף אפלו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה, אלא הרי היא עד ל' יום כחולה שאין בו סכנה:

ה היושבת על המשבר ומתה, מביאין סכין בשבת אפלו דרף רשות הרבים וקורעים בטנה ומוציאים הנולד, שמא ימצא חי. הגה ומה שאין נוהגין עכשו פן אפלו בחל, משום דאין בקיאיין במיתת האם בקרוב כל כך שאפשר לולד לחיות (אסור והתר):

ו עושין מדורה ליולדת כל שלשים יום, ואפלו בתקופת תמוז (ואם מתרים אחרים להתחמם כנגד המדורה, עין לעיל סימן רע"ו):

ז הנולד שנולד עושין לו כל צרכיו ומרחיצין אותו ומולחין אותו וטומנין השליא כדי שיחם הנולד, וחותכים את

הטבור. והגי מלי בנוולד לט' או לז', לאכל נולד לח' או ספק בן ז' או בן ח', אין מחללין עליו אלא אם בן גמרו שערו וצפרניו:

ח ינולד לח', או ספק בן ז' או בן ח' שלא גמרו שערו וצפרניו, אסור לטלטלו, אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני צער החלב שמצצרה, וכן היא בעצמה יכולה להוציא בידה החלב המצער אותה:

ט ימישרים אברי הנולד שנתפרקו מחמת צער הולדה:

י מתר לכרכו בכגדיו שלא יתעקמו אכריו:

יא אם נפלה ערלת גרון הנולד, מתר לשום אצבע לתוף פיו ולסלק הערלה למקומה אף על פי שפעמים שמקיא:

סימן שלא - דיגי מילה בשבת. ובו י' סעיפים:

א עושים כל צרכי מילה בשבת, מזהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליו פמוץ:

ב יכל זמן שלא סלק ידו מן המילה חוזר אפלו על ציצין שאינם מעכבין, סלק ידו, אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין. ואלו הם המעכבין, בשר החופה אפלו רב גבהה של עטרה במקום אחד:

ג יבן ח', אם גמרו שערו וצפרניו מלין אותו בשבת, ואם לא גמרו אפלו אם הוא ספק בן ז' ספק בן ח', אין מלין אותו בשבת, ואין צריך לומר בן ח' ודאי. והוא הוא בן שבע ודאי, אפלו לא גמרו שערו וצפרניו מלין אותו (ועין בידה דעה סימן רס"ו):

ד ימילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת:

ה יאנדורגינוס, ונולד בין השמשות, ונולד כשהוא מהול, היוצא דפן וכותית שילדה ואחר כך נתגירה, ומי שיש לו שתי ערלות, אין מילתן דוחה שבת:

ו מכשירי מילה שאפשר לעשותם מערב שבת אינם דוחים את השבת. לפיכך אם לא הביא אומל למילה מערב שבת לא יביאנו בשבת אפלו במקום שאין בו אלא אסור דרבנן, שהעמידו חכמים דברייהם במקום ברת. ולומר לאינו יהודי

באר הגולה

[סימן שכט] א יומא פ"ד ב שם בגמרא וכמו שפרש הרא"ש וכן פרש הר"ן לדברי הר"ף וכן פרש הרב המגיד לדברי הרמב"ם ג שם במשנה ד שם בגמרא ברייתא פ"ה וכן פסק רמב"ם בפרק ב ה שם בגמרא ברייתא וכי"א וכן פסק רמב"ם בפרק ב ו שם בגמרא ז ערובין מ"ה ח רמב"ם בפרק ב' ט פתבי מורנו הרב ר' ישראל סימן קנ"ג י טור ורמב"ם בפרק ב מהאי משנה דתענית י"ט כ שם בטור ורמב"ם ל ערובין מ"ה בברייתא [סימן של] א שבת קכ"ח משנה ב שם בגמרא בפרוש הברייתא ג שם בגמרא ד עבודת גלולים כ"ז ה טור מדברי התוספות שם ו שבת קכ"ט וככלהו אמוראי להקל טור בשם הרמב"ן בספר תורת האדם ז שם בשבת ח ערובין ז וכתבה הרמב"ם בפרק ב מהלכות שבת ט שבת קכ"ט י שם כ שם קכ"ח משנה וכו' יוסי ל שם קל"ה ברייתא מ שם בתוספות והרא"ש נ בברייתא שם ס שם בתוספות ורא"ש ורבנו ירמיהו בחלק ט ע שם קכ"ג וכתב ששת וכפרושי רש"י פ שם קמ"ז צ כפרושי רבנו תם להא דרב ששת לעיל [סימן שלא] א שבת קל"ג משנה ב שם בברייתא ג שם קל"ו במשנה ויגמרא ד שם קל"ה ברייתא ויגמרא ה הר"ף והרא"ש ו שם במשנה וברייתא קל"ב ז שם קל"ה ברייתא וכתנא קמא ח שם פלגמא דאמוראי ופסקו התוסקים לחמרא ט שם קל"ו משנה וכו' עקיבא י שם בגמרא כ הר"ף והרא"ש שם ל הרמב"ם בפרק ב מהלכות מילה

לעשותם, אם הוא דבר שאם עשהו
ישאל אין בו אסור אלא מדרבנן, אומר
לאינו יהודי ועושהו, ואם הוא דבר
שאסור לישראל לעשותו מן התורה, לא
יאמר לאינו יהודי לעשותו (ועין לעיל
סימן ש"ז):

ז לא היה לו כמון שחוק מערב שבת לא
ישקנו אלא לועס בשניו. אם לא ערב
מאתמול יין ושמן לתן עליה, לא יערכם
היום, אלא יתן כל אחד לבדו:

ח יאין עושין לה חלוק, אלא כורך עליה
סמרטוט. ואם אין לו כורך על אצבעו
דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחל
ומביא דרך חצר אחרת אפלו לא נשתתפו
יחד:

ט בזמן חכמי הגמרא אם לא היו רוחצים
את הולד לפני המילה ולאחר המילה
וביום שלישי למילה במים חמין היה
מסכן, לפיכך נזקקו לכתב משפטו בשחל
להיות בשבת, והאידינא לא נהגו ברחיצה
כלל, ודינו לרחץ בשבת אם רצו בדין
רחיצת כל אדם. הגה ובמדינות אלו נוהגים
לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו
מאתמול ולאחר המילה במוצאי שבת, וכן
אם היה יום ג' למילתו בשבת וראים שיש
צורך לרחצו, מכינים חמין מבעוד יום
ורוחצים אותו בשבת. וכל זה מן הסתם,
אבל אם רואים שיש לחש לסכנה אם לא
ירחצו אותו אחר המילה בודאי מתר לרחצו
ולחלל עליו שבת, מידי דהוי אשאר חולה
שיש בו סכנה:

י אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת
אבל אם מל כבר פעם אחת מתר למול
בשבת אפלו אם הוא אבי הבן. הגה ועין
עוד דיני מילה בטור יורה דעה סימן רס"ו:

סימן שלב - שלא לנדר בהמה
בשבת. ובו ד' סעיפים:

א אין מילדין את בהמה בשבת:

ב אין מפרכסין לבהמה גלדי מפה ולא
סכין אותה בשמן. והני מלי בגמר מפה
דליכא אלא משום תענוג, אבל בתחלת
מפה דאיכא צערא, שרי:

ג יאם אכלה פרישנין הרבה ומצטערת יכול
להריצה בחצר כדי שתגיע ותתרפא:
ד יאם אהזת דם, יכול להצמידה במים כדי
שתצטנן. יאם הוא ספק שאם לא יקויו
לה דם תמות, מתר לומר לאינו יהודי
להקיזה:

סימן שלג - שלא לפנות אוצר
בשבת. ובו ג' סעיפים:

א יאוצר של תבואה או של כדי יין, אף
על פי שמתר להסתפק ממנו, אסור
להתחיל בו לפנותו אלא לדבר מצוה,
כגון שפנהו להכנסת אורחים או לקבע
בו בית המדרש. וכיצד מפנהו, אם היה
האוצר גדול מפנה ממנו חמש קפות
(שכלל קפה ג' סאים) (הגהות מרדכי ור"ן
פרק מפניו), לא היה בו אלא חמש קפות,
מפנה מהם ארבע קפות, אבל בלו לא
יפנה שמא יבא להשוות גמות. הגה וכל
שבות שהתירו משום צורך מצוה, מתר גם
כן לצרף אורחים. ולא מקרי אורחים אלא
שנתארחו אצלו בביתו או שזמן אורחים
שנתארחו אצל אחרים (תרומת הדשן סימן
ע"ב), אבל בשזמן חברו לסעד אצלו לא
מקרי אורחים, ואינו סעדת מצוה רק סעדת
רשות (בית יוסף):

ב יכשמשפנה אלו ד' או ה' קפות לא יחלקם
בקפות קטנות להוליכם בהרבה פעמים
כדי להקל המשאוי, מפני שמרבה בהלון
ואושא מלתא טפי:

ג יאלו ד' או ה' קפות שמפנה, הינו,
לאורח אחד, ואם באו לו הרבה מפנה
בשעור הזה לכל אורח ואורח, ויבלבד
שלא יפנה אחד לכלם, דאיכא טרחא
יתירה, אלא כל אחד יפנה לעצמו יאו
אחר יפנה בעדו. הגה תביות של יין
שהובאו על עגלה אסור להורידן בשבת, אם
לא לכבוד אורחים או לצרף מצוה דהוי
כמפנה האוצר:

סימן שלד - דיני דלקה בשבת.
ובו כ"ז סעיפים:

א ינפלה דלקה בשבת, אם הוא בלילה קדם
סעדה יכול להציל כדי מזון שלש סעדות,
הראוי לאדם, לאדם, והראוי לבהמה,

לבהמה, ובשחרית מזון שתי סעדות,
ובמנחה מזון סעדה אחת. ינדוקא בני
הבית שהדלקה בו לא יצילו יותר משום
דאיכא למחש שמתוך שטרודים בהצלה
ישפחו השבת וכבנו, אבל פתים הקרובים
ויראים שתגיע להם הדלקה יכולים
להציל כל מה שירצו:

ב ייש מתירים לטלטל מעות ודברים
המקצים כדי להצילם מפני הדלקה או
מאנסים הבאים לגזלם, דבמקום פסידא
אין לחש לאסור מקצה, ויש אוסרים.
ואפלו לומר לאינו יהודי לטלטל סחורה
הנפסדת מחמת גשמים ייש מי שאוסר
(ועין לעיל סימן ש"ז סעיף י"ט):

ג יהציל פת נקיה לא יציל פת הדראה
(פרוש, פת שנטל הדרה דהינו, פת סבין),
אבל איפכא שרי:

ד ימצילין מיום הכפורים לשבת, אבל לא
משבת ליום הכפורים ויום טוב ולא
לשבת הבאה, אבל מיום הכפורים
למוצאי יום הכפורים מצילין מזון סעדה
אחת:

ה ימצילין לחולה ולזקן ולרעבתן, כבינוני:

ו יחא דאין מצילין אלא מזון ג' סעדות,
הינו, דוקא בשני פלים, אבל בכלי א'
מצילין אפלו יש בו מאה סעדות, יאפלו
פרש טליתו וקפל והביא לתוכו וחרז
וקפל והביא לתוכו מתר, פיון שמוציא
הכל בפעם אחת:

ז למתו להציל כלי תשמישו יחצריכים לו
לאותו היום, כגון כוסות וקיתוניות:

ח ילובש כל מה שיכול ללבש ומוציא
ופושט, וחרז ולובש ומוציא ופושט.
וייש מי שאומר שאינו לובש ומוציא
אלא פעם אחת בלבד:

ט יאומר לאחרים באו והצילו לכם כל
אחד מזון שלש סעדות. ויכולים ללבש
כל מה שיכולו ללבש. ואם רוצים זוכים
בו מן ההפקר פיון שאמר הצילו לכם,
ואם אינם רוצים לזכות אלא רוצים
להחזירו לקבל שכר על הצלתם, הרשות
בידם ולא הוי שכר שבת:

באר הגולה

מ שם קל"ג משנה נ שם במשנה ס דברי עצמו ע מרדכי בפרק ג' דחלין בשם רבנו שמחה ותרומת הדשן שם [סימן שלב] א שבת קכ"ח משנה ב שם נ"ג ברייתא
וגמרא ג שם ברייתא וכו' יאשהי ד ולא פהייתא ברייתא שם אלא כר' יאשהי הר"ף והרא"ש ה מרדכי שם [סימן שלג] א לשון רמב"ם בפרק כ"ז מברייתא שבת קכ"ז
ב שם קכ"ו משנה ווגמרא קכ"ז ג שם קכ"ז בעניא ולא אפשטא ופסקו הפוסקים לתמרא ד שם בעניא דאפשטא ה שם בעניא ולא אפשטא ו בית יוסף [סימן שלד] א שבת
קט"ז משנה ב תוספות ורא"ש והר"ן בשם רבנו תם ושאר פוסקים ג תוספות וטור בשם בעל התרומה וכן כתב הר"ן ד טור לדעתו וכן כתב הרב המגיד בפרק ו
בשם רמב"ן ורשב"א ה בית יוסף ממשמעות דברי הרשב"א ו שם ברייתא ז שם ח הר"ן ממשמעות הגמרא ובשם הירושלמי והרב המגיד בפרק כ"ג בשם הרשב"א
ט הרב המגיד שם בשם הירושלמי י שבת ק"כ במשנה כ שם בעניא ונפשטא ל שם משנה מ שם ברש"י נ שם במשנה וסבירא לה דדברי הכל הוא טור והתרומה
וסמ"ג ס בית יוסף לדעת רמב"ם וסבירא לה דדברי רבי יוסי הם ותנא קמא פליגי עלה והלכה כתנא קמא ע שם במשנה ווגמרא פ פרוש רש"י שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שלד - דין דליקה בשבת

י כל הצלה שאמרנו אינה אלא לחצר אחרת המערכת, אבל לא לשאינה מערכת. הגה ויש מקלין אף לשאינה מערכת (סמ"ג והנהרות מרדכי):

יא ויש אומרים דכל הצלה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכים לרשות הרבים, וגם אינם מקרים דדמי לרשות הרבים, ומשום הכי אין מתירין להציל אלא מזון שלש סעודות וכלים הצריכים, אבל לבית אחר שערב עמו יכול להוציא כל מה שירצה, ואף לחצר לא אמרו אלא לחצר חברו, אבל לחצר שלו שאין צריך ערוב יכול להוציא כל מה שירצה, ויש אומרים שאין חלוק:

יב תכל כתיב הקדש מצילין האידינא מפני הדלקה וקורין בהם אפלו כתובים בכל לשון, ונאפלו כתובים בסם ובסקרא (פרוש, מיני צבעונים) ובכל דבר. וכן מטבע ברכות ששטבעו חכמים, מצילין אותם מן הדלקה ומכל מקום התרפה (פרוש, מקום מגלה והפקר). וכן תרגום שכתבו עברי בגון יגר שהדוּתא, וכדנא תאמרון להום, ועברי שכתבו תרגום או בלשון אחר שאותו העם בקיאים בו, וכן ספר תורה שיש בו ללקט פ"ה אותיות מתוך תבות שלמות או שיש בו אזכרה, מצילין אותה:

יג ויש מי שאומר דמגלת אסתר הואיל ואין בה אזכרות, אם אינה כתובה כמשפטה אשורית על העור וכדיו, אין בה קדשה להצילה מפני הדלקה:

יד והקמיעין שיש בהם פסוקים אין מצילים אותם מפני הדלקה, ויש אומרים שמצילים:

טו ומצילים תיק הספר עם הספר ותיק התפלין עם התפלין אף על פי שיש בתוכם מעות, והוא הדין לשאר כתבי הקדש:

טז אם הניח תפלין בארנקי (פרוש, כיס) מלא מעות, יכול להצילו מפני הדלקה או מפני הגנבים והגזלנים למקום שיכול להציל התפלין. ויש מי שאומר דהינו דוקא כשהניחם שם מערב שבת:

יז ויש מתירים להציל דסקיא מלאה מעות על ידי כפר או תינוק מן הדלקה או מן הגנבים והגזלנים, ודוקא לרשות היחיד אבל לא לחצר שאינה מערכת (מצילין הספרים אפלו לחצר שאינה מערכת) ולמבוי (פרוש, מקום שנכנסים מהם לחצרות) שלא נשתתפו בו, ובלבד שיהיו בו שלש מחצות ולחי:

יח ככתבו משם גאון, שמתר לומר לאינו יהודי להציל ספרים מן הדלקה אפלו דרך רשות הרבים:

יט כל מה שמתר להציל מפני הדלקה, מתר להציל ממנו ומשאר דברים המאבדים:

כ והגליונים שלמעלה ושלמטה ושבין פרשה לפרשה ושבין דף לדף ושבתחלת הספר ושבסוף הספר, אין מצילין אותם:

כא והאפיקורסים, דהינו, האדוקים בעבודת פוכבים, וכן מומרים לעבודת פוכבים שכתבו להם כתבי הקדש, אין מצילים אותם, ואף בחל שורפן עם האזכרות שבהן:

כב כתבה שאחזו בה האור, יכול לפרס עור

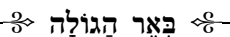
של גדי מצדה האחר שלא תשרף, ועושים מחצה בכל הכלים להפסיק בין הדלקה, ואפלו פלי חרס חדשים מלאים מים שודאי יתבקעו כשתיגע להם הדלקה, דגרים כבוי מתר. הגה במקום פסידא (מרדכי פרק כל פתבי):

כג אטלית שאחזו בה האור, פושטה ומתפסה בה ואינו חושש אם תכבה. ויש מי שאומר שצריך שלא יתפון לכך. הגה מתר לכפות קערה על הנר שלא תאחזו בקורה (טור. וענין לעיל סימן רע"ז סעיף ה):

כד ויש אומרים שאין יכול לתן עליו משקין כדי שיכבה כשתיגע להם, ויש אומרים שמתר לעשות כן בשאר משקים חוץ מן המים, משום כבוס, ויש מתירים אפלו במים. ודברי סבא שנית נראים:

כה ואינו יהודי שפא לכבות אין צריך למחות בידו, אבל קטן שפא לכבות צריך למחות בידו:

כו יכול לומר בפני אינו יהודי כל המכבה אינו מפסיד, אף אם אינו מזמן פאן יכול לקרותו שיבא, אף על פי שודאי יכבה כשיבא, וכן כל פיוצא פזה פהזק הפא פתאם, כגון אם נתרועעה חבית של יין יכול לקרא אינו יהודי אף על פי שודאי יתקננה כשיבא. הגה וכל הדינים הנזכרים בדיני הדלקה הני מלי בימיהם, אבל בזמן שאנו שרויין בין אינם יהודים, כתבו הראשונים והאחרונים ז"ל שמתר לכבות דלקה בשבת משום דיש בה ספנת נפשות, והזריו הרי זה משבת. ומכל מקום הכל לפי הענין, דאם היו בטוחים ודאי שאין שום ספנה בדבר אסור לכבות, אבל כחשש ספנת ספק מתר לכבות אפלו הדלקה בביתו של אינו יהודי, וכן נוהגין (תרומת

צ שם במשנה וכתנא קמא וכן פסק רמב"ם בפרק כ"ג ק טור בשם בעל התרומה ר גם זה שם בעל התרומה ש טור לדעתו וכן כתב הר"ן בשם הרמב"ן ת שבת קט"ו א תוספות והרא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ב שם בעיא ונפשטה ג הרא"ש והמרדכי והר"ן שם ושאר פוסקים ד ברינתא שם ה שם מסקנת הגמרא ו המרדכי ז הרשב"א בתשובה ח טור ט משנה שם קט"ו י בעל התרומה וסמ"ג כ שם בעל התרומה ל סמ"ג והמרדכי מ טור בשם הסמ"ג ובשם הירושלמי וכן כתבו שאר פוסקים נ משנה שם קי"א ס שבלי לקט בשם ר' ישעיה ע שם במשנה ויגמרא וכתנא קמא פ שבלי לקט צ ר"י בחלק ג ק שם בעיא ולא נפשטה ופסקו הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ג לחומרא ר ברינתא שם מ משנה שם ק"כ ת שם וכרבי שמעון בן גנס א ברינתא שם וממשמעות פמה פוסקים ב בית יוסף ממשמעות הטור ג הר"ף וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ב בשם הראב"ד והרמב"ן ודלא כר"י שם וכן נראה דעת הרא"ש ד תוספות שם בשם הרשב"ם, וכן כתב הטור ה הרמב"ם בפרק י"ב ו הרב המגיד בשם הרשב"א והר"ן בשם הרמב"ן ומשנה שם קכ"א ז שם בגמרא ח הרא"ש שם

הדשן סימן נ"ח והגהות אשרי פרק מי שהוציאנה בשם אור ורוע). ודוקא לכבות הדלקה דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ויש סננה אם לא יכבה, אבל אסור לחלל שבת כדי להציל (ממוזן), ואם עבר וחלל צריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי, ולא ישטה זין ולא יאכל בשר, ויתן במקום חטאת י"ח פשיטים לצדקה, ואם ירצה לפדות התענית יתן בעד כל יום שנים עשר פשיטים לצדקה (פסקי מהרא"י סימן ס') וענין בטור יורה דעה מהלכות נדה סימן קפ"ה:

בז טהלת המנחת במקום שרפים נזקים בה יכול לכבותה בין אם היא של מתכת בין אם היא של עץ, וזהרמב"ם אסור בשל עץ:

סימן ש"ה - דין הבית שגשברה. ובו ה' סעיפים:

א "חבית שגשברה, מצילין ממנה מזון של סעודות אפלו בכלים הרבה, דאלו בכלי אחד אפלו מחזיק מאה סעודות מציל, ואומר לאחרים באו והצילו לכם, ובלבד שלא יספג, דהינו שלא ישים הספג במקום היין לחזר ולהטילו, גזרה שמא יסחט, ויאפלו אם יש לו בית אחיזה דליבא חשש סחיטה אסור, שלא יעשה בדרך שהוא עושה בחל. ו'ולא יטפח בשמן להכניס ידו ולקנחה בשפת הפלי. הגה ויש אומרים, דוקא חבית שגשברה, שבהול, ואם יציל חישנין שיתקננה, אבל אם נסדק ועבד טיף טיף שאינו בהול כל כך, מתר להציל בכלים, לקלט ולצרף (הגהות מרדכי ותוספות פרק כל פתחי והגהות מימוני פרק כ"ב). ויש אומרים דכל זה לא מירי אלא להציל מחצר לחצר, אבל לבית אחר שערב עמו מצילין בכל ענין, כמו שנתבאר לעיל גבי דלקה (פסקי מהרא"י סימן קצ"ו):

ב "אם נשברה חבית בראש גגו מביא פלי ומניח תחתיה, ובלבד שלא יביא פלי אחר ויקלט לקבל מן הקלוח פאזיר לאחר שיירד מן הגג, ולא יביא פלי אחר ויצרף אותו לראש הגג. ואם מציל בכלי א', מציל אפלו קולט או מצרף:

ג 'נדמנו לו אורחים, מביא פלי א' וקולט פלי א' ויצרף, ולא יקלט ויצרף ואחר כך יזמין האורחים, ולא יצרים לזמן אורחים שאינם צריכים לאכל. הגה ומיהו, אם עבר ועשה, שקלט ואחר כך זמן אורחים, מתר (רמב"ן והמגיד פרק כ"ב):

ד "אם יזוב תירוש מגיגית של ענבים שעדין לא נדרכו, שנמצא אותו הדלף אינו ראוי שהרי המשקין שזבו אסורים, ואינו ראוי לשום פלי תחתיו מפני שמבטלו מהיכנו, כיצד יעשה, יניח שם משתו או שלחנו, ואז יהיה אותו הדלף לפניו גרף של רעי, ויוכל להניח שם פלי לקבל הדלף כדי שלא יעשה שם טיט וכשימלא הפלי לא יזרקנו בכלי אחר, שלא יבטלנו מהיכנו, אלא מריקו בתוך הגיגית שזבו המשקים ממנו, שהיא מבטלת מהיכנה על ידי משקים שבה משום משקין שזבו:

ה "נתפזרו לו פרות בחצר אחד הנה ואחד הנה, מלקט מעט מעט ואוכל, ולא יתן לתוף הסל ולא לתוף הקפה. ואם נפלו במקום אחד נותן אפלו לתוף הסל, אלא אם כן נפלו לתוף צרורות ועפרוריות שבחצר, שאז מלקט אחד אחד ואוכל, ולא יתן לתוף הסל ולא לתוף הקפה (וענין לעיל סימן שי"ט):

סימן ש"ו - אם מתר לירך על גבי העשבים וכן באיזון. ובו י"ג סעיפים:

א "אין עולים באילן בין לח בין יבש, ואין נתלים בו, ואין משתמשין במחבר לקרקע כלל, גזרה שמא יעלה ויתלש. עלה באילן בשבת, בשוגג מתר לירד, בפמזיד אסור לירד. ואם עלה מבעוד יום, בכל גוני מתר לירד משחשכה. ויש אומרים דהני מלי כשהיה דעתו לירד מבעוד יום, אבל אם לא היה דעתו לירד מבעוד יום לא ירד משחשכה, כיון שהיה דעתו לישב שם פאסור. הגה ודוקא אדם שעלה שם, אבל אם הניח שם חפץ מבעוד יום אסור לטלו משם בשבת (המגיד פרק כ"א). וכל זה באילן וכיוצא בו, אבל קנים הרפים כגון מתר להשתמש בהם אף על פי

שמחברים בקרקע, דאין אסור להשתמש בקרקע (הגהות אשרי פרק בכל מערבין בשם אור ורוע ובית יוסף):

ב "שרשי אילן הגבוהים מן הארץ ג' טפחים אסור להשתמש בהם, פחות מכאן מתר להשתמש בהם, דכקרקע חשיבי, ואם באים מלמעלה ויורדים למטה, במקום שגבוהים שלשה אסורים ויבמקום שאין גבוהים שלשה מתרים. והיו גבוהים ג' וחלל תחתיהם, אף על פי שמצד אחד אין חלל תחתיהם והרי הן שוים לארץ, אסור לישב אפלו על צד השנה לארץ:

ג "מתר לילף על גבי עשבים, בין לחים בין יבשים, כיון שאינו מתכוון לתלש. אבל האוכלים בגנות אסורים לטל ידיהם על העשבים, שמשקים אותם, אף על פי שאינם מכונים פסיק רישה הוא, אבל מתר להטיל בהם מי רגלים או שאר משקים שאינם מצמיחין. הגה ולכן טוב להחמיר שלא לאכל בגנות אם ישתמש שם עם מים, דבקשיש לזוהר שלא יפלו שם מים (בית יוסף בשם ספר התרומה):

ד "יש לזהר מלהשליך זרעים במקום רידת גשמים, שסופן להצמיח. ואם ישליף לתרנגולים, לא ישליף אלא כשעור שיאכלו בו ביום או ליומים, ואם הוא במקום דריסת רגלי אדם מתר, שאין סופו לצמיח:

ה "עשבים שעלו על און הפלי מלחות הפלי חשובים כמחברים לקרקע והתולשן חייב: יעשבים שתחכן בעפר מבעוד יום כדי שיהיו לחים, מתר לאחזו בעלים ולהוציאן, וזהו שלא השרישו, וגם צריך שאינו רוצה בהשרשתן, אבל אם נתכוון לזריעה אסור:

ז "אסור לתלש אפלו מעציץ שאינו נקוב: ח "עציץ (פרוש, חצי פד שזרעים שם עשבים) (ערוף) אפלו אינו נקוב, יש לזהר מלטלו מעל גבי קרקע ולהניחו על גבי יתדות או איפכא, בין שהוא של עץ בין של חרס. הגה יחור של אילן שנופשה מערב שבת מן האילן ובו פרות, מתר לתלש הפרות ממנו בשבת (רפנו ורחם נתיב י"ב חלק ב):

⊕ באר הגולה ⊕

ט שם מ"ב י' דלא כר' יהודה שם אלא כר' שמעון טור ושאר פוסקים כ בפסקי י"ב [סימן ש"ה] א משנה שבת קמ"ג ב פרוש רש"י שם ג שם בתוספות ד ברייתא שם ה ברייתא שם קי"ג ו שם ז שם וכתנא קמא ופרוש רש"י שם ח כל בו בהלכות יום טוב ט ברייתא שם קמ"ב י הר"ן בשם רבנו יונה מהא דכלכלה שבת קמ"א והרב המגיד בפסקי כ"א בשם הרשב"א כ שם בשם הרמב"ן [סימן ש"ו] א ערוכין ק' ברייתא ב שם בגמרא לתרוצא חדא (ולא נראה כן מהבית יוסף אלא הם דברי הרמב"ם פרק כ"א מהלכות שבת) ג שם לתרוץ השני ד הרב המגיד בפסקי כ"א מהלכות שבת לתרוץ הגמרא ה משנה שם צ"ט ו שם בגמרא ק' וכרבה ז ברייתא שם ח מסקנת הגמרא שם וכרבי שמעון ט סמ"ג וסמ"ק והתרומה ושאר פוסקים ובשם הגאונים וכן פסק הטור י שם בפוסקים כ הגהות מרדכי והגהות מימוני פרק ח ל שם בהגהות מימוני מ שבת קי"ז וק"ח נ שם ג' ס תוספות והר"ן שם ע משנה שם צ"ה דפטור אבל אסור ככל פטורי דשבת חוץ מג' צינתיי בסימן שכ"ח סוף סעיף כ"ח פ מדברי הגהות אשרי שכתב על פרוש רש"י בהא דפרפיסא שם פ"א

ט צנור המקלח מים מן הגג שעלו בו קשים ועשבים שפוטמים ומעבבים קלוחו, ומימיו יוצאים ומתפשטים בגג ודולפים לפית, ממעכן ברגלו בצנעה, דכיון דמתקן על ידי שנוי הוא, שאינו עושה אלא ברגליו, במקום פסידא לא גזרו רבנן:

י יהדס מחבר מחר להריח בו, אבל אתרוג ותפוח וכל דבר הראוי לאכילה אסור להריח בו במחבר, שמא יקץ אותו לאכלו: יא השורה חטים ושעורים וכיוצא בהם במים הרי זה תולדת זורע, וחביב בכל שהוא. הגה ומחר להעמיד ענפי אילנות במים בשבת ובלבד שלא יהיו בהם פרחים ושושנים שהם נפתחים מלחלוחית המים (מהרי"ל). ועין לקמן סימן תרנ"ד:

יב שתאנים שיכשו באביהן וכן אילן שיכשו פרותיו בו, התולש מהם בשבת חביב, אף על פי שהם פעקורים לענין טמאה:

יג האסור להשתמש בצדדי האילן, אבל בצדי צדדין מחר. לפיכך אסור לסמך הסלם לצדי האילן, דכי סליק בה משתמש בצדדין, אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן מחר לסמך סלם עליו, דהוה לה יתד צדדין וסלם צדי צדדין. ואם נעץ בו יתד ותולה בו בלפלה, היתד נקרא צדדין והפלפלה בצדי צדדין. הגה ומחר לגע באילן, ובלבד שלא ינידנו (בית יוסף בשם ארחות חיים). בוד עמק אפלו מאה אמות מחר לירד ולעלות, ומטפס ויורד ומטפס ועולה, ולא חושבין שמא יצקו קרקע בירידתו ועלייתו (טור):

סימן שלז - דין עבור הבית ודבר שאינו מתפון. ובו ד' סעיפים:

א דבר שאין מתפון מחר, והוא שלא יהא פסיק רישה. בהלפך גזר אדם משה פסא וספסל, בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתפון לעשות חריץ, ומחר לרביץ הבית פיון שאינו מתפון להשוות גמות אלא שלא יעלה האבק:

ב אסור לכבד הבית אלא אם כן הקרקע מרצף, ה"ש מתירין אפלו אינו מרצף: הגה ה"ש מחמירין אפלו במרצף (טור בשם ר"י ומרדכי ריש פרק כל הפלים ורבנו ירחם

חלק י"ג וסמ"ג וספר התרומה) וכן נוהגין ואין לשנות, מיהו על ידי אינו יהודי מחר (רבנו ירחם חלק י"ג), וכן על ידי בגד או מטלית או כנף או הקלים ואינו משנה גמות (אגור). ואסור לכבד הבגדים על ידי מכבדות העשויים מקסמים, שלא ישתברו קיסמיהם (הגהות אלפסי פרק הזורק):

ג אין סכין את הקרקע ולא מדיחים אותה אפלו הוא מרצף:

ד אסור לצדד הבית על הארץ, דכיון שהיא כבדה יבא להשוות גמות ודאי והוי פסיק רישה:

סימן שלח - דברים האסורים בשבת משום השמעת קול. ובו ח' סעיפים:

א השמעת קול בכלי שיר אסור, אבל להקיש על הדלת וכיוצא בזה פשוטו דרך שיר מחר. הגה וכן אם לא עביד מעשה שרי. ולכן אלו שקורין לתבריהם ומצפצפים בפיהם כמו צפור, מחר לעשותו בשבת (הגהות אלפסי). ואסור להכות בשבת על הדלת בטבעת הקבוע בדלת, אף על פי שאינו מבין לשיר, מפל מקום הואיל והכלי מיחד לכף אסור. ולכן אסור לשמש להכות על הדלת לקרא לבית הננסת על ידי הכלי המיוחד לכף אלא מפה בידו על הדלת (אגור ובית יוסף בשם פסקי תוספות דערוכין):

ב גיש מתירין לומר לאינו יהודי לנגן בכלי שיר בחפזות. הגה ואפלו לומר לאינו יהודי לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן וכלה, אבל בלאו הכי אסור (מרדכי פרק משילין). ומיהו, בזמן הזה נהגו להקל משעם שיתבאר בסימן שאחר זה לענין טפוח ורקוד:

ג זוג המקשקש לשעות עשוי על ידי משקלות, ומחר לערכו ולהכינו מבעוד יום כדי שילף ויקשקש כל השבת:

ד המשמר פרותיו וזרעיו מפני חיה ועוף, לא יספק כף אל כף ולא יטפח בפיו על ירכו ולא ירקד להבריהם, גזרה שמא יטל צרור ויזרק להם:

ה אין שוחקים באגוזים ו'לא בתפוחים וכיוצא בו משום אשוויי גמות. הגה ודוקא על גבי קרקע, אבל על גבי שלחן שרי, דליכא למגזר שם משום גמות (רבנו

ירחם חלק ז). ומחר לשחוק בעצמות שקורין טשי"ך אף על פי שמשמיעים קול, הואיל ואינן מכוניין לשיר (הגהות אלפסי סוף ערוכין). וכל זה בשחוק דרך צחוק בעלמא (בית יוסף), אבל בשחוק כדי להרויח אסור אפלו שחוק בתם ובחסר דהוי כמקח וממכר (אגור ורמב"ם פרק כ"ג). ומפל מקום אין למחות בנשים וקטנים, דמוטב שיהיו שונגין ואל יהיו מזידין (תוספות וסמ"ג והגהות מימוני פרק כ"א). ולשחוק בכדור, עין לעיל סימן ש"ח סעיף מ"ה:

ו אסור לשאב מים בגלגל, גזרה שמא ימלא לגנתו וחרבתו או למשרה של פשתן, לפיכך אם לא היה שם לא גנה ולא חרבה ולא ברכה לשרות בה פשתן מחר. ה"ש אומרים שלא אסור אלא בגלגל גדול שמוציא מים הרבה ביחד בלא טרח, והם גלגלים הקבועים בהם דליים הרבה סביב, אבל גלגלים שלנו שאין ממלאים בהם אלא מעט, מחר, דליכא למחש למידי:

ז מי שיש לו פרות בראש הגג ורואה מטר שבא, אסור לשלשלם בשבת דרך ארבה שבגג, אבל מחר לכסותו, ו'אפלו לבנים שהם מקצים מחר לכסותו מפני הדלף:

ח מחר לתן כלי תחת הדלף בשבת, ו'אם נתמלא, שופכו ומחזירו למקומו, והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה, אבל אם אינו ראוי אסור משום שאין עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף שאינו ראוי לרחיצה מחר לטלטלו במים המאוסים שבו:

סימן שלט - פמה דינים פרוטויים הנוהגין בשבת. ובו ז' סעיפים:

א אין רוכבין על גבי בהמה (ועין לעיל סימן ש"ה סעיף י"ח מדין הליכת קרוין):

ב אין שטיין על פני המים אפלו בכרכה שבחצר, מפני שכשהמים נעקרים ויוצאים חוץ לכרכה דמי לנהר. ואם יש לה שפה סביב מחר, דכיון דאפלו נעקרו המים השפה מחזרת אותם למקומם, הוי לה ככלי ולפיכא למגזר בה שמא יעשה הבית של שיטין:

§ באר הגולה §

צ כתבות ס' ברייתא וכתבוהו הרי"ף ורא"ש בפרק כ"ב דשבת ק ס"ה ל"ו בגרסת הרי"ף והרא"ש וכן כתב הרמב"ם שם בפרק כ"א ר רמב"ם בפרק ח וכתב הרב המגיד שהוא מסוגיא דבבב"ם בפרק דם חסאת ש שם מהא דחלין קכ"ז שבת קנ"ד א הר"ן [סימן שלז] א מסקנא דגמרא שבת כ"ב ובכמה דוכתי ב שם ג מסקנא דגמרא שבת צ"ה ד טור בשם הרמב"ם בפרק א ש שם בשם בה"ג וכן כתבו התוספות צ"ה בשמו וכן פסק הרי"ף בפרק כל הפלים וכתב הר"ן שכתב בתשובה דהא דתנן בפרק ב דביצה דתקמים אוקרים לכבד בין המטות ר"י היא ולא קמיא לן פותה ו רמב"ם בפרק כ"א ממעשה דתלמידו של ר"מ שבת מ' ובחוספתא פרק י"ז ז שבת קמ"א [סימן שלח] א ערוכין ק"ד ב טור בשם אבי העזרי ג אגור בשם תשובת אביו ד ערוכין ק"ד ברייתא וגמרא שם ה טור בשם רבנו חננאל והרי"ף ו לפרוש הרי"ף ולפי מה שכתב הבית יוסף גם לרבני רבנו חננאל ז ערוכין ק"ד ח טור בשם הרמב"ם בפרק כ"א וכתב הרב המגיד שם שהוא מדברי אממר שם ט הרא"ש שם בשם רבנו תם י משנה בביצה ל"ה כ לפרוש רבנו יונה והביאו הטור והרא"ש שם ל שם בגמרא מ משנה שם נ ברייתא שם ס רמב"ם בפרק כ"ה [סימן שלט] א משנה בביצה ל"ו ב משנה שם ג ברייתא שבת מ' ד וכן פרש הר"ן לפי גרסת הרי"ף שם וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ג

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שלט - כמה דינים פרטיים הנוהגין בשבת

ג "אין מטפחין להכות פה אל פה ולא מספקין להכות פה על גרף ולא מרקדין, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ואפלו להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אחת פנגד אחת פדךך המשוררים, או לקשקש באגוז לתינוק או לשחק בו בזוג כדי שישתק, כל זה וכיוצא בו אסור, גזרה שמא יתקן כלי שיר. ולספק בלאחר יד מטר. הגה והא דמספקין ומרקדין האינדא ולא מחינין בהו, משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו'. ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי, דאין אנו בקיאים בעשיית כלי שיר וליכא למגור שמא יתקן כלי שיר, דמלתא דלא שכיח הוא, ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל (תוספות סוף פרק המביא כדי יין):

ד "אין דנין. הגה ולכן היה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענש כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו פלוג (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שבלי הלקט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רבנו תם), ואפשר דהוא הדין הכניסה לחפה שרי (סמ"ג). ואף על גב דלא קומא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם פי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנהוגין ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין והיו ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס אז. ומפל מקום לכתחלה יש לזהר שלא יבא לידי פך (ועין בטור אכן העזר סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מיבמין, ואין פונסין, ולא מקדישין ולא מעריכין ולא

מחרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, וואין פודין הפן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דחקיף לה עלמא). וכלם אם נעשו, שוגגין או מזידין או מטעין, מה שעשו עשו:

ה להפונס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביום טוב (ועין לעיל סימן ר"פ):

ו "אסור לאדם להשיט במים דבר להוליכו מאצלו או להביאו אצלו, וילכן קיסמים שעל פני המים אסור להפצילן לכאן ולכאן כדי לנקות המים שיהיו יפים:

ז "ספינה, אם היא יושבת בקרקע הים ואינה שטה כלל מטר לכנס בה, "ואם היא קשורה כמנהג הספינות העומדות בנמל, אף על פי שהיא שטה על פני המים מטר לכנס בה:

סימן שמ - פקח דינין מדברים האסורים בשבת בעין תולדת מאבות. ובו י"ד סעיפים:

א "אסור לטל שערו או צפרניו, בין ביד בין בכלי, בין לעצמו בין לאחרים. ויחזיב על שתי שערות. וימלקט לבנות מתוך שחורות, אפלו באחת חזיב. ודבר זה אפלו בחל אסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה. הגה ועין לעיל סוף סימן ש"ג דין סריקה וחפיפה:

ב "אסור לחתך יבלת מגופו, בין ביד בין בכלי, בין לו בין לאחר:

ג 'המוחק דיו שעל הקלף או שענה שעל הפנקס, אם יש במקומו כדי לכתב בו אותיות חזיב. הגה אסור לשבר עוגה שקכת עליה כמין אותיות אף על פי שאינו מכון רק לאכילה, דהוי מוחק (מרדכי פרק כלל גדול):

ד 'יש לזהר שלא לכתב באצבעו במשקין על השלחן או באפר. אבל מטר לרשם באויר כמין אותיות (תרומת הדשן סימן ס"ג):

ה "מטר לרשם בצפרן על הספר כמו שרשומין לסימן, שאין זה דבר המתקנים:

ו "חוט של תפירה שנפתח אסור למתחו משום תופר:

ז 'אותם שמהדקים הבגדים סביב זרועותיהם על ידי החוט שמוחתין אותו ומתהדק אסור למתחו אלא אם כן יהיו הנקבים רחבים קצת ומתקנים בתפירה בעגול:

ח "מוכין שנפלו מן הכסת מטר להחזירם, אבל אסור לתנם בתחלה בכסת:

ט "אסור לקבץ מלח ממשרפות המלח, שדומה למעמר, וכן אסור לקבץ כל דבר ממקום גדול:

י "המקבץ דבלה ועשה ממנה עגול, או שנקב תאנים והכניס החבל בהם עד שנתקבצו גוף אחד, הרי זה תולדת מעמר וחיב, וכן כל כיוצא בזה:

יא "אף על פי שנותנים שמשמין ואגוזים לדבש, לא יחבצם בידו:

יב "הנותן זרע פשתן או שמשמין וכיוצא בהם במים, חיב משום לש, מפני שמתערבים ונתלים זה בזה:

יג "אין שוברים התרס ואין קורעין הנגיר, מפני שהוא כמתקן כלי:

יד "המדבק גירות או עורות בקולן של סופרים וכיוצא בו, הרי זה תולדת תופר וחיב, וכן המפרק גירות דבוקים או עורות דבוקים ולא נתפון לקלקל בלבד, הרי זה תולדת קורע וחיב:

באר הגולה

ה משנה בביצה ל"ו וישם בגמרא ורמב"ם בפרק כ"ב ז רמב"ם שם מהא דירושלמי בשם רבנו יונה שם ח משנה ביצה ל"ו ט ריב"ש בתשובה וכתבי מהר"ר ישראל והר"ן שם י גטין ע"ז כ וירושלמי וכתבוהו הר"ף ורא"ש בפרק ה דביצה ל הר"ן שם בשם הירושלמי מ מרדכי בפרק ה דביצה בשם הירושלמי ג שם בהגה"ה ס האגור בשם ר' אביגדור ע בית יוסף וישפן נראה מדברי הנל בו (פימן שבו) א שבת צ"ד ב שם בגמרא ג ברייתא שם וכתנא קמא ונראה לעניות דעתי שצריך לפרש דאנטל בכלי קאי וכן כתבו הר"ף והרא"ש והרמב"ם והטור ושא"ר פוסקים ומה שקכת הר"ן בשם רבנו הננאל שהוא מסכים לדברי ר' אליעזר דחה הרב בית יוסף ועין שם ד שם בגמרא ה רמב"ם בפרק ט מוסגינא דערויבין ק"ג ו ברייתא שבת ע"ה ז תרומת הדשן סימן ס"ג בשם אור זרוע ח טור ט שבת ע"ה י טור בשם ר' פרץ ומרדכי פרק ז דשבת והגהות מימוני פרק י ושא"ר פוסקים כ ברייתא שם מ"ח ל שם עבודת גלולים ואסוניה איכא אף לאפני דפליגי שם פינן דאינה גדולי קרקע בית יוסף מ רמב"ם פרק ח ז הרמב"ם בפרק כ"א וכתב הרב המגיד שהוא מהתוספתא פרק י"ב ס טור והרמב"ם בפרק ח' מהא דזבחים צ"ד ע רמב"ם בכפ"ג פ רמב"ם בפרק י'

סימן שמה - התר נדרים

בשבת. ובו ג' סעיפים:

א *מתירים נדרים בשבת אם הם לצרף השבת, כגון שנדר שלא לאכל או שלא לשנות, באף על פי שהיה לו פנאי להתירם קדם השבת. יאכל הבעל יכול להפיר נדרי אשתו יאכלו שאינם לצרף השבת, מפני שאם לא יפיר לה היום לא יוכל עוד להפירם:

ב *מי שנשבע לעשות מלאכה פלונית עד זמן פלוני ולא נזדמן לו לעשותה עד יום האחרון של אותו זמן, ואותו יום בא בשבת ויש לו פתחים להתיר נדרו, נשאלין אפלו בשבת:

ג ינהגו להתיר חרמי הקהל בשבת אף על פי שאינם לצרף השבת (ועין לעיל סוף סימן ש"ו):

סימן שמב - בין השמשות מתר לעשות דברים שאסרו חז"ל משום גזרה. ובו סעיף אחד:

א *כל הדברים שהם אסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם בין השמשות (ועין לעיל סימן רס"א וסוף סימן ש"ו). כהוא שיהא שם דבר מצוה או דחק. כיצד, מתר לו בין השמשות לעלות באילן או לשיט על פני המים להביא לולב או שופר, וכן מוריד מהאילן או מוציא מהכרמלית ערוב שעשה, וכן אם היה טרוד ונחפו לדבר שהוא משום שבות, מתר בין השמשות, ומטעם זה מתר לומר בין השמשות לאינו יהודי להדליק לו נר בשבת:

סימן שמוג - דיני קטן בשבת.

ובו סעיף אחד:

א *קטן אוכל נבלות אין בית דין מצוין להפרישו, יאכל אביו מצוה לגער בו להפרישו (מאסור דאורייתא). ילהאכילו בגדים אסור אפלו דברים שאסורים מדברי סופרים, וכן אסור להרגילו בחלול שבת ומועד אפלו בדברים שהם משום שבות. הגה ויש אומרים דכל זה בקטן דלא הגיע לחנופה, אבל הגיע לחנופה צריכים להפרישו (תוספות פרק פל פתחי, ויש אומרים דלא

שנה חנופה לבית דין אלא לאב בלבד (בית יוסף). וקטן שהקה את אביו או עבר שאר עברות בקטנותו, אף על פי שאין צריך תשובה כשיגדל, מכל מקום טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אף על פי שעבר קדם שנעשה בו עושיין:

סימן שדמו - דין ההולף במדבר

בשבת. ובו ב' סעיפים:

א *ההולף במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבועה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו, ומקדש השביעי בקדוש והבדלה, ויום יש לו ממה להתפנס אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו, ואז יעשה מלאכה בכל יום, אפלו ביום שמקדש בו, כדי פרוסתו ימצמצמת. וימתר לילך בו בכל יום, אפלו ביום שמקדש בו:

ב *היה יודע מנן יום שיצא בו, כגון שיודע שהיום יום רביעי או יום חמישי ליציאתו אבל אינו יודע באיזה יום יצא, מתר לעשות מלאכה כל מה שירצה ביום שמיני ליציאתו שביום פנה יצא מביתו, דברדאי לא יצא בשבת, וכן ביום ט"ו וביום כ"ב וכן לעולם:

סימן שמה - דין ארבע רשיות

בשבת. ובו י"ט סעיפים:

א *ארבע רשיות לשבת, רשות היחיד, ורשות הרבים, פרמלית (פרוש, רף מל, לא לח ולא יבש אלא בינוני, הכי נמי לא רשות היחיד לפי שאין לו מחצות, לא רשות הרבים, שאינו דומה לדגלי מדבר, דלאו להלוקא דרבים עבידא. רש"י) ומקום פטור:

ב *איזהו רשות היחיד, מקום המקף מחצות גבוהות עשרה טפחים ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר, וכן חריץ עמק עשרה ורחב ד' על ד', וכן תל גבוה עשרה ורחב ד' על ד'. הגה יש אומרים דבעינן באלו ארבעה על ארבעה, הן ואלכסונן, וכמו שיתבאר לקמן סימן שמ"ע (הגהות אשרי פרק קמא דשבת ותוספות ערובין דף נ"א):

ג *בתלים המקיפים רשות היחיד, על גביהם רשות היחיד אפלו אינם רחבים ד':

ד *חורים שבבתלי רשות היחיד שכלפי רשות היחיד, הם רשות היחיד. הגה ואם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים, נדונים לפי גבהן ורחבן, כמו שיתבאר סימן זה סעיף י"ג (בית יוסף בשם הרשב"א והמגיד):

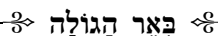
ה *אור רשות היחיד הוא רשות היחיד עד לרקיע:

ו *אפלו כלי, כגון תבה או מגדל או פורת, אם יש לרבע בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה הוי רשות היחיד:

ז *איזהו רשות הרבים, רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקרים ו"אין להם חומה, ואפלו יש להם חומה, אם הם מפלשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות בלילה) (טור) הוי רשות הרבים. ט"ז אומרים, שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים:

ח *מבואות הרחבים ט"ז אמה ומתקצרים בקצתן ואין בהם ט"ז אמה, יש אומרים שאם ארץ לארץ רשות הרבים, הרי הם רשות הרבים:

ט *מבואות הרחבים י"ג אמות ושלש ושני ראשיהם מפלשים לרשות הרבים שהוא רחב ט"ז, יש אומרים שהוא רשות הרבים: לפי דבר שהוא ברשות הרבים, אם אינו גבוה (שלשה) טפחים, אפלו הם קוצים או צואה שאין רבים דורסין עליהם, חשובים כקרקע והוי רשות הרבים, ואם הוא גבוה שלשה, ומשלשה עד תשעה ולא תשעה בכלל, אם הוא רחב ארבע על ארבע הוי פרמלית, ואם אינו רחב ארבע על ארבע הוי מקום פטור. ו"אם הוא גבוה ט' טפחים ימצמצמים ורבים מכתפים עליו, הוי רשות הרבים אפלו אינו רחב ארבעה. ויש מי שאומר דהוא הדין לגבוה מתשעה ועד עשרה ורבים מכתפים עליו, הוי רשות הרבים אפלו אינו רחב ארבעה. וימעשרה ולמעלה, אם הוא רחב ארבעה הוי רשות היחיד, ואם לא הוי מקום פטור אפלו יש בו מקום כדי לחק להשלימו לארבעה:

סימן שמה א משנה בשבת קנ"ז ב שם בעיא ונפשטה ג משנה שם ד שם בעיא ונפשטה ה תשובת הרשב"א ו הרשב"א בתשובה **סימן שמב** א ערובין י"ג אוקמינן מתניחין קרבי דסבידא לה הכי ב טור מהא דערובין דאין מערבין תחומין אלא לדבר מצוה וכן כתב הרב המגיד בפרק כ"ד בשם הפמפשים ג ערובין שם ד הרמב"ם שם **סימן שמוג** א טור וסמ"ג ובעל התרומה מעבדא דאיךסי מפתחות וכו' יבמות קי"ג וקו"ד ועין בבית יוסף שפרשו גם פן לדברי ר"מ בפרק כ"ד על דרך זה ב סמוגיא דיקמות, והאריך הבית יוסף בזה ג רמב"ם בסוף הלכות מאכלות אסורות **סימן שדמו** א שבת ס"ט מימרא וברייתא ב שם משמעות הגמרא ג הר"ן שם ד שם וכן כתבו תוספות והרא"ש בתרוץ שני ה מימרא דרבא שם **סימן שמה** א ברייתא שבת ו' ב שם בברייתא ובכמה דוכתי ג שם צ"ט בעיא ונפשטה ד שם ו' ה שם ז' ו שם ח' בשמעטא דבורת ז שם צ"ט ח ברייתא ערובין בפרוש רש"י ט רש"י שם וכן נראה דעת הרא"ש בפרק קמא דערובין ובפרק ג' דביצה וסמ"ג וסמ"ק ותספר התרומה והרוקח בסימן קמ"ה ותוספות בפרק א דשבת שמשמע קצת פן וכן כתב בפרק י דשבת אכל הרמב"ם לא הזכיר תנאי זה בפרק י"ד וכן כתב הרב המגיד בשם רמב"ן ורשב"א הסכים עמהם וכן כתב בהגהות מרדכי ממסקת שבת שבסוף ערובין וכן כתב הר"ן בסוף פרק במה אשה והריב"ש בשו"י שאף שאין ס' רבוא עוברין בו הוי רשות הרבים י הרב המגיד בפרק י"ד בשם הרשב"א כ הראש בפרק ג דערובין בשם ר"י ל שבת ז' מ שם ח' ג רמב"ם בפרק י"ד ס הרא"ש שם וכן כתב הטור ע שם בפרק ז' ו

יא ^אגמא ברשות הרבים, אם אינה עמקה שלש הוי רשות הרבים, משלש עד עשרה, אם רחבה ארבעה הוי פרמלית, ואם לאו הוי מקום פטור, ואם היא עמקה עשרה הוי רשות היחיד, והוא שתהא רחבה ארבעה:

יב ^ברשות הרבים אינה תופסת אלא עד עשרה, אבל למעלה מעשרה הוי מקום פטור:

יג ^גחורים שבכתלים כלפי רשות הרבים, אם הם גבוהים למעלה משלשה אינם פרשות הרבים, אלא נדונים לפי מדותיהם:

יד ^דראיזה הוא פרמלית, מקום שאין הלוח לרבים, כגון ים וביקעה, ואצטונית ואצטבא (פרוש אצטונית, מקום שלפני החניות שיושבים שם הסוחרים, ואצטבא הוא מקום שמניחין עליו פרקמטיא), שלפני העמודים ברשות הרבים והיא רחבה ארבעה ונבזה משלשה ועד עשרה, וקורן זוית הסמוכה לרשות הרבים כגון מבואות שיש להן ג' מחצות ואין להם לחי או קורה ברביעית (טור), ורשות הרבים שהיא מקרה, יותל שיש בו ד' על ד' ואינו גבוה עשרה וכן חריץ שהוא ד' על ד' ואינו עמק עשרה:

טו ^הבית שאין תוכו עשרה וקרויו משלימו לעשרה ויש בו ד' על ד', תוכו פרמלית ועל גבו רשות היחיד. ואם חוקק בו ד' על ד' אפלו באמצע רחוק מן הכתלים, נעשה פלו רשות היחיד:

טז ^וג הבולט על מחצות הבית בענין שאין מחצות הבית נפרות לעומד על הגג, הוי פרמלית ואפלו הוא גבוה ורחב הרבה, ואם חלון פתוח לו מן הבית הוי פרשות היחיד. וכן זיזין הבולטים מן הכתל ויש בהם ד' על ד', הוי פרמלית, אלא אם כן חלון הבית פתוח להם:

יז ^זחורי פרמלית אינם כפרמלית, אלא הם נדונים לפי גבהם ורחבם:

יח ^חגדר פרמלית, שלא יהא פחות מד' על ד' ואינה תופסת אלא עד עשרה ולמעלה מעשרה הוי מקום פטור. לוימים ונחלים,

ממציא משחינון, הלכך הנוטל מהם מעל פני המים, עד עשרה באויר הוי פרמלית, למעלה מי' באויר הוי מקום פטור. הגה בור העומד בכרמלית אפלו עמק מאה אמה הוי פרמלית, אלא אם כן הוא רחב ד' על ד', דאין מקום פטור בכרמלית, כמו שנתבאר בסמוך:

יט ^טמקום פטור הוא מקום שאין בו ד' על ד' ונבזה משלשה ולמעלה עד לרקיע, יאו חריץ שאין בו ד' על ד' ועמק יותר משלשה, וכן המחצות הגבוהות מג' ולמעלה ואין ביניהם ד' על ד'. הגה וכל זה דוקא בעומד ברשות הרבים, אבל בכרמלית אמרינן מצא מין את מינו ונעזר ודינו בכרמלית (ר"ן פרק ביצד משתתפין והנהגות מרדכי פרק ט"ו דשבת) (טור ובית יוסף בשם רמב"ם). ויש חולקים ואומרים דאין חלוק בין רשות הרבים לכרמלית (רש"י והמגיד פרק י"ד בשם רשב"א), אבל אם עומד ברשות היחיד, לכלי עלמא דינו ברשות היחיד (בית יוסף):

סימן שמו - דיגי צרובין מן התורה. ובו ג' סעיפים:

א ^אמן התורה אין חיב אלא במוציא ומכניס וזורק ומושיט מרשות היחיד לרשות הרבים או מרשות הרבים לרשות היחיד, וחקמים אסרו מפרמלית לרשות היחיד או לרשות הרבים או מהם לכרמלית, אבל מקום פטור מתר להוציא ולהכניס ממנו לרשות היחיד ולרשות הרבים ומהם לתוכו. אבל העומד ברשות היחיד ומוציא או מכניס או מושיט וזורק לרשות הרבים דרך מקום פטור או איפקא, חיב. וכן לא יעמד אדם על מקום פטור ויקח חפץ מיד מי שעומד ברשות הרבים ויתננו למי שעומד ברשות היחיד או איפקא. ולהחליף דרך מקום פטור ברשות דרבנן, ויש אוסרים ויש מתירים (עין לעיל סימן שע"ב סעיף ו').

ב ^במן התורה אין חיב אלא במעביר ד' אמות ברשות הרבים, וחקמים אסרו להעביר ד' אמות בכרמלית. וים וביקעה תרי גוגי פרמלית נינהו, ומתר לטלטל מזו לזו תוף ד' אמות:

ג ^גהקרפף (פרוש, מקום שמקף מחצות בלא קרוי כמו חצר) יותר מבית סאתים שלא הקף לדירה, אסרו חכמים לטלטל בו אלא תוף ארבע אמות, ומתר להוציא ממנו לכרמלית אחר כגון בקעה העוברת לפניו. הגה ולכן מתר לקח מפתח מפרמלית שלפני גנה לפתח ולנעל ולהחזיר המפתח אליו (טור), ובלבד שלא יהא ביניהם אסקפא שהיא רשות היחיד, כגון שהיא גבוה עשרה ורחבה ארבעה, או שיש לה שתי מחצות מן הצדדים שהם רחבים ארבע ומשקוף עליה רחבה ארבע, דאז הוי רשות היחיד אף על פי שאינה גבוה עשרה. מיהו, אסור להכניס מאסקפה לרשות היחיד או איפקא, דחוישינן שמא לא יהיה התקרה ארבע, ואז אם אין האסקפה גבוה שלש יש לה הדין שלפניה, ואפלו אם גבוה שלש, מאחר שכל רשות שלנו הם פרמלית אמרינן מצא מין את מינו ונעזר, כמו שנתבאר סימן שמו"ה. וכן אם התקרה רחבה הרבה ואין לה מחצות מן הצדדים, דינה פרשות שלפניה, וכן כגגין שלנו הבולטין לפני הבתים, דינה פרשות שלפניהם (הנהגות מרדכי פרק קמא דשבת):

סימן שמו - על איזה הוצאה חיב מן התורה. ובו סעיף אחד:

א ^אמן התורה אינו חיב אלא כשעוקר חפץ מהר"י והניחו ברשות הרבים או איפקא, אבל פשט ידו לפניו וחפץ בידו ונטלו חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לחוץ וחפץ בידו ונטלו חברו העומד בחוץ, שזה עקר וזה הניח, שניהם פטורים, אבל אסור לעשות פן מדרבנן. ואם פשט ידו לפניו וחפץ בידו והניחו לתוף יד חברו העומד בפנים, או שפשט ידו לפניו ונטל חפץ מתוף יד חברו העומד בפנים והוציאו לחוץ, שנמצא שהעומד בחוץ לבדו עקר והניח, הוא חיב וחברו פטור אבל אסור. ואפלו אם העומד בחוץ הוא אינו יהודי, אסור, מפני שהוא פנותנו על מנת להוציא. והוא הדין להוציא ידו לחוץ והניחו ביד חברו העומד בחוץ או שנטל מיד חברו העומד בחוץ והכניס בפנים, שהעומד בפנים חיב, שהוא עקר והניח, והעומד בחוץ פטור אבל אסור:

באר הגולה

פ שם ויכרבא וכן כתב הרא"ש שם צ משנה שם ק' ובגמרא ז' בפרוש רש"י שם ק שם ז' ויכרבא ר הר"ן שם ש בריתא שם ז' ת שם בפרוש רש"י א שם בגמרא ובפרוש רש"י קרן זוית שנקנס בו בית לתוכו והניח מקרקעו לרשות הרבים והפרוש שכתוב בטור והביאו הרב רמ"א הוא דעת הרמב"ם בפרק י"ד, ויכרבא כתב הרב המגיד שיש חולקין עליו ב שם ג הרמב"ם בפרק י"ד ד שם בגמרא ה שם ו ערובין צ"ב ז הרא"ש שם ח טור ט ערובין פרק ג י טור והרב המגיד כ שבת ז' ל שם ק' ויכרב חסדא ויכרבא רה"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק י"ד מ שם ז' נ רמב"ם בפרק י"ד ס שם [סימן שמו] א שבת ו' וצ"ו ב בריתא שם ו' וחי ג בריתא שם ה' וכתנא קמא הרא"ש והר"ן והרמב"ם בפרק י"ד ורבנן יונה ד בריתא שם ז' וחי ה הרא"ש בשם הר"ז והראב"ד והספיק עמהם מהא דערובין פ"ו וכן כתב הרשב"א ו הר"ף שם ורמב"ם בפרק י"ד כמו שכתב הרב המגיד שם ושפן הורו גדולי המורים ז שבת ו' ח שבת ז' וערובין ס"ז דרשות היחיד גמור הוא ט ערובין שם וכ"ג י שם ס"ז [סימן שמו] א פשוט בריש שבת במשנה ויכרבא ב בן כתבו התוספות והרא"ש והר"ן מפני שמכשיל את חברו ג שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שמח - דין המושיט

מ'רשות ל'רשות. ובו סעיף א'חד:

א "היה עומד ברשות היחיד והוציא ידו מלאה פרות לרשות הרבים בתוך עשרה, בשוגג מ'ר להחזירה לאותו חצר ואסור להושיטה לחצר אחרת, ואם במזיד, אסור אפלו להחזירה לאותו חצר. וי'ש אומרים דהני מלי פשהוציאה מבעוד יום, אבל אם הוציאה משששקה מ'ר להחזירה, ש'מא ישליכם מ'דו ויבא לידי חיוב חטאת, ו'במה דברים אמורים פשהוציאה לרשות הרבים, אבל אם הוציאה לכרמלית, בכל גונא מ'ר להחזירה:

סימן שמט - דין ארבע אמות

ברשות הרבים. ובו ה' סעיפים:

א "כל אדם יש לו ד' אמות ברשות הרבים שיכול לטלטל בהם, ב'ומודדים לו באמה שלו, ואם אמתו קטנה, נותנים לו ד' אמות בינוניות של כל אדם, ש'כל אחת מהן ששה טפחים (ועין לקמן סימן שצ"ו):

ב יד' אמות שאמרו, הן ואלכסונו, שנמצא שהם חמש אמות וש'לשה חמשים. וי'ש מי שאומר, שמד' אמות עד חמש וש'לשה חמשים פטור אבל אסור:

ג ה'מ'ר לו לאדם לעקר חפץ מ'רשות הרבים ולהניו להברו שאצלו בתוך ארבע אמותיו וחברו ו'לחברו שאצלו, אף על פי שהחפץ הולך במה מלין ברשות הרבים, ובלבד שלא יוציאנו חוץ מתחום שלו. וי'ש מי שאוסר (ועין לעיל סימן ש"א סעיף מ"ב):

ד "היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה, כגון שיש ביניהם ו'

אמות, מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא יוציא כל אחד מתוך שלו לתוך של חברו. היו שלשה והאמצעי מבלע ביניהם, כגון שפניו שנים החיצונים שמונה אמות, האמצעי מ'ר עם כל אחד מהחיצונים במה שארבע אמותיו מבלעים בתוך שלו, ושנים החיצונים אסורים זה עם זה:

ה א'סור להוליך חפץ פחות פחות מארבע אמות, ואפלו בין השמשות, ואפלו בכרמלית:

סימן שנ - דין המוציא ראשו ורבו מ'רשות ל'רשות. ובו ג' סעיפים:

א "עומד אדם ברשות היחיד ומוציא ידו לרשות הרבים וטלטל שם חפצים בשאינם צריכים לו במקום שהוא עומד, שנוטלן מ'מאן ומניחן כ'אן ובלבד שלא יעבירם ארבע אמות, ולא חישבן ש'מא וביאם אליו כ'י'ן שאינם צריכים לו במקום שהוא עומד שם. הלכך מ'ר לעמד ברשות הרבים לטל מפתח ברשות היחיד ולפתח שם, וכן מ'רשות היחיד לרשות הרבים. ו'אבל לא י'עמד ברשות היחיד וי'וציא ראשו לרשות הרבים וישתה שם או איפכא, אלא אם כן יכניס ראשו ורבו למקום שהוא שותה, ד'כ'י'ן שהוא צריך לאלו המים חישבן ש'מא וביאם אליו. ו'אבל מ'ר לעמד ברשות היחיד או ברשות הרבים ולשתות בכרמלית או איפכא. וי'ש מ'רשים, ד'חפצים הצריכים לו הינו כלים נאים שהוא צריך להם, אבל אם הם כלים שאינם נאים, מ'ר לשתות בהם אף על פי שלא הוציא ראשו ורבו אלא שהושיט צ'נארו לכד. וי'שא'ר טלטולים חוץ משתיה, אפלו כלים נאים

מ'ר לטלטל, שלא י'זרו אלא בכלים נאים ובשתיה בהם, שהוא מ'קרבן לפיו:

ב "לא י'עמד אדם ברשות הרבים וישתין או ירק ברשות היחיד ט"ו בכרמלית או איפכא, אפלו אם הוציא פיו ואמתו לחוץ:

ג ר'קו שנתלש בפיו ומוכן לזרקו, כ'יש מי שאומר שלא י'לך ד' אמות ברשות הרבים עד שירק:

סימן שנא - דין המושיט ידו לצנור ברשות הרבים ל'שתות. ובו סעיף א'חד:

א "לא י'עמד אדם ברשות הרבים ויחבר ידו למזחילה, שהוא צנור ארץ מ'נה לארץ הגג בתוך ג' טפחים סמוך לגג, ולקבל המים מ'מנה, ש'פניו שהוא בתוך ג' סמוך לגג חשוב כגג ואסור כ'י'ן אם הוא למעלה מעשרה או למטה מעשרה, אבל מ'ר לקלט מן האויר אפלו אם ידו תוף ג' למזחילה. כ'היתה מזחילה בולטת ג' מן הגג, וכן סתם צנור ש'בולט ג', יכול לחבר ידו אליהם ולקבל המים, וכגון שאין כ'הן ד' על ד' והן למטה מעשרה, ו'אבל אם יש כ'הן ד' על ד', או י'אפלו אין בהם ד' על ד' והן למעלה מעשרה, אסור:

סימן שנב - הקורא בספר ונתגלגל מ'רשות ל'רשות. ובו ב' סעיפים:

א "הקורא בספר על האסקפה ונתגלגל ראש האחד מהספר מ'דו ונשא'ר ראש השני כ'דו, גוללו אצלו אפלו נתגלגל חוץ לד' אמות, ו'אפלו ברשות הרבים והאסקפה ברשות היחיד, משום כ'ז'י'ן כתבי הקדש התיירו. הגה ד'רבים ד'רסי על האסקפה. ודוקא כתבי הקדש, אבל בשאר ד'רבים אסור אסור לא נפלו אלא לכרמלית (המגיד פ'ק ט"ו ורשב"א):

באר הגולה

(סימן שמח) א שבת ג' ב ממשמעות הגמרא וכן כתב הרב המגיד בפ'ק י"ג ג' הר"ן בשם התוספות והוא הדין בשם הרמב"ן והרשב"א ד בית יוסף (סימן שמט) א פשוט בערוכין מ"ח ב שם מסקנת הגמרא א שם נ"א וכפ'רש"י וכן כתב התוספות והרא"ש שם בשם רבנו תם ורמב"ם בפ'ק י"ב ד הרב המגיד בשם הראב"ד ה משנה שם נ"ה וכו' והנה רמב"ם בפירוק י"ג מהלכות שבת ו והוא הדין בשם הראב"ד והר"ה וכן כתב הראש בשמו ז הר"ף לדעת הר"ה ו'הרב המגיד שם בפ'ק י"ב בשם הרמב"ן ח משנה שם מ"ה ט ר"י בחו"ט בשם מ'ר שר שלום והכל בו מהא דקוץ ברשות הרבים שבת מ"ב ומ'הא דג'דשו ס'אה שם קנ"ג י תוספות והמ'רדכי בפ'ק ג' דערוכין (סימן שג) א משנה ערוכין צח וכתנא קמא ב שם צט בגמרא משנה דלא י'עמד וכו' ג שם במשנה ד משנה שם צ"ט ה שם בגמרא וכר'בא ו הרב המגיד בפ'ק ט"ו בשם יש מ'רשים ו'ה דעת הרמב"ם שם ז הרב המגיד לדברי הרמב"ם שם ח משנה שם צ"ח ט הרא"ש בפ'ק ו' דשבת לכלי עלמא י שם בענין ולא נפ'שטא וכתבו התוספות שם בערוכין צ"ג דאסור להוציא כ טור וכו' והנה במשנה שם צ"ח דמשמע שלא פליג תנא קמא א'הא (סימן שנא) א משנה בערוכין צ"ט ובגמרא שם וכשיטת רש"י טור ב שם פשוט בגמרא ג בריתא שם ד שם כפ'רש"י כפי שיטתו (סימן שנב) א משנה בערוכין צ"ו ב כ'אוקימתא דרב שם בגמרא צ"ח וכן כתב הר"ף ברא"ש

ג יהיה קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו
האחד מידו, עד שלא הגיע לעשרה
טפחים התחתונים הקרובים לארץ גוללו
אצלו, הגיע לעשרה טפחים התחתונים,
אם הכתל משפע בענן שנוח עליו, אסור
לגוללו אצלו, וכדי שלא יעמד בבזיון
הופכה על הכתב, ואם אינו משפע, כל
זה שלא הגיע לארץ גוללו אצלו:

סימן שנג - דיני זיוון ברשות
הרבים. ובו ג' סעיפים:

א "שני בתים בשני צדי רשות הרבים והם
של אדם אחד או של ב' וערכו, אם
שניהם שוים מתר לזרק מזו לזה, וואם
אחד גבוה מחברו אסור לזרק מזו לזה,
אלא אם כן הם כלי חרס וכיוצא בהם
שאם יפלו ישברו. ובמה דברים אמורים,
ברשות הרבים עוברת ביניהם, אבל אם
היתה פרמלית עוברת ביניהם מתר בכל
גונא:

ב "זיו, דהנינו דף הבולט מן הכתל לרשות
הרבים, למעלה מעשרה ויזש בו ד' על
ד' וחלון הבית פתוח לו משתמשין
עליו. אם היו שני זיוים זה למטה מזו
והם של שני אנשים, אף על פי ששניהם
למעלה מעשרה, אם יש בזיו העליון
שלפני החלון רחב ד' על ד' אסור
להשתמש עליו, מפני שהוא רשות בפני
עצמו והזיו שתחתיו רשות אחרת ואוסרין
זה על זה, ואם אין בעליון ד' וגם אין
פתחון ד', משתמש בשניהם ובכל הכתל
עד עשרה טפחים התחתונים. הנה
פתחון ד' ובעליון אין בו ארבעה, אינו
משתמש בעליון אלא כנגד חלונו בלבד,
אבל בשאר הזיו שבשני צדדי החלון
אסור להשתמש מפני זה שתחתיו שחלק
רשות לעצמו:

ג 'כל זיו היוצא על אור רשות הרבים שמתר
להשתמש עליו, כשהוא משתמש בו אין
נותנין עליו ואין נוטלים ממנו אלא כלי
חרס וזכוכית וכיוצא בהם שאם יפלו
לרשות הרבים ישברו, אבל שאר כלים
אסורים שמא יפלו לרשות הרבים ויביאם.
הגה ודוקא זיו וכיוצא בו, אבל אם הוא דבר

רחב כגג, שהשתמש עומד שם עם הכלי,
מתר להשתמש בכך הכלים (בית יוסף בשם
הירושב"א). וואם הנה זיו אחד לכדו יוצא
על אור פרמלית, כל שהוא גבוה י' לעולם
מתר, בין רחב בין קצר, ואפלו פלים שאין
משתברין, שלא גזרו בכרמלית:

סימן שנד - דיני בור ואשפה
ברשות הרבים. ובו ב' סעיפים:

א "בור ברשות הרבים וחליא סביבו, אם
עומד בתוף ארבעה טפחים לרשות
היחיד, מתר למלאת ממנו לרשות היחיד
אפלו אין החליא גבוה י', ואם הוא רחוק
ד' מרשות היחיד, אין ממלא ממנו אלא
אם כן תהא החליא גבוה ד':

ב באשפה ברשות הרבים שגבוהה י' ורחבה
ד', אם היא של רבים מתר לזרק לה
מרשות היחיד הקרוב לה. הגה ולא חישנין
שמה יתגלגל מן האשפה לרשות הרבים
ואתי לאתויי, דאין דרך לזרק לאשפה אלא
דברים מאוסים (המגיד פרק ט בשם הרשב"א)
ואם היא של יחיד, אסור משום יחיד
עשוי לפנות אשפה שלו ויבאו לשפך שם
בדרך ונמצאו שופכים ברשות הרבים:

סימן שנה - דיני גזוזטרך ובית
הכפסא. ובו ה' סעיפים:

א "גזוזטרך (פרוש, דף או בנן בולט מתוף
הבתים חוצה) שהיא למעלה מן המים
וחלון פתוח לה מן הבית, אין ממלאין
ממנו אלא אם כן עשה לה מחצה כל
סביבה, או יעשה המחצה סביב הגב
שדולים דרך שם, ויהא שיהא בו ד' על
ד', ואין חלוק בין אם יעשה למטה
מחברת לה אם יעשה על גבה, ובין
שעשה מחצה מתרין וגם לשפך ממנה.
וכן ההולך בספינה, אינו יכול למלאות
אאם כן יעשה לה דף ד' על ד' ועושה
בו נקב וממלא דרך שם, וידין צריך
לעשות לו מחצות, אלא אמרינן כף
הצדדים וגוד אחית מחצתא, שהקלו
בספינה מפני שאינו יכול לעשות שם מה
שיעשה בבית. והנה מלי כשהוא בתוף י'
טפחים, אבל אם דפני הספינה גבוהים
עשרה מעל המים, מוציא זיו כל שהוא

ועושה בו נקב וממלא דרך שם, שהרי
דרך אור מקום פטור הוא ממלא וסגי
בהכר זיו. ויממיו יכול לשפך על דפני
הספינה והם יורדים לים, דכיון דלא זרק
להו להדיא לים אלא מכחו הם באים,
כחו בכרמלית לא גזרו. הגה ועין לקמן
סוף סימן שניז. ב' ספינות זו אצל זו, אסור
לטלטל מזו לזו אלא אם כן קשורות זו בזו
או אלא אם כן הם גבוהים מן המים יו"ד,
ויצרכים לערב ביחד אם הם של ב' בני אדם
(מרדכי פרק הזורק):

ב "בית הכפסא שעל פני המים, מתר על ידי
מחצה תלויה, ובלבד שתהא עשויה
להתיר, אבל העשויה לעניעות בית הכפסא
בלבד לא מהני, וואם עשה דף 'או קנה
פחות מג' שתפל הצואה עליו קדם שתפל
למים, אין צריך מחצות, דהנה לה כחו
בכרמלית ושרי, ויהא הדין אם בית
הכפסא עשוי כף שהצואה נופל על צדי
הכתל ואחר כך מתגלגלת ונופלת למטה
בכרמלית. וואם נשבר הדף בשבת, מתר,
משום דגדול כבוד הבריות:

ג אם בית הכפסא בולט חוץ לחומת העיר
וצואה נופלת בחפירה שסביב העיר, שיש
בה יותר מבית סאתים שהוא פרמלית
מאינו מתר על ידי מחצה תלויה, שלא
התירו אותה אלא במים, אבל על ידי דף
שרי, דכחו שרי בכל פרמלית. הגה ויש
אומרים, דאם בית הכפסא למעלה מעשרה,
שרי בכל ענין, דהא מוציא מרשות היחיד
לכרמלית דרך מקום פטור. (ועין לעיל סימן
שמ"ו דיש חולקים). ויש אומרים דאם הנה
שם צואה מבעוד יום, שרי בכל ענין, דהא
הצואה הוא מקום פטור, דלא דרסי בה
רבים (מרדכי פרק הזורק). ועין לעיל סימן
שמ"ה דיש חולקין וסבירא להו דאין מקום
פטור בכרמלית. ולפי מה שנתבאר לעיל
סימן שמ"ה דאין מקום פטור ברשות היחיד
לכלי עלמא, בית הכפסא העומד בין שני
בתים, אסור לפנות שם אם לא ערכו יחד
ולא עשו תקון מבעוד יום, כמו שנתבאר
סעיף ב', דאז שרי, דלא הוי אלא כמו חצר
שאינה מערבת, כדלקמן סימן שניז. ועין

באר הגולה

ג משנה וכאוקימתא דגמרא שם דמתניתין פלה ר' יהודה היא [סימן שנג] א שבת צ"ו ובערובין פ"ח ב שם וכרב ג הרמב"ם בפרק ט"ו ד הרב המגיד שם בשם הרשב"א ה משנה ערובין צ"ח ו שם בגמרא ובריתא ז תוספות שם והרא"ש קכ"ח משמעות דברי רש"י ח שם במשנה ובריתא ט שם בבריתא ועד סוף הסימן הוא לשון הרמב"ם בפרק ט"ו לפי גרסתו בגמרא ופרושו כמו שכתב הרב המגיד שם י שם אוקימתא דאב"י כ הרב המגיד בשם הרשב"א ושב"ה יודה הרמב"ם וכן כתבו התוספות צ"ה [סימן שנד] א משנה בערובין נ"ט וכאוקימתא דרב הונא ב משנה וגמרא שם [סימן שנה] א משנה בערובין פ"ז וכפרוש רש"י שם ב רש"י פרק ו והתוספות שם באותו פרק ג שם פרק ח איכא תרי לשני ופסק הרי"ף ורא"ש פלשנא בתרא דשרי ד שבת ק' וכרב חסדא ורבה בר רב הונא ה הרמב"ם בפרק ט"ו, וכן כתב הרב המגיד שם בשם רב האי והר"ן בפרק י"א דשבת ו רמב"ם שם ז שבת ק' ח כן כתבו התוספות והרא"ש על הא דתנן בור שביין ב' חצרות כו' בערובין פ"ו ט מרדכי בפרק י"ט דשבת והגהות בפרק ט"ו מהלכות שבת י שם במרדכי כ שם ל הגהות מרדכי פרק י מ טור מדלא קרב דימי

לקמן סימן שע"ו סעיף ד (דעת עצמו). וכל זה דוקא לכתחלה אבל, בדיעבד ששכחו ולא ערכו, מתר דגדול כבוד הבריות (הגהות מרדכי ודעת עצמו). (הולכי ספינות נהגו לעשות צרכיהן מן המשוטה לים, והואיל והמשוטה אינו גבוה י', אף על פי שרחקה ד', אינה אלא כרמלית, ומוציא מכרמלית לכרמלית. (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ד ימים שאין עמקים י' טפחים, אין להם דין מים להתיר לשפך בהם במחצה תלויה. הג"ה וכל שפן אם יבשו המים, אף על פי שהיו שם עמקים עשרה (מרדכי):

ה ה' היו שתי גזוזטראות זו למעלה מזו, משוכה זו מפגגד זו מעט ואינה רחוקה מפגגדה ד' טפחים, בין אם עומדת תוף עשרה זו לזו בין יש ביניהם יותר מגבה עשר אמות, עשו לעליונה מחצה בשתפות משל שניהם ולא עשו לתחתונה כלל, שתייהן אסורות בה עד שיערכו, וכל שפן אם עשו שתייהן לתחתונה ששתייהן אסורות עד שיערכו, אבל כל אחת מהן שעשתה לבדה בשלה, אין האחרת אוסרת עליה אפלו לא עשתה האחרת בשלה, וכן אם עשו בשתייהן בשתפות משל שניהם, אין אחת אוסרת על חברתה:

סימן שנו - דין אמת המים העוברת בחצר. וכו' ב' סעיפים:

א "אמת המים העוברת בחצר, עמקה י' ורחבה ד', אין ממלאין ממנה בשבת אלא אם כן עשו לה מחצה גבוה עשרה בכניסתה וביציאתה ויהיה טפח ממנה משקע במים. וואם היתה המחצה כלה יורדת בתוף המים, צריך שיהיה טפח ממנה יוצא למעלה מן המים. ואם התחיל לעשות המחצה אצל השפה מכל צד ולא חבר אותה באמצע כדי שיהיו המים נכנסים ויוצאים דרך י"שם, אם אין ביניהם ג' טפחים שרי, דאמרין לכוון, יש ביניהם ג' טפחים אסור. הגה והא"

הנקבים שהאמה נכנס ויוצא בהם אינם רחבים ג', אפלו מחצה אין צריך (בית יוסף בשם ריטב"א):

ב "חצר שנפרצה ולשון ים עובר על הפרצה, ואם אינו במלואו ואין בפרצה יותר מעשרה, מתר למלאות ממנו ולהכניס לבית, נפרצה במלואה או שיש בפרצה יותר מעשרה, ואם נשאר במקום שנפרץ גדודים ט' גבוהים י' והמים מכסים אותו, מתר למלאות ממנו בחצר, אבל אסור להכניס לבית אלא אם כן עשו מחצה גבוה עשרה על המים, לא נשאר גדודים, אסור אפלו למלאות בחצר:

סימן שנו - דיני חצר פחות מארבע אמות וביב. וכו' ג' סעיפים.

א "חצר שפחותה מד' אמות על ד' אמות שהיא סמוכה לרשות הרבים, אין שופכין לתוכה מים בשבת בימות החמה, שפינון שאין בה ד' אמות אין סאתים מים שאדם עשוי להשתמש בכל יום ראוי לבלע בה והוי פאלו שופך לרשות הרבים, לכך צריך לעשות גומא שתהא חללה מחזקת סאתים. הגה וכל גומא שהיא חצי אמה על חצי אמה ברום שלשה חמשי אמה מחזקת סאתים (רמב"ם), בין אם יעשנה בפנים בחצר או בחוץ, אלא שאם יעשנה בחוץ צריך לכסותה בנסרים, כדי שתהא מקום פטור ויפלו המים מידו למקום פטור, וכיון שיעשה גומא יכול לשפך בה כל מה שירצה, ואם אינה מחזקת סאתים, לא ישפך בה כלל. וואם יש בחצר ד' על ד', אפלו הוא אריך וקטין, ואו בימות הגשמים בחצר כל שהוא, מתר לשפך בה כל מה שירצה. "וחצר ואכסדרה (פרוש) בית שיש לו ג' דפנות, ודפן ד' שמעמידין בו דלת אינה מגפפת כל עקר אלא ברחבו של בית כלו, ופעמים שעושים לה אמה א' פצים מכאן ואמה א' פצים מכאן, כך פרש הערוך, ופצים הוא מעט

פתל ישר ושוה) שאין בא' מהם לכוון ד' אמות, מצטרפין לד' אמות להתיר לשפך בהם. הגה והוא הדין שתי דיוטאות שלפני ב' עליות ועליהם מעזיבה שראוי המים לבלע בהם, אם הם סמוכות זו לזו מצטרפות (בית יוסף בשם הרב ר' יהונתן) ובמה דברים אמורים, בחצר הסמוכה לרשות הרבים, אבל אם היא סמוכה לכרמלית, אפלו היא קטנה הרבה אינה צריכה גמא אפלו בימות החמה (ועין לקמן סימן שע"ז):

ב יביב שמכסה ד' אמות במשך ברשות הרבים ויש בו ד' על ד', מתר לשפך אפלו על פי הביב אפלו בימות החמה, אף על פי שהמים יוצאים מיד מידו לחוץ, ויבלבד שלא יהא סילון של עין שאין המים ראויים לבלע, אבל אם עשוי כעין רצפה של אבנים, מבליעים ושרי. ולהרמב"ם, אפלו היה ארך הביב או הצנור מאה אמה לא ישפך על פיו בימות החמה, אלא שופך חוץ לכיב והם יורדים לכיב:

ג "במה דברים אמורים, כשהמים יוצאים לרשות הרבים, אבל אם היו יוצאים לכרמלית מתר לשפך על פי הביב אפלו בימות החמה. הגה ויש אומרים דאין חלוק בין כרמלית לרשות הרבים (בית יוסף בשם תוספות והרא"ש בפרק כיצד משתתפין), ודוקא כרמלית שהיא תוף העיר, דמחלף ברשות הרבים עצמה אפלו בזמן הגה דלית לן רשות הרבים, אבל כרמלית שהיא מחוץ לעיר או חצר שאינה מערבת, שרי (מרדכי פרק הוורק וסמ"ג ודעת עצמו) (תשובת מהר"ם סימן צ'). ועיר המפקת חומה ולא ערכו בה, בחצר שאינה מערבת דמי (מרדכי סוף פרק הדר ותרומת הדשן סימן ע"ג וע"ד). ואם הצנור למעלה מעשרה, שעוברים המים דרך מקום פטור לכרמלית, יש להקל (מהרי"ל), וכן עקר:

⌘ באר הגולה ⌘

ג בית יוסף ס' משנה בערויבין פ"ו וכדמפרש לה רב וכפרוש רש"י שם בלשון ראשון ע' דמפרש לה רב ששת שם פ פרוש שהעליונה משתמשת דרך הפחתונה בנחת דאטרי עלה צ' טור משמעות הגמרא שם ק שם וגם כן משמעות הגמרא [סימן שנו] א בערויבין פ"ו ב רמב"ם פרק ב וכן כתבו הר"ף והרא"ש וכו' והודה וכדמפרש לה בגמרא שם ג הרמב"ם משמעות הגמרא שם ד טור ה ברייתא שם י"ג ו כפרוש רש"י שם ז שם בבביתא ח שם בגמרא ט כפרוש רש"י שם [סימן שנו] א משנה שם בערויבין פרק ט ב טור וכן כתב הריטב"א וסיים שם דאדם עשוי להסתפק סאתים מים וכי מסתפק טפי לא שכית הוא ולא גזרי בה רבנן ג שם בגמרא וכפרוש רש"י וכן כתב הרמב"ם בפרק ט"ו ד שם בגמרא ה משנה שם ו הרמב"ם שם וכתב הרב המגיד שלמד דין זה ממה שאמרנו גבי ספינה בכרמלית לא גזרו שבת ק' ז משנה שם וכו' אליעזר בן יעקב דמשנתו קב ונקי תוספות שם בשם רשב"ם ח כפרוש רש"י שם ט בפרק ט"ו וחקמים שם במשנה י הרמב"ם שם, ומוצא הדין צנתינו לעיל סוף סעיף א'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויוזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שנח - דין איזה מקומות נקראים מקפים לדירה. ובו י"ד סעיפים:

א אכל שלא הקף לדירה, בגון גנות ופרדסים וברגנין, שאינם עשויים אלא לשמר בתוכן, אסרו חכמים לטלטל בתוכה יותר מד' אמות אם הוא יותר מסאתים, אבל אם הוא סאתים, שהוא שעור ע' אמה וד' טפחים על ע' אמה וד' טפחים, מותר לטלטל בכלו בין שהוא מרבע בין שהוא עגל כ"א ארץ וקטין, יוכלבד שלא יהא ארכו יותר משנים ברחבו אמה אחת. ואם הקף לדירה, יאפלו יש בו כמה מילין מותר לטלטל בכלו. הגה ועין לקמן סימן ת"א דין סתם עירות אי מקפות לדירה. ויש אומרים דסתם קרפיות שלנו מקרי מקפות לדירה, דרגילים לפתח פתח תחלה ואחר כך להקיף (מרדכי פרק עושין פסין). ויש אומרים עוד, דכל קרפף שהוא סמוך לביתו מקרי הקף לדירה, כי דעתה עלוה (הגהות אשרי פרק ב דערוכין), ויש חולקין בזה (בית יוסף בשם תוספות):

ב יומה נקרא מקף לדירה, זה שבנה בו בית דירה, או שפתח לו פתח מביתו ואחר כך הקיפו. ואם הנה מקף שלא לשם דירה ורוצה להקפו לדירה, אין צריך לפרץ פלו אלא יפרץ בו פרצה ביותר מעשרה ונמצא בית פתוח בו בלא הקף ויחזור ויגדר הפרצה פלה 'או אמה היתרה על י' אמות והעשר אמות פתח הן והרי הוא פתוח ולכסוף הקף. "ואם פרץ אמה והגדרה ויחזור ופרץ אמה אצל מה שגדר ויחזור ועשה פן עד שהשלימו לעשרה, מותר. הגה ואם קשה עליו לפרץ הכתל, יש אומרים דיכול להניח עפר אצל הכתל משני צדדים עד שיתמעט הכתל מגבה י',

ורחב העפר רחב מד' בארץ י' אמות בארץ הכתל, ואם אין בגבה העפר עשר, אם פן הרי פאלו פרץ שם הכתל, שלא נשאר שם גבוה עשר למעלה מן העפר דהוי כקרקעית הקרפף, ואף אם חוזר ולוקח משם אחר כך העפר, הואיל ובטלו שם שבת אחת. ויש חולקים דעפר לא הוי בטול אלא אם פן אין עתיד לפנותו לעולם. (תרומת הדשן סימן ס"ה, הרא"ש פרק קמא דספח):

ג טל גבוה י', דינו כקרפף:
ד 'קרפף יותר מסאתים שנטע בו אילנות למעט אורו, לא הוי מעוט (אפלו יש בהן גבה עשרה ורחב ארבעה) (הפגיד פרק י"ו), והוא הדין לחופר בו בור:

ה יבנה בו עמוד ונתמעט בכך, אם הוא רחב ג' טפחים הוי מעוט:

ו לבנה מחצה בארץ עשר לפני מחצה הראשונה לבטלה שתהיה כמו שאינה ויהיה מקף לדירה על ידי השניה, אם הרחיקה מהראשונה ג' טפחים, מותר:

ז ט"ח טיט על מחצות הראשונות למעט אורו ונתמעט, אם הטיט עבה שאם תנטל מחצה הראשונה ראויה לעמד בפני עצמו, הוי מעוט, ואם לאו לא הוי מעוט:

ח יבנה מחצות על הראשונה להקפו על ידם לדירה, אינו מועיל, וואם נבלעו התחתונות ונשארו העליונות מאליהם, נתר על ידם. אבל תל יותר מסאתים ועשה מחצות אפלו על שפתו לדירה, מועיל, שהרי דר באויר מחצות שעשה עתה:

ט 'קרפף יותר מסאתים שהקף לדירה ונטע רבו אילנות, אפלו אינם נטועים שורות שורות אינם מבטלים הדירה. אבל אם נרע רבו, הנרעים מבטלים הדירה אפלו אין

בהם אלא סאתים. פנרע מעוט, אם אין בו אלא סאתים מותר, יותר מסאתים אסור:
י זמי שיש לו גנה בחצרו, אם הוא רב החצר, אפלו אין בה אלא בית סאתים לא יטלטל ממנו ומן החצר לבית, ואם הוא יותר מסאתים, לא יטלטל בה ובחצר אלא בד' אמות, ואם היא מעוט החצר, מה שיש בה יותר מסאתים אסור כל החצר, ואם יש בה סאתים או פחות, אסור להוציא ממנה לבית:

יא קרפף יותר מבית סאתים שהקף לדירה ונכנסו בו מים, דאם ראוים לשתייה אין מבטלין הדירה, אפלו אם המקום שנתפשטו שם יותר מסאתים ואפלו הם עמקים הרבה, ואם אינם ראוים לשתייה, דינם כנרעים, ש'והוא שיהא בעמקם עשרה טפחים:

יב 'קרפף בית ג' סאין וקרה ממנו בית סאה, מותר אפלו אם הקרוי משפע:

יג קרפף בית סאתים מצמצם ויחצר שגפוצו במלואם זה לזה, הקרפף אסור, מפני שמקום המחצה מיתרו ונעשה יותר על סאתים:

יד 'קרפף יותר מבית סאתים שלא הקף לדירה, ופתח בו פתח ועשה מחצה לפניו יותר מעשרה והתר על ידי מחצה זו, שעל ידיה בטלה מחצה ראשונה שלא היתה לשם דירה, ואחר כך נפלה מחצה אחרונה, חוזר לאסורו:

סימן שנח - דין רחבה שאחורי הבתים. ובו סעיף אחד:

א 'רחבה שאחורי הבתים יתרה על בית סאתים ולא הקפה לדירה, אין מטלטלין בה אלא בארבע אמות. ואם פתח לה פתח מביתו ואחר כך הקיפה, אפלו אם יש גרן בינה לבית הוי הקף לדירה. הגה ומה שאין

באר הגולה

וסימן שנח א משנה בערוכין כ"ג וכו' עקיבא שם ב שם במשנה וברבי יוסי ג שם ד שם במשנה ה שם בגמרא כ"ד וכו' נחמן ו שם בשם שמואל ז שם ר' יהונתן ח שם בגמרא נ"ד בעיא ונפשטא ט משמענות הגמרא מהא דרב חסדא שם כ"ה י פשוט שם כ שם בגמרא ל שם וכלשנא קמא וכו' וכו' מ שם כ"ה וכו' וכו' הרשב"י והר"ה נ שם וכו' ששת הרא"ש ורמב"ם פרק ט"ז ס שם בעיא ונפשטא ע שם כ"ד פרב נחמן וכן פסק הרא"ש וכן נראה מדברי רמב"ם פרק ט"ז פ שם וכלשנא בתרא לקלא רא"ש ורמב"ם בפרק ט"ז צ טור לדעת הר"מ ק שם כ"ד פרבא ר שם פאמימר ש שם בפרוש רש"י ת שם כ"ה וכו' וכו' וכו' רמב"ם בפרק ט"ז וקמו שפתב הרא"ש לדעת האור זרוע א שם גרסינן ארזילא וכו' פרוש רש"י ב שם וכו' פרוש רש"י ג שם פההוא עבדא דבסתנא וכו' פרוש רבנו תם (סימן שנח א ערוכין כ"ד מימרא דרב פהנא ב שם מימרא דרב נחמן

אנו נזהרין לטלטל בתצורות שאחורי הפתים, משום דבזמן הזה סתמן מקפין לדירה, כמו שנתבאר לעיל גבי קרפף (דעת עצמו):

סימן שם - דין הקף מחצות ד'שבת. ובו ג' סעיפים:

א יחיד ששבת בבקעה והקיף מחצות גרועות, כגון שתי בלא ערב או ערב בלא שתי, בעד סאתים מתר לטלטל בכלו, מסאתים ואילך אין מטלטלין בו אלא בד', וכן הדין אם הם שנים. ואם הם ג' ישראלים, חשוכים ששירא ימתר לטלטל בכלו אפלו הוא גדול הרבה, ויבלבד שלא יקפיו יותר מקדי צרכם, שלא ישאר בית סאתים פנוי שאין צריכים לו לתשמיש, אבל אם נשאר בית סאתים פנוי, אין מטלטלין בכל המקף אלא בד' אמות. והבמה דברים אמורים, כשהקיפו יותר על שש סאין, אבל אם לא הקיפו יותר על שש סאין, אף על פי שיש סאתים פנוי, כיון שהם ג' מתר. הגה אינו יהודי אינו מצטרף לשירא, ויש אומרים דהוא הדין קטן אינו מצטרף (רמב"ם פרק י"א):

ב יהיו שלשה והקיפו כל צרכם ומת אחד בשבת, מתרים בכל השבת, כיון שנגנס השבת בהתר. היו שנים והקיפו יותר מסאתים ונתוספו עליהם בשבת, אסורים, כיון שנגנס שבת באסור:

ג יהיו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה וערכו יחד, אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר, שנומצא האמצעי פרוץ במלואו לחיצונים והחיצונים שיש להם גופים עודפים עליו מפל צד, נותנים להם כל צרכם באמצעי אפלו הוא גדול הרבה, שאנו רואים כאלו כלם דרים בתוכו והרי יש ג' ביחד, "ואף בחיצונים נותנים להם כל צרכם, דכיון שנעשו שירא באמצע, הנה לה אינך כחצר לאמצעי. ויש אומרים שהחיצונים אינם מתרים אלא עד סאתים, ואם אחד מהם יותר מסאתים גם האמצעי אסור, שהרי הוא פרוץ במלואו. ואם החיצונים פרוצים במלואם לאמצעי והאמצעי מגפף, ויחיד בכל אחד, אין נותנין לכל

כב' מחצות אם יש כאן ב' מחצות שלמות דבוקות זו בזו, אבל זו כנגד זו לא (טור):

סימן שסב - אינה מחצה קרויה מחצה ל'מ'מ'ל. ובו י"ב סעיפים:

א כל מחצה שלא נעשית לדור בתוכה, אלא לצניעות או לשמר מה שיתנו בתוכה או לישב בה כדי לשמר השדות, היא מחצה לטלטל מה שבתוכה, אבל אינה מחצה לעשות מה שבתוכה מקף לדירה אם הוא יותר מבית סאתים. והלכך אילן שענפיו יורדים למטה, אם אינם גבוהים ג' מן הארץ ועקרון במקום שמחברין לאילן הוא גבוה י', חשוכ מחצה ומתר לטלטל בכלו, והוא שמילא האויר שבין הענפים בעצים או בקש ויקשר הענפים שלא ינידם הרוח, שכל מחצה שאינה יכולה לעמד ברוח מצויה אינה מחצה, וידוקא עד בית סאתים, אבל יותר מבית סאתים לא, אפלו נטעו לקף, כיון שאינו עשוי לדור בתוכו אלא להסתופף בצלו לשמר השדות:

ב השלבוה ה' והשלימו לעשרה, שעשה עליו מחצה גבוה ה', חשוכה מחצה לטלטל ולכל דבר:

ג מחצה העומדת מאליה, דהינו שלא נעשית לשם מחצה, כשרה. מחצה שנעשית בשבת, כשרה. והני מלי שנעשית בשבת בשוגג, אבל במזיד, הויה מחצה להחמיר לחיוב הזורק מרשות הרבים לתוכה אבל לא להתיר לטלטל בתוכה. כוהני מלי שלא היה שם מחצה תחלה, אבל היתה שם והסירה וחרה ונעשית, אפלו במזיד, חזרה להתרה הראשון, כגון ב' או ג' שהקיפו במחצלאות סביבותיהם ברשות הרבים והכדילו גם ביניהם במחצלאות וערכו יחד, מתרים לטלטל מזה לזה, נגללו המחצלאות, נאסרו, חזרו ונתפרסו, אפלו במזיד, חזרו להתרן הראשון:

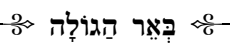
ד לספינה, מתר לטלטל בכלה אפלו היא יותר מבית סאתים, דחשיבה מקפת לדירה, ועצן לעיל סימן שס"ו וסוף סימן שפ"ב). מפסאה לדור תחתיה, הוי רשות

אחד אלא בית סאתים, ואם אחד מהחיצונים יותר מבית סאתים הוא לבדו אסור, ואם האמצעי יותר מבית סאתים גם החיצונים אסורים, שהרי הם פרוצים למקום האסור להם, אבל אם אחד בכל אחד מהחיצונים ושנים באמצעי, או שנים בכל אחד מהחיצונים ואחד באמצעי, נותנין לשני החיצונים כל צרכם, דחשיבי כל מה שבאמצעי כאלו הוא בחיצונים. והבמה דברים אמורים, כשאינם פתוחים זה לזה יותר מ', דאם פן הנה לה פרצה וגם המגפפים אסורים. לוכל זה כשפתלי קטנה נכנסים לגדולה וכשפתלי קטנה מפלג ג' טפחים מפתלי ארף הגדולה, דאז אוסרת הגדולה על הקטנה (עין לקמן סימן שע"ד סעיף ג'), דאם לא פן הנה לה נראה מבחוץ ושוה מבפנים, ונדון משום לחי, וכלם חשוכין מגפפין וכאלו אין אחד מהם נפרץ לחברו, ואין נותנין להם באחד מהם אלא בית סאתים:

סימן שסא - דין גג הסמוך דרשות הרבים. ובו ב' סעיפים:

א גג הסמוך לרשות הרבים בתוך י' טפחים יולמעלה מעשרה לחצר, הואיל ורבים משתמשים בו הרי זה כרשות הרבים, ואסור לבעל הגג להשתמש בו מחצרו עד שיעשה לו סלם קבוע מחצרו. ואיזהו סלם קבוע, כל שקבעו שם בין לחול בין לשבת:

ב החצר שנפרצה במלואה או ביותר מי לרשות הרבים, מקום המחצה נדון כצדי המחצה נדון כצדי רשות הרבים, שהוא פרמלית (כמו) שהוא החצר. ו'אם נפרץ בקרן זוית, אפלו בפחות מ' אסור. וכן בית שנפרץ בקרן זוית אפלו בפחות מ' ונפרץ גם הקרוי עד שנשאר באלכסון, אסור. אבל פרצה שאינה בקרן זוית, אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם אפלו ביותר מ', והוא שלא יהא פי תקרה משפע, דליכא פה. הגה ויש אומרים דבעינן גם פן ברחב הקרוי ד' טפחים, (תוספות והרא"ש פרק ביצד משתפין וסמ"ג וטור). ואמרינן פי תקרה יורד וסותם אפלו

[סימן שס] א משנה ערובין ט"ו ב שם בגמרא ג כמו דהדר רב נחמן ואוקים אמונא עליה ודרש ד שם ח מרדכי ממשמעות הגמרא מימרא דרב גדל י"ז ו י"ז כרב הונא וכו"ט ר"א והרמב"ם פרק ט"ו ז שם צ"ג ח הריטב"א בשם אחרים ורשב"א וכן פתב הרב המגיד בשם רשב"א בפרק ט"ו ט רש"י וכן פתב הטור י שם בעיות ונפשטו לקלא כ ריטב"א ל שם [סימן שסא] א ערובין פרק ד ב תוספות בשם רבנו תם ג הרב המגיד בשם הרשב"א בפרק י"ד ד שם בשם הרשב"א ה משנה שם צ"ד ובגמרא שם ו משנה שם וכו' יוסי וליקמרא ז שם פלגתא דרב ושמואל וכלשנא בתרא וזכר וכן פתב הרא"ש דבשל סופרים הלף אחר המקל וכן נראה דעת הר"ף והרמב"ם בפרק י"ז ושאר פוסקים ח דעביד פי ארזולא כ"ה וכפרוש רש"י [סימן שסב] א ערובין כ"ו ב שם ק' ג טור וכן פתב הרב המגיד בשם הרשב"א ד משנה שם צ"ט ה הכי מוקי לה בסנה כ"ד ו שם בעיא בגמרא ז שם ט"ו ח שם צ"ג ט שם ט"ו י שם כ"ה ושבת ק"א כ מהא דפסיות קשורות ונגללו בשבת ק"א וכפרוש התוספות ל ערובין צ' וכרב מ שם בגמרא

היחיד אף עליה, כפאה לזפתה, יאין משלטלין בה אלא בד' אמות אם היא יותר מסאתים:

ה ככל עושים מחצה בכלים ובאכפות, בין ישל ערב לבד כגון של חבלים, או של שתי לבד כגון קנים נעוצים בארץ, ומתרים עד סאתים אפלו ליחיד בישוב, ובלבד שלא יאה בין חבל לחברו ובין קנה לחברו ג' טפחים, וואפלו בכעלי חיים, ובלבד שיהיו כפותים, וואפלו באנשים שעומדים זה אצל זה בפחות מג' וואפלו כשהם מהלכים, חשובים מחצה וביניהם רשות היחיד, שיהוא שלא ידעו שהעמדו לשם מחצה ואפלו הא' מהם יודע אסור, ואפלו אם לא הודיעם שעושה מחצה עתה, אם קרוב הדבר שידעו, כגון שעשה מהם מחצה פעם אחת, לא יעשה מהם מחצה עוד:

ו באם מתחלה שלא לדעת, להשתמש במחצה זו, אלא יעמיד אותם אחר שלא לדעתו. הגה ואין לעשות מחצה של בני אדם רק בשעת הצורך ובשעת הדחק. ואם שכח דבר אחד ברשות הרבים, יותר עדיף להוליך שם תינוקות שכיבאו הדבר בלא מחצה מלעשות מחצה של בני אדם ושיביאנו גדול (בית יוסף בשם שבלי הלקט סמ"ג וס"ה):

ח יפרוץ מרבה על העומד אסור, אלא אם פן כל פרצה מהם פחותה משלשה טפחים:

ט יפרוץ פעומד, מתר, בין בשתי בין בערב, ובלבד שלא יאה במקום אחד פרוץ יותר מעשר, אכל עד עשר אמות מתר מפני שהיא פתח:

י האם עשה צורת פתח, אפלו לפרצה יתרה מעשר מתר. וואפלו לא נעץ אלא ד' קונדסין בארבע רוחות ועשה צורת פתח על גביהן, מתר. והגני מלי בחצר ומבוי

ג שיש בהם דיורין, אכל בבקעה לא מהני בשביל הרוחות על ידי צורת פתח. יולהרמב"ם אין צורת הפתח מועיל לפרצה יותר מעשר, אלא אם פן עומד מרבה על הפרוץ (ואז מהני אפלו בבקעה בכל הרוחות) (בית יוסף בשם סמ"ג וסמ"ק):

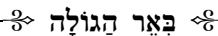
יא למהו צורת פתח, קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן, אפלו אינו נוגע בהן אלא שיש ביניהן כמה אמות, ובלבד שיהא גבה הקנים שמכאן ומכאן י' טפחים ויהיו מכונים כנגד קנה העליון. ואם חבר הקנה העליון לשני הקנים או לאחד מהן מן הצד, לא מהני. ויצריך שיהיו הקנים שבצדדים חזקים לקבל דלת כל שהוא, אפלו של קש או של קנים, אכל קנה שעל גבן סגי בכל שהוא, ואפלו גמי מהני:

יב כפה (פרוש, שער העשוי ככפה, רש"י) אם יש ברגליה, דהינו קדם שהתחיל להתעגל, י' טפחים, מתרת משום צורת פתח:

סימן שסג - דיני מבוי ורחו. ובו
ל"ו סעיפים:

א מקום שיש לו ג' מחצות, אסרו חכמים לטלטל בו עד שיעשה שום תקון ברביעית:

ב יחצר שגפרין במלואו, עד עשר אמות נתר בפס רחב ד' טפחים שיעמידנו מצד אחד במקום הפרוץ, ואם ירצה לתקנו בשני צדי הפרצה, גדי בשני פסין של שני משהויין, והוא הדין לנשתיר מהם כתל רביעי בנוי כשעור ד' טפחים במקום אחד או אם נשתיר מהשני צדדים הטפח מכאן וטפח מכאן, וכל זה בגבה י' טפחים, וואפלו אין בפרצה ד' טפחים, כיון שהוא במלואו צריך תקון עד שיהא בה פחות מג'. ואם יש בפרצה יותר מעשר אמות, אפלו אינה במלואו צריך לתקנה בצורת פתח:

ג מבוי שיש לו ג' מחצות ופרוץ מצד רביעי, התירו בלחי (פרוש, פרוש) פרוש הקרש האחד, לוחא חדא) טשעביו ורחבו כל שהוא, שיעמדנו בפתח המבוי, ויהיה גבהו י' טפחים, ומכל דבר שיעשונו פשר, אפלו מבעלי חיים, כבלבד שיקשרנו שם בחבלים לכתלי המבוי בידות שיוציאים מן הפתלים בענין שאינו יכול לרבוץ, כדי שלא יתמעט גבהו מי' טפחים. ואפלו קשר שם אדם, נמי הוי לחי. אור זרוע):

ד לאם יש קצת כתל ברוח רביעי, עולה משום לחי, ובלבד שיהא בו רחב טפח:

ה מלחי דאי נשיב בה זיקא לא מצי קאי, לא חשיב לחי:

ו יצריך שלא יאה הלחי רחוק מן הכתל ג' טפחים:

ז לחי אפלו שכרים ושכרי שכרים פשרים בו. הגה ולכן עושין לחי מסיד טחוי בפתל, ובלבד שיהיה שלא יתמחה יותר: משלש לארץ (תרומת הדשן סימן ע"ד):

ח ילחי שעשאו מעצי אשרה, כשר:

ט כיון שצוראית בליטת הלחי לעומדים בתוך המבוי וואינה נראית לעומדים בחוץ, כיון שצוראית לעומדים בחוץ נגד חלל המבוי (תוספות והרא"ש פרק קמא דערובין) וואינה נראית לעומדים בפנים כשר:

י שהרחיקו מהכתל ג' או שהגביהו מהארץ ג', פסול. והוא הגביהו פחות מג', אף על פי שאין בו אלא ז' ומשהו, כשר:

יא אפלו לא עשאו לשם לחי אלא שגודמן לו שם מאליו, כשר, כובלבד שישמכו עליו מערב שבת, אכל לא שמכו עליו מערב שבת, כגון שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת ובאים עכשו לסמך על זה, לא. (אכל לא היה שם לחי אחר מערב שבת, כאלו שמכו עליו דמי) (בית יוסף בשם רש"י והגהות אשרי והמגיד פרק ט"ז):

ג שם וכפרוש רש"י ס משנה שם ט"ו ע משנה שם י"ז וכתב הרב המגיד שהוא מסוגיא דסבא וצניתי ליעיל בסעיף א ק ערובין מג בעבדא דזיקי ר פן משמע שם וכן כתב הרא"ש התשובה פלל ב' יש הרב ר' יונתן שם מהא דצניתי בסעיף ג' ת ארוחות חיים בשם הרשב"א א התוספות שם בעבדא דנחמיה ב הריטב"א ג הרמב"ם בפרק ט"ו מעבדא דבי גנא שם ד משנה שם ט"ו ה רש"י שם והרמב"ם בפרק ט"ו ממשנה דמקופין כגנים שם ט"ו ו שם בגמרא ט"ו ז משנה שם ט"ו ח משנה בריש ערובין ט שם יש אומרים מסקנת הגמרא אלבא דמתניתין י שם בדברי הרא"ש סימן י"ג בפרוש השני כ טור בשמו בפרק ט"ו ל ערובין י"א מ שם וברב נחמן הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ט"ו נ רמב"ם שם מהא דכפה ערובין י"א ס ממשמעות הגמרא שם, וכן כתב הרא"ש שם ע שם בגמרא פ שם צ שם (סימן שסג) א ערובין ה' ב שם יש אומרים ג שם ד שם בפרוש הרב ר' יהונתן וכן משמע מדברי רש"י ה בבית יוסף כתב לאו דוקא טפח דבמשהו מכאן ומשהו מכאן סגי ו שם ז משנה שם ט"ו ח משנה שם שאי אפשר וקדמפרש לה שם בגמרא ט משנה שם י"ד וכתבא קמא י שם וכתבא קמא כ טור וכן כתב הרב המגיד בפרק י"ז מדין המחצה בסימן שס"ב סעיף ה' ושם צניתי ל תוספות בפרק קמא דערובין והגהות מימוני פרק י"ז מ הגהות אשרי בפרק קמא נ הרב רבנו יהונתן בפרק קמא דערובין ס הגהות פרק י"ז ע מסקנת הגמרא בפרק י"ז ולא אמרין דכתתי מיכתת שעורה אף על פי שצריך שיהיה בגבהו י' טפחים כבר ישוב זה שם הרב המגיד בפרק י"ז פ מסקנת הגמרא בפרק ט' צ כנה לפרוש רש"י ק כנה ... לפרוש רש"י ... ר כנה לפרוש התוספות ש שם י"ב ת הרב המגיד בפרק י"ז בשם הרשב"א א שם בגמרא ט"ו וכאבני וזו אחד מן הלכות יעיל קג"ם ב שם

מכון "אורח חיים לג' חדשים" - ללימוד כל ספר אורח חיים במעגל ג' חדשים - ג' עמודים ליום
שעל ידי "מפעל עולמי ללימוד שולחן ערוך אורח חיים!"

גליון נ"ב: - כב השון - כב שבט - כב אייר - כב אב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכחט לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לירי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת, סימן שסג - דיני מבוי ולחי

יב ג'לחי העומד מאליו, אפלו סמכו עליו מערב שבת, אם המבוי רחב יותר מח' אמות, דאם הלחי בולט לתוכו ד' אמות אינו נדון משום לחי וצריף לחי אחר להחירו, ה"נעמידנו ברוח שקנגדו, ו'אם ירצה להעמידו אצלו, יעשונו ימעט עב או דק יותר מהבליטה כדי שיהא נפר שהוא לשם לחי. הגה ואם העמידו לשם לחי, דאית לה קלא שתקנו לחי למבוי זה, אפלו רחב ד' אמות הוי לחי:

יג ג'לחי המושף עם דפנו של מבוי שהעמיד חדו כנגד עבי הכתל ד'פשוה מבפנים ונראה מבחוץ שאין חדו של לחי מכסה כל עבי הדפן פחות מד' אמות נדון משום לחי ומשתמש עם חדו הפנימי ד' אמות נדון משום מבוי ואסור להשתמש בכל המבוי שהרי אין פאן לחי:

יד ג'עוד יש הכשר אחר למבוי הפרוץ ברוח רביעית, בקורה שנייחנה על ראש המבוי, וצריף שנייחנה על פתלי המבוי, אבל אם נעץ שתי יתדות אצל המבוי בחוץ אפלו בסמוך לו והניחם עליהם, פסול:

טו ג'וצריף שנייחנה כדי להתיר המבוי, אבל אם לא נעשית לשם כך, אפלו סמכו עליה מערב שבת פסולה:

טז ג'קורה זו שאמרנו צריכה שעור, ו'ולפיכך אם עשאה מעצי אשרה, פסולה, דכיון דלשריפה קימא, פתותי מכתת שעורה:

יז ג'שעור הקורה, רחבה טפח ועביה כל שהוא, רק שתהא חזקה כדי לקבל אריח, שהיא חצי לבנה של ג' טפחים. ו'אם

היא רחבה ד' טפחים אין צריף להיות חזקה לקבל אריח:

יח ג'מעמידים, דהינו אם היא נסמכת על יתדות היוצאים מן הכתל, שאין ברחפן טפח ולא בארפן שלש, ו'יש אומרים שצריף שיהיו חזקים לקבלה ולקבל חצי לבנה, ו'וש אומרים שאין צריף שיהיו חזקים אלא כדי לקבלה בלבד:

יט ג'אם היתה הקורה עגולה, צריף שיהיה בהקפה ג' טפחים, שאז יש ברחבה טפח:

כ ג'היתה עקמה, ועקמימותה נוטה חוץ למבוי או למעלה מד' או למטה מ', רואין כל שאלו ינטל העקמימות ואין בין זה לזה ג' פשרה, ואם לאו פסולה:

כא ג'היתה יוצאה מכתל זה ואינה נוגעת בכתל זה, כגון שסמכה על עמודים, וכן שתי קורות אחת יוצאה מכתל זה ואחת יוצאה מכתל זה ופגעו זו בזו באמצע המבוי, אם אין ביניהם ג' פשרה, יש ביניהם ג' פסולה:

כב ג'הניח שתי קורות זו בצד זו, ולא בזו לקבל אריח ולא בזו לקבל אריח, אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח לרחבו דהינו טפח ו'ואין בין זו לזו ג' טפחים, אין צריף להביא קורה אחרת, ואם לאו צריף להביא קורה אחרת. ו'יש אומרים שצריף שיהיו קרובות זו לזו בתוך טפח:

כג ג'היתה אחת למעלה ואחת למטה, ו'רואים את העליונה פאלו היא למטה ואת התחתונה פאלו היא למעלה, ובלבד שלא תהא העליונה למעלה מך' ולא תחתונה למטה מ' ו'לא יהיה ביניהם ג' טפחים לא בגובה ולא במשך, כשרואין אותה

שצריף זו ועלתה זו בכונה עד שיעשו זו בצד זו. ו'יש פוסקים:

כד ג'פרס על הקורה מחצלת ואינה נוגעת עד הקרקע, אם גבוהה מהארץ ג' טפחים פסולה, שהרי כפה הקורה ואינה נראית וכבטלה מהיות קורה, ומחצה גם כן אינה, כיון שגבוה מהארץ ג'. אבל אם הניח קורה רחבה ונמשכת קצת למטה מ' פשרה:

כה ג'נעץ שתי יתדות עקמות על שני פתלי המבוי ועקמימותה נוטה לתוך המבוי ונתן הקורה עליהם, ואין ביתדות טפח שהוא שעור קורה להיות נחשבים כקורה, אם אינם גבוהים מפתלי המבוי שלשה ואין בנטינתן ג' פשרה, שאנו רואים פאלו הם על פתלי המבוי וכאלו הקורה נוגעת במבוי, ואם יש בגבהן או בנטינתן ג' פסולה:

כו ג'הא דמבוי נתר בלחי או קורה ו'חוקא כשאינו נמוך פחות מ' טפחים מרווחים, ו'לא יהא רחבו יותר מ' אמות מצמצמות, ו'שהיא ארכו ד' אמות מרווחות או יותר, אבל אם חסר אחד מפל אלו אין לו תקנה, אלא בצורת פתח. ו'אם הנה בגבה חללו יותר מעשרים אמה מצמצמות אינו נתר בקורה, ו'אבל נתר הוא בלחי, ואם רוצה להכשירו בקורה, צריף שיעשה בה ציור וכיור (פרוש, ציור אחד בפתל מן הסיד או על שמי קורה), שעל ידי כך הכל מסתכלים בה. ואם הנה גבוה יותר מכ' ו'בנה בננין תחת הקורה למעטו מכ', די בכנין רחב טפח ברחב הקורה, אבל אם אינו גבוה עשרה וחוקק בו להשלימו לי, צריף

גאר הגולה

ג' שם ה' וכרב הונא בריה דרב יהושע ד' פנה .... ה' שם פרב פפא פנה .... ו' שם פרב הונא ברה דרב יהושע ז' פנה ח' שם מימרא דרב הונא ט' פנה י' משנה שם י"א כ' שם בגמרא וכרבא והרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפירק י' ל' הרא"ש שם גפי לחי העומד מאליו והרב המגיד בפירק י"ז בשם הרשב"א מ' משנה שם מ"ג נ' שם בגמרא פ' וכו' חזא בר אשי ס' משנה שם פ"ג וכתנא קמא ע' שם בגמרא י"ד ובר' אלעאי אמר רב הרא"ש והמקדכי בשם רבנו תם שם והוא הדין בפירק י"ז בשם הרשב"א פ' שם בגמרא וכפרוש רש"י צ' פרב חסדא שם הרמב"ם בפירק י"ז וסמ"ג ק' כרבה בר רב הונא הרא"ש בשם הר"מ והספ"ס עמו ר' משנה י"ד ש' בגמרא כפרוש המשנה ת' ברייתא שם א' ברייתא שם ב' הרמב"ם בפירק י"ז ג' טור וכן כתב הגהות מימוני התדלות בשם מהר"ם וכן פרוש רבי יהונתן ד' ברייתא דרבי יוסי בר' יהודה שם טור בשם הרמב"ם ה' הרמב"ם שם ו' טור בשם ר"מ מרזבנבורג ואביו הרא"ש וכן הוא בגמרא הר"ף דאין הלכה כר"י בר' יהודה ז' שם בגמרא ח' הרא"ש שם ו'דלא כהרשב"א, וכן פסק הטור ט' שם ח' וכאוקימתא דרב אשי וכפרוש רש"י י' שם בגמרא ה' כ' משנה ריש ערוכין ל' שם בגמרא ג' מ' משנה ריש ערוכין וכרבא שם בגמרא ג' נ' בית יוסף וכן כתב הרב המגיד בפירק י"ז ס' שם בגמרא ג' וכרב דימי וכפרוש רבי יהונתן ע' שם בגמרא ד' וכרב יוסף והרי"ף והרא"ש ורמב"ם בפירק י"ז פ' שם ה' וכאביי דכל פחות מ' לא מקרי דפן וצריף תקון כשעור משך המבוי לאביי

לחק ד' אמות לתוף המבוי על פני כל רחבו. אין מבוי נטר בלחי או קורה עד שיהיו פתוחים לתוכו שני חצרות ולכל חצר שני בתים (ואפלו כל החצרות פתוחות זו לזו) ה"רא"ש ומדרכי (הטור), ויש חולקים בזה (בית יוסף בשם הר"ף והרמב"ם), וישלא יהא בכל פתח מאלו פחות מד' טפחים, ושיהיו דיוורים אוכלים בכל בית, שמקום הפת גורם, ואפלו היה הבית "הא' לאב והשני לבן, אף על פי שהבן מקבל פ"ס משלחן אביו ואוכל בביתו, הרי הם נדונים בשנים, ואפלו צדו א' אינו יהודי ואחד ישראל מהני. עוד צריך, בשיהא ארפו יותר על רחבו, ואם חסר א' מאלו, אינו נטר אלא בפס ארבעה או שני פסין שני משהוין או צורת פתח. הגה ויש אומרים דנוהגין האידינא לתקן כל המבואות בצורת הפתח, דכל המבואות שלנו יש להם דין חצרות (תרימת הדשן סימן ע"ד). והמנהג הפשוט במדינות אלו לתקן על ידי חבל הקשור לרחבו של מבוי, ודין חבל זה אינו קורה שהרי אין רחבו טפח, ולא מהני אלא מטעם צורת הפתח דמהני למעלה אפלו בגמי, כדלעיל סוף סימן שס"ב, ועל פ"ס לזהר להעמיד תחת החבל שני קנים גבוהים עשרה מקננים תחת החבל, ואז מהני אפלו במבוי מפלש בתורת צורת פתח או אפלו בחצר ובכל מקום שצורת הפתח מהני (ויכמו שנתבאר לעיל סוף סימן שס"ב) (דעת עצמו):

כז יחצר שארכו יותר על רחבו, דינן במבוי ונטר בלחי או קורה. הגה אף על פי שאין חצרות ובתים פתוחין לתוכו, הואיל ואינו קרוב לרשות הרבים אלא פתוח למבוי והמבוי פתוח לרשות הרבים (בית יוסף בשם תשובת מהרי"ל בשם סמ"ק):

כח "מבוי שאין ברחבו ג' טפחים אין צריך שום תקון, שהוא כסתום. ויש אומרים דכל שאין בו ד' טפחים אין צריך שום תקון:

כט מבוי שצדו אחד פלה לים וצדו אחד פלה לאשפה של רבים, אין צריך כלום,

שאשפה של רבים אינה עשויה להתפנות, ואין חוששין שמא יעלה הים שרטון (פרוש, יבש כעין אי שנדחו המים ממנו, שנעשה ראוי לזריעה). הגה ויש חולקים וסוברים דחשישין שמא יעלה הים שרטון ואין כאן מחצה (הרא"ש ורש"י וטור המגיד):

ל מבוי שצדו אחד ארך ואחד קצר, אפלו אין צד הארך עודף על הקצר ד' אמות, אינו מניח הקורה אלא כנגד הקצר, אכל אם ירצה יעשה שם צורת פתח באלכסון, לתוף המבוי יכול להניח הקורה באלכסון, ומשמש בקצר כנגד הקצר ובארץ כנגד הארך:

לא להעמיד לחי באמצע המבוי אם יש חצר מהלחי ולחוץ ועשו גם החיצונים לחי לראש המבוי, אוסרים אלו על אלו עד שיערבו יחד, ואם אין שם חצר, או שיש חצר ולא עשו החיצונים לחי לראש המבוי, שמן הלחי ולפנים מתרים ממנו ולחוץ אסורים. אכל אם עשו באמצע שני פסים, או פס ד' אם אינו רחב יותר מ', או שעשו צורת פתח אם הוא רחב יותר מ', אפלו אם יש חצר מהתקון ולחוץ ועשו גם החיצונים תקון לראש המבוי, כל אחד יכול לערב ויהיה מטר בחלקו:

לב יזה שהקשרנו להעמיד לחי באמצע המבוי, הוא הדין להעמיד קורה באמצע המבוי. וכל זה בליש באותו חצר מבוי המכשר תורת מבוי, שלא יהא ארכו פחות מד' אמות, ושיהא ארכו יתר על רחבו, ושיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, הא לא הכי, צריך פס משהו מכאן ופס משהו מכאן או פס ד' בצד אחד:

לג מבוי שהוא רחב כ' אמות, עושה פס רחב ד' אמות ומעמידו באמצע, וחשוב כל צד מצדי הפס במבוי בפני עצמו כיון שארך הפס ד' אמות, ויתן קורה בראשו, ויצריך לזהר שתהא הקורה מנחת על הפס או תוף ג' טפחים, וצריך שיהא בכל מבוי משנים אלו שהפס מפסיק ביניהם בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכל תנאי (מבוי), וימה שמן הפס עד כהל האמצעי

של מבוי יש לו דין מבוי עקם, שהרי אלו שני המבואות מתעקמים ובאמצע פתוחים בשני ראשיהם לרשות הרבים. הגה ויש אומרים דאין לו דין מבוי עקם אלא אם פ"ס מן הפס עד כהל האמצעי יתר מעשר אמות (הרא"ש ורובנו ירחם וטור):

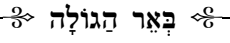
לד קוד אפטר לעשות תקון אחר למבוי שהוא רחב כ' אמות, שירחיק שתי אמות מהכהל ויעשה פס רחב ג' אמות, ויעשה פ"ס בצד השני וישאר פתח רחב עשר אמות, או ירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וירחיק אמה ויעשה פס אמה ומחצה, וכן יעשה בצד השני, יאו ירחיק שתי אמות ושני טפחים ויעשה פס שתי אמות וד' טפחים, וכן יעשה בצד השני, וכן כל פיוצא בזה, ובכלד שהפס יהא יתר על האויר שבינו לכהל, דאם לא כן אמי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומכשל לה. וצריך לזהר דלא לשבק פתחא רבא ועייל בזוטא, שאם יעשה פ"ס בטל תקון המבוי, אלא אם כן עשה צורת פתח לזוטא:

לה פ"ס זו שאמרנו שעושה פ"ס למעט רחב המבוי, אין צריך שיהא פס אחד שלם, אלא בקנה קנה פחות מג' סגי, דפחות מג' כשלם דמי:

לו מבוי ששונה מתוכו ומדרון (פרוש, מקום משפ"ע) לרשות הרבים או ששונה לרשות הרבים ומדרון לתוכו, אם הולך ומתלקט מעט מעט עד שמגביה עשרה מתוף ארבע אמות, הרי הוא כאלו זקוף פלו ואינו צריך שום תקון (ובזה, התל הרי כמחצה (בית יוסף):

סימן שסד - דין מבוי המפלש ויעשו כנגדו. ובו ה' סעיפים:

א מבוי המפלש בשני ראשיו לרשות הרבים או צד אחת לרשות הרבים וצדו השני לכרמלית. הגה או שני ראשיו פתוחין לכרמלית (ריב"ש סימן ת"ה), צריך צורת הפתח מכאן ולחי או קורה מכאן, אכל אם צדו אחד פתוח לרשות הרבים וצדו השני לחצר שאינה מערבת, אין צריך

צ שם י"ב ק תוספות ורא"ש וכפרוש רש"י ע"ד ושאר פוסקים ר כן צריך לומר שהם פסקו שאין הלכה כרב ש הרב המגיד בפרק י"ז מהלכות ערובין ת שם ובגמרא על גבי פניא ונפשטא א הרא"ש והגהות מימוני בפרק ב מהלכות ערובין מוסקנת הגמרא שם ע"ד ב שם י"ב ג שם בפרוש רש"י ד רמב"ם בפרק י"ז מהלכות ערובין מתוף הגמרא דלעיל ה רמב"ם בפרק י"ז מהלכות ערובין ונלא כרב אחלאי י"ב ו הראב"ד והרא"ש והמרדכי בשם ר"מ והוא הדין בשם הרשב"א ז שם ח ח הרי"ף והרמב"ם בפרק י"ז לפי גרסתם ט שם בגמרא ובקבא י הרא"ש בשם הראב"ד והוא הדין בפרק י"ז בשם הרשב"א כ הרא"ש שם בשם ר"מ והמרדכי ל התוספות שם כ"ט והרא"ש מ הרא"ש בשם ר"מ שם והמרדכי והגהות מימוני בפרק ה מהלכות ערובין נ הרא"ש שם מהירושלמי והוא הדין בשם הרשב"א ס שם ע שם בגמרא י פ טור בשם הרא"ש והרב המגיד בפרק י"ז בשם הרשב"א ז ואפלו בפחות מ' אמות לדידן דקיימא לן כרב דאמר תורתו כמפלש בית יוסף ק מפלש שם בגמרא ר הרב המגיד בשם הרשב"א בפרק י"ז מהלכות שבת ש הגהות אשרי ש הגהות מימוני פרק י"ז בשם הר"מ והמרדכי בריש ערובין ושאר פוסקים א שבת ק' (סימן שסד) א ערובין ה ברינתא וגמרא וכתנא קמא, הרי"ף הרא"ש והרמב"ם בפרק י"ז ב טור וסמ"ק בהגהות

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

אפלו הם גדולים, ולא על ידי בתו אפלו אינה סמוכה על שלחנו כל זה שלא בגרה, ולא על ידי אשתו שמעלה לה מזונות או שאמר לה צאי מעשה ידך במזונותיך ואפלו יש לה בית בחצר, אבל מזכה על ידי בנו שאינו סמוך על שלחנו אפלו הוא קטן, ועל ידי בתו שבגרה ואינה סמוכה על שלחנו, ועל ידי אשתו שאינו מעלה לה מזונות אפלו אין לה בית בחצר, ולכתחלה טוב לחוש לדברי שניהם היכא דאפשר. הגה וידיעבד סומכין על דברי המקל בערוכ. וכן גדול שיש לו אשה, אף על פי שסמוך על שלחן אביו מזכין על ידו (הנהגות אשרי והנהגות סמ"ק וכל בו), ואפלו לכתחלה. ואין צריך להודיע לאותם שזכה להם קדם השבת, אלא אם מודיעם בשבת מתר לטלטל (כל בו):

יא כגני חבורה שהיו מסבין לאכל וקדש עליהם היום, הפת שעל השלחן סומכין עליה משום ערוכ, ליהוא שמסבין בבית, שהוא מקום הראוי להניח שם ערוכ, אבל בחצר לא (והוא הדין אם יש להם פת בשתפות בא' מן הבתים, סומכין עליו משום ערוכ):

יב מאפטרופוס של קטן יכול לערב בעדו:

יג ימצוה לחזור אחר ערוכי חצרות:

יד סמברך על מצות ערוכ:

טו ע"מתי מברך, בשעה שמקבץ אותו מבני החצר או בשעה שמזכה להם. ואומר בבהדין ערוכא יהא שרא לן לאפוקי ולעיולי מן הבתים לחצר ומן החצר לבתים ומבית לבית לכל הבתים שבחצר. אם גבו הערוכ ולא ברכו עליו, אין הברכה מעבכת ומתרים לטלטל:

דאין מערבין רק בפת שלם הינו, שכל הערוכ ביחד יהיה פת שלם, ולכן נהגו לקבץ מקל בית ובית מעט קמח ועושים חלה אחת שלמה ומערבין בה (המגיד והנהגות הראב"ד פ"ק א מהלכות ערוכין), וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו. וצריך לזהר שיהא בחלה השעור המפרש לקמן סימן ס"ח סעיף ג' ואף על פי ששפתיר מן הקמח ולא נעשה מכלו חלה, אפלו הכי הוי ערוכ. ולא גרע מאלו אחד מזכה לכלם, ואדעתא דהכי נתנו קמחם מתחלה, פן נראה לי:

ז אם אחד מזכה לכלם יכול לערב בפרוסה:
ח שמערבין בפת ארז ועדשים, אבל לא בפת דחן:

ט אם אחד מבני החצר רוצה לתן פת בשביל כלם, שפיר דמי, ובלבד שיוצגו להם על ידי אחר, וכשזוכה בו "צריך להגביהו מן הקרקע טפח, וצריך לזכות לכל בני החצר או המבוי ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך. ויש אומרים שאף על פי שלא יזכה בפרוש למתוספים עליהם, לב בית דין מתנה עליהם. ו"אם נתוספו דיוורין לאחר שנתמעט הערוכ מן השעור, צריך להוסיף מחמתן:

י כשמזכה להם על ידי אחר, לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים אפלו אם אינם סמוכים על שלחנו ולא על ידי עבדו ושפחתו הבנונים, אבל מזכה הוא על ידי בנו ובתו הגדולים אפלו סמוכים על שלחנו, ועל ידי עבדו ושפחתו העבדים אפלו הם קטנים, ועל ידי אשתו אף על פי שהוא מעלה לה מזונות, ואפלו אין לה בית בחצר. ויש אומרים שאינו מזכה על ידי בנו ובתו הסמוכים על שלחנו

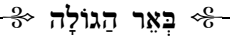
המשך הלכות שבת, סימן שסו - דין עירוב לחצר שהרבה בני אדם דרים בו

ג ה"בית שמניחים בו הערוכ אין צריך לתן פת. ואין צריך שיהיה בערוכ שוה פרוטה. ואין מניחים אותו בחצר אלא בבית שראוי לדירה לאפוקי בית שער, אקסדרה ומרפסת. וצריך שיהא בו ד' אמות על ד' אמות. ואפלו הוא של קטן. ואם רגילים לתנו תמיד בבית ידוע, אין להם לשנותו ולתנו בבית אחר, מפני דרכי שלום. ואפלו קטן יכול לגבות הערוכ ולקבצו. הגה והמנהג בזמן הזה להניח הערוכ בבית הפנסת, וכן נהגו הקדמונים. ונראה לי הטעם, שלנו יש להם דין שתוף ואין צריך להניח בבית דירה. ועין לקמן סימן שפ"ו ושפ"ז:

ד צריך לתן כל הערוכ בכלי אחד. ואם חלקו ונתנו בשני כלים אינו ערוכ, אלא אם כן נתמלא האחד ואז מתר, והוא שיהיו שני הכלים בבית אחד:

ה צריך שלא יקפיד שום אחד מהם על ערוכו אם יאכלנו חברו, ואם מקפיד אינו ערוכ, לכה צריך לזהר שלא לערב בדבר שתמן לצרף השבת:

ו אין מערבין בפרוסה אפלו היא גדולה הרבה, אבל בשלמה אפלו קטנה מאד מערבין, ובלבד שיהא בהם כל כף שיהא בהם "בשעור. וימיהו, אם נוטל ממנו כדי חלת נחתום, שהוא אחד ממ"ח, מערבין בה אפלו לא היתה טבולה לחלה. ואם נפרסה וחרבה בקיסם, שהכניס הקצה האחד בתוך הפת והקצה השני בתוך הפרוסה, אם אינו נפרשנפרסה, מערבין בה. הגה ויש שפרשו הא

ג שם בגמרא מ"ט ד שם וקרבה ה שם פ"ק ה ו משנה שם ז ס"ה ג' ח לפרוש התוספות על וקטן מאי טעמא ט גשין נ"ט י לפרוש רש"י על וקטן בערוכין שם כ ערוכין מ"ט ל הרב המגיד ושכן נראה מהגמרא שם ובשם רשב"א מ שם וקרוב יהודה אמר שמואל נ המרדכי והרא"ש שם ושאר פוסקים ס משנה שם פ' וכו' יהושע ע נתבאר בסימן ס"ח פ שם בגמרא פ"א צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ש שם בגמרא פ"א ת משנה שם ע"ט א שם בגמרא ב הרב המגיד בפ"ק א מהלכות ערוכין בשם הרשב"א ג ריטב"א בשם רבו ד שם ה משנה שם ו טור בשם רמב"ם בפ"ק י"א ושאר פוסקים ולא דמי למציאה בחושן משפט סימן ר"פ, דשם אין האב זוכה אלא כדי שלא תהא לו איבה פיון שהפן סמוך על שלחנו, אבל במ"ה 19 שהאב רוצה לזכות לאחרים על ידי בנות זוכים הם לאחרים פאגז דעלמא, רמב"ן בתשובה בסימן ר"ב ז הר"ף והרמב"ם והר"ן בפ"ק ב דביצה וברבנן דפליגי עליה דר' מאיר וסב"א שיש לאשה קנן בלא בעלה, ושאר פוסקים ח הר"ש שם בערוכין ושאר פוסקים כ"י ב כא מציעא י"ב ט פדמוקין לה בשלהי נדרים י טור כ ערוכין כ"ה פלשנא קמא ל שם אוקמתא דרבא מ מרדכי פ"ק ד ערוכין ב טור בסימן שצ"ה מעבדא דתרי גברי רבנן ערוכין ס"ח ס שם בטור ורמב"ם בפ"ק כ"א מהלכות ערוכין ע שם ושם פ גסח שבלי לקט צ בית יוסף

סימן שסז - אם אשה יבולת

לערב. ובו סעיף אחד:

א "אשתו של אדם מערכת לו שלא מדעתו, אפלו אם מזה בה שלא לערב ואפלו אין רגיל לערב עמהם, והני מלי כשאוסר עליהם, כגון שאין הבית פתוח אלא לאותו חצר, אכל אם הוא פתוח לשתי חצרות, באחת רגיל לצאת ולבא תדיר, שאוסר עליהם, ובאחת אינו רגיל לצאת ולבא, כרגיל שאוסר, מערכת שלא לדעתו אפלו אינו רגיל לערב, ובשאינו רגיל לצאת ולבא נמי, אף על פי שאין אוסר, אם רגיל לערב עמהם מערכת שלא לדעתו, אכל אם אינו אוסר וגם אינו רגיל לערב עמהם, אינה מערכת שלא לדעתו. וכל זמן שלא מחה בה בפרוש, אפלו אם אינו רגיל לערב עמהם ואינו אוסר, מערכת שלא בידיעתו, דמסתמא ניחא לה, אכל אינה יכולה לזכות משלו לאחרים שלא בידיעתו. והוא אין הפעל והאשה בעיר, יכולים בני הבית לערב שלא בידיעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר אחד, ואפלו אם היה פתוח לשתי חצרות, אם הוא רגיל לערב באחד מהם מערבין עליו, אכל אם אינו רגיל לא. אכל בני החצר אין יכולים לקח פתו מביתו לערב שלא מדעת ואחד מבני הבית, אפלו רגיל עמהם ואוסר עליהם. והיש אומרים דאין אשתו מערכת אלא שלא בידיעתו, אכל אם אומר שאינו רוצה לערב עמהם לא. והוא רגיל לערב עמהם ועכשו אינו רוצה, בני חצר נכנסים לתוך ביתו ונוטלים ממנו בעל פרו, ואם אינו רגיל אינם יכולים לטל ממנו בעל פרו, אכל היו כופין אותו בבית דין לערב עמהם. או היו בית דין יורדין לנכסיהוהגה מי שאינו רגיל לערב וערב עם בני החצר וחזר מערובו, צריך לחזר ולזכות. אכל אם רגיל לערב, הוי ערוב בעל פרו (הרא"ש פרק הדר):

סימן שסח - אם אחר שערב

נתקלקל הערוב. ובו ה' סעיפים:

א "ערבו ואחר כך נתקלקל וקא אחד מבני החצר לחזר ולתקנו, באם בא לערב ממין

הראשון, אפלו כלה אין צריך להודיע, ונאפלו מערב עליהם משלהם, ואם בא לערב ממין אחר, אם כלה הראשון צריך להודיע להם אם מערב משלהם, ואם משלו, אין צריך להודיעם כלל. ואם לא כלה הראשון אלא נתמעט, אף על פי שמערב משלהם אין צריך להודיעם:

ב ונתוספו דיורים בחצר, אם הבית פתוח לשתי חצרות צריך להודיעם, מפני שאולי

אינם רוצים לערב עם אלו:

ג הפמה הוא שעור הערוב בתחלתו, כזמן

שהם י"ח או פחות, שעורו כגורגרת לכל אחד, ואם הם יותר מ"ח, אפלו הם אלף או יותר, שעורו מזון שתי סעדות, שהם י"ח גורגרות, ושהם כששה ביצים, ויש אומרים שהם כשמונה ביצים:

ד התמעט משעורו אחר שגכנס שבת

ראשונה ונשתיר בו אפלו כל שהוא, כשר אף לשאר שבתות:

ה אם נתעפש פת הערוב ונפסל מלאכל,

הרי הוא כמו שפלה לגמרי וצריך לערב מחדש: הגה ולכן נהגו לעשות הערוב חלת מצה שאינה ממנה התעפש (כל בו ובית יוסף סימן ש"ד), ועוד דיוכילים לשמרה בימי הפסח ויכולים לשמר הערוב כל השנה (דעת עצמו), וזה טוב יותר מלערב כל שבת ושבת, שלא ישכחו מלערב. מיהו, אם רוצים לערב כל ערב שבת ולאכל הערוב כל שבת, הרשות בידם ועין לקמן סימן שצ"ד:

סימן שסט - באיזה אופן מקנין

הערוב. ובו סעיף אחד:

א "הנותן מעות לנחתום ואמר לו. אם יבאו

בני החצר לקנות ממך כפר לערוב זכה לי בערוב שיהא לי חלק עמהם בשביל מצה זו, אינו ערוב, אפלו ערב החנוני (לכל האחרים) וזכה גם לזה עמהם. אכל אם אמר לה ערב לי, קנה ערוב. ואפלו אם אמר זכה לי, ואם נתן לו כלי בתורת קנין שיקנה לו בו, קנה ערוב. והן אם זכה לו הנחתום על ידי אחר, או שקנה במצה שנתן לו להם מן השוק,

קנה ערוב. ואם נתן לו מצה לבעל הבית ואמר לה זכה לי בערוב, קנה ערוב:

סימן שע - דיני שתוף בערוב.

ובו ה' סעיפים:

א "הדר בבית שער, אכסדרה ומרפסת שבחצר, אינו אוסר על בני החצר, שאינם חשובים דינה, אכל הדר בבית התבן, בבית העצים, בבית הפקר, ובבית האצרות, אוסר:

ב יבעל הבית שיש לו הרבה בתים בחצר

והשאלין או השקינן לאחרים, ויש לו בכל אחד מהם דברים שאינם נשלים בשבת מחמת כבדן או מחמת אסור, שהם דברים שאסור לטלטלם אפלו לצרף מקומן, אין הדברים בהם אוסרים עליו ילפי שנעשו כלם כאורחים אצלו, ולפיכך גם הם מתרים להוציא מבתיהם לחצר אף על פי שלא נתנו ערוב. והוא אין הבתים שלו, לא קנייות ולא שכורות, אף על פי שיש לו בהם דברים שאסור לטלטלם, אוסרים זה על זה. הגה ויש אומרים דכל זה כשאין דיורים בחצר אלא הם, אכל כשיש דיורים אחרים ומולכים ערבין אצלם, צריכין כל אחד לערב (הרב ר' יהונתן פרק ביצד משפתין). אחד ששכר בית מן העובד כוכבים והשכיר א' מן הבירה לחברו, אם מתחלה לא שכרה אדעתא דהכי, הוי לה כאלו כל הבירה שלו והשכיר אחד מן הבתים לחברו, אכל אם שכרה מתחלה אדעתא דהכי, תנה לה שני בתים ולא מהני אף על פי שיש לאחד תפיסת יד בבית חברו. (מהרי"ק שרש מגן אברהם):

ג "המש חבורות ששבתו בטרקלין וחקלקוהו

במחצות, ואם עוברים כלם זה על זה, שאין פתח פתוח לחצר אלא החיצון וכלם עוברים דרך עליו, אין צריכין לתן בערוב אלא שנים הפנימיים, וכל האחרים חשובים בבית שער להם. ואם היה לכל אחד פתח פתוח לחצר, הגה או שאין עוברים זה על זה, רק כל אחד יש לו פתח פתוח לבית שער שלפניהם והבית שער פתוח לחצר (בית יוסף), ואם המחצות מגיעות

באר הגולה

[סימן שסז] א ערובין פ' מימרא דשמואל וכפרוש התוספות הרא"ש וכפרוש הטור ב הינו בריתא דנשים שערבו וכו' שם ג הרא"ש שם ד תוספות שם ורא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ה תוספות שם כפי שפרש הרא"ש שם דבריהם ו תוספות והרא"ש שם אהא דשמואל אחד מבני המבוי שרגיל וכו' ז לשון טור ח הרמב"ם בפרק ה הלכות ערובין ט שם בגמרא י בית יוסף ושכן כתב הרב המגיד בריש פרק בענין המבוי [סימן שסח] א משנה ערובין ט' ב שם בגמרא בתרוין השני וכפרוש רש"י ג כפרוש ר' יהונתן ד משנה שם פ' ובגמרא ע"א ה משנה וגמרא ו רמב"ם סוף פרק א מהלכות ערובין ז טור בסיומן ת"ט ח משנה שם פ' ט כפרוש ר' יהונתן י הרמב"ן [סימן שסח] א משנה שם פ"א ובתקמים ב באשר הגהתי פן הוא ברש"י וכן הגיה הבית יוסף בטור ג שם בגמרא ד שם ה הרא"ש שם ו הרמב"ם פרק ו מהלכות ערובין ז שם במשנה [סימן שע] א משנה ערובין פ"ה ב שם במשנה וכו' והנה ג שם בגמרא ובריתא פ"ה ד רש"י שם והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין ה בית יוסף מדברי הרמב"ם שם ומדברי הטור ושאר פוסקים ו משנה שם ע"ב ובגמרא שם ז רש"י שם והתוספות ושאר פוסקים וכו' יוחנן ע"ה ח הרב המגיד בפרק ד מהלכות ערובין בשם הרשב"א

לתקרה בתוך ג' טפחים דהוי כל אחד
חדר בפני עצמו, וְאֵפֶלֹ הֵן שֶׁל רִיעוּת,
'אם בני החצר נותנים הערוב באחד
משאר בתי החצר, צריך כל אחת ואחת
מחבורות שבטרקלין לתן ערוב, אבל אם
נתנו הערוב בזה הטרקלין, אין צריכין
לתן ערוב ללל, שכלם דרים בבית זה,
ובית שמניחים בו הערוב אין צריך לתן
ערוב, וכן אם אין דירין אחרים בחצר,
אינם צריכים ערוב. חלקוהו במחצות
שאין נוגעות לתקרה, (אפלו) אם בני
החצר נותנין ערוֹבן באחד משאר בתי
החצר די בערוב אחד לכל החמש
חבורות: הגה אם מקצתן עשו מחצות
ומקצתן לא עשו, אותן שעשו הם מחלקים
ואותן שלא עשו הם כמשפתי (המגיד פרק
ד). וְאִם הָיוּ דִירוּיִן בְּעֵלְיוֹת מִמֶּשׁ, אֶפֶלֹ
נָתְנוּ בְּנֵי הַחֲצֵר הָעֲרוּב בְּטֶרְקֵלִין, צְרִיכָה
כָּל חֲבוּרָה וְחֲבוּרָה לְתֵת עֲרוּב. לְאָבֵל מִי
שֵׁישׁ לוֹ מִלְמַד אוֹ סוֹפֵר בְּבֵיתוֹ, וְכֵן
תַּלְמִידִים הַלּוּמְדִים בְּפָנֵי הָרַב וְדָרִים
בְּבֵיתוֹ כָּל אֶחָד בְּחֶדְרוֹ, אֶפֶלֹ יֵשׁ לְכָל
א' פתח פתוח לחצר ואוכל וישן
בחדרו, אינם אוסרים:

ד יֵאֱנָשִׁי חֲצֵר שֶׁהָיוּ כָּלָם אוֹכְלִים עַל שֶׁלֶחַן
אֶחָד, אָף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ בֵּית
בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אֵינָם צְרִיכִים עֲרוּב, מִפְּנֵי
שֶׁהֵם כְּאֲנָשֵׁי בֵּית אֶחָד. וְאִם הִצְרִיכוּ
לְעִשׂוֹת עֲרוּב עִם אֲנָשֵׁי חֲצֵר אַחֶרֶת, עֲרוּב
אֶחָד (לְכַלְלֵן) וּפֶתַח אֶחָד בְּלֶבֶד מוֹלִיכִין
לְאוֹתוֹ מִקּוּם שֶׁמְעַרְבִין עִמּוֹ, וְאִם הָיָה
עֲרוּב בָּא אֲצֵלָם, אֵינָם צְרִיכִים לְתֵת עֲרוּב
כְּדִין בֵּית שֶׁמְנִיחִים בוֹ עֲרוּב, שֶׁכָּל אֶלּוֹ
הַבָּתִּים כְּבֵית אֶחָד הֵם חֲשׂוּבִים. הֵגֵה וְכֵן
אם הרבה בעלי בתים אוכלים בחדר אחד
כל אחד על שלחנו, אף על פי שכל אחד
ישן בחדר בפני עצמו, ערוב אחד לכלם,
הואיל ואין מחצה מפסקת בין מקום
אכילתן הוי פחמשה ששבתו בטרקלין וכו',
ואף על פי שפורסין לפעמים וילון לפניהם
לצניעות לא מקרי מחצה הואיל ולא הוי
שם בקביעות (ר' ירחם חלק ט"ו):

ה כִּי שְׂאוּכַל בְּמִקּוּם אֶחָד וְיִשֵּׁן בְּמִקּוּם
אֶחָד, מִקּוּם אֲכִילָתוֹ הוּא הַעֲקָר וְיִשֵּׁן הוּא
אוֹסֵר. הַלֶּכֶף הָאֲחִיזִין שְׂאוּכְלִים בְּבֵית
אֲבֵיהֶם וְיִשְׁנִים בְּבֵתֵיהֶם, אֵינָם אוֹסְרִים,
וְאִם נוֹתֵן לָהֶם פָּרֶס וְאוֹכְלִים בְּבֵתֵיהֶם,
אוֹסְרִים. וְהָיָה מִלִּי כִּשְׁנוֹתֵינִים בְּנֵי שְׂאֵר
הַחֲצֵר עֲרוּבֵן בְּמִקּוּם אֶחָד, אֲבָל אִם הָיוּ
בְּנֵי שְׂאֵר הַחֲצֵר נוֹתְנִים הָעֲרוּב בְּאֶחָד
מִבָּתִּים אֵלּוּ, אוֹ שְׂאִין עִמָּהֶם דִּירוּיִם
בְּחֲצֵר, אֵינָם צְרִיכִים לְעֲרֹב:

ו זִמִּי שֵׁישׁ לוֹ ה' נְשִׁים וְה' עֲבָדִים מְקַבְּלִים
מִמֶּנּוּ פָּרֶס וְכָל אֶחָד אוֹכַל בְּבֵיתוֹ, וְכֵן
תַּלְמִיד הַמְּקַבֵּל פָּרֶס מִרְבוֹ וְאוֹכַל בְּבֵיתוֹ,
אֵינָם אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה אִם אֵין עִמָּהֶם
דִּירוּיִן בְּחֲצֵר אוֹ אִם הָעֲרוּב בָּא אֲצֵלָם:

ז יַעֲשֶׂרָה בָּתִּים זֶה לְפָנֵים מִזֶּה וְכָלֶם עוֹבְרִים
מִזֶּה לָזֶה וְיִוצֵאִים דֶּרֶךְ הַחִיצוֹן לְחֲצֵר שְׁנַיִם
הַפְּנִימִיִּים לְכַד צְרִיכִים לְתֵת בְּעֲרוּב וְהַשְּׂאֵר
פְּטוּרִים, שֶׁחֲשׂוּבִים כָּלָם כְּבֵית שְׂעֵר:

ח הַמִּתְאַרְחַת בְּחֲצֵר, אֶפֶלֹ נִתְאַרְחַת בְּבֵית
בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אִם לֹא נִתְאַרְחַת דֶּרֶךְ קִבְעָה אֶלָּא
לִלִי יוֹם אוֹ פְּחוֹת, אֵינּוּ אוֹסֵר עַל בְּנֵי
הַחֲצֵר וְהוּא וְהֵם מִתְרִים, בֵּין בְּבֵיתוֹ בֵּין
בְּבֵיתָם, הֵגֵה וְאֶפֶלֹ אִם הָאוֹרְחִים רַבִּים
וּבְעַל הַבַּיִת א'. וְדוֹקָא בְּדֹאִיפָא בְּעַל הַבַּיִת
אֶחָד קְבוּעַ דְּאָז הָאוֹרְחִים כְּטָלִים לְגַבְהָ, אֲבָל
אוֹרְחִים בִּיחַד אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה מִיַּד (תְּרוּמַת
הַדָּשָׁן סִימָן ע"ו מִגְּמָרָא דִּף ע'). וְעַיִן לְקַמְּן סוּף
סִימָן שְׁצ"ח (וְאֵינּוּ יְהוּדִי הַמִּתְאַרְחַת, עַיִן
לְקַמְּן סִימָן שְׁפ"ד):

סימן שעא - כשאחד מבני חצר נפרד
משם או מת. ובו ו' סעיפים:

א אחד מבני חצר שהניח ביתו והלך ושבת
בחצר אחרת, אפלו היתה סמוכה לחצרו,
כאם הסיח מלבו ואין דעתו לחזור לביתו
בשבת, הרי זה אינו אוסר עליהם. בפמה
דברים אמורים, בישראל, אבל אינו
יהודי, אפלו הלך לשבת בעיר אחרת
אוסר עליהם עד שישכרו ממנו מקומו,
אם הוא קרוב מהלך יום אחד, שהרי
אפשר שיבא בשבת, אבל אם רחוק יותר

אינו אוסר. ה'יש אומרים, שגם אינו
יהודי אם הלך לשבת בחצר אחרת אינו
אוסר. וכן נראה עקר. (ואם בא האיני יהודי
בשבת, עין לקמן סימן שפ"ג):

ב ישראל בן חצר זו שהלך לשבת בחצר
אחרת ואין דעתו לחזור בשבת ואחר כך
גמלך בשבת וחזר, אינו אוסר:

ג אחד מן השוק שהיה לו בית בחצר ומת
והניח רשותו לאחד מבני החצר, אם מת
מבעוד יום אין הזוכה אוסר, שהערוב
שמערב על ביתו מתיר גם מה שירש ואם
מת משחשכה אוסר, אף על פי שמערב
הזוכה עמהם אינו מועיל למה שירש
אחר כך בשבת:

ד אחד מן החצר שמת בשבת, אם ערב,
אפלו ירשו א' מבני השוק אינו אוסר,
ואם לא ערב, אם ירשו אחד מן השוק,
כל זמן שאינו בא לדור עמהם אינו
אוסר, בא לדור בשבת בבית מורישו,
אוסר. ואם ירשו אחד מבני החצר, אם
ערב היורש והיה דר עם המוריש בבית
אחד, אינו אוסר אף על פי שלא ערב
המוריש, ואם לא היה דר עם המוריש
אלא בבית אחר שבחצר, אוסר אף על
פי שמערב היורש, כיון שלא ערב המוריש.
ואם מבעוד יום מת וירשו אחד מן
השוק, הרי זה אוסר, והוא שבא היורש
בבית מורישו בשבת:

ה מישראל וגר שהיו דרים בחצר ומת הגר
מבעוד יום והחזיק ישראל אחר בנכסיו,
אפלו לא החזיק עד שחשכה, אוסר עד
שיבטל רשותו כשאר יורש. מת
משחשכה, אין המחזיק אוסר, שבהתר
הראשון עומד:

ו אחד מבני החצר שהיה גוסס, אף על פי
שאינו יכול לחיות בו פיוס, אוסר עד
שיזכו לו בפת ויערבו עליו, וכן קטן
אוסר אף על פי שאינו יכול לאכל פזית,
אבל האורח אינו אוסר, כמו שנתבאר
בסימן ש"ע:

באר הגולה

ט תוספות והרא"ש שם ושאר פוסקים י ברתא שם כ תוספות שם מפשטותא דגמרא שם והרא"ש שם ל תוספות שם והרא"ש שם והמור"ק שם ושאר פוסקים מ לשון
פסקי הרא"ש ג לשון רמב"ם בפרק ד מהלכות ערוובין ס ע"ב בבריתא וכמו שפרשה רב ע משנה שם וכדמפרש לה רב והנה אמר רב פ שם במשנה צ ברתא
שם ופלתא דהנאי והלכה בדברי שניהם להקל הרא"ש בשם הר"מ והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערוובין ק שם בעיא ונפשא ר שם מ"ח ש תרומת הדשן סימן
ע"ו (סימן שעא) א משנה ערוובין פרק ז ב רמב"ם בפרק ד מהלכות ערוובין ג שם וכו' יוסי רמב"ם בפרק ד ונתן הרב המגיד טעם לדבריו ד הרב המגיד שם
שנראה בן מדברי רמב"ם ובשם אחרים והביא ראיה לזה מהגמרא ס"ב ה כרבי יהודה שם במשנה הרא"ש שם משום דהלכה בדברי המגיד בערוב ו בן כתבו
הפורדכי שם וסמ"ג ושאר פוסקים והרא"ש לדעתו ובשם הראב"ד והוא הדין שם ז ברתא שם ע' ח הרב המגיד שם בשם רשב"א ט שם בבריתא הרב המגיד
בפרק ב מהלכות ערוובין ורא"ש שם י הרא"ש כ שם והרב המגיד שם ל הרא"ש שם מ ברתא שם ע' וכדמפרש לה שם בגמרא נ טור בשם הרמב"ם בפרק ד'
מהלכות ערוובין וכתב הרב המגיד שהוא תוספתא פרק ה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו: תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות שבת

סימן שעב - דיני שתפי הדירות לערוב. וכו' ט סעיפים:

א "גגין וחרצות וקרפיפות, בלן רשות אחד הם לכלם ששבתו בתוכן, שמתר לטלטלם מזה לזה, אפלו הם של בעלים הרבה ולא ערבו יחד, מתר לטלטל מחצר לחצר אחרת או לגג או לראש כהל שביניהם, ומגג לגג אחר הסמוך לו אפלו גבוה ממנו הרבה, ומגג לקרפף שאינו יותר מסאתים, או שהקף לדירה אפילו הוא יותר מסאתים, ג' או למבוי שמתקן בלחי או קורה אפלו לא ערבו בו. ד' ואף על פי שערכו בני חצר לעצמן, דשכיחי מאני דבתים בחצר, מתר לטלטל פלים ששבתו בחצר זו לחצר אחרת, ולא חשיבן שמא יטלטל גם פלים ששבתו בבית לחצר אחרת או לגג וקרפף:

ב "קרפף יותר על סאתים שלא הקף לדירה הוי פרמלית, ואסור לטלטל ממנו לקרפף אחר, להכניס ולהוציא מזה לזה, כי אם שתי אמות בזה ושתי אמות בזה:

ג ישתי חצרות שרוצות לערב יחד להתיר אף פלים ששבתו בבתים, אין צריכות ערוב אחר, אלא הערוב שעשו כבר יולכנו אחד מבני החצר בשביל כלם ויתננו באחד מבתי חצר שניה, ואם ירצה יוליך שם אפלו פת משלו וכלם מתרים. הגה והוא שערכו בני חצרו עמו תחלה (משוכת הרא"ש סימן י"ו), או שאין צריך לערב, כמו שנתבאר סימן ש"ע (בית יוסף). והוא שערכו בני החצר השניה לעצמה. ואין בני חצר השניה צריכים פת אחר, אלא הערוב שעשו כבר, מתירן:

ד "אין שתי חצרות יכולות לערב יחד אלא אם בן יהא פתח ביניהם או חלון שיש

בו ד' טפחים על ד' טפחים, ט' ויהיה קצתו בתוך י' טפחים הנמוכה לארץ, ואז אם רצו מערבין יחד ואם רצו מערבין כל א' לעצמו. (ועין לקמן סימן שפ"ו סעיף ב, ישראלים הדרים בכ' וג' מקומות כיצד יערבו):

ה "חלון שבין שני בתים, אפלו הוא למעלה מ'י, אם רצו מערבין יחד, והוא הדין לארבה שבין בית לעלה, שאפלו הוא למעלה מ'י אם רצו מערבין יחד, ואפלו אין שם סלם לעלות בו: הגה ומכל מקום בעינן שיהא רחבו ד' על ד' (בית יוסף). ואם עשו סריגה לפני החלון, בטל לה מתורת חלון (המגיד פרק ג):

ו "בית שבין שתי חצרות והוא פתוח לשניהם וערב עם שתייהם אכל החצרות לא ערבו זה עם זה, אין לטלטל פלים ששבתו בבתים מחצר לחצר על ידי בית זה שביניהם. ל' היה בין שתי חצרות כהל גבוה י' טפחים, מ' או שהיה קרקע של אחת מהחצרות גבוה מחברו ה' טפחים ועשו עליו מחצה ה' להשלימו לעשרה, אין יכולים לערב יחד. י' ואם היה הכהל גבוה לשניהם י' והיו בראשו פרות, בני שתי החצרות יכולים להורידם לחצרות וכן להעלות עליו מפרות ששבתו בחצרות ולהורידם ממנו לחצר אחרת, פ' בין שהכהל רחב ד' או אינו רחב ארבעה, אכל פרות ששבתו בבית, אם הכהל רחב ד' אסור להעלות לו ולא להוריד ממנו, ואם אינו רחב ד' מתר (ובלבד שלא יחליפו, כדלעיל סימן שמ"ו סעיף א). ואם היה הכהל גבוה לאחת מהחצרות י' ולשניה אינו גבוה י', כגון שקרקעו של אחד גבוה משל חברו, מי שאינו גבוה לו י' מתר להשתמש בו אף בכלים

ששבתו בבית, והשני אסור להשתמש בו אף בכלים ששבתו בחצר, והוא שיהא הכהל רחב ד', אכל י' אם אינו רחב ד' מתר לשתייהן להשתמש בו אף מן הבתים, אפלו ערבה כל אחת לעצמה:

ז "נפרץ הכהל, עד י' אמות הרי הוא כפתח, והוא שלא יהא נפרץ במלואו, ואם נפרץ ביותר מעשר, חשוב כחצר אחת וצריכים לערב יחד. (וכל שפן אם אין ביניהם מחצה גבוהה י' דצריכין לערב יחד) (הרב ר' יהונתן פראק חלון):

ח "כהל שבין שתי חצרות גבוה י' לשניהם, והעמיד אצל הכהל סלם רחב ד' וכן כנגדו בחצר השניה, אפלו אין הסלמות זה כנגד זה, אם אין ביניהם ג' חשיבי כפתח. היו מפלגים זה מכנגד זה ג', אם הכהל רחב ד' עדין חשובים כפתח, ואם אינו רחב ד' לא חשיבי כפתח. באיזה סלם אמרו, כשיש בו ד' שליכות, אכל פחות מפאן לא, אלא אם בן זרועותיו ושליובותיו כבדות, שאז כבדו קובעו. י' ואם אין הכהל, גבוה אלא י' וזקף סלם גבוה ז' ומשהו במשך ד' אצל הכהל, מתירו בין להשתמש עליו בין לערב יחד, כיון שלא נשאר ג' עד ראש הכהל. י' עקר חוליא מראש הכהל למעטו מגבה י', אם יש בה משך ד' מהני, בין לעשותו כפתח לערב יחד בין לענגן שיכול להשתמש בכל הכהל, ואם אין בו ד' אינו חשוב כפתח לערב יחד, וכן אינו מועיל להשתמש בכל הכהל, שאינו משתמש אלא כנגד המקום שנתמעט:

ט "בנה אצטבא למטה אצל הכהל למעטו מגבה י', אם יש בה ד' ארץ במשך הכהל ויבולטת ד', מועיל להשתמש בכל הכהל, אכל אינו חשוב כפתח לערב יחד עד

באר הגולה

וסימן שעב א משנה ערובין פראק ט וכו' שם בגמרא צ"א ב רש"י שם במשנה וגמרא ורמב"ם בפראק ג מהלכות ערובין ושאר פוסקים ג בריקתא שם ד שם בגמרא כר' יוחנן ושמואל ה רש"י בשבת ק"ל ו בריקתא ערובין מ"ח וכפרוש רש"י שם ע"ג בפשיטותא דרבא הפענא דאבני ז טור ח משנה שם ע"ו ט בריקתא שם ומתניתין נמי דיקינן הכי י שם בגמרא על זה בעיא ונפשטא כ שבלי הלקט ל משנה שם ע"ו מ טור מהא דגדוד ה' ומחצה ה' מצטרפין צ"ג וכדלעיל בסימן שפ"ב ג משנה שם ס לפרוש התוספות שם וכן כתב הר"ף ורא"ש שם ע פרות מבית זה לבית אחר דרך הכתלים פן הוא ל' האוסרים אכל הבית יוסף פסק להתר כנראה ממה שכתב לעיל בסמוך והג"ה זו היא לדעת האוסרים ולעיל בסימן שמ"ו הביא הבית יוסף שתי הדעות פ מהא דצינתי לעיל בסימן זה ז מהא דרב נחמן ע"ז ק הרמב"ם בפראק ג מהלכות ערובין ר הרב המגיד שם ש משנה שם ת כפרוש ר' יהונתן א שם במשנה ב שם בגמרא ע"ו ג שם ע"ח ד שם בגמרא ה שם בגמרא ו תוספות

שגיגה לראש הכתל, ואם אין בה ד' על ד', אינו מועיל אפלו להשתמש בנגדו: יכפה ספסל שיש בו ד' על ד' וגבוהה כל שהוא ומעט בו גבוה מ', מתר להשתמש בנגד המעוט, ובלבד שיחברנו בטיט:

יא **ה**בנה אצטבא על אצטבא, אם יש פתחונה ד' על ד', או אם אין בה ד' על ד' ויש בעליונה ד' על ד', ואין בין זו לזו ג' טפחים, טמנהי להתיר להשתמש עליו, אבל לא מהני למהוי פתח לערב יחד:

יב **ז**יזו היוצא מן הכתל ויש בו ד' על ד' והניח עליו סלם כל שהוא, מועיל להתיר לו תשמיש הכתל, והוא שלא תהא שליכה הפתחונה גבוהה מן הארץ ג' ולא יהא בין שליכה לשליכה ג', והוא שיעיב הסלם על גב היזו, אבל סומכו אצלו לא. יוכל זמן שאין גבוה הכתל כ' טפחים די בזיו אחד שמניחו באמצע, שהרי אין גבוה עשרה עד היזו ולא גבוה י' ממנו עד ראש הכתל, ואם הוא גבוה כ', צריך שני זיזין, אחד בתוך י' הפתחונים ואחד למעלה ממנו בתוך עשרה העליונים, שאם היה היזו גבוה עשרה לא סגי לה בסלם כל שהוא והוא שלא יהיו הזיזין זה בנגד זה שראוי להטיל סלם מזה לזה:

יג **ה**עמיד שני סלמות זה בצד זה ולא היה בשניהם משך ד', והרחיקם זה מזה פדי שיהא בשניהם ד' ומלא האויר שביניהם בקש, אינו מועיל לא להתירו להשתמש עליו ולא לערב יחד, שמקום מעמד הרגלים הוא באמצע הסלם ואין ראוי לעלות בקש. ואם העמיד הסלם באמצע והקש מן הצד, מהני בין להתירו להשתמש עליו בין לערב יחד:

יד **א**ין הסלם רחב ד' וחקק אצלו בפתל להשלימו לארבעה, די לו שיחקק בגבה י'. ואם לא העמיד סלם כלל אלא חקק בפתל כמין שליכות של סלם לעלות בו, צריך שיחקק בכל גבה הכתל, ומועיל בין להתיר תשמיש בין לערב יחד:

טו **ה**יהא אילן בצד הכתל ועשהו סלם לכתל, אם רצו מערבין אחד, אבל אם עשהו

אשרה סלם לכתל, אין מערבין אחד, מפני שאסור לעלות עליה מן התורה, שהרי אסורה בהנאה. והרא"ש ז"ל כתב בהפך, דאילן אינו מועיל ואשרה מועלת, והוא שתהא יבשה:

טז **ח**ריץ שבין שתי חצרות עמק י' ורחב ד', אין יכולין לערב יחד אפלו מלא תבן וקש כ' זמן שלא בטלו. ואם היה מלא עפר וצורות, אפלו סתמא שלא בטלו צריכים לערב יחד (ועין לעיל סימן שנ"ח סעיף ב). הגה שאי אפשר דאם מלאם בפרות סתמא בטלו לה דודרפן לעשות שם אוצר (הגהות אשרי):

יז **ז**נתן עליו נסר כמין אשר משפת החריץ אל שפתו, אם הוא רחב ד' חשוב כפתח ומערבין אחד, ואם רצו מערבין שנים. הגה והוא הדין אם מלאו ברחב ד' בדבר המכטלו שם (בית יוסף). וואם נתן הנסר לארץ החריץ כמשך ד', אפלו אין בו אלא כל שהוא חשוב כפתח, שהרי מעטו מד':

יח **ה**אם החריץ עמק לאחר י' ולשני אינו עמק י' או שהוא שנה לשניהם, דינו ככתל:

יט **א**גדיש של תבן שבין שתי חצרות, אם הוא גבוה י', כל אחד מערב לעצמו. נתמעט כחול מ' צריכים לערב ביחד, וכבוד שלא נתמעט גאסור לשום אחד מהן לתן מן התבן לתוך קפתו בשבת להאכילה לבהמתו, ואפלו להעמידה שם פדי שתאכל אסור, אבל יכול לעמד בפניה פדי שלא יהא לה דרך לנטות אלא לשם. וולהרא"ש, אפלו כחל אסור לתן ממנו לקפתו וכן להעמיד הבהמה ביניים. במה דברים אמורים, בגדיש שבין שתי חצרות, אבל גדיש שבין שני בתים מתר להאכיל לבהמתו ממנו ביניים:

סימן שעג - דין שתי גוזזטראות בשתי עליות. וכו' סעיף אחד:

א שתי גוזזטראות (פרוש, נסרים בולטים משפת תקרת העליה לרשות הרבים, רש"י) הבולטות משתי עליות זו בנגד זו ונתן

בניהם נסר רחב ד', הרי הוא כפתח ומערבין יחד. הגה ואם אין המרחק שביניהם ד', אפלו בלא נסר נמי דינא הכי (המגיד פרק ג), ואם רצו, כל אחת מערכת לעצמה. אבל באם היו זו שלא בנגד זו, שאחת משוכה למזרח ואחת למערב, אינם יכולים לערב יחד, וכן אם הייתה אחת גבוהה מחברתה, לא חשיב פתח. ויהי מלי כשמרחקות זו מזו ג' טפחים, אבל אם הם תוף ג' זו לזו, בין ברחוק בין בגובה, חשיב שפיר כפתח:

סימן שעד - נקתם בשבת פתח או חלון במקום שערב בו. וכו' ד' סעיפים:

א **א**ערבו דרך חלון או פתח שביניהם ונסתם בשבת, מתירים להשתמש דרך גבה הכתל וחוריו. ואפלו אם ערב לשנה ונסתם הפתח כחל ונסתם בשבת (ואפלו סתמה במזיד) (אגור), חזר הערוב להתרו. וולהרמב"ם אין מתר לטלטל אלא כל אחת לעצמה, אבל מזו לזו לא:

ב **ה**יהא פתל שתי חצרות וערכה כל אחת לעצמה ונפרץ הכתל בשבת, מתרים לטלטל כל השבת כל אחד בחצרו, ואפלו פלי הבית. אבל חצר שנפרצה בשבת לרשות הרבים או לכרמלית, אסור:

ג **ח**צר קטנה שנפרצה קדם שבת במלואה לגדולה ואין בפרצה יותר מ' אמות, גדולה מתרת להוציא פלים ששבתו בבית לחצרה אם ערכה לעצמה, וקטנה אסורה להוציא פלים ששבתו בבית לחצרה אלא אם כן ערכו יחד, והיניו כשנכנסין פתלי קטנה לגדולה, יכשפתלי קטנה מפלגים ג' טפחים מפתלי ארץ הגדולה, דאם לא כן הייתה קטנה נותרת על ידי נראה מבחוץ ושנה מבפנים:

ד **ה**גן קטן שנפרץ קדם שבת במלואו לגג גדול, (קטן) אסור להעלות עליו פלים ששבתו בבית, וגדול מתר, והוא שיהיו מחצות הבית נפרות למי שעומד על הגג, אבל אם אינם נפרות, כגון שהגג בולט עליהם, הוי כרמלית, אלא אם כן פתוח לו מהבית חלון ארבע על ארבע:

❦ באר הגולה ❦

שם והרא"ש בשם ר"מ אהא דאצטבא על גבי אצטבא שם ז שם בנגמרא ספסל ח שם ט הרא"ש שם בשם הר"מ י שם בנגמרא ע"ז וע"ח כ שם ל שם ע"ח בעינא בנגמרא ונפשטה מ שם נ שם ע"ח בעינא דרב יוסף מרבא וכדאמר לה רבה ס כמאן דאמר בשם ר' אליעזר ואיכא דאמרי בשם ר' יוחנן שם ע משנה שם פ שם בנגמרא צ שם בנגמרא ק משנה שם ר שם בנגמרא ע"ט ש בפרוש רש"י שם וכן כתב הטור ת שם על זה א משנה שם ע"ט ב בפרוש רש"י שם וכן כתב הטור ג שם בנגמרא דחישנין דלמא שקיל טובא וממעט מצורה וקא מטלטל בחצר האוסרת אבל הבהמה אוכלת מעט מעט ד שם ה הכי מפרש שם למתניתין דתנן אלו מאכילין מכאן וכד' ו שם ז בריתא שם ומפרש בנגמרא שם פיון דאיתא מחצות פי מפתח מנגמרא לה מלתא (סימן שעג) א משנה ערובין ע"ח ב שם בנגמרא ע"ט ג שם בנגמרא (סימן שעד) א ערובין צ"ג בעינא ונפשטה ב בפרוש רש"י שם וכן כתב הטור ג הרא"ש שם ד בפרק ג מהלכות ערובין ד שם צ"ג וכשמואל הסקמת הפוסקים ו דאי בששבתו בחצר אפלו מחצר לחצר נמי ז משנה שם צ"ב ח בית יוסף דאלו בשבת פיון שהתרה התרה פדלעיל ט משנה שם ד' ט"ו י שם בנגמרא ט' כ פזה ל דהנה אמרין חזינן פאלו ראשי הכניסה של פתלי הקטנה סניפין לב' פתלי ארץ הגדולה מ משנה שם צ"ב נ שם בפרוש רש"י ס שם בנגמרא אלא דרב ע כן כתב הרא"ש שם

סימן שעה - מה הם הדברים השרויים בקצור שאינם אוסרים. ובו ד' סעיפים:

א "מרפסת שהוא דרך לעליות הפתוחים לה, ועומדת בקצור ועולים לה בסלם ובני העליות יורדים ממנה לקצור ועוברים לרשות הרבים, אינם אוסרים על בני הקצור, דסלם תורת פתח עליו, והוי כשתי חצרות ופתח ביניהם, שאם רצו מערכים יחד ואם רצו כל אחד מערב לעצמו, ובלבד שיערכו כל בני מרפסת לעצמן כדי שתהא רגל המתרת במקומה:

ב "אם לא ערכו יחד ויש בקצור תל או עמוד שהוא משתף בין שניהם, אם אינם גבוהים י' טפחים יהרי אלו נחשבים בין הקצור ובין המרפסת ושניהם אסורים להוציא שם בלים שבפתים, ואם הם גבוהים מקרקעית הקצור י' טפחים (ובתוף עשרה למרפסת) (טור) וזהם בתוף ד' טפחים למרפסת, בני מרפסת מתרים לפי שתשמישו (להם) פנתת מלבני הקצור, ואם היו רחוקים מהמרפסת ד' טפחים או יותר אף על פי שגבוהים י' (מן הקצור ותוף י' למרפסת) (טור) יהרי אלו בכלל הקצור והמרפסת, לפי ששניהם אפשר להשתמש בהן על ידי זריקה, לפיכך שניהם אסורים להוציא שם בלים ששבתו בפתים עד שיערכו:

ג "היתה מצבה ד' טפחים לפני המרפסת, אין המרפסת אוסרת על בני הקצור, שהרי נחלקה מהם:

ד "זיזים היוצאים מהפתלים, כל שהוא למטה מ' טפחים יהרי זה נחשב מהקצור ובני הקצור משתמשין בו, וכל שהוא בתוף י' טפחים העליונים הסמוכים לעליה, אנשי עליה משתמשין בו, והנשאר בין י' התחתונים עד תחלת י' העליונים מן הזיזין היוצאים, שניהם אסורים בו, ואין משתמשין בהם בכלים ששבתו בפתים אלא אם כן ערכו:

סימן שני - בור ובאר שבין שתי חצרות. ובו ד' סעיפים:

א "בור שבין שתי חצרות ואין ביניהם פתח או חלון שיוכלו לערב, או שיש ביניהם ולא ערכו, אין ממלאים ממנו בשבת אלא אם כן עשו מחצה י' למעלה מן המים, וצריך שיהיה טפח מן המחצה יורד בתוף המים. ואם היתה המחצה פלה בתוף המים, צריך שיהיה טפח יוצא ממנה למעלה מן המים כדי שתהיה נפרת רשות זה מרשות זה. וכן אם עשו על פי הבור קורה רכה ד' טפחים, זה ממלא מצד הקורה וזה ממלא מצד האחר. הגה ודוקא אם בא למלאת בכלים של בית, אבל בכלים של חצר לא בעינן שום תקון, דהא חצרות רשות אחת הן, כדלעיל סימן שע"ב (הגהות מימוני פרק ט"ו):

ב "באר שבאמצע השביל בין שני פתלי חצרות, אף על פי שהיא מפלגת מכתל זה ד' טפחים ומכתל זה ד' טפחים, שניהם ממלאים ממנה ואין צריך זיזים על גבן, שאין אדם אוסר על חברו דרך אור. הגה ודוקא כשאין החצרות פתוחות לשביל רק בחלונות (טור והמגיד פרק ג מהלכות ערוכין). ויש אומרים דאם אין מפלגים ד' אוסרים אפלו בקהאי גונא (בית יוסף בשם רש"י):

ג "שתי חצרות וביניהם ג' חרבות, כל אחד מתר באותה שאצלו להשתמש בה דרך חלונות על ידי זריקה, והאמצעית המתרת לשניהם. ואם היו שלשתן סמוכות לבתים, ושהיתה האמצעית כנגד השתים כשלישה ראשי זנזון, כל אחד מתר בחרבה שאצלו, והשלישית הקרובה לשתי החצרות אסורה לשתייהן:

ד "בית הכסא שבין שני בתים ולא ערכו יחד, רשות שניהם שולטת בו ואסורים (ועין לעיל סימן שנה"ה):

סימן שני - דין שתי עליות זו כנגד זו הפתוחות לקצור, ובו סעיף אחד:

א "שתי עליות הפתוחות לקצור זו כנגד זו, ואחת עשתה גמא בקצור כדי לשפך

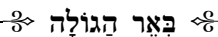
בקצור שאין בה ארבע אמות מימה והשניה לא עשתה, אם ערכו יחד, שתייהן מתרות לשפך מימה, ואם לא ערכו יחד והאחת ערכה לעצמה והשניה לא ערכה כלל, זו שלא ערכה אסורה ושערכה מתרת, ובלבד שלא תשפך להדיא בגמא, אלא תשפך בעליה והם יורדים לגמא הגה דכחו בקצור שאינה מערכת שרי (טור). והוא הדין אם הקצור יותר מד' אמות ושתייהם מתרים כפי האי גונא ואין צריכים לגמא (בית יוסף):

סימן שעה - דין חצרות הפתוחות זו לזו. ובו ה' סעיפים:

א "שלוש חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, וערכה כל אחת מהחיצונות עם האמצעית והחיצונות לא ערכה יחד, החיצונות אסורות זו עם זו, והאמצעית מתרת עם כל אחת מהן והן מתרות עמה. גמא דברים אמורים, כשנתנה אמצעית ערכה בזו וערכה בזו או שנתנו החיצונות ערוכין באמצעית בשני פתים, אבל אם נתנו שתי החיצונות ערוכין באמצעית בבית א', שלשתן מתרות זו עם זו:

ב "שתי חצרות זו לפניו מזו ופנימית פתוחה לחיצונה והחיצונה למבוי ויש לפנימית דריסת רגל על החיצונה, אם ערכה פנימית לעצמה ולא החיצונה, או שערכה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהחיצונה ולא ערב, פנימית מתרת והחיצונה אסורה. ערכה החיצונה ולא פנימית, או שערכה כל אחת לעצמה ושכח אחד מהפנימית ולא ערב, שתייהן אסורות. ערכה כל אחת לעצמה, כל אחת מתרת בקצרה:

ג "ערכו ביחד ונתנו ערוכין בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית בין מן החיצונה ולא ערב, שתייהן אסורות עד שיכבטל רשותו. ואם נתנו ערוכין בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא ערב, שתייהן אסורות, אבל אם שכח אחד מן החיצונה ולא ערב, פנימית מתרת:

[סימן שעה] א הטור מדברי רש"י בערוכין במשנה דלקמן ב משנה שם פ"ג ג טור ד שם בגמרא פ"ד וברב ה הרמב"ם והרב המגיד בפרק ד מהלכות ערוכין ו שם במשנה פ"ג ז שם ח רמב"ם בפרק ד מהלכות ערוכין מהא דשמואל ערוכין ט' ט בריהא שם פ"ד וברב [סימן שני] א משנה ערוכין פ"ו ב שם בגמרא וברב הנהיה הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ג ושאר פוסקים ג שם ד שם פ"ה וכפרוש הרמב"ם בפרק ג מהלכות ערוכין ה שם ו דכיון ששניהם אינם יכולים להשתמש באמצע אלא בנריקה ולא בטלטול אין אדם אוסר על חברו דרך אור שאין לו עליו תשמיש אלא באויר ז פנה חרבה . . חרבה חצר חרבה חצר ח דשניהם משתמשים בה דרך שלשול, ורשות שניהם היא ט הגהות פרק ט מהלכות שבת [סימן שני] א משנה ערוכין פ"ח ב שם בגמרא פ"ט ג תוספות רא"ש שם [סימן שעה] א משנה ערוכין פ"ה וכו' שמעון ב שם מ"ז ג שם בגמרא מ"ה ד דמניא אמצעית כאלו דרה בהם ואין דיורי חיצונים באמצעית ה שם בגמרא ו דהשתא לא מחברין חיצונים בהדדי ז משנה שם מ"ה ובגמרא ח דרגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה ט שם במשנה ובגמרא י דכיון דערוכה אצלה יכולה להסתלק מהחיצונה דאמרינן לתקוני שתפתח ולא לעוותי, וסוגרת הדלת ומשתמשת לעצמה

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

רשותם, שיבטל כל אחד מהם רשותו לכל בני החצר, בין אם מבטלין לרבים שערכו, ובלבד שכל אחד מהם יבטל לכל אחד, בין אם מבטלין לאחד שלא ערב, אבל אין מבטלין לשנים שלא ערכו, בין אם מבטלין רבים וערכו בין אם הוא יחיד שלא ערב, שהרי אף לאחר שיבטלו להם הם שנים, ואחד אוסר על חברו. ונאפלו אמר לאחד אני מבטל לך על מנת שתחזור ותבטל לחברך, אינו מועיל:

סימן שפא - דיגי המבטל רשותו ועבר והוציא. וכו' ז' סעיפים:

א המבטל רשותו והוציא אחר כך מביתו לחצר, בשוגג אינו אוסר, במזיד אוסר, שהרי חוזר מבטולו שבטל. וואם החזיקו בו כבר, שהוציאו מבתיהם לחצר או שהכניסו מחצר לבתיהם, אינו יכול לחזור מבטולו. יורש"י אין חזקה מועלת אלא אם כן החזיקו משחשכה:

ב יושב בטול רשות מחצר לחצר, הלא שנא שתי חצרות ופתח ביניהן וערכו כל אחת לעצמה ולא שנא ערכו יחד, יכולה כל אחת לבטל רשותה לחברתה להיותה מתרת להשתמש בה ולא היא, לא שנא שתי חצרות זו לפניו מזו ולא ערכו אלא החיצונה לבדה, שפנימית אוסרת על החיצונה, יכולה לבטל לה רשותה שלא תשתמש ולא תעבר עליה אלא בשעה שצריכה לצאת ותהיה החיצונה מתרת, או אם ערכו יחד ונתנו ערוכין בחיצונה ושכח אחד מהפנימית ולא ערב יכול לבטל רשותו, דהיגו שיבטל רשותו לכל אחד מבני הפנימית וגם לכל אחד מבני החיצונה ויהיה הוא לבדו אוסר וכלם מתרים:

האחרים, אוסר עליהם. מה בתקנתם, יבטל להם רשותו, שיאמר רשותי מבטלת לכם או קנויה לכם, ויאיץ צריף לקנות קנין סודר, ויכול לבטל אף משתחשף. והוא דר עם ד' או ה' צריף לבטל לכל אחד ואחד, שיאמר רשותי מבטלת לך ולך. ויגיש אומרים שדי שיאמר רשותי מבטלת לכלכם. ואם בטל רשותו סתם, לא בטל אלא רשותו שיש לו בחצר, הלכך הם מתרים להוציא מבתיהם לחצר, וגם הוא, שהוא אורח בעלמא, אבל אסורין להוציא מביתו לחצר, וגם הוא. ויגיש אומרים שצריף לנעל ביתו כדי שלא יבא להוציא באסור, ולא יפתחונו אלא בשרוצה לצאת ולבא וינעלנו מיד אחר צאתו ובוואו:

ב אם בטל להם גם רשות ביתו, מתרין בין הוא בין הם להוציא לחצר, מביתו בין מבתיהם:

ג אם אינו רוצה לבטל להם רשותו אלא להשפירו, יושב אומרים שמועיל כמו בטול, יושב אומרים שאינו מועיל:

ד אם בני החצר שערכו מבטלים רשותם לאחד שלא ערב, הוא מתר להוציא מביתו לחצר ולא מבתיהם (אם לא שבטלו בפרוש גם רשות ביתם) (בית יוסף), והם אסורים אף מבית לחצר, והלא אמרין שיהיו כאורחים, שאין רבים נעשים אורחים אצל יחיד. ויהוא הדין אם היו שנים לבד ובטל אחד מהם לחברו, המבטל אסור אף בשל חברו, וחברו מתר אף בשל עצמו, וכן רבים שלא ערכו שנתנו רשותם לרבים שערכו, לפי שהיחיד נעשה אורח אצל הרבים, ורבים אינם נעשים אורחים אפלו אצל הרבים ולא היחיד אצל היחיד. ושיכחו שנים ולא ערכו, יכולים לבטל

המשך הלכות שבת, סימן שעח - דין חצרות הפתוחות זו לזו

ד אם יחיד דר בפנימית ויחיד בחיצונה או שנים בחיצונה וערכו, אין היחיד שבפנימית אוסר על החיצונה. הגה והוא הדין רבים שהם יחיד, ואין צריף לערב פדוך שנתפאר לעיל סימן ש"ע (המגיד פרק ד):

ה לג' חצרות זו לפניו מזו ויחיד בכל אחת, אף על פי שרבים דורסים בחיצונה אינם אוסרים, שכל אחת מתרת במקומה. ואם היו ב' בפנימית ולא ערכו, הרי הם אוסרים על היחידים שבאמצעית ושבחיצונה. זה הכלל, רגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, ורגל המתרת אינה אוסרת שלא במקומה:

סימן שעט - דיגי חצרות ובתים ביניהם. וכו' ב' סעיפים:

א שתי חצרות וג' בתים ביניהם פתוחים זה לזה ורוצים לערב יחד, חצר זה בא דרך בית שאצלו ונתן ערוכו בבית שבאמצע וכן עושה השניה, ומתרים בשלשמן, שכל בית שאצל החצר חשוב לו בבית שער ואין צריף לתן פת, והאמצעי הוא בית שמניחין בו ערוכ ואין צריף לתן פת:

ב שתי חצרות ושני בתים ביניהם ולא ערכו יחד אלא כל אחת לעצמה, ובא בן חצר זה דרך בית שאצלו והניח ערוכו בבית שאצל השני, וכן עשה השני, שגם הוא הניח ערוכו בבית הסמוך לחצר האחרת, ולא קנו ערוכ, שכל אחד הניח ערוכ בבית שער של חצר אחרת:

סימן שפ - דיגי בשול רשות. וכו' ד' סעיפים:

א אחד מבני החצר ששכח ולא ערב עם

⊕ באר הגולה ⊕

כ שם במשנה ל שם בגמרא וכשמואל הרי"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ד מהלכות ערוכין [סימן שעט] א גמרא ערוכין ע"ה ב שם ע"ו בענין ונפשטא [סימן שפ] א משנה ערוכין ס"ט ב שם ובסימן פרק ב ג ברייתא שם ד שם במשנה ובבית הלל ה שם בגמרא דף ע' בענין ונפשטא ודף כ"ו וכרבנן ו טור וכתב הרב המגיד שכן משמע מדברי רש"י (בדף כ"ו) ושלשון הרמב"ם בזה צריף תלמוד ז משנה וגמרא ס"ט לרבנן דקמא לן קותיהו ח הרא"ש שם וכדפרש רש"י ט פשוט שם בגמרא כ"ו ונאפלו לרש"י י הרא"ש בריש פרק הדר וכן פתח הטור כ הר"מ והמרדכי בפרק הדר, וכן נוטים דברי הרמב"ם בפרק ב' מהלכות ערוכין ל משנה שם ס"ט מ שם בגמרא נ הרב המגיד בפרק ב מהלכות ערוכין ס משנה ובריתא שם ס"ט וע' ע פשוט שם בגמרא דף ע' מיתורא דמתניתין [סימן שפא] א משנה בערוכין ס"ט וכו' יהודה הסקמת הפוסקים ב ברייתא שם וכו' יהודה ולא כר' יהודה דמתניתין דהלכה פדברי המקל בערוכ ג טור בשם רש"י בדף ס"ח ד גמרא ס"ו וכרבי יוחנן הסקמת הפוסקים ה שם משמעות הגמרא

ג יוש בטול רשות בחרבה, שאם היו שני פתים וחרבה ביניהם שהיא של שניהם ושכחו ולא ערכו, יכול אחד לבטל רשותו לחברו ולהיותו מתר בו:

ד יוש בטול רשות מבית לבית, שאם היו שני פתים ופתח ביניהם ולא ערכו, אחד מבטל רשות לחברו ואפלו המבטל מתר להוציא מביתו לבית חברו, אבל אינו יכול להוציא מבית חברו לביתו, שאז הנה חוזר ומחזיק ברשות שבטל. וכן אם יש לו חדר פתוח לביתו ובטל רשות ביתו, אסור להוציא מהחדר לביתו. הגה ויש אומרים דאין לבטל מבית לבית אלא אם כן ישאיר לעצמו חדר אחד שלא בטל, ואז מתר להקניס אפלו מבית חברו לביתו, וטוב להחמיר לכתחלה (בית יוסף בשם רבנו ירחם ורבנו תם והגהות ממוני פרק ב מהלכות ערובין):

ה שני פתים בשני צדי רשות הרבים והקיפום אינם יהודים מחצה בשבת בענין שיש ביניהם כמו חצר ששני פתים פתוחים לו והרי הם אוסרים זה על זה, אינם יכולים לבטל כל אחד לחברו:

ו כיוצא מבטל רשות, שאם לא ערב מורישו ומת בשבת והיורש בא לדור בחצר לאוסר, יכול לבטל רשותו:

ז מבטלין וחוזרין ומבטלין, כלומר, שמבטלים רשותם בני חצר זו לבני חצר אחרת או לאחד מבני חצר עד שיוציאו מה שירצו, וחוזרין ומבטלים לאותם שבטלו להם עד שיוציאו גם הם מה שירצו:

סימן שפב - אם דירת אינו יהודי מעבבת בערובו. ובו כ' סעיפים:

א הדר עם עכו"ם בחצר אינו אוסר עליו, עד שיהיו ב' ישראלים דרים בשני פתים באוסרים זה על זה, אז העכו"ם אוסר עליהם. ואינו מועיל שיקבטל העכו"ם רשותו, אלא צריך שישפירו ממנו. הגה וישאיר להשאיל או השאיל ביתו לאינו יהודי אינו אוסר עליו, דלא השפיר או השאיל לו ביתו כדי שיאסר עליו (המגיד פרק ב'), אבל אם הבית של אינו יהודי ושכרו ישראל ממנו ואינו יהודי דר בבית

עמו, אין שכירות הבית מועיל לענין שכירות הערוב (אור ורוע). וישאיר להשאיל או השכיר בית לחברו (במקום שדרים אינם יהודים), אף על פי שיש לו תפיסה בבית לא מהני, וצריכים לשכר מאינו יהודי (בית יוסף בשם משנה פסוק):

ב אם בטלו הישראלים רשותם לאחד מהם כדי שישב ביחודי אצל האיני יהודי, אינו מועיל:

ג אם אין לאינו יהודי דריסת רגל על הישראלים אינו אוסר, כגון שתי חצרות הפתוחות זו לזו ואין להם דריסת רגל זה על זה, ובחצר אחד דר אינו יהודי ובחצר אחר דרים ב' ישראלים או יותר, מכניסין ומוציאין מחצר זו לחצר זו בשבת דרך חלון שביניהם ואין צריך לשכר מהאינו יהודי:

ד השוכר מן האיני יהודי סתם, מועיל, ואין צריך לפרש לו שהוא להתיר הטלטול, ואין צריך לכתב שום כתיבה על השכירות:

ה שוכרין מאינו יהודי אפלו בפחות משנה פרוטה: ומתר לשכר ממנו בשבת (מרדכי ריש פרק הדר) (ועין לקמן סימן שפ"ג):

ו כל זמן שאין האיני יהודי חוזר פי מועיל השכירות, ואפלו לזמן מרבה: ואינו יכול לחזר משכירתו עד שיחזיר הדמים (בית יוסף בשם רש"י פרק הדר):

ז אם שכרו מהאינו יהודי לזמן ידוע לכשיכלה הזמן צריך לחזר ולשכר שנית, וצריך לחזר ולערב, דאין ערוב ראשון חוזר ונעור:

ח אם שכרו מהאינו יהודי לזמן ידוע ובתוך הזמן השפיר האיני יהודי דירתו לאחר, די בשכירות הראשון:

ט ה' הדרים בחצר, אחד שוכר מהאינו יהודי בשביל כלם:

י אם שכרו ממנו בעל פרוהו אינו מועיל, אף על פי שהיה רגיל להשפיר מקדם:

יא אבל מאשתו או משכירו ולקטו שוכרים אף על פי שהוא מוחה, (ושכירו של

שכירו ולקטו של בעל הבית הוא כשכיר בעל הבית עצמו) (ריב"ש סימן תכ"ז):

יב אם אינו רוצה להשפיר, יתקרב לו אחד מבני החצר עד שישאיל לו רשותו שהיא לו רשות להניח בו שום דבר, דהוה לה כשכירו ולקטו, וימשפיר שלא מדעת האיני יהודי. ויש אומרים שאין צריך להשפיר, אלא נתן ערובו ודין:

יג אם יחד לו מקום בבית שמשאיל לו, פיון שאינו כשלוהו בכל הבית לא מהני:

יד ששכרו משכירו ולקטו לזמן, אף על פי שסלקו תוך הזמן מהיות שכירו ולקטו, מתרים עד תם הזמן. אבל אם שכרו ממנו סתם, פיון שסלקו נתבטל השכירות. הגה והוא הדין אם שכרו מגזבר המלוך ונסתלק לגמרי מן המלוך. אבל אם לא סלקו רק מן הגזברות ועדין אוכל פרס המלוך, עדין מקרי שכירו ולקטו ויכול לשכר ממנו, ולכן גם שכירות הראשון עדין קיים (בית יוסף בשם תשובת רשב"א):

טו אם ישראל ואינו יהודי דרים בבית אחת, צריך לשכר מהאינו יהודי ולערב עם הישראל. הגה אם יש לכל אחד דירה בפני עצמו, והוא הדין ב' (אינם יהודים) הדרים בכהאי גונא בבית א', צריך לשכר (משנייהם) (בית יוסף בשם הגהות אשר"י):

טז אם יש לאינו יהודי ה' שכירים או לקיטים ישראלים דרים בביתו, אין דירתם חשובה דירה שישאירו זה על זה (דשכירות של אינו יהודי אינו אוסר אם שכרו מבעל הבית) (בית יוסף):

יז ישתי חצרות זו לפני מזו וישאיר ואינו יהודי בפנימית וישאיר בחיצונה, או שישאיר ואינו יהודי בחיצונה וישאיר בפנימית, ש'אפלו אינו יהודי בפנימית ושני ישראלים בחיצונה, אוסר ויש מי שאומר שאפלו אינו יהודי בפנימית וישאיר אחד בחיצונה אוסר:

יח אינו יהודי שהשפיר ביתו לחברו אינו יהודי, אם נשאר לו שום תפיסה בבית, שיש לו רשות להניח שם שום כלים, יכולים לשכר ממנו, ואם לא נשאר לו שום תפיסה, באם יכול המשפיר לסלק

⊕ באר הגולה ⊕

ו שם וכו' יוחנן הסקמט הפוסקים ז תוספות בשם רש"י אעבדא דהמן בר ריסקא וכן פסק הרא"ש והטור ח טור והגהות ממוני בשם סמ"ק וסמ"ג ט שם י ברייתא שם ע' כ שם וכרב נחמן הסקמט הפוסקים ל על פי מה שנתבאר בסימן ש"ע"א מ שם וכרב הסקמט הפוסקים וכן פתב רמב"ם בפרק ב מהלכות ערובין [סימן שפב] א משנה ערובין ס"א וכו' אליעזר בן יצקב בגמרא שם ס"ב ב מאבאר בסימן ש"ע"ב מי הם שאינם אוסרים ג שם בגמרא ס"ד בעבדא דהמן בר ריסקא ד הרא"ש בתשובה ה שם פ"ה וכרב ששת וכפרוש התוספות בשם הערוך ו שם ה' ז הרא"ש והמרדכי בריש פרק הדר בשם ר"מ הדר בשם ר"מ והגהות ממוני בפרק ב מהלכות ערובין ח תשובת הרמב"ן סימן ר"ז ט שם י שם בגמרא ט"ו כ הכי משמע בדר ס"ג בעבדא דהמן בר ריסקא ל פשוט מההוא עבדא וכן פתב הרשב"א בתשובה מ פשוט מההוא עבדא שם ס"ד נ רמב"ם בפרק ב' מהלכות ערובין והרשב"א בתשובה וסמ"ג ט טור ורבנו ירחם ע שם ופ' הרשב"א בתשובה צ תוספות ס"ד מהא דר' יוחנן בירושלמי שם ק בבלי ס"ד ר שם בגמרא ס"ה ש שם ת הרמב"ם בפרק ד מהלכות ערובין א שם בגמרא ב שם מעבדא דריש לקיש ותלמידו רבי חנינא

השוכר תוך זמנו יכולים לשכר ממנו, ואם לאו אינו מועיל אלא אם כן ישכרו מהשוכר. הגה והוא הדין איש אחר שיש לו תפיסה בבית יכולים לשכר ממנו, דלא גרע משכירו ולקטו (בית יוסף בשם ריב"ש סימן תכ"ז):

יט יחצר שישאל ואינו יהודי דרים בה ובית אחד של ישראל אצל ביתו של זה ואינו פתוח לחצר וחלונות ביניהם, אינו יכול לערב עמו דרך החלון שביניהם כדי להוציא פלוני דרך בית שכנו הפתוח לחצר, אכל אם פתח פתוח ביניהם, מתר. וי"ש מי שאומר דאף אם פתח פתוח ביניהם אסור:

כ יחצר שישאל ואינו יהודי שרויים בה והיו חלונות פתוחות מבית ישראל זה לבית ישראל זה ועשו ערוב דרך חלונות, אף על פי שהם מתרים להוציא מבית לבית דרך חלונות, הרי הם אסורים להוציא מבית לבית דרך פתחים מפני האינו יהודי עד שישפיר. הגה ספינה שיש בה ישראלים רבים ויש להם פתחים מיוחדים, צריכים לערב ולשכר רשות מן האינו יהודי בעל הספינה או להקליעו בשכר הספינה (בית יוסף בשם שבלי לקט). וענין לעיל סימן שס"ו סעיף ב':

סימן שפג - פשאין האינו יהודי בבית אינו מעצב. ובו סעיף אחד:

א "אינו יהודי הדר עם שני ישראל ואין האינו יהודי בביתו, אינו אוסר ועין לעיל סימן שע"א), וערבו ויהיו מתרים. בא האינו יהודי בשבת, אוסר והערוב בטל, ומיהו, יכולים לשכר ממנו בשבת ואחר כך יבטל האחד לחברו ויהיה החיד מתר, וכל שכן אם מת העובד פוכבים בשבת, שיבטל אחד לחברו ויהיה החיד מתר:

סימן שפד - אינו יהודי אכסנאי אם מעצב. ובו ב' סעיפים:

א "אינו יהודי הנכנס לשם אכסנאות, אם נכנס שלא ברשות אינו אוסר לעולם, ואם נכנס ברשות, אם הוא רגיל לבא אוסר מיד, ואם אינו רגיל אינו אוסר עד לאחר שלשים יום:

ב יאנשי חיל המלך שנקנסו בבתי היהודים, בין בחזקה בין ברצון, אם יש לבעלי בתים באותן מקומות שנקנסו האינם יהודים כלים שאסור לטלטלם בשבת, אינם אוסרים עליהם:

סימן שפה - דין צדוקי וכותי בערוב. ובו ד' סעיפים:

א "צדוקי הרי הוא פישאל ומבטל רשות, אכל ערוב אינו מועיל פיון שאינו מודה בערוב:

ב יכותי הרי הוא כשאר עמים ואין לו תקנה אלא בשכירות:

ג ישראל מומר לעבודת אלילים או לחלל שבתות בפרהסיא, יאפלו אינו מחללו אלא באסור דרבנן, הרי הוא כעובדי אלילים. ואם אינו מחלל אלא בצנעה, אפלו מחללו באסור דאורייתא, הרי הוא פישאל ומבטל רשות:

ד ישראל שהמיר והיו לו בתים בשכונת ישראל שערכו לכל השנה, אם אין לו פתח אחר כלל, הוא אוסר בכל שבת שחל לאחר שהמיר, אכל אם יש לו פתח אחר לשכונת האינו יהודי, אפלו הוא פתח קטן שלא היה רגיל בו מתחלה, דוחין אותו אצל פתח הפתוח לשכונת האינו יהודי:

סימן שפו - דיני שתוף בערוב. ובו ט' סעיפים:

א "אסרו חכמים לטלטל מן החצרות למבוי, והתירוהו על ידי שתוף, בשגובין פת או דבר אחר ממני מאכל מפל חצר וחצר ונותנים אותו באחד מן החצרות, ואנו רואים כאלו פתוח כל המבוי לאותו חצר. וימפני שאינו אלא לשתף החצרות, יכולים לתנו באויר החצר או בבית שאין בו ד' על ד', ואין צריך לתנו בבית, רק שיהיה במקום המשתמר, הלכך אין נותנים אותו באויר המבוי (ועין לעיל סימן שס"ו):

ב "ישראלים שדרים בג' מקומות חלוקים ודלתות כל אחד מהמקומות נעולים בלילה והשמש גובה קמח מפלם, אינו מועיל להם להשתתף, ששתוף מבוי צריך

שיהיה מנח פחצר שבמבוי, ואלו שנבדלים זה מזה ורחוקים אין שתופן אחד ואין מבואיהן כאחד. הגה ואם ערכו במקום א', אין האחרים שלא ערכו אוסרים עליהם, הואיל ואין להם דריסת הרגל זה על זה, פי אין כל העיר חשוכה כמבוי א' אף על פי שישבין בהקף חומה אחת (בית יוסף סימן שצ"ב בשם תוה התנופה):

ג יבכל משפטי ערובי חצרות ושעורו, ושאשתו מערכת בשבילו, ושמערכין שלא לדעתו אם אין הבית פתוח אלא לחצר א', ושקטן יכול לגבותו, ושכול אחד לזכות לכלם (ושאם היו שתפין אין צריך לערב), כך דיני שתוף: הגה ואפלו היה משתף עם שכניו בסחורה, לזה ביין ולזה בשמן, אין צריך להשתתף, והוא שיהיה בכלי אחד (טור סימן שס"ו):

ד ימשתתפין בכל מיני מאכל, ויאפלו ד' וה' מיני מאכל מצטרפין למזון שתי סעודות:

ה יבכל מיני מאכל משתתפין, חוץ מגדגדניות שהקשו לזרע, ותבלין ופולין יבשים, ולא בעלי בצלים שלא גדלו ארך זרת, ולא בכמהין ופטירות ולא בכפניות, ולא בעדשים, ולא בחטים ושעורים, ולא בגרן שהוא בשיל ולא בשיל, ולא במים לבדם ולא במלח לבדו, אכל אם ערכם יחד משתתפין בהם. וי"ש אומרים דדוקא בשנתן לתוכן שמן. וי"ש אומרים שיערבין בתבלין:

ו יבכל דבר שרגילים ללפת בו את הפת, שעורו ללפת בו פת הנאכל לשתי סעודות, וכל שאין מלפתין בו הפת, שעורו כדי לאכל ממנו שתי סעודות. ובשר חי לא הוי לפתן, וצריך כדי שיאכל ממנו שתי סעודות, אכל צלי הוי לפתן, ושעורו ללפת בו שתי סעודות. חמץ הוי לפתן, וכן יין מבשל, אכל יין חי לא הוי לפתן, ושעורו שתי רביעיות, וכן שעור שאר משקים:

ז ימשתתפין בשני ביצים, אפלו חיים, כבב' רמונים, בה' אפרסקים, בליטרא ירק בין חי בין מבשל, בפולים לחים כמלא היד, בתפוחי יצר מלא הקב:

~> באר הגולה <~

ג שם ע"ד גבי מימרא דרב והנה אמר רב וכפרוש רש"י שם ד התוספות והרא"ש שם בשם ר"י ה לרש"י שם ו הרמב"ם בפרק ב' מהלכות ערובין כפי פירושו במימרא דלעיל וכתב הרב המגיד אף על פי שיש לאתרוגים בה שיטה אחרת דינו של רבנו אמת ופרושו נראה [סימן שפג] א מעבדא דרב תנינא בר יוסף וכו' בההוא פונדק כפרוש רש"י שם בנסתאות שלפנינו ערובין ס"ה הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ב מהלכות ערובין [סימן שפד] א ורש"י קתבוהו התוספות והרא"ש אמנתיתין דאנשי חצר וכו' ס"ט ב תשובת הרשב"א ג כרבי יהודה במשנה פ"ה [סימן שפה] א משנה ערובין ס"א ובגמרא בפרוש המשנה וכו' שמעון בן גמליאל, הרא"ש בשם ר"מ והרמב"ם בסוף פרק ב ב פשוט גריש חלין ד' ג ברייתא ערובין ס"ט ד תוספות והרא"ש והמרדכי שם וכן דעת רש"י ה הרשב"א בתשובה [סימן שפז] א מדרבי רמב"ם בפרק א ושנוי ברייתא שבת ו' ובפרוש רש"י שם ב משנה ערובין כ"ו וברייתא פ"א ג ברייתא וגמרא פ"ה ובפרוש רש"י שם ד ברייתא ס"ה ג' ה הרשב"א בתשובה ו ממשמעות המשנה ע"ז ז צינתי גריש הסימן ח ממשנה פריחות י"ג והובא בערובין כ"ט וגמרא שם ט שם בגמרא כ"ה י שם בגמרא כל זה וכן כתב הטור ושאר פוסקים כ תוספות והגהת אשר"י ל רמב"ם בפרק א מהלכות ערובין וסמ"ג מ שם בגמרא כ"ט: ג שם בגמרא ס ברייתא לענין מעשר עני וכן לערוב

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

עבד יתיר וברך עליו הוי ברכה לבטלה (דעת עצמו ותשובת מהר"ם שהביא הביית יוסף):
סימן שפח - דין אם לא ערכו
החצרות יחד וגם לא נשתתפו
במבוי. ובו סעיף א':

א אם לא ערכו החצרות יחד וגם לא נשתתפו במבוי, מתיר לטלטל בכל המבוי פלים ששבתו בתוכו, בין ערכו חצרות עם הבתים בין לא ערכו. יולקח רבנו משה בר מ'מון, דוקא בשלא ערכו חצרות עם הבתים, אבל אם ערכו חצרות עם הבתים א אין מטלטלין במבוי אלא בארבע אמות: **סימן שפ"ט - אינו יהודי שגיש לו חלון פתוח לבקעה או לקרפף. ובו סעיף א':**
א אינו יהודי הדר במבוי ויש לו חלון אחורי ביתו פתוח לבקעה או לקרפף, אפלו אין בו אלא ארבעה טפחים על ארבעה טפחים אינו אוסר על בני מבוי אפלו מכניס ומוציא גמלים וקרונות דרך המבוי כל היום, שחפץ יותר באותו שפתוח לו מאחוריו לבדו שיש לו אויר, והוי פתוח למבוי כמו שאינו רגיל, שאינו אוסר, והוא שיש בבקעה או בקרפף יותר מסאתים, אבל אם אין בו אלא סאתים, קטן הוא ולא נחא לה בה. וישאל שיש לו פתח למבוי ופתח מאחוריו לקרפף ושכח ולא ערב, אם הקרפף יותר מסאתים, אוסר, לפי שאינו ראוי לו ואינו מסתלק מן המבוי, ואם הקף לדיירה, אפלו יותר מסאתים אינו אוסר פנין שראוי לו. ויש מי שאומר דאדרבה, אם הקף לדיירה, אפלו בית סאתים אוסר, שפנין שהקף לדיירה אין בו אויר ואינו חפץ בו להסתלק בשבילו מן המבוי:

פנין שהוא אינו מפסיד בדבר שהרי לא שתף עמכם, ויש רוח לאחרים שעל ידי זה יהיו מתרים, כופין אותו על מדת סדם:
סימן שפ"ז - שתפין במבוי צריכין לערב בחצרות. ובו סעיף א':
א המשתתפין במבוי צריכים לערב בחצרות כדי שלא ישכחו התינוקות תורת ערוב, שהרי אין התינוקות מפירים מה נעשה במבוי, לפיכך אם נשתתפו במבוי בפתח, סומכין עליו ואין צריך לערב בחצרות, שהרי התינוקות מפירים בפתח. ויש אומרים שאם לא ערכה כל חצר לעצמה אין סומכין על השתוף, אבל כשכל חצר ערכה לעצמה ואחר כך נשתתפו במבוי ולא ערכו דרך פתחים שביניהם, מתרים להשתמש בחצרות שבמבוי דרך פתחים שביניהם, שסומכים על שתוף במקום ערוב, ואם ערכו דרך פתחים שביניהם ולא נשתתפו במבוי, מתרות להשתמש החצרות במבוי, שסומכים על ערוב שערכו החצרות דרך פתחים במקום שתוף. הגה ויש אומרים דסומכין אשתוף במקום ערוב אפלו לא נשתתפו אלא ביין, וכן סומכין אערוב במקום שתוף (הרא"ש והמדרכי פרק הדר וטור). ולעיל סימן שס"ו סעיף ז בהג"ה כתבתי דאנו נוהגין לכתחלה שלא לעשות רק שתוף אחד בקמח, ונראה לי הטעם, כי ערוב שלנו שכל אחד מבני החצר נותן לשתוף הוי כערוב ושתוף ביחד ולכתחלה אין לעשות יותר, והא שהצריכו שתוף וערוב הינו בזמן הגמרא שבני החצר לא נתנו לשתוף, רק החצר ערכו ביחד ואחד מבני החצר נתן לשתוף, אבל בכהאי גוונא לכלי עלמא אין עושין רק שתוף א', ואי

המשך הלכות שבת, סימן שפ"ו - דיני שיתוף בעירוב
ח "משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לגזיר ביין ולישראל בתרומה. וכן פ' (הנודר) מאכל זה או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהיני דוקא כשנדר או נשבע שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא יהנה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):
ט אמר על כפר היום חל ולמחר קדש או קונם, משתתפין לו בה, שפין השמשות עדין לא נתקדשה ודאי וראויה היתה מבעוד יום, אבל אם אמר היום קונם ולמחר חל, אין משתתפין לו בה, שאינה ראויה עד שתחשף. החצר הפתוח לשני מבואות ושתף עם כל א' מהם, מתיר עם כל א' מהם לטלטל ממנו לחצר ומחצר לתוכו, ואסור לטלטל פלים ששבתו במבוי זה למבוי האחר דרך החצר. ואם לא שתף עם שום אחד מהם, אם הוא רגיל עם שניהם לצאת ולבא בחל דרך עליהם, אוסר על שניהם, ואם הוא רגיל עם האחד ועם השני אינו רגיל, אותו שרגיל אוסר ושאינו רגיל אינו אוסר. ואם שתף עם אותו שאינו רגיל, התיר הרגיל לעצמו אם שתפו ביניהם. וכן אם היה רגיל עם שניהם ושתף עם אחד מהם, מתיר השני, שהרי סלק עצמו ממנו. ואם המבוי שרגיל בו שתפו ביניהם ואותו שאינו רגיל לא שתפו והוא לא שתף לא עם זה ולא עם זה, דוחים אותו אצל שאינו רגיל ויסתלק מאותו שרגיל כדי שיהא מתיר,

באר הגולה

ע משנה שם כ"ו וכתנא קמא הרא"ש והרמב"ם בפרק א מהלכות ערוכין פ' שם בגמרא ל"ו בעיא ונפשטא ר' משנה שם מ"ה לענין חצרות וכו' שמעון ומשמע בגמרא מ"ט שהוא הדין לחצר שבין ב' מבואות ש' שם בגמרא וכן פתב הרמב"ם בפרק ה מהלכות ערוכין ת טור א שם בגמרא [סימן שפ"ז] א בריהא ערוכין פ"א וכו' מאיר ב' שם וכמאן דאמר פתח פלי עלמא לא פליגי ג פפרוש רש"י שם ובתוספות ע"ב ושאר פוסקים ואין דעת הרמב"ם בן בפרק א ובפרק ה [סימן שפ"ח] א שבת ק"ל ודלא כמימרא דרב שם ב בפרק ה' מהלכות ערוכין וכתב [סימן שפ"ט] א ערוכין ס"ו מימרא דאמוראי ב טור בשם רש"י [וכן פתב הרב המגיד בריש פרק ה מהלכות ערוכין ושפן משמע מדברי הרמב"ם שם ג תוספות בשם ר"י שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

סימן שצ - מבוי שצדו אחד אינו יהודי
וצדו אחד ישראל. ובו ב' סעיפים:
א "מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד ישראל, ובית של ישראל אחר אצלו פתוח לרשות הרבים ולא למבוי, וחלון בינו לבין ישראל הדר במבוי אינו יכול לערב דרך החלון שביניהם להוציא בליו למבוי דרך בית ישראל שכנו הפתוח למבוי, אבל אם פתח ביניהם, מתר. ויש מי שאוסר אף בפתח פתוח ביניהם:
ב "מבוי שצדו אחד אינו יהודי וצדו אחד ישראלים, והיו חלונות פתוחות מחצר לחצר של ישראל וערכו כלם דרך חלונות, אף על פי שגזעו פאנשי בית אחד ומתרים להוציא ולהכניס דרך חלונות, הרי אלו אסורים להשתמש במבוי דרך פתחים עד שישקרו מן האינו יהודי:
סימן שצא - דין בטרם רשות לאותן שישבחו לערב. ובו ב' סעיפים:
א "ככל משפטי בטול למי ששכח ולא ערב בחצרו, פן הוא במבוי, שאם שכחה חצר אחת ולא נשתתפה, מבטלת רשותה לשאר בני המבוי או הם לה אף על פי שהם רבים, שבני החצר גבי מבוי חשובים כחיד בחצר. וככל משפטי ישראל בחצר עם האינו יהודי, פן הוא במבוי או בעיר, שאין אסור לטלטל במבוי או בעיר המקפת חומה עד שיהיו שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, אבל חצר אחת לא, אפלו אם הרבה בתים של ישראל פתוחים לתוכה, והוא שתהא העיר מקפת חומה לדידה, וסתם צירות הן מקפות לדידה, וסתם מבצרים אינם מקפים לדידה. ובשיש שתי חצרות של בתי ישראל בעיר, הצריכים לשכר מפל חצר וחצר של אינו יהודי ואין מספיק במה שישכר משר העיר. הגה ויש אומרים דדוקא לענין להוציא ולהכניס לרשות אינו יהודי, אבל לטלטל במבוי יכול לשפר מן השר, שהרי דרך המבוי הוא של השר ויכול לסלק כל האינם יהודים משם (ריב"ש סימן תש"ו).¹ במה דברים אמורים, בשר שאין הפתחים שלו יוגם אין לו רשות להשתמש

בבתי בני העיר כלל, אפלו בשעת מלחמה, אבל במקום שכל צרכי העיר אינם נעשים אלא על פי השר או הממנה שלו, ודאי ששכירות מהשר הוא או משכירו ולקוטו מהני, שהרי יש לו רשות להשיב אנשיו וכלי מלחמתו בבתי בני העיר בשעת מלחמה שלא מדעתם:
ב "ישראלים הדרים בחצר יהודי בעיר של אינם יהודים שהיא מקפת חומה, ועברו יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאכסנו בחצר אחרת, אינם אסורים עליהם, דאורח אינו אסור, ומתרים לטלטל בכל העיר (ועין לעיל סוף סימן ש"ע).
סימן שצב - דיני ערובין בעיר.
ובו ח' סעיפים:
א "עיר שהיתה קנזן יחיד, אפלו נעשית של רבים, משתתפים כלם שתוף אחד ויטלטלו בכל המדינה, וכן אם היתה של רבים ויש לה פתח אחד, משתתפים כלם שתוף אחד. אבל אם היתה של רבים ויש לה שני פתחים, שהעם נכנסים בזה ויוצאים בזה, אפלו נעשית של יחיד אין מערבין את פלה, אלא מגיחין ממנה מקום א' אפלו חצר אחת ובית לתוכה, ומשתתפין השאר, ויהיו אלו המשתתפין כלם מתרים בכל העיר חוץ מאותו מקום ששירו, ויהיו אותם הנשארים מתרים במקומם בשתוף שעושים לעצמם, ואם היו הנשארים רבים, אסורים לטלטל בשאר כל העיר, ודבר זה משום הכר הוא, כדי שידעו שהערוך התיר להם לטלטל בעיר זה שרבים בוקעים בה, שהרי במקום שנשארו ולא נשתתף עמהם אין מטלטלים בו אלא אלו לעצמן ואלו לעצמן. ואם רצו לערב מבוי מבוי בפני עצמו כל שכן דמהני, דאין שיור גדול מזה. הגה וצריך שיעשו ביניהם שני פסין של שני משהויין אם הוא רחב עשר אמות, וביתר מ' צריך צורת פתח. (טור):
ב "עיר של רבים שיש לו פתח אחד וסלם במקום אחר, מערבין את פלה ואין צריך שיור, שאין הסלם שבחומה חשוב כפתח, והאפלו העמיד הרבה סלמות זה בצד זה

עד רחב י', לא חשיב כפתח. ויאם יש לה שני פתחים ויש אשפה לפני אחד מהם, כאלו אין שם אלא פתח אחד:
ג "הפתחים שמגיחים אותם שיור, אף על פי שאינם פתוחים לעיר, אלא אחוריהם לעיר ופניהם לחוץ, ואפלו הוא (רק בית אחד, אפלו) בית הבקר או בית התבן שאין צריך לערב, עושים אותם שיור ומערבין את השאר:
ד "עיר שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוי אחד, הרי זה אוסר על כלם, ואם בנו מצבה על פתח המבוי אינו אוסר עליהם. לפיכך, עיר שהיתה קנזן יחיד, אפלו נעשית של רבים, אין מערבין אותה לחצאין, אלא או פלה או מבוי מבוי, ובונה כל מבוי ומבוי מצבה על פתחו אם רצה לחלק רשותו מהם, כדי שלא יאסר על שאר המבואות:
ה "במה דברים אמורים שאין מערבין אותה לחצאין, בעיר מקפת חומה גבוה י' טפחים ויש לה דלתות, אבל אם לא היתה העיר פלה מלשרת במחצות ובאו להכשיר חציה ולערכה, הרשות בידם:
ו "זה שאמרנו שאין מערבין אותה לחצאין הינו לומר שאין לחי וקורה מועיל לסלקם זה מזה, אבל בפס ארבעה או בשני פסין שני משהויין, נחלקים אלו מאלו ומערבין לחצאין. ואם הוא רחב מעשר אמות, עושה צורת פתח. הגה או יעשה מחצה גבוה י' לפתח מבואו (טור). יש אומרים, הא דעיר של יחיד אסור לחלק הינו לארפה, מאחר דשניהם צריכים לילף לרשות הרבים שבתוכה, אבל לרחבה ואלו יוצאים בשער זה ואלו יוצאים בשער זה ואין להם דריסת הרגל זה על זה, מערבין לחצאין ועושין תקון ביניהם, כמו שנתבאר לעיל סימן שס"ג דעד י' מהני לחי או קורה וביתר מעשרה צורת הפתח (הנהות ממוני פרק ה מהלכות ערובין והרא"ש והטור):
ז "עיר של רבים ונתמעתה ועמדה על חמשים דיורים, אין צריך שיור:
ח "המזכה בשתוף לכל בני העיר, אם ערכו כלם ערוך אחד אין צריך להודיעם,

❦ באר הגולה ❦

[סימן שצ] א ערובין ע"ד וצניתי לעיל בסימן שפ"ב ב רמב"ם בפרק ה מהלכות ערובין ועין במה שצניתי לעיל [סימן שצא] א משנה ערובין על גבי ובגמרא שם ב גלומר וקמא לן דאין מבטלין רשות לרבים שלא ערכו כמבאר בסימן ש"ע ג הרא"ש ויש פרק הדר ורבנו ירמיה בספרו ד תוספות ה טור והמרדכי בשם ר"מ והכל בו וצניתי מוצא הדין לעיל בסימן שפ"ב ו בית יוסף וכן כתב הרשב"א בתשובה ז הרב המגיד בפרק ב מהלכות ערובין ושאר פוסקים ח בית יוסף [סימן שצב] א משנה ערובין ג"ט וכפרוש הרמב"ם כפי מה שצניתי בסימן שמו"ה סעיף ד' ב שם בגמרא דף ס' ג הרב ר' והזנות בפרושו שם ד שם בגמרא ג"ט משמה דרב נחמן ה שם ס' משמה דשמואל ו שם ג"ט בעבדא דר' וזר א ז שם ס' בעבדא דבני קנזאי ח רמב"ם פרק ה מהלכות ערובין מהא דעביד דקה ג"ט ט הרב המגיד בפרק ה ושפן כתב רמב"ן ושפן משמע מלשון רמב"ם בבאור י הרא"ש שם ושפן כתב התוספות וכן כתב ר"מ כ רבנו ירמיה מבריתא דר' יהודה בגמרא שם ס' ל הרמב"ם בפרק ה מהלכות ערובין

שזכות הוא להם. מדין מי ששכח ולא נשתתף עם בני העיר, או מי שהלך לשבת בעיר אחרת, או אינו יהודי שהיה עמהם בעיר, דין הכל פדינם בהצטרף ומכוי:

סימן שצג - דין ערוב ביום טוב שחל בערב שבת ודין בין השמשותף לערב. וכו' ג' סעיפים.

א אין מערבין ערובי חצרות ושתופי מבואות ביום טוב שחל להיות בערב שבת. ואם שכח ולא ערב מערב יום טוב ונחלו שני ימים טובים ביום החמישי ויום ששי, יקרב ביום טוב על תנאי, שיאמר אם היום חל י'הא זה ערוב ואם היום קדש אין בדיברי בלום, ולמחר יאמר אם היום קדש הרי ערבתי מאתמול ואם היום חל י'הא זה ערוב. והני מלי כב' ימים טובים של גלויות, אבל כב' ימים טובים של רשות הרבים לא, ידיקומא אריכתא דמנא (ועין לקמן סימן תקכ"ח):

ב אחד ערובי חצרות ואחד שתופי מבואות ימערבין אותם בין השמשותף, והאפלו אם כבר קבל עליו תוספת שבת. ויש אוסרים אם קבל עליו תוספת שבת:

ג יערב לשנים, לאחד מבעוד יום ונאכל הערוב בין השמשותף ולאחד ערב בין השמשותף, שניהם קנו ערוב, שלאותו שנאכל ערובו בין השמשותף אנו חושבים אותו לילה ולאותו שהניח ערובו בין השמשותף חושבים אותו יום. האכל אם ערב עליו בין השמשותף ונאכל ערובו בין השמשותף, אסור:

סימן שצד - ספק ערוב מה דינו. וכו' ג' סעיפים:

א ספק ערוב, כגון ספק אם היה קנים בין השמשותף לאו, מתר, והוא שהיה לו חזקת פשרות, כגון שהניח שם וארע בו ספק, אבל אם לא היה לו חזקת פשרות, כגון ספק אם הנח שם אם לאו, לא:

ב יוצריף שהיא הערוב בין השמשותף במקום שראוי לטלו, הלכך, אם נפל עליו גל ואינו יכול לטלו בלא מרא וחצינא, אסור: הגה והערוב אין צריך להיות קנים רק

בין השמשותף (טור), ויכול לאכלו כשודאי חשכה (הגהות אשרי ומרדכי פרק בכל מערבין). ויש לבצע עליו בשחרית בשבת (מנהגים), ודוקא במקום שנוהגים לערב כל ערב שבת, אבל צדיף טפי לערב על כל השנה בפעם אחת, כדלעיל סימן שס"ח (בית יוסף):

ג יתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח קדם שחשכה, אם אי אפשר להוציא הערוב אלא אם כן עשה המלאכה גמורה בין השמשותף, הרי זה כמי שאבד ואינו ערוב, שהרי אי אפשר לאכלו:

סימן שצה - דיני ברפת ערוב. וכו' סעיף אחד:

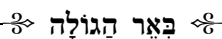
א מצוה לחזור אחר שתופי מבואות. ומכרך עליו על מצות ערוב ואומר בזה השתוף יהיה מתר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצרות למבוי (ומהם לבתים) (בית יוסף בשם שבלי לקט) בשבת. אימתי מכרך עליו, בשעה שמקבץ אותו מבני המבוי או בשעה שמוכף להם: הגה ואם נבו אותו לשם ערוב ושכחו ולא ברכו עליו, הוי ערוב, כי אין הברכה מעפכת (אגור ושבלי לקט. עין סוף סימן שס"ז):

הלכות תהומין

סימן שצו - דין ארבע אמות שיש רבץ אדם בשבת. וכו' ב' סעיפים:

א שבו איש תחתיו, מכאן שכל אדם יש לו כד' אמות בכל מקום, אפלו יצא חוץ לתחום. ומודדים לכל אדם באמה שלו. ואם היה ננס באבריו, נותנים לו ד' אמות בנינוניות של כל אדם, שכל אחת מהן ו' טפחים. הגה ואלו ד' אמות מודדין לו מרוחות והוא באמצען (טור). ויש אומרים דמתר להלך ד' אמות לכל צד, אבל לטלטל אין לו רק ד' אמות עם אלכסונו, כמו שנתבאר לעיל סימן שמ"ט (טור בשם הר"ה והמגיד פרק י"ב בשם רשב"א):

ב בכל מקום שקדש עליו היום, אם הוא מקף לדיירה, אפלו אין בו עתה דיוורין חשוב כלו כד' אמות, והוא אינו מקף לדיירה, עד סאתים חשוב כלו כד' אמות.

ואפלו שבת בתל גבוה ובקמה קצורה ושבלים מקיפות אותה, חשיבי כארבע אמות עד סאתים:

סימן שצז - דין שביבת הניחוד וכליו ומהלך אלפים אמה. וכו' י"ח סעיפים:

א כל אדם יש לו אלפים אמה לכל רוח, חוץ מד' אמותיו או מהמקום ששבת בו:

ב יקדש עליו היום בבקעה ואינו יודע תחום שבת, מהלך אלפים פסיעות (בינוניות) (טור) שהם תחום שבת:

ג יבשם שאין אדם רשאי להלך בשבת וביום טוב אלא אלפים אמה לכל רוח, כך כליו ובהמתו אין יכול שום אדם להוליכם חוץ אלפים אמה של בעליהם. והוא ערבו בעליהם לרוח אחת, אין שום אדם יכול להוליכם לרוח האחרת אפלו פסיעה אחת במקום שאין הבעלים יכולים לילך הגה ועין לעיל סוף סימן ש"ה אם מתר למסר בהמה לאינו יהודי במקום שיש לחוש שיוציאנה חוץ לתחום:

ד המוסר בהמתו לבנו, הרי הוא כרגלי האב:

ה ימסרה לרועה, אפלו נתנה לו ביום טוב, הרי היא כרגלי הרועה. והוא מסרה לשני רועים הרי היא כרגלי בעליה, מפני שלא קנה אחד מהם:

ו השור של פטם, כרגלי מי שלקחו לשחטו ביום טוב. וכן אם שחטו בעליו ביום טוב ומכר בשרו, כל אחד מהלוקחים מוליק מנתו למקום שהוא הולך:

ז שור של רועה, כרגלי אנשי אותה העיר:

ח כפלים המיחדים לאחד מהאחים שבבית הרי הם כרגליו, ושאינן מיחדים, אין יכולים להוליכם אלא למקום שפלהם יכולים לילך:

ט לשנים ששאלו חלוק, זה לילך בו שחרית וזה לילך בו ערבית, לא יוליכו אלא למקום ששניהם יכולים לילך, ואם ערב זה לסוף אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב, לא יזוהו ממקומו:

מ שם [סימן שצג] א ברייתא ביצה ט"ז וכתנא קמא ב שם בגמרא ז' ויכרבא וכמו שכתב הר"ף והרא"ש שם ג שם ד משנה שבת ל"ד ובגמרא בפרוש המשנה ופרוש רש"י ותוספות שם ושאר פוסקים ה טור בשם ר' שמריה והמרדכי גם בשם ר' יואל ו שם במרדכי בשם מקצת תלמידי ויחזרו בו הרב ז מימרא דרבה בשבת ל"ד וערבין מ"ו ח רבי יונה שם בשבת [סימן שצד] א משנה ערובין ל"ה ויכרבי יוסי ורבי שמעון ב משמעות הגמרא שם ל"ו ג שם במשנה הנזכרת ד משנה שם לד ה באוקמתא דאביי ורבא שם ועין בסימן ש"ד סעיף ז' פרטי הדינין [סימן שצה] א סימן ז' צניתי לעיל בסוף סימן שס"ו [סימן שצז] א ברייתא ערובין מ"ח ב כתנא קמא במשנה שם מ"א הר"ף והרמב"ם בפרק י"ב וכ"ז ג צניתי לעיל סימן שמ"ט סעיף א' וב' ד פשוט שם סעיף א לרבנן דקיימא לן כותיהו ה ברייתא ג' לענן השוכת שם והוא הדין למערב וכן כתב הרב המגיד בשם הרשב"א [סימן שצז] א משנה ערובין מ"א ומ"ה ופשוט בכמה מקומות ב שם בגמרא מ"ב ג משנה ביצה ל"ו ובגמרא שם ד שם ל"ו ה משנה שם ל"ו ז שם ברייתא וכו' דוסא ז שם במשנה ובגמרא בפרוש המשנה שם ובפרוש רש"י וכן כתב הטור ח שם מימרא דשמאל ל"ח ט רמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב י שם ל"ח כ משנה שם ל ברייתא שם ל"ו

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ה כ"כ בית דירה שהוא יוצא מהעיר, אם היה בינו ובינו העיר ע' אמה ושני שלישים, שהוא צלע בית סאתים המרובעות, או פחות מזה, הרי זה מצטרף לעיר ונחשב ממנה, וכשמודדו לה אלפים אמה לכל רוח, מודדו חוץ מבית דירה זה. הגה ויש אומרים שאין מתחילין למדוד מיד מן הבית, אלא מותחין חוט על פני רחב העיר נגד הבית ומרחיקין משם שבעים אמה ושירים ומתחילין, וכן בכל מקום שמודדו (טור), וכן נראה לי להקל:

ו היתה בית קרוב לעיר בע' אמה ובית שני קרוב לבית הראשון בע' אמה ובית שלישי קרוב לשני בע' אמה, וכן עד מהלך כמה ימים, הרי הכל כעיר א', וכשמודדו מודדו מחוץ לבית האחרון, והוא שיהיה בית דירה זה ד' אמות על ד' אמות או יותר. וכן בית הפלגה של בו בית דירה לחזנים, ובית תפלה של אינם יהודים שיש בו בית דירה לכהנייהם, והאצרות שיש בהם בית דירה, והגשר והקבר שיש בהם בית דירה, ושלש מחצות שאין עליהם תקרה ויש בהם ד' אמות על ד' אמות, והבית הפנוי פים, וישתי מחצות שיש עליהם תקרה ומעויבה, ומערה שיש בגן על פיה ויש בה בית דירה כל אלו מצטרפין עמה אם היו בתוף ע' אמה ושירים, ומאותו הבית היוצא רואים כאלו חוט מתוח על פני כל העיר ומודדו חוץ מאותו החוט אלפים אמה, אבל שתי מחצות שאין עליהם תקרה אף על פי שדרים ביניהם, והגשר והקבר ובית הפלגה של אינם יהודים והאצרות שאין בהן בית דירה, והבור והשיטה והמערה והשוקף ובית שבספינה, כל אלו וכיוצא בהם אין

הסעדה יכול לילך בו, אלא אם כן זכה להם מערב יום טוב על ידי אחר במנות אלו:

סימן שצח - דין היאך מודדו אלפים אמה. וכו' י"א סעיפים:

א הבא למדד אלפים אמה של תחום העיר, אם היתה העיר אריקא וקטינא או שהיתה מרבעת ולא לרבע העולם, הואיל ויש לה ד' זוויות שוות מניחים אותה כמות שהיא ומודדים לה אלפים אמה לכל רוח מד' רוחותיה:

ב היתה צגלה, עושין לה זוויות ורואים אותה כאלו היא בתוף המרבע, ומודדו חוץ מצלעות אותו מרבע אלפים אמה לכל רוח, שנמצא משתבר הזוויות. וכן אם היתה העיר משלשת או שיש לה צלעות רבות, מרבעים אותה ואחר כך מוציאים חוץ למרבע אלפים אמה לכל רוח:

ג יכשהו מרבעה, מרבעה ברבע העולם, כדי שתהא כל רוח ממנו משוכה כנגד רוח מרוחות העולם ומכונת כנגדם:

ד היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד א', רואין אותה כאלו פלה רחבה. והיתה עשויה כמין גם או כקשת, אם יש בין שני ראשיה פחות מד' אלפים אמה מודדו לה מן היתר, ורואין את כל הרחב שבין היתר והקשת כאלו הוא מלא בתים, ואם היה בין שני ראשיה ד' אלפים, אין מודדו לה אלא מן הקשת. הגה ויש אומרים מן המקום שנתקצר שם הקשת, שאין בו ד' אלפים אמה. וכל זה, שיש בין הקשת והיתר יותר מאלפים, אבל אם אין ביניהם אלפים, מודדו בכל ענן מן היתר, וכן נראה להקל (הגהות מימוני פרק כ"ה מהלכות שבת והרא"ש וטור):

המשך הלכות תחומין, סימן שצז - דין שבינת היחיד וכליו ומהלך אלפים אמה

י משנים שלקחו בהמה בשתפות ושחטוה ביום טוב, אף על פי שלקח כל אחד מנתו, הרי כל הבשר פרגלי שניהם, אבל אם לקחו חבית של יין וחלקוה ביום טוב, חלקו של כל אחד מהם פרגליו:

יא יהשואל פלי מחברו מערב יום טוב, אפלו לא לקחו עד הלילה, הרי הוא פרגלי השואל. ואם שאלו ממנו ביום טוב, אף על פי שדרפו לשאלו ממנו בכל יום טוב, הרי הוא פרגלי המשאל:

יב האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעסטה ותבלין לקדרתה ביום טוב, הרי העסה ותבשיל פרגלי שתייהן:

יג לקח מחברו ביום טוב גחלת, לא יוליכנה אלא פרגלי הנותן, אבל אם הדליק גר או עץ משלהבת חברו, הרי הוא פרגלי זה שהדליק:

יד פבור של יחיד הרי הוא פרגלי בעליו, ושל אותה העיר פרגלי אנשי אותה העיר, ושל הפקר פרגלי הממלא:

טו נהרות המושכים ומעינות הנובעים, הרי הם פרגלי הממלא. והיו באים מחוץ לתחום לתוף התחום, ממלאים מהם בשבת ואין צריך לומר ביום טוב:

טז מלא מים מבור של הפקר לצורך חברו, הרי הם פרגלי הממלא:

יז מי שהיו לו פרות מפקדים בעיר אחרת רחוקה ממנו וערכו בני אותה העיר לבא אצלו, לא יביאו לו מפרותיו, שפרותיו פמוהו. כמה דברים אמורים, כפשיחוד להם קרן זווית, אבל אם לא יחד להם, הרי הם פרגלי זה שהם מפקדים אצלו:

יח ימי שזמן אצלו אורחים ביום טוב, לא יוליכו בגדם מנות למקום שאין בעל

באר הגולה

מ בריתא שם וכרב, הרי"ף והגאונים ורמב"ם בפרק ה' מהלכות יום טוב נ משנה וגמרא שם ס משנה שם ע משנה שם פ משנה שם צ בריתא שם ק פפרוש הרא"ש וכן איתא בתוספות וכן דעת הר"ן ר רמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב וכתב הרב המגיד שהוא סמוגיא דפרק מי שהוציאוהו מ"ו ש שם בגמרא וכרב ששת, כתב הר"ן שפן נראה דעת הר"ף ודעת הרמב"ם בפרק ה מהלכות יום טוב ת משנה שם א הכי מפרש לה שם בגמרא אלבא דרב דקמא לן קותה ב שם בגמרא וכרב ג משנה שם [פימן שצח] א בריתא ערובין נ"ה ובגמרא שם ב משנה שם ג"ב ובריתא נ"ה ג רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ד בריתא שם ה בריתא שם ו בריתא שם ז שם בגמרא וכרב הונא פן דעת הר"ף והרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ח משנה שם ובפרוש רש"י שם ובגמרא נ"ה ט רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת מצבא דהוי אחי לבי כנישתא דדנאל שם כ"ד י בריתא שם נ"ה כ בעיא שם ולא נפשטה ופסק רמב"ם בפרק כ"ח לקלא ל שם בבריתא דר' חיא וגמרא שם מ שם בבריתא

מצטרפין עמה. הגה ואם היו שני בתים כאלו נגד העיר, דינם כעיר העשויה כקשת (טור):

ז יהיו שתי עירות זו סמוכה לזו קמ"א אמות ושליש, כדי שיהיה ע' אמות ושירים לזו וע' אמה ושירים לזו, חשובים שתיהם כעיר אחת, ונמצאת כל עיר מהן מהלכה את כל העיר השניה וחוצה לה אלפים אמה. הגה וכן חומת העיר שנפרצה מב' רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ"א אמה ושליש, דינו כסתום (טור). אבל בית אחד, אפלו גדול הרבה, אין לו דין עיר לתת לו ע' אמה ושירים (תוספות והרא"ש פרק פיצד מעברין וטור):

ח ה' ג' פירים משלשים, אם יש בין האמצעי ובין כל א' מהחיצונים אלפים אמה או פחות מכאן (מלבד רחב העיר האמצעי) (טור) ובין שנים החיצונים רפ"ג אמות פחות שלישי כדי שיהיה בין כל אחד מהם ובין האמצעי פשתראה אותו כאלו הוא ביניהם קמ"א ושליש, הרי שלשתן כמדינה אחת ומודרים להם אלפים אמה לכל רוח מחוץ לשלשתן (וגם אומרים דאין מוודין מן האמצעי רק מחומותיה). (תוספות והרא"ש פרק פיצד מעברין וטור):

ט "עיר שיושבת על שפת הנחל פ' שרב העתים הוא יבש ומשתמשים בו, שאינו מלא אלא בשעת הגשם, אם יש לפניה מצבה רחב ד' אמות על שפת הנחל כדי שיעמדו עליה וישתמשו בנחל, נמצא הנחל בכלל העיר, ומוודין לה אלפים אמה משפת הנחל השני, ויעשה הנחל פלו בכלל העיר מפני המצבה הבנויה בצדה, ואם לא היה שם מצבה, אין מוודים להם אלא מפתח בתייהם, ונמצא הנחל נמדד מן האלפים שלהם:

י "יושבי צריפים, דהינו שיושבים באהלים שעושים מהוציא וצרכה, אין להם דין עיר, ולפיכך אין מוודין להם אלפים אמה אלא מפתח בתייהם (אם אין להם כמין הקף מחצה " או חריץ " סביב

בתייהם) (בית יוסף בשם שבלי ל'קט). ו' ואם יש שם שלש חצרות של שני שני בתים קבועים של אבן או של גסרים, אלו עושים את כלם קבע ויש להם דין עיר ומרבעים אותה ונותנין לה אלפים אמה לכל רוח כפאר העירות:

יא "עיר שהקפה ואחר כך ישבה, מוודין לה ממקום ושיבתה, לשבה ואחר כך הקפה, מוודין לה מחומותיה:

סימן שצט - במה מוודין התחומין, ומקום המדידה, ומי הוא המווד. ובו י"א סעיפים:

א אין מוודין תחום העיר אלא בחבל של פשתן בשל נ' אמה, לא פחות, שהוא נמתח ביותר, ולא ארף יותר, מפני שאינו נמתח כראוי:

ב "אם יש נהר לפניו לסוף ע"ה אמה, לאחר שמדד נ' אמה חוזר לאחוריו כ"ה אמה, כדי שיהא החבל של נ' אמה שלם עד הנהר:

ג "ישים החבל כנגד לבו וימתחנו בכל כחו:

ד "לא ימדד אלא כנגד העיר, אפלו אם יש הרים וגאיות כנגדה, לא ילך מפנגדה בצדה שהוא לשר וימדד שם ויחזור כנגד העיר לפי מדה שמדד שם, אלא ימדד כנגד העיר. וכשיגיע להר, אם "הוא כל כך זקוף שאם יורידו חוט המשקלת מראשו לא יתרחק מפנגדו למטה בשפולו ד' אמות, אז אין צריך למדד (כל כך) הירידה והעליה אלא אם יש מישור בראשו, ואם אין מישור בראשו אינו מווד כלל. ואם חוט מתרחק מפנגדו ד' אמות ו'מתלקט י' מתוף ה', דהינו שבהלוף ה' אמות של שפוע עולה י' טפחים, אז רואים אם אין משפתו אל שפתו אלא נ' אמה, מבליעו בחבל של נ' אמה, כשזוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח חבל מזה לזה, ואם אינו יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מוודו בחבל של ד' אמות, וכן יעשה, אחד עומד ברגלי הנהר למטה ואחד למעלה ממנו ברחוק ד' אמות,

ונותן התחתון החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו, ועולה התחתון למקום שעומד העליון והעליון עולה ד' אמות ומוודין כבתחלה, וכן יעשה עד שימדד פלו. ואם הוא משפע יותר, שבהלוף ד' אמות עולה י' טפחים, אז הקלו בו ולא הטריחוהו להבליעו בחבל של נ' אמה על ידי קורות, אלא אם אין בו אלא נ' אמה ישער אותו כמה יש בו לפי אמד הדעת, ואם יש בו יותר מנ' אמה מוודו בחבל של ד' אמות:

ה "הגיע לגיא, אם חוט המשקלת מתרחק מפנגדו למטה ד' אמות, אז רואים אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו, ואם לאו מוודו בחבל של ד' אמות, והוא שלא יהא עמק יותר מאלפים, אבל אם הוא עמק יותר מאלפים, מווד הירידה והעליה של כל השפוע. ואם אין החוט מתרחק מפנגדו ד' אמות, אז אם יכול להבליעו בחבל של נ' אמה מבליעו, ואם לאו, אינו מווד כלל השפוע של ירידה ועליה אלא המישור של מטה ו'אפלו אם עמק יותר מאלפים:

ו "הגיע להר (או לגיא) וכל מה שהוא ממנו מפנגד העיר הוא רחב מנ' אמה, שאינו יכול להבליעו, כגון שהוא במזרח העיר וכל ארף מזרח אינו יכול להבליעו, אם יכול להבליעו בתוף אלפים של צד צפון או דרום, ילך שם ויבליעו כיון שהוא עדין בתוף התחום של צד העיר, אבל אם אינו יכול להבליעו בתוף אלפים של צד העיר, לא יתרחק יותר לצד העיר כדי להבליעו:

ז "אין סומכין אלא על מדידת אדם ממחה שהוא יודע מדת הקרקע:

ח "יהיו לנו תחומי שבת מחזקין וכא ממחה ומדד, רבה בתחום מהם ומעט בתחום, שומעין לו אף בתחום שרובה. הגה מדד ומצא מדתו במזרחית צפונית תרה על שפנגדה במזרחית דרומית, מותח החוט של סימן התחום מזה לזה באלכסון (הרא"ש וטור), ויש אומרים בשנה כפי המקום שרובה בו (בית יוסף בשם רש"י ורשב"א).

ע - באר הגולה

ג משנה שם ג' ו' וכדמפרש לה רב הונא שם והרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ושאר פוסקים ס שם במשנה ובגמרא מפרש לה הכי אלכא דרב הונא ע שם בגמרא ס"א פ הרי"ף שם צ לשון הרמב"ם בפרק כ"ח מה"ש פרוש דקה הנזכר בגמרא ובפוסקים והרב נקט מצבה במקום דקה) ק שם בגמרא ג"ה ר שם וכן פסק הרמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ש רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת מזה דעיר תדשה מוודין לה משיבתה לשבה וכו' שם בית יוסף [סימן שצ"ב] א גמרא ערוכין ג"ה ב משנה שם ג פלגתא בירושלמי והכריע הטור כמאן דאמר שחוזר לאחוריו ד משנה שם ג"ה ה בפרוש רש"י ג"ה בשם התוספתא ו משנה שם וכפרוש התוספות ורא"ש בשם רבנו חננאל ז משנה שם כ"ו ח בגמרא ג"ח מימרא דרב יהודה ט הרא"ש שם, פאשר הנהתי פן הוא ברא"ש שהביא הבית יוסף י שם מימרא דרבא כ התוספות והרא"ש שם ל שם בגמרא בפרוש המשנה מקודין מ בריתא שם וכפרוש רש"י ג הרא"ש שם ס משנה שם ג"ו וגמרא ג"ח ע שם במשנה וכפרוש רש"י פ שם בגמרא צ הרא"ש שם ק שם בגמרא ר הרא"ש שם ש הנו מאי דאמר רב יהודה שם ת פלשנא בתרא דרב יוסף א משנה שם ג"ו וכפרוש רש"י שם ב משנה שם וכפרוש רש"י והרמב"ם ג רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת

ט יאם באו ב' ממחים ומקדו את התחום, אחד רבה ואחד מעט, שומעין למרבה, ויבלבד שלא ירבה יותר ממדת אלכסונה של עיר. ופיצד בעת שירבה זה, נאמר שמה הא' מקרן אלכסון של עיר מדד האלפים ולפיכך מעט מדתו, ונמצא צלע המתחון בינו ובין העיר פחות מאלפים, וזה האחרון מדד אלפים מצלע העיר, ואין מחזיקין על הראשון ששערה ביותר על זה:

י יעושי תחומין כטבלא מרבעת, דהינו שמוקד על פני כל ארץ העיר למזרח אלפים אמה לחוץ, וכן לצפון, ואחר כך רואים כאלו היתה טבלא מרבעת בקרן למלאתו, ונמצא התחום בקרן אלפים ואלכסונן, ששהם אלפים ות"ת, אבל לא ימדד מאמצע הקרן אלפים באלכסון וכן בקרן שפגגדו ויתן החוט מזה לזה, שאם פן מפסיד הת"ת שבקרן, וגם לא יהיה התחום כנגד העיר אלא אלה ותכ"ח:

יא טאפלו עבד אפלו שפחה נאמנים לומר עד באן תחום שבת, אבל קטן לא בעודו קטן, אבל נאמן הגדול לומר זכור אני שעד באן היינו באים בשבת פשהייתי קטן, וסומכין על עדותו:

א סימן ת - מי שישב לו בדרך לנחה ולא ידע אם הוא בתחום אם לאו. וכו' סעף אחר:

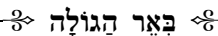
א "מי שהיה בא בדרך לכנס לעיר וישב בדרך לנחה וחסכה לו ולא ידע שהוא בתחום העיר ואחר כך מצא עצמו בתחומה, קנה שביתה בעיר, ונכנס לתוכו בשבת ומהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח, אבל אם לא הנה דעתו לכנס למדינה זו, קנה שביתה במקומו ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח, ואם פלים אלפים אמה ממקום שביתתו בחצי העיר, אינו מהלך בעיר יותר מחציה. הגה והוא הדין אם הנה בדעתו לכנס לעיר ואמר שביתתי במקומי נמי דינא הכי (הפגיד פרק כ"ז):

סימן תא - מי שישן בדרך וחסכה לו קנה אלפים אמה לכל רוח. וכו' סעף אחר.

א "מי שישן בדרך וחסכה לו קנה שביתה במקומו ויש לו אלפים אמה לכל רוח. ודוקא באדם, משום דהואיל ואם היה געור היה קונה, ישן נמי קונה, אבל הפצי הפקר אינם קונים שביתה, והם כרגלי הזוכה בהם תחלה שיכול להוליכן למקום שילך הוא, אבל הפצי האיננו יהודי קנין שביתה במקומן אף על פי שבעליהם לאו בני שביתה ניהו, גזרה הפצי אינו יהודי אטו הפצי ישראל. ואם הוציאן אינו יהודי חוץ לתחומן והביאן לעיר, יכולים לטלטל בכלה, שפלה כד' אמות, ובלבד שתהא מקפת לדירה, והסתם צירות מקפות לדירה, שבונים בתים תחלה ואחר כך מקיפים אותם, אבל סתם מבצרים אינם מקיפים לדירה. הגה ולכן יש לזהר ישראל שהשאל פליו לאינו יהודי והחזירן בשבת, שלא לטלטל חוץ מד' אמות אם אין העיר מקף מחצה, שהרי הפלים קנו שביתה אצל האיננו (אור זרוע):

סימן תב - דין חריץ מים בין שני תחומין. וכו' סעף אחר:

א "חריץ מלא מים מכנסים שהוא בין שני תחומי שבת, מקצתו בתחום עיר זה ומקצתו בתחום עיר אחרת, שתי העירות אסורות למלאות ממנו אפלו בתוך תחומם, ששהמים שבתוך התחום קונים שביתה העיר ומתערבים אלו עם אלו, וצריך לעשות מחצה בסוף התחומין להפסיקן, ונאפלו היא תלויה שאינה מצעת לקרקע החריץ ושל קנים בעלמא סגי. הגה וכו' של תבן העומדת בין שני תחומין, אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן ואין חוששין שמה יקח אחד מחלק חברו (גמרא פרק חילון). ואם המים מושכין אין צריך שום תקון, שאינם קונים שביתה והרי הם כרגלי המלא:

סימן תג - דין בקעה שהקיפיה אינם יהודים. וכו' סעף אחר:

א "שבת בבקעה והקיפיה אינם יהודים בשבת מחצות לדירה, אינו הולך בה אלא אלפים אמה, שאינה פלה כד' אמות פיון שלא שבת באויר המחצות, ומטלטל בכלה על ידי זרקה, שיכול לזרק אפלו חוץ לאלפים, שהרי רשות הניחיד גמור הוא פיון שהקף לדירה (אבל לטלטל ממש חוץ לד' אמות אסור אפלו תוך אלפים) (בית יוסף בשם תוספות הגהות אשרי פרק מי שהוציאנהו):

סימן תד - דין אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים. וכו' סעף אחר:

א "המהלך חוץ לתחום למעלה מי טפחים, כגון שקפץ על גבי עמודים שגבוהים י' ואין בכל אחד מהם ד' טפחים על ד' טפחים, הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מי' או לאו, יומה שיהיה בדרךנן יהיה ספקו להקל. הגה מיהו, אם היה הולך בדרך זה או על ידי קפיצת שם מתוך י"ב מיל חוץ לי"ב מיל, אוליין להמרא, למאן דאמר תחומין י"ב מיל הוי דאורייתא (דעת עצמו ותשובת רמב"ם) ויהואיל ואין פנימים ובנהרות אסור תחומין דאורייתא לדברי הכל לפי שאינם דומין לדגלי מדבר, ימי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל אם משוכנס השבת עד שהגיע לנמל לעולם היתה למעלה מי' מקרקע הים או הנהר, יורד ואינו נמנע ויש לו אלפים אמה ממקום שפגע בו למטה מי'. הגה ואם הוא ספק אם הוא למעלה מי' או לא, אוליין לקלא (הפגיד פרק כ"ז). ואם כבר יצא אלפים ממקום שפגע למטה מי', דאין לו רק ד' אמות, מפל מקום אם צריך לצאת מן הספינה מכח גשמים שיורדים עליו או שחמה זורחת עליו או שצריך לנקבו וצריך מכח זה לכנס בעיר, הנה לה פל העיר כד' אמותיו וכתן דעל על (אור זרוע ומרדכי והגהות אשרי פרק מי שהוציאנהו). ועין לקמן סימן ת"ו. ועין לעיל סימן רס"ו, מי שרוכב בדרך וחסכה לו בערב שבת פיצד יעשה:

ד משנה שם ה שם בגמרא ו פפוש רמב"ם בפרק כ"ח מהלכות שבת ז משנה שם ח מ"ש זל פל אמתא ברובע אמתא ותרי חמשי דאליפים הוו ת"ת ט משנה שם צ"ח י משנה כתבות מה [סימן ת] א משנה ערובין מ"ה וקרבי יהודה ב בית יוסף מדברי הרמב"ם והרב הפגיד בפרק כ"ז מהלכות שבת [סימן תא] א משנה ערובין מ"ה וקרבי יותנן בן נורי לקלא גמרא שם מ"ז ב שם בגמרא וכחכמים וקלא דהלכה פדברי המלך בערוב ג שם מ"ז וכו' יותנן בגמרא ד שם בעבדא דהנהו דברי ה נתבאר בסימן שצ"ח ושם צינתי [סימן תב] א בריתא דרבי חינא ערובין מ"ז ב ולא הוי פנכסי הפקר דאין קונים שביתה במקומן דכיון דסמוכים לעיר הם דעת בני העיר עליהם ג שם בגמרא ד צינתי לעיל סימן שצ"ז [סימן תג] א גמרא ערובין מ"ב וכשמואל דתניא בותה [סימן תד] א בעיא בגמרא ד' מ"ג ולא נפשטא וכתב רמב"ם בפרק כ"ז מהלכות שבת ב הרב הפגיד שם בשם תשובת הרמב"ם ג שם ושם ד רמב"ם והרמב"ן והרשב"א ממתניתין דערויבין מגן אברהם במעשה דר' גמליאל אוקי לה שם בגמרא במהלכת למטה מי'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויוכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון נז - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתחזקים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות תחומין

סימן תה - דין היוצא חוץ לתחום. ובו ט' סעיפים:

א מי שיצא חוץ לתחום אפלו אמה אחת לא יפנס להיות ככני העיר ואין לו אלא ד' אמות מעמידת רגליו ולחוץ:

ב הייתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום, יפנס:

ג מי שקדש עליו היום והוא חוץ לתחום העיר אפלו אמה אחת לא יפנס להיות ככני העיר, ואינו מהלך אלא אלפים אמה לכל רוח ממקום שקדש עליו היום:

ד מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, מטר לעשות לו מחצה של בני אדם שערכו לאותו רוח ויכולים ללך שם, ויעשו סביבו כמו מחצה ויפנס ביניהם, והוא שלא ידעו אותם שנעשית בהם המחצה שלשם כך נקראו, ואכל אם יצא לדעת, אסור:

ה מי שהוציא והוא חוץ לתחום עובדי כוכבים או רוח רעה או שאר כל אנס או ששגג ויצא, אין לו אלא ד' אמות. החזירוהו לתוך התחום, כאלו לא יצא, והרי כל העיר כד' אמות כבתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח. ואכל אם חוזר לדעת, אין לו אלא ד' אמות. הגה וכן אם נכנס לספינה ויצאה הספינה חוץ לתחום וחוזה לאחוריה לנמל שהפליגה משם, הרי הוא כאלו לא יצא, דהנה לה כמו שהוציא והוא עובדי כוכבים והחזירוהו (אור זרוע):

ו נתנהו עובדי כוכבים חוץ לתחום בדרך או בסהר ומערה או בעיר אחרת מקפת חומה לדירה, או שגאנס בשאר אנס, או ששגג ויצא חוץ לתחום ונכנס לאחד

מאלו ונזכר והוא בתוכו, מהלך את פלו. ואכל אם יצא חוץ לתחומו לדעת, אף על פי שהוא בתוך אחד מאלו, אין לו אלא ד' אמות:

ז מי שהפליגה ספינתו בים, מהלך את פלה, הואיל ושבת באויר מחצות. ויפנס נפחתו דפני ספינה בשבת, אם היא מהלכת, מהלך את פלה, ואם היא עומדת, אינו מהלך בה אלא ד' אמות. הגה ואם באמצעו יש לו מחצות ויבראשו אין לו, אזלינן בטר אמצעי, ואפלו אין לו כלל רק יש בו חלק י, דאמרין חוקקין להשלים (אור זרוע):

ח יצא לדעת והחזירוהו עובדי כוכבים, אין לו אלא ד' אמות. וימיהו, אם החזירוהו לעירו (המקפת מחצות לדירה) (הרא"ש פרק שהוציא והוא ורפנו ורסם ח"ח אור זרוע). פלה כד' אמות, ואפלו יצא לדעת וחזר לדעת (ועין לעיל דין סתם עירות, סימן ת"א):

ט פרות שהוציאו חוץ לתחום והחזירוהו אפלו במזיד, לא הפסידו מקומם, שכל העיר להם כד' אמות וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח כבתחלה, אם הוא יום טוב, ואם הוא שבת, מתרין באכילה במקומם ויפנס לאותו ישראל שהחזירם לצרכו במזיד, מאי טעמא, אנוסים הם. וכל זמן שלא החזרו והם חוץ למקומם, אם הוציאן בשוגג, מתרים לאכלם ואסור לטלטלם חוץ לד' אמות, ואם הוציאם במזיד, אסור לאכלם אפלו מי שלא הוציאם, ויש מתירים למי שלא הוציאם:

סימן תו - מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת. ובו סעיף אחד:

א מי שיצא חוץ לתחום שלא לדעת, שאין

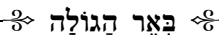
לו אלא ד' אמות, והצריך לנקבו, יכול לצאת מהם עד שימצא מקום צנוע לפנות. ועצה טובה לו שיתקרב בצד תחומו, שאם לא ימצא צנוע עד תחומו יכול לפנס, ולאחר שנכנס הוי כאלו לא יצא פינן שנכנס ברשות. ואכל אם יצא מקום צנוע קדם, לא יפנס אלא פנה שם, ויתרחק ממקום שנפנה עד שישלח הריח, ושם יש לו ד' אמות, ואם נתרחק מהריח ונכנס בתחומו, כאלו לא יצא. ואם יצא לדעת, אין לו תקנה. זה שאמרנו בהצריך לנקבו, גיש אומרים אפלו לקטנים ויש אומרים דוקא לגדולים:

סימן תז - מי הם שיכולין לילך חוץ לתחום. ובו ג' סעיפים:

א מי שיצא חוץ לתחום ברשות, כגון חקמה הפאה לילד וכיוצא בזה, יש לה אלפים אמה לכל רוח באותו מקום שהגיע לו, ואם הגיע לעיר הרי הוא כאנשי העיר ויש לו אלפים לכל רוח חוץ לעיר (עין לעיל סוף סימן רמ"ח):

ב הייה יוצא ברשות והוא הולך בדרך ואמר לו כבר נעשית המצוה שיצאת לעשות, יש לו ממקומו אלפים אמה לכל רוח. ואם היה מקצת התחום שיצא ממנו ברשות מבלע בתוך אלפים אמה שיש לו ממקומו, הרי זה חוזר למקומו וכאלו לא יצא:

ג יכל היוצאים להציל נפשות ישראל מיד עובדי כוכבים או מן הנקה או מן המפלת, יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהצילו בו. ואם הייתה יד העובד כוכבים תקיפה והיו מפחדים לשבת במקום שהצילו, הרי אלו חוזרים בשבת למקומם וככלי זינים:

סימן תח א משנה ערובין נ"ב וכתנא קמא וכן כתב רמב"ם בפרק כ"ו ב שם בגמרא וכלשנא בתרא ג משנה שם כ"ב ד שם בגמרא מ"ג בעבדא דנקמיה ה שם מ"ד משמעות הגמרא שם וכן פסק הרא"ש שם ז משנה שם מגן אברהם וקפוש רש"י שם ח שם בגמרא מדייקא דמתניתין ט שם במשנה וכו' שמעון בן גמליאל וכו' פסק רב שם בגמרא מ"ב תוספות והרא"ש והרמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת י שם מ"ה מדייקא דמתניתין כ שם במשנה כר' שמעון בן גמליאל ל הגהות אשר"י שם מ שם בגמרא מ"א מדייקא דמתניתין ג הרא"ש והמרדכי שם בשם ר"מ מסוגית הגמרא ס שם בגמרא מגן אברהם ע הגהות אשר"י בשם התוספות פ ברייתא שם בגמרא וכתנא קמא צ הרא"ש שם ק מרדכי בשם הר"מ (סימן תז) א פשוט בגמרא ערובין מגן אברהם וכן כתב הרמב"ם בפרק כ"ו ב הרא"ש בפסקיו שם ג טור בשם ר"מ ד שם בשם אביו הרא"ש (סימן תז) א מדברי רמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת משנה דראש השנה כ"ג והובאה בערוכין מ"ה ב משנה ערובין מ"ד וכאוקימתא דרב שימי ג שם במשנה וכהני תרי אוקימתות הא דרב וקא דרב נחמן שם בגמרא מ"ה הרא"ש שם ורמב"ם בפרק כ"ו מהלכות שבת

סימן תח - דין הנחת הערוב

וקנתה השביתה. ובו ד' סעיפים:

א (מתר לערב ערובי תחומין ולקנות שביתה סוף התחום. ולכן) כמי שיצא מהעיר בערב שבת והניח מזון ב' סעדות רחוק מהעיר בתוך התחום וקבע שביתתו שם, אף על פי שחזר לעיר ולן בביתו, נחשב אותו כאלו שבת במקום שהניח בו השתי סעדות, וזהו הנקרא ערובי תחומין, ויש לו להלף ממקום ערובו למחר אלפים אמה לכל רוח, לפיכך כשהוא מהלך ממקום ערובו למחר אלפים אמה פגד העיר, אינו מהלך בעיר אלא עד סוף מדתו, וי"אם היתה העיר מבלעת בתוך מדתו, תחשב העיר כלה כד' אמות וישלים מדתו חוצה לה. כיצד, הרי שהניח את ערובו ברחוק אלה אמה מביתו שבעיר לרוח מזרח, נמצא מהלך למחר ממקום ערובו אלפים אמה למזרח, ומהלך ממקום ערובו אלפים אמה למערב, אלה שמן הערוב עד ביתו ואלה אמה מביתו בתוך העיר, ואינו מהלך בעיר אלא עד סוף האלף. ואם היה מביתו עד סוף העיר פחות מאלף אפלו אמה אחת שנמצאת מדתו פלטה חוץ לעיר, תחשב המדינה כלה כד' אמות ויהלך חוצה לה תתקצו אמה תשלום האלפים. לפיכך, אם הניח ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו שבעיר, הפסיד את כל העיר, ונמצא מהלך מביתו עד ערובו אלפים אמה ואינו מהלך מביתו בעיר לרוח מערב אפלו אמה אחת. הגה ויש אומרים דאפלו פלטה מדתו באמצע העיר מהלך בכל העיר כלה, אכל לא חוצה לה, ויש להקל (טור) והנהות מימוני פרק כ"ז מהלכות שבת בשם סמ"ק ורש"י). ואם פלטה מדתו בסוף העיר, ואף על גב דעדין עבור לפני העיר, כל העיר כד' אמות, דלא אמרינן עבור של העיר פציר להחמיר (המגיד פרק כ"ז מהלכות שבת). כל מקום שהניח ערוב תחומין ויש לו אלפים לכל רוח, אסור לו לילך לצפון ולדרום רק

נגד רחב המקום שקנה בו שביתה, ואם אינו רק ד' אמות, כגון שאין הערוב ברשות היחיד, אסור לו לילך לכל רוח אלפים רק ברחב ד' אמותיו עם זיוותיהן, כדלעיל סימן שצ"ח סעיף ב, ומכל מקום אם פלטה המדה סוף העיר וכלה כד' אמותיו מתר לילך כל רחבה ויש אלפים חוץ לעיר לצפון ולדרום, אף על פי שאין לו רחב כל כך נגד המקום שקנה בו ערוב (הרב ר' יהונתן)

ב 'המניח ערובו ברשות היחיד, אפלו היתה מדינה גדולה כגינה, ואפלו עיר חרבה או מערה הראויה לזיווין, מהלך את פלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח:

ג 'המניח ערובו בתוך העיר ששבת בה, לא עשה כלום אין מודדין ממקום ערובו, אלא הרי הוא כבני העיר כלם שיש להם אלפים אמה לכל רוח חוץ לעיר, וכן אם נתן ערובו במקומות המצטרפים לעיר שמוודיין התחום חוץ מהם, הרי זה כנותנו בתוך העיר:

ד 'נתן ערובו חוץ לתחום אינו כלום (ויש לו תחום מביתו) (מימוני והמגיד פרק ו מהלכות ערובין):

סימן תטו - דין מקום נתינת הערוב. ובו י"ג סעיפים:

א 'הנותן ערובו בבית הקברות אסור בהנאה, וכיון לפי שביתת הקברות אסור בהנאה, וכיון שרוצה בקיום הערוב שם אחר קנייה הרי נהנה בו. ואם נתנו בבית הפרס הרי זה ערוב, ואפלו היה כהן, מפני שיכול להפגס שם כמגדל הפורח או שינפח והולך:

ב 'צריף שיהא הוא וערובו במקום אחד כדי שיהיה אפשר לו לאכלו בין השמשות, לפיכך אם נתפון לשבת ברשות הרבים והניח ערובו ברשות היחיד או ברשות היחיד והניח ערובו ברשות הרבים, אינו ערוב, שאי אפשר לו להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים בין השמשות אלא בעברה, אכל אם נתפון לשבת ברשות היחיד או ברשות הרבים והניח ערובו בכרמלית או שנתפון לשבת בכרמלית והניח ערובו ברשות היחיד או

ברשות הרבים, הרי זה ערוב, שבשעת קניית הערוב שהוא בין השמשות מתר להוציא ולהכניס מכל אחד משתי הרשויות לכרמלית לדבר מצוה, שכל דבר שהוא מדברי סופרים לא גזרו עליו בין השמשות במקום מצוה או בשעת הדחק:

ג ינתנו בראש הקנה או הקונדס הצומחים מן הארץ, אינו ערוב, 'מפני שמאחר שהם רפים ונוחים לקטם ויתחייב חטאת, גזרו בהם (ואם הם רפים כנירק עין לעיל ריש סימן של"ו) אפלו בין השמשות, אפלו במקום מצוה, ואם היו תלושים ונעוצים, הרי זה ערוב:

ד ינתנו כמגדל ונעל בפניו ואבד המפתח מבעוד יום או שנפול עליו גל, אם יכול להוציאו ובלא עשיית מלאכה דאורייתא, הרי זה ערוב:

ה כל המניח ערובו במקום, יש לו במקום ערובו ד' אמות. 'לפיכך, המניח ערובי שלו בסוף התחום ונתגלגל, בתוך ד' אמות הרי זה ערוב, חוץ לד' אמות אינו ערוב:

ו 'אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונטמאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשקה הרי זה ערוב, שקניית הערוב בין השמשות 'אם ספק, פשר, שספק הערוב פשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אכל אם לא היה חזקת פשרות, כגון ספק אם הנח שם אם לא, לא:

ז 'ליצד עשית ערוב, אם רוצה לילך בסוף התחום או בתוכו ולהחשיף שם, זה הוא עקר מצותו, 'ואפלו לא אמר שביתתי במקומי אלא החשיף שם ושתיק, לא שנא מי שיוצא מביתו להחשיף על התחום ולא שנא מי שפא בדרך וחשקה לו קונה, אלפים אמה בלא אמירה. 'ואם אינו רוצה לטרח להחשיף שם, ילך מבעוד יום ויניח שם 'מזון שתי סעדות, כל א' וא' כפי מזונו ואם 'הוא חולה, או רעבתן, שעורו שתי סעדות 'בנינויות שהם 'כששה ביצים (ועין לעיל סימן

ע - באר הגולה

[סימן תח] א פשוט בכמה מקומות ובפרק ד ובפרק ב דערויבין ועין בסימן תטו' שדוקא לדבר מצוה מערבין ב רמב"ם בפרק ז מהלכות ערובין ג שם מגמרא דף ס' ד רמב"ם בפרק כ מהלכות שבת וכן משמע מדברי הסמ"ק ה שם ו שם בגמרא דף ס"א וכו' אלעזר הרא"ש ממשמעות הר"ף והרמב"ם בפרק ו' ז משנה שם ס' עבורו של עיר וכל שפן בתוך העיר ח רמב"ם בפרק ו מהלכות ערובין ממשמעות הגמרא שם וכפרוש רש"י [סימן תטו] א משנה ערובין כ"ו וכתבא קמא ואפלו לישראל רמב"ם בפרק ו' מהלכות ערובין ממשמעות הגמרא שם ב משנה שם ל"ב ובכמה דוכתי ג שם במשנה דמוקי לה שם בגמרא כרבי ד משנה שם ל"ד ה שם בגמרא ו משנה שם ל"ד וצניחתי לעיל בסימן שצ"ד ז שם בגמרא ל"ב פאוקמתא דרבי ח משנה שם ל"ה וקדמפרש לה רבא שם וכפירוש רש"י ט שם במשנה י שם במשנה כר' יוסי וקרבי שמעון כ צניחתי לעיל בסימן שצ"ד ל משנה מ"ט וכרבי יהודה מ הרא"ש שם בפרק הנזכר ופשוט הוא מדין ישן לעיל סימן ת"א נ שם במשנה ס משנה שם פ"ב ע בריתא שם ל' פ ארעבתן קאי דאלו לחולה בשתי סעדות כפי מזונו סגי, בית יוסף כפרוש דברי הטור צ רמב"ם בפרק א מהלכות ערובין מסוגיא דגמרא שם

ש"ח סעיף ג) מפת קאו מפל דבר שמשותפין בו שתופי מבואות, ואם הוא לפתן, בכדי לאכל בו שתי סעודות סגי, ואומר בזה הערוב אהיה מתר לילך למחר אלפים אמה, וחוזר וילן בביתו, ואפלו הכי מודדים לו תחומו ממקום ערובו, שאנו רואים כאלו דר שם, שאכל התלמידים האוכלים אצל בעלי בתים שפתיהם בשדה וחוזרים ולנים בבית רבם, מודדין להם תחומם מבית רבם שהוא מקום לינתם שהוא להם עקר, ששם היו חפצים גם לאכל אלו היה שם מזונם:

ח אם ירצה ישלח הערוב על ידי שליח, ויאמר בזה הערוב יהא פלוני מתר לילך, ויבלבד שלא יהא חרש שוטה וקטן או שאינו מודה בערוב, ואם שלחו על ידי חרש שוטה וקטן או עובד כוכבים או אחר שאינו מודה בערוב, אינו ערוב. ואם אמר לאחד לקבלו ממנו ושלחו על ידי אחד מאלו, ואפלו שלחו על הפיל או על הקוף וראה מרחוק שהגיע שם ונתנו לו, הוי ערוב אף על פי שלא ראה שהניחו האחר, דחזקה שליח עושה שליחתו, וכן רבים שגשפתפו בערובי תחומין ורצו לשלח ערובם ביד אחר, הרי אלו משלחין:

ט באחד או רבים שאמרו לאחד צא ערב עלינו וערב עליהם באיזה רוח שרצה, הרי זה ערוב ויוצאים בו, שהרי לא יחדו לו רוח:

י האומר לחברו ערב עלי בתמרים וערב עלי בגרוגרות, בגרוגרות וערב עליו בתמרים, אמר לו הנח ערובי במגדל והניחו בשוכף, בשוכף והניחו במגדל, בבית והניחו בעליה, בעליה והניחו בבית, אינו ערוב. אבל אם אמר לו ערב עלי סתם וערב עליו, בין בגרוגרות בין בתמרים, בין בבית בין בעליה, הרי זה ערוב:

יא ימי שבא בדרך ומפיר אילן או גדר

בסוף אלפים אמה וירא שמא תחשף קדם שיגיע שם, ואמר שביתתי תחתיו בעקרו, קנה שביתה בעקרו ויש לו משם אלפים אמה, האף על פי שאינו יכול להגיע שם מבעוד יום במהלך בינוני אלא אם פן ירוץ, מתר לילך לשם בנחת אף על פי שאינו מגיע שם מבעוד יום, אבל אם לא היה יכול להגיע שם כלל מבעוד יום לא יזוז ממקומו, שהרי עקר דעתו מכאן וגם שם לא קנה. ודוקא שיחד ד' אמות והם בתוך אלפים אמה, כגון שאמר שביתתי בעקרו ומכאן עד עקרו אין יותר מאלפים, אבל אם אין כל האילן בתוך אלפים ולא יחד מקום תחתיו, לא קנה שביתה, דשמא היה בדעתו על ד' אמות שהם חוץ לאלפים, וגם כאן לא קנה, שהרי עקר דעתו מכאן, ולא יזוז ממקומו. ואם בלו עומד תוך אלפים ולא יחד מקום שביתתו, כגון שאמר שביתתי תחתיו, יש לו ד' אלפים ממקומו לצד האילן חוץ משעור משך תחתיו של אילן, כגון אם שעור האילן כ' אמה יש לו אלפים פחות כ' אמה וזוהרמב"ם, הקונה שביתה ברחוק מקום ולא סים מקום שביתתו, לא קנה שביתה שם אלא במקום שהיה עומד בו כשחשקה, וכן אם אמר שביתתי במקום פלוני והוא רחוק ממנו יותר מאלפים, קנה שביתה במקומו, והאומר שביתתי תחת אילן פלוני, אם יש תחתיו ח' אמות או יותר לא קנה שביתה, שהרי לא פון מקום שביתתו, לפיכך צריך להתפונן לשבת בעקרו או בד' אמות שבפופו או בדרומו, ואם היה תחתיו פחות מח' אמות ונתפונן לשבת תחתיו, קנה, שהרי מקצת מקומו מסיים. וכן דעת הר"ף בזה:

יב שהיו שנים, אחד מפיר ואחד אינו מפיר, מוסר שביתתו למפיר ואומר שביתתנו במקום פלוני:

יג ודוקא לכא בדרך התיירו לו כהאי גונא אבל לא למי שהוא בביתו, ואם אמר פן לא עלה לו ואין לו אלא שביתה ביתו:

סימן תי - דין הפחזיק בדרך כדי לקנות שביתה. ובו ג' סעיפים:

א מי שנתכונן לקבע שביתתו במקום ידוע אצלו, והחזיק בדרך והלך כדי שיגיע לאותו מקום ויקנה בו שביתה, אף על פי שלא הגיע ולא עמד שם אלא החזירו חברו ללון אצלו או שחזר מעצמו ללון או שנתעפכ, יש לו להלך למחר עד מקום שנתכונן לו ומאותו המקום אלפים אמה לכל רוח, שפיון שגמר בלבו לקבע שם שביתתו והחזיק בדרך, נעשה כמי שעמד שם או שהניח ערובו שם. בפמה דברים אמורים, בעניי, שאין מטריחין אותו להניח ערוב, או ברחוק, כגון שהיה בא בדרך, אבל אם לא היה עני ולא רחוק לא:

ב זה שאמרנו שהקונה שביתה ברחוק מקום שיחזיק בדרך, לא שיצא וילך בשדה, אלא אפלו ירד מן העליה לילך לאותו מקום וקדם שיצא מפתח החצר החזירו חברו, הרי זה החזיק וקנה שביתה. וכל הקונה שביתה ברחוק מקום אין צריך לומר שביתתי במקום פלוני, אלא פיון שגמר בלבו והחזיק בדרך כל שהוא, קנה שם שביתה, ואין צריך לומר מי שיצא ברגליו ועמד במקום שקונה בו שביתה שאין צריך לומר כלום, אלא פיון שגמר בלבו, קנה:

ג האנשי העיר ששלחו אחד מהם להוליך להם ערובם למקום ידוע והחזיק בדרך והחזירו חברו ולא הולך ערובם, הם לא קנו שביתה באותו מקום, שהרי לא הנח שם ערובם, ואין להם להלך במדינתם אלא אלפים אמה לכל רוח, והוא קנה שם ערוב, שהרי הוא בא בדרך ונתפונן לשבת שם והחזיק בדרך, לפיכך יש לו לילך לאותו מקום למחר וילך ממנו אלפים אמה לכל רוח:

באר הגולה

ק משנה שם כ"ו ופרק ב ועין בסימן שפ"ו ר שם בגמרא ע"ג ש שם בעין ונפשטא ת משנה שם ל"א א שם במשנה וקמרא שם ב ברייתא שם ג ג ברייתא גטין ס"ה וברבנן באוקימתא דרבה ד משנה ערובין מ"ט ה שם בגמרא נ"א וכאיקא דאמרי בשם רבא ו שם במשנה מ"ט ז שם בגמרא כשמואל הסכמת הפוסקים ח בפרק ז מהלכות ערובין כפי פרושו בדברי שמואל כמו שכתב הרב המגיד שם ט ברייתא שם י שם בגמרא נ"א וברב נחמן הסכמת הפוסקים [סימן תיא] א במשנה ערובין נ"ב ב רמב"ם פרק ז מהלכות ערובין וכתב הרב המגיד שהוא מסכם מר' מאיר ור' יהודה לפי אוקימתא דרב נחמן שם ג שם מצבדא דרב נחמן פו אושעיא כפי גרסת הר"ף ד שם בברייתא וכדו' יוסי וכאוקימתא דרב יוסף ה משנה שם וברבי יהודה הרמב"ם בפרק ז מהלכות ערובין

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם פל ישראל.

אָלֶּא לְדַבֵּר מִצְוָה. וְבוֹ ד' סְעִיפִים:

א "אין מערבין ערובי תחומין אלא לדבר מצוה, כגון שהיה רוצה לילף לבית האבל או לבית המשחה של נשואין או להקביל פני רבו או יחברו שבא מן הדרך וכיוצא באלו. הגה או שרוצה לילף לט"ל ביום טוב או שבת בפרדס, שיש בו שמחה, כנה מקרי דבר מצוה (תרימת הדשן סימן ע"ו), או "מפני היראה, כגון שהיה רוצה לברח מן העובדי פוככים או מן הלסטים וכיוצא בזה (ואז מתר לו לילף אפלו לדבר הרשות) (טור והגהות אשרי פרק מיצד מערבין). וְאִם עָרַב שָׁאֵל לְאֶחָד מִכָּל אֵלוֹ אֶלָּא לְדַבְרֵי הַרְשׁוֹת, הָרִי זֶה עָרׁוֹב: "

ב "אין מערבין ערובי תחומין בין השמשות. וְאִם עָרַב, עָרׁוֹב עָרׁוֹב: "

ג "אמרו לו שנים צא וערב עלינו, אחד ערב עליו מבעוד יום ואחד ערב עליו בין השמשות, זה שערב עליו מבעוד יום נאכל ערובו בין השמשות וזה שערב עליו בין השמשות נאכל ערובו משחשקה, שניהם קנו ערוב. כִּי־נִשְׁחַלְקִים: "

ד "לכשמינית ערובי תחומין מכרף על מצות ערוב, ואומר בזה הערוב יהא מתר לי לילף ממקום פלוני אלפים אמה לכל רוח, ואם מערב לרבים אומר יהא מתר לפלוני ולפלוני או לכני מקום פלוני: "

סימן תטו - דין ערובי תחומין ביום טוב שח"ל להיות סמוך

א "יום טוב שחל להיות סמוך לשבת, בין מלפניה בין מלאחריה, או שני ימים טובים של גליות, יש לו לערב שני ערובין לשתי רוחות, וסומך על איזה מהם שירצה ליום הראשון ועל הערוב שברוח

מי שהודיעו מבעוד יום, אפלו לא גמר בלבו לסמך עליו מבעוד יום אלא לאחר שחשקה, הוי ערוב, אכל אם לא הודיעו מבעוד יום, אינו יכול לסמך עליו לאחר שתחשף. "וכן מי שהניח ערוב לכל שבתות השנה ואמר איזה מהם שארצה אלף ואסמך עליו, אף על פי שלא גמר בלבו עד למחר, יכול לסמך עליו. "וכן מי ששמע שיש לחכם לבא ואינו יודע לאיזה רוח, והניח שני ערובים ואמר לאותו צד שיבא החכם יקנה לי ערוב, לרוח שבא לו החכם קנה לו. או אם אמר אם לא יבא קלל אהיה פכני עירי, או אם יבאו שנים, למקום שארצה אלף, הפל לפי תנאו. "וכן אם אמר לשנים או לג' הריני מערב על איזה מהם שארצה, אף על פי שלא ברר את מי רצה עד שתחשף, הוי ערוב: "

סימן תיד - שאלא לערב אלא לדיעתו. ובו ב' סעיפים:

א "אין מערבין ערובי תחומין לאדם אלא לדעתו, שמא אינו רוצה לערב באותו רוח שרצה זה, כחיוץ מבני ובתו הקטנים אפלו אינם סמוכין על שלחנו ועבדו ושפחתו הפנענים ואפלו מחו בו שלא לערב עליו, ואפלו ערבו הם ערוב אחר, אינו פלוס, אכל בנו ובתו הגדולים אפלו סמוכים על שלחנו "ועבדו ושפחתו העברים ואשתו, אינו מערב עליהם אלא מדעתם, וְאִם עָרַב עֲלֵיהֶם וְשָׁמְעוּ וְשָׁתְקוּ וְלֹא מָחוּ יוֹצֵאִים בְּעָרׁוֹב, אֲכָל אִם מָחוּ בּוֹ אוֹ שָׁעָרְכוּ הֵם עָרׁוֹב אַחַר לְעַצְמָם, אִין עָרׁוֹב עָרׁוֹב לָהֶם: "

ב "קטן בן שש שנים או פחות, יוצא בערוב אמו ואין צריך להניח עליו מזון שתי סעודות לעצמו: "

סימן תטו - שאלא לערב ערובי תחומין

המשך הלכות עירובי תחומין

סימן תיא - מי שהנה ביתו במזרח ונתן הערוב במערב. ובו סעיף אחד:

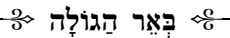
א "מי שהיה במזרח ביתו בשדה ואמר לשלוחו לערב לו במערב, אם נתן הערוב מהלאה לביתו בענין שהוא רחוק ממנו יותר מאלפים וביתו קרוב לו בתוך אלפים, הערוב אינו פלוס ונשאר לו שכיתת ביתו, נתן הערוב בענין שהוא לו בתוך אלפים, אף על פי בשגם ביתו לו בתוך אלפים, קנה שכיתת במקום ערובו ולא בכיתו: "

סימן תיב - דין החולק ערובו. ובו סעיף אחד:

א "ערב חצי היום הראשון לרוח צפון והשני לרוח דרום, שטעה והיה סבור שאפשר לעשות כן, או שאמר לשנים ערבו עלי, אחד ערב עליו לצפון ואחד לדרום, אם הניח כל אחד ערובו בסוף אלפים לא יזוז ממקומו, שאין ידוע איזה ערוב קנה לו, ואם לא נתנו הערובים בסוף אלפים, הולף מה שאפשר לו לילף מכח שניהם. כיצד, נתן כל א' ערובו לסוף אלף מביתו, יש לו אלף אמה מביתו לכל א' מהערובים, נתן אחד למזרח לסוף אלף והשני למערב לסוף ת"ק, הולף למערב אלף מכח מה ששיר לו הערוב שבמזרח, ולמזרחו אלף ות"ק מכח מה ששיר לו הערוב שבמערב: "

סימן תיג - דין המערב לרבים. ובו סעיף אחד:

א "המערב לרבים משלו, אומר הרי ערוב זה בשביל כל בני העיר, ובכלבד שיהא בו מזון שתי סעודות לכל אחד, וכל מי שירצה יסמך עליו, ויצריף לזכות להם על ידי אחר הראוי כמו בערובי חצרות (ועין לעיל סימן שס"ו סעיף י'). ויצריף להודיעם. וכל

סימן תיא] א משנה ערובין ס' ב הרא"ש שם ומשנה אב דנקט גרישא לערובו יותר נקט נמי בסיפא יותר [סימן תיב] א משנה ערובין ל"ח ובריתא דף נ' והרמב"ם פרק ח מהלכות ערובין ב שם בבריתא [סימן תיג] א משנה ערובין פרק ב ב שם במשנה ג שם בגמרא פרוש פרב ויכר נחמן ד משנה שם פ"א וכדמפרש לה שם רב אשי הודיעו ולא הודיעו קמתי ה בריתא ל"ז כמאן דמקל בערוב ו משנה ל"ז ב בריתא שם ל"ז [סימן תיד] א משנה ערובין דף פ"א ב בריתא שם פרק ב ג הרא"ש שם ד שם בבריתא ה הרא"ש שם ו שם בבריתא ובגמרא שם ז גמרא שם דף פ"ב פרב אסי הרי"ף והרמב"ם וסמ"ק וסמ"ג [סימן תטו] א ערובין פרק ב ב משנה א מהם שם ג משנה שם ל"ו ד רמב"ם בפרק ב' מהלכות ערובין ה שם במשנה ו טור בשם הרמב"ם שם ז משנה שבת ל"ד כדמפרש לה שם בגמרא ח טור בשם הרמב"ם שם ט שם בגמרא ל"ד ובערובין ע"י רמב"ם שם וכן פרש רש"י כ לפרוש רבנו תם שבערובי חצרות דוקא הוא וכן דעת הרא"ש והרמב"ם והרשב"א ל רמב"ם שם וספר העתים ומסכם מן הגאונים [סימן תטז] א משנה ערובין ל"ח וכו' אליעזר שם בגמרא

השנייה ליום השני, או מערב ערוב אחד לרוח אחת וסומך עליו לאחד משני הימים, וביום השני יהיה ככני העיר וכאלו לא עשה ערוב, ויש לו אלפים אמה לכל רוח במה דברים אמורים, בשני ימים טובים של גלויות, באבל בשני ימים טובים של ראש השנה, הרי הן כיום א', ואינו מערב לשני ימים אלא לרוח אחת. וכן מתנה אדם על ערובו ואומר, ערוב לשבת זו אבל לא לשבת אחרת, לשבת אחרת אבל לא לשבת זו, לשבתות ולא לימים טובים, לימים טובים ולא לשבתות:

ב והמערב לשני ימים טובים של גלויות או לשבת יום טוב, אף על פי שהוא ערוב אחד לרוח אחת לשני הימים, צריך שיהיה הערוב במקומו מצוי בליל הראשון ובליל ב' כל בין השמשות. ופיצד הוא עושה, מוליכו בערב יום טוב או בערב שבת ומחשיף עליו ונטולו בידו וקא לו אם היה ליל יום טוב, ולמחר מוליכו לאותו מקום ומניחו שם עד שתחשף, ואוכלו אם היה ליל שבת או מביאו אם היה יום טוב, מפני שהן שתי קדשות, ואינם כיום אחד כדי שגאמר מליל ראשון קנה הערוב לשני ימים. ונאכל הערוב בראשון, קנה הערוב לראשון ואינו ערוב לשני. וערב ברגליו בראשון, צריך לערב ברגליו בשני, והוא שילף ויעמד באותו מקום ויחשב שם בלבו שיקנה שם שביטה, ולא יאמר כלום מפני שאסור לעשות שום הכנה מיום טוב לשבת או משבת ליום טוב אפלו בדבור, וכל שפן שאינו יכול לערב פת שלא ערב בו כבר ביום הראשון, מפני שהיה צריך לקרות עליו שם ערוב ונמצא מכין. ערוב בראשון במאכל, אם רצה לערב ברגליו בשני הרי זה ערוב, ואם רצה לערב פת, צריך לערב באותה הפת עצמה שערב בה בראשון, שאין צריך לומר כלום, שפכר קרא שם ערוב, ואם פן אינו מכין כלום:

ג וזה שאמרנו שיש לו לערב ב' ערובין בשתי רוחות לשני הימים, הוא שיהיה אפשר לו להגיע לכל אחד משני הערובים ביום הראשון, אבל אם אי אפשר להגיע לערוב של יום השני ביום הראשון אין

ערוב השני ערוב, שהערוב מצותו שיהיה בסעדה הראויה מבעוד יום, וזה הואיל ואינו יכול להגיע לזה הערוב ביום הראשון הרי זה אינה ראויה מבעוד יום. פיצד, הרי שהגיה ערובו ברחוק אלפים אמה מביתו לרוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון, והגיה ערוב שני ברחוק אמה אחת או מאה או אלה ברוח מערב וסמך עליו ליום שני, אין זה השני ערוב, שהרי ביום הראשון אין זה ערוב השני ראוי לו מבעוד יום לפי שאינו יכול להגיע אליו, שהרי לא נשאר לו ברוח מערב כלום, אבל אם הגיה ערובו ברחוק אלה ות"ק מביתו ברוח מזרח וסמך עליו ליום ראשון, והגיה ערוב שני ברחוק מביתו לרוח מערב בתוך ת"ק אמה וסמך עליו ליום השני, הרי זה ערוב, שהרי אפשר שיגיע לו ביום הראשון:

ד יום הפפורים הרי הוא פשבת, בין לענין ערובי חצרות בין לענין ערובי תחומין:

ה יום טוב נוהג בו ערובי תחומין אבל לא ערובי חצרות:

הלכות ראש החדש

א סימן תיו - הלכות ראש החדש
 "ראש החדש מתר בעשית מלאכה. והנשים שנוהגות שלא לעשות בו מלאכה הוא במנהג טוב. הגה ואם המנהג לעשות מקצת מלאכות ולא לעשות קצתן, אזלינן בתר המנהג (בית יוסף):

ב סימן תיח - דין תענית בראש החדש. ובו ה' סעיפים:

א "ראש החדש אסור בתענית:
ב אין גזרין תענית על הצפור בראש החדש הנפח ופורים. ואם התחילו, שגזרו להתענות כף וכף ימים והתחילו בהם קדם ראש החדש אפלו יום א' אין מפסיקין, ומתענין ומשלימין:
ג "יחיד שקבל עליו תענית כף וכף ימים ופגע בו ראש החדש, או שקבל עליו להתענות בראש החדש, יאם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא אין צריך התרה, ואם קבלו עליו בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר, צריך התרת חכם. (ועין ביוזרה דעה בסימן רט"ו סעיף ג):

ד יאם נשבע להתענות כף וכף ימים וארע בהם ראש החדש, השבועה חלה עליו מטעם אסור כולל. ואם נשבע בפרוש להתענות בראש החדש, נראה לי שחלה עליו שבועה כיון שאינו אלא מדרבנן, אלא שמדברי הרמב"ם נראה לכאורה שהוא מדאורייתא (ועין לעיל סימן תק"ע):
ה המתענה בראש החדש או בחנכה ופורים תענית חלום, צריך למיתב תענית לתעניתה:

סימן תיט

א "מצוה להרבות בסעדת ראש החדש: סימן תכ - אם הנשים רשאות לקונן בראש החדש. ובו ב' סעיפים:

א "על המת נשים מענות, שפולן אומרות כאחד, ומטפחות, דהיינו להכות כף אל כף, אבל לא מקוננות, שתהא האחת אומרת והאחרות עונות אחריה, ואחר שנקבר המת, לא מענות ולא מטפחות:

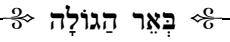
ב "אומרים צדוק הדין וקדישו. הגה ואין נוהגין כן, ועין ביוזרה דעה סימן ת"א סעיף ו' בהגה, וכן בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון (מנהגים), וכן בערב שבת אחר חצות. יש אומרים שאם קוברין מת בלילה, שאין אומרים קדיש ולא צדוק הדין (כל בו):

סימן תכא - קריאת ובראשי החדשים קדם פסוקי דזמרה. ובו סעיף אחד:

א "נוהגין באשפנו שאומרים פרשת ובראשי החדשים שחרית אחר פרשת התמיד, ובספרד אין נוהגין לאמרה, לפי שצתידין לקרות אותה בספר תורה:

סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש החדש. ובו ז' סעיפים:

א "ערבית שחרית ומנחה מתפלל י"ח ברכות ואומר יעלה ויבא ברכה. ואם לא אמרו בערבית אין מחזירין אותו (ובאזיח מקום שגזפר שאינו חוזר, עין לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' והי'). בין שראש החדש יום אחד בין שהם שני ימים, מפני שאין מקדשין את החדש בלילה, אבל אם לא אמרו שחרית ומנחה, מחזירין אותו. ואם נזכר קדם שהתחיל מודים, אומר במקום שגזפר. ואם לא נזכר עד אחר שהתחיל מודים, אם נזכר קדם שהשלים תפלתו

ב משנה שם ל"ט וכו' יוסי דבריתא ושנאו רבי במשנה בלשון חכמים ג צינתיו לעיל בסימן תי"ג ד לשון הרמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין ה משנה שם ל"ח ו שם במשנה ז בריתא שם ובגמרא ל"ח ח שם ל"ח ט שם בגמרא נ"א ולשון רמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין י רמב"ם שם וסמ"ג כ פרייתות יג ל שם מהרי"ף והרא"ש בפ"ק דיו"ט וכן פסק הרמב"ם בפרק הנזכר [סימן תיו] א ערכין י ובתניניה י"ח ובתבוהו הרי"ף והרא"ש בפ"ק דמועד קטן ב ירושלמי פ"ק דתענית ובפרק מ"ד מפרקי ר' אליעזר [סימן תיח] א משנה תענית ט"ו ב שם ג שם בגמרא וכו' יוסי ד מסקנת הגמרא שם ה בריתא תענית י"ב והביאה הרא"ש בפרק ט דנדרים ו שם בשם יש מפרשים ובשם הרמב"ם ז בית יוסף מדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות שבועות ח פרק ב מהלכות נדרים ט הגהת ממנוני בפ"א מהלכות תענית [סימן תיט] א טור מהא דירושלמי דמגלה ה' אהא דתנן באלו אמרו מקדימין וכו', ומן התורה ומן הנביאים ומן הפסיקתא וכו' הרוקח [סימן תכ] א משנה מועד קטן כ"ח ב טור בשם תלמידי רש"י בשם רש"י וביוזרה דעה בסימן ת"א בשם רמב"ם ובשם תשובת הגאונים [סימן תכא] א טור צינתיו לעיל סימן מ"ח [סימן תכב] א בריתא שבת כ"ד ב שם בריתא ג גמרא ברכות כ"ט

חוזר לרצה, ואם לא נזכר עד שהשלים תפלתו חוזר לראש. ^ד ואם הוא רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו ונזכר אחר שהשלים תפלתו קדם שיעקר רגליו, חוזר לרצה. הגה ואם הוא ספק אם הזכיר או לאו, אין צריך לחזור (פל בו הלכות תפלה). וש"צ ששכח מלהזכיר בשחרית, עין לעיל סימן כ"ו:

ב "וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין ושבלי לקט) ולבסוף יהללוהו, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נוהגין בכל ארץ ישראל וסביבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורפנו תם), וכן נוהגין במדינות אלו. ומכל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשיחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שוחר טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

ג "בענין הפסוקים שכופלין בו וכן בפסוקים שש"צ אומר והקהל עונים אחריו, כל מקום פני מנהגו:

ד "לענין הפסקה, אפלו באמצע שואל בשלום אדם שהוא צריך לנהוג בו כבוד, ומשיב שלום לכל אדם, אבל בענין אחר לא יפסיק. הגה ודוקא בראש חדש ופסח בימים שאין גומרין הלל, אבל כשגומרין אותו, לענין הפסקה דינו כמו בקריאת שמע, ועין לקמן סימן תפ"ח סעיף א:

ה "אם הפסיק בו ושהה, אפלו שהה כדי לגמר בלו, אין צריך לחזור לראש:

ו "הקורא הלל למפרע, לא יצא. (טעם), יחזר למקום שטעה בו) רפנו ירחם:

ז ימצות קריאת הלל מעמד:

סימן תכג - סדר קריאת התורה בראש חדש. ובו ד' סעיפים:

א "אומר קדיש מתקבל וכו', במוציאין ספר תורה וקורים בו ד', אין פותחין מהם ואין מוסיפין עליהם, ואין מפטירין בנביא:

ב וקורא הפה"ג פסוקים. שהם, וידבר, צו, ואמר, ילוי חוזר וקורא ואמר, וקורא את הכבש אחד ועשירית האיפה, וישאל קורא עלת תמיד עד ובראשי חדשיכם, ורביעי קורא ובראשי חדשיכם עד הסוף:

ג "אומר קדיש ואשרי וכו' לציון, ואין אומרים יענף ה' ביום צרה, ומחזיר ספר תורה למקומו ועומדים להתפלל תפלת מוסף, ומחזיר ש"צ התפלה ויאומר כתר, וכשמגיע למלא כל הארץ כבודו אומר לעמתם משפחים כמו בקדשת שחרית, ואחר שסיים חזרת התפלה אומר קדיש, ויאומר מזמור ברכי נפשי את ה':

ד נוהגים לחלץ תפלין כשרוצים להתפלל מוסף:

סימן תכד - דין הנקבת יעלה ויבא בכרפת המזון. ובו סעיף אחד:

א "מזכירין יעלה ויבא בכרפת המזון, וראם לא אמר אין מחזירין אותו. ואם נזכר קדם שהתחיל הטוב והמטיב, יאומר ברוך שנתן ראש חדש לעמו ישראל לזכרון. הגה ועין לעיל סימן קפ"ח סעיף ו:

סימן תכה - דיני ראש חדש שחל להיות בשבת. ובו ג' סעיפים:

א "ראש חדש שחל להיות בשבת, ערבית שחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר יעלה ויבא בעבודה, ויאינו מזכירי של שבת ביעלה ויבא. ומוציאין שני ספרים, וקורין בראשון שבעה בסדר היום, ובשני קורא מפטיר וביום השבת ובראשי חדשיכם עד סוף הפרשה, ומפטירין השמים כסאי, (ואם מזכיר של ראש חדש, עין לעיל סימן רפ"ד סעיף ב), חוץ מראש חדש אלול שחל להיות בשבת שמפטירין עניה סערה. הגה ויש אומרים השמים כסאי (טור) ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים, וכן נוהגין במדינות אלו, אבל ראש חדש אב שחל להיות בשבת מפטירין שמעו, (אבודרהם) ומרדכי פרק בני העיר ומנהגים, ויש אומרים השמים כסאי, וכן עקר במקום שאין מנהג (תרומת הדשן סימן י"ט ומנהגי מהרא"ק). ואם ארע ראש חדש בד' פרשיות, מפטירין בשל פרשה (מנהגים). ועין לקמן סימן תרפ"ה:

ב "ראש חדש שחל להיות באחד בשבת, מפטירין בשבת שלפניו ויאמר לו יהונתן מחר חדש, (ואין דוחין עניה סערה ולא שמעו משום מחר חדש) (מנהגים). ואם ראש חדש שני ימים, שבת ויום ראשון, ומפטירין השמים כסאי, ונוהגים לומר אחר כך פסוק ראשון ופסוק אחרון מהפטרת ויאמר לו יהונתן, לזכר שמחר גם כן הוא ראש חדש הגה ויש אומרים שאין להפסיק מנביא לנביא, ואין אומרים רק הפטרת ראש חדש (תרומת הדשן סימן ב' ופסקיו סימן צ"ד), וכן נוהגין, אבל אם הפטרה באותו נביא עושין כן, וכן אם היה חתנה בראש חדש או בשאר שבתות, שאין דוחין הפטרה:

ג "ראש חדש שחל להיות בשבת, כולל במוסף בכרחה רביעית שבת וראש חדש ויחזיקו מקדש השבת וישאל וראשי חדשים:

סימן תכו - ברפת הלכנה וזמנה. ובו ד' סעיפים:

א "הרואה לכנה בחדושה, מברך אשר במאמרו ברא שחקים וכו'. הגה ואין לקדש החדש אלא בלילה בעת שהלכנה זורחת ונהנין מאורה (אגור):

ב "אין מברכין על הירח אלא במוציא שבת כשהוא מבשם ובגדיו נאים: הגה ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא קדם י' בחדש, או ממתינין עד מוצאי שבת, אבל אם הוא אחר כך אין ממתינין עד מוצאי שבת, שמא יהיו ב' לילות או ג' או ד' עננים ולא יראו הלכנה ויעבר הזמן. וכשמקדשין אותה בחל יש ללבש בגדים נאים (תרומת הדשן סימן ל"ה). אין מקדשין הלכנה קדם ט' באב ולא קדם יום הפפורים (מהרי"ל) ובמוציא יום הפפורים מקדשין אותה דאז שורין בשמחה אבל לא במוציא תשעה באב או שאר תענית (דעת עצמו). ואין מקדשין אותה במוציא שבת שחל בו יום טוב (מהרי"ל הלכות יום טוב). ויתולה עיניו ומישר רגליו ומברך (מעמד) (טור) ויאמר ג' פעמים סימן טוב תהיה לכל ישראל, ברוך יוצרך וכו'. הגה ודוקד

⊕ באר הגולה ⊕

ד שם פלשנא בתרא דרב נחמן בר יצחק וכן פסקו הר"ף והרא"ש והרמב"ם ה פענית כ"ח ו וכן נראה מדברי הר"ף ומפרוש רבנו יונה ז רש"י ח בהלכות תנפה ט טור מהא דספיה ל"ח מיתי מנהג קריאת ההלל וכתב הר"ן שם מנהגא קרי לה היכא דנהוג נהוג וכו' י מימרא דרבא ברכות י"ד כ הרא"ש שם ורב המפרשים ל רשות הרבים ל"ד וכו' יתמן ידיה מ מגלה י"ז נ שבלי הלקט בשם הר"מ [סימן תכג] א טור ב משנה מגלה כ"א ג שם וקרב ד טור ה שבלי הלקט בסימן מ"ה וכן הוא מנהג ספרדים ו טור בשם מנהג ספרד [סימן תכד] א שבת כ"ד וקרב דתניא פותה ב מימרא בברכות מ"ט ג צינתיו בסימן קפ"ח סעיף ו [סימן תכה] א ברייתא ביצה י"ז ערובין מ' ב טור מרדכי בפרק ב' דשבת ג מימרא דרב הונא מגלה ל"א ד מרדכי שם והרד"א וכתב עליו הבית יוסף שהוא הנה בקי בהגי מלי טובא ולכן ראוי לסמוך על דבריו ה שם בגמרא ו בית יוסף בשם תמיו הרב ר' יצחק סב"ע ז בית יוסף ח צינתיו לעיל סעיף א' ט תוספות והר"ן מהא דאיתוב לוי לרבי ברכות מ"ט [סימן תכו] א מימרא דרב יהודה סנהדרין מ"ב ב טור בשם מסכת סופרים ג שם

ג' פְּעָמִים כְּנִגְדָּה וְאוֹמֵר כְּשֵׁם שְׂאֲנִי רוֹקֵד כּו',
וְאוֹמֵר תִּפְלַע עֲלֵיהֶם וְגו', וְלִמְפָרֵעַ כְּאֲבָן יִדְמוּ
כו' ג' פְּעָמִים, וְיֹאמֵר לְחִבְרוֹ ג' פְּעָמִים שְׁלוֹם
עֲלֶיךָ וּמְשִׁיב הַרוּחַ שְׂאוֹאֵל (טוּר). וְנוֹהֵגִין לוֹמֵר
דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם, שְׂמֵלְכוֹתוֹ נִמְשַׁל
לְלִבְנָה וְעֵתִיד לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ, וּכְנִסְתָּ

יִשְׂרָאֵל תִּחְזֹר לְהִתְדַבֵּק בְּבַעֲלָה שֶׁהוּא
הַקַּב"ה, דְּגִמְתָּ הַלִּבְנָה הַמְתַּחַדֶּשֶׁת עִם הַחֲמָה,
שְׂנֵאָאֵמֵר שְׂמֵשׁ וּמִגֵּן ה', וְלִכְּן עוֹשִׂין שְׂמֵחוֹת
וְרִקְוִדִין בְּקִדּוּשׁ הַחֲדָשׁ דְּגִמְתָּ שְׂמֵחַת נְשׂוּאִין
(בְּחַיֵּי פְרִשְׁת וַיֵּשֶׁב וּד"ע):
ג' יַעַד אֵימָתִי מְכַרְכִּין עֲלֶיךָ, עַד י"ו מֵיּוֹם

הַמּוֹלָד וְלֹא י"ו בְּכֻלָּל. (וְאֵין לְקַדֵּשׁ אֶלֶּא
עַד חֲצֵי כ"ט י"ב תִּשְׁצ"ג מִן הַמּוֹלָד)
(תְּשׁוּבַת מֵהַר"ל):
ד' אֵין מְכַרְכִּין עֲלֶיךָ עַד שְׂיַעֲבֵרוּ שְׂבָעָה
יָמִים עֲלֶיךָ. הַגֵּה וְאֵין מְקַדְּשִׁין הַלִּבְנָה פַּחַת
הַגָּג (הַגְּהוֹת אֶלְפָּסִי הַחֲדָשׁוֹת):

⌘ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⌘

ד שֵׁם בְּסִנְהֶדְרִין וְכִנְהוּדָעִי הַר"י גִּיקְטְלִיָּא בְּעַל שְׂעָרֵי אוּרְהָ בְּתִשְׁבָּה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!

(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקוים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ת. ט.) "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

רוצה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים וזכה ורוצה בשמחתה. וכל האוכל בשר או שותה יין בסעודה המפסקת, עליו הפתוח אומר ותהי עונותם על עצמותם:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקס - לעשות זכר לחרבן, וכו' ה' סעיפים:

א משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו פאותו הדור שאין בונין לעולם בגין מסיד ומכיר בגנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשיר מקום אמה על אמה כנגד הפתח פלא סיד. והלוקח חצר מסידת ומכירת (פרוש מצירת), הרי זו בחזקתה ואין מתיבים אותו לקלה בבתלים:

ב וכן התקינו שהעורף שלחן לעשות סעודה לאורחים, מתסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי הפסח והתוב, משירה מין ממיני התכשיט שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם. וכשהחתן נושא אשה, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפלין: הגה ויש

ארץ הרים ונגעות בארץ ישראל, וכבוס של שאר ארצות אפשר שהוא כבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד יש מי שפרש דגהויץ הינו מים ואפר או נתר וברית, וכבוס הינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד, ונמצא שכל כבוס של זמן הזה הוי גהויץ ואסור מדינא אפלו בכלי פשתן ללבשן מיהא: הגה ואנו נוהגין להקמיר בכל זה מתחלת ראש חדש עד אחר התענית, אם לא לצורך מצוה, כגון אשה הלובשת לבנים מתרת לבס וללבש לבנים ולהציע תפתיה (רוקח ואור זרוע), אכל בט' באב עצמו לא תלבש לבנים רק לובשת חלוק בדוק ויפה (הגהת שערי דירא) וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור לתן פלים לכובסת אינה יהודית לכבס מראש חדש ואילך, אכל קדם ראש חדש מתר לתת אף על פי שכובסת אחר ראש חדש (תוספות פרק ב דתענית ומהרי"ל):

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנד - דברים האסורים בתשעה באב, סעיף כה

כה כל האוכל ושותה בתשעה באב אינו

המשך הלכות ארץ ישראל

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דיני שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה, סעיף ג

ג שבוע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבשו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפלו אין לו אלא חלוק אחד, אסור, וכן המכבסים מקדם בין ללבש בין להציע בהם המטה, ואפלו מטפחות הידים והשלחן, אסור. וכבוס שלנו מתר, אכל גהויץ (פרוש), מעבירין על הפגדים אכן חלק להחליקו, ערוף) שלנו אסור. וכלי פשתן אין בהם משום גהויץ והרי הם ככבוס שלנו ומתר. והגי מלי לגהיץ ולהניחן עד אחר ט' באב, אכל אסור ללבשן בשבוע זה. ונהגו לאסור אפלו כלי פשתן ואפלו ככבוס שלנו, בין ללבש בין לכבס ולהניח, ואין להקל בדבר כיון שנהגו, וכל שכן דאפשר דמדינא נמי אסור, שהרי יש מי שכתב דכבוס שלנו קרי (גהויץ) לשל בניי בבל, שאין מתלבנים יפה לפי שמימיהם הם עכורים, שאינו

מקומות שנהגו לשפר כוס בשעת חפה או לשום מפה שחרה או שאר דברי אבילות בראש החתן (כל בו). וכל אלה הדברים כדי לזכור את ירושלים, שנאמר אם אשכתך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

ג וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה ויש אומרים דוקא מי שנגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, או בבית המשפחה (טור). ואסור לשמעים מפני החרבן. ואפלו שיר בפה על תנון אסורה, שנאמר בשיר לא ישתנו יוני. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הזמאות וזכרון חסדי חכב"ה על תנון: הגה וכן לצרף מצוה כגון בבית חתן ובלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג ונהגות מימוני):

ד וכן גזרו על עמרות חתנים שלא להניח כלל, ושלא יניח החתן בראשו שום פליל, שנאמר, הסר המצנפת והרים העמרה. וכן גזרו על עמרות הפלה אם היא של כסף, אבל של גדיל מותר לבלה. ודוקא לחתן ובלה, אבל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

ה אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקסא - דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחרבן, ובו ה' סעיפים:

א הרואה ערי יהודה בחרבן אומר ערי קרשך היו מדבר וקורע (ואינו חייב לקרע אלא בשמנוע סמוך להם כמו מן הצופים לירושלים) (בית יוסף):

ב הרואה ירושלים בחרבנה אומר, ציון היתה מדבר שממה וקורע, וכשרואה בית המקדש אומר, בית קרשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו תיה לשרפת אש וכל מחמדנו תיה לחרפת, וקורע. ומחבין חייב לקרע, מן הצופים, ואחר כך בשרואה המקדש קורע קרע אחר, וכל קרועה טפה. ואם בא דרדך המדבר שאו רואה המקדש תחלה, קורע על המקדש טפה, ואחר כך בשרואה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא:

ג אם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע בשרואה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע

אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה, אין צריך לקרע על שאר ערי יהודה:

ד כל הקרעים האלו בידו ומעמדו, וקורע כל כסותו שעליו עד שיגלה את לבו, ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, אבל רשאי לשלול למללן ללקטן ולתפרן במין סלמות:

ה היה הולך ובא לירושלים הולך ובא, תוך ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (והוא הדין בערי יהודה ובמקדש):

הלכות תענית, סימן תקסב - דין קבלת התענית, סעיף יב

יב תענית שגוזרים על הצבור, אין כל יחיד צריך לקבלו בתפלת המנחה, אלא ש"צ מכריז התענית ודרי הוא מקבל. ויש אומרים דהני מלי בארץ ישראל שניה להם נשיא, לפי שגזרתו קומת על כל ישראל, אבל בחוץ לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם פיהדים שכל אחד מקבל על עצמו:

הלכות תענית, סימן תקסו - דיני תענית צבור, סעיף ד

ד נוהגים להרבות סליחות בכרפת סלח לנו. ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות, וכן הנהיגו הפקדמונים בארץ ישראל, והוא המנהג הנכון:

הלכות תענית, סימן תקעה - דיני תענית שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים, ובו י"ג סעיפים:

א סדר תעניות שמתעניין בארץ ישראל על הגשמים כך הוא, הגיע י"ז פמר חשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' ובי' וכל התלמידים ראויין לקרע. ודין תעניות אלו בדין תענית יחיד:

ב הגיע ראש חדש פסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' ובי', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים בדרך שעושים בכל התעניות:

ג עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' ובי', ובאלו מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשית מלאכה ביום, אבל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף

בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, אבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מטר, ואסורים בסיכה, אלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשימש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות:

ד עברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני, וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומזרידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התעניות, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אומן התניות המוכרות אכילה ושתייה) (בית יוסף בשם רש"י). כדי שימצאו לקנות לסעדת הלילה, ובחמישי פותחין כל היום חניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לחנות אצטבא לפניו, פותח בדרכו בחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להקמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי בשמתעניין על הגשמים, לפי שפשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה (אלא אם כן פתלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין אלא אם לא קיים מצות פריה ורבייה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנופין וכמנדים למקום, ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבוד ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתרין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתעניין עוד,

שאינן הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר בשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו בכביעה (פרוש, המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו') וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שיירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שיירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעבר זמנם. וכן אם הגיע חג הפסח ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שיירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשתות, מתענין על הגשמים בכל צד שלא יהיה להם מים לשתות ואפלו בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בצרת ומתענים וזועקים עד שיירדו גשמים או עד שיעבר זמנם:

ט במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שבועה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חנכה ופורים, ושוחין אחר כך כמו ששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י כל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם כלילה ודינם פדין שאר תענית, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא היו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיפנסו בעמק הארץ התרבה טפח, ובכבינונית שני טפחים, ובכבנדה ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות לא ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב תקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם קדם שעלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

הלכות תענית, סימן תקעו - על איזה דברים מתענין ומתריעין, סעיפים ב, ט, י, יא

ב וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. היו בה אלה ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה. הנה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גלילות עליהם (ודוקא דאיבא דבר בכלה ולא במקצתה) (ר"ן פרק ג דתענית). הנה דבר במדינה ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיקן מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ט וכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנה אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית וכול הארץ מתענין ומתריעין עליהם, ועל הגובאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אבל על החגב אין מתענין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד. ועכשו שאין אנו מכירין מינים הללו, על כלם מתריעין:

י וכן על המזונות. כיצד, הרי שהזולו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון כלי פשתן בכבל וזון ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למכר שנה י' בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, ובשבת זועקים עליה, אבל אין תוקעין עליה בשבת:

יא וכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנויים באבנים ורב גשמים מוכה להם, ואין מתענים להעביר המוכה. ועכשו בצפת מצויים מפלת בתים מפני הגשמים, ומתפללים עליהם:

הלכות תענית, סימן תקפ - ימים שמתענים בהם, סעיף ב

ב באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. ב' באיר מת עלי הכהן ושני בניו ונשבה ארון ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הכפורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים. בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. ב"ח בו פכה גר מערבי בימי אהז. ב"ו באלול מתו מוציא דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחפש ר' עקיבא. ב' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל. ב' במרחשון עורו עיני צדקיהו ונחטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהוקים המגלה שכתב פרוץ מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה וננית בימי תלמי המלך והנה חשף בעולם ג' ימים. ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פילגש בגבעה. בז' באדר מת משה רבנו עליו השלום. בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

הלכות ראש השנה, סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה, סעיף ב

ב אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

הלכות יום הכפורים, סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור ושעור פמותה, סעיף ז

ז אבל עלי קנים פטור ולולבי גפנים שלבלבו קדם ראש השנה פטור דעין בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) מראש השנה ועד יום הכפורים חייב:

הלכות לולב, סימן תרסג - סדר תפלת חל המועד, סעיף א

א בחל המועד מוציאין ספר תורה וקורים בו ד' בקרבנות הקוג שבפרשת פנחס. וביום הראשון של חל המועד קורא פהן וביום השני ולוי וביום השלישי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי, והרביעי קורא ספקא דיומא וביום השני וביום השלישי,

ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה ויש אומרים ששנים הראשונים קורין בספקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והר' חזון וקורא כל ספקא דיומא דהינו מה שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים. וביום הז' הבהן קורא ביום התמישי, לוי ביום הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי, וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבותיו ומהר"י ומנהגים). ובארץ ישראל שאין שם ספקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן היום בלבד, כי ביום ב' הוא א' לחלו של מועד קורא בתן וביום השני, והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרישה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים:

הלכות מגלה ופורים, סימן תרפח - דין כרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון. ובו ח' סעיפים:

א כרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון אפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו אפלו אם הם בחוצה לארץ ואפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים

ממלאכתן ועסקין בצרכי צבור). והוא שיהיה ואחר כך ישב או ישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אבל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ן):

ב וכן הפורים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שסמוכים להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו הואיל ונעשה בו הנס:

ג כפרים ועירות גדולות וכרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים בי"ד:

ד כרף שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים בי"ד ובט"ו ובליליהון, ולא יכרף פי אם בי"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה בן עיר שהלך לכרף או בן כרף שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו,

ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במקבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (כל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וגוברים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת מוציאים ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ואין עושין סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש פים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליה עמו, יקראנה בי"ג או בי"ב או באחד עשר בלא ברכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, יש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש.

הגה והכי נהוג, ומיהו אם נודמן לו אחר כך מגלה חזר וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מכל מקום קרא אותה שלא בזמנה (כל בו ובית יוסף):

ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגלה ואחר כך נודמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו:

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שויביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ראש חודש

סימן תכו - פשראש חדש ב' ימים
היאך בותבין בשטרות. ובו סעיף אחד:
א "פשראש חדש שני ימים, כותבין בשטרות ביום הראשון ביום ראש חדש שהוא יום ל' לחדש שעבר, והמנן לחדש מיום השני וכותבין בו באחד לחדש (טור).
הגה לשמעברין השנה כותבין באדר ראשון אדר סתם ובשני אדר השני (טור):

סימן תכח - סדר קביעת המועדים וקריאת הפרשיות. ובו ח' סעיפים:
א "אלו הימים שאין קובעים בהם המועדים, לא אד"ו ראש השנה, ולא גא"ו יום הכפורים, ולא זכ"ד פורים, ולא בד"ו פסח, ולא גה"ז עצרת והושענא רבה, לא ג' חנוכה, ולא אג"ו צום אסתר, ולא בד"ו צום תמוז ואב. לעולם ביום שיהיה פורים יהיה ל"ג לעומר, וסימן פל"ג, וביום שיהיה חנוכה יהיה עצרת כשהיה כסדרן או חסרים:

ב "אלו הימים שהקבעו בהם ראשי חדשים ולא בזולתם. ניסן אגה"ז, אייר בגה"ז, סיון אגד"ו, תמוז אגה"ו, אב בדו"ו, אלול אבד"ו, תשרי בגה"ז, מרחשון גדו"א, כסלו א"ב ג"ד ה"ו, טבת אבגד"ו, שבט בגדה"ז, אדר זכד"ו, (ובעבור אדר הראשון בדה"ז ושני בדו"ז):

ג "סימן לקביעת המועדים. א"ת כ"ש ג"ר ד"ק ה"ץ ו"ף. פרוש, ביום א' של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן על מצות ומררים יאכלהו, ביום כ' בו שבועות, וביום ג' בו ראש השנה, ביום ד' בו קריאת התורה שהוא שמחת תורה, ביום ה' בו צום כפור, ביום ו' בו פורים שעבר:

ד "לעולם קורין צו את אהרן קדם פסח בפשוטה ומצרע במעברת, חוץ מבה"ח מעברת (וה"ש מעברת) שקורין אחרי מות

קדם הפסח. ולעולם קורין פרשת במדבר סיני קדם עצרת, ט' באב קדם ואתחנן, אהם נצבים קדם ראש השנה, ולכן פשראש השנה ביום כ"ג, שיש שתי שבתות בין ראש השנה לסכות, צריכים לחלק נצבים וילף, כדי שיקראו וילף בין ראש השנה לצום כפור, והאזינו בין צום כפור לסכות, וסימן. כ"ג המלך פת וילף, אבל פשראש השנה ביום ה"ו, אז אין בין ראש השנה לסכות אלא שבת אחת שקורין בה האזינו אז וילף עם נצבים קדם ראש השנה. וסימן לפשוטה, פקרו ופסחו, ולמעברת סגרו ופתחו, מנו ועצרו, צומו וצלו, קומו ותקעו:

ה "פרשת האזינו מחלקין פרשיותיה כדרך שהיו מחלקין אותה במקדש, שהיו קורין השירה פעם אחת לששת ימי השבוע, וסימן, הזי"ו ל"ך, האזינו, זכור, ירמכהו, וירא, לו חכמו, כי אשא אל שמים עד סוף השירה, והשביעי קורא מסוף השירה עד סוף הפרשה. הגה ודוקא בשבת מחלקין הפרשיות, אבל במנחה בשבת וב' וה' אין לחוש (מרדכי פרק הקורא עומד):

ו "קלות שבתורת כהנים אין מפסיקין בהם, אלא א' קורא כלם, ומתחילין בפסוקים שלפניהם ומסיים בפסוקים שלאחריהם, אבל קלות שבמשנה תורה יכולין להפסיק בהם, "ואף על פי כן נהגו שלא להפסיק בהם (וכן נוהגין שלא לקרות אחד בשמו לצלות אלא קורין מי שירצה):

ז "שמונה פסוקים אחרונים שבתורה אין מפסיקין בהם, אלא יחיד קורא את כלם:

ח "מי"ו בתמוז ואילף מפטירין ג' דפרענותא, ז' דנחמתא, תרתי דתיובתא.

ג' דפרענותא, דברי ירמיהו, שמעו דבר ה', חזון ישעיהו, שבע דנחמתא, נחמו, ותאמר ציון, עניה סערה, אנכי, רני

עקרה, קומי אורי, שוש אשיש. וביום צום גדללה במנחה מפטירין דרשו, ובשבת שבין רשות הרבים ליום הכפורים מפטירין לעולם שובה ופשראש השנה כב"ג, שיש שבת בין יום הכפורים לסכות וקורין בו האזינו, מפטירין בו וידבר דוד. לויש אומרים שפשראש השנה כב"ג, שוילף בין ראש השנה ליום הכפורים מפטירין בו דרשו, ובשבת שבין יום הכפורים לסכות שקורין האזינו מפטירין שובה: הגה והמנהג פסבא הראשונה. ובשאר שבתות השנה מפטירין מעין הפרשה (טור). וכן שקורין שתי פרשיות, מפטירין באחרונה (מרדכי פרק בני העיר), מלבד באחרי מות וקדושים דמפטירין הלוא כבני כשיים שהיא הפטרת אחרי מות (מנהגים). ונוהגין להפטיר בהתנה שוש אשיש, ואין דוחין מפניה שום הפטרה הנזכרת כאן, ולא של ד' פרשיות ולא של ראש חדש או מקור חדש או חנוכה או שירה (מרדכי פרק בני העיר והטור ומנהגים), אבל שאר הפטרות דוחין מפניה. וכבר נתבאר לעיל סימן תכ"ה דאין מדלגין מנביא לנביא (וגם נתבאר שם סעיף ב' אם דוחין מפני של ראש חדש אחת מאלו הפטרות שנוכרות כאן):

הלכות פסח

סימן תכט - שאין נופלין על פניהם ככל החדש ניסן. ובו ב' סעיפים:

א "שואלין בהלכות פסח קדם לפסח שלשים יום. הגה ומנהג לקנות חטים לחלקן לעניים לצרף פסח, וכל מי שדר בעיר י"ב חדש צריך לתן לזה (א"ז):

ב "אין נופלין על פניהם בכל החדש ניסן, ואין אומרים צדקתך בשבת במנחה, ואין מספירין בו, יראין מתעניין בו להזכיר בצבור, והכבודות מתעניין בו בערב פסח: הגה גם אין אומרים צדוק הדין בכל החדש

» באר הגולה «

[סימן תכו] א טור וכן פתב באבן העזר סימן ככו" בשם רבנו פרץ [סימן תכח] א טור ב שם ג שם ד שם ה טור בשם רב פלטיי גאון מימרא דרב ראש השנה ל"א ו משנה מגלה ל"א ז ברייתא שם וכפרוש הרב ר' מנחם ח הרמב"ם ט מימרא דרבה מנחות ל' י טור בשם פסיקתא כ בית יוסף ומדברי הרמב"ם בפרק י"ג מהלכות תפלה וכן פתב התוספות והמרדכי בפרק ד' דמגלה ל טור [סימן תכט] א פסחים ו'. ב טור בשם מצא כתוב במסכת סופרים ובפרק בתרא וכן פתב הרומח סימן רמ"ה ג בית יוסף בשם מסכת סופרים שבדינו ד פרוש הבית יוסף שהתלמידים שנוהגים להתענות בה"ב מפני חלול השם וכו' גדלקמן סימן תק"פ גם בניסן מתעניין

ניסן, ונהגו שאין מתעניין בו תענית כלל אפלו יום שמת בו אביו או אמו, אכל תענית חלום מתעניין, ואין אומרים מזמור לתודה ואל ארץ אפים ולמנצח בערב פסח ולא ביום טוב (מנהגים), ונהגים להרבות קצת באכילה ושתיה ביום אחר התג, והוא אסרו חג (גמרא ורש"י פרק לולב):

סימן תל"ג - ובו סעיף אחד:

א "שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול מפני הנס שנעשה בו. הגה והמנהג לומר במנחה ההגדה מתחלת עקדים היינו עד לכפר על כל עונותינו ופוסקים לומר ברכי נפשי (מנהגים):

סימן תל"א - זמן בדיקת החמץ.

ובו ב' סעיפים:

א "בתחלת ליל י"ד בודקין את החמץ לאור הנר בחורין ובסדקין, בכל המקומות שדרך להכניס שם חמץ:

ב "יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל עד שיבדק, ויאפלו אם יש לו עת קבוע ללמד לא ילמד עד שיבדק, ויאה התחיל ללמד מבעוד יום אין צריך להפסיק, (ויש אומרים שצריך להפסיק וכן נראה לי עקר):

סימן תל"ב - דין ברכת בדיקת

חמץ, ובו ב' סעיפים:

א "קדם שיתחיל לבדק יברך אשר קדשנו במצותיו וצונו על בעור חמץ, ואם התחיל לבדק בלא ברכה יברך כל זמן שלא יסיים בדיקתו (כל בו). ויזהר שלא ידבר בין הברכה לתחלת הבדיקה, ויטוב שלא ידבר בדברים אחרים עד שיגמר כל הבדיקה, כדי שישים אל לבו לבדק בכל המקומות שמכניסים בו חמץ:

ב "בברכה אחת יכול לבדק כמה בתים. ואם בעל הבית רוצה, יעמיד מבני ביתו אצלו בשעה שהוא מברך, ויתפזרו לבדק איש איש במקומו על סמך ברכה שברך בעל הבית: הגה ונהגים להניח פתיחי חמץ במקום שימצאם הבודק, כדי שלא יהא ברכתו לבטלה (מהרי"ו ב"י), ומיהו, אם לא נתן לא עכב, דדעת כל אדם עם הברכה לבקר אם נמצא. (כל בו):

סימן תל"ג - דיני בדיקת החמץ.

ובו י"א סעיפים:

א "הבדיקה צריך שתהיה לאור הנר ולא לאור הלכנה. ויאה עבר ולא בדיק ליל י"ד, כשבודק ביום י"ד לא יבדק לאור החמה אלא לאור הנר, ויאכסדרה שאורה רב אם בדיקה לאור החמה דיו, ויהא הדין כנגד ארצה שבחדר:

ב "אין בודקין לאור האבוקה אלא לאור הנר, ויאל בנר של חלב ולא של שמן ולא של שמן אלא בנר של שעה: הגה והוא יחידי, אכל ב' גרות ביחד אפלו קלועים, דינם כפאבוקה (מהרי"ל בשם אגדה):

ג "בודק כל המקומות שיש לחוש שמא הכניסו בהם חמץ. ולכן כל חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה, שפעמים אדם נכנס בהם ופתו בידו, אכל אוצרות יין שאין מסתפק מהם, וכן מתבן וכיוצא בו, אין צריך בדיקה:

ד "חורי הבית וזיוני הבולטים מהבתלים שאינם גבוהים הרבה ולא נמוכים הרבה, צריכים בדיקה, אכל הגבוהים שאין יד האדם מגעת שם והנמוכים פחות מג' טפחים, אין צריך בדיקה:

ה "גג היציע והמגדל שגגיהם משפעים ומפני כך אין גגיהם ראויין לשום תשמיש, אין צריך בדיקה אפלו הם בתוך הבית:

ו "רפת של בקר אין צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ הבהמות יאכלוהו, וכן לול של תרנגולים אין צריך בדיקה, מפני שאם היה שם חמץ התרנגולים יאכלוהו, וכן אמצעה של חצר אין צריך בדיקה, שאם היה שם חמץ העורבים ושאור עופות המצויים שם יאכלוהו, ויהי מלי מספק חמץ, אכל ודאי חמץ לא: הגה אכל לקמן סימן תמ"ה סעיף ג' מבאר דמתר להשליך חמץ במקום שהעופות מצויים, כל שכן שאין צריך לבקר משם אפלו חמץ ודאי עד לאחר זמן אסורו:

ז "חור שבין יהודי לחברו, כל אחד בודק עד מקום שידו מגעת והשאור מבטל בלבו ודיו, ושביין יהודי לאינו יהודי אין צריך

בדיקה כלל, שמא יאמר כשפים הוא עושה לי, ונמצא בא לידי סכנה:

ח "כתל שנשתמש בו חמץ בחורין ונפל ונעשה גל, אפלו אינו גבוה ג' טפחים כדי חפישת הכלב אין צריך לבדק תחתיו, כיון שיש בו סכנת עקרב שמצויים בגלים, חישנין שמא אחר שישלים בדיקתו שאינו עוסק במצוה יחפש אחר מחט שנאבד לו ויבא לידי סכנה, והני מלי בסתם, אכל בידוע שיש תחתיו חמץ אם אין עליו גבה ג' טפחים צריך להוציאו משם כמרא וחצינא בענין שאין בו סכנה, ואם יש עליו גבה ג' טפחים מבטלו בלבו ודיו:

ט "מרתף שמסדרין בו שורות של חביות זו אצל זו עד שנתמלא פלו, וחורין ומסדרין שורות אחרות על התחונות עד הקורה, אין צריך לבדק אלא שורה העליונה ואחרת למטה ממנה, דהינו שורה על פני רחב המרתף ולא על כל שטח המרתף, אלא העליונה הרואה את הקורה ואת הפתח ואחרת למטה ממנה:

י "בתי כנסיות ובתי מדרשות צריכים בדיקה, מפני שהתינוקות מכניסים בהם חמץ:

יא "המכבד חדרו ב"ג בניסן ומכון לבדק החמץ ולבערו ויזהר שלא להכניס שם עוד חמץ, אף על פי פן צריך לבדק בליל י"ד: הגה וכל אדם צריך לבדק חדריו קדם הבדיקה (מרדכי ריש פסחים). והפסחים או פתי יד של בגדים שנותנים בהם לפעמים חמץ צריכין בדיקה (מהרי"ו):

סימן תל"ד - דינים הנוהגים תבף אחר הבדיקה, ובו ד' סעיפים:

א "אחר הבדיקה יהא נזהר בחמץ שמשייר להצניע שלא יצטרף בדיקה אחרת, כגון אם יטלנו עכבר בפניו, או אם יחסר לחמו כגון שניח עשר כפרות וימצא ט', אכל בסתם, שאינו יודע אם חסר ממנו אם לאו, לא. ויאה כפה עליו כלי ולא מצאו אין צריך לבדק שודאי אדם נטלו לכף, יכפה עליו כלי או יתלנו באויר או יניחנו בתבה, מקום שאין עכבר יכול לבא:

באר הגולה

וכו' עכ"ל וכבר כתב רמ"א בהג"ה המנהג: [סימן תל"ג] א תוספות בשבת פרק ז וכן כתב הל' בו ושגלי הל' קט: [סימן תל"א] א משנה ריש פסחים ב הרב המגיד בשם התוספות ג מיקרא דאפ"י שם ז' ד' ר' יונה שם מלשנא דאפ"י: [סימן תל"ב] א מסקנא דגמרא פסחים ז' ב טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב הרשב"א בתשובה ג טור ד שם מתוספתא דברכות: [סימן תל"ג] א ברייתא פסחים ז' וחי' ב שם בירושלמי ג מיקרא דר'בא שם פבלי ד שם בגמרא ה ברייתא שם. ו טור בשם אביו הרא"ש למנהג אשפזו ז משנה ריש פסחים ח ברייתא וגמרא שם ח ט שם בברייתא י טור ורבונו ירחם וכן כתב הרא"ש בתשובה כ שם בברייתא ל שם בברייתא מ שם מיקרא דר'בא נ שם בית יוסף בשם סמ"ק ס שם בברייתא ע שם בברייתא וכפלימו פ משנה ל"א וברייתא מ' ובגמרא שם צ בתוספות שם ח ק משנה ריש פסחים וכתב הל' וכדמפרש לה רב שם בגמרא ח וכן פסק הרמב"ם בפרק ב מהלכות חמץ ושאר פוסקים ר טור בשם הירושלמי ש שם בשם ראב"ן [סימן תל"ד] א משנה פסחים י וכדמפרש לה רבא ורב מרי שם דף ט ב ירושלמי כתבו הרא"ש שם

ב יאחר הבדיקה מיד בלילה יבטלנו, ויאמר כל חמירא דאיתא ברשותי דלא חזיתה ודלא בערתה לבטל ולהוי כעפרא דארעא: הגה ויאמר הבטול בלשון שמבין (מהר"י ברי"ן), ואם אמרו בלשון הקדש כל חמירא פולל חמץ ושאר (ת"ה סי' קל"ד), אבל בשאר לשונות צריך להזכיר כל אחד בפני עצמו (דעת עצמו), ויטוב לחזור ולבטלו פעם אחרת ביום י"ד סוף שעה חמישית קדם שתגיע שעה ששית, שמשתיגע שעה ששית נאסר ואין בידו לבטלו. הגה ואין לבטלו ביום, אלא לאחר ששורף החמץ כדי לקיים מצות שרפה בחמץ שלו (מהרי"ו):

ג הבטול היום יאמר החזיתה ודלא חזיתה דבערתה ודלא בערתה:

ד ישלוחו יכול לבטל. (וכשמבטל שליח צריך שיאמר, חמצו של פלוני יהא בטל וכו') (משו"ב מהר"י ברי"ן) ואם אין האיש בביתו יבטל במקום שהוא, ואם אינו עושה כן, טוב שתבטל אשתו:

סימן תלח - דין מי ישא בדק בלי"ד י"ד. ובו סעיף א' אחר:

א אלא בדק בלי"ד י"ד, יבדק ביום י"ד באיזו שעה שיזכר מהיום, לא בדק כל יום י"ד יבדק בתוך הפסח. לא בדק בתוך הפסח יבדק לאחר הפסח, כדי שלא יבטל בחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור בהנאה. יועל הבדיקה שלאחר הפסח לא יכרך:

סימן תלו - דין המפרש בנים והיוצא בשירא. ובו ג' סעיפים:

א המפרש מבישה לים או יוצא בשירא ואינו מניח בביתו מי שיבדק, תוף שלשים יום זקוק לבדק. (ולא יכרך אז על בעור חמץ) (כל בו) קדם לי יום אין צריך לבדק (וכשמגיע פסח יבטלנו) (טור). וואם דעתו לחזור קדם הפסח, צריך לבדק ואחר כך יצא דחישנין שמא יחזור ערב פסח בין השמשות ולא יהיה לו פנאי לבער, וכן העושה ביתו אוצר, תוף לי יום זקוק לבדק ואחר כך פוגס אוצרו לתוכו, קדם לי יום, אם דעתו לפנותו קדם הפסח, צריך לבדק ואחר

כך עושהו אוצר, ואם אין דעתו לפנותו קדם הפסח אינו צריך לבדק: הגה ואוצר חטים שלש חטים מחמצים בקרקעית הכור, אם נעשה האוצר שלשים יום קדם הפסח אינו זקוק לבער, אלא מבטלו בלבד ודיו, ומיהו, לאחר פסח כשמפנה האוצר אסור להנות מאותן חטים. ואם אין שם חמץ ידוע אלא ספק, מותר למכר האוצר כך ביחד. (תשובת הרשב"א סי"ט):

ב ייש אומרים, דקדם לי יום שאין צריך לבדק הינו כשאין דעתו לחזור בתוף הפסח, ואף על פי שדעתו לחזור קדם הפסח או אחריו אין צריך לבדק, כיון שהוא קדם שלשים, (וכשיגיע פסח יבטלנו) אבל אם דעתו לחזור בתוף הפסח, צריך לבדק, אפלו מראש השנה והוא שכתב ולא בדק, יבטל כשיגיע הפסח, ולא יכרך על הבטול: הגה גם אשתו תבדק ותבטל בביתו, דלמא ישפח לבטל במקום שהוא (כל בו):

ג יישאל היצא מבית אינו יהודי תוף שלשים יום ונכנס בבית אחר בעיר זו או הולך לעיר אחרת אינו צריך לבער בית האינו יהודי, שהרי קיים מצות בעור באותו בית אחר, אבל אם הוא מפרש או יוצא בשירא ולא יכנס בפסח בבית, ייש מי שאומר שחל עליו חובת הבעור כיון שהוא תוף לי יום וצריך לבער בית האינו יהודי שהוא יוצא ממנו, כדי לקיים מצות בעור, (אף על פי שהאינו יהודי יכנס לבית בפסח, ויש אומרים שאינו צריך לשנכנס בו האינו יהודי) (טור):

סימן תלו - המשפיר בית לחברו על מי חל חובת בעור. ובו ד' סעיפים:

א המשפיר בית לחברו לצורך י"ד וממנו ואילו יזקנהו באחד מהדרכים ששכירות קרקע נקנה בו, אם עד שלא מסר לו המפתח חל י"ד על המשפיר לבדק, ואם משמסר לו המפתח חל י"ד על השוכר לבדק:

ב השוכר בית מחברו בי"ד ואינו יודע אם הוא בדוק, אם הוא בעיר שואלו אם בדקו, והוא אינו בעיר, חזקתו בדוק ומבטלו בלבד ודיו:

ג המשפיר בית לחברו בחזקת בדוק, ונמצא שאינו בדוק, על השוכר לבדק, ואינו מקח טעות, ואפלו במקום שבודקים בשכר, שהרי מצוה הוא עושה: הגה ויש אומרים דצריך להחזיר לו שכר הבדיקה הואיל והתנה בהדיא שיהיה בדוק. (המגיד פרק ב ומשמע לעיל סימן י"ד):

ד יבית שהחזק שלא בדקו המשפיר, ואמרו אשה או עבד או קטן אנו בדקנוהו הרי אלו נאמנים, והוא שיהא קטן שיש בו דעת לבדק:

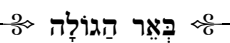
סימן תלח - עכבר שנכנס למקום בדוק וכבר בפיו. ובו ב' סעיפים:

א עכבר שנכנס לבית בדוק וכבר בפיו, ונכנס אחריו ומצא פרווין, אפלו כדי כל הכפר, צריך לחזור לבדק הבית אחר הכפר שהכניס, לפי שאין דרכו של עכבר לפרו, והני פרווין מעלמא אתו ולא מאתו כפר, אבל אם תינוק נכנס לבית בדוק וכבר בידו ונכנס אחריו ומצא פרווין, אין צריך לחזור ולבדק, שחזקתו שאכלו ואלו הפרווין שנפלו ממנו בשעת אכילה, שדרך התינוק לפרו. ויש אומרים שאם אין פרווין כדי כל הכפר צריך לחזור ולבדק. (דיני עכבר נכנס ויוצא השמיט הרב הואיל ולא שכחתי):

ב יבנית חמץ למעלה על הקורה, מחיבים אותו להביא סלם להורידו, מפני שפעמים יפל מהקורה, אבל אם היה חמץ בבור אין מחיבים אותו להעלותו, אלא מבטלו בלבד ודיו:

סימן תלט - דין מי שבידק ולא מצא מספר בקורות שהניח. ובו ד' סעיפים:

א א"ט צבורין של מצה ואחד של חמץ, ובא עכבר ונטל ולא ידענו אם נטל חמץ או אם נטל מצה, ונכנס לבית בדוק, צריך לחזור ולבדקו. (מיהו, אם הכפר קטן שיכול העכבר לאכל, תלינן להקל שאכלו ואין צריך לבדק) (טור), שכל הקבוע, כמחצה על מחצה. ואם פרש הכפר ממקום קביעתו ונטלו העכבר משם, אין צריך לחזור ולבדק, דכל דפריש מרבא פריש:

ג מימרא דר' יהודה שם ז הרי"ף והרא"ש שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה טור בשם הרב ר' פרץ וכן כתב רבנו ירחם ו שם וכן כתב הרב המגיד בפרק ב בשם בעל העטור ז כל בו [סימן תלח] א משנה פסחים י ובפרוש התוספות וכן פסק הרי"ף והרא"ש ב טור וכן כתב הרמב"ם [סימן תלח] א מימרא דרב פסחים ו ב מימרא דרבא שם ובפרוש הר"ן בשם אחרים וכן כתב הטור בשם הרמב"ם ויהי"ץ גיאור ג גם זה שם בגמרא ד טור ובפרוש רש"י שם ה טור ו שם בשם אבי העזרי ו שם ושם: [סימן תלח] א ברייתא פסחים ד' בפרוש הר"ן ב בית יוסף וכן כתב הרב המגיד בפרק ב מהלכות חמץ ומצה ג שם בגמרא ד בעיא שם וכן פשט רב נחמן בר יצחק אף על גב דדחי לה בגמרא וכן כתב הרמב"ם בפרק ב והרא"ש כיון דמדברגין הוא, דמדאורייתא בבטול בעלמא סגי ה שם בעיא ונפשטא ו שם בגמרא ז טור בשם הרמב"ם [סימן תלח] א מימרא דרבא פסחים י ב כן כתבו שם התוספות והר"ן וכן כתב הטור ג בעיא שם בגמרא ולא נפשטא וכתב רמב"ם בפרק ב' דצריך להורידו וכו' [סימן תלט] א גמרא פסחים ט

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

הבבלי ושכר המדי וכל פיוצא פאלו מדכרים הנאכלים, אכל דבר שיש בו תערכת חמץ ואינו ראוי לאכילה מתר לקימו בפסח, כגון ערכת העפדנין שנתן לתוכה קמח, ועורות אפלו נתנן שעה אחת קדם זמן הבעור הרי זה מתר לקימו, ואם לא נתן העורות ונתן הקמח קדם ג' ימים לשעת הבעור מתר לקימו, שהרי נפסד והבאיש תוף ג' ימים חייב לבער, וכן הקילור והרטיה והאספגנית והתריאק"ה שנתן לתוכו חמץ, מתר לקימן בפסח, שהרי נפסד צורת החמץ:

ב יהפת עצמה שעפשה והנפסלה מלאכל הפלב, ומלוגמא שגסרה, אינו חייב לבער:

ג יבגדים שכבסו אותם בחלב חטה וכן גירות שדבקו אותם בחמץ, וכל פיוצא בזה, מתר לקימן בפסח, שאין צורת החמץ עומדת: הגה ולכן מתר לדבק גירות בחלון תוף ל' לפסח, ויש מחמירין אם נראה מבחוץ (תרימת הדשן סימן ק"י ופסקיו סימן קמ"ט ומהר"ו):

ד ידבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל, או שאינו מאכל כל אדם כגון, התריאק"ה וכיוצא בו, אף על פי שמתר לקימו אסור לאכלו עד אחר הפסח, ואף על פי שאין בו מן החמץ אלא כל שהוא, הרי זה אסור לאכלו: הגה ולקמן סימן תמ"ז סעיף ד בהגה יתבאר דיש חולקים ומתירים אם נתבטל קדם הפסח והכי קמא לן:

ה ישכר שעושים מחטים ושעורים חכים לבערו, וכן אם העמיד גבינות בחלא משכר שעורים או חטים, חייב לבערם:

לבערו, אפלו אם כבוש תחת ידו כגון שהוא גר תושב ושרוי עמו בחצר, ויצריך לעשות לפניו מחצה גבוה י' טפחים, כדי שלא ישפח ויאכלנו: הגה ואינו יהודי שהניח חמץ בבית ישראל בלא רשותו, כופה עליו כלי (ריב"ש סימן ת"א), ודוקא ביום טוב, אבל אם הוא קדם יום טוב צריך לעשות מחצה, (עין לקמן סימן תמ"ז סעיף א):

ג אינו יהודי שגכנס לבית ישראל וחמצו בידו אינו זקוק להוציאו אף על פי שהישראל רוצה חמץ של אינו יהודי אין בכך פלוס, אבל אסור להעלותו עמו על השלחן ואפלו בהפסק מפה:

ד "ישראל שהפקיד חמצו אצל ישראל חברו או אצל האינו יהודי, אף על פי שקבל עליו הנפקד אחריות, עובר עליו (אף) המפקיד:

א "אינו יהודי שהלוח לישאל על חמצו ומשכנו בידו ואמר לו מעכשו יהא שלך אם לא אפרע לך לזמן פלוני והגיע הזמן ולא פרעו מתר, באפלו לא הגיע הזמן שקבע עד אחר הפסח, דמשעהגיע הזמן ולא פרעו נקנה לו למפרע והוי לה חמצו של אינו יהודי:

ב "ישראל שהלוח לאינו יהודי על חמצו אם משכנו בידו ואמר לו מעכשו, והגיע הזמן אפלו אחר הפסח ולא פרעו אפלו אין אחריותו עליו אסור, משום דקני לה למפרע. אבל אם לא אמר לו מעכשו ואין אחריותו עליו, מתר:

ב "ישראל שהלוח לאינו יהודי על חמצו אם משכנו בידו ואמר לו מעכשו, והגיע הזמן אפלו אחר הפסח ולא פרעו אפלו אין אחריותו עליו אסור, משום דקני לה למפרע. אבל אם לא אמר לו מעכשו ואין אחריותו עליו, מתר:

א "תערכת חמץ עוברים עליו משום פל נראה ובל ימצא, כגון המוריס וכותח

המשך הלכות פסח, סימן תלט - דין מי שבדק ולא מצא מספר ככרות שהניח

ב יב צבורין אחד של חמץ ואחד של מצה, ובי פתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק, וכאו שני עכברים זה נטל חמץ וזה נטל מצה, ואין ידוע לאיזה בית נכנס זה שנטל החמץ, וכן שני פתים בדוקים וצבור אחד של חמץ וקא עכבר ונטל, ואין ידוע לאיזה בית נכנס, או שידע שגכנס לאחד מהם, ונכנס אחריו ובדק ולא מצא פלוס, או שבדק קצת מהבית ומצא פכר, אין צריך לחזור ולבדק. (כף הס דברי הרמב"ם אבל מסקנת הפוסקים אינו כן):

ג יהניח ט' ככרות חמץ ומצא י' צריך לבדק אחר כל הט' וכן אם הניח עשרה ומצא ט' צריך לבדק אחר כל הי', שאינו אומרים מה שהניח נטל ואלו אחרים הם, ויש אומרים הני מלי בקשורים יחד, אבל אם אינם קשורים יחד אין צריך לבדק אלא אחר האחד:

ד יהניח חמץ בנזית זו ומצאו בנזית אחרת, צריך לחזור ולבדק:

סימן תמ - דין חמצו של אינו יהודי שהפקד אצל ישראל. ובו ד' סעיפים:

א "אינו יהודי שהפקיד חמצו אצל ישראל אם הוא חייב באחריותו מגנבה ואבדה בין שהוא בביתו בין שהוא בכל מקום ברשותו, חייב לבערו: הגה ואפלו חזר והפקידו ביד אינו יהודי אחר (הגהות אלפסי פרק קמא דפסחים). ביש אומרים שאפלו אינו עליו אלא שומר חנם שחייב בפשיעה, חייב לבערו, ויאפלו אם אינו חייב באחריותו בדין אלא שידע שהאינו יהודי אלם ויכפהו לשלם אם יאבד, חייב לבערו, ויש חולקים:

ב יואם אינו חייב באחריותו, אינו חייב

באר הגולה

ב שם בגמרא ולשון הרמב"ם בפרק ב' ואירי בשבטל וסגי מדאורייתא וקמו שכתב שם בגמרא וכן כתב הרב המגיד שם ג' שם י' וכתבם תוספות סוף פ"ד דמעשר שני ד שם בגמרא ובתוספתא פתחים ה תוספות שם מהא דביצה י' ו שם בגמרא וכתבם [סימן תמ] א ברייתא וגמרא פתחים ה ב טור בשם בה"ג והרא"ש. ג שם בשם רמב"ם בפ"ד מהלכות חמץ ומצה ד שם בברייתא ובגמרא. ה מימרא דרב שם ו'. ו ברייתא שם ז והרשב"א בתשובה ח טור בשם ר"י והרא"ש והרמב"ם בפרק ב [סימן תמא] א משנה פסחים ל' וקאוקימתא אלבא דרבא בדה ל"א הסקמת הפוסקים. ב טור בשם הראב"ד והרא"ש וכן כתב הר"ן ג שם במשנה ד כ"כ הרא"ש וכן פסק הטור [סימן תמב] א משנה פסחים מ"ב וכו' אליעזר טור בשם הרמב"ם ב ברייתא שם דף מ"ה וכו' נתן ג תוספתא פתחה הרי"ף שם וטור בשם בעל העטור וכן כתב הרמב"ם בפ"ד ד ברייתא שם ד' מ"ה ה תוספות שם ושאר פוסקים ו טור בשם הרמב"ם ושם ז שם ושם ח הרא"ש בשם ר"ת בפרק ג דפסחים

ו טנהגו לגרר הכתלים והפסאות שנגע בהם חמץ, ויש להם על מה שישמכו, ואם יש חמץ בסדק שאינו יכול לחטט אחריו, יטיח עליו מעט טיט:

ז בצק שבסדקי ערבה, אם יש פזית במקום אחד חיב לבער, ואם לאו, אם היה עשוי לחזק בו שביר הערבה או לסתם בו נקב, בטל במעוטו, ואם לאו חיב לבער:

ח כהיו בו שני חצאי זיתים בב' מקומות וחוט של בצק ביניהם, רואים כל שאלו ינטל החוט נטלין עמו חיב לבער, ואם לאו אין צריך לבער. במה דברים אמורים, בערבה, אבל בבית, אף על פי שאם נטל החוט אין נטלין עמו חיב לבער, מפני שפעמים מקבץ אותם. להיה חצי זית בבית וחצי זית בעליה, חצי זית בבית וחצי זית באכסדרה, חצי זית בבית זה וחצי זית בבית שלפנים ממנו, מהואיל ואלו החצאי זיתים דבוקים בפתלים או בקורות או בקרקעות, אינו חיב לבער, אלא מבטלו בלבו ודיו:

ט יחמץ שנתעפש קדם זמן אסורו, ונפסל מאכילת הכלב, או ששרפו באש (קדם זמנו) (ר"ו) ונתרף עד שאינו ראוי לכלב, או שיחדו לשיבה וטח אותו בטיט, מתר לקימו בפסח:

י סדין שהוא מבטל בשכר שעורים, מתר לכתב בו:

יא ערבות שלשין בהן חמץ, אין לסמך על מה שרוחצים אותן בחמין ומנקרין החמץ מהן, כי אי אפשר לנקרן שלא ישאר בהן בין הכל פזית, והכלי מצרפו, וצריך לתנן במתנה לאינו יהודי עד לאחר הפסח או לטוחן בטיט, והוא הדין לבצק שבכלי נסרים שאינו יכול להוציאו: הגה וטוב לעשות כן בכלים שמניחים בהם קמח כל השנה (מהרי"ו). וכן בכלים שמניחים בהם פת כל השנה, ומפה שהיתה מנחת על שק קמח לא מהני לה נעור, וצריכה כבוס כדי להשתמש עליה בפסח (מהרי"ל):

סימן תמוג - דין חמץ בערב פסח לאחר שש. ובו ג' סעיפים:

א חמץ משש שעות ולמעלה ביום י"ד

אסור בהנאה, (אפלו חמצו של אינו יהודי, אסור להנות ממנו) (טור סימן ת"ן וריב"ש סימן י"ח), ופאסורוהו חכמים שתי שעות קדם, והינו מתחלת שעה ה', וימיהו כל שעה ה' מתר בהנאה, ורשאי למכרו לאינו יהודי, ואפלו הרבה ביחד שודאי לא יאכלנו קדם פסח, והיכול להאכילו לבהמה חיה ועוף, ויבלבד שיעמד עליהם לראות שלא יצניעו ממנו, ויבער מה ששיריו ממנו, ומתחלת שעה ו' ולמעלה אסורוהו גם בהנאה: הגה ובשנת העבור שהיום ארץ, אלו הדי' שעות לפי ענין היום, ומתר לאכל חמץ עד שליש היום, (רמב"ם בפרוש המשנה ריש ברכות ומהרי"ו), ויש אומרים עד ב' שעות קדם חצות (תרומת הדשן סימן קכ"א):

ב הישראל שהיה בידו חמצו של ישראל אחר בפקדון יעכבנו עד שעה ה' ואם לא בא בעליו ימכרנו לאינו יהודי, ואם לא מכרו, חיב לבערו בזמן אסורו אפלו אם אינו חיב באחריותו:

ג אם קנו שום דבר בחמץ אחר שש שעות, מתר, מפני שחמץ אינו תופס דמיו:

סימן תמוד - דין ערב פסח שחל להיות בשבת. ובו ח' סעיפים:

א י"ד שחל להיות בשבת, בודקין ליל י"ג יומבערים הכל לפני השבת, ומשירין מזון ב' סעודות לצרף השבת, ודעודה ג' זמנה אחר המנחה, ואז אינו יכול לעשותה לא במצה ולא בחמץ אלא במצה עשירה, וצריך לעשותה קדם שעה עשירית: הגה ובמדינות אלו שאין נוהגין לאכל מצה עשירה, גדלקמן סימן תס"ב סעיף ד בהגה יקיים סעודה ג' במיני פרות או בשר ודגים, גדלעיל סימן רצ"א סעיף ו בהגה:

ב טוב לבער בערב שבת קדם חצות, כדי שלא יבאו לטעות בשאר שנים לבער אחר חצות, (וביום השבת יבטלנו) (טור):

ג אין מבשלין לשבת זה דיסא וכיוצא בזה, ואין עושין בו פת הצנומה בקערה: הגה ואם עבר ובשל והמאכל דבוק בקדרה ואי

אפשר לקנחו, יש להדיחו מעט להעביר החמץ (מהרי"ו):

ד אחר שאכל בשבת זה סעדת שחרית, ינער המפה שאכלו בה ויקנח הקערות באצבעו ויטמנה א' מן העין עם שאר כלי החמץ, ואם נשאר פת, יכול לתנו לאינו יהודי על מנת שלא לצאת בו לרשות הרבים, דרך הערמה ודבר מועט:

ה אם נשאר חמץ אחר שאכלו, מבטלו וכופה עליו כלי עד מוצאי יום טוב ומבערו:

ו טאף על פי שלא ישאר החמץ בבית אחר סעדת שחרית סעדת שחרית, צריך לבטל החמץ בדרך שהוא מבטל בשאר שנים:

ז ההולף ביום י"ד לדבר מצוה, כגון למול את בנו או לאכל סעדת ארוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בביתו, אם יכול לחזר לביתו ולבער ולחזר למצותו יחזר ויבער, ואם לאו יבטלנו בלבו. כואם היה הולף להציל מן הנזהר ומן הדלקה וממפלת ומיד האנס, יבטלנו בלבו, ולא יחזר אפלו יש שהות, וואם יצא לצרף עצמו יחזר מיד, עד כמה הוא חוזר עד כביצה, פחות מכאן מבטלו בלבו ודיו:

ח יהיתה לו עסה בביתו והוא טרוד במקום אחר וירא שמא תחמיץ, מבטלה בלבו קדם שתחמיץ, אבל אם התמיצה אין הבטול מועיל אם הוא אחר זמן אסורו:

סימן תמה - דין בעור חמץ. ובו ג' סעיפים:

א כיצד בעור חמץ שורפו או פוחרו וזורה לרוח או זורקו לים, ואם היה החמץ בקשה ואין הים מחמכו במהרה, הרי זה מפררו ואחר כך זורקו לים: הגה והמנהג לשרפו וטוב לשרפו ביום, דמאי דנותר שהיה נשרף ביום (דעת עצמו). אף אם רוצה לשרפו מיד אחר הבדיקה כדי שלא יגרנו חלדה הרשות בידו: (הנהגות מימוני פרק ג וכל בו):

ב יאם נתנו לאינו יהודי קדם שעה ו' אין צריך לבער. ואם שרפו קדם שעה ששית, הרי זה מתר להנות בפחמין שלו בתוף הפסח, אבל אם שרפו משעה ששית

א - באר הגולה

ט טור בשם ראב"ן על פי סמך מן הירושלמי י משנה שם דף מ"ה כלשנא בתרא דרב יהודה הרי"ף והרמב"ם בפרק ב כ שם מימרא דשמואל ל בעינא שם ולא נפשטא מ רמב"ם בפרק ד וטור בשם בעל העשור ואביו הרא"ש נ ברייתא שם ס תרומת הדשן ע טור בשם ר' יחיאל מפריש פ רוקח [סימן תמג] א ברייתא פסחים כ"א וכו' יהודה טור בשם הרמב"ם בפרק א והרא"ש ושאר פוסקים ב משנה דף י"א וכו' יהודה גמרא שם ג משנה דף כ"א ובגמרא שם ד ברייתא שם וכב"ה ה שם במשנה ו כך פרש הרא"ש שם ג בגמרא א ח שם י"ג בעבדא דיתונן חקוקאה ט טור בשם ר"ת במעשה דשפחה גויה אחת ותוספות בחלין דף ד [סימן תמד] א רמב"ם בפרק ג' ב משנה פסחים מ"ט וכו' אלעזר בר' צדוק וכו' אלעזר איש ברתומא בברייתא י"ג ג טור בשם רבנו תם ד בית יוסף ולקמן סימן תע"א ה טור והמרדכי בשם רש"י ו כל בו בשם רב האי ושאר פוסקים ז טור בשם תשובת הרא"ש ח רמב"ם בפי' ג בית יוסף י משנה מ"ו כ שם במשנה ל שם בפרוש הרמב"ם מ שם וקרב יהודה נ ברייתא ז וכדמפרש לה רב אחא בר יעקב שם [סימן תמה] א משנה פסחים כ"ח וכתבמים ב הרמב"ם בפרק ג וקרב יוסף ג משנה שם כ"ז ובגמרא שם ד לשון הרמב"ם בפרק ג ממשנה וכמסקנת הגמרא כ"ו ולקמרא

ולמעלה, הואיל והוא אסור בהנאה, הרי זה לא יסיק בו תנור וכינים ולא יבשל ואם בשל או אפה, אותה הפת ואתו התבשיל אסורים בהנאה, וכן הפחמין שלו אסורים בהנאה הואיל ושרפו אחר שצאסר בהנאה:

ג הקדם זמן אסורו יכול להשליכו במקום שהעורבים מצויים שם, ואם מצאו אחר זמן אסורו שלא אכלוהו העורבים, אף על פי שהמקום הפקר לא יניחנו שם, אלא יבערנו: (ואם לא מצא חמץ בשבדק ישרף הכלי שלקח לכדיקה כדי שלא ישפח חובת בעור (מהרי"ל):

סימן תמו - מי שמוצא חמץ בתוף המועד. ובו ד' סעיפים:

א המוצא חמץ בביתו, אם הוא כחל המועד יוציאנו ויבערנו מיד, ואם הוא יום טוב יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו: (לפי שלא יוכל לטלטלו ביום טוב (ריב"ש), גם לשרפו במקומו אסור (ר"ן):

ב יוש מי שאומר, דיום טוב שני דינו כחל המועד לענין זה:

ג יגנו של אינו יהודי שהיה סמוך לגנו של ישראל ונתגלגל החמץ מגנו של אינו יהודי לגנו של ישראל, הרי זה דוחפו בקנה, ואם היה בשבת או ביום טוב כופה עליו כלי, (דאסור לטלטלו ביום טוב ושבת):

ד ימצא פת בפסח בביתו ואינו יודע אם הוא חמץ או מצה, מתר אפלו באכילה, דאזלינן בתר בתרא. ואם הוא מעפש הרבה שאי אפשר לו להתעפש כל כך משנכנס הפסח, אז ודאי הוא חמץ. ואם עברו מימי הפסח שנוכל לתלות שנתעפש משנכנס הפסח עד עתה, אם אנו נוהגים לאפות בפסח פת חם בכל יום, תולין להקל אפלו הוא מעפש הרבה, שאנו תולים לומר בכל יום אפה פת חם ונתנו עליו ולמכר הרבה להתעפש:

סימן תמו - דיני תערובת חמץ בתוף הפסח. ובו י"ב סעיפים:

א חמץ בפסח אסור תערובתו בין במינו בין שלא במינו במשהו, אפלו בהנאה: הגה

וצריך לשרף הכל, ולא סגי בפדיון דמי החמץ ולמכר השאר (מרדכי פרק קמא דפסחים ופסקי מהרא"י סימן קס"ד ותשובת מהר"י ברי"ן). מיהו, כלים שנתבשל בהם מתרים לאחר הפסח, ואין צריך שבינה או הגעלה. (דעת עצמו ותוספות פרק כל שעה), ודין תערובתו כדין שאר התערובת, אלא שמה שאסור בשאר תערובת פחות מס' אוסר בחמץ במשהו, אכל אם בשאר תערובת לא היה צריך ס' אלא קלפה או גטילת מקום, אף בחמץ פן, שחם בחם בלא רטב די בקלפה כשאר אסורים. וכן אם נגע כפר חמץ בכפר מצה ושניהם חמין ואין שם דבר המפפפצן, לא אסור אלא מקום מגעו בלבד, לפי שאינו מבליע יותר: הגה וברין ריחא מלתא לענין תבשיל שיש בו חמץ עם שאר תבשילין, יש מקלין במקום דהיה מתר בשאר אסורים (מרדכי פרק כל שעה), ויש מחמירין דמשהו מיהו איכא (הגהות סמ"ק ותוספות דעבודת זרה) ודוקא במקום ששייך בו ריחא, אלא דבשאר אסורים לאו מלתא היא, כמו שיתבאר ביורה דעה סימן ק"ח בסעיף ד':

ב חמץ שנתערב משש שעות (ולמעלה) עד הלילה אינו אוסר במשהו, אלא דינו כשאר אסורין, (ונותן טעם לפגם נמי שרי), (דעת עצמו אלבא דכלי עלמא):

ג יחטה שנמצאת בערב פסח בתרנגולת מבשלת, מתר לבטלה בס', אכל אם חממו התרנגולת בפסח בעוד שהחטה בתוכה, חוזרת לתן טעם בתוכה בפסח והוי במשהו: הגה ומיהו, בחמום כלי שני אין לחוש (הגהות מימוני פרק א), ויש מחמירין בכלי שני בפסח, וטוב להחמיר אם היד סולדת בו, דבלאו הכי לא מקרי כלי שני:

ד יאם נתערב החמץ קדם פסח ונתבשל בס', אינו חוזר ונעור בפסח לאסור במשהו, ויש חולקים: הגה ונוהגין כסברא הראשונה בכל תערובות שהוא לח בלח (תרימת הדשן סימן קי"ד) מיהו בדבר יבש שנתערב או שיש לחוש לתערובת כגון פת שפפל לין אף על פי שנטלו משם אסור

בפסח, דחישנין שמא נשאר בו פרוין ונותנין טעם בפסח (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

ח יבש וגבינה ודגים שנמלחו קדם הפסח ואלא נזהרו בהם, מתר לאכלם בפסח. מיהו, דגים מלוחים השרויים במים בפסח בכלי חמץ, יש להחמיר לזהר מהן מפני שהם בולעים בפסח מפליטת הכלים, וחמץ בפסח במשהו: הגה ויש חולקין ומחמירין. ובמדינות אלו המנהג להחמיר לכתחלה שלא לאכל גבינות ודגים ובשר יבש, אכל אם הדיחו הבשר ג' פעמים קדם פסח נוהגין לאכלו. ובכרפשות אין מועיל הדחה, לפיכך אין להשרות הטבחות הבשלות (מהר"י ברי"ן), ובדיעבד אין להחמיר באלו, אכל בשמן מהתף בכלי חמץ אסור מדינא אם לא היו נזהרין בשעת עשייתו מחמץ, ושלא התיכו אותו בכלי חמץ שהם בני יומן (מרדכי ריש פרק כל שעה וסמ"ג והגהות מימוני פרק א), וכן כל דבר שמבשלים בכלי חמץ, כגון יין מבשל או מרקחת וכדומה, אסור בפסח, אכל ביום טוב האחרון יש להקל בו (פסקי מהר"א סימן קע"ו), והוא הדין אם נתערב משהו מדברים אלו תוף המצאכל, שאין להחמיר לאסור התערובות, פן נראה לי. יש מחמירין להסתפק מחמץ יין שמסתפקין ממנו כל השנה, דחישנין שמא נתנו בו מן הנשאר מן הסעודה ולפעמים יש בו פרוי לחם (מהרי"ל) ובמקומות אלו שאין חמץ יין מצוי לא ראיתי מחמירין בזה. ועוד יש מחמירין לכתחלה שלא למלאת מן יין וחמץ יין תוף ל' לפסח בכלי חמץ, ואם מלאוהו תוף ל' נוהגין שלא לשותו בפסח (תשובת מהר"י ברי"ן) והמקל לא הפסיד, כל שכן במקום שאין יין וחמץ מצוי, כנ"ל. חבית יין שדבקו נסריו בכצק, אם הוא תוף ב' חדשים קדם פסח, עדין רך הוא ונותן טעם בפסח ואסור לשותו, ואם נתנהו קדם לכן, כבר נתבש ואינו נותן טעם בפסח ושרי, (מרדכי ריש פרק כל שעה וסמ"ג והגהות מימוני פרק א). מיהו, אם יש פניית בצק במקום אחד חייב לבערו אף על פי שעשו לחצק (פסקי מהרא"י סימן קמ"ט) כדלעיל סימן תמ"ב סעיף ז:

⦿ באר הגולה ⦿

ה הגהות מימוני פ"ג [סימן תמו] א מימרא דרב פסחים ו ב ארחות חיים ג הריב"ש בתשובה בשם הרי"ף גאות ד שם בגמרא ז [סימן תמו] א מימרא דרבא פסחים ל: ב הסכמת רב הפוסקים וכתב רמב"ם בפרק ט"ו מהלכות מאכלות אסורות משום דהוי דבר שיש לו מתיירין ורא"ש בשלהי ע"ז כתב דחמץ דלא בדילי מנה כלי שמתא חמירו בו ג הרב המגיד בסוף פרק ד מהלכות חמץ ומצה ושכן כתבו המפרשים (עין ביורה דעה סימן ק"ה בסעיף ד' וה' ששם פסק כדי נטילה ד תוספות בע"ז סעיף ו והרא"ש בפרק ב' דפסחים ושאר פוסקים ה תרומת הדשן סימן קי"ד בשם הגהות ו שם וכן כתב הטור בשם רש"י ובעל העשור ז פן נראה מדברי רמב"ם ספ"ד והרב המגיד בשם הרבה מהגאונים והרי"ף גיאות ור' ירמיה בשם הרשב"א ח טור בשם רש"י ט פן כתב רש"י בתשובת י טור בשם תשובת אביו הרא"ש

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

**סימן תמט - דין חמץ שנמצא
בחנות ישראל והפועלים אינו
יהודי או בהפקה. ובו סעף אחר:**

א חנות של ישראל ומלאי (פרוש הסחורה וכלי החנות) של ישראל ופועלים הנכנסים לשם אינם יהודים, חמץ שנמצא שם אחר הפסח אסור בהנאה. חנות של אינו יהודי ומלאי של אינו יהודי ופועלים הנכנסים לשם ישראל, חמץ שנמצא שם מתר אפלו באכילה, כן היא גרסת רש"י ורבנו האי, אבל רבנו חננאל גורס בהפך:

**סימן תנ - דין ישראל ואינו יהודי שיש
להם שתפות. ובו ז' סעיפים:**

א ישראל שלוח פרו מוכרו קדם הפסח צריך לפרעו אחר הפסח, ויש בו משום גזל אם אינו פורעו:

ב ישראל שמקבל מאינו יהודי ברבית פפרות בכל שבוע, יאמר לו קדם פסח שיתן לו בשבוע של פסח קמה או מעות, וכיון שהתנה עמו כך, אף על פי שאחר הפסח נותן לו פפרות חמץ, חליפי הקמה והמעות הן ושרי:

ג ישראל ואינו יהודי שיש להם תנור בשתפות, אומר לאינו יהודי קדם הפסח טל אתה של פסח ואני אטל אחר כך:

ד ישראל שהיה לו תנור ואפה בו אינו יהודי חמץ בפסח, אפלו מעות אסור לקבל בשכרו, דהנה לה משתפר באסורי הנאה, ואם "קבל פפר המעות, מתר להנות מהם:

ה ויש מי שמתיר להשפיר תנורו לאינו יהודי על מנת שיאפה בו מצה, ואם יאפה בו חמץ אין זקוק לו: הגה וכן מתר להשפיר לו בית לדור בו, ואף על פי שמכניס בו אחר כך חמץ שרי (אגור):

שפא יפל מחמץ נקשה שבהן לתוך מאכל,
(פסקי מהרא"י סימן קס"ו):

**סימן תמוח - דין חמץ שעבר
עליו הפסח. ובו ז' סעיפים:**

א חמץ של אינו יהודי שעבר עליו הפסח מתר אפלו באכילה:

ב אם אינו יהודי מביא לישראל דורון חמץ ביום אחרון של פסח, לא יקבלנו הישראל, וגם לא יהא נפר מתוך מעשיו שחפץ בו, וטוב שיאמר שאינו רוצה שיקנה לו רשותו:

ג חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה, ואפלו הניחו שוגג או אנוס, ה"אם מכרו או נתנו לאינו יהודי ושמחוץ לבית קדם הפסח, אף על פי שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל, אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויתננו לו, מתר, ובלבד שיתננו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרנו לו מכירה גמורה בדבר מועט, ואכל מתנה על מנת להחזיר לא מהני:

ד הראשי ישראל לומר לאינו יהודי בשעה ה' או קדם, עד שאתה לוקח חמץ במנה קח במאתים שפא אצטרף ואקחנו ממך אחר הפסח, ואכל לא ימכר לו ולא יתן לו על תנאי, ואם עשה כן הרי זה עובר בכל יראה ובל ימצא:

ה חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אף על פי שבטל:

ו אסור להאכיל חמצו בפסח אפלו לבהמת אחרים או של הפקר:

ז לאסור לתן בהמתו לאינו יהודי להאכילה בימי הפסח, אם הוא יודע שפאכיל אותה פסלת שעורים שהוא חמץ:

**המשך הלכות פסח, סימן תמוז - דיני תערובת
חמץ בתוך הפסח**

ו למלח ששמו במדוכה, מתר למלח בו
בשר בפסח, (משום דאינו מפליט בצונן):

ז לבסר שדכין קדם פסח במדוכות
מחמצות, מתר לאכלו בפסח: הגה משום
דאינו מפליט בצונן, ואפלו אם נעשה בפסח
אינו אסור אם היה הפלי נקי, אבל אם נתכו
בספין של חמץ תוך הפסח יש להחמיר,
דסתם ספין אינו נקי ויש לחוש לחמץ
הדבוק עליו (מהרי"ל), אבל אם נתערב אותו
דבר בתבשיל אין לחוש ולהחמיר ולאסור
מספק, כנ"ל:

ח מיתים שנתהרו להחכם בספין חדשה,
אפלו לא נזהרו לכבשם בקדרה חדשה,
אם אינה בת יומא מתרת לכלי עלמא:

ט יבש בביש, אף על גב דבשאר אסורים
חד בתרי בטיל, חמץ במצה אפלו באלף
לא בטיל, ויש אומרים דחמץ שנה לשאר
אסורין בזה:

י נותן טעם לפגם מתר גם בפסח: הגה ויש
מחמירין וכן נוהגין באלו המדינות. ובמקום
שיש מנהג להחמיר, אפלו משהו ונותן טעם
לפגם אסור (תרומת הדשן סימן קצ"ח):

יא בין חמץ שנתערב קדם פסח ועבר עליו
הפסח, בין שנתערב בפסח ויעבר עליו
כל הפסח, בין שעבר הפסח על החמץ
ונתערב לאחר הפסח, בטל בס' (ובפחות
מס' סגי לה בהשלכת הנאת האסור לים
המלח (הנהרות מימוני פרק א):

יב חמץ נקשה, אפלו בעינה, אינו אסור
בהנאה אחר הפסח, והפיידאוי"ש חמץ
גמור הן ואסורים בהנאה אחר הפסח:
הגה יש נמנעין לשחוק על השלחן עם
קלפים הנקראים קרטין בפסח, דחוששין

באר הגולה

כ מרדכי פרק ב' דפסחים וישם כתב במדוכה של חמץ ל סמ"ק בסימן רכ"א מ טור אפלו לדעת בעל התרומות דכיון דבשעת כבישה נותנים בהם מים בטל חורפיהו נ הרי"ף בסוף פרק בתרא דעבודת כוכבים והמרדכי בפרק ב דפסחים והרשב"א בתורת הבית. ס טור בשם אביו הרא"ש שם בעבודת גלולים ע טור בשם רבנו יונה ורבנו תם ורש"י ורא"ש ורב הפוסקים פ מימרא דרבא שם וישם בגמרא ל' צ הריב"ש בתשובה [סימן תמוח] א משנה פסחים כ"ח ב טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב דפסחים ג משנה שם ד רמב"ם בפרק א ה תוספות פתבה הרא"ש בפרק ב דפסחים ו בית יוסף מדברי תרומת הדשן ז שם בתרומת הדשן ח שם בתוספתא הנופרת ט רמב"ם בפרק ד י טור בשם הירושלמי ורא"ש בפרק ב' דפסחים ורבי יוחנן כ שם בשם הירושלמי ל אגדה [סימן תמט] א ברימא פסחים ל"א [סימן תנ] א טור בשם רש"י ובשאר פוסקים מהא דבי ר' ינאי על זה ס"ה ב טור בשם אבי העזין ג שם בשם תשובת רש"י ד טור בשם רשב"א וישם מפרש שהביאו לו אחר הפסח ה שם ועין לעיל סוף סימן תמ"ג ו שם ממשנה ריש פ"ה דעבודת גלולים

ימתר לומר לעבד בפסח הילך דינר זה וקנה ואכל, אף על פי שידוע שיקנה חמץ, אבכל לא יאמר לו צא ואכל ואני פורע, ויש מתירים גם כזה, אלא אם כן הקדים דינר או שנושא ונתן ביד: הגה ואסור לקנות חמץ לאינו יהודי בפסח אפלו במעותיו של אינו יהודי (ריב"ש סימן מ"א):

ז אסור להשכיר כלי לאינו יהודי בפסח כדי שיבשל בו חמץ, אבכל משכיר לו חמור להביא עליו חמץ: הגה ויש מתירין להחם חמין בכלי חמץ ולרחוץ בהן וכן שאר צרכי הנאה בכלי חמץ, וכן הוא המנהג (תוספות פרק אין מעמידין, מרדכי פרק כל שעה):

סימן תנא - דיני הגעלת בלים.
ובו כ"ו סעיפים:

א אקדרות של חרס שנשתמש בהם חמץ כל השנה, באפלו אותם שעושים בהם דיסא ומיני קמחים, משפשפן היטב בענין שלא יהא חמץ נפר בהם ומתיר להשהותן לאחר הפסח להשתמש בהם בין במינו בין שלא במינו, ומצניען בפסח במקום צנוע שאינו רגיל לילך שם, כדי שלא יבא להשתמש בהם בפסח. וטוב לסגור בתדר ולהצניע המפתח. אבכל הסק שניסקם באש אינו מועיל להם ולא לשום כלי חרס שנשתמש בהם חמין, אפלו שלא על ידי האור אלא שערה לתוכה רותחין: הגה ויש אוסרים אפלו בכלי שני (המגיד פרק ה) ואפלו אם ימלאום גחלים, דחישנין דלמא חייס עליהו שמא פקעי (פרוש, שמא יתבקעו) ולא עביר להו הסקה מעליא. ומיהו, אם החזירן לכבשן שמצופין בו כלי חרס חדשים מתר, דכיון שמכניסן להסק גדול כזה ודאי לא חיס עליהו דלמא פקעי, אבכל לתנורים שלנו לא: הגה כל כלי הצריך לבון או הגעלה, אסור להשתמש בו אפלו צונן בלא הכשר, (מרדכי ריש פרק כל שעה ועין ביררה דעה סימן קכ"א):

ב יבוכיא, שהוא כלי שעושיין מלבנים ועפר ואופים ומטגנין בו, וכן תנור קטן שקורין פידליא, הסוק מבחוץ אסור לאפות בו בפסח, דאין חמץ שבו נפלט בכך ואם מלאו גחלים מבפנים שרי:

ג הסכינים מגעילן בכלי ראשון ומתירין. וכלי ראשון נקרא שהתחילו בו מים על האש, אפלו אינו עתה על האש רק שעודנו רותח. ונקדם ההגעלה צריך לשופם יפה במשחזות או ברחים להעביר כל חלדה שבהם קדם הכשרם. הלכך אם יש בו גומות ואינו יכול לנקותו יפה אינו מועיל לו הגעלה, (פרוש הפלטה, שהפלים פולטים האסור שבהם, והוא מלשון שורו עבר ולא יגעיל) לבד וצריך לבון במקום הגומות: הגה והנזן של סכינים אין לה תקנה בהגעלה ואסור להכניס בה הספין בפסח (מהרי"ל):

ד ככלים שמשמשים בהם על ידי האור, כגון שפודים ואספלאות וכיוצא בהם צריכים לבון, ולהלבון הוא עד שיהיו ניצוצות נתזין מהם: הגה ויש מקלין אם נתלבן כל כך שקש נשרף עליו מבחוץ, (מרדכי ספ"ו והגהות מימוני פרק יז מהלכות מאכלות אסורות), ונוהגין כסבא ראשונה בכל דבר שדינו בלבון, אבכל דבר שדינו בהגעלה רק שיש בו סדקים או שמחמירין ללבנו סגי בלבון קל כזה. וצובה צריך לבון (מהרי"ל):

ה ככלים שנשתמש בהם בחמין כפי תשמישן הכשרן, אם תשמישן בכלי ראשון, כגון כף שמגיסין בו בקדרה, צריך להכשירן בכלי ראשון, ואם תשמישן בכלי שני, הכשרן בכלי שני, וכלי שמשמשים בו בערוי שמערה מכלי ראשון, לא סגי לה בהכשר דכלי שני, יאלא צריך לערות עליו מכלי ראשון: הגה כל הכלים שיש בהן סדקים או גמות או חלדה והוא בתוך הכלי ולא יוכל לנקרן ולנקותן, אין להגעילן, וצריכין לבון במקום הסדק והחלדה (רשב"א בתשובה):

ו סכל כלי הולכין בו אחר רב תשמישו, הלכך, קערות אף על פי שלפעמים משתמשין בהם בכלי ראשון על האש, כיון שרב תשמישן הוא בערוי שמערה עליהן מכלי ראשון, כך הוא הכשרן: הגה ויש מחמירין להגעיל קערות בכלי ראשון, (טור בשם אבי הערוי ומרדכי פרק כל שעה ותוספות סוף מסכת עבודה זרה), וכן הוא

המנהג, וכן בכל דבר שיש לחוש שמא נשתמש בו בכלי ראשון כגון כפות וכדומה לזה (הגהות מימוני פרק ה ואגור), ויש מחמירין להגעיל כל כלי שחיה אף על פי שתשמישן בצונן, משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין (רבינו ירמיהו), וכן הוא המנהג להגעילן, ובדיעבד סגי להו בשטיפה, וקערות גדולות שלא יוכל להכניס תוף כלי ראשון, יתן עליהם תבן מלבן ויערה עליהם רותחין מכלי ראשון והוי ככלי ראשון, וכן כל כיוצא בזה, ויצעיר האבן על כל הכלי שאז מגעיל כלו (מרדכי פרק כל שעה והגהות מימוני פרק ה ואגור ואסור וחתר כלל ג"ח):

ז ייש מי שאומר דכפות העשויות מקרן אין להם תקנה בהגעלה, דכיון שמתקלקלין במים חמין חישנין דלמא חיס עליהו:

ח א אחד כלי עץ ואחד כלי אבן ואחד כלי מתכת דינם להכשירם בהגעלה: הגה וכן כלי עצם צריכים הגעלה (מרדכי פרק כל שעה):

ט המגעיל קדם שעה ה' יכול להגעיל ביחד כלי ראשון וכלי שני וכלים שבלעו דבר מועט, ואינו חושש (גם כן אם מגעיל מקצת הכלי שני פעמים) (דעת עצמו):

י פסלים שמולחים בהם הכשר יש מצריכין להם הגעלה, ויש מי שחולק, ונראין דבריו. (וטוב להגעילן או לקנות חדשים):

יא ימחבת שמטגנין (פרוש, שיוצקין בה שמן לאפותו) בה, מתרת בהגעלה. ואם היא ארכה, משים חציה והופך עוד ומשים חציה האחר. ואם היא ארכה ביותר, מלבנה באמצע (ויבלבון כל דהו שקש נשרף עליו סגי לה. ויש מחמירין ללבן המחבת, אף בלבון כל דהו דחינו שישרף עליו קש מבחוץ, סגי (דעת עצמו) ונוהגין ללבנו לכתחלה, מיהו, סגי לה בהגעלה אם אין בו גמות) (מהרי"ל):

יב שכל הכלים צריך להגעיל ידותיהם כמותן. הגה מיהו, אם לא הגעילו הידות אין לאסר בדיעבד, ואפלו לכתחלה יכול להגעילן על יד ערוי שמערה עליהן אסור וחתר כלל ע"א:

באר הגולה

ז טור והמרדכי בפרק ב' דפסחים ח מהא דעבודת גלולים ס"ג ט שם במרדכי י טור מפני שרוצה בקיימו של אסור שלא יבקע הכלי כ שם בשם התוספות וסימן תנא א גמרא פסחים ל' ב כשמואל הסכמת הפוסקים ג הרא"ש שם ד טור ה שם בגמרא ו תוספות שם והביאו שאר פוסקים ז שם בגמרא ח שם בגמרא ט טור מהא דשבת מ"ב משנה ופרוש רש"י שם י הרא"ש שם בפרק ב דפסחים והביא ראיה מספרי כ ברייתא סוף ע"ג הביאונה הרי"ף ורא"ש בפרק ב' דפסחים וכן הסכמת רב הפוסקים להשוות דין חמץ לשאר אסורין ל' וירושלמי שלהי עבודת גלולים מ שם ברייתא בעבודת גלולים והביאונה הרי"ף ורא"ש בפרק ב' דפסחים נ תוספות בשבת לט בשם ר"י ס הרי"ף ורמב"ם בפרק ה והר"ן והרשב"א בתשובה ע טור בשם בעל המנהיג פ הרי"ף בפרק ב' דפסחים ורא"ש שם צ טור בסמן תנ"ג בשם אבי הרא"ש והתוספות בסוף עבודת גלולים ושא"ר פוסקים ק טור בשם אבי הערוי ר שם בשם אבי הערוי וכן כתב אבי הרא"ש בתשובה ש טור וכן כתב המרדכי בפרק ב' דפסחים

יג תכלי שיש בו טלאי, אם קדם הטלאי לבליעת האסור אין צריך להסירו, דכבולעו כף פולטו, ואם קדמה בליעת האסור לטלאי, צריך להסיר הטלאי קדם הגעלה, או ישים גחלים על מקום הטלאי עד שישרף גוף האסור אם ישנו ואחר כך מגעיל כל הפלי. ואם הוא של עץ אין לו תקנה, אלא אם פן ירחיב הסדק כל כך שיוכל להוציא משם מה שבתוכו: הגה רשם שעושים האמנים בתוף כלים מתר להגעילן מאחר שנעשה מחדש, וינקרם היטב (אסור והתר והגהות):

יד אפסוי של ברזל שמכסים בו הקדרה צריך הגעלה, כיון שמויע בכל שעה מחם הקדרה. ואם נתנהו בפסח על הקדרה בלא הגעלה, כל התבשיל אסור, שזעת הכסוי מתערב בתבשיל:

טו גפסוי של ברזל שמשמים אותו על התררה כשנאפית על הפירה, צריך לבון:

טז ימדוכה מתרת בהגעלה, ואם היא גדולה שאינו יכול להכניסה ביורה, משים בה מים רותחים ומכניס בתוכה אבן רותחת ועולה הרתיחה בכל שפתה, דכל כהאי גוונא הוי הגעלה דכלי ראשון: הגה ויש מחמירין ללבן המדוכה (טור יורה דעה בשם ר' יואל, ותשובת רשב"א וטור בשם רש"י ורבנו תם), אף בלבון כל דהו, דהינו שישרף עליו קש מבחוץ סגי (דעת עצמו) ונוהגין ללבנו לכתחלה, מיהו סגי לה בהגעלה אם אין בו גומות (מהרי"ל). ואם המדוכה של עץ, יש לקלפו בכלי אמנות, דחשיבין לגמות, ולהגעילו אחר כך (הגהות מימוני פרק ה):

יז יהדף שערכים עליו כל השנה וכן יערכה שלשין בה, צריכים הגעלה: הגה ולא מהני בה קלוף בכלי אמנות, וכן כל דבר שצריך הגעלה לא מהני לה קלפה (מהרי"ו). והמנהג שלא להשתמש בפסח בערבות ודפין שלשין עליהן כל השנה, אפלו על ידי הגעלה, וכן עקר (מדרכי פרק כל שעה וכל בו), וכבר נתבאר לעיל סימן תמ"ב סעיף י"א:

יח הנפכה, צריך לדקדק בה מאד לנקותה מפתיתי החמץ הנדבק בה ונסרף ונדבק בנקבי אריגת הנפכה ובצעץ שבה, וישפשפו אותה במים יפה יפה, והוא הדין לכל שאר כלי הלישה, שהשתמשו בהם עקר גדול: ונהגו שלא להשתמש בנפכה על ידי הגעלה, ואין לשנות (מהרי"ל ובית יוסף) וכן בכל פיוצא בזה, כגון הפלי שקורין ר"ב איזין או הפיס של רחים (מהרי"ל), בכלן לא מהני להו הגעלה, וכן סלים שמשמשין בהן חמץ דינם כנפכה, אבל שקים ישנים נוהגין בהן התר על ידי כבוס, וצריך להתיר כל התפירות שבהן קדם הכבוס (תרומת הדשן סימן ק"ו):

יט טהרת שקורים פאל"ה יש אומרים שאין מועיל לה הגעלה וצריך לקנות חדשה:

כ השהלחנות והתבות שמצניעים בהם אוכלין כל השנה גילים לערות עליהם וותחין, לפי שלפעמים נשפך מרק מן הקדרות לתוך:

כא לחביות של חרס שנתנו בהם שכר שעורים מתרים בהגעלה או בערוי ג' ימים. הגה והגעלת החבית יעשה בדרך זה, ולבן אבנים וישמים בהם ויערה עליהם ורתחים מקלי ראשון, וינגלגל החבית שגזיע הגעלה לכל מקום (הגהות מימוני פרק ה), ובדיעבד אם נתנו בהם יין או דבש בלא הגעלה רק שהדיחן היטב תחלה מתר לשותות ממנו בפסח (מדרכי פרק כל שעה והגהות אשרי פרק ב דעבודת אלילים ותרומת הדשן בסימן ר"א):

כב כל הכלים אפלו של חרס, שנושתמש בהם חמץ בצונן, מתר להשתמש בהם מצה אפלו בחמין, חוץ מבית שאור ובית חרסת, שאף על פי שלא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן אסור להשתמש בהם מצה בחמין, אבל בצונן להניח בהם מצה אפניה מתר, אבל אסור ללוש בהם, וכל זה בלא הגעלה, אבל על ידי הגעלה,

אפלו בית שאור וחרסת מתרים אם אינם של חרס, אבל לשל חרס לא מהני הגעלה, ואפלו לא נשתמש בהם חמץ אלא בצונן לא ישתמש בהם מצה אפלו בצונן, והאידינא נהגו עלמא דלא לאשתמושי בפסחא במאני דפחורא עתיקי (פרוש, כלי חרס ישנים). ותנור של בית החרף דינו ככלי חרס, ואסור לשום שום דבר על התנור בפסח (מהרי"ו):

כג כלי חרס המצופין בהתוף זכוכית, דינם ככלי חרס: הגה ויש מקומות שנהגו שלא להשתמש בכלי חרס גליזאר"ט אפלו חדשים (מהרי"ל), ואין להחמיר רק במקום המנהג (תשובת מהרי"ו):

כד כלי עץ המצפים בסמנים שקורין פרינס, דינם ככלי חרס: הגה ויש מקומות שמחמירים שלא להשתמש בכלים צבועים, אפלו הן חדשים, (מהרי"ל) וכן המחפין בכדיל, ואין להחמיר בזה רק במקום שנהגו אסור (תשובת מהרי"ל):

כה קבל כלי השתייה, בין צלוחית בין כוסות, מתרים בשטיפה, בין שהם של זכוכית בין שהם של עץ בין שהם של מתכת בין שהם של חרס, ואף על פי שלפעמים נוהגים בהם לחם חם, כיון שרכ תשמישן אינו אלא בצונן סגי בשטיפה, שלא הלכו בכל כלי אלא אחר רב תשמישו: הגה מיהו יש מחמירים ומצריכים הגעלה, וכן נוהגין (ועין לעיל סעיף ו):

כו כלי זכוכית, אפלו מכניסין לקיום וואפלו משתמש בהם בחמין, אין צריך שום הכשר, שאינם בולעים, ובשטיפה בעלמא סגי להו: הגה ויש מחמירין ואומרים דכלי זכוכית אפלו הגעלה לא מהני להו, וכן המנהג באשכנז ובמדינות אלו (סמ"ק ואגור). וכן כלי כסף שיש בתוכן התוף זכוכית שקורין גישמעלצ"ט אין להגעילו, אבל מבחוץ אינו מזיק (תרומת הדשן סימן קל"ב):

⊕ באר הגולה ⊕

ת טור בשם אבי העזרי א טור ב שם וכן כתב הגהות מימוני בהלכות הגעלה ממשנה סוף פרק קמא דמכשירין ג טור לדעתו וכן דעת רב הפוסקים ד טור בשם ר"י ורא"ש ה רבנו ירחם וכן כתב בהגהות מ"י פרק ב ו טור וכן כתב הגה"מ בפרק ה' ז בגמרא דפסחים ל' ח כל בו ט כל בו י הגה"מ פרק ה ותרומת הדשן מדרבי הסמ"ק כ טור ל טור בשם ר' יואל ובית יוסף בשם רב הפוסקים כיון דתשמישו בצונן מ מהא דשמואל פסחים ל"ז כגרת הרא"ש שם נ הרא"ש שם בשם ר"י ושאר פוסקים שם בגמרא דף ל' ע כגרת הרי"ף שם וכמו שפרש הר"ן שם פ שם בגמרא צ טור בשם רב האי ק טור מהא דצנתי לעיל סעיף ד ר תשובת הרשב"א ש הר"ן בפרק ב' דפסחים ת הרשב"א בתשובה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ואין לשנות. מיהו, פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבטול, וכן מתר להדליק בשמנים הנעשים מהם, ואין אוסרים אם נפלו לתוך התבטול (יב) וכן מתר להשהות מיני קטניות בבית (תורת הבית סימן קי"ג) ונרע אקליז"א (מהרי"ל) ואני"ס אליגד"ר אין מיני קטניות, ומתר לאכלן בפסח, בן נראה לי:

ב י' העושה עשה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם דגן, יוצא בה ידי חובתו בפסח:

ג האם לא בררו החטים מאכלית עכבר, אין בכך פלוג: הגה וכן אם לא בררו ממנו אותו דגן שצמח. מיהו צריך לראות שאין בו כל כך שלא יהא ששים כנגדו מן הקמח (הגהות מימוני בשם סמ"ק ותרימת הדשן סימן קי"ד):

ד החטים שעושים בהם מצת מצונה, טוב לשמרן שלא יפלו עליהם מים משעת קצירתה, ולפחות משעת טחינה. ובשעת הדחק מתר לקח קמח מן השוק:

ה האידנא אסור לתת, בין חטים בין שעורים:

ו שקים שנותנים בהם קמח כל השנה, אם רוצה לתן בהם קמח ומכבסים אותם יפה, צריכים להתיר קדם הכבוס כל התפירות שבהם בקצוות או אם הם מטלואים:

ז כשמוליכים השקים שיש בהם קמח מהרחים, אסור להניחם על גבי בהמה שאין אפף או עור עב תחת השק: הגה וכן יזהר לכתחלה שלא להניח הרבה שקים עם קמח זה על זה במקום שאפשר (מרדכי סוף פרק אלו עוברין):

ח לנוהגין לנקר הרחים, משום דזמנין נתנו בהם תבואה לתותה לסלת, וינוהגים שקמח הראשון שנטחן אחר הנקור שומרים אותו עד לאחר הרגל. הגה ואנשי

יומו, (וכל שכן פלי של אסור. על כן נהגו שלא להגעיל שום פלי בן יומו:

ג ילא יניח פלים הרבה לתוך פלי ויגעילם יחד (אם נוגעים זה בזה):

ד האם מגעיל בצבת יגלגל הפלי, דאם לא כן במקום הצבת לא סליק דיקולא דמנא:

ה ואין מגעילין בחמי טבריה אפלו פלים שדינם כפלי שני, מפני שאינה תולדת האור, וכבולעו כף פולטו, מה בולעו על ידי תולדת האור אף פולטו על ידי תולדת האור: הגה מיהו אם נשתמש בו רק במי טבריה, מגעילו בהן (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואין מגעילין בשום משקה רק במים, מיהו בדיעבד מהני הגעלה בכל משקה (בית יוסף בשם ארחות חיים). אם מגעיל הרבה פלים ביורה עד שמרב פליטת הפלים נעשו המים כציר, אין להגעיל עוד באותן המים (ר"ן פרק כל הבשר):

ו יפלי גדול שאינו יכול להכניסו תוך פלי אחר מחמת גדלו, עושה שפה לפיו "בטיט כדי שיתמלא היטב ויגיעו המים בשפתו וממלאו מים ומרתיחו, ט"א יקח אבן רותחת או לפיד אש וישליכנו לתוכו בעודו רותח ומתוך כך ירתיחו המים יותר ויעלו על שפתו:

ז נוהגין לשטף הפלי במים קרים אחר הגעלה מיד:

**סימן תנג - דיני החטים
והחינתם למצות. ובו ט' סעיפים:**

א אלו דברים שיוצאים בהם ידי חובת מצה, בחטים ובשעורים ובקסמין ובשבלת שועל ובשפון, (והמנהג לקח לכתחלה חטים) (מהרי"ל), באכל לא בארז ושאר מיני קטניות, וגם אינם פאים לידי חמוץ, יומתר לעשות מהם תבטול: הגה ויש אוסרים (טור והגהות מימוני פרק ה ומרדכי פרק כל שעה). והמנהג באשפנו להחמיר,

המשך הלכות פסח, סימן תנא - דיני הגעלת כלים

כז אשפור ישן שצלו בו עופות בפסח, מתרין, אף על פי שמקדם צלו בו בשר מלוח ממלח שלא נבדק: הגה מיהו אין להתיר רק בדיעבד. וכן הברזות שפחכיות של יין נוהגין להדיחן (אגור מהרי"ל), וכן העצים שתוחבין בהם כלי שתיה צריכין הדיחה לשום בהם פלים בפסח (מהרי"ו):

**סימן תנב - זמן הגעלת הכלים.
ובו ז' סעיפים:**

א איש לזהר להגעיל קדם שעה חמישית, כדי שלא יצטרף לדקדק אם הפלים בני יומן או לאו, (או אם יש ס' במים נגד פלי שמגעיל או לאו) (טור), וכן אם מגעיל פלים שבליעתן מועטת עם פלים שבליעתן מרבה וכן אם משהה הפלים בתוך היורה יותר מדאי ואינו משהה אותן כל כך, וכן כדי שלא יצטרף לזהר שלא ינחוו המים מרתיחתן: הגה אף רבים חולקים וסבירא להו דאין הגעלה מועלת כלום אם אין המים רותחים (כן משמע מהרא"ש וסמ"ג ותרימת הדשן סימן קל"א ואגור וטור בסימן ק"ה) על כן יש לזהר אפלו קדם זמן אסורו שלא ינחוו מרתיחתן כל זמן שמגעיל (דעת עצמו) וישלא יכניס הפלים עד שירתיחו המים, וכן כדי שלא יצטרף להגעיל היורה הגדולה שמגעילים בה תחלה וסוף: הגה ואם לא הגעיל קדם זמן אסורו יכול להגעיל עד הפסח, שאז חמץ במשהו ואינו מועיל הגעלה, שחזור ובולע, אבל מתר ללבן פלי תוך הפסח (דעת עצמו ותשובת רשב"א) וכשמגעיל קדם פסח לאחר שש, צריך לזהר בכל הדברים הנזכרים שאין צריך לזהר בהן קדם שש:

ב איש לזהר מלהגעיל פלי הבשר וכלי חלב ביחד, אלא אם כן אחד מהם אינו בן

⊕ באר הגולה ⊕

א מרדכי בפרק ב דפסחים [סימן תנג] א טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב דפסחים ג הרשב"א בתשובה ד מרדכי בפרק ב דפסחים בשם הרוקח ה מצא כתוב בשם ספר הגאון ו ארחות חיים ז עבודת גלולים ע"ח לשון הרי"ף והרא"ש ט הרא"ש ז והמרדכי בפרק ב דפסחים י טור בשם תשובת רש"י ושאר פוסקים [סימן תנג] א משנה פסחים ל"ה ב שם בגמרא ג מהא דרב הונא שם ד משנה פרק ב דחלה וכתבו הרמב"ם בפרק י ה לדעת הטור ותשובת הרמב"ן בסימן קי"ו ו טור בשם הרי"ף מימרא דרבא שם מ' ז כמו שכתב הרא"ש ממיקרא דרב הונא שם ח טור בשם גאון ט הרי"ף והרא"ש בפרק ב' דפסחים ורמב"ם בפרק ה י תרימת הדשן כ שם ל האגור בשם מהרי"ל מולין ותשובת אשכנזים מ שם

מעשה רגילים לילך בעצמם אל מקום הרחיים לראות הם בעצמם לטחינת קמחיהם (מִרְדְּכִי):

ט יצריך לטחן החטים יום או יומים לפני הלישה, ואם טחנו בערב פסח, יש אומרים שאסור ללוש מצה בו ביום, לפי שהקמח בשעת טחינה רותח ומחמם המים והעפה נוחה להחמיץ:

סימן תנר - באיזה מצה אינו יוצא ידי חובתו. ובו ד' סעיפים:

א אין יוצאין לא בפת סבין ולא בפת מרסן, אבל לש הוא את העפה בסבין ובמרסן שבה ויוצא בה. ויוצא במצה מסלת נקנה ביותר, ואין אומרים אין זה לחם עני. הגה וטוב לכתחלה שלא לעשות המצה רחבה יותר מדאי, דהוי פאשישה (מהרי"ו):

ב געטת הפלבים, בזמן שהרועים אוכלים ממנה יוצאים בה, ואם לאו אין יוצאין בה, ישאין זו משמרת לשם מצה: הגה כף הם דברי הרמב"ם, אבל יש אומרים הטעם משום שאינו קרוי לחם כל זמן שאין הרועים אוכלים ממנו, וכן נראה עקר (טור) יורה דעה סימן ש"ל, ור"ש בפרוש דמסכת חלה פרק קמא):

ג הליכא בזמן הזה דינדע למחלט, הלכך כל מין חליטה אסור:

ד אין אדם יוצא ידי חובתו במצה גדולה, במה דברים אמורים כשגזול מצה, אבל אם גזל חטים או קמח ועשאו מצה, יוצא בה שקנאה בשנוי, ודמים לבד הוא חיב לו: (ולענין ברכה, ע"ל ריש סימן תרמ"ט):

סימן תנה - דין מים שצננו. ובו ו' סעיפים:

א אין לשין אלא במים שלנו, בין שהם מי בורות ומעינות בין שהם מי נהרות. ושואבין אותה מבעוד יום (סמוך לבין השמשות) [ד"ע והגהות מימוני פרק ה] או בין השמשות, ואין לשין בהן עד שיעבר הלילה כלה, ויכולים לשאב יום אחד לימים הרבה, ואם הזמן חם יניחם

במרתף שהוא קר, ואם הזמן קר יניחם באויר פי המרתף הוא חם, ויצריך להשכים ולהכניסם לבית קדם שיזרח השמש ואפלו ביום המענן: הגה ואם לא הכניסם בהשפמה, אם לא עמדו כל כך עד שהתחמו, אינו מדיק, ויותר טוב להעמידם תחת התקרה שמה ישכח להכניסם בהשפמה (בית יוסף בשם ארחות חיים). וכשמוליד המים תחת אויר הרקיע יש לכסותו (תורת הבית סימן קט"ו בשם סמ"ג וסמ"ק ומהרי"ק).

כשחל פסח באחד בשבת יש לשאב המים אור י"ג, דהינו כליל ה' (מִרְדְּכִי טוף פרק קמא דפסחים). לכתחלה יש לשאב מן הנהרות ולא מן הבארות (אשרי ומרדכי), אבל כשהנהרות גדולות מהפשרת שלגים וגשמים, טוב יותר לשאב מן הבארות (מהרי"ו). ואין לשפף מים שלנו מכת מת או תקופה הנופלת (מִרְדְּכִי פרק כל שעה והגהות מימוני פרק ה), ומכל מקום טוב לכתחלה להשים בהם ברזל. גם אסור לשאב מים על ידי אינו יהודי למצות של מצוה, ואף לשאר מצות ישאב ישראל (מִרְדְּכִי ומהרי" ברי"ן ומהרי"ל) אם אפשר. ונוהגין לטל מים מיחדים למצה של מצוה. ונוהגין לקח כלי חרס חדשים, ואין לשנות המנהג אבל בשל עץ אין להקפיד (כל בו):

ב יש אומרים שמים המכנסין בסיסטירנה מתר ללוש בהם סמוך לשאיבתן, ואין להקל בדבר אם לא בשעת הדחק:

ג אין ללוש במים חמין אפלו לא נתחממו אלא בחמה, ולא במים הגרופים מדוד גדול שנתחמו עבה ותלוי על מקום האש ומים שבתוכו פושרים, אפלו כשאין האש תחתיו, ואם עבר ולש, בין באלו בין במים שלא לנו, אסור. ויש חולקין ומתירין בלש במים שלא לנו, ויש אומרים דבשוגג מתר, ובשעת הדחק יש לסמך עליהם. הגה ואפלו בלא דחק יש להתיר אם עבר בשוגג ולש במים שלא לנו (רבנו ירחם ובית יוסף):

ד מים שלא לנו שנתבטלו חד בתרי במים שלנו, לשין בהם:

ה ענוהגין שלא לתן מלח במצה, וכן הדבר. (ואפלו בדיעבד יש לאסור) (מִרְדְּכִי ודעת עצמו):

ו כלש המצה קצח ושמשמין ובמיני תבלין, כשרה, בין שיש בה טעם מצה, וימכר מקום אין לתן בה תבלין, לפי שהוא חד ומחמם העפה: הגה ופלפלין אפלו בדיעבד אסור, וכן אם נפל בה סיד (מהרי"ב):

סימן תנו - שעור פמות אישת המצות. ובו ג' סעיפים:

א אין לשין לפסח עפה גדולה משעור חלה, שהיא מ"ג ביצים וחמש ביצה בינונים, והוא עשרון. וכן ישעור אותה. ימלא כלי מים ויערה המים ממנו לכלי אחר, ואחר כך יתן ארבעים ושלש ביצים, ויחזיר בו המים שערה ממנו והמים שיותרו יתנם בכלי אחר, והכלי המחזיק אותם הוא המדה למלאתו מקמח, ויהמדה מחוקה ולא גדושה, ושעורה מקמח חטה מצרית חמש מאות ועשרים דראהם מצריים בקרוב. הגה ולא ידחק הקמח במדה, דאם כן לא ללוש יפה. וטוב לומר בשעת נתינת הקמח למדה, שעושה לשם מצוה (מהרי"ל):

ב יאם לש יותר משעור זה, מתר בדיעבד: ג יאף על פי שאין מודדין קמח ביום טוב ללוש, ביום טוב של פסח שאין לשין עפה גדולה מעשרון מתר למדד. ויש אוסרים, אלא יקח באמד הדעת, ולא ירבה על עשרון (והכי נהוג).

סימן תנו - דין הנהגת החלה בעפת מצה. ובו ב' סעיפים:

א מפני שצריך לדקדק בשעור העפה שלא להרבות בה משום חשש חמוץ ומוטב שימעט בה, לכן טוב לקרב העסות יחד בשעת הפרשת חלה שישקו זו בזו, דשמא יש בהם שלא היה בה בשעור. ואם אי אפשר להפריש חלה בעודה עשה מפני המהירות, ופרישנה אחר אפיה מיד, שיתן כל המצות בסל והסל מצרפם לחלה, וזהו הדרך היותר נכון. הגה ואם

באר הגולה

נ האגור בשם שבלי הלקט על פי הירושלמי [סימן תנר] א טור בשם הרמב"ם בפרק ו ממשנה ז' פרק ב דחלה ב ברייתא פסחים ל"ו ופרוש רמב"ם וכן פסק הרא"ש דברי הר"ף: ג משנה פרק קמא דחלה ד הרמב"ם לפי פרושו שם שהעפה הנעשית לכלבים ושלם יאכל ממנה שום אדם אינה תיבת חלה ואינה לחם גם לענין חובת מצה בפסח ה טור בשם הגאונים וכן פסק שאר פוסקים] ו הרמב"ם שם וכן דקדק הרא"ש מפרק ב דפסחים והרב המגיד מן הירושלמי ז הרב המגיד שם [סימן תנה] א מימרא דרב יהודה פסחים מ"ב ב הרא"ש שם וכן פתב הכל בו ג רש"י ובעל הלכות גדולות ושאר רב פוסקים ד תשובת הרשב"א ה טור בשם אביו הרא"ש ו ארחות חיים ז ארחות חיים בשם הראב"ד ח בית יוסף ט שם בגמרא מ"ב י בפרוש רש"י שם כ שם וכרב אשי ל טור בשם הר"ף והר"ף גאות לפרושו דבמים שלא לנו פליגי וכן פתב הרמב"ם בפרק ה מ טור לפרוש רש"י וכן פסק הרא"ש שם נ שם בשם אבי העזרי ורבנו ירחם ס סמ"ג בשם ר' חייאל וסמ"ק ע טור ובית יוסף פ רמב"ם בפרק ה והרא"ש והמִרְדְּכִי בפרק ב דפסחים מהא דמנחות כ"ג צ טור בשם רוקח ושם כתבו פלפלין אסור התבלין פתב הכל בו בשם הראב"ד [סימן תנו] א מימרא דרבא פסחים מ"ח ב טור ושאר פוסקים ג תשובת הרשב"א והרא"ש בהלכות חלה ושאר פוסקים ד טור בשם הר"ר יונה והרא"ש ושאר פוסקים ה תוספות והרא"ש לדעת הפתחירין ו שם בבבב"א כ"ט והר"ן ז הר"ף והרמב"ם והעשור ושאר פוסקים [סימן תנו] א טור ב מימרא דרב יוסף וכו' אליעזר פסחים מ"א

היה בו שעור חלה ושכח להפריש, יפריש אחר כך, ואפלו צרוף סל לא צריך. ואם לקח ממקצת העסות וממקצת לא לקח ונתערבו, צריך לקח חלה מכל אחד ואחד, או ללוש עסה אחת ויקח ממנו גם כן על אותו שנתערבו, ואם מכיר מזה אחת שחייבת בחלה, נוטל ממנה על האחרת (הגהות מימוני פ"ק ג ומדרכי ריש פ"ק אלו עוברין ובית יוסף בשם תוספות פ"ק קמא דביצה):

ב יהלש עסה ביום טוב של פסח לא יקרא שם לחלה עד שתאפה, שאם יקרא לה שם אינו רשאי לאפותה, ואם ניחנה כך תחמיץ ואינו רשאי לשרפה ביום טוב. ואם שכח וקרא לה שם, יטילנה לצונן וימנענה מלהחמיץ: הגה ואם יש כהן קטן שלא ראה קרי או גדול שטבל לקריו, מתרים לאפות החלה בשבילו (טור). ויש אומרים שאין מאכילין חלה בזמן הזה לשום כהן (מהרי"ו). יש אומרים דמתר ביום טוב ללוש פחות מכשעור כדי לפטר עצמו מן החלה (ר"ן ריש פ"ק אלו עוברין):

סימן תנח - מצוה ללוש המצה בערב פסח. ובו סעיפים אחד.

א "נוהגים שלא ללוש מצת מצוה בערב פסח עד אחר שש שעות, שהוא זמן הקרבת קרבן פסח, ובי"ד שחל להיות בשבת בלשין בערב שבת אחר שש שעות:

סימן תנטו - מקום וסדר לישת המצות. ובו ו' סעיפים:

א "אין לשין במקום השמש, וביום המעונן אסור תחת כל אור הקיע, משום דיומא דעיבא בלה שמשא: הגה ועל כן נהגו לזרז מללוש נגד החלון הפתוח אפלו אין שם שמש, שמא יהיה מענן ולא אדעתה (תרומת הדשן סימן קצ"ג) וכן יש לזרז מלהוליך המצות לתנור תחת הקיע מגלה, וכן המים או הקמח (הגהות מימוני פ"ק ה בשם סמ"ק, ומהרי"ו). ב"לא יתקרב ללוש אצל התנור מפני חם התנור:

ב "לא יניחו העסה בלא עסק ואפלו רגע אחד, ויזכר זמן שמתעסקים בו אפלו כל

היום, אינו מחמיץ. ואם הניחו בלא עסק שעור מיל הני חמיץ, ושעור מיל הני רביעית שעה וחלק מעשרים מן השעה: הגה ויש להחמיר למהר בענין עשיית המצות, כי יש לחוש שהשחיות יצטרפו לשעור מיל או שיהיה במקום חם שממחר להחמיץ (הגהות מימוני פ"ק ה ומדרכי פ"ק אלו עוברין). ואחר שנתעסקו בפצק

ה ונתחמם בידיים, אם יניחוהו בלא עסק מיד יחמיץ. ואם התחילו בשתי עסות באחד והחמיצה האחת, ביודע שהחמיצה גם השנית, אפלו אין רואין בה סימני חמיץ. ואם החמיצה עד שישיש בה סדקים, אפלו לא נתערבו הסדקים זה בזה אלא אחד הולך הנה ואחד הולך הנה הני חמיץ גמור והאוכלו חייב פרת. ואם אין בו סדק, אלא הכסיפו (פרוש נשתנה מראיתו ללכן. ערוף) פניו פאדם שעמדו שערוותיו, האוכלו פטור: הגה ואם המצה עשויה ונרא שלא תבא לידי חמיץ, מתר לשברה ולחזר לעשותה כדי שהעסק יבטל החמוץ, מיהו, טוב לזרז לכתחלה (מהרי"ל בשם אגדה ורוקח):

ג אם האשה שהיא לשה היא מקטפת במים, לא תקטף באותם מים שמצננת בהם ידיה מפני שהם מתחממים ומתחמיצים את העסה, אלא יהא לה כלי אחר מלא מים שתקטף בו: הגה ומיהו, בעברה ולא צננה ידיה, מתר (רמב"ם פ"ק ה):

ד "אם לש אחר זמן אסור חמיץ אלו המים עם שאר המים שרוחצים בהם הערבה לא ישפכם אלא במקום מדרון כדי שלא יתקבצו במקום אחד ויחמיץ: הגה והכלים שמתקנים בהם המצות והספין שחותרין בו העסה, יגררם תמיד בשעת עשיה שלא ידבק בהם הפצק, ולאחר עשיה ידיהם וינגבם היטב לחזר ולתקן בהם פעם שנית (מהרי"ל), וזהו צדיף טפי ממה שנוהגין לגררן, כי אי אפשר לנקותן היטב על ידי גרידה, והתחמיר, יגררן ואחר כך ידיתן (דעת עצמו). וביום טוב מתר לעשותו על ידי אינו יהודי, ואם אין אינו יהודי יטילם לצונן או יתנם לתנור שיאפה הפצק שעליהם. והערבות

שאפשר לתת דבר בתוכו, מתר להדיח, וכן כל פיוצא בזה. ויש לזרז בערבה שלשין בה שלא יהיה בו שום גמא או סדק שלא יוכל לנקרו אחר הלישה ותחמיץ, ואחר כך לשחזור ולש בו מתערב בפצק (מהרי"ל) ולא יתן הערבה על פר או כסת צמר בשעת הלישה, שמחמם הערבה, אבל על של עור שרי (מהרי"ו):

ה לעברה ולשה תחת השמש, הפת מתרת: ואם העסה רכה לא יוסיף בה קמח, אלא עושה עסה קטנה מגבול קשה ויערובה עם העסה הרכה: הגה וירחיק המצות מהקמח, כי הקמח הנדבק בהן בא אחר כך בתבשיל ומתחמץ (מדרכי ריש פ"ק אלו עוברין):

סימן תס - דיני מצת המצוה.

ובו ז' סעיפים:

א "אין לשין מצת מצוה ולא אופין אותה על ידי אינו יהודי ולא על ידי חרש שוטה וקטן:

ב "הרא"ש היה משתדל במצת מצוה ועומד על עשייתה ומזרז העוסקים בהם ומסייע בעריכתה, וכן ראוי לכל אדם לעשות להטפל הוא בעצמו במצוה:

ג יהלש אחר זמן אסור חמיץ יאמר בשעת לישה כל פרוורים שיפלו בשעת לישה ויעריבה, ויזכר בצק הנדבק בפלים אני מבטל אותם, כדי שנמצא שמבטלן קדם חמוץ:

ד "אין עושין סריקין המצירין, דהינו לציר בפת כמין חיה ועוף, ואכל כל מה שעושים אותו במסרק כדי שלא יתפח וכן מה שמנוקבין המצות, מתר, ומכל מקום טוב למהר לעשותן שלא להשהות בהם: הגה ויש לעשות המצות רקיקין ולא פת עבה כשאר לחם, כי אין הרקיקין ממהרין להחמיץ:

ה "אין עושין בפסח פת עבה טפח:

ו "אין להקל במה שהחמירו הקדמונים שלא לעשות פאנדי"ש או פלאדוני"ש:

ז "אין לתן ביצים שלמים במצה, שתאפה עמהם:

באר הגולה

ג משנה פסחים משנה ז וכו' אליעזר הסכמת הפוסקים ד הרא"ש שם בשם רבנו תם (סימן תנח) א טור בשם אבי הרמב"ם שם בשם אביו הרא"ש ובשם המדקדקים שאופין הכל קדם מועד שאם יש משהו חמיץ יתבטל קדם זמן אסור (סימן תנטו) א מימרא דרבא פסחים מ"ב ב יומא כ"ח ג הרא"ש שם בפ"ק ב דפסחים ד מהא דרבא שם וכפשוטי"ו או מפשנה מגן אברהם ובחכמים ה בריתא שם מ"ו א שם בגמרא ז תשובת הרא"ש כלל י"ד ח משנה שם מ"ח ט משנה שם מ"ח ובחכמים י מימרא דרבא שם מ"ב וכפשוטי"ו הר"ן כ משנה שם מ"ב וגמרא מ"ב ל הרמב"ם בפ"ק ה שלא כדעת הרא"ש דאסור מ תרומת הדשן (סימן תכ) א טור בשם השאלות ורב כהן צדק וכן פסקו שאר פוסקים ב שם ג טור וכן כתב המדרכי בפ"ק ג דפסחים ושא"ר פוסקים ד שם במדרכי ושא"ר פוסקים ה בריתא פסחים ל"ז ו טור וכן כתב הכל בו ז רבי ירחם ממשמעות הגמרא ל"ז ח ארחות חיים ט שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תסא - דיני אפינת המצה.

ובו ה' סעיפים:

א "תנור שאופים בו חמץ, צריך לזרוק כשיסיקוהו כדי לאפות בו מצה, שילכו הגחלים על פני פלו, ואין די לו בלהקה, דכמו שבוילע על ידי גחלים כך פולט על ידי גחלים, ושיהו נצוצות נתזין ממנו, הלכך אם הסיקוהו כמה פעמים קדם הפסח אינו מספיק, אלא אם בן פון להתירו לצרף פסח, כי שמא לא הלכו הגחלים על פני פלו כל זמן שלא פון לכך. ויש נוהגין להטיל בו קרקע חדש כדי שלא יצטרכו הסק, ומנהג יפה הוא: הגה וכשמכשירו על ידי הסק, טוב וישר הוא לחזר ולהסיק לצרף האפינה ולא לעשות הכל בהסק אחד (תשובת מהרי"ב):

ב "טפקא (פרוש), אחד מן הרעפין שמכסין בהם הגג, קופי בלע"ז) של חרס חדשה, לא שגא הסיקה מבפנים או מבחוץ, מתר, כיון שהאור שולט תחתיה, אף על פי שאין שלהבת עולה על גבה מרתח רתח והפת נאפית מיד ואינה באה לידי חמוץ, אבל צריך להסיק תחלה, בין תנור בין כוביא בין באלפס בלא מים בין בקרקע, אבל להדביקו תחלה ואחר כך להסיק ייש אוסרים, וטוב לזרוק, ויש מי שאומר שראוי למחות שלא יעשו חרות ברמץ (פרוש, אפר חם צניירוני בלע"ז):

ג "מצה שנאפית עד שאם פורסין אותה אין חוטין נמשכים ממנה, יוצאין בה: (הגה) ויש לזרוק שלא ללקחה מן התנור קדם לכן (דעת עצמו) ולהחזירה כי תוכל לבא לידי חמוץ (מהרי"ל):

ד יוצא אדם במצה שרויה והוא שלא נמוחה, אבל אם בשלה אינו יוצא בה:

ה "אם אפו חמץ עם מצה, לא נאסרה, אלא אם פן נגעה בחמץ, ונוטל ממקום שנגעה כדי נטילת מקום והשארה מתר. הגה מצה שנתפלה בתנור ודבוקה עד שאין שולט שם האש, אוסרין אותה תוך הפסח, אבל שאר מצות שבתנור מתרים, וקדם פסח אין לאסר רק מקום דבוקה (תרומת הדשן סימן קנ"ז ופסקיו סימן קמ"ה).

מצה נפוחה באמצעייתה אסורה, אבל אם עלה עליה קרום כדרך שעולה על הפת בשעת אפיה, מתרת (מהרי"ל) אם שני מצות שוכבות זו על זו בתנור קדם אפינתן, אסורים, דהיינו כמצה כפולה (מהרי"ט), וכן יש לזרוק שלא יגעו זה בזה בתנור בעודן לחין, כי אין האור שולט במקום נגיעתן וכאין לידי חמוץ (בית יוסף בשם ארחות חיים):

סימן תסב - דין מי פרות אם

מחמיצין. ובו ז' סעיפים:

א "מי פרות בלא מים אין מחמיצין כלל, ומתר לאכל בפסח מצה שנלושה במי פרות אפלו שהתה כל היום, אבל אין יוצא בה ידי חובתו מפני שהיא מצה עשירה, וקרא פתיב, להם עני:

ב "מי פרות עם מים ממחרים להחמיץ יותר משאר עסה, הלכך אין ללוש בהם, ויאים לש בהם יאפה מיד:

ג "מתר ללוש בזמן אף על פי שאי אפשר לו בלא טפת מים שנפולת בשעת הבציר, ואף לכתחלה רגילים לתן מים בשעת הבציר כדי להתיר נצוק, ואף על פי פן אין לחוש להם, הואיל וכבר נתבטלו המים בזמן קדם שלשו העסה:

ד "מי ביצים ושאר משקים, כלם הוו בכלל מי פרות: הגה ובמדינות אלו אין נוהגין ללוש במי פרות, ואפלו לקטף המצות אין נוהגין רק לאחר אפינתן בעודן חמין, ואין

לשנות, אם לא בשעת הדחק לצרכי חולה או זמן הצריך לזה:

ה "הלש עסה במי פרות טוב לעשותה פחות משעור עשרון כדי שלא תתחבב בחלה:

ז "חטה שנמצאת בדבש או בזין וחמץ מתר, ובלבד שלא נתערב בהם מים:

ז "יש לברר המלח מחטים שלא יהיו בתוכו, כי כשהמלח מתחלחל הוא נכנס מעט מעט בחטים ומתחמץ:

סימן תסג - אם מתר לחרף שני שבילים יחד, ודיני פרמל. ובו ג' סעיפים:

א "מתר לחרף שני שבילים ביחד, ולא חישינן שמא יצאו מים מאחת לחברתה, שהם מי פרות ואינם מחמיצים:

ב "בתיקא, שהוא תבשיל העשוי משמן ומלח עם קמח מתר, והוא שלא יהא בו מים: הגה ולידין שנוהגין להחמיר במי פרות גם זה אסור:

ג "פרמל שמהבהבין אותו באור וטוחנין אותו, אין מבשלים הקמח שלו במים, שמא לא נקלה באור יפה ונמצא מחמיץ כשמבשלים אותו. וכן כשמוליין הקדרות החדשות (פרוש, שנותנים קמח לתוך המאכל להקפות), אין מבשלים בהם אלא מצה אפוייה שחזר וטחנו אותה:

סימן תסד - חרדל שנתערב בתוכו קמח. ובו סעיף אחד:

א "חרדל או שאר מיני טבול שיש בהם מים אין נותנין בהן קמח. ואם נתן לתוך החרדל, יאכל מיד ולא ישהנו שמא יחמיץ. ובשאר מיני טבולין, כיון שאינם חדין כמו חרדל ודאי החמיץ, וצריך לשרפו אם הוא אחר זמן אסור חמץ: הגה והמנהג שלא לאכל חרדל כלל בפסח אפלו נתערב קדם פסח, דהיינו כמיני קטניות שנוהגין בו אסור (הגהות מ"מני ריש פרק ה ותרומת הדשן סימן ק"ג):

באר הגולה

[סימן תסא] א טור בשם הרב רבנו יונה ב טור בשם רב נטורי א שם בשם רב עמקם ד ארחות חיים ה בריתא פסחים ל"ז ו בריתא שם מגן אברהם וכו' יוסי ז טור בשם רבנו תם ח בית יוסף לדעת הרא"ש שהביא הטור [סימן תסב] א טור בשם ר"י ממימרא דר' והושע בן לוי פסחים ל"ה ב שם בכריתא ג טור מבריתא דאין לשין וכו' שם ד שם בריתא ובתקמים ה סמ"ג ז טור בשם ר"מ והרא"ש ב"ב דפסחים. ז סמ"ק סימן ר"ט בשם ר' נתנאל מפני שאינה מקבלת טמאה ואסור לשרפה ואסורה לטמאים כדלעיל בס"ס תצ"ו בהג"ה עין ביהודה דעה סימן שכ"ד ח טור ודלא כהירושלמי וכן כתב הרא"ש בפרק ב' דפסחים ט הנהת מ"מני פרק ט [סימן תסג] א פסחים מ' ויכרב ב שם ל"ט ג בריתא שם וכמבאר בסימן דלעיל סעיף ב' ד שם מימרא דמר וזכרנו ה לשון רמב"ם בפרק ה' [סימן תסד] א משנה פסחים מ' וכת"ק וכדמפרש לה רב כהנא

סימן תסה - דיני מרסן בפסח.

ובו ג' סעיפים:

א אין שורין מרסן לתרגולים בשום פנים כולא חולטין: הגה וכשנותנים להם שעורים או חטים לאכל, יזהר שלא להשליכם במקום לח שיבאו לידי חמוץ (מהרי"ו):

ב אין האשה שפה מרסן על בשרה אפלו יבש:

ג אם שפשו מרסן באנו לח ממים, יש מי שאומר שהאנו אסור: הגה והכי נהוג לענין אסור חמץ שהוא במשהו, ויש לזהר שלא להקב העופות בקשין, שמא יהיו שם חטים או דגן מחמץ ויתן טעם בעופות בשעת ההקב:

סימן תסו - אם הרק ומי רגלים

ודמיו מהמיצים. ובו ו' סעיפים:

א לא ילעס אדם חטים ויתן על גבי מפתו מפני שהן מחמיצות, שהרק מחמיץ:

ב הנותן שעורים לבהמתו ומצא בהם ריר, צריך לבערם: הגה אבל מסתם אין לחוש, הואיל וכבר בטל (דעת עצמו) ויש מחמירין לבער כל הנותן מן הבהמה אף על פי שאין רואה עליו ריר (מרדכי ריש פרק אלו עוברין בשם הרקח):

ג ישק מלא קמח שנתלחלח מזעת החומה מטר ויש אוסרים:

ד הנפלו מים על קמח או נתלחלח השק, יאחו בידו כל המקום המלחלח בשק עד שצריך כל הקמח שבשק, ואם אי אפשר לעשות כן, ירקד הקמח והשאר מטר, ודוקא כל זמן שהוא מלחלח, אבל אם נתביש הלחלוחית לא מהני רקוד, דמפרך ומתערב עם השאר, ואסור לאכלו בפסח, אלא ירקדנו וישמרנו עד אחר הפסח. ואם נתביש בפסח אסור להשהותו:

ה הטל מחמיץ, וכן מי רגלים ומי הפה והחטם והעין והאזן (אבל דם) (רבנו ירמיה) ויחלב וזעת אדם אינו מחמיץ (טור):

ו קמח שנפל עליו דלף אפלו כל היום, אינו בא לידי חמוץ, והוא שהיה הדלף טורד בלי הפסק, ויואפנו מיד לכשיפסק. ואם הוא מספק אם הדלף טורד אם לאו, אסור:

סימן תסז - דין חטים שנפלו

עליהם מים ותבשיל שנמצא

לתוכו חטה. ובו ז' סעיפים:

א דגן שנטבע בנהר או שנפל עליו מים, פשם שאסור לאכלו כף אסור לקנמו, אלא מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קדם הפסח. ואם מכרו לאינו יהודי קדם הפסח, מוכר מעט לכל אחד ואחד כדי שיכלה קדם פסח, שמא יחזר האיני יהודי וימכרנו לישראל:

ב דגן זה שננטבע בנהר או שנפלו עליו מים, אף על פי שלא נתבקע, אסור, דכיון דמינח נחתי אתי לידי חמוץ: הגה ולכן יש לזהר שלא יבאו מים או גשמים מזלפים על החטים, כי אז אפלו לא נתבקעו אסורות.

ודגן שהיה מנח בעליה וירדו גשמים דרך הגג בקצת המקומות ונתלחלחו, אותן שנתלחלחו אסורות, אבל שאר מקומות מטר להשהותן מנח ספק ספקא, שמא לא ירדו עליהם גשמים, ואם תמצו לומר ירדו שמא לא נתחמץ, אבל לאכלן בפסח אסור ולא מהני ספק ספקא (אגור וכל בו):

ג חטים שבאו בספינה, אם הם יבשות וקשות ולא נשתנה מראיהן, אחזוקי אסורא לא מחזקינן:

ד ישנה שרבו גשמים וירדו על ערמות שבשדות עד שהיו קצת מהשבילים שעל הערמות מעלים צמחים, אין חוששין לסתם חטים של אותה שנה:

ה דגן שבמחבר שנתביש לגמרי ואין צריך ליניקה, כמאן דמנח בכדא דמי ומקבל חמוץ אם ירדו עליו גשמים:

ו חטים שנמצאו בהם מבקעות, אותן שאין מבקעות מטרות, מפני שהדבר מצוי שבשעת גשמים עליונית הגדיש ותחתיתו מתחמץ ומתבקע, ואין המים נוגעים באמצעיתו כלל:

ז ישראל שיש לו בורות מלאים חטים וחושש שמא יש בקרקעית הבור ובקירותיו חטים מבקעים מלחות הבור והארץ, בבטול בעלמא סגי (וענין לעיל סימן תל"ו סעיף ח):

ח דבש של אינו יהודי, אין מחזיקים בו

אסור, ואוכלים אותו בפסח: הגה מיהו יש מחמירין (מרדכי פרק כל שעה, והנהגות מלמוני פרק ד) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל דבש, רק אותו שמביאים בחביות מן הפורת, שעושין ממנו משקה שקורין מע"ד, ותאנים יבשים וענבים יבשים שקורין רוזיני" גדולים או קטנים, תלוי במנהג המקומות, כי יש מחמירים שלא לאכלו, ויש מקליו, ולכך נהגו במדינות אלו להחמיר שלא לאכל שום פרות יבשים, אם לא שידוע שנתבישו בדרך שאין לחוש לחמץ. וצוק"ר אסור לאכלו, אפלו להשהותו אסור (תרימת הדשן סימן ק"ד). וביום טוב האחרון אוכלין פרות יבשים וצוק"ר קנדי"ל שאין בו חשש חמוץ (מהרי"ל) והמנהג במדינות אלו שלא לאכל פרכם שקורין זפריין, או נעגליף, (מהרי"ל) מיהו אינן אוסרין תערבתן, וכנ"ל:

ט תבשיל שנתבשל ונמצא בו שעורים או חטים, אם נתבקעו ממש הרי כל התבשיל אסור, ואם לא נתבקעו ממש, התבשיל מטר: הגה ואין המנהג כן, אלא אוסרים הכל במשהו אפלו לא נתבקעו, ואותם חטים או שעורים שורפים אותם:

י תרנגלת מבשלת שנמצא בה בפסח חטה מבקעת, מטר למכרה לאינו יהודי, שאינה נמכרת יותר ביקר בשביל החטה שנמצאת בתוכה: הגה ובמדינות אלו נוהגין לשרף הכל (וענין לעיל סימן תמ"ז סעיף ג). כ"ואם נמצאת ביום שמיני של פסח, מטר להשהותה עד אחר הפסח:

יא לאם נמצאת חטה בקועה בעסה או במצה אפויה, יסיר ממנה כדי נטילת מקום, והשאר מטר. ויש מי שאוסר כל העסה יאו אותה מצה, וראוי לחוש לדבריו, אם לא במקום הפסד מרבה או בשעת הדחק: הגה וכן נוהגין תוף הפסח לאסור אותה מצה שנמצא בה החטה ומתירין את האחרות, בין שנמצא בה אפויה או חטה, ואמרין פאן נמצאת פאן היתה, ואם נמצאת בעסה, אוסר כל העסה. ודוקא תוף הפסח, אבל קדם פסח אין אוסרין רק כדי נטילה, והכי נהוג:

באר הגולה

סימן תסה א משנה פסחים לט ב טור בשם הגאונים ויכדלעיל ג משנה שם וכתב הרא"ש שם דהאינדא יש למנען וכן כתב הטור בשמו ד טור בשם אבי העזרי (סימן תסז) א משנה פסחים ל"ט ב טור וכן כתב המרדכי בשם רוקח בפרק ג פסחים ג טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב' פסחים ד טור בשם ר' אליעזר מגרמז"א ה שם ו מרדכי בשם ר"י מוינא בפרק ב' פסחים ז ירושלמי ח ר' ירמיה וארחות חיים ט שם בארחות חיים י ברייתא שם ל"ט ב שם בגמרא ל הרא"ש שם וסימן תסז א לשון הרמב"ם בפרק ה מעבדא דהוא ארכא דטבעה וכו' פסחים מ' וכפי גרסתו שם בגמרא ב טור בשם רבנו אפרים והג"ה בשם ר"ח ג טור בשם בעל הלכות גדולות ובשם רב צמח גאון ד תשובת הרשב"א ה רשב"א בתשובה מהא פסחים ל"ג ו תשובת הר"ן ז בתשובה להרמב"ן בסימן קס"ח ח טור והנהגות מלמוני בשם רב"ן והרא"ש בתשובה כלל כ"ד ט טור בשם הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק ה' ב' מרדכי בפרק ב' פסחים. כ טור בשם ר"א ממין ושאר פוסקים. ל טור בשם אביו הרא"ש בפרק ב' פסחים. מ שם בשם אחרים וכן כתב הרשב"א בתשובה סימן קע"ז ג טור בשם קצת גדולים

יב סאם מלגו (פרוש) שהתחיהוה במים להעביר הנוצה) תרנגולת ואחר כך מצאו במים גרעין חטה בקועה, אסורה התרנגולת. "ואם נמצאת חטה בקועה או לחם חמץ בכלי של מים ואין בו כדי לתן טעם, ששהמים צוננים, ובשלו באותם מים תבשיל או לשו עסה מתר. ויגש מי שאוסר אם הוא בתוך הפסח. הגה ויגש מי שמתיר אפלו במליגת תרנגולים משום דאמרין שמא אחר כך נפלה לשם (תא"ו נ"ה מח"ו ומהר"ב) ויגש מי שאוסר בשאר בשר ומתיר בתרנגולת מכח ספק ספקא, (מרדכי פרק כל שעה) ולענין מנהג, נראה לאסור בשאר בשר או בחטה שלמה אפלו בתרנגולת. ודוקא אם נמלגו תרנגולים דהינו שהיו המים חמין, אבל אם היו צוננין ושרו שם התרנגולים אין לאסור מספקא, ובמקום דאיכא למימר שמא נתעכל החטה בתרנגולת, כגון שהיא שבוכה (מהר"ב) אפלו במליגה יש להתיר מכח ספק ספקא, מיהו, אם נתערבו התערובות ויש הפסד מרבה ומניעת שמחת יום טוב, יש להקל בכל זה בספקות אסור דרבנן שהוא משהו ויש להתיר שאר תבשילין שיגש בהן תערובות מאותה תבשיל של הבשר שגשרה במים או נמלג כף נראה לי:

יג ואם הגעילו יורה מקמצת בת יומא וירדו המים (המחמצים) לבזר שבתוך הפסח אסור לשתות מימיו בפסח בשביל שנתערבו:

יד ואם נמצאת חטה מבקעת בתרנגולת קדם מליחה, די בשטיפה, ואם אחר מליחה די בקלפה. ויגש מחמירין לומר שמעמיק כל סביבותיה וחותך ומשליף, ואם נמלחו עמה תרנגולות אחרות קולף את כלם: הגה ויש מחמירים לאסור כל מה שנמלח ביחד, אבל העקר לאסור אותה חתיכה בלה שנמצאת החטה עליה ולהתיר האחרות על ידי קלפה קצת, ואם רוצה יוכל למכר הכל לאינו יהודי, כמו שנתבאר סימן תמ"ז סעיף א' אף על גב דאין נוהגין בן בשאר תערובות חמץ, בן נראה לי:

טו תרנגולת צלזיה שנמצאת בה חטה מבקעת בתוך הפסח, חותך מקום פפועו לפי אמד הדעת. ויגש אוסרים את בלה לפי שכשמהפכים השפוד מתפשט הטעם בכל התרנגולת. וכן יש מי שאוסר כל התרנגולות הצלויות עמה באותו שפוד הנוגעות זו בזו, כי על ידי הפוד השפוד מתפשט מזו לזו:

טז יחטה או שעורה שנמצאת בזפק העוף לאחר שהבהבו אותו, העוף מתר, והחטה והשעורה צריך לשרפם, ודלא חשיבי כמעבלים:

סימן תסח - שלא לעשות מלאכה בערב פסח אחר חצות, ובו ו' סעיפים:

א העושה מלאכה בערב פסח מחצות ולמעלה, ביהו משמתין אותו, ואפלו לעשות בחנם אסור. ויגש מי שאוסר אפלו על ידי אינו יהודי, ויגש מי שמתיר (וכן הוא המנהג):

ב בהמה דברים אמורים, כשעושה מלאכה להשתפר (או בחנם והוא מלאכה גמורה, לתפר בגדים ממש) (בית יוסף) אבל מתקן הוא כליו ליום טוב, וכן מי שכותב ספרים לעצמו דרך למודו, מתר:

ג יקדם חצות מקום שנהגו לעשות מלאכה עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין: הגה ולדידן, מקום שנהגו שלא לעשות (מהר"ו). ודוקא מלאכות גמורות, אבל שאר מלאכות, אפלו מנהג ליכא (מהר"ב):

ד ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין, לא יעשה ובישוב מפני המחלקת, אבל עושה הוא במקדבר, וההולך ממקום שאין עושים למקום שעושין לא יעשה, ונותנים עליו חמרי מקום שיצא משם וחקרי מקום שהלך לשם, ואף על פי בן לא יתראה בפניהם שהוא בטל, מפני אסור, לעולם אל ישנה אדם מפני המחלקת: וכן מי שדעתו לחזור למקומו, נוהג כאנשי מקומו בין להקל בין

להחמיר, והוא שלא יתראה בפני אנשי המקום שהוא בו מפני המחלקת:

ה אפלו במקום שנהגו לעשות, לא יתחיל בתחלת מלאכה בארבעה עשר אף על פי שהוא יכול לגמרה קדם חצות, כאלא שלשה אפניות בלבד הם שמתחילים בהם במקום שנהגו לעשות, ועושין עד חצות ואלו הם, החיטים והספרים והכוכבים, אבל שאר אפניות אם התחיל בהם קדם ארבעה עשר הוא שיגמר עד חצות: הגה ויש מקלין לומר ששלשה אפניות הנזכרים מתחילין ועושין עד חצות, אפלו במקום שנהגו שלא לעשות, ואם התחיל מבעוד יום בשאר אפניות והוא לצורך המועד עושין עד חצות, והכי נהוג (טור בשם הרא"ש):

ו מושיבין שוככים לתרנגולים בארבעה עשר, מדהינו לתקן מקום שיצמדו התרנגולים והתרנגולות:

ז תרנגולת שישבה על הביצים שלשה ימים או יותר ומתה, מושיבין אחרת תחתיה כדי שלא יפסידו הביצים:

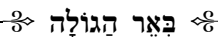
ח גורפין (פרוש, מוציאין במגרפה, והוא כלי מיוחד לך) זבל מתחת רגלי בהמה:

ט הנהגל שבחצר לא יוציאנו אלא יסלקנו לצדין, ואם נתרפה בחצר יוציאנו לאשפה:

י מולכים ומביאים פלים מבית האמן כל היום אף על פי שאינם לצורך המועד: הגה ונהגו שלא להקזו דם בשום ערב יום טוב, ואין לשנות (כל בו בשם מהר"ו):

סימן תסט - שלא ליחד בשר לפסח, ובו סעיף אחד:

א אסור לומר על שום בהמה, בין חיה בין בשחוטטה, בשר זה לפסח לפי שגארה שהקדישו מחיים לקרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ, כאלא יאמר, בשר זה ליום טוב: הגה ויגדי מקלט (פרוש) שלם על ראשו ועל כרעיו ועל קרבו), אף על פי שלא פרח ואמר, זה לפסח, אסור לעשותו (טור), כדלקמן ריש סימן תע"ו, אבל מתר לומר חטים אלו לפסח:

ס טור בשם ראב"ן ע שם בשם אבי העזרי פ דתתי בעינן שיהא יותר מששים ושיהיו המים צוננים צ בן פרש הבית יוסף דברי הטור דמתיר לדעת הרא"ש ק טור והמרדכי בפרק ב דפסחים ר בית יוסף ש בית יוסף ת ר' ירחם: א טור בשם הרא"ש ורשב"א בשם רא"ם ב כל בו בשם הראב"ד ג טור בשם הרא"ש בשם ר' אליעזר ממין לגסח הבית יוסף, וכן פתב ארחות חיים ד טור בשם הרוקח ה שם בשם הרא"ש אביו ו הר"ן סוף פרק ב דפסחים ובאר שם דסגי בקליפה ועור הנזק חשיב קליפה ז טור בשם אביו הרא"ש דאין ללמד אסור מטמאה דלענין אסור לא הוי עכול וכן פתב התוספתא בחלין צ"ו ומרדכי בפרק ב' דפסחים ונהגות מיומני בפרק א בשם ס"ה (סימן תסח) א משנה פסחים נ"ב ב שם בגמרא ג מרדכי שם ד רוקח בסימן ש"י ה טור בשם אבי העזרי וכן פתב הרא"ש ו משנה שם ג"א ז משנה שם ח שם ג"א ט משנה שם ג"ה י הרא"ש שם כ שם במשנה פתקמים ל טור בשם המב"ם בסוף הלכות יום טוב מ משנה שם ו כפרוש הרמב"ם בסוף הלכות יום טוב לפי גרסתו כמבו בבית יוסף בסימן תקל"ו נ שם ברמב"ם לפי פרוש שם בגמרא וכמו שכתב הבית יוסף שם ס משנה שם ע בריתא שם וכדמפרש לה רבא פ משנה שם (סימן תסט) א ממרא דרב פסחים נ"ג ב כפרוש רש"י שם והרא"ש שם ג טור בשם מנהג אשכנז ד שם בגמרא וכתב פפא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תע - שהבכורות מתעניין

בערב פסח. ובו ג' סעיפים:

א הבכורות מתעניין בערב פסח בין בכור מאב ובין בכור מאם. ויגיש מי שאומר שאפלו נקבה בכורה מתענה (ואין המנהג כן) (מהרי"ל):

ב יאם חל ערב פסח בשבת, יש אומרים שמתענים הבכורות ביום ה', ויגיש אומרים שאינם מתענים כלל: הגה אכל יש לנהג כסבא הראשונה. ונהגין כשהאב בכור, האם מתענה תחת בנה הבכור כשעדין קטן, ואם אין האב בכור, הוא מתענה בעד בנו עד שיגדל:

ג יהאיסטניס מתענה בערב פסח כדי שיאכל מצה לתאבון:

סימן תעא - בערב פסח אחר שעה

עשירית אסור לאכל פת. ובו ג' סעיפים

א אסור לאכל פת משעה עשירית ולמעלה כדי שיאכל מצה לתאבון, אבל אוכל מעט פרות או ירקות, אבל לא ימלא פרסו מהם (ואם הוא אסטניס שאפלו אוכל מעט מזיק באכילתו, הכל אסור) (רבנו ירום) ויין מעט לא ישתה משום דמסעד סעיד, אבל אם רצה לשתות יין הרבה שותה, מפני שכשהוא שותה הרבה גורר תאות המאכל:

ב ויורדם שעה עשירית מתר לאכל מצה

עשירה: הגה אבל מצה שיוצאין בה בלילה אסורים לאכל כל יום ארבעה עשר (ר"ן פרק אלו עוברין בשם הרמב"ם והמגיד פרק ו). וקטן שאינו יודע מה שמספרין בלילה מיציאת מצרים מתר להאכילו (תרומת הדשן סימן ז).

ג ויש נוהגין שלא לאכל חזרת בערב פסח כדי לאכל מרור לתאבון (תא"ו ג"ה ח"ג), וכן ביום

ראשון של פסח כדי לאכל כליל שני לתאבון, וכן נוהגין קצת למעט באכילת מצה ביום א' מהאי טעמא (כל בו), ויש מחמירין עוד שלא לאכל פרות כדי לאכל התרסת לתאבון, ואין לחוש למנהג ההוא, ויש מחמירין שלא לפרר או לשבר המצות בערב פסח שלא לבא לאכל מהם (מהרי"ל), ואין לחוש גם לזה. מצה שנאפפה כתקנה ואחר כך נתפררה ונלושה ביין ושמן, אינה נקראת מצה עשירה ואסורה לאכלה בערב פסח (מהרי"ו):

ג יאם התחיל לאכל קדם שעה עשירית ומשכה סעדתו עד הלילה, דינו כמו בשבתות ושאר ימים טובים, שנתבאר סימן רע"א סעיף ו'. (ומצה לרחץ ולגלח בערב יום טוב וללבש בגדים נאים כמו בשבת, ועין לעיל סימן ר"ס ורס"ב):

סימן תעב - דיגי הסבה וד' פוסות. ובו ט"ז סעיפים:

א יהיה שלחנו ערוף מבעוד יום כדי לאכל מיד כשתחשף, יראף אם הוא בבית המדרש יקום, מפני שמצוה למהר לאכל בשביל התניוקות שלא ישנו, אבל לא יאמר קדוש עד שתחשף:

ב ייסדר שלחנו יפה בכלים נאים כפי כחו, ויכין מקום מושבו שישב בהסבה דרך חרות: הגה ואפלו עני שאין לו פרים ישב על הספסל (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים):

ג יכשהוא מסב לא יטה על גבו ולא על פניו ולא על ימינו, אלא על שמאלו. (ואין חלוק בין אטר לאחר) (טור בשם רש"י ותרומת הדשן סימן קל"ו):

ד יאשה אינה צריכה הסבה אלא אם בן היא חשובה: הגה וכל הנשים שלנו מקרי חשובות (מרדכי ריש פרק ערבי פסחים ורבנו ירום) אף לא נהגו להסב פי סמכו על

דברי ראבי"ה דכתב דבזמן הזה אין להסב (דעת עצמו):

ה בן אצל אביו צריך הסבה אפלו הוא רבו מבקה, לתלמיד לפני רבו אין צריך הסבה, אפלו אינו רבו מבקה, אלא אם בן יתן לו רבו רשות, לתלמיד חכם מפלג בדורו, אף על פי שלא למד ממנו כלום, חשוב כרבו ואין צריך הסבה. (ונוקא כשאוכלין על שלחן א', אבל אם אוכל על שלחן בפני עצמו צריך להסב):

ו השמש צריך הסבה:

ז יכל מי שצריך הסבה, אם אכל או שתה בלא הסבה לא יצא, וצריך לחזור לאכל ולשתות בהסבה: הגה ויש אומרים דבזמן הזה דאין דרך להסב כדאי הוא ראבי"ה לסמך עליו שבידיעבד יצא בלא הסבה (אגדה פרק ערבי פסחים). ונראה לי, אם לא שתה כוס שלישי או רביעי בהסבה אין לחזור ולשתות בהסבה, ויש בה חשש שנקאה כמוסיף על הפוסות, אבל בשני פוסות ראשונות יחזור וישתה בלא ברכה (מנהגים) וכן באכילת מצה, ולכתחילה יסב כל הסעדה (מהרי"ב):

ח צריך לשתות ארבע פוסות על הסדר, ואם שתאן ע"ה אחר זה שלא כסדר לא יצא:

ט ישעור הפוס רביעית לאחר שימזוגנו (אם רוצה למזוגו), וישתה פלו או רבו, ויאם יש בו הרבה רביעיות שותין ממנו כל כך בני אדם כמנזן רביעיות שבו. ויש אומרים שצריך לשתות רב הפוס אפלו מחזיק כמה רביעיות. (וצריך לשתות השעור שלא בהפסק גדול בינתיים) (בבית יוסף בשם רוקח):

י ימי שאינו שותה יין מפני שמזיקו או שונאו, צריך לרחק עצמו ולשתות לקיים מצות ארבע פוסות:

באר הגולה

וסימן תע"א א טור בשם מסכת סופרים פרק אחרון ב שם בשם אבי העזרי ונהגות מימוני בפרק ו ג תשובת אשכנזים בשם ספר אגדה ד תרומת הדשן וכן כתב הרוקח והאגור בשם מהר"י מולון ה שם אביו ו מהא דרב ששת פסחים ק"ח [סימן תע"א] א משנה פסחים צ"ט ב הרא"ש שם ג הרמב"ם בפרק ו ומדברי הר"ף ד מהא דרבא ברכות ל"ה, וכן כתבו התוספות שם ה הרא"ש בריש פרק ערבי פסחים ו טור בשם הר"ף וזהו הספיק הרא"ש פהא דשמואל שם ק': [סימן תע"ב] א ברייתא פסחים ק"ט וכפרוש רש"י ב ברייתא שם ג משנה שם צ"ט וכמו שכתב התרומת הדשן ד טור ה משנה שם צ"ט ו שם בגמרא ק"ח ז שם ח שם ט תוספות והרא"ש שם י שם בגמרא כ הרא"ש והמרדכי מדקדוק סוגיות הגמרא ל תרומת הדשן מ שם בגמרא בענין ונפשטא וכן הספיקת הפוסקים ג הרא"ש שם מדייק לשון הגמרא וכתב הרמב"ם בשעת אכילת פזית מצה וכן כתבו שאר פוסקים ובהנהגות כתבו וכן פזית אפיקומן ס שם בגמרא ק"ח ע בן פרש הרא"ש ושאר פוסקים פ שם בגמרא צ כל בו ונארחות חיים ק הרמב"ן ומהר"ר ש"ט ר הרשב"א בתשובה מהא דנדרים מ"ח ומהירושלמי

יא שמצוה לחזור אחר זין אדם (ואם אין הלכן משבח ממנו) (טור):

יב היוצאין ביין מבשל ובקונדיטון:

יג אפלו עני המתפרנס מן הצדקה ימפר מלבושו או ילוח או ישפיר עצמו בשביל זין לר' כוסות:

יד גג הנשים חיבות בארבע כוסות ובכל מצות הנהגות באותו ילוח:

טו יתינוקות שהגיעו לחנוכה, מצוה לתן לכל אחד כוסו לפניו: הגה ואין לקח כוס שפיו צר כעין קלו"ג גלא"ז מפני שלא יוכל לשתות רביעית באחד (מהרי"ב), ובכוס של ברפת המזון בלאו הכי אין לוקחין אותו, ועין לעיל סימן קפ"ג סעיף ד' בהגה, וכן הכוס של קדוש. ועין לעיל סימן רע"א סעיף י'. (בבית יוסף):

טז המצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שיראו שני וישאלו:

סימן תעג - דיני כוס ראשון וסדר הפסח עד כוס שני. ובו ז' סעיפים:

א מוזגין לו כוס ראשון ומקדש עליו ומברך בשהחנינו, ואם חל בשבת אומר ויכלו, ואם חל במוצאי שבת אומר יקנה"ז. גאם שכח להבדיל ולא נזכר עד שהתחיל ההגדה ישלים ההגדה עד גאל ישראל ואחר כך יבדיל: הגה ואין לטל גדיו כלל קדם קדוש (כפני ירחם והרא"ש בתשובה ומרדכי פרק ערבי פסחים). ואם אין גדיו נקיות יטל מעט, אבל אין לברך על הנטילה. ובעל הבית לא ימוג בעצמו רק אחר ימוג לו, ברך תרות (מהרי"ב):

ב ישותה בהסבה ויאינו מברך אחריו:

ג אם ירצה לשתות כמה כוסות, הרשות בידו. ומכל מקום ראוי לזכר שלא לשתות בין ראשון לשני אם לא לצרף גדול, כדי שלא ישתפר וימנע מלעשות הסדר וקריאת ההגדה:

ד מביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלש מצות ומרור וחרסת וכרפס או ירק אחר (וחמץ או מי מלח) ושני תבשילין, אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה. ונהגו

בכשר וביצה: הגה ויסדר הקערה לפניו בענין שאין צריך לעבר על המצוה, דהינו הכרפס יחא למעלה מן הכל, והחמץ סמוך לו יותר מן המצה, והמצות מן המרור והחרסת, והם יהיו יותר קרובים אליו מן הכשר והביצה (מהרי"ל). והכשר נהגו שיהיה זרוע. ונהגו שהכשר יהיה עלי על הגחלים והביצה תהיה מבשלת. (והוא הדין צלויה, וכן נוהגין בעירנו):

ה יאלו ירקות שיוצאין בהם ידי חובתו:

חרת, עלשין, תמכא, חרוביניא (פרוש, מיני עשבים מרים) מרור. ויוצאים פעלין שלהם ובקלחן, לאכל לא בשירש, אלא שבעלין אין יוצאין אלא אם כן הם לחים, ובקלחין יוצאים בין לחים בין יבשים, לאכל לא כבושים ולא שלוקים ולא מבשלים. וכלם מצטרפים לכזית, שהוא השעור שלהם, ועקר המצוה בחזרת, ואם אין לו חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר שהם שנויים: הגה ואם אין לו אחד מאלו הירקות, יקח לענה או שאר ירק מר (אגור), וחרסת יעשה עב, זכר לטיט, ואחר כך נותנין בו מעט חמץ או זין אדם, זכר לדם (טור). ועושין חרסת מפרות שנמשלו בהם ישראל (תוספות פרק ערבי פסחים), כגון תפוחים, תאנים, אגוזים, רמונים, שקדים. ונותנין עליו תבלין, כגון קמח וזנגביל הדומים לתבן, שהיו מגבלין בו השיט. (טור):

ו ינוטל גדיו לצרף טבול ראשון ולא יברך על הנטילה. ויקח מהכרפס קפחות מפזית ומטבלו בחמץ ומברך בורא פרי האדמה ואוכל, ואינו מברך אחריו. ויקח מצה האמצעית ויבצענה לשתיים, ויתן חצייה לאחד מהמסבין לשמרה לאפיקומן, ונותנין אותה תחת המפה, וחצייה השני ישים בין שתי השלמות. ויגביה הקערה וישיש בה המצות ויאמר, הא לחמא עניא, עד מה נשתנה: הגה ויאמרו בלשון שמבנינים הנשים והקטנים או יפרש להם הענין, וכן עשה ר"י מלונדרי כל ההגדה בלשון לעז, כדי שיבינו הנשים והקטנים. (כל בו מהרי"ל). ואז יצוה להסירם מעל

השלחן ולהניחם בסוף השלחן פאלו כבר אכלו, כדי שיראו התינוקות וישאלו:

ז מוזגין לו מיד כוס שני, כדי שישאלו התינוקות למה שותים כוס שני קדם סעדה. ואם אין חכמה בכן, אכיו מלמדו. אם אין לו בן, אשתו שואלתו. ואם לאו, הוא שואל את עצמו ואפלו תלמידי חכמים שואלים זה לזה מה נשתנה וכו', (וכשהבן או האשה שואלת אין צריך לומר מה נשתנה, אלא מתחיל עבדים) (מהרי"ל) ויבשמתחיל עבדים היינו לפרעה, מחזיר הקערה שבה המצות לפניו וקורא כל ההגדה. ויבשמיצע למצה זו צריך להגביה להראותה למסבין, שתחבב המצוה עליהם (ויש להגביה מצה הפרוסה שהיא פלחם עני) (מהרי"ו), וכן בשיגיע למרור זה. ויבשמיצע לתפיקך מגביה, כל אחד כוסו בידו עד שחותם גאל ישראל: הגה ונהגין לזרק מעט מן הכוס באצבע (דעת עצמו) כשמיצע לדם ואש ותמרות עשן, וכן כשמזכיר הפכות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט, הכל ט"ז פעמים (מהרי"ל). ויהיה הפת מגלה בשעה שאומר ההגדה עד לפיקך שאוחזו הכוס בידו, וזו יכסה הפת (אגור ובית יוסף):

סימן תעד - על כוס ב' אין מברכין. ובו סעיף אחד:

א שותה כוס שני ואין מברך עליו לא ברכה ראשונה ולא ברכה אחרונה, שאין מברכין בורא פרי הגפן כי אם על כוס של קדוש ועל כוס של ברפת המזון. ויאין מברכין על הגפן כי אם אחר כוס רביעי: הגה והמנהג בין אשכנזים לברך ברכה ראשונה על כל כוס וכוס, אבל ברכה אחרונה אין מברכין רק אחר האחרון לבד, וכן דעת רב הגאונים:

סימן תעה - יתר דיני הסדר. ובו ז' סעיפים:

א יטל גדיו ויברך על נטילת גדים ויקח המצות פסדר שהניחם הפרוסה בין שתי השלמות, ויאחזם בידו ויברך המוציא ועל אכילת מצה, ואחר כך יבצע

⊘ באר הגולה ⊘

ש טור בשם הירושלמי פרק ג דשקלים ת שם בשם הירושלמי א משנה פסחים צ"ט בבבלי ב כפרוש הרשב"ם שם ג שם ק"ח ד הרא"ש שם בתשובה והמרדכי ה ברייתא שם ק"ח [סימן תעג] א משנה פסחים ק"ד ב פן משמע ק"ג גבי יקנה"ז ג ספר ארחות חיים בשם רבו ד מסקנא דגמרא ק"ח ה טור בסימן תעד' בשם רב שרירא ורב האי ורא"ש והר"י ו משנה ק"ז ז כל בו בשם ר' יהונתן ח טור בסימן תע"ה בשם התוספות והרא"ש ט שם בגמרא ק"ד י טור כ משנה שם ל"ט ל הגה"מ בשם ר"ת וסמ"ג מ שם בגמרא נ שם במשנה ס שם בגמרא ע הנהות מימוני פ צינתי בסימן קנ"ח סעיף ד' צ שם בגמרא ק"א ק הרא"ש שם, ר"י שאר פוסקים ותשובת מהרי"ל כדי לאפוקי נפשה מפלגתא דפוסקים בברכה אחרונה ר הרא"ש והמרדכי ושאר פוסקים ש טור והרובקת ת הרא"ש בתשובה ושאר פוסקים א שם בגמרא קט"ז וכן כתב התוספות ורשב"ם שם ב משנה וברייתא שם קט"ז ג טור מהא דלחם עני כו' קט"ו ד שם ק"א ה טור בשם מנהג אשכנז ושאר פוסקים [סימן תעד] א טור בשם אביו הרא"ש שם בגמרא ערבי פסחים ורב פהן צדק וכתב הרא"ש שם שפן נהגו ב שם בשם רב שרירא ורב האי והרא"ש והר"י [סימן תעה] א פסחים קט"ו ב ברכות ל"ח

מהשלמה העליונה ומהפרוסה המשתיהן
 ביחד, ו'ויטבלם במלח: הגה ואין המנהג
 לטבל במלח בלילה ראשונה, דפת נקי אין
 צריך מלח. ויאכלם בהסבה ביחד פזית
 מפל אחד. ו'ואם אינו יכול לאכל כשני
 זיתים ביחד, יאכל של המוציא תחלה,
 ואחר כך של אכילת מצה, ו'ואחר כך יקח
 פזית מרור ו'וישקענו פלו בהרסת, ולא
 ישהנו בתוכו, שלא יבטל טעם מרירותו,
 ו'ומטעם זה צריך לנער הרסת מעליו,
 ויברך על אכילת מרור ויאכלנו בלא
 הסבה, ואחר כך נוטל מצה שלישית
 ובוצע ממנה ו'וכורכה עם המרור
 ו'וטובלה בהרסת: הגה ויש אומרים דאין
 לטבלו, וכן הוא במנהגים, וכן ראיתי נוהגין,
 ואומר זכר למקדש כהלל, ואוכלן ביחד
 בהסבה. ומשברך על אכילת מצה כלא
 יסיה בדבר שאינו מענין הסעדה עד
 שיאכל פריכה זו, פדי שתעלה ברפת
 אכילת מצה וברפת אכילת מרור גם
 לכריכה זו:

ב לאם אין לו נקרות לטבול ראשון אלא
 מרור, יברך עליו בטבול ראשון בורא פרי
 האדמה ועל אכילת מרור, ובטבול השני
 יטבולנו בהרסת ויאכלנו בלי ברכה:

ג ב'בלע מצה יצא, אבל אם בלע מרור לא
 יצא, דטעם מרור בעיניו וליבא. ואפלו אם
 בלע מצה ומרור באחד, ידי מצה יצא ידי
 מרור לא יצא. ו'ואם ברכם בסיב ובלעו,
 אף ידי מצה לא יצא, לפי שאין דרך
 אכילה בכך:

ד אכל מצה בלא פונה, כגון שאנסוהו
 נכרים או לסטים לאכל, יצא ידי חובתו,
 כ'פינן שהוא יודע שהלילה פסח ושהוא
 חיב באכילת מצה, אבל אם סבור שהוא
 חל או שאין זו מצה, לא יצא:

ה אכל פזית מצה והוא נכפה בעת שטותו
 ואחר כך נתרפא, חיב לאכל אחר

שנתרפא, לפי שאותה אכילה היתה
 בשעה שהיה פטור מפל המצות:
ו ז'אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית
 יצא, ובכבוד שלא ישהה בין אכילה
 לחברתה יותר מכדי אכילת פרס: (ועין
 לקמן סימן תרי"ב סעיף ג):

ז ז'אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה
 הראשון בלבד: הגה ונהגו לעשות שלש
 מצות של סדר מעשרון, וזכר לחמית תודה.
 ועושים בהם סימן לידע איזה ראשונה או
 שניה או שלישית, ומניחים הראשונה עליונה
 והשנייה באמצע והשלישית בתחתונה
 לכריכה, ואם שנה לא עכב (טור בשם
 הרא"ש) ואופין אותם גם כן כסדר (כל בו
 ואבודרהם). ואם נשברה אחת מהן לוקחין
 אותה לשניה דבלאו הכי פורסין אותה
 (אגור). ו'ראף בלילה הראשון יוצא בכזית.

(ושעור פזית עין לקמן סימן תפ"ו):

**סימן תעו - מנהג אכילת צ"י
 בלילה פסח. ובו ב' סעיפים:**

א מקום שנהגו לאכל צלי בלילי פסחים
 אוכלים, מקום שנהגו שלא לאכל אין
 אוכלין, גזרה שמא יאמרו בשר פסח
 הוא, ובככל מקום אסור לאכל שה צלוי
 פלו באחד בלילה זה, מפני שגראה
 כאוכל קדשים בחוץ. ו'ואם היה מחתך או
 שחסר ממנו אבר או שלק בו אבר והוא
 מחבר, הרי זה מתר במקום שנהגו: הגה
 ולא יאכל ולא ישתה הרבה יותר מדאי,
 שלא יאכל האפיקומן על אכילה גסה או
 לשתפר וישן מזד (מהרי"ל):

ב ז'אפלו בשר עגל ועוף, כל דבר ששטעון
 שחיטה, אסור לאכל צלי במקום שנהגו
 שלא לאכל צלי: הגה נוהגים בקצת
 מקומות לאכל בסעדה ביצים, וזכר לאבלות,
 ונראה לי הטעם משום שליל תשעה באב
 נקבע בליל פסח, ועוד, וזכר לחרבן, שהיו
 מקריבין קרבן פסח. ויש נוהגין שלא לאכל
 שום טבול בלילה רק ב' טבולים שעושים
 בסדר (מהרי"ל):

⊕ באר הגולה ⊕

**סימן תעו - דיני אכילת
 האפיקומן. ובו ב' סעיפים:**

א ז'אחר גמר כל הסעדה אוכלים ממצה
 השמורה תחת המפה פזית כל אחד, וזכר
 לפסח הנאכל על השבע. ו'ויאכלנו
 בהסבה ולא יברך עליו. ו'יהא זהיר
 לאכלו קדם חצות. (ויקדים עצמו, שגם
 ההלל יקרא קדם חצות) (ר"ן פרק ערבי
 פסחים וסוף פרק ב דמגלה):

ב אם שכח ולא אכל אפיקומן ולא נזכר עד
 שנטל ידיו, או שאמר הב לן ונברך, אוכל
 אפיקומן בלא ברפת המוציא. ואם לא
 נזכר עד שברך ברפת המזון, ו'ואם נזכר
 קדם שברך בורא פרי הגפן, יטל ידיו
 ויברך המוציא ויאכל האפיקומן, (ויחזר
 ויברך ברפת המזון ויברך בורא פרי הגפן
 וישתה הכוס) (בית יוסף). ו'ואם לא נזכר עד
 אחר שברך בורא פרי הגפן לא יאכל
 אפיקומן, ויסמך על מצה שאכל בתוך
 הסעדה, שכלן שמורות הן משעת לישא.
 יאכל במקום שנהגו לעשות שמור למצת
 מצוה משעת קצירה, אפלו לא נזכר עד
 אחר ההלל, יטל ידיו ויברך המוציא ויאכל
 האפיקומן: הגה ויחזר ויברך על הכוס, ואין
 לחוש במה שמוסיף על הכוסות (תשובת
 הרא"ש פלל כ"ד). ואם נאבד האפיקומן, יאכל
 פזית אחד ממצה שמורה אחרת (רוקח):

**סימן תעח - שלא לאכל אחר אכילת
 האפיקומן. ובו ב' סעיפים:**

א ז'אחר אפיקומן אין לאכל שום דבר: הגה
 ולא יאכלנו בשני מקומות, דלא עדיף מאלו
 הפסיק בשנה דאסור לאכלו משום דהרי
 כשני מקומות (טור):

ב כ'מי שישן בתוך הסעדה והקיץ, אינו חוזר
 לאכל. כ'ני חבורה שישנו מקצתן בתוך
 הסעדה חוזרים ואוכלים, נרדמו כלם
 ונעורו, לא יאכלו, נתמנממו כלם, יאכלו:
 הגה וכל זה אינו אלא שישנו לאחר
 שהתחילו לאכל האפיקומן, אבל שנה קדם
 לזה לא הוי הפסק (טור ורבנו ירמיה):

ג הרא"ש והמרדכי שם ושאך פוסקים ד טור בשם הירושלמי ה טור ו משנה פסחים ל"ט ז מימרא דר' פפא קט"ו ח טור בשם ר' יונה ט ברייתא שם י טור בשם ר' שמעיה בשם רש"י והרא"ש כ טור בשם אחי הר"ר יחיאל ל שם בגמרא קט"ו י וברב חסדא מ שם בגמרא נ שם ס ראש השנה כ"ט ע פרוש הר"ן שם לפי מאי דקמא לן מצות צריכות פונה פ טור בשם הרמב"ם בכריתא ב"ה שם צ בכריתא פסחים קט"ו ק פשוט שם בגמרא ק"כ ר שם [סימן תעו] א משנה פסחים כ"ב ב ברייתא שם ג שם ע"ד ד טור בשם הירושלמי [סימן תעו] א הר"ף והרא"ש בסוף פרק ערבי פסחים רמב"ם ב צינתי לעיל בסימן תע"ב ס"ז ג מימרא דרבא אלבא דר' אלעזר בן צוריה ק"כ וכתב הרא"ש שנקון להחמיר ושי"ד טור בשם ר' פרוץ והגהות ממוני בשם סמ"ק ה שם בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש ו שם ז הרא"ש בתשובה פלל כ"ד [סימן תעח] א משנה פסחים ק"ט וכדמפרש לה שם בגמרא שמואל ור' יוחנן וכלשנא קמא דרב יהודה אמר שמואל ב משנה שם וברבי יוסי וכפרוש רמב"ם בפרק ח' דרבי יוסי אסיפא קאי והוא הדין לענין מצה מעבדא דרבא שם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הנטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח

סימן תעט - ברפת המזון על

פוס סעיף א'.

א אחר כך מוזגין לו פוס שלישי, ומברך עליו ברפת המזון ובורא פרי הגפן ושותהו בהסכה, ולא יברך אחריו, ולא ישתה יין בינו לכוס רביעי: הגה מיהו, מכוס שלישי יכול לשתות כמה פעמים, והכל מחשב שתיה אחת אף על גב דהפסיק בינתים, (מהרי"ל ומהרי"י ותשב"ץ). ומצוה לתור אחר זמון: הגה והגדול שבהן אמר הודו ואנא, והאחרים עונין אחריו, (כל בו) והגדול יכול לתן לקטן רשות (מהרי"ל). וכול לצרף לזמון לענין הלל אף על גב שלא אכל עמקם. ונהגו שבעל הבית מברך ברפת המזון בליל פסח, שנאמר, טוב עין הוא יברך והוא מקרי טוב עין, שאמר כל דכפין ייתי ויכול וכו'.

סימן תפ - סדר פוס רביעי. ובו

סעיף א'.

א כוס רביעי מתחיל לא לנו וגומר עליו את ההלל, ואינו אמר יהללוך, אלא אמר אחר גמר ההלל בהלל הגדול, שהוא מהודו לה' עד על נהרות ככל, שהם כ"ו פי לעולם חסדו, ואחר כך אמר ינשמת כל חי וישתבח עד ומעולם ועד עולם אלה אל, ואז יאמר יהללוך עד מלך מהלל בתשפחות, ושותהו בהסכה בלא ברכה תחלה (וכבר נתבאר לעיל סימן תע"ד דאנו נוהגין לברך) ומברך אחריו על הגפן, ואם שותהו בלא הסכה, יצריך לשתות פעם אחרת בהסכה (וענין לעיל סימן תע"ב סעיף ו'). ומברך לפניו בורא פרי הגפן לפי שהסית דעתו מלשתות עוד: הגה ויש אומרים שיש לומר שפך חמתך וכו' קדם לא לנו (ר"ן פרק ערבי

פסחים) ולפתח הפתח כדי לזכר שהוא ליל שמורים, ובכנות אמונה זו יבא משיח וישפך חמתו על המכפחשים בה' (מהרי"ב) וכן נוהגין, ויכול לגמר הלל אף שלא במקום סעודה. (רמב"ם והמגיד פרק ח):

סימן תפא - שלא לשתות אחר

ארבע כוסות. ובו ב' סעיפים:

א אחר ארבע כוסות אינו רשאי לשתות יין אלא מים: הגה וכל המשקין דינן כזין (בית יוסף). ומי שהוא אסטניס או תאב הרבה לשתות, יכול לשתות כוס חמישי ויאמר עליו הלל הגדול. (מך"כ):

ב יחייב אדם לעסק בהלכות הפסח וביציאת

מצרים ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו עד שתחטפנו שנה: הגה וכל דין ליל ראשון יש גם כן בליל שני (אגור). ונוהגים שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע ולא שאר דברים שקורין בשאר לילות כדי להגן, כי ליל שמורים הוא מן המזיקין:

סימן תפב - דין מי שאין לו

מצוה שמורה. ובו סעיף א'.

א מי שאין לו מצוה משמרת אלא פזית, מברך על אכילת מרור ואוכל, וכשגומר סעדו ממצוה שאינה משמרת מברך על אכילת מצוה ואוכל אותו פזית ואינו טועם אחריו פלום: הגה מי שאין לו ב' הלילות רק ג' מצות, יברך ליל ראשון המוציא ועל אכילת מצוה, וכן הכריכה הכל מן הפרוסה וכו' השלמות לליל ב'. (אבודרהם בשם אבן ירמיה):

סימן תפג - דין מי שאין לו יין.

ובו סעיף א'.

א מי שאין לו יין בליל פסח מקדש על הפת, שמברך המוציא וכו' ומניח ידיו עליו עד שגומר הקדוש ומברך על אכילת

מצוה ואוכל, ואחר כך אוכל שאר ירקות, ומסלק השלחן ואומר מה נשתנה וכל ההגדה עד גאל ישראל, ומברך על המרור ואוכל, ואחר כך בורך מצוה ומרור ואוכל: הגה בלא ברכה. ובמקומות שנוהגים לשתות משקה הנעשה מדבש, שקורין מע"ד, יכול לקח אותו משקה לארבע כוסות אם אין לו יין (מהרי"ל). ויש אומרים שאין עושין קדוש על שאר משקין, כמו שנתבאר לעיל סימן ער"ב סעיף ט'. ולי נראה דלענין ד' כוסות יש לסמך אמאן דאמר המקדשין על שאר משקין אם הוא חמר מדינה, כמו שנתבאר לעיל סימן ער"ב:

סימן תפד - מי שרוצה לעשות הסדר

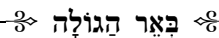
בהרבה בתים. ובו סעיף א'.

א מאן דבעי לברוכי בתרי או בתלת בתי, מברך ברישא בביתה ואכיל כל מאי דצריך ומברך ברפת המזון ויהדר מברך לכל חד וחד בביתה, ושתי אנהו פסא דקדושא ודאדאמתא ואכלי ירקי ומצה, ואיהו לא אכיל ושתי בהדיהו, ושביק להו למגמר סעדניהו ומברכי אנהו ברפת המזון, ואי לא ידעי, יקרא מלה במלה ויהדר אזיל לביתה אחרניא ועביד הכי, ויהדר אזיל לביתה וגמר הלילא ושתי פסא דהלילא. ואי בעי לאקדומי להגוף פתי ברישא, בריך להו ולא אכיל ולא טעים, ויהדר אזיל לביתה ומקדש. ואם ירצה, יגמר הכל בביתו ואחר כך ילך לקדש בבתים האחרים ולא יאכל וישתה עמקם:

סימן תפה - דין מי שנושבע

שלא לאכל מצוה. ובו סעיף א'.

א אמר שבועה שלא אכל מצוה סתם, אסור לאכל מצוה בליל פסח, אמר שבועה שלא אכל מצוה בליל פסח לוקה ואוכל מצוה בליל פסח:

[סימן תעט] א משנה פסחים ק"ז ב צינתיו לעיל סימן תע"ג סעיף ב ג משנה ק"ז ד טור בשם מרדכי תהלים [סימן תפ] א משנה פסחים ק"ז וכו' שדקדק הרא"ש שם ב ברימא שם וברב יהודה שם ג ברבי יוחנן שם וכו' שכתב הטור בשם הרשב"ם ד כרב יהודה שם ה צינתיו לעיל סימן תע"ד ו ג זה שם ז צינתיו לעיל סימן תע"ב סעיף ו' ח צינתיו לעיל בסימן תע"ד [סימן תפא] א טור בשם אביו מדברי ר' יוסף טוב עולם וישפך פתב הרי"ף וישפך פתבו כל הגאונים ב טור בשם תוספמא מהא דמעשה ברבי אליעזר ור' יהושע וכו' [סימן תפב] א טור בשם אביו הרא"ש לסקרת הרי"ף בסוף פסחים וישפך פתב רבנו יונה [סימן תפג] א טור בשם הרי"ף בסוף פסחים [סימן תפד] א טור בשם הרי"ף סוף פסחים ב מהא דרב אשי ראש השנה כ"ט ג מהא דתני אהבה שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה הרי"ף שם שפך חמתך וכו' קדם לא לנו (ר"ן פרק ערבי

סימן תפו - ובו סעיף אהד:

א *שעור פזית יש אומרים דהוי פחצי ביצה: הגה ויאכלנו ביחד ולא מעט מעט ובירקות צריך למעך חלל האויר שבין הנרק ולשער שעור הפזית בירקות עצמן ולא באויר שביניהם:

**סימן תפו - סדר תפילת ערבית
של פסח. ובו ד' סעיפים:**

א סדר היום *ערבית ושחרית ומנחה אומר ג' ראשונות וג' אחרונות וקדשת היום באמצע אמה בחרתנו וכו' ותמן לנו ה' אלהינו את יום חג המצות הזה את יום טוב במקרא קדש הזה (ועין לעיל סימן תצ"ט סעיף ג) זמן חרותנו, יעלה ויבא והשיאנו, וחוחם מקדש ישראל והזמנים, ויום אמר מקדש השבת וחוזר בו תוף כדי דבור, יצא אחרי שהוא יודע שהוא יום טוב. ואם חל בשבת, האומר את יום המנוח הזה ואת יום חג המצות הזה ויחוחם מקדש השבת וישראל והזמנים, וזאין אומרים ברפת מעין שבע:

ב *אין שליח צבור מקדש בבית הפנסת:

ג *שכח לומר אמה בחרתנו ואמר יעלה ויבא, יצא: הגה ואפלו היה שבת אם הזכיר ביעלה ויבא יצא (בית יוסף בשם ארחות חיים) ואם אמר אמה בחרתנו והזכיר בו שבת, אפלו הכי צריך לחזור ולהזכירו ביעלה ויבא (תשובת מהרי"ל), מיהו, אם לא הזכירו ביעלה ויבא אין צריך לחזור (בית יוסף) וש"צ ששכח להזכיר של יום טוב בשחרית, עין לעיל סימן קכ"ו:

ד *בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בצבור בנעימה בכרחה תחלה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גליות: הגה וכל זה אין אנו נוהגים פן, כי אין אנו אומרים בלילה בבית הפנסת ההלל כלל:

**סימן תפח - סדר תפילת שחרית
של פסח. ובו ג' סעיפים:**

א *שחרית נכנסים לבית הפנסת וקורים הזמירות של שבת ומתפללין תפלת

שחרית, וגומרין ההלל (ומברכין) לקרות ההלל. וזאין מפסיקין בו אלא בדרך שאמרו בקריאת שמע, באמצע הפרק שואל בשלום אביו או רבו ומשיב שלום לאדם נכבד שנתן לו שלום, ובין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב בשלום לכל אדם: הגה (וידקא בכ' ימים הראשונים שגומרים בהם ההלל דינא הכי לענון הפסקה, אבל בימים שאין גומרין עין לעיל סימן תכ"ב סעיף ד). והוא פסק באמצע ושהה אפלו כדי לגמור את כלו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק:

ב *בהלל אפלו עשרה קורין פאחד:

ג *מוציאין שני ספרים וקורין בראשון חמשה גברי, (ואם מוסיפין ביום טוב עין לעיל ריש סימן רפ"ב) בפרשת בא, המן משכו עד מארץ מצרים על צבאתם, ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס, ובהדש הראשון, ומפטיר ביהושע בעת ההיא, ומתפללין תפלת מוסף, וזאין מזכירין גשם מאן ואילף, (ועין לעיל סימן קי"ד) וכן פוסקים משם ואלף מלשאל בכרפת השנים: הגה ונוהגין לומר בכל יום טוב בתפלת מוסף פסוקי מוסף היום אחר שאמר על ידי משה עבדך באמור:

**סימן תפט - סדר תפילת ליל שני של
פסח וספירת העמר. ובו י' סעיפים:**

א *בליל שני אחר תפלת ערבית מתחילין לספר העמר. ואם שכח לספר בתחלת הלילה, יהולף וסופר כל הלילה, ומצוה על כל אחד לספר לעצמו. וצריך לספר ימעמד ולברך תחלה. וסופר הימים והשבועות ביחד, ביום הראשון אומר היום יום אחד (בעמר), עד שמגיע לז' ימים ואז יאמר היום שבעה ימים שהם שבוע אחד (בעמר), וביום ח' יאמר היום שמונה ימים שהם שבוע אחד ויום אחד (בעמר), וכן עד שיגיע לארבעה עשר יאמר היום ארבעה עשר ימים שהם שני שבועות (בעמר), ועל דרך זה מונה והולך עד מ"ט יום:

ב *אם טעו ביום המען וברכו על ספירת העמר, חוזרים לספר כשתחשף, והמדקדקים אינם סופרים עד צאת הכוכבים, וכן ראוי לעשות:

ג *המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמהם בלא ברכה, ואם יזכר בלילה יברך ויספר: הגה ואפלו ענה אמן על ברכת הקהל, אם היה דעתו שלא לצאת יחזר ויברך ויספר בלילה (בית יוסף בשם רשב"א):

ד *מי ששואל אותו חבירו בית השמשות פמה מי הספירה בנה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך שאם יאמר לו היום כך וכך אינו יכול לחזור ולמנות בכרחה אבל קדם בית השמשות, פיון שאין זמן ספירה אין בכך כלום: הגה וכשהגיע הזמן אסורין לאכל עד שיספר, ואפלו התחיל לאכל פוסק וסופר. מיהו אם התחיל לאכל קדם שהגיע הזמן אין צריך להפסיק אלא גומר אכילתו וסופר אחר כך (דעת עצמו למאן דאמר ספירה בזמן הזה דאורייתא):

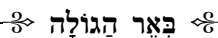
ה *אם אינו יודע החשבון ופתח אדעתא דלפנים כמו שישמע מחברו ושתק עד ששמע מחברו וסיים כמוהו יצא:

ו *אם פתח ואמר ברוך אמה ה' אלקיני מלך עולם אדעתא דלימא היום ד' שהוא סבור שהם ד' ונזכר וסיים בה' והם ה' או איכא שהם ד' ופתח אדעתא דלימא ד' וטעה וסיים בה' אינו חוזר ומברך:

ז *שכח ולא ברוך כל הלילה יספר ביום בלא ברכה:

ח *אם שכח לברך באחד מהימים, בין יום ראשון בין משאר ימים, סופר בשאר ימים בלא ברכה, יאכל אם הוא מספק אם דלג יום אחד ולא ספר, יספר בשאר ימים בכרחה:

ט *ליל שבת וליל יום טוב מברכים וסופרים אחר קדוש בבית הפנסת, ויבמוצאי שבת ויום טוב, קדם הבדלה אחר קדיש תתקבל. וכשחל יום טוב האחרון של פסח במוצאי שבת דאז אומר קדוש והבדלה בפעם אחת, יש לספר קדם

סימן תפז א בית יוסף מדברי תוספות חלין ק"ג **סימן תפז** א טור מהא דרב שבת כ"ד ותוספות פ"ג ב טור בסימן תקפ"ב בשם מסכת סופרים ומנהג ספרד ולזה הסכים בית יוסף ג ברכות מ"ט ד תוספות דברכות יב ה ביצה יז ו ברכות מ"ט ז טור בשם בעל העשור על שם רבנו נסים ושאר פוסקים ח טור בשם מנהג אשכנז ושאר פוסקים ט ארחות חיים י בן מנהג הספרדים **סימן תפח** א לשון טור ב מימרא ערכין י' ג טור בשם הר"מ מרוטנבורג ד צינתיו לעיל סימן תכ"ב ה גם זה צינתיו שם ו ברייתא מגלה כא ז הרא"ש ושאר פוסקים בשם רב עמרם וכתבו ואולי רבנו סבוראי הנהיגו פן והגאונים אחריהם שייצאו ב' ספר תורה וסמכו אהא דאמרו שאמר הקב"ה לאברהם וכו' מגלה ל"א ח ברייתא מגלה שם ט צינתיו לעיל בסימן קי"ד **סימן תפט** א ברייתא מנחות ס"ו ב פשוט ממשנה מגלה כ"א ג ברייתא מנחות ס"ד ד הרא"ש בסוף פסחים מבריתא דבקמה תחל וכו' ה מימרא דאביי שם ס"ו וכתבוהו הרי"ף והרא"ש בסוף פסחים ו הרא"ש בתשובה וכן פתח השור ז תשובת הרשב"א ח מהר"ר דוד אבודררה בשם מחזר ויטרי ופרש שם השעם ש שם לשון הרמב"ם שאם מנה ולא ברוך יצא י טור בשם אבי העזרי כ בית יוסף לפי מה שכתב הר"ן שרב הפוסקים מסכימים שספירת העמר עקשו מדרבנן ודלא כמו שכתב השור בשם אבי העזרי ל טור בשם הרא"ש וכן כתבו שאר פוסקים לדעת ר"ת בתוספות מנחות ס"ו מ שם בשם בה"ג וכן כתבו התוספות בשמו שם במנחות ס"ו נ תרימת הדשן ס שם סימן ס' ע שם פ אבודררה צ שם בתרימת הדשן דיש לאחר הבדלה היתור שנוכל

שְׁמֹרְכִינָן עַל הַכּוֹס בְּבֵית הַכֹּנֶסֶת: הַגָּה
וְאִם אֵין לּוֹ יַיִן וְצִרִיף לְקַדֵּשׁ יִקְנֶה"ז, עֵינָן
לְעֵיל סִימָן רצ"ו:

י קְאָסוּר לְאָכַל חֲדָשׁ אַף בְּזִמְן הַזֶּה, בֵּין
לְחֵם בֵּין קְלִי בֵּין כְּרַמְל, עַד תַּחֲלַת לַיִל
י"ח בְּנִיסָן, וּבְאַרְצֵי יִשְׂרָאֵל עַד תַּחֲלַת לַיִל
י"ז בְּנִיסָן:

סִימָן תצ - סדר תפילת יום שני ותפילת
ה'זו של מועד. ובו ט' סעיפים:

א "ביום ב' קורין בפרשת אמר שור או כשב
עד סוף העונן, ומפטיר קורא כמו ביום
ראשון, ומפטיר במלכים בפסח דיאשיהו
מושלח המלך עד ואחריו לא קם כמוהו:

ב יום ג' שהוא חלו של מועד, ערבית
ושחרית ומנחה מתפלל בדרכו ואומר
יעלה ויבא בעבודה, ואם לא אמרו
מחזירין אותו, וכן מזכירו בכרפת המזון,
ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, ובמוסף
מתפלל בדרך שמתפלל במוסף של יום
טוב: הגה אלא כשמגיע לעל ידי משה
עבדך מפי כבודך פאמור, אומר והקרבתם
עלה וגו' עד ושני תמידין בהלכתן (טור):

ג ינוהגים שביום טוב אומר את יום טוב
מקרא קדש הזה ויבחרו של מועד אומר
את יום מקרא קדש הזה. (ואנו אין נוהגין
לומר מקרא קדש כלל, לא ביום טוב ולא
בחל המועד) (טור):

ד הכל תימים של חלו של מועד ושני ימים
אחרונים של יום טוב קורין ההלל בדלוג
כמו בראש חדש:

ה יסימן הפרשיות של ח' ימי הפסח משך,
תורא קדש בכספא, פסל במדברא, שלח
בוברא. וזוה הסדר לא ישתנה כי אם
כשחל פסח ביום ה' שביום ג' שהוא
שבת קורא ראה אתה אומר אלי שהוא
פסל, וביום א' ב' ג' קורין קדש,
בכספא, במדברא:

ו בכל ימי חל המועד ושני ימים טובים
אחרונים קורין (הרביעי) "בספר שני
בקרבנות המוספין שבפנתוס ומתחיל
והקרבתם, עד סוף פסקא:

ז "בליל יום טוב האחרון מקדשין על היין
ואין אומרים זמן: הגה ואומרים בתפלה

ובקדוש זמן חרותנו, כמו ביום טוב ראשון
(מהרי"ל ומנהגים):

ח 'מפטירין ביום שביעי וידבר דוד, וביום
השמיני עוד היום כנגד לעמד:

ט בשבת שחל בחל המועד, ערבית שחרית
ומנחה מתפלל בדרכו של שבת ואומר
יעלה ויבא בעבודה, ובמוסף אומר סדר
מוסף יום חל המועד, אלא שמזכיר של
שבת ואומר ותתן לנו את יום המנוח
הזה ויום חג המצות הזה, וכן אומר את
מוספי יום המנוח הזה ויום חג המצות
הזה וחותם מקדש השבת לישראל
והזמנים, ומפטירין היתה עלי: הגה ואין
מזכירין בבכרפת ההפסח לפסח לא באמצע
ולא בחתימה ונוהגין לומר שיר השירים
בשבת של חל המועד. ואם חל שבת ביום
טוב האחרון אומרים אותו באותו שבת, וכן
הדין בסכות עם קהלת. ונוהגין לומר רות
בשבועות (אבודרהם). והעם נהגו שלא
לברך עליהם על מקרא מגלה ולא על
מקרא כתובים:

סִימָן תצא - סדר הבדלה
במוצאי יום טוב. ובו ב' סעיפים:

א "במוצאי יום טוב בין במוצאי יום טוב
לחל בין במוצאי יום טוב לחלו של
מועד, במדיל בתפלה כמו במוצאי
שבת, אלא שאינו מברך לא על הגו' ולא
על הבשמים:

ב יום טוב שחל להיות במוצאי שבת אומר
באתה בחרתנו ותודיענו:

סִימָן תצב - תענית שני וחמישי ושני
אחר המועדים. ובו סעיף אחד:

א "יש נוהגים להתענות שני וחמישי ושני
אחר הפסח וכן אחר חג הסוכות,
וממתינים עד שיעבר כל החדש ניסן
ותשרי ואז מתענים: הגה מיד בה"ב
שאפשר להתענות (דעת עצמו) ובאשכנז
וצרפת נהגו להתענות ועושין אותו כמו
תענית צבור לקרות ויחל (טור):

סִימָן תצג - דינים הנוהגים
בימי העמר. ובו ד' סעיפים:

א "נוהגים שלא לשא אשה בין פסח לעצרת

עד ל"ג לעמר, מפני שבאותו זמן מתו
תלמידי רבי עקיבא, באבל לארס ולקדש
שפיר דמי. ונשואין נמי, מי שקפץ וכנס
אין עונשין אותו: הגה מיהו מל"ג בעמר
ואילך הכל שרי (אבודרהם בית יוסף ומנהגים):

ב ינוהגים שלא להסתפר עד ל"ג לעמר,
שאומרים שאז פסקו מלמות, ואין
להסתפר עד יום ל"ד בבקר, האלא אם כן
חל יום ל"ג ערב שבת, שאז מסתפרין בו
מפני כבוד השבת: הגה ובמדינות אלו אין
נוהגין בדרביו, אלא מסתפרין ביום ל"ג
ומרבים בו קצת שמחה ואין אומרים בו
תחנון (מהרי"ל ומנהגים). ואין להסתפר עד
ל"ג בעצמו ולא מבערב (מהרי"ל) מיהו, אם
חל ביום ראשון, נוהגין להסתפר ביום ו'
לכבוד שבת, (מהרי"ל) ומי שהוא בעל ברית
או מל בנו, מתר להסתפר בספירה לכבוד
המילה (הגהות מנהגים):

ג יש נוהגים להסתפר בראש חדש אפר,
וטעות הוא בידם: הגה מיהו בהרבה
מקומות נוהגים להסתפר עד ראש חדש אפר,
ואותן לא יסתפרו מל"ג בעמר ואילך אף על
פי שמתר להסתפר בל"ג בעמר בעצמו,
ואותן מקומות שנוהגין להסתפר מל"ג בעמר
ואילך לא יסתפרו כלל אחר פסח עד ל"ג
בעמר, ולא ינהגו בעיר אחת מקצת מנהג זה
ומקצת מנהג זה משום לא תתגדדו, וכל שפן
שאינו לנהג הטר בשתייהן (דעת עצמו):

ד ינהגו הנשים שלא לעשות מלאכה מפסח
ועד עצרת משקיעת החמה ואילך:

סִימָן תצד - סדר תפילת חג
השבועות. ובו ג' סעיפים:

א "ביום נ' לספירת העמר הוא חג שבועות,
וסדר התפלה כמו ביום טוב של פסח,
אלא שאומרים את יום חג השבועות הזה
זמן מתן תורתנו. בוגומרים ההלל.
ומוציאין שני ספרים וקורין בראשון
החמשה המבחדש השלישי עד סוף הסדר,
ומפטיר קורא בשני וביום הבפורים
ומפטיר במרכבה דיהזקאל ומסיים בפסוק
ותשאני רוח:

⊘ באר הגולה ⊘

ק מימרא דרבינא מנחות ס"ח ועין בורה דעה סימן רצ"ג [סימן תצ] א מגלה בריקתא ל"א ב בריקתא שבת פרק ד ג צינתיו לעיל בסימן תע"ו ד טור בשם תשובת רב
האי ה מימרא ערכין י' ו מימרא דאב"י מגלה ל"א ז הרא"ש והמרדכי שם ושאר פוסקים ח צינתיו לעיל בסימן תפ"ח סעיף ג ט סכה מו מימרא דר' יוחנן י מימרא
דרב פפא מגלה ל"א כ בריקתא ביצה י"ז ועורבין מ' ל כרבי דפליג את"ק רש"י ותוספות שם והרמב"ם בפרק ח מהלכות תפלה [סימן תצא] א יומא פרק ח ב בריקתא
פסחים ק"ד ג רמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת, וכן כתב הטור משמעות הגמרא פסחים ק"ב דחשיב יקנה"ז ולא חשיב בשמים ד ברכות ל"ג [סימן תצב] א ותוספתא
בקדושין פרק א אהא דסקבא דשתא רגלא וכן כתב הטור בשם מנהג אשכנז וצרפת ב צינתיו לעיל סימן תכ"ט ג לפי שהוא מרבה במועדות [סימן תצג] א לשון טור
ב שם בשם הר"ץ גאות שפן הורו הגאונים ג טור והר"י בן שועיב בדרשת י"ט ח' של פסח ד שם בדרשה ה רשבי"ץ בתשובה ו בית יוסף ז טור ומסמך למנהגא
מקרא דשבת שבתון וכי: [סימן תצד] א לשון הטור ב צינתיו לעיל ריש סימן תפ"ח ג גם זה צינתיו שם ד משנה מגלה כ"א ה בריקתא שם ל"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות פסח, סימן תצד - סדר תפלת חג השבועות

ב יביום השני קורין בפרשת כל הפסח עד סוף סדרא, ומפטיר קורא כמו אתמול, ומפטיר בחבוקק מן וה' בהיכל קדשו עד למנצח בגנינותי:

ג יאסור להתענות במוצאי חג השבועות: הגה ואין אומרים תחנון מתחלת ראש חדש סיון עד ח' בו, דהינו, אחר אסור חג (הגהות מימוני הלכה ב' ומנהגים) ונוהגין לשטח עשבים בשבועות בבית הכנסת והפתים, וזכר לשמחת מותן תורה ונוהגין בכמה מקומות לאכל מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות. ונראה לי הטעם, שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים בליל פסח וזכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכל חלב ואחר כך מאכל בשר, וצריכין להביא עמהם ב' לחם על השלחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לב' הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים:

הלכות יום טוב

סימן תצה - איזה מלאכות אסורים ביום טוב. וכו' ד' סעיפים:

א כל מלאכה האסורה בשבת אסורה ביום טוב, חוץ ממלאכת אכל נפש, וחוץ מהוצאה והבערה, וכן מכשירי אכל נפש שלא היה אפשר לעשותה מאתמול: הגה ויש מחמירין אפלו באכל נפש עצמו כל שאינו מפיג טעם קלל, אם עשאו מערב יום טוב (אלוהו זוטא ומהרי"ל). מיהו אם לא עשאו מערב יום טוב ויש בו צרך יום טוב מתר לעשותו על ידי שנוי (סמ"ק ור"ן):

ב יקצירה וטחינה וביצירה וסחיטה וצידה, אף על פי שהם מלאכת אכל נפש, אסורים חכמים:

ג יאין מוציאין משא על הבהמה ביום טוב:

ד ימקצה, אף על פי שמתר בשבת החמירו בו ביום טוב ואסרוהו: הגה ויש מתירין מקצה אפלו ביום טוב (טור בשם פוסקים), אבל נולד אסור לדבריהם אפלו בשבת. וכל מקצה שאינו בעלי חיים, כגון אוצר של פרות ועצים, סגי כשיאמר מכאן אני נוטל ואין צריך שיירשם (רמב"ם ורמ"א נתיב ד ח"ג) ומתר להכין מיום טוב ראשון לשני בב' יום טוב של גלילות (כל בו). וענין לעיל סימן ש"י כל דיני מקצה:

סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלילות. וכו' ג' סעיפים:

א יבגלילות שעושין שני ימים טובים מספק, כל מה שאסור בראשון אסור בשני, והיו מנדין למי שמזולזל בו, ואם הוא צורךא דרבנן לא היו מחמירין לנדוהו אלא היו מלקין אותו:

ב אין חלוק בין ראשון לשני אלא בלענין מת, וכן לכחל את העינין: הגה או שאר חלי שאין בו סכנה (ר"ן פרק אין צדין). ואף על פי שאסור בראשון אלא על ידי אינו יהודי אם אין בו סכנה, בשני מתר אפלו על ידי ישראל, חוץ מיום טוב שני של ראש השנה, דשני ימים קדשה אחת אריכתא הן: הגה ודוקא שבות דרבנן דמיא דמכחל עינא אבל אב מלאכה אסור לישראל לעשותו אפלו ביום טוב שני (ר"ן פרק אין צריך והמגיד פרק ד):

ג יבני ארץ ישראל שבאו להוציא לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בלשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לישוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדין לא הקבע להיות כמותן, אבל אם הגיע לישוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותן ואסור בין במדבר בין בלשוב, וכל

חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלף לשם:

סימן תצז - דיני הכנה ביום טוב. וכו' ו"ז סעיפים:

א אין צדין מן הביכורים: הגה אפלו במקום שאינם מחסרים צידה לפי שהביכר רחב הרבה והדגים נשמטים אלף ואילף (המגיד פרק ב):

ב ידגים ועופות וחייה שהם מקצה אין משקין אותן ביום טוב ואין נותנים לפניהם מזונות ישמא יבא לקח מהם וכל מה שאסור לאכלו או להשתמש בו מפני שהוא מקצה, אסור לטלטלו:

ג יאפלו ספק צידה אסור, כגון מצודות חיה דגים ועופות שהיו פרושות מערב יום טוב ולמחר מוציא בהם, אסורים, אלא אם כן ידוע שצודו מבעוד יום. והוא מצא המצודות מקלקלות מבערב יום טוב, כדוע שמעבר יום טוב נצודו:

ד יספק מוכן מתר ביום טוב שני, משום דהוי ספק ספקא:

ה יאם סכר אמת המים בכניסה ובציאה מערב יום טוב, מתר לקח ממנה דגים ביום טוב, דהנה נצודין ועומדין (מאחר שאמת המים היא צרה ואינן יכולים להשטט) (המגיד פרק ב):

ו יאזנים ותרנגולים ויונים שבפית או שבחצר העומדים לאכילה מתר לצודן ואין צריך זמון:

ז שאר כל חיה ועוף שמחסרים צידה שצריך לומר הבא מצודה ונצודנו, אסור לצודן ולתן לפניהם מזונות, וכל שאין מחסרים צידה, מתר לצודם ולתן לפניהם מזונות:

באר הגולה

ו שם ז אגור בסימן תרנ"א בשם ר' ישעיה וכן כתב ר' יעקב בן יעקב בעבדא דמת אלכסנדראי בלוד [סימן תצה] א משנה ביצה ל"ו ומגלה ז ב משנה וגמרא ביצה י"ב וכבית הלל ג ברייתא מגלה שם וכו' יהודה ד הרא"ש בריש פרק ג דביצה ובירושלמי מסמיה להו אקראי ה רמב"ם בפרק ה' וסמ"ג ו מסקנת הגמרא אלבא דרב נחמן בריש ביצה דבית הלל סבירא לה ביום טוב כרבי יהודה וכן פסק הר"ף ורמב"ם בפרק א' וכן הסכימו האחרונים [סימן תצז] א פסחים נ"ב בעבדא דנתן בר אחא ב מימרא דרבא ביצה ז' ג מהא דאמימר שם כ"ב ד ארחות חיים מעבדא דרמי בר חמי חלין ק"י [סימן תצז] א משנה ביצה כ"ג ב שם במשנה ג פרוש התוספות וכן כתב הרמב"ם בפרק ב מהלכות יום טוב ד משנה שם כ"ד וכמאן דאסר בגמרא שם ספק מוכן ה ברייתא שם וכו' ואלעזר ו הרא"ש דלונ"ל וכן כתב הר"ן משום דאי אפשר שיבא לפניך ספק מוכן ביום טוב שני אלא בשני ספקות וענין לקמן סימן תקט"ו ז מימרא דרב שם כ"ה ח ברייתא שם ט משנה שם כ"ד כר' שמעון בן גמליאל וכדמפרש לה שמואל בגמרא

ח איל וצבי שקננו בפרדס וילדו בו עפרים ועדין הם קטנים שאין צריכים צידה מתרים בלא זמון ודוקא בפרדס הסמוך לעיר כבתוף שבועים אמה דדעתה עליוהו. ויהאם, אפלו זמון אין מועיל לה פינן שמתסרת צידה:

ט מיוני שובך ויוני עליה וצפרים שקננו בטפוחים (פרוש, כלי חרס הבנויים בפתלים לקנן בהם העופות) אסור לצודן, לפיכך אין זמון מועיל להם. והני מלי בגדולים, אכל בקטנים שאינם מפריחים ימתר לצודן, אכל זמון צריכים:

י פיצד הוא הזמון, אומר זה זה אני נוטל למחר, ואין צריך לנענעם, אכל באומר מאפן אני נוטל למחר לא סגי:

יא אם זמן כל השובך ואין צריך אלא לזוג, אינו מועיל: הגה ואם הוא אפשר שיצטרף כל השובך, יכול להזמין כל השובך ולמחר נוטל מה שצריך, (רבנו ירחם הגהות אשרי פרק קמא דביצה):

יב זמן שנים ומצא שלשה, או זמן שחורים ולבנים בקנים המבדלים במחצה ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים, אסורין, אלא אם פן מפירן:

יג זמן ג' ומצא ב', מתרים, (ואפלו היו מקשרים ביחד מנחמי מהדר) (בית יוסף):

יד זמן בתוף הקן ומצא לפני הקן אסורים, ואם אין סביבותיהם קן אחר הרי אלו מתרים, והני מלי במדדין, אכל אם הם מפריחין, אסורים, ואפלו יש קן אחר בתוף נ' אמה, אם הוא בקרן זוית שאינו יכול לראותו מקן זה, פינן שאינם מפריחין אלא מדדין, משום דכל היכא דמדדה ולא הדר חזרה לקנה לא מדדה: (ואם הזמין תוף הקן ומצא על פתח הקן, מתרים) (א"י):

טו אינו יהודי שהביא דורון לישראל ביום טוב בני יונה קטנים משוככות שיש לו בעיר, פינן שאין צריך צידה, מתרים:

טז השוחט בהמה ביום טוב, טוב לו שלא יבדק עד שיפשיט, שאם תמצא טרפה לא יהא רשאי להפשיטה:

יז אם נמצאת טרפה אסור לטלטלה, אכל מתר למכרה לאינו יהודי כדרך שהתירו

מכירה לישראל, שלא ישקל ולא יזכיר סכום דמים, ואם אינו מאמינו יקח ממנו משכון:

סימן תצח - דיני שחיטה ביום טוב, וכו' כ' סעיפים:

א אין מראין ספין לחכם ביום טוב לראות אם הוא ראוי לשחט בו, שמא תהיה פגומה ויאמר לו אסור לשחט בה מפני פגמתה, וילך ויחדדנה במשחת, ויחכם שראה ספין לעצמו, יכול להשאילו לאחרים: הגה ועכשו בזמן הזה שכל שוחט רואה ספין בעצמו, כל הרוצה לשחט ביום טוב יבדק ספינו מערב יום טוב, ולא ביום טוב שמא ישחיתנו (דעת עצמו ומהרי"ל והגהות שחיטה) מיהו, אם לא בדקו מערב יום טוב והוא שעת הדחק, יכול לבדקו ביום טוב (שחיט ישנים):

ב יכול להוליך ספין והבהמה אצל טבח לשחט, ואפלו גדי קטן שצריך להוליכו על כתפו, ואף על פי שהיה אפשר להוליכם מאתמול. (והוא הדין שהטבח יכול להוליך הספין אצל הבהמה) (בית יוסף):

ג דבהמות שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוף התחום, הרי אלו מוכנות ולוקחין מהן ושוחטין אותן ביום טוב, אכל הרועות והלנות חוץ לתחום, אם באו ביום טוב אין שוחטין אותן ביום טוב, מפני שהן מקצין ואין דעת אנשי העיר עליהן. והני מלי בבהמות ישראל, האכל של אינו יהודי לית בהו משום מקצה, דאין האינו יהודי צריך הכן, אלא אם פן באו בשביל ישראל שאז אסור לפיכך אינו יהודי שהביא בהמה במקולין (פרוש, מקום ששם שוחטים הבהמות) אם ידוע שלנות חוץ לתחום אסורות, ואם ספק, מתרות אפלו באו לצרף ישראל, שהמקצה הולכים בספקו להקל. ואם הביאום לצרף האינו יהודי, או אפלו סתם בעיר שרבה אינם יהודים, מתר, שכל המביא לצרף הרב מביא:

ד דבהמות הדיועות ללון חוץ לתחום ונמצאו בעיר ביום שני, אני אומר שמא מבערב הכניסן וחוץ לחומה לנו ומתרות,

וכל שפן השחוטות בבקר, שחזקה מבערב הכניסן לתוף התחום:

ה העגל שנולד ביום טוב, מתר לשחטו אם האם טעומדת לאכילה, והוא דקים לה בגויה שכלו לו חדשיו: הגה ובזמין גם פן שהפרים על גבי קרקע (טור והרא"ש) דחשיון שמא יראה בו ריעותא באברים הפנימיים ונמצא שחט ביום טוב שלא לצרף, כף נראה לי מדברי הרא"ש והטור. ואם היו שבת יום טוב סמוכים זה לזה, נולד בזה מתר בזה:

ו כבהמה מספנת שירא שמא תמות, והוא אכל בכר ואין צריך לה, אסור לשחטה אלא אם פן יש לשהות ביום כדי לאכל ממנה פזית צלי מבעוד יום (ואפלו אין שהות לנתחה ולבדקה תחלה) (טור) וכשש ששהות ביום ושחטה אינו נוטל עורה אלא אם פן שיר ממנו אבר אחד ומביאו עמו. הגה ויש אומרים דאין להפשיטה כלל אלא אם פן שחטה לצרף יום טוב, וכן ראוי להורות (הגהות אלפסי פרק אין צדין):

ז אם שחט בהמה בשדה, לא יביאנה כמות או כמותה כדרך שעושה בחל, אלא יביאנה בידו אברים אברים:

ח עוף שגדרס ברגלים ויש לחוש שנתרסקו אבריו ולכן צריך שהיה מעת לעת ובדיקה אחר שחיטה, מתר לשחטו ביום טוב ולא חשיון שמא ימצא טרפה, אף על גב דאתיליד בה ריעותא:

ט עכור בזמן הזה שאינו יכול לשחטו בלא מום, אין חכם יכול לראותו ביום טוב אם יש בו מום, ואפלו אם עבר וראהו ומצא שיש בו מום אינו יכול לשחטו, אכל אם נולד במומו ועבר וראהו, נשחט על פיו. וואם ראה המום מערב יום טוב וראה שהוא מום שראוי לשחט עליו, יכול לחקר עליו ביום טוב אם נפל בו המום מאליו ומתירו: הגה ואם נפל בכור לבור, אסור להעלותו, דהא אינו ראוי לשחטו, אלא עושה לו פרנסה במקומו (רמב"ם פרק ב):

י קאותו ואת בנו שנפלו לבור, מעלה את הראשון על מנת לשחטו ואינו שוחטו, וחוזר ומצרים ומעלה את השני, רצה זה שוחט, רצה זה שוחט:

באר הגולה

י מסקנא בגמרא שם כ"ה כ טור מהא דקתפף במשנה ל"א פפרוש המפרשים ל שם בגמרא כ"ה מ בריתא שם כ"ד נ משנה י' ס כ"ה שם ע שם בגמרא פ רבנו ירחם צ משנה וגמרא שם ק שם במשנה ר שם במשנה ש שם בגמרא ד' י"א ת הרשב"א בתשובה א טור וכן פתב ר"י בחלק ב בשם המפרשים ב שם לדעת הר"ף שפוסק ביום טוב כר' יהודה במקצה ובבהמה בריאה אר"י, ועין בסמ"ח תק"ח בית יוסף [סימן תצח] א ביצה כ"ח וברבנן ב שם וברב יוסף ג בריתא שם י"א כבית הלל ר משנה ובריתא שם מ' וכתנא קמא ה הר"ן שם על פי הירושלמי ו א"ח בשם הרשב"א ז שם בשם הרשב"א ח בריתא ביצה ז' ט הרא"ש שם י טור בשם פעל העשור ואביו הרא"ש כ משנה ביצה כ"ה וכת"ק ל וכתב הבית יוסף אפלו לא גמר גלבו לאכל פינן דקניא לן כמאן דאית לה הואיל וכו' הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק א' מהלכות יום טוב מ הר"ן ס בשם הרשב"א נ שם במשנה ס בעיא שם ל"ד ונקיט הרא"ש והרמב"ם בפרק ב' ורשב"א לקלא ע משנה שם כ"ה כ"ו וכו"ש הר"ף ורא"ש פ שם וכו"ש צ שם כ"ז ק בריתא שם ל"ז וכו' והושע הספמת הפוסקים

יא יבמה חציה של אינו יהודי וחציה של ישראל יכולים לשקטה ביום טוב, ואפלו יש להם שתיים יכול לשקט שתייהן:

יב שהשוחט בהמה ביום טוב אינו רשאי לתלש העצם לעשות מקום לספין, אלא מפנהו (בידו ב"י) ומושכו אילף ואילף, ואם נתלש נתלש:

יג השוחט את העוף, הלא ימרט את הנוצה כדי לעשות מקום לספין:

יד הלא ישחט אדם חיה ועוף ביום טוב אלא אם פן יש לו עפר מוכן מבעוד יום. ואם עבר ושחט, אם יש לו דקר (פרוש, בעין יתד של ברזל שחופרין בו את הקרקע) נעוץ מבעוד יום בעפר תחוח, מכסהו בו (אפלו היה צריך לכמה דקירות, שרי) (בית יוסף):

טו באפר כירה שהסק מערב יום טוב מתר לכסות בו, אבל אם הסק ביום טוב אסור אלא אם פן הוא חם שראוי לצלות בו ביצה. ויום שחט, מתר לכסות בו אף על פי שאינו ראוי לצלות בו ביצה (ומיהו, עדיף טפי לכסות בדקר נעוץ בעפר תחוח אם יש לו) (בית יוסף בשם הרא"ש וטור):

טז והכניס עפר הרבה לביתו לצרף גנתו והוא פנוס במקום אחד, מתר לכסות בו, שכל זמן שהוא צבור, דעתו עליו לכל מה שיצטרף, אבל אם הכניס מלא קפה לצרף גנתו לא, שמאחר שהוא מועט בטל:

יז המכניס אדם מלא קפתו עפר לפית בסתם, ועושה בו כל צרכו, (ועין לעיל סימן ש"ח סעיף ל"ח) ולא אמרינן שהוא בטל אגב קרקע הבית, והוא שיחד לו קרן זוית, דכיון שלא שטחו מוכחא מלתא דלצרכו בעי, ואם הוא עפר תחוח, מתר לכסות בו:

יח כבוי (פרוש, בריה שגולדה מתיש וצבי) אין שוחטין אותו ביום טוב, ואם שחטו אין מכסין את דמו, ואפלו יש לו עפר מוכן, מפני שהרואה יאמר ודאי חיה הוא, דאם לא פן לא היו מטריחין לכסות דמו ביום טוב, ונכא להתיר חלבו. ולערכ אם

רשומו נפר יכסנו: הגה ודוקא ששחטו בקרן זוית וכהאי גוונא, אבל אם שחטו באמצע החצר, אפלו דם בהמה יכול לכסות אם יש לו עפר מוכן, דהוי לה כגוף של רעי וצריך לכסות שלא יתלכלכו פליו בחצר (הגהות אלפסי פרק קמא דביצה):

יט שחט בהמה וחיה ונתערב דמם ויש לו עפר מוכן או אפר כירה, אם יכול לכסותו בדקירה אחת, שאין צריך להרבות בשביל דם הבהמה, יכסנו, ואם לאו לא יכסנו:

כ לשחט צפור מערב יום טוב ולא פסה דמו, לא יכסנו ביום טוב

סימן תצט - דין מליצה ומליחה ביום טוב. ובו ה' סעיפים

א אין מרגילין ביום טוב. כיצד הוא מרגיל, זה המוציא כל הבשר מרגל אחד כדי שיוציא כל העור שלם ולא יקרע, מפני שטורח בהפשט זה טרח גדול ואין בו צרך למועד:

ב אסור למלג גדי אלא אם פן מולגו לאכל העור:

ג בהמה שנשחטה ביום טוב, להגביה עורה ולתנה במקום דריסת הרגלים אף על פי שאין עליו בשר כלל, וימתר למלח עליו מליחה קלה כדרך שמולחים לצלי, וימתר להערים למלח כאן מעט וכאן מעט עד שימלא את פלו, אבל אם נשחטה מערב יום טוב, אסור: הגה ונוצות של עוף דינן כמו בעור, דמתר לטלטלן כדי להצניען כמו בעור:

ד אין מולחין את החלבים ולא מהפכין בהם אפלו לשטחן על גבי יתדות אף על פי שנשחטה ביום טוב, וכן אסור למלח בשר עליהם באויר:

ה העלי שהוא דף עב וכבד וכלי הוא אלא שמלאכתו לאסור לכתש בו הריפות, מתר לטלטלו לקצב עליו בשר, וילאחר שקצב עליו אסור לטלטלו מחמה לצל (אבל לצרף גופו ומקומו שרי):

סימן תק - הנצרה לבשר ביום טוב היאך יתנהג, וסדר מליחתו. ובו ו' סעיפים

א אין קונים בשר בפסוק דמים, לומר לטבח תן לי בסלע או בשתיים, וכן לא יאמר לו, הריני שתף עמך בסלע, אלא מחלק להם שלישיית או רביעיות כפי החלקים שדרף לחלק בעיר בלא פסוק דמים, ומביא שתי בהמות ויאמר זו כזו, ולמתר שמין הנשארת וכפי ששורה כף פרע לו: הגה ויש אומרים ודוקא ישראל לגבי ישראל שרי כהאי גוונא, אבל ישראל עם אינו יהודי אפלו ככהאי גוונא אסור (הגהות אשרי פרק אין צדין):

ב אסור לשקל בשר אפלו בביתו לידע כמה יבשל. ואפלו לתנו בכף מאזניים לשקרו מן העכברים אסור. אם היא תלויה במקום שרגילים לשקל בה. ואפלו לשקל מנה כנגד מנה אסור. וימתר לשקל בידו, שלוקח החתיכה בידו ומשער כמה יש בה, וטבח אמן. אפלו זה אסור, אבל אם הוא יודע לבזן דרך חתיכתו לחתף ליטרא או חצי ליטרא, חותך בדרךכו ואינו חושש:

ג אין נוקבין נקב בבשר בספין לתלותו בו, אבל כיד מתר, ואם לעשות בו סימן, מתר אפלו בספין:

ד כמולגין הראש והרגלים ומהבהבים אותם באור, אבל אין טופלין אותם בסיד ולא בחרסית ולא באדמה, דמתחזי בעבוד, ואין גוזזין אותם במספרים, שגוראה בעושה לצרף השער:

ה למתן למלח כמה חתיכות בבת אחת אף על פי שאין צריך אלא אחת: הגה ויש אומרים דלא שרי להערים רק קדם אכילת שחרית, (רי"י ובית יוסף בשם סמ"ג) ומתר למלח הבשר ביום טוב, אף על פי שהיה אפשר למלחו מערב יום טוב (מהרי"ל ותרומת הדשן סימן פ"ד):

ו מנהגין לנקר בשר ביום טוב אפלו נשחט מערב יום טוב. (וטוב לשנות קצת אם יוכל לשנות באיזה דבר) (מהרי"ל ותרומת הדשן סימן פ"ד):

✽ באר הגולה ✽

ר גמרא שם כ"א ש טור בשם ר"י ואביו הרא"ש ת שם בשם הרמב"ם בפ"ק ג' מהלכות יום טוב א משנה ביצה ב' וכדמפרש לה אמונאי שם ב שם במשנה ויגמרא ג ירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש שם ד ברייתא שם בבבלי וכפרוש רש"י ה שם מימרא דרב יהודה ו שם מימרא דרב זוטרא ז פרוש ואין צריך דקר נעוץ ורישא נמי איירי בעפר תחוח כמו שכתב הטור והבית יוסף ח משנה חליון פרק ו ט גמרא ביצה ח' י פשוט וכן משמע מדברי הרא"ש שם כ ברייתא שם וכרבי יוסי בר' אסינאה ל מימרא דרבא שם [סימן תצטא] א ברייתא כבודות ל"ג וכפרוש רמב"ם בפ"ק ג מהלכות יום טוב ב טור בשם בה"ג, ועין לקמן סימן ת"ק ג משנה ביצה יש אומרים ויבית הלל ד ברייתא ויגמרא שם ה ירושלמי כתבוהו הרי"ף והרא"ש שם ויכמו שכתב רבנו ירמיהו שהעצמה זו מתרת לכל אדם ו שם בבבלי מימרא דעולא וכפרוש הטור, וכן נראה מדברי הרא"ש וכן כתב הרב המגיד בשם הרשב"א בפ"ק ב מהלכות יום טוב ז ברייתא שם וכתבא קמא ח משנה שם ט ברייתא שם י לדעת הרי"ף וידעת רבנו יונה והרא"ש אסור טור: [סימן תק] א משנה ביצה כ"ו וכדמפרש רש"י שם בגמרא וברייתא שם ב משנה שם כ"ה ג טור ד משנה ויגמרא שם ה שם בגמרא ו טור וכן נראה דעת רמב"ם בפ"ק ד מהלכות יום טוב ז שם בגמרא וכפרוש הרי"ף, וכן פרוש הרא"ש ח הרב המגיד בפ"ק ה מהלכות יום טוב בשם הרשב"א ט שם בגמרא י שם כ ברייתא שם ל"ד ודין מליצה הגדי בסיומן תצ"ט ל מימרא דשמואל שם מ"ד וכפרוש רבנו ירמיהו דרב אדא בר אבהו להוסיף על דברי שמואל בא דאפלו להערים ולמלח חתיכה אחת כף לטל אחרת כף ולומר כזו אני רוצה מתר ועל זה קאי הגהת רמ"א מ מרדכי בפ"ק קמא דביצה ושאר פוסקים מהא דרב אדא בר אבהו לעיל

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ו (הקדשים) למעלה ומכניס הרגלים תחתיהם. אפלו ביצים לא יעמיד אותם שורה על גבי שורה עד שיעמדו כמו מגדל, אלא ישנה ויתחיל מלמעלה למטה, וכן כל פיוצא בזה צריך שנוי: הגה וכן שלחן שיש לו דפנות המגיעות לארץ (תוספות) צריך שנוי, אכל מתר להושיב שלחן שלנו על רגליו ואין בזה משום בנן. ויש אומרים דאפלו מגיע לארץ, כל זמן שאין צריך לאור של תחתיו שרי (טור):

ב יאגדה של עצים שהדלקה במדורה, כל עץ שלא אחזה בו האש מתר לשמשו, ואינו דומה למסיר שמן מהנר: הגה ומתיר לקח עץ הדלוק מצד זה של מדורה ולהניחו בצד אחר הואיל ואינו מכונן לכבוי (מרדכי):

ג אין סומכין את הקדרה ולא את הדלת בבקעת. הגה אכל מתר לצלות בו (הרי"ף), וכל שכן שמתר להסיק בו עם שאר עצים אף על גב שאינו ראוי להסיק בפני עצמו (ר"ן):

ד הלידין מתר לבשל בקדרות חדשות ביום טוב: הגה ויש אסרין (הרא"ש והטור) וכן המנהג, אם לא על ידי הדחק, ולכן נהגו לשקונין קדרות חדשות בפסח מבשלין בהם קדם יום טוב (דעת עצמו):

סימן תקג - שלא להכין מיום טוב להברוא. ובו ב' סעיפים:

א אסור לאפות או לבשל או לשחט ביום טוב לצורך מתר, אפלו הוא שבת או יום טוב, ואפלו בשני ימים של ראש השנה, יאכל ממלאה אשה קדרה בשר, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת: הגה וכל שכן שיכול לשחט אף על פי שאין צריך אלא לכזית (סמ"ק). וכן יכולה לבשל הרבה קדרות ולאכל מכל אחת מעט (בית יוסף ורובנו ירקם ותשובת הרשב"א). וידין קא

לכלים שנשברו ביום טוב אין מסיקים בהם מפני שהם נולדו, (ואם הסיק בכלים אסור להפך פאש לאחר שהדלקו במקצת, דאז הוי שבר כלי, אלא אם פן רבה עליהם עצים מוכנים) (המגיד פרק ב ור"ן פרק קמא דביצה), אכל מסיקין בכלים שלמים מאו בכלים שנשברו מבעוד יום:

ז ישקדים ויאגזיזם שאכלו מערב יום טוב, מסיקין בקלפיהם ביום טוב, ואם אכלם ביום טוב אין מסיקין בקלפיהם: הגה גם אין להסיק עם האגזיזים והשקדים עצמן, אלא אם פן הם עדין בקלפה (בית יוסף), ולפידים שנשאר מיום טוב ראשון שכתבו מתר לחזר ולהדליקם אפלו ביום טוב שני של ראש השנה או יום טוב אחר שבת (הרא"ש ומרדכי ריש ביצה ובית יוסף):

סימן תקב - דיני האש ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א אין מוציאין אש לא מן העצים ולא מן האבנים ולא מן העפר ולא מן המים בראין עושים פחמים, וראין גופחין במפוח אלא בשפופרת, וינהגו התר במפוח של בעלי בהים על ידי שנוי, להפכן מלמעלה למטה: הגה ומתיר לכסות האש בכלי או בעפר מוכן אם אינו מכבהו. ודוקא לצורך יום טוב ראשון, אכל לצורך יום טוב שני אסור (מהרי"ל). והעושה מדורה ביום טוב, כשהוא עורך את העצים אינו מניח זה על זה עד שישדר המערכה מפני שגראה כבונה, אלא או שופך העצים בערבוב או עורך בשנוי, ביצד, מניח עץ למעלה ומניח אחר תחתיו ואחר תחתיו עד שהוא מגיע לארץ. וכן הקדירה, אוהז אותה ומכניס האבנים תחתיה, אכל לא יניחנה על גבי האבנים, וכן המטה, אוהז

המשך הלכות יום טוב
סימן תקא - עצים האסורים והמותרים ביום טוב. ובו ז' סעיפים:

א אין מקציען עצים מן הקורות שעומדות לבנין ולא מקורה שנשברה ביום טוב, אפלו אם היתה רעועה מערב יום טוב וקרוכה להשבר, אכל אם נשברה מערב יום טוב, אם אי אפשר להסיקה בלא בקוע מקציען ממנה חתיכות גדולות, בלא יבקע לא בקרדם ולא במגל ולא במגרה אלא בקופיץ (פרוש, ספין של קצבים, ויש עושין בו ב' ראשין דומה קצת לקרדם רש"י), יבצעד הקצר שלו אכל לא בצד הרחב. ויש מי שאוסר אפלו בקופיץ לפי שאין אנו בקיאים מהו, ולא התירו אלא בספין:

ב העצים גדולים קצת וראויים להסקה בלא בקוע לא יבקע כלל, ואפלו לשברם ביד י"ש מי שאוסר:

ג אין מביאין עצים מן השדה אפלו היו מכנסין שם במעבר, אכל מגבב הוא בשדה משלפניו (וכן בחצר לוקח מלפניו) (בית יוסף ורמב"ם) ומדליק שם. וימביאין מהמכנסין שברשות היחיד אפלו היתה מקפת שלא לשם דיירה, טובלבד שיהיה בה מסגרת ותהיה בתוף תחום שבת, ואם חסר אחת מכל אלו הרי הן מקצה:

ד 'עלי קנים ועלי גפנים, אף על פי שהם מכנסים בקרפה, פיון שהריות מפזרת אותם הרי הם כמפזרין, ואסורים, ואם הניח עליהם כלי כבד מערב יום טוב הרי אלו מוכנים:

ה יעצים שנשרו מן האילן ביום טוב אין מסיקין בהם (ועין לקמן סימן תקיז סעיף ב):

באר הגולה

וסימן תקא א משנה וגמרא ביצה דף ל"א ב משנה שם ג שם בגמרא פלשנא בתרא רמב"ם בפרק ד' מהלכות יום טוב ד טור בשם סמ"ק בשם תוספות ה פן נראה מדברי רמב"ם בפרק ד וכן פתח שאר פוסקים ו טור בשם אביו הרא"ש ז מימרא דשמואל שם ומתניתין יחידאה היא ח משנה וגמרא שם כפרי יוסי שם בגמרא וקפירוש הרמב"ם בפרק ב וכן דעת העשור י מימרא דרבא שם כ מימרא דרבי יוחנן שם ל שם ל"ב וכו' והנהגה ושבתי כ"ח וקכ"ד מ שבת קכ"ד ג ברייתא שם נ"ט וכו' והנהגה רמב"ם בפרק ב מהלכות יום טוב ועין לקמן סימן תקי"ד (סימן תקב) א משנה ביצה לג ב משנה שם ל"ב ג ברייתא שם ה מימרא דרב והנהגה שם ל"ב ול"ג וישן הרמב"ם בפרק ד ו מימרא דרב והנהגה קינסא שרי שם כ"ב וקפירוש הרמב"ם בפרק ד ז משנה שם ל"ב וסיה הרמב"ם שם בפרק ד דלא התירו לטלטל עצים אלא להסקה בלבד ח פרוש קדרות שלנו שכל תקונין נגמר בתנור של יוצרים, ולא דמי לקדרה חדשה דאמר ריש לקיש שם ל"ד סמ"ג והמרדכי ור"י ובית יוסף (סימן תקג) א ברייתא ביצה יז ב הגהות מימוני בשם סמ"ק ג ברייתא שם ד טור בשם העשור ותוספות י"א

קדם אכילה, אכל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר, אכל ממנה פזית, דהוי הערמה מיהו אם עברה ובשלה (או שחט) מתר לאכלו:

ב ימלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד: הגה אכל צריך להשים הכל אצל האש בפעם א' אכל אסור להוסיף אם כבר החבית אצל האש, דטרחא שלא לצורך הוא (המגיד פרק א):

סימן תקד - דין התבלין ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א "דכין את התבלין בדרבן, שאם ידוף אותם מבעוד יום יפיג טעמן, אכל מלח אינו נדוף ביום טוב אלא אם כן השתה המכתש או שידוף בקערה וכיוצא בה כדי שישנה, שאם שחק המלח מערב יום טוב לא יפיג טעמו. יאין שוחקין את הפלפלין ולא יאת התרדל ברחים שלהם משום דהוי בעבדין דחל, (אלא) דף אותם במדוכה ככל התבלין: הגה ומיהו, נוהגין לשנות קצת בדיכת תבלין (הנהגות מימוני פרק ג בשם סמ"ג), וכן ראוי להורות:

ב "מתר להוליך תבלין ומדוף אצל מדוכה או מדוכה אצלם אפלו דרף רשות הרבים, אף על פי שהיה אפשר להוליכם מערב יום טוב:

ג יאין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אכל כותשין במכתשת קטנה, שגה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיין שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסור הכל: הגה ומתר לגרו גבינה ביום טוב על הכלי שהוא מורג חרוץ, מיהו, צריך שנוי מעט כמו דיכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

ד "מתר אדם למדד תבלין לתן בקדרה בשביל שלא יקדיח תבשילו (פרוש), שלא ישרפנו ויקלקלנו מחמת רבוי תבלין):

סימן תקה - דין החורב בהמה ביום טוב. ובו סעיף אחד:

א "בהמה שהיא עומדת לאכילה ורוצה לחלב אותה לאכל החלב, אם לקדרה

שאין בה אכלין אסור, ואם יש בה אכלין מתר, ויגזון שבא החלב לתקנו, יאו יש בה פרוורין והחלב נבלע בהם. יאכל החולב כל צאנו לא התר מפני פרוסה שנותן בכלי. הגה ואינו יהודי החולב בהמה ביום טוב וישאל רואהו, יש להקל (רשב"א בתשובה), אף נהגו בו אסור ואין לשנות. מיהו ביום טוב של גליות מתר ביום טוב שני (הנהגות אשרי ריש ביצה). ואם מתר לומר לאינו יהודי לחלב בהמתו בשבת, עזן לעיל סימן ש"ה סעיף כ' ועזן לקמן סימן תק"י סעיף ה' אם מתר להעמיד חלב ולעשות גבינה ביום טוב:

סימן תקו - דיני אישה ביום טוב. ובו ט' סעיפים:

א "אין מודדין קמח ביום טוב כדי ללוש, אלא יקח באמד הדעת: הגה ומתר לקח הקמח מן הפלי אף על פי שעושה גמא בקמח (ר"ן פרק קמא דביצה ופרק פירח):

ב "אין מרקדין הקמח בתחלה אפלו על ידי שנוי, יאכל אם רקדו מאתמול ונפל בו צרור או קיסם ורוצה לרקדו פעם שנית, מתר אף בלא שנוי: הגה ויש אומרים דמתר לטל הצרור או הקיסם בידי אכל יש מחמירין ואוסרין (המגיד פרק ג). ואם לא נפל בו דבר אלא שרוצה לרקדו שנית כדי שיהא הפת נאה, יצריך שנוי קצת, כגון על גבי שלחן: הגה והוא הדין דמתר לעשות על ידי אינו יהודי אפלו תחלת הרקידה אם ישנה קצת (בית יוסף):

ג "הלש עסה ביום טוב, יכול להפריש ממנה חלה ולהוליכה לכהן (שרי), אפלו הפרישה מאתמול). אכל עסה שגולושה בערב יום טוב, אסור להפריש ממנה חלה ביום טוב: הגה אלא אוכל ומשיר קצת ולמחר מפריש מן המשיר חלה. ומתר לאפות הפת על ידי שיאכל ממנו ויפריש אחר כך חלה (בית יוסף). ואם רוצה, יוכל ללוש עוד עסה ביום טוב, ויצרפם יחד ויפריש מאותה עסה גם על מה שלש מערב יום טוב (הנהגות מימוני פרק ג ומרדכי פרק אלו עוברין ובית יוסף בשם תוספות פרק קמא דביצה):

⊕ באר הגולה ⊖

ד "המפריש חלה ביום טוב והיא טמאה, לא יאפה אותה ולא ישרפנה, שאין שורפין קדשים ביום טוב, אלא מניחה עד הערב ושורפה:

ה "מתר לעשות ביום טוב פתינ גדולים, ולא תישינן שמתוך כך יבא לאפות יותר ממה שצריך:

ו "היה לו קמח או עסה בשתפות עם אינו יהודי, אסור לאפותה ביום טוב, אלא יחלקנה ויאפה את שלו:

ז "אם יש לאדם הרבה פת נקיה אינו אופה פת אחרת, יאכל אם כן יש לו פני בית שרגיל להאכילם פת הדראה, אכל אם יש לו פת הדראה הרבה יכול לאפות פת נקיה:

ח לאסור לעשות שאור ביום טוב אלא על ידי שנוי, מפני שהיה אפשר לעשותו מבעוד יום:

ט יאפלו נשחטה בהמה מערב יום טוב, מתר להפריש המתנות ביום טוב: **סימן תקז - דין אפייה ביום טוב.** ובו ז' סעיפים:

א "אופין כפורני", דהינו תנורים שלנו הגדולים ופיהם בצדם, ובלבד שלא תהא חדשה, דתישינן שמה תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יום טוב. ומחמין חמין באנטיכי (פרוש יורה גדולה):

ב יאף על פי שעצים שגשרו מן הדקל ביום טוב או בשבת שלפניו אסור להסיקן, יאם גשרו ביום טוב בתוף התנור מרבה עליהם עצים מוכנים (שלא יהיו עצי אסור נפרים) (ר"ן פרק קמא דביצה) ומבטלן, ובלבד שלא יגע בהם עד שיתבטלו ברב, האכל אם נפלו בתנור בשבת, אסור להסיקן ביום טוב שלא תריו אפלו על ידי בטול ברב:

ג יאסור לקח עץ מבין העצים לחתות בו האש בתנור, דהוי מתקן מנא:

ד יתנור שגפלו לתוכו משיח הטטי אם אפשר לאפות ולצלוח בו בלא גריפה ולא יתחרף הפת או הצלי, אסור לגרפו, מפני שהוא מטלטלו שלא לצורך, אכל מתר

ה מרדכי בשם רבני קולניא והרשב"א בתשובה ו שם בביתא [סימן תקד] א משנה ביצה י"ד וכב"ה ב שם בגמרא ברב פרוש הרי"ף וכן כתב הרמב"ם בפרק ג משנה שם כ"ג וכתבם הספמת הפוסקים ד הרב המגיד בפרק ג בשם רשב"א וכן פתב הר"ן ה משנה שם י"א וכתב הלל ו בית יוסף כמו שכתב הר"ן בדין הולכת הספין ז ברייתא וגמרא שם י"ד ח הרב המגיד בפרק ד ולפון נראה מדברי קצת הגאונים נחתום שאמרו שם בגמרא כ"ט לאו דוקא והוא הדין לכל אדם [סימן תקה] א מימרא דרב חסדא שפת קמ"ה ב הר"ן בפרק קמא דביצה ושאור פוסקים ג סמ"ג בהלכות שבת ד הריב"ש בתשובה [סימן תקו] א ביצה כ"ח כשמתאל ב הרא"ש שם ג ברייתא שם וכתנא קמא ד מעבדא דאמוראי שם ה שם בגמרא ל"ז ו שם ט' וכאבוה דשמאל וקדעת רב הפוסקים ז נתבאר במה דצינתי לעיל בסמן תנ"ז סעיף ב ח ברייתא ביצה כ"ב וכתב הלל ט מימרא דרב חסדא שם כ"א י סמ"ק והר"ן בפרק ט"ו דשבת בשם התוספות מבריתא דהציל פת נקיה וכו', כ הרא"ש שם ל מרדכי בפרק קמא דביצה מ בית יוסף נ מהרי" אבוהב בשם הרשב"א: [סימן תקז] א ברייתא ביצה לד ב רמב"ם בפרק ג' ג הרב המגיד בפרק ב ד מהא דרב מתנה שם ד' ה טור בשם אחיו הר' יחיאל ו מימרא דרבא שם ל"ג ז משנה וגמרא שם ל"ב

להשכיב והאשר והאפר שבו כדי שיהיה חלק ולא יגע בפת כלל, אף על פי שאם היה נוגע בו לא היה כדי לחרכו, אבל אם יש בטיח שנפל לתוכו כדי לחרף הפת או הצלי אם היה נוגע בהם, אף על פי שבלא גריפה היה אפשר לאפות ולצללות בו, כיון שהיה מתחרף מתר לגרפו, דחשיב טלטול לצרף. ודוקא בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת סביבם ואין צריך לגרפם אלא מהטיח שנפל לתוכו, אבל תנורים שלנו, כיון שאי אפשר לאפת בהם בלא גריפה, מתר לגרפן מהאפר והגחלים, ואף על פי שהוא מכבה, אי אפשר בלא פן, וכשם שמתר להבעיר לצרף אכל נפש, כך מתר לכבות לצרף אכל נפש, והרי זה כמניח בשר על הגחלים, וכן נהגו:

ה תנור וכירים חדשים אין סכין אותם בשמן ולא טשין אותן במטלית, אבל מתר להסיקן אפלו הסק ראשון, ובלבד שלא יפיגם בצונן כדי לחסמן. ואם הסקו יותר מדאי והצרכו להפיגם בצונן כדי לאפות בהן, מתר. לפיכך מתר לשרות במים המכבדת שמכבדין בה התנור אף על פי שמכבה:

ו ימתר לאפות תנור מלא פת אף על פי שאין צריך אלא פת אחד. ודוקא בתנוריהם שהיו קטנים והיו מדבקים הפת בדפנותיהם, ומתוך שהוא מלא אין מקום לחמו להתפשט והפת נאפה יפה, אבל בתנורים שלנו אין לאפות יותר ממה שצריך:

ז ימתר לסתם פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנהר, והוא שרכבו מאמש או יעשה בו סימן ונתקו לצד אחר, אבל לגבל טיט ביום טוב אסור. ומתר לגבל אפר לסתם בו פי התנור:

סימן תקח - דברים האסורים ביום טוב להכנת צלי. ובו ב' סעיפים:

א אין מלבנים את האבנים לצלות או לאפות עליהם מפני שמחממן, ואין

שוכרין את התרס ואין חותכין את הניר לצלות עליהם. ואין פוצעין את הקנה לעשותו כמו שפוד לצלות בו:

ב יפוצעים אגוזים במטלית, ולא חישנין שמא תקרע:

סימן תקט - במה דינים פריטים להלכות יום טוב. ובו ז' סעיפים:

א שפוד (שנרצה), אף על פי שהוא יכול לפשטו בידו, אין מתקנין אותו: הגה ודוקא שיוכל לצלות בו בלא תקון, אבל אם אינו יכול לצלות בו כך ונשבר ביום טוב, מתר לתקנו (טור), ואין מורין פן לרבים (רפנו ירחם חלק ג), שלא יבאו לתקן גם פן בנשבר מערב יום טוב, והוא הדין לכל מקשרין שאי אפשר לעשותו מערב יום טוב:

ב שפוד שרוצים לצלות בו והיה ארוך יותר מדאי אסור לחתכו ולא לשרפו. אין משחזין את הספין במשחזת שלה, אבל מחדדה על גבי העץ או חרס או אבן, ואין מורים דבר זה לרבים, כדי שלא יבא לחדדה במשחזת. במה דברים אמורים, כשיכולה לחתך בדחק או שנפגמה, אבל אם אינה יכולה לחתך כלל אין משחזין אותה אפלו על העץ, ושמא יבא להשחיתה במשחזת:

ג יעופות שממלאים אותם בשר וביצים, מתר לתפרם ביום טוב, והוא שיתקן מערב יום טוב החוט וישמנו במחט ויזהר שלא יחתך בחוט ביום טוב: הגה וכן נהגו לשרף החוט הנשאר בעוף לאחר שתפרו בו:

ד ימתר לחתך ביום טוב אגד גדיים ועופות מקלסים וחוטים תפורים, וכן כולים לשרף פתילה או סמרטוט שקושרים בו העוף:

ה ימתר ללבן ביום טוב כלי ברזל שאפו בו פלאדיין של גבינה ואחר הלבון יאפה בו פשטיד"א של בשר, והוא שכשיתלבן יתנו אותו על המאכל מיד, אבל אם הוא בלוע מנבילה וכיוצא בה, אסור ללבנו לאפלו לאפות בו דבר החר: הגה והוא הדין דאסור להגעיל כלי ביום טוב (מקדכי סוף ע"ג

וא"ו והגהות ממוני פרק א) ומתר ללבן שפוד שצלו בו בשר שאינו מלוח ורוצה לחזר ולצללות בו ביום טוב (מהר"א מפראג):

ו אין נוקבין נקב חדש בחבית ביום טוב:

ז להטביל כלי חדש ביום טוב, דינו כמו בשבת, כדאייתא בסימן שכ"ג סעיף ז': הגה ודין הדיקה ושפשוף פלים ביום טוב, דינו כמו בשבת כדאייתא סימן שכ"ג ומתר לטלטל מקצה לצרף אכל נפש ושמחת יום טוב (מקדכי פרק בכל מערבין ובית יוסף בשם התוספות פרק קמא דביצה):

סימן תקי - במה דברים האסורים לעשות ביום טוב ואיזו מהם מתרים על ידי שנוי. ובו יא סעיפים:

א מוללין מלילות ומפרכין קטניות בדרך ביום טוב, וימנפח מעט מעט ואוכל, ואפלו בקנון ותמחוי, אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה:

ב הבורר קטניות ביום טוב בורר בדרך פחיקו ובתמחוי אם רוצה לאכלו בו ביום (המגיד פרק ג), אבל לא בטבלא ולא בנפה ולא בכברה, במה דברים אמורים כשהאכל מרבה על הפסלת, אבל אם היתה הפסלת מרבה על האכל בורר את האכל ומניח את הפסלת, ואם היה טרח בכרירת הפסלת מן האכל יותר מטרח ברירת האכל מן הפסלת, אף על פי שהאכל מרבה, בורר את האכל ומניח את הפסלת: הגה ולוזהם ובטנים שנסתברו ועדין בקלפיהם, לא מקרי הקלפה פסלת, כיון דאדחיהו בהכי ועדין מערבין (טור):

ג אין מסניני החרדל במסנתת שלו ואין ממתקין אותו בגחלת של עץ, אבל בשל מתכות מתר:

ד אין תולין המשמרת ביום טוב לסגן בה שמרים, אבל אם היתה תלויה ועומדת מתר לתן בה שמרים לסגן, ומצרים ותולה אותם לתן בה רמונים ואחר כך נתן בה שמרים: הגה ושאר דיני סנון ביום טוב כמו בשבת, כדאייתא סימן ש"ט (בית יוסף):

באר הגולה

ח לשון הטור לדעת הרא"ש אביו ט פן פרש הרא"ש שם י בריתא שם ל"ד כ הרא"ש שם וכן כתב הטור ל שם בבריתא מ טור בשם ר"מ מרוטנבורג נ בריתא שם י"ז וכו' שמעון פן אלעזר גמרא שם ס הרא"ש שם ושאר פוסקים ע מימרא דרב אשי שם ל"ב פ פפרוש רמב"ם בפרק ג צ פפרוש רש"י שם ק טור בשם רש"י אהא דאמר רבינא וקייטמא שרי שם [סימן תקח] א משנה ביצה ל"ג וכפרוש רמב"ם בפרק ג אהא דאיתא שם בגמרא ואמרי לה לחסמן כמו שכתב הרב המגיד שם ב פפרוש הרמב"ם שם ג בריתא שם [סימן תקט] א מימרא דשמואל ביצה כ"א ופרש רש"י נרצה שנגמק וכן פסק הרמב"ם בפרק ד ב מקדכי בפרק ד דביצה בשם אבי העזרי ג משנה שם ולשון הרמב"ם בפרק ד ד שם בגמרא מעבדא דרבא ורבה ה שם מימרא דרב יוסף ו פן פרוש הרמב"ם שם ז ר"י בחלק ב בשם הראב"ד וכן כתב הפל בו ח הגאון בשם שבלי הלקט ומקדכי בפרק ד' דביצה ט תשב"ץ סימן ש"פ י מקדכי פרק ב דביצה בשם ר"י כ הגהות מ"י פרק א ל פרוש כיון דאסורא בלע צריך לבון גמור שפשייר מקלפתה ונכר בטוב דלהכשרה הוא עושה מ הרא"ש בתשובה דהו מקשרי אכל נפש דכיל לעשותה מערב יום טוב נ צינתינו לעיל: [סימן תקן] א מימרא דרבא ביצה י"ב ב בריתא שם ג משנה שם י"ד וכבית הלל ד בריתא כר' גמליאל ובגמרא שם ה בריתא שבת קל"ד ו משנה שם קל"ו וכחכמים ז מימרא שם דאמוראי

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

בשבילו. ודוקא להזמינו: הגה לביתו, אבל לשלח לו לביתו על ידי פותי שרי (הגהות מימוני פרק א בשם אליהו זוטא). **אבל עבדו ושפחתו, וכן שליח שגשפולח לו, וכן פותי שבא מאליו, מתר להאכילו עמו ולא חישינו שמא ירבה בשבילו:** הגה ומתר להרבוב בשביל עבדו ושפחתו באותה קדירה שמבשל בה לעצמו (מרדכי פרק ב דביצה), אבל לשאר פותים בכל ענין אסור (ארחות חיים ותוספות). וישאל האופה בתנור של פותי וצריך לתת לו פת אחד, לא יחד לפותי אחד קדם אפיה, דאז אופה של פותי, אלא אפיה סתם וימן לו אחר כך אחד (כל בו):

ב יבני החיל של פותים שנתנו קמח שלהם לישראל לאפות להם פת, אם אינם מקפידים כשישראל נתן ממנו לתינוק, מתר לאפות להם:

ג האסור לבשל ולאפות לערף קלבים, אבל ימתר לטלטל מזונות ולתן לפניהם: הגה אבל אסור להוציא בשבילן מרשות לרשות (הגהות מימוני והמגיד פרק א), וכן אסור לגבל המרסן לעופות (מרדכי), כי אם על ידי שנוי (כל בו), ומתר להרבוב בשביל הכלבים באותה קדירה שמבשל בה לעצמו, אפלו אם יש לו דבר אחר שיוכל לתן לכלבים אם היה רוצה (בית יוסף בשם הר"ן והירושלמי):

סימן תקיג - דין ביצה שנוצרה
ביום טוב. ובו ח' סעיפים:

א "ביצה שנוצרה ביום טוב אסור בלגע בה: הגה דהיננו לטלטלה (מרדכי ריש ביצה ופרק כל הכלים), וכל שפן שלא לאכלה. ואם נתערבה אפלו באלף, פלן אסורות:

ב יספק אם נולדה ביום טוב או בחל, אסורה:

ג יביצה שנוצרה ביום טוב שנתבשלה בשוגג עם בשר ותבשיל, האם יש ששים

יא אין מביאין עצים לא כחבל ולא כקפה ולא כמחצלת, אבל מביא כמטפחת וכחיקו:

סימן תקיא - הבערה ופיהם מים מתר ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א "מתר לעשות מדורה להתחמם כנגדה: הגה יש אומרים דאסור להחם בית החרף ביום טוב דלפעמים אין חקר גדול ואינו אלא למפנקים, והוי כמרחץ ומגמר דאסור (בית יוסף בשם תשובת אשכנזים), ונהגו להקל:

ב מתר להחם ביום טוב מים לרחץ ידיו, אבל לא כל גופו אפלו אינו רוצה בבת אחת: הגה אבל מתר לרחץ תינוק במים שהוחמו על ידי ישראל ביום טוב (מרדכי פרק ב), אבל אסור לחמם לצרכו אפלו על ידי אינו יהודי (מהרא"א מפראג), אבל כשצריך להם לבשל או להדיח, או מתר להרבוב בשבילו (כל בו). ודין חמי טבריה כמו בשבת, כדאיתא סימן שכ"ו (בית יוסף) **אבל במים שהוחמו מערב יום טוב מתר לרחץ כל גופו אפלו באחד, מיהו, דוקא חוץ למרחץ אבל במרחץ אסור:** הגה ויש אוסרים בכל ענין, וכן נוהגין (טור והרא"ש):

ג יאדם מתר לטבל ביום טוב משמאתו:

ד "אין עושין מגמר דהיננו לפזר מיני בשמים על הגחלים, בין להריח ובין לגמר הבית או הכלים, אבל אם עושים כדי לתן ריח טוב בפרות למתקן לאכילה מתר אפלו אם מפזרן על גבי גחלת של עץ. הגה ואסור לסחף כוס מבשם על הבגדים, משום דמוליד בהן ריחא (המגיד פרק א והגהות אשרי סוף פרק ב דביצה):

סימן תקיב - שאל רבש"ל לצרף עכו"ם ביום טוב. ובו ג' סעיפים:

א "אין מבשלים לצרף פותים ביום טוב, לפיכך אסור להזמינו שמא ירבה

המשך הלכות יום טוב, סימן תקי - כמה דברים האסורים לעשות ביום טוב

ה "אין עושין גבינה ביום טוב (ואין מעמידין חלב ביום טוב) (הגהות מימוני פרק ג ור"ן סוף פרק ד דביצה ובית יוסף בשם הרוקח) והוא הדין דאין עושין חמאה מן החלב ביום טוב (ריב"ש סימן קכ"א):

ו "אין גוזזין את הירק במספרים שדרפן לחתכם בהן מן המחבר:

ז "מתקנים את הקונדס והעכביות: הגה ומתר למלח הרבה חתיכות צנון ביום טוב אם רוצה לאכלן אף על פי שאסור בשבת, ויש מחמירין (מהרי"ל):

ח "אף על פי שהתרה הוצאה ביום טוב אפלו שלא לערף, לא ישא משאות גדולות כדרך שהוא עושה בחל, אלא צריך לשנות. פיצד, "המביא פדי יין ממקום למקום לא יביאם בסל ובקפה לתת לתוכו ד' או ה' פדים, אלא יביאם על כתפו או לפניו אחד או שנים, דמוכח שלצורך יום טוב הביאם: הגה ודוקא כשמולכן ממקום למקום, אבל מזוית לזוית (בית יוסף בשם רש"י), או מבית לבית באותו חצר (א"י) שרי בכל ענין:

ט "המוליך את התבן לא יפשיל את הקפה לאחוריו, אלא נוטלה בידו:

י "וכן משאות שדרפן לשא אותם במוט, ישא אותן על גבו מאחוריו, ושדרפן לשא אותן מאחוריו ישא אותן על כתפו, ושדרפן להנשא על הפתף ישא אותן בידו לפניו או יפרש עליהן בגד, וכל פיוצא כזה משנוי המשא. וואם אי אפשר, כגון שזמן הרבה אורחים וצריך למחר ולהביא לפניהם, עושה כדרךכו. "במה דברים אמורים, בנושא על האדם, אבל על גבי בהמה לא יביא כלל:

באר הגולה

ח פניא ונפשטא שם קל"ד ט בריתא ביצה ל"ד י שם והם מיני ורקות שיש טרח בתקונם כ לשון הרמב"ם בפרק ה' ל משנה שם כ"ט וכפרוש רש"י שם מ שם במשנה נ מהא דאתקין רבא במחוזא שם ל' ס שם בגמרא וכפרוש הטור ע רמב"ם בפ"ה וצניחתי לעיל בסימן תצ"ה פ תוספות פרק ג דביצה (סימן תקיא) א משנה ביצה כ"ח וכתב הלל ב הר"ף ותוספות מהא דאמרו להן חכמים משנה שבת ל"ח ג טור בשם הר"ף ורמב"ם בפרק א' וסמ"ג ד משנה ביצה י"ז וכתב הלל בפרק א' וסמ"ג ה משנה שם כ"ב וכתבמים ו שם בגמרא כשמאל ז שם כ"ג וירבא (סימן תקיב) א בריתא שם ובגמרא כ"א ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם ג הרא"ש שם ד טור בשם בה"ג ורמב"ם בפרק א מהא דכתיב מרב הונא ופושטא שם ה בריתא שם ו הרא"ש שם (סימן תקיג) א בריתא ביצה ג' ב עין בבית יוסף ג שם בכריתא ובגמרא ד לשון כל בו ה טור לדעת רבנו תם

פגגדו הכל מתר חוץ מן הביצה, יאכל
אם לבנו בו התכשיל וכיוצא בזה, מידי
דלקחותא וטעמא עביר, לא בטיל:

ד ימתר לכפות עליה כלי כדי שלא תשבר,
חבלכד שלא יגע בה הפלי:

ה טאם נולדה ביום טוב ראשון, מתרת ביום
טוב שני בשני ימים טובים של גליות,
אכל בשני ימים טובים של ראש השנה
וכן בשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה
נולדה בזה אסורה בזה: הגה ואם יום טוב
ביום א' ב' ונולדה בשבת שלפניהם מתר
ביום ב' של גליות (מהרי"ל):

ו ביצה שיצאה רבה מערב יום טוב וחזרה
ואחר כך נולדה ביום טוב, מתרת. לפיכך
אפלו בדיק בקנה של תרנגולת ערב יום טוב
סמוך לחשכה ולא מצאה בה ביצה
ולמחר השפים ומצא בה ביצה, מתרת,
שתרנגולת אינה יולדת בלילה ואנו תולין
שמאתמול יצא רבה וחזר, ליהוא שיש
תרנגול זכר תוף ס' בתים ואינו מפסיק
נהר שאין בו גשר, שאם לא פן אפשר
שתלד בלילה ואסור, אכל אם לא בדיק
מערב יום טוב, אפלו ליכא זכר בהדה
שריא, שאנו תולים שמאתמול נולדה,
וכאלא זכר רבן יולדות ביום, לפיכך מתר
לקח ביצים מן האיני יהודי בליל ראשון
של יום טוב, דתלינן שמערב יום טוב
נולדו, וכן בליל שני של שני יום טוב של
גליות, סאכל לא בליל שני של ראש
השנה ולא בליל יום טוב שאחר השבת:
הגה ואינו יהודי המביא ביצים ביום טוב
ראשון ומסיח לפי תמו שנוולדו מאתמול,
מתר לסמוך עליו, (מרדכי ריש ביצה) ודוקא
ביום טוב שחל באמצע השבוע, אכל ביום
טוב שחל באחד בשבת שאז יש לחוש שמא
נולדה בשבת ואסור מדאורייתא ביום טוב,
אין אינו יהודי מסיח לפי תמו נאמן, ודוקא
ביום טוב ראשון, אכל ביום טוב שני אפלו
ראש השנה נאמן, דאינו אלא דרבנן, (תרומת
הדשן סימן ע"ט):

ז השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים

גמורות מתרות, ונאפלו ביום טוב של
אחר השבת:

ח אפרוח שנולד ביום טוב אסור ונאם
נולד בשבת, אסור ביום טוב שלאחריו:

ט סימן תקיד - שלא לכבות ביום
טוב. ובו י"א סעיפים:

א אסור לכבות דלקה ביום טוב באפלו
אם רואה ביתו שנושרף, אם אין שם
סכנת נפשות ואין מכבין הבקעת ואפלו
כדי שלא יתעשן הבית או הקדרה יאו
כדי לשמש משתו: הגה ויש אומרים דוקא
אם אפשר להציל הקדרה בלא כבוי, אכל
אם אי אפשר להציל או לבשל הקדרה
בענין אחר רק שיכבה, מתר לכבות (הרא"ש
ומרדכי ור"ן פרק ב' דביצה ורשב"א וטור), וכן
נראה לי עקר. וכן בבית אם ישרף הבית
לא יהיה לו מקום לאכל שם ויפסיד
סעדו, מתר לכבות, אכל אם יש לו בית
אחר לאכל שם אסור לכבות משום הפסד
ממונו (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ב להטות הנר כדי להרחיק השמן מן
הפתילה, חשיב כבוי ואסור, הוכן אסור
לקח פתילה מנר הדליק אפלו לתנה בנר
אחר, שהרי בשמוציאה מיד הוא מכבה
אותה: הגה ומתר להוסיף פתילות לנר דולק
כדי שיבעיר הרבה ויכבה במהרה (ר"ן פרק
אין צדין):

ג יגר של שענה שרוצה להדליקו ביום טוב
וחס עליו שלא ישרף פלו, יכול לתן
סביבו קדם שידליקנו דבר המונע מלשרף
בענין שיכבה כשיגיע שם. הגה ויש
מתירין לחתף נר של שענה באור, דהינו
שמדליקים גם למטה כדי לקצרה וכן נוהגין,
אכל על ידי סכין אסור (הגהות מיומני פרק
ז והגהות אשרי ומרדכי ותוספות פרק קמא
דביצה) ומתר להעמיד נר במקום שהריות
שולט כדי שיכבה, אכל אסור להעמידו שם
אם כבר הרוח מנשב (מהרי"ל):

ד יגר שפכה ורוצה להדליקו בו ביום, מתר
לחתף ראש הפתילה כדי שיהא נוח לדלק:
הגה ושיירי שמן ופתילה מתרין אפלו ביום

טוב אחר שבת או שני ימים טובים של ראש
השנה (בית יוסף בשם רב הפוסקים):

ה יגר של פטלה דהינו, שאין צריך לו,
אסור להדליקו, סאכל של בית הפנסת לא
חשיב של פטלה ומתר להדליקו אפלו
ביום טוב שני אחר מנחה, ואין בזה משום
מכין לחל, שהרי בהדלקתו יש מצוה
לאותה שעה. וילתמן הפתילות והעששיות
ביום טוב אחר מנחה, אם רוצה להדליק
בו ביום מתר, ואם לאו אסור: לאין נותנין
גר על גבי אילן מערב יום טוב, דהיישנין
שמא יבא להשתמש באילן:

ז אין פוחתין נר של חרס, דהינו בעודו
רף, כמו ביצים של יוצר, למעף אותו
כדי לעשות לו בית קבול, מפני שהוא
עושה כלי:

ח אין חותכין הפתילה לב, אלא אם פן
על ידי שנותן שני ראשיה כפי שני גרות
ומדליקה באמצע, והוא שיהא צריך
לשתיקה:

ט אין גודלין את הפתילה ולא מהבהבין
אותה, אכל אם אינה קשה כל צרכה יכול
למעכה בידו כדי להקשותה, ומתר
לשרותה בשמן, (שאין בו נר דלוק) (בית
יוסף בשם הרוקח):

י למתור להסיר הפחם שבראש הנר
כשהוא דולק, יאכל אינו חותך ראש
הפתילה בכלי:

יא מהמדליק נר של יום טוב, צריך לברך
אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר
של יום טוב:

סימן תקטו - דין דברים הבאים ביום
טוב מהוין לתחום. ובו י"א סעיפים:

א אינו יהודי שהביא דורון לישראל ביום
טוב, אם יש ממינו במקבר או בשמחסר
צידה, אסור אף למי שלא הובא בשבילו
לאכלו בו ביום (ואפלו עבר ונתן לפיו
ולעסו, אסור לבלעו) (ר"ש בפרוש המשנה פרק
ח משנה ב דתרומות), ונאפלו לטלטלן אסור,
ולעבר מתרים בכדי שיעשו ובשני ימים

באר הגולה

ו שצרי דורא ומצא בשם מהר"ר איסרלן ועין ביונה דעה סימן ק"ב ז ברייתא שם ח צינתי לעיל סימן ש"י סעיף ו' ועין שם ט בשם בגמרא וכרב י מימרא דר'
יוחנן שם כ מימרא דרב מארי שם ל שם בגמרא מ כפרוש רשי ותוספות והר"ן שם נ הרא"ש והמרדכי והר"ן שם ס טור ושאר פוסקים ע ברייתא שם ב' פ הרא"ש
והר"ן שם ו שפן נראה מדברי הר"ף והרב המגיד בפרק א מהלכות יום טוב בשם המפרשים צ שם בגמרא ו' וכרב טור בשם הגאונים הר"ף ורמב"ם בפרק ב' ושאר
פוסקים ק טור בשם אחיו הר' יחיאאל [סימן תקיד] א מקא דבעי אבני מרבה ופשוטה ביצה דף כ"ב ב שם בגמרא כרבנן הר"ף ורמב"ם ורבנן ירחם ג כשיטת
אבני שם כ"ב וכן הספימו רב הפוסקים ד מעבדא דעולא שם ה הרא"ש שם ו טור ז מימרא דרב יהודא קינבא שרי וכפרוש הערוף הרא"ש שם ח וירושלמי בפרק ה
דביצה וכרבי יוחנן וכתבו התוספות והרא"ש סוף פרק ב דביצה ט הרא"ש שם י טור בשם תשובת אביו גלל ה' סימן ח' וכמו שפרש הבית יוסף כ תשובת הרשב"א
כמו שפרש הבית יוסף ל מימרא דרב, שבת מה מ רמב"ם בפרק ד נ משנה ביצה ל"ב וכפרוש רשי" ס שם במשנה ע שם וכרבי יהודה וכדתינ רבי חנא טור בשם
הר"ף ורמב"ם בפרק ד פ וירושלמי הביאו הרא"ש צ ברייתא שם ק שם מימרא דרב ר טור בשם הרמב"ם ש הגהות אשרי בפרק ד' דביצה והמרדכי בפרק ב דשבת
בשם הירושלמי ושאר פוסקים [סימן תקטו] א מימרא דרב פפא ביצה כ"ד ב ערוכין ל"ט ג הר"ף והרא"ש שם

טובים של גליות, אם הובא ביום ראשון ימטר מיד כליל יום טוב שני בכדי שיעשו: הגה יש מחמירין לאסור עד מוצאי יום טוב שני (טור בשם ר"ח ורש"י וסמ"ג), ונוהגין להחמיר אם אינו צריך יום טוב לצורך אורחים ובכחאי גונא דאז נהגין להקל לאחרים שלא הובא בשבילן (תרומת הדשן סימן ע"ה). ה"כן אם הובא ביום טוב שני, צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו, ואכל כב' ימים של ראש השנה או ביום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניו בין מאחוריו, אם הובא בראשון, צריך להמתין עד מוצאי יום טוב ושבת בכדי שיעשו, וישעור כדי שיעשו, הינו, כדי שילך האינו יהודי למקום שלקט, ויגמר המלאכה ויחזור לכאן, ואם נסתפק לו מהיכן הביאן שעורן כדי שניבא מחוץ לתחום:

ב אפלו תלשן האינו יהודי או צדן לעצמו או נפל מן האילן מעצמו או נצוד מעצמו, אסור לאכלו בו ביום ולטלטלו אף למי שלא הובאו בשבילו, אכל לערב מתרין מיד במוצאי יום טוב אף למי שהובאו בשבילו:

ג אפלו אם הוא ספק אם נלקטו או נצודו היום אסורים, אכל אם נכר בהם כשלא נלקטו ושלא נצודו היום, מתר למי שלא הובאו בשבילו, ואם לא באו מחוץ לתחום, מתר אף למי שהובאו בשבילו: הגה אינו יהודי מסיח לפי תמו שלא נלקט היום או נצוד היום, נאמן (ועין לעיל סימן תקי"ג סעיף ו):

ד אינו יהודי שהביא דורון לישראל מדברים שיש במינם במחבר ביום טוב א' של ראש השנה שחל להיות בה' בשבת, יש מתירים לאכלם בשבת בכדי שיעשו, ויש אוסרים: הגה ולדין דנהגין להחמיר בשני ימים טובים של גליות נמי דינא הכי, ולענין הלכתא נראה, דבשני ימים טובים של ראש השנה יש להחמיר בשבת, אכל בשני ימים טובים של גליות יש להקל בשבת שהוא לאחריהן, ודוקא בפרות שאין צריך הכנה

ביום טוב שלפני השבת, אכל דבר שצריך להכין ביום טוב שני לצורך השבת אסור מאחר דנהגין לאסור, ואף לטלטל ביום טוב שני אם לא לצורך אורחים וכיוצא בזה (תרומת הדשן סימן ע"ח):

ה ידבר שאין במינו במחבר ואינו מחסר צידה, אם בא מתוך התחום מתר לכל, ואם באו מחוץ לתחום אסור לאכלן למי שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו, אכל מתר לטלטלן בתוך ד' אמות או בתוך העיר מקפת חומה או מבצר שידוע שהקף לדידה, ואחרים מתרים אף לאכלם, ולערב (יום טוב ראשון) צריך להמתין מי שהובאו בשבילו בכדי שיעשו: הגה ומתירן אחר כך, אפלו לדין שנוהגין להחמיר בשאר דברים, כמו שנתבאר:

ו בפעיר שרבה אינם יהודים, מן הסתם כל המביא לצורך הרב מביא: הגה מחצה על מחצה, או שידוע שלקט לצורך שניהם, אסור (בית יוסף וסמ"ג):

ז אם הוא ספק אם באו מחוץ לתחום, אם הוא אינו יהודי השרוי עמו בעיר ופרות המצויים בעיר מתר, ואם לאו אסור:

ח ידבר שאין במינו במחבר שהובא לישראל ביום טוב ראשון של ראש השנה, מתר בשני, והוא הדין לשבת ויום טוב הסמוכים זה לזה:

ט ישיראל ששגור דורון להכרו על ידי אינו יהודי מערב יום טוב ונתעפב האינו יהודי והביאם ביום טוב מחוץ לתחום, מתר אפלו למי שהובא בשבילו לאכלם, אכל אסור לכל ישראל לטלטלם חוץ לד' אמות או חוץ לעיר המקפת חומה או חוץ למבצר שידוע שהקף חומה לדידה: הגה ודוקא שהיה דעתו מאתמול, דלית בה אסור מקצה, אכל אם לא היה עליו דעתו מאתמול, אף על גב דלית בה אסור תחומין אסור משום מקצה, דכל של ישראל צריך הכנה מבעוד יום ואפלו למי שלא הובא בשבילו אסור (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

סימן תקטז - דין איזה דברים מתרים לשריץ ביום טוב. ובו ג' סעיפים:

א מתר לשלח להכרו ביום טוב בהמה חיה ועוף, אפלו חיים, וינות שמנים וסלתות וקטניות, אכל לא תבואה, לפי שמחסרת טחינה, שהיא מלאכה האסורה ביום טוב:

ב יכל דבר שמתר לשלח ביום טוב לא לשלחנו בשורה, דהינו ג' בני אדם או יותר זה אחר זה נושאים כלם מין אחד, יאכל אם כל אחד נושא מין אחד, מתר:

ג המשלחים פלים אף על פי שאינם תפורים, ושהם ראויים לשען עליהם, ואפלו יש בהם פלאים, אם הם קשים. ומשלחין תפלין, כיון שראויים להניחם כחל: הגה וכל פיוצא בזה אפלו דרך רשות הרבים מתר לשלחן (בית יוסף):

סימן תקיז - באיזה אופן מתר לקח ביום טוב מן ההקנני מיני מאכל. ובו ד' סעיפים:

א אומר להקנני לתת לו ביצים או אגוזים או שאר מיני מאכל ומשתה, דינו ביום טוב כמו בשבת (כמו שנתבאר לעיל סימן שכ"ג סעיף ד). ונאם הוא אינו יהודי, אסור לקח ממנו דבר שבמינו במחבר או שבמינו מחסר צידה, אלא אם כן נכר בהם שלא נלקטו ושלא נצודו היום, וכן לא יקח ממנו ביצים שמא נולדו היום, אכל דבר שאין בו משום מחבר ולא משום צידה ולא משום נולד מתר לקח ממנו אפלו הובא היום מחוץ לתחום, וכן קמח שנטחן היום בעיר שרבה אינם יהודים, מתר לקח ממנו דאדעתא דאינו יהודי טחינה לה, והוא הדין לקח ממנו פת שאפה בו ביום, (וכן אם נאפה בשבת שלפניו) (בית יוסף):

ב ישיראל שאמר לאינו יהודי מבעוד יום תקנה לי יונים למחר, לא יפה עושה, אכל אם עשה כבר, מתר לאכל מהם ביום טוב, והוא שלא יהיו מפרחין, אכל אם רגיל בכך, אסור לאכל מהם, דאין זה חשוב דיבעד כיון שרגיל בכך:

באר הגולה

ד בפרוש רש"י שם ה שם בערובין ו תוספות שם ושאר פוסקים ז הר"ן בפרק ב' דביצה והרשב"א בתשובה והרב המגיד בפרק ב' ח מעבדא דמחוזא ערובין מ' ט צינתיו לעיל בסימן תצ"ז סעיף ג' י אפלו ביום טוב שני (והא דפסק לעיל שם דספק מוכן מתר ביום טוב שני התם בספק הבא ממילא, אכל הכא כל שבמינו מחבר ורפן של בני אדם ללקט אותן ביום, כן כתב הר"ן בפרק כ"ג דשבת) כ מעבדא דמחוזא ערובין מ' ל כל בו בשם חכמי לוגיל הראב"ד והרשב"א דמונטפליר מ תשובת הרשב"א וטור בשם בעל העטור ובעל הלכות גדולות אפלו בשאר יום טוב נ מימרא דרב פפא ביצה כד ס הרא"ש שם ובפרק ד דערובין והר"ן בפרק ג דביצה ע טור בשם הר"ף ובעל התרומות והר"ן והרשב"א פ ארחות חיים בשם הרשב"א ממשנה פרק ב' דמכשירין צ טור בשם הרשב"א ק שם ורא"ש ושאר פוסקים בשם חכמי לוגיל ר בארחות חיים ש כל בו והרשב"א בתשובה ת ס ברשב"א (סימן תקטז) א משנה ביצה י"ז וכתיב הלל ב טור בשם רמב"ם ואביו הרא"ש ג שם בגמרא ד שם בענין ולא נפשטא ורמב"ם בפרק ה פסקה לקלא ה משנה שם ו שם בגמרא י"ד ועין ביונה דעה סימן ש"ז ז שם ט"ו בעבדא דרב ששת (סימן תקיז) א משנה ביצה כ"ט ב הרא"ש שם בשם בעל הלכות גדולות ג הרא"ש שם מעבדא דמחוזא ערובין מ ובעבדא דדברי שם מ"ז ד תוספות בעבודת גלולים סעיף ו ועין כמה שצינתיו לעיל שכ"ה סעיף ד' ה טור בשם אביו הרא"ש בתשובה קלל כ"ד

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

חתיכות, מעמידין אותן ביום טוב, והוא שלא יתקע:

ג ה'להתיר ולהפקיע ולהתיר חותמות שבכלים ושבפירקע ולשבר פותחות, כדינם בשבת כף דינם ביום טוב (ועין סימן ש"ד סעיף ז):

ד ילקטם קש או קיסם או תבן או עצי בשמים, דינן ביום טוב כדינן בשבת (כדאיתא סימן שכ"ב סעיף ד):

ה יקמטים שעושים הנשים בבתי זרועותיהן ובבתי שוקיהן, אסור לעשותן ביום טוב, משום תקון מנא:

סימן תקכ - לכבוד הבית:

א "לכבוד הבית, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן של"ז):

סימן תקכא - דין שלישות ביום טוב במקום למקום. וכו' ג' סעיפים:

א "משלין פרות דרך ארבה, (פרוש, מן פי ישל זיתך, כלומר, מפילין הפרות לארץ) ביום טוב, כולא ישלשלם בתלונות ולא יורידם בסלמות ולא יטלטלם מגג לגג אף על פי שהן שוין:

ב ימתר לכסות פרות או פדי יין או לבנים מפני הדלף:

ג ילתן כלי תחת הדלף, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן של"ח סעיף ח):

סימן תקכב - קצת דברים האסורים לטלטל ביום טוב. וכו' ד' סעיפים:

א "אין הסומא יוצא במקלו ולא הרועה בתרמילו. (ודין חגור, דינו ביום טוב כמו בשבת, ועין לעיל סימן ש"א סעיף ט"ו):

ב "אין יוצאין בכסא, אחד האיש ואחד האשה. יואיש שהיו רבים צריכים לו,

מקצה (רמב"ם פ"ק א ומרדכי ריש פ"ק בכל מערבין):

ד המתר לטלטל סלם של שוכף משוכף לשוכף טאפלו ברשות הרבים, אבל סלם של עליה אסור בטלטול:

ה כלהוציא גרף של רעי ולהחזירו, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב (ועין לעיל סימן ש"ח סעיף ל"ה):

ו לבהמה שמתה ביום טוב, אם היתה מסכנת מערב יום טוב, הרי זה מחתכה לכלבים, ואם לא היתה מסכנת, אף על פי שהיתה חולה הרי זה מקצה ולא יזינה ממקומה:

ז מתחילין בערמות התבן אם הוא תבנא סניא (פרוש סרוחה) ואית בה קוצים, שעומד להסקה:

ח ינטלים עצים הסמוכים לדפני הספה ומסיקין בהם: הגה והוא הדין אם נרק חבילות על הספק דאינן בטלות לגבי הספק אם דעתו להסיקן מתר לטלן משם:

ט סבית שהוא מלא פרות מוכנים ונפחת, נוטל במקום הפחת:

סימן תקיט - צירי דלתות מתר להסיר ולהחזיר לצורך יום טוב. וכו' ה' סעיפים:

א "מסלקין תריסי (פרוש, קרשים שנועלים בהם התניות) חניות ומחזירין אותם ביום טוב, כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע משמחת יום טוב. בכמה דברים אמורים, כשיש להם ציר באמצע, אבל יש להם ציר מן הצד אסור, גזרה שמה יתקע, ושאינן להם ציר מן הצד כל עקר, אפלו בבית מתר להחזיר:

ב גפלים שהם מפצלים, כגון מנורה של חליות וכסא ושולחן שהם חתיכות

המשך הלכות יום טוב, סימן תקיז - באיזה אופן מותר ליקח ביום טוב מן החנוני מיני מאכל

ג ילומר לחברו, מלא לי כלי זה יין, דינו ביום טוב כמו בשבת: הגה כדאיתא סימן שכ"ג. והוא הדין דאסור להטיל גורלות ביום טוב כמו בשבת כדאיתא לעיל סימן שכ"ב סעיף ו:

ד ילא ימד אדם שעורים לתן לפני בהמתו, אלא משער ונותן לה:

סימן תקיח - דיני הוצאה מרשות לרשות ביום טוב. וכו' ט' סעיפים:

א "מתוך שהתרה הוצאה לצורך אכילה התרה שלא לצורך, כגון כקטן ולולב וספר תורה גבולים: הגה הצריכים לו קצת או שמתירא שלא יגנבו או שאר פסידא (הגהות ס"מ ק ורבנו ירמיה) אבל אכנים וכיוצא בהן, אסור: הגה ומתיר לשחק בכדור אפלו ברשות הרבים, אף על גב שאינו אלא טיול בעלמא (תוספות ורבנו ירמיה). ואם הניח ערוב, מתר לטלטל ולהוציא כל שיש לו תורת כלי אף על פי שאינו לצורך היום כלל (ר"ן פ"ק ב דביצה):

ב "אסור לישאל הוציא שום דבר ביום טוב לצורך אינו יהודי: הגה אבל מתר לשלח לו על ידי אינו יהודי, כגון שצריך להחזיר משכון לאינו יהודי אלם וכדומה לזה (מרדכי סוף פ"ק קמא דביצה ובית יוסף בשם תוספות פ"ק קמא דכתבות):

ג ילקח עץ שאינו מיוחד לשפוד וצלה בו בשר, אסור לטלטלו אחר כך, שאינו כלי, אלא שומטו ומניחו בקרן זוית כדי שלא יזוקו בו, אפלו אין עליו בשר כלל: הגה ולצורך אכל נפש מתר לטלטל הכל אפלו

באר הגולה

ו צינתיו לעיל סימן שכ"ג ז צינתיו לעיל סימן שכ"ד סעיף ב' (סימן תקיח) א גמרא ביצה י"ב ב משנה שם ובבית הלל ג הרי"ף ושאר פוסקים ד שם ה מרדכי בסוף פ"ק קמא דביצה והתוספות בכתבות ז ו מימרא דאמונאי ביצה כ"ז ז שם וכרבנא ח משנה שם ט ובבית הלל ט כלשנא קמא שם בגמרא לקלא הרא"ש בשם הגאונים ושאר פוסקים י בריתא שם וכו' והנה ב צינתיו לעיל בסימן ש"ח סעיף ל"ד ל שם כ"ז וכדמתרגם ועירא למתניתין וכגורת הרי"ף, וכן כתבו שאר פוסקים מ משנה וגמרא שם ל' ג משנה שם ל' וכדמפרש לה שמואל שם ס משנה שם ל"א וכתנא קמא ונאפלו הנה כגון גמור בית יוסף לדעת הרמב"ם בפ"ק ב' והשעם לפי שאין הפרות מקצים מחמת עצמן רמב"ן (סימן תקי"א) א משנה ביצה י"א ב אוקימתא דאב"י שם ג לשון רמב"ם בפ"ק ד' מהלכות יום טוב ממשנה שם כ"א ד מדין תריסי חניות יא ה צינתיו לעיל סימן ש"ד סעיף ו ו סעיף י ו צינתיו לעיל סימן שכ"ב סעיף ד' ז מהא דקטורי בידי שם כ"ג (סימן תקכ) א צינתיו לעיל סימן של"ז (סימן תקכא) א משנה ביצה ל"ה ב בכריתא וגמרא שם ג צינתיו לעיל בסימן של"ח סעיף ז' ד גם זה שם (סימן תקכב) א בריתא ביצה כ"ה ב שם בכריתא ג שם בגמרא

מתר, יומוציאין אותו על הכתף אפלו באפריון:

ג "מי שנתכוננו (פרוש, שנצמתו ונעשו קצרים) גידי שוקיו, יכול לצאת במקל:

ד 'אין מנהיגין בהמה במקל:

סימן תקכו - דינים הנוהגים בבהמות ביום טוב. ובו ד' סעיפים:

א "מסירים זבובים הנתלים בבהמה, אף על פי שהן עושים חבורה:

ב "אין מגרדין בהמה במגרדת ביום טוב, מפני שמשרת שער:

ג "אין מילדין בהמה ביום טוב, אבל מסעדין אותה, שאוחז בולד שלא יפל לארץ ונפח לו בחטמו ונותן לו דד לתוף פיו:

ד "בהמה שרחקה ולדה, מתר לזלף (פרוש, לשפף) מי שלתה עליו ולתן מלא אגרוף מלא ברחמה כדי שתרחם עליו, אבל הטמאה אסור לעשות לה פן: הגה ועין לעיל סימן רמ"ו סעיף ג בהג"ה אם אדם מצוה על שבימת בהמתו ביום טוב:

סימן תקכד - פמה דברים האסורים ביום טוב. ובו ב' סעיפים:

א "אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות פה על ירך, ולא מטפחין להכות פה על פה, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מנימנים, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדישין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד':

ב "שכיב מרע דתקיף לה עלמא טובא, שרי לגרש אפלו בשבת:

סימן תקכה - דין הנואה ביום טוב. ובו ב' סעיפים:

א "הלואת יום טוב נתנה לתבע בדין (ועין לעיל סימן ש"ז סעיף י"א):

ב "גבאי צדקה גובין מהחצרות ביום טוב, אבל לא יכריזו כדרך שמכריזין בחל, אלא גובין בצנעה ונותנים לתוף חיקם ומחלקים לכל שכונה ושכונה בפני עצמה:

סימן תקכו - דין מת ביום טוב.
ו בו י"ב סעיפים:

א "מת המטל לקברו, אם הוא ביום טוב א' (לא יתעסקו בו ישראל ואפלו יסריח ואי אפשר בעממין, (אבל) יתעסקו בו עממין, באפלו מת בו ביום (ועין לעיל סימן ד"ש) ואפלו אם יכולין להשהותו עד למחר שלא יסריח יוכל זה בעשית (קבר) וארון ותכריכין, אבל להלבישו ולחמם לו מים לטהרו ולהוציאו ולשומו בקבר, מתר על ידי ישראל: הגה וטוב לנהר לטהרו על ידי קש על גב עור או נטר ולא על ידי סדינים, שלא יבא לידי סחיטה (תרומת הדשן סימן פרק ב):

ב "מת ביום טוב ראשון, אסור להלינו עד יום טוב שני כדי שיתעסקו בו ישראל:

ג "בשבת וביום הכפורים לא יתעסקו בו כלל אפלו על ידי עממין, אפלו להוציאו על ידיהם ולהניחו בכוף, (פרוש, בחפינה) העשויה מאתמול:

ד "ביום טוב שני יתעסקו בו ישראל, אפלו ביום שני של ראש השנה, ואפלו לא אשתיה, אפלו לחתוף לו הדס מהמחבר ולעשות לו תכריכין וארון "ולחצב לו קבר ולחמם לו מים לטהרו ולגזו לו שערו, "ואם אין באותה העיר מקום קברות לישראל, מוליכין אותו לעיר אחרת שיש בה שכונת קברות אפלו חוץ לתחום, "ומשכירין לו ספינה להוליכו ממקום למקום, ביום טוב שני לגבי מת בחל שויה רבנן, ואפלו אפשר בעממין יתעסקו בו ישראל: הגה אבל באשכנז ובמדינות אלו אין נוהגין כן, אלא כל היכא דאפשר בעממין עושין הקבר והארון ותכריכין על ידי עממין, ושאר הדברים עושים ישראלים כמו ביום טוב ראשון אבל אם לא אפשר בעממין מתר לעשות הכל על ידי ישראל (מרכיזי הלכות אבל ותרומת הדשן סימן פ"ב), "חוץ מן הכפה שבונים על הקבר, שאין בונים אותה ביום טוב: הגה אבל מתר לכסותו בעפר כדרך בחל (בית יוסף), ודלא פיש מתמירין, כן נראה לי.

לפמה דברים אמורים, כשורצים לקברו בו ביום, אבל אם אין רוצים לקברו בו ביום, אין עושים לו שום דבר אסור מלאכה אפלו על ידי אינו יהודי, אבל טלטול מתר. (ודין קריאת שמע ותפלה אם מת לו מת ביום טוב ראשון או שני, עין לעיל סימן ע"א סעיף ב ולקמן סימן תקמ"ח בסעיף ה):

ה "החופר קבר למת ביום טוב שני מתר לו לטל שכר:

ו "מתר ללוות המת ביום טוב ראשון תוף התחום, וביום טוב שני אפלו חוץ לתחום וחוזרין למקומם בו ביום, "וכן מתר להחזיר כלי הקבורה שהו ליכו עממם חוץ לתחום:

ז "המלוים את המת, אסורים לרכב על בהמה אפלו ביום טוב שני, ואפלו האבלים, אבל הקוברים שצריכים לקברו, אם אי אפשר מתירים להם ביום טוב שני לרכב על גבי בהמה:

ח "אם נודע לכני עיר אחת שישראל מת רחוק משם ד' או ה' ימים ולא נתן לקבורה, אף על פי שלא יוכלו להגיע לו עד לאחר המועד, מתר לצאת לדרך ביום טוב שני כדי למהר קבורתו: הגה ומתחם להביא מת ביום טוב שני מחוץ לתחום העיר לקברו בקבורת ישראל אף על פי שהיה אפשר לקברו במקומו (בית יוסף בשם תשובת רשב"א):

ט "תינוק שמת בתוף שלשים, אם גמרו שערו וצפרניו, הוא בחזקת כן קניא, ודינו כמת גדול, אף על פי שאין אנו יודעים אם פלו לו חדשיו, דרב נשים יולדות ולד קניא:

י "גופלים, שנהגו להסיר ערלתו בצרור אבן או בקנה, אסור אפלו ביום טוב שני של גליות: הגה ואסור לקברו ביום טוב, אלא מניחו עד למחר (בית יוסף):

יא "אין קורעין על המת אפלו ביום טוב שני, אפלו קרוביו:

יב "כשמת בליל יום טוב שני משכימין וקוברין אותו קדם תפלה כשמת ביום, קוברין אותו אחר האכילה: הגה ודין

⊕ באר הגולה ⊕

ד מהא דאמימר ומר זוטרא שם ה צינתיו לעיל בסימן זה ו משנה שם ל"ב וכת"ק [סימן תקכג] א משנה ביצה כ"ג וכו' אלעזר כן עזריא דאמר מקרדין וקפודש רמב"ם, וכן איתא בערוף ב פשוט לדעת הבית יוסף ג משנה וגמרא שבת קכ"ד ד ברייתא וגמרא שם [סימן תקכד] א משנה ביצה ל"ו ב צינתיו לעיל סימן של"ט [סימן תקכה] א גמרא שבת קמ"ח וברבא טור בשם התוספות וכן פסק רמב"ם בפרק ד ב טור בשם הרמב"ם וכתב הרב המגיד שהוא ירושלמי ובריתא במסכת דמאי [סימן תקכו] א מימרא דרבא ביצה ו ב טור בשם אביו הרא"ש וכן פתח הר"ן דאפלו מר זוטרא שרי אמירה לאינו יהודי והא דאמר והוא דאשתיה קאי איום טוב שני דמתעסקים בו ישראל ג לשון הגהות מימוני בפרק א בשם ראב"ן וכן פתח הטור בשם ר' יחיאל הלוי ואביו הרא"ש בפסקיו שם ובתשובה ושאר פוסקים ד ארחות חיים ה הר"ן בפרק קמא דביצה ושכן פתח הרמב"ן בספר תורת האדם והריב"ש בתשובה ו מימרא דרבא ביצה ז ז שם בגמרא ויכרב אשי ח הרא"ש והר"ן שם ט הרשב"א בתשובה י רוקח בסימן כ"א כ טור ל הרא"ש בפרק ק דמועד קטן מ רבנו יצחק נ טור בשם בה"ג ושאר פוסקים ס הרמב"ן בתשובה ע רמב"ן בספר תורת האדם פ הרשב"א בתשובה צ טור בשם הרב ר' יעקב בן הרב ר' יצחק הלכן וכמו שפרש הבית יוסף ק הגהות מימוני בפרק א מהלכות מילה ר רמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב ושאר פוסקים ש כל בו בסימן קי"ד

צדוק הדין ביום טוב, עין ביוֹרָה דעה סימן ת"א סעיף ו:

סימן תקכז - דיני ערוב תבשילין, ובו כ"ד סעיפים

א איום טוב שחל להיות בערב שבת, לא יבשל בתחלה לצרף שבת בקדירה בפני עצמה, אכל מבשל הוא כמה קדרות ליום טוב, ואם הותר הותר לשבת, ועל ידי ערוב מבשל בתחלה לשבת. (פרוש ענין הערוב הוא שבישל ונאפה מיום טוב לשבת עם מה שבשל ונאפה כבר מערב יום טוב לשם שבת, ונמצא שלא התחיל מלאכה ביום טוב אלא גמר אותה). הגה ומתיר להניח ערוב זה אפלו ספק חשכה (מרדכי סוף פרק במה מדליקין):

ב יערוב זה עושין אותו בפת ומבשיל, וְאִם לֹא עָשָׂאוּ אֶלָּא מִתְבַּשֵּׁיל לְבַד, מִתֵּר:

ג השעור תבשיל זה פזיז, בין לאחד בין לאֲלֵפִים, בין בתחלתו בין בסופו: הגה ויש מצריכין לכתחלה בפת כביצה (ירושלמי), וכן נוהגין לכתחלה:

ד יצריך שיהא תבשיל זה דבר שהוא ראוי ללפת בו את הפת, ולאפוקי דיסא:

ה תבשיל זה שאמרו, אפלו צלי, אפלו שלוק, אפלו כבוש או מעשן, אפלו מין דגים קטנים שהדיחן במים חמים והדחתן הוא בשולן לאכילה, הרי זה סומך עליהם, וכן סומך על תפוחים מבשלים, (והוא הדין שאר פרות מבשלים), ועל דגים קטנים שבשולן:

ו סומך מערב יום טוב אפלו על עדשים שבשולי קדירה, וכן על שמנונית שנדבק בפסין וגררו, והוא שיהא בו פזיז:

ז מצוה על כל אדם לערב, יומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שישמך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח ערוב ואבד (והוא הדין עם הארץ שאינו יודע לערב) (אליהו זוטא), אכל מי שאפשר לערב ולא ערב אלא שרוצה לסמך על ערובו של גדול העיר, נקרא פושע ואינו יוצא בו:

ח כשמערב על אחרים אינו צריך לפרט, אלא מניח בכלל על כל בני העיר, וְכֵן מִי שְׁהוּא בְּתַחוּם הָעִיר יוֹצֵא בּוֹ: הגה אכל מי שהוא חוץ לתחום אינו יוצא בו אפלו הניח ערוב תחומין ויכול לבא לכאן, אלא אם כן התנה עליו המניח בהדיא (המגיד פרק ו):

ט דעת מניח בעינו, שיכון להוציא לאחר, אכל דעת מי שהניחו בשבילו לא בעינו בשעת הנחה, רק שיודיעוהו ביום טוב קדם שיתחיל לבשל לצרף השבת: הגה ואם דרף הגדול להניח עליהם, סומכין עליו מסתמא (ר"ז פרק ב):

י המערב לאחרים צריך לזכות להם על ידי אחר, וכל מי שמזכים על ידו בערובי שבת מזכין על ידו בערובי תבשילין, וכל מי שאין מזכין על ידו באותו ערוב אין מזכין על ידו בזה (ועין לעיל סימן שס"ו):

יא שצריך הזוכה להגביה הערוב מן הקרקע טפח:

יב החזר ונוטל מיד הזוכה ומברך על מצות ערוב, ואומר בדין יהא שרא לן לאפויי ולבשולי ולאטמוני ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת לנא ולפלוגי ולפלוגי, או לכל בני העיר הזאת: הגה ומי שאינו יודע בלשון הקדש, יוכל לאמרו בלשון לע"ז שמבין (מהרי"ל):

יג אף על פי שהניח ערוב, אינו יכול לבשל מיום טוב ראשון לשבת:

יד אם הניח הערוב על דעת לסמך עליו כל זמן שיהיה קנם אפלו ליום טוב אחר, בלכתחלה לא יסמך עליו ליום טוב אחר, יאכל בדיעבד יכול לסמך עליו:

טו יאכל הערוב או שאבד קדם שבשל לשבת, אינו יכול לבשל אלא אם כן נשתיר ממנו פזיז:

טז לאחר שהכין צרכי שבת יכול לאכלו:

יז התחיל בעפתו ונאכל הערוב, גומר אותה עסה, והוא הדין אם התחיל לבשל, שגומר אותו התבשיל שהתחיל:

יח יאפה ולא בשל או בשל ולא אפה ונאכל הערוב או אבד, מה שנעשה בהתר, אפלו

נתפון בו לצרף יום טוב יכול הוא להניחו לשבת ולבשל מאפן ואילך ליום טוב:

יט מי שלא ערב מתיר להדליק נר של שבת, טו"ש אוסרים:

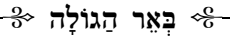
כ מי שלא ערב, כשם שאסור לבשל לעצמו כף אסור לבשל לאחרים אפלו בביתם, וגם אחרים אסורים לבשל לו, ואין לו תקנה אלא שיתן קמחו ותבשילו לאחרים שערכו במתנה והם אופין ומבשלים ונותנים לו, ואפלו בביתו יכולים לבשל. ואם אין שם אחרים שערכו, ייש אומרים שמתיר לאפות בצמצום פת אחד ולבשל קדירה אחת ולהדליק נר א': הגה ואם הניח ערוב ולא הזכיר המלאכות בהדיא, אלא אמר בדין יהא שרי לן למעבד כל צרכנא, הוי כמי שלא ערב כלל (אליהו זוטא). ומי שמתענה ביום טוב, אסור לבשל לאחרים אפלו לצרף בו ביום, דהוי כמי שלא הניח ערוב שאינו מבשל לאחרים (מהרי"ו):

כא לאם נזכר שלא ערב, קדם סעדת שחרית, יבשל הרבה בקדירה אחת ויותר לשבת: הגה והוא הדין שיוכל לילך מבעוד יום לחדר בנר דלוק לחפש איזה דבר ויניחנה דולק עד הלילה (טור), וְיִישׁ אומרים דאפלו לבשל כמה קדרות מתיר מין שקדם אכילה הוא, והוא שיאכל מכל אחד ואחד:

כב אם נזכר ביום טוב ראשון שלא ערב, יאם הוא ביום טוב של ראש השנה אינו יכול לערב על הנאי, אכל אם הוא ביום טוב של גלויות יכול לערב בתנאי, אם היום קדש אין צריך לערב, ואם היום חל, בערוב זה יהא שרא לן לאפויי ולבשולי וכו', ולמתיר אין צריך לומר כלום. וְיִישׁ אומרים דאי לית לה מידי דבשיל מאתמול, לא מהני תנאו:

כג אם עבר במזיד (או בשוגג) ובשל כמה קדרות שלא לצרף יום טוב, מתיר לאכלן בשבת או בחל:

כד אם הערים לבשל ב' קדרות לצרף היום והותר אחת לצרף מתיר, אסור לאכלה:

וסימן תקכז] א משנה ביצה ט"ו ב ממשמעות המשנה בית יוסף ג טור בשם רבנו תם ורבי שמשון הנזקן ובה"ג ד הגהות מיומני דסומכין על ר"י והר"ף ושאר פוסקים ה שם בגמרא ט"ז כרבי אבא וכרבי ו שם וכלשונא בתרא ז כרבי זירא ח בריתא ט שם הגהות מיומני בפרק ה מהלכות תחומין בשם סמ"ג מהירושלמי נדרים י משמעות דכרי רב יוסף שם כ שם תני ר' חייא ל שם מימרא דרב יצחק מ שם ט"ו נ מהא דאבוה דשמואל ורב אמי ורב אסי שם ס מעבדא דההוא סמיא שם ע מהא דאבוה דשמואל ורב אמי ורב אסי פ שם בגמרא צ פשוט שם בגמרא ק שם מהא דאכריו רב יצחק בר אידי ר הרי"ף והרא"ש שם מהא דצינתי לעיל בסימן שס"ו ש גם זה צינתי שם ת גם זה צינתי שם א טור בשם הרא"ש ובעל העטור ב כל בו בשם רבי נתנאל ג פדעת רא"ש לטעמה דרב אשי בערוב תבשילין שם בגמרא ט"ו ד משנה שם ה בריתא שם י"ז ו מימרא דאבי שם ז הראב"ד בהשגות בפרק ו מהלכות יום טוב וכתב הרב המגיד שסבא נכונה היא ח בית יוסף מדברי הרמב"ם בנסח לשון הערוב ט הרא"ש והר"ן שם בפרק ב דביצה י בעיא ונפשטא שם י"ז כ מימרא דרב הונא כ"א כפי פרוש הרא"ש שם ל מרדכי בפרק ב דביצה מ ר"י נ שם ג בעבדא דרבנו י"ז ס טור בשם רבי אפרים ע בעיא שם ולא נפשטא ופסקו הפוסקים לקלא פ שם בגמרא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות יום טוב

סימן תקכח - דיני ערובי חצרות ביום טוב. ובו ב' סעיפים:

א. יום טוב אין צריך ערובי חצרות ושתופי מבואות, אבל ערובי תחומין צריך. וכל הלכות תחומין נתבאר בהלכות ערובי תחומין:

ב. יום טוב שחל להיות בערב שבת, אין מערבין לא ערובי חצרות ולא ערובי תחומין, (אפלו אם הניח ערב תבשילין), (ר"ן פרק ב דביצה) אבל אם נזכר ביום הראשון בשני ימים טובים של גלויות, יכול לערב ערובי חצרות בתנאי, אבל ערובי תחומין אין מניחין אותו ביום טוב בתנאי:

סימן תקכט - דיני שמחת יום טוב. ובו ד' סעיפים:

א. מצות יום טוב לחלקו, חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה, ואל יצמצם בהוצאות יום טוב, וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת. הגה ואסור לאכל ממנחה ולמעלה בערב יום טוב כמו בשבת, שזהו מקלל הכבוד (רמב"ם פרק ו). מיהו, אם ערב יום טוב שבת, יכול לקיים סעדה שלישית, ויאלץ מעט פת לכבוד יום טוב. ומצוה ללוש פת בערב יום טוב לכבוד יום טוב (מהרי"ל הלכות יום טוב) כמו בערב שבת, כמו שנתבאר לעיל סימן רמ"ב. והחובב לבצע על שתי פירות הולקבוע כל סעדה על הניין ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת ולא נהגו לעשות בו סעדה שלישית (וביום טוב מאחרין לבא לבית הכנסת וממהרין לצאת משום שמחת יום טוב (גמרא פרק הקורא עומד):

ב. החובב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו. כיצד משמחו, הקטנים נותן להם קליות ואגוזים, והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו. והחובב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר עניים. (ודין תענית ביום טוב כמו בשבת, ועין לעיל סימן רפ"ח):

ג. אדם אוכל ושותה ושומח ברגל, ולא ימשך בבשר ובבין ובשחוק וקלות ראש, לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוינו על הוללות והסכלות אלא על שמחה שיש בה עבודת ה' יוצר:

ד. חייבים בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו משוטטים ומחפשים בגנות ובפרדסים ועל הנהרות, שלא יתקבצו שם לאכל ולשתות אנשים ונשים ויבאו לידי עברה, וכן יזהירו בדבר זה לכל העם שלא יתעברו אנשים ונשים בכתיהם בשמחה, ולא ימשכו ביין שמא יבאו לידי עברה, אלא יהיו פלם קדושים:

הלכות חול המועד

סימן תקל - ובו סעיף אחד:

א. חל המועד אסור בקצת מלאכות ומתיר במקצתן: הגה לפי צורך הענין שהיה נראה לחכמים להתיר:

סימן תקלא - דיני גלות בחל המועד. ובו ח' סעיפים:

א. מצוה לגלח בערב יום טוב:

ב. אין מגלחין במועד אפלו אם לא גלח קדם מועד:

ג. אפלו אם היה אנוס ומפני כך לא גלח בערב יום טוב, אינו מגלח במועד, והוא הדין למי שהיה חולה ונתרפא במועד:

ד. ואלו מגלחין במועד, מי שניצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שניצא מבית האסורים ואפלו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנדה שהתירו לו ברגל, וכן מי שגדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הפא ממדינת הים בחל המועד, או שפא בערב הרגל ולא היה שהות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

ה. אף על פי שהתירו להסתפר, לא יסתפר בפרשות הרבים אלא בצנעה:

ו. טקטן מתיר לגלח במועד אפלו נולד קדם הרגל (ואפלו בפרהסיא שרי) (וכן משמע ממרדכי):

ז. אבל שחל שביעי שלו בשבת ערב הרגל, מתיר לגלח בחל המועד: הגה מי שהמיר לדת כותים וחרז בתשובה ודרכו לגלח, מתיר לגלח במועד (תרומת הדשן סימן פ"ז):

ח. כל אדם מתיר לטל שפה בחל המועד. הגה אפלו בפרהסיא. ומתיר לחף ולסרק ראש במועד אף על פי שמשיר שער, ואין בזה משום גלות (מרדכי ריש מועד קטן):

סימן תקלב - נטיילת צפרנים

בחל המועד. ובו ב' סעיפים:

א. מתיר לטל צפרנים, בין היד בין הרגל, אפלו במספרים. הגה אבל יש מחמירין ואוסרים, וכן הוא המנהג להחמיר שלא לטלן בין בספיין בין במספרים, אם לא לצורך מצות טבילה שנוטלן בדרבן בחל (סמ"ק ותוספות):

ב. כל רפואה מתיר בחל המועד:

באר הגולה

[סימן תקכח] א הרי"ף ורא"ש בפרק ק דביצה והרמב"ם בפרק ח מהלכות ערובין ב מסקנא דגמרא ביצה ט"ו ג שם י"ז [סימן תקכט] א ברייתא ביצה ט"ו ופסחים סעיף ה וכו' יהושע ב צנתי לעיל בסימן רמ"ב לענין שבת ג רמב"ם בפרק ו מהלכות יום טובד הרי"ף בפרק י דפסחים ורמב"ם בפרק ל' מהלכות שבת ה שם ו הגהות מימוני בפרק ז מהלכות יום טוב מהירושלמי ז טור בשם הרא"ש וכן כתב הפל בו ח לשון הרמב"ם בפרק י"ז ומברייתא דפסחים ק"ט ט הרמב"ם שם י שם [סימן תקל] א בית יוסף הכריע מהא דחגיגה י"ח כהנף ובריתא דאסור מלאכה בחל המועד הוא מדאורייתא והתורה מטהר לחכמים כמו שכתב רמ"א בהג"ה [סימן תקלא] א פשוט בגמרא מועד קטן י"ד ב טור והגהות אשרי בשם אור זרוע ושאר פוסקים ג שם בגמרא ד משנה שם י"ג וי"ד ושם בגמרא ה הרי"ף ורמב"ם ואלא כדעת הטור ושאר פוסקים ואלא כירושלמי ו בית יוסף ז שם בגמרא ח מרדכי בשם התוספות ט שם וכלשנא בתרא דשמואל לקלא י ברייתא וגמרא שם כ שם י"ח ונגרסת הרי"ף ורמב"ם, כמו שכתב הרב המגיד שם בפרק ז [סימן תקלב] א ברייתא מועד קטן י"ז וכו' יוסי, טור בשם הרי"ף ורא"ש ב תוספתא. כתובה הרי"ף ורא"ש בפרק קמא דמועד קטן

סימן תקל"ג - מלאכות המתרים

בחה' המועד. ובו ה' סעיפים:

א "מתר לטחן קמח לצרף המועד אפלו בון מלאכתו במועד, ולקץ עצים מהמחבר, ולהטיל שקר, בין של תמרים בין של שעורים לצרף המועד ושלא לצרף המועד אסור. ומיהו אין צריך לצמצם אלא עושה בהנהגה, ואם יותיר יותר. באבל לא יערים לטחן או לעשות (שקר) יותר בכונה, או אם יש לו קמח (או שרר) לא יערים (לעשות אחר) ויאמר מזה אני רוצה, יאבל אם יש לו לחם מתר לטחן (לפת) דפת חמה עדיף, (והוא הדין בשקר אם החדש עדיף בלא הערמה שרי) (המגיד פרק ז):

ב ימתר לעקר פשתן מפני שראוי לכסות בו את האכלים, ולעקר בשות, שראוי להטיל בו שרר לצרף המועד, ולעקר שמשמן, שהיבשים שבו ראויים לאכל מיד:

ג הפרות שנתבשלו קצת ונאכלין על ידי הדחק, מתר ללקטן כדי לאכלן, ואם לקטן לאכלן והותר, וחושש שמא יתלעו אם לא יבשם להוציא לחה מהם, יכול לכבשם, יאבל אסור ללקטם תחלה כדי לכבשם, ואם הוא דבר שאינו נמצא אחר המועד, מתר לקנותו ולכבשו:

ד יצר אדם דגים כל מה שיכול לצוד, ומולח הכל במועד, שהרי אפשר שיאכל מהם במועד אם יסחט אותם בידו פעמים רבות עד שיתרככו, (ומתר לצודן בפרהסיא, שנפר לכל שהוא לצרף המועד) (מרדכי):

ה "כל מלאכות שהם לצרף המועד, כשעושין אותם אמניהם עושין בצנעה. כיצד, הצידים (של חיות ועופות) והטוחנין והבוצרים למפר בשוק הרי אלו עושים בצנעה לצרף המועד: הגה ומת' לחלב הבהמה אפלו שלא לצרף המועד, דהוי דבר האבד (תרומת הדשן סימן י"ג ובית יוסף):

סימן תקל"ד - דיני כבוד בחה'

המועד. ובו ג' סעיפים:

א אין מכבסין במועד. "ואלו שמכבסין, הבא ממדינת הים, והיוצא מבית השביה,

ומבית האסורין, בומגדה שהתירו לו

חכמים ברגל, ומי שגדר שלא לכבס ונשאל ברגל והתירו לו, ומטפחות הידים ומטפחות הספרים ומטפחות הספג, יובגדי קטנים, יובעלת הפתם שנמצא במועד, יומי שאין לו אלא חלוק אחר, וכלם מכבסין בדרבן, אפלו בנתר ואהל (פרוש, מיני ברית) ופרהסיא על גבי

הנהר: הגה מיהו, לא יכבסו רק הצריך להן, דהינו חלוק אחד (מרדכי והגהות אשרי פרק אלו מגלחין) מיהו בגדי הקטנים ביותר, דהינו אותן שמלפפים בהם ומשתינים ומוציאין רעי, בהם מתר לכבס ד' וה' בפעם א' כי צריך להרבה מהם כל רגע, והא דמתר לכבס בפרהסיא הינו דוקא כשרוחץ על גב הנהר, משום דמתכבס יותר יפה על גב הנהר, אבל אם אינו פוכס על גבי נהר, לא יכבס רק בצנעה ולא בפרהסיא, כן נראה לי:

ב "כל כלי פשתן מתר לכבסו, וכל נהגו כן, והנה לה דברים המתרים ואחרים נהגו בהם אסור אי אתה רשאי להתירם בפניהם:

ג מביאין מבית האמן פלים שהם לצרף המועד, כגון פרים וכסות וצלוחיות, אבל פלים שאינם לצרף המועד, כגון מחרשה או צמר מבית הצבע, אין מביאין. ואם אין לאמן מה יאכל, נותן לו שקרו ומניחן אצלו. ואם אינו מאמינו, ימניחן בבית הסמוך לו. ואם חושש שמא יגנבו, מפנין לחצר אחרת, לא יאכל לא יביאם לביתו אלא בצנעה:

סימן תקל"ה - שאלא לפנות מחצר לחצר בחה' המועד. ובו ג' סעיפים:

א "אין מפנין מחצר לחצר, אפלו מבעורה לנאה, ולא לפנות דירתו ולא לפנות פליו שאינם לצרף המועד: הגה כל שכן שאסור להסיע ממנו מעיר לעיר (מרדכי פרק מי שהפך) באבל מפנה הוא מבית לבית באותה חצר, ואם אין הבתים פתוחים לחצר אלא למבוי, יש אומרים שמבית לבית הסמוך לו מתר: הגה ואם מתירא מחמת גנבה בחצר שדר שם, מתר אפלו

מחצר לחצר המשתמר ואפלו מעיר לעיר

בדבר האבד שרי (הגהות אשרי ומרדכי):

ב יש מתירים לפנות מחצר של אחר לחצר שלו, ואפלו מנאה לבעורה:

ג "הזבל שבחצר אסור להוציא, אלא יסלקנו לצדדים. ואם נתרבה עד שנעשה חצר פרפת, מוציאין אותו לאשפה:

סימן תקל"ו - כל צרכי בהמה מתר לעשות בחה' המועד. ובו ד' סעיפים:

א "מי שצריך לרכב במועד לטיל או לצרף המועד ולא נסה ללכת ברגליו, יכול לטל צפרני הסוס ולתקן ברגליו והאפה והרסן וכל צרכי רכיבה, ובכלב שלא יכון מלאכתו במועד: הגה ומת' לרכב במועד אפלו מעיר לעיר אפלו בחנם, וכן נהגו, אלא שאסור לתקן צרכי הרכיבה אם אינו רוכב לצרף או לטיל (בית יוסף):

ב מתר לסרק הסוס כדי ליפותו:

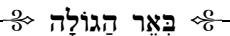
ג "אין מרביעין בהמה במועד, יאבל מקיזין לה דם, ואין מונעין ממנה כל רפואה, האפלו יש בה מלאכה:

ד "אין מושיבין תרנגולת על הביצים לגדל אפרוחים, ואם הושיבה קדם המועד וברחה מעליהם יכול להתזירה, (אבל אסור להושיב אחרת אפלו מתה הראשונה) (בית יוסף), והוא שיהיה לו בתוף ג' ימים לבריחה:

סימן תקל"ז - דין מלאכת דבר האבד. ובו ט"ז סעיפים:

א "דבר האבד מתר לעשותו בחל המועד בלא שנוי (מיהו בכל מה דאפשר להקל בטרחה יעשה) (כל בו). בלפיקו, בית השלחין (פרוש, הארץ הצמאה) שהתחיל להשקותה קדם המועד מתר להשקותה, שפיון שהתחיל להשקותה קדם לכן אם לא ישקנה עכשו תפסד, אבל שדה הבעל שאין משקין אותה יאכל להשביחה יותר, אסור להשקותה:

ב "אפלו בבית השלחין לא התירו אלא היבא דליבא טרחה יתרא, כגון מן המעין בין חדש בין יסן שהוא ממשכו ומשקה, אבל לא ידלה וישקה מן הברכה או ממי

(סימן תקל"ג) א ברייתא מועד קטן י"ד ב ברייתא קמא טור בשם אביו הרא"ש ושא"ר פוסקים ג הרשב"א בתשובה ד שם בגמרא מימרא דרב יהודה ה שם ט"ז וברב פפא ופרוש הרא"ש ו טור ז לשון רמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב באיבא דאמרי משמה דרבא שם י"א ח משנה שם י"ג וכתנא קמא: (סימן תקל"ד) א משנה מועד קטן י"ג ב צינתינו לעיל סימן תקל"א ג הירושלמי שם ד מרדכי בשם רבי אבהו ה מימרא דרבי יוחנן שם י"ח ו מרדכי שם ז שם מירושלמי שם ח מימרא דר' יוחנן שם וכן הסקמת רב הפוסקים ט הרא"ש שם וכמו שכתב ר"י בשמו י ברייתא במועד קטן י"ג ופסחים ג"ב כ כגדסת הרי"ף והרא"ש שם ל רמב"ם בפרק א וכפי גרסת ספרים (סימן תקל"ה) א משנה מ"ק י"ג ב כדמפרש לה אב"י שם וכפרוש הנמוקי יוסף ג טור והגהות אשרי ד הרא"ש בשם הראב"ד מירושלמי ושאיין גמרא דידן חולק בזה ה ברייתא אוקימתא דרבא פסחים ג"ה (סימן תקל"ו) א מימרא דרב חמא בשם ר' מאיר י"ז וכמו שכתב הרא"ש שם ב רמב"ם וסמ"ק מהא דרבא שם ג ברייתא שם י"ג ד ברייתא ומימרא דאמוראי שם י' ה תוספות שם ו משנה פסחים ג"ה כאב"י ז אוקימתא דרב הונא שם אפלו תוף ג' לשיבתו כפאוקימתא דרב אמי שם, בית יוסף לדעת רמב"ם בסוף הלכות יום טוב (סימן תקל"ז) א משנה מועד קטן י"א ו"ב וכו' יוסי ובגמרא שם ב משנה שם ב' וד' וכו' אליעזר בן יעקב הסקמת הפוסקים ג שם בגמרא ד משנה שם ב'

הגשמים מקבצים מפני שהוא טרח גדול. האפלו ערוגה אחת הצינה גבוהה ורחיצה נמוך, אין דולים ממקום נמוך להשקות מקום גבוה:

ג ינהרות המושכין מן האגמים, מתר להשקות מהם בית השלחין במועד, והוא שלא פסקו. וכן הברכות שאמת המים עוברת בניניהם מתר להשקות מהן, וכן ברכה שנשטה מבית השלחין ועדין היא נוטפת, מתר להשקות ממנה בית השלחין אחרת, והוא שלא פסק המעין המשקה בית השלחין העליונה:

ד ירקות שרוצה לאכלן במועד, וכול לדלות מים להשקותן כדי שיגדלו ויהיו ראויים למועד, אבל אם אינו רוצה לאכלן במועד ועושה כדי להשביחן, אסור:

ה אין עושים החריצים שבבערי הגפנים כדי שיתמלאו מים, ואם היו עשויות ונתקלקלו, הרי זה מתקנן במועד, (אבל אסור להעמיקן יותר מבראשונה) (המגיד פרק ח):

ו לאמת המים שנתקלקלה מתקנין אותה. היתה עמקה טפח, חופר בה עד ששה, היתה עמקה טפחים, מעמיק עד שבעה:

ז מושכין את המים מאילן לאילן, ובלבד שלא ישקה את כל השדה. ואם היתה שדה לחה, מתר להשקות את כלה:

ח אסור לפתח מקום לשדה כדי שיכנסו בה מים להשקותה. ואם עושה כדי לצוד דגים כדי לאכלן במועד, כגון שפותח למעלה מקום שיכנסו וילמטה מקום שיצאו, מתר:

ט אסור להשוות השדה לצרף חרישה. ואם נפר שמכון כדי לדוש לצרף המועד, כגון שמשוה בלה, מתר:

י אסור ללקט עצים מן השדה ליפותו לחרישה. ואם נפר שמכון לצרכו, שצריך לעצים, כגון שנוטל הגדולים ומניח הקטנים, מתר:

יא אסור לקצץ ענפי האילן לתקנו. ואם נפר שמכון בשביל הענפים להאכילן לבהמתו

ולא לתקנו, כגון שקוצץ פלן מצד אחד, מתר:

יב אין מתליעין האילנות ולא מזהמין (פרוש, מדביקים שם וכל כדו שלא ימות האילן) הנטיעות, אבל סכין האילנות והפרות בשמן:

יג יאישות ועכברים שמפסידים בשדה אילן מתר לצודן פדרכו, שחופר גמא ותולה בה המצודה. ואפלו בשדה הלכן הסמוכה לשדה האילן מתר לצודן פדרכו, שיוציאין ממנה ומפסידים האילן. ואם אינה סמוכה לשדה האילן אין צדין אותן אלא על ידי שנוי, ששנועץ שפוד בארץ ומנענעו לכאן ולכאן עד שנעשית גמא ותולה בה המצודה. ויוש אומרים, שבשדה הלכן הסמוכה לשדה האילן אינו מתר אלא על ידי שנוי, ואם אינה סמוכה לשדה האילן אסור אפלו על ידי שנוי:

יד אין מכניסין צאן לדיר בחל המועד לזבל השדה, ואם הכניסן האינו יהודי מעצמו מתר אף בשבת, אפלו אם מחזיק לו טובה על שהכניסן, ובלבד שלא יתן לו שער, ואפלו אינו נותן אלא שכר מזונו אסור. וכיום טוב יכול לתן לו שכר מזונו, ובלבד שלא יתן לו שער אחר. ובחל המועד אפלו אם נותן לו שכר אחר מתר, ובלבד שלא ישפירונו, ואלא ימסור לו שומר לנער הצאן, (פרוש מוליכה ממקום למקום ומתוך קף הגללים מתנערים), ואם היה האיני יהודי שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה, מסייעין אותו בחל המועד ומוסרין לו שומר לנער הצאן:

טו אסור לקצר השדה בחל המועד אם אינו נפסד אם יעמד עד לאחר המועד. ואם אין לו מה יאכל, ואפלו מוצא בשוק לקנות אין מצריכין אותו לקח מן השוק, אלא קוצר ומעמר ודש זוזרה ובורר פדרכו, ובלבד שלא ידוש בפרות, והני מלי שאין צריך אלא לו לבדו, אבל אם הוא צריך לדוש לצרף רבים דש אפלו בפרות:

טז מי שיש לו פרם אצל פרמו של אינו יהודי ואינו יהודי בוצר שלו בחל המועד, ואם לא יבצור הישראל גם את שלו

יפסיד, וכול לכצרו ולדרף היין ולעשות החביות וכל צרכי היין בלא שנוי, ובלבד שלא יכון לעשות מלאכתו במועד: סימן תקל"ח - פמה ענינים הנקראים דבר האבד. ובו ו' סעיפים:

א מי שהפך את ויתיו או שהנה יינו בבור, וארע אנס או ששכח או נתעצל, שהיה סבור שהנה יכול לשהות לאחר הרגל ולא עשה קדם הרגל, מאחר שהוא דבר האבד יזולף וגומר ומזפת החביות, בין קטנות בין גדולות, וגף (פרוש, שישים בהן מגופתן) בחביות פדרכו בלא שנוי: הגה והוא הדין דכחל לתקן החביות לקשרם בעקלים (מרדכי). אבל לא יכון מלאכתו במועד, אלא יעשה הכל קדם המועד אם יודע שיצטרף במועד (הגהות מימוני ותרומת הדשן) וכן שולה פשתנו מן המשרה, וכל פיצא בזה מדבר האבד, ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד:

ב ימתר להכניס פרות מפני הגנבים אם אינם במקום המשומר, ומיהו, יעשה בצנעה, כגון שיכניסם בלילה. ואם הוא דבר שיש בו פרום בלילה יותר מביום, כגון שצריך להכניסו באבוקות ובקולות, כניסם ביום: הגה ואם אי אפשר לעשותן כי אם בפרהסיא, הכל שרי בדבר האבד (המגיד פרק ז) ומרדכי פרק מי שהפך):

ג אסור להסיע ממנו מעיר לעיר אם לא בשביל דבר האבד:

ד יהיו לו תאנים שטוחים בשדה ליבש וירא מהמטר, מתר לחפותם בקש אפלו חפוי עב:

ה כמי שיש לו סחורה שאם לא יתפכה ממטה למעלה תקלקל, מתר להפכה בחל המועד:

ו להמכין מלאכתו והניחה למועד ועשאה במועד, בית דין מאבדין אותה ממנו ומפקירים אותה לכל: הגה ואם הוא עושה מלאכת אחרים שאי אפשר לקנסו, כגון חייט או סופר שעושה מלאכת אחרים, היו משמתין לה ומלקין אותו (בית יוסף ור"י). ואם מת לא יקנסו בנו אחריו ומתו לו לעשותה אם הוא דבר האבד:

§ באר הגולה §

ה בריתא שם ד' וכו' אליעזר בר' שמעון ו מימרא דר' ירמיה שם ז בריתא שם ח בריתא שם ו כאוקימתא דר' ירמיה ט כאוקימתא דאביי שם י בריתא שם כ משנה ב' וגמרא שם ד' ל משנה שם ו וגמרא שם מ משנה שם ו' וכו' אליעזר בן יעקב נ רמב"ם בפרק ח מהא דשדה מטוננת שם פגמרא ס מימרא דרבא שם ע מימרא דרבא שם ו כפרוש רש"י שם טור ור"י פ ג זה שם צ ג זה שם ק בריתא בעבודת גלוילים נ' ר משנה מועד קטן ו' וכדפרש ר' שמעון בן גמליאל בבריתא שם טור בשם אביו הרא"ש וכן כתב הר"ף ור"ץ גאות ש בריתא שם ז' כפרוש הרמב"ם ת טור בשם הרמב"ם בפרק ח' ולפי גרסתו, ולזה הסכים הרב המגיד שם א בריתא שם י"ב וכרבי ב טור וכפרוש הנמוקי יוסף ג שם בריתא וכתבא קמא ד שם ה מעבדא דרב הונא שם ו מעבדא שם ז הרמב"ם שם מדאקפד שמואל ח בריתא שם ט וירושלמי כתובה הרא"ש שם י מעבדא דרבי ינאי שם בבבלי והרא"ש שם בשם הירושלמי [סימן תקל"ח] א משנה מועד קטן י"א ב שם וכרבי יוסי ג משמואל וכרבי דימי ולקלא, הרמב"ם בפרק ח מהלכות י"ט וכן כתב הטור בשם אביו הרא"ש ד משנה שם י"א ה שם ו שם במשנה י"ב ז בריתא שם ח מעבדא דרב יוסף שם ט מרדכי שם מבריתא דלעיל י משנה שם י"ג וכרבי יהודה כ נמוקי יוסף בשם הירושלמי ל משנה שם י"ב מ בעיא שם ונפשטא

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות חול המועד

סימן תקל"ט - דיני הפחורה
בחה המועד. וכו' י"ד ע"פ:

א אכל סחורה אסורה אפלו כל שהוא, בין לקנות בין למכר ואפלו אם הלנה מעות על מנת שיתנו לו אחר כך יין או סחורה אחרת בפרעון חובו כדי להשפיר, אינו יכול לילך ולתבע, אלא אם כן אינם מצויים אחר המועד, דהנה לה דבר האבד אם לא ילך בחל המועד למקום ויתבע: הגה מיהו, אם מזדמן לו רוח מרבה במועד יכול למכר בצנעה, ויוציא לשמחת יום טוב יותר ממה שיהיה דעתו להוציא (בית יוסף):

ב מי שהלנה לחברו מעות, מתר לתבעו בחל המועד לגבת מעותיו, "ואין צריך לומר שמתר לגבות חובו מן העכו"ם:

ג מכר לחברו פרקמטיא קדם מועד, ייש מי שאוסר לתבע דמיה במועד, אלא אם כן יהא הלוקח אדם שאינו מצוי במקום המוכר ונזדמן לו בחל המועד, דהוי כדבר האבד. ולי נראה, שפירין שזקף עליו המעות בחובו קדם המועד, הנה לה פהלאה ומתר לגבות ממנו בחל המועד אפלו הוא אדם שמצוי במקום המוכר: הגה וכן מתר לקבל במשפט בשביל חובותיו המתרים לתבע (מרדכי סוף פרק מי שהפך) וכן מתר לעשות זקפה עם חובותיו במועד כדי לתבטיחן, דכל זה בכלל דבר האבד ושרי (המגיד פרק ז ונמוקי יוסף פרקא קמא דמועד קטן):

ד אם יש לו סחורה שאם לא ימכרנה עתה יפסיד מהקרן, מתר למכרה. אבל אם לא יפסיד מהקרן, לא. מפל מקום אם הוא בענין שאם ימכרנה עתה יהיו לו מעות ברוח ויוציא יותר לשמחת יום טוב, מתר

למכר. ונראה לי, שלא נאמרו דברים הללו אלא במי שיש לו מעות מועטים וחס עליהם מלהוציא כל כך לשמחת יום טוב ואלו היו לו מעות ברוח היה מוציא יותר, אבל מי שיש לו מעות ברוח להוציא לשמחת יום טוב ככל אשר יתאנה ואין בדעתו להוציא כל כך, לא נתיר לו למכר כדי שיוציא יותר:

ה אם הוא דבר שאינו מצוי תמיד לאחר המועד, כגון ספינות או שירות שבאו או שהם מבקשים לצאת ומכרו בזול או לקחו ביקר, מתר לקנות ולמכר אפלו שלא לצורך משמישו אלא לעשות סחורה ולהשפיר, והוא הדין לירידים הקבועים מזמן לזמן, (ואפלו מעיר לעיר מתר לפע בכהאי גונא) (ר"ע) אבל מקומות שיש להם יום השוק יום אחד בשבוע, אינו מתר למכר ולקנות ביום השוק שבתוך המועד, שאין זה דבר האבד, שאם אינו נמכר ביום השוק שבתוך המועד ימכר ביום השוק שלאחר המועד: הגה ותגר שקונה מזה ומוכר לזה וחוזר וקונה ומוכר מתר, דהוי דבר האבד (כל בו):

ו ימציאה אסור לטרח ולחפש עליה, כגון נהר שהצוף דגים על שפתו אסור לאספם כדי לכבשם, אלא אם כן יהיו ראויים לאכל מהם במועד:

ז המלנה את חברו על חפץ או על סחורה על תנאי שאם לא יפרע לו לסוף ח' ימים שיהא קנוי לו, ייש מתירים ויש אוסרים:

ח עכו"ם שפרע לישאל יין בחובו מתר לקבלו ממנו, דכמציל מידו דמי:

ט מי שצריך לקנות יין בעת הצורך שניתת כל השנה, ואם יעבר המועד לא

ימצא כמו שמוצא עתה, דבר האבד הוא ומתר לקנות ולתקן החביות ולזפתן, ובלבד שלא יבון מלאכתו במועד, אבל יותר מכדי צורך שתיתו לא יקנה: הגה ואם הוא דבר שאינו מצוי אחר כך להרויח בו, מתר (בית יוסף):

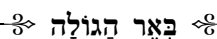
י ימוכרי תבלין או ירק וכל דבר שאינו מתקיים, פותחין ומוכרים כדרךכם בפרהסיא, שהכל יודעין שהם לצורך המועד:

יא שמוכרי פרות כסות וכלים מוכרין בצנעה לצורך המועד. כפיצד, אם היתה חתונה פתוחה לזוית או למבוי פותח כדרךכו, ואם היתה פתוחה לרשות הרבים פותח אחת ונועל אחת. ועבר יום טוב האחרון של חג הסוכות מוציא ומעטר את השוק בפרות בשביל כבוד יום טוב (ומתר לקנות לצורך יום טוב שני של יום טוב האחרון) (טור והרא"ש):

יב אין לוקחים פתים ואכנים עבדים ובהמה [אלא] לצורך המועד, או לצורך המוכר שאין לו מה יאכל, יאו לצורך השכיר שמוליך הדברים הנקנים שאין לו מה יאכל: הגה ודוקא הני דאיכא פרסום בקנייתו ואושי מלתא, אבל שאר פלים נהגו לקנותו בצנעה (המגיד):

יג ולהוות לכותי ברבית לאותם שרגילים ללוות ממנו, מתר, משום דהוי דבר האבד, ולאותם שאינם רגילין ללוות גם כן מתר, והוא שיקחו רבית של שבוע ראשון ויוציאו בשמחת יום טוב: הגה ומתר לקח ערבות במועד על הלואה שיעשה אחר המועד (הגהות אשרי):

יד ההלואה דשלחנות בקביעות וחלוף, אסור:

וסימן תקל"ט א מ"מרא דרבא י ב הרא"ש שם ג מעבדא דרבנא שם ד הרא"ש שם בשם תשובת ר"י בשם רבנו תם ה הגהות אשרי בשם רש"י והרב המגיד ו טור ז בית יוסף לדעת רבנו תם ח מ"מרא דרבא יוסי בר אבין שם והרא"ש שם מהנה דמיתא שם ומן הירושלמי ט הרא"ש שם מהירושלמי בעבדא דרבי אושעיא ועבדא דר' יונה י בית יוסף ושפן נראה מהמדרש פרק קמא דמועד קטן ומדברי הרמב"ם כ וירושלמי והביאו רא"ש שם והרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב ל טור לדעת אביו הרא"ש וכן דברי הרב המגיד שם לדעת רמב"ם ושפן פתבו הראב"ד וקצת מפרשים וכתב הבית יוסף שפן נראה גם כן בדברי הרי"ף והגאונים מ רא"ש וכמו שפרש הבית יוסף וכן כתב בתשובות נ צינתיו לעיל סימן תקל"ג סעיף ד ס טור בשם ע שם לדעת הטור וכן כתב בהגהות אשרי פרק קמא דמועד קטן פ הרא"ש בפרק ב' דמועד קטן צ גם זו שם ק טור ר מהא דרב יהודה שם במועד קטן ש משנה שם י"ג ת בריתא שם א שם בבביתא כפרוש הרמב"ם: ב משנה שם ג מהגהת אשרי שם ד טור בשם אביו הרא"ש ה תוספות בפרק קמא דמועד קטן

**סימן תקמ - דיני בגין וסתירה
בחל המועד. ובו ח' סעיפים:**

- א** "בגין אפלו כל שהוא אסור. וראם נפרץ גדר גנתו (או כהל חצרו שבינו לחברו) (מרדכי פרק קמא דמועד קטן והגהות מימוני פרק ח) בונה מעשה הדיוט, דהיינו שמניח אבנים זו על זו ואינו טח בטיט, יאו גדר אותו בקנים וגמא וכיצא בהם. וכן אם עשה מעקה לגג בונה אותו מעשה הדיוט. אבל כהל חצר הסמוך לרשות הרבים שנפל, בונה כדרכו. וראם היה נוטה לפל סותרו מפני הסכנה ובונהו כדרכו: הגה ואפלו אינו נוטה רק לחצר או למבוי מתר לסתרו מפני הסכנה ולחזור ולבנותו, וכן בשאר דברים דאיכא למחש לסכנה, בונה וסותרו כדרכו (בית יוסף בשם רבנו ירחם בנמוקי יוסף):
- ב** "מתר לטל גבשושית שבבית:
- ג** "סדקים שבגג מתר לסתמן ביד וברגל אבל לא בכלי אמנות:
- ד** "ציר הדלת והמפתח (והמנעול) (גמרא) והצנור והקורה כיון שהם של עץ בין שהם של ברזל שנשברו לאפלו מערב יום טוב, יכול לתקנם בלא שנוי, מפני שזה הפסד גדול הוא, שאם יניח הפתח פתוח ודלתות שבורות נמצא מאבד כל מה שבבית, (ולכן מתר, ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד) (רבנו ירחם):
- ה** "מתר לבנות מעשה הדיוט אבוס שתאכל בו הפהמה:
- ו** "מתר לבנות מעשה הדיוט אצטבא לישב או לישן עליה:
- ז** "תנור וכירים שאפשר שייבשו ויאפה בהם במועד עושין, ואם לאו אין עושין אותם, (והוא הדין עשית קדרות ואלפסין שרי בבכאי גנא) (נמוקי יוסף סוף פרק קמא דמועד קטן והמגיד פרק ח). ובין כך ובין כך עבונים על חרס של תנור ועל הפירה הטפלה שלהם:
- ח** "נוקרים את הרחים ופוחתים להם עין (פרוש, נקב שעושים באמצע הרחים)

ומעמידים אותם. וכוונים אמת המים של רחים, וקוצצים צפרני החמור של רחים: הגה ומתר לחדד סכין במועד, וסכין שנשבר במועד מתר לעשות אחרת (המגיד פרק א):

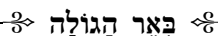
סימן תקמא - דיני ארינה בחל המועד. ובו ח' סעיפים:

- א** "מתר לעשות מצודות דגים מערבה שהוא מעשה הדיוט, אבל לא הארונים מחוטים, שהוא מעשה אמן: הגה ומתר לתקן הפתילות לגרות בחל המועד, דמעשה הדיוט הוא (נמוקי יוסף פ"מ ורבנו ירחם נ"ד ח"ה ובית יוסף):
- ב** "מסרגין (פרוש הוא קעין הארינה אלא שבסריגה יש רוח מה בין חוט לחוט) המטות אבל אין מפשילין חבלים בתחלה:
- ג** "מתר למעך בגדי פשתן בגדים אחר הכבוס כדי ללבן ולרכך, אבל אין עושין קשרי בתי ידים מפני שהוא מעשה אמן (ומתר להחליק הבגדים עם הזכוכית כדרכו, הואיל והוא לצרך המועד) (ס"מ ורבנו ירחם):
- ד** "אסור לתקן מלבושיו ומנעליו הקרועים, וכן אסור לומר לאינו יהודי לתקנם (מיהו, על ידי שנוי שרי לתקנם קצת לצרך המועד) (רבנו ירחם):
- ה** "ימי שצריך לו בגד במועד, אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו, ואם היה אמן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט, דהיינו שיעשה תפירות רחבות ותפירה אחת למעלה ואחת למטה פשוט. הגה וכל אדם יחמיר על עצמו לתפר בשנוי זה, ולא מהני לאמן לתפר על ידי שישנה באחיזת המחט בידו אלא בעיני שנוי הנכר (תרומת הדשן סימן פ"ז):
- סימן תקמב - שאל לעשות מלאכה לאחרים בחל המועד אלא בחנם. ובו ב' סעיפים:**
- א** "אפלו מלאכות המתרות, אינם מתרות לעשותן אלא לעצמו או לאחרים בחנם, אבל בשכר אסור. ובימיהו אם אינו נוטן לו שכר קצוב אלא שאוכל עמו בשכרו,

מתר: הגה ודבר האבד מתר לעשות אפלו בשכר קצוב (כל בו):

ב "כל מלאכה מתר לעשותה על ידי פועל שאין לו מה יאכל כדי שישתפר ויגרוח: **סימן תקמג - דין מלאכה על ידי אינו יהודי בחל המועד. ובו ג' סעיפים:**

- א** "כל דבר שאסור לעשותו, אסור לומר לאינו יהודי לעשותו:
- ב** "אינו יהודי שקבל מערב יום טוב לבנות ביתו של ישראל בקבלנות, אסור להניח לעשות בחל המועד אף על פי שהוא חוץ לתחום. אבל אם נתן לו מלאכה בתלוש קדם המועד בקבלנות לעשותה בתוך ביתו של אינו יהודי, מתר:
- ג** "מתר לתן לאינו יהודי מלאכה בקבלנות או בשכיר יום שישענה אחר המועד, ובלבד שלא ימדד וישקל וימנה כדרך שעושה בחל: הגה ואף אם יעשה אינו יהודי אחר כך מלאכה שרי, הואיל והתנה עמו לעשותה אחר המועד (מרדכי ריש פרק מי שהפך ובית יוסף ורבנו ירחם):
- סימן תקמד - דין צרכי רבים בחל המועד. ובו ב' סעיפים:**
- א** "צרכי רבים מתר לעשותה בחל המועד, כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם המכשולות, ולצנין הקברות כדי שיהיה מהם הפהנים, ולתקן המקנאות: הגה ודוקא צרכי רבים כאלו שהם צריכים לגוף האדם, אבל שאר צרכי רבים כגון בגין בית הכנסת (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א), אסור לעשות במועד, והוא הדין דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אמן במועד, והוא הדין דלשאר צרכי מצוה אסור לעשות מלאכת אמן במועד (ריב"ש סימן רנ"ו):
- ב** "בורות ומעיינות של רבים שנפל בהם עפר ונתחלקלו מתר לתקנם, ואפלו אין רבים צריכים להם עתה, כיון שאינו מעשה אמן, אבל לחפר להם בורות מחדש שהוא מעשה אמן, אם הרבים צריכים להם עתה מתר לאפלו אם פונו מלאכתן במועד, ואפלו בפרהסיא ובטרחא ותרמה, ואם אין צריכים להם

סימן תקמא א ממשמעות הגמרא דמועד קטן ז' ב משנה שם ז' ג ברייתא שם ו' ד אוקימתא דרב יוסף שם ה משנה שם י"א ו אוקימתא דרב יוסף וברייתא שם ומימרא דרב חסדא שם ז' ז ברייתא שם ונגרסת הרב"ד ושאר פוסקים דלא גרסי לר"ה ח פסקי תוספות פרק קמא דמועד קטן וסמ"ג וסמ"ק ושאר פוסקים ט משנה שם י"א י שם במשנה כ ממשמעות הגמרא שם ל מהא דתנן שם ובלבד שלא יכון מלאכתו במועד מ מהא דר' יהודה שם י' וכפרוש הטור בשם אביו הר"ש והרב המגיד נ מהא דרבא ס שם י"א מהא דרב יהודה ע משנה י' וכפרוש רמב"ם בפרק ח' פ משנה שם וכתנא קמא וקדמפשי רב יהודה ורב חייאל בגמרא שם צ רמב"ם שם ק מימרא דר' יהודה שם (סימן תקמא) א מימרא דרב מועד קטן י"א ב משנה שם ח' וכתנא קמא שם בגמרא ג מימרא דרבא שם וכפרוש רמב"ם וסמ"ג ד שם ה הרא"ש שם ושאר פוסקים אהא דתנן הדיוט תופר כדרכו ח' ו לשון רמב"ם פרק ז' מהלכות יום טוב ממשנה דלעיל ומגמרא שם (סימן תקמב) א הרא"ש מהא דרב חמא דשרי לאבונגרי וכו' מועד קטן י"ב ב שם בגמרא ופרוש רש"י ג שם י"ג בעיא ונפשטא (סימן תקמג) א ברייתא מועד קטן י"ב ב שם כדאמר רב משרשיא ג הרא"ש שם בשם הרב"ד והגהות מימוני בשם סמ"ק ד ברייתא שם הלכות חל המועד סימן תקמב תקמג (סימן תקמד) א משנה ריש מועד קטן וברייתא ה' ב שם במשנה ג אוקימתא דר' יוחנן שם ד הרא"ש שם בשם הרב"ב

עמה לא יעשו. האכל בורות שיחין ומערות של יחיד אסור לחפור אותם מתדש, ואפלו צריך להם עמה, ואם היו עשויים כבר ונתקלקלו, אם צריך להם עמה מותר לתקנם ואם אין צריך להם עמה אסור לתקנם, ואכל מותר להמשיך מים לתוכן ואפלו אין צריך להם עמה:

סימן תקמ"ה - דיני בתיבה בחל

המועד. וכו' א"א סעיפים:

א אסור לכתב בחל המועד ואפלו להגיה אות אחת בספר אסור: הגה ולצרף רבים, יש אוקרים כל שאינו לצרף המועד (תרומת הדשן סימן פ"ה), ויש מתירין (כל בו ובית יוסף). ונהגו להקל בכתב שלנו שאינו מעשה אמן:

ב ינראה לי שאם אין להם ספר תורה כשר לקרות בו בצבור מותר להגיהו בחל המועד כדי לקרות בו בצבור, וכן בספרי מקרא וגמרא שצריך לקרות במועד, מותר להגיהם במועד משום דהוה דבר האבד. ואם אין להם ספר תורה כלל, אם אפשר לכתבו בלה בחל המועד על ידי סופרים הרבה יכתבוהו, דצרף המועד הוא לקרות בתורה בצבור במועד: הגה והוא הדין שאר ספרים ללמד בהם (תרומת הדשן סימן פ"ה ור"ק):

ג יכותב אדם תפלין ומזוזות לעצמו, וטוהה על ירכו תכלת (וציצית) (בית יוסף) לבגדו. וואם אין לו מה יאכל, כותב ומוכר לאחרים כדי פרוסתו: הגה או שיהיו לו הוצאותיו יותר ברוח לשמחת יום טוב (טור) ואם כתבן כדי להניחן במועד, בכל ענין שרי (סמ"ג) ואינו אסור רק כתיבה, אבל עשייתן שרי (בית יוסף בשם תוספות):

ד המותר לכתב השבונותיו ולהשב יציאתו: הגה והוא הדין הכתבים שכותבים בשמליון על משפנות שרי, (הגהות מרדכי כל בו ומהר"ל סוף פרק מי שהפך

ה ימותר לכתב שטר קדושין ושטרי פסיקתא, גטין ושוכרים דיתיקי, מתנות, פרוזבולין, אגרות שום ואגרות מזון, (פרוש, שטרי פסיקתא, שאדם פוסק לתת לבנו או לבתו כף וכו'. ופרוש דיתיקי, שטר צנאה, דא תהא

למיקם ולהיות. ופרוש פרוזבול, פרוז בולי ובוטי, כלומר, תקנת המלוה שלא יאבד ממנו ותקנה ללוה שימצא מי שילווה. ופרוש אגרות שום, ששמו בית דין נכסי לזה ונתנם למלוה. ואגרות מזון, שמכרו בית דין את הקרקע למזון האשה והבנות וכתבו מעשה בית דין על זה, אי נמי, שקבל עליו לזון את בת אשתו), שטרי חליצה ומאוינין ושטרי ברורין ופסקי דינין: הגה ומותר לכתב כתבה במועד (כל בו), ויש אוקרים (סמ"ק), ואגרות שאלת שלום שאדם שולח לחברו, ואפלו על דבר פרקמטיא שאינה אבודה. (ויש אוקרים בשאלת שלום) (טור בשם הלכות גדולות) (ונהגו להחמיר אפלו בכתיבה שלנו שהיא כתיבה משיט"א):

ו אין פותכין שטרי חוב במועד, ואם אינו מאמינו מלוה ללוה (והלכה צריף למעות) או שאין לו לסופר מה יאכל, הרי זה יכתב: הגה ומותר לכתב שטר מכירה במועד (תוספות). אבל אין לכתב שטר אריסות וקבלנות שקבל קדם המועד (רמב"ם ור"ק):

ז כל הדברים שמתר לכתב, אפלו בלא שנוי מותר, וכל מה שאסור לכתב, לאפלו על ידי שנוי אסור: הגה ובלוחות של שעוה מותר לכתב, לפי שאינו כתב המתקיים (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ח מי ששאלו לשאל ממנו שאלה ואין השליח רוצה להתעכב עד אחר המועד, מותר לכתבה, וכן מותר להעתיקה, מפני שחשוב דבר האבד:

ט ואם שמע דבר חדוש, מותר לכתבו כדי שלא ישפח, וכן אם ראה ספר מחדש מותר להעתיקו אם לא ימצא להעתיקו לאחר המועד:

י בזמן הפית היו דיני בין דיני ממונות בין דיני נפשות, והיו משמתין ומפני למי שלא קבל עליו הדין):

יא מותר לקבל בשביל חובותיו בחל המועד: **סימן תקמ"ו - דיני ארוסין ונשואין בחל המועד. וכו' ה' סעיפים:**

א אין נושאין נשים במועד, לא בתולות ולא אלמנות, ולא מזבמין. יומתר לארס

ובלכד שלא יעשה סעדת ארוסין הארוס בבית ארוסתו בשעת ארוסין. יומתר לעשות רקודין ומחולות. ולעשות סעדת הארוס עם מרעיו שלא בבית ארוסתו, וכן לסעד הארוס בבית ארוסתו שלא בשעת ארוסין, מותר:

ב ימותר להחזיר גרושתו מן הנשואין:

ג הפל מתרים לשא בערב הרגל ולעשות סעדה ברגל, בין בתולות בין אלמנות:

ד ימותר לעשות ברגל סעדת ברית מילה וכן סעדת פדיון הבן:

ה יעושה אשה כל תכשיטיה במועד. כפוחלת ופוסקת (פרוש מחלקת שערה לכאן ולכאן, רש"י) ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה בסיד וכיוצא בו, והוא שתוכל לסלקו במועד. ומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה, בין בנד בין בכלי ומעברת ספין על פדחתה:

סימן תקמ"ז - דיני מי שמת לו מת בחל המועד. וכו' א"ב סעיפים:

א חל המועד אסור בהספד ותענית, לפיכך אין מניחין את המטה ברחוב, שלא להרגיל את ההספד. ומטעם זה אין מוליכין את המת לבית הקברות עד שיהיה הקבר מתקן:

ב יגשים מענות, דהינו שפלים עונות פאחת, אבל לא מקוננות, דהינו שאחת מדברת וכלן עונות אחריה, ולא מטפחות, דהינו להפנות פה על פה. נקבר המת, אף לא מענות:

ג יכל לי יום לפני המועד אסור להספיד על המת שמת לו לפני לי יום קדם המועד. ואפלו אם יש לו הספד בלא זה, כגון שמת לו מת בתוך לי שמתר לספדו, אפלו מת ערב הרגל אסור להספיד עמו על המת שמת לפני לי יום קדם המועד:

ד מי שבא לו שמועה בתוך לי יום קדם הרגל ינראה לי שמתר לספדו, ואף על פי שהיא רחוקה:

ה ינראה לי שמה שאנו נוהגים בתשלום השנה לספד המת ולהזכיר נשמתו אינו בכלל זה ומותר לעשותו בתוך לי לרגל:

א"ת באר הגולה

ה שם ורמב"ם בפרק ח' מהלכות י"ט ממסקנת הגמרא שם ו ברייתא שם ז הסממת הפוסקים [סימן תקמ"ה] א משנה מועד קטן י"ח ב בבית יוסף דקא מלשנא דהרמב"ם בפרק ז מהלכות יום טוב וכן כתב בתרומת הדשן והרוקח ג משנה שם ורכבי יהודה ד ברייתא שם י"ט וכו' יוסי ה תוספתא פתובה הרי"ף והרא"ש שם ופרש הרמב"ם בפרק ו הטעם דאין אדם נזהר בתקונו ונמצאו כמעשה הדין והרשב"א כתב דשמה לא יזכר ויאבד ממנו ו משנה שם ז פ"ר הרי"ף והרא"ש והרמב"ם מהירושלמי ח בית יוסף מהא דהתירו סתם ט משנה שם י כפרוש רש"י שם כ מרדכי בשם הרי"ף ל טור בשם ריב"א מ תשובת הרא"ש פ"ל כ"ג נ טור בשם אביו הרא"ש ס הגהות סמ"ק מהא דמלתא חדתי שאני תמורה י"ד ע ברייתא שם במועד קטן י"ד פ מרדכי שם בפרק ב בשם אבי העזרי מירושלמי [סימן תקמ"ו] א משנה מועד קטן ח' ב מימרא דשמואל י"ח ג הריב"ש בתשובה ד שם במשנה ח' ה ברייתא שם דעקר שמחה ונשואין ביום ראשון הוא ו הרשב"א בתשובה ז התוספות שם ח משנה שם ט ברייתא שם ט' י הרמב"ם בפרק ז' דסבירא לה דתנא קמא לא פליג ארכי יהודה כ שם ושם בברייתא [סימן תקמ"ו] א משנה מועד קטן כ"ז ב נמוקי יוסף ג משנה שם כ"ט ד משנה שם ח' ואפלו בחנם כשמואל שם טור בשם הראב"ד והרא"ש והרמב"ם בפרק ז' ה כפרוש הראב"ד ו בית יוסף מהירושלמי ז שם

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

מיהו, מתר לישן עם אשתו בחדרו ואין צריך שמירה):

ח יאף על פי שאין אכלות נוהג במועד אנינות נוהג בו, שאם מת לו מת בחל המועד אסור בדברים שאונן אסור בהם. ואם מת ביום טוב ואינו רוצה לקברו בו ביום, אין עליו דין אנינות, אלא אם כן צריף להחשיף על התחום להכין לו צרכי קבורה, אז חל עליו דין אנינות משעה שמתחשיף. אכל אם מת ביום טוב שני והוא רוצה לקברו בו ביום, או ביום טוב ראשון ורוצה לקברו על ידי אינו יהודי, חל עליו אנינות:

ו יאף על פי שאין אכלות ברגל, אם מת לו מת ברגל מתעסקים בו ברגל לנחמו, ולאחר הרגל פשיכולו שבעה למיתת המת, אף על פי שערין לא פלה האכלות, מלאכתו נעשית על ידי אחרים, בכתיבה, ועבדיו עושים לו בצנעה בתוך ביתו, ואין צריף לנחמו אחר הרגל מנזן הימים שנחמוהו ברגל:

ז כמת לו מת קדם הרגל ונהג אכלות לאפלו שעה אחת לפני הרגל, בטלה ממנו גזרת שבעה, וימי הרגל עולים למנזן ל', הרי ז' לפני הרגל והרגל, ומשלים עליהם עד ל'. ודוקא שנהג אכלות באותה שעה, אכל אם שנג או הזיד ולא נהג אכלות, או שהיה סמוף לחשכה ולא היה יכול לנהג, אין הרגל מבטל האכלות ודינו כדן קובר מתו ברגל:

ח יאם נהג שבעה ופגע בו הרגל, מבטל ממנו גזרת ל', אפלו חל יום שבעה בערב הרגל מתר לספר ולכבס בערב הרגל: הגה והוא הדין הרחיצה לדין ונהגין אסור רחיצה כל ל'. ומתו לרחץ סמוף לערב ואין צריף להמתין עד הלילה

יא יאין חופרים פוכין בחפירה וקברות בבנין בחל המועד להיות מוכנים למת שמימות, אכל מחנכין אותה, אשאם היה ארף מקצרו או מאריכו או מרחיכו:

יב יאין לתלש עשבים ועפר בחל המועד בבית הקברות כמו שנהגים לעשות בחל: (דין צדוק הדין במועד, עין ביונה דעה סימן ת"א סעיף ו):

סימן תקמח - דיגי אכלות בחל המועד. ובו כ' סעיפים:

א הקובר את מתו בתוך הרגל לא חל עליו אכלות ברגל, אלא לאחר הרגל מתחיל למנות ז' ונהג בהם אכלות ומונה ל' מיום הקבורה ונהג בשאר הלכות ככל גזרת שלשים:

ב במקומות שעושין שני ימים טובים במונה השבעה מיום טוב שני האחרון אף על פי שאינו נוהג בו אכלות, הואיל ומדבריהם הוא, עולה לו מן המנזן, ומונה מאחריו ששה ימים בלבד: הגה אם יום שני של ראש השנה עולה למנזן ז', עין ביונה דעה סימן שצ"ח ס"ג בהנהות:

ג יקובר את מתו ביום טוב שני של גליות שהוא יום טוב האחרון או ביום טוב שני של עצרת, נוהג בו אכלות אם היה אותו היום יום מיתה וקבורה, והואיל יום טוב שני מדבריהם ואכלות יום ראשון של תורה, ידחה עשה של דבריהם מפני עשה של תורה, אכל אם קברו ביום טוב ב' של ראש השנה אינו נוהג בו אכלות, ששניהם ביום ארף: הגה ויש חולקים דסבירא להו דאין נוהג אכלות בשום יום טוב שני, וכן מנהג פשוט ואין לשנות (בבנו תם והרא"ש):

ד זה שאמרנו שהקובר מתו ברגל לא חלה עליו אכלות, הני מלי דברים של פרהסיא, ואכל דברים שבצנעה נוהג

המשך הלכות חול המועד, סימן תקמז - דין מי שמת לו מת בחול המועד

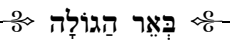
ו יאין קורעין על המת בחל המועד אלא לקרוביו ששה חייבים להתאבל עליו, וכן על חכם או על אדם פשוט או אם עמד שם בשעת יציאת נשמה, ועל קרוב שחייב להתאבל עליו ועל חכם קורע אפלו אינו בפניו, אלא שבאה לו שמועה במועד אם הוא בתוך ל' יום, ועל אדם פשוט אינו קורע אלא אם כן ידע בין מיתה לקבורה: הגה ויש חולקים. ונהגו בני אשכנז שלא לקרע במועד כי אם על אביו ואמו, ועל שאר המתים קורעים לאחר המועד (מהרי"ל ותרומת הדשן סימן רפ"ח), ובמקום שאין מנהג יש לקרע על כלם:

ז יאין חולצין כתף אלא קרוביו של מת המחייבים להתאבל עליו, או על חכם:

ח ימכרין בחל המועד, והוא שלא יכרו ברחבה אלא קרוביו של מת. ולא יכרו האבל בתוך ביתו אלא על מטות וקופות, לפי שאין כפית המטה ברגל כלל:

ט על החכם מכרין הכל בחל המועד בתוך הרחבה כדרך שמכרין את האבלים, שהכל אכלים עליו:

י עושין כל צרכי המת בחל המועד. גוזזין שערו ומכבדים פסותו ועושין לו ארון בחצר שבו המת כדי שיהא נפר שהוא לצרף המת, ואם לא היו להם נסרים מבויאים קורות ונוסרים מהם נסרים בצנעה בתוך הבית, וואם היה אדם מפרסם עושים אפלו בשוק, ואכל אין פורתין עץ מן היער לנסר ממנו נסרים לארון, ואין חוצבין אבנים לבנות בהם קבר. ובמקום שהיהודים מעט דרים במקום אחד והכל יודעים פשיש מת בעיר, הכל חשוב כמפרסם:

ח משנה שם כ"ד ט הרא"ש שם בשם הראב"ד מירושלמי י ברייתא שם כ"ה כ הרא"ש בשם הראב"ד מהא דאבני בעבדא דרב ספרא ל שם במשנה כ"ד מ צינתינו לעיל נ שם במשנה ס ברייתא שם כ"ה ע ברייתא שם ח' פ משנה שם צ שם בברייתא וכו' שמעון בן גמליאל ק ירושלמי פתובהו הרי"ף והרא"ש שם ר ירושלמי ש תוספות שם והטור ושאר פוסקים ת משנה ויגמרא שם א בדמפרש רב יהודה שם ב הנהות מימוני בפרק ח מהלכות יום טוב בשם הר"מ (פימן תקמח) א טור בשם בעל הלכות גדולות והרי"ף והרא"ש בפרק ג דמועד קטן ב לשון רמב"ם בפרק י מהלכות אכלות ג שם כדעת בה"ג והרי"ף ד הרשב"א בתשובה לדעת הגאונים ה הרמב"ם שם ו התוספות והרא"ש בריש פתבות והרמב"ם בספר תורת האדם ז הרא"ש אביריתא דמי שמתו משל לפניו וכו' מועד קטן כ"ג ח ברייתא שם י"ט ט ר"י י כפרוש רש"י שם כ משנה שם י"ט ל כחכמים בברייתא שם כ' מ רא"ש שם בשם הראב"ד מדקתני קים כפית המטה נ שם במשנה ס שם בגמרא וכאבא שאול

(הגהות מימוני ומרדכי והגהות אשרי). ואין צריך לומר אם חל יום ח' להיות בשבת ערב הרגל שמתור לספר בערב שבת, וואם לא גלח בערב הרגל מתור לגלח אחר הרגל, שהרי כבר נתבטל ממנו גזרת שלשים, אבל בתוך הרגל לא יגלח, כיון שהיה אפשר לו לגלח קדם הרגל. וואם חל יום שבעה שלו בשבת ערב הרגל, מתור לגלח בחל המועד, כיון שלא היה אפשר לו לגלח קדם:

ט ^זהא דרגל מבטל גזרת שלשים, בשאר מתים. אבל באביו ואמו שאסור לספר עד שיגיעו בו חביו, אפלו פגע בו הרגל לאחר ל' יום אינו מבטל:

י וואם חל א' מימי האבלות חוץ מהשביעי בערב הרגל, מתור לכבס, ולא ילכסנו עד הלילה. וטוב לזהר מלכבס עד אחר הצות, כדי שיהא נפר שמפני הרגל הוא מכבס. יאכל לרחוץ אסור עד הלילה. ויש מתירין לרחוץ אחר תפלת המנחה סמוך לחשכה: הגה ולידין דנהגים אסור רחיצה כל ל', אסור לרחוץ, דהא הרגל לא בטל ממנו רק גזרת שבעה, והוא הדין לענין כבוס במקום דנהגין אסור כבוס כל ל':

יא הראש השנה ויום הכפורים חשיבי כרגלים לבטל האבלות:

יב נהג שעה אחת לפני הפסח, אותה שעה חשובה בשבעה, וח' ימי הפסח הרי חמשה עשר, ומשלים עליהם (עוד) ט"ו:

יג השעה אחת לפני עצרת חשובה כזו, ועצרת, כיון שאם לא הקריב קרבנות עצרת בעצרת יש לו תשלומין כל ז' חשוב כזו, הרי י"ד, ומשלים עליהם (עוד) י"ו, ויום ב' של עצרת עולה למנין הי"ו:

יד השעה אחת לפני ראש השנה בטלה ממנו גזרת שבעה מפני ראש השנה, וגזרת שלשים מבטל ממנו יום הכפורים, ומגלח בערב יום הכפורים, והוא הדין לקובר מתו בשלשה לתשרי שמגלח בערב יום הכפורים:

טו השעה אחת לפני יום הכפורים בטלה ממנו גזרת שבעה מפני יום הכפורים,

וגזרת שלשים מבטל ממנו החג, ומגלח בערב החג:

טז ישעה אחת לפני החג והחג הרי י"ד, ושמיני עצרת שבעה הרי כ"א יום, ויום שני של שמיני עצרת הרי כ"ב, ומשלים עליהם ח':

יז ישמע שמועה קרובה בשבת או ברגל ולמוצאי שבת ורגל נעשית רחוקה, דינו כדין שמע שמועה רחוקה אחר השבת והרגל, אלא שבשבת וברגל נוהג דברים שבצנעה:

יח ישמע שמועה רחוקה בשבת או ברגל, אינו נוהג בהם אפלו דברים שבצנעה אלא למוצאי שבת או הרגל נוהג שעה אחת ודיו:

יט ישמע שמועה קרובה בשבת, שבת עולה ליום אחד, ולמחר קורע, והוי לה יום ששי שביעי לאבלות:

כ אם עשרה ימים אחר החג שמע שמת לו מת בערב החג, אף על פי שאם נמנה שעה אחת לפני החג שבעה, ושבעת ימי החג ויום שמיני עצרת כ"א ועשרה ימים אחרים הרי ל"א, אין לזה דין שמועה רחוקה, אלא דין שמועה קרובה, שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבלות קדם לו כלל, וכל שפן למי שלא היה יודע שמת לו מת:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות

סימן תקמ"ט - להתענות ד' צומות. ובו ב' סעיפים:

א חובבים להתענות בתשעה באב ובי"ז בתמוז ובג' בתשרי ובי' בטבת, מפני דברים הרעים שארעו בהם:

ב יאף על גב דכתיב בקרא בחדש הרביעי בתשעה לחדש הבקעה העיר, אין מתעניין בט' בו אלא בי"ז, מפני שאף על פי שבראשונה הבקעה בט' בו, כיון שבשניה הבקעה בי"ז בו, תקנו להתענות בי"ז בו, משום דחרבן בית שני חמיר לן:

סימן תקנ" - הברד שיש בין ט' באב ליתר צומות. ובו ד' סעיפים:

א הכל חובבים להתענות ארבע צומות הללו ואסור לפרץ גדר: הגה מיהו, עברות ומיניקות שמצטערות הרבה אין להתענות (הגהות מימוני והמגיד פרק ה), ואפלו אינן מצטערות אינן מחיבות להתענות, אלא שנהגו להחמיר. ונדקא בג' צומות, אבל בט' באב מחיבות להשלים (כדלקמן סימן תקנ"ד סעיף ה):

ב צומות הללו חוץ מט' באב מתרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה, ואין צריך להפסיק בהם מבעוד יום:

ג יכל ד' צומות הללו אם חלו להיות בשבת נדחין לאחר השבת: הגה ואם חלו בערב שבת, קורים בשחרית ומנחה ויחל (בית יוסף), ואם יש חפה ביום התענית בערב שבת, נוהגין להתפלל מנחה ולקרות ויחל, ואחר כך עושין החפה (ועין לעיל סימן רמ"ט סעיף ד' אם משלימין התענית):

ד בשבת קדם לצום מכריז שליח צבור הצום, חוץ מט' באב וצום כפור וצום פורים, וסימנך, אכ"ף עליו פיהו, (ומנהג האשכנזים שלא להכריז שום אחד מהם):

סימן תקנ"א - דיני שבוע שחל ט' באב להיות בתוכה. ובו י"ח סעיפים:

א משנכנס אב ממעטין בשמחה. ובר ישראל דאית לה דינא בהדי פותי, לשותמיט מנה, דריע מזלה: הגה מילה שהיא מראש חדש עד ט' באב, נוהגין שהמוהל ובעל ברית ואבי הבן לובשין בגדי שבת (מנהגים), אבל בלאו הכי אסור. אפלו בשבת של חזון אין מחליפין ללבש בגדי שבת, כי אם הפנת לך (מרדכי הלכות ט' באב והגהות אשרי פרק ב דתענית ואגדה ורוקח). אבל פורשין פרקת של שבת, אם לא שארע ט' באב בשבת ונדחה, שאז אין פורשין פרקת של שבת. ומי שיש לו נשואין בשבת נחמו, מתור ללבש בגדי שבת בשבת של חזון (מהרי"ל):

באר הגולה

ע שם בכריתא וקאבא שאול פ שם בריתא וגמרא קאבא שאול צ הרא"ש שם בריתא דעל כל המתים כו' שם ק הרא"ש שם בשם הראב"ד ר מימרא דרב הונא שם י"ט ש הגהות מימוני בשם רב"ה ור"י הלוי ת משנה שם וכו' שמעון בן גמליאל א מימרא דרב ענני בר ששון שם כ"ד ב שם וכדאמר ר' אלעזר אמר ר' אושעיא ג שם מימרא דרב פפא ד רמב"ן וכן כתב השו"ה שם ו מימרא דרבינא שם ז מימרא דרבי יוסי בר אבין שם ח הרא"ש שם בשם רמב"ן דכיון דאפתי שמועה קרובה היא הוי קבוצר את מתו ברגל ט גס זה מדברי הרא"ש בשם הרמב"ן י טור בשם סמ"ק כ רבנו ירמיה בנתיב כ"ח בשם בעל המאור וכן כתב הרמב"ן בספר תורת האדם [סימן תקמ"א א בריתא ראש השנה י"ח ב תוספות שם והרמב"ן בספר תורת האדם [סימן תקנ"א א רמב"ן בספר תורת האדם טור ושאר פוסקים ב תוספות בסוף פרק בתרא דתענית ושאר פוסקים ג משנה מגלה ה' וכפורש רש"י שם וכן פתב רמב"ם בפרק ה מהלכות תענית ד אבודרהם [סימן תקנ"א א משנה תענית כ"ו ב מימרא דרב פפא שם כ"ט

ב ימראש חדש עד התענית ממעטים במשא ובמתן ובבנין של שמחה, בגון בית חתנות לבנו או בנין של ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, בגון אכורניקי של מלכים שנוטעים לצל להסתופף בצלו, או ימיני הדס ומיני אהלים. ואם היה פתלו נוטה לפל, אף על פי שהוא של שמחה מתר לבנות, (ולצדף מצוה הכל שרי) ר"ן סוף פרק קמא דתענית. ויאין נושאים נשים ואין עושין סעדת ארוסין, אבל לארס בלא סעדה מתר, ואפלו בט' באב עצמו מתר לארס, שלא יקדמנו אחר: הגה ונוהגין להחמיר שאין נושאים מי"ז בתמוז ואילף עד אחר ט' באב (מנהגים):

ג ישובע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבוש עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפלו אין לו אלא חלוק אחד, אסור, וכן המכבסים מקדם בין ללבוש בין להציע בהם המטה, ואפלו מטפחות הידים והשלקן, אסור. וכבוס שלנו מתר, אבל גהוץ (פרוש), מעבירין על הבגדים אכן חלק להחליקו, ערוף) שלנו אסור. וכלי פשתן אין בהם משום גהוץ והרי הם ככבוס שלנו ומתר. ינהיג מלי לנהוץ ולהניח עד אחר ט' באב, אבל אסור ללבוש בשבוע זה. ונהגו לאסור אפלו כלי פשתן ואפלו ככבוס שלנו, בין ללבוש בין לכבס ולהניח. ויאין להקל בדבר מיון שנהגו, וכל שפן דאפשר דמדינא נמי אסור, שחרי יש מי שכתב דכבוס שלנו קרי (גהוץ) לשל בניי בבל, שאין מתלבנים יפה לפי שמיימהם הם עכורים, שאינו ארץ הרים וגבעות פארץ ישראל, וכבוס של שאר ארצות אפשר שהוא ככבוס של ארץ ישראל ואסור. ועוד ייש מי שפרש דגהוץ הינו מים ואפר או נתר וברית, וכבוס הינו במים לבד, ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד, ונמצא שכל כבוס של זמן הזה הוי גהוץ ואסור מדינא אפלו בכלי פשתן ללבוש מיהא: הגה

ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ראש חדש עד אחר התענית, אם לא לצדף מצוה, כגון אשה הלוכשת לבנים מתרת לכבס וללבוש לבנים ולהציע תחמיה (רוקח ואור רוצי), אבל בט' באב עצמו לא תלבש לבנים רק לוכשת חלוק בדוק ויפה (הגהת שצרי הורא) וכן לכבוד שבת לוכשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות. ואסור לתן פלים לכובסת אינה יהודית לכבס מראש חדש ואילף, אבל קדם ראש חדש מתר לתת אף על פי שכובסת אחר ראש חדש (תוספות פרק ב דתענית ומהרי"ל):

ד ילאחר התענית מתר לספר ולכבס מיד. ואם חל ט' באב ביום ראשון או בשבת ונדחה לאחר השבת, מתר בשתי השבתות, בין שקדם התענית בין שאחריו. ויש מי שאומר שנהגו לאסור כל שבוע שלפניו חוץ מיום ה' ויום ו': הגה ונוהגין להחמיר מתחלת ראש חדש לענין כבוס, אבל תספרת נוהגים להחמיר מי"ז בתמוז (מנהגים):

ה יאסור לעבריות לכבס בגדי העובד כוכבים בשבוע זה:

ו יכלים חדשים, בין לבנים בין צבועים, בין של צמר בין של פשתן, אסור ללבוש בשבת זה, (ואנו מחמירין מראש חדש ואילף):

ז ייש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנעלים חדשים בשבת זה, ויש להחמיר בזה מראש חדש: הגה והוא הדין דאסור לקנותו, וכן אפן ישראל אסור לעשותו לאחרים, בין בשכר בין בחנם (תרומת הדשן ובית יוסף). ונהגו להקל בזה אבל אם ידוע ומפרסם שהמלאכה של אינו יהודי שרי (תרומת הדשן). וכן נהגו לתת לאמנים אינם יהודים לתקן פלים חדשים תוף זמן זה כדי שיהיו מוכנים לאחר התענית, ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר, דלא צדיף משאר משא ומתן דממעטינן:

ח ינשי דנהיגי דלא למשתי (פרוש), לסדר ולצדף החויטין שהולכין לארכו של בגד, והוא מלשון או בשתי או בערב) עמרא מדעיל אב, מנהגא (ונוהגין שלא לקדש

החדש עד אחר תשעה באב) (מהרי"ל ודעת עצמו):

ט ייש נוהגים שלא לאכל בשר ושלל לשותות יין בשבת זו (ומתר בחמץ של יין) (אגדה ומהרי"ל). ויש שמוסיפין מראש חדש עד התענית. ויש שמוסיפין מי"ז בתמוז: הגה ומצניעים מראש חדש ואילף הספין של שחיטה, (ובנו ירחם נתיב י"ח חלק ג והגהות מימוני), שאין שוחטים פי אם לצדף מצוה, כגון לחולה או שבת או מילה וכיוצא בו:

י ייש מי שאומר, שהנוהגים שלא לאכל בשר בימים הנזכרים, מתרים בתכשיל שנתבשל בו בשר, וסאסורים בבשר עוף ובשר מלוח ויין תוסס. ומתר לשותות יין הבדלה ובכרת המזון: הגה ונוהגין להחמיר שלא לשותות יין בכרת המזון ולא בהבדלה (תשובת מהרי"ל סימן ק"ו) אלא נותנים לתינוק, ובמקום דליכא תינוק מתר בעצמו לשותות הבדלה. ובסעדת מצוה כגון מילה ופדיון הבן וסיום מסכת וסעדת ארוסין, אוכלים בשר ושותין יין כל השכיבים לסעדה, אבל יש לצמצם שלא להוסיף, ובשבוע שחל ט"ב בתוכה אין לאכל בשר ולשותות יין רק מנן מצמצם, וזה אפלו בערב תשעה באב שרי (מנהגים ומהרי"ל), ובלבד שלא יהיה בסעדה שמפסיק בה ד"ע):

יא יכל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו אסור, פורץ גדר הוא וינשכנו נחש (ומתר לשותות כל שכר, אפלו של דבש שקורים (מע"ד):

יב יתספרת שבוע זה, אחד ראשו ואחד כל שער שבו, אסור:

יג יבזקן, כל שמעבב את האכילה מתר:

יד יאסור לגדולים לספר לקטנים ולכבס פסותם בשבת שחל ט' באב להיות בתוכה: הגה מיהו, בגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי שמוציאים בהם רעי ומשתינין בהם, הני ודאי משרא שרי ואפלו בגדי שאר קטנים נוהגים להקל (בית יוסף):

באר הגולה

ג ברייתא ובגמרא יבמות מ"ג וכפרוש הרמב"ן בספר תורת האדם וכן העתיק השור ד ברייתא וגמרא ה רמב"ם פרק ג דתענית ו שם בגמרא ז שם ברמב"ם ח טור בשם הירושלמי כתובה הרי"ף ורא"ש שם בתענית ט שם ביבמות י טור בשם רבנו נסים כ משנה תענית כ"ג וכאוקימתא דרב ששת שם וברייתא ל רמב"ן בספר תרומת הדשן ושאר פוסקים מהא דרב ששת דבטלו קצרי דבי רב מ ברייתא שם וכפרוש רש"י נ מהא דר' יוחנן ס טור בשם אבי העזרי ע בית יוסף פ הר' יהודה בר ראובן צ נמוקי יוסף ק משנה תענית כ"ט וכו' מאיר וכו' שמעון בן גמליאל ותרויהו לקלא כרבא שם ר וירושלמי כתובה הרא"ש והר"ן ש טור בשם סמ"ג וסמ"ק ת תרומת הדשן ובית יוסף מהירושלמי א טור בשם הרמב"ם ב שם בשם רבנו שמואל בן נטרונאי והגהות מימוני בשם הרוקח ג טור לדעתו ד שם בשם הירושלמי פרק ד' דפסחים ושם נתן טעם שבו פסקה אכן השתיה והטעם פי השתות והרטון ה טור משום דאיכא נוסחאי דגרסי בירושלמי בן וכן כתב הרמב"ם בפרק ח ו שם ובשם הרמב"ן ז שם וכתב הקל בו בשם הרב ר' אשר מפני שבו בשל התמיד וגם נסוף היין ח כל בו ט מרדכי שם י מ"כ תשובה אשכנזית כ הרשב"א בתשובה ל טור בשם הרמב"ן מ שם נ בהלכות שמחות

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ט ככל זה בסעודה המפסקת שאין דעתו לאכל עוד אחריה סעדת קבע וכשהוא אחר חצות, אבל אם היה קדם חצות, או אחר חצות ודעתו לאכל אחריה סעדת קבע, אין צריך לזהר בדברים הללו: הגה ומנהג בכל גלילות אשכנז לאכל סעדה קבועה קדם מנחה, ואחר כך מתפללין מנחה ואוכלים סעדה מפסקת (מהרי"ל). ונהגין להרבות קצת בסעדה ראשונה כדי שלא יזיק להם התענית, הואיל ופוסקים מבעוד יום כמו ביום פפור, ויש קצת ראייה לזה ממדרש איכה רבתי. מיהו מי שיוכל לסגף עצמו יודע בעצמו שאין התענית מזיק לו ומחמיר על עצמו, נקרא קדוש, כן נראה לי:

י לאם חל תשעה באב באחד בשבת, או שחל בשבת ונדחה לאחר השבת, אוכל בשר ושותה יין בסעדה המפסקת ומעלה על שלחנו אפלו בסעדת שלמה בעת מלכותו. (מיהו, צריך להפסיק מבעוד יום), (סמ"ק):

יא מי שקבל עליו תענית שני וחמישי כל ימות השנה וארע ערב תשעה באב להיות בשני, ישאל על נדרו, או לנה תעניתו ופורע: הגה והגאונים כתבו דמתענה עד אחר תפלת מנחה ואוכל סעדה המפסקת קדם ביאת השמש (הנהות אשרי ומרדכי והרומת הדשן סימן ע"ה) וכן נהגין והוא הדין מי שמתענה תענית חלוס (מהרי"ל):

יב אין אומרים תחנה ערב תשעה באב במנחה משום דאקרי מועד. ואם הוא שבת אין אומרים צדקתך (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תקנג - דין סעדה המפסקת. ובו ב' סעיפים:

א "אף על פי שאכל סעדה המפסקת מתר לחזור ולאכל, אלא אם כן קבל עליו בפרוש שלא לאכל עוד היום: הגה וקבלה

לשתה יין ולא יאכל שני תבשילין: הגה ואף משקים אחרים כמעט בשתינתן ממה שרגיל לשתות (טור ובית יוסף בשם תוספות ורוקח). וכן לא יאכל אחר סעדתו צנון ומליח, דברים שנוהג בהם בשאר פעמים, כדי שיתנהג בפרישות (מרדכי):

ב יאפלו בשר מלוח שעברו עליו יותר משני ימים ולילה אחת ובשר עופות ודגים ויין מגתו, דחינו שאין לו יותר משלשה ימים, נהגו לאסור:

ג יאפלו בשל מין אחד בשתי קדרות מקרי שני תבשילין וכן יש להחמיר ולזהר משני מינים בקדרה אחת, אלא אם כן הוא דבר שדרכו בכך כל השנה כגון אפונין (מיני זרעונין ובלע"ז ציצר"י) שנותנים עליהם בצלים וביצים. ותבשיל הנעשה מדבר שאנכל כמות שהוא חי מקרי תבשיל לענין זה: הגה ואין חלוק בין צלי למבשל לענין זה (מרדכי הל' ט' באב):

ד ימתר לאכל פרות כשהם חיים אפלו כמה מינים:

ה ונהגים לאכל עדשים עם ביצים מבשלים בתוכם שהם מאכל אבלים: הגה ויש נוהגים לאכל ביצים קשים שהוא גם כן מאכל אבלים (הגמ"י פ"ה):

ו מי שאפשר לו לא יאכל בסעדה המפסקת אלא פת חרבה במלח וקיתוץ של מים: הגה ויש מחמירים לטבל אחר אכילתו פת באפר ולאכלו על שם ויגרוס בחצץ וגו':

ז טנהגו לישוב על גבי קרקע בסעדה המפסקת (ואין צריך לחלץ מנעליו) (הנהות מימוני ורמב"ם פ"ז ובית יוסף):

ח יש לזהר שלא ישבו שלשה לאכל בסעדה המפסקת כדי שלא יתחבבו בזמון, אלא כל אחד ישב לבדו ויברך לעצמו:

המשך הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דין שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה

טו מי שתכפוהו אבלות של מת ושל שבת זו והכביד שערו, מקל בתער אבל לא במספרים, ומכבס פסותו במים אבל לא בנתר ובחול:

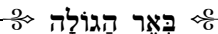
טז ע"ש נוהגים שלא לרחץ מראש חדש, ויש שאין נמנעין אלא בשבת זו. ויש מתענים מי"ז בתמוז עד ט' באב: הגה ולצורך מצוה שרי, ולכן נדה ורחצת וטובלת (מהרי"ל). ואפלו אם טובלת ליל י' מתר לה לרחץ בערב ט' באב אם אי אפשר לה לרחץ ליל י' (אגדה). ונראה דהוא הדין אשה הלוכשת לבנים יכולה לרחץ מעט בדרך אשה בשאר שנה, הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מצוה. ונהגין שלא לרחץ אפלו בצונן מראש חדש ואילף (תרומת הדשן סימן ק"ו) ואפלו בערב שבת של חזון אסור לרחץ כי אם ראשו ופניו וידי ורגליו, בצונן (מהרי"ל ותשובת מהרי"ל סימן ט"ו ובית יוסף). ויש מקלים בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בכך כל שבת:

יז טוב לזהר מלומר שהחנינו בין המצרים על פרי או על מלבוש, אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה. (וכן בפרי שלא ימצא אחר ט' באב מתר לברך ולאכלו בין המצרים), (בנזמין זאב סימן קס"ג ותשובת מהרי"ל):

יח שצריך לזהר מי"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילף יחידי מד' שעות עד ט' שעות, (משום שבהם קטב מרירי שולט), ולא יפו התלמידים בימים ההם:

סימן תקנג - דין ערב תשעה באב. ובו י"ב סעיפים:

א "ערב תשעה באב לא יאכל אדם בסעדה המפסקת שאוכלה אחר חצות בשר ולא

ס ברייתא מועד קטן י"ז וכאוקימתא דרב חסדא ע טור בשם אבי העזרי פ מרדכי שם צ טור מיום שהבקעה העיר ויש אומרים כנגד ג' שבועים שהתענה דניאל ק תשובה אשכנזית בשם ספר חסידים ר בית יוסף לדעתו ש הנהות מימוני החדשות והרוקח בסימן ש"ט ממדרש איכה רבתי ומדרש תהלים מזמור נ"ח [סימן תקנג] א משנה תענית כ"ז וכתנא קמא ב טור והנהות אשרי בסוף תענית בשם אור זרוע ג שם בשם הרי"ץ גיאות ד שם בשם הרמב"ן ה שם בשם אביו הרא"ש ו שם ז ב"י ח טור מהא דרבי יהודה בר אלעאי תענית ל' ט שם בשם אבי העזרי י שם בשם אביו הרא"ש והנהות מימוני כ מימרא דרב יהודה שם ל' ותרויהו לקלא ל ברייתא שם כ"ט וכן כתב הטור בשם אביו הרא"ש מ תרומת הדשן סימן ער"ה בשם תשובת הרא"ש נ הנהות מימוני [סימן תקנג] א טור בשם התוספות ואביו הרא"ש וכן

בלב אינה קבלה, אלא צריף להוציא
בשפתיו (בית יוסף בשם התוספות):

ב בתשעה באב לילו כמו לכל דבר, ואין
אזכרים אלא מבעוד יום, ובין השמשות

שלו אסור כיום כפור. הגה ומת' ברחיצה
וסיכה ונעילת הסנדל עד בין השמשות.

מיהו, בחל נוהגין לחלץ מנעלים קדם
שיאמר ברכו, ואם הוא שבת חולצים לאחר

ברכו, מלבד שליח צבור שחולץ קדם ברכו
(הגהות מימוני) רק אומר תחלה המבדיל

וכו', (מנהגים בשם מהרא"ק). ונהגו שלא
ללמד בערב ט' באב מחצות ואילף כי אם

בדברים המתרים בט' באב, ולכן אם חל
בשבת אין אומרים פרקי אבות (מהרי"ל

ומנהגים) וכן לא יטיל ערב תשעה באב:
סימן תקנד - דברים האסורים

ב בתשעה באב. וכו' סעיפים:
"תשעה באב אסור ברחיצה וסיכה ונעילת

הסנדל ותשמיש המטה, ואסור לקרות
בתורה נביאים וכתובים ולשנות במשנה

ובמדרש ובגמרא, בהלכות ובאגדות,
משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי

לב. בתינוקות של בית רבן בטלים בו.
אבל קורא הוא באיוב ובדברים הרעים

שביקמנה, ואם יש ביניהם פסוקי נחמה
צריף לדלגם:

ב יומת' ללמד מדרש איכה ופרק אלו
מגלחין, וכן ללמד פרוש איכה ופרוש

איוב:
ג "יש מי שאוסר ללמד על ידי הרהור:

ד יומת' לקרות כל סדר היום ופרשת
הקרבנות ומשנת איזהו מקומן ומדרש

רבי ישמעאל: הגה ומת' לחזר הפרשה
בט' באב (מנהגים):

ה יעברות ומיניקות מתענות בט' באב בדרך
שמתענות ומשלימות כיום כפור, "אבל

בג' צומות אחרים פטורים מלהתענות,
טואף על פי כן ראוי שלא תאכלנה

להתענג במאכל ובמשתה אלא כדי קיום
הנולד (ועין לעיל סימן תק"ג סעיף א):

ו חתיה כל ל' יום וכן חולה שהוא צריף
לאכל אין צריף אמד, אלא מאכילין אותו

מיד דבמקום חלי לא גזרו רבנן: הגה
ומיהו, נוהגין להתענות כל זמן שאין להם

צער גדול שהיה לחוש לסכנה, והמקל לא
הפסיד:

ז ירחיצה אסורה בט' באב, בין בחמין בין
בצונן, אפלו להשיט אצבעו במים אסור:

ח לטבילה של מצוה בזמנה מתרת. "אבל
בזמן הזה אין טבילה בזמנה, הלכך לא

תטבל בו, יוכן נהגו:
ט אם היו ידיו מלכלכות בטיט ובצואה,

מת' לרחץ להעביר הלכלוך, ולא יטל כל
ידיו אלא לפי הצריף להעביר הלכלוך:

הגה ואם עשה צרכיו אם מת' לרחץ, דינו
כמו ביום כפור. ועין לקמן סימן תרי"ג

סעיף ג:
י נוטל אדם ידיו שחרית, וצריף לזהר

שלא יטל ידיו אלא עד סוף קשרי
אצבעותיו:

יא יולאחר שנגב ידיו ועדין לחות קצת,
מעבירם על עיניו. "ואם היה לפלוף על

גבי עיניו ודרכו לרחצם במים, רוחץ
ומעבירו ואינו חושש דהנה לה בטיט

וכצואה שרוחץ בדרך ואינו חושש:
יב קהולף להקביל פני רבו או אביו או מי

שגדול ממנו או לצרכי מצוה, עובר במים
עד צנארו ואינו חושש, וכן בחזרה

מת':
יג שהולף לשמר פרותיו, עובר במים עד

צנארו ואינו חושש, אבל בחזרה אסור:
יד הבא מן הדרך ורגליו בהות, מת' לרחץ

במים: הגה ומת' לשרות מפה במים בערב
ט' באב, ומוציאה מן המים והיא מתנבכת

ומקנח בה פניו ידיו ורגליו, אפלו אינו
עושה רק לתענוג שרי פיון שהיא נגובה

(טור):
טו "סיכה אינה אסורה אלא של תענוג, אבל

מי שיש לו חטטין בראשו סף בדרך או
ואינו חושש:

טז בנעילת הסנדל, דוקא של עור, אבל של
בגד או של עץ או של שעם (פרוש, קלפי

עץ) וגמי מת', וישל עץ מחפה עור אסור:

יז יאכל ומגדה שמהלכים בדרך מתרים
בנעילת הסנדל, וכשיגיעו לעיר יחלצו,

וכן בט' באב: הגה וכן במקום שדרים בין
האינים יהודים לא יחלץ כי אם ברחוב

היהודים, וכן נהגו (טור) ונהגות מימוני
והנהגות מרדכי ריש פרק קמא):

יח "יש מי שאומר שלא יישן בליל ט' באב
עם אשתו במטה, ונכון הדבר, משום לף

לף אמרינו לזוירא:
יט אם חל ט' באב בשבת מת' בכלן, אפלו

בתשמיש המטה: ויש אוסרים תשמיש
המטה וכן נוהגין (טור בשם ר"י ואגור

ומנהגים):
כ אין שאלת שלום לחברו בתשעה באב.

והדיוטות שאינם יודעים ונותנים שלום,
משיבים להם בשפה רפה ובכבוד ראש:

כא "יש מי שאומר שלא ילף ויטיל בשוק,
כדי שלא יבא לידי שחוק וקלות והתול:

כב מקום שנהגו לעשות מלאכה בט' באב
עושין, במקום שנהגו שלא לעשות אין

עושין, ובכל מקום תלמידי חכמים
בטלים, וכל הרוצה לעשות עצמו תלמיד

חכם לענין זה, עושה, ואפלו במקום
שנהגו שלא לעשות, מת' על ידי אינו

יהודי אפלו בביתו. ופרקמטאי להרויח
ולהשתפר, במקום שנהגו שלא לעשות

מלאכה אסור, ובמקום שנהגו לעשות
מת' אלא שממעט, שאפלו משונכנס אב

ממעטין מלשא ולתן: הגה ולא נהגו
באסור מלאכה כי אם עד חצות (מנהגים).

ונהגו להחמיר עד חצות בכל מלאכה שיש
בה שהיו קצת אפלו מעשה הדייט, אבל דבר

שאין בה שהיו, כגון הדלקת נרות או קשיחה
וכדומה, מתרת. ולחלב הפרות, טוב לעשות

על ידי אינו יהודי אם אפשר באינו יהודי:
כג לימלאכת דבר האבד מת', בדרך שאמרו

בחלו של מועד:
כד מפל העושה מלאכה בתשעה באב אינו

רוצה סימן ברכה מאותה מלאכה:
כה יכל האוכל ושותה בתשעה באב אינו

רוצה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על
ירושלים זוכה ורוצה בשמחתה. וכל

❦ באר הגולה ❦

כתב הרי"ף לענין תענית צבור שפוסק מבעוד יום בפרק קמא דתענית ב רמב"ם בפרק ה' מהא דפסחים נ"ד (פרוש מפני הטרופ) [סימן תקנד] א ברייתא תענית ל' ב כר' יהודה שם ג הנהגות מימוני התדשות בשם הנל בו ד תשובת מהרי"ל ה אגור בשם מהרי"י מולין ו טור בשם הרמב"ן ז מימך דרבא פסחים נ"ד ח הרב המגיד פרק ה' מהלכות תענית מהא דהרשב"א בתשובה ט שם י טור בשם הרמב"ן בתורת האדם ושאר פוסקים כ מימך דר' אלעזר פסחים נ"ד כ ברייתא תענית י"ג וכתנא קמא מ תוספות בשם ר"י ביצה י"ח נ מהרי"ק בסימן ל"ה ס ה"א"ש בסוף תענית ע ר"י בשם הסבמת הפוסקים פ טור בשם הירושלמי כפי גרסתו ופרושו צ שם בשם הרי"ף גאות וכן כתב הרמב"ן בתורת האדם ק ברייתא יומא ע"ז ר מהא דרב יוסף שם ש מהא דרבא שם ט טור בשם הירושלמי שם א ברייתא יומא שם ב ממשמעות הגמרא שם ע"ח וכן פסקו הרי"ף ורא"ש ורמב"ם בהלכות יום כפור ג טור יורה דעה סימן שפ"ב ד ירושלמי בפרק קמא דתענית וכתב מהו הרי"ף והרא"ש ה הנהגות מרדכי דמועד קטן ו טור בשם אביו הרא"ש מלשון התוספתא ושכן כתב רמב"ן ז תוספות וירושלמי, וכן פסקו הפוסקים ח כל בו ט משנה פסחים נ"ד וכו' שמעון בן גמליאל תוספות י וקח כ רשב"א בתשובה ל שם בתשובה מ ברייתא תענית ל' נ ברייתא שם ס ברייתא שם

האוכל בשר או שותה יין בסעדה המפסקת, עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם:

סימן תקנה - דיני תפלין וציצית בט' באב. ובו ב' סעיפים:

א "נוהגים שלא להניח תפלין בתשעה באב שחרית ולא טלית, אלא לובשים טלית קטן תחת בגדים בלא ברכה, ובמנחה מניחים ציצית ותפלין ומברכים עליהם:

ב יוש מי שנוהג לשכב בליל תשעה באב מטה על הארץ, ימשים אבן תחת ראשו: הגה ויש לאדם להצטער בענין משכבו בליל תשעה באב, שאם רגיל בכ' פרים לא ישכב פי אם באחד (תוספות סוף תענית). ויש בני אדם משימים אבן תחת מראשותיהם, וזכר למה שנאמר ויקח מאבני המקום, שראה התרפן (מרדכי דמועד קטן). מיהו, עברות שאינן יכולין להצטער אינן חייבות בכל אלה (תוספות). ומעט אדם מכבודו והנאתו בתשעה באב בכל מה שאפשר:

סימן תקנו - תשעה באב שחרית ביום ראשון. ובו סעיף אחד:

א "ליל תשעה באב שחרית באחד בשבת, כשרואה הגר אומר בורא מאורי האש, ואין מברך על הבשמים, ובליל מוצאי תשעה באב מבדיל על הכוס ואינו מברך לא על הגר ולא על הבשמים:

סימן תקנו - לומר נחם ונגנו בתשעה באב. ובו סעיף אחד:

א "בתשעה באב אומר בבונה ירושלים נחם ה' אלהינו את אבלי ציון וכו', ונגנו בשומע תפלה. ואם לא אמר לא זה ולא זה אין מחזירין אותו: הגה והמנהג פשוט שאין אומרים נחם רק בתפלת מנחה של תשעה באב, לפי שאז הציטו במקדש אש ולכן מתפללים אז על הנחמה (רוקח ואבודרהם). מי שאכל בתשעה באב יאמר נחם בברכת המזון (מהרי"ל):

סימן תקנה - במוצאי תשעה באב אין

אובלין בשר. ובו סעיף אחד:

א "בט' באב לעת ערב הציטו אש בהיכל ונשרף עד שקיעת החמה ביום עשירי, ומפני כך מנהג בשר שלא לאכל בשר ושלל לשנות יין בליל עשירי יום עשירי: הגה ויש מחמירין עד חצות היום ולא יותר (הגהות ממוני). אם חל תשעה באב בשבת ונדחה ליום א', מתר לאכל בשר ויין יום ב', אבל בלילה אסור מפני אבלות של יום (מהרי"ל):

סימן תקנו - מנהגי תשעה באב ודין מילה בתשעה באב. ובו י' סעיפים:

א "אם חל תשעה באב במוצאי שבת, אין אומרים צדקה בתשעה באב בשבת: הגה ומבדילין בלילה בתפלה כשאר מוצאי שבת (הגמ"ר הלכות ט' באב), ואם שכח מלהבדיל, עין לעיל סימן רצ"ד סעיף ג. ומתפללים בנחת ודרך בכי פאבלים. וכן עושים בקריאת איכה (הגהות ממוני), ובכל איכה מגביה קולו יותר (מהרי"ל), וכשמגיע החזן לפסוק השיבנו אומרים אותו הקהל בקול רם ואחר כך החזן וחזור הקהל ואומרים השיבנו בקול רם, וכן החזן (הגהות ממוני):

ב "בליל ט' באב (מתפללים ערבית ואומרים איכה וקנינות), (הגהות ממוני ומהרי"ל), ואומר אחר קנינות ואיכה סדר קדשה, ומתחיל מואתה קדוש. וואם חל במוצאי שבת, אין אומרים ויהי נעם: הגה ולא למנצח בניגונות, ולא ויתן לך (פל ב). ומסירין הפרכת מלפני הארון, על שם בצע אמרתו (מנהגים):

ג "ליל תשעה באב ויומו יושבים בבית הכנסת לארץ עד תפלת המנחה. (ועכשיו נהגו לישוב על ספסליהם מיד אחר שיצאו מבית הכנסת שחרית, ומארכיין עם הקנינות עד מעט קדם חצות). "ואין מדליקין נרות בלילה, פי אם נר אחד לומר לאורו קנינות ואיכה:

ד "אין אומרים תחנון (ולא סליחות) (הגהות אשרי) בט' באב ואין נופלים על פניהם,

משום דמקרי מועד: הגה וקורין בתורה פי תוליד בנים, ומפסירין בירמיה אסף אסיפם. וכל הקדישים שאומרים אחר איכה עד שיצאים למחר מבית הכנסת אין אומרים מתקבל. ואין אומרים אל ארץ אפים (טור ומנהגים). ולא למנצח (מנהגים). ולא פטום הקטרת (מרדכי). ואין צריך לשנות מקומו בתשעה באב:

ה "בשעת הקנינות אסור לספר דבר ולצאת חוץ, כדי שלא יפסיק לבו מן האבל, וכל שכן שלא לשיח עם העובד כוכבים. (ונוהגין לומר קצת נחמה אחר הקנינות לפסק בנחמה) (הגהות ממוני):

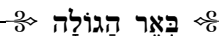
ו "אם יש אבל בעיר, הולך בלילה לבית הכנסת, וגם ביום עד שיגמרו הקנינות:

ז "אם יש תינוק למול מלין אותו אחר שגומרים הקנינות. ויש ממתינין למולו עד אחר חצות. ומברכים ברפת המילה בלא בשמים, (והמנהג כסבא ראשונה) וואם היולדת מצויה במקום המילה יברך על הכוס ותשתה ממנו היולדת, והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתיית הכוס. וואם אינה שם, יברך על הכוס ויטעים לתינוקות:

ח "בעל ברית לובש בגדים אחרים, אף לא לבנים ממש: הגה ואבי הבן והמוהל והסנדק בלם נקראים בעלי ברית (בית יוסף). ומתר ללבש בגדי שבת לאחר שגמרו הקנינות ובאין למול התינוק, אבל לא ללבשו לבנים (מהרי"ל):

ט "יט' באב שחרית להיות בשבת ונדחה ליום א', בעל ברית מתפלל מנחה בעוד היום גדול ורוחץ ואינו משלים תעניתו, לפי שיום טוב שלו הוא:

י "נוהגים שלא לשחט ושלל להכין צרכי סעדה עד אחר חצות: הגה והולכים על הקברות מיד שהולכים מבית הכנסת (בית יוסף בשם תוספות). ואם ארע מת בט' באב אין אומרים צדוק הדין תשב"ץ):

סימן תקנה א טור ב פל בו בשם הר"ש מאבא ג הגהות מרדכי [סימן תקנו] א טור בשם בה"ג וישן הספים הרא"ש וכן פתב רב נטוראי וכן פתבו שאר פוסקים [סימן תקנו] א וירושלמי פתבוהו הר"ף והרא"ש בסוף מסכת תענית וכתבו דנהגו לאמרו בבונה ירושלים מהא דמשמה דרב במסכת עבודת גלולים ב מהא דתני רב אושעיא שבת כ"ד [סימן תקנה] א בריתא תענית כ"ט [סימן תקנו] א טור וכן פתב אשרי"י והגהות אשרי"י בסוף תענית והמרדכי בריש מועד קטן ב טור ג שם ובשם רב צמח זאון ורבנו נסים ושא"ר פוסקים ד הגהות בשם מה"ם וימנהג הצרפתים ה הרא"ש בסוף תענית ממרש איכה רבתי ו טור והמרדכי בריש מועד קטן והרוקח והגהות אשרי"י ז מסכת סופרים פרק י"ח וכן פתב הרמב"ן בספר תורת האדם והטור ח הרא"ש בסוף תענית בשם הר"מ ט טור י שם וכן פתב המרדכי לב' הדעות ושא"ר פוסקים כ הרשב"א בתשובה ל טור בשם התוספות, דלא חישינן דלמא אתי למסרף ולשתות אף בלא זה כיון שאינו דבר קבוע מ שם נ טור מעשה ברבי יעב"ץ מהא דתניא אמר ר' אליעזר בר צדוק תענית י"ב ס הרא"ש סוף תענית בשם הר"מ

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

רשאי לשלזן למללן ללקטן ולתפרן כמין סלמות:

ה הנה הולף ובא לירושלים הולף ובא, תוף ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחר ל' יום חוזר וקורע (והוא הדין בערי הנהגה ובמקדש):

הלכות תענית

סימן תקסב - דין קבלת התענית. ובו י"ג סעיפים:

א כל תענית שלא שקעה עליו חמה, דהינו שלא השלימו בעד צאת הכוכבים (דהינו שיצאו ג' כוכבים בינונים או שהלכנה זורחת בכח ותאיר על הארץ) (הנהגות אשרי פרק קמא תענית והנהגות מימוני פרק א) אינו תענית, ואם דעתו לאכל קדם לכן אינו מתפלל עגנו: הגה מיהו, נוהגין להתפלל עגנו אף על פי שאין משלימין עד צאת הכוכבים, וכן דעת מקצת רבנותא (תרומת הדשן סימן קנ"ו), ונראה לי דדוקא ביחיד דאומר עגנו בשומע תפלה, דבלאו הכי יכול להוסיף כמו שנתבאר לעיל סימן קי"ט, אבל ש"צ לא יאמר עגנו אלא אם כן משלימין, וכן נוהגין:

ב יוש אומרים שמי שרגיל להתענות עשרת ימי תשובה כיון שאין רגילות לקבלם בתפלה אין צריך להתענות עד צאת הכוכבים אלא עד שיצא מבית הכנסת: הגה והיחיד מתפלל עגנו (הנהגות אשרי ומדככי פרק קמא תענית) וכן חתן יתפלל עגנו קדם שנוכנס לחפה ואז יוכל לשתות מכוס של ברכה (תרומת הדשן סי' קנ"ז) אבל מי שמתענה מי"ז בתמוז עד תשעה באב צריך להשלים אף על גב דאינו צריך קבלה, וכן מי שאינו מתענה כל עשרת ימי תשובה רק מתענה יום או יומים, בעי קבלה

ד וכן גזרו על עטרות חתנים שלא להניח כלל, וישל א יניח החתן בראשו שום פליל, שגאמר, הסר המצנפת והרים העטרה. וכן גזרו על עטרות הפלה אם היא של פסח, אבל של גדיל מטר לכלה. ודוקא לחתן וכלה, לאכל בשאר כל אנשים ונשים לא גזרו:

ה מאסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

סימן תקסא - דין הרואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בקרבן ובו ה' סעיפים:

א הרואה ערי יהודה בקרבן אומר ערי קדשך היא מדבר וקורע (ואינו חייב לקרע אלא כשמגיע סמוך להם כמו מן הצופים לירושלים) (בית יוסף):

ב הרואה ירושלים בקרבנה אומר, ציון היתה מדבר שממה וקורע, וכשרואה בית המקדש אומר, בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדנו היה להרבה, וקורע. ומהיכן חייב לקרע, מן הצופים, ואחר כך כשיראה המקדש קורע קרע אחר, ויכל קריעה טפח. ואם בא דרך המדבר שאז רואה המקדש תחלה, קורע על המקדש טפח, ואחר כך כשיראה ירושלים מוסיף על קרע ראשון כל שהוא:

ג אם קרע על אחת מערי הנהגה אינו חוזר וקורע כשיראה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה, אין צריך לקרע על שאר ערי יהודה:

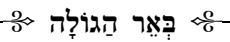
ד יכל הקרעים האלו בידו ומעמד, וקורע כל פסותו שעליו עד שיגלה את לבו, ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, לאכל

המשך הלכות תשעה באב
סימן תקס - לעשות זכר להרבן. ובו ה' סעיפים:

א משחרב בית המקדש תקנו חכמים שהיו באותו הדור שאין בונים לעולם בנין מסיד ומכיר כבנין המלכים, אלא טח ביתו בטיט וסד בסיד ומשיר מקום אמה על אמה כנגד הפתח בלא סיד. ויהלוקת חצר מסדת ומכירת (פרוש, מצירת), הרי זו בחזקתה ואין מחיבים אותו לקלף בפתלים:

ב וכן התקינו שהעורף שלחן לעשות סעדה לאורחים, מחסר ממנו מעט ומניח מקום פנוי בלא קערה מן הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי הפסח והזהב, משירה מין ממיני התכשיט שנוהגת בהם כדי שלא יהיה תכשיט שלם. והכשהחתן נושא אשה, לוקח אפר מקלה ונותן בראשו במקום הנחת תפלין: הגה ויש מקומות שנהגו לשבר כוס בשעת חפה או לשום מפה שחרה או שאר דברי אבלות בראש החתן (פל בו). וכל אלה הדברים כדי לזכר את ירושלים, שגאמר אם אשפך ירושלים וגו' אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי:

ג וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר וכל מיני זמר וכל משמיעי קול של שיר לשמח בהם: הגה ויש אומרים דוקא מי שרגיל בהם, כגון המלכים שעומדים ושוכבים בכלי שיר, או בבית המשתה (טור). ואסור לשמעם מפני הרבן. ואפלו שיר בפה על היין אסורה, שגאמר בשיר לא ישתו יין. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי תשבחות או שיר של הודאות וזכרון חסדי הקב"ה על היין: הגה וכן לצרף מצנה כגון בבית חתן וכלה, הכל שרי (תוספות וסמ"ג והנהגות מימוני):

סימן תקסא א ברייתא בביא פתרא ס' ב לשון הרמב"ם בסוף הלכות תענית מברייתא דאין מסידין וכו' ג שם בברייתא ד שם בברייתא ופרוש רמב"ם שם ה מימרא דר' יצחק שם ו משנה סוטה מ"ט ז מהא דמר עוקבא גטין ז' ח משנה סוטה מ"ט ט מהא דרבינא ומר בר רב אשי גטין ז' י משנה שם בסוטה כ דמפרש ר' יוחנן וברייתא שם ל רמב"ן בתורת האדם בשם רבנו תם מהא דגטין ז' מ מימרא דרבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי ברכות ל"א [סימן תקסא] א מימרא דר' אלעזר מועד קטן כ"ו ב ברייתא שם ג קדין מי שמת לו מת אחר מת ד הרמב"ם לפי פרושו שם בגמרא הא דפגע במקדש וכו' ה וכן דקדק ר"ש שם והרב המגיד בסוף הלכות תענית בשם הרמב"ן ו הרמב"ם שם מברייתא דאלו קרעים שאין מתאחים וכו' שם בגמרא מועד קטן כ"ו ז ברייתא שם ח ירושלמי בפרק ט דברכות והביאו הרא"ש פרק ב דמועד קטן וכן כתב הרמב"ם [סימן תקסב] א מימרא דרב חסדא תענית י"ב ב הרא"ש שם ג טור בשם אבי העזרי

והשלמה (תרומת הדשן ס"קמ"ז). ונראה לי
דדוקא בסתם אכל אם התנה שלא להשלים
הרשות בידו דלא עדיף משאר תענית:

ג יחיד שקבל עליו תענית סתם בערב שבת,
צריך להתענות עד צאת הכוכבים, אם לא
שפרש בעת קבלת התענית עד שישלימו
הצבור תפלתם (ועי' לעיל סימן רמ"ט):

ד "תענית חלום צריך להתענות עד צאת
הכוכבים ואפלו בערב שבת (ועי' לעיל
סימן רמ"ט סעיף ד):

ה יכל תענית שלא קבלו עליו היחיד מבעוד
יום אינו תענית: הגה להתפלל עגנו, ולא
לעגן אם חיב תענית סתם ומתענה כף לא
יצא ידי נדרו (מרדכי והגהות מימוני פ"ק א).
מיהו, יש אומרים דמתפלל עגנו (מרדכי בשם
ר"י). וכן נראה לי לנהוג בתענית יחיד. ולכלי
עלמא המתענה תענית חלום מתפלל עגנו
אף על פי שלא קבלו עליו מאתמול:

ו יאימתי מקבלו, בתפלת המנחה אומר
הבשומע תפלה או ט"א אחר שפיס תפלתו
קדם שיעקר רגליו, הריני בתענית יחיד
מחר. יהי רצון שתהא תפילתי ביום תענית
מקבלת. ואם לא הוציא בפיו, אם הרהר
בלבו שהוא מקבל תענית למחר יהי
קבלה, יהיה שיהרהר בן בשעת תפלת
המנחה: הגה וטוב יותר לקבלו אחר תפלה
מבשעת תפלה כדי שלא להפסיק תפלתו
(המגיד והגהות מימוני פ"ל בו ובית יוסף):

ז לקבל עליו תענית בתפלת המנחה, אף
על פי שהוא אוכל ושותה בלילה, לא
הפסיד כלום, וכן אם קבל עליו
להתענות ג' או ד' ימים או יותר זה אחר
זה, להתענות בימים ויאכל בלילות, אף
על פי שהוא אוכל כל הלילה, לא
הפסיד כלום, דהוי קבלה לכלם אף על
פי שלא קבל כל אחד ואחד במנחה
שלפניו: הגה ואם קבל להתענות שני ימים
רצופין, מתר לאכל בלילה שבניהם, אם
לא פרש בקדיא אף על הלילה (מרדכי פ"ק
קמ"א דתענית), ואז מתפלל כל יום במנחה
עגנו, (פסקי מהרא"י סימן ק"ח):

ח אם קבל עליו בתפלת המנחה ג' או ד'
תעניות ולא רצופין זה אחר זה, כגון
שקבל עליו להתענות שני וחמישי ושני
וכיוצא בזה, יגש מי שמסתפק אם סגי
בקבלה אחת לכלם או אם צריך קבלה
לכל אחד ואחד: הגה מיהו, נהגו העם
לקבלם בקבלה אחת וסגי בהכי, וכן דעת
מקצת רבנותא (מרדכי והגהות מימוני):

ט קבל עליו להתענות למחר והתענה,
ובלילה שלאחר התענית נמלך להתענות,
אף על פי שלן בתעניתו, שלא אכל
בלילה והתענה כל היום השני, אינו
תענית, מפני שלא קבלו עליו מבעוד
יום:

י "מתענה אדם תענית שעות, והוא שלא
יאכל כל היום. פ"צד, (הרי"י) שהיה
טורד בחפציו ומתעסק בצרכיו ולא אכל
עד חצות או עד ט' שעות, ונמלך
להתענות בשעות שנשארו מן היום, הרי
זה מתענה אותם שעות ומתפלל בהם
עגנו, שהרי קבל עליו התענית קדם
שעות התענית. ויש אומרים שגם זה
תענית שעות וצריך שיקבלו עליו
מאתמול, והיכי משפחת לה, כגון שקבל
עליו מאתמול להתענות עד חצי היום
וכשהגיע לחצי היום נמלך וגמרו, או
שקבל עליו להתענות למחר מחצי היום
ואילך ולמחר נמלך ולא אכל גם בחצי
היום ראשון, הרי זה תענית שעות:

יא אם קבל עליו תענית עד חצי היום ואכל
אחר כך, או שאכל עד חצי היום וקבל
עליו תענית משם ואילך, אינו נקרא
תענית להתפלל עגנו, שאכל נקרא תענית
לעגן שצריך להשלים נדרו:

יב תענית שגורים על הצבור, אין כל יחיד
צריך לקבל בתפלת המנחה, אלא ש"צ
מכריז התענית ויהי הוא מקבל. ויש
אומרים דהני מלי בארץ ישראל שהיה
להם נשיא, לפי שגורתו קימת על כל
ישראל, אבל בחוץ לארץ צריכים כל
הצבור לקבל על עצמם פיהדיים שכל
אחד מקבל על עצמו:

יג יגש מי שאומר שמי שנדר ואמר אם לא
אלף למקום פלוני אשב בתענית, מאחר
שמה שהתנה הוא דבר הרשות, הוי
אסמכתא (פרוש, שאדם סומך בדעתו שיוכל
לעשות דבר אחד ועל סמך זה הוא נדר או
מתחייב בדבר מה). אבל אם אמר, אם לא
אעשה מצוה פלונית אשב בתענית, וכן
אם אמר, אם יצילני ה' מצרה, או, אם
יצליח דרכי, לא הוי אסמכתא:

סימן תקסג - דין מי שהרהר
בלבו להתענות. ובו סעיף א' אחד:

א "מי שהרהר בלבו שלא בשעת תפלת
המנחה להתענות למחר, לא הוי קבלה,
דלא עדיף מהוציא בפיו להתענות למחר,
דלא הוי קבלת תענית כיון שלא קבלו
בתפלת המנחה:

סימן תקסד - דין ליל שלפני
התענית. ובו סעיף א' אחד:

א "כל תענית שאוכלים בו בלילה, בין צבור
בין יחיד, הרי זה אוכל ושותה עד שיעלה
עמוד השחר, והוא שלא ישן (שנת קבע)
(טור), אבל אם ישן (שנת קבע), אינו חוזר
ואוכל ולא שותה אלא אם בן התנה
לאכל או לשתות: הגה ויש אומרים
דבשתייה אין צריך תנאי, דמסתמא דעתו של
אדם לשתיה אחר השנה והוי כאלו התנה
(טור ומרדכי והגהות מימוני והגהות אשרי):

סימן תקסה - דין תפלת עגנו.
ובו ו' סעיפים:

א "יחיד אומר עגנו בשומע תפלה, בין יחיד
שקבל עליו תענית בפני יחיד המתפלל עם
הצבור בתענית צבור, וכן ש"צ שמסדר
תפלתו בלחש כיון דמי ובשומע תפלה:
הגה ואומר קדם פי אפה שומע וכו', ולא
יחתם בעונה בעת צרה, אלא לשמיע לבכל
עת צרה וצוקה ימים פי אפה שומע תפלת
וכו' (בית יוסף בשם תוספות). ולא לשנה
ממטבע הברכה, אפלו לשמיענה יחיד יאמר:
עגנו בצום תעניתנו וכו' (רשב"א סימן נ"ח):

ב יאם שכח מלומר עגנו, אין מחזירין אותו
(ועי' לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה), ואם
נזכר קדם שיעקר רגליו האומר בלא
חתימה, (לאחר תפלתו):

באר הגולה

ד צינתיו לעיל בסימן רמ"ט ה גם זה צינתיו שם ו מימרא דשמואל שם ז שם י"ב כשמואל ח טור בשם רבנו תם ט כפרוש רש"י י טור בשם רבנו תם דהוי בכלל
נדיב לב מהא דשבועות כ"ו כ עין לקמן סימן תקס"ג ל מימרא דר' הונא שם מ לגרסת ר"מ שם נ טור בשם הרא"ש ס מימרא דרב הונא י"ט וכגרסת ספרים שלנו
הרא"ש שם ע שם בגמרא עבודה זרה ל"ד פ אוקימתא דרב חסדא שם י"א צ לפרוש רש"י שם ק לפרוש הרא"ש שם וסמ"ק והר"ן והראב"ד בהשגות פ"ק ח ר מהנהו
תרי מימרא דר' חסדא שם הרא"ש שם אהא דר' יהודה ור' יונה שם בירושלמי והתוספות בעבודה זרה שם ת הרא"ש שם בשם הראב"ד מהירושלמי דר' יהודה נשיאה
גזר תעניתא וכו' והגהות מימוני פ"ק א' וכן נראה מדברי הרמב"ם א הר"ן בשם הרמב"ן ב רבנו ירחם נתיב י"ט [סימן תקסג] א צינתיו לעיל סעיף י' [סימן תקסד] א ברייתא
תענית י"ב וכרבי ב כלשנא בתרא דרבא שם טור בשם אביו הרא"ש ושאר פוסקים ג ירושלמי שם וכן הסכמת רב הפוסקים [סימן תקסה] א מימרא דר' יצחק ורב
ששת תענית י"ג ב הרא"ש שם ג פ"ל בו ד ברייתא שבת כ"ד ה טור לדעתו

ג יִישׁ אוֹמְרִים שְׁאִין הַיְחִיד אוֹמֵר עֲנֵנוּ כִּי אִם בְּמִנְחָה, שְׂמָא יֵאֲחֻזְנוּ בְּלָמוּס וְנִמְצָא שְׁקָרָן בְּתַפְלֹתוֹ, אֲבָל שׁ"צ אוֹמְרוּ אִם בְּתַפְלַת שְׁחִרִית כְּשֶׁהוּא מִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֶם, שְׂאִי אִפְשָׁר שְׂלָא יִתְעַנּוּ קֶצֶת מִהַקְהֵל. הַיּוֹבְאֲרֵבַע צוֹמוֹת גַּם הַיְחִיד אוֹמְרוּ בְּכָל תְּפִלוֹתָיו, דְּאִפְלוּ יֵאֲחֻזְנוּ בְּלָמוּס וְיֵאֲכַל שִׁיף שְׁפִיר לְמִימַר עֲנֵנוּ בְּיוֹם צוֹם הַתְּעַנּוּת הַזֶּה, כִּיּוֹן שְׂמַקְנֵנוּ חֲכָמִים לְהַתְעַנּוֹת בּוֹ: הַגַּה וְנִהְיֵנוּ בְּכָל הַצּוֹמוֹת שְׂלָא לְאֶמְרוּ כִּי אִם בְּמִנְחָה, מְלַבֵּד שׁ"צ שְׂאוֹמֵר שְׁחִרִית כְּשֶׂמֶתְפַּלֵּל בְּקוֹל רֶם:

ד טוֹב לומר בְּתַחֲנוּנִים שְׂאֲחֵר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה לְאַחַר אֱלֹהֵי נְצַר וְכוּ' רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים, גְּלוּי וְיִדְוַע לְפָנֶיךָ שְׁבוֹמֵן שְׁבִית הַמְקַדָּשׁ קָזַם אָדָם חוֹטֵא וּמְקַרֵּיב קֶרֶבֶן וְאִין מְקַרֵּיבִים מִמֶּנּוּ אֱלָא חֲלָבוּ וְדָמּוּ וְכוּ':

ה 'אִין הַיְחִיד רְשָׁאי לומר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת דְּרָף תְּפִלָּה וּבִקְשַׁת רַחֲמִים, דְּדָבָר שְׂבִקְדָּשָׁה הֵם, אֲבָל אִם בָּא לְאֶמְרֵם דְּרָף קְרִיאָה בְּעִלְמָא, אוֹמְרִים: הַגַּה וְכֵן אִין לְיַחֲדִיד לומר סְלִיחוֹת אוּ וְיַעֲבֵר (מַהֲרִ"ל בְּשֵׁם אוֹר זְרוּע):

ו לְהַתְעַנֵּה וּמְפָרְסֵם עֲצָמוּ לְאַחֲרֵים לְהַשְׁתַּבַּח שְׁהוּא מִתְעַנֶּה, הוּא נַעֲנֵשׁ עַל קָד:

סימן תקסז - דיני תענית צבור.
ובו ח' סעיפים:

א "בְּתַעֲנִית צָבוּר אוֹמֵר שׁ"צ עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא בְּחֹתֶם בְּרוּף אֶתְהּ ה' הַעֲנֶנָּה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּעַת צָרָה, (וְאִם שָׂכַח, עֵין לְעִיל סוּף סִימָן קי"ט סעיף ד). לְקוֹדְרִים וְיַחַל בְּשְׁחִרִית וּבְמִנְחָה, בֵּין שְׁחַל בְּבִי וְה' בֵּין שְׁחַל בְּשָׂאֵר הַיָּמִים: הַגַּה וּמְפַטְרִין בְּמִנְחָה דְרָשוּ, וּבְשְׁחִרִית אִין מְפַטְרִין חוּץ מִתְשַׁעָּה בְּאָב, וְקוֹרִים אִפְלוּ כְּשֶׁחַל בְּעָרֵב שְׁבַת (מַהֲרִ"ל). וְאִם מִתְעַנִּים בְּרֵאשׁ חֲדָשׁ, קוֹרִים שְׁחִרִית פְּרִשַׁת רֵאשׁ חֲדָשׁ וּמִנְחָה בְּשֵׁל

תַּעֲנִית (ר"ן סוּף פָּרָק קמ"א דְּתַעֲנִית וּבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִזְקָה):

ב כְּשֶׁצָּבוּר גּוֹזְרִים תַּעֲנִית עַל כָּל צְרוֹת שְׂלָא תְּבֵא עֲלֵיהֶם, וְכֵן בְּתַעֲנִית שְׁנֵי וְחִמְיֵשׁ וְשְׁנֵי שְׂאֲחֵר הַפֶּסַח וְאַחַר הַחֵג שְׁנוֹהֲגִים בְּאִשְׁכַּנּוּ לְהַתְעַנּוֹת הַצָּבוּר, יְנַהְגּוּ הַרְאִשׁוֹנִים לומר שׁ"צ עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא וְלְקָרוֹת וְיַחַל: הַגַּה מִיְהוּ, אִם קָבַעוּ הַתַּעֲנִית בְּבִי וְה', אִין דּוֹחִים פְּרִשָׁה הַשְּׂבִיבַע בְּשְׁחִרִית, אֱלָא קוֹרִין בְּשְׁחִרִית בְּפְרִשָׁה וְלְעָרֵב קוֹרִין וְיַחַל, בְּלַבֵּד כַּה"ב שְׂמַתְעַנֵּין אַחַר הַפֶּסַח וְסָפּוֹת שְׁקוֹרִין שְׁחִרִית וְעָרִיבִית וְיַחַל, וְהָכִי נִהְיֵנוּ. הַיִּישׁ שְׂמַתְהוּ עֲלֵיהֶם וְהָקִישׁוּ עֲלֵיהֶם, וְהַרְאִישׁ יֵשׁב קִשְׁתָּם, הַלְפָּךְ לְמַנְהַג הַרְאִישׁוֹנִים שׁוֹמְעִין. וּמִיְהוּ, הִכָּא שְׂגוֹזְרִים תַּעֲנִית שְׂלָא לְשׁוּם עָרֵף וְאֱלָא לְשׁוּב בְּתַשׁוּבָה, יִישׁ נוֹהֲגִים לְדוֹנּוּ כְּתַעֲנִית צָבוּר לְעַנֵּין עֲנֵנוּ בֵּין גּוֹאֵל לְרוֹפֵא וְקְרִיאַת וְיַחַל, וְיִישׁ הַנוֹהֲגִים לְדוֹנּוּ כְּתַעֲנִית יְחִיד שְׂאֵף שׁ"צ אִינוּ אוֹמֵר עֲנֵנוּ אֱלָא בְּשׁוֹמַע תְּפִלָּה וְאִין מוֹצִיאִין סֶפֶר תּוֹרָה:

ג ט' אִין שׁ"צ אוֹמֵר עֲנֵנוּ בְּרִכָּה בְּפָנֵי עֲצָמָה אֱלָא אִם כֵּן יֵשׁ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת י' שְׂמַתְעַנֵּין, וְאִפְלוּ אִם יֵשׁ בְּעִיר י' שְׂמַתְעַנֵּין, כִּיּוֹן שְׂאִין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת י' שְׂמַתְעַנֵּין לֹא:

ד 'נוֹהֲגִים לְהַרְבּוֹת סְלִיחוֹת בְּכַרְפַּת סֶלַח לָנוּ. כִּיּוֹשׁ שְׂאִין נוֹהֲגִים לומר סְלִיחוֹת עַד אַחַר סִיּוּם י"ח בְּרִכּוֹת, וְכֵן הַנְּהִיגוּ הַקְּדוּמוֹנִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא הַמְּנַהֵג הַנְּכוּן:

ה לְבְּתַעֲנִית צָבוּר, שׁ"צ שְׂאִינוּ מִתְעַנֶּה לֹא יִתְפַּלֵּל:

ו מִי שְׂאוֹמֵר שְׂאִין עוֹמֵד לְקָרוֹת בְּתוֹרָה בְּתַעֲנִית צָבוּר מִי שְׂלָא תְּעַנֶּה. וְאִם הִפְתֵּן אִינוּ מִתְעַנֶּה יְצֵא הִפְתֵּן מִבֵּית הַכְּנֶסֶת, וְעוֹמֵד לְקָרוֹת בְּתוֹרָה יִשְׂרָאֵל מִתְעַנֶּה:

ז בְּתַעֲנִית צָבוּר יַעֲמְדוּ שְׁנַיִם אֶצֶל שׁ"צ, מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד, שְׂיֵאֲמְרוּ עֲמוּ סְלִיחוֹת:

ח סְפַל תַּעֲנִית צָבוּר יֵשׁ בּוֹ נְשִׂאוֹת כְּפִים בְּמִנְחָה חוּץ מִבְּיּוֹם הַכַּפּוֹרִים: הַגַּה וּבְגִלְלוֹת הָאֵלוּ אִין נוֹהֲגִין בְּנְשִׂאוֹת כְּפִים וְכֵן בְּמוֹסָף שֶׁל יוֹם טוֹב, וְכֵן נִתְבָּאָר בְּהַלְכוֹת נְשִׂאוֹת כְּפִים (מְרַדְכִי דְּתַעֲנִית וְהַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פָּרָק א):

סימן תקסז - טעיקה ורחיצת הספה שמתר בתענית. ובו ג' סעיפים:

א "הַשְּׂרוּי בְּתַעֲנִית יְכוּל לְטַעַם כְּדִי רַבִּיעִית, וְיִבְלַבֵּד שְׂיַפְלֵט, יְבִיּוּם הַכַּפּוֹרִים וּבְתַשְׁעָה בְּאָב אָסוּר: הַגַּה וְיֵשׁ מִחְמִירִין בְּכָל תַּעֲנִית צָבוּר, וְהָכִי נוֹהֲגִין (תּוֹסְפוֹת וְהַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פָּרָק א וְתְרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן קנ"ח):

ב יִישׁ אוֹמְרִים שְׂלָא הַתִּירוּ רַבִּיעִית בְּפַעַם אַחַת אֱלָא מַעֲט מַעֲט, הַיִּישׁ אוֹמְרִים שְׂאִפְלוּ בְּפַעַם אַחַת יְכוּל לְטַעַם עַד כְּדִי רַבִּיעִית, אִם יוֹדַע בְּעַצְמוֹ שְׂיִכּוּל לְהַעֲמִיד עֲצָמוֹ שְׂלָא יְבַלַּע כְּלוּם:

ג יְמֵי שְׂדָרְכוּ לְרַחֵץ פִּיו בְּשְׁחִרִית, בְּתַעֲנִית צָבוּר לֹא כְּשֶׁר לְמַעֲבַד הָכִי, אֲבָל בְּתַעֲנִית יְחִיד שְׂרֵי כִּיּוֹן שְׂפּוֹלֵט, וְאִפְלוּ יֵשׁ בְּמִים שְׂרוּחִץ יוֹתֵר מִרַבִּיעִית: הַגַּה וּמְתַר לְעַס עֲצֵי קִנְמוֹן וְשָׂאֵר בְּשָׂמִים וְעֵץ מְתוֹק לְחַלֵּחַ גְּרוֹנוֹ וְלְפִלֵּט, מְלַבֵּד בְּיוֹם הַכַּפּוֹרִים דְּאָסוּר (מְרַדְכִי דְּתַעֲנִית וְהַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פָּרָק א):

סימן תקסח - דיני גדר תענית.
ובו י"ב סעיפים:

א "גֵּדֵר לְהַתְעַנּוֹת יוֹם זֶה וְשָׂכַח וְאֲכַל, מְשָׁלִים תַּעֲנִיתוֹ, וְהוּא הַדִּין אִם הָיָה תַּעֲנִית חֲלוּם אוּ שֶׁהָיָה תַּעֲנִית צָבוּר כִּיּוֹן שֶׁהָיָה יוֹם יוֹדַע לוֹ לְהַתְעַנּוֹת בְּיוֹם שְׂמַת בּוֹ אָבִיו אוּ רַבּוֹ. יְאֲבָל אִם גֵּדֵר לְהַתְעַנּוֹת יוֹם א' אוּ שְׁנֵי יָמִים וּכְשֶׁהִתְחִיל לְהַתְעַנּוֹת שָׂכַח וְאֲכַל בְּצִיַּת, אֲבָד תַּעֲנִיתוֹ וְחָיֵב לְצוּם יוֹם אַחֵר. (וְיֵשׁ מִחְמִירִין דְּאִפְלוּ בְּגֵדֵר לְהַתְעַנּוֹת יוֹם זֶה דְּחָיֵב לְהַשְׁלִים, מְכַל מְקוּם מִחְמִירִין לְהַתְעַנּוֹת יוֹם אַחֵר) (תְּרוּמַת הַדָּשָׁן סִימָן ק"ט):

⊕ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⊕

ו שֵׁם בְּשֵׁם הַגְּאוֹנִים ז כְּפִירוֹשׁ הַבֵּית יוֹסֵף בְּדַבְרֵי הַגְּאוֹנִים וְשֵׁן נִרְאָה מִדְּבַר הַסֵּמ"ג וְהַרְוֵקָה וְהַמְרַדְכִי בְּפָרָק ב' דְּשֶׁבַת ח כָּל בּוֹ ט טוֹר מְהָא דְּבִרְכוּת י"ז י שֵׁם בְּשֵׁם רַב נֶתָן כ הַרְשָׁב"א בְּתַשׁוּבָה ל תַּשְׁב"ץ סִימָן ק"ה מִהִירוֹשָׁלַיִם פָּרָק קמ"א דְּתַחֲבִיגָה [סִימָן תְּקַסוּ] א מִשְׁמַעוֹת הַגְּמָרָא תַּעֲנִית י"ג ב הַרְמַב"ם בְּפָרָק ב' מִהַלְכוֹת תְּפִלָּה ג טוֹר בְּשֵׁם רַב שֶׁר שְׁלוֹם ד טוֹר ה שֵׁם בְּשֵׁם אָבִי הַעֲזָרִי בְּשֵׁם אָבִיו ר' יוֹאֵל וְרַבּוּ ר' שְׂמִשׁוֹן ו שֵׁם ז הַרְא"ש וְהַמְרַדְכִי ח שֵׁם בְּמְרַדְכִי וְהַגְהוֹת מְרַדְכִי יִשְׁן וְכַתֵּב הַבֵּית יוֹסֵף וְנִהְיָא נִהְיָא וּפְשָׁטָה ט טוֹר וְכֵן כְּתֵב רַשְׁב"א בְּתַשׁוּבָה י טוֹר בְּשֵׁם ר"י מְהָא דְּעַבְדוֹת גְּלוּלִים ח' כ שֵׁם וְכַתֵּב הַבֵּית יוֹסֵף טַעְמָא דְלֹא אֶמְרוּ לְהוֹסִיף אֱלָא קֶצֶת בְּרִכּוֹת וְלֹא לְהֶאֱרִיף ל שֵׁם בְּשֵׁם רַב נֶתָן מ מַהֲרִ"ק בְּשֶׁרֶשׁ ט' ג טוֹר בְּשֵׁם מְדָרֶשׁ מְהָא דְּאֶהֱרֵן וְחוּר הַרוֹקֵחַ וְהַמְרַדְכִי בְּשֵׁם הַר"י בְּרַצְלוֹנִי ד הַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פָּרָק א' וְהַרְוֵקָה [סִימָן תְּקַסוּ] א בְּעִיא וּנְפִשְׁטָא וּבְרִיתָא בְּרִכּוֹת י"ד ב תּוֹסְפוֹת וְרֵא"ש בְּשֵׁם ר"מ ג רֵא"ש בְּפָרָק קמ"א דְּתַעֲנִית בְּשֵׁם הַר"י בְּרַצְלוֹנִי ד הַגְהוֹת מִיְמוֹנֵי פָּרָק א' וְהַרְוֵקָה ח הַרְשָׁב"א ו תְּרוּמַת הַדָּשָׁן [סִימָן תְּקַסח] א הַרִי"ף בְּפָרָק קמ"א דְּתַעֲנִית בְּשֵׁם הַירוֹשָׁלַיִם ב טוֹר ג שֵׁם בִּירוֹשָׁלַיִם

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה, והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

ח י'אין צריך להתענות אלא ביום מיתת אביו ולא ביום קבורה:

ט אם ארע יום מיתת אביו בשבת או בראש חודש, ידחה למחר: הגה ואין נוהגין בן, אלא אין מתענין כלל, וכן בשאר ימים שאין בהם תחנון:

י י'הנודר לילך על קברי צדיקים שבמקום פלוני ונתעכב ימים רבים, ואחר כך ארע שהשפירוהו ללכת שם די בהליכה זו:

יא י'הנודר לצום כסוים ימים רצופים וארע בהם תענית חובה, עולין לו:

יב י'כל השרוי בתענית, בין שהיה מתענה על צרתו או על חלמו, בין שהיה מתענה על עם הצבור על צרתם, הרי זה לא ינהג עדוינון בעצמו ולא יקל ראשו ולא יקנה שמח וטוב לב, אלא דואג ואונן, פענין שנאמר, מה יתאוון אדם חי:

סימן תקסט - דין נודר בעת צרה. ובו ב' סעיפים:

א י'איחיד המתענה על צרה ועברה, או על חולה ונתרפא או מת, צריך להשלים כל התעניות שקבל עליו, אכל צבור שמתענין על שום דבר ונענו יקדם חצות, לא ישלימו. י'ואם תלמידי חכמים רוב צבור רוצים להשלים, אין היחיד רשאי להפריש עצמו מהם:

ב י'יחיד שמתענה על צרה ונודע שקדם קבלת התענית כבר עברה, אין צריך להשלים: הגה והוא הדין לצבור ששמעו אחר חצות שקבלו התענית בטעות, אין צריכים להשלים (תרומת הדשן סימן ר"פ):

סימן תקע - הנזה ופזורים וימים שאין אומרים בהם תהנה שנגפשו בתוך ימי נדרי תענית. ובו ג' סעיפים:

א י'יחיד שקבל עליו תענית כך וכך ימים וארע בהם שבתות וימים טובים או ראש

רצופים: הגה ויש אומרים, דבאדם חלש סגי לו בב' ימים רצופים, אכל אדם בריא ג' ימים (הנהות מנהגים בשם מהר"י ברי"ן). ונראה לי דכל זה לא מירי אלא במי שנתחייב לצום מ' ימים שאינם רצופים מכת תשובה כדי להצטער, ואז משוינון האי צער להאי צער, ועל פיוצא בנה נאמר דינים אלו בדברי האחרונים ז"ל, אכל מי שגדר לצום מ' יום, צריך לקיים מה שגדר, ולא גרע מיזם זה דאינו לזה ופורע, ואפלו למאן דאמר דאפלו יום זה לזה ופורע, הכא מודה דצריך לקיים נדרו, כל שכן מ' יום שלפני יום פפור שמתענים לזכר עלית משה ברה, שמי שקבל עליו, שאין להם תשלומין בב' או ג' ימים רצופים:

ה י'המתענה תענית חלום ביום טוב או בחלו של מועד או בראש חודש או בחג ופזורים או בערב יום הכפורים, צריך למיתב תעניתא לתעניתה כדין המתענה תענית חלום בשבת. (וענין לעיל סימן רפ"ח סעיף ד):

ו י'אין תענית צבור בכבל לאסר במלאכה ולהפסיק מבעוד יום אלא תשעה באב בלבד, כהלכך יחיד שקבל עליו תענית לא חיושנין שמה תענית צבור קבל עליו, ומתר בכלן, למפל מקום לכתחלה טוב לומר בשעת קבלת תענית הריני בתענית יחיד לפניך מחר:

ז י'בשארע יום שמת אביו או אמו באדר והשנה מעברת יתענה באדר ב': הגה ויש אומרים דיתענה בראשון (מהרי"ל מהר"י מינץ), אם לא שמת בשנת העבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני (תרומת הדשן סימן רצ"ה), וכן המנהג להתענות בראשון, מיהו, יש מהמירין להתענות בשניהם (פסקי מהר"י בשם מהר"י מולין):

המשך הלכות תענית, סימן תקסח - דיני נדרי תענית

ב י'הנודר לצום י' ימים באיזה יום שירצה ויהיה מתענה ביום אחד מהם, י'הצריך לדבר מצוה או מפני כבוד אדם גדול (או שפוטטער) (טור), הרי זה לזה ופורע יום אחר, שהרי לא קבע הימים בתחלת הנדר. אכל אם לא קבל עליו קדם לכן להתענות יום אחד, אלא במנחה קבל עליו להתענות למחר, מקרי תענית זה ואינו יכול ללוותו: הגה וכל שכן יום זה ממש, כגון שאמר בתחלת נדרו, אתענה יום פלוני או אתענה ב' וה' כל השנה או כדומה לזה (תרומת הדשן סימן ע"ד וכל בו). י'וכן אם היה תענית חלום אינו יכול ללוותו: הגה וכל שכן שאינו יכול ללוות ולפרע תענית צבור (תרומת הדשן סימן ק"ט וכל בו ורבנו ירמיהו), מיהו, תענית בה"ב שנוהגים להתענות אחר פסח וסכות, או אפלו בעשרת ימי תשובה, וארע בהם ברית מילה, מצוה לאכל ואין צריך תהנה, כי לא נהגו להתענות בכהאי גוונא. ודוקא כשאוכלים שם, אכל אם שולחים לו לביתו אין לו לאכל. ואם קבל עליו התענית במנחה צריך להתענות (הנהות ממוני פרק א). יש אומרים שאם מצטער הרבה בתעניתו יכול לפדותו בממון, והוא הדין באנס אחר (הרא"ש בשם הראב"ד ורבנו ירמיהו ג"ה חלק א), ונראה דוקא בקבל עליו תענית בעלמא, אכל אם קבלו דרך נדר, צריך לקיים נדרו:

ג י'מי שגדר להתענות סך תעניות, יכול לדחותם עד ימי החרף ויכול ללוות יום ארץ ושלם יום קצר, דכל א' מקרי יום (תרומת הדשן סימן ס' והגמ"ר):

ד י'יש מי שאומר ששני ימים ושני לילות רצופים יש להשוותם למ' תעניות שאינם

באר הגולה

ד מימרא דרב וכלשנא קמא דשמואל הרמב"ם בפרק ד' והרא"ש הרמב"ם שם מעבדא דרב אושעיא בר אידי ו שם בגמרא ז פתבי מהר"ר איסרלן סימן ס' והנהות מדרכי סוף פרק ה דבא מציעא ח שם בפתבים ט הנהות ממוני פרק א מהלכות תענית מעבדא דלוד בבביתא ראש השנה י"ח י מימרא דר' רמיה תענית י"א כ רבייה ל הקדכי בשם רבייה מ תשובת מהר"ל לדעתו ג אגדה מדקאמר שמואל יום שמת בו אביו שבועות כ' ס מהר"ק בשרש ל"א ע מהר"ל בתשובה פ שם ממשנה ישראל יוצאין ידי חובת שמחה בנדרים ונבדות וכו' בפרק קמא דתהיגה צ רמב"ם בפרק א [סימן תקסט] א ברייתא תענית י' ב רא"ש ממשנה דהיו מתענין ונדרו להם גשמים וכו' וכן משמע מדברי רמב"ם ג שם וכו' אלעזר ד תרומת הדשן בסימן ר"פ בשם אור זרוע ה שם ממשנה דיש דברים שהם כגולד ואינם וכו' נדרים ס"א [סימן תקע] א צינתיו לעיל בסימן ת"ח סעיף ג לענין ראש חודש וענין שם ובכורה דעה בסימן רט"ו סעיף ב'

חדש חנכה ופורים או ערב יום הכפורים, אם קבלו בלשון קבלת תענית בעלמא אין צריך התרה, ואם קבלו בלשון הרי עלי שהוא לשון נדר, צריך התרת חכם. ויפתח בחרטה, שיאמר לו אלו שמת אל לבך שיארעו בהם אלו הימים לא היית נודר, ומתיר לו. ולהרמב"ם, משקבל עליו בלשון נדר ופגעו בו שבתות וימים טובים או ערב יום הכפורים או ראש חדש, חייב לצום בהם אם לא יתירו לו אבל אם פגע בו חנכה ופורים, נדרו בטל ולא יצום בהם, מפני שהם מדבריהם וצריכים חיזוק: הגה והמנהג פסקא הראשונה. מי שנדר להתענות סף ימים ואמר חוץ מימים טובים, אין חנכה ופורים בכלל, ואם אמר שדעתו היה עליהם, הולכים אחריו (תשובת הרשב"א סימן תרנ"ט) אבל ערב יום הכפורים בכלל, והכי נהוג, ודלא כמו שפסק ביו"ד דעה סימן רט"ו סעיף ד':

ב הנודר להתענות בשבת יום טוב וערב יום הכפורים וחנוכה ופורים, דינו שוה לנודר להתענות כף וכף ימים וארעו בהם ימים הללו, אם הוציאו בלשון נדר דינו כמקבל עליו בלשון נדר, ואם הוציאו בלשון קבלת תענית בעלמא דינו כמקבל בלשון קבלת תענית:

ג אם נשבע להתענות כף וכף ימים וארעו בהם ימים הללו, השבועה חלה עליהם מטעם אסור כולל, אבל אם נשבע להתענות בשבת או ביום טוב בפרוש, לא חלה עליו שבועה, דאין שבועה חלה על דבר מצוה, אלא לוקה על שנשבע לשווא ואוכל. ואם נשבע להתענות בחנכה ופורים, חלה שבועה עליו כיון שאינן אלא מדרבנן (ויש להתיר שבועתו ואינו מתענה). ונראה לי דהוא הדין לראש חדש וערב יום הכפורים שאינם אלא מדרבנן, אלא שמדברי הרמב"ם נראה שהם של תורה:

סימן תקע"א - מי הם החוטאים לישב בתענית. וכו' ג' סעיפים:

א "היושב בתענית, אם יכול לסבול התענית נקרא קדוש, כואם לאו, כגון שאינו בריא וחסר, נקרא חוטא:

ב תלמיד חכם אינו ראוי לישב בתענית מפני שממעט במלאכת שמים, יאלא אם כן כשהצבור מתענים שלא יפרש עצמו מהם. והמלמדי תינוקות דינם כתלמידי חכמים:

ג יעיר שהקיפוח כותים וכן יחיד הנדרף מפני אנסין או מפני לסטים או מפני רוח רעה, אינם ראויים להתענות, שלא לשבר פנים, יאלא יקבלו עליהם להתענות כף וכף תעניות לכשיצילו, וכן אם גזרו גזרה וגזרו שלא להתענות עליו, יקבלו עליהם להתענות כף וכף תעניות כשיצבור הגזרה:

סימן תקע"ב - באיזה ימים אין גוזרין תענית צבור. וכו' ג' סעיפים:

א "אין גוזרין תענית על הצבור בתחלה ביום חמישי, שלא להפקיע (פרוש), שלא ליקר השער) שצעים, כואפלו במקום שאין לחוש לכף:

ב "אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים או בחנכה ופורים או בחלו של מועד ואם התחילו להתענות על הצרה יאפלו יום אחד ופגע בהם יום מאלו, מתענין והמשלימין היום בתענית:

ג יצבור שבקשו לגזר תענית בה"ב ופגע בתענית ט"ו בשבט, התענית נדחה לשבת הבאה, כדי שלא יגזרו תענית בט"ו בשבט, שהוא ראש השנה לאילנות: הגה מיהו, אם התחילו להתענות אין מפסיקין, כמו בראש חודש וחל המועד (בית יוסף):

סימן תקע"ג - שבט"ה מגלת תענית. וכו' סעיף אחד:

א "הלכתא, בט"ה מגלת תענית, וכל הימים הפתוחים בה מתר להתענות בהם, וכל שפן לפניהם ולאחריהם, חוץ מחנכה ופורים שאסור להתענות בהם בעצמם, אבל לפניהם ולאחריהם מתר, כוכן שבתות וימים טוב וראשי חדשים מתרים לפניהם ולאחריהם: הגה מי שיש לו נשואין בחנכה אין לו להתענות, אבל אם יש לו נשואין בניסן מתענה ביום חפתו אפלו בראש חודש ניסן מפני שהוא אחד מן הימים שמתענים בהם גדלקמן סוף סימן תק"פ (הגהות מנהגים וקוטי מהר"ש):

סימן תקע"ד - שנותנין בתענית המקרי המקום שניצא ושהיה לך דשם. וכו' ה' סעיפים:

א "החולף ממקום שמתענין למקום שאין מתענין ודעתו לחזור, צריך להתענות כל תעניות שקבלו עליהם:

ב "החולף ממקום שאין מתענין למקום שמתענים, יתענה עמהם אפלו דעתו לחזור. וימיהו. כיון שלא קבל עליו תענית, אם יצא מן העיר חוץ לתחום, מתר לאכל ואין צריך להשלים: הגה ודוקא שבא לשם ביום התענית, אבל אם בא לשם מבעוד יום, צריך לקבל עליו התענית וצריך להשלימו (טור):

ג ישכח ואכל, אל יתראה בפניהם כאלו אכל, ולא ינהג עדוניהן בעצמו לומר הואיל ואכלתי מעט אוכל הרבה (ואפלו שלא בפניהם אסור לנהג עדוניהן בעצמו) (מרדכי פרק קמא דתעניות):

ד "מצוה להרעיב אדם עצמו בשנת רעבון, ויאסור לשמש מטתו חוץ מליל טבילה. וילחשוכי בנים (פרוש, ולמועזי בנים) מתר (ועין לעיל סימן ר"מ סעיף י"ב):

ה "כל הפורש מן הצבור אינו רואה בנחמתן, וכל המצטער עמהם זוכה ורואה בנחמתן:

סימן תקע"ה - דיגי תענית שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים. וכו' י"ג סעיפים:

א "סדר תעניות שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כף הוא, הגיע י"ז במר השון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' וב' כוכל התלמידים ראויין לכף. ודין תעניות אלו כדין תענית יחיד:

ב "הגיע ראש חודש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות:

ג יעברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וב', ובאלו

ב גם זה שם וענין שם ג גם זה שם וענין שם [סימן תקע"א] א אוקימתא דנקרא תענית י"א אלכא דר' אלעזר ב שם אלכא דשמואל ג מימרא דרב ששת שם ד סמ"ג וסמ"ק ה ירושלמי ו סמ"ג בשם התוספתא ז בית יוסף מהא דבמי ר' זינר גזרו שמדא תענית ח' [סימן תקע"ב] א משנה תענית ט"ו ב הרב המגיד ודעת הרמב"ם וישן פתבו הגאונים ג משנה שם ד כרב אשי שם י"ח ה פתקמים שם ו הגהות מימוני פרק א מהלכות שופר (ולשון המרדכי ריש ראש השנה ומתוך לשונו דקדק הבית יוסף דלאו למימרא דאם התחילו מפסיקים, דלא חמיר מחנכה ופורים אלא יגזרו לומר דמעקרא דוחים מלהתחיל להתענות עד שבת הבאה) [סימן תקע"ג] א מסקנת הגמרא ראש השנה י"ט ב בריתא תענית י"ז [סימן תקע"ד] א בריתא תענית י' ב שם בבריתא ג טור בשם ריב"א ד שם בריתא ה מימרא דרב יהודה שם י"א ו מימרא דריש לקיש שם ז בריתא שם ח בריתא שם [סימן תקע"ה] א משנה תענית י' ב בריתא שם וברבי יוסי ג שם משנה ד משנה שם י"ב

מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשיית מלאכה ביום האכל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, ואכל פניו וידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מתר, ואסורים בסיכה, אלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשימש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות:

ד ועברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי וישני, וכל מה שאסור בשלשה שלפניו אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתריעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומורידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התניות, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אותן התניות המוכרות אכילה ושתיה) (בית יוסף בשם רש"י), כדי שימצאו לקנות לסעדת הלילה, ובחמישי לפותחין כל היום חניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לחנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לחנות אצטבא לפניו, פותח בדרךו בחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בז' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להחמיר ולהתענות) (תשב"ץ סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי כשמתענין על הגשמים, לפי שפשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובבגנון של שמחה (אלא אם כן כתלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין יאלא אם לא קיים מצות פריה ורבייה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנוזופין וכמגדים למקום, שיעם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבוד ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתריין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד, השאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה יהואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו ברביעה (פרוש), המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו' וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעברו זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשתות, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות ואפלו

בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בצרת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעברו זמנם:

ט לפמה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שבעה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חגכה ופורים, ושהיה אחר כך כמו שששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י יכל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם בלילה ודינם כדן שאר תעניות, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום פפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא והיו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיפנסו בעמק הארץ התרכה טפת, ובבינונית שני טפחים, ובכבוד ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות לא ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב תקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים כליל תעניתם קדם שעה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

✽ באר הגולה ✽

ה ברייתא שם י"ג ו מיקרא דר' חסדא וברייתא שם מהא דתנן נועלים את המרחצאות ז שם במשנה ח רמב"ם בפרק ג ט שם במשנה (והגרסא כמו שהגהתי) י משנה שם ט"ז כ משנה שם י"ב ל ברייתא שם י"ד מ בית יוסף ממשמעות פרוש רש"י ז שם בברייתא ס פרוש רמב"ם בפרק ג' ע ברייתא י"ד וכאוקימתא דרב אשי שם פ רמב"ם וסמ"ג מירושלמי צ שם בגמרא בעבדא דר' יהודה נשיאה וברייתא ק משנה ויגמרא שם י"ב ר רמב"ם שם ש ברייתא שם י"ד ת שם במשנה א ירושלמי ב רמב"ם שם ג שם במשנה ד רמב"ם שם ה שם במשנה ו ירושלמי ויהיאו הר"ף והרא"ש והרמב"ם שם ז משנה שם י"ח ח אוקימתא דרב נחמן שם וכפרוש ראשון ברש"י וכן כתבו הפוסקים ט ברייתא שם י משנה ויגמרא וברייתא שם כ שם במשנה ל הרמב"ם בפרק ג מהלכות תענית והוא מבאר בירושלמי וגם נראה מן הגמרא שלנו מ כן הגיה הבית יוסף נ רמב"ם שם מהא דשמואל אין תענית צבור בקבל ס ברייתא שם כ"ה וכחכמים ע משנה שם י"ט וכרבי אליעזר פ שם במשנה י"ט צ הרשב"א בתשובה ק שם בתשובה

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינייהו בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות תענית

סימן תקעו - ע"ל איזה דברים מתעניין ומתריעין. וכו' מ"ו סעיפים:

א כשם שמתענים ומתריעים על הגשמים כן מתענים על שאר הצרות, כגון פותים שפאו לערף מלחמה עם ישראל או לטל מהם מס או לקח מידם ארץ או לגור עליהם צרה אפלו במצוה קלה, הרי מתעניין ומתריעין עד שיתקמו. וכל הערים ששכיבותיהם מתענים אצל אין מתריעין, אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתם. ונאפלו לא באו אלא לעבר דרך ארצם, שאין להם מלחמה עמהם אלא על פותים אחרים ועוברים על מקום ישראל, מתעניין ומתריעין:

ב יוכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. ויצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. והיו בה אלה ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. ויצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי השבון זה. ו'אין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה. והיה דבר בארץ ישראל, מתעניין שאר גליות עליהם (וידוקא דאיכא דבר בכלה ולא במקצתה) (ר"ן פ"ק ג דתענית). והיה דבר במדינה ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתיקה מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ג ואם היה דבר בחזירים, מתעניין מפני שמעיהם דומים לשל בני אדם, וכל שכן אם היה דבר בעכו"ם ולא בישראל שמתענים:

ד יוכן מתעניין על המפלת שבעיר. כיצד הרי שרבתה בעיר מפלת לפתלים בריאים שאינן עומדין בצד הנקה, הרי זה צרה ומתעניין ומתריעין עליה, יוכן על הרעש ועל הרוחות שהם מפילים הפגון והורגים, מתענים ומתריעין עליהם:

ה יוכן מתעניין על החלאים. כיצד, הרי שגרד חלי אחד לאנשים הרבה באותה העיר, כגון אסכרה (פרוש, חלי סוגר הגרון, מענין וסכרו מעינת תהום) או חרחור וכיוצא בהם, והיו מתים מאותו חלי, הרי זה צרת צבור וגוררין עליה תענית ומתריעין. יוכן חפוף לח הרי הוא כשחין פורח, ואם פשט ברב הצבור מתעניין ומתריעין עליו, אצל חפוף יבש צועקים עליו בלבד: הגה ובאלו חלאים אין צריך שימותו בג' ימים זה אחר זה כמו בדבר שהוא בא מכת שנוי אור, אלא מתענים ומתריעים על אלו החלאים מיד (בית יוסף):

ו יוכן על חיה רעה שגשפתלה, אפלו לא הזיקה אלא נראית בלבד, מתעניין ומתריעין בכל מקום אפלו הרחוקים אצל אם אינה משלחת, אינה אלא מקרה. איזו היא משלחת, נראתה בעיר ביום הרי זה משלחת, נראתה בשדה ביום, אם ראתה ב' בני אדם ולא ברהה מפניהם, הרי זה משלחת ואם הייתה שדה ששמוכה לאגם וראתה ב' בני אדם ורדפה אחריהם, הרי זה משלחת, לא רדפה אחריהם, אינה משלחת. ואם הייתה באגם, אפלו רדפה אחריהם אינה משלחת, אלא אם טרפה שניהם ואכלה א' מהם, אצל אם אכלה שניהם באגם אינה משלחת, מפני שדה הוא מקומה ומפני הרעבון טרפה לא מפני שהיא משלחת:

ז קבצים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות, הואיל והם מקום גדודי חיה, אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה (פרוש, מטה קטנה, מענין הנה ערשו ערש ברזל) הרי זה משלחת, ואם לא הגיע למדה זה אינה משלחת, שאלו בני אדם שפגנו בעצמם ובאו למקום החיות. ואצל שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו, כגון שלוח נחשים ועקרבים שמזיקים ואינם מיתים, ואין צריך לומר צרעים ויתושין והדומה להם, אין מתענים עליהם ולא מתריעין:

ח יוכן על ירקון והשדפון משהתחיל פתבואה, אפלו לא התחיל אלא במקום אחד בפמלא פי התנור, מתעניין ומתריעין (אפלו הרחוקים (טור), רק שיהיו באותו הפרקיא) (ר"ן):

ט יוכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית וכול הארץ מתעניין ומתריעין עליהם, ועל הגובאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אצל על החגב אין מתעניין עליו ולא מתריעין אלא זועקין בלבד. ועכשו שאין אנו מפירין מינים הללו, על כלם מתריעין:

י יוכן על המזונות. כיצד, הרי שהוזלו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון כלי פשתן כבכל ויין ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למפר שנה י' בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, והבשבת זועקים עליה, אצל אין תוקעין עליה בשבת:

יא יוכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו

באר הגולה

וסימן תקעו א לשון הרמב"ם בפרק ב' ממשנה דתענית י"ט ומעבדא דרב יבמות ס"ג ב שם במשנה וכתנא קמא ג ברייתא שם כ"ב ד שם במשנה ה ברייתא שם כ"א ו רמב"ם בפרק ב מלשון המשנה דתנן מוציאה ת"ק רגלי דמשמע הגברים לבד מהטף וכו' וכן משמע מהירושלמי דאמר בחורים ולא זקנים והוא הדין לאינך ז עבדא דרב נחמן משום דגבירה לוקה שפתה לא כל שפן ח עבדא דשמואל שם ט עבדא דרב יהודה שם י תוספות והר"ן לסבא ראשונה כ משנה שם י"ט ל ברייתא שם כ' מ טור בשם הרמב"ם בפרק ב שנהו נכלל בכלל מפלת נ לשון הרמב"ם שם מברייתא שם י"ט ס שם מברייתא וגמרא בבא קמא פ' ע משנה תענית י"ט פ ברייתא שם כ"ב צ לשון הרמב"ם בפרק ב מהך ברייתא ויבדמפרש לה שם בגמרא ק רמב"ם בפרק ב' מברייתא כ"ב ויבדמפרש רב פפא ר טור בשם רמב"ם שם מברייתא שם י"ד שם במשנה שם י"ט כפרוש רמב"ם ת פרוש דבר מועט וכו' עקיבא בברייתא כ"ב ותרב המגיד שם א רמב"ם ממשנה י"ט וברייתא כ"ב ב ברייתא בבא בתרא צ"א ג אוקימתא דרבי יוחנן שם ד אוקימתא דרב יוסף שם ה רמב"ם שם בפרק ב ו רמב"ם שם מהך דרב וברייתא כ"ב

מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה
מזו שהבתים נופלים ונמצא בתייהם
קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על
רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים
ובתייהם בניינים באבנים ורב גשמים טובה
להם, ואין מתענים להעביר הטובה.
ועכשו בצפת מצויים מפלת בתים מפני
הגשמים, ומתפללים עליהם:

יב וכל עיר שיש בה צרה מכל אלו, אותה
העיר מתענה וזועקין בתפלה ומתחננים
ומתריעין בשופר עד שתעבר הצרה, וכל
סביבותיה מתענות אכל לא מתריעות,
אכל מבקשים עליהם רחמים. ובכל מקום
אין מתענין ולא זועקים ולא מתריעים
בשבת יום טוב על שום צרה, חוץ מצרת
המזונות שזועקים עליהם בשבת:

יג העיר שהקיפוה אנסין או נהר, וספינה
המטרפת בים, אפלו יעל יחיד הנרדף
מפני אנסין או לסטים או רוח רעה, או
חולה שאר חלי שיש בו ספנת היום
(ולברך החולה בשבת, עין לעיל סוף סימן
רפ"ה), זועקים ומתחננים בתפלות בשבת,
אכל אין תוקעין, אלא אם בן תוקעין
לקבץ העם לעזר אחיהם ולהצילם:

יד תעניות אלו שמתענים על הצרות, אין
מתענין בהם לא עברות ולא מניקות ולא
קטנים, ומתרים לאכל בלילה אף על פי
שמתענים למחר, חוץ מתעניות הגשמים:

טו לצבור שהיו להם שתי צרות אין מבקשים
רחמים אלא על אחת מהם, דכתיב,
נצומה ונבקשה מאלהינו על זאת,
ואומרים, אף על פי שיש בלבנו צרות
רבות, על צרה פלונית באנו להתפלל.
ואם יש להם צרת רעב וצרת דבר,
מבקשים רחמים על הרעב, משום דכי
יהיב רחמנא שובעא לחיי יהיב:

טז בכל יום תענית שגוזרים על הצבור מפני
הצרות, בית דין והזקנים היו יושבין בבית
הכנסת ובודקים על מעשה אנשי העיר
מאחר תפלת שחרית עד חצי היום,
ומסירין המכשולים ומזהירין ודורשין

וחוקרים על בעלי חסם ועברות ומפרישין
אותן, ועל בעלי זרוע ומשפילין אותם,
וכיוצא בדברים אלו, ומחצי היום ולערב
רביע היום קורין בתורה ומפטירין בנביא,
ורביע היום האחרון מתפללין מנחה
ומתריעים ומתודין וזועקים כפי חסם:

**סימן תקעז - אם נתברבו הגשמים עד
שמששטשים הפרקע, איה מתנהגים.
ובו סעף א' אחד:**

א בכל מקום אם רב גשמים מטשטשים
הפרקע ומונעים המחרשה, מתריעים
ומבקשים רחמים. באם הענין נחפז ואין
פנאי להתריע כסדר שאר תעניות, אין
גוזרין בו תענית על הצבור, שאין הצבור
יכולים להתענות בכל יום, אלא מתריעין
בכל יום ובכל תפלה, ובהתרעה בפה די.
ואם היחידים רוצים להתענות, רשאים
הם בכך, ובהתרעה הפה, דהינו בעננו
אבינו עננו יאמר יהי רצון מלפניך ה'
אלהינו ואלהי אבותינו שיבקשו רחמיה
את בעסך ויגלו רחמיה על מדותיה
ותתנהג עם בניך במדת רחמים ותכנס
להם לפנים משורת הדין ובטובך הגדול
רחם עליהם, שאין פרענות בא לעולם
אלא בשביל ישראל, והם עמך ונחלתך
אשר הוצאת מארץ מצרים, ואינם יכולים
לקבל לא רב רעה ולא רב טובה, השפעת
עליהם רב טובה אינם יכולים לקבל,
כעסת עליהם אינם יכולים לקבל, יהי
רצון שיהא רוח בעולם וזכר רחמיה:

**סימן תקעח - שכל יחיד יתענה
ויתפלל על צרתו. ובו סעף א' אחד:**

א אדם שהצבור מתענים ומתפללים על
צרתם, כך כל יחיד מתענה ומתפלל על
צרתו. כיצד, הנה לו חולה, או תועה
במדבר או חבוש בבית האסורים, יש
להתענות ולבקש רחמים בתעניתו, בלא
יתענה בשבת ומועד חנכה ופורים וראש
חודש:

**סימן תקעט - סדר תפלות בא"ו
התעניות. ובו ג' סעיפים:**

א בכל יום משבעה תעניות אחרונות של

גשמים מתפללים על סדר זה. מוציאים
את התבה לרחובת של עיר וכל העם
מתקבצים ומתחככים בשקים, ונותנים
אפר מקלה (פרוש, אפר של דבר שנשרף,
לאפוקי עפר בעלמא שגם הוא נקרא אפר)
על גבי התבה ויעל גבי ספר תורה כדי
להגדיל הבקיה ולהכניע לבם, וא' מן
העם נוטל האפר ונותן בראש הנשיא
ובראש אב בית דין במקום הנחת תפלין
כדי שיכלמו וישובו, וכל אחד ואחד
נוטל ונותן בראשו, ואחר כך מעמידים
ביניהם זקן חכם והם יושבים. הלא היה
שם זקן חכם, מעמידין חכם. לא היה שם
לא זקן ולא חכם, מעמידין אדם של
צורה. ואומר לפנייהם דברי כבושים
(פרוש, דברים שכובשין ומעוררין הלב
לתשובה). אחינו, לא שק ולא תענית
גורמים אלא תשובה ומעשים טובים, שפן
מצינו שלא נאמר באנשי גינוה וירא
אלהים את שקם ואת תעניתם, אלא וירא
אלהים את מעשיהם, ובקבלה הוא אומר
קרעו לבבכם ואל בגדיכם. ומוסיף
בענינים אלו כפי כחו עד שיכניע לבם
וישובו תשובה גמורה. ואחר שגומר זה
דברי כבושים ועומדים בתפלה, ומעמידים
שליח צבור הראוי להתפלל בתעניות אלו.
ואם היה אותו שאומר דברי כבושים ראוי
להתפלל מתפלל, ואם לאו מורידין אחר.
ומי הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו,
איש שהוא רגיל בתפלה ורגיל לקרות
בתורה נביאים וכתובים, ומטפל ואין לו,
ויש לו יגיעה בשדה, ולא יהיה בכניו
ובני ביתו וכל קרוביו והנלוים אליו בעל
עברה, אלא יהיה ביתו ריק מן העברות
ולא יצא עליו שם רע בילדותו, שפל
כרך ומרצה לעם, ויש לו נעימה וקולו
ערב. ואם הנה זקן עם כל המדות האלו,
הרי זה מפאך, ואם אינו זקן, הואיל ויש
בו כל המדות האלו יתפלל:

ב סדר התפלה ויש ברכות שהוא מוסיף
ותקיעות שהוא תוקע, מבאר יפה בטור
בסימן זה:

ז רמב"ם שם מהא דעיר שלא ירדו עליה גשמים משנה י"ט וכתנא קמא ח טור בשם רמב"ם שם ממשנה שם י"ט וכתנא קמא ט ברייתא שם כ"ב וכפרוש הר"ן
י סבירא לה דלא פליג פנא קמא אר' יוסי בהא דהא קמא לן דמתללין שבת לפקוח נפש כ רמב"ם בפרק א וכתב הרב המגיד שזהו מוכח מן הגמרא ומספס מן
הפוסקים ל רמב"ם שם מעבדא דר' שמואל בר נחמני שם ח' מ לשון הרמב"ם פרק א ממירא דאבני י"ב: [סימן תקעז] א לשון הר"ש בר צמח מבריתא תענית כ"ב
ב שם בהרשב"ץ בשם רבנות ג שם מרפכת מתפלות ר'. ישמעאל בן אלישע כהן גדול ושל חוני המעגל [סימן תקעח] א טור בשם הרמב"ם בפרק א מהלכות תענית
וכתב הרב המגיד אף על פי שאין לו הכרע מן הגמרא דברים נראין הם מדרכי התשובה לחפש בדרךיו בעת צרתו ב מבריתא דיתידים מפסיקים לראשי חדשים
[סימן תקעט] א משנה תענית ט"ו ב בגמרא שם ט"ז מפרש טעמא ועקרו בירושלמי רש"י ג רמב"ם בפרק ד וכתב הבית יוסף ולא ידעתי מנין לו ד מימרא דרב
יוחנן שם י ה ברייתא שם ו שם ט"ז ז משנה שם ח ברייתא שם ט שם וברמב"ם רב חסדא וכפרוש הרמב"ם י שם וברמב"ם אפי' כ שם במשנה ט"ז וגמרא ט"ז

ג לשבע תעניות האלו, אחר שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתחננים שם, כפולמר, הרי אתם מתים כאלו אם לא תשובו מדרךכם. (ולפי זה, אם אין קברי ישראל, הולכים על קברי פותים) (גמרא):

סימן תקפ - ימים שמתענים בהם. ובו ג' סעיפים:

א אלו הימים שארעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם, ואף על פי שמקצתם בראש חדש יוש מי שאומר שיתענו בו. (וטוב שלא להשלים בראש חדש):

ב באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשנה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. כ"י באדר מת עלי הכהן ושיני בניו ונשבה ארון ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הפכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הכהנים. בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הכהן. כ"ח בו נכה נר מערבי בימי אחז. כ"י"ז באבול מתו מוציא דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחבש ר' עקיבא. כ"ו בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר מפני מעשה העגל. כ"ו במרחשון עורו עיני צדקהו וישחטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהויקים המגלה שכתב ברוף מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה ונית בימי תלמי המלך והיה חשף בעולם ג' ימים. יובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענן פילגש בגבעה. כז' באדר מת משה רבנו עליו השלום. כט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

ג יוש מי שאומר שגזרו שהיו מתעניין בכל ב' וה' על חרבן הבית ועל התורה

שגשרפה ועל חלול השם, ולעמיד לכא והפכם ה' לששון ולשמחה:

הלכות ראש השנה

סימן תקפא - דיני ימי תחנונים וערב ראש השנה. ובו ד' סעיפים:

א ינוהגים לקום באשמרת לומר סליחות ותחנונים מראש חדש אלול ואילך עד יום הכפורים: הגה ומנהג בני אשכנז אינו כן אלא מראש חדש ואילך מתחילין לתקע אחר התפלה שחרית, ויש מקומות שתוקעין גם כן ערבית, ועומדים באשמרת לומר סליחות ביום א' שלפני ראש השנה, ואם חל ראש השנה ב' [ואן ג' מתחילין מיום א' שבוע שלפניו (מנהגים)]. ואבל אסור לצאת מביתו כדי לנס לבית הכנסת לשמע הפליחות, מלבד בערב ראש השנה שמרבים סליחות וכול האבל לנס לבית הכנסת (פסקי מהרי"א סימן קל"ג). וידקדקו לחזור אחר ש"ץ היותר הגון והיותר גדול בתורה ומעשים שאפשר למצא שיתפלל סליחות וימים נוראים, ושיהא בן שלשים שנים, גם שיהא נשוי (כל בו). מיהו, כל ישראל כשרים הם, רק שיהיה מרצה לקהל, אבל אם מתפלל בחזקה אין עונין אחריו אמן. וכן צריך שיוציא כל אדם בתפלתו, ואם יהיה לו שונא ומכונן שלא להוציא, גם אהביו אינם יוצאים בתפלתו (הגהות מנהגים ישנים). ויש מקומות נוהגים שהמתפלל סליחות מתפלל כל היום (כל בו):

ב ינוהגים להתענות ערב ראש השנה: הגה והמדקדקים נהגו שכל א' מתענה עשרה ימים (פרדכי סוף פרק קמא דראש השנה וריש יומא), וכן נכון לעשות. וכל אלו התעניות אין צריך להשלים, ואין קורין בהם ויחל אפלו ערב ראש השנה. וענין לעיל סימן תקס"ב סעיף ב. ואם חל ברית מילה בערב ראש השנה יכולים לאכל (בית יוסף בשם תשובה אשכנזית). ורבים נוהגין לאכל בערב ראש השנה קדם עלות השחר (מהרי"ל),

משום חקות העמים שהיו נוהגים להתענות בערב חגיגה, ויכולין לאכל בלא תנאי אחר שכן נהגו (ר"ע):

ג אין נופלים על פניהם בערב ראש השנה בתפלה אף על פי שנופלים על פניהם באשמרת בפליחות. ואין תוקעין בערב ראש השנה (מנהגים):

ד ימכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה: (ויש נוהגין לטבל בערב ראש השנה משום קרי') (כל בו) ויש מקומות נוהגין לילף על הקברות ולהרבות שם בתחנונים ונותנים צדקה לעניים (כל בו):

סימן תקפב - סדר תפילת עשרת ימי תשובה וראש השנה. ובו ט' סעיפים:

א כ"ו ימי תשובה אומר המלך הקדוש, המלך המשפט. ואם טעה או שהוא מספק, אם הוא בהמלך הקדוש חוזר לראש, ואם הוא בהמלך המשפט, אם נזכר קדם שיעקר רגליו בחזור לברכת השיבה ואומר משם ואילך על הסדר, ואם לא נזכר עד שיעקר רגליו (עין לעיל סוף סימן ק"ז) חוזר לראש (עין לעיל סימן ק"ח):

ב אם אמר האל הקדוש ותוף כדי דבור נזכר ואמר המלך הקדוש, אינו צריך לחזור. וכן הדין בהמלך המשפט:

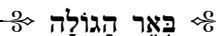
ג יבשבת בינתיים ערבית יאמר בכרפת מעין שבע המלך הקדוש. הגה והוא הדין אם חל ראש השנה בשבת. וחותרם בשל שבת לבד, וכן כשחל יום כפור בשבת (מהרי"ל מנהגים):

ד ייש נוהגים להתפלל בראש השנה ויום הכפורים בכריעה, וצריכין הם לזקף בסוף הברכות:

ה יאם לא אמר זכרנו ומי כמוך אין מחזירין אותן. הגה ואפלו לא עקר רגליו עדין רק ששים אותה ברכה (תרימת הדשן). והוא הדין אם לא אמר וכתב ובספר נמי דינא הכי (טור):

ו יאומר בתפלה ותתן לנו את יום הזכרון הזה ואינו מזכיר ראש חדש:

ז יאם חל בחל אומר יום תרועה מקרא קדש, ואם חל בשבת אומר זכרון תרועה:

ל ירושלמי שם מ שם בכבלי ט"ז (סימן תקפ) א טור בשם בעל הלכות גדולות ב שם ג כפי גרסת הבית יוסף הוא שבעה פאלול ד בכל בו איתא שמת בו עזרא הסופר ה שם (סימן תקפא) א טור בשם רב האי וכן הוא מנהג הספרדים ב טור בשם מנהג אשכנזי על סמך מדרש ר' תנחומא ולקחתם לכם ביום הראשון כו' ג שם בשם מנהג אשכנזי ד שם על סמך מדרש ר' סימון פי מי גוי גדול כו' (סימן תקפב) א מימרא דרב ברכות י"ב ומדפליג ר' אלעזר ואמר יצא שמע מנה דלרב לא יצא הראש והרי"ף והרמב"ם בפרק י מהלכות תפלה ב כרב אשי שם ל"ד וכפרוש רמב"ם והרי"ף וכן כתבו התוספות ג תשובת הרשב"א מהא דנקיט פסא דתמרא בידה וכו' ברכות י"ב וכדעת הגאונים ד ה"ר מנחם בפרק י מהלכות תפלה ה טור בשם מנהג אשכנזי ו טור בשם אביו הראש"ן וישן פתב הרמב"ם בשם הגאונים ז כו' חסדא ורבא ערובין מ' ח טור בשם רב שר שלום והראש"ן בסוף ראש השנה וכן פתב במסכת סופרים פרק י"ט

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

**אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!**

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות ראש השנה, סימן תקפב - סדר

תפלת עשרת ימי תשובה וראש השנה

ח "אינו אומר מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון וכן אינו אומר והשיאנו. ובתפלת מוסף אינו אומר ואין אנו יכולין לעלות ולראות לפניך אלא ואין אנו יכולים לעשות חובותינו לפניך, (וחזתין ודברך אמת וכו') (טור):

ט "אף על פי שכל ימות השנה מתפללים בלחש, בראש השנה ויום הכפורים נוהגין לומר בקול רם, ולהטעות לא חישבין ביון שמצויים בידם מחזורים: הגה ונוהגין שכל אחד אומר לחברו לשנה טובה תכתב (טור):

סימן תקפג - דברים שנוהגים לאכל בליל ראש השנה. ובו ב' סעיפים:

א "יהא אדם רגיל לאכל בראש השנה רוביא דהינו תלתן, פרתי, סלקא, תמרי, קרא. וכשיאכל רוביא ביאמר יהי רצון שירבו זכיותינו, פרתי, יברתו שנאינו, סלקא, יסתלקו אויבינו, תמרי, יתמו שנאינו, קרא, יקרע גזר דיננו ויקראו לפניך זכיותינו: הגה ויש נוהגין לאכל תפוח מתוך בדבש (טור) ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה (אבודרהם), וכן נוהגין. ויש אוכלים רמונים ואומרים נרבה זכיות פרמון. ונוהגין לאכל בשר שמן וכל מיני מתיקה (מרדכי דיומא):

ב "ואוכלים ראש כבש לומר נהיה לראש ולא לזנב וזכר לאילו של יצחק: הגה יש מדקדקים שלא לאכל אגוזים, שאגוז בגימטריא חטא, ועוד, שהן מרבים פיתה וניעה ומבטלים התפלה (מהרי"ל). והולכין אל הנהר לומר פסוק ותשליך במצלות ים כל חטאתינו וגו' (מנהגים), וגם נוהגים שלא

לישן ביום ראש השנה (ירושלמי), ומנהג נכון הוא:

סימן תקפד - סדר קריאת התורה בראש השנה. ובו ד' סעיפים:

א "אין אומרים הלל בראש השנה ויום הכפורים: הגה ונוהגין לומר אבינו מלפנו על הסדר ואם הוא שבת אין אומרים אותו (ר"ן פרק ב דראש השנה וריב"ש סימן תקי"ב) ומאריכים בפיוטים ותפלות עד חצות (מהרי"ל):

ב "במוציאין ב' ספרי תורה, בא' קורין ג'ה מוה' יפקד את שנה עד ויהי אחר הדברים האלה, ואם הוא שבת קורין בו ז', ומפטיר קורא בשני בפרשת פנחס ובחדש השביעי ומפטיר ויהי איש אחד מן הרמתיים עד וירם קרן משיחו: הגה ויש מקומות שנוהגים לקרות התוקע ממנון החמשה העולים לספר תורה (כל בו):

ג "בני אדם החבושים בבית האסורים אין מביאין אצלם ספר תורה אפלו בראש השנה ויום הכפורים. (ועין לעיל סוף סימן קל"ה):

ד 'מלין בין קריאת התורה לתקיעת שופר: סימן תקפה - ברבת השופר. ובו ה' סעיפים:

א "צריך לתקע מעמד: הגה ונוהגין לתקע על הבימה במקום שקורין:

ב "קדם שיתקע יברך לשמע קול שופר ויברך שהחנינו: הגה ואין חלוק בין אם יברך לעצמו או שפבר יצא ומברך להוציא אחרים, אפלו הכי התוקע מברך ב' ברכות הנזכרות (בית יוסף ותרומת הדשן). ויתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים

ותר"ת ג' פעמים: הגה וטוב לתקע בצד ימין אם אפשר לתקע בכף (מנהגים). וכן יתפף השופר למעלה, שגאמר עלה אלהים בתרועה (רוקח ומהרי"ל):

ג "אם התחיל לתקע ולא יכול להשלים ישלים אחר, ואפלו ג' או ד', ודי בכרכה שברך הראשון, והוא שיהיו שם התוקעים האחרונים בשעת ברכה. ואפלו אם ברך ולא יכול לתקע כלל, השני תוקע בלא ברכה ולא הויא ברכה לבטלה:

ד "אחר תוקע ולא ש"ץ כדי שלא יתבלבל, ואם הוא מכתח שחזור לתפלתו, רשאי לתקע: הגה ודוקא תקיעות שעל סדר התפלה אסור לש"ץ לתקע, אכל תקיעות שתוקעין מלשב דהינו קדם שמתפללין מוסף מתר לש"ץ לתקע (כל בו). ואם אין השליח צבור תוקע מלשב, ראוי שאותו התוקע יתקע גם כן על סדר הברכות, כי המתחיל במצוה אומרים לו גמור (רמב"ם וארחות חיים). ונוהגין להקרות לפני התוקע סדר התקיעות מלה במלה כדי שלא יטעה, ונכון הוא:

ה "הנוטל שכר לתקע בראש השנה או כדי להתפלל או לתרגם בשבתות וימים טובים, אינו רואה מאותו שכר סימן ברכה: סימן תקפו - דיני שופר ש"ל ראש השנה. ובו כ"ג סעיפים:

א "שופר של ראש השנה מצותו בשל איל, וכסופו. ויבדיעבד כל השופרות כשרים, בין פשוטים בין כפופים. ומצוה בכפופים יותר מבפשוטים, ושל פרה פסול בכל גונא, וכן קרני רב החיות שהם עצם אחד ואין להם מפנים זכרות, פסולים (וכן שופר מבמה"ה טמאה פסול) (ר"ן פרק ד דראש השנה):

באר הגולה

ט שם בשם רב האי י שם בשם ר"י מגרמזא ומנהג אשפנו וספר כ פסקי תוספות סוף ראש השנה [סימן תקפג] א מימרא דאב"י פרייתו ר' ע"א והוריות י"ב ב מרדכי ריש ראש השנה בשם מנהג רב האי ג טור והמרדכי דמסקתא יומא ד שם בשם מהר"מ מרוטענבורג [סימן תקפד] א מימרא דרבי אבהו ראש השנה ל"ב ב צינתיו בסימן תפ"ח ג גם זה צינתיו שם ד בריתא מגלה ל"א ופרוש הר"ן לפי ששפתיה נפקדו בראש השנה ה מרדכי בסוף פרק קמא דראש השנה מהירושלמי פרק ז דיימא ו הגהות אשר"י שם, וכתב בתרומת הדשן סימן רס"ה משום דף הסדר ברית אברהם ועקבת יצחק [סימן תקפה] א טור והגהות מימוני בשם סמ"ק משום דגרמין לכם דשופר מלכם דעמר ב הרא"ש פרק בתרא דר"ה בשם ראב"ה מהירושלמי וכן כתב רמב"ם ור"י ג מהא דאתקין ר' אבהו בקשרי ראש השנה ל"ד ד טור בשם רבנו יונה ה שם בשם ר' האי מהא דתנן ל"ב השני מתקיע ולא אמר תוקע ו מבריתא ד' פרוטות אין בהן סימן ברכה לעולם וחד מניהו שכר מתרגמנין פסחים ג' [סימן תקפו] א מימרא דר' אבהו ראש השנה ט"ז ב מימרא דר' לוי שם דף כ"ז ג משנה שם ד טור בשם הרמב"ן ה (הקשה שארי הרב ר' מרדכי קראשניק פק"ק ז"ל מהא דתנן בנדה פרק ו כל שיש לו קרנים יש לו טלפים ומשמע שם דכלי עלמא היא וכמו שכתבו התוספות בשם רבנו תם בחלין דף נ"ט, ואם כן אינה בהמה טמאה ונראה לעניית דעתי דארי שילדתו בהמה טמאה והיצא מן הטמא טמא פדתן בפרק קמא דבכורות)

ב יהגזל שופר ותקע בו יצא, אפלו לא נתאשו הפעלים ממנו:

ג תקע בשופר של עבודת כוכבים של ישראל לא יצא, שאינה בטלה עולמית וכתותי מיכתת שעורה, האכל בשל עבודת כוכבים של עובד כוכבים וכן במשמשי עבודת כוכבים של עובד כוכבים לא תקע, (ואם תקע בו) יצא, והוא שלא נתפון לזכות בו, אכל אם נתפון לזכות בו לא יצא, דהנה לה עבודת כוכבים של ישראל. (ויש מחמירין דאפלו בשל עובד כוכבים אינו יוצא אלא בנתבשל בערב יום טוב) (מדרכי) (ועין לעיל סימן תרמ"ט סעיף ג):

ד שופר של תקרבת עבודת כוכבים, אפלו היה של עובד כוכבים שתקע בו, לא יצא, משום דאינה בטלה עולמית:

ה המדר הנאה משופר, אדם אחר תוקע בו וזה יוצא ידי חובתו. לאכל אם אמר קונם לתקיעתו עלי, אסור לתקע בו אפלו תקיעה של מצוה:

ו היה קולו עב מאד או דק מאד, פשר, שכל הקולות פשרים בשופר:

ז אם נקב, יאם לא סתמו, אף על פי שגשפתנה קולו פשר, (מיהו, אם יש שופר אחר אין לתקע בזה, כי יש אומרים שאין לתקע בשופר נקוב) (כל בו ותשובת הרא"ש).

ח ואם סתמו שלא במינו, אף על פי שאינו מעכב את התקיעה לאחר סתימה, שחזר קולו לכמות שהיה בתחלה, פסול אפלו נשתיר בו רבו. ואם סתמו במינו, אם נשתיר רבו שלם ולא עכבו הנקבים שנסתמו את התקיעה אלא חזר קולו לכמות שהיה קדם שנקב, פשר, ואם חסר אחת משלש אלה, פסול. ואם הוא שעת הדחק, שאין שופר אחר מצוי, יש להכשיר בסתמו במינו אם נשתיר רבו אפלו לא חזר קולו לכמות שהיה, וכן יש להכשיר בסתמו שלא במינו אם נשתיר רבו וחזר קולו לכמות שהיה בתחלה קדם שנקב:

ח נסדק לארכו פסול, יש אומרים אפלו בכל שהוא פסול אלא אם פן הדקו הרבה בחוט או במשיחה (ונשתיר שיעור התקיעה

ממקום הקשירה ולמעלה לצד הפה) (כל בו).
ק ויש אומרים דקא ברבו. ואם דבקו, פשר, אפלו אם דבקו בדבק. ויש מי שאומר שאינו פשר אלא כשדבקו בעצמו, שחממו באור עד שנפשר וחבר קצותיו זה עם זה. שאם נסדק כלו אפלו מצד אחד פסול, האפלו חממו באור וחבר סדקיו זה עם זה:
ט נסדק לרחבו, במעוטו פשר ברבו פסול, אלא אם פן נשאר מהסדק לצד פיו שיעור תקיעה דהינו ד' גודלים, וכשנשתיר בו פן פשר אפלו אם מעכב את התקיעה. ויש מכשירים בנשתיר אפלו שלא לצד פיו:
י דבק שבירי שופרות זה עם זה ועשה מהם שופר, פסול, האפלו אם יש בשבר שפגגד פיו שיעור שופר:
יא יהוסף עליו כל שהוא, בין במינו בין שלא במינו, פסול, אפלו היה בו מתחלה שיעור שופר:
יב הפכו ותקע בו לא יצא, בין הפכו בדרך שהופכים החלוק, שהחזיר פנימי לחיצון, בין שהניחו כמו שהיה אלא שהרחיב את הקצר וקצר את הרחב והוא הדין אם תקע במקום הרחב פסול) (ר"ן פרק ב דראש השנה):
יג היה ארף וקצרו, אם נשאר בו שיעור תקיעה פשר:
יד גרדו מבפנים או מבחוץ עד ששעשאו דק מאד כמו גלד פשר:
טו לא הוציא זכרותו אלא נקב בו, פשר. לאכל אם הוציא הזכרות ועשה ממנו שופר, כגון שנקב בו, פסול:
טז צפהו זהב במקום הנחת פה, פסול, שלא במקום הנחת פה, פשר. צפהו זהב מבפנים, פסול, מבחוץ, אם נשתנה קולו מכמות שהיה, פסול, ואם לאו, פשר. יש מפרשים מקום הנחת פה הינו עבי השופר לצד פנימי שמניח שם פיו, והצד החיצון מן העבי עצמו קרוי שלא במקום הנחת פה, ויש מפרשים דעביו במקום הקצר הוא מקום הנחת פה, ושלא במקום הנחת פה הינו כל ארף השופר מצד הקצר עד צד הרחב:

ז המצירים בשופר צורות במיני צבעונים כדי לנאותו, לא יפה הם עושים, (אכל מתר לתקע בשופר עצמו צורות כדי לנאותו) (בית יוסף):

ח אם נתן זהב על עבי השופר בצד הרחב, הינו הוסיף עליו כל שהוא ופסול:

ט הרחיק את השופר ונפח בו ותקע בו, פסול:

כ נתן שופר לתוף שופר, אם הפנימי עודף על החיצון משני צדדיו ונתן הפנימי בפיו ותקע בו, פשר: הגה ולי נראה דאפלו אינו בולט בצד הרחב רק שנה לחיצון, הואיל ובולט לצד הפה תקע בפנימי יצא, פן נראה (לי) (וכן משמע מלשון הרא"ש). והוא שלא ישנה קולו במה שהוא נתון בתוף החיצון, ואם לאו פסול:

כא שופר של ראש השנה אין מחללין עליו יום טוב אפלו בדבר שיש בו משום שבות. פיצד, היה השופר בראש האילן או מעבר הנהר ואין לו שופר אלא הוא, אינו עולה באילן ואינו שט על פני המים כדי להביאו. והעל ידי אינו יהודי מתר, דהוי שבות דשבות (פרוש, אסור אמירה לאינו יהודי באסור דאורייתא הוא משום שבות, שאמרו חז"ל לשבת מזה אמירה לאינו יהודי, ובאסור דרבנן הוא שבות דשבות) ובמקום מצוה לא גזרו. (ועין לעיל סימן ש"ח):

כב אם אינו יהודי הביא שופר מחוץ לתחום, תוקעין בו. והוא הדין אם עשה אינו יהודי שופר ביום טוב, מתר לתקע בו:

כג יכול לתן בתוכו מים או יין לצחצחו, אכל מי רגלים אף בחל אסור מפני הכבוד:

סימן תקפז - דין התוקע לתוף הבור. ובו ג' סעיפים:

א התוקע בתוף הבור או בתוף המערה, אותם העומדים בתוף הבור והמערה יצאו והעומדים בחוץ, באם קול שופר שמעו יצאו, ואם קול הכרה שמעו לא יצאו, וכן התוקע לתוף חבית גדולה וכיוצא בה, אם קול שופר שמע יצא, ואם קול הכרה שמע לא יצא:

⊕ באר הגולה ⊕

ו הרא"ש מהירושלמי ז ברייתא חלין פרק ט וכמו שפרשו התוספות והרא"ש שם ט שם בתוספות והרא"ש ושאר פוסקים י שם כ מימרא דרבא שם בראש השנה ל הר"ן ושאר פוסקים ועין ביונה דעה סימן רט"ו מ ברייתא שם כ"ז ב ירושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש שם ס משנה שם וכו' נתן בברייתא שם וכלשנא קמא דר' יוחנן טור בשם הגאונים ורמב"ם בפרק א ע דעת ר"י ורא"ש שהביא הטור וכמו שכתב הרא"ש טעמו שם בפסקיו פ משנה וברייתא שם צ הרא"ש שם בשם הרמב"ן ש משנה שם וכפרוש המפרשים ת טור והרזקת בשם אביו הריב"ק א ברייתא שם וכפרוש הרא"ש דבמעוטו הוי כנקב ב הרא"ש והר"ן וסמ"ג וסמ"ק והגהות מימוני, וכן נראה מדברי הרמב"ם ג בעל העשור ורי"ן גיאות ד משנה שם ה טור ו ברייתא שם ז הרא"ש שם משום דשופר א' אמר רבמנא ולא ב' ח ברייתא שם וקרב פפא ור' מתנא שם וכפרוש א' שברא"ש וכהירושלמי ט ברייתא שם י ברייתא שם כ שם בגמרא ובירושלמי ל טור והר"ן מ שם בברייתא נ הר"ן שם ס הרא"ש שם וכן כתב הטור ע טור בשם הרמב"ן פ הרא"ש שם צ טור בשם הרמב"ן ק ברייתא שם ו הרא"ש שם ר הרא"ש שם ש משנה שם ל"ב ת טור בשם רבנו יונה וצנתינו לעיל בסימן ש"ז סעיף ה' ועין שם א הגהות אשרי בפרק בתרא דראש השנה וטור בסימן תרנ"ה בשם הרשב"א ושאר פוסקים ב משנה שם ד' ל"ב ג ברייתא שם דף ל"ג (סימן תקפז) א משנה ראש השנה כ"ו וגמרא שם ב כפרוש רש"י ורמב"ם בפרק ב'

ב יאם התחיל לתקע כבוד ועלה חוץ לכור וגמרה, יצא, שכל מה ששמע בין בפנים בין בחוץ היה קול שופר: הגה וכן אותם שהיו כבוד בתחלת התקיעה (גמרא):

ג י' השומע מקצת תקיעה שלא בחיוב ומקצתה בחיוב, או שאומר לתוקע במתעסק פון להוציאני ידי חובתי, ותקע ומשך בה שעור תקיעה, "לא יצא. ויש אומרים שיצא אי אפא שעור תקיעה בחיוב: הגה והוא הדין אם שמע מקצת התקיעה קול הברה, כגון שהיה התוקע כבוד והוא עומד בחוץ ובאמצע התקיעה יצא לחוץ (טור):

סימן תקפח - זמן תקיעת שופר. וכו' ה' סעיפים:

א "זמן תקיעת שופר ביום ולא בלילה, ומצותה משעת הנגן החמה ואילך. ואם תקע משעלה עמוד השחר, יצא. וואם שמע מקצת תקיעה קדם שעלה עמוד השחר ומקצתה אחר שעלה עמוד השחר לא יצא: הגה ואם היה שעור תקיעה בפה ששמע ביום, נתבאר סימן תקפ"ז סעיף ג':

ב ישמע ט' תקיעות בט' שעות ביום יצא, ואפלו הם מט' בני אדם, תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה. ויש אומרים דדוקא בשלא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי באותה כבא:

ג ישמע ט' תקיעות מט' בני אדם שתקעו כלם כאחד, לא יצא, שאין כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה: הגה ואם שנים תקעו כא' כל הסדר, ואפלו אחד תקע בחצוצרות יצא, דיהיב דעתה על השופר (הנהגות אשרי וגמרא פרק ראיהו בית דין):

ד יהיה זה צריך פשוטה ראשונה וזה צריך פשוטה אחרונה, תקיעה אחת מוציאה את שניהם:

ה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר: הגה ואסור לטלטלו אם לא לצורך גופו ומקומו (אור זרוע והנהגות אשרי סוף פרק במה מדליקין):

סימן תקפ"ט - מי הם הראויים לתקיעת שופר. וכו' ט' סעיפים:

א אכל שאינו מחייב בדבר אינו מוציא

אחרים ידי חובתו:

ב יחפש שוטה וקטן פטורים. וחרש יאפלו מדבר ואינו שומע אינו מוציא, דכיון דאינו שומע לאו בר חיובא הוא: הגה אכל שומע ואינו מדבר מוציא אחרים ידי חובתם (בית יוסף):

ג יאשה פטורה, משום דהוי מצות עשה שהזמן גרמא:

ד יאנדרוגינוס מוציא את מינו. טמטום אפלו את מינו אינו מוציא:

ה ימי שחציו עבד וחציו פן חורין אינו מוציא אפלו עצמו, וצריך שיתקע לו פן חורין להוציאו:

ו יאף על פי שנשים פטורות יכולות לתקע, וכן אחר שיצא כבר יכול לתקע להוציאן, אכל אין מברכות, ולא יברכו להן: הגה והמנהג שהנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא על פן גם כאן תברכה לעצמן, אכל אחרים לא יברכו להן אם כבר יצאו ואין תוקעין רק לנשים, אכל אם תוקעין לאיש המחייב מברכין לו אף על פי שבר יצאו, כמו שנתבאר סימן תקפ"ה סעיף ב' הגה א' (ר"ע):

ז ימדד הנאה מחברו מתר לתקע לו תקיעה של מצוה, ודוקא בשהוא תוקע מאלו להוציאו, אכל אם אמר לו המדד תקע והוציאני, אסור: הגה ואם אמר קונם תקיעותי עלי, בכל ענין אסור (ר"ן):

ח ילמתעסק בתקיעת שופר להתלמד לא יצא ידי חובתו, וכן השומע מן המתעסק לא יצא, וכן התוקע לשורר ולא נתפון לתקיעת מצוה לא יצא. ונתפון שומע לצאת ידי חובתו ולא נתפון התוקע להוציאו, או שנתכונן התוקע להוציאו ולא נתפון השומע לצאת, לא יצא ידי חובתו עד שיתפון שומע ומשמיע:

ט ימי שתקע ונתפון להוציא כל השומע תקיעתו ושמע השומע ונתפון לצאת ידי חובתו, אף על פי שאין התוקע מתפון לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו, יצא, שהרי נתפון להוציא לכל מי שישמענו. לפיכך מי שהיה מהלך בדרך

או יושב בתוף ביתו ושמע תקיעות מש"צ, יצא אם נתפון לצאת, שהרי ש"צ מכון להוציא את הרבים ידי חובתם:

סימן תקצ - סדר הראוי לתקיעת שופר. וכו' ט' סעיפים:

א יפמה תקיעות חייב אדם לשמע בראש השנה, תשע, לפי שגמרא תרועה ביובל ובראש השנה ג' פעמים, וכל תרועה פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה, ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חודש השביעי אחד הן, בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יובל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם, תר"ת תר"ת תר"ת:

ב יתרועה זו האמורה בתורה, נסתפק לנו אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד, לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקע תשר"ת ג' פעמים ותש"ת ג' פעמים ותר"ת ג' פעמים:

ג ייש אומרים ששעור תקיעה פתרועה, ושעור תרועה פשלושה זכבות, ודחינו ג' כחות בעלמא כל שהוא, והם נקראין טרומיטין. וולפי זה צריך לזהר שלא אומרים דאין לחוש אם האריך בשברים קצת, ובלבד שלא יאריך יותר מדאי, (וכן נוהגין) (מרכיז והנהגות אשרי פרק י"ט). שאם פן יצא מפלל שבר ונעשה תקיעה, וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת יותר מבשל תש"ת ובשל תש"ת יותר מבשל תר"ת, ומיהו, אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש, שאין לה שעור למעלה, וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שצריך, וכן אם מוסיף על ג' שברים ועושה ד' או ה' אין לחוש. ויש אומרים ששעור יבכא ג' טרומיטין, ושעור תרועה פשלושה יבכות שהם ט' טרומיטין, ושעור תקיעה גם פן תשעה טרומיטין פתרועה, ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשברים, וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת פשעור י"ב טרומיטין. ומי שלא האריך בתקיעה פשעור הזה והאריך בשברים, לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר:

באר הגולה

ג מימרא דרבא שם ד רבנו ירמיה ה שם בשם יש אומרים ושפן עקר ושלחה נראה שהספדים הרא"ש וכן פתב השור בשם בעל העשור ו שם בשם יש אומרים וכן פתב השור [סימן תקפ"ח] א משנה מגלה כ' ב מימרא דרבה ראש השנה כ"ח ג מימרא דר' יוחנן ובריתא שם ל"ד וברגסת הר"ף ד הרב המגיד בפרק ג בשם הרמב"ן ושלחה נתפון רמב"ם שם ה שם בבריתא וברגסת הרא"ש והרמב"ם ושאר פוסקים ו' וירושלמי בפרק ב' דמגלה והביאו הר"ן שם בראש השנה ז משנה ראש השנה כ"ט [סימן תקפ"ט] א שם במשנה ב שם ג כל בו ורשב"ץ ד משנה קדושין כ"ט ה בריתא ראש השנה שם ו מימרא ובריתא שם ז בריתא ל"ג וקאוקימתא דאב"י דר' יוסי ור' שמעון היא וכן פסק הרא"ש בשם רבנו חננאל ורוב המגיד בשם רשב"א בשם הראשונים וכן פסק הר"ן ממה שאמרין גדול המצוה ועושה וכו' מדקאמר גדול שמע מנה דאינו מצוה ועושה נמי יש לו שבר ח טור בשם אבי העזרי והרא"ש ט הרמב"ם והנהגות בשם רש"י וסמ"ג והאגור בשם רבי ישעיה י מימרא דרב שם כ"ח כ ר"ן ל משנה שם ל"ב מ מסקנת הגמרא שם נ כרבי ירמיה שם וכו' יוסי בריתא שם כ"ט דמצות צריכות פונה ס משנה שם כ"ו [סימן תקצ] א משנה וברגסת הראש השנה ל"ג ב בריתא שם דפליגי אמתניתין וכדאמרינן רבי אבהו שם ג שם במשנה קאוקימתא דאב"י ובריתא ד טור בשם רש"י שם ה התוספות והרא"ש שם ו שם בשם הריב"ש והרשב"א

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ה ואין אומרים פסוק במלכות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פרעניות של ישראל, ואין אומרים פסוק זכרונות של יחיד:

ו י"ש קורים תגר על מה שנוהגים להשלים פסוקי שופרות בפסוק וביום שמחתכם, שאין מזכיר בו שופר אלא הצוצרות, וזה"ל "והרא"ש והר"ן כתבו לקיים המנהג:

ז יוצאת יצחק היום לזרעו תזכר, כך היא הנסחא המפורסמת, והמדקדק לומר לזרע יעקב תזכר משנה מטבע שטבעו חכמים בכרכות, ואינו אלא טועה: הגה ואומרים עלינו ומלך, והש"י מוסף אחילה ושאר פייטנים, כל מקום לפי מנהגו (טור):

ח ללא יתפלל ביחיד תפלת מוסף בראש השנה עד אחר ג' שעות היום:

סימן תקצב - תפלת מוסף בקול רם וסדר התקיעות. ובו ד' סעיפים:

א אמחזיר ש"ץ התפלה, ותוקעין על סדר הברכות למלכות, בתשרית פעם א' ולזכרונות תש"ת ולשופרות תר"ת. ידעכו נוהגים לתקע למלכות תשרית ג' פעמים ולזכרונות תש"ת ג' פעמים ולשופרות תר"ת ג' פעמים: הגה ויש אומרים שתוקעים תשרית למלכות פעם אחת וכן לזכרונות וכן לשופרות (טור בשם רבנו תם ומנהגים), וכן המנהג במדינות אלו. ונהגו לומר כל פעם אחר שתקעו היום הרת עולם וארשת (מהר"ל), ואפלו בשבת שאין תוקעין אומרים היום הרת עולם, אכל לא ארשת (מנהגים):

ב יחיד אינו מפסיק לתקע בברכות ואפלו יש לו מי שיתקע לו. הגה אלא תוקעים לו קדם שיתפלל מוסף, ואין צריך לתקע לו שנית (כל בו ובית יוסף בשם ארחות חיים):

לתקיעה, או לאחר שתקע ג' שברים שתק והפסיק ואחר כך תקע שברים אחרים ואפלו שבר אחד, בכל אלו הוי הפסק והפסיד גם תקיעה ראשונה:

ט אם תקע שני תשרית או ב' תש"ת או שני תר"ת כהגן וטעה בשלישי, אין צריך לחזר אלא לאחרון שטעה בו. אם תקע בצד הרקב של השופר לא יצא: הגה ואחר שתקעו אמר הש"ץ פסוק אשרי העם יודעי תרועה, ואשרי, ומחזירין הספר למקומו:

סימן תקצא - סדר תפלת מוסף ביחיד. ובו ח' סעיפים:

א יתפללו הצבור בלחש תפלת מוסף ט' ברכות ויש"ץ יתפלל גם כן עמיהם בלחש:

ב המנהג פשוט בכל בני ספרד שאין מזכירין פסוקי קרבן מוסף קלל: הגה והמנהג הפשוט באשכנז ובגלילות אלו לומר פסוקי מוסף ראש השנה, ואין אומרים פסוקי מוסף ראש חודש, אלא אומרים מלבד עלת החודש ומנחתה ועלת התמיד וכו', ושני שעירים לכפר ושני תמידין להלכתן (טור). ואומרים גם כן מוספי יום הזכרון (ר"ן סוף ראש השנה ורבנו ירמיהו וכל בו):

ג צריך לומר, את מוספי יום הזכרון, כדי לכלל גם מוסף ראש חודש. וגם ביום שני יאמר את מוספי:

ד האומרים עשרה פסוקים של מלכות וי של זכרונות וי של שופרות בכל ברכה, ג' מהם של תורה, ג' של כתובים, ג' של נביאים וא' של תורה, ואם רצה להוסיף על אלו י', רשאי: (ומיהו, אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר ובתורתך כתוב לאמר, יצא) (טור):

המשך הלכות ראש השנה, סימן תקצ - סדר הראוי לתקיעת שופר

ד ישלשה שברים צריך לעשותם בנשימה אחת, אכל ג' שברים ותרועה דתשרית י"ש אומרים שאין צריך לעשותם בנשימה אחת, והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מפדי נשימה. ויש אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת. וירא שמים יצא ידי כלם, ובתקיעות דמישב יעשה בנשימה אחת ובתקיעות דמצמד יעשה כב' נשימות: הגה והמנהג הפשוט לעשות הכל כב' נשימות, ואין לשנות:

ה אם תקע תר"ת בנשימה אחת, יצא, ליש מי שאומר שלא יצא:

ו אם האריך בתקיעה אחרונה של תשרית כשעור שתי תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשרית ובשביל הראשונה של תש"ת, לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת, ויש אומרים שאפלו בשביל אחת לא עלתה לו: הגה ואם תקע תקיעה אחת בין ב' סדרים, והתנה שאיזה מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה, יצא (בית יוסף):

ז אם טעה בתשרית ואחר שתקע ב' שברים טעה והתחיל להריע, אם נזכר מיד יתקע שבר אחר, ואם לא נזכר עד שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע, אלא חזר ותוקע ג' שברים ומריע ותוקע, אכל אם ארע בתש"ת או תר"ת, הפסיד גם תקיעה ראשונה:

ח אם הפסיק בתרועה בין תקיעה לשברים או שהפסיק בשברים בין תרועה לתקיעה, וכן אם הריע שתי תרועות זו אחר זו, או שתקע אחר התרועה תקיעה פמתעסק שלא לשם תקיעה והפסיק בה בין תרועה

באר הגולה

ז טור בשם ר"מ ח שם בשם רבנו תם ורב המפרשים ורב המגיד לזעת רמב"ם ושאר פוסקים ט שם בשם הרי"ף גאות והרא"ש והרמב"ן י תרומת הדשן כ ירושלמי והרא"ש לזעת הטור והר"ן ל ר"י בשם הרא"ש וקצת מפרשים מ משנה שם ל"ג רמב"ם בפרק ג' ורמב"ן ורשב"א נ טור בשם הירושלמי ס שם בשם מעשה במגנצא ע שם בשם הרמב"ן פ שם בשם הרא"ש צ מהא דאתקף רב צוריא שם ל"ד ק טור בשם רמב"ן מהתוספתא ד שם בשם הרמב"ן ש ר"ן מהירושלמי (סימן תקצא) א טור וכן כתב הרא"ש בתשובה כלל ד' סימן י"ט ב הריב"ש בתשובה ג טור ד ר"ן ור"י ושכן היו נוהגים גדולי הדור ה משנה וגמרא ראש השנה ל"ב ו משנה שם ז בריתא שם ח טור בשם רמב"ן והר"ף גאות וכן כתב הר"ן בשם הרשב"א ט שם י בשם הרא"ה והרמב"ם בסדר תפלתו כ ריב"ש בתשובה ל מיקרא דר' יוסף מסכת עבודה זרה ד' (סימן תקצב) א ממשמעות המשנה ראש השנה ל"ג ב הרי"ף והרמב"ם בפרק ג ג בית יוסף ד בריתא שם

ג הלא ישיח, לא התקע ולא הצבור, בין תקיעות שמלישב לתקיעות שמעמד (מיהו, בענין התקיעות והתפלות אין הפסק) (פרדכי ומהר"ל), ואם סח דברים בטלים אין צריך לחזר ולברך (טור), ואין צריך לומר שלא ישיחו בין ברכה לתקיעות אם לא בענין התקיעות:

ד יזה שתוקע כשהו יושבין תוקע על סדר הפרכות: הגה ומיהו, אינו מעכב ויכול אחר לתקע, אלא שראוי לעשות כן, וכבר כתבתי לעיל סימן תקפ"ה:

סימן תקצג - אם הפרכות והתקיעות מעכבות זו את זו. ובו ב' סעיפים:

א "ברכות של ראש השנה ויום הכפורים מעכבות זו את זו, שאם אינו יודע בלם לא יאמר מה שידוע מהם, אלא לא יאמר כלום:

ב וכן תקיעות מעכבות זו את זו. והני מלי שאינו יודע אלא מקצת הסימן שלא יעשה אותו מקצת שידוע, גאבל תשר"ת תש"ת תר"ת אין מעכבין זה את זה, ואם ידע לעשות אחד מהם או שנים, עושה: הגה אבל הפרכות אין מעכבין התקיעות וכן התקיעות אין מעכבין הפרכות ואינה מהם שידוע יעשה (טור), וכן סדרן אינו מעכב (ר"ן סוף ראש השנה), ואם התפלל קדם שתקע, נצא:

סימן תקצד - יחיד שלא התפלל אין חבירו מוציא. ובו סעיף אחד:

א "יחיד שלא תקע, חבירו יכול לתקע לו להוציאו ידי חובתו, אבל יחיד שלא התפלל ט' ברכות, אין חבירו יכול להוציאו: הגה ויש חולקין ואומרים דאם לא יכול להתפלל, חבירו יכול להוציאו בתפלתו. (ר"ן סוף ראש השנה ופרדכי והגהות אשרי בפרק קמא דראש השנה):

סימן תקצה - מי שאינו בקי לא בתקיעות ולא בתפלה. ובו סעיף אחד:

א "מי שאינו בקי בתקיעות ולא בסדר תפלת מוסף ולפניו שתי עירות, באחת בקיאים

בתקיעות ולא בתפלת מוסף ובאחת בקיאים בתפלת מוסף ולא בתקיעות, הולך למקום שבקיאים בתקיעות, אפלו של מוסף ודאי ושל תקיעות ספק: הגה מיהו, אם יכול לילך למקום המתפללים ויש שהות ביום שישמע אחר כך התקיעות במקום שתוקעין, יקם שתי המצות, דכל היום כשר לתקע. (בית יוסף בשם ירושלמי):

סימן תקצו - ובו סעיף אחד:

א "לאחר התפלה מריעים תרועה גדולה בלא תקיעה: הגה ויש מקומות נוהגין לחזור ולתקע ל' קולות (מנהגים ישנים), ולאחר שיצאו בנה שוב אין לתקע עוד בחנם. אבל קטן אפלו הגיע לחנוך מתר לומר לו שיתקע, (המגיד פרק ב מהלכות שופר) ומתר לו לתקע כל היום (אור זרוע דראש השנה):

סימן תקצז - אם מתר להתענות בראש השנה. ובו ג' סעיפים:

א "אוכלים ושותים ושמיחים, ואין מתענין בראש השנה ולא בשבת שובה, באמנם לא יאכלו כל שבועם למען לא יקלו ראשם ותהיה יראת ה' על פניהם:

ב ייש מקומות שקבלה בידם שכל מי שרגיל להתענות בראש השנה ומשנה רגילותו ואינו מתענה אינו משלים שנתו. הגה ומי שאינו נרא לנפשו אין צריך להתענות כל ימיו (כל בו ומנהגים). רק צריך התרה כמו שאר נדר (כל בו):

ג המתענה פעם אחת בראש השנה תענית חלום, אם היה ביום ראשון צריך להתענות שני הימים כל ימיו, ואם היה ביום שני יתענה כל ימיו יום שני בלבד: הגה ואין צריך למיתב תענית לתעניתו, דהא יש אומרים דמצוה להתענות בראש השנה (תרומת הדשן סימן רע"ה). ואין אומרים ענגו בראש השנה כמו שאין אומרים אותו ביום הכפורים (הגהות במנהגים):

סימן תקצח - ובו סעיף אחד:

א "ראש השנה שחל להיות בשבת אומרים צדקתך במנחה: הגה ויש אומרים שלא

לאמרו (ר"ן סוף ראש השנה ומנהגים), וכן אנו נוהגים:

סימן תקצט - ובו סעיף אחד:

א "ליל ראש השנה שחל להיות במוצאי שבת אומרים ותודיענו:

סימן תר - ביצה שנוצדה בראש השנה ודני הקדוש. ובו ג' סעיפים:

א "ביצה שנוצדה ביום טוב הראשון וכן מה שנוצד בו וכן מה שנתלש בו, אסור בשני: הגה וכבר נתבאר לעיל סימן תקי"ג סעיף ה' וסימן תקט"ו:

ב בקדוש ליל שני (ילבש בגד חדש והגהות מימוני פרק כ"ט מהלכות שבת) או במניח פרי חדש ואומר שהחנינו. ואם אין מצוי (בגד חדש או) פרי חדש, יעם כל זה יאמר שהחנינו:

ג יאם חל יום ראשון בשבת אומרים שהחנינו בשופר ביום שני. הגה ויש אומרים לאמרו אפלו אם חל יום ראשון בחל, וכן המנהג במדינות אלו. (הגהות מימוני הלכות שופר):

סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה. ובו ב' סעיפים:

א ביום שני (מתפללים כמו ביום ראשון) (טור) "וקורים מןהאלהים נסה את אברהם עד סוף סדרא, ומפטיר קורא כמו אתמול, ומפטיר בירמיה פה אמר ה' מצא חן במדבר עד הבן יקיר לי אפרים. יובמוצאי ראש השנה מבדילין כמו במוצאי שבת, אלא שאין מברכין על הבשמים ועל האש:

ב גאף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

סימן תרב - סדר ימי תשובה. ובו סעיף אחד:

א "בכל הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים מרבים בתפלות ותחנונים: הגה ואומרים אבינו מלכנו ערב ובקר, מלבד

⊕ באר הגולה ⊕

ה הרי"ף והרא"ש שם בשם ריש מתיבא והרמב"ם בפרק ג ורמב"ם שם [סימן תקצג] א ברייתא ראש השנה ל"ד ב שם בברייתא ג הר"ן וכן משמע מדברי הרא"ש ז"ל [סימן תקצד] א ברייתא ראש השנה ל"ד ב אפלו הוא בור אין הסופר מוציא בתפלה טור בשם הרי"ף גאות ורב שריא [סימן תקצה] א ברייתא ראש השנה ל"ד [סימן תקצו] א טור בשם רב עמרם [סימן תקצז] א טור בשם רב האי והרי"ף גאות וכן כתב הרא"ש בפסקיו סוף ראש השנה והפרדכי בתחלה והגהות מימוני פרק א ומהמדרש שצינתי לעיל בסימן תקפ"א ב אגדה ג אגור ד הגהות מימוני והאגור בשם אגדה שקבלה מקדמונינו ה תרומת הדשן סימן רע"א [סימן תקצח] א טור בשם רב עמרם והכל בו בשם רב האי [סימן תקצט] א טור בשם אבי העזרי וכן כתב הרא"ש בסוף ראש השנה [סימן תר] א מימרא דרב ושמאל ביצה ג' ויברא דף ד' ב טור בשם אבי הרא"ש ומהר"מ מרוטנבורג משום דאיפא פלגתא בין גדולי הפוסקים והגאונים אם יש לברך שהחנינו ג האגור פדעת רש"י ורשב"ם והעשור ד טור [סימן תרא] א ברייתא מגלה ל"א ב טור וצינתי לעיל בסימן תצ"א ג הרי"ף בפרק קמא דביצה והרמב"ם בפרק ה' מהלכות קדוש ויברך א מהלכות יום טוב [סימן תרב] א טור שם ובסימן תקפ"א

בשבת (טור). ואפלו אם חל מילה שאין אומרים תחנון, אפלו הכי אומרים אבינו מלכנו (מנהגים). ואומרים בכל יום ג' פעמים ודוי קדם עלות השחר, מלבד בערב יום כפור שאין אומרים אותו אלא פעם אחת (רוקח). ואין נוהגין חרם וכן אין משיביעין אדם בבית דין עד אחר יום כפור (מהרי"ל). אין מקדשין הלכנה עד מוצאי יום כפור. ושבת שבין ראש השנה ליום כפור המנהג לומר בו צדקה וצדקה:

סימן תרג - ובו סעף אחר:

א אף מי שאינו נוהג מפת של פותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזהר: הגה ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם ב' ימי תשובה. וספק עברה צריך יותר תשובה מעברה ודאית, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן קרבן אשם תלוי הצריך להיות יותר ביקר מחטאת. (ד"ע ורבנו יונה ריש ברכות):

הלכות יום הכפורים

סימן תרד - סדר ערב יום

הכפורים. ובו ב' סעיפים:

א מצוה לאכל בערב יום הכפורים ולהרבות בסעודה: הגה ואסור להתענות בו אפלו תענית חלוס (מהרי"ל). ואם נדר להתענות בו, עין לעיל סימן תק"ע סעיף ב:

ב אין נופלים על פניהם בערב יום

הכפורים: הגה גם אין אומרים למנצח ומזמור לתודה (מנהגים). גם אין אומרים קדם עלות השחר הרבה סליחות, ויש מקומות נוהגים להרבות בסליחות, והכל לפי המנהג. ולענין אמירת אבינו מלכנו בערב יום כפור יש בו מחלקת בין אחרונים, ומנהג עירי שלא לאמרו, כי אם כשחל יום כפור בשבת שאין אומרים בו אבינו מלכנו, אז אמרינן אותו ערב יום כפור שחרית:

סימן תרה - מנהג בפרות בערב

יום הכפורים. ובו סעף אחר:

א מה שנוהגים לעשות בפרה בערב יום

כפור לשחט תרגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים, יש למנע המנהג: הגה ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה, וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים, וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות פי הוא מנהג ותיקין. ונוהגין לקח תרגול זכר לזכר, ולקבץ לוקחין תרגולת (בית יוסף בשם תשב"ץ). ולוקחין למערכת ב' תרגולים, אולי תלד זכר. ובוחרין בתרגולים לבנים, על דרך שגאמר אם יהי חטאיכם פשנים פשגל לבינו. ונהגו לתן הכפרות לעניים או לפדותן במקמון שנותנים לעניים (מהרי"ל). ויש מקומות שנוהגין לילף על הקברות ולהרבות בצדקה, והכל מנהג יפה. ויש להסמיך שחיטת הכפרות מיד לאחר שהחזירו עליו וסומך ידיו עליו, דמות הקרבן. וזרקין בני מעיהם על הגגות או בחצר, מקום שהעופות יכולין לקחת משם. (טור):

סימן תרו - שיפוס אדם חברו בערב

יום הכפורים. ובו ד' סעיפים:

א עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שיפסיקנו, ואפלו לא הקניטו אלא בדברים צריף לפיטו. ואם אינו מתפייס בראשונה, יחזור וילף פעם שניה ושלישית יובכל פעם יקח עמו ג' אנשים. ואם אינו מתפייס בג' פעמים, אינו זקוק לו. (מיהו, יאמר אחר כך לפני י' שבקש ממנו מחילה) (מרדכי דיומא ומהרי"ל). ואם הוא רבו, צריך לילף לו כמה פעמים עד שיתפייס: הגה והמוחל לא יהיה אכזרי מלמחל (מהרי"ל), אם לא שמכונן לטובת המבקש מחילה (גמרא דיומא). ואם הוציא עליו שם רע אין צריך למחל לו (מרדכי וסמ"ג והגהות מימוני פרק ב מהלכות תשובה ומהרי"ו):

ב אם מת אשר חטא לו, מביא י' בני אדם

ומעמידם על קברו ואומר חטאתי לאלהי ישראל ולפלוני זה שחטאתי לו (ונהגו לבקש מחילה בערב יום כפור. מרדכי דיומא):

ג יתקנת קדמונינו וחרם, שלא להוציא שם רע על המתים:

ד יכול לטבל וללקות מתי שירצה, רק שיהיה קדם הלילה. ואינו מברך על הטבילה: הגה ואין צריך לטבל רק פעם אחת בלא ודוי משום קרי. והוא הדין דהטלת ט' קבין מים נמי מהני (מהרי"ו וכל בו ותשב"ץ). מי שמת לו מת בין ראש השנה ליום הכפורים מטר לרחץ ולטבל בערב יום כפור, דיום כפור מבטל שבועה (מהרי"ל הלכות שמחות), אף על פי שנהגו שלא לרחץ כל שלשים, טבילת מצוה מטר. (דעת עצמו):

סימן תרו - סדר הודוי במנחה

בערב יום כפור. ובו ו' סעיפים:

א צריך להתודות במנחה קדם סעודה המפסקת: הגה ויחיד אומר אחר שגמר תפלתו ושלית צבור אומר ביום כפור בתוף התפלה. (טור):

ב אין צריך לפרט החטא. ואם רצה לפרט,

הרשות בידו. ואם מתודה בלחש, נכון לפרט החטא: הגה אבל כשמתפלל בקול רם או ש"ץ כשחזור התפלה אין לפרט החטא. ומה שאומרים על חטא בסדר א' ב' לא מקרי פורט, הואיל והכל אומרים בשנה אינו אלא כנסח התפלה. (ד"ע):

ג צריך להתודות מעמד. ואפלו כי שמע

לה מש"צ והוא התודה כבר, צריך לעמד: הגה ויחזור ויתודה עם הש"ץ (ר"ן פרק ב דראש השנה). ועקר הודוי הוא אבל אנחנו חטאנו (טור):

ד העונות שהתודה עליהם ביום הכפורים

שעבר ולא שנה עליהם, אפלו הכי יכול לחזור ולהתודות עליהם:

ה בתפלת מנחה ערב יום הכפורים יאינו

חותם בודוי שאחריה: הגה ואין הש"ץ מחזיר הודוי במנחה, אלא מתפלל י"ח כבשאר ימות השנה (טור ומרדכי עין סוף סימן תרי"ד), ואין אומרים אבינו מלכנו וכל שכן תחנון:

באר הגולה

[סימן תרג] א טור בשם אבי העזרי מהירושלמי [סימן תרד] א תני היא בר רב ברכות ח' וביומא פרק א ובכמה דוכתי וממדרש מעשה דחייט אחד שהביא הטור ב רוקח [סימן תרה] א הרשב"א בתשובה וארחות חיים בשם הרמב"ן [סימן תרו] א משנה יומא פרק ה ב מפנה עבדי שם בגמרא פ"ו ג מימרא דרב חסדא שם ד שם מצבדא דר' לר' תנינא ה מימרא דר' יוסי בר תנינא שם ו מרדכי שם ושיש סמך לזה מהתנחומא פרשת ואתחנן ז כל בו ותשב"ץ בשם הר"מ ח שם והטור בשם אבי הרא"ש [סימן תרו] א ברייתא יומא פ"ו וכתבתיים ב ברייתא שם וכו' עקיבא הרי"ף והרא"ש ג בית יוסף ד מהא דשמואל שם ה ברייתא שם וכו' אליעזר בן יעקב רמב"ם בפרק ב מהלכות תשובה והטור בשם אבי הרא"ש וקרוקח ו טור פיון דיאפיא פלגתא דרבנותא

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

ולאמו שמתו (כל בו) וכן נכון, וכן פתבו מקצת רבנותא. ואם פבו גרות אלו ביום הפפורים, אין לומר לאינו יהודי שיתחזר וינדליקם (מהרי"ל ומהרי"ו). מי שפכה גרו ביום פפור, יחזר וינדליקנו במוצאי יום פפור, ואל יכבנו עוד אלא יניחנו לךלק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה במוצאי יום פפור גרו, לא הוא ולא אחר, כף נמצא במנהגים ישנים. ויש אומרים שיש להציע השלחנות ביום פפור כמו בשבת (מרדכי ומנהגים), וכן נוהגין. יש שנהגו ללבש בגדים לבנים נקיים ביום פפור דגמת מלאכי השרת, וכן נוהגין ללבש הקיטל שהוא לבן ונקי, גם הוא בגד מתים, ועל ידי זה לב האדם נכנע ונשבר (ד"ע מהנהגות מימוני פרק ז ושביבת עשור):

סימן תריא - שליל יום הפפורים דינו ביומו. ובו ב' סעיפים:

א יום הפפורים לילו ביומו לכל דבר. ומה הם הדברים האסורים בו, מלאכה, אכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המטה. ואין חיוב ברת אלא על מלאכה ואכילה ושתיה:

ב יכל מלאכה שחייבים עליה בשבת חייבים עליה ביום פפור, וכל שבשבת פטור אבל אסור, גם ביום הפפורים כן, אלא שבשבת זדונו בסקילה ויום הפפורים זדונו בכרת. וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביום הפפורים. והתירו לקנב ירק ולפצע אגוזים מן המנחה ולמעלה כשהל בחל. והאידינא נהגו לאסור: הגה אם נפלה דלקה ביום הפפורים, מתר להציל סעדה אחת לצרף לילה כמו שמציל בשבת לסעדת מנחה (ר"ן פרק כ"ט). וכבר נתבאר סימן של"ד כיצד נוהגים בזמן הזה בדלקה בשבת, והוא הדין ביום פפור. ונהגו שהתינוקות משחקים באגוזים (אגדה ומהרי"ל) ואין למחות בנדם אפלו קדם

ג יאם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול, יכול לחזור ולאכל כל זמן שלא קבל עליו התענית: הגה ועין לעיל סימן תקנ"ג דאם קבל בלב לא הוי קבלה:
ד בערב יום הפפורים אין לו לאכל אלא מאכלים קלים להתעבל, כדי שלא יהא שבע ומתנאה בשיתפלל: הגה וכן אין אוכלים דברים המחממים את הגוף, שלא יבא לידי קרי, וכן אין לאכל מאכלי חלב, שמרבים זרע, אף בסעדת שחרית נוהגין לאכלן. (מהרי"ל):

סימן תרט - הטמנת חמין בערב יום פפור. ובו סעיף אהד:

א מתר להטמין חמין מערב יום הפפורים למוצאי יום הפפורים: הגה ויש אומרים שאין להטמין ביום הפפורים (עין בטור), וכן המנהג במדינות אלו (מהרי"ל):

סימן תרי - הדלקת הגרות ביום פפור. ובו ד' סעיפים:

א מקום שנוהגים להדליק גר בליל יום הפפורים מדליקין, מקום שנהגו שלא להדליק אין מדליקין. (ואם יש לו גר בבית חייב להדליק בחדר ששוכב שם, כדי שלא יבא לידי תשמיש עם אשתו מאחר שרואה אותה אצל הגר שבביתו) (מהרי"ל).
ב יאם חל להיות בשבת חייבין הכל להדליק: הגה ומכרכין להדליק גר של שבת ושל יום הפפורים:

ג ייש מי שאומר שמכרף על הדלקת גר יום הפפורים: הגה וכן המנהג במדינות אלו:
ד יכל מקום מדליקין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ועל גבי החולים:

ה נוהגים בכל מקום להרבות גרות בבתי כנסיות ולהציע בגדים נאים בבית הכנסת: הגה ונוהגים שכל איש גדול או קטן עושין לו גר (מרדכי, ומהרי"ו), גם גר נשמה לאביו

המשך הלכות יום הכיפורים, סימן תרז - סדר היודי במנחה בערב יום כיפור

ו יכל הקהל לוקים מלקות ארבעים אחר תפלת המנחה, שמתוף כף יתן אל לבו לשוב מעברות שבידו: הגה ונהגו שהנלקה אומר ודוים בשעה שנלקה, והמלקה אומר והוא רחום יכפר עון וגו' שלשה פעמים, שהם ל"ט תבות, כנגד ל"ט מכות (מנהגים). ונהגו להלקות ברוצעה כל דהו, דאינו רק זכרון למלקות, ויקח רצועה של עגל, על דרך שצאמר ידע שור קנהו (כל בו). והנלקה לא יעמד ולא ישב, רק מטה (מנהגים), פניו לצפון ואחוריו לדרום (מהרי"ל). יום הפפורים אינו מכפר אלא על השבים המאמינים בכפרתו, אבל המבעט בו ומחשב בלבו מה מועיל לי יום פפור זה, אינו מכפר לו (רמב"ם פרק ג מהלכות שנגות):

סימן תרח - סדר סעדה המפסקת. ובו ד' סעיפים:

א אוכלים ומפסיקים קדם בין השמשות, שצריך להוסיף מחל על הקדש. בתוספות זה אין לו שעור, אלא קדם בין השמשות, שזמנו אלה ות"ק אמה קדם הלילה, צריך להוסיף מחל על הקדש מעט או הרבה:

ב ינשים שאוכלות ושותות עד שחשכה והן אינן יודעות שמצוה להוסיף מחל על הקדש, אין ממחין בידן כדי שלא יבואו לעשות בידן: הגה והוא הדין בכל דבר אסור אמרינן מוטב שיהיו שוגגין ולא יהיו מזידין, ודוקא שאינו מפרש בתורה אף על פי שהוא דאורייתא, אבל אם מפרש בתורה, מוחין בידם (ר"ן פרק ד דביצה ורא"ש בשם העטור). ואם יודע שאין דבריו נשמעין לא יאמר ברבים להוכיחן רק פעם אחת, אבל לא ירבה בתוכחות מאחר שידע שלא ישמעו אליו, אבל ביהודי חייב להוכיחו עד שיכנו או יקללנו. (ר"ן סוף פרק הבא על יבמות):

באר הגולה

ז שם בשם מנהג אשכנז וכן כתב הרא"ש שם והכל בו [סימן תרח] א ברייתא יומא פרק ח ב הרא"ש שם ועין במה שצינתי בסימן רסא ג רמב"ם בפרק א מהלכות שביתת עשור מהא דשבת קמ"ח וביצה ל' ד הרא"ש שם ועין במה שצינתי בסימן תקנ"ג כל בו בשם הר"מ [סימן תריז] א טור [סימן תריז] א משנה פסחים ג"ג ב ברייתא פסחים שם וכו' שמעון בן אלעזר וכפורש הרמב"ם ג טור בשם אביו הרא"ש ד משנה שם בפסחים ה טור וכן כתב הרא"ש ביומא [סימן תריא] א טור מהא דמפסיקין מבעוד יום וצינתי בסימן תר"ח ב משנה יומא ע"ג ג משנה מגלה ז' ד הרמב"ם ממשנה דלעיל ה שבת קי"ד

מנחה, ונתקרב המנהג מדין הפצעת
אגוזים הנזכר (ד"ע):

**סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור
ושעור במוחה. ובו י' סעיפים:**

א האוכל ביום הכפורים כחובת הגסה
חיב, והוא פחות מכביצה מעט, ושעור
זה שנה לכל אדם, גבין לנגס בין לעוג
מלך הבשן:

ב יכל האכלים מצטרפים לשעור זה,
האפלו מלח שעל הבשר וציר שעל ירק,
יאכל אכילה ושתייה אינן מצטרפות:

ג יאכל וחזר ואכל, אם יש מתחלת אכילה
ראשונה עד סוף אכילה אחרונה כדי
אכילת פרוס מצטרפין, ואם לאו אין
מצטרפין:

ד שעור אכילת פרוס יוש אומרים ד' ביצים
יוש אומרים ג' ביצים שוחקות (רשב"א):

ה הא דבעינן שעור, הינו, לחיוב פרת או
חטאת אכל אסורא איכא בכל שהוא:

ו כאכל אכלים שאינם ראויים לאכילה לאו
שאכל אכילה גסה בגזן מיד על אכילה
שאכל ערב יום הכפורים עד שקץ במזונו
פטור: הגה ואם אכל מאכלים מבשמים או
מתבלים על אכילתו חיב דרוחא לבסומי
שכיחא (כל בו) ואסור ביום כפור לטעם דבר
להפליט אפלו עצי בשמים ועין לעיל סימן
תקס"ז סעיף ג' בהג"ה:

ז מאכל עלי קנים פטור ולובי גפנים
שלבבנו קדם ראש השנה פטור דעין
בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל)
מראש השנה ועד יום הכפורים חיב:

ח יכס (פרוש שפסס ופצע אותם בשניו)
פלפלי או זנגבילא אם הם יבשים פטור
דלא חזו לאכילה, ואם הם רטבים חיב:

ט השותה ביום כפור מלא לגמיו (פרוש,
מלא פיו), חיב ומשערים בכל אדם לפי
מה שהוא, הגדול לפי גדלו והקטן לפי
קטנו. ואלא מלא לגמיו ממש, אלא כדי
שיסלקנו לצד א' בפיו ויראה כמלא
לגמיו, והוא פחות מרביעית באדם

בינוני. וכל המשקים מצטרפים
לכשעור: הגה שמה משקין שאינן ראויין
לשתייה, כגון ציר או מוריס וחמץ חי, פטור,
אכל חמץ מזוג חיב. (טור):

י שמה מעט וחזר ושמה, אם יש מתחלת
שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה
ידי שתיית רביעית, מצטרפין לכשעור,
ואם לאו אין מצטרפין. ויש אומרים
ששעור צרוף השתיית כדי אכילת פרוס
כמו צרוף אכילות: הגה מטר לגע ביום
כפור באכלין ומשקין ולתן לקטנים, ולא
הישנין שיאכל או ישמה אם יגע. (תרומת
הדשן סימן קמ"ז):

**סימן תריג - אסור רחיצה ביום
כפור. ובו י"ב סעיפים:**

א אסור לרחץ ביום הכפורים בין בחמין
בין בצונן, ואפלו להושיט אצבעו במים
אסור, ואם היו ידיו או רגליו או שאר
גופו מלכלכים בטיט או בצואה האו
שנטף דם מחטמו, מטר לרחצם, שלא
אסרו אלא רחיצה של תענוג:

ב ינטל אדם ידיו שחרית ומבוקר על נטילת
ידים, ויזהר שלא יטל אלא עד סוף קשרי
אצבעותיו, (ולא יכון להנאת רחיצה רק
להעביר הרוח רעה מעל הידים) (הגהות
מימוני):

ג אם הטיל מים ושפשף בידו או עשה
צרכיו וקנח, מטר לרחץ, דהנה לה ידי
מלכלכות (רוחץ עד סוף קשרי אצבעותיו).
ואם רוצה להתפלל, אפלו לא קנח נמי
מטר לטל עד סוף קשרי אצבעותיו: הגה
וכן כהן העולה להזניח נטל ידיו אף על פי
שהן טהורות, דכל רב רחיצה שאינו מכון בה
לתענוג מתרת (הגהות מימוני פ"ק ב מהלכות
יום הכפורים ומהרי"ל). ולכן אפלו בא מן
הדרך ורגליו כהות מטר לרחצן (בית יוסף
בשם הגהות מימוני וסמ"ג וטור הלכות ט' באב):

ד מי שהוא אסטניס ואין דעתו מישבת
עליו עד שיקנח פניו במים, מטר: הגה
ונהגו בזה להחמיר, ואפלו ברחיצת העינים
שהיא קצת רפואה נהגו להחמיר (מהרי"ל).

ואסור לרחץ פיו ביום הכפורים, כמו
שנתבאר לעיל סימן תקס"ז סעיף ג':

ה כהולף לבית המדרש או להקביל פני
אביו או רבו או מי שגדול ממנו בהקמה
או לצרכי מצוה, יכול לעבר במים עד
צוארו בין בהליכה בין בחזרה, ויכלבד
שלא יוציא מתחת שפת חלוקו להגביה
שולי חלוקו על זרועו, והוא שלא יהיו
המים רודפים, דאם כן אף בחל אסור
מפני הסכנה, אפלו אם אינם מגיעים אלא
עד מתנים:

ו הא דשרי לעבר בגופו במים לדבר מצוה,
דוקא לעבר בגופו במים עצמן, אכל
לעבר בספינה קטנה יש מי שאוסר:

ז הרב אסור לעבר במים כדי לילך אצל
תלמידו:

ח כהולף לשמר פרותיו, מטר לעבר במים
בהליכה אכל לא בחזרה: הגה וכן משמע
דמטר לעבר במים, אפלו היה לו דרך שכול
להקיף ביבשה מטר לעבר, דלמעט בהלוח
עדיף טפי (אור ורע):

ט אסור להצטנן בטיט לח אם הוא טופח
על מנת להטפיה, ואסור להצטנן בכלים
שיש בהם מים אפלו הם חסרים, בין של
חרס בין של מתכת, אכל אם הם ריקים
מטר, וכן בפרות ובתינוק: הגה ואסור
לשרות מפה מבעוד יום ולעשותה כמין
כלים נגובים ולהצטנן בה ביום כפור,
דחישנין שמא לא תנגב יפה ויבא לידי
סחיטה (הגהות מימוני פ"ק ב ומרדכי וסמ"ק
ומנהיגים). החולה רוחץ כדרכו אף על פי
שאינו מסכן (רמב"ם):

י שכלה כל שלשים יום מתרת לרחץ פניה:

יא מי שראה קרי בזמן הזה ביום הכפורים,
אם לח הוא, מקנחו במפה ודיו, ואם יבש
הוא או שנתלכלך, רוחץ מקומות
המלכלכים בו לבד ומתפלל, ואסור לרחץ
גופו או לטבל אף על פי שבשאר ימות
השנה הוא רגיל לטבל לתפלה:

יב בזמן הזה אסור לאשה לטבל ביום
הכפורים אפלו הגיע זמן טבילתה בו
ביום:

⊕ באר הגולה ⊕

סימן תריב א משנה יומא ע"ג ב מסקנא דגמרא שם ג שם וכאפיי ד משנה שם ה שם בגמרא פ"ו שם במשנה ו הא דציר מצטרף דאכשורי אכלא הוא וחיביב
כאכל ז טור בש' הרמב"ם בפ"ק ג והתוספות שם ורש"י שם כר' שמעון משנה ערובין פ"ק ב ט רמב"ם שם והרשב"א כר' יוחנן בן ברוקא י יומא
דף ע"ג וכו' יוחנן כ משנה שם דף פ"א ל מימרא דר"ש לקיש שם מ ברייתא שם נ מימרא דרבא שם ס משנה שם ע"ח ע משנה י"א פ"ק י"ז דכלים פ מימרא
דשמואל יומא שם צ שם בגמרא ק שם בגמרא ק שם בגמרא ר רמב"ם שם מהתוספתא ש טור בשם הראב"ד מבריתא דכריתות י"ג [פימן תריג] א משנה יומא ע"ג ב ממשמעות
הגמרא שם ע"ח ובפסחים נ"ד ג ברייתא יומא ע"ז ד הגהות מימוני מהתוספות ה רוקח ו תוספות שם מהא דיד לפה תקצץ שבת ק"ט ז הרא"ש שם ח טור ט בית
יוסף י טור בשם גאון כ ברייתא יומא ע"ז ל מימרא דרב ושמואל שם וכפרוש רש"י שם דאינו נראה כמלבוש אלא כגושא על כתפיו מ שם וכאפיי נ טור בשם בה"ג
ס בעיא שם ולא אפשטא ופסקו הפוסקים להמרא ע ברייתא שם פ מהא דרב יוסף ואפיי שם צ שם ע"ח וכאפיי ק שם כרב אשר ר כרב יהודה ורבה שם ש משנה
שם וכו' אליעזר הסקמת הפוסקים ת רמב"ם בפ"ק ג א וסיים שם פין שבטלה תקנה זו ב צינתיו לעיל סימן תקצ"ד

סימן תריד - דיני סיכה ונעילת הסנדל. ובו ד' סעיפים:

א "אסור לסוף אפלו מקצת גופו, ואפלו אינו אלא להעביר הזהמא. אבל אם הוא חולה באפלו אין בו סכנה, או שיש לו חטטין בראשו, מתר:

ב "אסור לנעל סנדל או מנעל של עור. אפלו קב הקטע וכיוצא בו, אפלו של עץ ומחפה עור, אסור. אבל של גמי או של קש או של בגד או של שאר מינים, מתר אפלו לצאת בהם לרשות הרבים. ומתר לעמד על פרים וחסות של עור, ומכל מקום המחמיר תבא עליו ברכה (מרדכי דיומא ותרומת הדשן סימן קמ"ט):

ג "החיה, כל ל' יום מתרת לנעל את הסנדל, והחולה כיוצא בה אף על פי שאין בו סכנה, וכן מי שיש לו מפה ברגליו:

ד "מתר כל אדם לנעל סנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו, אם מצויים שם עקרבים או דברים הנושכים: הגה ואם ירדו גשמים ורוצה לילך לביתו מבית הכנסת או להפך והוא אסטניס, מתר לנעל מנעליו עד שמגיע למקומו (מהרי"ל):

סימן תרטו - יום הכפורים אסור בתשמיש המטה. ובו ב' סעיפים:

א "יום הכפורים אסור בתשמיש המטה. וואסור לגע באשתו כאלו היא נדה, וכן יאסור לישן עם אשתו במטה:

ב "הרואה קרי ביום הכפורים ידאג כל השנה, ואם עלתה לו השנה מבטח לו שהוא בן העולם הבא:

סימן תרטז - הקטנים מתי נתחילו להתענות. ובו ב' סעיפים:

א "התינוקות מתרים בכל אלו, חוץ מבנעילת הסנדל, שאין חוששין כל כך אם לא ינעלו. הגה ומתר לומר לעובד כוכבים לרחצן ולסוכן, אבל להאכילם אפלו בימים שרי (טור):

ב "קטן (הכריא) בן ט' שנים שלמות וכן י' שנים שלמות מחנכין אותו לשעות.

יפיצר, הנה רגיל לאכל בכו' שעות פיוס מאכילין אותו בג', הנה רגיל לאכל בג' מאכילין אותו בד', לפי כח הכן מוסיפין לענות אותו בשעות (והוא הדין לקטנה הכריאה) (טור). י"ב בין זכר בין נקבה, מתענין ומשלימין מדברי סופרים כדי לחנכן במצות: הגה ויש אומרים שאין צריך להשלים מדרבנן כלל (ר"ן ואור זרוע והגהות מימוני בשם הג"ג ורוקח ורא"ם), ויש לסמוך עליהו בנער שהוא פחוש ואינו חזק להתענות (תרומת הדשן סימן קכ"א) וכל מקום שמחנכין אותו באכילה, כן מחנכין אותו ברחיצה וסיכה (טור). "בת י"ב יום אחד ובן י"ג יום אחד שהביאו שתי שערות, הרי הם בגדולים לכל מצות ומשלימין מן התורה, אבל אם לא הביאו שתי שערות עדן קטנים הם ואינן משלימין אלא מדברי סופרים: הגה ואפלו הוא בן ופחוש צריך להשלים דחשינין שמא נשרו השערות (תרומת הדשן סימן קנ"ה). יקטן שהוא פחות מכן תשע אין מענין אותו ביום כפור כדי שלא יבא לידי סכנה: הגה אפלו אם רוצה להתמיר על עצמו מוחין בידו (כל בו):

סימן תריז - דין עברה ומניקה ויוצרת ביום הכפורים. ובו ד' סעיפים:

א "עברות ומניקות מתענות ומשלימות ביום הכפורים:

ב "עברה שהריחה (ופניה משתנים, אף על פי שלא אמרה צריכה אני) (רבנו ירום נתיב כ"ו), גלוחשין לה באזנה שיום הכפורים הוא, אם נתקנרה דעתה בזכרון זה מוטב, ואם לאו מאכילין אותה עד שתתישב דעתה:

ג "כל אדם שהריח מאכל ונשתנו פניו, מסכן הוא אם לא יתנו לו ממנו, ומאכילין אותו ממנו:

ד "היוצרת, תוף ג' ימים לא תתענה כלל. מג' עד ז', אם אמרה צריכה אני, מאכילין אותה. מכאן ואילך הרי היא ככל אדם.

יומים אלו אין מונין אותם מעת לעת, כגון אם ילדה בשבועה בתשרי בערב אין מאכילין אותה ביום הכפורים אם לא אמרה צריכה אני, אף על פי שלא שלמו לה ג' ימים עד יום כפור בערב, משום דכיון שזכנס יום רביעי ללדתה מקרי לאחור שלשה:

סימן תריח - דין חוליה ביום הכפורים. ובו י' סעיפים:

א "חולה שצריך לאכל, אם יש שם רופא בקי, אפלו הוא עובד כוכבים, בשאומר אם לא יאכילו אותו אפשר שיכבד עליו החלי ויסתפן, מאכילין אותו על פיו, ואין צריך לומר שמא ימות. אפלו אם החולה אומר איני צריך, שומעים לרופא. וואם החולה אומר צריך אני, אפלו מאה רופאים אומרים אין צריך, שומעים לחולה:

ב "רופא א' אומר צריך ורופא א' אומר אינו צריך, מאכילים אותו: הגה והוא הדין לשנים נגד שנים, ואפלו קצתן יותר בקיאיין מקצתן, כן נראה לי:

ג "ואם החולה ורופא אחד עמו אומרים שאינו צריך ורופא (אחר) אומר צריך, יאו שהחולה אינו אומר פלום ורופא אחד אומר צריך ושנים אומרים אינו צריך, אין מאכילין אותו:

ד "אם שנים אומרים צריך, אפלו מאה אומרים אינו צריך, ואפלו החולה אומר עמהם שאינו צריך, מאכילים אותו מאחר ששנים אומרים צריך: הגה והוא הדין אם החולה ורופא אחד עמו אומרים צריך, אף על פי שמאה רופאים אומרים אינו צריך מאכילין אותו (טור), ולא חישנין דהחולה אומר צריך משום דמאמין לרופא זה שאומר צריך (בית יוסף בשם מהרי"א):

ה "אם החולה אומר איני צריך והרופא מספק, מאכילין אותו, אבל אם הרופא אומר אינו צריך והחולה אומר איני יודע, אין מאכילין אותו:

באר הגולה

[סימן תריד] א בריקתא יומא ע"ז ב כן פרש הרא"ש שם ג הרי"ף ורא"ש ממסקנא דגמרא ע"ח ד משנה שם ע"ג וכו' אלעזר ה הסכמת הפוסקים ו רמב"ם בפרק ג מדין התנה ר"ז ז רמב"ם שם והטור מהא דשמואל שם [סימן תרטו] א משנה יומא ע"ג ב בשם ספר אגדה ג הנהות מרדכי דמועד קטן הלכות תשעה באב ד תנא דבי רבי ישמעאל שם פ"ח [סימן תריז] א בריקתא יומא ע"ח ב משנה שם פ"ג וכדמוקיי לה רב חסדא ורב נחמן ג בריקתא שם ד כרב הונא ורב נחמן שם ה כרבי יוחנן שם הרי"ף ורמב"ם בפרק ב שם ו רמב"ם שם והכל בו [סימן תריז] א מימרא דרבא פסחים דף ג"ד ב משנה יומא דף פ"ב ג מעבדא דרבי שם ד הרא"ש שם מעבדא דאמימר ומר זוטרא פתבות ס"א ה הרא"ש שם בשם רמב"ן ושא"ר פוסקים ו תרומת הדשן מדברי התוספות גשין ח' [סימן תריח] א משנה יומא פ"ב ב הרא"ש שם ג מימרא דר' ינאי שם פ"ג ד שם ה הרמב"ם פרק ג וכתב הרב המגיד משום דספק נפשות להקל ו מסקנת הגמרא שם ז ממשמעות הגמרא שם ח שם בגמרא ט ורשמי ב"ש ר' יוחנן וכתבו הרא"ש והר"ן והרב המגיד י שם בשם הרמב"ן

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שויבאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

(מהרי"ו). והתנאים המתפללים כל היום לא יעורו כל הלילה, כי מאבדין קולם כשאינם ישנים (מהרי"ל):

סימן תרכ - מנהג יפה לקצר בתפלת שחרית. ובו סעף אָחָד:

א "טוב לקצר בפיוטים ובסליחות שחרית כדי למהר, בענין שיתפלל מוסף קדם שבע שעות:

סימן תרכא - סדר קריאת התורה ומילה ביום פפור. ובו ו' סעיפים:

א מוציאין שני ספרים, "בראשון קורים ששה בפרשת אַחֲרֵי מוֹת עַד וַיַּעַשׂ כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה', וְאִם חָל בַּשַּׁבָּת קוֹרִים שְׁבַע, וּמִפְטוּר קוֹרֵא בַשִּׁנַּי בַּפִּינְחָס וּבַעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ וּמִפְטוּר בִּישְׁעִיָּה וְאָמַר סֵלוּ סֵלוּ פִּנּוּ דַרְךְ עַד פִּי פִי ה' דַּבֵּר:

ב ימילה ביום הפפורים, מלין בין יוצר למוסף אחר קריאת התורה, ולאחר המילה אומרים אשרי. (והמנהג למול אחר אשרי) (מנהגים). ואם הוא במקום שצריך לצאת מבית הכנסת, אין מלין עד אחר חזרת ספר תורה, וחוזרים ואומרים קדיש:

ג המברכין על המילה בלא פוס. (ויש אומרים דמברכין בכוס ונותנים לתינוק הנמול, וכן נוהגין):

ד במוסף יאמר ש"צ סדר עבודה: הגה ונוהגין לפל על פניהם כשואמרים והפקנים והעם, גם בעלינו לשבת, אכל ש"צ אסור לעקר ממקומו בשעת התפלה כדי לפל על פניו, ויש למחות ביד העושים בן:

ה יסדר הודוי הטאתי עויתי פשעתי: ונהגו לדר צדקות ביום הפפורים בעד המתים (ומפירין נשמותיהם דהמתים גם בן יש להם כפרה יום הפפורים) (מרדכי):

של יום הפפורים בכרבת המזון, שאומר יעלה ויבא בכונה ירושלים:

סימן תריט - סדר ליל יום הפפורים. ובו ו' סעיפים:

א ליל יום הפפורים נוהגים שאומר ש"צ בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם העברנים. ונוהגים שאומר כל נדרי וכו', ואחר כך אומר שהחינו בלא פוס: הגה ואחר כך מתפללים ערבית. ונוהגים לומר כל נדרי בעודו יום, וממשיך בנגונים עד הלילה. ואומרים אותו ג' פעמים, וכל פעם מגביה קולו יותר מבראשונה (מהרי"ל). וכן אומר הש"ץ ג' פעמים ונסלח לכל צד גוי, והקהל אומרים ג' פעמים, ויאמר ה' סלחתי בדברך (מנהגים). ואל ישנה אדם ממנהג העיר אפלו בנגונים או בפיוטים שאומרים שם (מהרי"ל):

ב יליל יום הפפורים ומחרתו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בקול רם:

ג אם חל בשבת, אומרים ויכלו ויכרה אחת מעין שבע וחותרם מקדש השבת ואינו מזכיר של יום הפפורים. (ואין אומרים אבינו מלכנו בשבת, אכל שאר הסליחות והתחנות אומר כמו בחל) (ריב"ש סימן תקי"ב ומנהגים):

ד יצריך להעמיד אהד לימין ש"ץ ואהד לשמאלו:

ה יש שעומדים על רגליהם כל היום וכל הלילה:

ו נוהגים ללון בבית הכנסת ולומר שירות ותשבחות כל הלילה: הגה וטוב לישן רחוק מן הארון (מרדכי). ומי שאינו רוצה לומר תשבחות ושירות בלילה לא יישן שם

המשך הלכות יום הכיפורים, סימן תריח - דין חולה ביום הכיפורים

א אם הרופא אומר שאינו מפיר את החלי, הרי הוא פאדם דעלמא ואין דבריו מעלין ולא מורידין. הגה מיהו, אם נחלש הרבה עד שפראה לרב בני אדם שאצלו שהוא מספן אם לא יאכל, מאכילין אותו (אסור והתר הארף)

ז לכשמאכילין את העברות או את החולה מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשעור, הלכך מאכילין אותו מ פשני שלישי ביצה בינונית, וישוהו כדי אכילת ד' ביצים. והשתיה יבדקו בחולה עצמו כמה היא כדי שיסלקנו לצד אהד ונראה כמלא לגמיו:

ח ינישקוהו פחות מאותו שעור, וישוהו בין שתיה לשתיה כדי אכילת ארבע ביצים, ולפחות ישוהו בין שתיה לשתיה כדי שעור שתית רביעית. ואם אמדוהו שאין השעורים הללו מספיקים לו או שהחולה אומר בן או שנסתפקו בדבר, מאכילים ומשקים אותו כל צרכו (מיד):

ט מי שאחזו בלמוס, והוא חלי שבא מחמת רעבון, וסימנו, שעניו פהות ואינו יכול לראות מאכילין אותו עד שיאירו עיניו. ואם אין שם מאכל של התר, מאכילין אותו מאכל אסור. ואם יש פאן שני מיני אסורים אהד קמור מחברו, מאכילין אותו הקל תחלה: הגה אם צריך לכשר ויש פאן בהמה שצריך לשחטה ובשר נבלה מוכנת, עין לעיל סימן שכ"ח סעף י"ד:

י חולה שאכל ביום הפפורים ונתישב דעתו בענין שיכול לברך, צריך להזכיר

באר הגולה

כ רבנו ירחם ל הרא"ש שם מהא דכריתות י"ג מ הר"ן שם נ שם ס שם וכן פתבו הרא"ש שם והטור ע משנה יומא פ"ג פ בריתא שם צ טור בשם אביו הרא"ש והגהות מימוני ותשובת הר"ם ותשובת הרשב"א [סימן תריט] א טור בשם מנהג אשכנזי ושאר פוסקים מהא דר' שמעון חסידא ב לדעת רבנו תם והביאו הטור ובית יוסף הגסח שמתיר על העמיד פדאיתא ביהוה דעה סימן ר"א וכן נהגו בפאלאנא והרא"ש הסכים למה שכתב רב סעדיה גאון פמנהג הקדמונים להתיר השבועות משנה שעברה כגון נדרי שגגות ונאסין, וכן מנהג הספרדים ג ערוכין מ' ד טור בשם מנהג אשכנזי על פי מדרש רבה פרשת ואתחנן ה מימרא דרבא שבת כ"ד ו טור על פי פרקי ר' אליעזר וכן פתב הגהות מימוני בשם מכילתא ד טור על פי מדרש שהביא בסימן תר"ו ח שם מבריתא מיקרי ירושלים יומא י"ט [סימן תרכ] א טור והגהות מימוני [סימן תרכא] א משנה מגלה כ"ח ב בריתא שם ל"ח ג מרדכי והרוקח והגהות אחרונות מרדכי פרק י"ט דשבת ד שם בהגהות מרדכי בשם ר"י בר שמשון ו טור ושאר פוסקים מההוא דנחית קמה דרבא יומא ל"ד וכו' וכו' ז בריתא שם ל"ב וכחכמים טור בשם הר"ף ובה"ג ורב פלטי ור"ח מרדכי על פי ספרי בעגלה ערופה אשר פדית אלו המתים וכו'.

סימן תרכב - סדר תפלת

מנחה. ובו ד' סעיפים:

א "למנחה אומר אשרי ובא לציון. ואין אומרים ואני תפילתי אפלו אם חל להיות בשבת. הגה ואין אנו נוהגין לומר אשרי ובא לציון קדם מנחה רק קדם נעילה, וכן כתבו קצת רבנותא (מרדכי והגהות מימוני סוף ספר אהבה וסוף הלכות יום כפור וכל בו ומנהגים). ואין אומרים אין כאלהינו ביום כפור (מנהגים):

ב "ומוציאין ספר תורה וקורין ג' בפרשת עריות עד סוף הפרשה, והשלישי מפטיר ביונה גומסים מי אל כמוך ומברך לפניה ולאחריה, ואם חל בשבת מזכיר בה של שבת וחותם בשל שבת: הגה ואין אומרים על התורה ועל העבודה במנחה (הגהות מימוני סוף הלכות יום כפור ומהרי"ל ומנהגים והגמ"ד):

ג "אם חל בשבת אומרים צדקתך ואומרים אבינו מלכנו: הגה ובמדינות אלו אין אומרים צדקתך ולא אבינו מלכנו:

ד "אין נושאים פנים במנחה ביום הכפורים. וכהו שעבר ועלה לדוכן. הרי זה נושא פסיו ואין מורידין אותו:

סימן תרכג - סדר תפלת

נעילה. ובו ו' סעיפים:

א "לנעילה אומר אשרי וקדיש ואינו אומר ובא לציון: הגה וכבר כתבתי דהמנהג במדינות אלו לומר אשרי ובא לציון קדם נעילה:

ב "זמן תפלת נעילה פשהחמה בראש האילנות, כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה. וצריך ש"צ לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה, וגם אין לו למשך בתפלת נעילה כל תבה ותבה כדרך שמושך בשאר תפלות, כדי שיגמר קדם שקיעת החמה. (ואומר במקום כתבנו חתמנו) (טור):

ג "אם חל בשבת מזכיר בה של שבת, ואכל בודוי שלאחר התפלה אין מזכירים בו של שבת. והגוי מליי חזי, אבל ש"ץ בין שאומר בתוך תפלתו מזכיר בו של שבת. ואם לא הזכיר בזה, אין מחזירין אותו:

ד' אומר כתר כמו במוסף:

ה "נושאים פנים בנעילה, (והמנהג במדינות אלו שלא לשא פנים ואומרים אבינו מלכנו):

ו "בסוף הסליחות אומרים ז' פעמים ה' הוא האלהים (ופעם אחת שמע ישראל וג') פעמים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) (מנהגים). ועין לעיל סימן ס"א. ותוקעים תשר"ת: הגה ויש אומרים שאין לתקע רק תקיעה אחת (מרדכי והגהות מימוני סוף הלכות יום כפור וגאון), וכן נוהגין במדינות אלו. ותוקעים לאחר שאמר קדיש לאחר נעילה, וקצת מקומות נוהגו לתקע קדם קדיש:

סימן תרכד - סדר מוצאי יום

הכפורים. ובו ה' סעיפים:

א "מתפללים תפלת ערבית, ואומר הבדלה בחונן הדעת:

ב "צריך להוסיף מחל על הקדש גם ביציאתו, שימתינו מעט אחר יציאת הכוכבים:

ג "מבדילים על הכוס, ואין מברכים על הבשמים אפלו אם חל להיות בשבת:

ד "מברכים על האור. ואין מברכים במוצאי יום הכפורים על האור שהוציאו עתה מן האבנים. ויש אומרים שמברכים עליו מעמוד ראשון ואילף:

ה "ישראל שהדליק מעובד כוכבים, אין מברכין עליו במוצאי יום הכפורים, אף על פי שבמוצאי שבת מברכין עליו, שאין מברכים במוצאי יום הכפורים אלא על האור ששבת מבעוד יום ממש או על האור שהדלק ממנו, וכן נוהגו להדליק מעששיות של בית הכנסת. ומיהו, אפלו אם הדלק ביום הכפורים, אם הדלק בתוך כגון לחולה, יכולים לברך עליו: הגה יש אומרים להבדיל על נר של בית הכנסת (המגיד פרק כ"ט ואבודרהם ואור זרוע), ויש אומרים שאין להבדיל עליו אלא מדליקין נר אחר ממנו, והנכון להבדיל על שניהן ביחד, דהינו להדליק נר אחד מנר בית הכנסת, ולא יבדיל על נר עצמו של בית הכנסת לחוד

(מהרי"ל). ושאר דיני נר עין לעיל סימן רצ"ח. ואוכלים ושמים במוצאי יום הכפורים דהוי קצת יום טוב (טור ומהרי"ו ואור זרוע). ויש מחמירים לעשות שני ימים יום כפור, ויש לזה התרה, ואין לנהוג בחמרא זו משום דיש לחוש שיבא לידי סכנה (אור זרוע). מי שמתענה תענית חלום למחרת יום כפור אין צריך להתענות כל ימיו (מנהגים). אין אומרים תחנון ולא צדקתך וצדקתך מיום כפור עד סכות. והמדקדקים מתחילים מיד במוצאי יום כפור בעשיית הספה כדי לצאת ממצוה אל מצוה (מהרי"ל ומנהגים והגהות מימוני פרק ב דברכות, מהרי"ו):

הלכות פכה

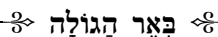
סימן תרכה - ובו סעיף אחד:

א "בפסות תשבו שבעת ימים וגו' כי בפסות הושבתי את בני ישראל, הם ענני כבוד שהקיפם בהם לכל יפם שרב ושמש. ומצוה לתקן הספה מיד לאחר יום כפור, דמצוה הבאה לידו אל יחמיצנה (מהרי"ל):

סימן תרכו - העושה סכה תחת האילן

או תחת הגג. ובו ג' סעיפים:

א "אין לעשות סכה תחת בית או אילן. והעושה סכתו תחת האילן, יש אומרים שאם יתאילן צלתו מרבה מחמתו, פסולה בכל ענין אף אם הספה צלתה מרבה מחמתה, אבל אם האילן חמתו מרבה מצלתו, אם הספה צלתה מרבה מחמתה בלא אילן כשרה אפלו לא השפיל הענפים למטה לערבה עם סכך הספה, אבל אם אין הספה צלתה מרבה מחמתה אלא על ידי האילן, צריך שישפיל הענפים ויערבה עם הסכך בענין שלא יהיו נפרים, ויהא סכך רבה עליהם ומבטלן. ויש אומרים שאפלו אם הספה צלתה מרבה מחמתה בלא האילן והאילן חמתו מרבה מצלתו, אם ענפי האילן מכונים כנגד סכך הכשר פסולה, בין שהאילן קדם בין שהספה קדמה, בין שענפי האילן מכונים כנגד סכך הכשר: הגה מיהו, אם השפיל הענפים למטה וערבה עם הסכך שאינו נפרין,

וסימן תרכב] א טור והמרדכי בשם סדר רב עמרם ב ברייתא מגלה ל"א ג טור ד שם וכן כתב רא"ש והמרדכי והר"ן ב דשבת ה טור והר"ן ו ר"ן ז צינתיו בסימן קכ"ט ועין שם [סימן תרכג] א טור ב הרא"ש בשם הר"ם בסוף יומא מהירושלמי גריש פרק בתרא דתענית וכתב שם הר"ף ושאר פוסקים ג בית יוסף וסעד לדבריו מהגהות מימוני שם ד פרבי יוחנן שם בירושלמי דאמר נעילת שערי היכל דהינו ביום ה מימרא דרבי יהושע בן לוי שבת כ"ד ו הרא"ש והמרדכי שם ושאר פוסקים ז טור ח משנה תענית כ"ו ט סמ"ג שקבל מרבנו יהודה בר יצחק [סימן תרכד] א הר"ף והרא"ש מהא דרב יומא פ"ז ב ברייתא שם פ"א ג רמב"ם בפרק כ"ט מהלכות שבת ושאר פוסקים ד מימרא ר' יוחנן פסחים נ"ד ה שם בגמרא ו כל בו ז הרב המגיד בפרק כ"ט מהלכות שבת בשם הרמב"ן ח טור מהא דאור ששבת פסחים נ"ד וכפרש רש"י שם [סימן תרכה] א טור [סימן תרכו] א משנה סכה ט' ב אוקימתא דרבה שם ג טור בשם רש"י וכן כתב התוספות ד שם בשם אבן העזרי והראב"ן וכן כתב הר"ן

בטלין והספה כשרה (הרא"ש והר"ן). וכן אם הניח סכף הכשר על סכף הפסול מקרי ערוב וכשר (מרכי פרק קמא דסכה). אבל אם הענפים כנגד האויר שבין הסכף הכשר (או שהסכף הרבה שאפלו נטל נגד האילן נשאר לשעור) (טור) כשרה, הואיל וצל הכשר הוא מרבה מחמתה, שאפלו אם נטל האילן יש שעור בכשר להכשירו, ובכל זה לא שאני לן בין קדם האילן לקדם הסכף, דין אחד להם:

ב אם קצץ האילן להכשירו ולהיות הוא עצמו מהסכוף, כשר, והוא שישנענעו שיגבה כל אחד לבדו ומניחו וחוזר ומגביה חברו ומניחו, ואם לאו, פסולה משום תעשה ולא מן העשוי: הגה אבל מתר לעשות סכה תחת מחבר או בית ולהסירו אחר כך, ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי הואיל ואין הפסול בסכף עצמו (כל בו והנהות אשרי פרק קמא דסכה):

ג העושה סכה למטה בבית תחת הגג שהסירו הרעפים, אף על פי שושארו עדין העצים הדקים שהרעפים מנחים עליהם, כשרה: הגה וכן מתר לעשות הסכה תחת הגגות העשויות לתחת ולסגר, ומתר לסגן מפני הגשמים ולחזר ולפתחן (מהרי"ל), ואפלו ביום טוב שרי לסגן ולפתחן (אגדה דיומא ומהרי"ו) אם יש להם צירים (ד"ע) שסוגר ופותח בהן, ואין בזה לא משום סתירה ובגנן אהל ביום טוב ולא משום תעשה ולא מן העשוי, רק שיזהר שלא ישב תחתיהן כשהן סגורין שאז הסכה פסולה:

סימן תרכז - דיני הישן בסכה.
ובו ד' סעיפים:

א (צריך לישב באויר הסכה).^א הישן תחת המטה בסכה, אם היא גבוהה י' טפחים לא יצא:

ב הישן תחת הפלה בסכה, אם אינה גבוהה י' טפחים או שאין לה גג רחב טפח, יצא:

ג העצים היוצאים מארבע ראשי המטה, אסור לפרס עליהן סדין ולישן תחתיו אפלו אם אינם גבוהים י', אבל אם אחד יוצא באמצע המטה בראשה והשני במרגלותיה כנגדו ונותנים בלונסות (פרוש), עצים ארפים פצין קנה של רמח) מזה לזה, מתר לפרס סדין עליו ולישן תחתיו משום דאין לה גג רחב טפח למעלה, והוא שלא יהיו גבוהים י' טפחים. והישן מכשירין אפלו בגבוהים י' טפחים:

ד יפרס סדין תחת הסכף לנוי, אם הוא בתוך ד' טפחים לגג כשרה, ואם הוא רחוק ד' טפחים מן הגג פסולה. והוא אינו לנוי אף על פי שהוא בתוך ד' טפחים פסולה. (ויש לזהר שלא לתלות שום נוי סכה רק בפחות מד' לספה) (מהרי"ל):

סימן תרכח - דיני סכה תחת סכה. ובו ג' סעיפים:

א סכה שתחת סכה, העליונה כשרה והתחתונה פסולה. והני מלי, שיכולה התחתונה לקבל פרים וכסות של עליונה ואפלו על ידי הדחק ויש ביניהם י' טפחים, אבל אם אין ביניהם י' טפחים, או שיש ביניהם י' טפחים אבל אינה יכולה לקבל פרים וכסות של עליונה אפלו על ידי הדחק, והתחתונה כשרה אם היא מסככת פהלכתה אפלו אם העליונה למעלה מכ', והוא אינה מסככת פהלכתה ומתפשטת על ידי סכף העליונה, צריך שלא יהא סכף העליונה גבוה מן הארץ למעלה מכ' אמה:

ב העושה סכתו בראש העגלה או בראש הספינה אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דביבשה, פסולה, אבל אם יכולה לעמוד ברוח מצויה דביבשה, יאפלו אם אינה יכולה לעמוד ברוח מצויה דים, כשרה:

ג העושה בראש הגמל או בראש האילן כשרה, ואין עולין לה ביום טוב. מקצתה

על האילן ומקצתה בדבר אחר, אם הוא בעננין שאם נטל האילן תשאר היא עומדת ולא תפל עולין לה ביום טוב, ואם לאו אין עולין לה ביום טוב:

סימן תרכט - מפה צריף להיות הסכה. ובו י"ט סעיפים:

א דבר שמסככין בו צריף שיהיה צומח מן הארץ ותלוש ואינו מקבל טמאה, אבל דבר שאינו צומח מן הארץ, אף על פי שגדולו מן הארץ ואינו מקבל טמאה, יגנון עורות של בהמה שלא נעברו שאינם מקבלים טמאה או מיני מתכות, אין מסככין בהם. (וכן אין מסככין בעפר) (ר"ן):

ב יוכן דבר שמקבל טמאה, כגון שפודין וארוכות המטה וכל הכלים, אין מסככין בהם, והאפלו אם נשברו שלא נשאר בהם שעור קבלת טמאה:

ג יסככה בחצים שאין להם בית קבול כשרה, וישו בהם בית קבול פסולה:

ד יסככה בפשתן, כשלא נדק ולא נפץ כשרה, דעץ בעלמא הוא, אבל אם נדק ונפץ פסולה:

ה בחבלים של פשתן פסולה, של גמי ושל סיב כשרה:

ו במחצלת של קנים וקש ושיפה וגמי, בין שהיא חלקה שהיא ראויה לשכיבה, בין שאינה חלקה שאינה ראויה לשכיבה, אם היא קטנה, סתמא עומדת לשכיבה ומקבלת טמאה ואין מסככין בה אלא אם כן עשאה לסכוף: הגה דהינו שרוב בני אותה העיר עושין אותה לסכוף (הרא"ש פרק קמא דסכה). ואם היא גדולה, סתמא עומדת לסכוף ומסככין בה, אלא אם כן עשאה לשכיבה (דהינו שמנהג המקום לשכב עליה). והני מלי שאין לה שפה, אבל אם יש לה שפה בעננין שראויה לקבל, אפלו אם נטל שפתה אין מסככין בה: הגה במקום שנהגו לקבוע מחצלות בגנין פצין תקרה, אין מסככין בהם (כל בו):

⊕ באר הגולה ⊕

ה משנה שם י"א ו כר' יוסף משמה דרב ובריתא וכפרוש רש"י שם ז טור (סימן תרכז) א משנה סכה כ' וכדמפרש לה שמואל ב פתתי לשני דר' יהודה אמר שמואל דלא פליגי שם י"א טור בשם הרא"ש וכן כתב הר"ף ורמב"ם בפרק ה ג משנה שם י' ד טור והר"ן מבריתא שם ה מדברי הר"ף שם וכן פסק הרמב"ם בפרק ה וקמו שתרין הרב המגיד שם ו שם כר' חסדא ורבה בר רב הונא הר"ף ורא"ש ורמב"ם ז רא"ש שם (סימן תרכח) א משנה סכה ט' ב מהא דרב דימי שם י"ד ג שם בגמרא ד מיקרא דרבי ירמיה שם ו בגמרת רש"י ה שם ו משנה וגמרא שם כ"ב וכ"ג ז משמעות הגמרא שם ח משנה שם ט דאסור להשתמש ביום טוב כבעלי חיים ובמחבר: (סימן תרכט) א משנה סכה י"א ב כדלית רב ששת ורב חסדא מקראי ג רש"י בפרוש המשנה והרא"ש שם אהא דר' ששת וכו' ד משנה שם ט"ו ה מיקרא דרב אמי שם ו מיקרא דרב י"ב ז מיקרא דרבי יוחנן שם וכפרוש הר"ף והרא"ש והרמב"ם בפרק ה ח הרמב"ם שם מהירושלמי ט משנה שם י"ט ו כאוקימתא דרב פפא כ' וכתנא קמא וכו' ישמעאל בר' יוסי ור' דוסא בבריתא, הר"ף והרמב"ם בפרק ה י שם בגמרא כ צינתיו לעיל סעיף ב'

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

לספור, שפסולה מן התורה, אינה נתרת בהתרה אלא צריכה נענוע:

יח טוכן אסרו לספק בנסרים שרחקן ד', 'אפלו הפכן על צדן שאין בהם ד'. ואם אין ברחקן ד' פשרים, 'אפלו הם משפים שדומים לכלים. 'ונהגו שלא לספק בהם כלל:

יט פרס עליה סדין מפני החמה או תחמיה מפני הנשר, יכלומר שלא יהיו עליו וקיסמין נושרים על שלחנו, פסולה, אבל אם לא פרס אלא לנאותה, כשרה, והוא שיהא בתוך ד' לספק. 'ויש אומרים שספק שהיא מסככת בהלכתה וירא שמא ייבש הספק או ישרו העלין ותהיה חממה מרבה מצלתה, ופרס עליה סדין שלא תתיבש או תחמיה שלא ישרו העלין, כיון שהסדין גורם שעל ידו צלתה מרבה מחממה, פסולה, אבל אם לא פון בפריסת הסדין אלא להגן מפני החמה והעלין או לנאותה, כשרה, ובלבד שיהא בתוך ד' לספק. 'ומיהו לכתחלה לא יעשה אלא אם כן הוא נכר לכל שמכון כדי להגן, או שהוא שרוי במים, שאז נכר לכל שאינו שוטחו שם אלא ליבש:

סימן תר"ל - דיגי דפנות הספקה. וכו' י"ג כע"פיים:

א אכל הדברים פשרים לדפנות (ואין צריך להעמידם דרך גדילתן). (טור) 'ואפלו חממה מרבה מצלתה מחמת הדפנות כשרה: הגה מפל מקום לא יעשה הדפנות מדבר שריחו רע (ר"ן) או דבר שמתבבש תוך ז' ולא יהא בו שעור מחצה. (ד"ע):

ב ידפנות הספקה אם היו שמים זו אצל זו פמין ג"ם, עושה דפן שיש ברחבו יותר על טפח ומעמידו בפחות מג' לאחד

בד' טפחים: הגה וכל מה שדרכו ליבש תוף שבעה, מיד דיגינן לה כאלו הוא יבש (ר"ן פרק קמא דספקה) והוי אור ופוסל בו אפלו מן הצד. (הגהות מ"מוני פרק ד דספקה):
יג ר' כל דבר המחקר אין מספקין בו ודינו כדיון האילן:

יד שיש דברים שאסרו חכמים לספק בהם לכתחלה, והם מיני עשבים שאינם ראויים לאכילה ואינם מקבלים טמאה וריחם רע, 'או שנושרים עליהן, דחוישינן שמא מתוף שריחן רע או שעליהן נושרים יצא מן הספק:

טו א"כ וכן אסור לספק בחבילה, 'מפני שפעמים שאדם מניח חבילתו על גג הספקה ליבשה ואחר כך נמלף עליה לשם סבה, ואותה סבה פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפסול, וגזרו על כל חבילה אטו זאת, וכיון שמשפני זה אסרוהו, לא הצרכו לאסר אלא בחבילה שדרך ליבשה, 'ואין זה בפחות מכ"ה קנים, הלכך כל חבילה שהיא פחותה מכ"ה מתר לספק בה, 'ואם כ"ה קנים או יותר הבאים מגזע אחד וקשרם בראשם השני, אינה נקראת חבילה כיון שעקרן אחד, 'ואם אגד עמהם קנה אחר ויש בין שניהם כ"ה הויא חבילה. הגה וכל חבילה שאינה קשורה משני ראשיה שיכולין לטלטלה כף, אינה חבילה ומתר לספק בה (בית יוסף בשם הפוסקים):

טז חבילה שאין קושרים אותה אלא למכרם במנין ומיד כשיקנה הקונה יתירנה, אינה חבילה:

יז אם ספק בחבילה והתירה, כשרה, כיון שאין אסורה אלא משום גזרה. 'אבל חבילה שהעלה ליבש ונמלף עליה

המשך הלכות סוכה, סימן תרכח - ממה צריך להיות הסכך

ז ליש להסתפק אם מתר להניח סלם על הגג כדי לספק על גביו: הגה ולכן אין לספק עליו, ואפלו להניחו על הספק להחזיקו אסור, והוא הדין בכל כלי המקבל טמאה, כגון ספסל וכסא שמקבלין טמאת מדרס. (מהרי"ל):

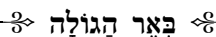
ח לחבר פלונסאות הספקה במסמרות של ברזל או לקשרם בכלאות (פרוש, חתיכות של בגדים בלויים) שהם מקבלים טמאה אין קפינא:

ט יכל מיני אכלים מקבלים טמאה ואין מספקין בהם:

י ענפי תאנה ובהם תאנים וזמורות ובהם ענבים, אם פסלת מרבה על האכל מספקין בהם, ואם לאו אין מספקין בהם. 'ואם קצום לאכל יש לידי תורת אכל לקבל טמאה וצריך שיהא בפסלת כדי לבטל האכל והיד. ואם קצום לסכך, אז אין לידי תורת אכל ואדרכא הם מצטרפים עם הפסלת לבטל האכל. 'ואם קצום לאכל ונמלף עליהם לסכך, אין המחשבה מוציאה הדין מתורת אכל עד שיעשה בהם מעשה שנכר שרוצה אותם לסכך, כגון שידוש אותם:

יא 'מספקין כפינוג"ו הנקרא בערבי שמר: (והוא מאכל בהמה, ואין בני אדם אוכלים אותו אלא לרפואה). (בבנו ירחם נתיב ח חלק ב וכל בו):

יב 'ספק בירקות שממהרין ליבש, אף על פי שפסולים לסכך מפני שמקבלים טמאה, אין דינם כסכך פסול לפסל בד' טפחים, אלא כצריך חשיבי לפסל בג', ואם אין דרם ליבש, דינם כסכך פסול ופוסלים

ל תשובת הרמב"ן מ תרומת הדשן נ ברייתא שם י"ג ס שם וכתנא קמא שם ע שם בגמרא פ אוקימתא דברייתא שם בגמרא י"ג וכתנא קמא צ הרא"ש בתשובה כלל כ"ד וספר ארחות חיים בשם ר' יחיאל והרא"ש מאירא ק מימרא דשמואל וכפרש רש"י שם ושאר פוסקים ר משנה שם י"א ש שם י"ב בגמרא וכאפיי ת שם י"ג וכאפיי א משנה שם י"ב ב מימרא דר' יוחנן שם ג ר'ושלמי כתבוהו התוספות והרא"ש והרמב"ם בפרק ה ד מימרא דרב ורב חסדא שם י"ג ה שם מימרא דרב חסדא אלבא דרבנן דרבנן דמזנות אזוב משנה סוף פרק י"א דפרה ו מימרא דמרימ סכה י"ג ז משנה שם י"ב ח טור בשם ה"ר קרקישנא ט משנה שם וקאוקימתא דשמואל אלבא דרב יהודה הספמת הפוסקים י שם בגמרא וכרב הונא כ שם ט"ו ל טור בשם סמ"ק מ משנה י' נ כפרוש רש"י וכן פתב הר"ן וטעמא כיון דלצרף אדם הוא פסולה מה שאין פן לנאותה דצרף סכה הוא, מרדכי ס שם בגמרא פרב חסדא ורבה בר רב הונא ע התוספות והרא"ש בשם תשובת הגאונים ושאר פוסקים פ טור מעבדא דבנימין עבדא דר' אשי שם [סימן תר"ל א משנה סכה י"ב ב ברייתא שם וכתנא קמא ג ברייתא שם ו' ד שם בגמרא פרב סימון ואיתימא ר' יהושע בן לוי

מהדפנות, וייעמיד קנה (כנגד הכתל) (טו)
כנגד אותו טפח, ויעשה לה צורת פתח,
שיעמיד קנה עליו ועל הטפח, וכשרה אף
על פי שהקנה שעל גביהן אינו נוגע בהן:
הגה ואם הטפח והדפן מגיע לסוף אין צריך
קנה על גביהן (מרדכי והגהות מימוני פרק ד).
ומה שנהגו בצורת הפתח עגלה הוא לנוי
בעלמא. (פן כתב המרדכי):

ג יהיו לה שני דפנות זו כנגד זו ויבניהם
מפלש, עושה דפן שיש ברחבו ד' טפחים
ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לאחד
משתי הדפנות וכשרה, וגם בזה צריך
לעשות צורת פתח, שיתן קנה מהפס על
הדפן האחד. ויש אומרים שאין זה צריך
צורת פתח: הגה אבל אם איכא דפן ז' בלא
לבוד אין צריך פאן צורת הפתח עד סוף
הכתל, הואיל ואיכא דפן ז' שהוא שעור
הכשר סכה, וכל שפן שאין צריך צורת
הפתח כשהדפן שלמה, ומה שנהגו בצורת
הפתח כשיש לה דפנות שלמות אינו אלא
לנוי בעלמא. (ר"ן והמגיד פרק ד וכל בו ובית
יוסף בשם מרדכי):

ד בפמה דברים אמורים, בעושה סתו
במקום שאין דפן אמצעי כנגדה, אבל
העושה סתו באמצע החצר רחוק
מדפנות החצר, אף על פי שאין לה אלא
שתי דפנות זו כנגד זו די לה בתקון
המתיר, כשתי דפנות העשויות כמין ג"ם:

ה בפשהכשירו בשתי דפנות העשויות כמין
ג"ם בטפח וצורת פתח, אפלו אם יש
בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם
צורת פתח, שששצטרף כל הפרוץ יהיה
מרה על העומד, כשרה, (רק שלא יהיו
הפתחים בקרנות פי המחצות צריכין להיות
מחברים כמין ג"ם) (ר"ן), ובלבד שלא יהא
בהם פרצה יתרה על י' אמות ואם יש בה
צורת פתח, אפלו ביותר מ'. וזה הרמב"ם,
אפלו יש לה צורת פתח, אם יש לה פרצה
יותר מ' פסולה, אלא אם כן עומד מרה
על הפרוץ: הגה ונהגו עכשו לעשות
מחצות שלמות פי אין הכל בקיאיין בדין
המחצות (כל בו). ומי שאין לו כדי צרכו

למחצות, עדיף אז לעשות ג' מחצות שלמות
מד' שאינן שלמות. (מהרי"ל):

ו לנעץ ד' קונדיסין, בין באמצע הגג בין
על שפת הגג, וסוף על גבן, פסולה. ויש
מכשירין בנעץ על שפת הגג, משום
דאמרינן גוד אסיק מחציתא:

ז סוף על גבי סמבוי שיש לו לחי (פרוש,
עץ כמין עמוד) או על גבי פאר שיש לו
פסין (פרוש, קרשי עץ סביבות הבאר
לעשות רשות היחיד), הרי זה סכה כשרה
לאותו שבת שבתוף החג בלבד, מתוף
שלחי זה ופסין אלו מחצות לענין שבת
נחשב אותם כמחצות לענין סכה. (ואין
להתיר אלא במקום שלחי ופסין מתירין
לענין שבת, דאז שוף מגו) (ר"ן):

ח סוף על גבי אכסדרה שיש לה פצימין,
בין שהיו נראים מבפנים ואין נראין
מבחוץ בין שהיו נראים מבחוץ ואין
נראין מבפנים, כשרה. לא היו לה פצימין
פסולה, ימפני שהיא סכה העשויה
כמבוי, שהרי אין לה אלא ב' צדי
האכסדרה, ואמצע האכסדרה אין בו כהל
ושכנגדו אין לו פצימין (פצים, פרוש לחי
וימזנה). (כל זה הוא לשון הרמב"ם, אבל
אחרים חולקין, ולכן אין לעשות סכה
ככהאי גוונא):

ט שהיו דפנותיה גבוהים ז' ומשהו והעמידם
בפחות מג' סמוך לארץ, כשרה אפלו הגג
גבוה הרבה, ובלבד שיהא מכון כנגדן,
ואפלו אינו מכון ממש ר"ק שהוא בתוף
ג' כנגדו, כשרה. ואם אינו גבוה אלא י'
טפחים, אפלו אין בדפן אלא ד' ושני
משהויין כשרה, שמעמידה באמצע
ואמרינן לבוד למעלה ולמטה והשוב
פסותם. והיו הדפנות גבוהות מן הארץ ג'
טפחים, פסולה:

י העושה סתו בין האילנות והאילנות
דפנות לה, אם היו חזקים או שקשר
אותם וחזק אותם עד שלא תהא הרוח
מצויה מנידה אותם תמיד, ומלא בין
האזורים בתוך ובקש פדי שלא תניד אותם
הרוח וקשר אותם, הרי זה כשרה. על

כן אין נכון לעשות כל המחצות מיריעות
של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן
בטוב, זמנין דמנתקי ולא אדעתה והיו
לה מחצה שאינה יכולה לעמד בפני רוח
מצויה. והרצה לעשות בסדינים, טוב
שיארג במחצות קנים בפחות מג':

יא יעושים מחצה מבצלי חיים, שיקשר שם
בהמה לדפן:

יב יכול לעשות מחברו דפן לסכה
להכשירה, ואפלו ביום טוב, ובלבד שלא
ידע אותו שהעמד שם שבשביל מחצה
העמד שם, אבל בחל אפלו אם הוא יודע
שפיר דמי: הגה ואפלו ביום טוב אינו אסור
אלא באותן ג' דפנות המתירים בסכה אבל
בדפן רביעית שרי (השגת הראב"ד והמגיד פרק
ד דסכה) וענין לעיל סימן שס"ב סעיף ה:

יג הסומך סתו על פרעי המטה והפרעים
הם מחצות, אם יש בה גבה י' טפחים מן
המטה לסוף כשרה, ואם לאו פסולה,
ואם סוף הסוף על עמודים והפרעים הם
דפנות, אפלו אין גבוה י' מהמטה עד
הסוף כשרה, כיון שיש י' טפחים מהארץ
עד הסוף:

סימן תרל"א - סכה שחמתה
מרה מצלתה ויותר דיגי הסוף.
ובו י' סעיפים:

א סכה שחמתה וצלתה שוין מלמעלה,
פסולה לפי שהחמה מתפשטת ברחוקה
ויהיה למטה חמתה מרה מצלתה, אבל
אם חמתה וצלתה שוים מלמטה, כשרה:

ב אם ברב ממנה צלתה מרה שני
משהויין ובמעוט ממנה חמתה מרה
משהו, בענין שששצטרף יחד החמה והצל
של כל הסכה יהיה צלתה מרה מחמתה
משהו, כשרה: הגה ויש מחמירין אם
הסכה גדולה ויש מקום ז' על ז' שחמתו
מרה, אף על פי שבצרוף כל הסכה הרי
הצל מרה (ר"ן סוף פרק קמא דסכה):

ג ידרף הסכוף להיות קל כדי שיראו ממנו
הכוכבים הגדולים. היתה מעבה כמין
בית, אף על פי שאין הכוכבים נראים
מתוכה, כשרה:

פאר הגולה

ה כלשנא בתרא דרבא שם ו שם וכו' סימון אמר ר' יהושע בן לוי ז' הרא"ש שם בשם יש אומרים ושפן דעת הרי"ף והרמב"ם וכן כתב הר"ן ח שם בשם יש שפסקו
כך ט ר"ן מהא דאמרינן בגמרא שם י ברייתא שם כ בפרק ה מהלכות סכה ל ברייתא ד' מ בעיא ולא נפשטא בגרסת הרי"ף וליחמרא כרבנן ואלבא רב נחמן וכן כתב
אבי העזרי ורבי ישעיה והרא"ש נ רב שריא גאון לפי גרסתו דלא גריס איבעיא להו והרי"ף גאות והרמב"ם וכן כתב הטור בשם ס מימרא דרבא שם ע מימרא
דרבא שם פ גם זה שם י"ח צ שם י"ט מעבדא רב פהנא ק פרבא שם ר לשון הרמב"ם כפי פרושו שם בגמרא כמו שכתב הרב המגיד שם ש ברייתא שם ט"ז
ת משנה שם י"ז א מימרא דאבימי שם ב שם במשנה ג משנה שם כ"ז ד אוקימתא דגמרא שם ה טור בשם ה"ר פרץ ו רמב"ם בפרק ד וטור מהא דצינתי לעיל
בסימן שס"ב סעיף ה ז גם זה שם ח משנה שם כ"א וכו' יהודה וקאוקימתא דאבי ויכדמפרש בירושלמי הרי"ף ורא"ש, וכתב עוד הרא"ש שצנאה דר' יהודה לפרושי
דברי תנא קמא אתא וליבא הקא פלגמא [סימן תרל"א] א הכי דיקינן בגמרא דסכה כ"ב מהמשנה שם ב מימרא דר' יוחנן י"ט וכפרוש הרא"ש שם ג וירושלמי הביאו
הרא"ש ד רמב"ם ה משנה שם כ"ב

ד יהיה כסוי דק מאד שיש בה אויר הרבה אלא שאין ג' טפחים במקום אחד, ובין הכל צלתה מרבה מחמתה, כשרה:

ה יהיה הסוף מדבלל (פרוש, מבלבל). והוא הסוף שהיה מקצתו למעלה ומקצתו למטה, כשר, "ובלבד שלא יהיה בין העולה והיורד ג' טפחים. ויאם היה פרחב זה העולה טפח או יותר, אף על פי שהוא גבוה מג' טפחים רואין אותו כאלו ירד למטה ונגע בשפת זה היורד, והוא שהיה מכוון כנגד שפת היורד: הגה דהינו שיש באויר שבין התחתון טפח שראוי להוריד העליון, ואז כשרה אפלו חמתה מרבה, שהיא הצל מרבה כשהחמה באמצע הנקיע. (ר"ן פרק הישן ובית יוסף בשם הרמב"ם):

ו קנים היוצאים לאחורי הספה, כגון שאחורי דפן אמצעי בולטים קנים מן הסוף, ויש בהם הכשר סכה וצלתה מרבה מחמתה וג' דפנות, כשרה, אף על פי שהדפן האמצעי לא נעשה בשבילם אלא בשביל עקר הספה שהוא לפנים ממנו:

ז יוכן הקנים הבולטים מן הסוף לצד הפרוץ ודפן אחד נמשך עמהם, כשר, לאף על פי שעשה דפן על הצדדין יתר על ז', והנה לן למימר הרי גלה דעתו לעשות כל הספה בדפנות ארכות, ודפן אחד שנמשך עם הקנים של סוף אינו מן הספה אלא בפני עצמו עומד, ונמצא שאין לו אלא דפן אחד שהוא הדפן הנמשך, אפלו הכי כשרה:

ח סככה בשפודין שהם פסולין לסוף בהם ואין בהם ד', ואין מהם ד' במקום אחד, והניח בין שפוד לשפוד כמלא שפוד ונתן שם סוף כשר, פסול, ישאי אפשר לצמצם שימלא כל האויר מסוף כשר, ונמצא הפסול מרבה, אבל אם העדיף סוף הכשר מעט על הפסול, ע"א או היה הפסול נתון שתי ונתן הכשר ערב או איפכא, כשר, שאז מתמלא כל האויר

מסוף כשר: ודוקא בסכה גדולה, אבל בסכה קטנה צריך להיות מן השפודים פחות מג' במקום אחד. (בית יוסף ומהר"א מפראג):

ט בית המקדש בנסרים שאין עליהם מעזיבה (פרוש, טיט וצרורות שמשימין עליהם) ובא להקשירו לשם סכה, די פניה ששירי כל המסמרים לשם עשית סכה, או שיטל מבין שני נסרים אחד ויתן סוף כשר במקומו, וכלה כשרה אפלו הנסרים רחבים ד'. ויש מי שאומר שצריך שלא יהיו הנסרים רחבים ד':

י יסכה שאין לה גג, כגון שהיו ראשי הדפנות דבוקות זו בזו כמין צריף, או שסוף ראש הדפן של סכה לפתל, פסולה. ויאם היה לה גג אפלו טפח, או שהגביה הדפן הסמוך לפתל מן הפרקע טפח, הרי זה כשרה: הגה ויש אומרים שהטפח לא תהיה אויר, רק מן הדפן או הסוף (רא"ש בשם ר"י ורמב"ם פרק ד). וצריך שהיה בה ז' טפחים על ז' בגבה י' טפחים (טור), גם צריך שהיה הדפנות לאחר שהם גבוהים י' עשויות מדבר שמסככין בהם, דהא הם הסוף (ר"ן סוף פרק קמא דסכה), ואם כל הדפנות מדבר שמסככין בהם, מותר לישון אפלו תחת הדפנות (ס"ס בפרוש רבנו ירחם נתיב ח חלק א):

סימן תרל"ב - דברים הפוסקים בסוף. ובו ד' עיפים:

א "סוף פסול פוסל באמצע בד' טפחים, אבל פחות מד' כשרה ומותר לישון תחתיו. מן הצד יאינו פוסל אלא בד' אמות, אבל פחות מד' אמות כשרה, דאמרינן דפן עקמה, ודהינו לומר שאנו רואים כאלו הפתל נעקם, ונחשב זה הסוף הפסול מגוף הפתל, ודבר זה הלכה למשה מסיני. והלכה, בית שנפחת באמצע וסוף במקום הפחת, ונשאר מן התקרה סביב בין סוף כשר לפתלים פחות מד' אמות, כשרה, ומיהו, אין ישנים תחתיו כל זמן

שיש בו ד' טפחים. ומה דברים אמורים, בסכה גדולה שיש בה יותר על הסוף פסול ז' טפחים על ז' טפחים, אבל בסכה קטנה שאין בה אלא ז' על ז', בין באמצע בין מן הצד, בג' טפחים פסולה, פחות מג' כשרה וישנים תחתיו. ומצטרף להשלים הסכה לכשעור:

ב "אויר בין בגדולה בין בקטנה שנים, דבין באמצע בין מן הצד בג' טפחים פסולה, פחות מג' כשרה ומצטרף להשלים הספה ואין ישנים תחתיו: הגה ודוקא שהולך על פני כל הספה (רבנו ירחם נתיב ח חלק א) או שיש בו כדי לעמד בו ראשו ורבו, אבל בלאו הכי מותר, דהא אין סכה שאין בה נקבים נקבים (ר"ן סוף פרק קמא). והא דסוף פסול פוסל בד' ואויר בג', הינו, ודוקא שהפסיק הספה לשנים ולא נשאר שעור הכשר סכה עם דפנות במקום אחד, אבל אם נשאר שעור סכה במקום אחד, המקום ההוא כשר, ואף שמבחין, אם מחבר לו מן הצדדים. (טור):

ג סוף פסול פחות מד' ואויר אצלו פחות מג', אין מצטרפים לפסול. הלכה, אם אויר ג' במקום א', אפלו מעטו בסוף פסול, כשר. והני מלי בסכה גדולה, אבל בקטנה שאין בה אלא ז' על ז', אם יש בין שניהם ג' טפחים, מצטרפים לפסול:

ד כאם יש סוף פסול ב' טפחים ועוד סוף פסול ב' טפחים ואויר פחות מג' מפסיק ביניהם, יש להסתפק אם שני הפסולים מצטרפין לפסול הסכה:

סימן תרל"ג - דין גבה הספה. ובו י' עיפים:

א "סכה שהיא גבוה למעלה מכ' אמה פסולה, בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה, בין שמחצות מגיעות לסוף בין שאינן מגיעות, אבל כ' כשרה, אפלו כל סככה למעלה מכ', פיון שאין בחללה אלא כ':

ע - באר הגולה

ו משנה שם וכדמפרש לה רב ושמואל ז שם כדמפרש לה רבה ורב יוסף ל הרא"ש שם מ משנה שם ט"ו נ שם בגמרא בגרסת רבנו חננאל ורבנו תם כמו שכתב הרא"ש שם וכדמפרש רב אמי שם ע כרבה שם פ משנה שם ורבוי יהודה אלכא דבית הלל צ הר"ף לדעת הרא"ש וכמו שכתב הרמב"ן דהר"ף פתב פשמואל ק רמב"ם והר"ן בפרוש דברי הר"ף וכתב הבית יוסף שבשטה זו עולים יפה דברי רמב"ם ר משנה שם י טפחים וכו' אלעזר ש בריתא שם [סימן תרל"ב] א פדמתני והרדעי משמה דשמואל סכה ט"ו הר"ף והרא"ש ורמב"ם בפרק ה ושאר פוסקים ב טור ושאר פוסקים ג שם בגמרא ד' ובכמה דוכתי ד כפרוש רש"י והר"ן שם וכן פסק רמב"ם ה משנה שם י"ז ו הר"ף והרמב"ם שם ושאר פוסקים ז מימרא דרבא שם י"ט ח מימרא דרבה משמה דתלמידי בי רב ט"ז ושם בגמרא י"ט ט מימרא דרבא שם י תוספות והרא"ש שם בפסקיו כ טור בשם אביו הרא"ש [סימן תרל"ג] א משנה ריש סכה ב כטעמא דרבה שם דסכה דירת צראי בעינן. ג מסקנת הגמרא שם ג

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים וזכה לבנים צדיקים.

אתה רוצה להיות בן עולם הבא? - אזי תצטרף תיכף ומיד ללימוד כל ספר "אורח חיים" בג' חדשים. [גליון פג - עמוד ג]

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי דיעת התורה. והיני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדנ"י מתנחדים יאהרונה" על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

לספך קדם שייעשה שאר הדפנות, כמו בחוטט בגדיש. (הגהות מימוני פרק ה):

סימן תרל"ו - דין סכה ישנה. וכו' ב' סעיפים:

א "סכה ישנה, דהינו שעשאה קדם שיפנסו שלשים יום שלפני החג, כשרה, יוכלבד שיחדש בה דבר עתה בגופה לשם החג, יואפלו בטפח על טפח סגי אם הוא במקום אחד. ואם החדוש על פני פלה, סגי אפלו כל דהו. ואם עשאה לשם החג אפלו מתחלת השנה כשרה בלא חדוש:

ב יוצר כלי חרש שיש לו ב' סכות זו לפנים מזו ועושה קדושתו בפנימית ומוכרם בחיצונה, הפנימית אינו יוצא בה ידי סכה, כיון שהיא דירתו כל השנה אינו נכר שדר בה לשם מצוה, והחיצונה יוצא בה, שהרי אינו דר בה כל השנה:

סימן תרל"ז - דין סכה שאולה או גזולה. וכו' ג' סעיפים:

א "מי שלא עשה סכה, בין בשוגג בין במזיד, עושה סכה בחלו של מועד אפלו בסוף יום שביעי, וכן כול לצאת מסכה זו ולישב באחרת:

ב יוצאין בסכה שאולה וכן יוצאין בשל שתפוח:

ג "סכה גזולה, כשרה, כיצד, אם תקף על חברו והוציא מסכתו וגזלה וישב בה, יצא, שאין הקרקע נגזלת: הגה מיהו, לכתחלה לא ישב אדם בסכת חברו שלא מדעתו, כל שכן אם דעתו לגזלה, וכן לא יעשה סכה לכתחלה בקרקע של חברו שלא מדעתו וכן בקרקע שהיא של רבים (הגהות אשרי ואור זרוע), מיהו, כדיעבד יצא. וכן לא יקצצו ישראל הסכה בעצמם אלא יקנו אותם מעובדי כוכבים, דכל גזל אין עושין ממנו

סימן תרל"ד - שלא תהיה פחות מן שבועה על שבועה. וכו' ד' סעיפים:

א "סכה שאין בה ז' על ז', פסולה. ויולעגין גדל, אין לה שעור למעלה:

ב "אם היא עגלה, צריך שהיא בה כדי לרבע ז' על ז':

ג "יש בה ז' על ז' ונתן בה בגדים לנאותה וממעטים אותה מז' על ז', פסולה:

ד "מי שהיה ראשו ורבו בסכה ושולחנו חוץ לסכה ואכל, כאלו לא אכל בסכה אפלו אם היא סכה גדולה, גזרה שמה ימשך אחר שולחנו:

סימן תרל"ה - דין ספת גנב"ך ורקב"ש. וכו' סעיף אחד:

א "סכה אף על פי שלא נעשית לשם מצוה כשרה והוא שתהיה עשויה לצל כגון ספת נכרים, נשים, בהמה, כותיים, רועים, קצצים, ברגנין, שומרי שדות, אבל סכה שנעשית מאליה פסולה, לפי שלא נעשית לצל. בלפיכך החוטט בגדיש ועשהו סכה אינה סכה, שהרי לא עמר גדיש זה לצל (ומה שעושה אחר כך הרי תעשה ולא מן העשוי) (טור). גלפיכך אם עשה בתחלה כשנתן שם הגדיש חלל טפח במשך ז' לשם סכה וחתט בה אחר כך והשלימה לי, כשרה, שהרי נעשית סכה שלה לצל. ואם הגדיש גדול ולא הניח אלא חלל טפח במשך ז' ושוב חקק בה הרבה ועשה בה סכה גדולה, אינה כשרה פלה על ידי משך ז' שהניח תחלה. ואם חקק משני צדדים ד' אמות יותר על הז', אף הז' פסולה, דסכה פסול פוסל מן הצד בד' אמות: הגה ואין לעשות הסכה קדם שייעשה הדפנות, ואם עשה טפח סמוך לסכה, מתר

המשך הלכות סוכה, סימן תרל"ג - דין גובה הסוכה

ב "היתה גבוה יותר מכ' והוצין (פרוש), ענפים קטנים עם העלין שלהם) יורדים למטה, אם צלתן מרבה מחמתן כשרה, ואם לאו, פסולה:

ג "הסכה שחללה יותר מכ' אמה ותלה בה דברים נאים ועל ידי פן נתמעט חללה, לא הוי מעוט, וכן אם מעטה בכרים וכסות לא הוי מעוט, ואפלו בשלם:

ד "מעטה בתוך ובטלו, הרי זה מעוט, ואין צריך לומר עפר ובטלו, אבל סתם אינו מעוט "אפלו בעפר עד שיכטלנו בפה:

ה "היתה גבוה מכ' ובנה בה אצטבא כנגד דפן האמצעי על פני פלה ובה שעור סכה, כשרה כל הסכה אפלו מהאצטבא והלאה:

ו "אם בנה האצטבא מן הצד, אם יש מן האצטבא עד כתל השני פחות מד' אמות, כשרה לעל האצטבא דוקא, ואם לאו פסולה:

ז "אם בנה האצטבא באמצע, אם יש ממנו לכתל לכל צד פחות מד' אמות, כשרה על האצטבא אפלו אם גבוה יותר מי', ואם יש בינה לכתל ד' אמות, פסולה יאפלו האצטבא גבוה י':

ח "סכה שאינה גבוה י' טפחים, פסולה:

ט "היתה גבוה מי' והוצין יורדין לתוך י', אפלו אם חמתן מרבה מצלתן, פסולה. פאבל אם הוציין יורדין לתוך י' אינם פוסלים:

י "היתה נמוכה מי' וחקק בה להשלימה לי ויש בחקק שעור הכשר סכה, אם אין בין חקק לכתל ג' טפחים, כשרה, יש ביניהם ג' טפחים, פסולה:

באר הגולה

ד שם דף ז' ה מימרא שם י' ו שם בגמרא ג' ד' ז שם ד' ח שם כרבנן משנה פרק ט"ו דאקלות הרי"ף ורא"ש שם ורמב"ם בפרק ד ט שם י טור בשם רש"י ושלוחה הספיק אביו הרא"ש וכן פתח הרמב"ם כ שם בגמרא ל כפרוש רש"י שם וכן פתח הרא"ש מ שם בגמרא נ כרבא שם דלא אמרינן גוד אסיק מחצתא דבעינן מחצות הנקרות ס משנה שם ריש סכה ע שם בגמרא ד' פ מימרא שם י' צ שם בגמרא ד' (סימן תרל"ד) א מימרא דרב הונא סכה ג' וכפרוש הרא"ש שם ורי"ף בסוף פרק ב ובגמרא ט"ו ב רמב"ם ג כרבי יוחנן שם ד כרב אשי שם י' ה משנה שם כ"ח וכבית שמאי (סימן תרל"ה) א ברייתא שם ח' ב משנה שם ט"ו ג מימרא דרב הונא שם ד טור בשם אבי העזרי (סימן תרל"ו) א משנה סכה ט' וכבית הלל ב הרא"ש שם בשם הירושלמי ג כדאמרי חבראי שם ד כר' יוסי שם ה שם במשנה ואפלו לבית הלל ונקא מנה שאין צריך לחדש בה דבר ותספות ו מימרא דר' לוי משום ר' מאיר וכפרוש רש"י שם (סימן תרל"ז) א ברייתא כ"ז וכחכמים ב שם וכחכמים ג ברייתא שם וכחכמים ד מכל שכן דהא עדיפא משאולה, ריב"ש ה ברייתא ל"א וכחכמים וקאוקמתא דרב נחמן

סכה לכתחלה. (מהרי"ל) ואם גזל עצים ויעשה מהם סכה, יאף על פי שלא חברן ולא שנה בהם כלום יצא, תקנת חכמים שאין לבעל העצים אלא דמי עצים בלבד. יאכל אם גזל סכה העשויה בראש הספינה או בראש העגלה וישב בה, לא יצא: הגה והוא הדין אם ראובן בנה סכה בקרקע שמעון, ושמעון תקף את ראובן וגזל סכתו הבנויה בקרקע שלו, לא יצא בה, ואין כאן תקנת השבים הואיל ולא טרח בה ולא הוציא עליה הוצאות (הגהות אשרי פרק ב דסכה):

סימן תרל"ח - סכה ונוניה אסורין כל שבעה. ובו ב' סעיפים:

א "עצי סכה אסורים כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות בין עצי סכך (ואפלו קיסם להצץ בו שניו אסור) (מהרי"ל), ואין נאותין מהן לדבר אחר ככל שמונת הימים, מפני שיום הז' בלו הסכה מקצה עד בין השמשות, והואיל והקצה לבין השמשות של שביעי הקצה לכל היום הגה ואפלו נפלה הסכה אסורים, ולא מהני בה תנאי (טור), אכל עצים הסמוכים לסכה מתרים ועי' לעיל סימן תקי"ח סעיף ח'. וואם אחר שעשה השעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סכה הוסיף דפן, לא מתסרא, אכל אם עשה ארבעתן סתם, בלן אסורות ומקצות: הגה וכל זה לא מירי אלא בסכה שישב בה פעם אחר, אכל אם הזמינה לסכה ולא ישב בה לא נאסרה, דהזמנה לאו מלתא היא (הגהות אשרי פרק המביא):

ב "וכן אכלים ומשקים שתולין בסכה כדי לנאותה, אסור להסתפק מהם כל שמונה אפלו נפלו (ובכיום טוב ושבת אסור לטלטלם דמקצים הם) (טור). ואם התנה עליהם בשעה שתלאם "ואמר איני בודל מהן כל בין השמשות (של ח' ימים) (בית יוסף בשם ארחות חיים), הרי זה מסתפק מהם בכל עת שירצה, שיהי לא הקצה אותם ולא חל עליהם קדשת הסכה ולא נחשבו כמותה "ודוקא שמתנה בזה הלשון, אכל אם אמר אני מתנה עליהם לאכלם כשיפלו, אינו כלום. "ואם אמר אני מתנה עליהם לאכלם אימתי שארצה,

מהני, שגם בין השמשות בכלל: הגה וצריך לעשות התנאי קדם בין השמשות הראשון (ד"ע פסקת ארחות חיים שהביא הבית יוסף ולא כמהרי"ל). יש מן האחרונים שפיתו דבזמן הזה אין נוהגים להתנות (מהרי"ל), והכי נהוג בנויין התלויים בסכך, אכל בנויין שנותנים בדפנות, כגון סדינים המצויים, נוהגין לטלטלם מפני הגשמים אפלו בלא תנאי, משום דיש אומרים דאין אסור אפלו בדפנות עצמן כל שכן בנויין, ומכל מקום טוב להתנות עליהם (דרכי משה). אם סכך בהרס או תלה בסכה אתרוג לנוי, מתר להריח בו, דלא הקצה מריח, רק שלא יגע בו, דאסור בטלטול. ויש אסורים בהרס (ר"ן סוף פרק לולב הגזול) כדלקמן סימן תרנ"ג:

סימן תרל"ט - דיני ישיבת סכה. ובו ח' סעיפים:

א "פיצד מצות ישיבה בסכה, שיהיה אוכל ושותה (וישן ומטייל) (טור) ודר בסכה כל שבעת הימים, בין ביום בין בלילה, כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה, וכל ז' ימים עושה אדם את ביתו צראי ואת סכתו קבע. "פיצד, בלימים הנאים ומצעות הנאות בסכה יוכלי שתיה כגון אשישות וכוסות, בסכה, אכל כלי אכילה (לאחר אכילה) (טור) כגון קדרות וקערות חוץ לסכה. המנוחה בסכה, ואם היתה סכה קטנה, מניחה חוץ לסכה. הגה ואל יעשה שום תשמיש בזוי בסכה כדי שלא יהיו מצות בזויות עליו (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ב "אוכלים ושותים וישנים בסכה כל ז' בין ביום בין בלילה, "ואין ישנים חוץ לסכה אפלו שנת ארעי, אכל מתר לאכל אכילת צראי חוץ לסכה. וכמה יאכילת צראי כפיצה מפת. "ומתר לשתות מים ויין ולאכל פרות (ואפלו קבע עליהו) (ד"ע) חוץ לסכה. "ומי שיהמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסכה אפלו מים, הרי זה משבח. "ותבשיל העשוי מחמשת מינים, אם קובע עליו חשיב קבע וצריך סכה: הגה ומה שנוהגין להקל עכשו בשנה שאין ישנים בסכה רק המדקדקין במצות, יש

אומרים משום צנה, דיש צער לישן במקומות הקרים (מרדכי פרק הישן), ולי נראה, משום דמצות סכה איש וביתו איש ואשתו כדרך שהוא דרך כל השנה, ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו שאין לו סכה מיוחדת פטור. וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה אם אפשר להיות לו סכה מיוחדת:

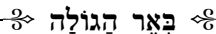
ג "אכילה בסכה בליל יום טוב הראשון חובה, אפלו אכל כפזית פת יצא ידי חובתו, מפאן ואילף רשות, רצה לאכל סעודה, סועד בסכה, רצה אינו אוכל כל ז' אלא פרות וקליות חוץ לסכה אוכל, לדין אכילת מצה בפסח: הגה ולא יאכל בלילה הראשונה עד שיהא ודאי לילה (בית יוסף בשם ארחות חיים), ויאכל קדם חצות לילה (מהרי"ו ומהרי"ל). ולא יאכל ביום מחצות ואילף כדי שיאכל בסכה לתאבון (מהרי"ל), דמאי דאכילת מצה:

ד "כל ז' הימים קודא (ולומד) בתוך הסכה. וכשמבין ומדקדק במה שיקרא (וילמד), יכול ללמד) חוץ לסכה כדי שתהא דעתו מישבת עליו. המתפלל, רצה מתפלל בסכה או חוץ לסכה:

ה "ירדו גשמים, הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מתר לפנות, משירדו לתוך הסכה טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל, אפלו תבשיל של פול: הגה ואפלו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והגהות אשרי). ומי שאינו בקי בזה השעור, ישער אם ירדו כל כך גשמים לבית אם היה יוצא, יצא מסכתו גם כן (אור זרוע והגהות אשרי פרק הישן ומרדכי פרק ב מימוני פרק ו ומהרי"ל). וכל זה דוקא בשאר ימים או לילות של סבות, אכל לילה הראשונה צריך לאכל פזית בסכה אף אם גשמים יורדין (טור והר"ן והרא"ש), ויקדש בסכה כדי שיאמר זמן על הסכה (תרומת הדשן סימן צ"ה):

ו "היה אוכל בסכה וירדו גשמים והלף לביתו ופסקו הגשמים, אין מחיבין אותו לחזור לסכה עד שיגמר סעדתו:

ז "היה לישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים, אין מטריחין אותו

ו שם בגמרא ז רש"י אהא דאמר דמדורו ונגון בגזולה [סימן תרל"ח] א ברייתא סכה ט' ב ביצה ל' ג הר"ן בפרק ד דביצה ד ברייתא ביצה ל' ה אוקימתא דאב"י ורבא שם ו טור ושאר פוסקים מהא דאב"י ורבא לעיל ז שם בשם בה"ג [סימן תרל"ט] א משנה סכה כ"ט ב ברייתא שם ג מימרא דרבא שם כ"ט ד לשון הרמב"ם בפרק ו ה משנה וברייתא שם כ"ה ו שם בגמרא כ"ו פד טעים בר בי רב ועיל לכלה ופרשו תוספות ורא"ש בביצה ז מהא דרבא ומסקנת הגמרא יומא ע"ט ח משנה סכה כ"ו ט הרא"ש שם בשם התוספות פרק ו דברכות י משנה שם כ"ז פתחים כ טור והר"ן שם ל דגמרינן ט"ו הנאמר בסכה מ"טו הנאמר בחג המצות מ מימרא דרבא שם כ"ח כפרוש רש"י וכן פרשו שאר פוסקים ג משנה שם ס ברייתא שם דף כ"ט ע שם בברייתא

לחזור לספה כל אותה הלילה, אלא ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר. הגה ויעור משנתו (טור). מי שהוא ישן בספה וירדו גשמים אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל, דבגשמים מועטים הוי צער לישן שם ויוכל לצאת (מהרי"ו). וכל הפטור מן הספה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליו שכר ואינו אלא הדיוטות (הגהות מימוני פרק ו). וכשיצא מן הספה מפת גשמים אל יבעט ויצא, אלא יצא כנכנע, כעבר שמוזג כוס לרבו ושפכו על פניו. (מהרי"ל):

ח פנהגו שאין מברכים על הספה אלא בשעת אכילה (והכי נהוג):

סימן תרמ - מי הפטורים משיבת ספה. ובו י' סעיפים:

א אנשים ועבדים וקטנים פטורים מן הספה, בטמטום ואנדורגיגוס חייבים מספק, וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין חייב:

ב יוקטן שאינו צריך לאמו, שהוא כבן יחמש כבן שש, חייב בספה מדברי סופרים כדי לחנכו במצות:

ג החולים ומשמשיהן פטורים מן הספה. ולא יחולה שיש בו סנה, אלא אפלו חש בראשו (או) חש בעיניו. ויש מי שאומר שאין המשמשים פטורים אלא בשעה שהחולה צריך להם. (ומי שמקויו דם חייב בספה) (אור זרוע והגהות אשרי פרק הישן):

ד המצטער פטור מן הספה, הוא ולא משמשו (אבל בלילה ראשונה אפלו מצטער חייב לאכל שם פזית) (כל בו). איזהו מצטער, זה שאינו יכול לישן בספה מפני הרוח או מפני החובכים והפרעושים וכיוצא בהם או מפני הריח. ידוקא שבה לו הצער במקרה אחר שעשה שם הספה, אבל אין לו לעשות סבתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר מצטער אני: הגה ואם עשה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה או בשנה, או שאי אפשר לעשות לו אחד מהם בספה

מחמת דמתירא מלסטים או גנבים כשהוא בספה, אינו יוצא באותה ספה כלל, אפלו בדברים שלא מצטער בהם, דלא הויא כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מרדכי פרק הישן). מי ששכבו לו הנרות בספה בשבת ויש לו גר בביתו, מתיר לצאת מן הספה כדי לאכל במקום גר, ואין צריך לילך לסבת חברו שיש שם גר אם יש טרח גדול בדבר (תורמת הדשן סימן נ"ג ופסקיו סימן נ"ה). ואם בא רוח לכבות הנרות בספה מתיר לפרש סדין או בגד מן הצד. אבל לא תחת הסכך (אור זרוע). מי שלא יוכל לישן בספה מחמת שצד לו בפשוט ידיו ורגליו לא מקרי מצטער, וחייב לישן שם אף על גב דצריך לכפף ידיו ורגליו (תורמת הדשן סימן צ"ב) ולא יוכל אדם לומר מצטער אני אלא בדבר שדרך בני אדם להצטער בו (טור). ואין המצטער פטור אלא אם ינצל עצמו מן הצער, אבל בלאו הכי חייב לישב בספה אף על גב דמצטער (מרדכי פרק הישן):

ה לאכל חייב בספה:

ו מחתן ושושביניו וכל בני החפה פטורים מן הספה כל ז' ימי המשחה. (וסעדת ברית מילה וכן הסעדה שאוכלין אצל היולדת, חייבין בספה) (מהרי"ק שרש קע"ט):

ז ישלוחי מצוה פטורים מן הספה ביום ביום ובין בלילה (וענין לעיל סימן ל"ח):

ח הולכי דרכים ביום פטורים מן הספה ביום וחייבים בלילה, הולכי דרכים בלילה, פטורים בלילה וחייבים ביום: הגה ודוקא כשיוכלו למצא ספה, אבל אם אינם מוצאים ספה יוכלו לילך לדרךם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה, כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום ביתו (רי"ן פרק הישן). ואף על פי שאינו הולך רק ביום פטור אף בלילה, דאין לעשות לו שם דירה. וההולכים לכפרים לתבע חובותיהם ואין להם ספה באותן הכפרים, יחמירו על עצמן לשוב לכתיהם בכל לילה לאכל בספה, ואף

על גב דיש להקל, מכל מקום הפחמיר תבא עליו ברכה (בית יוסף בשם ארחות חיים):

ט שומרי העיר ביום, פטורים ביום וחייבים בלילה, שומרי העיר בלילה, פטורים בלילה וחייבים ביום:

י שומרי גנות ופרדסים פטורים בין ביום ובין בלילה, קשאים יעשה השומר סנה ידע הנגב שיש לשומר מקום קבוע ויבא ויגנב ממקום אחר. לפיכך אם היה שומר כרי של תבואה שיוכל לשמר פלה ממקום אחד, חייב לעשות ספה במקום ששומר: הגה והעושים יין אצל העובד כוכבים בסכות פטורים בין ביום ובין בלילה, דצרכים לשמר שלא יגעו העובדי כוכבים (הגהות מימוני פרק ז בשם ס"מ"ק וכל בו). ואם הוא בענין שאין צריך שמור, חייבין:

סימן תרמא - שאין מברכין שהחנינו על עשית הספה. ובו סעיף אחד:

א העושה ספה בין לעצמו בין לאחר, אינו מברך על עשייתה, באכל שהחנינו היה ראוי לברך כשעושה אותה לעצמו, אלא שאנו יסומכים על זמן שאנו אומרים על הכוס של קדוש: הגה ואם לא אכל לילה ראשונה בספה, אף על פי שברך זמן בביתו, כשאוכל בספה צריך לברך זמן משום הספה. ואם ברך זמן בשעת עשייה סגי לה. (רי"ן פרק לולב וענבה):

סימן תרמב - ובו סעיף אחד:

א אם חל יום ראשון של סכות להיות בשבת, אומרים בערבית ברכה אחת מעין שבע וחותרם בה בשבת בלכד:

סימן תרמוג - סדר הקדוש. ובו ג' סעיפים:

א סדר הקדוש יין קדוש וספה ואחר כך זמן, לפי שהזמן חוזר על קדוש היום ועל מצות ספה:

ב בלהרמב"ם מקדש מעמד ומברך לישב בספה ויושב, ואחר כך מברך זמן. (ואין נוהגין כן, אלא מקדשין מישב, וכן דעת הרא"ש):

⦿ באר הגולה ⦿

פ מרדכי שם והרב המגיד בפרק ו וכדעת רבנו תם שהביא הטור וכו' יותנן שם בגמרא מ"ה דכלהו אמוראי קימי פותה [סימן תרמ] א משנה סכה כ"ח ב רמב"ם גריש פרק ו ונלמד מדין השופר וצניחתי תקפ"ט ג שם במשנה ד רמב"ם שם מבריתא בערובין פרק ב ופרוש כבן חמש וכו' שלמות וכל חד וחד לפום חורפה ה משנה סכה כ"ה ו בריתא שם כ"ז ז ארחות חיים ח מימרא דרבא שם ט שם פרב י שם פרבא כ הרא"ש שם ל מימרא דרב כ"ו מ גס זה שם נ משנה שם כ"ה ס בריתא שם כ"ז ע שם בבריתא פ שם בבריתא ק פרבא שם [סימן תרמא] א מימרא דרב חסדא מנחות מ"ב ב בריתא ספה מ"ו ג פרב פהנא שם [סימן תרמב] א שבת כ"ד [סימן תרמג] א מסקנת הגמרא ספה נ"ו ב כפ"ו בשם מנהג רבותיו וחקמי ספרד

הנה מובא כאן ספר שולחן ערוך אורח חיים מחולק לג' חדשים, ג' עמודים ליום, כך יגמור כל אורח חיים בכל תקופת השנה שהיא ג' חדשים, ויזכה להיות "בן עולם הבא". נא לפרסם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובשמחות, ולכל החברים וידידים, לזכות את הרבים להיות "בן עולם הבא" על ידי לימוד "הלכה בכל יום", שהוא "תורה לשמה", וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים.

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתיחדים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

נוהגין במדינות אלו שאין לולבין מצויין (הנחות מימוני פרק ז):

ו נ'קטם ראשו דהיני שנקטמו ירב העלין העליונים, פסול: הגה ואם נקטם העלה העליון האמצעי שעל השדרה, פסול (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול). ודוקא דאיכא אחר, אכל ליכא אחר מברכים עליו (מרכיזי פרק ג ומנהגים):

ז גסדק, לאם נתרחקו שני סדקיו זה מזה עד שנראו כשנים פסול: הגה ואפלו לא נחלקה התימית העליונה בענין שיפסל הלולב מכת נחלקה התימית:

ח מיש לו פמין קוצים בשדרתו, או שנצמט ונכוץ, או שהוא עקם ולפניו, שהרי שדרו כגב בעל חטוטרת, פסול. וכן אם נעקם לאחד ממצדיו, פסול, אבל אם נעקם לאחוריו כשר, שזו היא בריתו:

ט אם כפוף בראשו, פסול. ודוקא כששדרתו כפופה, אבל עליו כפופים בראשו כמו שדרף להיות הרפה לולבים, כשר:

סימן תרמו - דיגי הדס. ובו י"א סעיפים:

א הדס שנקטם ראשו, כשר. בנשרו רב עליו, אם נשתיירו ג' עליו בקן אחד, כשר:

ב יהיו ענביו מרבות מעליו, אם ירקות כשר, ואם אדמות או שחורות פסול וואם מעטן, כשר. ואין ממעטין אותם ביום טוב, לפי שהוא כמתקן. העבר ולקטן, או שלקטן א' א' לאכילה, הרי זה כשר. (ומיום ראשון ואילף כשר בכל ענין) (בית יוסף בשם ארחת חיים):

ג ענף עץ עבות האמור בתורה הוא ההדס שעליו חופין את עצו, כגון ג' עליו או יותר בגבעול אחד, אבל אם היו שני

פרק ח) פסול: הגה וכל שכן אם נפרצו ונעקרו למטה מן השדרה דפסול אפלו אגדן (טור ור"ן פרק לולב הגזול). וכן אם נתקשו העליון פצע ואין יכולין לחברן אל השדרה, פסול (טור ובית יוסף). וכל זה ברב עליון, אבל אם מעוט עליון נעשו כף ושאר עליון נשאר ונדרין הלולב נשאר מכסה בעליון, כשר (ר"ן פרק לולב הגזול):

ג ברית עליון של לולב כף היא, כשהם גדלים, גדלים ב' ב' ודבוקים מבין, וגב של ב' עליון הוא הנקרא תימית. הנחלקה התימית (ברב העליון) (טור ובית יוסף), פסולה. והיו עליו אחת אחת מתחלת בריתו ולא היה תימית, או שקל עליו כפולים מצדו האחד וצד השני ערם בלא עליון, פסול: הגה ויש מפרשים לומר דאם נחלק העלה העליון האמצעי שעל השדרה עד השדרה, מקרי נחלקה התימית ופסול, והכי נוהגין (תרימת הדשן סימן צ"ז) מיהו, לכתחלה מצוה מן המבחר נוהגין לטל לולב שלא נחלק העלה העליון כלל, כי יש מחמירין אפלו בנחלק קצת. ואם אותו העלה אינו כפול מתחלת בריתו, פסול (כל בו):

ד ילא היה עליו זה על גב זה כדרף כל הלולבין אלא זה תחת זה, אם ראש זה מגיע לעקר שלמעלה ממנו עד שנמצא כל שדרו של לולב מכסה בעליון, כשר, ואם אין ראשו של זה מגיע לצד עקרו של זה, או שאין לו הרבה עליון זה על זה אלא מפל צד יוצא אחד למטה סמוך לעקרו ועולה על ראשו, פסול:

ה ילולב שיקבו ר"ב עליו (או שדרתו) (טור), פסול. טושעור היבשות, משיכלה מראה ירקות שבו וילבינו פניו: הגה ויש אומרים דלא מקרי יבש אלא כשנתפרך בצפרן מחמת יבשותו (טור בשם התוספות), וכן

המשך הלכות סוכה, סימן תרמג - סדר הקידוש

ג יבשאר ימים מברך על הספה קדם ברפת המוציא. ונוהגים לברך על הספה אחר ברפת המוציא קדם שיטעם: הגה הכי נוהגין בחל אכל בשפת יום טוב שיש בהן קדוש, מברך לאחר קדוש (מהרי"ו). ואם קדש בבית ואכל בספה או איכא עין לעיל סימן רע"ג סעיף ב':

סימן תרמד - סדר ההלל כף ימי החג. ובו ב' סעיפים:

א שחרית אחר חזרת התפלה נוטלין הלולב ומברכין על גטילת לולב בושחנינו וגומרים ההלל, וכן כל שמונת ימי החג, ומברכים לגמור את ההלל, בין צבור בין יחיד. ואין מפקינן בו אלא כדרף שאמרו בקריאת שמע, באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד, בין הפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם. ואם פסק באמצע ושהה אפלו כדי לגמור את כלו, אין צריך לחזור אלא למקום שפסק:

ב הבהלל אפלו עשרה קורין באחד:

הלכות לולב

סימן תרמה - דיגי לולב. ובו ט' סעיפים:

א לולב שנקטמו עליו זה מעל זה ולא נדלדלו בעלי החירות, כשר אפלו לא אגדו: הגה ומפל מקום, מצוה מן המבחר בלולב שאין עליו פרודות לגמרי (המגיד ור"ן פרק לולב הגזול):

ב נפרצו עליו, והוא שידלדלו משררו של לולב בעלי החירות (דהיני שאינן עולים עם השדרה אלא תלוין למטה (המגיד

באר הגולה

ג טור בשם מהר"ם מרונטוביג ד שם בשם אביו הרא"ש (סימן תרמד) א בריתא ספה מ"ו ב הרא"ש ומהא דרב פהנא דמסדר להו אפסא דקנשה הכי נמי דלולב מברכין לה בשעת גטילה ג צינתיו לעיל סימן תפ"ח ד גם זו צינתיה שם ה גם זו צינתיה שם (סימן תרמה) א משנה ספה כ"ט וכתנא קמא ב שם במשנה ג לשון הרמב"ם פרק י"ז ד כלשנא בתרא משמה דר' יהושע בן לוי שם ל"ב ה מימא דרבא שם ו משנה שם כ"ט וכאוקימתא דאביי שם ל"ב ז שם במשנה ח טור וכן כתב הרא"ש ט שם בשם ראב"ד י שם במשנה כ טור בשם אביו הרא"ש ל בריתא שם ל"ב וכדמפרש רב פפא וקפירוש רמב"ם בפרק ח' מ שם בבריתא נ כאוקימתא דרבא שם ס כלשנא קמא דרב נחמן שם ולחמרא ע שם בבריתא פ הרא"ש בתשובה (סימן תרמו) א עין לקמן סעיף י ומהא שצינתיה שם ב בריתא שם ל"ב ג משנה שם ל"ב וכאוקימתא דרב ל"ג ד שם במשנה ה שם בגמרא ו בריתא שם ל"ב וכדמפרש רב יהודה

העלים בשנה זה כנגד זה והעלה השלישי למעלה מהם, 'אין זה עבת, אכל נקרא הדס שוטה: הגה ופסול אפלו בשעת הדחק, ואיכא מאן דאמר בגמרא דכשר, ועל פן נזהגין באלו המדינות לכתחלה לצאת באלו ההדסים המוכאים ואין ג' עליו בגבעול אחד. ויש מי שכתב ההדסים שלנו אין נקראים הדס שוטה הואיל והם ב' על גב ב', ואינן פהדס שוטה הנזכר בגמרא, ולכן נהגו להקל כמו שכתב מהר"י קולון ומהר"י איסרלן ז"ל בתשובותיהם:

ד "יצאו הרבה בקן אחד ונשרו מהם עד שלא נשארו אלא שלשה בקן אחד, פשר, אפלו נשרו רבם, כגון שהיו ז' ונשרו מהם ד' ונשארו ג'.

ה "למצוה בעינן כל שעור ארץ ההדס שיחא עבות, ולעכובא ברבו (ואפלו אינו בראשו) (טור):

ו 'יבשו עליו, פסול. כמשו, פשר: ששור היבשות, אפלו אם נפרץ בצפרן אם עדין ירקים הם, פשר, ואינם נקראים יבשים אלא כשילבינו פניהם:

ח "יבשו רב עליו ונשתיר בראש כל בד מהג' בדין קן אחד וכו' ג' עליו לחין, פשר. ויש מפרשים, שאפלו מהג' שבחד קנא יבשו שנים ולא נשאר פי אם אחד לח, פשר, והוא שיהיה העלה שהוא מרוב על שניהם:

ט אם אותם עלים שלא יבשו הם כמושין, יש פוסלין ויש מכשירין:

י "נקטם ראשו פשר אפלו לא עלתה בו תמרה, והוא הדין ליבש ראשו. ויש פוסלין בנקטם ראשו: הגה וטוב להחמיר במקום שאפשר באחר (המגיד). ולא מקרי נקטם אלא אם נקטמו העצים (ר"ן):

יא "אם אין לו אלא הדס שענביו מרבים מעליו ביום טוב, נוטלו ואינו מברך עליו: סימן תרמוז - דיני ערבה. וכו' ב' סעיפים:

א "ערבי נחל האמור בתורה הוא מין ידוע הנקרא כן, עלה שלו משוף כנחל ופיו

חלק וקנה שלו אדם (ואפלו בעודו ירק פשר) (בית יוסף). ורוב מין זה גדל על הנחלים, לקח נקראו ערבי נחל. ואפלו היה גדל במדבר או בהרים, פשר. ויש מין אחד דומה לערבה, אלא שעלה שלו עגל ופיו דומה למסר (פרוש, מגרה סיג"ה בלע"ז), וקנה שלו אינו אדם, וזהו הנקרא צפצפה, והיא פסולה. ויש מין ערבה שאין פי העלה שלה חלק ואינו כמסר, אלא יש בו תלמים קטנים עד מאד כמו פי מגל קטן, וזה פשר:

ב הערבה שיקבשה או שנושרו רב עליה או ישנקטם ראשה, פסולה, אכל כמושה או שנושרו מקצת עליה, פשרה. והרמב"ם מכשיר בנקטם ראשה:

סימן תרמוז - דברים הפסולים באתרוג. וכו' כ"ב סעיפים:

א "אתרוג היבש, פסול. ושעור היבשות, כפשיאנו מוציא שום לחה. ויבדק על ידי שיעבור בו מחט וכו' חוט, ואם יש בו לחה יראה בחוט, (ואתרוג שהוא משנה שעברה, ודאי יבש הוא ופסול) (תרומת הדשן מהר"ל סימן ה):

ב "אתרוג שנקב נקב מפלש כל שהוא, פסול. ושאינו מפלש, אם היה כאסר פסול, ואם חסר כל שהוא פסול. ויש אומרים דגם בנקב מפלש בעינן חסרון משהו, ושאינו מפלש, בחסרון כאסר: הגה ונהגו להכשיר הנקבים שנעשו באילן על ידי קוצים. אף על פי שיש בהם חסרון, שיהו דרך גדלתן (תרומת הדשן סימן צ"ט). מיהו, אם רואה שאין העור והבשר קיים תוך הנקב, פסול לסבא הראשונה אף על פי שאינו מפלש, ובשעת הדחק יש להקל בסבא האחרונה להכשיר חסרון שאינו כאסר ואינו נקב מפלש (דעת עצמו):

ג מפלש, יש מפרשים כפשוטו דהינו שנקב מצד זה לצד זה, ויש מפרשים, שפיון שנקב עד חדרי הדרע שהגרעינים בתוכו מקרי מפלש:

ד "אתרוג שנמוח כל בשרו בפנים וקלפתו החיצונה קימת וחדרי הדרע קימים בפנים, פשר. ויש פוסלים:

ה "נסדק פלו מראשו לסופו, אפלו אינו חסר כלום, פסול, אכל נשאר בו שיעור למעלה ולמטה אפלו כל שהוא, פשר. ויש מי שאומר דדוקא מלמטה, אכל בחטמו אפלו כל שהוא פסול. הגה ויש מחמירין לפסל בנסדק רבו. וכל שלא נסדק רב קלפתו העבה לא מקרי נסדק (רבנו נסים):

ו "נקלף הקלפה החיצונה שלו, שאינו מחסרו אלא נשאר ירק כמות שהוא ברינתו, אם נקלף פלו פסול, לאם נשאר ממנו כל שהוא פשר. ויש אומרים שצריך שישתמר פסלע:

ז "נטל דוד, והוא הראש הקטן ששושנתו בו, פסול: הגה ויש מחמירין אם נטלה השושנתא, דהינו מה שאנו קורים פטמא (ר"ן), וטוב להחמיר במקום שאפשר, מיהו לענין דינא אין לפסל אלא אם כן נטל הדוד, דהינו העץ שראש הפטמא עליו, והראש נקרא שושנתא (המגיד). וכל זה דוקא שנשלה, אכל אם לא היה לו דוד מעולם פשר, וכן רב האתרוגים שמביאים במדינות אלו (הרא"ש):

ח "נטל העץ שהוא תלוי בו באילן מעקר האתרוג ונשאר מקומו גמא, פסול: הגה ואם ינטל קצת העץ ונשאר עבי כל שהוא, שכל רחב הגמא מכסה, פשר (טור):

ט "עלתה תזזית (פרוש, תרגום או ילפת או חזון) עליו, אם כבי' או כג' מקומות, פסול. ואם במקום א', אם עלה על רבו פסול, ואם על חטמו, אפלו כל שהוא פסול. וחטמו הינו במקום שמתחיל להתקצר ולהתחדד כלפי ראשו:

י "יש אומרים דהא דבב' וג' מקומות פסול הינו דוקא כשנתפשט הנמור ברבו אף על פי שבשטח החכרברורות הוא מעוט, אכל במעוטו כגון שפלים מצד א' של

⦿ באר הגולה ⦿

ז שם משמה דאמימר ח בריתא שם ט טור בשם הרא"ש שהקריע כדברי הראב"ד י שם במשנה כ בריתא שם ל"א ל טור בשם הראב"ד וכן כתב הר"י והרב המגיד מ בריתא שם ל"ג וכדמפרש רב חסדא נ טור בשם אביו הרא"ש ס שם בשם הראב"ד ע שם בשם אביו הרא"ש פ משנה שם ל"ד וכו' טרפון הר"ף ורא"ש ורמב"ם בפרק ח ורמב"ן צ הראב"ד בהשגתו שם וזה לשונו וכבר הופיע רוח הקדש בבית מדרשונו ממפה שנים והעלינו שהוא פסול כסתם מתני' וכו' וכתב הרב המגיד ויש קצת אחרונים מחמירין כדברי הרא"ש ז"ל וכן ראוי להורות עד כאן לשונו וכמו שכתב הרמ"א ק ארחות חיים בשם בעל ההשקמה [סימן תרמוז א] בריתא סכה ל"ג ל"ד ב רמב"ם בפרק ח והביאו הטור ושכן כתב הרא"ש ג בריתא שם ל"ד ד בריתא שם וכדמפרש אפי"ה משנה שם ל"ג ו צינתי לעיל בסימן י' ז גם זה שם [סימן תרמוז א] משנה דף ל"ד ב טור בשם הראב"ד ג שם במשנה ובגמרא דעולא וכפרוש רבי ישעיה והרא"ש שהביאו הטור וכן כתב התוספות דעולא אספא קאי אנקב ולא חסר וכן כתב הרמב"ם ד שם בשם ר"ח וכן כתב הראב"ד שפרש דעולא ארישא אנקב וחסר כל שהוא קאי ה בה"ג והר"ף והראב"ד ו הרא"ש בשם הירושלמי ושכן פרש ר"י וכן כתב הר"ן ז בעינא שם בגמרא ולא נפשטא ונקט הר"ף לקלא ח טור בשם יש מחמירין ולזה הסכים ט משנה שם ל"ד ובגמרא ל"ו וכפרוש רש"י ורא"ש י הר"ן שם כ שם במשנה וברבא שם ל"ו וכפרוש התוספות בשם ר"ח ל הר"ף והרא"ש ורמב"ם מ תוספות בשם ר"ח נ שם במשנה נטלה פטמתו כפרוש הר"ף ורמב"ם שם בפרק ח ס בריתא ל"ה נטלה בכנתו כפרוש הר"ף שם והרמב"ם שם ע שם במשנה וברבא שם בגמרא פ טור בשם הראב"ד והרא"ש וכן כתב הריב"ש

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות לולב

סימן תרנ - שעור הדס וערבה.

ובו ב' סעיפים:

א "שעור הדס וערבה ג' טפחים, ושדרו של לולב ד' טפחים, כדי שיהא שדרו של לולב יוצא מן ההדס טפח, באמה בת ה' טפחים צעשה אותה ו', צא מהם ג' להדס, נמצא שעור הדס וערבה טפחים ומחצה שהם י' גודלים, וישעור שדרו של לולב י"ג גודלים ושליש גודל. ויש מי שאומר ששעור שדרו של לולב י"ד גודלים. ויש אומרים ששעור הדס וערבה י"ב גודלים ושדרו של לולב ט"ז גודלים (וכן נוהגים לכתחלה):

ב אין להם שעור למעלה. ויש מי שאומר שאפלו הוסיף בארץ ההדס והערבה כמה, צריך שיצא שדרו של לולב למעלה מהם טפח:

סימן תרנא - נטיילת הלולב

וברכתו. ובו ט"ו סעיפים:

א מצות ד' מינים, שישטל כל אחד לולב אחד וב' ערכות וג' הדסים. (ובמקום הדחק דליכא הדס פשר סגי לה בחד דלא קטום) (בית יוסף סימן תרמ"ו בשם ארחות חיים). בומצוה לאגדם בקשר גמור, דהינו ב' קשרים זה על גב זה, משום נזי. ויכול לאגדם במין אחר. ואם נשרו מהעליון בתוף האגדה בענין שמפסיק, אין לחוש (דמין במינו אינו חוצץ, אבל שלא במינו חוצץ, על פן יזהר לקח החוט שרגיל להיות סביב ההדס) (מהרי"ל). ואם לא אגדו מבעוד יום או שהתר אגודו, אי אפשר לאגדו ביום טוב בקשר גמור אלא אגדו בעניבה: הגה ויש מי שכתבו לעשות הקשר בדרך אחר, שפוכיין סביבות ג' מינים

אלו ותוכיין ראש הפרך תוף העגול הפרך (טור), וכן נוהגין. ויש לקשר ההדס גבוה יותר מן הערבה (מהרי"ו). וישפיל ההדס והערבה תוף אגוד הלולב כדי שישטל כל ג' מינים בידו בשעת ברכה (מהרי"ל). ויש שכתבו לעשות בלולב ג' קשרים, וכן נוהגים (מךדי פרק לולב הגזול):

ב ישל האגדה בידו הימנית, וראשיהם למעלה ועקריהם למטה, והארתוג בשמאלית:

ג אטר נוטל לולב בימין כל אדם וארתוג בשמאל כל אדם, דכתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן ולא בתר ימין ושמאל דידה. הגה ויש אומרים דאזלינן בתר ימין דידה, ויש לטל הלולב בימין דידה והארתוג בשמאל דידה (הרא"ש ומהרי"ו) וכן נהגו, וכן עקר. ואם הפך יצא (מהרי"ל ומנהגים). ושולט בב' ידיו, נוטל הלולב בימין וארתוג בשמאל ככל אדם (כל בו):

ד אדם שאין לו יד, נוטל לולב בזרועו, וכן הארתוג:

ה יברך על נטיילת לולב ושהחנינו קדם שישטל הארתוג כדי שיברך עובר לעשייתו, לאו יהפך הארתוג עד שיברך: הגה ויברך מעמד (מהרי"ל וכל בו). ולא יברך רק פעם אחת ביום אף על פי שנוטלו כמה פעמים (מהרי"ו):

ו מלא יברך שהחנינו בשעת עשית לולב אלא בשעת נטיילתו:

ז אם עשה בית יד ונתן בו הלולב ונטלו, שפיר דמי, דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה, ובלבד שיהא דרך כבוד, אבל אם אינו דרך כבוד, כגון שנתן הלולב בכלי ונטלו, לא יצא. ואם כרך עליו סודר ונטלו פאו שפרך [סודר] על ידו ונטלו, יש

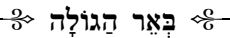
אומרים דלא יצא: הגה ונהגו להחמיר להסיר התפלין (מהרי"ל) וטבעות מידם, אבל מדינא אין לחוש האיל ואין כל היד מכסה בהן (אגדה פרק מקום שנהגו):

ח ינענע בשעה שמברך, וכן ינענע בהודו לה' פעם אחת (ומנענעים בכל הודו שיאמרו) (טור והרא"ש), ובהודו לה' שבסוף שפופלים אותו, שלית צבור והצבור מנענעין ב' פעמים, וכן באנא ה' הושיעה נא מנענע ב' פעמים לפי שפופלים אותו: הגה ויש אומרים שהש"ץ מנענע גם כן כשיאמר יאמר נא ישראל כו' אבל לא ביאמרו נא, וכן נהגו (הגהות אשר"י פרק לולב הגזול ומהרי"ל ומנהגים):

ט הנהנעוה הוא, שמוליק ידו מנגדו והלאה וינענע שם ג' פעמים בהולכה וג' פעמים בהקאה (טורף הלולב ומכספס העליון בכל נענוע) (ר"ן פרק לולב הגזול), ואחר כך מטה ידו לצד אחר ועושה בן וכן לכל צד מארבע צדדין ומעלה ומטה: הגה וההולכה וההקאה היא עצמה הנענועה, פי מוליק ומביא ג' פעמים לכל רוח (טור בשם גאון). ומטין ראש הלולב לכל צד שמנענע נגדו. וכשמנענע למטה הפכו למטה ומקרי דרך גדלתן (בית יוסף), הואיל ומחזיק אותן בידו דרך גדלתן (בית יוסף). ויש מן הדקדקין שלא להפך הלולב כשמנענעין למטה (מהרי"ל ובית יוסף בשם אביו וכן שמע ממהר"ר שכנא שראה בן ממהר"ר יעקב פולק וכן כתב בכתבי האר"י). והמנהג פסקרא ראשונה וכן נראה לי עקר:

י ייקף דרך ימין ונענעו מזרח דרום מערב צפון:

יא יצריך לחבר הארתוג ללולב בשעת נענועה וינענע בשניהם יחד. (וכל

סימן תרנ"א א ברייתא ספה ל"ב וכו' טרפון שם בגמרא רא"ש והר"ן ב פרוש לששה חלקים בטפחים קטנים ג טור וכן כתב הר"ן בשם התוספות והרבנו יונה ד הרמב"ן שסביניא לה דטפת העודף של לולב מודה רבנו תם שצריך שיהא טפח שלם ה הר"ף ורמב"ם ובעל העטור וכתנא קמא ו הר"ף ורמב"ם ורא"ש ז הר"ן שם סימן תרנ"א א משנה ספה ל"ד וברבי ישמעאל ב ברייתא ל"ג וברבנן ושם בגמרא ג משנה שם ל"ה וכו' מאיר ד שם ל"ו וברבא ה ברייתא שם דעניבה אסור ומוקי לה כו"י וילדין דקניא לן דעניבה לאו קשייה היא מתר לאגדו ו מימרא דרבא שם ל"ז ז משנה דר' שמעון בן יוחאי שם מ"ה ח שם ל"ח ט בעל העטור וכן כתב הטור י רוקח כ טור בשם הרמב"ם בפרק י ל שם בשם ר"י תוספות ל"ט מ הרא"ש מבריתא מ"ו מהא דרב פהנא שם לענין ספה ג שם ל"ט וברבא שם ס מ"ב ע תוספות יומא ג"ח ופסחים ג"ז וכתבו המךדי בפרק ג דספה וכן כתב ר"י פ ר"ן שם צ תוספות והרא"ש מדין הקטן משנה מ"ב ומבריתא ק ברכות ל' ר משנה ספה ל"ז וכתב הלל ש מימרא דרבא ל"ז ל"ח ת תוספות והרא"ש שם בשם הערוך על פי הירושלמי א הרא"ש וכן כתב הטור בשמו ב תשובת מהרי"ל ג ה"ר מנחם מראקנטי בפרשת אמר

הנענועים אינן מעכבין ובאיזה דרך שנענע יצא בדיעבד):

יב יד' מינים הללו מעכבין זה את זה, שאם חסר לו א' מהם לא יכרך על השאר, "אבל נוטלן לזכר בעלמא (בין ביום א' בין בשאר ימים) (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב ח חלק ג מהרי"ק שרש מ"א) 'ואם היו ארבעתן מצויים אצלו ונטלם אחד אחד, יצא: הגה ובלבד שיהיו כלם לפניו (רמב"ם פרק ו.) ונטל הלולב תחלה ויכרך על הלולב ודעתו גם על האחרים (הרא"ש ור"ן ותשובת הרשב"א סימן קנ"ו). ואם סח ביניהם, צריך לברך על כל אחד בפני עצמו (הגהות מיומני):

יג 'ואם חסר לו א' מהמינים, לא יקח מין אחר במקומו:
יד "לא יוסיף מין אחר על ד' המינים, משום בל תוסיף:

טו "לא יטל יותר מלולב א' ואתרוג א', אבל בערכה והדס מוסיף בה כל מה שירצה. 'ויש מי שפוסל להניח הדס שוטה בלולב נוסף על הג' בדין עבות, כיוש מתירין. 'והמדקדקים אינם מוסיפים על ב' ערבות וג' הדסים עבות:

סימן תרנג - זמן נטיילת לולב.
ובו ב' סעיפים:

א "מצות לולב ביום ולא בלילה. וכל היום פשר לנטילת לולב, בשאם לא נטל שחרית יטלנו אחר כך יומפל מקום זרזים מקדימים למצות ונוטלים אותו בבקר. 'וזמנו הוא משתגן החמה, "ועקר מצותו בשעת ההלל. 'ואם צריך להשפיע לצאת לדרך, נוטלו משעלה עמוד השחר: הגה והמדקדק יאחו הלולב בידו כשנכנס מביתו לבית הפנסת גם בשעת התפלה, וכן יחזירו לביתו, כדי לחבב המצוה (טור):

ב "אסור לאכל קדם שישלטנו. ואם שכח ואכל ונזכר על שלחנו, ביום הראשון שהוא מן התורה יפסיק אפלו יש שהות ביום לטלו אחר שיאכל, ומיום א' ואילך, אם יש שהות לא יפסיק, ואם לאו יפסיק: הגה ואם התחיל לאכל יותר מחצי שעה שהגיע זמן חיובו, אפלו ביום א' אין צריך להפסיק בדאיבא שהות ביום (ר"ן פרק לולב הגזול):

סימן תרנג - הדס אסור להריח
בו. ובו ב' סעיפים:

א "הדס של מצוה אסור להריח בו, אבל אחריו של מצוה מותר להריח בו מן הדין, אלא שלפי שיש לחלקו אם מברכים עליו אם לאו, יש למנוע מלהריח בו:
ב "עבד להושענא ולא אגבהה למיפק בה, שריא בהנאה:

סימן תרנג - שנוכח להחזיר הלולב
במים ביום טוב. ובו סעיף אחד:

א "מקבלת אשה הלולב מיד בנה או מיד בעלה ומחזירתו למים, ותוסיף עליו מים אם צריף, אבל לא תחליף המים. ובחל המועד במצוה להחליפם כדי שישאר לח והדור: הגה ונהגין לקח כל יום חל המועד ערכה חדשה ולקשרה בלולב, והוא הדור מצוה:

סימן תרנג - ובו סעיף אחד:

א "נכרי שהביא לולב לישראל מחוץ לתחום, מותר לטלו אפלו מי שהובא בשבילו: הגה ועין לעיל סימן תקפ"ו סעיף כ"א וכ"ב וסימן ש"ז סעיף ג' אם מותר לומר לנכרי לילך אחריו או לחלל יום טוב בשבילו:

סימן תרנג - שצריך לחזור אחריו
הדור מצוה בקנינת האתרוג. ובו סעיף אחד:

א "אם קנה אתרוג שראוי לצאת בו בצמצום, כגון שהוא פביצה מצמצמת, ואחר כך מצא גדול ממנו, מצוה להוסיף עד שליש מלגו בדמי הראשון כדי להחליפו ביותר נאה. כיוש מי שאומר, שאם מוצא ב' אתרוגים לקנות והא' הדר מחברו, יקח ההדר אם אין מיקרים אותו יותר משליש מלגו בדמי חברו: הגה ומי שאין לו אתרוג או שאר מצוה עוברת, אין צריך לבזבז עליה הון רב, וכמו שאמרו המבזבז אל יבזבו יותר מחמש אפלו מצוה עוברת (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב י"ב חלק ב). ודוקא מצות עשה, אבל לא תעשה, יתן כל ממונו קדם שיעבר (הרשב"א וראב"ד) (ועין לקמן סוף סימן תרנג"ח בהג"ה):

סימן תרנג - ובו סעיף אחד:

א "קטן היודע לנענע לולב כדינו, אכיו חזב לקנות לו לולב כדי לחנכו במצות:

סימן תרנג - דיני לולב ביום
טוב ראשון. ובו ט' סעיפים:

א "מן התורה אין מצות לולב חוץ למקדש אלא יום ראשון, ויחכמים תקנו שיהא נטל בכל מקום כל ז':

ב "ביום שבת אינו נוטל אפלו אם הוא יום ראשון: הגה ואסור לטלטל הלולב בשבת, דהוי כאבן (ר"ן סוף פרק לולב הגזול והמגיד פרק ד וכל בו), אבל האתרוג מותר בטלטול דראוי להריח בו. ואסור לתנו על הכגד אפלו ביום טוב, דמוליד ריחא (מהרי"ל):

ג "אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולב של חברו שהשאלו, דבעינן לכם משלכם. 'ואפלו אמר יהא שלף עד שתצא בו ואחר כך יהא שלי בכתחלה, לא יצא, דהוי כמו שאול. "ואם נתנו לו במתנה מותר:

ד יתנו לו על מנת להחזירו, הרי זה יוצא בו ידי חובתו ומחזירו, שמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה. 'ואם לא החזירו, לא יצא אפלו נתן לו את דמיו ואפלו נאנס מידו, וכן אם החזירו לאחר זמן מצותו לא יצא. הגה ומותר לתת לו אתרוג במתנה על מנת שלא יקדישנה, דלא גרע ממתנה על מנת להחזיר (ר"ן פרק ה דנדרים):

ה "נתנו לו סתם, הוי כאלו אמר לו על מנת שתחזירהו לי, דמסתמא על דעת כן נתנו לו כיון שצריך לצאת בו שאין לו אחר, ואם לא החזירו לא יצא: הגה וצריך לחזר ולתנו לבצעו במתנה כדי שיהיה של בעלים ויצאו בו (הרא"ש ורבנו ירחם נתיב ח חלק ד). 'ומיהו, אפלו לא החזירו לידו אלא לאחר ואחר לאחר והאחרון מחזירו לבעלים, יצא:

ו "לא יתנו ביום ראשון לקטן קדם שיצא בו, מפני שהקטן קונה ואינו מקנה לאחרים מן התורה, ונמצא שאם החזירו לו אינו מחזר. 'ויש מי שאומר שאם הגיע לעונת הפעוטות מותר. "ואם תופס עם התינוק, כיון שלא יצא מידו שפיר דמי:

ז ישתפים שקנו לולב או אתרוג בשתפות, אין אחד מהם יוצא בו ידי חובתו ביום הראשון עד שיתן לו חלקו במתנה: הגה

» באר הגולה «

ד משנה וגמרא מנחות דף כ"ז וכתבנוהו הרי"ף והרא"ש בפרק ג דספסוף ה הרא"ש שם בשם הראב"ד ו רמב"ם בפרק ד וכדעת הרי"ף ז בריתא שם ל"ט ח שם בריתא ט תשובת רמב"ם בסוף ימיו וחוזה מ"ש בחבורו י בה"ג כ רב טוראי ורב פלוטיל בית יוסף (סימן תרנג) א משנה מגלה ב ב משנה ספסל ל"ח ג בריתא פסחים ד' ד שם במגלה ה משנה ספסל ל"ז ו בריתא ברכות ל' ז משנה ובריתא ספסל ל"ח וקאויקמתא דרבי יואל (סימן תרנג) א מימרא דרבא ספסל ל"ז ב שם ג ר' שמחה ואבי העזרי ורביאם הטור ד סמ"ק ה הגהות אשרי בפרק ד דביצה (סימן תרנג) א משנה ספסל מ"ב ב פפרוש רש"י והמרדכי שם בשם ר' אליעזר ממין (סימן תרנג) א טור בשם הרשב"א והגהות אשרי פרק ד' דספסל והמרדכי בפרק ג דספסל (סימן תרנג) א מימרא דרב הונא בבבא קמא ט' וכפרוש הסמ"ג בשם רבי יעקב ב פפרוש רש"י שם (סימן תרנג) א משנה ספסל מ"ב (סימן תרנג) א משנה ספסל מ"א וראש השנה דף ל' ב מסקנת הגמרא ספסל מ"ד ג משנה ובריתא שם מ"א ד הרא"ש שם ה שם בבריתא ו ממעשה דרבי שמעון בן גמליאל ורבי יהושע וכו' בבריתא שם ז מימרא דרבא שם ח הרא"ש שם בשם בעל העטור ט שם וכפרוש הטור והר"ן י טור כ מימרא דר' יואל מ"ו ל ר"ן שם מ מרדכי והגהות אשרי בשם אור זרוע נ מימרא דרבא בר רב הונא בבבא קמא קל"ו והביאו הרי"ף ורא"ש בפרק ג דספסל וכן כתב הרמב"ן

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיוביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני מתיחדים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחדא שלים בשם כל ישראל.

המשך הלכות לולב, סימן תרסד - סדר יום

הושענא רבה

ב יונטולים ערבה ביום זה מלכד ערבה שבלולב, ויזין מברכין עליה. הגה ונהגו ששמש בית הכנסת מביא ערבה למכר, כמו שהיה המנהג בזמן שבית המקדש קים (ר"ן פרק לולב וערבה):

ג ייש מי שאומר שאף ביום זה מקיפים בלולב ולא בערבה, וילא נהגו בן אלא להקיף בו גם בערבה:

ד השעור ערבה זו, אפלו עלה אחד בכד אחד: הגה מיהו, מכער הוא להיות עלה אחד בכד אחד (טור בשם רב האי), על בן נהגו לעשות ההושענות יפים משום זה אלי ואנוהו. ט השעור ארבה לשעור ארף ערבה שבלולב: הגה וכל הפוסל בערבה שבלולב פוסל בערבה זו (מדברי ר"ן פרק לולב וערבה).

ה יחובט בה על הקרקע או על הפלי פעמים או שלש: הגה ויש אומרים שצריך לנענע בה (טור בשם רש"י), ונהגו לעשות שתיקה, מנענעין בה ואחר כך חובטין אותה: ויזינה נטלת אלא בפני עצמה, שלא יאגד דבר אחר עמה, אבל אם יש בידו דבר אחר אין לחוש:

ו יזינה אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב אפלו הגביה אותה ב' פעמים, אחד לשם לולב ואחד לשם ערבה. ויש אומרים שיוצא בה:

ז ייש מי שאומר שאינו יכול לטלה עם הלולב בשעה שהוא יוצא ידי חובתו, עד אחר שיברך ויטל וינענע בתחלה, ואם נטלה עובר משום פל תוסיף, ואחר הנענוע הראשון יכול הוא לטלה עם הלולב, וכל שכן בשעת הקפה. ואף על פי שמה שכתב שאם נטלה עובר משום פל תוסיף טעות הוא בעיני, מפל מקום אין הפסד לחוש

לדבריו. וכתב עוד, דגם אחר נטילה ונענוע צריך לתפס הערבה לכדה להפיר שהיא חובה, ובשעת החבטה ישלנה בפני עצמה ויוציא בה ידי חובתו: הגה והמנהג פשוט לטל הערבה עם הלולב בשחרית בשעת הנענוע ובשעת הקפה עד שעת החבטה, ונטולים הערבה לכדה. ויותר טוב שלא לטלה עם הלולב כלל. ואף הנוטלה עם הלולב, נראה לי דלאחר שהקיף יסיר הלולב מידו ויאחו הערבה, שהם ההושענות שעושין. לכו, כל זמן שאומרים תחנונים על המים, ומנענעים ההושענות בשעה שאומרים ההושענות ואחר כך חובטים אותם:

ח ייש מי שאומר שהושענא שבלולב אף על פי שנוזקה אין לפסע עליה (ועין לעיל סימן כ"א גבי ציצית):

ט ייש מי שאומר שאסור להנות מן הערבה לאחר נטילתה אם לא התנה עליה מעקרא, דלכלא יומא אתקצאי למצותה: הגה נהגו להצניע ההושענות לאפית מצות כדי לעשות בה מצוה. (מהרי"ו ומהרי"ל):

י ייש מי שאומר, שיש לזהר שלא יקץ ישראל ערבה למצוה משדה עכו"ם אפלו ברשות העכו"ם:

יא יאם חל יום הושענא רבה ביום א' וקצצו עובדי פוכבים ערבה בשבת והביאו, פשרה: הגה מיהו, אם צוה ישראל לקצצה ואיכא פרהסיא בדבר, יש להתמיר אם יש לו ערבה אחרת. (בית יוסף בשם תשובת הרשב"א):

סימן תרסה - אתרוג אסור
לאכל בשביעי. ובו ב' סעיפים:

א אתרוג בשביעי אסור, שהרי הקצה לכל ז', ואפלו נפסל אחר שעשה בו מצוה אסור כל ז' ימים, ובשמיני עצרת מתר. ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים

של גליות אסור אף בשמיני, ומתר בתשיעי ויאפלו חל להיות באחד בשבת. ויש אסורים בחל להיות באחד בשבת:

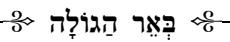
ב הפריש שבעה אתרוגים לו' ימים, כל אחד יוצא בו ואוכלו למחר, אבל ביומו אסור, שהקצה לכל אותו היום:

סימן תרסו - דיני סכה ביום השביעי. ובו סעיף אחד:

א אף על פי שגמר מלאכל ביום השביעי שחרית לא יסתר סכתו, אבל מוציא הוא את הפלים ממנה מן המנחה ולמעלה ומתקן את הבית לכבוד יום טוב האחרון. ויזינה אין לו לפנות פליו ורוצה לאכל בה בשמיני, צריך לפחות בה מקום ארבעה על ארבעה לעשות הכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סכה, שלא יהא נראה כמוסיף: הגה ואם רוצה לאכל בספה אחר הקג אין צריך לפחות בה, דלא נראה כמוסיף רק ביום שמיני (מנהגים). ואם הצריך לסעד בשאר היום צריך לאכל בספה שמצותה כל שבעה. ובחזון לארץ שצריך לישב בה בשמיני, גמר מלאכל ביום השמיני מוריד פליו ומפנה אותם ממנה. ואם אין לו מקום להוריד את פליו ורוצה לאכל בה בתשיעי, אינו יכול לפחות בה מפני שהוא יום טוב, ומה יעשה להכרא יאם היתה קטנה שאסור להניח בה הנר בשאר הימים, ויחננו בה, ואם היא גדולה שמתר להניח בה הנר, ומכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם, כדי להפיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה:

סימן תרסז - סכה ונוזיה אסורין גם כ' שמיני. ובו סעיף אחד:

א סכה ונוזיה אסורים גם בשמיני. ובחוצה לארץ שעושים שני ימים טובים, אסור גם בתשיעי, שהוא ספק שמיני. ואם חל שבת

ד שם בגמרא מ"ד ה מהא דר' אליעזר בר צדוק ורב שם דסברי דמנהג נביאים הוא וכרבי יהושע בן לוי טור בשם הרי"ף והרא"ש ו הר"ן ופנן כתב רש"י בתשובה והרמב"ם בסוף פרק ז ז בית יוסף ח קרב ששת שם בגמרא הסקמת הפוסקים ט הר"ן י שם בגמרא חביט וכפרוש הרמב"ם והביאו הטור כ מימרא דרב אמי שם ל שם וכרבי אמי טור בשם הרמב"ם מ הרב ר' שלמה בן הרשב"ץ ובשם הגאונים והרשב"א בתשובה נ שם ס הגהות אשרי בשם אור ורוע בפרק ד דמגלה ע הנהות מימוני בשם ר"א מפיין פ מצא כתוב מהא דרב הונא סכה ל' צ מרדכי בשם רבי אביגדור כהן בפרק ג דסכה (סימן תרסה א) כר' יוחנן סכה מ"ב ב שם וכאפי' ג טור בשם אביו הרא"ש ד שם בשם ר"ש ה שם וכרב אשי הסקמת הפוסקים (סימן תרסו) א משנה סכה מ"ח ב שם בגמרא וכרבי חייא בר אבא ג מסקנת הגמרא שם מ"ד ד כרבי יהושע בן לוי שם מ"ח ה שם בגמרא וכרבא (סימן תרסו) א מימרא דר' יוחנן סכה מ"ז דמגו דאתקצאי למצותה לאכל בה בין השמשות אי מתמי לה סעדה אתקצאי לכלא יומא

במוצאי יום טוב האחרון של חג, בנהגים שלא להסתפק מגוי סכה עד מוצאי שבת, ויש מתירים: הגה ויש שנהגו כשהיו יוצאים מן הסכה היו אומרים 'הי רצון שנוכה לי שבסכה של ליתן (פל בו). ואסור להכין ביום טוב לצרף ליל יום טוב, ולכן אסור להעמיד השלחנות והספסלים בבית לצרף הלילה דהוי חנוכה. (הגהות מימוני ומהרי"ל):

סימן תרסח - סדר תפילת ליל שמיני יומיו. ובו ב' סעיפים:

א ליל שמיני אומר בתפילה ותתן לנו את יום שמיני חג העצרת הזה: הגה ואנו נוהגין שאין אומרים חג בשמיני, דלא מצינו בשום מקום שנקרא חג, אלא אומרים יום שמיני עצרת. (מנהגים) ובהורן לארץ אוכלים בסכה בלילה וביום מפני שהוא ספק שביעי, ואין מברכין על ישיבתה, ומקדשין ואומרים זמן:

ב שחרית מוציאין שלשה ספרים וקורין בראשון מוזאת הברכה עד סוף התורה, ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות, ובשלישי ביום השמיני עצרת, ומפטיר ויהי אחרי מות משה. ובמקום שעושים שני ימים טובים אין מוציאין ביום הראשון אלא ב' ספרים, וקורין באחד 'חמשה בפרשת ראה מכל הבכור, ויום השני קורין ז' ומתחילין עשר תעשר, והמפטיר קורא בשני ביום השמיני עצרת, ומפטיר במלכים ויהי פכלות שלמה. ומחזיר הספרים ואומר קדיש ומכריז משיב הרוח ומוריד הגשם:

סימן תרסט - סדר ליל שמחת תורה. ובו סעיף אחד:

א במקום שעושין שני ימים טובים, ליל תשיעי מקדשים ואומרים זמן, ולמחר מוציאין ג' ספרים, וקורין באחד מוזאת הברכה עד סוף התורה, ובשני בראשית עד אשר ברא אלהים לעשות, ובשלישי קורא המפטיר כמו אתמול בומפטיר ויהי אחרי מות משה: הגה וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה לפי ששמחין ועושין בו סעדת משתה לגמרה של תורה. ונוהגין שהמסים התורה והמתחיל בראשית נודרים

נדבות וקוראים לאחרים לעשות משתה (טור). ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת כמו שמקיפים עם הלולב. והכל משום שמחה. ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין אסור בדבר (מנהגים ורי"ב סימן פ"ד). עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה וקורים להם פרשת המלאך הגואל וגו'. ובלילה קורים בספר תורה הנודרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו. עוד נהגו לסים התורה אף על קטן העולה, אף על גב דיש אומרים דדוקא תלמיד חכם צריך לסים (מרדכי הגהות קטנות). בזמן הזה שהסתן קורא אין לחוש (דעת עצמו). במקום שאין להם רק ב' ספרי תורה, קורין בראשונה וזאת הברכה ובשניה בראשית, וחוזרין ולקחין הראשונה לענגו של יום. וכן עושין כל מקום דבעינן ג' ספר תורה ואין להם רק שתיים. (מצא כתוב):

הלכות חנוכה

סימן תרע - דברים האסורים והמתירים בחנוכה. ובו ג' סעיפים:

א "בכ"ה בכסלו (מתחילין) ח' ימי חנוכה, ואסורים בהספד ותענית אבל מתירין בעשית מלאכה. ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות. ויש מי שאומר שאין להקל להם:

ב הרבוי הסעדות שמרבים בהם הם סעדות הרשות, שלא קבעום למשתה ושמחה: הגה ויש אומרים שיש קצת מצוה ברבוי הסעדות, משום דבאותן הימים היה חנוכה המזבח (מהר"א מפראג). ונוהגין לומר זמירות ותשבחות בסעדות שמרבים בהם ואז הוי סעדת מצוה (מנהגים). יש אומרים שיש לאכל גבינה בחנוכה, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האויב (פל בו ור"ן):

ג אין מספידין בהם אלא לתכם בפניו: הגה ואין מתעניין יום שמת בו אב או אם ותענית תלום בחנוכה, ענין לעיל סימן

תקס"ח סעיף ה'. ולענין צדוק הדין ענין לעיל בהלכות ראש חודש סימן ת"כ בהג"ה, וענין לקמן סימן תרפ"ג:

סימן תרעא - סדר הדלקת נר חנוכה ומקום הנחתו. ובו ח' סעיפים:

א צריך לזהר מאד בהדלקת נרות חנוכה. ואפלו עני המתפרנס מן הצדקה שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק:

ב כמה נרות מדליק, בלילה הראשון מדליק א', מכאן ואילך מוסיף והולך א' בכל לילה, עד שבלייל אחרון יהיו שמונה. ויאפלו אם רבים בני הבית לא ידליקו יותר: הגה ויש אומרים דכל אחד מבני הבית ידליק (הרמב"ם) וכן המנהג פשוט. ויזהרו לתן כל אחד ואחד נרותיו במקום מיוחד כדי שיהא הפר כמה נרות מדליקין (מהר"א מפראג):

ג ינר שיש לו שתי פיות, עולה לו בשביל שנים:

ד המלא קצרה שמן והקיפה פתילות, אם כפה עליה כלי, כל פתילה עולה בשביל נר א', לא כפה עליה כלי, אפלו לנר אחד אינו עולה לפי שהוא כמדונה: הגה ולכן יש לזהר להעמיד הנרות בשורה בשנה ולא בעגול, דהוי כמדונה (הגהות מימוני בשם סמ"ק). ומתיר להדליק בפמוטות שקורין לאמפ"א מאחר שכל נר מבדל הרבה מחברו (תרומת הדשן סימן ק"ה). ויזהרו כשעושים נרות אפלו בשענה, שאין לדבוקן ביחד ולהדליקן, דהוי כמדונה (פסקי מהר"א סעיף ה), אפלו בנרות של שבת יום טוב יזהרו שלא לעשות כן (אור זרוע):

ה ינר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים מבחוץ. אם הבית פתוח לרשות הרבים, מניחו על פתחו, ואם יש חצר לפני הבית, מניחו על פתח החצר. ויום הזה דר בעליה, שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים, מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים. ובשעת הספנה שאינו רשאי לקים המצוה, מניחו על שלחנו ודיו. וצריך נר אחר להשתמש לאורו. ואם יש מדונה, אין צריך נר אחר. ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדונה, צריך נר אחר:

באר הגולה

ב טור בשם אביו הראש וכ"כ התוספות בביצה ל' ג שם וכ"כ התוספות בסכה ז': [סימן תרסח] א ברייתא סכה מ"א וכפרוש התוספות והרא"ש שם ב מסקנת הגמרא שם מ"ז ג מימרא דרבי יוחנן וכו' נחקו וישם בברייתא ד משנה מגלה כ"א ה ברייתא שם ל"א ו פרש רש"י על שם ביום השמיני שלח את העם [סימן תרסט] א ברייתא מגלה ל"א ב תוספות שם בשם יש אומרים שרב האי גאון תקן לומר כן ונגד התלמוד שם וכ"כ הטור בשם הירושלמי וישן המנהג [סימן תרע] א ברייתא שבת כ"א ב טור מברייתא דלעיל שעשאוהו י"ט בהלל והודאה ג כדי שיהא להם הפר שאסור להשתמש לאורן ד טור ה שם בשם מהר"מ מרוטנבורג ו מימרא דרבא מועד קטן כ"ז [סימן תרעא] א רמב"ם בפרק ב ממשנה דאפלו עני שבישראל וכו' פסחים צ"ח והכי נמי משום פרוסי ניסא ב ברייתא שבת כ"ג ובבית הלל ג תוספות שם וכ"כ הטור ד מימרא דרב הונא שם כ"ג ה מימרא דרבא שם ו ברייתא שם כ"א וכפרוש התוספות שם ז שם ברייתא ח מימרא דרבא שם

ו מניחו למעלה מג' טפחים, ומצוה להניחו
'למטה מי' טפחים, ואם הניחו למעלה מי'
טפחים יצא, אבל אם מניחו למעלה מכ'
אמה, לא יצא: הגה ואפלו לקחה כף דלוק
והניחה למטה מכ' לא יצא, דהדלקה עושה
מצוה (בית יוסף בשם התוספות):

ז למצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח
משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין וגר
חנכה משמאל. ואם אין מזוזה בפתח,
מניחו מימין ואם הניחו בדלת עצמו,
יניחנו מחציו של פניסה לצד שמאל:

הגה ומיהו, בזמן הזה שפלונו מדליקין
בפנים ואין הכר לבני רשות הרבים כלל,
אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח
הסמוך לפתח, ומכל מקום המנהג להדליק
בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם ואין
לשנות, אלא אם כן רבים בני הבית, שעדיף
יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלערב
הגרות ביחד ואין הכר פמה גרות מדליקין.
ומכל מקום יזהרו שלא להדליק במקום
שמדליקין הגרות כל השנה, כי אז לא יהיה
הכר כלל, ואף כי אין הכר רק לבני הבית,
מכל מקום הכר קצת מיהא בעי. ויבכית
הפנסת מניחו בכתל דרום (או בדרום
המנוחה, ומסדרן ממזרח למערב) (תרומת
הדשן סימן ק"ד, בית יוסף), ומדליקין
ומברכין (בבית הפנסת) משום פרסומי
נסא: הגה ואין אדם יוצא בגרות של בית
הפנסת, וצריך לחזר ולהדליק בביתו (ריב"ש
סימן קי"א). ונוהגין להדליק בבית הפנסת
בין מנחה למערב. ויש נוהגין להדליק
בערב שבת קדם מנחה (כל בו ואבודרהם)
ואם רוצים למטה להתפלל לאחר שברך
הש"ץ והדליק אחד מהן, יוכל השמש
להדליק הנשארים והש"ץ יתפלל. (מהרי"ל):

ח חצצר שיש לו ב' פתחים מב' רוחות, צריך
להדליק בשתיהן מפני החשד. ואם ב'
פתחים ברוח א' (והם בבית אחד) (כל בו)
די לו באחד מהם. הגה ואם מדליק בב'
פתחים, אינו מברך רק באחד מהם ובשני
מדליק בלא ברכה (ר"ן), מיהו בזמן הזה
שכלם מדליקין בפנים ממש ואין הכר לבני

רשות הרבים כלל, אפלו יש לחצר או לבית
הרבה פתחים להרבה רוחות אין מדליקים
אלא פעם אחת בפנים, כן נראה לי, וכן
המנהג פשוט:

סימן תרעב - זמן הדלקת גר חנכה. ובו ב' סעיפים:

א אין מדליקין גר חנכה קדם שתשקע
החמה אלא עם סוף שקיעתה, לא
מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר
שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג
המנחה ולמעלה, ויבלבד שימתן בה שמן
עד שתכלה רגל מן השוק:

ב ישכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת
החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל
מן השוק שהוא כמו חצי שעה, שאז
העם עוברים ושבים ואיבא פרסומי נסא,
הלכך צריך לתן בה שמן כזה השעור.
ואם נתן בה יותר, יכול לכבותה לאחר
שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש
לאורה לאחר זה הזמן: הגה יש אומרים
שבזמן הזה שמדליקין בפנים אין צריך
לזהר להדליק קדם שתכלה רגל מן השוק
(ד"ע וטור בשם התוספות), מכל מקום טוב
יותר לזהר גם בזמן הזה. ומיהו, הגי מלי
לכתחלה אבל אם עבר זה הזמן ולא
הדליק, מדליק והולך כל הלילה, ואם
עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו
תשלומין: הגה ובבילות האחרות ידליק
כמו שאר בני אדם אף על פי שלא הדליק
בראשונה (מ"כ בשם מהרי"ל ואגדה וד"ע):

סימן תרעג - שמנים ופתילות הפשוטות לחנכה. ובו ד' סעיפים:

א כל השמנים והפתילות פשוטים לגר
חנכה, ואף על פי שאין השמנים
נמשכים אחר הפתילה ואין האור נחלה
יפה באותם הפתילות: הגה ומיהו, שמן
זית מצוה מן המבחר (מרדכי וכל בו
ומהרי"ל). ואם אין שמן זית מצוי, מצוה
בשמנים שאורן זך ונקי. ונוהגין במדינות
אלו להדליק בנר של שצוה פי אורן צלול
כמו שמן. ויאפלו לבלי שבת שבתוף ימי
חנכה מתר להדליק בגר חנכה השמנים

והפתילות שאסור להדליק בהם גר שבת:
הגה אם אינו נותן בנר רק כדי שעור
מצותו. (תשובת הרשב"א סימן ע"ד), לפי
שאסור להשתמש בנר חנכה בין בשבת
בין בחול. ויאפלו לבדק מעות או למנותן
לאורה אסור. ואפלו תשמיש של קדשה,
כגון ללמד לאורה אסור. ויש מי
שמתיר בתשמיש של קדשה ונוהגים
להדליק גר נוסף, כדי שאם ישתמש
לאורה יהיה לאור הנוסף שהוא אותו
שהדלק אחרון, ונוניחנו מרחוק קצת
משאר גרות מצוה: הגה ובמדינות אלו
אין נוהגים להוסיף, רק מניח אצלן השמש
שבו מדליק הגרות, והוא עדיף טפי. ויש
לעשותו יותר ארוך משאר גרות, שאם בא
להשתמש ישתמש לאותו גר (מרדכי). אם
נתערב גר חנכה האסור בהנאה בשאר
גרות, אפלו אחד באלף לא בטיל, דהוי
דבר של מנין (תרומת הדשן סימן ק"ג). אלא
ידליק מן התערובות כל כך, שבדאי גר
של התר דולק עם גר של אסור, ואז מתר
להשתמש אצלן (דעת עצמו):

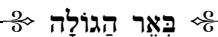
ב הדלקה עושה מצוה. ולפיכך אם כבתה
קדם שעבר זמנה, אינו זקוק לה. ויאפלו
כבתה בערב שבת קדם קבלת שבת שעדין
הוא מבעוד יום, אינו זקוק לה. וכן אם
לאחר שהדליקה בא לתקנה וכבה אותה
בשוגג, אינו זקוק לה: הגה ואם רוצה
להחמיר על עצמו ולחזר ולהדליקה, אין
לכרף עליה (רשב"א סימן תקל"ט ור"ן):

ג גר של חרס שהדליק בו לילה אחת,
נעשה ישן ואין מדליקין בו לילה אחרת,
אלא לוקח חדשים בכל לילה. ואם אין
לו אלא ישן, מסיקו בכל לילה באור. וגר
של מתכת אין צריך חדש ושל זכוכית או
של חרס מבסה דינו כמתכת:

ד אין חוששין לפתילות להחליפם עד
שתכלה:

סימן תרעד - שמתר להדליק מגר לגר. ובו ב' סעיפים:

א מדליקין גר חנכה מגר חנכה. ונדוקא
להדליק זה מזה בלא אמצעי, אבל מזה

ט טור בשם מהר"ם מרוטנבורג י מימרא דרבא שם כ מימרא דרבא שם ל מימרא דרבא שם מ כרב שמואל מדפתי שם נ טור בשם אבי העזרי ונהגות
מרדכי בשם ר' יקירי ס שם בשם סמ"ק והמרדכי שם ע שם פ כמו שמברכין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג צ מימרא דרב הונא וברמב"ם
רבא שם כ"ג [סימן תערב] א לשון הרמב"ם בפרק ד מבריתא שבת כ"א ב בשם מהר"י אבוהה ג שם בגמרא לתרוצא בתרא ד שם בגמרא לתרוצא קמא ה פן
פרשו הרי"ף ורא"ש שם לתרוצא בתרא אין צריך לשעורא ו תוספות שם בשם הר"י פורת וכן משמע מדברי הרא"ש ז טור ושפן כתב ר' יצחק בר יהודה וכן
כתב המרדכי שם [סימן תרעג] א מימרא דרב שבת כ"א ב שם ג מימרא דרב שם כ"ב ד טור בשם אביו הרא"ש וכתב הר"ן שם דכיון שעל ידי נס שנעשה
במנוחה תקנוהו ונעשהו פמנוחה שאין משתמשין בה כלל ה טור בשם בעל העשור וכן כתב בשבלי הלקט ו טור וברבנו ירחם ז שם ברבנו ירחם ח מסקנת
הגמרא כ"ג ט כו חסדא ורבי ירמיה לטעמה דרב י תרומת הדשן כ הר"ן בשם תשובת הרשב"א ל טור בשם מהר"ם מרוטנבורג על פי מסכת סופרים וכן כתבו
שאר פוסקים מ שבלי הלקט [סימן תערד] א מימרא שבת כ"ב וכרב וכמאן דאמר משום בזוי מצוה רא"ש בשם הרי"ף וכן כתב הרמב"ן

לְזֶה עַל יְדֵי גֵר שֶׁל חַל אֲסוּר. בְּיִשׁ
מִתִּירִים גַּם בְּזֶה, יֵאָלֵא אִם פֶּן הוּא
בְּעִנְיַן שֵׁשׁ לְחוּשׁ שְׂיִכְבָּה הַגֵּר שֶׁל חַל
קִדְּם שְׂיִדְּלִיק גֵּר אַחֵר שֶׁל חֲנֻכָּה: הַגָּה
וְנִהְיִי לְהַחֲמִיר בְּנֵרוֹת חֲנֻכָּה שְׂלֵא לְהַדְּלִיק
אֲפִלּוּ מִגֵּר לְגֵר, דְּעַקֵּר מִצְוַתוֹ אִינוּ אֵלֵא גֵר

א' וְהִשְׁאָר אִינוּ לְמִצְוָה כָּל כָּף, וְלִכְּן אֵין
לְהַדְּלִיק זֶה מִזֶּה (הַגָּהוֹת מִזְמוּנֵי וּמְרָדְכֵי). וְכֹל
זֶה אִינוּ רַק בְּעוֹד שְׂדוּלְקִים לְמִצְוַתֵּן, אֲבָל
אַחֵר שְׂעֵבֵר זְמַן הַמִּצְוָה מִתְּרִים בְּהִנָּאָה, כָּל
שָׁפֵן שְׂמַתֵּר לְהַדְּלִיק מִהֵן (נִמְוֵקֵי יוֹסֵף,
הַלְכוֹת קִטְנוֹת):

ב יֵישׁ מִי שְׂאוּמֵר, שְׂנֵר שֶׁל בֵּית הַכְּנֻסֶת וְשֶׁל
שִׁבְתָּ וְשֶׁל חֲנֻכָּה כָּלֵם שֶׁל מִצְוָה הֵם וּמַתֵּר
לְהַדְּלִיק זֶה מִזֶּה: הַגָּה וְהוּא הַדִּין גֵּר שֶׁל
תְּלִמוּד תּוֹרָה אוֹ גֵּר לְחוּלָה הַצָּרִיף גֵּר (נִמְוֵקֵי
יוֹסֵף, הַלְכוֹת קִטְנוֹת). וּבְעִנְיַן גֵּר שֶׁל בֵּית
הַכְּנֻסֶת עֵין לְעֵיל סִמֵּן קִנְיָד סְעִיף י"ד:

⌘ בְּאֵר הַגּוֹלָה ⌘

ב בָּשֵׁם בְּעַל הַתְּרוּמוֹת וְכֵן כְּתֹב הַר"ן כְּשִׂמוּאֵל ג תְּרוּמַת הַדָּשָׁן ד טוֹר בָּשֵׁם סֵפֶר הַתְּרוּמָה

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדניי מתנחלים יאהרונה"י על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

המשך הלכות חנוכה

סימן תרעה - שהדלקה עושה

מצוה ולא הנחה. ובו ג' סעיפים:

א "הדלקה עושה מצוה ולא הנחה, שאם היתה מנחת במקומה שלא לשם מצות חנכה, מדליקה שם ואין צריך להסירה ולהניחה לשם מצות חנכה. לפיכך, עשית שהיתה דולקת כל היום, שהדלקה מערב שבת למצות חנכה, למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם מצוה, מפל מקום צריך שידלקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא מדליקה. וכן אם מדליקה ואוחזה בידו במקומה לא יצא, שהרואה אומר לצרכו הוא אוחזה:

ב "יש מי שאומר דכיון שהדלקה עושה מצוה, צריך שיתן שמן בנר כדי שעור קדם הדלקה, אבל אם ברך והדליק ואחר כך הוסיף שמן עד כדי שעור לא יצא ידי חובתו:

ג "אשה מדלקת נר חנכה, שאף היא חייבת בה. אבל אם הדליקה חרש שוטה וקטן לא עשה כלום, ואף על פי שהניחה גדול. ויש מי שאומר, בקטן שהגיע לחנוכה מתר: הגה ולידין דכל אחד מבני הבית מדליק בפני עצמו, קטן שהגיע לחנוכה צריך להדליק גם כן:

סימן תרעו - סדר הכרכות

ומהדלקה. ובו ה' סעיפים:

א "המדליק בליל ראשון מכבד ג' כרכות, להדליק נר חנכה ושעשה נסים ושהחנינו. וואם לא ברך זמן בליל ראשון, מכבד בליל שני או בשניכור:

ב ימליל ראשון ואילך מכבד ב', להדליק

ושעשה נסים: הגה ויברך כל הכרכות קדם שיתחיל להדליק (מהרי"ל):

ג ימי שלא הדליק ואינו עתיד להדליק באותו הלילה וגם אין מדליקין עליו בתוך ביתו, כשרואה נר חנכה מכבד שעשה נסים, ובליל ראשון מכבד גם שהחנינו, וואם אחר כך בליל ב' או ג' בא להדליק, אינו חוזר ומכבד שהחנינו:

ד יאחר שהדליק אומר הנרות הללו אנו מדליקין על התשועות ועל הנסים ועל הנפלאות וכו':

ה יתחיל להדליק בליל ראשון בנר היותר ימיני, ובליל ב' כשיוסף נר אחד סמוך לו, יתחיל ויברך על הנוסף שהוא יותר שמאלי כדי להפנות לימין, וכן בליל ג' כשיוסף עוד אחד סמוך לב' נרות הראשונות יתחיל בנוסף, ובו יתחיל הכרכה, ואחר כך יפנה לצד ימין, וכן בכל לילה, נמצא שתמיד מכבד על הנוסף שהוא מורה על הנס, שהרי בתוספת הימים נתוסף הנס:

סימן תרעז דין אכסנאי בחנכה. ובו ד"ס

א "אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו, צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנכה. וואם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפתחו, יאף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשנה והוא אוכל על שלחן בעל הבית, והוא הדין לבן האוכל אצל אביו: הגה ויש אומרים, דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש ידליק במקום שאוכל, וכן נהגו (תשובת רשב"א סימן תקמ"ב):

ב יקטן שהגיע לחנוכה צריך להדליק:

ג יש אומרים שאף על גב שמדליקין עליו בתוך ביתו, אם הוא במקום שאין בו ישראל, מדליק בכרכות: הגה פי חייב

לראות הנרות (מרדכי), וכן נוהגין. ואפלו אם הוא אצל יהודים ורואה הנרות, אם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפני עצמו, מדליק ומכבד עליהם, וכן נוהגין (תרומת הדשן ומהרי"ל בתשובת מהרי"ל סימן קמ"ה):

ד הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשעור הדלקה, עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו, שהרי הקצה למצותו. ואם נתעבר בשמן אחר ואין ששים לבטלו, יש מי שאומר שאין להוסיף עליו כדי לבטלו:

סימן תרעח - נר של שבת קודם לנר של חנכה. ובו סעיף אחד:

א "מי שאין ידו משגת לקנות נר חנכה ונר שבת, יקנה נר שבת מפני שלום ביתו (ועין לעיל סימן רס"ג סעיף ג). וואם יש לו לשל שבת ואין לו לנר חנכה וליין לקדוש היום, יקנה לנר חנכה משום פרסומי נסא: הגה והוא הדין נר חנכה קדם ליין הכדלה. ועין לעיל סימן רצ"ו סעיף ה':

סימן תרעט - ובו סעיף אחד:

א "בערב שבת מדליקין נר חנכה תחלה ואחר כך נר שבת: הגה ומכבד עליהם כמו בחל, אף על פי שמדליקין בעוד היום גדול (תרומת הדשן סימן ק"ב):

סימן תרפ - שלא להניח הנרות סמוך לפתח בליל שבת. ובו ב' סעיפים:

א "בליל שבת צריך לתן שום דבר לחץ בין הנרות לפתח, בשביל הרוח שלא יכבה הנרות כשפותח את הדלת:

ב יבערב שבת אסור לקבץ הנרות בדלת עצמה אחר הדלת, ויש מי שמתיר (ועין לעיל סימן רע"ו סעיף א):

סימן תרפא - אין מבדילין בנר חנכה במוצאי שבת. ובו ב' סעיפים:

א "במוצאי שבת אין מבדילין בנר חנכה,

באר הגולה

[סימן תרעה] א מסקנת הגמרא שבת כ"ג ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם ב מימרא דר' יהושע בן לוי שם דאף הם היו באותו הנס ופרש רש"י שגזרו תנינים על כל התולות הנשאות שיבעלו להגמון תחלה ועל ידי אשה נעשה הנס ז מסקנת הגמרא שם ח הר"ן בשם בעל העשור [סימן תרע"א] א מימרא דרב יהודה שבת כ"ג ב טור בשם תשובת אביו הרא"ש ג שם במימרא הנזכרת ד שם וכפרושי רש"י בשם רבנו יצחק בן יהודה משום רבנו יעקב ה תשובת אשפנזי ו טור בשם מסכת סופרים ז מהרי"ק בש"ש קכ"ד על פי המרדכי בפרק ב' דשבת בשם ר"מ: [סימן תרע"א] א מימרא דר' זירא שבת כ"ג ב מהא דרב הונא שם ג טור בשם תשובת אביו הרא"ש ד ארחות חיים ה מהרי"ל אבובב בשם ארחות חיים וכן כתב המרדכי ו הרא"ש בפרק ב' דשבת בשם שאלמות דרב אחאי ומרדכי בשם ילמדנו פסיקתא רבתי ז טור בשם הר"מ מרשבנבורג [סימן תרע"א] א מימרא דרבא שבת כג ב שם בענין וקדר פשטה [סימן תרע"א] א טור בשם בה"ג [סימן תרפ] א טור ונתבאר בסימן רע"ז ב טור לפי פרוש רש"י ג שם בשם ר"מ מרשבנבורג בשם רבו ה"ר שמואל

שאין נהנים לאורו ואין מברכין על הנר עד שיאיתו לאורו:

במדליקין נר חנכה בבית הכנסת קדם הבדלה: הגה וכל שפן בביתו שמדליק ואחר כך מדליק שהרי כבר הבדיל בבית הכנסת:

סימן תרפב - דין על הנסים בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א כל ח' ימי חנכה אומר על הנסים בכרפת המזון בכרפת הארץ, ובתפלה בכרפת מודים. יואם לא אמר אין מחזירין אותו (וענין לעיל סימן רצ"ד סעיף ד' וה). ימייהו, אם נזכר באותה ברכה, כל זמן שלא הזכיר את השם, אפלו נזכר בין אתה להשם, חוזר: הגה יש אומרים פשטח על הנסים בכרפת המזון, כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות כשם שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מתתיהו כו' (כל בו, וכבר נתבאר סימן קפ"ז סעיף ד):

ב גם במוסף של שבת ושל ראש חודש צריך להזכיר של חנכה, אף על פי שאין מוסף בחנכה:

ג אין אומרים כשם שעשית וכו', אלא מסיים ועשית עמהם נסים וגבורות בימים ההם בעת הזאת. ויש אומרים שאומרים אותו:

סימן תרפג - ובו סעיף אחד:

א כל שמונת ימי חנכה גומרין את ההלל: הגה וכל שמונת ימי חנכה אין אומרים תחנון וצדקתך וצדקתך ולמנצח וצדוק הדיו, גם בערב חנכה במנחה. וענין לעיל סימן קל"א (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תרפד - סדר קריאת התורה בחנכה. ובו ג' סעיפים:

א קורין בקרבנות הנשיאים שבפרשת נשא שלשה בכל יום, בומתחילין בכרפת כהנים (ויש אומרים שמתחילין ביום פלות משה (טור), וכן אנו נוהגין) יקורא אותו עם כהן ולוי, וישאאל קורא ביום הראשון. (ויש אומרים שהכהן קורא כל אותה הפרשה עד ביום הראשון, והלוי והישאאל קורין ביום הראשון) (מנהגים) (וכן נוהגין). יביום שני

קורא כהן ביום השני עד פר אחד בן בקר, ולוי עד ביום השלישי, וישאאל חוזר וקורא ביום השני, ועל דרך זה בכל יום: הגה ויש אומרים שישאאל קורא ביום שלאחריו, דהינו ביום השלישי, וכן בכל יום וכן נוהגין (הגהות מימוני פרק י"ח). יביום שמיני מתחילין ביום השמיני, וגומרין כל הסדר, וקורין פרשה ראשונה של בעצלתך, (ונוהגים לסים פן עשה את המנוחה) (מנהגים):

ב בשבת שבחנכה מוציאין ב' ספרים, בא' קורא בפרשת השבוע ובשני קורא בשל חנכה, ומפטיר רני ושמחי. ואם חלו בו ב' שבתות, מפטיר כב' ובמלכים בנרות דשלמה: הגה ואם חל חנכה בשבת זו, מפטירין בשל חנכה (מנהגים):

ג אם חל ראש חודש טבת בשבת מוציאין ג' ספרים, וקורין ו' בפרשת השבוע, ובשני קורא א' בשל ראש חודש ומתחיל וביום השבת, ובג' קורא מפטיר בשל חנכה, ומפטיר רני ושמחי. ואם חל ראש חודש בחל מוציאין ב' ספרים, וקורין בא' ג' בשל ראש חודש, ובשני קורא א' בשל חנכה. יואם טעה החזן וקרא ד' בשל ראש חודש, אם לא הוציאו ספר ב' אין צריך לקרות יותר, אכל אם הוציאו ספר ב', משום פגמו צריך לקרות ה' בשל חנכה: הגה ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנכה צריך להפסיק לקרות בשל ראש חודש (אבודרהם הלכות ברכות). ואם צריך לברך על קריאת ראש חודש, ענין לעיל סימן ק"מ:

סימן תרפה - סדר ד' פושיות. ובו ו' סעיפים.

א ראש חודש אדר הסמוך לניסן שקח להיות בשבת, קורין פרשת שקלים בשהיא פי תשא עד ועשית כיור נחשת, ומפטיר ויברת יהונדע, ומוציאין ג' ספרים, באחת קורא פרשת השבוע ובשני של ראש חודש ובשלישי קורא מפטיר בפרשה שקלים:

ב בשבת שניה מוציאין ב' ספרים בא' קורא פרשת השבוע, ובשני קורא זכור את אשר עשה לך עמלק, ומפטיר פקדתי את אשר עשה עמלק:

ג בשבת שלישי שהוא ט"ו באדר מפסיקין, ובשבת ד' שהוא כ"ב באדר מוציאין ב' ספרים, בא' קורא בפרשת השבוע ובשני קורא פרשת פרה, ומפטיר וזרקתי עליכם מים טהורים (וענין לעיל סימן קל"ז סעיף ה):

ד בשבת חמישי שהוא כ"ט באדר מוציאין ב' ספרים, בא' קורא פרשת השבוע ובשני החדש הזה לכם, ומפטיר בראשון באחד לחדש:

ה חל ראש חודש אדר הסמוך לניסן תוך ימי השבוע, ואפלו בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת שקלים בשבת שלפניו ומפסיקין בשניה, כדי שתהא פרשת זכור בשבת הסמוכה לפורים מלפניה. יואם חל פורים בערב שבת, מקדימין לקרות פרשת זכור בשבת שלפניו:

ו ימימים שראוי לקבע בהם ראש חודש אדר זכור וסימן לשבתות ההפסקה זט"ו ב"ו ד"ד וב"ו כלומר כשחל ראש חודש בשבת מפסיקין בהמשה עשר בו וסימן זט"ו, וכשחל ביום ב' מפסיקין בו' בו וסימן ב"ו, וכשחל ביום ד' מפסיקין בד' בו וסימן ד"ד, וכשחל ביום ו' מפסיקין בשתי שבתות, ב' בו ו"ו בו, וסימן וב"ו:

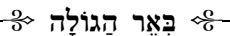
ז יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדמה חביבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנגן צריכים לבא למקום שיש מנגן בשבתות הללו כדי לשמע פרשיות אלו שהם מדאורייתא: הגה ואם אי אפשר להם לבא, מכל מקום יזכרו לקרותם בבגיתם ובטעמים (מצא כחוב):

הלכות מנחה ופורים

סימן תרפו - דין תענית אסתר. ובו ג' סעיפים:

א בחנכה ופורים מתיר להתענות לפניהם ולאחריהם:

ב מתענים ב"ג באדר, ואם חל פורים בא' בשבת מקדימין להתענות ביום חמישי:

סימן תרפא א טור בשם הירושלמי ב תרומת הדשן סימן ס' [סימן תרפב] א כרב הונא רב ששת שבת כ"ד ב הרי"ף והרא"ש מהא דתני ר' אושעיא שם וכן כתבו התוספות שם ובשם תוספתא דברכות וכן כתב הטור בשם ג טור ד מסקנת הגמרא שם ה טור בשם י' אומרים ואביו הרא"ש דלא ישאל אדם צרכיו לא בג' ראשונות ולא בג' אחרונות ו שם בשם י' אומרים דכיון דצריך רבים הוא שרי וכן כתב בארחות חיים שפך היא הנסחא כרב התפלות וכן כתב בנפח הרמב"ם ובמסכת סופרים [סימן תרפג] א מימרא דר' יוחנן משום ר' יהוצק צרכין י' והטעם מפני שהנס נתחדש בכל יום ועוד שכל יום נשיא שלו חלוק משל חברו וכל אחד צריך לגמר הלל על קרבנותיו שבלי הלל [סימן תרפד] א משנה מגלה ל"א דאיתא בפסיקתא שבכ"ה בכלסו נשלם מלאכת המשפן טור ב שם בשם י' מקומות ג שם בטור ד שם ה שם ו בריתא שם במגלה ז שם ואף על גב דנרות דשלמה קדימי טפי אפלו הכי צדיפי לן דזכרנה דנבואות עתיד ניהו ר"ן ח מימרא דרבי יצחק נפתח מגלה כ"ט ט במאי דסלק מנה ועוד דפסוקי נסא צדיף הרא"ש י מימרא דר' יצחק שם כ וקת והכל בו בשם רש"י: [סימן תרפה] א משנה בריתא מגלה כ"ט ב כשמאיל ותניא פותה ג שם בבריתא ד שם במשנה ובריתא ל' ה שם ו שם ז כרב שם ח שם וכתב להקדים זכירה לעשיה ט הרי"ף והרא"ש שם י תוספות ברכות י"ג [סימן תרפז] א תוספות תענית י"ח וכן כתב הרא"ש בפך קמא דמגלה ב הרא"ש שם אהא דאיתא שם ב' י"ג זמן קהלה לכל היא

הגה ותענית זו אינה חובה, לכן יש להקל בו לעת הצורך, כגון מעברות או מניקות או חולה שאין בו סכנה, ואפלו רק פואבי עינים, שאם מצטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אחר כך. אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הצבור (חדושי אגדה בשם מחזר ויטרי). ואם חל פורים ביום א', שמתענין ביום ה' שלפניו, וחל בו ברית מילה, מתר לאכל על המילה, ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגהות מנהגים):

ג י"ג מתענים ג' ימים, זכר לתענית אסתר: סימן תרפז חיוב קריאת המגלה. ובו כ"ב
א חייב אדם לקרות המגלה בלילה ולחזור ולשנותה ביום. יושל לילה, זמנה כל הלילה, ושל יום, זמנה כל היום, מהניח החמה עד סוף היום. ואם קראה משעלה עמוד השחר, יצא:

ב ימבטלים תלמוד תורה לשמע מקרא מגלה, קל וחמור לשאר מצות של תורה שכלם נדחים מפני מקרא מגלה, ואין לה דבר שנודחה מקרא מגלה מפניו יחויז ממת מצוה שאין לו קוברים (כדי צרכו), שהפוגע בו קוברו תחלה ואחר כך קורא: הגה וכל זה לא מירי אלא בדאיכא שהות לעשות שתיקה, אבל אם אי אפשר לעשות שתיקה אין שום מצוה דאורייתא נדחית מפני מקרא מגלה (ר"ן ובית יוסף בשם תוספות ומהר"א מורח"י), והא דמת מצוה קודם היינו דוקא בדאפשר לו לקראה אחר כך (מהר"א מורח"י):

סימן תרפח - דין כרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון. ובו ח' סעיפים:

א כרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון יאפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו יאפלו אם הם בחוצה לארץ ויאפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים ממלאכתן ועוסקין בצרכי צבור). והוא שהקף ואחר כך ישב יאו שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי בשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אכל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ן):

ב וכן הפפרים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שפמוכים

להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ויבלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו והוא יונעשה בו הנס:

ג כפרים ועירות גדולות וכרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים בי"ד:

ד כפרך שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים בי"ד ובט"ו ובלילה הון, ולא יכרך פי אם בי"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה מן עיר שהלך לכרך או בן כרך שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעפב ולא חזר, קורא במקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במדבר או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (כל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, ויגויכים מעות מתנות צניים ומחלקים אותם בו ביום. וכיום שבת מוציאים ב' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ויין עושין סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש פים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליה עמו, יקראה בי"ג או בי"ב או באחד עשר בלא ברכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, ייש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש. הגה והכי נהוג, ומיהו אם נודמן לו אחר כך מגלה חזר וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מפל מקום קרא אותה שלא בזמנה (כל בו ובית יוסף):

ח מן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגלה ואחר כך נודמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו:

סימן תרפט - שהכל חיבים בקריאת מגלה. ובו ו' סעיפים:

א הכל חיבים בקריאתה אנשים ונשים

וגרים ועבדים משחררים. ומחנכים את הקטנים לקרותה:

ב יאחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו, והוא שישמע מפי מי שהוא חיב בקריאתה. לפיכך אם היה הקורא יחפש או הקטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא. ייש אומרים שהנשים אינם מוציאות את האנשים: הגה ויש אומרים אם האשה קוראה לעצמה מברכת לשמע מגלה, שאינה חייבת בקריאה (מרדכי פרק קמא דמגלה):

ג אנדרוגינוס מוציא מינו, ולא שאינו מינו. טמטום ומי שחציו עבד, אפלו מינו אינו מוציא: הגה יש אומרים דאפלו את עצמו אינו מוציא וצריך לשמע מאחרים (בית יוסף):

ד השומע מגלה ממי שהוא מדר הנאה ממנו יצא:

ה מקום שאין מנין, אם אחד יודע והאחרים אינם יודעים, אחד פוטר את כלם, ואם כלם יודעים, כל אחד קורא לעצמו:

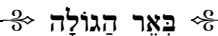
ו מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמע מקרא מגלה:

סימן תרצ - דיני קריאת המגלה. ובו י"ח סעיפים:

א קורא אדם את המגלה בין עומד בין יושב, אבל לא יקרא בצבור יושב לכתחלה מפני כבוד הצבור: הגה ואסור לחזן לקרא את המגלה עד שאומרים לו קרא. (מרדכי פרק הקורא):

ב יאפלו שנים ואפלו עשרה יכולים לקרותה ביחד, ויוצאים הם והשומעים מהם:

ג יצריך לקרותה בלה, והמתוך הכתב, ואם קראה על פה לא יצא. ויצריך שתהא כתובה בלה לפניו לכתחלה, אבל בדיעבד יאם השמיט הסופר באמצעה תבות אפלו עד חציה וקראם הקורא על פה, יצא: הגה אבל אם השמיט תחלתה או סופה, אפלו מעוטה לא יצא (ר"ן). ואפלו באמצעה, דוקא דלא השמיט ענין שלם. (בית יוסף בשם ארחות חיים): אכל ביותר מחציה, אפלו הן כתובות אלא שהן מטשטשות ואין רשומן נבר, פסולה:

ג טור בשם מסכת סופרים ואף על פי שאותן היו בניסן לא רצו להתענות בניסן לפי שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן: [סימן תרפז] א מימרא דרבי יהושע בן לוי מגלה ד' ב רמב"ם פרק א ממשנה שם ג ברייתא שם ג' ד בעיא דרבא שם והדר פשטא [סימן תרפח] א משנה ריש מגלה ב ברייתא שם ג' ג טור וכן כתב הר"ן בשם התוספות והרמב"ן על פי הירושלמי וישנן דעת הגאונים ד תוספות והרא"ש שם דר' יהושע בן לוי ארי בלא הקף מימות יהושע בן נון ה מימרא דר' יהושע בן לוי שם ו טור בשם מהר"מ מרוטנבורג ז מימרא דר' יהושע בן לוי שם ובריתא שם ח שם בגמרא ב' ט שם בגמרא ג' משמה דרבא ואמרי לה כדי י שם במשנה כ רמב"ם בפרק א' מהא דתקנה קרי בטבריא בי"ד וט"ו וכו' ה' ל שם מ רמב"ם שם א' ממשנה י"ט וכו' אוקימתא דרבא וכפרוש רש"י שם נ משנה שם ב' ס מצא כתיב בשם מנהג ירושלמי ע הר"ן בפרק קמא דמגלה פ טור בשם שדרו ממתיתא צ הגהת אשרי בשם אור ורוע וכן איתא בירושלמי ק שבלי הלקט ועל פי הירושלמי [סימן תרפז] א ברייתא בריש ערכין ב' ב רמב"ם בפרק א ג משנה י"ט ד שם וכדעת הר"ף ורא"ש וכן הוא בקצת נסחאות ספרי רמב"ם ועין בכסף משנה שם ובית יוסף ה שם וכתנא קמא, אבל נשים מוציאות לאנשים טור בשם רש"י בריש ערכין ו שם בשם בה"ג וכן כתב המרדכי בשם ראב"ה ז תוספות כתבה הרא"ש בפרק קמא דמגלה ח ארחות חיים ט שם י טור בשם הירושלמי [סימן תרצ] א משנה מגלה כ"א ב טור בשם הרמב"ם בפרק א ג שם במשנה ובריתא שם דכין דחביבה יחבי דעתיהו ושמי ד משנה שם י"ט וכו' מאיר שם בגמרא ה משנה שם י"ו ו מימרא דרב שם י"ט לכלי עלמא ז ברייתא שם י"ז ח אוקימתא דגמרא שם ורבה קרוי בלה כפרוש הרמב"ם בפרק א וכן כתב הטור וארחות חיים

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:

תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שביאני התלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתנחלים יאהרונה! על ידי הנעלים בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם פל ישראל.

יז מנהג כל ישראל שהקורא קורא ופושט כאגרת להראות הגס, וכשיגמר חזר וכוונתה פלה ומברך: הגה ויש שכתבו שנוהגין לומר ד' פסוקים של גאלה בקול רם, דהנינו איש יהודי וגו', ומרדכי יצא וגו', ליהודים היתה אורה וגו', פי מרדכי היהודי וגו', וכן נוהגין במדינות אלו (הגהות מימוני פ"ח וכל בו ואבודרהם), והתנן חזר וקורא אותן. עוד כתבו, שנהגו התינוקות לצור צורת המן על עצים ואבנים או לכתב שם המן עליהן ולהכותן זה על זה כדי שימחה שמו, על דרך מחה תמחה את זכר עמלק, ושם רשעים ירקב. ומזה נשתרבו המנהגים שמכים המן בשקורים המגלה בבית הכנסת (אבודרהם) ואין לבטל שום מנהג או ללעג עליו פי לא לתגם הקבוע. (ב"י בשם א"ח):

יח מגלה ב"ד ובט"ו צריך לחזר אחר עשרה, ואם אי אפשר בעשרה קורים אותה ביהודי: הגה ויש להסתפק אם נשים מצטרפות לעשרה (הגהות אשרי פרק קמא, טור סימן תקפ"ד). ואם קראו אותה בצבור ואיזה יחיד לא שמעה, יוכל לקרות אפלו לכתחלה ביהודי האיל וקורין אותה באותה העיר בעשרה (ב"י בשם א"ח). ולשתייחיד קורא אותה בזמנה, צריך לברך עליה. (ב"י):

סימן תרצא - דיני בתיבת המגלה ותפירתה. וכו' י"א פנינים:

א אין כותבין המגלה אלא בדיו, על הגויל או על הקלף, כספר תורה. ואם כתבה במי עפצים בנקנקותום, כשרה. לכתבה בשאר מיני צבעונים, פסולה. ויצריכה שרטוט כתורה עצמה. והאין העור שלה צריך לעבד לשמה, ויש אומרים שצריך עבוד לשמה:

ב היתה כתובה על הגזר או על עור שאינו

כתובה בשני לשונות, מי שמכינים יצאו (ב"י):
יא קול למחות ביד הקוראים לנשים המגלה בלשון לעז אף על פי שכתובה בלשון לעז:
יב יקראה מתנמנם, הואיל ולא נרדם בשנה יצא, שאכל אם שמעה מתנמנם לא יצא:
יג היתה כותבה, שקורא פסוק במגלה שהוא מעתיק ממנה וכותבה, אם פון לבו לצאת ידי חובתו יצא, והוא שמהא כתובה פלה לפניו במגלה שהוא מעתיק ממנה. וכן אם היה מגיה וכן אם היה דורשה, שקורא פסוק במגלה שלמה ודורשו, אם פון לבו לצאת ידי חובתו יצא, וכלא פסיק בה בענינים אחרים כשדורשה, שאסור להפסיק בה בענינים אחרים:

יד הקורא את המגלה צריך שיכון להוציא השומע, וצריך (שיכון) השומע לצאת. ואם הקורא ש"צ, מסתמא דעתו על כל השומעים אפלו הם אחרים בית הכנסת. ואין מנדקדין בטעויותיה. ויש אומרים דדוקא בטעות שהלשון והענין אחד, כהוא עבדא דתרי תלמידי דהוו יתבי קמה דרב, חד קרי יהודים וחד קרי יהודיים ולא אהדר חד מניה, אכל טעות אחר לא:

טו וצריך לומר עשרת בני המן ועשרת הכל בנשימה אחת, להודיע שכלם נהרגו ונתלו כאחד: הגה ודוקא לכתחלה, אכל בדיעבד אם הפסיק ביניהם יצא (תוספות סוף פרק קמא דמגלה ואבודרהם ומהר"ל) ולכתחלה נוהגים לומר בנשימה אחת מתחלת חמש מאות איש ואת פרשנדתא כו' עד עשרת (מהר"ל בשם רוקח):

טז צריך שיאמר ארור המן ברוך מרדכי, ארורה זרש ברוכה אסתר, ארורים כל שנאי ה' וכו' ברוכים כל המאמינים בה' וכו', וצריך שיאמר וגם תרבוניה זכור לטוב:

המשך הלכות מגילה ופורים, סימן תרצ - דיני קריאת המגילה

ד מי שתופס בידו מגלה שאינה כשרה לא יקרא עם ש"צ, אלא שומע ושותק: הגה וכן לא יסיע שום אדם על פה לחזן, ולכן אותן הפסוקים שקורין הקהל, צריך הסתן לחזן ולקרותם מתוך מגלה כשרה. (בית יוסף בשם שבלי לקט):

ה קראה סרוגין, דהנינו שפסק בה ושהה ואחר כך חזר למקום שפסק, כאפלו שהה כדי לגמר את פלה יצא: הגה ואפלו סח בנתיים, מיהו, גוערין במי שסח בנתיים, כדלקמן סימן תרצ"ב סעיף ב'. (הרשב"א סימן רמ"ד):

ו הקורא את המגלה למפרע לא יצא. קרא פסוק א' ודלג השני וקרא שלישי ואחר כך חזר וקרא השני, לא יצא, מפני שקרא למפרע פסוק אחד, אלא כיצד יעשה, מתחיל מפסוק שני ששכת וקורא על הסדר:

ז הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו:

ח יהלועז ששמע את המגלה הכתובה בלשון הקדש ובכתבי הקדש, אף על פי שאינו יודע מה הם אומרים, יצא ידי חובתו:

ט היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות העכו"ם, לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותו הלשון בלבד, אכל אם היתה כתובה בכתב עברי וקראה ארמית לארמי לא יצא, שגמץא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא הקורא ידי חובתו לא יצא השומע ממנו: הגה אכל אין לחוש באיזה כתב כתובה (בית יוסף):

י מי שיודע לעז יודע אשורית אינו יוצא בלעז, ויש אומרים שיוצא: הגה ואם

☞ באר הגולה ☞

ט הרשב"א בתשובה ושבלי הלקט י משנה שם י"ז וכדמפרש שם בגמרא י"ח כ מסקנת הגמרא שם ל שם במשנה מ שם במשנה נ שם במשנה ס דאיכא מצות קריאה ופרסומי נסא גמרא י"ח ע הרמב"ם בפרק ב ממשנה דלעיל ובברייתא י"ח פ הרב המגיד על פי הירושלמי וחדושי הרשב"א והרמב"ן צ פ נראה מדברי רש"י והרמב"ם ק תשובת הריב"ש ותשובת ר"ן על זה ר משנה שם י"ז וכדמפרש בגמרא י"ח ש מרדכי על פי הירושלמי ושבלי הלקט בשם רבנו שמחה ת שם במשנה א שם בגמרא י"ח ב הרא"ש שם בשם הירושלמי ג צנתי לעיל סימן תקפ"ט בסעיף ח' ט' ד טור בשם הירושלמי ה שם וכן כתב ארחות חיים והר"ן ו מימרא דרב אדא מגלה ט"ז ז טור בשם הירושלמי בפרק ד דתגיגת ח שם בשם רב האי ושלפן מנהג צרפת ואשפנו וספרד וכן כתב בשמו שאר פוסקים ט מגלה ה' וקרב וכפרוש התוספות שם וכן כתב הטור בשם רב עמרם ואביו הרא"ש [סימן תרצ"א] ל שון רמב"ם בפרק ב ממשנה מגלה י"ז ב במשנה תנן בקנקנתום פסולה והרב המגיד כתב שם ודע שבקנקנתום פסולה ובמיומי כשרה כו' ועין בתוספות שם י"ח ג שם במשנה ד מימרא דרבי תנחום ואמרי לה רב אשי שם ט"ז ה טור בשם רמב"ם ו שם בשם ר"ת ז משנה שם י"ז כדמפרש שם י"ט

מעבד, או השפכתה כותי או אפיקורוס, פסולה. ודינה כספר תורה לענין הקף גויל, וחטוטרות חתי"ן, ותלית ההי"ן וקופי"ן, וכל גופות האותיות בצורתן, ובחסרות ויתרות: הגה גם צריך לכתבה מן הכתב (ר"ן), ולהוציא כל תבה מפיו קדם שיכתבה, כמו בספר תורה (מהרי"ק). ועושין כל פרושיה שתומות. ואם עשאן פתוחות פסולה (הגהות מימוני פ"ב ופסקי מהרא"י סימן צ"ג). ובדיעבד אין לפסל מגלה משום חסרות ויתרות, דלא גרע מהשמיט בה הסופר אותיות דכשרה (הגהות מימוני פ"ב וא"ו), וכמו שנתבאר סימן תרצ"ג. וצריכה עמוד בסופה, וחלק בראשה כדי להקיפה בו. ויש אומרים שצריכה תגיין, ויש אומרים שאינה צריכה: הגה ונהגו לתיגה גם נהגו שלא לעשות לה עמוד כלל בסופה. (מהרי"ל):

ג מעשרת בני המן צריך לכתבה כשירה, ולא פשאר שירות שחלק על גבי כתב, אלא מניח חלק בין כתב לכתב, וואם לא עשה כן פסולה:

ד צריך להאריך בו"ו דוניתא (בכתיבתה, ויש אומרים בקריאתה) (ר"ן בשם הרא"ש ומהרי"ל ובית יוסף בשם ארחות חיים) וצריך לכתב איש בראש דפא ואת בסופה:

ה אם תפרה בחוטי פשתן, פסולה:

ו אם הטיל בה ג' חוטי גידים, כשרה, ובלבד שיהיו משלשות. ומפני שיש בו פרושים שונים צריך לצאת ידי כלם, ונעשה ג' תפירות בראשה וג' בסופה וג' באמצעיתה ותפירה אחת בחלק הרביעי מצד זה ותפירה אחת בחלק הרביעי שמצד האחר: הגה ואם אין לו גידין יותר, מוטב לתפר הנשאר בחוטי פשתן מלהניחה בלא תפירה (הגהות מימוני פרק ב' וכל בו). אבל אם יש לו גידין יתפר כלם בגידין, והתפירה תהיה מבחוץ ולא מבפנים (רבנו יוחנן נתיב י חלק ד בשם ארחות חיים):

ז צריך להניח שיוור בראש היריעה ובסופה כשתופרם יחד, ובמשהו סגי:

ח אין קורין בצבור במגלה הכתובה בין הכתובים, ואם קרא לא יצא, אלא אם כן היתה יתרה על שאר היריעות או

חסרה כדי שיהא לה הכר, אבל היחיד קורא בה בנאפלו אינה חסרה או יתרה ויוצא בה ידי חובתו, ודוקא כשהיא כתובה בגליון כספר תורה:

ט ימגלה שהיא נקודה, וכן אם כתב בה בדרך הראשון ברכות ופיוטים, האינה נפסלת בכך:

י אם אין מגלה כשרה, יקורים אותה בחמש בלא ברכה:

יא אם קרא במגלה גזולה יצא: הגה ואם מברכים עליה, ציין לעיל סימן תרמ"ט לענין לולב הפסול, והוא הדין פאן:

סימן תרצב - דיני ברכות המגלה. ובו ד' סעיפים:

א הקורא את המגלה מברך לפניו שלשה ברכות, על מקרא מגלה ושעשה נסים ושהחינו, ובימים אינו חוזר ומברך שהחינו: הגה ויש אומרים דאף ביום מברך שהחינו (טור בשם רבנו תם והרא"ש והמגיד). וכן נהגין בכל מדינות אלו. וא' יכול לברך והשני קורא (הגהות אשרי פרק ב). וצריכה נהגים לברך הרב את ריבנו וכו'. ואם לא ברך לא לפניו ולא לאחריה, יצא: הגה ונהגו לומר בלילה אשר הניא אבל לא ביום (כל בו ובית יוסף בשם ארחות חיים). ואין לברך אחריה אלא בצבור:

ב אין לשוח בעוד שקורין אותה:

ג יאף על פי שיצא כבר, מברך להוציא את אחר ידי חובתו:

ד מי שהוא אנוס קצת ואינו יכול לילך לבית הכנסת וצריך להמתין עד אחר שקראו הקהל וקשה עליו לישוב בתענית כל כך, יכול לשמע קריאתה מבעוד יום מפלג המנחה ולמעלה: הגה אבל אסור לאכל קדם שישמע קריאת המגלה אפלו התענית קשה עליו (תרומת הדשן סימן ק"ט):

סימן תרצג - סדר תפילת פורים. ובו ד' סעיפים:

א אחר קריאת המגלה בערבית אומר ואתה קדוש. ואם חל במוצאי שבת אומר ויהי נעם קדם ואתה קדוש: הגה ואומרים ויתן לה. וקורין המגלה ואחר כך מבדילין (מנהגים):

ב יאומר על הנסים בלילה וביום: הגה ואם לא אמרו אין מחזירין אותו (טור). ואין אומרים על הנסים רק ביום י"ד אבל לא בט"ו (ב"י בשם א"ח ומנהגים). ובלי ל"ד, אף על פי שלא קראו המגלה צדין אומר על הנסים בתפלת ערבית. (הגהות מימוני פ"ב):

ג אין קורין בו הלל, וידין נופלין על פניהם: הגה ואין אומרים למנצח ואל ארף אפים (מנהגים ובית יוסף בשם תוספות):

ד מוציאין ספר תורה וקורין בפרשת ויבא עמלק ואף על פי שאין בה אלא ט' פסוקים, יכופלין פסוק אחרון כדי להשלים לעשרה פסוקים: הגה ואין המנהג לכפל פסוק האחרון של הפרשה. וקורין המגלה ואחר כך סדר קדשה. הגה כשיש מילה בפורים מלין התניוק קדם קריאת המגלה. (מהרי"ל ומנהגים):

סימן תרצד - דין מעות פורים לעניים. ובו ד' סעיפים:

א חייב כל אדם לתן לפחות שתי מתנות לשני עניים: הגה יש אומרים שיש לתן קדם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, וזכר למחצית השקל שהיו נוהגין בארץ. ומאחר שג' פעמים כתוב תרומה בפרשה יש לתן ג' (מרדכי ריש פ"ק דיומא) ויש לתנו בליל פורים קדם שמתפללים מנחה (מהרי"ל), וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ויש לתן ג' חצאי גדולים במדינות אלו, כי אין מטבע שיש מחצית עליה מלבד זו. ובמדינות אויסטרייך יתנו ג' חצי ווינר שנקראו גם כן מחצית, וכן לכל מדינה ומדינה ואין חייב לתנו רק מי שהוא מין כ' ולמעלה. ויש אומרים שנותנים מחצית השקל לצדקה מלבד ג' מחצית אלו, ואין נוהגין כן:

ב אין משנים מעות פורים לצדקה אחרת: הגה ודוקא הגבאים (מרדכי פרק קמא דבבא בתרא), אבל העני יכול לעשות בו מה שירצה:

ג אין מדקדקים במעות פורים, אלא כל מי שפושט נדו לטל נותנים לו. ומקום שנהגו לתן אף לעכורים, נותנים:

ד במקום שאין עניים, יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה:

ע באר הגולה

ח טור בשם רמב"ם ט שם בשם רבנו תם י מבריתא דבבא בתרא י"ג וברגסת התוספות וכן כתב בספר התרומה והרא"ש בפרוש המשנה פרק ג דמסכת ידים אפלו לפי מה שכתב שם לקיים גרסת הספרים כ טור בשם ר"ת ל שם בשם בעל ה"ג מ מימרא דרב שילא שם ט"ז נ טור בשם הירושלמי ס מימרא דרבי יוחנן שם ע טור בשם הירושלמי פ מימרא דרב שם י"ט צ שם ק פרוש רש"י ותוספות ופרוש הר"ף ופרוש הרמב"ם ר מימרא דר' יוחנן י"ט ושם בתוספתא ש מימרא דר' יוחנן שם ת בפרוש רש"י וכן פסק הר"ף ורא"ש ורמב"ם א אוקימתא דרבא שם ב טור ג שם ד רשב"א בתשובה ה אבל לכתחלה אין לכתבה כף דלדעת המרדכי בפרק ד דמגלה היא פסולה ו בית יוסף לדעת ז טור בשם בעל התרומות וכן כתב רשב"א בתשובה מדין השופר הגזול ונתבאר סימן תקפ"א: [סימן תרצב] א מהא דרב ששת מגלה כ"א ב טור בשם הרמב"ם ג משנה ובגמרא שם ד טור בשם תוספתא ה טור לדעתו וכן כתב רשב"א בתשובה ו שם מהא דתני אהבה ראש השנה כ"ט ז תרומת הדשן: [סימן תרצג] א טור בשם יש אומרים ב שם ג שם ד מסקנת הגמרא מגלה י"ד ה טור בשם תשובה שמצא וכן כתב בארחות חיים ו משנה שם ל"ז ז בית יוסף שכן נהגו: [סימן תרצד] א מהא דתני רב יוסף מגלה ז' ב ברייתא במציעא ע"ח ג שם ד ר"מ בשם רבי אפרים ה מרדכי בפרק קמא דמגלה

סימן תרצה - דיגי סעדת פורים.

הגה מצנה^א להרבות בסעדת פורים (טור).

ובסעדה אחת יוצאים (מדרכי סוף פ"ק).

א **כ** סעדת פורים שעשאה בלילה, לא יצא ידי חובתו: הגה ומפל מקום גם בלילה ישמח וירבה קצת בסעדה. (תשובת מהרי"ב):

ב יחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי: הגה ויש אומרים דאין צריך להשפיר כל כך, אלא ישמח יותר מלמודו (כל בו) וישן, ומתוך שישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי (מהרי"ל) ואחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים. ואין להתענות בפורים מלבד תענית חלום. ועין לעיל סימן תקס"ח וסימן תק"ע. יש שנהגו ללבש בגדי שבת ויום טוב בפורים, וכן נכון (מהרי"ל).

ונוהגים לעשות סעדת פורים לאחר מנחה, וערבית יתפללו בלילה, ומתפללים מנחה תחלה בעוד היום גדול, ורב הסעדה צריכה להיות ביום (מנהגים), ולא כמו שנהגין להתחיל סמוך לערב ועקר הסעדה היא ליל ט"ו. וכשחל פורים ביום ששי יעשו הסעדה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים). ומי שרוצה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (תרומת הדשן). יש אומרים שיש לאכל מאכל זרעונים בפורים, וזכר לזרעונים שאכל דניאל וחבריו בבבל (כל בו). טוב לעסק מעט בתורה קדם שיתחיל הסעדה, וסמוך לדרך ליהודים היתה אורה ושמחה ודרשינן אורה זו תורה (מהרי"ב). ויחייב במשחה ושמחה קצת כב' ימים י"ד וט"ו (מנהגים), וכן נהגו. ויש אומרים דאם הדיק אחד את חברו מפת שמחת פורים פטור מלשם (תרומת הדשן סימן ת"י). ועין בהשן משפט דיגי נזיקין:

ג יאמר על הנסים בכרפת המזון, בכרפת הארץ ואם התחיל סעדו ביום ומשכה עד הלילה, יאמר על הנסים דבתר תחלת סעדה אזלינן. ויש מי שאומר שאין לאמרו (ונוהגין כסבא ראשונה):

ד יחייב לשלח לחברו שתי מנות בשר או של מיני אכלים, שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו, שתי מתנות לאיש אחד.

"וכל המרבה לשלח לרעים משכה. ויאם אין לו, מחליף עם חברו, זה 'שולח לזה סעדו זה שולח לזה סעדו, כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו: הגה ויש לשלח מנות ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגלה). ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם או מוחל לו, יצא. ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות כאיש, ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש, אבל לא בהפך, שלא יבא איש לשלח לאלמנה ויבאו לידי ספק קדושין, אבל במתנות לאביונים אין לחוש:

סימן תרצו - דיגי הספד ותענית וצעות מלאכה בפורים.

א פורים מתר בעצת מלאכה, ובמקום שנהגו שלא לעשות אין עושין (והאידין נהגו בכל מקום שלא לעשות) (כל בו).

והעושה אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם, אלא אם הוא בנזן של שמחה, כגון בית חתונות לבנו או אברונקי של מלכים, דשרי: הגה ומתר לעשות כל מלאכת מצוה, כגון לכתב פסקי הלכות, וכן מתר לעשות אפלו מלאכות גמורות לצורך פורים (תרומת הדשן סימן קי"ב):

ב יאפלו במקום שנהגו, לא נהגו אלא ביום מקרא מגלה בלבד, אבל לאסור את של זה בזה אינו מנהג:

ג ייום י"ד ויום ט"ו אסורים בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום, ויבין לבני כרכים שהם עושין ט"ו בלבד בין לבני עירות שהם עושים י"ד בלבד. והנשים מענות בהם, שפלן עונות פאחת, ומטפחות, שמכות כף אל כף, אבל לא מקוננות, שתהא אחת מדברת וכלן עונות אחריה. נקבר המת, לא מענות ולא מקוננות:

ד כל דברי אכלות נהגים בהנפה ופורים: הגה ומפל מקום ילף לבית הכנסת לשמע המגלה (תוספות פ"ק דמועד קטן). ואם יוכל לאסוף מנזן לביתו לקרות המגלה עדיף טפי (מהרי"ל). ויש אומרים שאין אכלות נהגו בפורים, לא ביי"ד ולא בט"ו (הרא"ש ומנהגים), וכן נוהגין, ואפלו אכלות יום ראשון נדחה מפני פורים (ד"ע), אבל דברים שבעצמה נהגו.

ואף על פי שאין נוהג אכלות בפורים, עולה לו למנזן ד' מי אכלות כמו שבת, וכן פסק הרב בעצמו בטור וירח דעה סימן ת"א:

ה יאם חל פורים במוצאי שבת והאכל יושב בבית הכנסת בשבת במנחה, לא יצא משם עד שיתפלל תפלת ערבית וישמע קריאת מגלה, ולמחרת לא יצא מפתח ביתו:

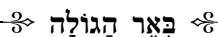
ו ייש מי שאומר שהאכל חייב לשלח מנות: הגה אבל אין שולחין לאכל כל י"ב חדש (מהרי"ל) וכמו שיתבאר ביורה דעה סימן שפ"ה, עין שם. ואם אין בעיר אלא האכל עם אחר, חייב לשלח לאכל כדי לקיים לשלח מנות, אלא אם כן מחל האכל על מנתו (מהרי"ב ש"ש):

ז ייש מי שאומר שאונן מתר בכשר ויין, דלא אתי עשה דיחיד דאכלות ודחי עשה דרבים דאורייתא, לשמח בפורים דדברי קבלה גינהו שהם כדברי תורה: הגה וכל שפן שחייב במקרא מגלה ותפלה וקריאת שמע. ונראה לי דדוקא בלילה אף על פי שמתו מטל לפניו, אבל ביום שרוצה לקברו, קבורת מתו קודם, כמו שנתבאר לעיל סימן תרפ"ז ולכן קורא ומתפלל אחר כך, דלא עדיף מיום טוב ושבת, כמו שנתבאר לעיל סימן ע"א, כנ"ל:

ח ימתר לשא אשה בפורים. הגה בין ביי"ד בין בט"ו. וכל שפן שמתר לעשות פדיון הבן (תוספות פ"ק דמועד קטן). מה שנהגו ללבש פרצופים בפורים, ונכר לובש שמלת אשה ואשה פלי גבר, אין אסור בדבר מאחר שאין מכונים אלא לשמחה בעלמא, וכן בלבושת כלאים דרבנן. ויש אומרים דאסור, אבל המנהג כסבא הראשונה. וכן בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום לא תגזל, ונהגו כך, ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהגן על פי טובי העיר (תשובת מהר"י מינץ סימן י"ז):

סימן תרצז - אין אומרים תחנה ביי"ד וט"ו שבאדר א' ודין תענית והספד בהן, ובו סעיף אחד:

א ייום י"ד וט"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור יענה ה'

סימן תרצה א שם בגמרא במגלה ז' ב מימרא דרבא שם ג גס זה מימרא דרבא שם ד שבת כ"ד כרב הונא ורב ששת ה הנהת מימוני בפרק ב מהלכות מגלה בשם הר"מ ואחרות חיים בשם הר"י מקורביל ו טור בשם אביו הרא"ש ז צניתינו לעיל ויש סימן תרצ"ד ח רמב"ם בפרק ב מהלכות מגלה ט מהא דאב"י בר אבין שם במגלה י כפרוש הר"ן שם [סימן תרצ"ז א] כרבה ברה דרבא מגלה ה' דמלאכה לא קבילו עליהו ב כשנויא קמא שם בגמרא אהא דלט"ה רב ג רמב"ם בפרק ב מהלכות מגלה מהא דלט"ה רב שם ד כשנויא בתרא שם בגמרא בעבדא דרבי דנטע נטיעה בפורים ה שבלי הלקט ו מהא דתני רב יוסף שמחה מלמד שאסורים בהספד שם בגמרא ז מימרא דרבא מהא דמגלה תענית שם ח משנה סוף מועד קטן ט רמב"ם בפרק י"א מהלכות אבלי י רוקח כ טור בשם הר"מ מרזבנבורג וכן כתבו שאר פוסקים בשם ל אחרות חיים מ תשובת רשב"א וס"ס דבענינים אלו הולכים בהם להקל דמדרבנן הם [סימן תרצ"ז א] בית יוסף על פי המנהג

ביום צרה ונאסורים בהספד ותענית, אבל
שאר דברים אין נוהגים בהם. ויש
אומרים דאף בהספד ותענית מתרים: הגה

והמנהג פסקרא הראשונה. יש אומרים שחייב
להרבות במשנה ושמחה בי"ד שבאדר
ראשון (טור בשם הר"ף) ואין נוהגין כן, מכל

מקום ירבה קצת בסעדה כדי לצאת ידי
המחמירים וטוב לב משנה תמיד, (הגהות
מימוני בשם סמ"ק):

נשלים טור אורח חיים והלכות מגלה.

שבח והודאה לנורא עליה. הוא וזכנו לגמור את בלה. ונצילנו מכל מכשול ותקלה. ברוך ה' לעולם אמן אמן:

❧ באר הגולה ❧

ב טור בשם הסמ"ג והרמב"ם בפ"ב מהלכות מגלה וכן דעת הר"ן ממשנה דאין בין אדר א' וכו' מגלה ו' בתרוצא בתרא בגמרא דמתניתין חסורי מחסרא וכו' וכן כתב הר"ף
שם ג שם בשם אביו הרא"ש והגהות מימוני והמרדכי בשם הר"מ

אחי אהובי, זכור! אליהו הנביא הכטיח לנו:
תנא דבי אליהו - כל השונה הלכות בכל יום, מוכטח לו שהוא בן עולם הבא!

קודם הלימוד יאמר: הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני המלמוד לידי מעשה, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהוה ובשם אדני מתקדמים יאהרונה"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

שו"ע אורח חיים, הלכות ארץ ישראל

מצוות התלויות בארץ, ישוב ארץ ישראל, ירושלים, בית המקדש, חורבן בית המקדש, ומקום בית המקדש, וכל התלויים בהם!
(הרב שלמה זאנוויל ווייל, ירושלים תרפ"ו לפ"ק)

ליום השלשים לחודש סידרנו ללמוד אורח חיים הלכות "ארץ ישראל", ועל ידי לימוד הלכות אלו, יזכה ל"קדושת ארץ ישראל" באמת, אפילו אם אין זוכה עכשיו לגור בארץ ישראל בקביעות, ויקוים בזה "ונשלמה פרים שפתינו" - וכמו שאמרו חכמינו ז"ל בברכות (דף ת. ט.) "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא אלא ארבע אמות של הלכה בלבד!"

כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל, מבטח לו שהוא בן עולם הבא. (כתובות קיא.)

הלכות ארץ ישראל

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן א - דין השקמת הבקר, סעיף ג

ג ראוי לכל ירא שמים שיהא מצד ודואג על חרבן בית המקדש:

הלכות הנהגת אדם בבוקר, סימן ג - הנהגת בית הכסא, סעיף ז

ז המטיל מים מן הצופים ולפנים (פרוש), מקום שיכולים לראות משם הר הבית, ומשם והלאה אין יכולים לראות, רש"י, [לא] ישב ופניו כלפי הקדש, (אלא לצפון או לדרום) או יסלק הקדש לצדדין:

הלכות תפלה, סימן צ - מקום הראוי להתפלל עם הצבור ודין החולף בדרך, סעיפים: ד, ז

ד צריך לפתח פתחים או תלונות בנגד ירושלים כדי להתפלל בנגדו, וטוב שיהיה בבית הכנסת י"ב תלונות:

ז ולא אחורי בית הכנסת אם אינו מחזיר פניו לבית הכנסת. ואחורי בית הכנסת

הוא הצד שהפתח פתוח בו, והוא הפך הצד שפונים אליו הקהל בשמתפללים. ויש מפרשים בהפך. וראוי לחוש לדברי שניהם. וגם כשמתפלל בשאר צדדים חוץ לבית הכנסת יש להחמיר שיחזיר פניו לבית הכנסת. וכל זה כשנכר שמחזיר אחוריו לבית הכנסת, אכל אם הוא מתפלל בבית הסמוך לבית הכנסת פניו בנגד ארץ ישראל בראוי ואחוריו לכתל ביתו שהוא כפל בית הכנסת, מתר, שאינו נכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

הלכות תפלה, סימן צד - צריך לכוון נגד ארץ ישראל, ודין הרוכב או יושב בספינה, סעיפים: א, ב, ג, ד

א בקומו להתפלל, אם היה עומד בחוץ לארץ וחזיר פניו בנגד ארץ ישראל, ויכוון גם לירושלים ולמקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בארץ ישראל, וחזיר פניו בנגד ירושלים, ויכוון גם למקדש ולבית קדשי הקדשים. היה עומד בירושלים, וחזיר פניו למקדש, ויכוון גם בן לבית קדשי הקדשים. היה עומד אחורי הכפרת, מחזיר פניו לכפרת:

ב אם מתפלל לרוח משאר רוחות, יצדד פניו לצד ארץ ישראל אם הוא בחוץ לארץ, ולירושלים אם הוא בארץ ישראל, ולמקדש אם הוא בירושלים: הגה ואנו שמחזירין פנינו למזרח, מפני שאנו יושבים במערבה של ארץ ישראל ונמצא פנינו לארץ ישראל (טור וסמ"ג). אין עושין מקום הארון וצד התפלה נגד זריחת השמש ממש כי זהו דרך המינים, רק מכונים נגד אמצע היום (הגהות אלפסי החדשים). ומי שרוצה לקיים אקראם הרוצה להעשיר יצפין או להקדים ידרים, מפל מקום יצדד פניו למזרח:

ג מי שאינו יכול לכוון הרוחות, יכוון לבו לאביו שבשמים:

ד היה רוכב על התמור אין צריך לירד ולהתפלל אפלו אם יש לו מי שתופס תמורו, אלא מתפלל דרך הלכו. וכן אם היה בספינה או על גבי קרון, אם יכול לעמד עומד, ואם לאו יושב במקומו ומתפלל. או אם היה חולף ברגליו, מתפלל דרך הלכו אף אם אין פניו בנגד ירושלים, אפלו שלא במקום סנה, כי אם יעמד ויתפלל יקשה בעיניו אחור דרכו וישרד לבו ולא יוכל לכוון. והכל

לפי הדרך ולפי המקום ולפי יראתו וישוב דעתו. ויש מהמירין לעמד באבות, וראוי לחוש לדבריהם אם הוא שלא במקום סכנה:

הלכות תפלה, סימן צה - בון איברי בשעת תפלה, סעיף ב

ב צריך שיכף ראשו מעט, שיהיו עיניו למטה לארץ, ויחשב כאלו עומד בבית המקדש, ובלבו יבון למעלה לשמים:

הלכות תפלה, סימן קיז - דיני ברכת השנים, סעיף א

א ברכת השנים צריך לומר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר. ומתחילין לשאל מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית של יום ס' אחר תקופת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל ה'ס'), (הגהות ממוני פרק ב). ובארץ ישראל מתחילין לשאל מליל ו' במרחשוון. ושואלין עד תפלת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומשם ואילך פוסקין מלשאל:

הלכות בית הכנסת, סימן קנא - דיני קדשת בית הכנסת, סעיף יא

יא אם בשעת בנין בית הכנסת התנו עליו להשתמש בו, מתר להשתמש בו בחרבנו, אבל בישבו לא מהני תנאי, ואפלו בחרבנו, לתשימש מגנה כגון זריעה וחשבונות של רבים לא מהני תנאה. במה דברים אמורים, בבתי כנסיות שבהוצה לארץ, אבל בבתי כנסיות שבארץ ישראל לא מהני שום תנאי:

הלכות דברים הנהגים בסעודה, סימן קע - דברי מוסר שיעה אדם בסעודה, סעיף כ

כ נקני הדעת שבירושלים לא היו מסבין בסעודה אלא אם כן יודעים מי מסב עמם, מפני שגנאי הוא לתלמיד חכם לישוב אצל עם הארץ בסעודה:

הלכות ברכת המזון, סימן קפג - המכרף איך יתנהג בכוס של ברכת המזון, סעיף ב

ב יתן היין לתוכו חי, עד שמגיע לברכת הארץ ואז מוזגו להודיע שבח הארץ. הגה ויש אומרים דאם היין אינו חזק אין צריך למזגו (טור), וכן נוהגין באלו הארצות. ויוציאנו מן החבית לשם ברכה (טור בשם רש"י), ונראה דלידן שאין לנו הרבה יין אין צריך רק לשפכו מן הקנקן ששומרים בו

היין לשם ברכה, וחסית לאו דוקא וכן נוהגין במדינות אלו, וכוס של ברכה זמלאנו שיהא מלא על כל גדותיו:

הלכות ברכת הפרות, סימן רח - דין ברכה מעין ג' אחר חמשת מיני פרות וחמשת מיני דגן, סעיף י

י בברכה אחת מעין שלש של פרות דחוצה לארץ חותם על הארץ ועל הפרות, ובארץ ישראל חותם על הארץ ועל פרותיה, ואם בחוץ לארץ אוכל מפרות הארץ, חותם גם כן על פרותיה:

הלכות ברכות, סימן רכז - דיני ברכות פרוטות, סעיף ב

ב הרוצה מקום שנעקרה עבודת כוכבים, אם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ואם הוא בחוץ לארץ אומר, שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בשמיהו, בשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקר אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. הגה ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מכרף על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים ועל מקום שנתנוה לשם שנתן ארף אפים (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

הלכות ברכות, סימן רכה - ברכת ימים ונהרות, הרים ונבעות, סעיף א

א על ימים ונהרות הרים ונבעות ומדברות, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה מעשה בראשית. ועל הים הגדול, והוא הים שעוברים בו לארץ ישראל ולמצרים, אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם עושה הים הגדול:

הלכות שבת, סימן רמח - דין המפליג בספינה והחולף בשניא בשבת, סעיף ד

ד היוצאים בשניא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים לחלל שבת, כי מפני הסכנה לא יוכלו לעצב במדבר בשבת לבדם, שלשה ימים קדם שבת אסורים לצאת, וכיום ראשון ובשני ובשלישי מתר לצאת, ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרף לחלל שבת מפני פקוח נפש, מתר ואין פאן חלול. והעולה לארץ ישראל, אם נודמנה לו שניא אפלו בערב שבת, כיון דכבר מצוה הוא יכול לפרש, ופוסק עמם

לשבת, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבת עמו יכול ללכת עמם חוץ לתחום מפני פקוח נפש. ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את בלה, ואפלו הניחחו מחוץ לעיר ורוצה לבגס לעיר מתר, דכיון דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה יש אומרים, כל מקום שאדם הולך לסחורה או לראות פני חברו, חשוב הכל דבר מצוה, ואינו חשוב דבר הרשות רק כשהולך לטייל. ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות והליכת שניא תוך ג' ימים, כי חושבים הכל לדבר מצוה, ואין למחות בגדן הואיל ויש להם על מי שישמכו:

הלכות שבת, סימן רס - דיני הכנסת שבת, סעיף ב

ב כשיהיה סמוך לחשכה ישאל לאנשי ביתו בלשון רכה עשרתם, ערבתם, הפרשתם חלה, ויאמר להם הדליקו את הנר. ובמקום שאין מעשרין אין צריך לומר עשרתם (טור):

הלכות שבת, סימן רסא - זמן הדלקת הנרות לשבת, סעיף א

א ספק חשכה, והוא בין השמשות (והינו, כדי שעור הלוח ג' רבעי מיל אחר שקיעת החמה (טור בסימן רצ"ג וכדלקמן סוף סימן ב), ושעור מיל הוא שליש שעה פחות חלק שלשים), אין מעשרין את הנראי, ואין מטבילין את הפלים, ואין מדליקין את הנרות, ואין מערבין ערובי תחומין (ועין לקמן סימן תט"ו סעיף ב), אבל מעשרין את הדמאי, וטומנין את החמין, ומערבין ערובי תחומות (ועין לקמן סימן שצ"ג). ומתר לומר לאינו יהודי בין השמשות להדליק נר לערב שבת, וכן לומר לו לעשות כל מלאכה שהיא לערב מצוה או שהוא טרוד ונחפז עליה. הגה וכן מי שקבל עליו שבת שעה או שפנים קדם חשכה, יכול לומר לאינו יהודי להדליק הנר ושאר דברים שצריך (מהר"י סימן ק"י). (ועין לקמן סימן שמ"ב):

הלכות שבת, סימן רסט - דין הקדוש בבית הכנסת, ובו סעיף אחד:

א נוהגין לקדש בבית הכנסת. ואין למקדש לטעם מין הקדוש אלא מטעמו לקטן, דאין קדוש אלא במקום סעדה (ועין לקמן סימן רע"ג). ומעקרא לא נתקן אלא

בשכיל אורחים דאכלי ושתי כבי כנישתא להוציאם ידי חובתם, ועכשו אף על גב דלא אכלי אורחים כבי כנישתא לא בטלה התקנה, זהו טעם המקומות שנהגו לקדש בבית הכנסת, אבל יותר טוב להנהיג שלא לקדש בבית הכנסת, וכן מנהג ארץ ישראל: הגה ונהגו לעמד בשעה שמקדשין בבית הכנסת:

הלכות שבת, סימן שו - באיזה חפצים מתר לדבר בשבת, סעיף יא

יא מתר לקנות בית בארץ ישראל מן האינו יהודי בשבת, והותם ומעלה בערבאות. הגה שלחם, בבית שלחם, דאינו אסור רק מדרבנן, ומשום ישוב ארץ ישראל לא נזרו (אור זרוע):

הלכות שבת, סימן שלט - כמה דינים פרטיים הנהיגין בשבת, סעיף ד

ד אין דינין. הגה ולכן הנה אסור לתפס ולהכניס לבית הסהר מי שנתחייב איזה ענין כדי שלא יברח, וכל שכן שאסור להלקותו, דהוי בכלל דין, ואם יברח אין עלינו כלום (בית יוסף סוף סימן רס"ג בשם שפלי הל"קט). ולא מקדשין. הגה ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה ובנים (רמב"ם), ואפשר דהוא הדין הפניסה לחפה שרי (סמ"א). ואף על גב דלא קאמא לן הכי, מפל מקום סומכין על זה בשעת הדחק, גם כי גדול כבוד הבריות, כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הנהגת ביום ו' עד הלילה דעושין החפה והקדושין בליל שבת, הואיל וכבר הכינו לסעודה ולגשואין והוי ביוש לפלה ולחתן אם לא יכנס א. ומפל מקום לכתחלה יש לנהר שלא יבא לידי כף (ועין בטור אכן העזר סימן ס"ג). ולא חולצין ולא מיבמין, ואין כונסין, ולא מקדשין ולא מעריכין ולא מתרימין ולא מפרישין תרומות ומעשרות, ואין פודין הבן, ואין מגרשין אלא אם כן הוא גט שכיב מרע (דתקוף לה עלמא). וכלם אם נעשו, שונגין או מודרין או ממעין, מה שעשו עשוי:

הלכות שבת, סימן שפו - דיני שתוף בערוב, סעיף ח

ח משתתפין אפלו באכל שאינו ראוי לו, אם ראוי לשום אדם, כגון לנזיר ביין ולישראל בתרומה. וכן (הנודר) מאכל זה או נשבע שלא יאכלנו, משתתף בו. ויש אומרים דהניו דוקא כשנדר או נשבע

שלא יאכלנו, אבל אם נדר או נשבע שלא ינה ממנו, אין משתתפין לו בה. (ואם אמר קונם הנאתו או אכילתו עלי, לכלי עלמא אין משתתף בה) (טור):

הלכות ערובי תחומין, סימן תט - דין מקום נתינת הערוב, סעיף ו

ו אבד ערובו או נשרף, או אם היה בסוף התחום ונתגלגל חוץ לד' אמות, או שהיתה תרומה ונטמאת, מבעוד יום אינו ערוב, משחשכה הרי זה ערוב, שקנת הערוב בין השמשות אם ספק, פשר, שספק הערוב פשר, והוא שיהיה לו חזקת פשרות, כגון זה שהניחו שם וארע בו ספק, אבל אם לא הנה חזקת פשרות, כגון ספק אם הנה שם אם לא, לא:

הלכות ראש חודש, סימן תכב - סדר התפלה והלל בראש חודש, סעיף ב

ב וקורים הלל בדלוג בין יחיד בין צבור ויש אומרים שהצבור מברכין עליו בתחלה לקרא את ההלל, (ואם ברך לגמר אין צריך לחזור) מרדכי פרק במה מדליקין (ושבלי לקט) ולבסוף יהללוהו, והיחיד אין מברך עליו. ויש אומרים שאף הצבור אין מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף, וזה דעת הרמב"ם, וכן נהגין בכל ארץ ישראל וביבבותיה. הגה ויש אומרים דגם יחיד מברך עליו (טור בשם הרא"ש ורמב"ם), וכן נהגין במדינות אלו. ומפל מקום יזהר אדם לקרות בצבור כדי לברך עליו עם הצבור. ויש אומרים דכשחיד קורא, אומר לשנים שיאמרו עמו ראשי פרקים, דאז הוי כרבים (מרדכי פרק במה מדליקין ואגור בשם שו"ת טוב), ונהגו כן בהודו ולא באנא:

הלכות פסח, סימן תפז - סדר תפלת ליל שני של פסח וספירת העמר, סעיף י

י אסור לאכל חדש אף בזמן הזה, בין לחם בין קלי בין פרמל, עד תחלת ליל י"ח בניסן, ובארץ ישראל עד תחלת ליל י"ז בניסן:

הלכות יום טוב, סימן תצו - דיני יום טוב שני של גלוה, סעיף ג

ג בני ארץ ישראל שבאו לחוצה לארץ, אסורים לעשות מלאכה ביום טוב שני בשוב אפלו דעתו לחזור. וכל זמן שלא הגיע לשוב, אפלו אין דעתו לחזור מתר, לפי שעדן לא הקבע להיות

כמותו, אבל אם הגיע לשוב ואין דעתו לחזור, נעשה כמותו ואסור בין במדבר בין בשוב, וכל חוץ לתחום אין נותנין עליו חמרי מקום שהלך לשם:

הלכות יום טוב, סימן תקד - דין התבלין ביום טוב, סעיף ג

ג אין כותשין הריפות במכתשת גדולה, אבל כותשין במכתשת קטנה, שזה הוא השנוי שלה. ובארץ ישראל אפלו בקטנה אסור, וכיון שאין אנו יודעים עכשו מה נקראת גדולה או קטנה, יש לאסר הכל: הגה ומתיר לגרר גבינה ביום טוב על הפלי שהוא מורג חרוץ, מיהו, צריך שנוי מעט כמו דיכת מלח (ריב"ש סימן קפ"ד), והוא הדין מצות בלא שנוי, משום דאין טחינה באכלין שהיו טחונין תחלה (מהרי"ל):

הלכות יום טוב, סימן תקכד - כמה דברים האסורים ביום טוב, סעיף א

א אין עולין על גב אילן, ולא רוכבין על גב בהמה ולא שטין על פני המים, ולא מספקין להכות כף על ירך, ולא מטפחין להכות כף על כף, ולא מרקדין, ולא דנין, ולא מקדשין, ולא כונסים, ולא מיבמין, ולא מגרשין, ולא חולצין, ולא מקדשין, ולא מתרימין, ולא מפרישין תרומה ומעשרות: הגה ודין פדיון הבן, כדינו בשבת כף דינו ביום טוב. ועין לעיל סימן של"ט סעיף ד:

הלכות חול המועד, סימן תקלא - דיני גלוה בחל המועד, סעיף ד

ד ואלו מנהגין במועד, מי שיצא מבית השביה ולא היה לו פנאי לגלח קדם המועד, ומי שיצא מבית האסורים ואפלו היה חבוש ביד ישראל שהיו מניחין לו לגלח, וכן המנהג שהתירו לו ברגל, וכן מי שנדר שלא לגלח ונשאל על נדרו ברגל, וכן הבא ממדינת הים בחל המועד, או שבא בערב תרגל ולא היה שחות ביום לגלח, והוא שלא יצא מארץ ישראל לחוץ לארץ לטיל:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנא - דיני שבע שחל תשעה באב להיות בתוכה, סעיף ג

ג שבע שחל בו ט' באב אסורים לספר ולכבס, אפלו אינו רוצה ללבוש עתה

אֵלָא לְהַנְיָחוּ לְאַחַר ט' בָּאב, וְאֶפְלוּ אִין לוֹ
אֵלָא חֲלוּק אֶחָד, אֶסוּר, וְכֵן הַמְּכַבְּסִים
מִקְדָּם בֵּין לְלִבְשׁ בֵּין לְחֻצֵיע בְּהֶם הַמְּטָה,
וְאֶפְלוּ מִטְּפָחוֹת הַיָּדִים וְהַשְּׁלֶחֶן, אֶסוּר.
וְכַבּוּס שְׁלָנוּ מִמֶּנּוּ, אֶבֶל גְּהוּץ (פְּרוּשׁ),
מַעֲבִירִין עַל הַבְּגָדִים אֲבָן חֶלֶק לְהַחֲלִיקוּ,
עֲרוּף) שְׁלָנוּ אֶסוּר. וְכֵלִי פֶשֶׁתָן אִין בְּהֶם
מִשׁוּם גְּהוּץ וְהָיָה הֵם כְּכַבּוּס שְׁלָנוּ וּמִמֶּנּוּ.
וְהָיָה מְלִי לְגִהָצָן וְלִהְיִיתָן עַד אַחַר ט' בָּאב,
אֶבֶל אֶסוּר לְלִבְשָׁן בְּשׁוּבָע זֶה. וְנִהְיִי לְאַסֵּר
אֶפְלוּ כְּלֵי פֶשֶׁתָן וְאֶפְלוּ כְּכַבּוּס שְׁלָנוּ, בֵּין
לְלִבְשׁ בֵּין לְכַבֵּס וְלִהְיִיתָן, וְאִין לְהִקְל בְּדָבָר
כֵּינֵן שְׁנֵהֲגוּ, וְכֵל שֶׁכֵּן דֹּאפְשֵׁר דְּמִדִּינָא נְמִי
אֶסוּר, שְׁהָיָה יֵשׁ מִי שֶׁכֵּתֵב דְּכַבּוּס שְׁלָנוּ קָרִי
(גְּהוּץ) לְשֵׁל בְּנֵי כְּבֵל, שְׁאִין מִתְּלַבְּנִים יָפָה
לְפִי שְׁמִימֵיהֶם הֵם עֲכוּרִים, שְׁאִינוּ אֶרְצֵן
הָרִים וְנִבְעוֹת בְּאֶרְצֵן יִשְׂרָאֵל, וְכַבּוּס שֶׁל
שְׂאָר אֶרְצוֹת אֶפְשֵׁר שֶׁהוּא כְּכַבּוּס שֶׁל
אֶרְצֵן יִשְׂרָאֵל וְאֶסוּר. וְעוֹד יֵשׁ מִי שֶׁפָּרֵשׁ
דְּגְהוּץ הֵינּוּ מִים וְאֶפְר אוֹ נֶתֶר וּבְרִית,
וְכַבּוּס הֵינּוּ בְּמִים לְבַד, וּבְזִמָּן הַזֶּה אִין
מְכַבְּסִים בְּמִים לְבַד, וְנִמְצָא שֶׁכַּל כַּבּוּס שֶׁל
זִמָּן הַזֶּה הָיָה גְּהוּץ וְאֶסוּר מִדִּינָא אֶפְלוּ
כְּלֵי פֶשֶׁתָן לְלִבְשָׁן מִיָּהָ: הַגַּה וְאִינוּ נוֹהֲגִין
לְהַחֲמִיר בְּכֵל זֶה מִתְּחִלַּת רֵאשׁ חֹדֶשׁ עַד אַחַר
הַתְּעֻנִית, אִם לֹא לְצַרְף מְצוּה, כְּגוֹן אִשָּׁה
הַלּוֹבֶשֶׁת לְבָנִים מִתְּרַת לְכַבֵּס וְלְלִבְשׁ לְבָנִים
וְלִהְצִיעַ תְּחֻמֵּיהֶן (רוֹקַח וְאוֹר וְרוּעָה), אֶבֶל בִּט'
בָּאב עֲצָמוּ לֹא תִלְבֹּשׁ לְבָנִים רַק לּוֹבֶשֶׁת חֲלוּק
בְּדוּק וְיָפָה (הִנֵּהת שְׁעָרֵי הַיָּרֵא) וְכֵן לְכַבּוֹד שְׁבֵת
לוֹבָשִׁים כְּלֵי פֶשֶׁתָן וּמִצִּיעִין לְבָנִים כְּמוֹ בְּשֵׂאֵר
שְׁבִתוֹת. וְאֶסוּר לְתֵן כְּלִים לְכוֹבֶסֶת אִינָה
יְהוּדִית לְכַבֵּס מֵרֵאשׁ חֹדֶשׁ וְאַיִלָּה, אֶבֶל קֵדָם
רֵאשׁ חֹדֶשׁ מִמֶּנּוּ לְתַת אֶף עַל פִּי שְׁכוֹבֶסֶת אַחַר
רֵאשׁ חֹדֶשׁ (תּוֹסְפוֹת פֶּרֶק ב דְּתַעֲנִית וּמַהֲרִי"ל):

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקנד - דברים האסורים בתשעה באב, סעיף כה

כה כל האוכל ושותה בתשעה באב אינו רואה בשמחת ירושלים, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה, וכל האוכל בשר או שותה יין בסעודה המפסקת, עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקס - לעשות זכר לחרבן, ובו ה' סעיפים:

א משתרב בית המקדש תקנו חכמים שיהיו באותו הדור שאין בונין לעולם

בְּנֵי מִסֵּד וּמְכִיר כְּבָנָיו הַמְּלָכִים, אֵלָא
טַח בֵּיתוֹ בְּמִיטָה וְסָד בְּסִיד וּמִשִּׁיר מְקוּם
אִמָּה עַל אִמָּה כְּנֶגֶד הַפֶּתַח בְּלֹא כִיד.
וְחֲלוּקָה חָצֵר מְסֻבֵּת וּמְבֻרֶת (פְּרוּשׁ,
מִצִּירַת), חָרִי זֶה בְּחֻקֹּתָהּ וְאִין מִתְּיָבִים
אוֹתוֹ לְקַלְפָּה בְּבִתְלִים:

וְכֵן הַתְּקִינוּ שְׁהַעוֹרֵף שְׁלֶחֶן לַעֲשׂוֹת
סַעֲדָה לְאוֹרְחִים, מִחִסַּר מִמֶּנּוּ מְעַט
וּמְנִיחַ מְקוּם פָּנָיו בְּלֹא קַעֲרָה מִן
הַקַּעֲרוֹת הַרְאוּיֹת לְתַת שָׁם.
וְכִשְׁהָאִשָּׁה עוֹשֶׂה תְּכֵשִׁיט הַכֶּסֶף
וְתוֹחֵב, מְשִׁירָה מִן מִינֵי הַתְּכֵשִׁיט
שְׁנוּהֵגַת בְּהֶם כְּרִי שְׁלֹא יִהְיֶה תְּכֵשִׁיט
שָׁלֵם. וְכִשְׁהַחֲתָן נוֹשֵׂא אִשָּׁה, לוֹקַח
אֶפְר מִקְלָה וְנוֹתֵן בְּרֵאשׁוֹ בְּמְקוּם
הַנְּחִת תְּפִלִּין: הַגַּה וְיֵשׁ מְקוּמוֹת שְׁנֵהֲנוּ
לְשִׁבַר בּוֹם בְּשַׁעַת תְּפִיחָה אוֹ לְשׁוּם מִפֶּה
שְׂחָרָה אוֹ שְׂאָר דְּבָרֵי אֲבִלוֹת בְּרֵאשׁ חֲתָן
(כַּל ב'ו). וְכֵל אֵלָה הַדְּבָרִים כְּרִי לְזִכֵּר
אֶת יְרוּשָׁלַיִם, שְׁנֵאֲמַר אִם אֲשַׁכַּחְךָ
יְרוּשָׁלַיִם וְגו' אִם לֹא אֶעֱלֶה אֶת
יְרוּשָׁלַיִם עַל רֵאשׁ שְׁמַחְתִּי:

וְכֵן גְּזָרוּ שְׁלֹא לְנַגֵּן בְּכֵלֵי שִׁיר וְכֵל
מִינֵי זֶמֶר וְכֵל מְשִׁמְעֵי קוֹל שֶׁל שִׁיר
לְשִׁמַּח בְּהֶם: הַגַּה וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּרוֹקָא מִי
שְׁרֵיגֵל בְּהֶם, כְּגוֹן הַמְּלָכִים שְׁעוּמְדִים וְשׁוֹכְבִים
בְּכֵלֵי שִׁיר, אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתֶּה (טוֹר). וְאֶסוּר
לְשִׁמְעֵם מִפְּנֵי הַחֲרָבָן. וְאֶפְלוּ שִׁיר בְּפֶה
עַל תֵּינוּ אֶסוּרָה, שְׁנֵאֲמַר בְּשִׁיר לֹא
יִשְׁתִּי וַיִּין. וְכַבֵּר נִהְיִי כֵל יִשְׂרָאֵל לְזִמֵּר
דְּבָרֵי תִשְׁבָּחוֹת אוֹ שִׁיר שֶׁל הַנְּדָאוֹת
וְזָכְרוֹן חֲסִדֵי הַקְּב"ה עַל תֵּינוּ: הַגַּה וְכֵן
לְצַרְף מְצוּה כְּגוֹן בְּבֵית חֲתָן וְכֵלָה, הַכֵּל שְׂרִי
(תּוֹסְפוֹת וּס"מ ג וְהִגְהֹת מִמְּוִינֵי):

וְכֵן גְּזָרוּ עַל עֲטוֹרוֹת חֲתָנִים שְׁלֹא לְהַנְיָח
בְּלֵל, וְשְׁלֹא יֵיטֵב חֲתָן בְּרֵאשׁוֹ שׁוּם
כְּלִיל, שְׁנֵאֲמַר, הִסֵּר הַמַּצְנֶפֶת וְהָרִים
הַעֲטָרָה. וְכֵן גְּזָרוּ עַל עֲטוֹרוֹת הַכֵּלָה אִם
הִיא שֶׁל כֶּסֶף, אֶבֶל שֶׁל גְּדִיל מִתֵּר
לְכֵלָה. וְדוֹקָא לְחֲתָן וְכֵלָה, אֶבֶל בְּשֵׂאֵר
כֵּל אֲנָשִׁים וְנָשִׁים לֹא גְזָרוּ:

אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה:

הלכות תשעה באב ושאר תעניות, סימן תקסא - דין רואה ערי יהודה וירושלים והמקדש בחרבן, ובו ה' סעיפים:

א רואה ערי יהודה בחרבן אומר ערי קדשך היו מדבר וקורע (ואינו תיב לקרע

אֵלָא בְּשִׁמְנֵיע סְמוּךְ לְהֶם כְּמוֹ מִן הַצּוֹפִים
לְיְרוּשָׁלַיִם) (בֵּית יוֹסֵף):

הַרְאוּהָ יְרוּשָׁלַיִם בְּחֻרְבָנָהּ אוֹמֵר, צִיּוֹן
הִיְתָה מְדַבֵּר שְׁמִמָּה וְקוֹרֵעַ, וּבְשִׁרְוֹאָה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אוֹמֵר, בֵּית קִדְשֵׁנוּ
וְתִפְאַרְתֵּנוּ אֲשֶׁר הִלְלוּךְ אֲבוֹתֵינוּ הִיְתָה
לְשִׁרְפַת אֵשׁ וְכֵל מִחֲמַדְנוּ הִיְתָה לְחֻרְבָּהּ,
וְקוֹרֵעַ. וּמִתְּיָבֵן תֵּיב לְקָרֵעַ, מִן הַצּוֹפִים,
וְאַחַר כִּף בְּשִׁירְוֹאָה הַמִּקְדָּשׁ קוֹרֵעַ קָרַע
אַחַר, וְכֵל קָרִיעָה מְפִיחָה. וְאִם כָּא דְּרַף
הַמְּדַבֵּר שְׂאוּ רוֹאֵה הַמִּקְדָּשׁ תְּחִלָּה,
קוֹרֵעַ עַל הַמִּקְדָּשׁ מְפִיחָה, וְאַחַר כִּף
בְּשִׁירְוֹאָה יְרוּשָׁלַיִם מוֹסִיף עַל קָרַע
רֵאשׁוֹן כֵּל שְׁהוּא:

אם קרע על אחת מערי יהודה אינו חוזר וקורע בשיראה שאר ערי יהודה, חוץ מירושלים שחוזר וקורע עליה קרע אחר בפני עצמו. ואם קרע על ירושלים תחלה, אין צריך לקרע על שאר ערי יהודה:

כל הקרעים האלו בידו ומעמה, וקורע כל בסותו שעליו עד שינגלה את לבו, ואינו מאחה קרעים אלו לעולם, אבל רשאי לשללו למללזו ללקטו ולתפרן כמין סלמות:

היה הולך וכא לירושלים הולך וכא, תוף ל' יום אינו קורע קרע אחר, ואם לאחור ל' יום חוזר וקורע (והוא הדין בערי יהודה ובמקדש):

הלכות תענית, סימן תקסב - דין קבלת התענית, סעיף יב

תענית שגוזרים על הצבור, אין כל יחיד צריך לקבלו בתפלת המנחה, אלא ש"צ מקריז התענית ויהי הוא מקבל. ויש אומרים דהני מלי בארץ ישראל שתיה להם נשיא, לפי שגזרתו קנימת על כל ישראל, אבל בחוץ לארץ צריכים כל הצבור לקבל על עצמם פיתחידים שכל אחד מקבל על עצמו:

הלכות תענית, סימן תקסו - דיני תענית צבור, סעיף ד

ד נוהגים להרבות סליחות בכרפת סלח לנו. ויש שאין נוהגים לומר סליחות עד אחר סיום י"ח ברכות, וכן הנהיגו תקדמונים בארץ ישראל, והוא המנהג הנכון:

הלכות תענית, סימן תקעה - דיני תענית
שמתפללין בארץ ישראל על הגשמים, וכו'
י"ג סעיפים:

א סדר תעניות שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כד הוא, הגיע י"ז במר חשון ולא ירדו גשמים מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות ג' תעניות, ב' וה' וכו' וכל התלמידים ראויין לכך. ודין תעניות אלו כדין תענית יחיד:

ב הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וכו', וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל התעניות:

ג עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין עוד ג' תעניות על הצבור, ב' וה' וכו', ובאלו מפסיקין מלאכל מבעוד יום, ואסורים בהם בעשית מלאכה ביום אבל לא בלילה, ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין, לפיכך נועלין את המרחצאות, אבל פניו ירדו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מטר, ואסורים בסיכה, אלא אם כן הוא להעביר את הזהמא, ואסורין בהם בתשימש המטה, וכן אסור בנעילת הסנדל בעיר, ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות:

ד עברו אלו [ולא נענו], בית דין גוזרין עוד שבע תעניות על הצבור, שני וחמישי ושני וחמישי ושני וחמישי ושני, וכל מה שאסור בשלשה שלפני אלו אסור אף באלו, ויתרין אלו, שמתרעין בהם בשופר על הברכות שמוסיפין בהם, ומתפללין ברחוב העיר, ומורידין זקן להוכיחם, ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת המנחה, ונועלים את התענית, ובשני לעת ערב פותחין מעט (אותן התניות המוכרות אכילה ושתייה) (בית יוסף בשם רש"י), כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה, ובחמישי פותחין כל היום תניות המוכרות מאכל, מפני כבוד השבת. ואם יש לתנות שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לתנות אצטבא לפניו, פותח בדרך ובחמישי ואינו חושש:

ה עברות ומניקות מתענות, אבל לא בג' ראשונות ולא בו' אחרונות. ומיהו, לא יאכלו אלא כדי קיום הנלד. (ואסור להן להחמיר ולהתענות) (תשכ"ז סימן תכ"ח):

ו אחר שגזרו י"ג תעניות אלו, אם לא נענו אין גוזרין עוד. והני מלי כשמתענין

על הגשמים, לפי שכשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת, אבל על שאר פרעניות מתענים והולכים עד שיענו:

ז כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו, ממעטין במשא ומתן ובכנין של שמחה (אלא אם כן כתלו נוטה לפל) (טור), וממעטין בארוסין ונשואין אלא אם לא קים מצות פריה ורבייה, וממעטין בשאלת שלום בין אדם לחברו, ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום אלא כנופין וכמנדים למקום, ועם הארץ שגתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה וכבד ראש, ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, ומתירין לאכל בלילה ובמלאכה ובשאר הדברים, ומפסיקים בראש חדש חנוכה ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל השור, אין מתענין עוד, שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עקר בתחלת השנה:

ח וכל זה הסדר לשלא ירדו גשמים כלל, אבל ירדו ברביעה (פרוש), המטר היורד להצמיח כל צמח ועשב האדמה נקרא רביעה, מפני שרובע ומעבר את הקרקע, כדכתיב כי כאשר ירד הגשם וגו' והולידה והצמיחה וגו' וצמחו העשבים והתחילו ליבש, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים, הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים הראויים לאילנות או עד שיעברו זמנם. וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאת מהם הבורות והשיחין והמערות, הרי אלו מתענים עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים לשותה, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשותה ואפלו בימות החמה. פסקו הגשמים בין גשם לגשם מ' יום בימות הגשמים, הרי זה מפת בעצת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעברו זמנם:

ט במה דברים אמורים, בארץ ישראל וכל הדומה לה, אבל במקומות שעונת הגשמים שלהם קדם שבועה עשר במר חשון או אחר זמן זה, כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני, ומפסיקים בראש חדש חנוכה

ופורים, ושוהין אחר כך כמו ששה ימים, אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין י"ג תעניות על הסדר שאמרנו:

י כל תענית שגוזרים הצבור בחוץ לארץ אוכלים בהם בלילה ודינם כדין שאר תענית, שאין גוזרים על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותם עשר תעניות שהם ג' אמצעים ושבע אחרונות:

יא היו מתענים על הגשמים ונענו, כמה ירדו ויהיו פוסקין מן התענית, משיכנסו בעמק הארץ החרבה טפה, ובכינונית שני טפחים, ובכנדה ג' טפחים (ושעור כמה צריכין לירד לברך עליהם, עין לעיל סימן רכ"א). ואם התחילו לירד אחר חצות ישלימו אותו היום (ועין לעיל סימן תקס"ט בסופו), ואם התחילו לירד קדם חצות ישלימו, אלא יאכלו וישתו ויעשו יום טוב, ולערב יתקבצו ויאמרו הלל הגדול:

יב אין אומרים הלל הגדול אלא כשנענו ביום תעניתם דוקא, אבל אם לא נענו עד יום שלאחר תעניתם לא:

יג אם ירדו להם גשמים בליל תעניתם קדם שעלה עמוד השחר, אין אומרים הלל הגדול:

הלכות תענית, סימן תקעו - על איזה דברים מתענין ומתרעין, סעיפים: ב, ט, י, יא

ב וכן על הדבר. איזהו דבר, עיר שיש בה ת"ק רגלי ויצאו ממנה שלשה מתים בשלשה ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום א' או בד' ימים אין זה דבר. היו בה אף ויצאו ממנה ששה מתים בג' ימים זה אחר זה, הרי זה דבר. יצאו ביום אחד או בד' ימים, אין זה דבר. וכן לפי השבון זה. ואין הנשים והקטנים וזקנים ששבתו ממלאכה בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה. היה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גלילות עליהם (ודוקא דאיבא דבר בכלה ולא במקצתה) (ר"ן פרק ג דתענית). היה דבר במדינה ושרות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת, שתייהן מתענות אף על פי שהן רחוקות זו מזו:

ט וכן על הארבה והחסיל, אפלו לא נראה מהם אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, ואפלו אינו משחית יבול הארץ מתענין ומתרעין עליהם, ועל הגזבאי (פרוש, מן ארבה) בכל שהוא, אבל על התגב אין מתענין עליו ולא מתרעין אלא זועקין

בלבד. ועכשו שאין אנו מכירין מינים הללו, על כלם מתרעין:

וכן על המזונות. כיצד, הרי שהוולו דברים של סחורה שרב חיי אנשי אותה העיר מהם, כגון בלי פשתן כבבל ויוון ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרף התגר למכר שנה י בששה, הרי זה צרת צבור ומתריעין עליה, ובשבת זועקים עליה, אבל אין תוקעין עליה בשבת:

וכן על המטר. כיצד, הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם, הרי אלו מתפללים עליהם, שאין לה צרה יתרה מזו שהבתים נופלים ונמצא בתיהם קבריהם. ובארץ ישראל אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בגוים באבנים ורב גשמים מוכה להם, ואין מתענים להעביר המוכה. ועכשו בצפת מצוים מפלת בתיים מפני הגשמים, ומתפללים עליהם:

הלכות תענית, סימן תקפ - ימים שמתענים בהם, סעיף ב

באחד בניסן מתו בני אהרן. בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר. בכ"ו בו מת יהושע בן נון. כ"י באיר מת עלי הפהן ושני בניו ונשבה ארון ה'. בכ"ח בו מת שמואל הנביא. בכ"ג בסיון בטלו הפכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט. בכ"ה בו נהרג ר' שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל ורבי חנינא סגן הפהנים. כ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו. באחד באב מת אהרן הפהן. כ"ח בו ככה נר מערבי בימי אהז. כ"ו באולול מתו מוציא דבת הארץ. בה' בתשרי מתו כ' איש מישראל ונחבש ר' עקיבא. כ"ו בו נגזרה גזרה על אבותינו שלמותו בחרב וקרע ובדבר מפני מעשה העגל. בז' במרחשון עורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו. בכ"ח בכסלו שרף יהוקים המגלה שכתב ברוף מפי ירמיהו. בח' בטבת נכתבה התורה ונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם ג' ימים. ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שארע בו. בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע. כ"ג בו נתקצצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פילגש בגבעה.

כ"ו באדר מת משה רבנו עליו השלום. בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל:

הלכות ראש השנה, סימן תרא - סדר יום שני של ראש השנה, סעיף ב

ב אף בארץ ישראל עושים ראש השנה שני ימים. הגה ומתענים למחרת ראש השנה (טור) והוא תענית צבור:

הלכות יום הכפורים, סימן תריב - אסור אכילה ביום כפור ושעור כמותה, סעיף ז

ז אכל עליו קנים פטור ולולבי גפנים שלבלבו קדם ראש השנה פטור דעין בעלמא הם ואם לבלבו (בארץ ישראל) מראש השנה ועד יום הכפורים תיב:

הלכות לולב, סימן תרסג - סדר תפלת חל המועד, סעיף א

א בחל המועד מוציאין ספר תורה וקורים בו ד' בקרבנות הקח שבפרשת פנחס. וביום הראשון של חל המועד קורא כהן וביום השני ולוי וביום השלישי וישראל חוזר וקורא וביום השלישי, והרביעי קורא ספקא דיומא וביום השני וביום השלישי, ועל דרך זה קורים בשאר ימים. הגה ויש אומרים ששנים הראשונים קורין בספקא דיומא והשלישי קורא ביום המחרת והד' חוזר וקורא כל ספקא דיומא דהינו מה שקראו שנים הראשונים, וכן אנו נוהגים. וביום הד' הפהן קורא ביום החמישי, לוי ביום הששי, ישראל ביום השביעי, והרביעי קורא ביום הששי וביום השביעי, וכן אנו נוהגין (רש"י בשם רבותיו ומהה"י ומנהגים). ובארץ ישראל שאין שם ספקא דיומא אין קורים בכל יום אלא קרבן תיום בלבד, כי ביום כ' הוא א' לחלו של מועד קורא כהן וביום השני, והג' העולים אחריו חוזרים וקורים אותה פרשה עצמה, ועל דרך זה בכל יום משאר הימים:

הלכות מגלה ופורים, סימן תרפח - דין פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון. ובו ח' סעיפים:

א פרכים המקפים חומה מימות יהושע בן נון אפלו אינן מקפין עכשו, קורין בט"ו אפלו אם הם בחוצה לארץ ואפלו אין בהם עשרה בטלנים (פרוש, בטלים

ממלאכתן ועוסקין בצרכי צבור). והוא שהקף ואחר כך ישב או שישב תחלה על דעת להקיפו אחר כך, לאפוקי כשנודע שישב תחלה על דעת שלא להקיפו. (אבל מסתמא, הקפה ולבסוף ישבה, ר"ז):

ב וכן הפכים הנראים עמהם, אפלו אינם סמוכים כגון שהם בהר, או שסמוכים להם, אפלו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק, ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל. ובשושן, אף על פי שאינה מקפת חומה מימות יהושע קורים בט"ו הואיל ונעשה בו הגס:

ג פכים ועירות גדולות ופרכים שאינם מקפים חומה מימות יהושע בן נון קורים ב"ד:

ד כרף שהוא ספק אם הקף בימי יהושע אם לאו, קורים ב"ד ובט"ו ובליהיון, ולא יכרף כי אם ב"ד, שהוא זמן קריאה לרב העולם:

ה בן עיר שהלך לכרף או בן כרף שהלך לעיר, אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר, קורא במקומו, ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן הקריאה, קורא עם אנשי המקום שהוא שם: הגה ואם הוא במקדש או בספינה, קורא ביום י"ד כמו רב העולם (פל בו):

ו יום ט"ו שחל להיות בשבת, אין קורין המגלה בשבת אלא מקדימים לקרותה בערב שבת, וגובים מעות מתנות עניים ומחלקים אותם בו ביום. וביום שבת מוציאים כ' ספרים ובשני קורין ויבא עמלק, ואומרים על הנסים, ואין עושין סעדת פורים עד יום אחד בשבת:

ז המפרש פים והיוצא בשירה ואינו מוצא מגלה להוליד עמו, יקראנה כ"ג או כ"ב או באחד עשר בלא פרכה. ואם אי אפשר להמתין עד ימים הללו, יש אומרים שקורא אפלו מתחלת החדש. הגה והכי נהוג, ומיהו אם נודמן לו אחר כך מגלה חוזר וקורא אותה ביום י"ד אפלו קראה תחלה ביום י"ג, מכל מקום קרא אותה שלא בזמנה (פל בו ובית יוסף):

ח בן עיר שהיה בספינה או בדרך ולא היה בידו מגלה ואחר כך נודמנה לו בט"ו, קורא אותה בט"ו:

למדו והפיצו גליוני: ספר שולחן ערוך אורח חיים בדוק ומגסה לכל מיני סגולות רפואות וישועות

מורי ורבותי! כבר היה מספיק

עד מתי? בואו נתעורר?

- ❖ מאנשים שהתפוצצו ממכוניות תופת רח"ץ.
- ❖ מאנשים שהתפוצצו בעקבות מתאבדים רח"ץ.
- ❖ מאנשים שקיבלו חולי הידוע רח"ץ.
- ❖ מאנשים שנעלמו עקבותיהם תחת הריסות בנין רח"ץ.
- ❖ מאנשים שהשאירו יתומים ואלמנות רח"ץ.
- ❖ מאנשים שנפטרו לעולמם רח"ץ.
- ❖ מאנשים שאינם בריאים פיזית רח"ץ.
- ❖ מאנשים שאינם בריאים נפשית רח"ץ.
- ❖ מאנשים שאבדו פרנסתם רח"ץ.
- ❖ מאנשים שהסתככו במשפטים קשים רח"ץ.
- ❖ מאנשים שמתייגעים ואין להם ילדים רח"ץ.
- ❖ מאנשים שילדיהם אינם גדלים כפי רצון ההורים רח"ץ.
- ❖ מאנשים שמתייגעים בשידוכים רח"ץ.
- ❖ מאנשים שמסתובכים עם חובות לאלפים ורבבות רח"ץ.
- ❖ מאנשים שבתיהם נשברו רח"ץ.

העט לא יוכל לתאר את הכאב ואת הזעקה האילמת מלב כואב של כל אלו הנזכרו לעיל אבל רבותי! בואו נחשוב, במה יכולים האנשים הסובלים לעזור לעצמם, ומה יכולים אחרים לעשות בעדם לפדותם ממצבם הקשה.

– יש לנו עצה קלה בשבילכם –

למדו כל יום ויום ספר "שו"ע אורח חיים" אנשים מעידיים שהם רואים בחוש

ישועות בכל הענינים

ספר "אורח חיים" מחולק בחנם

אוי לי אמי כי ילדתני. בראותי שפלת הדור בכל חלקי אירופה. ממש אין ישיבת לומדי תורה לשמה ישיבת לומדים מומחים שוקדים על התורה בעומק הלכה של אמת. אלא בעו"ה כפלפול של הכל מכלי הודה על האמת. אין דורש להבין דרכי התורה על בוריה. ואליכם אישים אקרא. זכו לחולקון שעוסקים בתורה בתמידות מחיל אל חיל ילכו. אבל כל למודכם נמרא משניות מדרש של"ה. ואין אחד נותן ללב ללמוד אורח חיים על בורין לדעת הלכות תפילין. ציצית. תפלה. ברכות. נטילת ידים. וברכת המזון. הלכות שבת והלכות יום טוב על בורים. אשרי איש שימלט ולא ישגה בהן. כי בהן הלכות רבות והידיעה להמונים מעוטה. ובפרט דיני מוקצה. מלאכת שבת ויום טוב וחול המועד. ברכות ההניגין וכדומה. (יערות דבש – ח"א, דרוש ב)

כי יש לשכניה ד' אמות של הלכה הליכות עולם לו. שהקב"ה יחסה עליו כנפיו להציל אותו מכל גזירות רעות. ותפלתו תהיה קרובה להתקבל. ונכסיהוון מתברכין בכל הברכות אמן. (קב הישר, פרק מ"ט) כל זמן שיושב באהל תורה בד' אמות של הלכה וקובע מקום לתורתו. אויביו נופלים תחתיו. (אגרא דכלה פרשת כי תצא) על ידי זה שתעזור לפרסם את ספר "שו"ע אורח חיים" הזה בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר דבר המלך ודתו מגיע. יזכו לשמחה וששון ליהודים בביאת משיח בן דוד בבי"א.

ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים

עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ

ספר

שולחן ערוך אורח חיים מחבר עם רמ"א

יוצא לאור בעזרהשו"ת על ידי:

מפעל עולמי ללמוד:

"שולחן ערוך אורח חיים מחבר עם רמ"א"

שעל ידיו מפעל אורח חיים העולמי, תלמידים וחסידים של המחברים הקדושים רבנו יוסף קארו ויוסף קארו ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המושביר לכל עם הארץ זיע"א, ורבנו משה איסרליש ורבנו ישראל יצאים ביד רמה זיע"א לפרסם בהנחם תורת השולחן ערוך, ועל ידי זה יזכה כל אחד מישראל להיות בן עולם הבא.

מטרת המפעל:

לזכות את הרבים להיות בן עולם הבא על ידי לימוד "השולחן ערוך" בכל יום. שהוא "תורה לעומה" כל הזכות של השולחן ערוך אורח חיים מחבר עם רמ"א, שמויות להמחברים הקדושים רבנו יוסף קארו זיע"א, ורבנו משה איסרליש זיע"א, ומצוה גדולה לכל אחד מישראל להחפצים ולהפיץ בהנחם ולחלקם לכל אחד ואחד מישראל לזכות את הרבים, ועל ידי זה יזכה להיות בן עולם הבא, ולהיות במחיצתם. (כל המעשה את הכתבים וזכה לבנים צדיקים.)

תפלה קודם ללמוד השולחן ערוך:

הנני רוצה ללמוד, כדי שיביאני התלמוד הזה לידי מעשה, ולידי מדות ישרות, ולידי ידיעת התורה. והריני עושה לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם יהו"ה ובשם אדני" מתנחלים יאהרונח"י על ידי הנעלם בדחילו ורחימו ביחודא שלים בשם כל ישראל.

הבטחת אליהו הנביא זכור לטוב!

תנא דבי אליהו: כל השונה הלכות בכל יום מבת לו שהוא בן עולם הבא!

אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו

הערך לפי שולחן ערוך אורח חיים

כל השונה הלכות בכל יום מבת לו שהוא בן עולם הבא

זכות לימוד ההלכה שהוא מסטרא ד"נער", עתיד לקיים בה "וינערו רשעים ממנה" דאינון איסור טמא ופסול סמאל ומשרייתיה והאי הלכה מסטרא דנער טוב דאתפרש מאילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר טומאה וטהרה כשר ופסול. ועל שם נער אתקריאת איהו נערה דעתיד לקיים בה וינערו רשעים ממנה (אויב לה. ג) דאינון איסור טמא ופסול סמאל ומשרייתיה. (וזהו רע"מ ח"ג רעו.)